Iulian BOLDEA
(coordinator)

COMMUNICATION, CONTEXT, INTERDISCIPLINARITY

Studies and Articles

Volume III

Section: LANGUAGE AND DISCOURSE

”Petru Maior” University Press
2014

Communication, Context, Interdisciplinarity – 3rd Edition
ISSN 2069 – 3389

Edited by:
The Alpha Institute for Multicultural Studies
Moldovei Street, 8
540522, Tîrgu Mureş, România
Tel./fax: +40-744-511546
Email: iulian.boldea@gmail.com

Published by:
"Petru Maior" University Press, Tîrgu Mureş, 2014
Nicolae Iorga Street, 1
540088, Tîrgu Mureş, România
Tel./fax: +40-265-236034
Email: editura@upm.com
Computer design: Dumitru-Mircea Buda

Table of Contents

SIGNIFICATIONS, ENJEUX CONFESSIONNELS ET CONTEXTE SOCIO-CULTUREL DE LA PUBLICATION DES LIVRES LITURGIQUES ORTHODOXES EN FRANCE CONTEMPORAINE
Felicia Dumas, Prof., PhD, "Al. Ioan Cuza" University of Iași 14

LANGUE ET TRADUCTION DANS L'ŒUVRE D'OSKAR PASTIOR
Mircea Ardeleanu, Prof., PhD, "Lucian Blaga" University of Sibiu 21

SUR LA TRADUCTION ET LA RETRADUCTION DES CONTES DES FRERES GRIMM EN ROUMAIN
Muguraş Constantinescu, Prof., PhD, "Ștefan cel Mare" University of Suceava 45

THE INSURGENCY. A STUDY IN TEXTUAL SEMIOTICS
Luminița Chiorean, Assoc. Prof., PhD, "Petru Maior" University of Tîrgu Mureș 55

ONOMASTIC MARKERS IN ROMANIAN FIXED STRUCTURES. SOCIOLINGUISTIC AND CULTURAL PERSPECTIVES
Mihaela Munteanu Siserman, Assoc. Prof., PhD, Technical University of Cluj-Napoca, Baia Mare Northern University Centre 67

GEODEMOGRAPHIC INFLUENCE ON THE DIALECTICAL LOCAL VOCABULARY IN THE GEOGRAPHICAL SPACE OF RODNA, BISTRIŢA-NĂSĂUD COUNTY
Mircea Mureşianu, Assoc. Prof., PhD, "Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca 78

INTERDISCIPLINARITÉ PRISE EN COMPTE LORS DE LA CRÉATION D'UN QUESTIONNAIRE SOCIO- ET PSYCHOLINGUISTIQUE. LE CAS DE NOMS COMMERCIAUX
Oliviu Felecan, Assoc. Prof., Hab., PhD, Technical University of Cluj-Napoca, Baia Mare Northern University Centre .. 87

TERMINOLOGY IN ECONOMICS. ADJECTIVAL ELEMENT
Silvia Pitiriciu, Assoc. Prof., PhD, University of Craiova 95

RYTHM IN FREE VERSE? A TEXT ANALYSIS
Ala Sainenco, Assoc. Prof., PhD, "Alecu Russo" State University of Bălți, Moldova 104

OLD IBERIC TOPONYMY IN ROMANIAN TRANSLATION. APROPOS OF TEODOR CORBEA'S DICTIONARY, DICTIONES LATINAE CUM VALACHICA INTRERPRETATIONE
Adrian Chircu, Assist. Prof., Hab. Dr., "Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca 109

WRITING FOR MEDICINE – A CORPUS-BASED RESEARCH
Adrian Năznean, Assist. Prof., PhD, University of Medicine and Pharmacy, Tîrgu Mureș 117

AN ANTHROPOLOGICAL AND LINGUISTIC APPROACH TOWARDS EXPRESSING PAIN
Amalia Pavelescu, Assoc. Prof., PhD, ”Lucian Blaga” University of Sibiu 123

SYMBOL AND ALEGORY
Ancuța Negrea, Assist. Prof., PhD, ”Valahia” University of Târgoviște 130

LEXICO-SEMANTIC ERRORS DUE TO THE MASSIVE INFLUENCE OF ENGLISH UPON ROMANIAN AND ITALIAN PRESS
Liliana Florina Andronache, Assist. Prof., PhD, Roxana Corina Sfetea, Prof. PhD, ”Carol Davila” University of Medicine and Pharmacy, Bucharest 134

THE WRITER-TRANSLATOR AND HIS RELATIONSHIP WITH WRITING
Corina Bozedean, Assist. Prof., PhD, ”Petru Maior” University of Tîrgu Mureș 140

ONIMISATIONS IN THE LEXICO-SEMANTIC FIELD OF COLOUR NAMES
Cristina Radu-Golea, Assist. Prof., PhD, University of Craiova 145

DOUBLE OBJECT CONSTRUCTION IN ENGLISH, FRENCH AND ROMANIAN PROVERBS
Anca-Mariana Pegulescu, PhD, Ministry of National Education 153

ASPECTS OF TEACHING AND ASSIMILATING ROMANIAN PHRASES BY FOREIGN STUDENTS
Cristina-Eugenia Burtea-Cioroianu, Assist. Prof., PhD, University of Craiova 164

LINGUISTIC MECHANISMS OF IT (COMPUTERS) VOCABULARY FORMATION IN ROMANIAN LANGUAGE
Dana Camelia Diaconu, Assist. Prof., PhD, ”Valahia” University of Târgoviște 168

MAUPASSANT'S BEST SHORT-STORIES: SOME NOTES ON AN ANONYMOUS WORDSWORTH CLASSICS TRANSLATION
Daniela Hăisan, Assist. Prof., PhD, ”Ștefan cel Mare” University of Suceava 175

MACBETH IN THE 20TH CENTURY. THE ȘTEFĂNESCU TRANSLATION
Daniela Marțole, Assist. Prof., PhD, ”Ștefan cel Mare” University of Suceava 182

LANGUAGE CULTIVATION AND THE CONCEPT OF LINGUISTIC VITALITY IN "KELETI ÚJSÁG"
Fazakas Noemi, Assist. Prof., PhD, ”Babeș-Bolyai” University of Cluj-Napoca, Sapientia University of Tîrgu Mureș .. 190

FACTORS ENHANCING COMMUNICATION OR WHAT (NOT) TO DO WHEN SPEAKING IN PUBLIC
Bianca-Oana Han, Assist. Prof., PhD, ”Petru Maior” University of Tîrgu Mureș 199

FOUR THEORIES JUSTIFYING THE USE OF DRAMA TECHNIQUES IN LANGUAGE TEACHING
Kovács Gabriella, Assistant, PhD, Sapientia University of Tîrgu Mureș 203

DRAWBACKS OF THE PRINCIPLE OF ANALOGY IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES. THE IRREGULAR PLURAL OF NOUNS
Lavinia Seiciuc, Assist. Prof., PhD, "Stefan cel Mare" University of Suceava 214

HIGH, LOW OR IN-BETWEEN? CULTURAL CONTEXT AND GREETINGS. A STUDY ON JAPANESE AND ROMANIAN
Magdalena Ciubăncan, Assist. Prof., PhD, "Dimitrie Cantemir" University of Bucharest 222

THE BEGINNINGS OF THE HUNGARIAN FORESTRY TERMINOLOGY
Nagy Imola Katalin, Assist. Prof., PhD, Sapientia University of Tîrgu Mureş 231

A LINGUISTIC STYLISTIC POINT OF VIEW ON JOSEPH HELLER'S BLACK HUMOURIN CATCH-22
Iulia Veronica Neagu, Assist. Prof., PhD, "Dunărea de Jos" University of Galaţi 240

LINGUISTIC CALQUE AS A MEANS OF FORMING EUPHEMISMS
Oxana Chira, Assist Prof., PhD, A. Russo State University of Bălţi, Moldova 248

THE EXPRESSIVE VALUES OF PHONETIC PARTICULARITIES IN GEORGE COSBUC`S POETRY
Radu Drăgulescu, Assist. Prof., PhD, "Lucian Blaga" University of Sibiu 252

WITH/WITHOUT FOOTNOTES – ON THE IMPORTANCE AND USEFULNESS OF FOOTNOTES IN TRANSLATION. CASE STUDY: „FROM RUSSIA WITH LOVE", A VOLUME OF CONTEMPORARY PROSE TRANSLATED FROM RUSSIAN INTO ROMANIAN
Sanda Misirianţu, Assist. Prof., PhD, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca 260

THE DANCE OF DARKNESS (BUTOH), SOURCE OF DIRECTING CONCEPT
Alba Simina Stanciu, Assist. Prof., PhD, "Lucian Blaga" University of Sibiu 267

CONTEXTUAL ANALYSIS OF MEDICAL TERMS
A CASE STUDY
Simona Nicoleta Staicu, Assist. Prof., PhD, "Victor Babeş" University of Medicine and Pharmacy, Timişoara 274

WRITING ON THE COMPUTER - IMPLICATIONS ON COGNITIVE PERFORMANCE
Cornelia Stan, Assist. Prof., PhD, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca 280

PERSUASIVENESS IN THE JOURNALISTIC DISCOURSE
Sorin-Gheorghe Suciu, Assist. Prof., PhD, Sapientia University of Tîrgu Mureş 289

ANALYTICAL STRUCTURES IN THE LANGUAGE USE OF PROFESSIONAL SPEAKERS IN THE HUNGARIAN ELECTRONIC MEDIA IN ROMANIA
Zsemlyei Borbála, Assist. Prof., PhD, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca 297

TRANSLATING FOR THE INTERNATIONAL COMMUNITY. CHALLENGES AND DEMANDS
Alexandru Praisler, Postdoc Researcher, PhD, ”Dunărea de Jos” University of Galați 308

FOOD ENGINEERING DISCOURSE: DISCURSIVE FEATURES OF DIDACTIC AND POPULARIZATION SUB-TYPE
Alice Iuliana Roșu, PhD candidate, „Ștefan cel Mare” University, Suceava 313

ON TRANSLATING BIBLICAL TEXTS
Ana Catană-Spenchiu, Scientific Researcher, PhD, ”Al. Ioan Cuza” University of Iași 321

CONTEXTUALIZING THE TRANSLATION STUDIES DISCOURSE IN COMMUNIST ROMANIA
Ana-Magdalena Petraru, Postdoc Researcher POSDRU/159/1.5/S/140863, ”Al. Ioan Cuza” University of Iași 331

ANGLICISMS IN THE ROMANIAN NAVAL ARCHITECTURE TEXTS
Anca Trișcă (Ionescu), PhD Student, University of Galati 338

L'ESPACE CULTUREL ALGÉRIEN DANS LA TRADUCTION EN ROUMAIN DES RÉCITS NOCES ET L'ÉTÉ D'ALBERT CAMUS
Mariana-Vica Ciupu, PhD Student, ”Ștefan cel Mare” University of Suceava 345

THE CONCEPT OF NEOLOGISM: A COMPARATIVE STUDY FOR ROMANIAN AND EUROPEAN CULTURE
Marius-Radu Clim, PhD, Scientific Researcher, Romanian Academy, Iași Branch 354

A DIFFERENT PERSPECTIVE REGARDING THE INTERPRETATION OF A FAMOUS PHRASE FROM"A STORMY NIGHT", BY I. L. CARAGIALE
Mihaela Popescu, Scientific Researcher II, PhD, Romanian Academy, Bucharest 364

ROMANIAN GENUINE IN MANUSCRIPTS WITH MINIATURES OF MOLDOVA IN 17 TH CENTURY
Nicoleta Melniciuc Puica, Prof. PhD, Elena Ardelean, Assist. Prof., PhD, ”Al. Ioan Cuza” University of Iași 373

OF INADEQUATELY EXECUTED TRANSLATIONS AND A HIGHLY OPINIONATED AUTHOR: A STUDY ON BACK TRANSLATED FRAGMENTS FROM THE SWEDISH VERSION OF"THE LORD OF THE RINGS", BY J.R.R. TOLKIEN
Norica-Luminița Butnaru, PhD Student, ”Al. Ioan Cuza” University of Iași 383

ENGLISH BETWEEN "LANGUAGE MIRAGE" AND NOWADAYS "UNIVERSAL" TREND
Oana Stănculescu Ilie, PhD, University of Craiova 391

LITERARY TRANSLATION FLOWS FROM ROMANIAN INTO ENGLISH: A SOCIO-ECONOMIC PERSPECTIVE
Oana Ursu, Assistant, PhD, ”Al. Ioan Cuza” University of Iași 403

LINGUISTICAL MOTIVATION IN THE CASE OF THE ROMANIAN FOLK NAMES GIVEN TO MEDICINAL LOWER PLANTS
Oana Zamfirescu, PhD Student, ”Al. Ioan Cuza” University of Iași 412

IMAGES OF TURKS IN GREEK POLITICAL CARTOONS. ASPECTS OF NATIONAL IDENTITY
Oana-Camelia Stroescu, PhD 421

“FIE, FOH, AND FUM, I SMELL THE BLOOD OF A BRITISH MAN”: COMMON CREATIVITY CONVEYED THROUGH INTERJECTIONS AND MEANS OF TRANSLATING THEM”
Olivia-Cristina Rusu, PhD Student, ”Al. Ioan Cuza” University of Iași 426

AKZENTUIERTE UND NICHT AKZENTUIERTE STELLEN DER LAUTLICHEN KETTE
Patricia Serbac, Assistant, PhD, University of Medicine and Pharmacy, Tîrgu Mureș 433

FEW METATERMINOLOGICAL ISSUES
Oana Zamfirescu, PhD Student, ”Al. Ioan Cuza” University of Iași 437

INTERGENERATIONAL COMMUNICATION: ISSEI, NISEI, SANSEI
Oana-Meda Păloșanu, PhD Student, ”Babeș-Bolyai” University of Cluj-Napoca 444

THE MAGIC WORD IN THE ART OF SORCERY IN ROMANIA
Mariana Flaișer, Prof., PhD, ”Gr. T. Popa” University of Medicine and Pharmacy, Iași 454

THE LINGUISTIC DIMENSION OF CULTURAL STYLISTICS
Violeta Negrea, Prof., PhD, ”Dimitrie Cantemir” Christian University of Bucharest 460

INCOMMUNICADO? CROSS-DISCIPLINARY DIALOGUE AND THE QUEST FOR THE HUMANITIES IN THE AGE OF SOCIAL NETWORKS
Adriana Neagu, Assoc. Prof., PhD, ”Babeș-Bolyai” University of Cluj-Napoca 464

COMBINED SKILLS FOR INTERCOMPREHENSION
Alina Balagiu, Assoc. Prof., PhD, ”Mircea cel Bătrân” Naval Academy of Constanța 472

ROMANIAN ACADEMY AND THE BEGINNING OF THE ROMANIAN BIBLIOGRAPHY
Cristina Popescu Assoc. Prof., PhD, University of Bucharest, Agnes Erich, Prof., PhD, ”Valahia” University of Târgoviște 480

IDENTITY AND ALTERITY IN THE ACT OF NAMING
Daiana Felecan, Assoc. Prof., PhD, Technical University of Cluj-Napoca, Baia Mare Northern University Centre 490

POSSIBILITIES OF PROMOTING THE ROMANIAN LITERARY LANGUAGE IN THE DIASPORA MEDIA (II)
Assoc. Prof., PhD, Sapientia University of Tîrgu Mureș

NEW TENDENCIES IN THE EVOLUTION OF THE ROMANIAN MEDICAL LANGUAGE
Eugenia Mincu, Assoc. Prof., PhD, The Moldavian Science Academy 504

ANTONYMIC TERMS IN BIBLICAL DISCOURSE
Raluca Felicia Toma, Assoc. Prof., PhD, "Valahia" University of Târgoviște 510

PAUL RICOEUR AND TEXTUAL HERMENEUTICS: CONTEXT, DISTANCE, WORLD OF THE TEXT
George Bondor, Assoc. Prof., PhD, "Al. Ioan Cuza" University of Iași 513

MEANING AND IMAGE IN ALEXA VISARION'S
Ion M. Tomuș, Assoc. Prof., PhD, "Lucian Blaga" University of Sibiu 521

WAYS TO ENHANCE LEGAL DICTIONARIES
Imre Attila, Assoc. Prof., PhD, Sapientia University of Tîrgu Mureș 526

THE CASE OF EVIDENTIALS IN ENGLISH: SEMANTIC-FUNCTIONAL AND PRAGMATIC ISSUES OF EVIDENTIALITY
Silvia Florea, Assoc. Prof., PhD, "Lucian Blaga" University of Sibiu 535

THE REPRESENTATIVES OF THE TRANSYLVANIAN SCHOOL AND THE CULTIVATION OF ROMANIAN LANGUAGE
Dumitru Draica, Assoc. Prof., PhD, University of Oradea 542

LINGUISTIC ETHICS AND MEMETICS
Filip Bacalu, Assist. Prof., PhD, Hyperion University of Bucharest 548

TRANSITIVITY AS VERBAL INHERENT FEATURE
Laura Rus, Assist. Prof., PhD, "Petru Maior" University of Tîrgu Mureș 556

ASPECTS OF THE ROMANIAN LANGUAGE ON THE INTERNET
Valerica Draica, Assist. Prof., PhD, University of Oradea 563

THE SUFFIXES -K(A) AND -K(O) IN THE UKRAINIAN ANTHROPONYMY OF MARAMURES
Ioan Herbil, Assist. Prof., PhD, "Babes-Bolyai" University of Cluj-Napoca 568

L'ANCRAGE ÉNONCIATIF DANS LE NOUVEAU ROMAN
Diana Costea, Assist. Prof., PhD, Petroleum-Gas University of Ploiești 581

LE DISCOURS SCIENTIFIQUE ENTRE RIGIDITÉ ET ÉLASTICITÉ LEXICALES
Ioana-Crina Coroi, Assist. Prof., PhD, "Ștefan cel Mare" University of Suceava 587

LES INJURES ET LES JURONS : AGRESSIONS VERBALES VS. JEUX DE LANGAGE
Iuliana-Anca Mateiu, Assist. Prof., PhD, "Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca, Marius-Adrian Florea, Scientific researcher, "George Barițiu" Institute of History, Cluj-Napoca 594

IDENTICAL VS ANALOGOUS STRUCTURES
Katalin Balázs, Assist. Prof., PhD, "Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca 611

LES EXPRESSIONS REFERENTIELLES EN CONTEXTE. APPROCHE PRAGMATIQUE ET COMMUNICATIONNELLE
Raluca-Nicoleta Balațchi, Assist. Prof., PhD, "Ștefan cel Mare" University of Suceava 617

CREATING OF PARALLEL LEXICONS FOR ROMANIAN AND MOLDOVAN
Daniela Gîfu, Scientific Researcher III, PhD, "Al. Ioan Cuza" University of Iași 624

DE L'OEUVRE ROUMAINE A L'ŒUVRE FRANÇAISE D'EMIL CIORAN – UNE APPROCHE TRADUCTOLOGIQUE
Andreea Blaga, PhD Student, "Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca and Jean-Moulin Lyon 3 University 634

NOUN GRAMMATICAL CATEGORIES OSCILLATIONS IN TEXTS BELONGING TO THE EIGHTEENTH CENTURY. APPLICATIONS ON RADU TEMPEA'S ROMANIAN GRAMMAR (1797)
Andreea Drișcu, PhD, "Al. Ioan Cuza" University of Iași 643

THE ROLE OF TRANSLATION IN DEVELOPING STUDENTS' CREATIVITY
Andreea Năznean, "Al. Ioan Cuza" University of Iași 651

THE PROPER DEONTICAL MODALIZATION IN OLD ROMANIAN
Iuliana-Valentina Boboacă, Assistant, PhD, University of Pitești 657

NORMES SUBJECTIVES ET NORMES OBJECTIVES DANS L'ANALYSE DU DISCOURS SCIENTIFIQUE
Ioana-Crina Coroi, Assist. Prof., PhD, "Ștefan cel Mare" University of Suceava 665

MULTILINGUAL ASPIRATIONS IN CLUJ NAPOCA/KOLOZSVÁR
Botond Talpas, PhD Student, Júlia Anna Makkai, PhD Student, "Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca 670

THE PHRASE - A FUNDAMENTAL DESIGNATION TYPE IN ARTISTIC GYMNASTICS
Daniela Burlacu, PhD Student, "Al. Ioan Cuza" University of Iași 677

SOME LEXICAL ASPECTS OF TWO UNKNOWN TEXTS FROM THE 17TH CENTURY: A GREEK-ROMANIAN LETTER AND AN ENCOMIUM ADDRESSED TO CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (MS. BAR 766)
Silvia Chiosea, PhD, ”Al. Ioan Cuza” University of Iași 686

THE POST-CRITICAL TURN IN CULTURAL CRITICISM AND ITS RELEVANCE TO THE CONTEMPORARY ART DISCOURSES
Cristina Moraru, PhD Student, ”Al. Ioan Cuza” University of Iași 698

MIRCEA ELIADE'S COLOANA NESFÂRȘITĂ IN RADIO VERSION. THEATRE VS. RADIO DISCOURSES
Cristina Scarlat, Postdoc Researcher, POSDRU/159/1.5/140863, ”Al. Ioan Cuza” University of Iași 706

NOMINAL CASES OF HUNGARIAN LANGUAGE IN ROMANIAN
Csaba Attila Both, PhD, Sapientia University of Tîrgu Mureș 712

THE ARTISTIC COMPONENTS OF GYMNASTICS. WHY IS THE GYMNASTICS ARTISTIC?
Daniela Burlacu, PhD Student, ”Al. Ioan Cuza” University of Iași..... 723

CODESWITCHING IN THE FOREIGN LANGUAGE CLASSROOM
Degi Zsuzsanna, Assistant, PhD Student, Sapientia University of Miercurea-Ciuc..... 733

STYLISTIC VALUES OF THE PHRASEOLOGIES IN EMINESCU'S JOURNALISM
Diana Darabană, PhD, ”Al. Ioan Cuza” University of Iași..... 743

THE DIALOGUE FRAME OF COMMUNICATION IN THE LIGHT OF PRAGMA-DIALECTICAL AND RHETORICAL ARGUMENTATION WITH SPECIAL REFERENCE TO DEBATE
Dorina Loghin, Ph.D., “Babeș-Bolyai” University of Cluj-Napoca..... 753

THE INFLUENCE OF THE FRANKFURT SEPTUAGINTA ON THE ROMANIAN BIBLICAL TRADITION
Elena Emanuela Chitic Ciurciun, PhD Student, ”Al. Ioan Cuza” University of Iași..... 767

UNE PERSPECTIVE SUR LE MÉTIER DE BIBLIOTHÈCAIRE EN ROUMANIE
Elena Tîrziman, Assoc. Prof., PhD, University of Bucharest 776

SPACE BUBBLE BETWEEN LIMITED FRAMEWORK AND LIMITLESS SPACE
Fazacaș Iudita, PhD, “Babeș-Bolyai” University of Cluj-Napoca..... 785

LITERARY TEXT AND ITS TRANSLATION INTO DIFFERENT ARTISTIC DISCOURSES. BRIEF CONSIDERATIONS
Cristina Scarlat, Postdoc Researcher, POSDRU/159/1.5/140863, ”Al. Ioan Cuza” University of Iași 792

ART AND TECHNOLOGY – THE ROLE OF TECHNOLOGICAL ADVANCE IN ART HISTORY
Florina Codreanu, Assist. Prof., PhD, Technical University of Cluj-Napoca 799

SEMATIC MUTATION. STANDARD AND SLANG SENSES IN ROMANIAN
Marius Gulei, Assistant, PhD Student, ”Ştefan cel Mare” University of Suceava 806

THE LIMITS OF THE LANGUAGE – FEELING AND RITUAL IN THE MIDDLE AGES
Ileana Vesa, PhD, Emanuel University of Oradea 812

A NEW APPROACH OF THE ROMANIAN GENITIVE
Ionela Guşatu, Assistant, PhD, Roxana Sfetea, Prof., PhD, ”Carol Davila” University of Medicine and Pharmacy, Bucharest 819

LE TRAITEMENT TRADUCTOLOGIQUE DES TERMES GASTRONOMIQUES DANS TROIS CONTES DE ION CREANGĂ
Iulia Corduş, PhD Student, ”Ştefan cel Mare” University of Suceava 825

THE NEOLOGISATION OF THE ROMANIAN FIRST NAMES IN THE CONTEXT OF THE ACTUAL EVOLUTIONS. CAUSES, SOURCES, MODALITIES
Iustina Burci, Scientific Researcher II, PhD, Romanian Academy, Craiova 836

SYTHETIC VS. ANALYTICAL IN ROMANIAN AND ENGLISH VERBAL STRUCTURES. DIACRONICAL CONSTRASTIVE RESEARCH UPON THE OLD LANGUAGE
Larisa Bulai, PhD Student, ”Al. Ioan Cuza” University of Iași 846

EKPHRASIS AS ENARGEIA
Assistant, PhD, University of Petroșani 857

THE ROMANIAN WOODEN LANGUAGE: BETWEEN NEUROLINGUISTIC PROGRAMMING AND SOCIAL ADJUSTMENT
Livia Feidaros, PhD candidate, “Stefan cel Mare” University of Suceava 862

INTERCULTURAL AND BILINGUAL ADVERTISING SLOGAN
Manuela Florentina Gust Balosin (Dumitrescu), PhD Student, Univesity of Craiova 871

THE LINGUISTIC IMAGE OF WIFE IN THE HUNGARIAN AND ROMANIAN LANGUAGES THE LINGUISTIC IMAGE OF WIFE IN THE HUNGARIAN AND ROMANIAN LANGUAGES
Sára Magyari, ”Partium” Christian University of Oradea 878

LEGAL INTERPRETATION IN THE PROCESS OF MULTICULTURAL COMMUNICATION – PROFESSION OR CHALLENGE?

Sárosi-Márdirosz Krisztina, PhD, Sapientia University of Tîrgu Mureş 885

THE ROLE OF NEOLOGISMS IN THE DEVELOPMENT OF THE ROMANIAN LITERARY LANGUAGE
Cristina-Eva Sauciuc (Holca), PhD Student, ”Ştefan cel Mare” University of Suceava 894

WOMAN AND POWER. SUBVERSIVE STRATEGIES OF MANIPULATION THROUGH VISUAL IMAGES
Simina-Elena Rațiu, PhD Candidate, ”Babeș-Bolyai” University of Cluj-Napoca 902

ROMANIAN LINGUISTIC CONTEXT OF ALEXANDRU I. PHILIPPIDE'S ERA. PRELIMINARIES
Simona-Andreea Şova, PhD Student, ”Al. Ioan Cuza” University of Iași 911

CONTINUING PROFESSIONAL DEVELOPMENT – A HIGH PRIORITY FOR FOREIGN LANGUAGE TEACHERS.....
Tatiana Bushnaq, Assist. Prof., PhD, Al Asmarya Islamic University, Zliten, Libya 921

THE PLURALITY OF PRAGMATIC VALENCES IN THE ROMANIAN PRESS SATYRICAL DISCOURSE
Andreea Maria Ungurian, PhD Candidate, ”Ştefan cel Mare” University of Suceava 932

LETTER AND SPIRIT: A PLEA FOR AN ONTOLOGICAL HERMENEUTICS
Liviu Ursache, PhD Student, ”Al. Ioan Cuza” University of Iași 942

LINGUISTIC AND CULTURAL ASPECTS NEEDED FOR NEWS TRANSLATORS WHEN REFERRING TO THE ARAB WORLD
Valentina-Magdalena Drocan, PhD Student, University of Bucharest 951

COROLA – THE REPRESENTATIVE CORPUS OF THE CONTEMPORARY ROMANIAN LANGUAGE. THE INITIAL PHASE
Verginica Barbu Mititelu, PhD, Ştefan Daniel Dumitrescu, PhD, Romanian Academy Research Institute for Artificial Intelligence "Mihai Drăgănescu" 958

PROS AND CONS OF SUBTITLING AND DUBBING OF AUDIOVISUAL TEXTS IN CHILDREN'S PROGRAMMES AND CARTOONS
Violeta Tănase, PhD student, „Alexandru Ioan Cuza” University of Iași 968

AN "INQUISITORIAL" FILE OF A PROTESTANT PASTOR. DOCUMENTS REGARDING A SERIES OF CONFLICTS STARTED BY AN EVANGELIZATION WEEK
Júlia Zsigmond, PhD Student, ”Babeș-Bolyai” University of Cluj-Napoca 976

LA RESTRUCTURATION RHÉTORICO-PRAGMATIQUE DU CONTRAT DE COMMUNICATION DANS LE DÉBAT POLITIQUE
Petru Ioan Marian, Assistant, PhD Candidate, ”Ștefan cel Mare” University of Suceava 987

DECONSTRUCTING AND TRANSLATING THE TABOO
Ana-Maria Pâcleanu, PhD Student, ”Dunărea de Jos” University of Galați 998

VASILE ARVINTE – ”ROMÂN, ROMÂNESC, ROMÂNIA”
Maria-Teodora Vargan, PhD Student, ”Al. Ioan Cuza” University of Iași.....1007

MARKERS OF DISCOURSE STRUCTURE AND THEIR ROLE IN ARGUMENTATION
Aurelia Nicoleta Pavel (Dicu), PhD Student, University of Bucharest 1014

DISCUSSING THE END OF GLOBALISM IN TERMS OF DISCOURSE
Ioana Raicu, Assist. Prof., PhD, ”Valahia” University of Târgoviște..... 1023

SIGNIFICATIONS, ENJEUX CONFESSIONNELS ET CONTEXTE SOCIO-CULTUREL DE LA PUBLICATION DES LIVRES LITURGIQUES ORTHODOXES EN FRANCE CONTEMPORAINE

Felicia Dumas, Prof., PhD, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: This paper considers the present-day publication of liturgical books in France : their significance (spiritual and pastoral), their confessional backbround as well as their socio-cultural context. We shall focus on two categories of liturgical books : on one hand, the books used by clergy for the liturgical services and on the other, the prayer books used by laity for their private use.

Key words: liturgical books ; Orthodoxy; significance ; sociocultural context ; confessional background.

Liminaire

La France est un pays européen occidental reconnu pour sa laïcité. Du point de vue de la pratique religieuse, la plupart des Roumains se le représente encore de nos jours comme majoritairement catholique, ce qui est une image assez fausse. Il est vrai que le catholicisme arrive encore en tête dans les sondages concernant l'appartenance religieuse des Français (suivi de près par l'islam), mais cela ne veut pas dire que la France est un pays où la christianisme est encore bien vivant ; la société française est de plus en sécularisée et plutôt indifférente à toute pratique religieuse. Le religieux y trouve une place très discrète, aucunement présente dans l'espace public. Toutefois, pendant les dernières décennies, l'Orthodoxie connaît un grand rayonnement spirituel dans l'Hexagone, prouvé par le nombre croissant de communautés paroissiales et même monastiques[1], ainsi que par la publication de nombreux livres religieux, de différents types : théologiques, liturgiques, de catéchèse et de spiritualité.

Nous nous proposons de réfléchir dans ce travail sur les significations (spirituelles et pastorales) et les enjeux confessionnels de la publication, en France contemporaine, d'une catégorie précise de ces livres religieux -les livres liturgiques-, ainsi que sur la nature du contexte socio-culturel de cette entreprise éditoriale. Nous ferons référence à deux grandes catégories de livres liturgiques : les livres de culte proprement dits, dont se servent les ministres pour célébrer les offices liturgiques, et ce qu'on appelle les livres de prières, destinés plutôt à la vie religieuse des fidèles, à rôle de guide spirituel dans la pratique de leur vie de prière personnelle. Pratiquement tous ces livres publiés en langue française ont été traduits du grec ; néanmoins le roumain s'est retrouvé aussi à l'intérieur de ce processus de traduction, à cause de sa représentation en tant que langue liturgique traditionnellement orthodoxe.

[1] *L'Annuaire de l'Église orthodoxe de France*, publié en 2010 par le hiéromoine Samuel du monastère orthodoxe de Cantauque (monastère francophones de juridiction roumaine) mentionne approximativement 220 paroisses, une « bonne vingtaine de communautés monastiques et deux écoles de théologie » (Samuel, 2010 : 8).

Nous essaierons de montrer que la publication des livres liturgiques orthodoxes en langue française répond à des besoins concrets, pastoraux et spirituels, dans un contexte socio-culturel bien précis, du développement constant des communautés orthodoxes en France contemporaine.

L'essor orthodoxe en France contemporaine et la publication des livres liturgiques

Les livres liturgiques[2] sont destinés à la prière. Celle-ci peut être collective, manifestée dans les églises, pendant les offices liturgiques, ou bien privée, personnelle, accomplie plutôt à la maison. Dans ce dernier cas, ils s'appellent d'ailleurs des livres de prière(s). Avec les livres de culte (public) de la première catégorie mentionnée, ils sont publiés donc pour servir de support et de guide à la prière et non pas vraiment pour être lus pour le plaisir de la lecture, comme n'importe quel autre type de littérature religieuse.

Même si nous avons insisté dès le début de ce travail sur la laïcité de l'État français et la sécularisation de la société française, nous devons mentionner le fait que l'enracinement fécond de l'Orthodoxie dans l'Hexagone a été possible grâce à des « germes » du christianisme qui y était encore vivants, tel que l'affirme le père archimandrite Placide Deseille, ancien moine cistercien, l'un des plus grands théologiens et spirituels orthodoxes français contemporains (Deseille, 1984 : 3). « Réapparue » en France au début du XXème siècle, écrit-t-il, l'Orthodoxie a le sentiment de renouer avec ses origines du premier millénaire de vie chrétienne commune, et, en même temps,

« de mener à son plein épanouissement un germe qui demeurait secrètement présent dans ce que la vie spirituelle de l'Occident a produit de meilleur [...]. Les orthodoxes de France et d'Occident ont profondément le sentiment de renouer avec les origines de leur pays et de leur civilisation » (Deseille, 1984 :6).

De nombreux autres spécialistes, religieux et laïcs, soulignent également les racines profondément chrétiennes de toute la pensée et la culture européenne, en général : « Le christianisme irrigue la mémoire de l'Europe » (Le Tourneau, 2005 : 7).

L'enracinement de l'Orthodoxie en France s'est fait donc dans un sol chrétien de longue date, même si en état latent, qui l'a bien aidé à s'épanouir. Elle y reste une confession chrétienne minoritaire, certes, mais très vivante, fait prouvé par le développement constant et croissant des communautés francophones. La publication des livres liturgiques en langue française leur est directement destinée.

Les Divines Liturgies ou Liturgies eucharistiques (dont nous mentionnons seulement deux traductions, publiées par deux monastères, un de juridiction roumaine, et l'autre, un métochion français du monastère athonite de Simonos Petra)[3], le Liturgie des Dons

[2] Nous comprenons ici le déterminant « liturgique » comme faisant référence à ce que l'on appelle, en un sens large, dans les études occidentales d'anthropologie religieuse « la liturgie », à savoir l'ensemble de la littérature religieuse, les livres de culte, les différents offices de l'Église, les gestes et les mouvements des acteurs liturgiques (Dumas, 2000 : 65), ce qui est en rapport avec la manifestation du « culte public intégral exercé par le Corps du Christ », qui est l'Église (Le Tourneau, 2005 : 369).

[3] *Divines liturgies de saint Jean Chrysostome et de saint Basile de Césarée,* traduites du grec par l'archimandrite Jacob, le hiéromoine Elisée et le père dr. Y. Goldman, éditées avec la bénédiction de S. Em. L'archevêque Joseph, Métropolite de la Métropole Orthodoxe Roumaine d'Europe Occidentale et Méridionale, seconde édition corrigée et complétée, Monastère de la Théotokos et de Saint Martin, domaine de Cantauque, 2006 ; *Les Divines Liturgies de saint Jean Chrysostome, de saint Basile le Grand et la Liturgie des Dons présanctifiés,* selon l'usage du Mont Athos, traductions publiées avec la bénédiction de son Eminence le Métropolite Emmanuel, métropolite grec-orthodoxe de France, Patriarcat œcuménique, Monastère Saint-Antoine-Le-Grand et Monastère de Solan, 2009.

présanctifiés[4], le Livre des Heures[5] ou l'Horologion[6], le Grand Euchologe ou Arkhiératikon[7], La Grande et la petite Pannychides[8], le Recueil d'Acathistes[9], les Ménées (ou Ménalogion)[10], etc.[11] – tous ces livres liturgiques contenant les textes et les rubriques des offices orthodoxes ont été publiés en langue française, dans différentes maisons d'éditions, religieuses ou monastiques, représentant en fait des traductions du grec et partiellement du slavon. C'est à travers le processus complexe de leur traduction que s'est formé ce que nous avons appelé la terminologie religieuse orthodoxe en langue française (Dumas, 2009), une terminologie spécialisée, de type culturel-confessionnel. Cette double entreprise, traductive et éditoriale, de publication de ces livres en français et pour la plupart d'entre eux en France[12], a mené en fait, en plus de son but pastoral, d'usage liturgique proprement dit de ces textes, à une visibilité de la présence de l'Orthodoxie dans l'Hexagone. Cette visibilité a été accomplie par l'intégration culturelle des contenus confessionnels orthodoxes à travers leur expression en français, langue du pays ayant accueilli l'Orthodoxie et qui commençait à être représentée comme langue liturgique et de culture orthodoxe (ou langue-culture, support d'expression de l'Orthodoxie).

La publication des livres liturgiques remonte assez loin dans la diachronie, vers le début du siècle dernier, avec des moments plus intenses, qui caractérisent surtout les trois dernières décennies du XXe siècle. Nous nous sommes intéressée de plus près, ailleurs, à l'histoire des traductions des Liturgies eucharistiques en langue française (Dumas, 2013), dont la plus récente remonte à 2009. Sous-tendue par différentes motivations, dont la plus importante reste encore celle d'une visibilité confessionnelle, de nature juridictionnelle même, la publication des livres liturgiques en France continue encore de nos jours, l'une des apparitions les plus récentes étant celle de la *Divine liturgie de saint Jacques, Frère du Seigneur en slavon et en français*, hébergée par les éditions du Séminaire russe orthodoxe en France : Épinay sur Sénard, 2013. Dans ce dernier cas, il s'agit d'un texte proposé en version bilingue, le français étant accompagné par le slavon, langue liturgique traditionnellement orthodoxe et représentée comme telle, dont la proximité au niveau de la mise en évidence de cet usage confessionnel légitime en quelque sorte le statut de langue liturgique orthodoxe acquiert par la langue de Molière. De plus, il s'agit d'une publication de nature pastorale et

[4] *Liturgie des Saints Dons Présanctifiés*, éditée avec la bénédiction du Métropolite Jérémie, président du Comité interépiscopal orthodoxe en France et de Monseigneur Georges, archevêque de l'Eglise orthodoxe russe en Europe Occidentale, par la Fraternité Orthodoxe en Europe Occidentale, Mayenne, 1993.

[5] *Livre des Heures* contenant les offices quotidiens de l'Eglise orthodoxe, édité avec la bénédiction de l'assemblée des évêques orthodoxes de France, par la Fraternité orthodoxe en Europe Occidentale, Mayenne, 2005.

[6] *Petit Horologion*, Monastère Saint-Antoine-Le-Grand et Monastère de Solan, 2009.

[7] *Grand Euchologe et Arkhiératikon*, par le père Denis Guillaume, Parma, Diaconie apostolique, 1992.

[8] Traduction française faite par le père Denis Guillaume et publiée en 1982 à Rome (Diaconie Apostolique).

[9] Publié sous forme de brochure par les Monastères Saint-Antoine-Le-Grand et de Solan, dès 1996.

[10] Publiés pendant onze ans par le père Denis Guillaume (de 1980 à 1991), en douze volumes (pour chaque mois de l'année) suivis d'un treizième, intitulé *Synaxaire métrique et Tables du Ménée*. Le format pdf des Ménées peut être télécharger sur le site http://www.pagesorthodoxes.net/liturgie/menees.htm (consulté le 28 août 2014).

[11] Différents autres livres contiennent des offices ou des prières particulières de l'année liturgique, comme le *Grand Canon de saint André de Crète*, publié en version bilingue (français et salvon) à Genève, et proposé en format pdf sur le blog orthodoxologie.blogpost.fr : http://www.diocesedegeneve.net/images /pdf/canon %20 de%20st%20andre%20de%20crete.pdf (consulté le 28 août 2014).

[12] La plupart des traductions du père Denis Guillaume, moine gréco-catholique belge (au monastère uniate de Chevetogne) devenu orthodoxe vers la fin de sa vie (en 1994), le premier et le plus prolifique traducteur des livres liturgiques orthodoxes en langue française, ont été pourtant publiées en Italie (à Rome ou à Parme), où il était diacre du siège apostolique (d'où le nom de l'institution qui a géré cette démarche éditoriale - la « Diaconie Apostolique », représentée en fait par une seule personne : le père Denis lui-même) (Dumas, 2009 : 12). D'autres traductions sont parues aux éditions de Chevetogne, en Belgique.

très marquée du point de vue de l'appartenance juridictionnelle, assurée par une institution ecclésiastique d'enseignement, le très récent Séminaire russe orthodoxe de France (qui dépend donc du Patriarcat de Moscou).

Pratiquement chacune des juridictions orthodoxes canoniques représentées en France par des diocèses ou des exarchats[13] (Dumas, 2009) a publié au moins un livre liturgique en langue française, le plus souvent à utilisation propre, conforme à ses particularités « nationales »[14] d'usage. La visibilité de ces publications est devenue ainsi non seulement confessionnelle, mais aussi culturelle. Autrement dit, le message communiqué à travers la publication des livres liturgiques par ces différentes juridictions, en France et en langue française, est celui de l'affichage d'une identité confessionnelle précise, de nature plurielle, représentée par un ensemble de traditions et d'usages traditionnels, nationaux, traits particuliers de l'Orthodoxie d'expression française.

Significations spirituelles et enjeux pastoraux de ces publications

Nous avons fait référence jusqu'ici uniquement aux livres de culte, destinés aux célébrations publiques, de l'assemblée des fidèles réunis dans ce but (pour prier) dans les églises. Voyons maintenant ce qu'il en est de l'autre catégorie de livres liturgiques, les livres appelés de prières, et destinés à l'usage personnel des chrétiens désireux de mener une vie de prière cohérente et plus intense. Entre 1996 et 2014, trois publications de ce type ont fait leur apparition dans le paysage éditorial de la France contemporaine : *Livre de prières orthodoxe*, Monastère orthodoxe Saint-Nicolas de la Dalmerie, Le Bousquet d'Orb, 1996 ; *Manuel de prières du chrétien orthodoxe*, Monastère Saint-Antoine-Le-Grand, Monastère de Solan, 2013, deuxième édition revue, 2014 ; et *Livre de prière*, publié avec la bénédiction de l'Archevêque Joseph, Métropolite d'Europe Occidentale et Méridionale, Paris, éditions Apostolia, 2014[15]. Il s'agit de livres qui contiennent les textes de prières diverses, adressées à Dieu, à la Vierge Marie et à différents saints, à divers moments de la journée (le matin, le soir, avant de commencer le travail, avant de se mettre à table, etc.) et dans différentes circonstances de la vie, des prières d'intercession et d'action de grâces, ainsi que les offices des heures, y compris les vêpres, les matines, etc., la Paraclisis à la Mère de Dieu et divers acathistes. Ce sont des textes considérés comme de véritables supports de prière, indiqués et conseillés par l'Église –par l'intermédiaire des pères spirituels– pour être utilisés pendant la prière privée des fidèles les plus fervents, à cause de leur caractère traditionnel, conféré par l'autorité spirituelle incontestable de leurs auteurs. Ces livres sont destinés donc aux chrétiens qui ne se contentent pas de leur participation aux offices communs, publics, de l'Église, mais souhaitent prier aussi chez eux, les autres jours de la semaine également (en plus du dimanche et des jours de fête) et à d'autres moments de la journée, qui :

« [...] en outre, récitent chaque jour une „règle de prière" qui a été approuvée par leur Père spirituel. Ils utilisent ordinairement pour cela des textes contenus dans des manuels composés de prières traditionnelles, élaborés par des maîtres avertis, nourris et abreuvés aux

[13] Grecque-orthodoxe, russe, roumaine, etc.

[14] C'est-à-dire traditionnellement présentes sur le territoire de leur Église-mère, dans leurs pays d'origine.

[15] Comme nous avons pu lire sur l'un des blogs orthodoxes francophones les plus documentés, orthodoxologie.blogpost.fr, avant la publication de ces trois livres, les orthodoxes francophones semblaient utiliser un livre de prières publié à Paris pour l'usage des chrétiens catholiques orientaux, qui respecte la structure des livres de prières traditionnels de l'Orthodoxie, et qui représente une traduction non signée : **Livre de prières à l'usage des Chrétiens de l'Église orthodoxe catholique d'Orient, Paris,** 1852 : http://fr.wikisource.org/wiki/ Livre_de_pri% C3%A8res,_1852, consulté le 28 août 2014.

meilleures sources scripturaires et patristiques [...] qui ont bien plus de valeur que tout ce que l'on pourrait inventer soi-même ». (Deseille, 2012 : 130).

Les trois livres de prières représentent en fait des traductions du grec, et partiellement du slavon, de l'anglais et du roumain, selon les précisions des éditeurs, consignées dans leurs textes introductifs. Deux d'entre eux sont parus en milieu monastique, où l'on accorde beaucoup plus d'importance au rôle spirituel de la prière que dans le monde laïc, et où vivent également la plupart des pères spirituels des fidèles les plus fervents, qui connaissent donc leurs besoins de ce type (spirituel) ; le plus récent a été publié à Paris par les éditions Apostolia de la Métropole d'Europe Occidentale et Méridionale de l'Église Orthodoxe Roumaine, toujours en langue française, très probablement sur le modèle culturel-spirituel roumain. Effectivement, la culture religieuse roumaine abonde de tels livres, de prières, publiés par la plupart des éditions diocésaines, à intention et à finalité pastorales ouvertement déclarées dans les appareils paratextuels qui les accompagnent.

Quelles seraient les significations de cette entreprise éditoriale, de la publication des deux catégories de livres liturgiques en langue françaises ? Comme toutes significations, elles s'actualisent dans un contexte communicationnel, définis par des acteurs sociaux (Goffman, 1973) et des occasions d'interaction (sociale). Les premiers sont représentés par des responsables ecclésiastiques, des évêques, des prêtres, des moines et des fidèles, orthodoxes, mais aussi chrétiens (catholiques ou protestants) ; les occasions d'interaction sont définies tant en termes de vie liturgique, de célébration des offices de l'église, qu'en termes de contacts interconfessionnels et interrorthodoxes, par la circulation de ces livres dans les communautés de France, dans les librairies, etc. Le contexte communicationnel s'avère être, en fait, un contexte socio-culturel et interconfessionnel, d'affichage confessionnel et de manifestation de la visibilité du développement de l'Orthodoxie en France, dont ces publications trouvent leur place (« normale ») parmi les autres publications religieuses, notamment chrétiennes.

Il nous semble que les significations de cette entreprise éditoriale sont de deux grandes catégories : 1. pastorales, de service rendu aux communautés orthodoxes et à leurs membres, clercs et fidèles[16] ; et 2. spirituelles, visant la perfection spirituelle des membres de l'Église, la déification de l'homme à travers une vie de prière fervente, but suprême de tout chrétien en général et de tout orthodoxe, en particulier. Leur actualisation socio-culturelle est sous-tendue par des enjeux pastoraux très importants, d'affichage confessionnel (on publie de tels livres pour l'usage liturgique des communautés orthodoxes qui existent en France et qui célèbrent en langue française), d'une identité orthodoxe rendue ainsi visible en France, identité de nature plurielle et parfaitement bien intégrée, linguistiquement, dans ce pays européen occidental. Cette visibilité est assurée tout d'abord par des sources d'information strictement orthodoxes, comme les sites des monastères (et des diocèses) qui publient ces livres, les sites francophones d'actualité orthodoxe (dont le plus important et le plus complet est « orthodoxie.com »), ainsi que par l'intermédiaire de leur présence et de leur commercialisation dans les librairies religieuses de France, comme, par exemple, celle de la Procure à Paris (l'une des plus importantes de toute l'Europe, en matière de livres religieux et de culture).

Cette intentionnalité d'intégration linguistique et confessionnelle est très évidente dans le cas de la publication du *Livre de prière* des éditions Apostolia, de la Métropole Roumaine d'Europe Occidentale et Méridionale. L'option pour le français prouve le désir de l'affichage

[16] De différentes juridictions, reconnaissant ainsi non seulement leur existence sur le territoire de la France, mais aussi leur francophonie (malgré leurs origines diverses), leur intégration linguistique à travers l'usage du français comme langue liturgique orthodoxe, de célébration.

confessionnel d'une tradition orthodoxe de longue date (roumaine), implantée en France par l'intermédiaire de l'émigration, mais parfaitement bien intégrée du point de vue linguistique dans son pays d'accueil. En même temps, la publication de ce livre de prières orthodoxes en langue française par la Métropole d'Europe Occidentale et Méridionale de l'Église Orthodoxe Roumaine, rend visible l'existence (bien vivante) de ce diocèse roumain en France.

La visibilité de ces livres liturgiques orthodoxes est assurée également par de véritables opérations publicitaires, de marketing du marché, comme des lancements et des présentations lors des salons spécialisés de livres de ce type. Mentionnons dans ce sens la présentation du *Livre de prière* de la Métropole Roumaine de Paris, ainsi que des publications liturgiques du Monastère Saint-Antoine-Le-Grand, lors du « Deuxième Salon du livre orthodoxe en France », déroulé sous le patronage de l'Assemblée des Évêques orthodoxes de France, les 25 et 26 avril 2014[17]. Ce salon avait été organisé après le succès d'une première manifestation de ce type, appelée « Journées du livre orthodoxe », qui avait eu lieu deux années auparavant, les 17 et 18 février 2012, toujours à Paris[18]. Plusieurs prises de parole des acteurs responsables de la publication de ces livres liturgiques - les auteurs-traducteurs-éditeurs -, qui explicitent et légitiment du point de vue pastoral leur demarche éditoriale, déroulées lors de ces événements, sont gardées ensuite dans l'espace (et la mémoire) virtuel d'internet, sous la forme d'enregistrements vidéo, notamment sur le site « orthodoxie.com ».

Pour conclure

La publication des livres liturgiques orthodoxes en France contemporaine répond donc à des besoins concrets, d'usage liturgique proprement dit, servant de supports pour la pratique du culte public de l'Orthodoxie dans ce pays occidental et respectivement, de guide pour la vie de prière des fidèles. Elle est motivée par une intention pastorale évidente, en pourvoyant les communautés paroissiales, les monastères et les chrétiens orthodoxes de ces guides-manuels et les incitant à une pratique religieuse active et cohérente. Cette entreprise éditoriale n'est pas finie ; elle continue encore de nos jours, tel que le prouvent les livres (livrets ou brochures) récents de cette facture qui paraissent toujours, dans le cadre de différentes juridictions. Les cultures traditionnellement orthodoxes servent de modèle aux communautés des différentes juridictions constituées dans l'Hexagone, qui prennent l'initiative d'en publier à leur tour, constamment. C'est notamment pour ces communautés et à l'intérieur de l'Orthodoxie que s'actualisent les significations pastorales et spirituelles de la publication de ces livres liturgiques. Ce cadre confessionnel s'élargit aussi vers les autres chrétiens de France, surtout pour ce qui est de l'usage des livres de prières. Il faudrait noter dans ce sens le fait que le titre du *Livre de prière* publié par les éditions de la Métropole Roumaine de Paris ne précise point son appartenance confessionnelle (suggérée implicitement, toutefois, par le lieu de son édition), peut-être pour sortir un peu de la zone parfois trop cloisonnée des confessions et suggérer le fait que les orthodoxes sont des chrétiens aussi, et non pas une petite « secte » exotique importée d'Orient.

Pour les autres acteurs sociaux, non concernés par le fait religieux, majoritaires en France contemporaine, la publication de ces livres liturgiques passe complétement inaperçue. Pour eux, il ne s'agit aucunement d'un affichage confessionnel manifesté à travers cette entreprise éditoriale, mais tout au plus d'un aspect exotique, inouï, surprenant, enregistrés, à côté de tant d'autres, par la société française contemporaine. L'impact pastoral et spirituel de

[17] http://www.aeof.fr/articol_51720/2eme-salon-du-livre-orthodoxe-en-france-sous-le-haut-patronage-de-lassemblee-des-eveques-orthodoxes-de-france--a-paris-les-25-et-26-avril-sdossier-de-presse-et-programmet .html, consulté le 25 août 2014.
[18] http://orthodoxie.typepad.com/Fichiers_2/PROGRAMME_JOURNEES.pdf, consulté le 25 août 2014.

ces publication est, toutefois, maximal dans les milieux chrétiens-orthodoxes francophones. Les orthodoxes belges et suisses s'en servent dans leurs paroisses ou bien chez eux. C'est, peut-être, la plus belle et la plus efficace preuve de reconnaissance des efforts des auteurs-traducteurs-éditeurs de ces livres.

Références bibliographiques

1. Deseille, Placide, archimandrite, 1984, *L'Eglise orthodoxe et l'Occident,* Monastère Saint-Antoine-Le-Grand.
2. Deseille, Placide, archimandrite, 2012, *Certitude de l'invisible. Éléments de doctrine chrétienne selon la tradition de l'Église orthodoxe,* Monastère Saint-Antoine-Le-Grand, Monastère de Solan.
3. Dumas, Felicia, 2000, *Gest şi expresie în liturghia ortodoxă. Studiu semiologic*, prefaţă de prof. dr. Maria Carpov, Iaşi, Institutul European.
4. Dumas, Felicia, 2009, *L'Orthodoxie en langue française – perspectives linguistiques et spirituelles*, avec une Introduction de Mgr Marc, évêque vicaire de la Métropole Orthodoxe Roumaine d'Europe Occidentale et Méridionale, Iaşi, Casa editorială Demiurg.
5. Dumas, Felicia, 2013, « La Liturgie eucharistique et l'histoire de sa traduction en langue française », in *Mεta : journal des traducteurs*, 58(3), décembre 2013, Presses de l'Université de Montréal, p. 542 – 556.
6. Goffman, E., 1973, *La mise en scène de la vie quotidienne*, vol. II, *Les relations en public*, Paris, Minuit.
7. Le Tourneau, Dominique, 2005, *Les mots du christianisme, catholicisme, orthodoxie, protestantisme*, Paris, Fayard.
8. Samuel, hiéromoine, 2010, *Annuaire de l'Église orthodoxe de France*, Monastère de Cantauque.

LANGUE ET TRADUCTION DANS L'ŒUVRE D'OSKAR PASTIOR

Mircea Ardeleanu, Prof., PhD, "Lucian Blaga" University of Sibiu

Abstract: In spite of his "translatological scepticism", Oskar Pastior (1927-2006) provided personal solutions to the issue of the translation of poetic texts. The Pastiorian practice of poetic translating shows that the poet approached translations in the same way as his creations, putting the quest for language in the center of his concerns. Pastior created in his translations an original poetic work; he did not merely reproduce the work, but he spontaneously echoed what had moved him in the original text.
To define the relations between language and translation seems crucial in this context, because the linguistic choices completely determine the translational variants aimed for. The analysis of the source texts in relation to the target texts allows a concrete reconstruction of the process of translation in several of Oskar Pastior's translations: poems by Khlebnikov, sonnets by Petrarch, serial poetry by Georges Perec, etc. Based on a few atypical but exemplary situations, the author of this paper outlines a typology of translational "gaps" in Oskar Pastior's translations.

Keywords: Khlebnikov, Pastior, Perec, Petrarch, surface translation, phonetic abduction, semantic equivalence

Il y a certainement peu de traducteurs qui n'aient pas ressenti, devant une œuvre ou une autre, la tentation de quitter les chemins battus et d'entraîner la traduction dans l'aventure de l'écriture. Parmi ceux qui ont écouté avec délices le chant des sirènes, Oskar Pastior est l'un des plus grands. Et il le fallait bien, car s'il y a des œuvres qui se prêtent aimablement à la traduction, il y en a qui lui opposent un défi absolu. En effet, comment traduire la poésie combinatoire des *Cent mille milliards de poèmes*[1] de Raymond Queneau, ou la poésie sérielle de *La Clôture* de Georges Perec? Dans ces cas, la traduction poétique s'avère un exercice risqué. A la lumière de cet aperçu, nous tenterons de nous pencher sur quelques expériences de traduction d'Oskar Pastior, essayant des cerner ses réponses personnelles à la question complexe de la traduction du texte poétique. Pour des raisons compréhensibles, notre interrogation laisse de côté le large pan de traduction où Pastior respecte les postulats « classiques » de la traduction et où se retrouvent bon nombre de traductions de poètes roumains. Elle prend pour objet les traductions 'expérimentales' où le traducteur prend des

[1] Une traduction ou recréation en allemand par Ludwig Harig est parue en 1984 chez Zweitausendeins. En anglais, il y a trois traductions ou adaptations différentes, signées respectivement par John Crombie (1983), Stanley Chapman et Beverley Charles Rowe.

voies que les définitions courantes de la traduction littéraire n'autorisent pas, où il se lance dans une aventure unique afin d'explorer les limites de la poésie et de la langue par l'instrument de la traduction.

Les définitions courantes de la traduction partent du postulat de la possibilité d'établir des équivalences de traduction, tout en observant un vrai 'pacte de la traduction'. Or, dans la réalité, les choses sont beaucoup plus complexes, d'un côté parce que peu d'œuvres s'inscrivent dans les cadres qui en garantissent le sémantisme « canonique », et de l'autre parce que d'un point de vue psychologique, les rapports entre les instances de la traduction – la langue (poétique), la pensée (conceptuelle) etc. – qui permettraient de définir mieux les opérations du traduire, sont difficiles à cerner. La linguistique pourtant, depuis Roman Jakobson, s'est progressivement ouverte à l'étude du texte poétique traduit. La formule jakobsonienne « la poésie, par définition, est intraduisible. Seule est possible la transposition créatrice »[2] est restée célèbre et on la retrouve chez Oskar Pastior[3]. On devine derrière elle l'influence des thèses de W. von Humboldt, selon lesquelles la poésie entretient des liens « mystiques » avec la langue, elle-même symbole d'une *Weltanschauung* particulière, intraduisible. Pour Walter Benjamin, la poésie est traduisible, mais non au niveau des équivalences simples, car les mauvaises traductions se prévalent de deux principes : traduire c'est 'transmettre un message', et 'servir' le lecteur. Mais la traductibilité n'a rien à voir avec le lecteur, elle est un trait inhérent de l'œuvre et relève de la vie et de la survie de l'œuvre. Elle tient à la *traductibilité de principe* des œuvres, qui est leur loi. Aucune œuvre ou forme d'art ne s'adresse à quelque lecteur, spectateur ou auditeur que ce soit, car elle n'est ni un message, ni une communication. Traduire c'est un engagement, une responsabilité, une dette dont il faut s'acquitter. Le traducteur est un héritier, on lui a fait don d'une semence, et il doit la rendre. Pour cela, il ne peut en rester à la restitution d'un sens – impossible d'ailleurs –, son obligation est de contribuer à la maturation de l'œuvre, au-delà de son espace-temps :

> Wie die Tangente den Kreis flüchtig und nur in einem Punkte berührt und wie ihr wohl diese Berührung, nicht aber der Punkt, das Gesetz vorschreibt, nach dem sie weiter ins Unendliche ihre gerade Bahn zieht, so berührt die Übersetzung flüchtig und nur in dem unendlich kleinen

[2] Roman Jakobson : « Aspects linguistiques de la traduction » (1959). In : *Essais de linguistique générale*, t. 1: *Les Fondations du langage*, Paris, Minuit. 1963, p. 86.

[3] A. Weber/O. Pastior : « Ich bin ein Monstrum der Heimwehlosigkeit ». In: *HZ*, n° 1577, 5 juin 1998: « Poesie kann nicht übersetzt werden. [...] Wenn man es trotzdem tut, und man tut es immer wieder, weil man ja auch Spaß hat, dann ist man auch als Autor am Werk. Übersetzen ist das falsche Wort für eine Sache, die es nicht gibt. » /La poésie ne peut être traduite […] Quand on le fait malgré tout, et on le fait toujours, c'est qu'on est aussi comme auteur à l'œuvre. Traduire c'est le faux mot pour une chose qui n'existe pas./

> Punkte des Sinnes das Original, um nach dem Gesetze der Treue in der Freiheit der Sprachbewegung ihre eigenste Bahn zu verfolgen. [4]

Fidélité et liberté sont toutes deux nécessaires, quoiqu'apparemment contradictoires. Ce qui compte est la visée : rendre reconnaissable le texte comme fragment d'un langage plus grand, exprimer le désir d'une complémentarité des langues, laisser passer l'incommunicable qui est en toute œuvre et en toute langue, exercer sa liberté pour transposer le pur langage qui y est captif, et le libérer dans sa propre langue, dont les barrières sont brisées. Nous en appelons à Paul Ricœur pour clore cette partie plutôt théorique de notre exposé. Paul Ricœur résume ainsi le dilemme du traducteur :

> Ou bien la diversité des langues exprime une hétérogénéité radicale et alors la traduction est théoriquement impossible, les langues sont a priori intraduisibles l'une dans l'autre. Ou bien, la traduction prise comme un fait s'explique par un fonds commun qui rend possible le fait de la traduction ; mais alors on doit pouvoir, soit retrouver ce fonds commun - et c'est la piste de la langue originaire - soit le reconstruire logiquement et c'est la piste de la langue universelle […][5]

Au fond, conclut Ricœur, la traduction s'inscrit dans la longue litanie des 'malgré tout'. Entre son impossibilité niée et son existence problématique, s'étend le champ illimité des 'expériences de traduction', des 'approches personnelles'. Celles d'Oskar Pastior indiquent que le poète traducteur menait ses recherches dans plusieurs directions à la fois, avec le même acharnement mais avec un bonheur inégal. *33 poèmes avec Pétrarque*, *Mon Khlebnikov*, 'traductions de surfaces' témoignent de trois types de travail où les présupposés de la définition classique de la traduction[6] sont mis en cause.

Pour traduire la « langue des étoiles » Arrivé en Allemagne en 1969, Pastior est invité à contribuer à l'une des expériences poétiques et éditoriales les plus prodigieuses, la traduction de l'œuvre poétique du poète futuriste russe Velimir Khlebnikov[7], dont l'édition en deux volumes allait paraître en 1972, l'année du semi-centenaire de sa mort. Relativement

[4] Walter Benjamin: *Gesammelte Schriften*. Herausgegeben von Tillman Rexroth. Suhrkamp, Band IV, I. Teil, p. 19-20, https://ia600603.us.archive.org/10/items/GesammelteSchriftenBd.4/BenjaminGs4.pdf consulté le 15 août 2014 : « De même que la tangente ne touche le cercle que de façon fugitive et en un seul point et que c'est ce contact, non le point, qui lui assigne la loi selon laquelle elle poursuit à l'infini sa trajectoire droite, ainsi la traduction touche l'original de façon fugitive et seulement dans le point infiniment petit du sens, pour suivre ensuite sa trajectoire la plus propre, selon la loi de la fidélité dans la liberté du mouvement langagier.» Sauf indication contraire, nous assumons les traductions des fragments reproduits par citation dans cet article.

[5] Paul Ricœur : « *Le paradigme de la traduction* ». In : *Le Juste*, II, Esprit, 2001, p. 125-140.

[6] *Encyclopédie Larousse* : « Énonciation dans une autre langue (ou langue cible) de ce qui a été énoncé dans une langue (la langue source), en conservant les équivalences sémantiques et stylistiques. » http://www.larousse.fr/encyclopedie/divers/traduction/98127

[7] Nom de plume de Viktor Vladimirovitch Khlebnikov (Виктор Владимирович Хлебников), né le 9 novembre 1885 (28 octobre du calendrier julien) et décédé le 28 juin 1922. Il proposa le nom « *boudetlianin* »(homme de l'avenir), correspondant à 'futuriste'.

moins familier au lecteur européen que les autres poètes russes du XXe siècle, Khlebnikov est une des figures majeures de la mouvance poétique du début du siècle dernier par le rôle clé qu'il joue dans la formation des théories et des pratiques futuristes et formalistes, par la charge de nouveauté qu'apporte sa poésie dans l'exploration des rapports de la forme et du sens, par le mélange d'idées les plus archaïques et les plus modernes, par les décloisonnements tout à fait insolites allant jusqu'aux plus fantasmatiques utopies et non en dernier lieu par une personnalité gracieusement pittoresque. Le recueil devait donner une image de la diversité d'une œuvre aux proportions imposantes. Roman Jakobson est l'un des premiers à comprendre la portée novatrice de la conception poétique khlebnikovienne, qu'il s'agisse de la mise en valeur du matériau sonore, du matériau lexical ancestral, de sa 'verbocréation' ou de son langage 'transmental'. Jakobson considère l'originalité de l'œuvre khlebnikovienne dans le contexte du futurisme poétique russe : « Les futuristes russes ont fondé la poésie du 'mot autonome [*samovitoe*] à valeur autonome' en tant que matériau dénudé *canonique* »[8] et « la poésie est la mise en forme du mot à valeur autonome, du mot 'autonome', comme dit Khlebnikov »[9]. Il remarque, citant le poète, un procédé essentiel dans la poésie khlebnikovienne, la « mise en sourdine » de la signification et la valeur autonome de la construction euphonique qui sépare le langage ordinaire du langage poétique :

> Mon premier rapport à l'égard du mot, dit Khlebnikov, c'est : trouver la pierre merveilleuse qui permet la transformation des mots slaves l'un en l'autre, sans rompre le cercle des racines ; fondre librement les mots slaves. C'est le mot autonome hors de la vie pratique et des besoins quotidiens. Mon deuxième rapport à l'égard du mot : voyant que les racines ne sont que des fantômes derrières lesquels se dressent les cordes de l'alphabet, trouver l'unité de toutes les langues du monde, formées par les entités de l'alphabet. C'est la voie vers le langage transmental universel.[10]

Khlebnikov justifie les créations transmentales par le langage des oiseaux (*Mudros' au bagne*), le langage des signes (*Ka*), le langage des démons (*Nuit de Galicie*). Jakobson commente :

> On a vu, sur une série d'exemples, que le mot chez Khlebnikov perd sa visée de l'objet, ensuite sa forme interne, enfin même la forme externe. On peut fréquemment observer, dans l'histoire de la poésie de tous les temps et de tous les pays, que pour les poètes, […] 'seul importe le son'. Le langage poétique tend, à la limite, vers le mot phonétique, plus exactement (puisque la visée en question est présente), euphonique, vers le discours transmental.[11]

[8] Tzvetan Todorov (éd.) : Roman Jakobson *Huit questions de poétique*, *op. cit*., p. 14-15.
[9] *Ibid*., p. 16.
[10] *Ibid*., p. 28.
[11] *Ibid*., p. 29.

Le cheminement poétique khlebnikovien passe d'un côté par la mise en valeur du fonds linguistique ancestral, poétique par lui-même et, de l'autre par la mise au point d'un langage poétique transrationnel et universel susceptible de faire la synthèse des sciences et des arts et de mener vers une néomythologie, le *zaoum*. En 1922, dans l'éloge funèbre du poète, Maïakovski écrivait :

> Von hundert, die ihn gelesen haben, nannten ihn fünfzig einfach einen Graphomanen, vierzig haben ihn als Unterhaltung gelesen und sich gewundert, weshalb sie von all dem keine Unterhaltung hatten, und nur zehn, die Futuristen-Dichter und die Philologen der Gesellschaft zur Erforschung der poetischen Sprache , kannten und liebten diesen Kolumbus neuer poetischer Kontinente...[12]

et il continuait, un peu plus loin pour rendre hommage au poète novateur :

> Im Namen der Bewahrung der richtigen literarischen Perspektive halte ich es für meine Pflicht, sowohl in meinem Namen als auch – ich zweifle nicht daran – im Namen meiner Freunde, der Dichter Asejev, Burljuk, Kručonych, Kamenskij und Pasternak, schwarz auf weiß zu sagen, daß wir ihn für einen unserer dichterischen Lehrmeister und einen großartigen und ehrenhaften Ritter in unserem poetischen Kampf gehalten haben und halten. […] Chlebnikov ist kein Dichter für den Gebrauch. ... Chlebnikov ist ein Dichter für Produzenten.[13]

Khlebnikov hante Pastior pendant plus de trois décennies, depuis l'édition de 1972[14] à *Mein Chlebnikov*[15] chez Urs Engeler, confirmant qinsi les dires d'un autre poète traducteur :

> Si la traduction n'est pas une copie, et une technique, mais un questionnement, et une expérience, elle ne peut s'inscrire […] que dans la durée d'une vie, dont elle sollicitera tous les aspects, tous les actes. Et cela n'exige pas que le traducteur soit 'poète' par ailleurs. Mais implique à coup sûr que s'il écrit lui aussi il ne pourra tenir séparée sa traduction de son œuvre propre.[16]

Séduit par la poétique nouvelle de Khlebnikov, Pastior s'engage dans l'entreprise khlebnikovienne conscient de la difficulté de la tâche :

> […] andere Kleingebilde – wie die Miniaturen – erforderten eher eine alchemistische, mikrosynthetische, sozusagen 'hüpfende' Strategie des somnambulen Findens relationaler und

[12] http://www.planetlyrik.de/oskar-pastior-mein-chlebnikov/2010/04/ consulté le 7 08 2014. « Sur cent personnes l'ayant lu, cinquante l'ont appelé un graphomane, quarante l'ont lu pour se divertir et en ont été émerveillées d'autant plus que de tout cela elles n'ont tiré aucun divertissement, et seulement les dix derniers, les poètes futuristes et les philologues de la Société pour l'Etude du Langage Poétique ont connu et aimé ce Colomb des nouveaux continents poétiques. »

[13] « Au nom de la vraie perspective littéraire, je tiens pour mon devoir, aussi bien en mon nom que – je n'en doute pas – au nom de mes amis, les poètes Assejev, Bourljuk, Kroutchonych, Kamenski et Pasternak, de dire noir sur blanc que nous avons tenu et tenons toujours [Khlebnikov] pour notre maître ès poésie et pour un magnifique et honorable chevalier dans notre combat poétique. » http://www.planetlyrik.de/velimir-chlebnikov-werke-poesie-prosa-schriften-briefe/2011/06/ consulté le 7 08 2014.

[14] Velimir Chlebnikov : *Werke, Band 1: Poesie*. Rowohlt Taschenbuch Verlag (das neue buch), Reinbek bei Hamburg, 1972 (deuxième édition: Rowohlt Verlag, Reinbek bei Hamburg, 1985).

[15] Oskar Pastior: *Mein Chlebnikov*. Urs Engeler Editor, Basel/Weil am Rhein, 2003, bilingue, avec des textes extraits de *Sobranie proizvedenij Velimira Chlebnikova*, tomes 1-5, Leningrad 1928-1933. Cette édition fut précédée de la publication du CD *Mein Chlebnikov* chez Scholz, Obermichelbach, en 1993, contenant les textes récités des traductions des poèmes de Khlebnikov parus dans l'anthologie Rowohlt.

[16] Y. Bonnefoy : *Entretiens sur la poésie*. Paris, Mercure de France, 1990, p. 153-154.

> vektorialer ‘Offerten’ im Deutschen, die Chlebnikovs unerhört ‘wahnwitzigem’ Konzept einer universellen ‘selbstorganisierenden, ‹hintersinnigen› Laut- oder Vogel- oder Sternen- oder Göttersprache’ (Felix Philipp Ingold) entsprächen: Dort und dann, im Schnitt- und Berührungsmoment des Materials, wenn und wo sich im Grunde jenes ‘zu ermöglichende’ absolute Gehör präkonisiert, in dem Musik und Sprache gleichermaβen sinnfällig werden. [17]

Il était donc question pour Pastior de créer, dans les structures de sa langue maternelle, un ‘zaoum’ allemand, de reconstituer les processus de la création du poème originel : « [...] sie struktural zu entziffern war schon spannend: was da alles innerhalb des Russischen passiert; und was das Deutsche, wenn auch anders, aber analog dazu, an Wort- und Syntagmen-Neubildungsmodalitäten bereithalten könnte, sollte, müβte.[18]» Pastior exécute d’abord une traduction interlinguale, littérale, ensuite une sorte de traduction intralinguale. Il ne s’embarrasse guère de chercher les équivalences sémantiques, mais plutôt d’identifier dans sa langue des processus analogues à ceux qui étaient à l’œuvre dans le poème source et de mener la traduction ‘au nom de ce principe’ en court-circuitant les deux langues et en leur donnant la priorité sur le sémantique. Reste à voir, si l’application d’un même principe à deux langues éloignées produit un effet identique, ressemblent ou différent, si ce travail peut s’appeler toujours traduction. Dans *Mein Khlebnikov*, l’accent tombe sur une définition personnelle de la traduction. A cet effet, Pastior cherche – et partiellement crée –, une langue hors-temps et hors-contexte, qui ne soit rien d’autre qu’elle-même, pur matériau, dépourvu d’inhérence, de messages préformés et de toute finalité. Afin de reconstituer la machinerie poétique khlebnikovienne, il suscite un « survoltage » de la langue par le travail frénétique du signifiant. Pastior précise :

> An Chlebnikov – ich war gerade nach Berlin gekommen – reizte mich gerade die Unmöglichkeit, seinen Wortgeflechten mit einer Sinn-Klang-Rhythmus-Übertragung beizukommen – als Herausforderung, seine poetische Methode, die er als ‘Sternensprache’ universell theoretisiert, aber den Ableitungs-, Kombinations- und Flexionsmöglichkeiten der russischen Sprache entnommen hatte, auf die im Deutschen anders angelegten Möglichkeiten zu übertragen.[19]

[17] «D’autres formes brèves – comme des miniatures – exigeaient plutôt une stratégie d’alchimiste, microsynthétique, pour ainsi dire ‘sauteuse’ de quête somnambulesque des ‘offres’ relationnelles et vectorielles en allemand, susceptible de répondre au concept khlebnikovien incroyablement audacieux d’un langage universel, ‘autoréférentiel‘, (ésotérique), un langage des sons ou des oiseaux ou des étoiles ou des dieux (Felix Philipp Ingold) ; Là et alors, dans l’instant de contact et d’interférence avec le matériau, où et quand se prépare effectivement l’avènement d’une écoute absolue, pour laquelle langue et musique seraient également compréhensibles.» Oskar Pastior, *Chlebnikov...*, « Zu Art und Weise », p. 104-105.

[18] *Ibid.*, p. 104 : « ce qui se passait là, à l’intérieur de la langue russe, et ce que l’allemand, encore que différemment mais de manière analogue, pouvait, ou devait ou était obligé de fournir en mots, syntagmes et nouvelles modalités de création lexicale. »

[19] Ibid., p. 103-104 : « Chez Khlebnikov – je venais à peine arriver à Berlin – m'attirait précisément l'impossibilité d’en venir à bout de ses textures de mots avec des réverbérations au niveau du sens-son-rythme – et, comme un défi, sa méthode poétique, dont il avait lui même formulé la théorie universelle comme « langue des étoiles », qu’il avait déduite de l’aptitude de la langue russe à la dérivation, à la combinaison et à la flexion, mais qu’il s’agissait d’appliquer à la langue allemande dont les possibilités sont différemment configurées.»

Ainsi, Pastior crée –‘dans l’allemand’ et malgré l’allemand plutôt qu’’en allemand’ – des situations d’excès de langue sur l’idée et compare son travail autour de, avec et sur Khlebnikov à une ivresse, à un ‘frémissement de liberté’, un *Freiheitsrausch*[20] perceptible dans des textes comme *Allerleilach*/*Kopfankopf-Koppel* « Rire en tous sens/Couples en tête-à-tête » *:*

> Hach, die Lachlache lachlacher Gelächterlacher. Lachelte die Belachin. Zum Lachel, Loch der Luch. Ich lach mich aus, ich lach, daβ ich lachliere, daβ ich vor Lachheit zerlache, ich bin zum Verlachen ins Lachen verlacht, ins lache Gelächter über lacherlei Lachnis. Vom Lachen über das Gelächter über die Verlachtheit der Lache.[21]

Traduire suppose mettre en avant les rapports formels et, sans illusions sur l’institution de prétendues ‘équivalences de sens’, exprimer par les moyens de sa langue la forme des signifiants originels : *M-Satz / mögliche Machtfragen* « Propos sur le M / Questions possibles sur le Pouvoir » :

> Die Stirn, Machtmächtiger ! Der Mache – die Mache! Mag man, Mögner! Machmann, mag’s möglich! (Ich geh durch Machlanden, ich entfache Entmachte, ich machte mit der Macht, mit der Ohnmacht, ich machtle mich durch mit der Machtel.) Mag’s möglich, Machmann! Mögner, mag mit! Mach dich auf, Machtmächtiger! Möglich, möglich! Die Macht des Mächtigen. Die Mächtigkeit des Gemachts. (Macht mag Macht, Macht macht Macht, Macht macht Macht möglich, Macht macht machtmachende Macht möglich, Machthaber mächtig. Die Mächtigeren. Entmachtende Macht. Entmachtung ?)[22]

Le « Texte avec ‘amour’ » *Lieb-Satz* répète jusqu’à l’épuisement, dans la jubilation créative, les formes morphologiques et dérivationnelles, les possibilités distributionnelles, syntaxiques et combinatoires du mot amour *Liebe*[23]. La syntaxe n’y est qu’un alibi, la matière

[20] *Ibid.*, p. 105.
[21] *Ibid.*, p. 49 : (*Allerleilach / Kopfankopf-Koppel* « Rire en tous sens / Couples en tête-à-tête ») « Ah, la mare de rirots des rirrieurs rirraillant. Déridement de celle qui se rit. Sourire, trouée de lumière. Je ris mon soûl, je ris à me tordre, à m’éclater de rire, je suis la risée de tous, on rit de moi tant que j’en viens à passer outre le fauxris, à accéder à la ririté dans le rire par-delà l’hilarité et les riritations. De la rigolade, par-delà la riraillerie de la dérision, au rire. » Pour comparaison, *Времири смеющиеся*, *ibid.*, p. 48: « Смеюности, смеюнности, смеянности смеянности смеюнчики, смеюшики. Смешунки смеень. Смеянец смеянице осмеятва смеюнность о иссмейся усмеяльно смех усмейный смехачей. / Смеянил смеючик. / О, смеянств смеючий смех, смех усмейный / смеячей! / О, смеяльностей смеяльный смех рассмейный / смехачей! / О, смеянствуйте смеянно смех смеяльных / Рассмеянств! ».
[22] *Ibid.*, p. 61 : *M-Satz / mögliche Machtfragen* « Propos sur le M / Questions possibles sur le Pouvoir » : « Le front, puissants puissants! À la magouille la manip ! Le puissiez-vous, meneurs ! Homme de faire, rends-le possible (Je traverse les pays du faire, ce qui fut défait je le restitue, je machine ave le pouvoir, avec les sans-pouvoir, je me flagelle avec la férule du pouvoir à m’en imboire). Rends-le possible, homme de faire ! Convoiteur du pouvoir, convoie-le ! Vas-y puissant puissant ! Possible ! Possible ! Le pouvoir des puissants. La puissance du pu. (Le pouvoir convoite le pouvoir, le pouvoir fait le pouvoir, Le pouvoir rend le pouvoir possible, le pouvoir rend possible le pouvoir qui engendre le pouvoir, rend les puissants puissants. Les plus puissants. Le pouvoir qui enlève le pouvoir. Ablation du pouvoir ?) ». Pour comparaison, *Плоскость X, ibid.*, p. 58-60: « Лицо, могатырь! Могай, моган! / Могей, могун! / Могачь, могай! / Иду можаришем, можарю можарство можелью! / Могач, могай! Могей, могуй! / Иди, могатырь! / Мог моготы! Можар можавы! / Могесник, мощник! / Можарь, мой ум! Могай, рука! Могуй, рука! / Моган, могун и могатырь! / Иди! / Могай, моган! Могей, могун! / Глаза могвы, уста могды! / Могатство могачей! ».
[23] Dans l’original, Khlebnikov avait dérivé du mot ‘aimer’ environ 500 notions apparentées.

sonore du mot est disséminée sur toute la « surface » poétique. « Amour » s'évanouit et renaît de ses cendres sonores :

> Liebsein oder Liebhaben. Aus Zuliebe zur Hinliebe, liebendiger Unzerlieb. Hinundhergeliebte, ich verlieb dich. Eine Verabliebung. Liebkindes Liebimmel-Liebammel, Liebhaberei in der Liebschaft. Allumliebe Lieberjane, Liebenöter, Liebare im Liebschen, Liebunde des Liebs, lieber Lieben üben als lieblos lieben. Lieberer kolliebierte mit Liebsterem. Was Liebtum erliebbar macht. Die Liebler liebhaftiger Erliebnisse. – Ad libitum.[24]

Comme dans le cas des poèmes cités ci-dessus, les opérations poétiques de traduction des « Propos sur le El » *Protokoll vom El* sont encore sublimation, évanescence :

> […] von den El, den leichten Leli. / Vom El als einer Stulpe / Eines Platzregens vieler Punkte. / El als die Lichtlast eines Strahls / auf den Planken des Lastkahns, auch Zille. / Das Lot im Schnürlregen und im Rinnsal. / El als der Weg eines Punkts aus der Höhe, / aufgehalten im Wall einer Fläche. / Die Sohle, das Fleisch, die Plane, das Land. [...] / El macht den El-Regen zum Liebenden, / die Lache zum Liebling. / Wird ein Punkt im Wall einer Fläche aufgehalten, / gib zu Protokoll: Der Prallverlust / im Wall einer Fläche, das ist, / Protokoll: / Die Ver-El-lichung, / der El-Gewinn, oder / die El-Kraft im Lautleib des El. [25]

Ainsi la traduction recrée dans la langue d'arrivée la pensée musicale et l'effet d'étrangeté qu'avait suscités l'auteur premier dans le système de sa langue. La traduction est pour Pastior un cas particulier de l'écriture (d'auteur), un processus expérimental dont l'ordonnancement unique – lequel procède selon Benjamin de l'œuvre même – développe également une esthétique propre.

---

[24] *Ibid.,* p. 51 : *Lieb-Satz* « Phrase avec 'Amour'» : « Être aimé ou aimer. De l'amour à venir à l'amour souvenir, amoureusement à vif immeurtri. Cis-aimée, trans-aimée, je m'éprends de toi. Un désamour. Louloute-loulou des amours puériles, l'amourophilie dans l'aimance. Amoureux de partout, Amouriens, Salvamoureux, amourophores de l'amativité, amourolâtres de l'aimer, mieux vaut s'adonner à l'amour plutôt que sans amour aimer. Le plus cher colloquait avec la mieux aimée. Ce que le Tendre rend aimable. Des amouromanes l'amouresque vécu. Ad libitum. » Pour comparaison, *Любхо, ibid.*, p. 50 : « О люб, о любите неразлюбляемую олюбовь, любязи и не люби – долюбство, людо, любенный, любиз любиз, любенку, любеник, любичей в любят любицы, любенный любех и любен о любенек любун в любку, бубочное о любун. Любить любовью любязи любят безлюбиц. Любанной любим принезалюблен любынник любанной к любице, люблец солюбил с люблецом любны любина любезбест любковая, любливая в люблюбух любской влюбчий олюбилзденнаю любимое безлюблюбля любой любельников любнел в любене, любые нелюби любязя. ».

[25] *Ibid.,* p. 13-15 : *Protokoll vom El* « Propos sur le L : « [... les L] d'Elie, des volages Lélie/ de l'El tel un pli/ telle la ribambelle de points d'une pluie d'été./ El tel le faix de lumière d'un rayon/ Dardant les planches du chaland ou de la londre./ Tel le fil reliant la traînée de la pluie au ruisseau./ El tel le déplacement d'un point au zénith,/ Ralenti par une ondulation de la surface./ La plante, la chair/ La plaine, le sol. [...] / El change la pluie en couples,/ la liesse en dilection./ Soit un point au zénith dont le mouvement est arrêté par un vallonnement de la plaine/ porter au protocole: perte de la force d'impact ;/ une ondulation du plan, au protocole,/ La Ré-El-lisation/ l'effet El, ou/ Le facteur de puissance El dans la corporalité sonore du El. » Pour comparaison, *Слово о эль,* p. 12 : «*Эль* – это легкие Лели. / Точек возвышенный ливень, / *Эль* – это луч весовой, / Воткнутый в площадь ладьи. / Нить ливня и лужа. / *Эль* – путь точки с высоты, / Остановленный широкой /Плоскостью./ […] / Если шириною площади остановлена точка –/ это *Эль*. / Сила движения, уменьшенная / Площадью приложения, – это *Эль*. / Таков силовой прибор, / Скрытый за *Эль*. » Comparer également à : « L, c'est les Lel légers, / La lave reliant les points. / L, c'est une laisse lumineuse / Fichée dans la surface de la londre. / C'est le fil de la lave et de la laisse. / L, c'est la voie d'un point à l'apogée, / Arrêtée par une ample / Surface plane […] / Si par l'ampleur de la surface est arrêté le point, c'est L / Et la force du mouvement réduite / Par la surface d'application, c'est L. / Tel est l'assemblage des forces / Dissimulé derrière le L. » « Discours sur El », Vélimir Khlebnikov : *Zanguezi & autres poèmes*. Trad. du russe par Jean-Claude Lanne. Paris, Flammarion (Poésie), 1996, p.131.

Traduction, (re)prise d'écriture : *33 poèmes* avec Pétrarque[26] L'idée de (re)traduire Pétrarque remonte à l'an 1977-1978, où Michael Krüger en fit la proposition à Pastior[27]. Mais l'intérêt pour l'œuvre de Pétrarque défie les siècles dans l'espace culturel de langue allemande. On compte 24 éditions de ses œuvres pour le seul XXe siècle, dont 17 se succèdent de 1950 à 2000, la moitié étant antérieures au recueil pastiorien. Dans ces conditions, on peut se demander comment considérer une retraduction de Petrarque par Pastior, surtout sachant qu'Oskar Pastior ne maîtrisait pas l'italien. La présence continue de Pétrarque dans le champ littéraire n'est pas un hasard. Comme le dit Walter Benjamin, la traduction un événement capital de la vie de l'œuvre, car elle concerne sa survie :

> Die Geschichte der großen Kunstwerke kennt ihre Deszendenz aus den Quellen, ihre Gestaltung im Zeitalter des Künstlers und die Periode ihres grundsätzlich ewigen Fortlebens bei den nachfolgenden Generationen. Dieses letzte heißt, wo es zutage tritt, Ruhm. übersetzungen, die mehr als Vermittlungen sind, entstehen, wenn im Fortleben ein Werk das Zeitalter seines Ruhmes erreicht hat. Sie dienen daher nicht sowohl diesem, wie schlechte übersetzer es für ihre Arbeit zu beanspruchen pflegen, als daß sie ihm ihr Dasein verdanken. In ihnen erreicht das Leben des Originals seine stets erneute späteste und umfassendste Entfaltung.[28]

Les traductions de Pétrarque apparaissent dans l'espace culturel de langue allemande dès le début du XVe siècle, mais c'est Ernst Schwabe von der Heyde, poète baroquisant, qui traduisit le premier des sonnets de Pétrarque en allemand en respectant la forme poétique du sonnet. Cependant, malgré l'intérêt poétique constant qui entoure Pétrarque en Allemagne, il faudra attendre le début du XIXe siècle pour voir paraître une traduction plus exhaustive du *Chansonnier* en allemand, celle de Karl August Förster (1784-1841)[29]. Bien des auteurs du romantisme allemand ont traduit, avec plus ou moins de bonheur, des poèmes du recueil pétrarquien. Les traductions d'August Wilhelm Schlegel (1767-1845) qui met d'ailleurs Pétrarque au commncement du romantisme littéraire[30] à côté de Dante et de Bocace et fait du dernier grand romantique allemand Heinrich Heine un représentant tardif du pétrarquisme,

[26] Oskar Pastior, Francesco Petrarca : *33 Gedichte*, Carl Hanser Verlag, München, 1983, p. 82: « […] Aufdeckung war gleichzeitig Herausbildung ».
[27] Oskar Pastior, Francesco Petrarca, *op. cit.*, p. 77 : « Zu einigen Orten Petrarcas brachten mich die Zusammenkünfte des Petrarca-Preises, frühsommerliche Anlässe gemeinsamen Sehens und Wiedersehens – Begriffsbildung. Zu seinen Zuständen, den Sonetten, brachte mich Michael Krügers in den Raum gestellte Frage, ob 'es' mich nicht reizen würde. 'Es' hieß zunächst, Sprache von Petrarca in der Hand halten, das Papier fühlen, die Schrift schnuppern. »
[28] Walter Benjamin, op. cit., p. 11. : « L'histoire des grandes œuvres d'art connaît leur descendance des sources, leur mise en forme dans le siècle par l'artiste et la période de leur survie essentiellement éternelle dans les generations ultérieures. Survie signifie, là où il y en a, renommée. Les traductions, qui sont bien plus que des mediations, naissent quand dans sa survie une œuvre a atteint le moment de sa renommée. Elles servent donc non pas tellement la renommée de l'œuvre, ce que les mauvais traducteurs prétendent tenir pour leur travail, car elles lui doivent leur existence. En elles atteint l'original son ultime épanouissement le plus complet toujours renouvelé. »
[29] *Francesco Petrarca's italienische Gedichte*, 2 Teile, Leipzig 1818–1819.
[30] A. W. Schlegel : *Geschichte der romantischen Literatur* (1803-1804). Göschen, Stuttgart, 1884. Voir également https://ia600306.us.archive.org/5/items/vorlesungenber03schluoft/vorlesungenber03schluoft.pdf

marquent un tournant. Cependant, il faudra attendre le début du XIXe siècle pour que paraisse la première traduction exhaustive de l'œuvre de Pétrarque, celle de Karl August Förster, publiée à la charnière des années 1818-1819, édition de référence en son temps et qui, preuve de son utilité, a fait l'objet de plusieurs rééditions jusqu'au milieu du XXe siècle, encore que du point de vue du contenu, elle s'avère trop puissamment influencée par l'idéologie Biedermeier. Ce n'est qu'en 1989 que parut une traduction en allemand du *Canzoniere* qui correspond d'une manière plus stricte à la définition, celle de Geraldine Gabor et Ernst-Jürgen Dreyer. Toutes ces (re)traductions, montrent le caractère historique de la traduction. L'œuvre évolue avec le temps, au fil des changements liés à l'évolution sociale et historique. Au contraire, la traduction fige une seule actualisation possible de la virtualité de l'original, elle résout les ambiguïtés, explicite, simplifie etc. Elle répond à des normes temporelles, caduques par excellence. Cependant, c'est la traduction qui fige et l'œuvre qui change.

Les 33 sonnets pétrarquiens traduits par Oskar Pastior présentent des particularités qui prêtent à discussion. À la différence de la traduction ordinaire, là la traduction s'accomplit au prix d'un accaparement de la parole poétique par le traducteur. Contrairement aux principes traditionnels le traducteur rend visibles les vides sémantiques du texte, montre les ficelles cognitives de la traduction et brise le monovocalisme du poème au moyen d'un discours poétique à forte portée métatextuelle (métatraductionnelle). Celui-ci est centré sur la verbalisation du processus d'approche du texte étranger, afin de faire état de « ce qu'est la connaissance du texte étranger »[31] et de décrire « comment elle s'accomplit »[32]. Ces bouleversements nous justifient de parler d'une recomposition, voire d'une re-naissance du poème, à la faveur d'une co-(n)naissance, comme en témoigne l'exemple suivant :

> Wieder treibt « es » mich um, « macht » mir Versprechungen, die plötzlich « sind » – alter Schmeichler! Verfallen bin ich ihm, verhaftet (wie der « Speichel » der «Sprache», die mich «leitet»); doch er – er «reicht» den «Schlüssel» einem «Feind»: ich bin immer «draußen», ach in Gänsefüßchen, ach «kodifiziert». «Es» kommt aber noch besser: erst die Gefangenschaft («Befangenheit») in der ich mich befinde, «läßt» (als wäre «sie» der «Feind») «mich» (als wäre «er» das «nicht») Wahrnehmung davon «haben»; und noch eben war ich «auf dem Wege», d.h. «unter Mühe», mich sprachlos, nur noch Atem stoßend, also «frei» zu machen – wer's glaubt!; denn indem ich dies versichere, beschwöre, verfluche – rede ich ja; und trage, um im Bild zu bleiben, «wie» ein Gefangener die Ketten, «es» ständig mit mir – zumindest dies Gewicht, das zieht – Schriftzüge «in» den Augen, offen «auf» der Stirn. Wenn dir beim

[31] « Es ging wahrscheinlich um das Problem der Bekanntschaft schlechthin. » Oskar Pastior, Francesco Petrarca, *op. cit.*, p. 77.
[32] *Ibid.*, p. 78 : « Und zwar : versuchsweise einmal zu sehen, was innerhalb der poetischen Vorgänge, im Spannungsfeld der Begriffs- und Metaphernbildung, sich während der Kenntnisnahme durch Sprache ergeben könnte. »

> Lesen aber jetzt die Richtung aufgeht – gib zu: bei Licht besehen ist der Spielraum zum Verstummen sehr klein.[33]

Le texte pastiorien met en scène quatre instances : *er*/il désigne Pétrarque, *es*/ça désigne le sentiment complexe d'attraction et d'humilité du traducteur, la hantise de Pétrarque ou, osons le mot : le « complexe Pétrarque », *ich*/je, le poète traducteur, enfin, un *du*/tu implicite, l'instance du lecteur, sans doute, qui apparaît dans le datif *dir*/à toi et dans l'impératif *gib zu*/ « avoue-le », « reconnais-le », de la dernière phrase du poème. Amour et jalousie, fidélité et trahison, comme dans toute relation amoureuse authentique, entrent dans le jeu de la traduction : « Zugespitzt : Amor vielfach, jeweils von Anfang an, anders. [...] da war Ehrgeiz schon eher im Spiel.[34] » Mais tout le texte est ciblé – à la faveur d'une certaine ambiguïté terminologique dans le texte d'origine – sur la problématique du traducteur et de la traduction : la tentation et le rejet, l'identité et l'altérité, la soumission et la révolte, l'extériorité et l'intériorité, l'effort créatif et l'impossibilité d'en connaître l'impact, tous les sentiments contradictoires du poète-traducteur trouvent ici une expression oblique mais poignante. Attardons-nous sur un autre texte pastiorien pour essayer de déceler les raisons de ce bouleversement des instances poétiques en traduction. Dans la postface *Nachwort zum Projekt*, Pastior commente (auto)ironiquement la traduction du sonnet *CXLVI*[35] : « Etwa im 32. Text, wo ich stellenweise auf ein plumpes Nachstellen des italienischen Lautmaterials rekurriere oder bereitwillig läppisch asyntaktisch verfahre – im tumben Vertrauen auf die

[33] *Ibid.*, p. 29, sonnet 23 : *Wieder treibt „es" mich um* « De nouveau, 'ça' me hante ». « De nouveau, 'ça' me hante, me 'fait' des promesses qui soudain 'sont' là – le vieux flatteur ! Asservi à lui je suis, enchaîné à lui (comme la 'bave' du 'langage' qui me 'guide') ; mais lui – il 'tend' la 'clé' à un 'ennemi' : je suis toujours 'forclos', ah, entre crochets, ah, 'encodé'. Mais 'ça' fait mieux encore : ce n'est que la captivité ('l'humilité') où je me trouve qui me 'laisse' en avoir (comme si ce fût 'elle' l''ennemi') 'moi' (comme s''il' 'ne' le fût pas lui) perception ; et même encore, tout à l'instant, j''étais sur la voie', c'est-à-dire 'avec peine', de me rendre muet, n'expirant plus que mon haleine, c'est-à-dire de m'en libérer – qui le croira ! car alors même que j'en atteste, que je jure, que je maudis – je parle ; et je traîne 'ça', pour en rester à cette image, 'tel' un condamné les chaînes, toujours avec moi – du moins ce poids qui tire – traits de l'écriture dans les yeux, à découvert 'sur' le front. Mais si, maintenant, à la lecture, s'en dévoile à toi le sens, – conviens-en : considérée en pleine lumière, la marge de jeu du mutisme est très exiguë. » Comparer à: « Amor con sue promesse lusignando / Mi ricondusse alla prigione antica,/ E diè le chiave a quella mia nemica / Ch'ancor me di me stesso tene in bando.// Non me n'avvidi, lasso, se non quando/ Fu'in lor forza : ed or con gran fatica/ (Chi'l crederà, perchè giurando il dica?)/ In libertà ritorno sospirando.// E comme vero prigioniero afflito,/ Delle catene mie gran parte porto:/ E'l cor negli occhi, e nella fronte ho scritto.// Quando sarai del mio colore accorto,/ Dirai: s'i'guardo e giudico ben dritto,/ Questi avea poco andare ad esser morto. » Pétrarque, *Le Rime*, LXXVI, *Amor con sue promesse lusignando*, PASTIOR, *33 Gedichte*..., p. 65. Comparer également à la variante « classique » ralisée par Karl Förster, sur http://gedichte.xbib.de/Petrarca_gedicht_455.+Amor%2C+mit+schmeichelnder+Verhei%DFung+T%FCcke.htm, consulté le 29 03 2014 : « Amor, mit schmeichelnder Verheißung Tücke,/ Trieb heim mich zu des alten Kerkers Türen;/ Die Schlüssel dann gebot er ihr zu führen,/ Die feindlich aus mir selbst mich hält zurücke.// Ich merkt' es nicht, bis sie – o dem Geschicke!/ Mich fesselte. Nun galt es, sich zu rühren,/ Und seufzend (niemand glaubt' es meinen Schwüren)/ Kehr ich zurück nun zu der Freiheit Glücke;// Und muß ein Teil noch meiner Ketten tragen,/ Wie ein Gefangener, in Schmerz und Wehen,/ Weil Aug und Stirn vom Herzen drinnen sagen.// Und wenn du meine Farbe würdest sehen,/ Du sprächest gleich: Darf ich ein Urteil wagen,/ Der hat nicht weit zum Tode mehr zu gehen!// »

[34] Oskar Pastior, Francesco Petrarca, *op. cit.*, p. 79.

[35] *Ibid.*, p. 82.

ohnehin klügeren Wörter. Réservant pour une autre section le débat sur la transposition du matériel sonore comme technique de traduction, remarquons que tout fait ici du texte pastiorien le contraire analogique du sonnet pétrarquien :

> Gewissermaßen vom heißen Zahn des Innewohnenden am Horn-Ball, d.h. von der gemeinen Mutmaßung zur Wörtlichkeit; einmal also von schlanker Gabe, Kür, Tand, Nadelstreif-Ticket; von dem Solo-Schach, der integren Statur, dem Gang durchs Gebirg; also auch vom Turm im Flug und der Verankerung im Zähen, Salzigen : Fluß (Lötvorgang); ja ein so jammervoll rosiger Sparstrumpf in solcher Entfaltung; so quick-flockig mein speckiges Wischtuch im Rückspiegel-Schweiß; so Tolpatsch-Wonne, Wellen-Länge, Duftzeh-'Dennoch' – eine 'So'-Aufgeschnapptheit zum Sichtbaren; und auch ein Quantum 'von' Glanz, 'von' Netzhaut, 'von' Sonnen-Zuber-Spur-Ergänzung –: dieser Taufe wegen, dieser Lösung wegen, dieses Hingezogenseins von Interesse wegen; von einer solchen Länge, einem so hintersten Thule, einer solchen Froschmäusigkeit; und gewiß wegen meines Donbas oder Schwarzmeerkanals; und auch wegen des Transfers von Trauer (wie Aida!, wie Elektra!) zum immobilen Atlas (falsches Zittern! falsche Münze!) bzw. an jenen Wolkenrauch (Wohnsitz! Personenkult!) – ja wegen so viel Dreck im Stall; daß ich die Tonnen nicht aus der Welt schaffen kann, daß vier Winde nicht mehr reichen, daß alle Tore Warzen tragen; und so fort; vom drallen Mißverständnis, dem Käse im Ohr, der Spindel, die dazu gehört und davon trennt ; und rundherum vom Meer und den paar sahneweißen Hörnern.[36]

Afin de donner l'impression de créer un équivalent du sonnet, Pastior 'cite' les chevilles syntaxiques du texte pétrarquien: 'dennoch', 'so', 'von', 'von', 'von' etc. Cependant, derrière cette armature discursive, tout est chez Pastior le contraire de l'univers pétrarquien, presque élément pour élément : là où Pétrarque parle de sa Dame, Pastior parle de la 'Dame Monde'[37] ; à tout ce qui fait écho à Laure chez Pétrarque se substituent chez Pastior le dégoût et la laideur ; si Pétrarque se plaint que sa voix ne porte pas assez loin pour faire entendre dans tout le monde les louanges qu'il fait à sa Dame, Pastior dénonce l'accumulation de 'tonnes' de 'fumier' 'dans l'étable' et son impuissance à en venir à bout seul ; là où Pétrarque chante son amour comme événement crucial de sa vie, Pastior parle de, sa déportation et

[36]Oskar Pastior, Francesco Petrarca, *op. cit.*, p. 38-39, sonnet 32. Comparer à: « O d'ardente virtute ornata e calda/ Alma gentil, cui tante carte vergo;/ O sol già d'onestate intero albergo;/ Torre in alto valor fondata e salda;// O fiamma; o rose sparse in dolce falda/ Di viva neve, in ch'io mi specchio e tergo;/ O piacer, onde l'ali al bel viso ergo,/ Che luce sovra quanti'l Sol ne scalda:// Del vostro nome, se mie rime intese/ Fossin si lunge, avrei pien Tile e Battro,/ La Tana, e'l Nilo, Atlante, Olimpo e Calpe:// Poi che portar nol posso in tutte quattro/ Parti del mondo; udrallo il bel paese/ Ch'Apennin parte, e'l Mar circonda e l'Alpe.// », Petrarque, *Le Rime, CXLVI, O d'ardente virtute ornata e calda, Ibid*., p. 74. Petrarque, *Le Rime, CXLVI. Ibid*., p. 74. Comparer également à la variante « classique » ralisée par Karl Förster : http://gedichte.xbib.de/Petrarca_gedicht_513.+O+Seel%2C+umstrahlt+von+Tugend+und+entz%FCndet.htm vu le 29 03 2014 : « O Seel, umstrahlt von Tugend und entzündet,/ Um die so viel ich des Papiers verbrauche!/ Du reines Haus von jedem frommen Brauche!/ O Turm, in hoher Stärke fest begründet!// O Flamm, o Rosen, zartem Schnee verbündet,/ Drin ich mich spiegle, wie zum Bad mich tauche!/ O Lust, die meinen Flug mit sanftem Hauche/ Zum Antlitz trägt, des Glanz nicht zweites findet!// Von eurem Namen, wenn so weit verstanden/ Ich würde, sollte Baktrien erklingen,/ Don, Thule, Nil, Atlas, Olymp und Calpe.// Nun aber ich nicht vermag zu bringen/ Der ganzen Welt, tön er den schönsten Landen,/ Die Apennin trennt, Mehr umkreist und Alpe.// »

[37] Oskar Pastior, Francesco Petrarca, *op. cit.*, p. 81 :« Laura, das stand früh für mich fest, hatte darin einen 'ausschließlichen' Platz, war zugleich die Ausgesparte und das Aussparende –, einerseits ; und war andererseits als 'gegebener Faktor' (= Donna) konsequent ernst zu nehmen : Frau Werlt. » (variante de 'Welt'. Cf. http://woerterbuchnetz.de/DWB/?sigle=DWB&mode=Vernetzung&lemid=GW16669)

d'autres menaces, et c'est par ce détour, au gré de réminiscences sonores ainsi que de toponymes mythologiques, que les deux géographies – celle de Pétrarque, symbolique, mythique, et celle de Pastior, lourde, traumatisante se superposent : le Don (le Donbass, le Danube) Thulé et, à l'autre pôle, la courbe des montagnes aux cimes couvertes de neiges avec, au loin, une improbable Méditerranée etc. Le traducteur est lui-même dans sa traduction, avec son travail méticuleux et imparfait, au tournant d'une allusion à de ridicules personnages s'acharnant à engranger le soleil avec des baquets, une autre au 'transfert du deuil' ou, enfin, à la gloire littéraire, elle même 'fumée des nuages'. Oserons-nous, au bout de cette présentation, prononcer le mot d'antitraduction ? La transposition des sonnets de Pétrarque, fait éclater l'acte de la traduction pour l'ouvrir à la transformation poétique. Les sonnets de Pétrarque subissent un processus d'hybridation qui aboutit à des poèmes à double auteur. La transposition en allemand renferme le poème d'origine comme une matrice, comme une empreinte négative, comme si le traducteur avait creusé dans la matière signifiante de sa langue le *topos*, la forme, la modalité d'existence et de signification du poème d'origine. Pastior y parvient en usant de deux opérations dont l'une est inhérente au processus de traduction – l'implicitation-explicitation –, et l'autre illicite : l'ocultation de la voix du poète, l'investissement de l'espace discursif par l'instance du traducteur, la substitution de l'univers du traducteur à celui du poète premier. La version retenue par Pastior est celle qui satisfait la condition de co-énonciation, de co-présence des deux poètes dans le texte « rendu ». La traduction « modifie » l'original en inscrivant ses mots, son langage, dans le temps historique, non celui de l'original mais celui du traducteur. La traduction serait ainsi synonyme de la temporalisation de l'œuvre. Cette temporalisation, nous dit Benjamin, dans la mesure où elle conduit l'œuvre en-dehors d'elle-même, est précisément ce qui la sauve. Ce n'est pas la ressemblance et l'identité que cherche la traduction, mais la transformation et la rénovation[38]. La logique de la traduction débouche ici sur une découverte poétologique[39] qui exige un basculement valéryen vers les mécanismes de la création poétique[40]. Ce qui était

[38] Walter Benjamin: *Die Aufgabe des Übersetzers*. In: *Gesammelte Schriften* Bd. IV/1, S. 9-21. Frankfurt/Main, 1972, p. 12, le 28 08 2014 http://margretmillischer.files.wordpress.com/2013/09/walter_benjamin_die_aufgabe_des_uebersetzers.pdf : « Wird dort gezeigt, daß es in der Erkenntnis keine Objektivität und sogar nicht einmal den Anspruch darauf geben könnte, wenn sie in Abbildern des Wirklichen bestünde, so ist hier erweisbar, daß keine übersetzung möglich wäre, wenn sie Ähnlichkeit mit dem Original ihrem letzten Wesen nach anstreben würde. Denn in seinem Fortleben, das so nicht heißen dürfte, wenn es nicht Wandlung und Erneuerung des Lebendigen wäre, ändert sich das Original. Es gibt eine Nachreife auch der festgelegten Worte. »

[39] Oskar Pastior, Francesco Petrarca, *op. cit.*, p. 82.

[40] *Ibid.*, p. 78 : « Als ich dann aber, es geschah plötzlich, eine (vermutlich mir gemäße) poetologische Aufgabenstellung zu entdecken glaubte, hatte mich bereits die Neugierde gepackt. Und zwar: versuchsweise einmal zu sehen, was innerhalb der

explicite chez Pétrarque – « 'effet' Laure » – devient chez Pastior banal ou superfétatoire, simple acquis culturel ; par contre, ce qui était implicite ou enfoui – les mécanismes d'engendrement métaphorique, proprement poétiques –, sont perçus comme « saillants », objets de perplexités poétiques explicites chez le traducteur. Garder la forme canonique du sonnet dans ces conditions aurait enlevé l'essence même du questionnement, car ce que cherche Pastior chez Pétrarque c'est ce qui se cache au-dessous de cette forme trompeuse, le travail de conceptualisation, le processus de connaissance poétique de l'objet, la naissance de la métaphore qui appellent le travail de la traduction. Or, pour saisir des phénomènes si discrets, la traduction devait être trans-formation[41]. En jouant sur la forme, Pastior parvient à donner un reflet de la mimesis originale, à montrer que la relation traduisante est fondamentalement relation au Temps, que les langues renferment et gravent en leur être poétique :

> Denn wenn ich es für unsachdienlich halte, diese als Übersetzung (Übertragung, Nachdichtung) zu bezeichnen, so deshalb, weil, wie ich meine, nicht im Vergleich mit dem Original der Angelpunkt liegt, sondern in der künstlichen Gleichzeitigkeit beider – zumindest hier im Buch, durch das die Zeitfalte geht, trotzdem, und wo die herkömmliche Polarisierung (hier « Original » – hier « Verdolmetschung ») die Sache ungenügend erklären würde. Und auch durch diesen Punkt läuft, während ich ihn setze, ein Anachronismus.[42]

Au cœur de la traduction, Pastior met le « dérouillage » du matériel métaphorique, sa remise à neuf. Ce n'est que par le biais de cet appareil que l'Original peut être approché de manière authentique. Non par une ambition servilement imitative, mais par la curiosité, par le désir non de plonger dans l'histoire, de se transposer à l'époque de Pétrarque, mais, dans un mouvement d'abduction, de tirer vers nous le monde de Pétrarque, tant que cela est dans le pouvoir du traducteur, privilégiant avant tout le processus de connaissance[43]. Du coup, la traduction n'est plus imitation, mais « re-production », reconstitution et révélation du

poetischen Vorgänge, im Spannungsfeld der Begriffs- und Metaphernbildung, sich während der Kenntnisnahme durch Sprache ergeben könnte. Plump gesagt, die Metaphern (und auch der Umgang mit ihnen, in manchen vorhandenen deutschen Übersetzungen) schienen mir unzuverläßig, aus zweiter Hand; es reizte mich, sie abzuklopfen, anzurubbeln wie Abziehbilder [...], um herauszufinden, was sich, eher matt, monochrom, an Anschauung, Erkenntnisvorgängen, ja, vielleicht Erkenntnistheorie, 'darunter' verbirgt; bei Petrarca verborgen haben mag. »

[41] *Ibid.* : « Die äußere Sonettform schien mir im Fluß seiner Wörter so aufzugehen, daß ihr Vorhandensein nichts als natürlich war, d. h. auch keinen eigentlichen Vorwurf darstellte. Neugierig war ich auf den fremden, also 'meinen' Petrarca; durch den methodischen Trick, seine Metaphern 'in statu nascendi' zu überraschen, konnte ich durch die Zeitfalte schlüpfen und mich ihm nähern – ein wenig. »

[42] *Ibid.*, p. 83 : « Car si je tiens pour non pertinent de les [ces textes] désigner comme traductions (transpositions, imitations), c'est parce que, comme je l'entends, leur point fort ne consiste pas dans la comparaison avec l'Original, mais dans la contemporanéité artificielle des deux – du moins ici, dans le livre, à travers lequel passe le pli du temps, malgré tout, et où la polarisation conventionnelle (d'un côté l''Original' – de l'autre l''interprétation') éclairerait insuffisamment la chose. Et par ce point même, alors même que je le plante, file un anachronisme.»

[43] *Ibid.*, p. 77 : « Auch später war es, wenn ich mich nicht täusche, keine echte Ambition, diese Gebilde 'so wie sie sind' übersetzen zu wollen; als wäre das überhaupt möglich. Es ging wahrscheinlich um das Problem der Bekanntschaft schlechthin. »

dispositif poético-sémiotique du poème premier, co-engendrement ou co-genèse tant du poème pastiorien que du sonnet pétrarquien et création à plein titre[44]. Non pas « traduction de poème » mais « poème-traduction », car la traduction, si elle se veut fidèle à elle-même, ne garde pas l'œuvre intacte. Le traducteur n'est pas gardien mais inventeur de formes et de concepts nouveaux qui renferment implicitement l'émotion[45] de la rencontre avec l'oeuvre. Pastior 'cite' Pétrarque, démarche inconcevable en traduction, car elle 'creuse' la langue, institue un écart ; mais elle rend possible la co-présence des deux émetteurs poétiques et transforme le poème en composition 'à deux voix'. Ce travail de re-création dialogique ne pouvait se réaliser en dehors d'une remise en question de l'aspect formel du sonnet comme « forme-mémoire », dont Pastior assume, comme en témoigne assez la tonalité ludique et jubilatoire du *Nachwort zum Projekt,* le danger et la jouissance[46]. On peut comparer cette démarche à celle de Jacques Roubaud traduisant les quatorze premiers sonnets du *Canzoniere* (*Rerum Vulgarium Fragmenta*), *RVF* 1-14[47] ou encore à celle de Paul Celan dans sa traduction du cent-cinquième Sonnet de Shakespeare[48] ou enfin aux traductions des poèmes de Louise Labbé par R. M. Rilke[49]. La traduction est un moyen de renouvellement de l'œuvre, le texte, carrefour de textes, hybride, dialogique, produit de l'interférence de la voix du poète avec celle du traducteur. Le poète 'fait' sa traduction comme il 'fait' sa poésie : il ne reproduit pas, il répond au son qui l'a touché par un écho spontané ou, pour le dire avec les mots d'H. Meschonnic la traduction n'est pas transfert du sens, mais « travail de la langue, décentrement, rapport interpoétique entre valeur et signification, structuration d'un sujet et histoire »[50].

Traduction, (ré)écriture au fil des sons Le point extrême de l'entreprise expérimentale est la rupture du lien sémantique à l'original. A défaut du sens, il reste au traducteur d'interroger les surfaces, l'apparence bariolée de la parole. Deux types de productions

[44]Oskar Pastior, Francesco Petrarca, *op. cit.*, p. 82 : « Und es wurde spannend. […] wie Aufdeckung gleichzeitig Herausbildung war ('aus dem Bild heraus – heraus aus dem Bild !') ; und wie erst durch die allmähliche Unterstellung einer für dieses Projekt tragenden Poetologie [...] diese zeitweilig zum Tragen kam, zur Triebfeder wurde ; bis zur Erschöpfung. »
[45]*Ibid.*, p. 82-83 : « Das 'Verfahren' ist am Text nicht mehr zu erkennen; es ist auf der Strecke geblieben, oder passiert, oder ausgeklammert. »
[46]*Ibid.*, p. 78 : « Hinzu kamen der Reiz und das akrobatische Schwindelgefühl, ohne Netz (ohne akademisches Rüstzeug) unter die Kuppel einer fremden Sprache zu treten, sozusagen in einen Raum, in dem die Eigengeräuschlichkeit überdeutlich wird. »
[47] Jacques ROUBAUD : *Traduire, journal*. Caen, Nous (Now), 2000, p. 287-291.
[48] William Shakespeare : *Einundzwanzig Sonette*. Deutsch von Paul Celan, mit einem Nachwort von Helmut Viebrock. Insel - Taschenbuch 132, Frankfurt am Main (Insel), 1975. Neuausgabe in der Inselbücherei 898, Frankfurt, 2001.
[49] Louize Labé : *Die vierundzwanzig Sonette. Übertragen von Rainer Maria Rilke*. Insel-Bücherei Nr. 222, Leipzig, 1917.
[50] Henri Meschonnic : *Pour la poétique II. Poétique de la traduction*. Paris: Gallimard, 1973, p. 313–314.

relèvent de cette approche : a) la 'traduction homophonique', qui consiste dans l'abduction de la matrice phonique du poème d'une langue à l'autre et la création dans l'autre langue d'un 'texte' reproduisant – certes, imparfaitement – la forme phonétique du texte de départ, en dehors de toute considération (exclusive) du sens ; b) la 'traduction par variation formelle' à l'aide d'un 'générateur traductionnel'[51] consistant dans l'épuisement anagrammatique de la gamme sonore spécifique du poème objet ou d'un fragment thématique de celui-ci. La sémantisation, toujours éventuelle, passe par un brassage indescriptible et spectaculaire de la langue. Elle est d'ailleurs entièrement à la charge, sinon au bon plaisir, du lecteur[52], dont l'expérience littéraire et la sensibilité poétique joueront comme régulateurs sémiotiques. Le procédé d'abduction phonétique est inspiré des 'traductions de surfaces' d'Ernst Jandl (1925-2000), un des poètes les plus représentatifs du courant de la poésie concrète dans l'espace européen de langue allemande. Il a frayé des voies nouvelles dans la poésie notamment par son approche ludique du langage poétique et par ses lectures qui ont beaucoup contribué, dans les années 60 et 70 à imposer internationalement la poésie concrète. Sans doute, Oskar Pastior connaissait-il l'œuvre d'Ernst Jandl, au moment où il le rencontre, à Vienne en 1968, comme celle d' un poète consacré qui a trouvé sa voie avec la poésie sonore (Sprechgedichte), dont le premier volume avait paru quatre ans auparavant[53], le second, deux ans plus tard[54] et, l'année même de leur rencontre, *sprechblasen*[55], qui donne des conférences y compris à l'étranger et jouit d'un public constant grâce à l'impression sur disques de ses lectures publiques[56]. Certaines resemblances facilitent également leur 'commerce' : ils partagent une histoire marquée par la guerre, la vie des camps, l'exil, l'expérience de l'autre et de l'étranger ; littérairement, les deux ont subi l'influence du Dadaïsme, ce qui explique leur tendance à la déconstruction, au non-sens, l'attention portée à la musique des mots, la méfiance à l'égard des discours rangés. Entre 1978 et 2000, Pastior et Jandl ont fréquenté ensemble les colloques poétiques de Bielefeld[57]. Cependant, malgré les inévitables échos, le cheminement poétique

[51] Nous revendiquons la parenté de ce syntagme et de quelques autres éléments de terminologie utilisés dans ce texte.
[52] A. Weber/O. Pastior, *op. cit.* : « Die Rezeption läuft ja eigentlich immer so, daß jeder sein Vokabular, das sich bei ihm im Kopf herausgebildet hat, mit ganz individuellen Konnexen, daß jeder seine Literaturerfahrung und seine eigene Geschichts- und Sozialisationserfahrung mit hineinhört in das, was er vorgesetzt bekommt. Und das ist bei jedem verschieden. »
[53] Ernst Jandl: *lange gedichte*. edition rot 16. Hrsg.: Max Bense, Elisabeth Walther. H. Mayer, Stuttgart, 1964.
[54] Ernst Jandl: *laut und luise*. Olten, Freiburg, 1966.
[55] Ernst Jandl: *sprechblasen.* Neuwied/Berlin, Luchterhand, 1968.
[56] Ernst Jandl : *sound poems*. Forum des écrivains, Londres, 1965 ; *laut und luise*. Berlin, Klaus Wagenbach Verlag, 1968.
[57] Le « Colloque de Bielefeld Nouvelle poésie » (Das « Bielefelder Colloquium Neue Poesie »), fondé en 1978 sur proposition d'Ernst Jandl, a joue le rôle d'un forum de discussions et d'idées, notamment sur une littérature reposant avant tout sur la matérialité de la langue connue sous le nom, faute de mieux, de poésie concrète et néo-concrète. La première édition du colloque se tint les 10-13 février 1978 sur le thème : (« Literaturentwicklung und Literaturanalyse:

d'Oskar Pastior est profondément original. Jandl est aussi un grand traducteur, un relais de la poésie anglo-américaine pour l'espace culturel germanophone. De son propre aveu, il commence à travailler sur le concept de 'traduction de surfaces' dès 1957. Mais la première publication d'une 'traduction de surfaces', est celle du poème « My heart leaps up »[58] de William Wordsworth (1770-1850) et date de 1964. Le concept prête à discussion: il témoignerait d'une trop grande légèreté dans l'approche du texte de départ, d'une relation trop libre à l'original, d'un goût trop marqué pour l'expériment, qui remettrait en cause le concept de traduction. D'autre part, le mot *Oberflächenübersetzung*, s'il renvoie encore à une expérience traductologique, ne désigne ni un genre, ni un concept, et, semble plutôt remplir les fonctions d'un titre. L'original se présente plutôt comme un prétexte et le texte qui en résulte plutôt comme une poésie originale qui demande à être lue sans idées préconçues. Traduction ou création propre sui generis, les textes d'*Oberflächenübersetzung* n'accèdent pleinement au sens que dans le vis-à-vis avec l'autre texte. On peut considérer ces créations comme des poèmes doubles, bilingues, liés ensemble inextricablement par un même titre et qui sont mis ainsi en une sorte de dialogue.

Oskar Pastior emprunte à Ernst Jandl le nom d'*Oberflächenübersetzungen*[59] pour désigner ce type de travail, expérimental et ludique, où les aspects formels priment. Les poèmes issus du processus d''abduction phonétique' empruntent la forme générique et prosodique du poème d'origine, comme une condition de 'lisibilité'. Mais elle n'est qu'une sorte de trompe-l'œil linguistico-poétique, comme le montre ce bref face à face d'un extrait du poème connu sous le titre *Eras quan vey verdeyar* du troubadour Raimbaut de Vaqueiras (ou Vaqueyras) et de sa 'traduction de surfaces' par Oskar Pastior intitulée *Cowboy van Reimbau-Cobai de Kubub Reembo sive Curcubeum (Oberflächenübersetzung zu einem Gedicht von Raimbaut de Vaqueiras)* :

Entwicklungstendenzen und Beschreibungsmöglichkeiten experimenteller Literaturen ») sous la direction de Siegfried J. Schmidt, professeur à leUniversité de Bielefeld et écrivain de la mouvance néo-concrète. L'âge et les particularités de son expérience poétique, non sans rapport avec maints détails biographiques, situaient Oskar Pastior plutôt en marge de cette mouvance à cette date.

[58] Günther Bruno Fuchs éd. : *Die Meisengeige, Zeitgenössische Nonsensverse*. München, Carl Hanser, 1964.

[59] A. Weber/O. Pastior, *Hermannstädter Zeitung*. n° 1577, 5 juin 1998: « Man muß in der Sprache, in die man übersetzt, was ja dann meistens die eigene ist, Analogien finden für das, was in der Originalsprache passiert. *Oberflächenübersetzungen* hab' ich das genannt. »

Eras quan vey verdeyar pratz e vergiers e boscatges, vuelh un descort comensar d'amor, per qu'ieu vauc aratges;	er sprang aus achtem pferdejar das prazzn gerten & bosqatschn ein solch entzeltn komen sahho da mir karatsches damn amorph
q'una domna.m sol amar, mas camjatz l'es sos coratges […]	wog eines mohgnazz solf' attar meer auff 'em sosn hämdelsmazz […] [60]

L'abduction phonétique se fonde sur l'hypothèse ludico-expérimentale que la traduction ne serait rien d'autre que la transcription de la perception auditive du poème. Elle consiste à traduire en cherchant dans la langue de destination des mots correspondant à peu près identiquement aux sonorités de l'original. Le poème à traduire est traité comme suite prosodiquement ordonnée de syllabes sonores, non comme discours poétique sémantiquement constitué. Etant donné l'anisomorphisme des codes naturels, la poursuite d'une contrainte de traduction signifie obligatoirement laisser le sens pour compte. Ce qui se « traduit », c'est la forme physique, « vibratoire » du poème. Mais si du point de vue phonétique, les deux pièces se ressemblent, elles diffèrent fondamentalement du point de vue sémantique. La disjonction du son et du sens, un des principes de base de la poésie concrète, sera appliqué avec conséquence au processus de la traduction.

Les traductions homophoniques de Baudelaire sont issues d'une durable fascination du poème « Harmonie du soir »[61]. Cette matière est travaillée de diverses manières puisées dans l'arsenal oulipien: reconstruction anagrammatique intégrale ou partielle, S+7, traduction 'pondérée', *Oberflächenübersetzung*, anagramme sur le nom 'Baudelaire', sur le titre *Les Fleurs du mal*, sur le sous-titre *Spleen et idéal*, sur le titre *Harmonir du soir* (rhino sore du mai-), Anagramme littérale, vers par vers, du même réintitulé « o du roher iasmin » etc. Voici un extrait de 'hds [harmonie du soir] – traduction de surfaces vers par vers de l'original' intitulé « karbon knie sud ovar » :

Voici venir le temps où vibrant sur sa tige Chaque fleur s'évapore ainsi qu'un encensoir ; Les sons et les parfums tournent dans l'air du soir Valse mélancolique et langoureux vertige ![62]	Wo saß sie wenn ihr gang & viehbrands ur attische Schlackenflöhe aus poren des einsickernden zensors (lektion eins) barfuß turnten – dann lehrt uns sogar Das falsche mehl kolchis auf langohr musverzicht und[63]

[60] Oskar Pastior : *Cowboy van Reimbau-Cobai de Kubub Reembo sive Curcubeum* (*Oberflächenübersetzung zu einem Gedicht von Raimbaut de Vaqueiras*), http://www.engeler.de/cowboy.html , vu le 30 mars 2012.

[61] Oskar PASTIOR : *o du roher iasmin. 43 intonationen zu* '*harmonie du soir*' *von charles baudelaire*. Urs Engeler Editor, Weil am Rhein/Basel/Wien, 2002. « intonation– », p. 65 : « die sache ist insoweit autobiographisch, als mir eine französische ausgabe von 'les fleurs du mal' schon mitte der fünfziger jahre in bukarest in die hände kam; und die 'harmonie du soir' darin, wie ich dann sah und lesend hörte, mir irgendwie bereits bekannt war, bekannt sein muβte von früher, ich weiβ nicht von wann und wo, hermannstadt jedenfalls, vielleicht sogar aus dem kriegsherbst 1944, das heiβt kurz vor der deportation noch. »

[62] *Ibid.*, p. 16.

[63] *Ibid.*, p. 26.

Toute transformation sous contrainte peut être définie comme une traduction sous contrainte. Voici deux fragments de réécriture (traduction ?) anagrammatique de « Spleen et idéal »:

> diesel an plete: / sepiadentelle / plasteline ede / lene piedestal / die nele plaste / alte delpe seni- / le edle spinate / paneele destil- / le steile pedan-/ te inselpedale –/ deep nail steel […][64]
>
> peel needs tail » « ideelle spaten / liedeln spaete / seile talpende / lineale des pet-/ tea ellipsende / dentale spiele / ideenstapel le- / tale sendepeil- / elendpaleste/ stendal pelee […][65]

Ailleurs, Pastior déconstruit le titre du pantoum original *harmonie du soir* et en organise la matière syllabique de manière sérielle, selon la règle de la sextine :

rhino sore du mai-	hei duo rosmarin	darin serum ohio	dormi in osa rheu
marode uhr in iso-	hei dominorasur	u midas renoir oh	siena hormior du
moiras heidrun o		dinosaurier ohm	odeion husar mir
herosion di mura	das rio horineum	sero in mohair du	hieronimus roda[66]
im duro anis oehr	sah urinoirdome	hoinares dorium	

Les traducteurs se plaignent de la difficulté de transposer les particularités prosodiques du poème à traduire quand on privilégie l'équivalence sémantique. Pastior renverse ici les termes en partant de l'unique certitude qu'offre le texte, son système littéral et phono-prosodique. Dans ce cas, c'est la signification qui se présente comme l'obstacle que le poète a à surmonter pour accéder à la poésie. Ainsi, le grand transformateur du traduire n'est pas le sens, l'herméneutique, mais la formule d'engendrement du poème. Si la mise en place de la poésie implique une violation des normes du langage par le poète, pourquoi cette liberté serait-elle refusée au traducteur ? H. Meschonnic le dit :

> La notion de la difficulté de la poésie, qui se présente aujourd'hui comme ayant toujours eu cours, est datée. Elle inclut une confusion entre vers et poésie. Elle est liée à la notion de la poésie comme violation des normes du langage. La spécificité pratique et théorique de la traduction varie en fonction de la spécificité de la pratique du langage à traduire. Le lieu de la pratique et de la théorie, pour la traduction de tout texte, est le lieu de sa pratique.[67]

Se fondant sur la mimesis sonore, la 'traduction' est une opération formelle qui déconstruit et reconstruit le signifiant dans sa réalité phonique (presque) identique dans les deux langues. La valeur sémantique du vers est limitée à reproduire anagrammatiquement le 'thème' de la traduction. Ces traductions sont des événements sonores qui rendent la poésie à sa vocation d'oralité. C'est un retournement copernicien : le phonétique n'est pas un simple recouvrement matériel, il redevient primordial, il efface les distinctions entre langue

[64] *Ibid.*, p. 12.
[65] *Ibid.*, p. 13.
[66] *Ibid.*, p. 14-15 et http://www.engeler.de/pastiorzuharmonie.html, consulté le 10 mars 2012.
[67] H. Meschonnic : *Pour la poétique II*, *op. cit.*, p. 313, chap. « Epistémologie de l'écriture ».

'indigène' et langue 'allogène' et les confond dans une sorte de lallation translinguistique et incantatoire d'avant tout investissement sémantique. La lecture est coupée de la langue et prend le pas sur elle, et la traduction s'accomplira dans la non traduction. La tâche du traducteur ne consiste plus à recueillir et à transmettre le sens, cette exsudation inamissible de la langue, mais à surprendre la réaction de la langue en fusion avec une autre, étape finale d'un processus d'introjection de la traduction. La traduction se présente comme une 'dissémantique' (dissémination sémantique, sémantique de/dans la dissémination). Cette manière de mettre la signification en suspens renvoie l'écoute à elle-même et aux formes pures de la prosodie. Seule la 'signification' engendrée par la forme pure elle-même et inhérente à elle est ici concernée. On peut constater que si Pastior essaie de respecter les propriétés prosodiques du texte original, il transgresse les frontières de sa langue par l'insuffisance syntaxique, par le mélange des niveaux de lexique et de discours, par l'amalgame d'éléments provenant d'autres langues[68] et surtout, par l'impossibilité de construction d'une signification globale, ce qui était la condition du poème. Cependant, on peut remarquer également que l'homophonie de la version pastiorienne n'est pas toujours maximale par rapport aux possibilités théoriques, ce qui conduit à conclure à une certaine 'négociation' aussi bien entre les deux langues que, à l'intérieur de l'allemand même, entre son et sens, entre surface et profondeur, entre sens et non sens, ce qui réintroduit, malgré tout, le sémantique dans l'équation poético-traductologique. Et en effet, à la lecture on est surpris de constater qu'une certaine cohérence s'établit, que des liens nouveaux s'installent entre les mots et les syntagmes, qu'une nouvelle lisibilité s'esquisse. On peut reconnaître des structures syntaxico-prosodiques porteuses de virtualités sémantiques, des champs lexico-sémantiques, une certaine disposition qui renvoie peut-être à tel univers culturel etc., mais la traduction de surfaces débouche sur des constructions qui semblent être un produit onirique, une fantasmatique du texte premier. Tout y est ambivalent, jusqu'au traitement ironique de la forme car, d'un côté, Pastior mime le centrage sur le formel, mais de l'autre, le 'respect' dont témoigne le traducteur est profondément irrespectueux, puisqu'il n'en possède que les dehors et met en désordre, sinon en échec, les mécanismes d'engendrement du sens. Enfin, si le texte d'arrivée est distant du texte de départ, il n'en est pas moins étranger à la langue dans laquelle

[68]Oskar PASTIOR : « Zum Buch: *o du roher iasmin* », http://www.engeler.de/pastiorzuharmonie.html , consulté le 10 mars 2012 : « Baudelaire gerät schon durchs Gerät des Titels des Gedichtes fast in östlich mediterrane Adria- und Abendlande; auch die Sumerer sind irgendwo dabei. Nun kann das Anagramm der Eigennamen und Titel ja wirklich zaubern und bringt dem Ohr des Mitteleuropäers liebendgerne bei, was sich vielleicht lateinisch-transsylvanisch-romanisch-rumänisch oder sogar russisch angehaucht exotisch anhört. »

il prétend s'être écrit. Comme chez Jandl, derrière le jeu sur (entre) les textes et les langues se cache une réflexion sur la langue qui remet en question les représentations traditionnelles sur la traduction. Vu le potentiel subversif de l'approche ludique en traduction, les textes de Pastior se présentent comme des métatraductions.

La traduction du recueil *La Clôture* de Georges Perec occupe dans cette expérience une place à part. En effet, malgré sa diversité formelle, l'œuvre de Perec est centrée sur la quête du sens – donc celle du langage – par les moyens ludiques[69]. Sa poésie s'appuie sur une technique d'écriture anagrammatique sous la forme du palindrome et de l'hétérogramme. Dans les années 70, Perec élabore ses textes hétérogrammatiques : *Ulcérations*, (1974), *Alphabets* (1976), *La Clôture* (1980), *Métaux* (1985). L'hétérogramme perequien est un cube consistant dans des poèmes de 11[70] vers, chaque vers étant composé d'une série de onze lettres les plus fréquentes en français: E, S, A, R, T, I, N, U, L, O, C. Chaque poème connaît deux réalisations graphiques : la 'matrice anagrammatique' du poème, sous forme d'une grille, et une transcription en vers libres. Avec cet 'alphabet' lipogrammatique, Perec crée à l'aide d'un algoritme permutationnel des poèmes 'carrés' (11/11) appelés onzains. La technique combinatoire présente ces poèmes comme des 'onzines', variantes de rang 11 de la sextine dont la formule venait d'être généralisée par Raymond Queneau. Pour la mise en ordre des séquences, Perec utilise une technique 'sérielle'. La notion de sérialisme est fondamentale, car la définition de l'hétérogramme[71] réfère à la musique sérielle : « Chaque vers utilise une série de lettres différentes comme une gamme musicale dont les permutations produiront le poème selon un principe analogue à celui de la musique sérielle : on ne peut répéter une lettre avant d'avoir épuisé la série ». Dans le cycle *La Clôture*, Perec utilise un isogramme de 11 lettres et un joker représentant une lettre additionnelle. Les vers de *La Clôture* sont donc des

[69] Georges Perec, « Notes sur ce que je cherche ». In : *Penser/Classer*. Hachette, 1985, p. 10 : "la troisième [interrogation] , ludique, renvoie à mon goût pour les contraintes, les prouesses, les « gammes », à tous les travaux dont les recherches de l'OuLiPo m'ont donné l'idée et les moyens : palindromes, lipogrammes, pangrammes, anagrammes, isogrammes, acrostiches, mots croisés, etc. ; la quatrième, enfin, concerne le romanesque, le goût des histoires et des péripéties, l'envie d'écrire des livres qui se dévorent à plat ventre sur son lit ; *La Vie mode d'emploi* en est l'exemple type.

[70] « Onze » étant un 'autobiographème' perequien, cf. Bernard Magné, « Saint Jérôme, mode d'emploi ». In : *Cahiers Georges Perec*, n° 6 : *L'œil d'abord, Georges Perec et la peinture*. Paris : Seuil, 1996, p.110, note 6.

[71] Selon A. Schönberg, le compositeur doit utiliser pour chaque œuvre une série formée des douze sons de la gamme chromatique occidentale, disposés dans un ordre libre, pourvu que chaque son apparaisse une et une seule fois. L'art du musicien consiste à dérouler inlassablement cette série et à en tirer mélodie et harmonie. En consequence, toutes les notes de la gamme chromatique apparaissent un même nombre de fois dans l'œuvre et chaque note peut réapparaître une fois que toutes les autres ont été employées. La technique sérielle est la systématisation du jeu en musique. S'appuyant sur le modèle sériel pour construire les hétérogrammes d'*Alphabets* et de *La Clôture*, Georges Perec propose une conception musicale de la littérature. La nouveauté et la difficulté hautement contraignantes du vers hétérogrammatique explique que peu de poètes l'aient pratiqué. Oskar Pastior (*Okular ist eng oder Fortunas Kiel* Herausgegeben vom Literaturhaus Berlin, Edition Plasma, Berlin, 1992*)* est une exception à côté de Ian Monk (*A Thernodialist's Dozen*, 1998).

« onzains » hétérogrammatiques et, en plus, chaque vers de ce recueil renvoie au recueil *Ulcérations*, étant anagramme d'ESARTINULOC donc d'ULCERATIONS. Ce genre de travail a des conséquences non seulement au niveau de la composition textuelle – discours fragmenté, articulation rigide, relative opacité sémantique, suppression de toute tentation tonale ou mélodique – mais se répercute sur le travail du traducteur et suscite la question de la stratégie de traduction. La 'traduction' en allemand de *La Clôture*[72] de Georges Perec se présente comme un cas particulier extrême de la pragmatique expérimentale d'Oskar Pastior de traduction par manipulation du matériau sonore du poème source. Pastior reprend l'alphabet lipogrammatique de Perec – abduction –, l'adapte sommairement pour son application à l'allemand et, avec cet alphabet, il écrit des textes 'en allemand' à la manière de Perec, mais sans redire les propositions de Perec. Pastior joue sur le couple équivalence-identité, central dans la pratique et les théories de la traduction, mais en inverse les termes de façon à mettre en place une identité formelle au détriment d'une équivalence fonctionnelle :

> Im Verhältnis zu Georges Perecs Verschlußsache LA CLOTURE ist OKULAR IST ENG oder FORTUNAS KIEL keine Übersetzung sondern ein in den Anagrammblöcken zu 100% und in den lyrischen Passagen zu 98,41% zeichenidentischer Text.[73]

Ce qui est objet de 'translation' ici, ce sont d'un côté le système de signes, l'alphabet, de l'autre le protocole formel d'engendrement du texte. Non le texte proprement dit. Les concepts lancinants de la poétique perecquienne : la clôture, l'exil, la mort, l'écart, l'écriture, indestructiblement liés à la lipogrammatie (la « maldiction ») s'effacent entièrement, pour faire place à un centrage qui, bien qu'apparemment linguistique, n'en suscite pas moins une poignante interrogation ontologique :

Georges Perec	Oskar PASTIOR
La Clôture	*Okular ist eng oder Fortunas Kiel*

[72] Georges Perec : *La Clôture*/Oskar Pastior : *op. cit.* Sans pagination, poème 11.
[73] *Ibid.* : « postface » *Kleine Öffnung* (Quirlson Akte) : « En rapport avec la composition hermétique *La Clôture* de Georges Perec, *Okular ist eng* oder *Fortunas Kiel* n'est pas une traduction, mais un texte identique, à 100% dans les blocs anagrammatiques et à 98,41% dans les transcriptions lyriques, du point de vue des signes utilisés. » Pastior appelle « blocs anagrammatiques» les grilles de 11x11 qui sont la matrice des poèmes, et « fragments lyriques » le résultat de leur mise en texte.

Sa fin.
Nul écrit.
Sa mort n'a souci.

L'expulsion trace sa ligne,
court sur toi, clandestine.

L'arc-bouter au sol pincé,
au flot inscrit sur le bon cadastre

où linceul naît corps.[74]

Okularistenquote:
Lars sinkt
klare Uno-Bisquits polaren Puterkaolins –

Kino spurt:
Leandros klaut Eisfrau
(kniet locker in so lautes inkubator-Laub)
Lenk est Organteil Orkus...

Analysé d'un point de vue strictement linguistique, le résultat est bouleversant, car le travail de Pastior débouche, sur la mise en scène de l'absurde de la langue. Le travail formel de Pastior, plus arbitraire que celui de Perec, dont il s'affirme comme un « second degré », moins soutenu par l'armature sémantique forte de celui-ci, entraîne auteur et lecteur dans l'aventure et les fait basculer dans l'intersémiotique : les liens de structure entre les diverses sonorités priment sur le sens et rappellent, comme l'indique Pastior dans sa « postface », la *Sonate in Urlauten* de K. Schwitters[75].

Quand le traducteur est lui-même poète, l'écriture tend à prendre le pas sur la traduction et le niveau de conformité entre l'original et la traduction est matériellement déterminé par la compatibilité mutuelle entre les deux instances. Les traductions de Pastior ne doivent pas être mesurées à l'aune de la fidelité : au sens où la traduction constitue une activité ouverte, voire artistique, faire grief d'infidélité à l'original au poète traducteur n'a pas de sens. La critique des traductions relève d'une pragmatique qui en est encore à se chercher. Les textes pris en considération alimentent une interrogation sur la part de la créativité dans le processus de traduction. Le parcours de Pastior est complet pour en explorer les divers aspects. Sa quête montre que la question de la traduction est l'écueil où viennent échouer, voire se briser, les questions lancinantes de la poésie et du langage.

Bibliographie

Oskar Pastior/Francesco Petrarca : *33 Gedichte*. Carl Hanser Verlag, München, 1983.
Georges Perec : *La Clôture* / Oskar Pastior : *Okular ist eng oder Fortunas Kiel*. Herausgegeben vom
Literaturhaus Berlin, Edition Plasma, Berlin, 1992.
Oskar Pastior : *o du roher iasmin. 43 intonationen zu* « *harmonie du soir* » *von charles baudelaire* + CD. Urs

[74] *Ibid.*, poème 11, version allemande.
[75] *Ibid.* « Kleine Öffnung », sans pagination : « Es hätte sich, bei einem dieser Texte, als Titel auch URSONATE angeboten. »

Engeler Editor, Weil am Rhein/ Basel/ Wien, 2002.
Oskar Pastior : *Mein Chlebnikov* + CD. Urs Engeler Editor, Basel/Weil am Rhein, 2003.

SUR LA TRADUCTION ET LA RETRADUCTION DES CONTES DES FRERES GRIMM EN ROUMAIN

Muguraş Constantinescu, Prof., PhD, "Ştefan cel Mare" University of Suceava

Abstract: In the present paper we propose a bird's-eye view on the retranslation of Grimm brothers' fairy-tales into Romanian, which will allows us to understand the long and difficult way to a complete 1998 version translated directly from German by Viorica S. Constantinescu at the Polirom Publishing House.
We are also going to prove that the versions of Grimm's tales are to be understood, despite some inherent hesitation or success, as an open series of translations, going from adaptations, restructuring, fragmentary translations up to a complete edition as well as a prestigious scientific edition.
In our paper we are in favour of some golden principles put forward by specialists in translation history and criticism according to which one must not judge translations from the past by contemporary standards, but try to apply a sort of benevolent neutrality while taking into account as much as possible the indices that allow for comprehension. Among these we enumerate the editorial corpus (collections, series), the general layout (format, illustrations), but above all the paratext (prefaces, dedications, liminary epistles etc.) which are going to help us understand the translation project – a key factor in evaluating either a translation or a retranslation.

Keywords: translation, retranslation, adaptation, restructuring, open series, translation project.

Introduction

Les dictionnaires et ouvrages sur la littérature de jeunesse, parus les dernières décennies en Roumanie (Cândroveanu, 1988, Rogojinaru 1999, Raţiu, 2003, Cernăuţi-Gorodeţchi, 2008) accordent chacun, à sa manière, leur place aux contes de Grimm mais sans jamais réfléchir sur le fait que la plus grande partie des lecteurs les connaissent à travers des traductions. Ces dernières, marquées par leur époque, l'évolution de la langue et des mentalités, par la subjectivité du traducteur, changent d'une époque à l'autre, en absorbant dans leur écriture quelque peu des tendances traduisantes qui leur sont contemporaines.

En opposition avec une telle situation, le récent *Dictionnaire du livre de jeunesse - la littérature d'enfance et de jeunesse en France* (Nières-Chevrel, Isabelle, Perrot, Jean, 2013) accorde attention et place à cette problématique, en renseignant le lecteur intéressé sur le fait que la première traduction française des fameux contes allemands se fonde sur une traduction anglaise, que la version française de Fréderic Baudry de 1855 reste longtemps canonique et qu'il faut attendre l'année 1967 pour la parution de l'édition complète d'Armel Guerne et 2009 pour la retraduction de Natacha Rimasson-Fertin (Decourt, in Nières Chevrel, Perrot, 2013, 432).

Une brève vue d'ensemble sur le phénomène plus que centenaire qu'est la traduction des contes des frères Grimm dans l'espace culturel roumain va nous permettre dans ce qui suit de comprendre combien il est long et sinueux le chemin qui conduit en 1998 à leur traduction

intégrale et d'après l'original allemand, sous la plume de la traductrice Viorica S. Constantinescu. Nous allons voir aussi comment la traduction des contes des Grimm, malgré toutes ses hésitations et toutes ses réussites, se pose comme une série, par excellence, ouverte.

Nous embrassons dans notre analyse quelques principes d'or formulés par Yves Chevrel et Jean-Yves Masson dans leur *Histoire des traductions en langue française XIX e siècle*, selon lesquels, on ne doit pas juger les traductions du passé « d'un point de vue contemporain », on doit essayer de « pratiquer une observation critique des traductions », avec une « neutralité bienveillante », en tenant compte « le plus possible de tous les indices qui permettent de situer celle-ci » ; parmi ces derniers on trouve le support éditorial (collections, séries), la présentation du livre (format, illustrations), les paratextes (préfaces, dédicaces, épîtres liminaires etc.) (2012, 11-12).

Adaptations, remaniements et localisations

L'histoire des traductions des contes des frères Grimm en roumain commence comme celle des contes de Perrault par des adaptations, remaniements et localisations introuvables à présent, pour la plupart, dans l'espace public, mais dont on garde des traces dans des catalogues et ouvrages spécialisés, parus dans la première moitié du XX e siècle.

Parmi les premières, on compte des traductions, sans doute assez libres, datant de 1874, évoquées par Culea dansson catalogue commnté ainsi que par Eugen Campus dans son ouvrage de synthèse sur la littérature de jeunesse, déjà rares lors de la parution de ces livres critiques.

Nous avons trouvé des renvois à des traductions des Grimm dans l'ouvrage *Literatura copiilor* (La littérature des enfants) de 1923 d'Apostol Culea, où, page 261, il mentionne des titres de contes tel *Boneta roşie* (Le Bonnet Rouge) aux édition Elias Cohen,1910 ; pour le conte *Rozioara cu Spin (La Petite Rose épineuse),* paru aux mêmes éditions, la même année, l'auteur n'est pas nommé, on mentionne seulement « conte merveilleux étranger », mais il s'agit peut-être d'un conte adapté d'après Grimm.

Du même ouvrage, on apprend l'existence des traductions C*enusereasa (Cendrillon), Prinţesa adormita (La Princesse endormie), Fetita cu Boneta Roşie (La Fillette au Bonnet Rouge),* parus en 1922, chez Editura Cartea românească et dues au traducteur Ion Bănăţeanu.

L'ouvrage d'Eugen Campus - *Literatura pentru copii cu un catalog comentat al scrierilor pentru copii,(La Littérature pour enfants avec un catalogue commenté des écrits pour enfants)* Editura librăriei Principele Mircea, Bucureşti, 1939 intéresse également par quelques données. Campus parle des traductions des contes parus chez Editura Socec, *Mica biblioteca ilustrată (Petite Bibilothèque illustrée)*, en petit format, à partir de l'année 1874, lorsque la collection est inaugurée par des contes d'Andersen, auxquels suivent plus tard ceux de Perrault. On y trouve également page 109 une référence à des traductions abrégées de littérature allemande de quelques contes de Grimm et de Hauf, traduits par M. Sadoveanu et Roşca vers 1888, versions introuvables à présent dans les bibliothèques publiques. Des mentions à des localisations et remaniements (*prelucrări*) mais sans titre et sans auteur comme celle sur l'enfant perdu et les enfants égarés font remonter encore plus loin, vers 1867, des repères imprécis à ce qui pourrait être un conte de Grimm, soumis à la distorsion d'un remaniement (Campus).

Nous avons également trouvé des références (Bibliographie nationale) à propos d'un « basm pentru copii, localizat » (conte pour enfants localisé) par Odobescu, toujours dans *Mica biblioteca ilustrată*, avec une date incertaine -187? -, intitulé *Copii în pădure (Des enfants dans la forêt),* qui pourrait être une traduction libre d'après *Le Petit Poucet (Degeţel)* de Perrault, ou de *Hänsel et Grettel* de Grimm.

Si les auteurs d'ouvrages spécialisés ont, malgré toutes les imprécisions, certaines balises sur le parcours des contes de Grimm en roumain, les traducteurs et adaptateurs ignorent parfois le travail de leurs prédécesseurs.

Une traduction de 1901, due à un collectif ou a un anonyme est censée être faite d'après l'édition définitive mais elle ne semble pas être connue par les frères Natalia et Eremia Adamiu, car dans la traduction de 1907 (rééditée en 1908) des deux frère et sœur, maîtres d'école à Botoşani il y a une brève note de présentation, à ce sujet, placée en miroir de la page de titre. Là les traducteurs parlent des frères Grimm comme des professeurs universitaires d'Allemagne et du fait que leurs contes sont connus et traduits dans beaucoup de pays, en laissant entendre qu'ils ne sont pas encore connus en l'espace roumain.

De toute façon leur recueil ne contient que quelques contes (dont *Hänsel et Grettel*, roumanisés en *Ionel şi Anicuţa*, *Le pêcheur et sa femme*, *L'oiseau merveilleux, Les gardiens du tombeau*) ce qui laisse beaucoup de matière à d'autres traducteurs, qui ne vont pas tarder à prendre leurs plumes. Comme sur la quatrième de couverture se trouve la mention « illustrations d'après la Bibliothèque Rose », on peut supposer qu'il s'agit d'une traduction par langue intermédiaire, faite d'après la version française.

A la même époque l'écrivaine et traductrice Lia Hârsu, auteure elle-même de contes pour enfants *A fost odată ca niciodată…* (*Il était une fois…*) publie plusieurs éditions des contes des frères Grimm ; elle donne ainsi en 1909, Fraţii Grimm, *Poveşti*, ensuite en 1915 *Alte poveşti,* repris en 1931 par *Poveşti pentru copii*. Son corpus, republié de nos jours, est assez large et comprend les contes les plus connus des deux frères : *Broasca fermecată*, *Copilul Mariei*, *Povestea lui Stan-făr-de-frică, Sluga credincioasă*, *Cei doisprezece fraţi, Hänsel şi Grettel, Muzicanţii din Bremen, Albă-ca-Zăpada, Catherliesche şi Frieder, Jorinde şi Joringel* etc. Certains anthroponymes et toponymes allemands préservés, nous laissent croire que la traductrice avait connue une édition allemande, mais sa source n'est pas précisée. Comme Lia Hârsu a traduit également des auteurs russes, français et d'autres auteurs allemands, il est difficile à dire depuis quelles langues elle traduisait et lesquelles lui servaient d'intermédiaires.

La même incertitude plane sur les traduction des « contes étrangers », faite par Ion Bănăţeanu, traducteur et adaptateur dans les années 20 et 30 des contes de Perrault et de Grimm, mais sans texte-source précisé. Ion Bănăţeanu publie chez Cartea românească *Fetiţa cu căpiţa (boneta) roşie*, adaptation du *Chaperon,* douze pages, avec planches en couleurs et dessins, *Motanul încălţat (Le Chat)*, chez la même maison, dans le même format, qui pourraient envoyer également à Perrault ou à Grimm. Avec le titre *Cotoiul încălţat*, le même conte se retrouve dans le recueil *A fost odată! Poveşti alese (Il était une fois ! Contes choisis)*, toujours dans la version de Bănăţeanu, où sont présents d'autres titres, *Scufiţa roşie, Floare de Măceş*, *Prichindel*, *Ionel şi Mărioara*, *Albă ca zăpada şi Trandafira*, dont les derniers sont, vraisemblablement adaptations d'après Grimm.

Les traduction de Sorin B. Rareş, mentionnée par Culea et par Campus, non-datée, est probablement parue vers 1920, période où le même traducteur publie les mêmes contes dans d'autres recueils, qu'il a apparemment repris entre 1920 et 1930, lorsqu'il publie la plupart de ses livres, originaux ou traduits, car il est lui-même auteur de livres pour enfants. La description que fait Campus à ce recueil nous permet de savoir qu'il contient les contes *Barbă Albastră, Scufiţa roşie* et *Frumoasa din pădurea adormită*, qui lui donne d'ailleurs le titre, solution plus attrayante que celle du titre générique. Le terme *etc.* nous laisse supposer la présence d'autres titres de contes. Il est à remarquer que le traducteur publie aussi un recueil, placé nettement sous le signe des Grimm par le titre *Albă-ca-zăpada şi alte poveşti* chez Editura Ticu Eşanu de Bucarest, toujours non-datée.

Parmi les traducteurs de la première moitié du XXe siècle on peut évoquer également Al. Iacobescu (1874-1945) qui traduit aussi des romans de Walter Scott, de Henryk Sienkiewicz, Dickens, Cervantes ou Adolphe D' Ennery, auteur du fameux roman les *Deux Orphelines*. On lui doit aussi des traductions d'Andersen et une traduction en collaboration avec Victor Balan des contes de Grimm, intitulée *Cenuşăreasa şi alte poveşti* chez Editura Naţională Ciornei S. A.. Leur recueil réunit les contes les plus connus - *Cendrillon, Blanche-neige, Hänsel et Grettel* avec des noms roumanisés *Ionut şi Anisoara, Le vaillant petit tailleur* -, mais aussi des contes animaliers moins présents dans d'autres tomes, notamment *Le loup et le Renard, Le Hibou, Le boeuf et l'Ours*.

Comme on peut le constater, le profil du traducteur de la première moitié du siècle est souvent celui d'un adaptateur, allant naturellement, selon la tendance de l'époque, vers l'acclimatation. Il lui arrive aussi de traduire en collaboration. Il s'arrête aux contes étrangers, oscillant entre Perrault et Grimm, traduit parfois les contes des deux frères par intermédiaire français. Il est lui-même auteur de livres pour enfants et traducteurs d'autres textes signés par des auteurs français, allemands, russes. Il peut être instituteur et dans ce cas sa visée didactique et pédagogique est visible dans le paratexte des contes et dans le choix de la maison d'édition et de la collection.

Du point de vue éditorial, on constate la création des collections spécialisés pour enfants comme La petite bibliothèque illustrée des éditions Socec, des séries pour enfants chez Cartea românească, Leon Alcalay etc. Le format du livre pour enfants hésite entre petit format et format intermédiaire, les illustrations sont souvent blanc et noirs mais avec couverture couleur. Des éditions spécialisés en livres pour enfants comme Casa Şcoalelor(Editions des Ecoles), soutenues par le Ministère de l'Education sont publiées à l'intention des écoliers, intention soulignée aussi par l'appareil paratextuel, à travers lequel le traducteur s'adresse explicitement au jeune public.

La traduction canonique de Dan Faur

Si dans la première moitié du siècle on peut parler d'une diversité de traducteurs, de maisons d'éditions et de formats, la deuxième, allant depuis l'instauration du régime communiste en 1944 jusqu'à l'explosion du marché éditorial après la tombée du rideau de fer en 1989, est nettement dominée par deux maisons d'éditions - Editura Tineretului (créée en 1948) et Editura Ion Creangă (créée en 1969) – et par le nom du traducteur Dan Faur (1911-1961). Ce dernier publie en 1958 chez Editura Tineretului, récente à l'époque, une traduction d'une centaine de contes, d'après une édition allemande parue en 1954 chez « Der Kinderbuchverlag », à Berlin ; elle est en grand format et jouit de belles illustrations blanc et noir faites par la graphiste Ligia Macovei. Sa version sera rééditée systématiquement pendant les trois décennies suivantes et souvent même après, dans la formule initiale ou en petit recueil, réunissant une dizaine des contes. Les plus importants illustrateurs de l'époque ont accompagné ces textes d'images en style différents : Ligia Macovei, Angi Petrescu-Tipărescu, Ana Biţan, Val Munteanu, Done Stan, Livia Rusz, Iacob Dezideriu, Vasile Olac, Adriana Mihăilescu.

Nous considérons sa version « canonique » parce que pendant presque cinquante ans elle est la traduction de référence, présente dans les manuels de littérature de jeunesse, dans diverses anthologies de contes, dans des recueils didactiques, jusqu'à la parution de la version intégrale de Viorica S. Constantinescu.

Dan Faur est également auteur de poésie avant-gardiste, de livres pour enfants et traducteur de nombreux auteurs pour enfants - Perrault, Grimm, Jules Verne, Nosov, Selma Langerlof, Alexei Tolsoi et d'autres -, parfois en collaboration avec Virgil Teodorescu, poète surréaliste à ses débuts littéraires, ou avec d'autres traducteurs. Il est qussi un important

traducteur de littérature russe d'ouvrages de Gogol et d'Ostrovski. Il collabore surtout avec la maison spécialisée en littérature pour la jeunesse de cette époque, nommée d'ailleurs Editura Tineretului, créée au début du régime communiste et couvrant avec les éditions Ion Creangă et Albastros qui lui succèdent vers le milieu de l'époque communiste, le champs littéraire pour enfants et pour la jeunesse.

Doué d'un véritable talent littéraire, Dan Faur réussit à trouver le ton de conteur, en ajoutant même par-ci par-là de petites formules d'adresse aux enfants, spécifiques au conte oral, s'approchant un peu trop de la tonalité des contes populaires roumains.

Par ailleurs, il atténue la dimension culturelle du conte et sacrifie certains noms propres spécifiques, en les rendant par des équivalents roumanisés ou roumains (Bremen devient Brema, Holle devient Dochia), mais non pas de façon systématique. La dimension religieuse est elle aussi atténuée ou nettement évitée, sans doute sous la contrainte de la censure idéologique communiste ; les formules d'invoquer l'aide de Dieu sont éliminées un peu partout, un texte comme *L'enfant de Marie,* par exemple, ne se retrouve dans aucune des éditions signées Dan Faur, pseudonyme d'Avram Alfred Fechner. Comme il meurt trois ans après la parution de sa traduction des Grimm, toutes les rééditions de son corpus traduit sont des choix éditoriaux et ne le concernent plus.

Pendant trois décennies la traduction de Faur n'est concurrencée que par celle de J. Popper, parue elle aussi dans les années 50 (1954), aux mêmes éditions pour la jeunesse, faite vraisemblablement selon un texte source allemand et accompagnée d'illustrations magnifiques dues à Helmut Arz. Malgré tous ces facteurs potentiels de réussite et succès, elle n'est pas rééditée que par un mince volume contenant *Blanche-neige* et quelques autres contes en 1956 et reste un exemplaire rare qui honore bien la série ouverte des traductions et retraductions des contes de Grimm en roumain. J. Popper semble s'intéresser plus tard surtout à la critique littéraire, perçue de nos jours comme une critique de « circonstance », orientée par les contraintes idéologiques de son époque.

Du point de vue éditorial, on retient aussi un nombre important de collections pour enfants dont quelques unes spécialisés en contes « Traista cu poveşti » (La besace aux contes), en très petit format, avec des illustrations ou « Poveşti nemuritoare » (Contes immortels), en format moyen, sans illustrations.

Traduction contemporaines et situations paradoxales

A partir des années 90, le paysage éditorial change et de nouvelles maisons d'édition et collection pour la jeunesse paraissent, Cartex, Aramis, Poseidon, Steaua Nordului, Litera international, Tana, Erc press, Corint, Herra, Nicol, Exigent, Eduard, Girasol, Venus, Lucman, Flamingo, Tedit-FZH, Elektra, Mediamorphis etc, les unes éphémères, d'autres qui s'imposent et deviennent les nouvelles balises de l'époque post-communiste. Selon le modèle occidental, les nouvelles grandes éditions Humanitas, Polirom, Rao, Paralela 45, Nemira, ont aussi des collections pour le jeune public où le conte est un genre privilégié. La traduction de Dan Faur continue à être rééditée (chez Ion Creangă, 1991, Venus, 1992) mais, parallèlement de nouvelles traductions et adaptations sont publiées. On peut parler d'une nouvelle vague de traducteurs qui signent des traductions de deux ou trois littératures différentes mais, parfois, à travers une langue intermédiaire. Ce sont souvent de jeunes traducteurs, tentés par des traductions « alimentaires » et qui coûtent aux maisons d'éditions moins que la réédition d'une traduction consacrée.

Dans la description CIP (Catalogue avant la publication) de la Bibliothèque Nationale, la mention de l'original ne semble pas obligatoire et elle y manque le plus souvent. Parmi les nombreux traducteurs on peut compter Dan Starcu (Tedit FZH,s.a.), également traducteur de Perrault, Jules Verne, Dickens, Kipling, Liana Ciuche (Cartex, 2000), Roxana Rusenescu

(Poseidon, 2012), Mihaela Hoştină, (Eduard, 2012), Roxana Puşcaşiu, Kristina Mutis, Mihaela Hoştină (Steaua Nordului, 2009), Cristina Godun (Flamingo CD 2011), Theo Abcab (Lucman-Venus, s.a.), Ioana Patrichi, (Tana, 2008) , Mihaela Stan (Semne, 2009), Alina Danciu (Litera internaţional, 2012), Roxana Puşcaşiu, Kristina Mutis, Mihaela Hoştină, Buzenschi Lucica (Eduard, 2013), Liviu Mateescu, (Flamingo GD s.a.), Laura Mihăileasa, Simona Popescu (Paralela 45, 2013).

Il arrive que des traducteurs occasionnels, sollicités par des maison d'éditions ayant un plan commercial et moins un plan littéraire, signent avec désinvolture des traductions des Grimm, faite par intermédiaire français, publiée chez Steaua Nordului, Constanţa en 2012 (Lulciuc Irina, Zaharia Anca), ou par intermédiaire anglais chez Mediamorphis, 2009 (Popescu Sânziana). De telles traductions à travers intermédiaire, situation quelque peu paradoxale au XXIe siècle, laisse des traces d'une autre culture dans les contes allemands, créant parfois un brouillage culturel, déroutant pour le petit lecteur (Dornröschen, par exemple, devient Rosamund, Kung devient Conrade, ou John, Heinz, Hal ou Jemmy etc). Ce type de brouillage culturel pourrait nous faire penser à une sorte de mauvais « dialogisme », pour reprendre le terme d'Ute Heidmann (2012), intertraductif, avec un fort accent commercial.

La confusion entre les contes de Grimm et ceux de Perrault est elle aussi à signaler car il arrive que le texte soit un télescopage des contes français et allemands au cas des motifs rencontrés chez les trois conteurs, La Belle au bois dormant, Cendrillon, Le Chat botté, Le Petit Chaperon rouge. Ce n'est donc pas étonnant de voir sur la couverture qui annonce *Contes des Frères Grimm* une illustration avec Cendrillon et la fée en train de toucher avec sa baguette une citrouille, épisode appartenant à la version de Perrault (Tana, 2008, couverture Cătălin Nedelcu).

Pour ce qui est du paysage éditorial, il est varié, parfois décevant, parfois stimulant et, ces derniers temps, même gratifiant pour le lecteur. Des livres en petit format paraissent sur papier de mauvaise qualité qui dévalorise les images, déjà peu convaincantes, dans un style pastichant Disney, mais sans éclat et sans génie. Le genre didactique où le texte, déjà très simplifié et aplati, est un prétexte pour toutes sortes d'activités d'apprentissage autour de l'écriture ou du dessin est lui aussi bien représenté. Les livres albums sont de plus en plus nombreux chez des maisons d'éditions internationales ou en collaboration ; la relation texte-image y est bien étudiée, l'emploi de la vignette, la mise en page, les couvertures extérieures et intérieures etc. forment un tout, un livre objet, censé contribuer à l'éducation esthétique de l'enfant et qui atteint, sans doute, ce but et gratifie aussi le lecteur adulte par l'ensemble qu'il forme (*Comoara cu basme*, Paralela 45, 2013).

Et paraît enfin la rare édition à multiple visée, à la fois édition scientifique, livre richement illustrée pour enfants, en grand format, accompagné de CD avec lecture des contes et pourvu d'un appareil paratextuel, dû à un spécialiste et s'adressant à des lecteurs avisés, avec un aspect graphique séduisant pour tout lecteur.

Traduction intégrale de Viorica S. Constantinescu et la dernière traduction pour enfants

Comme elle l'avoue, la traductrice Viorica S. Constantinescu, professeur des universités, spécialiste en littérature comparée et universelle, a travaillé pendant cinq ans pour élaborer la traduction intégrale des contes des Grimm, édition qui manquait dans la culture roumaine. Ce long travail est justifiée par le désir de la traductrice de faire connaître le corpus complet des contes, à partir de l'original et non pas d'intermédiaire français, qui, comme elle le dit (Communication personnelle par email le 13 sept.2013), n'a rien à voir avec l'esprit allemand originel des histoires merveilleuses des deux frères. Le livre *Poveştile*

Fratilor Grimm, d'après *Grimms Märchen,* avec des illustrations et vignettes dues à Ludwig Richter, est paru chez la Maison Polirom de Iaşi en 1998 pour être réédité en 2000, 2007, 2008 etc. avec une préface signée par la traductrice.

Viorica S. Constantinescu est une personnalité culturelle reconnue par ses études et ouvrages dont on peut évoquer : *Povestiri biblice*, antologie, postfaţă, note, Editura Junimea, Iaşi, 1990, *Arta grădinii*, Editura Meridiane, Bucureşti, 1992, *Evreul stereotip. Schiţă de istorie culturală*, Editura Eminescu, Bucureşti,1996 ; *Exotismul în literatura română din secolul al XIX-lea*, Editura Universităţii „Al.I. Cuza", Iaşi, 1998 ; *Cultura poetică*, Editura Junimea, Iaşi, 1999, *Urmaşii lui Adam* (antologie de povestiri biblice), Editura Universitas XXI, Iaşi, 2001 ; *Dicţionar de personaje biblice şi reprezentarea lor în arte*, Editura Hasefer, Bucureşti, 2002 ; *Dicţionar de personaje biblice (Noul Testament) şi reprezentarea lor în arte*, Editura Universitas XXI, Iaşi, 2005.

Sa carrière de traductrice compte des titres importants : Teresa de Ávila, *Poesías/Poezii. 31 de poeme mistice*, ediţie bilingvă, Editura Institutul European, 1996 ; *„Cântarea inimii fericite" (din lirica de dragoste egipteană din secolul al XV-lea)*, în *România literară*, nr. 13, 2001.

En revenant à la préface, elle s'intitule « Introducere - Märchen sau ştirea despre lume » (Introduction - Märchen ou nouvelle sur le monde) et comprend une présentation des deux auteurs et surtout un regard averti sur ce que la parution entre 1812-1815 des *Kinder und Hausmärchen* a représenté dans le passage du conte oral à l'écriture assumée par des auteurs dans la première moitié du XIXe siècle. Le contexte de ce passage, donné par le mouvement romantique, dominé par les contes de Grimm, complétés et réédités plusieurs fois, est également analysé. La comparatiste rétablit et éclaire le sens correct du terme « *märchen* » en allemand qui contredit l'idée très répandue d' « histoire à faire dormir debout », en faveur de celle de « nouvelle, message sur le monde, sur un fait qui a eu lieu » ; ensuite elle passe en revue l'histoire du conte écrit depuis l'Antiquité et s'arête un peu plus sur le climat favorable à la création populaire dans l'espace germanique de l'époque romantique. Avec un fin sens des nuances et un bon esprit herméneutique, la préfacière propose une interprétation au choix de la formule inaugurale du corpus à partir de l'édition de 1837, « In dem alten Zeiten wo das Wünschen noch geholfen hat » qui oriente les contes des Grimm vers une possible lecture thérapeutique.

Auteure de deux importants dictionnaires sur la Bible, déjà mentionnés, Viorica S. Constantinescu trouve dans l'univers des contes des Grimm, au centre duquel se trouve l'amour du proche, soit-il humain, plante, ou animal, une véritable christologie pour les enfants.

Pour ce qui est de la traduction des contes, l'esprit allemand et leur dimension explicitement ou implicitement culturelle sont bien rendus, entre autres, par la préservation des anthroponymes et toponymes spécifiques. Parfois il s'agit de prénoms (Heinrich, Iohan, Hans, Gretel, Else, Ilsebille, Hänsel, Lenchen, Frieder, Katerlieschen, Jorinde, Joringel, Schulz, Jacki, Marli, Jergli, Michael, Hansli, Veitli, Ferdinand, Dithamar, Heinz, Trine, Ulrich, Lisa, Kürdchen), de noms de famille (Gothel, Korbes, Trude, Maleen, Mansrot, Rinkrank) de surnoms (Krebs, expliqué d'ailleurs par une parenthèse due à la traductrice, page 291 ou censée rester énigmatique, Rumpelstilzchen), ou de noms de lieu (Bremen, Brakel, Suttmertore, la ville de Hinnenburg, la montagne Semsi etc.)

La voix de la traductrice se fait « entendre » dans la préface et quelques parenthèses éclairantes, mais aussi dans ses notes qui ne sont pas nombreuses et servent à expliquer des réalités spécifiques : charbonnier (explicité par sorte de minier,142), pfund, (unite de mesure, p.74), graf, (comte allemand, page 411), Chirstofor (un des quatorze saints qui aident les gens

en détresse, page 322). Elles sont parfois remplacées, là où le texte le permet, par des parenthèse explicitantes *(heler*, petit sous, page 450). Les comptines et les formulettes sont gardées (« brick le brit » dans *l'Ane d'or*, p113-114, « Enke, Benke », dans *l'Agnelle et le poisson*, p. 417) ou sont rendues avec ingéniosité et ludisme, en gardant leur musicalité (Enke, Benke, lasă-mi viaţa /Că-ţi voi da o păsărea/Păsăreau-mi va da paie/ Paiele le-oi da la vacă/Vaca o sa-mi dea lapte/ Lapte oi da la brutar/Prăjituri mi-o da în dar, p.417) mais sans obscurcir leur sens.

La traduction de V. S. Constantinescu est, sans aucun doute, la nouvelle édition « canonique » qui satisfait également le chercheur « grimmologue » et le jeune lecteur qui aime les beaux livres à images.

La dernière traduction en date des contes des Grimm, parue chez Paralela 45, faite par deux jeunes traductrices, Laura Mihăileasa, Simona Ionescu, qui avouent connaître et admirer le travail de V.S. Constantinescu, s'adresse explicitement au jeune public, comme le nom de la collection « Lumea poveştilor » (Le monde des contes), le suggère d'ailleurs (communication personnelle par email 24 nov2013).

Diplômées en lettres germaniques et ayant déjà traduit d'autres auteurs allemands, les deux traductrices ont réuni un corpus de contes sous le titre *Le trésors des contes*, en donnant avec rigueur les sources pour chacun d'entre eux. Avec la même rigueur, Laura Mihăileasa et Simona Ionescu donnent les sources des illustrations et des silhouettes, en général assez anciennes, qui par le mélange de styles et visions artistiques, font le charme de cette récente éditions, agréable autant pour les enfants que pour les adultes.

Elles avouent avoir fait un travail de retraduction, en prenant pour anti-modèles les versions qui proposent une langue archaïsante et régionalisante pour les contes des deux frères. Un bref texte liminaire est adressé par les traductrices au jeune lecteur l'invitant à découvrir dans les contes « ce qu'on ne voit pas et on ne sait pas encore ». Les quarante contes se trouvent dans une articulation ingénieuse car le premier est justement *La clef d'or*, en se constituant en bon écho au titre qui annonce un trésor, caché, sans doute, dans un coffre, et le dernier qui clôt philosophiquement le livre s'intitule *Le temps de la vie*.

Conclusion

Au bout de cette brève vue d'ensemble sur la traduction des contes des Grimm en roumain, nous constatons un intérêt constant pour ce corpus, même si au début il est envisagé de façon fragmentaire et longtemps seulement à travers les pièces les plus connues. Nous ne pouvons pas affirmer avec précision quelle est la traduction qui ouvre la voie à cette longue série.

Comme la plupart des traductions littéraires à la fin du XIXe siècle et au début du XXe siècle, la traduction des contes pour l'enfant et le foyer sont d'abord des localisations, des adaptations acclimatantes, des imitations, sans texte source précisé. Le français est, dans cette période de début, la langue intermédiaire de traduction et il va le redevenir, les derniers temps, pour les éditeurs pressés qui ont une politique commerciale et moins une culturelle.

La visée pédagogique et didactique accompagnent la traduction des contes des deux frères des le début et reste une constante des rééditions et des retraductions.

Les retraductions sont nombreuses dans la première moitié du XXe siècle, pour laisser la place pendant presque cinq décennies à la traduction canonique de Dan Faur, faite avec talent mais avec certaines limites, dont celles imposées par la censure communiste. L'explosion du marché éditorial à partir des années 90 montre une compétition dure entre éditions « commerciales » et éditions « culturelles », respectueuses de l'original, de sa spécificité, du petit et du grand lecteur. Une nouvelle traduction « canonique » s'impose vers 1998, élaborée par une traductrice et comparatiste réputée, Viorica S. Constantinescu et ses

rééditions sont un bon signe pour la culture d'accueil. Une nouvelle tendance dans la traduction adressée explicitement aux enfants se voit les derniers temps, bien illustée par Paralela 45, qui propose un texte littéraire dans un livre objet d'éducation esthétique, où les relations texte-image, original-traduction contentent le jeune public en train de se former ainsi que le public averti.

Bibliographie :

Bibliographie primaire :

Drumeş, Mihail, Moş Ene, *Povestiri celebre care au făcut ocolul lumii – Albă ca Zăpada, Pinocchio, Scufiţa Roşie, Motanul Încălţat, Cenuşăreasa,* prelucrate de, Bucureşti, Editura Bucur Ciobanul, S.A., 1947.

Grimm, *Contes/Märchen,* choix de contes traduits de l'allemand, préfacés et annotés par Marthe Robert, Gallimard, collection folio bilingue, Paris, 1976, 1990, 2009.

Poveştile Fraţilor Grimm, traducere Viorica S, Constantinescum ilustraţii Ludzig Richter, Polirom, Iasi, 1998, 2000, 2007.

Grimm (Fraţii), *Comoara cu basme*, traducere din limba germană de Laura Mihăileasa şi Simona Ionescu, Paralela 45, Piteşti, 2013.

Poveşti adunate de Fraţii Grimm. Traduse de Lia Hârsu. Bucureşti, Edit. Librăriei Leon Alcalay, 1909, colecţia Biblioteca pentru toţi.

Grimm, *Basme alese* ilustrate de Walter Crane traducere şi adaptare din limba engleză de Sînziana Popescu, Bucureşti, Mediamorphosis, 2009.

Poveştile Fraţilor Grimm, traducere Natalia şi Eremia Adamiu. Botoşani (Tip. Reînvierea, Segall & Marcu), 1907.

Poveştile Fraţilor Grimm, traducere Natalia şi Eremia Adamiu. Botoşani (Tip. Reînvierea, Segall & Marcu), 1908.

Grimm (Fraţii), *Poveşti,* traducere Ioana Patrichi, Tana Cart, Curtea de Argeş, 2008.

Grimm (Fraţii), *Poveşti,* traducere Lulciuc Irina, Ana Zaharia, Steaua Nordului, Constanţa, 2012.

Grimm (Fraţii), *Albă ca Zăpada si cei şapte pitici,*traducere Mihaela Stan, Editura Semne, Bucureşti, 2009.

Grimm (Wilhelm şi Iacob), *Basme,* traducere Roxana Rusenescu, Poseidon, Bucureşti, 2012.

Grimm, *Gâsca de aur,*selecţie şi adaptare Theo Acab, Lucman-Venus, Bucureşti, s.a.

Poveştile Fraţilor Grimm, traducere Hoştină, Mihaela, Puşcaşiu Roxana, Mutis, Kristina, Buzenschi, Lucica, Eduard, Constanţa, 2013.

Grimm (Fraţii), *Poveşti,* traducere Dan Faur, Editura Venus, Bucureşti, 1992.

Grimm (Wilhelm şi Iacob), *Poveşti ilustrate*, traducere Cristina Godun, ilustraţii Alexander Karcsz, Flamingo GD, Bucureşti, 2011.

Grimm (Fraţii), *Poveşti,* traducere Dan Starcu, I,II, Tedit FZH, Bucureşti, s. a.

Grimm (Fraţii), *Poveşti,* traducere Liana Ciuche, Cartex, Bucureşti, 2000, 2008.

Grimm (Fraţii), *Poveşti,* traducere Liviu Mateescu, ilustraţii Ina Seltea, Flamingo GD, Bucureşti, s. a.

Grimm (Fraţii), *Poveşti,* traducere Lia Hârsu şi Al. Iacobescu, Saeculum I.O. – Vestala,1997.

Grimm (Fraţii), *Cenuşăreasa şi alte poveşti*, traducere Al. Iacobescu, ilustraţii Vasile Bălan, Editura Naţională Ciornei S. A., Bucureşti, s. a.

Rareş, Sorin B., *Albă ca zăpada şi alte poveşti,* Bucureşti, Editura Ţicu I. Eşanu, 1923.

Poveşti cu învăţăminte, Tehno Art, trad. Elena Contoman, Petrila, 2011.

Bibliographie secondaire :

Campus, Eugen, *Literatura pentru copii cu un catalog comentat al scrierilor pentru copii,* Bucureşti, Editura librăriei Principele Mircea, 1939.

Cernăuţi-Gorodeţchi, Mihaela, Literatura pentru copii, sinteză critică, Universitas XXI, Iaşi, 2008.

Cheşuţ, Cristian, Designul grafic şi literatura română pentru copii, Limes, Cluj-Napoca, 2008.

Chevrel, Yves, Masson, Jean-Yves (2012) : « Avant-propos », *Histoires des traductions en langue française, XIXe siècle,* sous la direction d'Yves Chevrel, Lieven D'hulst, Christine Lombez, Paris, Verdier, p. 7-14.

Culea, D. Apostol, *Literatura copiilor*, Bucureşti, Imprimeria Fundaţiei Culturale « Principele Carol », 1923.

Cândroveanu, Hristu, *Literatura română pentru copii*, Bucureşti, Albatros,1988.

Rogojinaru, Adela, *O introducere în literatura pentru copii*, Bucureşti, Ed.Oscar Print, 1999.

Decourt, Nadine, « Grimm, Jacob et Wilhelm » , in Nières Chevrel, Isabelle, Perrot, Jean, sous la direction, *Dictionnaire du livre de jeunesse - la littérature d'enfance et de jeunesse en France,* Editions du Cercle de la Librairie, 2013, 431-432.

Heidman, Ute, « Le dialogisme intertextuel des contes de Grimm », *Féeries, Etudes sur le conte merveilleux XVIIe – XIXe siècle,* n° 9, 2012, pp.9-29.

Nières Chevrel, Isabelle, Perrot, Jean, sous la direction, *Dictionnaire du livre de jeunesse - la littérature d'enfance et de jeunesse en France,* Editions du Cercle de la Librairie, 2013.

Raţiu, Iuliu, *O istorie a literaturii pentru copii şi adolescenţi*, Biblioteca Bucureştilor, Bucureşti, 2003.

Van Der Linden, Sophie, *Lire l'album*, L'Atelier du poisson soluble, Puy-en-Velay, 2006.

Note :

Contribution réalisée dans le cadre du programme CNCS PN-II-ID-PCE-2011-3-0812 (Projet de recherche exploratoire) Traduction culturelle et littérature(s) francophones : histoire, réception et critique des traductions, Contrat 133/27.10.2011.

THE INSURGENCY. A STUDY IN TEXTUAL SEMIOTICS

Luminiţa Chiorean, Assoc. Prof., PhD, "Petru Maior" University of Tîrgu Mureş

Abstract: The essay The Insurgency. A Study of Textual Semiotics sets the theoretical framework of a social semiotics based on decoding the social-cultural persuasive signs. The samples (the texts) that we aim to analyze, representing different types of discourse (literary – biblical, poetical) set forward a semiotics of passions, from love to ardor, obsession, insurgency and hate.
The insurgence is one man's essential dimensions. It is our historical reality, in which we have to discover our values and acknowledge them.
In the process of decoding the poetical messages of the studied texts, seen as reference discursive sequences, we have taken into account the metal reality of the text (the cultural variable) and the event reality of social practices manifested through the lyrical identities in which a reader may find or recognize himself. We have considered love based on principles (agape) as reference in the semio-stylistic analysis of the insurgence, taking into account texts containing simulacra developed in a biblical space-time frame (David's psalms), and in a lay one (Arghezi's psalms), with interferences of sacred and profane. We thus bring into discussion passionate simulacra as existential models, either dedicated to faith, or ambiguously manifested between faith and doubt.
Our goal is the configuration of a Romanian identity discourse.

Keywords: textual semiotics; textual meaning; inferential pragmatism; discourse (the discourse of insurgency); subversive strategies; biblical psalm; Arghezian' psalm.

1. REVOLTA. Sens şi semnificaţie: diagnoză şi profil. Sfidarea şi nesăbuinţa sunt elementele-cheie ale revoltei: dacă prima o provoacă, prin evidenţa contrariilor, cealaltă accentuează îndoiala, astfel încât eşuează negocierea valorilor sau/ şi verificarea, (in)validarea virtuţilor. Fiind o sumă de atitudini, pretenţii şi cuceriri, revolta confirmă orgoliul ca om şi epocă istorică, configurându-se orgoliul uman, respectiv cel al unei colectivităţi. Absurdul şi nihilismul reprezintă ideologia revoltei. Revoltatul trăieşte acut frustrări ce culminează cu sentimentul absurdului, situându-se între păcat sau virtute şi întâmplare sau capriciu. Nihilismul absolut legitimează crima logică (legitimă): una din finalităţile revoltei e sinuciderea.

Revolta[1] cunoaşte două feţe total diferite: una ar consta în renunţare, lipsă(-uri), tăcere, „ciudata asceză a revoltei" (Camus), iar cealaltă se referă la îndoială, nesăbuinţă. Variantă a absurdului şi nihilismului, îndoiala „metodică" duce la pieire, autosăvârşire, mutilare, stări extreme: crimă ori suicid (spiritual, fizic).[2] Rosturile revoltei ar fi distrugerea ori justificarea crimei universale, principiul unei vinovăţii rezonabile.

Psihologia revoltei trimite spre refuzul de a se supune, spre protest, răzvrătire. Închiderea în sine, introspecţia configurează atitudinea şi comportamentul revoltatului. E

[1] **DEX** Revolta: sentiment de **mânie** provocat de o nedreptate sau de o acţiune nedemnă; indignare; răzvrătire; rebeliune.
[2] Albert Camus, *Faţa şi reversul. Nunta. Mitul lui Sisif. Omul revoltat. Vara*, traducere de Irina Mavrodin, Mihaela Simion, Modest Morariu, Ed. RAO, Bucureşti, 2000, p. 225.

conduita celui ce-şi face o autoevaluare a posibilităţilor şi aptitudinilor, prin acceptul mărturiilor ce validează propriile vicii, în vederea construirii unei imagini de sine.

Revoltatul este „un om care spune nu.” Refuzul nu e totuna cu renunţarea, ci impunerea unei frontiere, a unor limite care funcţionează cu avizul sentimentului personal al dreptăţii. Revoltatul confirmă autoritatea în materia dreptăţii: „există lucruri pentru care merită să lupți...”, „doar aşa trebuie evolueze lucrurile...” Aşadar, prin limită sau frontieră, revoltatul susţine şi apără ceea ce consideră el valoare umană, tot ceea ce se raportează la sine ca om liber. Revoltatul nu favorizează oprimarea: el este un apărător al propriei dreptăţi, de cele mai multe ori, visând la ea. Într-un fel revoltatul e un idealist. Refuzul revoltatului nu înseamnă renunțare. În starea lui de adeziune totală şi instantanee la o parte din el însuşi, revoltatul îl respinge pe celălalt dintr-o posibilă ecuaţie vizând comuniunea, solidaritatea, fiindcă celălalt e etichetat ca intrus. O virtute cu care se poate mândri revoltatul constă în perseverenţa cu care-şi apără judecăţile de valoare. În acţiunea sa de transformare a evidenţei, revoltatul oscilează de la strigăt la tăcere spre o nouă răbufnire asociată cu o culminaţie a disperării, când judecă şi doreşte totul, în general, dar nimic, în particular.

Reţinem că „nu orice valoare antrenează o revoltă, dar orice mişcare de revoltă invocă tacit o valoare.”[3] Mişcarea de revoltă confirmă că în om există ceva cu care el se poate identifica. Revolta-i oferă revelaţia ineditului pe care-l tăinuieşte în sine şi pentru care reclamă respect celorlalţi. De fapt, cu aceştia intră el în conflict. De aceea merită să persevereze şi să impună punctele de vedere care l-ar situa deasupra înţelegerii lucrurilor cotidiene. Căci acea parte din el care-l reprezintă şi cu care se identifică reprezintă bunul „suprem” pe care-l vrea recunoscut, fără echivoc, în persoana sa. Doar că trebuie să lucreze la răbdarea a cărei energie e la limite, în cazul revoltatului. Nădăjduieşte că va reuşi, odată ce elimină compromisul: odată „înscris” în revoltă, el vrea totul sau nimic. Punând totul în joc, revoltatul nu protejează nimic.

În cazul în care s-ar afla la limita limitelor de el însuşi stabilite, pierzându-şi libertatea de acţiune, cu demnitate, revoltatul ar consimţi înfrângerea, posibil şi cea de pe urmă: moartea spirituală sau fizică.

În esenţa ei, revolta nu e mişcare egoistă; poate avea însă determinaţii egoiste, odată ce revoltatul pretinde respect pentru el însuşi prin raportare la comunitatea în care se identifică. Revolta apare la oprimat sau la vederea spectacolului oprimării celuilalt, victimă cu care revoltatul se identifică. Trecând în ceilalţi, solidaritatea umană este metafizică. Există aşadar identificări de destine şi judecăţi preconcepute.

Pe lângă sensul pozitiv, şi anume acela prin care se presupune trecerea de la starea de fapt la starea de drept, de la dorit la dezirabil, că se referă la ceva ce depăşeşte individul, odată ce se doreşte totul sau nimic, revolta, prin prezenţa resentimentului, reclamă mai mult decât o revendicare. Resentimentul, remarca Albert Camus, reprezintă „autointoxicarea, secreţia nefastă, într-un vas închis, a unei neputinţe prelungite. (...) Invidia colorează intens resentimentul.”[4] Resentimentarul e un neîndreptăţit, un mereu refuzat; de aceea, pentru colectivitate, rămâne un neînţeles. El se află singur în faţa celorlalţi. Resentimentul poate degenera în arivism sau „acreală”: fiindcă resentimentarul vrea să fie altul decât este, chiar de nu are (pre)stabilit un profil. Dacă revoltatul luptă pentru integritatea unei părţi a fiinţei sale, încercând să impună celorlalţi valoarea, resentimentarul se delectează cu durerea provocată celorlalţi de vorbele sale pline de ranchiună.

[3] Albert Camus, op.cit., p. 224.
[4] Albert Camus, op. cit., p. 227.

Aparent negativă, revolta are legitimitate: relevă ceea ce trebuie apărat în om, chiar dacă raţiunile pentru care ne revoltăm se schimbă în timp. Revolta e acţiunea celui informat, conştient de drepturile sale. În fapt, se rezumă la conştiinţa de sine a omului de-a lungul aventurii sale. În lumea sacrului revolta e substituită mitului. „Înainte ca omul să intre în sacru, scria Camus, şi pentru a intra definitiv, sau din etapa în care iese, şi pentru a ieşi definitiv, el este interogaţie şi revoltă."[5] *De ce*-urile vor consemna prezenţa revoltei. Revoltatul persevereză în revendicarea unei ordini umane în care toate răspunsurile să fie umane, adică rezonabile. Nu poţi trăi în revoltă decât ducând-o până la capăt.

Conchidem prin faptul că revolta este una din dimensiunile esenţiale ale omului. E realitatea noastră istorică, în care trebuie să ne descoperim valorile şi să ne le recunoaştem. Asta e finalitatea revoltei: conţinutul acestor valori reprezintă însăşi revolta, a cărei justificare se află în solidaritatea oamenilor, în complicitate. „Mă revolt, deci există!" (Albert Camus)

2. SEMIOTICA TEXTUALĂ A REVOLTEI. Apreciem discursul literar ca produs sociocultural, păstrător al mentalităţilor/ epocă istorică, pe parcursul al căror lecturi, prin/ în penetrarea rolurilor tematice atribuite vocilor auctoriale/ sau personajelor, cititorul se pune de acord cu propria-i trăire, optică, viziune, corelând informaţiile cu propriile inferenţe: ambiţii, pasiuni, preocupări, bucurii ori dezamăgiri; altfel spus, în grila lectorială a cititorului se va remarca un (arbitrar) sistem de referinţă axiologică.

În interpretarea noastră, **a**m optat pentru un *„pragmatism inferenţial***"** (Robert B. Brandom), tip de semiotică textuală. Prin intermediul acestei semiotici, cunoaşterea este abordată ca inferenţă. În opinia lui Andrei Marga, filosoful Robert Brandom „duce mai departe <<cotitura lingvistică a filosofiei>> mutând, la rândul său, valorile de cunoaștere din sfera trăirilor individuale în spațiul comunității comunicării mijlocite de limbă (...) Opțiunea primordială este cea a interpretării semnificației și adevărului ca rezultate ale proceselor de raționare (inferență). În abordarea raționărilor se fac trei deplasări îmbogățitoare de perspectivă: sub aspectul *filosofiei spiritului* (...), sub aspectul *semanticii* şi sub aspectul *pragmaticii*(...)."[6]

În decodarea mesajelor poetice ale textelor, apreciate ca secvenţe discursive de referinţă, am ţinut cont de realitatea mentală a textului (variabila culturală) şi de realitatea evenimenţială a practicilor sociale manifestate prin identităţile lirice în care se poate regăsi şi/ sau recunoaşte cititorul. Această semiotică a evenimentelor, a acţiunilor am coroborat-o cu „semiotica pasiunilor" [7] (cf Greimas, Fontanille), fondată pe trăiri. În analiza semiostilistică a revoltei am decis ca subiect doar iubirea fundamentată pe principii – agape[8] -, având în vedere texte ce conţin simulacre desfăşurate în timp şi spaţiu biblic (psalmii davidici) şi laic (psalmii arghezieni), cu interferenţe de sacru şi profan. În acest sens, vorbim despre simulacre pasionale, parcurs al modurilor de existenţă fie consacrate credinţei, fie ambiguu manifestate, alternânde între credinţă şi tăgadă. Subiectul pasional, în cazul nostru, psalmistul, se implică în relaţii tensive pentru a-şi realiza visul: protectoratul divin.

2.1. Semiostilistica psalmului davidic. Dicţionarele de teorie literară definesc psalmul în paradigme sinonimice ca fiind specie a liricii religioase care se poate încadra atât în categoria imnului (imn religios), cât şi a odei. *Vechiul Testament* cuprinde 151 de psalmi biblici, 150 dintre ei sunt canonici, iar ultimul este necanonic. *Psalm* (gr. *psalmos*) se referă la fiecare dintre cânturile sacre ale poporului evreu care alcătuiesc una dintre cărţile canonice ale

[5] Idem, p. 230.
[6] Andrei Marga, *Introducere în filosofia contemporană,* Polirom, Iaşi. 2002.
[7] A.J.Greimas, J. Fontanille, *Semiotica pasiunilor*, 1977, Ed. Scripta.
[8] Revolta se poate raporta ca subiect şi la *philia*, *storge* sau *eros*. Demersul nostru se referă doar la *agape*.

Vechiului Testament (*Psalmii lui David*[9], prin care ne este adusă „teologia în starea ei de graţie muzicală."[10]). Păstorul David era renumit prin talentul său de a cânta la harpă. Instrumentul muzical se numea psalterion. „Este harpa a cărei cutie de rezonanţă îşi are puterea sus, către vârf, de unde coboară cele zece coarde. Ea simbolizează cele zece porunci ale Decalogului, dar şi cele cinci simţuri ale trupului îmbinate cu cele cinci ale duhului, prin care trebuie „să-L lăudăm pe Domnul (Cassiodor) şi împletea muzica cu rostirea poetică. Dumnezeu îl unge pe David ca rege şi calif (succesor, cârmuitor) îi dă ştiinţă şi înţelepciune, capacitatea de a fi judecător... îi dăruieşte o psaltire şi pune munţii şi păsările să-l preamărească"[11]: „(...) întru slava mea cânta-voi şi-Ţi voi aduce laudă./ Deşteptaţi-vă,voi, psaltire şi alăută!"(Psalmul 107)

La creştini, psalmii sunt cântările care alcătuiesc *Psaltirea*. Psalmul înseamnă rugăciune. Până în epoca Renaşterii, psalmii au fost traduşi în mai multe limbi (inclusiv în versuri). Prima traducere românească în versuri a fost realizată de mitropolitul Dosoftei (1673), având ca model psaltirea poetului polon Jan Kochanowski (1577). Prin *Psaltirea pre versuri tocmită,* Dosoftei a pus temeliile versificaţiei în literatura noastră cultă.[12]

Psalmii davidici rămân în memoria colectivă ca cel mai tulburător dialog cu Dumnezeu, mărturie a omului care recunoaşte ordinea divină prin asumarea şi propovăduirea virtuţilor înscrise în legile supreme: „Fericit bărbatul carele n-a umblat în sfatul necredincioşilor/ şi cu păcătoşii'n cale nu a stat/ şi pe scaunul ucigaşilor n-a şezut/ ci în legea Domnului îi este voia,/ în legea Lui va cugeta ziua şi noaptea." (*Psalmul 1*) – credincios, iubitor de adevăr, spirit justiţiar nefiind decât valori fundamentale ale iubirii, virtuţi umane asupra cărora divinitatea neobosit veghează. Prin profilul omului aflat în credinţă, „ale cărui fapte, toate, vor spori", imagine a recunoaşterii prezenţei omului în univers, poetic redată prin comparaţia „pomului (..) ce roada îşi va da la vreme", psalmistul pledează pentru această virtute ca un imperativ: a crede în ceva/ pe alţii şi a fi crezut de alţii, a se încrede în propriile cugetări. A avea credinţă înseamnă a clădi, a construi şi fortifica un corp. A (se) întrupa. În antiteză cu credinţa, este amintit păcatul, prin care se demolează omul: „(necredincioşii)-s ca praful ce-l spulberă vântul de pe faţa pământului…" Credinţă vs păcat se impun ca lexeme generatoare de virtuţi vs vicii, un ansamblu comportamental antagonic ce particularizează omul.

Merită reţinută reacţia divinităţii faţă de om ca simbol al trufiei ce însumează vicii precum: neprihana, necredinţa, adulterul, necinstea, viclenia, trădarea, duşmănia sau

[9] Psalmii davidici joacă un rol însemnat în ceremoniile religioase, atât evreieşti, cât şi creştine: oda sacră.

[10] Evreii au fost poporul cu cea mai bogată înzestrare poetică. În *Vechiul Testament,* o treime din texte sunt poetice. Titlurile sau subtitlurile unor versiuni literare, dintre care unele foarte valoroase, precum: *Psaltirea în versuri* sau *Psaltirea versificată* sunt improprii, pentru că psalmii au fost compuşi de la început în versuri.

[11] *** DEPB - *Dicţionar enciclopedic de personaje biblice*, coord. Martin Bocian, Ed. Enciclopedică Bucureşti, 1996, p. 86.

[12] Alte psaltiri prezente în spaţiul nostru: *Psaltirea Hurmuzachi* ce poartă numele istoricului bucovinean Eudoxiu Hurmuzachi. Nu se ştie când a fost tradusă. După anumite indicii de limbă (păstrarea rotacismului, întrebuinţarea unor forme gramaticale vechi) se crede a fi din a doua jumătate a secolului al XVI-lea. Tot în cópii ni s-a păstrat traducerea Evangheliei care a fost făcută sub aceeaşi influenţă husită. Textul acestei traduceri a suferit şlefuiri şi revizuiri, trecând prin mâna diferiţilor copişti, până a ajuns să servească tipăriturilor lui Coresi, în Ţara Românească şi mai apoi la Braşov. *Psaltirea scheiană* cuprinde toţi psalmii şi câteva cântări religioase. Cópia este realizată după un text mai vechi, din slavonă, urmând topica limbii textului original. Felul cum e aşezat verbul în propoziţie, arată şi o consecvenţă stilistică. Traducătorul a trăit textul şi l-a redat din sufletul lui lăuntric. Când intim: „Domnul lumina mea şi spăsitorul meu, de cine mă temu?" se înţelege că smeritul părinte a căutat o formă cât mai firească pentru imnul plin de supunere faţă de puterea de sus. Pentru cei care nu cunosc vechea noastră limbă română, au rămas unele pasaje enigmatice din cauza slavonismelor, a sintaxei greoaie. *Psaltirea voroneţeană* şi-a căpătat denumirea de la mănăstirea bucovineană Voroneţ, unde a fost găsită de către cunoscutul folclorist, preotul S. Fl. Marian, de la care prin D. C. Sturdza a intrat în posesiunea Academiei Române. Manuscrisul deteriorat conţine o parte din psalmi, începând cu psalmul 88. *Psaltirea voroneţeană* are alături şi textul slav. Cartea a fost scrisă pentru cei ce doreau să înveţe limba slavă. Această Psaltire a fost copiată pe la mijlocul sec. al XVI-lea, aproximativ între anii 1550-1570.

vrăjmăşia, însemn al crimei. Cum sancţionează Domul pe nevolnici, „făcători de rău", netrebnici, păcătoşi, perfizi? Prin mânie. Ce învăţătură primim? „Mâniaţi-vă, dar nu păcătuiţi!"(*Psalmul 4*) – mânia, iar al revoltei, este proprie omului; păcatul e prelungirea şi amplificarea mâniei care duce la îmbolnăvirea trupului şi a spiritului (Cf credinţa: Evrei, 11: 1).

Prin strigăt, uneori, sau rugăciune, deseori, adresate Domnului, psalmistul fie se revoltă împotriva celor nelegiuiţi, împotriva vrăjmaşilor, „meşteri ai fărădelegii", fie împotriva propriilor greşeli, abateri de la consensul suprem al valorilor umane, precum: a fi bun, credincios, iubitor de adevăr, demn, fără de prihană, drept (justiţiar) şi corect şi iarăşi cu credinţă şi nădejde în mântuire, speranţa iertării. Oarecum psalmistul recunoaşte că este încercat de păcat, dar fără a cădea în capcanele întinse de vrăjmaşi: „căzut-au păgânii în groapa pe care-au făcut-o/(...) cunoscut e Domnul când face judecată" (*Psalmul 9*), fără a cădea în trufie.

Nădejdea în izbăvire, iertare, mântuire şi-o mărturiseşte prin faptele bune; prin glasul revoltatului, psalmistul se dezice de viciile celor care-l înconjoară: „Judecă-mă, Doamne, că eu întru nerăutate am umblat/ (...) Şi-ntru adevărul Tău am bineplăcut./ În adunarea deşertăciunii n-am şezut/ şi cu cei ce calcă legea n-am intrat./ urât-am adunarea făcătorilor de rău/ şi cu cei necredincioşi nu voi şedea"... – trecutul şi-l asumă, declinând deopotrivă şi promisiunea credinţei de perspectivă: „Spăla-voi întru nevinovăţie mâinile mele/ şi voi înconjura jertfelnicul Tău, Doamne,/ ca să aud glasul laudei Tale/ şi să povestesc toate minunile Tale."(*Psalmul 25*) – se observă solicitarea certitudinii unei recunoaşteri din partea divinităţii.

În căutarea adevărurilor despre sine, surprindem la David îndoiala ce-i declanşează revolta prin care pe sine cu greu se poate ierta, fiindcă nu are la-ndemână justificarea propriilor erori. În asemenea momente, el îşi asumă vina colectivă: „Judecă-mă, Doamne, şi fă-i pricinii mele judecată împotriva neamului lipsit de sfinţenie,/ izbăveşte-mă de omul nedrept şi viclean (trufie)." (*Psalmul 42*)

De ce-urile interogaţiilor consimt asupra stării de fapt: răzvrătirea, revolta neputinţei de a descoperi în sine, la un moment dat, a ceva-ului trupesc şi sufletesc ce merită recunoaşterea unanimă, chiar şi de către divinitate al cărei credincios este: „De ce Te-ai lepădat de mine?/ de ce umblu eu mâhnit când mă necăjeşte vrăjmaşul meu?" Să fie o „clătinare" a credinţei? Posibil, odată ce se conturează descumpănire, deznădejdea unui solitar: **„De ce eşti mâhnit, suflete al meu, şi de ce'n adâncul meu mă tulburi?"**(*Psalmul 42*) Se pare că interogaţia davidică este una metafizică, în consonanţă cu inferenţa arghezian: **„Tare sunt singur, Doamne, şi pieziş"** (*Psalm*[13]), care orchestrează aria solitudinii davidiene şi/ sau argheziene, în fapt o solitudine a unei spiritualităţi ce se „clatină" în iubirea pentru Dumnezeu.

2.2. Semiotica psalmului arghezian. Dintotdeauna omul a avut nevoie de sprijin şi pavăză, recunoaştere şi iubire: „Dragostea nu piere niciodată" (I Corinteni, 13: 8). Şi va manifesta, pe viitor, această meteahnă, nelăsând la schimb nimic din tot ce-ar putea însemna „iubire". Cum este abandonat, uitat, cum creşte mânia în sufletu-i fragil, tulburându-i cugetul şi cugetarea, acţionând mai degrabă pasional decât raţional.

Prin urmare, ne vom referi în continuare la revolta venită dinspre interogaţia psalmistului raportată la iubirea divină bazată pe principii– agape – la care el accede. E cazul

[13] *Cuvinte potrivite*, 1927.

celor 18 psalmi[14] arghezieni ce cunosc un destin contradictoriu şi incomod, poetul propunând o geopoetică a odiseei lăuntrice. Acestora li se adaugă şi textul poetic „Psalmistul".

2.2.1. Semantica psalmului arghezian. Psalmii arghezieni, **texte poetice de meditaţie**, în care se configurează dualitatea eului poetic : „Sunt în mine nişte doi", sunt **monologuri** „ale celui-care-glăsuieşte-în-pustiu (...) Poetul e un emul al acelor mitic-arhaici *homines* religioşi care s-au luat la harţă cu Domnul lor, l-au înfruntat, au violentat cerul, s-au luptat cu îngerul."[15] Cu/ printr-o acută sensibilitate senzorială, poetul comportă o atitudine ambivalentă: el este chemat de Cer, dar neputinţa lui de a zbura se frânge în *lamento*, disperare. Aceşti doi poli sunt activaţi alternativ de o linie de mijloc ce joacă rolul unei permanente combustii.

Psalmii arghezieni au o construcţie simetrică, evidenţiind verticala toposului a două lumi antitetice: teluric sv celest, etern vs efemer. Meditaţia asupra omului situat între „două infinituri" pascaliene structurează lirica psalmilor în *rechizitoriu* şi *sfioşenie* supusă cu accent de adoraţie. Astfel, psalmii arghezieni armonizează cu trăirile eului liric, şi anume: când sfioşenia prin acea incantaţie religioasă specifică imnului scripturar, când nesăbuinţa, răzvrătirea dusă până la revoltă a unui Iov sau a unui Toma printr-o tonalitate gravă fidelă firii poetului măcinat de contrarii. Problema esenţială a liricii argheziene constă în asidua căutare a justiţiei divine supusă validării celei umane (pământeşti): poetul „caută şi se frământă." Gama trăirilor este nuanţată, inoculându-se treptat în substanţa psalmului revolta, reproşul, sentimentul acut al însingurării, al părăsirii, balans între credinţă şi tăgadă. Combustia internă a textului psalmic este întreţinută de revoltă, stare esenţială şi definitorie umanităţii.

Treptele universului emoţional şi frumuseţea poetică a psalmilor davidici au fost transferate universului liric arghezian, stare poetică exprimată într-o manieră originală printr-o generozitate a simulacrului configurat pe parcursul a patru izotopii: ***solitudinea*** (2.2.2. însingurare, zbatere şi răzvrătire, revoltă, inutilitate, rechizitoriu, curaj şi cutezanţă, disperare şi lamentaţie, amărăciune şi neputinţă, respectiv reproş), ***recunoştinţa şi recunoaşterea*** (2.2.3), ***tăcerea*** – asceza revoltei (2.2.4)şi ***degradarea umană*** (2.2.5. sau revolta socială).

2.2.2. Psalmii solitudinii. Însingurare. *Psalmul* (*Am fost să văd pe Domnul bătut de viu pe cruce*)[16]/ *Psalmul (Tare sunt singur, Doamne; şi pieziş)*[17] – multiplicarea însingurării christice în condiţia umană: „Am fost să văd pe Domnul bătut de viu pe cruce /Singur în câmp (cu corbii şi-a cerului răşină – simbol şi sinecdoca: însemnele morţii)" vs „Tare sunt singur, Doamne; şi pieziş!/ Copac pribeag uitat în câmpie" – pribeag, epitet personificator al rătăcitului/ pierdutului; câmpia – sinecdoca spaţiului nemărginit, ilimitat, unde sacrul se amestecă cu profanul. Singur(-i): în faţa dragostei (a iubirii de oameni) şi a morţii! Comparaţia davidică (omul ca pomul roditor) e reiterată prin antinomia păcat vs credinţă: „copac (...) cu fruct amar şi cu frunziş/ Ţepos şi aspru-n îndârjire vie" (om păcătos, netrebnic) vs „pom(...) de rod cu gustul bun" (om religios). Mai mult: intervine un adaos metaforic al rodului învăţăturii divine: „De-a fi-nflorit numai cu focuri sfinte/ Şi de-a rodi metale doar, pătruns/ De grelele porunci şi-nvăţăminte,/ poate că, Doamne, mi-este de ajuns." Sugestia mediatorului angelic funcţionează ca simbol al comunicării divine. În fapt, omul religios şi-ar potoli revolta, dacă ar primi povaţa Învăţătorului: „Trimite, Doamne, semnul depărtării,/ Din când în când, câte un pui de înger/ (...) Să-mi dea din nou povaţa ta mai bună" – adverbialul iterativ „din nou" semnalizează revenirea la/ întru credinţă, chiar dacă revenirea înseamnă un

[14] ... sau „pseudopsalmi", după unii critici.
[15] Nicolae Balotă, *Opera lui Tudor Arghezi*, Ed. Eminescu, 1979, p. 149.
[16] *Silabe*, 1965.
[17] *Cuvinte potrivite*, 1927.

efort sacrificial, aici, evidenţiat prin prezentul generic/ pancronic[18] „sânger”; e sacrificiul comun celor doi agenţi: Iisus şi omul religios; glasul din urmă, pătruns de tristeţea metafizică, va fi al reproşului venit dinspre o aşteptare zadarnică, un temporal al zădărniciei: „Ne-am aşteptat un înger să-aducă-ne isop,/ Am aşteptat din ceruri un semn, o-mbărbătare/ De vreme ce-nţeleptul a fost trimis cu scop,/ Să moară printre oameni vândut prin sărutare.” Relaţia omului cu „semnul” este mai mult ontică decât gnoseologică. Ceea ce lipseşte acestei ecuaţii semiotice este incapacitatea semnificării, căci semnul este recunoscut ca semn doar în calitate de marcă formală a unei realizări simbolice: Semnul se află într-însul. Dumnezeu ne-a creat după chipul şi asemănarea Lui.

Zbatere, răzvrătire. *Psalmul (Pribeag în şes, în munte şi pe ape...)*[19] conţine metafora călătorului-încarcerat în propriu-i spaţiu, „un mare ocol” – paradigma cercului trimite la „colivia” blagiană din *Luntrea lui Caron*. Alergarea în cerc, chiar derutantă, e singura asumată: „Pribeag (...)/ Nu ştiu să fug din marele ocol.” Cunoaşterea i se refuză psalmistului, căci adevărul e în el, nu în afară. Ieşirea din limite i se refuză, încât omul va trăi la nesfârşit drama captivităţii. Alergarea-i este răzvrătire, iar răzvrătirea este zbatere în deşert, lovindu-se de „patru laturi (ale lumii) deodată”. Or, viaţa nu-i deşertăciune? I se face totuşi o concesie înspre cunoaştere: recunoaşterea experienţei sau perseverenţa „alergării”, astfel încât: „Nu mai străbat destinul meu la pas,/ Ci furtunos de-acum şi iute.” Este acesta itinerariul unui univers-carceră de tip pascalian: „cât nainte locul mi-e mai gol,/ Pe-atât hotarul lui mi-i mai aproape.” „Psalmistul este omul negru, al patimilor, care din pătimirile sale a dobândit unica sa putere.”[20].

Revoltă. Convins de harul său, „patimă cerească”, intrând în competiţie cu Creatorul. *Psalmul (Aş putea vecia cu tovărăşie*)[21], psalmistul îşi asumă responsabilităţi care contravin legilor şi justiţiei divine. Revolta este justificată prin faptul că „Părintele”[22] pretinde jertfa incognito, fără a se arăta sau a fi cuprins. Psalmistul refuză jertfa: trupul „moale şi bălan” al femeii îl va păstra pentru sine într-o îmbrăţişare voluptoasă. Psalmul este prezentat într-un dublu registru, acela al „veciei” şi al efemerităţii, întors, în cele din urmă în sine, spre un imaginar obscur, în care se dă curs revoltei ce duce la iminenţa unui suicid spiritual datorat durerii provocate de abandon, de uitare: „Vreau să pier în beznă şi în putregai,/ Nencercat de slavă, crâncen şi scârbit./ Şi să nu se ştie că mă dezmierdai/ Şi că-n mine însuţi tu vei fi trăit.” – poate fi acesta semnul crimei universale: păcatul, (de)căderea omului „în beznă şi în putregai” semnalează moartea credinţei şi a lui Dumnezeu.

În *Psalmul (Când m-ai făcut, mi-ai spus: de-acum trăieşte)*[23] divinitatea este acelaşi „tu” familiar, paradoxal refuzat poetului. Metatextul propune interpretarea unei delimitări, separări a agenţilor: prin tradiţia scripturară, Dumnezeu e identificat cu viaţa şi iubirea, iară omul cu „trăirea (ce) se cheamă viaţă, şi omoară”. Revelaţia psalmistului e atroce, căci viaţa-i păşire spre moarte: „Dar tu mi-ai spus odinioară/ Că ne ucide moartea, nu viaţa şi iubirea/ Atât a învăţat la tine omenirea.”. Prin aceasta, revolta se transformă în acuză, ofensă, blasfemie: „ Tu n-ai făcut pământul din milă şi iubire,/ Îţi trebuie loc slobod, întins, de cimitire.” - e reconsiderat mitul biblic al creaţiei omului din iubire

[18] Sporiș, „Valențe semantico-stilistice...”, p. 978; pancronic: acțiunea/ evenimentul/ starea are caracter universal-valabil în timp și în spațiu .
[19] *Cuvinte potrivite*, 1927.
[20] Nicolae Balotă, *op. cit*., p 185.
[21] *Cuvinte potrivite*, 1927.
[22] În ceilalți psalmi apelativul este „Doamne”.
[23] *Noaptea*, 1967.

Inutilitate. În *Psalmul* (*Călare-n şea, de-a fuga pe vânt, ca Făt-Frumos*)[24], psalmistul se identifică cu Făt-Frumos, protagonistul basmului românesc cu implicaţii filosofice, care se angajează în cucerirea lumii fără de limite: „... am străbătut şi codrii şi ţara-n sus şi-n jos". Infinitul, „Tăria" devine Valea Plângerii, în care eroul revine la condiţia umană: un „pribeag", umil şi chinuit de retorica metafizică („zădărnicia şi cazna mea umilă"), „flămând" de/ perseverent în cunoaştere - „Te-am urmărit prin stihuri, cuvinte şi silabe (...)/ Încerc de-o viaţă lungă, să stăm un ceas la sfat" -, consecvent până la „înverşunare", stadiu culminant al revoltei în care decizia e capitală: „Înverşunat de piedici, să le sfărâm îmi vine;/ Dar trebuie,- mi dau seama, să-ncep de-abia cu tine." Neputinţa-i este evidenţiată prin simboluri ale ocluziunii: „belciuge", „lacăte", „drugi", „prag", care-i refuză revelaţia: atât livrescul („stihuri, cuvinte şi silabe"), cât şi silnicia unui corp chinuit: „... pe genunchi şi coate târâş, pe patru labe" ori „şoapta tristei rugi" sunt sancţionate prin „belciuge, lacăte, drugi" - simboluri punitive, care obstaculează cunoaşterea. Iată gustul amar al inutilităţii ca formă a revoltei.

Accente ale rechizitoriului: dilemă şi dezorientare, disperare, sentinţă. În faţa justiţiei divine, psalmistul se impune printr-o retorică procesuală acuzatoare a absenteismului în lume. Iar marele Absent e Dumnezeu, perceput ca o existenţă echivocă, reprezentări antropomorfe „între putinţă („Era să fii....") şi-ntre amintire" („... eşti ca un gând"): când Dumnezeul biblic, abstract, gelos, răzbunător, plin de mânie, când miticul „moş bun" din credinţele populare, familiar, bonom, gospodar. Alteori, e melanj al acestor feţe. Sacrul, puterea divină sunt peste puterea de înţelegere a muritorului: „Pentru că n-a putut să te-nţeleagă/ Deşertăciunea lor de vis şi lut,/ Sfinţii-au lăsat cuvânt că te-au văzut,/ Şi că purtai toiag şi barbă-ntreagă." – toiagul, simbol al puterii sacerdotale; barba, simbol al timpului înţelepciunii. Incompatibilitatea cu fiinţa divină e sugerată prin vestimentaţia împăratului: „Te-ai arătat adeseori făpturii/ Şi-n-totdeauna-n haine de-mpărat." (*Psalm - Pentru că n-a putut să te-nţeleagă)*[25] Vocea psalmistului surprinde prin coabitarea tensiunilor forice antinomice: dezaprobarea, starea disforică este anulată sau fuzionează cu euforia credinţei, timp poetic al invocării, mărturisirii şi recunoaşterii ajutorului divin: „Doamne, izvorul meu şi cântecele mele! Nădejdea mea şi truda mea!". „Izvorul este doar râvnit, niciodată întâlnit."[26]. Sentinţa are o gravitate metafizică. Condiţia divinului este aceea a transcendenţei: „Tu eşti şi-ai fost mai mult decât în fire/ Era să fii, să stai, să vieţuieşti." Dar omul îşi poartă cu sine limitele, el nu poate să fie mai mult decât în fire, decât: „era să fie". Fiinţa creată după chipul şi asemănarea Lui nu-şi poate depăşi Creatorul, păstrat în memoria colectivă ca prezenţă spirituală: „Eşti ca un gând (...)/ Între putinţă şi-ntre amintire."

Curaj, cutezanţă. *Psalmul* (*Sunt vinovat că am râvnit*)[27] nu respiră căinţa davidică. Dumnezeul psalmistului stă şi ascultă, nu pune întrebări, doar în final intervine printr-o decisivă „interdicţie": „Dar eu râvnind la bunurile toate,/ Ţi-am auzit cuvântul zicând că nu se poate." Psalmistul provoacă divinitatea, recunoaşte păcatul cel mai mare: „Sunt vinovat că am râvnit/ Mereu numai la bun oprit./ Eu am dorit de bunurile toate:/ M-am strecurat cu noaptea în cetate/ Şi am prădat-o-n somn şi-n vis,/ Cu braţu-ntins, cu pumnu-nchis." Încercându-se *tâlhar de ceruri* cu gândul înfruntării şi sfruntării lui Dumnezeu, psalmistul se loveşte de cenzura transcendentă. Gestica vânatului este regăsită în *Psalmul* (*Te drămuiesc în zgomot şi-n tăcere*)[28]. Cutezanţa acestuia se reconstituie treptat prin gestica actului de vânător: pânda, urmărirea, lupta, doborârea vânatului ales. Psalmistul „drămuieşte sacrul în lumină şi

[24] *Frunze*, 1961.
[25] Cuvinte potrivite, 1927.
[26] Nicolae Balotă, op. cit., p. 182.
[27] *Cuvinte potrivite*, 1927.
[28] *Cuvinte potrivite*, 1927.

întuneric, în virtute şi viciu"[29] pentru a arăta că sacrul nu este într-un loc privilegiat. Vânatul este ,,şoimul", pasăre-eternitate. Revoltatul ezită în dilema sa: „Să te ucid? Sau să-ngenunchi." Este ipostaza sufletului pendulând între hulă şi laudă, între pietate şi blasfemie. Omul are nevoie de certitudinea existenţei divinităţii: „Vreau să te pipăi şi să urlu: Este!" Dumnezeu există pentru că este visul psalmistului: „eşti visul meu, din toate cel frumos". Refuzată revelării, divinitatea e asemenea unui „drum de apă": „Ca-n oglindirea unui drum de apă/ Pari când a fi, pari când că nu mai eşti./ Te-ntrezării în stele, printre peşti/ Ca taurul sălbatic când s-adapă." Psalmul nu se încheie printr-o lamentaţie, ci printr-o provocare: „Singuri, acum, în marea ta poveste,/ Rămân cu tine să mă mai măsor,/ Fără să vreau să ies biruitor./ Vreau să te pipăi şi să urlu: Este!"

Disperare şi lamentaţie; reproş. *Psalmul* (*Nu-ţi cer un lucru prea cu neputinţă*)[30] este un *lamento* al celui abandonat. Având ca referinţă ascunderea sacrului, suferinţa psalmistului derivă din tăcerea celui ascuns... în verb. Timid, speriat de bariera invizibilă a refuzului, simulantul-psalmist recurge la un simulacru „mascat". Preamărind atotputernicia lui Dumnezeu, prezintă propria stare ca fiind ,,rece (...)-ncruntată suferinţă" din pricina absenţei divine. De fapt, dorinţa-i cea a revelării: „Dacă-ncepui de-aproape să-ţi dau ghes/ Vreau să vorbeşti cu robul tău mai des." Din nevoia fundamentală a comunicării, sunt invocate momentele convorbirilor sacre. Odată ce ,,îngerul de povaţă" i-a fost refuzat, psalmistul mărturiseşte criza identităţii ontice.

Amărăciune şi neputinţă. Prin reprezentările metaforice din *Psalmul (Ca să te-ating, târâş pe rădăcină)*[31] se descoperă imperioasa dorinţă a psalmistului de a simţi Divinitatea într-o formă tactilă, într-o lume a rodului, căutând sacrul în lumea vegetalului: „Ca să te-ating, târâş pe rădăcină,/ De zeci de ori am dat câte-o tulpină." În confesiunea sa, psalmistul rememorează traseul spiritual al umanităţii: „Am fost un pai şi am răzbit în munte,/ Molift înalt şi mândru..." Condiţiei umile („un pai") îi urmează o alta esenţială, aceea a unui stâlp al lumii: „moliftul" - imagine contrastivă a uscăciunii fără rod a smochinului. Arborele mai este şi metafora *vigiliei,* având semnificaţia omului „care-veghează". Dar aşteptarea, veghea, speranţa, sunt în deşert, rămânându-i doar „lepădarea de sine": „M-aş umili acum şi m-aş ruga:/ Întoarce-mă, de sus, din calea mea/ Mută-mi din ceaţă mâna ce-au strivit-o munţii/ Şi, adunată, du-mi-o-n dreptul frunţii." *Psalmul XVIII (Doamne, tu singur văd că mi-ai rămas)*[32] este scris cu tristeţe, cu o ultimă speranţă. În acest psalm al smereniei, psalmistul preferă anonimatul prin opţiunea unui simbol vegetal modest, exprimându-şi umil neputinţa: „Nu am suflet, nici inimă, nici glas,/ Îs buruiană. Sunt un mărăcine."

2.2.3. Psalmii recunoştinţei şi ai recunoaşterii. În *Psalmul de tinereţe* [33], intuim neputinţa mulţumirii pentru harul artistului, opţiunea pentru simboluri vegetale vs lumină, pentru verticalitatea izbăvirii, recunoştinţa pentru „darurile toate", dar şi lamentaţia din pricina slovei rupte şi a graiului ce nu pot acoperi generozitatea divină. Divinitatea ne apare izolată, intangibilă, într-o ,,stâncoasă catedrală" gotică: „Cu ochii, Doamne-n turla-ţi milostivă,/ Dau tot ocolul stâncoasei catedrale,/ O crizantemă-ţi tremură-n ogivă,/ Luceafărul cu mia-i de petale." Psalmistul înţelege în tremuratul crizantemei un răspuns al divinului, mai ales că el nu este tulburat nicio clipă, în ruga sa, de spaima tăcerii acestuia, ci de spaima propriei neputinţe „de-a spune." Acest psalm este creat în umbra condiţionalului, a aspiraţiei, opţiunea depinzând de puterea psalmistului de a comunica: „Ţi-aş mulţumi de darurile toate."

[29] Nicolae Balotă, op. cit., p 176.
[30] *Cuvinte potrivite*, 1927.
[31] *Alte cuvinte potrivite*, 1943.
[32] *Frunzele tale*, 1968.
[33] *Noaptea*, 1967.

În atenţia acordată de a slăvi, îşi dă seama de neputinţa de a cuprinde în cuvinte supremaţia divină, înregistrându-şi starea dramatică a neputinţei: „Plugar în brazda ghiersului săracă,/ Slova s-a rupt şi graiul nu mai poate/ Cu bunătatea ta să se întreacă." (singura ipostază a psalmistului –plugar). Psalmistul nu mai este „eu", ci „cel îngenunchiat": „Doamne, încă nu a izbutit/ Să-mi încolţească boaba de cerneală."

Psalmul (Făr'a te şti decât...)[34]este „unicul psalm de recunoaştere (...) a darurilor primite. Elogiul vizează, însă, nu transcendenţa în sine, ci izvorul bunurilor acestei lumi, un fel de natură uberală."[35] Binefăcătorul răstoarnă cornul abundenţei asupra celui ce fusese frustrat de orice semn: „Tu nici nu-ntrebi ce voi şi mi-L şi dai/ Ce mi-a lipsit întotdeauna ai,/ Şi-ai şi uitat de câte ori şi cât mi-ai dat./ Hambarul ţi-este plin împărăteşte./ Pe cât îl scazi,mai mult se împlineşte,/ Şi de la tine sacul ce se scoate/ Se însuteşte în bucate." Intervine aici recunoaşterea unui mister al fecundităţii, evidenţiind belşugul. Odată ce puterea „binefăcătoare" nu poate fi cunoscută, se naşte drama incongruenţei între existenţă şi cunoaştere. Binefacerea se preschimbă, astfel, într-o traumă a spiritului, context în care psalmistul simulează alegoria călătorului: „Stau ca-ntre sălcii, noaptea, călătorul".

2.2.4. Psalmii tăcerii – asceza revoltei. *Psalmul (Ruga mea e fără cuvinte)*[36], plasează psalmistul undeva între pierdere şi renunţare la cuvânt, fără a şti precis cui aparţine această tentativă. Psalmistului îi sunt retrase cuvintele, îi este oprit glasul. El cunoaşte suferinţa celui care spune şi nu se aude spunând, care cântă şi nu se aude cântând: „Şi cântul, Doamne, mi-e fără glas.". „Cuvântul are la limită inefabilul, neputinţa, lipsa cuvintelor." Arghezi este printre puţinii poeţi care au atins limitele cuvântului. Părăsind Cuvântul se abandonează rugăciunii mute: „Te caut mut, te-nchipui, te gândesc", îndoindu-se de valoarea propriei rugăciuni: „Nici rugăciunea, poate, nu mi-e rugăciune." Cel care veghează se află de fapt, într-o luptă veşnică cu tenebrele. Luptă inegală căci orice sfâşiere a întunericului este doar parţială: „Săgeata nopţii zilnic vârfu-şi rupe/ Şi zilnic se-ntregeşte cu metal." Psalmistul nu renunţă şi veghează, rămâne să scruteze în noapte, dar în aceea în care bănuieşte ascunzişul sursei primordiale. „Antinomiile prin care Unitatea divină există formează misterul ultim. Trăirea antinomiilor şi depăşirea lor în năzuinţa continuă către Unitate organizează imaginarul arghezian."[37]*Psalmul mut* (*Sătul de ce se vede, flămând de nu se vede*) [38]este singurul răspuns închipuit al divinităţi. Domnul psalmistului este al Tăcerii, iar cuvântul pentru el înseamnă răzvrătire: „Te poţi făli cu slova şi graiul. Nu mă tem./ Am pus pe tot ce pare, pecete şi blestem."

2.2.5. Psalmul degradării umane sau despre revolta socială. P*salmul* (*Vecinul meu a strâns cu nendurare*) [39]este *psalmul mizeriei* umane, al nimicniciei: deşertăciunile avariţiei. Parabola celui bogat are echivalenţe istorice în situaţia aparent privilegiată a împăratului neîndurător. Şi pentru unul, şi pentru altul, „Soarele-apune zilnic şi răsare/ Într-ale sale patru buzunare./ Văzduhu-i face parte din avut/ Cu-al zalelor de stele aşternut." Psalmul relevă lăcomia fără limită în timp şi spaţiu a omului. „Portretul-şarjă al bogatului trufaş, conţine elemente de pamflet, rare în Psalmi. Imaginea degradării biologice trimite la blesteme precum şi unele „peisaje" din 1907, dar aici tonalitatea e alta, mai mult burlescă şi mai puţin sarcastică."[40] E, în acest psalm, foamea de posesiune a viciosului cu origini într-o existenţă

[34] *Una sută una poeme*, 1947.
[35] Balotă, Nicolae , op. cit., p. 191.
[36] *Cuvinte potrivite*, 1927.
[37] Balotă, Nicolae , op. cit., p 231.
[38] *Ritmuri*, 1966.
[39] *Cuvinte potrivite*, 1927.
[40] Elena Zaharia Filipaş, op. cit., p 14.

caricaturală. Viziuni dantești subliniază putrefacția avarului: „gingia moale, înțărcată, suge,/ Ochiul pornește blând să se usuce,/ În pântec spini, urzici și aguride/ Dau știri de beteșugul ce-l ucide."

În antiteză cu imaginarul profan, psalmistul configurează toposul divin și atotputernic, simulând siguranța gestului rigid: „Faci dintr-un împărat/ Nici praf cât într-un presărat./ Cocoloșești o-mpărăție mare/ Ca o foiță de țigare." E un simulacru al eternului, al ieșirii din limite, al libertății. Dincolo de alegoria scării lui Iacob: „Peretele-i veacul pătrat/ Și treapta e veacul în lat,/ Și scara e toată vecia", psalmistul reține „clipa" sub care omul își duce veacul: „Și când le (scările n.n.) dărâmi, trimiți clipa/ Să-și bată aripa/ Dedesubt." Prin ingambament, este accentuată metaforic fragilitatea timpului individual-uman. Prin metafora vremelniciei „clipei", psalmistul își exprimă neputința printr-o revoltă surdă, mută: „Musca mută a timpului rupt" – epitet metonimic al destinului „frânt", fragmentat, risipit al omului.

Psalmul de taină[41] face notă discordantă cu revolta psalmistului raportată la iubirea divină; de astă dată, e un poem de dragoste în care revolta e cauzată de pierderea iubitei (se configurează erosul ca referință a revoltei, situație la care vom reflecta în alt studiu). Simulacrul pasional se manifestă prin trecerea de la adorație spre reproș și blestem: „(...)fiindcă n-ai putut răpune/ destinul ce-ți pândi făptura/ Și n-ai știut a-i coate-n cale/ și a-l prăvăli de moarte, ura; Ridică-ți din pământ făptura,/ la ora nopții când te chem,/ Ca să auzi, o! neuitată,/ neiertătorul meu blestem."

Concluzii. În interiorul discursului literar (ca produs sociocultural), cititorul se pune de acord cu propria-i trăire, optică, viziune, corelând informațiile cu propriile inferențe; altfel spus, în grila lectorială a cititorului se va remarca un (arbitrar) sistem de referință axiologică, la care ajunge printr-o abordare semiostilistică a evenimentelor corelată cu „semiotica pasiunilor" (cf Greimas, Fontanille), fondată pe trăiri, și anume: cititorul apelează la o interpretare „pragmatic-inferențială" (cf Brandom), tip de semiotică textuală.

În decodarea mesajelor poetice ale textelor, apreciate ca secvențe discursive de referință, am ținut cont de realitatea mentală a textului (variabila culturală) și de realitatea evenimențială a practicilor sociale manifestate prin identitățile lirice în care se poate regăsi și/ sau recunoaște cititorul. În analiza semiostilistică a revoltei am decis ca referință doar iubirea fundamentată pe principii (agape), având în vedere texte ce conțin simulacre desfășurate în cronotop biblic (psalmii davidici), respectivi laic (psalmii arghezieni), cu interferențe de sacru și profan. Vorbim astfel despre simulacre pasionale ca ontosuri fie consacrate credinței, fie ambiguu manifestate și alternând între credință și tăgadă. Prin aceste moduri de existență, subiectul pasional, în cazul nostru, psalmistul, intră în relații tensive pentru a-și realiza visul: protectoratul divin.

Prin metodele textualiste abordate, am decodat structura socio-culturală și simbolurile revoltei prin simulacre ce configurează psihologia revoltatului aflat în persoana psalmistului davidic, respectiv al simulantului arghezian. În cazul psalmistului arghezian, se remarcă un paradox odată ce comportă o experiență abducțională fundamentată pe iubirea divină, clădită pe valori umane, dublată de atitudini profund umane, și anume: pe lângă virtuți, probează și vicii, astfel încât psalmistul devine un dublu indicial atât pentru sine ca ins solitar, cât și pentru colectivitatea umană pe care o reprezintă.

Protagoniștii textelor de referință, Dumnezeu și psalmistul, își schimbă rolul la nivelul simulacrelor. Dacă, în textul biblic, divinitatea este angajată în simulacre ale nemulțumirii și mâniei față de om ca simbol al trufiei ce însumează vicii (neprihana, necredința, adulterul, necinstea, viclenia, trădarea, dușmănia sau vrăjmășia, însemn al crimei), iar psalmistul,

[41] *Cuvinte potrivite*, 1927.

modest, penitent, cere iertare în numele nelegiuiţilor, în textele argheziene, cei doi îşi schimbă rolul, astfel încât Dumnezeu este reprezentarea abstractă, iar simulantul-psalmist va deveni el însuşi „agent primar" cu trăsături pertinente socioculturale încadrându-se într-o tipologie, un „caracter", identitate axată pe continuitate şi sedimentare a revoltei. Capabil să producă schimbări sociale, exercită diferite roluri actanţiale de revoltat – solitar, lamentaţie etc – manifestări obiectivate şi subiectivate prin simulacrul divinităţii, prin demultiplicarea divinului ca instanţă supremă ce se imprimă în conştiinţa omului prin cuvânt şi imagine, reprezentare colectivă, şi nu realitate. De aici, disperarea metafizică şi ideea unui adevăr alterat între credinţă şi tăgadă. De aceea, psalmistul arghezian simulează semne şi simboluri care să (re)compună credinţa: „Trimite, Doamne, semnul depărtării,/ Din când în când, câte un pui de înger/ (...) Să-mi dea din nou povaţa ta mai bună"// „Ne-am aşteptat un înger să-aducă-ne isop,/ Am aşteptat din ceruri un semn, o-mbărbătare/ De vreme ce-nţeleptul a fost trimis cu scop,/ Să moară printre oameni vândut prin sărutare."

Simbolul angelic este simularea poetică a perfecţiunii divine pentru a evita cu orice preţ moartea referenţialului divin, moarte simbolică, în sensul că Dumnezeu, agent primar în psalmul biblic, nu mai dă niciun semn al recunoaşterii omului. În deşert, psalmul arghezian e aglomerat de real şi referenţial divin deopotrivă, de simulare şi disuasiune, fiindcă realul nu mai este ceea ce era. De aici, revolta raportată la divinitate îşi capătă întregul sens. Şi multe înţelesuri; unele relevate în interpretarea noastră: de la răzvrătire până la tăcere - asceza revoltei.

Bibliografie

Balotă,Nicolae (1979) - *Opera lui Tudor Arghezi*, Eminescu, Bucureşti.

Bojin, Alexandru (1971) - *Valori artistice argheziene*, Editura Didactică şi Pedagogică.

Brandom, Robert B. (2000) - *Articulating Reasons. An Introduction to Inferentialism*, Harvard University Press.

Camus, Albert (2001) - *Faţa şi reversul. Nunta. Mitul lui Sisif. Omul revoltat. Vara*, traducere de Irina Mavrodin, Mihaela Simion, Modest Morariu, RAO, Bucureşti.

Greimas, A.J., Fontanille, J. (1977) - *Semiotica pasiunilor. De la stările lucrurilor la stările sufletului*, traducere de Mădălina Lascu şi Rodica Paliga, Ed. Scripta.

Marga, Andrei (2002) - *Introducere în filosofia contemporană,* Polirom, Iaşi.

Sporiş, Valerica (2012) - „Valenţe semantico-stilistice ale timpurilor verbale în limba română. prezentul şi viitorul indicativului", în *Comunicare, context, interdisciplinaritate*, vol.2, pp.975-984. http://www.upm.ro/cci/volCCI_II/Pages%20from%20Volum_texteCCI2-116.pdf

Zaharia Filipaş, Elena (1976) - „Prefaţa" la *Tudor Arghezi. Poezia filosofică*, Albatros, Bucureşti.

*** DEPB (1996) - *Dicţionar enciclopedic de personaje biblice*, coord. Martin Bocian, Ed. Enciclopedică, Bucureşti.

Surse:

*** (2001) - *Biblia sau Sfânta Scriptură,* Ediţie jubiliară a sfântului Sinod, Prefaţa de Preafericitul Părinte Teoctist, Versiune diortosită după Septuaginta, redactată şi adnotată de Bartolomeu Valeriu Anania, Ed. Institutului Biblic şi de misiune a BOR, Bucureşti.

Arghezi, Tudor (1960) – *Versuri,* Editura de Stat pentru Literatură şi artă, Bucureşti.

ONOMASTIC MARKERS IN ROMANIAN FIXED STRUCTURES. SOCIOLINGUISTIC AND CULTURAL PERSPECTIVES

Mihaela Munteanu Siserman, Assoc. Prof., PhD, Technical University of Cluj-Napoca, Baia Mare Northern University Centre

Abstract: The specificity of any historically determined language is more visible on the level of idiomatic expressions (besides the other levels of language, from the phonetic and morphosyntactic ones to the stylistic and pragmatic ones). These (quasi)fixed structures accumulate, in their lexical-semantic core, an experience lived and / or imagined by a speaker from an ethnolinguistic community, an experience that is perpetuated for generations upon generations (see also the pragmatic function, apart from the usual linguistic functions, fulfilled by the analysed structures in communication and activated in a locutor's reported speech). Being "copies of reality", whether of the "real" or "imaginary" one (Dumistrăcel), these "linguistic isolations" may encapsulate in their construction an onomastic marker, transparent as regards identification, but, more often than not, opaque with respect to the motivation of its presence in the development of meaning. The present research aims at grouping these onomastic markers into different classes, according to the onomastic referent that can be determined, to which a structure of this kind refers. Folk etymology or contamination (see tufa de Veneţia 'Venetian shrub', in which the Romanian noun tufă 'shrub' is "contaminated" by the German noun Tuff 'stone, rock'), the phonetic process of dissimilation, as in the phrase a fi bun de dus la balamuc 'to be fit to be taken to the madhouse' (< the toponym Malamuc) or the presence of certain ethnonyms (also) in the shape of adjectives / adverbs (a spune drept ca neamţul 'to speak plainly like the German', haine frânceşti 'French clothing', a o şterge englezeşte 'to run away in an English manner') may clarify the meaning of an expression, even if some of these structures may appear deeply archaic to contemporary locutors.

Keywords: idiomatic expressions, linguistic isolations, transparent, opaque, paremiology.

1. Considerații preliminare

Domeniu lexicologic / lexicografic care nu a găsit (încă) un consens nici în ceea ce privește obiectul său de studiu, nici terminologia proprie, frazeologia, rămâne disciplina (ramura) lingvistică în curs de definitivare și de statuare a unui loc bine circumscris în cadrul științelor limbajului.

Fără a intra în dispute terminologice și taxonomice referitoare la unitățile frazeologice[1], în cercetarea de față ne propunem să analizăm, dintr-o perspectivă

[1] Reținem câteva dintre conceptele folosite de lingviștii preocupați de studiul acestui compartiment al limbii, cercetătorii neajungând, pe de o parte, la o unitate terminologică, iar pe de alta, la categoriile / tipurile unităților frazeologice: *expresie idiomatică, locuțiune, expresie frazeologică, idiotism, idiomatism, izolare (lingvistică), colocații, frazeme, parimii, frazeologism, unitate frazeologică, frazeme* (cf. Dimitrescu, 1958; Dumistrăcel, 1980, 2011; Hristea, 1984; Colțun, 2000; Podaru, 2012; Munteanu, 2013a etc.), unele dintre acestea aflându-se într-o relație de sinonimie și / sau echivalență sau realizând o relație hiperonimică.

sociolingvistică şi culturală, structuri fixe al căror nucleu semantic conține / trimite la un nume propriu[2].

Așa cum semnala Butiurcă (2012), diferențele dintre variatele tipuri de structuri fixe (expresii, locuțiuni, construcții frazeologice) sunt justificate prin „variabila criteriilor de abordare": de la unul structural (Boroianu, 1974) sau al funcționalității morfosintactice (Zugun, 2000) până la unul stilistico-funcțional (Dimitrescu, 1958; Slave; 1966; Zafiu, 2001). Citându-l pe Coșeriu (1970, *apud* Butiurcă, 2012), autoarea menționează cele trei clase de expresii identificate de lingvistul român: a) *texteme* (includ propoziţiile cu valoare metaforică); b) *frazeme* (sentinţele, proverbele etc.); c) *locuţiuni* (includ „termeni" neomogeni şi nedefiniţi).

Cu titlu de exemplu, vom reține în corpusul constituit, şi proverbele, chiar dacă aceste structuri fixe, definite din perspective diferite[3], fac obiectul de studiu al unei discipline înrudite frazeologiei, paremiologia.

1.1. Caracteristici ale structurilor fixe

Criteriile de identificare a structurilor fixe (indiferent de idiomul căruia îi sunt subscrise) vizează atât nivelul de suprafață al acestora (nivelul morfosintactic), cât şi pe cel lexico-semantic, iar „fixitatea" lor este prezentă, indiferent de palierul operațional asupra căruia se reflectă. Astfel, blocarea morfosintactică a structurii fixe impune anumite categorii gramaticale şi variante lexicale (singular / plural[4]; absența / prezența unor determinanți; forme arhaice / forme neologice etc.), precum în exemplele *a băga în* ***boale****, a bate* ***câmpii****, a alege pe* ***sprânceană****, a o lua la* ***sănătoasa*** *etc.* Forma morfosintactică impusă de unitatea frazeologică nu încadrează elementele constitutive flexionare ale acesteia (substantive, verbe, adjective, diferite forme pronominale) în clase defective, axa paradigmatică fiind blocată de ocurența acesteia în contextul structurii fixe. Cu toate acestea, variabilitatea / deblocarea (« déffigement ») expresiei fixe este posibilă prin / în uz:

1. *Atac la «bestii»! Lyon i-a scos* ***cei mai mulți*** *peri albi Realului...* (titlu articol online www.prosport.ro)

2) *Să moară de ciudă toate* ***caprele*** *vecinului!* (aluzie la expresia *să moară capra vecinului*! (florinpeblog.wordpress.com)

3) *Raftul cu* ***ultimele suflări*** (titlul unui roman semnat de Aglaja Veteranyl) (vezi expresia *a-şi da ultima suflare*).

În ceea ce privește blocarea semantică, în literatura de specialitate este menționat *caracterul non-compozițional* (*i. e.* necompoziționalitatea) specific acestui tip de structuri, în sensul că înțelesul „idiomatic" (Podaru, 2012: 311) nu rezultă din suma sensurilor / semnificațiilor unităților / lexemelor constitutive ale expresiei, ci este dat / construit de sensul unitar, global al expresiei în ansamblul ei.

[2] Vom utiliza conceptul de *nume propriu* în accepțiune lărgită, clasa designativă a acestuia acoperind atât onomastica deja clasicizată (antroponime, toponime cu subclasele lor semantice), cât şi etnonime, crononime, nume de sărbători, „cromatonime" (nume de culori).

[3] Statutul proverbelor a fost analizat (şi disputat) din diferite perspective: literare (proverbul fiind considerat o specie a genului literar-folcloric); lingvistico-stilistice (fiind urmărite structura şi caracteristicile de expresivitate); logice (proverbul reiterând un tipar logico-semantic al unei propoziții logice).

[4] Cu referire la formele gramaticele impuse de structura idiomatică, facem precizarea că acelaşi sens idiomatic poate fi redat în limbi diferite prin categorii gramaticale diferite. De exemplu, „tiparul cognitiv" al sensului de apreciere / desconsiderare este exprimat prin acelaşi nucleu semantic (*ochiul*), expresia în limba română impunând pluralul substantivului, în timp ce limba franceză utilizează forma de singular: ro. *a vedea cu ochi buni / răi* (pe cineva) / fr. *voir* (quelqu'un) *de bon / mauvais oeil* (vezi şi Butiurcă, 2012).

4) *Când așchia sare departe de trunchi*; *Așchia a sărit foarte, foarte departe de trunchi* (www.alisanagnostakis.com) (prin antifrază, cu aluzie la construcția paremiologică, într-o structură sintactică negativă: *Așchia nu sare departe de trunchi*).

2. Structurile fixe – între autohton și universal

Competența expresivă (vezi Coșeriu, 1994, 2000, 2009) se realizează la nivelul individual al limbajului, dar întotdeauna în concordanță cu o anumită normă a limbilor istoric determinate (vezi *competența idiomatică*), și niciodată în relație de incongruență cu ceea ce Coșeriu definește prin *competența elocuțională*.

În consens cu opinia lingviștilor printre ale căror preocupări se află studiul structurilor fixe, afirmăm că specificitatea unei limbi se situează la nivelul frazeologic, expresiile (cvasi)fixe „traducând" un anume mod de asumare a extraverbalului, de raportare la realitate, de cele mai multe ori aceste structuri fiind considerate intraductibile (în sensul unei traduceri fidele, atât la nivel formal-structural / prozodic, cât și la nivel semantic, actul traductiv oferind, în majoritatea cazurilor, traduceri prin echivalare / parafrazare).

Cu toate acestea, atât convergențele, cât și divergențele dintre diferite sisteme idiomatice (*i. e.* limbi diferite), la nivelul structurilor fixe, pun în evidență caracterul lor „local" (prin referință la fapte istorice, de civilizație, evenimente specifice unei comunități lingvistice), dar cărora li se pot adăuga structuri a căror predispoziție spre universalitate este dată de recursul la repere / referințe / informații intrate deja într-un cod de cunoștințe universal împărtășite dincolo de granițe geografice, istorice sau de orice altă natură (a se vedea simbolurile antice sau biblice ori referințe la literatura universală). Menționăm câteva astfel de expresii (colocații, frazeologisme) în a căror structură este semnalată ocurența unui nume propriu; același statut colocativ, metaforizat este păstrat în diferite limbi (diferența fiind dată de trăsăturile morfosintactice definitorii fiecărui sistem idiomatic, cum ar fi preponderența compunerii în limba germană sau a unor adjective relaționale antroponimice în engleză (*Promethean, Sisyphean*)):

Structură fixă (ro.)	structură fixă (fr.)	structură fixă (it.)	structură fixă (en.)	structură fixă (germ.)
călcâiul lui Ahile	le talon d'Achille	il tallone di Achille	Achilles' heel	Achillesferse
mărul lui Adam	la pomme d'Adam	la mela di Adamo	Adam's apple	Adamsapfel
cutia Pandorei	la boite de pandore	lo scrigno di Pandora	Pandora's box	die Büchse der Pandora
focul lui Prometeu	le feu de Prométhée	il fuoco di Prometeo	Promethean fire/heat	das Feuer des Prometheus
săgeata lui Cupidon	la flèche de Cupidon	la freccia di Cupido	Cupid's arrow	der Pfeil des Cupido
firul Ariadnei	le fil d'Ariane	il filo di Arianna	Ariadne's thread	Ariadnefaden
muncă de Sisif	un travail de Sisyphe	un lavoro da Sisifo	Sisyphean task	Sisyphusarbeit

Caracterul universal este prezent și în structurile fixe ale căror referințe sunt identificate în simbolistica mitologică sau în cea de origine biblică:

ro. *a avea ochi de Argus* – fr. *avoir les yeux d'Argus*[5]
ro. *a fi în brațele lui Morfeu* – fr. *être dans les bras de Morphée*
ro. *a da Cezarului ce-i al Cezarului* – fr. *rendre à César ce qui est à César*
ro. *a trece Rubiconul* – fr. *franchir le Rubicon*
ro. *a fi pâinea lui Dumnezeu* – fr. *C'est le pain du bon Dieu*
ro. *a fi biciul lui Dumnezeu – fr. être le fouet du bon Dieu*
ro. *a aștepta pe cineva ca pe Cristos* – fr. *attendre quelqu'un comme le Messie*[6]
ro. a *purta, a duce pe cineva de la Ana la Caiafa* – fr. *renvoyer quelqu'un de Caïphe à Pilate*[7]

Statutul livresc al unor expresii fixe poate fi explicitat (și) prin calchierea unor structuri de același tip (calcuri frazeologice[8]) din alte limbi, ceea ce le conferă totodată un caracter „transnațional": În majoritatea acestor cazuri, traducerea directă este prezentă atât la nivelul de „suprafață" al expresiei (prin echivalenți morfosintactici (cvasi)identici sau aceiași tropi – metaforă, comparație, sinecdocă etc.), cât și la nivelul de „adâncime" (sensul structurii fixe):

ro. *a se culca odată cu găinile* ≈ engl. *go to bed with the chickens* ≈ fr. *se coucher avec les poules* = „a se culca (foarte) devreme";

ro. *a arunca cuiva mănușa* ≈ engl. *to throw down the glove to samebady* ≈ fr. *jeter le gant a quelqu'un* = „a provoca (la duel) pe cineva";

ro. *a apuca (a prinde, a lua) taurul de coarne* ≈ engl. *to take the bull by horns* ≈ fr. *prendre le taureau par les cornes* = „a înfrunta cu îndrăzneală o situație dificilă";

---

[5] Ocurențele onomastice în nucleul unei structuri fixe vor fi redate, cu titlu comparativ, în două sisteme lingvistice (română, respectiv franceză), structura semantică a celor două tipare frazeologice având aceeași semnificație. Dumitriu (2004) inventariază o serie de frazeologisme din limba franceză care conțin un nume propriu, lingvista recurgând la o tipologizare a a acestora în funcție de echivalentul onomastic în limba română. Astfel, au fost inventariate următoarele clase: a) frazeologisme al căror nume propriu este identic în cele două sisteme lingvistice (a se vedea exemplele menționate mai sus); b) frazeologisme care prezintă în limba franceză un nume propriu, echivalat în română printr-un alt nume propriu, uneori prin schimbare de clasă onomastică (antroponim > toponim): *a fi neam după Adam* – fr. *être cousins à la mode de Bretagne*; c) nume propriu în limba română care nu are corespondent o echivalare onomastică: *a avea rude la Ierusalim* – fr. *jouir d'une protection imméritée*; d) frazeologisme cu nume propriu în limba franceză al cărui echivalent românesc nu păstrează „urmele" vreunei referințe onomastice: *être dans les vignes du Seigneur – a fi beat criță*. Imposibilitatea echivalării în sisteme idiomatice diferite a unui / aceluiași reper onomastic este dată de puternica „ancorare"/ apartenență a acestuia la o cultură cu propriile sale referințe onomastice: *de pe vremea lui Pazvante Chiorul*; *a da ceva cu ocaua lui Cuza*; *a fi Cănuță om sucit* sau cele din limba franceză: *aller comme le Pont Neuf; arriver comme les pompiers de Nanterre; prendre Paris pour Corbeil; penser à la mort de Louis XVI*.

[6] Pentu diferitele denominații ale lui Cristos, a se vedea studiul lui Ion Bria disponibil la adresa online http://www.crestinortodox.ro/religie/persoana-numele-iisus-hristos-69566.html. În funcție de misiunea sa, de natura sa umană sau de descendența divină, de diferitele echivalente (grecești / ebraice), de complinirea locativă (pentru a distinge diferiți purtători ai aceluiași nume), textul scripturistic relevă următoarele denumiri: *Isus, Isus Cristos, Fiul lui Dumnezeu, Fiul Omului, Mesia, Răscumpărătorul, Mântuitorul, Isus din Nazaret* (*Isus Nazarineanul*).

[7] Chiar dacă cele două structuri frazeologice fac apel la antroponime (parțial) diferite, referințele onomastice trimit la același moment din viața lui Isus - cel al procesului judecat de către Ana, sacerdot al iudeilor, Caiafa, preot și judecător evreu, Pilat, guvernator roman al Iudeii acelor vremuri. Indiferent de ocurența uneia sau a alteia dintre aceste referințe antroponimice contemporane cu Cristos în componența frazeologismului, valoarea semnificativă a expresiei în totalitatea sa trimite la o situație ezitantă, prin analogie cu referința scripturistică, persoana judecată sau cea care solicită rezolvarea unei cereri ori găsirea unei soluții la o problemă, fiind trimisă de la o persoană la alta.

[8] Pentru diferitele tipuri de calcuri lingvistice (semantice totale / parțiale, gramaticale) și a diferitelor posibilități de combinare în funcție de nivelul de limbă, vezi DȘL 2001: 90-91.

ro. *a trăi (a se înțelege, a se iubi) ca câinele și pisica* ≈ engl. *Fight like cat and dog* ≈ fr. *vivre comme chien et chat* = „a nu se înțelege defel".

3. Onomastica structurilor fixe

Cele două criterii de analiză a inventarului lexical, specific oricărui sistem idiomatic, operante și în cazul diferitelor tipuri de îmbinări fixe – semasiologic[9] și / sau onomasiologic[10] - pot fi complinite printr-un studiu care, pe de o parte, să identifice prezența unui reper onomastic indiferent de clasa căreia acesta îi aparține, iar pe de altă parte, să stabilească, acolo unde este cazul, originea, motivația care ar putea justifica ocurența numelui propriu în structura frazeologică, contribuind în același timp la construirea semnificațională a expresiei în ansamblul ei.

3.1. Clase onomastice identificate în structuri fixe românești

Clasele onomastice cel mai frecvent întâlnite în componența unei structuri fixe sunt antroponimele și toponimele, fiecare dintre acestea cu diferitele lor subdiviziuni. Ocurența reperelor onomastice este strâns legată (motivată astfel) de un eveniment referențial (istoric, cultural, literar, cutumial etc.) cunoscut, în general, de o comunitate etnolingvistică, referințe nominatoare cu o existență reală sau imaginară. Reperate în vorbirea familiară sau în textele literare, având o funcție evocatoare, specifică discursului repetat, aceste structuri preluate *tale quale* sau prin parafrazare sunt creatoare de diferite efecte de sens: ambiguizare intenționată, persiflare, ironie etc.

a) antroponime: *a cârpi anteriul lui* ***Arvinte****, a avea boala lui* ***Calache****, a da ceva cu ocaua lui* ***Cuza****, vrabia* ***Mihai Viteazu*** (obținută prin deraierea de la expresia familiară *vrabia mălai visează*), *a mânca pâinea lui* ***Vodă,*** *a fi de pe vremea lui* ***Pazvante Chioru****, e țara lui* ***Papură Vodă,*** a *umbla (teleleu)* ***Tănase****, a fi un* ***Moș Teacă****, a fi* ***Cănuță om sucit****, a turna pe cineva la hârdăul lui* ***Petrache****, a fi ca în târgul / satul / țara lui* ***Cremene****, a veni* ***Moș Ene.***

Expresia *aceeași* ***Mărie*** *cu altă pălărie* impune un antroponim feminin sub forma sa populară nearticulată - *Maria* - devenit exemplificator pentru orice context (formal / informal) circumscris spațiului etnolingvistic și cultural românesc (*Maria, Ana, Ileana,* precum masculinele *Gheorghe, Ion, Vasile* reprezintă „antroponime cu valoare generică" (Felecan, 2014: 147-173): a se vedea prezența lor în bancuri, nume de firme – în special înscrise într-un

[9] A se vedea diferitele tipuri de dicționare în care expresiile sunt ordonate alfabetic.

[10] Perspectiva onomasiologică oferă posibilitatea stabilirii unor relații de sinonimie „frazeologică". C. Munteanu (2007, 2013b) propune diferite tipuri de relații sinonimice, de la cea *lexicală*, caracteristică pentru acest tip de relație semantică, bazată pe raporturi de asemănare între lexeme diferite, până la o relație sinonimică ce poate să se stabilească la alte nivele ale limbii: *sinonimie fonetică* (a se vedea sinonimia diferitelor alofone sau între forme fonetice aparținând unor registre diferite ale limbii – literar, popular, regional, arhaic etc.); *sinonimie afixală* (diferite afixe – sufixe / prefixe sinonime între ele; a se vedea, de exemplu, semnificația unor sufixe diminutivale, a celor care exprimă un sens abstract sau cele cu ajutorul cărora se formează numele agentului), *sinonimie gramaticală* (morfologică și sintactică), *sinonimie frazeologică, sinonimia lexico-frazeologică* (*a o lua la fugă, a-și lua picioarele la spinare, a o lua la sănătoasa, a da bir cu fugiții* = „a fugi") sau cea *paremiologică*. Printre alte tipuri de sinonimii, lingvistul menționează (citând-o și pe Mariana Andrei, de a cărei opinie se delimitează însă), *sinonimia onomastică* (antroponimică și toponimică), care se realizează, de exemplu, între antroponime ce trimit la același referent din mitologia greco-romană: *Afrodita = Venus*; *Odiseu = Ulise*; *Ares = Marte*; *Pallas Athena = Minerva* sau la referințe toponimice (sinonimia se stabilește, în acest caz, între denumiri ale aceluiași topos în diferite perioade istorice (din Antichitate până în perioada contemporană), în aceeași limbă sau în sisteme idiomatice diferite, în funcție de proximitatea cu sau influența altor comunități etnice: *Alba Iulia = Bălgrad*; *Baia Mare* = magh. *Nagybánya*; = germ. *Frauenbach* = magh. *Asszonypataka* (traducere după denominația medievală latină *Rivulus Dominarum*).

circuit turistic rural, dar și în modele de completare a unor documente oficiale, cereri etc., situație în care „genericitatea" numelui este dublată de numele de familie *Popescu / Ionescu*[11].

b) etnonime[12]: Prezența unui etnonim în structura unui frazeologism poate să evidențieze trăsături definitorii, generice ale unui popor, de regulă cu o conotație pozitivă, atunci când expresia este autoreflexivă sau atunci când aceasta iterează o stereotipie etnică; conotația negativă poate să fie prezentă în cazul unor prejudecăți sau când caracteristici specifice cu referire etnică sunt filtrate prin percepția altei comunități)[13].

Etnonimele cu frecvența cea mai mare reperate în structuri fixe românești sunt cele care au o referință istorică și culturală reală (diferite contacte ale românilor în anumite perioade istorice):

Germania: referința etnonimică se realizează cel mai adesea prin substantivul / adjectivul popular **neamț:**

- *a lua luleaua **neamțului*** („a se îmbăta", a se vedea sensul anecdotic al expresiei consemnat de Dumistrăcel, 2001: 260-261);

- starea de ebrietate, dar care trimite la un anumit autocontrol, specific poporului german, este surprinsă și în structura *a merge drept ca **neamțul.***

- trăsătura definitorie a popoarelor germanice de a vorbi direct, „fără ocolișuri", de a spune „lucrurilor pe nume" este „încapsulată" în formule de tipul *a spune drept, ca **neamțul***, expresie frazeologică sinonimă într-un registru cromatic cu *a spune verde în față* (cf. *infra*);

- jocul de cuvinte creat de deformarea rezultată din pronunțarea unor consoane dentale (surd / sonor: [t] / [d] conduce la asocierea „termică" din colocația substantivală *cald **nemțesc***, prin asociere deformată cu cuvântul german *kalt* (expresia preluând sensul din limba de origine - „frig") (cf. Dumistrăcel, *op. cit*, 262);

- același adjectiv, ***nemțesc***, în forma sa de plural, devine sinonim cu *orășenesc*, marcând astfel o dublă opoziție, diatopică și diastratică, cu adjectivul *țărănesc*: *haine **nemțești***, colocație sinonimă, tot în registru vestimentar, după moda apuseană, cu *haine **frâncești*** (< *frânc*: nume generic dat în trecut occidentalilor de origine latină (cf. *dexonline*));

- ocurența formei de feminin a adjectivului din structura *a ajunge **nemțoaică*** este rezultatul unui transfer semantic și morfologic dinspre un adjectiv relațional înspre un substantiv ce desemnează un statut socioprofesional, „calificând" profesional persoana care exercită meseria de *guvernantă* (cf. Șăineanu, 2001, IV: 34);

Franța: *Să-ți trăiască **franțuzoaica!*** (formulă-urare adresată măgulitor bărbaților însoțiți de o femeie tânără, în special în perioada postpașoptistă, în care contactele culturale româno-franceze erau foarte intense, „ai noștri tineri la Paris" întorcându-se cu o franțuzoaică; apelativul care desemnează etnia subiectului din formula de tip urare nu reproduce întotdeauna originea reală a acestuia, *franțuzoiaca*, în cazul acesta, putând desemna o persoană de orice altă naționalitate (europeană, îndeosebi) sau putând reprezenta la fel de bine

[11] A se vedea genericele *John Smith, Horst Müller, Robert Martin* în diferite cutume onomastice.

[12] Nu ne vom referi la statutul oscilant pe care numele de popoare îl au în diferite limbi (de exemplu, în limba română și franceză) ca substantive comune / substantive proprii, divergență provocată și de ortografierea diferită cu minusculă / majusculă a numelor de popoare sau a locuitorilor unei țări, localități etc.

[13] Expresia idiomatică *a o șterge **englezește*** își găsește ecoul în limba franceză într-o structură asemănătoare *filer **à l'anglaise***, în timp ce referința etnonimică în engleză, una franțuzească: *to take **frech** leave*. A se vedea, totodată, modul în care sunt percepute și filtrate habitudini diferențiatoare și conotate pozitiv / negativ ale popoarelor nordice, occidentale în raport cu cele din Balcani sau ale locuitorilor aceleiași comunități lingvistice, dar diferențiate diatopic între nord și sud (o perspectivă a actului numirii privind influența balcanismului asupra antroponimelor din spațiul public românesc actual, vezi în Felecan, 2014: 174-200).

pe „soția / iubita țigancă" celui căruia i se face urarea, dar cu precădere într-un registru argotic: *Hai să-ți trăiască **franțuzoaica**, barosane!* (http://www.dictionarurban.ro).

Alte semnificații date de prezența unor etnonime:

- „alteritatea negativă" (Dumistrăcel, 2001: 154, care preia conceptul de la Coșeriu (1994)) traduce o comunicare în care locutorul îl percepe pe interlocutorul său (cu roluri interșanjabile) ca nefiind capabil (sau mimând imposibilitatea) să înțeleagă mesajul transmis: *a se face **neamț**, a vorbi **nemțește, a fi chinez***;

- conotația temporală „din vechime, cu mult timp în urmă" este dată de însăși „vârsta" popoarelor invocate în expresia *de când cu **jidovii** și cu **tătarii*** (Șăineanu, III: 286), ce își găsește echivalentul în structura în al cărei nucleu există o referință antroponimică autohtonă: *de pe vremea, din timpul lui **Pazvante Chioru**;*

- necredința sau, mai precis, desemnarea unor comunități religioase (creștine / necreștine) este confirmată printr-o semnificație conotată negativ (uneori întărită de contextul distribuțional): ***liftă** rea* (*liftă* < cu trimitere la un etnic lituanian) devine o expresie injurioasă (dată în trecut de credincioșii ortodocși celor de altă religie, iar prin extensiune semantică, desemnându-i pe cotropitori) (cf. *dexonline*, Șăineanu, III: 320, Dumistrăcel, 2001: 213).

c) personaje biblice și sărbători religioase:

Referințele biblice cel mai frecvent întâlnite în frazeologismele românești gravitează în jurul denominației Creatorului și al celor două mari momente cristice: Nașterea și Învierea, ocurențele acestora acoperind o sferă foarte variată de semnificații: a) ritualic-creștine: *a lua / a da **Paști*;** b) temporale: *La **Paștile** calului, cailor / ~ murgului; din an în **Paști** / ~ în **Crăciun*** (a se vedea și expresia cu un reper generic *la **Sfântu' Așteaptă***) ; *de la **Ispas** la **Crăciun***; *cât și zici **Doamne**-ajută!* c) trăsături caracteriale: *femeia e tot femeie și în ziua de **Paști***; d) șansa, norocul (neașteptat și / sau nemeritat): *a descălecat **Dumnezeu** la* (cutare); *a-i pune **Dumnezeu** mâna în cap; a-l apuca pe **Dumnezeu** de un picior*; e) autoritate invocată cu valoare de evidență incontestabilă, peremptorie a celor afirmate: *a se jura pe toți **sfinții** (scrișii în) din calendar*; f) lipsa, absența credinței (și prin extrapolare, a unui sens, noimă): *a nu avea niciun **Dumnezeu**; a nu avea nici sfânt, nici **Dumnezeu***.

„Transparența" unor astfel de structuri este dată de „citirea" corectă prin asocierea semantică a expresiei în ansamblul ei cu anumite practici, obiceiuri tradiționale autohtone, uneori prin antifrază: *nevoiașul și prostul și în ziua de **Paști** postește; a se potrivi ca braga (ca fasolea) în ziua de **Paști***; ***Crăciunul** al sătulului și **Paștele** al fudulului; când umblă la **Crăciun** în cămașă, la **Paști** umblă cu cojoc***.**

Caracterul paremiologic este dat și de sintaxa frazeologică juxtapusă ori prin diferite raporturi de coordonare: ***Domnu**' a dat, **Domnu**'a luat ; Ajută-te singur și **Dumnezeu** te va ajuta; **Dumnezeu** te ajută, dar nu îți și bagă în traistă* (cf. Zanne, 2006).

d) toponime:

■ toponimia frazeologică este legată, în genere, de situații anecdotice, devenite repere cu putere evocatoare, independente de circumscrierea spațială, și utilizate în contexte discursive ce depășesc frontierele spațiului evocat. Astfel, *a nimerit (ca) orbul **Brăila*** devine sinonim pentru „etalonul stăruinței temerare" (Dumistrăcel, 1997, 2001), toponimul fiind comutabil în alte contexte și adaptat în funcție de orizontul geografic al locutorului cu ***Suceava*** sau ***Vașcăul***;

■ schimbarea bruscă, neașteptată de atitudine sau de comportament a cuiva își găsește corespondent verbal în structura fixă *a întoarce precum trenul la **Ploiești*** ori forma sa prescurtată *a o întoarce ca la **Ploiești***, reper toponimic legat de construirea, la sfârșitul secolului al XIX-lea, a căilor ferate ce făceau legătura între București-Ploiești și Ploiești-

Predeal, călătorul plecat din București spre Ardeal fiind nevoit să aștepte în gară la Ploiești schimbarea locomotivei de la „cap la coadă", această schimbare dându-i senzația că se întoarce în aceeași direcție dinspre care a venit;

■ o serie de toponime identificate în inventarul frazeologic românesc sunt circumscrise unui spațiu carcerar, invocat și / sau imprecat adesea în sprijinul unei justiții „populare" pentru cei aflați în afara legii sau ale căror fapte sunt reprobabile:

- *a fi bun de dus la **Văcărești*** (închisoare din apropierea Bucureștiului);

- ***Târșorul** te mănâncă!* (prescurtare de la oiconimul *Târgușor*, unde pe vremuri a fost un batalion disciplinar, devenit închisoare de femei);

- *a băga* (*a pune la **gherlă***), *mânca-te-ar **gherla**!*, semnificația de *carceră* fiind dată de detoponimizarea numelui orașului transilvănean ***Gherla***, recunoscut încă din secolul al XVIII-lea, din vremea Mariei Tereza, ca „închisoarea centrală a Transilvaniei" (*Carcer Magni Principatus Transilvaniae*), în perioada comunistă, orașul devenind un reper pentru opresiunea regimului asupra elitei intelectuale românești;

■ prin fenomenul *disimilării* primei consoane a numelui mănăstirii prahovene ***Malamuci*** și al detoponimizării, loc care îi adăpostea pe alienații mintal, a rezultat expresia *a fi bun de dus la **balamuc***, spațiu asimilat „casei de nebuni";

■ în unele dintre studiile sale, C. Munteanu (2009, 2013) vorbește de o anumită „acuitate auditivă" a unor izolări, precum ar fi *a auzi câinii din / în **Giurgiu***, fiind vorba de un auz foarte fin, ascuțit, capabil să perceapă la distanță zgomote emise la limita de jos a percepției umane auditive. Dintr-o perspectivă stilistico-sintactică, Zafiu (2001: 245) înscrie expresia în sfera „consecutivei cu sens superlativ", *îți dau una de / încât ….*, astfel definindu-se din punct de vedere semantic *bătaia strașnică*;

■ predispoziția tipic umană spre bârfă, spre a produce zarvă, vâlvă sau spre a divulga un secret făcându-l de interes public, este redată de expresia rimată în diferite scheme sintactice: de coordonare: *bate toba în **Moldova** și se-aude la **Craiova***; de subordonare: circumstanțială consecutivă *bate toba la **Craiova**, de s-aude în **Modova*** sau circumstanțială relativă *bate toba în **Moldova** c-a murit mătușa Dobra;* ultima rimă își găsește explicația în obiceiul străvechi, ce depășește granițele spațiului autohton, de a anunța în târg, întreaga comunitate, prin diferite instrumente de percuție, vestea / informația / decizia / dată / luată / transmisă de conducător;

■ dintre referințele toponimice străine reținem prezența oiconimului italian ***Veneția***, în colocația nominală *tufă de Veneția.* Înregistrată de dicționare ca expresie aparținând limbajului familiar (vezi definițiile *dexonline* sau argotic (http://www.123urban)), expresia desemnează o persoană ignorantă, lipsită de cunoștințe într-un anumit domeniu. Motivația asocierii vegetalului *tufă* cu un *toponim* determinativ își poate găsi justificarea printr-o contaminare sau etimologie populară cu substantivul din geologie *tuf* (pl. *tufuri*) și cu lexemul de origine germană *Tuff* („piatră"). Folosit în special ca material de construcții, *tuful* (de Veneția) desemnează o rocă sedimentară de origine calcaroasă sau vulcanică, de culoare albă, exploatată în Alpii Dolomitici italieni (în NE Italiei, deci și în regiunea Veneției). Resemantizarea expresiei într-un registru argotic se explică atât prin „ușurimea" pietrei respective, caracterul său spongios, pufos, cât și prin faptul că Veneția, fiind un oraș maritim, lagunar, are o vegetație săracă (cf. Dumistrăcel, 2001: 442-444).

e) nume de culori („cromatonime"):

Cromatica structurilor fixe românești cuprinde o paletă variată de culori, de la lipsa culorii (*albul*), trecând prin întreg spectrul cromatic până la *negru*, cromatică asociată în sfera universului uman unor semnificații identice sau diferențiatoare, în funcție de comunitatea cărora le aparțin: (*a fi, a deveni*) ***negru** de supărare, **roșu** de mânie,* (*a fi, a se face*) ***alb** ca*

varul etc. Reținem câteva astfel de structuri ale căror referințe se regăsesc în cutumele comportamentale și în stările psiho-afective ale ființei:

♦ spaima „zilei de mâine" și a neputinței de a-și asigura existența este „mântuită" prin reflexul omului chibzuit de a economisi bani în vremuri „albe" pentru situații cu care se poate confrunta la un moment al vieții (imposibilitate fizică, financiară sau de altă natură a „zilelor negre"); în plan frazeologic, situația este redată prin invocarea unei structuri care face evidentă opoziția cromatică alb / negru: *a strânge bani **albi** pentru zile **negre**.* Prin antifrază, expresia „răsturnată" creează efecte de sens contrare înțelesului originar: *Unii strâng bani **albi** pentru zile **negre**, iar alții strâng bani **negri** pentru **zile** și nopți **albe*** (Delcă, 2014);

♦ aspirațiile irealizabile ale cuiva, ale găsirii a ceva ce este imposibil de găsit își au, la nivelul expresiei verbale, corespondentul cromatic în sintagma „cai verzi", al căror „denotat" întărește semnificația frazeologică tocmai prin imposibilitatea reperării acestuia într-o lume factuală, reală (vezi acțiunea suspendată a subiectului pornit „în căutarea verdelui cabalin" (Munteanu, 2013: 64-70): *(a visa) cai **verzi** pe pereți, a umbla după cai **verzi** pe pereți*;

♦ metafora „textilă" servește ca „acoperiș" verbal pentru o acțiune temerară, dusă până la capăt: *a merge, a se judeca până în pânzele **albe*** (prin asociere cu activitatea de a obține, prin albire, țesăturile imaculate). Pe lângă această semnificație „laică", expresia înregistrează și un sens conotat religios, anume cel de „până la moarte, până la capăt", semnificație dată de asocierea, în registru creștin, al albului cu pânza cu care era acoperit cel mort (≈ giulgiu): *a urmări pe cineva până în pânzele albe* (cf. Dumistrăcel, 2001: 329-330);

♦ tot o metaforă „textilă" – creată pe sensul primar al verbului *a îndruga*: „a toarce lână sau cânepă în fire groase și puțin răsucite, necesare pentru anumite țesături" (*dexonline*), procedeu tehnologic în care se folosesc cu precădere firele *uscate* – stă la baza sensului familiar al expresiei *a îndruga (la) **verzi** și uscate*, cu sensul de a „toarce" vorbe fără noimă, fără rost, nimicuri, baliverne, asociere posibilă între țesătura (textilă), a cărei suprafață și textură trebuie să fie netede, și textul, al cărui sens se construiește pe baza respectării anumitor parametri, „standarde" de coeziune și coerență (a se vedea diferitele modele ale gramaticilor textuale: Beaugrande & Dressler, 1981, Coșeriu, 1997, Vlad, 1994, 2003);

♦ simbolistica diferitelor culori poate fi interpretată într-un registru al succesiunii vârstelor biologice ale omului. Astfel, culorii verzi îi este asociată metaforic tinerețea, puterea, „floarea" vârstei, în timp ce bătrâneții îi corespunde albul, prin numire directă – *om cu pleoape **albe*** - sau prin metonimie: *a avea **ghiocei la tâmple***. Acceptarea / non-acceptarea vârstei, mai ales a celei dinspre „apusul" vieții, transformă blocarea expresiei fixe în variabilitate, prin adăugarea unor cuantificatori acesteia, mai ales la nivel discursiv:

*Noi cei în putere și cu <u>câțiva</u> **ghiocei la tâmple** trebuie să formăm educația celor tineri de azi*

(www.facebook.com/fortacivica)

*Am o vârstă…nu prea avansată dar la care mă pot lăuda cu <u>ceva</u> **ghiocei la tâmple** ….și poate ceva mai mult* (http://tink3rbe11.wordpress.com/2013/05/15/zambesc-ghioceii/).

4. Concluzii

Prezența unui reper onomastic în structuri fixe poate fi justificată, pe de o parte, de existența unor „universalii" frazeologice, ce depășesc granițele spațiale și temporale circumscrise unei limbi istoric constituite. Pe de altă parte, structurile fixe sunt puternic ancorate spațial și temporal în comunitatea etnolingvistică care le-a produs. Nucleul onomastic identificat are, de cele mai multe ori (a se vedea și cazurile unor jocuri de cuvinte create / cerute de elementele prozodice ale frazeologismului, antroponimul sau toponimul fiind unul inventat), o referință directă, strâns legată de cultura, istoria, cutumele autohtone.

„Transparența” acestor izolări lingvistice va face posibilă decriptarea expresiei doar în urma unei lecturi conotative, marcate stilistic, rezultat al unui proces de recuperare metaforică a sensului literal, denotativ, nemarcat al structurii respective. Preluând teoria coșeriană privind funcționarea tripartită a limbajului, putem afirma că, la nivel frazeologic, limba (palierul idiomatic al limbajului) este *enérgia*, potențialitate creatoare deschisă în formule combinatorii nelimitate (*sprâncene de bătrânețe ninse*, metaforă pentru un om a cărui vârstă a trecut de „primăvara vieții”). În majoritatea cazurilor, procesul de metaforizare implică parcurgerea unui drum de la sensul propriu, denotativ, literal al lexemului / sintagmei, trecând printr-o fază intermediară, în care unitatea lexicală primește statut de metaforă de limbă (« dérivé de langue »), spre stadiul de metaforă creatoare (« dérivé de discours »), manifestă la nivelul individual al limbajului (cf. Rădulescu, 2005: 224-226; Coșeriu, 2009: 167-197).

Bibliografie

Beaugrande, R. de, Dressler, W., 1981, *Introduction to Text Linguistics,* London and New York: Longman Linguistics Library.

Boroianu, Ioana, 1974, *Conceptul de unitate frazeologică; tipuri de unităţi frazeologice* (I), în „Limbă şi Literatură”, nr. 1.

Butiurcă, Doina, 2012, „Locuțiuni / expresii și tipare cognitive”, in *Limba română*, nr. 3-4, an XXII, Revistă de știință și cultură, Chișinău.

Colțun, Gh., 2000, *Frazeologia limbii române*, Chișinău: Editura Arc.

Coșeriu, Eugen, 1994, *Prelegeri și conferințe (1992-1993)*, supliment al publicației „Anuar de lingvistică și istorie literară”, tom XXXIII, Seria A, Lingvistică, Iași.

Coșeriu, Eugen, 1994, *Lingvistică din perspectivă spațială și antropologică. Trei studii*, Chișinău: Editura Știința.

Coseriu, Eugen, 1997, *Linguistica del testo. Introduzione a una ermeneutica del senso*, Roma: Edizione italiana a cura di Donatella Di Cesare, La nuova Italiana Scientifica.

Coșeriu, Eugen, 2000, *Lecții de lingvistică generală*, Chișinău: Editura Arc.

Coșeriu, Eugen, 2009, *Omul și limbajul său. Studii de filozofie a limbajului, teorie a limbii și lingvistică generală*, Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași.

Dimitrescu, Florica, 1958, *Locuțiunile verbale în limba română*, București: Editura Academiei.

Delcă, Dumitru, 2014, http://www.citatepedia.ro/

DȘL – *Dicționar de științe ale limbii* (Angela Bidu-Vrânceanu, Cristina Călărașu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaș, Gabriela Pană Dindelegan), București: Nemira.

Dumistrăcel, Stelian, 1997, *Expresii românești. Biografii-Motivații*. Iași: Editura Institutul European.

Dumistrăcel, Stelian, 1980, *Lexic românesc. Cuvinte, metafore, expresii*, București: Editura Științifică și Enciclopedică.

Dumitriu, Dana-Marina, 2004, *Ça tombe comme à Gavreulette. Frazeologisme franceze cu nume propriu*, Craiova: Editura Aius.

Felecan, Daiana, 2014, *Pragmatica numelui și a numirii neconvenționale: de la paradigme teoretice la practici discursive*, Cluj-Napoca: Editura Mega, Editura Argonaut.

Hristea, Theodor (coord.), 1984, *Sinteze de limba română* (ediția a III-a), București: Editura Albatros.

Munteanu, Cristinel, 2007, *Sinonimia frazeologică în limba română din perspective lingvisticii integrale*, Pitești: Editura Independența Economică.

Munteanu, Cristinel, 2009, *Acuitate auditivă în expresii idiomatice românești*, in *Limba română*, nr. 5-6, an XIX, Revistă de știință și cultură, Chișinău.

Munteanu, Cristinel, 2013a, *Frazeologie românească. Formare și funcționare*, Iași: Editura Institutul European.

Munteanu, Cristinel, 2013b, „Tipuri de sinonimie", în *Limba română*, nr. 9-12, an XXIII, Revistă de știință și cultură, Chișinău.

Podaru, Alina, 2012, „Idiomaticitatea și expresiile idiomatice în italiană și română", in *Philologica Jassyensia*, An VIII, nr. 1 (15), 2012, pp. 309-318, disponibil online http://www.philologica-jassyensia.ro/upload/VIII_1_Podaru.pdf.

Pop, Iuliana-Daniela, 2012, *Expresii fixe cu termini cromatici în francceză și română*, rezumat al tezei de doctorat disponibil online http://www.unibuc.ro/

Rădulescu, Anda, 2005, *Théorie et pratique de la traduction*, Craiova: Editura Universitaria.

Slave, Elena, 1966, *Structura sintagmatică a expresiilor figurate*, în LL, 1966, an. XI, pp. 397-413.

Șăineanu, Lazăr, 1996, *Dicționar universal al limbii române* (volumele I – V), Iași: Mydo Center.

Vlad, Carmen, 1994, *Sensul, dimensiune esențială a textului,* Cluj-Napoca: Dacia.

Vlad, Carmen, 2003, *Textul aisberg. Teorie și analiză lingvistico-semiotică* (ediția a II-a revăzută și adăugită), Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință.

Zafiu, Rodica, 2001, *Diversitate stilistică în româna actuală*, București: Editura Universităţii.

Zanne, Iuliu A., 2006, *Proverbele românilor*. O antologie esențială de Constantin Zărnescu, Cluj-Napoca: Dacia.

Zugun, Petru, 2000, *Lexicologia limbii române. Prelegeri*, Iași: Tehnopress.

Sitografie

http://www.dictionarurban.ro

http://www.123urban.ro/

GEODEMOGRAPHIC INFLUENCE ON THE DIALECTICAL LOCAL VOCABULARY IN THE GEOGRAPHICAL SPACE OF RODNA, BISTRIŢA-NĂSĂUD COUNTY

Mircea Mureşianu, Assoc. Prof., PhD, "Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: Situated at the tripartite border of Transylvania, Moldova (Bucovina) and Maramureş, the commune Rodna in Bistriţa-Năsăud County came to the fore through its argentiferous gold ore made to the advantage of the Hungarian kings and later, in the 18th and 19th century, to that of the Habsburg authorities. The geodemography of workforce migrations took shape in the arrival in the territory of Rodna of people belonging to different ethnies (Hungarians, Germans, Czechs, Slovaks, Polish etc.) who significantly influenced the dialectal vocabulary of Rodna. As a result of our research and investigations, we identified numerous vocabulary terms of the area, which entered the local parlance along with the settlement of these foreign ethnies in the rural space of Rodna. The identified terminology was constituted in a small dictionary.

Keywords: geodemography, Hungarian and Habsburg authorities, workforce migrations, foreign ethnies, dialectal vocabulary.

Introduction

Situated in the North of Romania and North-East of Bistrița-Năsăud county (Fig. 1), Rodna came to the fore by means of silver and gold ore mining, which, for entire centuries, was made in the benefit of Hungarian kings and later (in the XVIIth century and the first half of the XIXth century) in the benefit of the House of Habsburg, becoming a genuine "Mini-Transylvania", through its flow of mining specialist emigrants coming from nowadays Hungarian territory, Germany, Austria, Czech Republic, Slovakia and Ukraine (the geographical area of former Galicia).

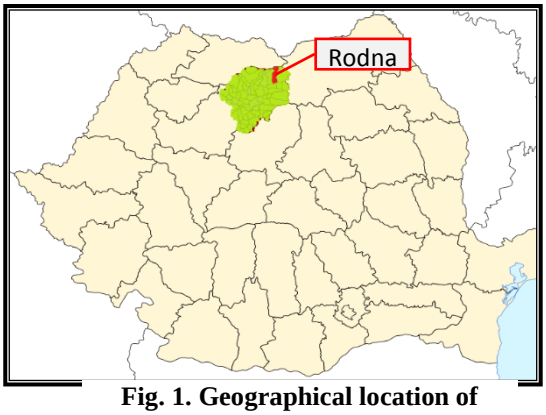

Fig. 1. Geographical location of Rodna at county and national level

A particularity of geodemography of workforce migration (mining in particular) was represented by the multiethnic, multiconfessional and implicitly multicultural structure of the migrating flows. It is important to notice that in all cataloguing actions (censuses) of the population, made either by the Habsburg military authorities during 1720-1857 or by the Hungarian ones between 1867 (when the Austro-Hungarian dualism is established) and 1910 (with the most forced and distorted census made after more than half a century of denationalizations imposed to Romanians and other non-Hungarian ethnies that were present at Rodna), Romanian native people represented the majority.

Nationality	Nr.
Romanians	1431
Hungarians	316
Germans	249
Saxons	22
Gypsies	96
Armenians	10
Others (Slovaks, Czechs, Poles, Ruthenians, Ukrainians)	48

Fig. 2 Ethnic structure of the population at the 1850 census

We also observe the fact that the other non-Hungarian ethnies (Germans, Czechs, Slovaks, Polish, Ukrainians) were largely Hungarised, both through the policy of the Roman-Catholic church, to which they adhered because they were under a Catholic confessional environment in their mother countries, and through the assimilation policy, in exchange of certain economic and social advantages, granted by the Hungarian authorities within the Border Guard Năsăud District[1]. It is, otherwise, well-known that, for over 200 years, the Roman-Catholic church in Rodna is called the „Hungarian church". The belonging to other non-Hungarian ethnies of the above-mentioned is indicated even today by the anthroponomastics of this particular group of non-Hungarians and especially by the conscience of belonging to an ethny that their predecessors had. Consequently, in the landscape of the Rodna onomastics one may identify numerous Czech or Slovakian names (Koblicska, Konicska, Sutak, Kotlar, Policsek, , Popicska, Moraveț) Polish-Galician names (Gurszki, Ostrowszki, Terșanszki, Wiliczki,Wargoszki, Zavaszki), German ones (Bauer, Ernst, Fincer, Griober, Koșofretz, Lönhardt, Schneider, Schuller, Steixner, Stentzel, Stetz, Waldthütter), Armenian names (Ostean, Pelian) or Ukrainian (Spiciuc, Puliuc, Belaniuc)[2]. A part of them are "hidden" at the 1850 census among the 48 registered under the heading "different nationalities", but the majority of them (more than 80%) declared themselves Hungarian (a situation still valid nowadays.)

The cohabitation of the majority Romanian population with a minority Hungarian population that arrived in Rodna to work in the mines (which later gathered people of other nationalities, colonised at the mines within the empire and later Hungarised in known

[1] Mureșianu, Mircea, Influențele geodemografice asupra lexicului dialectal rodnean, Scientific presentation in the conference organized by ISJ, November 10th 1980, Manuscript, p. 2

[2] Mureșianu, Mircea, Districtul Grăniceresc Năsăudean (1762-1851). Studiu de geografie istorică, University Press, Cluj-Napoca, 2000, p. 12

historical conditions) enabled the word exchange, especially borrowed between the two languages but also the occurrence of a significant number of words between Romanian, German and Slavic languages. Consequently, the great benefit of the flow of foreign populations (of the geodemography of workforce migrations) in particular was represented by the enriching and establishment of the local dialect, with lexical "imported" elements, a fact that granted a certain charm to the general dialect in Ardeal and the Rodna dialect in particular.

Methodological aspects

By practicing and promoting a certain local dialect, one understands, along with the study of the literary language, the "existence of certain differentiation elements, both at the level of local dialectal vocabulary and at the level of existing words that are under the print of archaic phonetics or a special one. When the two plans can be separated the temptation of keeping track of or, why not, the study of the specificity of local dialect becomes a reality.

Our first attempt goes back to the period of secondary school (1966-1970), when the Romanian language and literature teacher encouraged us to "assemble mini-dictionaries" made of words that belong to the local vocabulary ("vernacular"). It was a start, a beginning, a period during which we managed, throughout our discussions with the elderly of the village and short written questionnaires, to discover about 400 words in the local dowry.

The concerns for researching elements of dialectal vocabulary were reignited after 1979, when I graduated the Faculty of Geography at Babeș-Bolyai University in Cluj-Napoca and combined to the intentions to study the local anthroponomastics (in which locals and foreigners shaped a specific anthroponomastic area). This way, throughout more than three decades, until 2000, when people gave up mining, I conducted a permanent collaboration with my former Romanian language and literature teacher Bălai Emil, the one who initiated the first researches in this direction. We set the basis of surveys, oral and written investigations (based on questionnaires) being significantly helped in our endeavor by the teacher Mureșianu Silvestru, octogenarian villagers Bureacă Simion, Boldiș Floarea, Cotu Alexandru, or by retired miners such as Terșanszki Anton, Wargoski Iosif and Partene Emil. All of them allowed us to understand and analyze distinct stages of the Rodna vocabulary, the mining dialect being present in a significant percentage and quantitatively consistent.

Results and discussions

There are numerous Hungarian elements and this is, as indicated above, easy to explain. There are even words from different languages that have entered the vocabulary in Rodna through Hungarian: the terms popondecãl "thick carton" and tintã "ink", from German, bogajã, lavor, parapleu from French etc.

Among the words with Hungarian origin that people in Rodna use we may identify the following ones: acãț, alaș, aldui, ardău, arșău, astalâș, baci, badoc, bogău, barșn, bădie, beteșâg, birgăle, biticăl, boactăr, boaldă, boconc, bolderaș, bold, bolând,bondrâș, borbor, box, bucta, budigăi, canot, cantă, capău, călbaș căpălui, căpustă, cărărabă, cănac, ceacanău, ceclie, cerebogar, ciriz, cinaș, coce, cociș, coricolabo, cormălui, cartil, credenț, culduș, cuștului, dărabă, diug, dohănaș, farto, fârtai, fărtălui, fele, feriz, fești, fideu, fidileă, fircăli, font, fuicaș, găzdușag, goiob, halău, harampauă, hașmă, hatijac, hezaș, hia, hogaș, jup, laboș, ler, lipideu, marhă, mejde, metăr, mihei, mintinaș, mnisarăș, moalfă, mocicaș, neni, ocoș, ovodă, pucilă, pcisoc, pec, pciat, pițulă, plev, pont, poplon, porodică, procuț, prăbălui, raita, reumă, rozosin,

sanceu, sãcri, sãmãcișã, sãmãdaș, sãmãlui, scorbaci, sfetãr, socaci, strujac, suhã, șerbel, șogar, șoșpereț, șușțãr, șurlui, tãlpãli, tãulcer, techergheu, trancalãu, tromf, tulvai, țifraș, țingalãu, țipeșã, țânțãrim, vãșcãlan, videre etc.

Most of these words adapted to the phonetical and grammatical system of the Romanian language, giving birth to derivates, eespecially to words with suffixation[3]. Many of these words are not borrowed from literary Hungarian, but from the dialectal speech of the Hungarians of the place. Some of them remained unadapted to Romanian and are currently used both by Romanians and Hungarians in their Hungarian form: baci, cerebogar, cheheș, ciriz, coricolabo, credenț, gomboț, prezli, șoșpereț[4].

The German elements are present within the professional vocabulary, but they also belong to different domains and a significant number of words imposed in the mining field(see the mini-dictionary). Among the German elements present today in the local dialect, we enumerate the following: acurat, bandor, bild, binã, casinã, chit, coastãn, dozã, falț, forbã, fedãr, ferhoangãr, fest, floastãr, gais, gãlendãr, hois, hozãntroagãni, lecãr, lodri, mișmaș, molnãri, pantoaflã, pãrãdaisã, penzãl, plaț, ploatãn, puțuli, rais, rãțept, rigãl, ringhișpil, sãțiscâ, șfebãl, șfenc, șlaier, șmucã, spațir, șpesã, șpir, șpiț, ștraifã, ștrec, ștricãni, ștrimp, șubã, țaigãl, țaignis,țucãr, țag, țurig, unșlag, vandãl, vasãrvag etc.[5]

Slavic elements are also numerous in the vocabulary of Rodna. We are considering solely the dialectal terms, as well as those that might be popular in common speech, but have a distinct meaning in Rodna: bgili, blasnic, bortã, buntuzui, capciu, drug, galițã, haple, îmblãti, împcistri, jghiob, jâg, lesne, mulã, oblojî, ocãrî, pașli, pocinog, porțîie, poștã, râzor, rujã, șafãr, șumandrã, taroste, tãlanț, ujânã, veșcã, zoi etc.

Based on some words that are used today in the local dialect[6], even if some of them occur more and more rarely, we present below a mini-dictionary meant to show our endeavour[7]:

acãț- locust tree (-Hung. akàc)
àcuràt- precisely, exactly (-Germ. akkurat)
àinpruc (mining)-hole in the centre of the mining gallery where the first shot is made (-Germ. Einbruch)
àinștraih (mining)- sill timbers that divide the compartment of the well (-Germ. Einstrich)
alaș- gantry (-Hung. àllàs)
aldui- to wish something to somebody (-Hung. àldani ”to give a blessing”)
baipicãl (mining)- knife sharpened at both ends (-Germ. beide “both” +Pickel “pickaxe”)
bàndor- porch pole (-Germ. Band “link, connection” +or)
barșon- velvet(-Hung. bàrsony)
bãdic- cast iron (-Hung. bàdik)
berlej- wadding (-Hung. dialect bérlés)
bgili- to whiten (materials)- (Ukr. biliti)

[3] Mureșianu, Mircea (coord.), Bălai, Emil, Bălai Rodica, Mureșianu, Leontin, *Rodna-pagini de monografie. Ipostaze istorice, geografice, lingvistice și culturale*, Ando Toyrs Publishing House, Timișoara, 1996, p. 77
[4] *Ibidem*

[55] *Ibidem*, p. 77
[6] *Ibidem*, p. 78
[7] *Ibidem*, pp. 81-94

bgirgã- disease (-Germ. bergab)
bgirgoș- sick, ill
birgãle- ribbon boots (-Hung. bör "leather" + gala "elegant")
blizgui – to snow heavily (Ukr. blisc)
boactãr- guard (-Hung. bakter)
bold- oven vault (-Hung. bolt)
boloboc- carpenter's bench/water level (-Ukr. polubococ, Russian polubocca)
borbir- barber (-Hung. borbély)
box- shoe shine (-Hung. boksz)
bucta- to fail/flunk classes (-Hung. buktatni)
bui-to rush, to invade (-Serbian bujati)
buntuzui- to make a mess, to clutter (comparative term-Polish, Russian bunt "rebellion")
buț- 1. Tenpins failed hit 2. (mining) beam used to arm tunnels (-Germ. Butz "hit")
capãu- police officer (slang) (-Hung.. kopó)
capelã (mining)- horizontal crossbeam that supports the ceiling of the gallery (comparative term-Italian capella, Germ. Kappe)
cartuș (mining)- dynamite charge, patron (-French cartouche)
casinã- casino club (-Germ. Kasino, French casino)
cãlbaș- liverwurst (-Hung. kolbàsz "sausage")
cãpãlui- to weed (-Hung. kapàlni)
cãpustã- stewed cabbage dish (-Hung. kàposzta, Russian kapusta)
cãrãrabã- turnip (-Hung. karalàbè)
ceacanãu- stupid, simpleton (-Hung. csàkàny "axe")
ceclie- wooden skid (-Hung. csàklya)
cerebogar- beetle (-Hung. cserebogàr)
cheheș- (about horses) that coughs (-Hung. kehes "short breath")
chiblã (mining)- box used for ttransportation of materials inside the well (-Germ. Kübel "bucket, pail", Ukr. kiblja)
chinștar (mining)- state ownership (-Hung. kincstàr "treasure, thesaurus")
chit- summer jacket, without coating (-Germ. Kittel "overall, smock")
chiz (mining)- pyrites (-Germ. Kies)
cioroi- spout, tube for pouring (-Hung. csorgò " water spring")
ciriz- gluing paste (-Hung. csirix)
cociș (mining)- carrier, fetcher (-Hung. kocsis)
cocni- to bake (-Germ. kochen "to cook")
colivie (mining)- box for carrying people and materials inside the well (-Sl. kulivja)
comod (mining)- wagon used in mine for the transport of wood for arming (-Germ. Commode "chest of drawers", Ukr. comod)
corfã (mining) – cage (- Germ. dialect Korf)
coricolabo- having crooked legs (-Hung. karika "ring" +làb "leg")
cormãlui- to lead (-Hung. kormànyoz)
craișlog (mining)- safety place during ore explosions (-Germ. Krach "split" +Loch "hole")
cramã (mining)- bedroom for miners (-Germ. Kram "small shop")
crampã (mining)- hammer used for enlarging the holes for drilling (-Germ. Krampe "hook')
crușealã- black dye made of alder bark (-Ukr. krusyty "to crush")

culduș- beggar (-Hung. koldus)
cuștului- to taste (-Hung. kòstolni)
cutãi- to dress smart (-Germ. kutten)
diug-lazy person, "parasite" (-Hung. dög "carrion")
drap –beije (-Hung. drapp)
duflaș- double (-Hung. dupla)
eclisã (mining)- piece used for patching rails/tracks (-Fr. èclisse)
faislãu (mining)- hammer used for supporting the drill (-Germ. Fäustel)
fãrtai- quarter (-Hung. fertàly)
feldor (mining)- 2-meter wide and high gallery (-Germ. Feldort "place of mining)
ferhoagãr- curtain, drape (-Germ. Vorhang)
fest- quickly, consistently (-Germ. fest "strong, consistent")
filung (mining)-cage girder (-Germ. Führung "guiding")
fioc- drawer (-Hung. fiòk)
fircãli- to scribble (-Hung. fircàlni)
foanță(mining)-oil lamp for mines (-Germ. Funzel, Funze, Funsel)
foitaș (mining)-border, clay (-Hung. fojtàs)
foitui (mining)- to load up the well (-Hung. fojtani)
forjomp (mining)- a well that exceeds 4 metres in depth (-Germ. vor "forward" +jomp)
fuicaș-one who does shallow things, reckless (-Hung. fujkàs)
gais- spirit (-Germ. Geist)
galiță- domestic animal (-Slavik galika)
gang (mining)- gold and silver ore (-Germ. Gang)
gălendăr- banister (-Germ. Geländer)
găvozd-sprag used to chap logs (-Sl. gvozdu)
găvozd- to use a sprag (-Sl. gvozditi)
gândului- to clean up (-Hung. gondozni " to take care"+ gondolni "to think")
giolgi- shroud (-Hung. gyolcs)
goiob- ballbearing (-Hung. gòlyò)
gomboț- dumplings with plum filling (-Hung. gomboc)
haple- somebody who talks too much (-Bg. Haplju)
harampauă- tongs (-Hung. harapò)
hașme- small onions used for sowing (-Hung. hagyma "onion")
hatijac-backpack, knapsack (-Hung. hàtizsàk)
hărăntui- to waste (-Hung. harantolni)
hebăl-lifting-jack (-Germ. Heber "lever")
hecempece- dogberry, hip rose (comp-Germ. Heckenrose)
hiț- in the syntagm "a da în hiț" to light (-Germ. hitze "heat")
hoamăr(mining)- hammer (-Germ. hammer)
hoher- flayer (-Hung. hóhér)
hont- udimentary wheelbarrow used for ore (-Germ. Hund "wagon")
hozontroagăni-braces, suspenders (-Germ. Hosenträgen)
hubăna- to swing, to sway (-Germ. Hub, Hübe "lifting")
hucman (mining)-mining foreman (-Germ. Huttman)
ibărsig (mining)- gallery towards the upwards horizon (-Germ. übersicht "overview")
izițăr- to speak sharply to somebody (-Germ. Exerzieren)
îmblăti- to try, to walk for a long time (-Sl. mlatiti)

jomp (mining)- 1. the bottom side of the well with water 2. small well (-Hung. zsomp, Germ. Sumpf)
jup- bundle of corn stems (-Hung. zsup)
lăcriță- round wooden box for cheese (-Bg. rakla)
lecăr- long coat made of buckram (-Germ. Reckel, from Rökel ȚcoatȚ, Hung. rekli, lékri)
lisnițe- fruit tree
lișniță-fruit
lobdă-piece of wood (-Ukr.lodva)
lodri-sledge (-Germ. Rodel)
lotholț (mining)-pieces of wood set on the walls of the gallery (-Germ. Klotz ”clog” + Holz ”wood”)
maioș- liver sausage (-Hung. màj ”liver”)
mișmaș- scam, trick (-Germ. Mischmasch)
moaflă- stupid, fool (-Hung. mafla)
patron (mining)- dynamite charge (-Germ. Patrone)
plaț- place to store wood from forestry (-Germ. Platz ”wood strorehouse”)
plebanoș- Catholic priest
ploatăn- heating plate (-Germ. Platten ”cooking machine”)
pont- fixed, point (Hung. pont)
pontoș- punctual (-pont+-oș)
poplon- blanket, counterpane (-Hung. paplan)
pòpondecăl- thick carton (-Hung. peppendeckel)
porodică- tomato (-Hung. paradicsom, -Germ. Paradeis)
pòtia-in the syntagm de-a pòtia ”in vain” (-Hung. potya)
premă- fur coating in male jackets (-Hung. prém ”fur”)
prezli- breadcrumbs (-Hung. prézli)
pustă (mining)- 1. steril, mean 2. end of a gallery, where there is no more exploitation 3. bed, bedding (-Hung. puszta ”empty, void”)
puțuli- to polish (-Germ. putzen)
raita- in the syntagm ”a umbla raita” to wander (-Hung. rajta)
rais- rice (-Germ. Reis)
rățept- recipe (-Germ. Rezept)
reumă- rheumatism (-Hung. reuma)
rigăl-door swirl (-Germ. Riegel)
rocoanță- device that prevents wood from falling down the wagon (-Hung. rakoncza)
ruc-in the syntagm ”a da un ruc” to push (-Germ. Ruck ”push”)
sămăcișă- soured milk (-Ukr. Samocisa)
sămădaș- account, expense (-Hung. szàmolàs)
sămălui- to count (-Hung. szàmolni)
scorbaci- whip (-Hung. korbàcs)
sfetăr-jersey (-Hung. szvetter)
șaht (mining)-well, pit (-Germ. Schach, Russ. Sahta ”mine”)
șerbăl- chamberpot (-Hung. serbeli, -Germ. Serbli)
șfebăl-match (-Germ. Scwebel ”sulphur”)
șfenc- in the syntagm ”a face șfencuri” to balk (-Germ. Schwenke ”swing”)
șfendăli- to put in frills (-Germ. schwenken ”to move”)
șfung- impulse, speed (-Germ. Schwung)

șleaf- soaking wet (-Pol.szlak, Ukr. sljah)
șmucă- (mining)- ochre, rust-colored dye from gallery ore (-Germ. Schmuck ”ornament”)
șodronie (mining)- aerial ropeway with its own installation equipment
(-Hung. sodrony ”wire”)
șoșpereț- salt cracknel (-Hung. sos ”salty”+ perec ”cracknel”)
șpan (mining)- piece of wood used to clasp armings (-Germ. Span ”chip”, Spanner „stretching device”)
șpir- knack, trickery , dishonest arrangement, -Germ. Spiel ”business„)
șpirag(mining) –spiral drill for soft stone (-Germ. spiralig)
șprenț (mining)- transport installation with balance weight- the charged wagon pullsteh empty one upwards
șpuri- love child (-Germ. Spur ”remain”)
șpureancă- feminine of love child
șteamp(mining)- ore flotation (-Germ.Stamph)
ștendăr (mining)- post used to arm tunnels(-Germ. Ständer)
știmp(mining)- post supporting the wall of the gallery (-Germ. Stempel)
știol(mining)-gallery that is stuck (-Germ. Stollen)
ștrimp-sock (-Germ Strumph)
ștulf(mining)-pneumatic prop that supports the die (-Germ. Stuhl ”chair”)
șubă-skid (-Germ. Schub)
șulcă (mining)- dumpling (-Germ. Sulze ”mincemeat”)
șulțăr (mining) electricity generator
șurlui- to wash the floor with lye (-Hung. surolni)
tăulcer- funnel (-Hung. tölcsèr)
techergheu- rogue, tramp (-Hung. tekergö)
ticlazău- flat iron
tintă- ink (-Hung. tinta, -Germ. Tinte)
trancalău- stupid (-Hung. tràncàlo)
țaigăl- clock hand (-Germ. Zeiger)
țaignis- forensic report (-Germ. Zeignis)
țâmorman (mining)- carpenter who chops wood (-Germ. Zimmermann)
țâncuș (mining)- 20-30 cm chisel used for mining ore (-Hung. cinkus, -Germ. Zinke)
țifraș- beautiful (-Hung. cifra)
țingalău-bell (-Hung. csengö, Srb. cingara)
țipeșă- mint candy (-Hung. csipès)
țug-1. air flow (-Germ. Zug)
țurig-back (-Germ. Zuruck)
ujână- afternoon snack (-Sb. Uzina, Sl. uzina)
ulicarniț-someone who wanders (-lane, -Sl. ulica+ arniț)
unșlag- wet compress (-Germ. Unschlag)
unștroț(mining)-Germ. um+ Strossl ”gallery step”)
val-worry,concern (-Sl. valu)
vasarâș (mining)-draining canal along the gallery (-Germ. Wasserrösche)
vasărvag- water/hand level(-Germ. Wasserwage)
vășcălan- dustpan (-Hung. vaskalan ”iron spoon”)
vecăl- alarm clock (-Germ. Wecker)
verc (mining)- mining industry (-Germ. Werc ”factory”)

veșcă- round wooden box used for cheese (-Ukr. Vecka)
vexăl (mining)- mine switchgear (-Germ. Wechsel)
videazon(mining)- supervisor (-Hung. vigyàzo)
vincăl- corner iron (-Germ. Winkel ”nails”)
vismerteg- water/hand level (-Hung. viz ”water”+ mérték „measure”)

Conclusions

The result of cohabitation between the Romanians in Rodna and the foreign migrating population (brought by Hungarian kings) in view of developing mining and supervising mountain transit traffic is visible in the emergence of a dialectal vocabulary that is extremely rich, interesting and varied. Our research identified an important number of dialectal words (around 1000) that had not been previsouly recorded, new meanings, unknown derivates, idioms and syntagms that are specific to the area, local dialectal ”dowry” consisting of numerous terms (over 300) in the mining area. Based on this research, we assembled a mini-dictionary made of 193 words that are and have been used consistently and thoroughly in the local speech.

Bibliography

Mureșianu, Mircea (coord.), Bălai, Emil, Bălai Rodica, Mureșianu, Leontin, *Rodna-pagini de monografie. Ipostaze istorice, geografice, lingvistice și culturale*, Ando Publishing House, Timișoara, 1996

Mureșianu, Mircea, *Districtul Grăniceresc Năsăudean (1762-1851). Studiu de geografie istorică*, University Press, Cluj-Napoca, 2000

Mureșianu, Mircea, *Influențele geodemografice asupra lexicului dialectal rodnean, Scientific presentation in the conference organized by ISJ*, November 10th 1980.

INTERDISCIPLINARITÉ PRISE EN COMPTE LORS DE LA CRÉATION D'UN QUESTIONNAIRE SOCIO- ET PSYCHOLINGUISTIQUE. LE CAS DE NOMS COMMERCIAUX

Oliviu Felecan, Assoc. Prof., Hab., PhD, Technical University of Cluj-Napoca, Baia Mare Northern University Centre

Abstract: This study aims at proving the extent to which linguistics and fields related to it (socio- and psycholinguistics) contribute to the conception of a questionnaire, as a means of research into onomastics in contemporary Romanian public space. The determination of the origin of business names (retracing their etymology) is a complex exercise, developed on the basis of an interdisciplinary theoretical input; the unitary dimension is ensured by the selection of certain parameters of investigation that are universally (transdisciplinarily) applicable. Of the coordinates that will be taken into account in the present paper, worth mentioning are the way in which questions are formulated, the direct method of observation and survey, and the linguistic results / variables targeted, as diagnostic indices of the phenomenon in question.

Keywords: onomastics, questionnaire, sociolinguistics, psycholinguistics, interdisciplinarity.

1. Préliminaires

Parmi tous les moyens modernes d'approche et de recherche de certains aspects particuliers de la langue roumaine, l'enquête occupe une place privilégiée, en étant une source principale d'informations pour les recherches de socio- et de psycholinguistique. Cette dernière a été appliquée dans le domaine de l'onomastique par Teodor Oancă dans *Sociolingvistică aplicată. Cercetări de antroponimie [Sociolinguistique appliquée. Recherches d'anthroponymie]* (2001) et par Oliviu Felecan dans l'étude *Aspecte socio- şi psiholingvistice reflectate în realizarea unei anchete antroponimice [Aspects socio- et psycholinguistiques reflétés dans la réalisation d'une enquête anthroponymique]* (2010 : 25-35). Dans la présente étude on observera les dénominations commerciales dans l'espace public roumain actuel.

1.1. L'objectif de l'étude

La présente étude se propose de rechercher le segment le moins étudié du cadre de l'onomastique : les noms officiels, autres que les anthroponymes et les toponymes. À partir d'une multitude de noms d'institutions publiques, organisations, sociétés, équipes sportives, marques, etc., ont été sélectionnées des sociétés commerciales qui, à travers la variété des dénominations, attisent l'intérêt pour la découverte de l'origine de ce qui se trouve derrière le pignon sur rue.

Concrètement, l'investigation est orientée sur la modalité de l'investigation, sur la réalisation du questionnaire pour identifier les relations établies entre les noms attribués aux sociétés par les patrons et les possibilités dont la langue dispose, en prenant en compte la subjectivité de chaque personne dans l'acte d'attribution de noms. Comme le *Dictionar de sociologie [Dictionnaire de sociologie]* (1998: 96) le précise, « le questionnaire assure l'obtention des informations utiles pour connaître les phénomènes et les procès sociaux. »

L'observation et la participation *in vivo* sont fondamentales dans l'enquête collective car, à l'intermède de celles-ci, on arrive à diversifier les lieux d'investigation et implicitement, l'obtention des résultats plus concluants. Les sources complémentaires – des études statistiques et économiques générales, la base de donnés de la Chambre de Commerce et Industrie – ne sont pas exclues, mais l'enquête reste fondamentale dans l'identification exacte de l'origine des noms de sociétés.

1.2. Perspectives théoriques

L'approche de la recherche se fait en incluant une perspective interdisciplinaire, en se basant principalement sur la sociolinguistique, sur la psycholinguistique, sur l'anthropologie et sur l'onomastique.

Le concept fondamental sur lequel on a construit nos considérations est celui de la *variation onomastique* (analogue à celui de la variation linguistique, de la sociolinguistique) – visant la covariance systématique entre le composant social / anthropologique (décrit dans les termes des facteurs de variabilité connus : âge, sexe, statut socioprofessionnel, ethnie)[1], le composant psychologique (décrit dans les termes des facteurs de nature psychologique), le composant économique (la relation établie entre le nom de la société et le message transmis aux clients potentiels) – et celui linguistique (anthroponymique), dans l'acte d'attribution de noms.

La prémisse à partir de laquelle on a commencé cette démarche est que le nom attribué à une société commerciale a comme déterminants des facteurs psychologiques impliqués dans l'acte de la nomination (la configuration psychologique de ceux qui attribuent les noms), des facteurs économiques (le profil de la société, le domaine d'activité), de même que des facteurs d'appartenance de l'individu (par les attributaires de noms) à un certain cadre historique / culturel / zone géographique / à une certaine classe sociale / confession, etc.

1.3. Méthodologie

La méthodologie de recherche implique deux composantes :

- la méthodologie de composition du corpus,
- la méthodologie d'interprétation du matériel.

Comme méthode de collecte du matériel, on a opté pour la mise en commun de l'enquête directe, sur le terrain, et de l'observation des faits. L'enquête directe se base sur le questionnaire, sur la discussion, sur une observation sur le vif, sur une interrogation, des moyens d'investigation empirique. On a réalisé à cet effet un questionnaire plus restreint, qui puisse surprendre les variables onomastiques représentatives pour les différenciations (enregistrées, dans le périmètre investigué) du nord-ouest du pays, la zone échantillon où l'enquête sera focalisée. Le questionnaire comprend des questions ouvertes, claires, accessibles, adressées à chaque répondant de l'enquête.

En ce qui suit on présentera quelques aspects socio- et psycholinguistiques reflétés dans le questionnaire de l'enquête onomastique. On s'est proposé, par principe, de composer le questionnaire de telle manière qu'on surprenne et explique la réalité onomastique donnée, en l'occurrence qu'on déchiffre les mécanismes psychologiques du choix des noms de sociétés, à travers une enquête directe et non pas par des suppositions.

2. L'enquête onomastique

2.1. Particularités de l'enquête onomastique

En tant qu'enquête sociolinguistique de type particulier, l'enquête onomastique se propose d'analyser des dénominations d'une communauté linguistique ou d'une région

[1] Pour le traitement de la problématique sociolinguistique de ce genre, voir, entre autres, l'étude de synthèse Ionescu-Ruxăndoiu / Chiţoran 1975, Ciolac 1997, *Tratat de dialectologie românească* [Traité de dialectologie roumaine] 1984.

donnée. Toutes les définitions convergent vers la même idée : « les termes d'enquête, d'investigation sur le terrain, de recherche sociologique concrète […] désignent l'opération de collecte et le traitement des informations dans le but de vérifier certaines hypothèses scientifiques ou de formuler des solutions pour résoudre les problèmes sociaux et cela suppose une démarche méthodologique rigoureuse, de même que la possibilité de quantifier les informations. » (Chelcea, 1975: 30). Selon *Dicţionarul de sociologie [Le dictionnaire de sociologie]*, l'enquête sociologique est « la méthode de recherche qui incorpore des techniques, des procédés et des instruments interrogatifs de collecte des informations, spécifiques à l'enquête directe et au questionnaire sociologique. La réalité sociale, les phénomènes et les procédures spécifiques, ainsi que l'attitude des gens par rapport à ceux-ci, les significations qu'ils leur attribuent représentent son objet d'approche. » (1998: 35). Conformément au *Dicţionarul de sociologie* [*Le dictionnaire de sociologie*] paru à Oxford, « le terme fait d'habitude référence aux collectes de donnés qui utilisent à la fois l'enquête directe et l'échantillonnage pour produire des séries de données quantitatives accessibles à l'analyse sur l'ordinateur » (2003: 42).

En partant de la dernière définition citée, on peut conclure que l'enquête, de même que le sondage, suppose la recherche sur le terrain et le traitement statistique des résultats. Elle ne s'arrête pas aux données d'ordre subjectif (individuelles ou de groupe, économiques ou culturelles). Contrairement au sondage d'opinion, *l'enquête* se sert d'une multitude de moyens pour obtenir les informations et elle ne se résume pas seulement au questionnaire et à l'interrogation directe. L'univers de référence de l'enquête est constitué par la collectivité, la population sur laquelle l'investigation sera concentrée. En fonction de la réalité sur le terrain et du but recherché, la sélection des informateurs (les propriétaires des magasins et celles et ceux qui ont créé les noms des commerces) doit se faire en fonction des paramètres sociolinguistiques essentiels pour la recherche visée: l'âge, le sexe, l'occupation, le statut social, le niveau de culture (la formation), la provenance géographique, le type de la localité de résidence (urbain / rural), le rôle détenu dans la communauté, etc.

En tant que variante de l'enquête sociolinguistique, la présente enquête onomastique présente quelques caractéristiques communes à celles de la première :

- suppose l'utilisation simultanée d'un grand nombre d'informateurs, d'âges différents, originaires de la localité concernée ou bien qui y sont établis depuis peu, etc.;
- nécessite la sélection d'un échantillon représentatif, extrait des communautés économiques diverses, à la fois du milieu rural comme du milieu urbain;
- suppose l'utilisation d'un grand nombre de paramètres extralinguistiques, remarqués plus rigoureusement, non seulement dans les communautés rurales conservatrices, mais dans toute la zone analysée;
- suppose l'utilisation d'un questionnaire de dimensions réduites : « les chercheurs suivent seulement quelques phénomènes linguistiques, les soi-disantes variables linguistiques, auxquelles on confère la valeur d'indices pertinents (indicateurs) pour les différenciations d'une certaine communauté » (Ionescu-Ruxăndoiu / Chiţoran 1975: 26), ayant les différences spécifiques suivantes:
    - ils enquêtent sur un domaine particulaire (l'acte d'attribution de nom public, commercial) ;
    - ils organisent la méthodologie en partant des caractéristiques du matériel enquêté (émanant des personnes dynamiques, économiquement actives, ayant un esprit entrepreneur).

La nécessité d'une telle enquête découle du fait que la structure économico-sociale de l'époque actuelle évolue très rapidement et que le paysage des noms commerciaux s'élargit et

se diversifie sans interruption, en rapport avec le niveau d'information de la population, de son comportement ou de sa mobilité. En même temps, certaines attitudes et motivations dominantes dans la collectivité se manifestent, et ces dernières, si elles sont correctement déchiffrées, peuvent dévoiler des tendances socio- et psychologiques dans le choix des noms attribués aux magasins. C'est ainsi que l'enquête onomastique peut constituer une manière scientifique d'investigation de l'univers subjectif des dénominations commerciales.

2.2. Le questionnaire onomastique

2.2.1. Aspects définitionnels

Dans *Dicţionarul de ştiinţe ale limbii [Le dictionnaire des sciences de la langue*] on précise que « la structure du questionnaire est conditionnée par le but de la recherche (la description complète des dialectes étudiés ou d'un certain sous-système linguistique : phonétique, lexique, etc. ; l'étude des phénomènes de conservation ou de la répartition des innovations ; l'étude de l'influence de la langue littéraire sur les dialectes ou des interférences entre les systèmes des différents dialectes, etc.), mais aussi par la méthode d'interprétation des données linguistiques que le chercheur a l'intention d'utiliser » (2005: 103). Par rapport à celles-ci, le questionnaire onomastique, comme principale méthode utilisée dans cette enquête, est beaucoup simplifié, toutefois il faut prendre en compte les aspects suivants :

- *le contenu du questionnaire* vise la spécificité du matériel linguistique-cible: le questionnaire onomastique est une variante dérivée d'un questionnaire sociolinguistique, avec un inventaire réduit de questions spécifiques, posées dans un cadre méthodologique propre à l'étude de la variété onomastique ;
- *la longueur du questionnaire* constitue un problème à la fois de méthodologie et de technique de la recherche. Des considérations d'ordre matériel[2] et temporel[3] mènent à une recherche spécifique des indicateurs concluants pour la démarche engagée. La capacité de choisir de l'univers des indicateurs possibles seulement ceux qui sont représentatifs devient obligatoire pour le développement et le bon déroulement de l'enquête Dans le but d'obtenir un bon déroulement pour une telle enquête anthroponymique[4], il devient alors obligatoire d'extraire de l'univers des indicateurs possibles, seulement ceux qui sont véritablement représentatifs.
- *le but recherché dans l'enquête :* l'étude et le questionnaire s'occupent, au sens le plus large, des relations entre les noms de sociétés et les particularités, les passions, les sensibilités des sujets humains individuels qui les choisissent et qui les interprètent.

En même temps, il faut aussi prendre en compte le profil sociolinguistique, psycholinguistique et ethnolinguistique de l'attribution de noms. Le but est celui de montrer l'origine ou les changements en fonction des états, des affects, de la pensée, du tempérament des acteurs onomastiques, qui se font responsables du choix d'un nom « traditionnel » ou d'un autre nom emprunté à une autre langue. La tâche centrale du questionnaire est de déceler les procès conscients ou bien inconscients qui ont lieu au moment où les enquêtés choisissent le nom pour leur société. Les comportements et les procès psychiques interagissent, et les résultats reflètent aussi bien le statut des différentes traditions onomastiques d'un domaine économique, d'une localité ou d'une famille, que la modernisation du registre onomastique de

[2] On fait ici référence à l'aspect financier (une feuille de papier pour trois enquêtés).
[3] On a pris en compte ~2 minutes / questionnaire appliqué, vu que chaque operateur d'enquête appliquera quelques dizaines de questionnaires.
[4] En opposition, l'enquête dialectale a une multitude de questions, car « c'est une action ayant un but très clairement défini – l'obtention des informations sur le code et le comportement linguistique spécifique à une certaine communauté » (Manu Magda, 2003: 46). L'objectif visé consiste dans la composition des atlas linguistiques, des monographies, des glossaires ou des anthologies avec des textes dialectales.

l'espace public roumain[5]. C'est ainsi que le questionnaire reprend de la méthodologie de l'*ethnolinguistique* au moment où il suit l'attitude par rapport à la langue et par rapport aux différents composants de celle-ci, le *nom* en l'occurrence.

2.2.2. Principes dans la composition du questionnaire onomastique

Comme *type* de questionnaire, celui que l'on propose, quoique réduit du point de vue du nombre de questions, présente une complexité satisfaisante[6] pour déchiffrer correctement la motivation de l'attribution des noms commerciaux.

À travers le *contenu,* il vise la qualité des informations. Les questions sont simples, adaptées à tout type d'interlocuteur, quel que soit le niveau de culture de la personne enquêtée. Leur succession est logique: les questions essentielles sont placées dans la première partie du questionnaire. De ce point de vue, le questionnaire a à la fois un composant d'ordre administratif, - des données factuelles (la dernière question contient quelques paramètres d'identification : l'année de naissance et la localité / le pays d'origine) et un composant d'opinion – des données d'ordre subjectif, impossible à être observés directement, à savoir l'attitude et la motivation du choix d'un prénom, la préférence pour une certaine dénomination. On a évité la demande d'identification de la personne interrogée par crainte d'une éventuelle réticence à dévoiler son nom, dans une économie où les contournements de la loi sont monnaie courante.

En tant que *forme,* le questionnaire ne contient presque que des questions ouvertes, qui ne permettent pas le choix des réponses pré-formatées, en laissant à l'enquêté la liberté d'une formulation spontanée des réponses. Ces dernières permettent de collecter des informations complexes sur tous les éléments suivis, sans utiliser des termes techniques, des mots ambigus, tels que des mots extraits d'un jargon ou d'un argot. En même temps, le questionnaire a un seul thème, quoique la dernière question semble avoir un caractère personnel.

En tant que *moyen d'application*, on a évité la variante du questionnaire auto-administré, par l'enregistrement des réponses par les enquêtés eux-mêmes qui sont soumis à l'investigation, puisque la pratique a démontré que le questionnaire administré par les opérateurs d'enquête, qui la conduiront en face-à-face représentait la solution optimale. Ils assurent la représentativité de l'échantillon, peuvent suivre la compréhension des questions, permettent l'accès à tous les répondants, quelle que soit la taille de la société ou le chiffre d'affaire. L'interaction verbale de type interrogation directe mène à l'enrichissement et au perfectionnement de la méthodologie de la collecte et de l'interprétation du matériel onomastique, d'un côté, et elle adapte l'aspect de la question à des variables de nature spatiale aussi (milieu rural / urbain), psychologiques, sociales (personnes ayant suivi un cursus minimum ou ayant fait des études supérieures), contextuelles, de l'autre. La méthode du sondage doit être appliquée de telle sorte que l'on dépasse l'artificiel du cadre de l'enquête.

3.2. La structure du questionnaire

3.2.1. Le questionnaire modèle

On présente ici le modèle de questionnaire que nous proposons:

Questionnaire d'enquête socio- et psycholinguistique n°….de la localité…

[5] « On arrive ultérieurement aux généralisations théoriques même si ce n'est qu'en se basant sur une quantité suffisamment importante de données (= variables [socio]linguistique) collectées sur le terrain (et analysées statistiquement), en fonction d'une série de paramètres » (Ciolac, 1997: 22), comme par exemple: le coté subjective de l'option pour un certain nom, le type de la zone de résidence, le statut socioculturel de l'émetteur.

[6] En tant que modèle d'application théorique, j'ai pris comme point de repère l'œuvre de Septimiu Chelcea, *Chestionarul în investigaţia sociologică [Le questionnaire dans l'enquête sociologique]* (1975: 143 - 187).

3.2.1.1. Comment s'appelle votre société (/s'appellent vos sociétés) (/où travaillez-vous)?

En s'agissant d'un questionnaire spécialisé, ayant un seul thème, on passe directement de la question introductive de familiarisation avec la personne interrogée, à la collecte des données objectives (l'identification de la société dans le paysage économique et commercial contemporain). L'enquête entreprise porte sur la réalisation des recherches plus détaillées sur des études de cas, de même que l'analyse des procès causals et des explications dérivées du choix d'une dénomination commerciale.

3.2.1.2. Pourquoi avez-vous opté pour ce(s) nom(s) ?

La deuxième question, principale, ouverte, porte sur la collecte des données subjectives (opinions, attitudes), capables d'offrir, en dehors des contenus des réponses, de riches informations sur la personnalité des personnes interrogées concernant le choix d'une dénomination pour leur propre société. La question est formulée de telle manière que ni la réponse ni, par défaut, sa validité ne soit influencée. La motivation qui reste derrière la nomination peut être extrêmement diverse : elle peut être liée au nom du propriétaire ou à n'importe quel autre membre de la famille, au domaine d'activité, à un passe-temps du patron, à une histoire dans sa vie, à la toponymie ou bien tout simplement, à un nom qui veuille choquer et, grâce à cela, à faire de la publicité /attirer la clientèle. On enregistre des situations quand les noms des sociétés sont choisis suite à des voyages à l'étranger, suite aux séjours plus ou moins longs dans d'autres pays. La stratification onomastique, de même que celle linguistique, est dépendante à la fois du statut socioéconomique des membres d'une communauté et de l'indice de mobilité sociale de cette communauté-là. Les noms des sociétés sont liés à l'effet de la mobilité sociale sur le comportement onomastique. Souvent, le choix des prénoms étrangers a pour origine les voyages plus courts (des visites) ou plus longs (pour le travail ou pour les études) à l'étranger. Le dépistage des relations établies entre le nom de la société et la motivation subjective ou objective qui se trouve derrière le choix ne peut être lu correctement qu'à travers des techniques d'observations, par des questionnaires correctement déchiffrés suite à l'enquête.

3.2.1.3. En quelle(s) année(s) avez-vous créé la société (/les sociétés) ?

La question a le rôle de découvrir la relation entre le nom choisi pour la société et le contexte historique, social, économique où elle a été créée. Il y a certaines sociétés commerciales qui comprennent dans leur nom l'année du lancement sur le marché, exactement comme les noms des autres peuvent être influencés par un certain événement.

3.2.1.4. Avez-vous déjà changé le nom de la société ? Pourquoi ?

NON OUI

Cette question, fermée, ne contraint pas l'enquête, mais elle la dirige aussi vers d'autres paramètres, tel le changement onomastique. Il s'agit de personnes entreprenantes qui ont l'habitude de créer de nouvelles sociétés ou de leur changer le nom pour des raisons fiscales. Par contre, d'autres ont fait appel à cette astuce pour des raisons commerciales, pour attirer / fidéliser des clients ou bien suite à des études de marché, qui ont prouvé que l'ancien nom n'a pas été le bon choix, et le nouveau nom aurait un impact publicitaire plus avantageux.

3.2.1.5. Quelle est votre année de naissance et où êtes-vous né (la localité, le pays)? La question suit les différentes options onomastiques en fonction de l'âge des patrons. L'âge des administrateurs ou la génération à laquelle ils appartiennent peut constituer un indice socioculturel d'une certaine mode.

D'un côté, le nom de la région originaire peut influencer l'option onomastique de plusieurs patrons, au sens où ils choisissent des noms des lieux où ils sont nés. D'un autre

côté, les administrateurs étrangers optent, dans la plupart des fois des cas, pour des noms de leur pays d'origine. En même temps, puisque l'appréciation des Roumains pour tout ce qui vient de l'étranger est bien connue, surtout de l'Occident, le choix d'un nom étranger représente, d'après eux, la clé du succès pour leur entreprise. La diversité onomastique doit être analysée en tenant compte à la fois des éléments qui lui assurent de l'unité et du cosmopolitisme, et de l'intégration dans le processus de **la** globalisation, présents aussi dans le domaine étudié.

3.2.2. D'autres paramètres possibles d'investigation

Dans le cas d'un questionnaire plus complexe, on aurait peut-être trouvé la place pour d'autres questions pertinentes du point de vue socio- et psycholinguistique, mais des questions qui, probablement, auraient éveillé des soupçons aux yeux des répondants et, pour éviter un tel manque de collaboration, on a décidé d'y renoncer. L'identification des interrogés aurait pu générer d'autres soupçons auprès de chefs d'entreprises de la « zone grise » de l'économie ; l'interrogation sur le niveau d'instruction aurait embarrassé, probablement, ceux qui n'ont suivi qu'un cursus minimum, de la même façon que l'obtention d'un diplôme – dans le paysage du système d'enseignement contemporain – ne constitue plus aucun obstacle ; les informations portant sur l'ethnie ou la confession, quoique pertinentes du point de vue du choix des noms de société, pourraient être interprétées comme étant discriminatoires. Une autre question possible aurait pu être possible dans le cas où l'administrateur avait interrogé quelqu'un sur tous ses choix. Il y a des personnes hésitantes, incapables de prendre une décision toutes seules ou bien qui ne veulent pas assumer cette responsabilité. C'est ainsi qu'elles peuvent faire appel à des « spécialistes » plus ou moins autorisés. En manque d'inspiration, les créateurs d'entreprises peuvent également avoir recours aux techniciens de la Chambre de Commerce et Industrie lesquels peuvent vérifier si le nom de la future société, ne fait pas doublon commercial illégal avec quelque concurrent existant déjà sur le marché local ou régional.

3.3. L'application du questionnaire

Le questionnaire sera appliqué par des opérateurs d'enquête sélectionnés parmi les étudiants en master à l'Université Technique de Cluj-Napoca, Centre Universitaire Nord Baia Mare. Ils choisiront un échantillon représentatif de leur région de domicile – en l'occurrence le nord-ouest du pays –, en couvrant ainsi aussi bien le milieu urbain que le milieu rural. On réduit ainsi les coûts et une formation préalable sera donnée sur place. En même temps, ils peuvent être plus facilement motivés et le résultat du travail sur le terrain est simultanément conduit en rapport avec l'enquête. L'analyse, l'interprétation et le stockage des informations seront opérés par des chercheurs expérimentés, afin de pouvoir vérifier l'application correcte des questionnaires et l'exactitude des résultats.

4. Conclusions

La présente étude essaye d'adapter les moyens d'investigation sociologiques au domaine linguistique, en général, et onomastique, en particulier, à travers la présentation d'une enquête de terrain qui a pour but l'analyse de l'origine des noms de sociétés du paysage roumain actuel. La structure du questionnaire, le choix de l'échantillon, la planification et le contrôle du travail sur le terrain, la préparation et la collecte des informations des opérateurs d'enquête représentent quelques éléments définitionnels que l'on a traités. Ils supposent une démarche méthodologique rigoureuse, où l'ordre et la formulation des questions sont corrélés avec la transparence et l'accessibilité. La réussite du questionnaire et de la dissémination des

résultats peut constituer un point de départ pour des recherches dans des domaines connexes, tels la sociologie, la psychologie, l'anthropologie, l'économie[7].

Bibliographie:

BIDU-VRĂNCEANU, ANGELA/ CRISTINA CĂLĂRAŞU/ LILIANA IONESCU-RUXĂNDOIU/ MIHAELA MANCAŞ/ GABRIELA PANĂ DINDELEGAN, 2005, *Dicţionar de ştiinţe ale limbii*, Editura Nemira, [Bucureşti].

BORLANDI, MASSIMO/ RAYMOND BOUDON/ MOHAMED CHERKAOUI/ BERNARD VALADE, (eds.) 2009, *Dicţionar al gândirii sociologice*, Polirom, [Iaşi].

CARAGIU MARIOŢEANU, MATILDA 1975, *Compendiu de dialectologie română (nord- şi sud-dunăreană)*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti.

CHELCEA, SEPTIMIU 1975, *Chestionarul în investigaţia sociologică*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti.

CHELCEA, SEPTIMIU 1982, *Experimentul în psihosociologie*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti.

CIOLAC, MARINA 1997, *Sociolingvistica şcolară*, Editura All, [Bucureşti].

MARSHALL, GORDON (coord.) 2003, *Dicţionar de sociologie Oxford*, Univers Enciclopedic, Bucureşti.

FELECAN, OLIVIU 2010, *Aspecte socio- şi psiholingvistice reflectate în realizarea unei anchete antroponimice*, en Nicolae Saramandu, Manuela Nevaci, Carmen Ioana Radu (eds.), *Lucrările celui de al treilea Simpozion Internaţional de Lingvistică (Bucureşti, 20-21 noiembrie 2009)*, Editura Universităţii din Bucureşti, [Bucureşti], p. 25-35.

IONESCU-RUXĂNDOIU, LILIANA/ DUMITRU CHIŢORAN, 1975, *Sociolingvistica. Orientări actuale*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti.

MANU MAGDA, MARGARETA 2003, *Elemente de pragmalingvistică a românei vorbite regional*, [Editura Dual Tech], Bucureşti.

OANCĂ, TEODOR 2001, *Sociolingvistică aplicată. Cercetări de antroponimie*, Fundaţia Scrisul Românesc, Craiova.

RUSU, VALERIU (ed.) 1984, *Tratat de dialectologie românească*, Scrisul Românesc, Craiova.

SLAMA-CAZACU, TATIANA 1999, *Psiholingvistica. O ştiinţă a comunicării*, Editura All, [Bucureşti].

ZAMFIR, CĂTĂLIN/ LAZĂR VLĂSCEANU, (eds.) 1998, *Dicţionar de sociologie*, Editura Babel, Bucureşti.

[7] La présente étude fait partie d'un projet de recherché CNCS (RU, TE, contrat n° 103/2011), intitulé *Unconventional Romanian Anthroponyms in European Context: Formation Patterns and Discoursive Function* ; directeur de projet Maître de Conférences Hab. Daiana Felecan.

TERMINOLOGY IN ECONOMICS. ADJECTIVAL ELEMENT

Silvia Pitiriciu, Assoc. Prof., PhD, University of Craiova

Abstract: In the jargon of Economics, the senses of adjectival elements come to be better revaluated due to the fact that these are fitted in, together with the nouns they are determining, in order to constitute aggregates under the forms of nominal collocations. Formally and semantically,in the jargon of Economics, specialized adjectives are kindred to the nouns from the same domain. In the studied jargon, the existing nominal collocations do stand as proofs of the fact that,apart from strictly specialized adjectives ,there are also,indeed,some other adjectives which come to be used within the corpus of common language. The present analysis does focus upon the formal and semantical features of adjectives inside the jargon of Economics, upon their contextually shaped senses which do provide the respective domain's distinctiveness. This latter's dynamics is, thereby, favoured not only due to some terms'stepping in as loans, especially of an English origin, but as well due to the sensible phenomenon of migration carried on by noun-like and adjective-like elements from the jargon of Economics towards the corpus of the common language.

*Keywords**:** jargon of Economics; adjective; sense; loan; nominal collocation.*

Limbajul economic, cu o structură complexă, aflată într-o continuă schimbare şi îmbogăţire, este un instrument utilizat atât în ştiinţele economice (management, marketing, finanţe-bănci, comerţ, bursă, afaceri), cât şi în media, vector care promovează mult lexicul specializat şi care îi asigură într-o oarecare măsură receptarea de către nespecialişti. Preocupări asupra limbajului economic se înregistrează în literatura de specialitate, mai ales după schimbarea regimului social-politic din 1989. Cercetările lingvistice româneşti şi străine sunt axate pe terminologie (ca lexic specializat)[1], lexicografie[2] şi discurs[3].

Sub aspect terminologic, specificul domeniului este asigurat de numele prin care se definesc o serie de concepte economice, de adjective şi de verbe. Substantivele şi verbele, împrumuturi şi creaţii interne, monosemantice ori polisemantice, cu sensuri libere sau contextuale sunt elemente definitorii în comunicare, întrucât poartă încărcătura semantică. Comparativ cu substantivul, elementele adjectivale au o prezenţă mai redusă în comunicare. Cu toate acestea, termenii economici adjectivali au un rol esenţial în stabilirea caracteristicilor conceptuale. De exemplu: *brut* (*profit brut, venit brut*), *capitalizat* (*valoare capitalizată*), *comercial* (*adaos comercial, balanţă comercială, cod comercial, credit comercial, discount comercial, licenţă comercială, marcă comercială, marjă comercială, rabat comercial, risc comercial, vad comercial, venituri comerciale*), *economic* (*agent economic, eficienţă economică, licenţă economică, uniune economică*), *financiar* (*activ financiar, analiză financiară, holding financiar, investiţii financiare, mecanism financiar, pieţe financiare, plasamente financiare, rezultat financiar, venituri financiare*), *forfetar* (*cota forfetară, plăţi forfetare, taxe forfetare*), *impozabil* (*bază impozabilă, obiect impozabil, perioadă impozabilă,*

[1] Constantinescu, 1996; Stoichiţoiu-Ichim, 2006; Museanu, 2010; Athu, 2011;
[2] Dobrotă, 1999 ; Topală, 2000;
[3] Samuels, 1989; Dudley-Evans, Henderson (eds.), 1990; Bernard, Colli, 1994.

profit impozabil, *valoare impozabilă*), *net* (*profit net*, *situaţie netă*), *neimpozabil* (*sumă neimpozabilă*, *venituri neimpozabile*), *nerambursabil* (*finanţare nerambursabilă*, *sumă nerambursabilă*), *salarial* (*drepturi salariale*), *valutar* (*operaţiuni valutare*, *transfer valutar*), *vamal* (*antrepozit vamal*, *cod vamal*, *declaraţie vamală*, *permis vamal*, *tarif vamal*, *taxă vamală*, *tranzit vamal*, *uniune vamală*) etc. Majoritatea adjectivelor economice provin de la substantive din sfera acestui domeniu şi pun în valoare diferite substantive cu care se asociază în sintagme.

Din categoria adjectivelor economice, am selectat alţi opt termeni pentru a le cerceta ocurenţele şi comportamentul semantic. Exemplele în care aceştia apar sunt preluate din presa românească din perioada 1990-2014.

bancar*, *-ă „(fin.) Care aparţine băncii, privitor la bancă, specific băncii” (DEXI, 191)

Adjectivul se asociază cu o serie de substantive, termeni economici: *active*, *bilanţ*, *capital*, *cec*, *credit*, *garanţie*, *lichiditate*, *piaţă*, *virament*. De exemplu:

„Calitatea *activelor băncilor* din România este slabă şi s-ar putea înrăutăţi în 2012.” (www.antena3.ro, 14.12.2011, *Active bancar*e);

„În teritoriu, dacă le iei şi le zgâlţâi bine, nu ştiu câţi dintr-o sucursală ştiu să citească un *bilanţ bancar*.” (http://a1.ro, 30.11.2010, *Mugur Isărescu: Nu ştiu câţi dintre angajaţii băncilor ştiu să citească un bilanţ bancar*);

„În timp ce ungurii, bulgarii, polonezii şi chiar ucrainenii profită de retragerea băncilor străine pentru a-şi întări *capitalul bancar* local, dovedind că au învăţat lecţia crizei, aceea de a nu fi dependent de prea multe bănci străine, românii se pare că pierd şi de data aceasta competiţia cu vecinii.” (http://bancherul.ro, 26.01.2011, *Ungaria, Bulgaria, Ucraina, Polonia, toate îşi întăresc capitalul bancar local, numai noi nu putem profita de retragerea băncilor străine: tot polonezii şi bulgarii îşi fac bănci în România*);

„Aşadar, un cetăţean român rezident în Belgia cu forme legale şi având un venit stabil poate obţine un *credit bancar* (pentru nevoi personale, de consum, ipotecar) - bineînţeles sub rezerva că poate îndeplini cerinţele băncii în materie de documente necesare şi că nu intră sub incidenţa rău-platnicilor.” (http://www.rombel.com, 3.07.2009, *Credit la o bancă în Belgia*);

„*Lichiditatea bancară* este o problemă de gestiune a pasivelor şi activelor bancare care au grade diferite de lichiditate.” (http://webcache.googleusercontent.com, *Tema 9. Managementul lichidităţii bancare*).

Alte substantive, termeni interdisciplinari (*operaţiune*, *organism*, *interdicţie*), dar şi cuvinte cu uz general (*accept*, *acceptare*, *acoperire*, *activitate*, *depozit*) îşi actualizează sensul economic numai în prezenţa adjectivului. De exemplu:

„Prin Click 24 Banking poţi realiza *operaţiuni bancare* rapid şi uşor.” (https://www.24banking.ro, 28.09.2014, *Operaţiuni conturi*);

„Astfel, *organismele bancare* din Rusia, care fac operaţiuni în Europa ar putea beneficia de o finanţare limitată, sau chiar ar putea fi excluse de la împrumuturile acordate de Banca Centrală Europeană.” (http://www.reporterntv.ro, 6.08.2014, *Bursele europene sunt în cădere liberă din cauza conflictului din Ucraina. Zeci de companii înregistrează scăderi semnificative ale preţurilor acţiunilor*);

„Maramureşean cercetat pentru emiterea de file CEC fără *acoperire bancară*”: (http://www.infomm.ro/ro/, 3.02.2010, *Maramureşean cercetat pentru emiterea de file CEC fără acoperire bancară*);

„Doar atâta timp cât intrarea în *activitatea bancară* este liberă, va exista în acest domeniu o eficienţă similară, sub aspectul costurilor, celorlalte sectoare.” (http://mises.ro/246/, 25.09.2014, *Activitatea bancară, statele-naţiune şi politica internaţională*);

„Dobânda maximă plătită pentru un *depozit bancar* în lei pe un an ajunge în prezent la 4,4% şi este oferită de TBI Bank, o bancă de talie redusă care încearcă să-şi creeze astfel o bază de clienţi.” (http://www.zf.ro, 23.09.2014, *Cât câştigă un client care are un depozit de 10.000 lei la o bancă. Clasamentul celor mai mari dobânzi la depozitele în lei cu scadenţa la un an*).

bugetar, -ă „(despre veniturile şi cheltuielile statului, ale instituţiilor publice) Care aparţine bugetului, care se referă la buget; care este prevăzut în buget” (DEXI, 257)

Adjectivul se asociază cu substantive, termeni economici precum: *cheltuieli, credit, deficit, excedent, gestiune, venituri*:

„*Gestiunea bugetară* a producţiei, metodă de control şi reglare a activităţii întreprinderii” (http://www.management.ase.ro, 13/2002, *Management*);

„*Deficitul bugetar* a crescut în luna noiembrie cu 2,2 miliarde de lei, de la 7,6 miliarde de lei în luna anterioară la 9,8 miliarde de lei, respectiv 1,56% din PIB, nivel cu aproape un punct procentual sub ţinta de 2,5% convenită pentru acest an cu Fondul Monetar Internaţional, informează Mediafax.” (http://www.romanialibera.ro, 26.12.2013, *Creşte deficitul bugetar*).

Cele mai multe sintagme nominale au în structură adjectivul lângă substantive termeni interdisciplinari din drept, tehnică, ştiinţe sociale şi politice (*angajament, autorizare, clasificaţie, echilibru, execuţie, instituţie, multiplicator, neutralitate, operaţiuni, politică, proces, sistem*), dar şi elemente de limbă comună (*an, articol, disciplină, exerciţiu, rezerve*), al căror sens economic este actualizat în prezenţa adjectivului. De exemplu:

«Ţările europene ar putea fi autorizate să acţioneze alte state în justiţie dacă apreciază că acestea nu respectă "regula de aur" privind *echilibrul bugetar*, potrivit unui proiect de pact difuzat vineri şi citat de AFP». (http://economie.hotnews.ro,16.12.2011, *Regula de aur a echilibrului bugetar: ţările europene se vor putea acţiona în judecată - proiect de pact*);

„În economie, *multiplicatorul bugetar* exprimă cumulativ efectele politicii bugetare de relansare, concretizate în creşterea producţiei şi a venitului, în ridicarea gradului de ocupare, diminuarea inflaţiei şi a altor factori de dezechilibru.” (http://www.crispedia.ro, 18.09.2014, *Multiplicatorul bugetar*);

„*Neutralitatea bugetară* presupune neutralitate fiscală, echilibru bugetar, deci cheltuielile publice trebuie să fie limitate la strictul necesar.” (http://www.crispedia.ro, 18.09.2014, *Neutralitate bugetară*);

«În cadrul ultimului summit al liderilor europeni, s-a decis întărirea *disciplinei bugetare* a ţărilor din Zona Euro şi, în special, impunerea unor reguli cu putere de constrângere legate de revenirea la echilibrul bugetar, cu un mecanism automat de corecţie în caz de derapaj: aşa numita "regulă de aur"». (http://economie.hotnews.ro,16.12.2011, *Regula de aur a echilibrului bugetar: ţările europene se vor putea acţiona în judecată - proiect de pact*);

«Ultimii bani rămaşi în *rezervele bugetare* au ajuns, în cea mai mare parte, la autorităţile locale, cu toate că premierul Victor Ponta îşi lua încă din 2012 angajamentul public că Fondul „va fi folosit numai pentru situaţii de urgenţă, conform prevederilor legale, nu pentru finanţarea o dată la două luni a propriilor primari şi preşedinţi de consilii judeţene"». (http://www.gandul.info, 12.12.2013, *Ultima împărţire pe şest a milioanelor din Fondul de Rezervă al lui Ponta spre primării şi biserici. Cum a cheltuit Guvernul în 2013 „bugetul paralel"*).

bursier, -ă „(fin.) Care ţine de bursă, privitor la bursă; care se negociază la bursă” (DEXI, 264)

Adjectivul se poate asocia cu substantive, termeni economici precum: *capitalizare*, *cotaţie*, *crah*, *licitaţie*, *piaţă*, *produse*, *tranzacţie*. De exemplu:

„*Capitalizarea bursieră* reprezintă valoarea pe care piaţa (bursa) o dă unei firme." (http://www.intercapital.ro, 6.09.2014, *Explicaţii şi interpretare indicatori capitalizare*);

„Așa cum îi arată numele, diagrama de *cotații bursiere* este utilizată cel mai adesea pentru a ilustra fluctuația valorilor acțiunilor." (http://office.microsoft.com, 7.09.2014, *Crearea unei diagrame de cotaţii bursiere*);

„Un *crah bursier* reprezintă o cădere semnificativă a valorii totale a pieţei bursiere atribuită „spargerii" unei bule speculative." (www.kmarket.ro, *Despre bulele speculative*);

„Arhitectura noii *pieţe bursiere* avea la bază un sistem electronic modern, care acoperea funcţiile de tranzacţionare, compensare-decontare şi registru şi care era susţinut de un ansamblu coerent de regulamente şi proceduri." (http://www.bvb.ro, 21.09.2014, *Istoric-Bursa de Valori Bucureşti*);

„În sens larg, *tranzacţiile bursiere* încadrează totalitatea actelor de vânzare-cumpărare realizate atât în interiorul bursei, cât şi în afara acesteia, pe piaţa extrabursieră." (http://www.tradeville.eu, 24.09.2014, *Tranzacţia bursieră*).

Adjectivul *bursier* poate fi asociat cu substantive, termeni interdisciplinari utilizaţi în toate ştiinţele (*conjunctură*, *indice*, *operaţie*, *sistem*), dar şi cu substantive care aparţin limbii comune (*curs*, *joc*, *practică*, *supraveghere*), actualizându-le sensul economic. De exemplu:

„Cele 30 de blue chip-uri care alcătuiesc *indicele bursier* sunt: 3M, Alcoa, Altria Group, America Express, AIG, AT&T, Boeing, Caterpillar Inc., Citigroup, Coca-Cola Company, DuPont, Exxon Mobil, General Electric, General Motors, Hewlett-Packard, Home Depot, Honeywell, Intel, IBM, Johnson&Johnson, J.P.Morgan Chase, McDonald's, Merck&Co. Inc., Microsoft, Pfizer, Procter&Gamble, United Technologies Corporation, Verizon, Wal-Mart si Walt Disney." (http://www.tranzactiiforex.ro, 26.09.2014, *Indici bursieri Dow Jones*);

„Competiţia ne-a dat posibilitatea de a vedea cum funcţionează *sistemul bursier*, să ne dezvoltăm gândirea şi, desigur, spiritul competitiv." (http://www.banisiafaceri.ro, 26.10.2010, *La doar 16 ani poţi face tranzacţii pe piaţa bursieră*);

„Pe pieţele de capital dezvoltate s-a demonstrat că anunţul unei creşteri de capital antrenează o scădere a *cursului bursier* şi, implicit, a valorii de piaţă a societăţii."(http://www.preferatele.com, 17.08.2014, *Impactul anunţului majorării de capital asupra cursului bursier*);

„Răzvan Pasol, preşedintele Intercapital Invest, a iniţiat un asemenea proiect de simulare a *jocului bursier* concretizat în site-ul MarketMaker.ro." (http://www.businessmagazin.ro, 27.11.2006, *Monopoly bursier*).

contabil, ***-ă*** „(ec.) Care aparţine contabilităţii, care se referă la contabilitate" (DEXI, 431)

Adjectivul se asociază cu substantive, termeni economici precum: *amortizare*, *beneficiu*, *bon*, *cost*, *creanţe*, *credit*, *evaziune*, *factură*, *inventar*, *profit*. De exemplu:

„Costul economic este un concept mai larg decât *costul contabil*." (http://spiru20.contabil.org, *Microeconomie. Întrebări pentru examen*);

„Pentru aplicarea facilităţii fiscale, va fi luat în considerare *profitul contabil brut* înregistrat începând cu 1 iulie 2014 şi investit în echipamente tehnologice, maşini, utilaje şi instalaţii de lucru produse sau achiziţionate după această dată, conform OUG nr 19/2014." (http://www.avocatnet.ro, 25.09.2014, *Firmele vor fi scutite de impozitul pe profitul reinvestit in echipamente. Noile reguli au fost publicate in Monitorul Oficial*).

Majoritatea sintagmelor nominale au în structură, pe lângă adjectivul *contabil*, substantive termeni interdisciplinari din drept, tehnică, ştiinţe sociopolitice (*activ*, *analiză*, *autoritate*, *cazier*, *certificat*, *exhaustivitate*, *expert*, *expertiză*, *formulă*, *fraudă*, *normalizare*, *normă*, *operaţie*, *plan*, *politici*, *procedeu*, *principiu*, *registru*, *sistem*, *valoare*), dar şi elemente de limbă comună (*an*, *articol*, *bilanţ*, *cabinet*, *facilitate*, *înregistrare*, *paradis*, *pierdere*, *prudenţă*, *rezultat*). De exemplu:

„*Activul net contabil* reprezintă cel mai simplu şi mai rapid mod de estimare a valorii unei societăţi.” (http://www.monitorulexpres.ro, 23.02.2006, *Ce reprezintă activul net*);

„*Analiza contabilă* înseamnă întelegerea conţinutului fiecărei operaţiuni economico-financiare a firmei (vânzări, achiziţii, consumuri, încasări, plăţi) în scopul determinării tipului de modificări (creşteri, scăderi) care se reflectă asupra elementelor patrimoniale (active, pasive), a conturilor corespondente şi a părţii acestora (debit, credit) în care se va înregistra operaţia economică.” (http://abctrainingconsulting.ro, 8.09.2014, *Analiza contabilă*);

„În contabilitate, *exhaustivitatea contabilă* reprezintă înregistrarea completă...a tuturor operaţiilor economico-financiare privind patrimoniul unităţii economice.” (http://www.crispedia.ro, 14.08.2014, *Exhaustivitate contabilă*);

„*Normalizarea contabilă* este procesul prin care se standardizează prezentarea documentelor de sinteză, metodele contabile şi terminologia.” (http://teoraeco.blogspot.ro, 20.12.2009, *Normarea şi normalizarea contabilă*);

„Banca Centrală Europeană a recomandat pentru BNR eliminarea impozitului special de 80% şi aplicarea cotei standard, de 16%, concomitent cu stabilirea propriilor *norme contabile*, care să nu fie condiţionate de aprobarea Ministerului Finanţelor, ceea ce ar asigura o independenţă mai mare a BNR.” (http://www.zf.ro, 24.06.2014, *BCE recomandă pentru BNR impozit pe profit de 16 % şi norme contabile proprii*);

„Elementele prezentate în situaţiile financiare anuale se evaluează în conformitate cu *principiile contabile generale* prevăzute în prezenta secţiune 7 din anexa la OMFP 3055, conform contabilităţii de angajamente.” (http://www.cabinetexpert.ro, 30.04.2013, *Principii contabile generale*);

«Principalele *înregistrări contabile* aferente unei linii de credit în lei sunt: înregistrarea contabilă a împrumutului: 5121 “Conturi la banci în lei” = 519 “Credite bancare pe termen scurt.”» (http://www.contzilla.ro, 8.09.2014, *Monografie contabilă – linie de credit*);

„*Pierderea contabilă* se acoperă din profitul exerciţiului financiar încheiat, din profitul contabil reportat, din rezervele constituite din profitul net, din capital social şi din alte resurse financiare proprii.” (http://www.curierulnational.ro, 24.09.2014, *Pierdere contabilă şi pierdere fiscală*).

fiduciar*,*-ă „(ec.) Care are o valoare fictivă, convenţională” (DEXI, 727)

Adjectivul se asociază cu substantive, termeni economici precum: *garanţie*, *monedă*, *proprietate*. De exemplu:

„*Moneda fiduciară* este un instrument financiar care se bazează pe încrederea publicului în valoarea sa, chiar dacă valoarea ei materială (de exemplu, plasticul bancnotei sau metalul monedei) este mai mică decât valoarea de piaţă.” (http://www.creditamanet.ro, 8.01.2013, *Cursa aurului cu monedele naţionale fiduciare*);

„Se instituie în legislaţia civilă a Republicii Moldova instituţia *proprietăţii fiduciare* (trast).” (http://lex.justice.md, 16.02.1994, *Cu privire la proprietatea fiduciară*).

Adjectivul se poate cu substantive, termeni interdisciplinari, militari ori juridici (*misiune*, *operaţiune*, *titlu*) ori cu elemente de limbă comună (*activitate*, *circulaţie*, *depozit*, *responsabilitate*). De exemplu:

„*Misiunea fiduciară* (de exemplu, gestiune, garanţie etc.) va trebui tot timpul avută în vedere de către fiduciar, care nu poate exercita în mod arbitrar dreptul de proprietate fiduciară.” (http://iordachescu-law.ro, 20.09.2014, *Implementarea fiduciei în practica bancară. Modalităţi şi conlucrare instituţională" – avocat Eugen Constantin Iordăchescu*);

„În finanţe, *operaţiunile fiduciare* sunt operaţiuni de plasamente efectuate de către o bancă în străinătate pentru achiziţionarea de valori, de mărfuri sau de creanţe, în contul unui client, pe răspunderea şi pe riscul monetar al mandantului (clientului).” (http://www.crispedia.ro, 18.09.2014, *Operaţiune fiduciară*);

„În finanţe, *depozitele fiduciare* sunt depozite de titluri, de obiecte, de valori remise de doi sau mai mulţi mandanţi pentru a fi remise, în anumite condiţii bine determinate la unul dintre mandanţi sau unui terţ.” (http://www.crispedia.ro, 13.08.2014, *Depozit fiduciar*);

„Prin lege, un agent imobiliar are o *responsabilitate fiduciară* faţă de vânzător sau cumpărător.” (http://blog.positivelypresent.co, 7.08.2014, *Mediacity Agenţie Imobiliară Bucureşti*).

fiscal,-ă „(fin.) Care aparţine fiscului, care se referă la fisc” (DEXI, 735)

Adjectivul se asociază cu substantive, termeni economici precum: *chitanţă*, *datorie*, *evaziune*, *factură*, *monopol*, *profit*, *taxă*. De exemplu:

„Ca fenomen, *evaziunea fiscală* se întâlneşte atât pe plan naţional, cât şi pe cel internaţional, reprezentând una dintre cele mai răspândite infracţiuni cu caracter economic.” (http://www.dreptonline.ro, 22.09.2014, *Evaziunea fiscală*);

„*Factura fiscală* pentru bilete de avion rezervate online sau prin call center se emite la cererea pasagerului sau a plătitorului.” (www.esky.ro, 18.09.2014, *Factura fiscală*);

„Nu confundaţi profitul contabil, de unde provin, prin repartizare, dividendele, cu *profitul fiscal*, care duce la calculul impozitului pe profit şi unde se iau în calcul acele cheltuieli nedeductibile fiscal.” (http://www.avocatnet.ro, 16.02.2012, *Profit contabil & profit fiscal*).

În sintagmele nominale, adjectivul *fiscal* se poate asocia şi cu alte substantive, termeni interdisciplinari, din drept, ştiinţe sociopolitice (*civism*, *conformare*, *legislaţie*, *neutralitate*, *politică*, *reformă*, *sistem*, *timbru*, *valoare*). De exemplu:

„*Civismul fiscal* al cetăţenilor depinde în mare măsură de atitudinea responsabilă a funcţionarilor fiscali faţă de obligaţiile de serviciu, exprimată prin profesionalism înalt, transparenţă, simplificarea şi reducerea costurilor de *conformare fiscală* la nivelul agenţilor economici.” (http://www.fisc.md, 12.09.2014, *Noi oportunităţi de majorare a civismului fiscal al contribuabililor din IFS pe raionul Călăraşi*);

„Actul normativ aduce o serie de modificări privind *legislatia fiscală* şi nu numai.” (http://www.fin-expert.ro, 1.04.2014, *Finalert – Modificări legislatie fiscală*);

„*Neutralitatea fiscală* reprezintă acele impozite şi taxe, acel sistem de impunere care nu provoacă distorsiuni în alocarea resurselor productive.” (http://www.crispedia.ro,12.07.2014, *Neutralitate fiscală*);

„Formarea capacităților de implementare a *reformei fiscale* de mediu, care va spori beneficiile naționale și globale în domeniul mediului...” (http://www.md.undp.org, 8.09.2014, *Reforma fiscală de mediu*).

ipotecar,-ă „(despre creanţe, creditori) 1. Care are drept de ipotecă; garantat printr-o ipotecă 2. Privitor la o ipotecă” (DEXI, 933)

Adjectivul se asociază cu substantive, termeni economici precum: *creanţă*, *credit*, *creditor*, *datorie*, *debitor*, *dobândă*, *garanţie*, *împrumut*. De exemplu:

„În cea mai mare tranzacţie din istoria financiară a Marii Britanii, grupul bancar Lloyds TSB a salvat de la un posibil colaps de proporţii pe cel mai mare *creditor ipotecar*

britanic.” (http://m.rfi.ro,2.09.2014, *Lloyds TSB salvează grupul HBOS, cel mai mare creditor ipotecar britanic*);

„Oficialii băncii au anunţat că examinează toate opţiunile privind *datoriile ipotecare* şi au indicat că discută cu banca centrală despre planuri aplicabile la nivelul întregii industrii de profil.” (http://www.zf.ro,27.07.2011, *Irlandezilor cu credite ipotecare le-ar putea fi ştearsă o parte din datorie*);

„În cazul înstrăinării bunului ipotecat, în lipsă de dispoziţie contrară în contractul de ipotecă, *debitorul ipotecar* va depune preţul într-un cont bancar distinct şi îl va informa pe creditorul ipotecar cu privire la acesta.” (http://legestart.ro, 5.10.2011, Reglementarea din Codul civil privind ipoteca imobiliară se îmbunătăţeşte din mers!);

„Creditul de consum cu *garanţie ipotecară* te poate ajuta la împlinirea visurilor tale: să investeşti în propria afacere, să achiziţionezi bunuri sau servicii sau să refinanţezi un credit existent.” (http://www.vreaucredit.ro, 8.09.2014, *Creditul de consum cu garanţie ipotecară în lei de la ING Bank*).

Adjectivul se poate combina cu substantive, termeni juridici (*clauză*, *executare*, *înscris*, *obligaţiune*). De exemplu:

„Instanța de trimitere arată că, deși procedura civilă spaniolă permite atacarea cu apel a deciziei care, prin admiterea opoziției formulate de un debitor, pune capăt procedurii de *executare ipotecară*, aceasta nu permite în schimb debitorului, a cărui opoziție a fost respinsă, să atace cu apel hotărârea instanței de prim grad prin care a fost dispusă continuarea procedurii de executare silită.” (http://www.economica.net, 27.07.2014, *Decizia CJUE care ar putea salva debitorii executaţi silit de către bănci*);

„În sens juridic, *înscrisul ipotecar* este un titlu încorporând o creanţă garantată printr-o ipotecă.” (www.crispedia.ro, 23.07.2014, *Înscris ipotecar*).

monetar*,*-ă „(fin., ec., adm.) Care aparţine monedei, care se referă la monedă” (DEXI, 1188)

Adjectivul se asociază cu substantive, termeni economici ca: *deflaţie*, *depreciere*, *economie*, *inflaţie*, *lichiditate*, *ofertă*, *piaţă*. De exemplu:

„*Deprecierea monetară* internă este diminuarea puterii de cumpărare a unei monede în funcţie de creşterea preţurilor.”(http://www.comunicatedepresa.ro, 26.09.2014, *Depreciere*);

«Se vorbeşte, de exemplu, de "inflaţie bugetară", de "inflaţie salarială", care sunt asociate în mod evident cu *inflaţia monetară*, dar care pot fi şi fenomene independente.» (http://www.ipedia.ro, 14.09.2014, *Inflaţia, procesul de creştere semnficativă şi persistentă a nivelului preţurilor*);

„*Oferta monetară* poate fi evidenţiată ca flux şi ca stoc.” (http://www.stiucum.com, 21.09.2014, *Banii şi sistemele monetare*).

Adjectivul poate determina şi multe alte substantive, termeni interdisciplinari, din ştiinţele exacte şi socioumane (*agregat*, *analiză*, *bază*, *clauză*, *consiliu*, *corespondent*, *etalon*, *expansiune*, *fluctuaţie*, *fond*, *masă*, *neutralitate*, *normalitate*, *paritate*, *politică*, *unitate*) sau elemente de limbă comună (*acoperire*, *activ*, *circulaţie*, *susţinere*). De exemplu:

„*Analiza monetară* se întemeiază pe faptul că inflaţia şi *expansiunea monetară* sunt strâns legate pe termen mediu şi lung, susţinând astfel orientarea pe termen mediu a strategiei de *politică monetară* a BCE.” (http://www.ecb.europa.eu, 23.09.2014, *Politica monetară*);

„De mai bine de doi ani, de când a început criza financiară globală, problema *etalonului monetar* internaţional a fost prea puţin abordată, deşi este deosebit de importantă.” (http://www.bursa.ro, 6.11.2010, *Etalonul monetar şi economia mondială*);

„*Fluctuaţiile monetare* constau, cel mai adesea, în deprecierea puterii de cumpărare a banilor prin inflaţie.” (http://legeaz.net, 23.09.2014, *Impreviziunea în contracte*);

„Având în vedere că banii sunt un mijloc de schimb, o creştere a *masei monetare* nu conferă, şi nici nu poate conferi, un beneficiu social." (http://www.ecol.ro,15.09.2014, *Eşecul banilor fiat*).

„Sarcina principală a BCE în calitate de coordonator al Eurosistemului este punerea în aplicare a *politicii monetare* în zona euro, având ca scop menţinerea stabilităţii preţurilor." (http://www.ecb.europa.eu, 23.09.2014, *Strategia de politică monetară*);

„*Circulatia monetară* este un proces extrem de complex, care are la bază conexiunea existentă între mişcarea monedei, în timp şi spatiu, şi mişcarea mărfurilor şi a serviciilor." (http://cosmineconomic.blogspot.ro, 12.10.2012, *Circulaţia monetară*);

„Planul prevedea în primul rând o puternică *susţinere monetară*, atât cantitativă, cât şi calitativă, precum şi creditarea masivă a sectorului privat, principalul motor în relansarea economiei. (http://m.ziare.com, *Sfaturile lui Nouriel Roubini pentru europeni: Învăţaţi de la japonezi!*).

Semantica termenilor economici adjectivali este strâns legată de distribuţia lor în enunţ. În prezenţa substantivelor care aparţin exclusiv domeniului economic, adjectivul are un rol secundar, formal. Substantivul poartă încărcătura semantică, adjectivele de tip relaţional au rol de diferenţiere a subclaselor specifice profilului economic. În sfera semantică a termenilor economici, substantive şi adjective, toate semele indică specificul domeniului, asigurând monosemantismul, precizia semantică a termenilor, a sintagmei nominale şi, în ultimă instanţă, a mesajului.

Pe lângă substantivele termeni economici, s-a observat că adjectivele analizate au capacitatea de a se combina cu o serie de substantive termeni interdisciplinari (utilizaţi în ştiinţele exacte, în tehnică, în ştiinţele sociopolitice şi juridice), dar şi cu substantive nespecializate, polisemantice, de uz general. În această situaţie, adjectivele termeni economici au un rol esenţial în a actualiza sensul economic al substantivului respectiv. Procesul în sine se datorează, în fapt, substantivelor de la care au luat naştere termenii economici adjectivali: *bancar* (*bancă*), *bugetar* (*buget*) şi aşa mai departe.

În limba română, adjectivele termeni economici sunt împrumuturi din franceză: *bugetar* <fr. *budgétaire*, *bursier* <fr. *boursier*, *fiscal* <fr. *fiscal*, *ipotecar* <fr. *hypotécaire*, *monetar* <fr. *monétaire*; împrumuturi latino-romanice: *bancar* < it. *bancario*, fr. *bancaire*; *contabil* < fr. *comptable*, it. *contabile*; *fiduciar* < fr. *fiduciaire*, lat. *fiduciarius*. Bazele de la care s-au format derivatele în limbile respective sunt tot substantive. În procesul de derivare, de la substantive s-a transferat în sfera semantică a adjectivelor semul cel mai important, care indică specificul domeniului economic.

Constatăm o anumită mobilitate a termenilor economici adjectivali, exprimată nu numai prin asocierea cu substantive care aparţin lexicului economic, ci, mai cu seamă, prin combinaţiile cu substantive termeni interdisciplinari sau de uz comun. Acelaşi adjectiv se poate combina cu substantive diferite, după cum substantivele, specializate sau nu, se poat asocia cu adjective din domeniul economic. Sintagmele care au în structură adjective economice indică, pe de o parte, apartenenţa construcţiilor la limbajul profesional al domeniului economic, pe de altă parte, relaţia dintre lexicul economic şi lexicul interdisciplinar, relaţia dintre lexicul specializat şi cel comun.

BIBLIOGRAFIE

Athu, Cristina, *Influenţa limbii engleze asupra limbii române actuale (în limbajul economic şi de afaceri)*, Bucureşti, Editura Universitară, 2011.

Bernard, Y, Colli, J.-C., *Vocabular economic şi financiar cu indice de termeni în patru limbi*, Bucureşti, Editura Humanitas, 1994.

Constantinescu, Ileana, *Frangleza economică*, Bucureşti, Editura Economică, 1996.

Dobrotă, Niţă (coord.), *Dicţionar de economie*, Bucureşti, Editura Economică, 1999.

Dudley-Evans, A., Henderson, W (eds.), *The language of economics: the analysis of economics discourse, ELT Documents* No. 134, London, Modern Publications in association with The British Council, 1990.

Muşeanu, Elena, *Terminologia economică*, în Bidu-Vrănceanu, Angela (coord.), *Terminologie şi terminologii*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2010.

Samuels, Warren J., *Economics as discourse: an analysis of the language of economists*, London, Kluwer Academic Publisher, 1989.

Stoichiţoiu Ichim, Adriana, *Aspecte ale influenţei engleze în româna actuală*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2006.

Topală, Dragoş Vlad, *Dicţionar economic român-englez* (DERE), Bucureşti, Editura Economică, 2000.

RYTHM IN FREE VERSE? A TEXT ANALYSIS

Ala Sainenco, Assoc. Prof., PhD, "Alecu Russo" State University of Bălți, Moldova

Abstract: Appearance of modern and postmodern poetry meant a paradigm shift. Vasile Goicu argues: "semantic organization replaces the metric one and thus metaphorical or symbolic polysemy ranked dominant in poetry, rank previously held by a certain metric structure". Phonology of sentence takes over word phonology. Free verse poetry, at least apparently, approaches prose. Yet, renunciation of rigorous metric structure did not mean disappearance of rhythm but the proximity to other rhythms. Neither prose nor any other linguistic work evades rhythm. Shifts of rhythm analysis that should be analyzed in terms of poetry provide the tools for a possible highlight of free verse rhythm.

Keywords: Rhythm, Free Verse, Sentence Phonology, Metaphoric Polisemy.

Condiţiile în care un text poate fi calificat drept poezie se reduc, după afirmaţia lui Vasile Goicu, la o supracondiţie generală pentru poezie, prin care ritmul poetic este „stilizat, sistematizat după o anumită normă, încât să adauge comunicării un plus de informaţie, o încărcătură afectivă" şi la două condiţii care ţin de relaţia dintre părţile unui întreg („după un vers aşteptăm o altă îmbinare lexicală asemănătoare, adică un alt vers"; „fiecare vers reia un anumit element caracteristic pentru unitatea precedentă, care poate deştepta impulsul metric") şi relaţiile părţii cu întregul („a doua cerinţă a definirii prozodiei trebuie să aibă în vedere punerea în valoare a impulsului metric în cadrul unui complex metric superior") [1, p.12-13].

Apariţia poeziei moderne şi postmoderne a însemnat o schimbare de paradigmă: „organizarea semantică, afirmă Vasile Goicu, înlocuieşte pe cea metrică şi astfel polisemia metaforică sau simbolică a ocupat locul dominant în poezie, loc pe care înainte îl deţinea o anumită structură metrică" [1, p. 24]. Fonologa propoziţiei se substituie fonologiei cuvântului. Poezia în vers liber, cel puţin aparent, se apropie de proză. Iar sustragerea de la scheme apriorice şi reguli de versificaţie accentuează condiţia semantică a poeziei ca *unică* condiţie: versul liber trebuie să ofere o cantitate mai mare de informaţie decât pot oferi cuvintele din care estre alcătuit în situaţia în care acestea sunt transpuse mecanic în proză [a se vedea: 1, p. 14-15].

Totodată, renunţarea la structura metrică riguroasă nu a însemnat dispariţia ritmului, ci doar apropierea de alte ritmuri. Or nici proza literară şi nici orice altă creaţie lingvistică nu se sustrage ritmului. Schimbarea de perspectivă în analiza ritmului prin care poezia trebuie analizată din perspectiva prozei (şi nu viceversa) oferă instrumentarul pentru o posibilă decelare a ritmului versului liber. Pentru decelarea ritmului, textul se transcrie în sistemul clasic de notare a silabelor (S.S.) accentuate [/] şi neaccentuate [_], care se substituie apoi prin sistemul numeric (S.N.). Din partitura numerică obţinută se deduce numărul tonic (N.T. = numărul de accente de intensitate cuprinse în fiecare unitate melodică) şi numărul aritmetic (N.A. = numărul de silabe cuprinse în cadrul unităţilor melodice). Stabilind frecvenţa structurilor silabice (F.S. = raportul dintre numărul total al fiecărei cifre din numărul reprezentativ şi numărul total al segmentelor silabice), se calculează coeficientul de ritmicitate

a textului (= raportul dintre numărul de abateri de la structura dominantă şi numărul total al segmentelor silabice)[1].

În încercarea de aplicare a acestui instrumentar pe ritmul versului liber am optat pentru poemul *Vineri* din ciclul de poeme *O săptămână din jurnalul unui om la fel de singur ca Dumnezeu* de Gellu Dorian[2]. Ciclul conţine şapte poeme, scrise, după cum se poate observa din datare, în Săptămâna Luminoasă. Cele şapte zile-şapte poeme se încadrează însă în săptămâna anterioară, cea a pătimirii Mântuitorul. Prin titlul grupajului şi imagini, cele şapte poeme trimit şi la Geneză. Mesajul general al ciclului poate fi dedus, astfel, prin raportarea la cele două coordonate: facerea lumii şi mântuirea ei.

r.	Text	S.N.	.T.	.A
	O casă rămâne pustie –			
	_ / _ _ / _ _ / _	!133		
		2		
	nouă femei deretic prin trupul meu,			
	/ _ _ / _ / _ _ / _ /	323		1
	nouă trupuri mă leagănă,	21		
	/ _ / _ _ / _ _			
	nouă uşi mă închid,	233		
	/ _ / _ _ /			
	nouă uşi mă dau afară,	231		
	/ _ / _ / _ / _			
	din nouă vieţi voi muri,	222		
	_ / _ / _ _ /	2		
	din nici o moarte nu voi învia –			
	_ _ _ / _ _ _ _ _ /	!231		
				0
	în capul meu rostogolit pe o masă plină de viespi	!361		
	_ / _ / _ _ _ / _ _ / _ / _ _ /			
	stau şi număr toate nouă deodată –			
	/ _ / _ / _ / _ _ / _	!124		4
		3231		
	trag obloanele,			
0	/ _ / _ _	222		1
	trag clopotele,	32		
	/ / _ _ _			
1	murmură stranele,			
	/ _ _ / _ _	23		
	se închid ferestrele şi prin ele numai palmele goale			
2	duc sânul	14		
	_ _ / _ / _ _ _ _ / _ / _ / _ _ / _ / / _			
	la gura pruncului, pahar pe care-l sărut ca pe o icoană	33		
3	–			
	_ / _ / _ _ _ / _ / _ _ / _ _ _ _ / _	!225		1

[1] În aplicarea metodei ne-am bazat pe lucrările lui Pius Servien (*Estetica - muzică, pictură, poezie, ştiinţă*. Cuvânt înainte de Victor Ernest Maşek, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1975, 252 p.; *Les rythmes comme introduction physique a l´esthétique*, Paris, Boivin & C[10] Éditeurs, 1960, 208 p.).

[2] Dorian, Gellu, *Cartea singurătăţilor*, Bistriţa, Editura CHARMIDES, 2012, p. 147-152.

4	de nouă ori ies deodată din casă, _ / _ _ / _ / _ _ / _ de nouă ori deodată sunt văzut singur pe străzi, _ / _ _ _ / _ / _ / / _ _ /	223212 !124 2352		9
5	margine a lumii închide ochii, / _ _ _ / _ _ / _ _	!132		1
6	cerul se deschide la nesfârşit ca o rochie de femeie / _ _ _ / _ _ _ _ / _ _ / _ _ _ _ / _	32		
7	din care lipsesc cele nouă trupuri _ / _ _ / / _ / _ / _ şi spre care mă îndrept – _ _ / _ _ _ /	!142 2131 433		4 0
8	nouă clopote sună, / _ / _ _ / _	453 52		9
9	nouă femei murmură-n strană, / _ _ / / _ _ / _	!131 222		1
0	mă topesc încet într-un cer de ceară... _ _ / _ / / _ / _ / _	!241		
1		232		
2		313 2		
3		!221 222		1

. S.	. T.	. S.	. S.	
	01	9	,19	Număr de abateri – 18 Coeficient de ritmicitate – 0,18
	01	3	,43	
	01	7	,27	
	01		,07	
	01		,05	

Poemul *Vineri* este mai mult decât un ritual al înmormântării creştine, fiind dominat de elemente oculte. Cifra *nouă* se repetă obsesiv aproape în fiecare vers, semnificaţia ei de această dată neavând conotaţiile iluminării, ci ale pătimirii. În Vinerea Mare, mântuitorul a pătimit prin răstignire pe cruce. Crucea poetului, ca şi în poemul *Duminică*, este o succesiune de înstrăinări.

Cele nouă biserici, peste care Dumnezeu a dezlegat crucile ca pe nişte binecuvântări, îl alungă din toate cele nouă vieţi. Femeile, tot nouă la număr, ca nişte mironosiţe, deretică prin trupul acestuia, împărţit în nouă morminte. Dacă în poemul *Duminică* una dintre încăperi este îngăduită poetului să viseze, în poemul *Vineri* el este îndepărtat până şi din propria inimă. Poetul moare în nouă vieţi şi nu învie în niciuna.

Ritualul este redat printr-o înşiruire de sintagme, fiecare în parte accentuând tonalitatea gravă, dar lipsită de tragic (asumată) a poetului: *trag obloanele, trag clopotele, murmură stranele.*

Cortegiul poetului este multiplicat de nouă ori câte nouă (*de nouă ori ies deodată din casă*), iar numărul caselor îndoliate tot nouă este. Această multiplicare amplifică moartea parcă până în al nouălea neam. În final, cerul are conotaţii de ispitire – *rochie de femeie* – şi nu se deschide nici pentru unul din trupurile sale. Cerul său, galben, argilos ca de ceară, este mormântul.

Raportat la facerea lumii, poemul *Vineri* descrie lucruri opuse celor orânduite de Dumnezeu în ziua a cincia: Dumnezeu a umplut pământul de viaţă, iar în poem, moartea este prezentă în fiecare vers. Contrastul, bine tâlcuit de poet, proiectează *munca* Tatălui într-o oglindă întoarsă cu faţa spre cer.

Numărul mic de ictusuri vine pe versurile în care, poetul redă moartea secvenţial (3, 4, 6, 7, 17, 20, 21). Numărul mare de ictusuri, în contrast pe versuri alăturate, redau moartea explicit sau ultimele contacte cu viaţa (versurile 8, 9, 13, 14, 16):

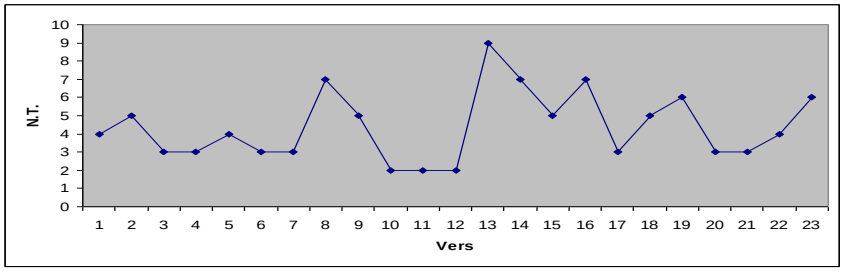

Cea mai echilibrată parte a poemul o reprezintă strofa a doua (versurile 2-7), în care sintagmele cu cifra *nouă* descriu moartea ca pe o împăcare cu destinul, ca pe o asumare a acestuia. Pentru comparaţie: versurile 3-4 şi 6-7 readu un sfârşit domol (*trupuri mă leagănă*) faţă de versurile 2 (*femeile deretică în trup*) şi 5 (*uşile mă dau afară*) cu o conotaţie de tragic. În ansamblul ei însă strofa a doua are un ritm aproape liniar, cu mici variaţii de ictusuri în versurile în care apare decorul extern al morţii (femeile, uşile):

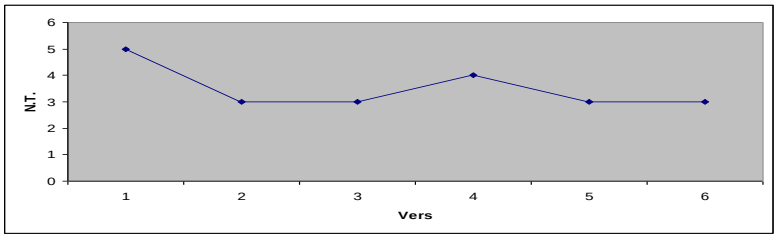

Distihul (versurile 8-9) este marcat de un număr mare de ictusuri (6, 7) faţă de versurile alăturate, care susţine imaginea poetului inventariind cu teamă moartea multiplicată

de nouă ori, contrastantă cu multiplicarea vieţii în trupurile insectelor prezente la decimarea sinelui.

În strofa a IV-a (similar strofei a II-a) primele 3 versuri cu număr egal de ictusuri (2) redau secvenţe ale morţi, iar ultimele două versuri cu număr mare de ictusuri – 9 şi 7 – un ultim contact cu lumea vie prin imaginea pruncului. Contrastele sugerează că echilibrul este dat din asumarea morţii pe segmente şi nu de prezenţa sporadică a unor urme de viaţă. Concluzia nu pare paradoxală dacă analizăm modul în care sunt prezentate aceste urme (*pruncul ca un urmaş al pătimirii*).

În strofa a V-a variaţia puternică de ictusuri (cea mai accentuată din poem) pe versuri alăturate susţine contrastul *viaţă – moarte* şi pune în relief trecerea cortegiului prin spaţii succesive (casă, stradă, marginea lumii, iar în final, cerul). Neconcretul (versurile 17, 20) este reprezentat printr-un număr mic de ictusuri, iar concretul (mensurabilul) – printr-un număr mare (versurile 15, 16, 19).

Ultima celulă de poem este un rezumat al întregului text. Fiecare vers în parte evidenţiază o stare detaliată anterior: versul 21 – segmente ale morţii, versul 22 – ritualul de după moare, versul 23 – descompunerea. Multiplicarea progresivă a ictusurilor (3, 4, 6) reflectă acest rezumat al stărilor.

Prima celulă de poem (= primul vers) se impune analizată şi la final, reprezentând concluzia poemului: *o casă rămâne pustie.* Primul vers este echivalent ca număr de ictusuri cu media ictusurilor din poem (4).

Poemul are un ritm mai puţin abrupt – 0,18 – susţinut de repetiţia frecventă a numeralului *nouă*, repetiţie legată de segmentarea morţii.

La nivel de structură aritmetică, se pot constata şi în acest poem structuri silabice simetrice, reluări şi repetiţii de celule egale în unele versuri, dar şi o structură dominantă: **32**, cu inversiunea **23:**

1	2	3	4	5	6
!13**32**	**3232**1 **23**3 **23**1 **2222** !**23**1 !361	!124**32**31 **22232**	**23** 14 33 !**22522 32**12 !124**23**52	!**13232** !1422131 433 4**535**2 !131**222** !241	2**32** 31**32** !**221222**

Sustragerea de la scheme apriorice în versul liber nu înseamnă renunţarea la ritm, ci doar alt fel de manifestare a ritmurilor. În absenţa unor scheme rigide, stările celui care scrie, într-o mişcare liberă, explicitează ritmul interior în ritmuri exterioare. Alte componente ale ritmului însă îşi accentuează valenţele în versul liber.

În poemul analizat, structuri silabice simetrice în interiorul versului, reluări totale sau parţiale ale celulelor silabice în afara unor scheme prestabilite, jocul ictusurilor pe segmente de poem sau în întreg poemul, alternarea de sintagme lungi şi scurte construiesc ritmul. Acesta, liniar pe unele segmente, abrupt pe altele, susţine mesajul textului şi, la polul receptării, facilitează înţelegerea şi interpretarea.

REFERINŢE BIBLIOGRAFICE:

1. Goicu, Vasile, *Prozodia – mijloc de structurare a gândirii poetice.* Rezumatul tezei de doctorat, Timişoara, 1984, 28 p.

OLD IBERIC TOPONYMY IN ROMANIAN TRANSLATION. APROPOS OF TEODOR CORBEA'S DICTIONARY, DICTIONES LATINAE CUM VALACHICA INTRERPRETATIONE

Adrian Chircu, Assist. Prof., Hab. Dr., "Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: This paper focuses on the Iberian toponyms found in ***Dictiones latinae cum valachica interpretatione****, one of the oldest Romanian dictionaries written by Teodor Corbea, a scholar who lived in Transylvania at the end of the 17th century and the beginning of the 18th century. The large number of Iberian urban toponyms caught our attention and compelled us to carry out a linguistic analysis of how Teodor Corbea created the dictionary entries by translating town names from Latin into Romanian. Throughout the dictionary, we also noticed the author's desire to share his vast knowledge, typical of European encyclopedism, with his readers. The inclusion of place name particularities in the dictionary helps us to better understand the endeavour of this Transylvanian writer as well as his broad cultural horizon and extensive linguistic knowledge.*

Keywords: Teodor Corbea, dictionary, Romanian Language, encyclopaedism, diachrony, Iberian Toponymy, Names of Cities, Middle Age

„*Corbea este* […] *deschis culturii occidentale,*
dovedindu-se, sub multe aspecte, un spirit modern." (A.M. Gherman 2010: 47-48)

0. Dintru început, trebuie să menţionăm faptul că, în ultimii ani, lingviştii revin la preocupările diacronice de acum mai bine de un veac ale predecesorilor şi îşi îndreaptă atenţia spre scrierile de odinioară, încercând, prin intermediul unor studii amănunţite, să explice anumite fapte de limbă, care, astăzi, par fireşti, dar care au cunoscut o variaţie semnificativă, în trecut.

0.1. Astfel, un deosebit interes îl reprezintă inventarele lexicale cuprinse între scoarţele lucrărilor lexicografice (în special, dicţionare ori glosare), care rămân, până în zilele noastre, mărturii ale unor vremuri apuse, dar care ilustrează strădania cărturarilor vremii de a echivala ori de a explica cât mai bine înţelesul cuvintelor.

1. Dintre vechile noastre dicţionare bilingve [DLV, DLVI, LM ori LCLV], prin complexitate, se detaşează cel al lui Teodor Corbea, ***Dictiones latinae cum valachica interpretatione*** [DLVI], care a stârnit, în permanenţă, interesul oamenilor de cultură, fie ei filologi (Creţu 1905), lexicografi (Seche 1966) ori istorici (Pop, Bolovan 2013: 159; Cândea 2012, *passim*).

1.1. Însă cel care a scos, prin strădania sa, dicţionarul din colbul manuscriselor a fost Alin Mihai Gherman (Corbea 2001), bun cunoscător al vieţii cărturarului ardelean (Gherman 2010) şi al mediului cultural renascentist, în care şi-a desfăşurat activitatea (Gherman 2014, 2004a, 2004b, 2000-2001), care ţinea să precizeze, în *Cuvântul înainte*, că „*editarea textului lui Corbea ne-a pus în faţa descoperirii uneia dintre cele mai complexe figuri ale culturii nostre vechi. Egal, în multe privinţe, marilor săi contemporani, Dimitrie Cantemir şi Stolnicul*

Cantacuzino, Teodor Corbea se dovedeşte, la o atentă citire a dicţionarului său, una din piesele esenţiale în definirea umanismului românesc, de care s-a făcut abstracţie până acum." (Corbea 2001: XXI)

1.2. Considerăm că trebuie să semnalăm, în aceste rânduri preliminare, că Teodor Corbea este dator, în redactarea dicţionarului, unor modele care circulau în epocă, dintre care se detaşează lexiconul lui Albert Szenci Molnár (1604), pe care îl urmează îndeaproape. Filiaţia a fost semnalată, de altfel, şi de către A. M. Gherman (2010: 66): „*Adevărata sursă este Dicţionarul latin-maghiar*[1] *al lui Albert Szenci Molnár, care a fost el însuşi sursă a lucrării lui Francisc Páriz Pápai, ceea ce explică suficient asemănările dintre Corbea şi acesta*."[2]

1.3. Întoarcerea înspre Apus a cărturarilor ardeleni nu este întâmplătoare, căci românii din Transilvania deprind, adesea, diferitele învăţături occidentale prin intermediul scrierilor în limba latină, mult mai accesibile. Însă contextul cultural transilvănean nu e singular, căci, şi în Moldova ori în Ţara Românească, se simt deja influenţe venite dinspre vestul Europei, care provoacă „*une première grande modification du système culturel antérieur, qui reproduisait, en très large part, les formes de la littérature slavo-byzantine*." (Gherman 2014: 53)

1.3.1. E suficient să-i amintim pe contemporanii lui Teodor Corbea, Dimitrie Cantemir, Miron Costin şi Constantin Cantacuzino, cei care au profitat din plin de cunoştinţele cuprinse în cărţile occidentale, fie acestea religioase ori laice. Astfel, „*odată cu zorile modernităţii şi cu reluarea legăturilor constante ale românilor cu latinitatea şi cu lumea occidentală în general, slavonismul cultural cu toate aspectele sale apare tot mai mult ca un corp străin care se cuvenea eliminat*." (Pop 2014: 41)

2. Prin studiul nostru, dorim să continuăm parcursul investigativ început anul trecut (Chircu 2013) şi continuat în acest an (Chircu 2014), pentru observa modul în care Teodor Corbea, în dicţionarul său, tălmăceşte în limbă românească toponimia iberică, puţin cunoscută la noi, în timpul lui, dar pe care se străduieşte să o facă pe înţelesul contemporanilor săi. Astfel, cititorul român avea ocazia să localizeze mai bine oraşele spanioleşti, portugheze, catalane ori basce.

2.1. Sub raport formal, cărturarul transilvănean evită să adapteze la firea limbii române toponimele din Antichitatea latină, alegând o formulă destul de interesantă. Acesta, în perspectivă enciclopedică, recurge la un artificiu, ce caracterizează întregul lexicon. Mai precis, acolo unde nu reuşeşte să cuprindă înţelesul cuvintelor, recurge la parafrază, ceea ce îi ajuta pe posibilii destinatari, să înţeleagă mai bine istoria occidentală, iar, pe noi, să observăm începuturile timide ale lexicografiei româneşti şi stadiile de limbă de la sfârşitul veacului al XVII-lea, când cultura română se întorcea cu faţa spre Occident.

În cele două studii ale noastre, amintite mai sus (Chircu 2013, 2014), am relevat particularităţile de limbă întâlnite în descrierea sau echivalarea toponimelor germanice, respectiv galice, fapt care a prilejuit o analiză judicioasă a redării acestora.[3]

2.2. De astă dată, ne vom apleca asupra explicaţiilor referitoare la toponimele latineşti (şi/sau celte)[4] din Peninsula Iberică, al căror număr este relativ însemnat[5] şi care ne ajută, pe

[1] A.M. Gherman (2010:66) consideră că Teodor Corbea s-a servit de una dintre ediţiile 1621 şi 1645. Mihai Alin Gherman (2014: 54) susţine că „nous ne nous trouvons pas là en face d'une traduction fidèle, puisqu'il omet de nombreux articles que, probablement, il considérait dénués d'importance. La confrontation des listes des mots latins du dictionnaire de Szenci et de celui de Corbea nous révèle cependant que ce dernier a eu une attitude créatrice, tant à travers l'élimination de certains articles qu'à travers la sélection, dans le cadre des articles, de sens qui pouvaient trouver une équivalence en roumain."

[2] Pentru posibile surse ale lui Albert Szenci Molnár, vezi Corbea (2001: 24), Gherman (2014: 54).

[3] Pentru unele aspecte privitoare la toponimia antică italiană, a se vedea Gherman (2004: 99-100), care observă că „perspectiva europocentristă este dominată de imaginea unei Italii mult mai cunoscute decât alte regiuni."

[4] Pentru un inventar al acestora, a se vedea şi Jana Doležalová (2007 *passim*).

de o parte, să înţelegem care erau cunoştinţele românilor despre iberici şi, pe de altă parte, să remarcăm vechile stadii de limbă.

2.3. Inventarul cuprinde următoarele toponime, inegal răspândite în regiunea de dincolo de Munţii Pirinei: **Abula, -ae:** oraş al Ţării Hişpaniei, p. 7 (azi Avila); **Accitana**: oraş în Hişpaniia, p. 8 (în Antichitate, Urbs Accitana, Acci, Guadicium, Colonnia Accitana, în Hispania Citerior, azi Guadix); **Aderco**: oraş al Ţării Şpanioleşti, p. 13; **Aebura**: oraş al Ţării Spanioliei, p. 18 (Caesarobriga, Talabriga, Elbora, Ebora, azi Talavera de la Reina, în Toledo); **Agla**: oraş al Ţării Spanioliei, p. 25; **alaba** [sic !]: oraş al Ţeltiberiei, p. 26 (provincie în Ţara Bascilor, în bască Araba); **Alpesa**: oraş al Ţării Şpanioliei, p. 32 (azi Albesa, în Catalunia, Lleida); **Anabis**: oraş al Ţării Spaniolei, p. 38; **Artigis**: oraş şpaniolesc, într-alt chip sau cu alt nume Albaniia, p. 57 (Artigi, Artigi Julienses, azi Alhama de Granada); **Avella**: oraş al Şpaniei, p. 64 (Vaccaeorum, azi La Avellà, Catalunia[6]); **Augusta**[7]: oraş [al] Şpanioliei, p. 65; **augusta Emerita**: oraş de la Portugaliia, p. 65 (Colonia Augusta Iulia Emerita, Augusta Emerita, azi Mérida, în Spania, provincia Extremadura); **Araduca**: oraş al Lusitaniei, p. 50 (azi Arzua[8], în Portugalia)[9]; **Barcino**: oraş de la Hişpaniia, p. 70 (Barcelona, în Catalunia); **Bilbilis**: oraş şpaniolesc din care iaste Marţial, p. 74 (Augusta Bilbilis, în zona Zaragozei, în Hispania Tarraconensis, lângă Calatayud); **Bigerra**: oraş şpaniolesc, p. 74 (Vigerra, azi Bogarra, Albacete); **Caesarea Augusta**: oraş şpaniolesc, p. 81 (Colonia Caesarea Augusta, azi Zaragoza); **Calagurium**: oraş şpaniolesc, p. 82 (Calaguris, un vechi oraş în Biscaya, azi Calahorra); **Cartegi**: oraş şpaniolesc, p. 89 (azi Carteg); **Celtiaca**: oraş şpaniolesc, p. 94 (Peñaflor ori Hornachuelos); **Compostella**: oraşul lui Sveti Iacov în Ţara Şpaniolească, p. 118 (Campus Stellae, azi Santiago[10] de Compostella); **Corduba**: oraş şpaniolesc în care s-au născut Lucanus şi Seneca, p. 133 (Colonia Patricia Corduba, capitala provinciei Bética, azi Cordoba); **Duria**: oraş şpaniolesc şi un rîu, apă curătoare, p. 171; **Durias**: idem, p. 171 (Turia, lângă Valencia); **Egetesta**: oraş în Hişpaniia, p. 176; **Emerita:** oraş al Hişpaniei, p. 179 (Emerita Augusta, azi Mérida); **Harmantia**[11]**:** oraş în Iberiia, p. 228 (situat lângă râul Neoris); **Malaca**: oraş hişpanienesc, p. 298 (azi Malaga); **Munda**: oraş în Ţara Şpaniolească, p. 318 (vezi bătălia de la Munda 17 martie 45, î.e.n., localitate situată în sud-vestul Peninsulei Iberice); **Numantia**: oraş şpaniolesc, p. 332 (pe valea râului Duero, în nordul Spaniei, lângă Soria); **Octodurum**[12]: oraş hişpănesc, p. 340 (*-durum* ‘fortăreaţă, oraş

[5] María Jesús Torrens Álvarez (2007: 189) precizează că odată cu „la conquista, los romanos trajeron un nuevo orden social, político, administrativo, militar y jurídico, nuevas divinidades y nuevas costumbres, avances técnicos en la arquitectura, el urbanismo y la agricultura, así como todo el desarrolo cultural y artístico del mundo grecolatino. Esta superioridad no sólo militar, sino, sobre todo, intelectual de los invasores provocó la veloz romanización del este y, en especial, del sur de Hispania, donde se conccentraban umportantes núcleos urbanos de población más culta y de nivel social más alto, lo que favoreció ma mejor acogida de la civillización romana.” Vezi şi Rafael Cano 2005: 83-106.

[6] În text, avem **Cathelonia**: parte a Ţării Şpanioleşti, p. 91; **Celtiberia**: ţînut al ţeltibereanilor, p. 94; **Hispania**: Ţara Hişpaniei, p. 234; **Iberia**: ţînut în Hişpaniia lîngă apa Iberus, p. 241; **Lusitania**: ţînut hişpanienesc pre care îl chiamă Portugaliia, p. 293.

[7] Probabil acelaşi oraş cu următorul, căci, în Hispania, erau *Augusta Asturica/Asturica Augusta* (azi Astorga), *Augusta Firma* sau *Astigis* (*Ecija*), *Augusta Cesarea* sau *Caesaraugusta* (Zaragoza), *Augusta Emerita* (Merida), *Augusta Bilbilis* (aproape de Calatayud, la sud-vest de Zaragoza).

[8] Unii geografi de odinioară (De Baudran 1750 : 104) susţin că ar fi vorba despre Guimaranes.

[9] În text, apar şi numele unor ţinuturi iberice (de exemplu, **Betica**: ţînut al Ţării Şpanioleşti, p.73; **Contestanea**: ţînut al Hişpaniei, p. 129) ori râuri (de pildă, **Betis**: rîu al Hişpaniei, p.73).

[10] *Santiago* trimite la *Sanctu Jacobu.*

[11] Teodor Corbea nu preia bine toponimul de la Albert Szenci Molnár (1604), unde figurează **Harmastis**: *Varos Iberiaba*.

[12] Se pare că are înţelesul de ‘cea de-a opta cetate’. Vezi şi alt toponim iberic *Centobriga* ‘prima cetate’ sau ‘cea de-a o suta cetate’ (puţin probabil). Pentru acest ultim exemplu, vezi Churchin (1996: 46). Alte finformaţii găsim în De Hoz (2010: 36). Sufixoidul *–briga*, apare în structura multor toponime iberice, dintre care semnalăm *Flaviobriga* (Castro Urdiates, în Cantabria Spania), *Arcobriga* (lângă Braga, Portugalia), *Caetobriga* (Setúbal, Portugalia), *Talabriga* (Lamas do Vouga, Portugalia), .

fortificat')[13]; **Olysippo**: oraş în ţărmurele mării în Portugaliia, p. 344 (Municipium Cives Romanorum Felicitas, Julia Olisippo, Ulyssippo, azi Lisabona); **Osca**: oraş şpaniolesc, p. 350 (Urbs Victrix Osca, la Strabon, Ileoscan, azi Huesca, pe Valea Ebrului); **Palantia**: oraş şpaniolesc, p. 354 (Pallantia, la Strabon şi la Ptolemeu, inclusă în Hispania Tarraconensis, azi Palencia); **Pallantia**: oraş şpaniolesc, p. 355 (probabil acelaşi cu cel de dinainte); **Saguntus**: oraş hişpanienesc care l-au sfărîmit Hanibal, p. 448 (Saguntum, azi Sagunto, în valenciană Sagunt, lângă Valencia, pe Costa del Azahar); **Scalabis**: oraş lusitanienesc într-alt nume Praesidium Iulium, p. 454 (Scallabi Castrum, Scolabis, azi Santarém, în Portugalia); **Segobrida**: oraş mare (cap) în Ţeltiberiia în Ţara Şpanioleascâ, p. 461 (un compus de la *sego* 'victorie' şi *-briga*[14] 'cetate', azi Segóbriga); **Sentica**: oraş în Ţara Şpanioleascâ, p. 463 (azi Zamora); **Sergis**[15]: nume al maslinului; item: oraş şpaniolesc căruia alt nume îi iaste Fama Iulia, p. 465; **Sisapo**: oraş în Hispania, p. 472 (azi, probabil, Bienvenida); **Subur**: oraş în Ţara Şpanioleascâ, p. 492 (azi Sitges); **Taracon**: vide **Tarracon**, un oraş vestit în Hişpania a căruia toată vecinimea Tarracomenes să chiiamă, p. 505 (Colonia Iulia Urbs Triumphalis Tarraco, Colonia Victrix Togata, Colonia Julia Victrix Tarraconensis, azi Tarragona, în sudul Cataluniei); **Tarracona**[16]: oraşul volucuseanilor al Ţării Şpanioleşti, acum Arrago să zice, p. 505 (azi Aragón); **Toletum**: oraş mare în Hişpania, p. 518 (azi Toledo); **Valentia**[17]: tărie, puteare; item: un munte [sic !] în Ţara Şpanioleascâ, p. 532 (azi Valencia); **Visuntio vel Visontium**: un oraş hişpanienesc, altul burgundiesc, p. 544 (azi Vinuesa, în provincia Soria); **Ullisippo**[18]: **Ulyssippo**, Strabonis vulgo Lisbona oraş în Ţara Hişpaniei, p. 546.

2.4. În perspectivă lingvistică, se remarcă, în primul rând, variaţia formală a numelui ţinutului iberic, trădând nu numai o instabilitate în ceea ce priveşte adaptarea la limba română (**Abula**, **-ae**: oraş al *Ţărei Hişpaniei*, p. 7; **Aderco**: oraş al *Ţărei Şpanioleşti*, p. 13; **Aebura**: oraş al *Ţărei Spanioliei*, p. 18; **Alpesa**: oraş al *Ţărei Şpanioliei*, p. 32; **Avella**: oraş al Şpaniei, p. 64; **Compostella**: oraşul lui Sveti Iacov în *Ţara Şpaniloleascâ*, p. 118; **Egetesta**: oraş în *Hişpaniia*, p. 176; **Munda**: oraş în *Ţara Şpanioleascâ*, p. 318; **Sisapo**: oraş în *Hispania*, p. 472; **Ullisippo**: **Ulyssippo**, Strabonis vulgo Lisbona oraş în *Ţara Hişpaniei*, p. 546), ci şi o preluare a mai multor surse, dată fiind diversitatea denumirilor (Spania, Hispania, Iberia, ultimul având un sens mai restrâns şi denumind teritoriul din jurul râului Ebru). Ar putea fi luată în considerare, de asemenea, şi nevoia de nuanţare a intrărilor de dicţionar.[19]

2.4.1. Dintre numele de ţinuturi ale Peninsulei Iberice (se pare că acesta cunoaştea, în epocă, o întrebuinţare relativ redusă), în afara Spaniei, mai sunt amintite (Portugalia,

[13] Sufixoid de origine celtică, semnalat în toate zonele populate cu celţi (*Boiodurum*, *Serviodurum*, în Germania de Sus; *Brivodurum*, *Divodurum*, *Icciodurum*, *Autessiodurum*, în Galia; *Mutudurum*, în Celtiberia). Are acelaşi înţeles ca şi *–dunum* sau *–rate*. Pentru alte detalii, vezi Rostaing (1965: 37-45), Kruta (1993: 25-26), Graur (1972: 74) şi Churchin (1996: 46-47).

[14] Pentru mai multe informaţii, vezi Rostaing (1965: 38) şi Churchin (1996: 46)

[15] La Albert Szenci Molnár (1604), figurează **Sérgia**: *Olayfa neme*; *Item, egy Spaniol Varos, kinec mas neve; Fama Iulia.*

[16] La Albert Szenci Molnár (1604), e glosat **Tarraco:** *Spaniol Orßagy varos, Moftan Aragonnac mondatic*.

[17] Corbea nu preia corect informaţia de la Albert Szenci Molnár (1604) **Valentia***: Eró, batalom, Item, egy varos Spaniol orßàgba.*

[18] Albert Szenci Molnár (1604) inventariază o altă formă (fără geminată) **Vlysippo***: Spaniol Orßagy varos*.

[19] Variaţia sinonimică şi/sau formală a numelui ţinutului iberic e datorată, în mare măsură, fidelităţii faţă de lexiconul lui Albert Szenci Molnár (1604). Dăm, spre exemplificare, toponimele hispanice care încep cu literele A şi B: **Abula**: *Vàrosa Spaniolorßàgnac* 'oraş al Spaniei'; **Accitana**: *Városa Hispanianac* 'oraş din Hispania'; **Aderco**: *Városa Spaniolorßagnac* 'oraş al Spaniei'; **Aebura**: *Városa Spaniolorßagnac* 'oraş al Spaniei'; **Alaba**: *Városa Celtiberia nac* oraş al Celtiberiei'; **Alpesa**: *Városa Spaniolorßagnac* oraş al Spaniei'; **Anabis**: *Városa Spaniol or ßagnac* 'oraş al Spaniei'; **Artigis**: *spaniol varos mas nevel Albania* 'oraş spaniol/spaniolesc cu alt nume Albania'; **Avella**: *spaniol város* 'oraş spaniol/spaniolesc'; **Augusta**: *spaniol város* 'oraş spaniol/spaniolesc'; **augusta Emerita**: *Portugaliai város* 'oraş din Portugalia'; **Araduca**: *varos Lusitanianac* 'oraş al Lusitaniei'; **Barcino**: *Hspàniai* [sic!] *város* 'oraş din Hispania'; **Bilbilis**: *Spaniol varos, mellybólvalo az Martialis* 'oraş spaniol din care este Marţialul'; **Bigerra**: *Spaniol varos* 'oraş spaniol/spaniolesc'.

Celtiberia, Iberia, Lusitania: **augusta Emerita**: oraş de la Portugaliia, p. 65; **alaba** [sic !]: oraş al Ţeltiberiei, p. 26; **Araduca**: oraş al Lusitaniei, p. 50; **Harmantia**: oraş în *Iberiia*, p. 228).

2.4.2. Uneori, mai apar şi confuzii de situare, cum este cazul Lisabonei, pe care o plasează când în Portugalia, când în Spania. (**Olysippo**: oraş în ţărmurele mării în *Portugaliia*, p. 344; **Ullisippo**: **Ulyssippo**, Strabonis vulgo Lisbona oraş în *Ţara Hişpaniei*, p. 546).

2.5. Variaţia constatată în cazul denumirii regatului Spaniei, apare ca firească, în ceea ce priveşte formarea adjectivelor ce au drept bază derivativă numele acestei ţări. Prin urmare, avem următoarele adjective etnonimice, majoritatea determinând substantivul *oraş*: **Artigis**: oraş *şpaniolesc*, într-alt chip sau cu alt nume Albaniia, p. 57; **Malaca**: oraş *hişpanienesc*, p. 298; **Octodurum**: oraş *hişpănesc*, p. 340. Menţionăm tot ca adjectiv etnonimic pe *lusitanienesc* **Scalabis**: oraş *lusitanienesc* într-alt nume Praesidium Iulium, p. 454.

2.6. Pe lângă determinarea adjectivală etnonimică, avem şi determinare calificativă (**Segobrida**: oraş *mare* (cap) în Ţeltiberiia în Ţara Şpanioleasc㠹 p. 461; **Taracon**: vide **Tarracon**, un oraş *vestit* în Hişpania a căruia toată vecinimea Tarracomenes să chiiamă, p. 505), dar şi una nominală (Ac sau G: **Egetesta**: oraş în Hişpaniia, p. 176; **Emerita**: oraş al Hişpaniei, p. 179), toate evidenţiind străduania lui Teodor Corbea de a-şi nuanţa şi de a-şi varia explicaţiile. Alteori, Teodor Corbea alternează prepoziţiile cu acuzativul (*în*/*de la*), amândouă cu valoare locativă, sensul suplimentar (de provenienţă) al prepoziţiei compuse *de la* fiind anulat (**Accitana**: oraş *în* Hişpaniia, p. 8; **Barcino**: oraş *de la* Hişpaniia, p. 70).

2.7. În unele situaţii, aduce lămuriri complementare, diferit structurate, care să contribuie la o mai bună localizare a toponimului înregistrat, legându-l, uneori, de numele unei personalităţi din Antichitate, al unui loc sau al unui eveniment. În acest caz, adjuncţii sunt de tip nominal (nume comun): **Artigis**: oraş şpaniolesc, într-alt chip sau cu alt nume Albaniia, p. 57; **Bilbilis**: oraş şpaniolesc din care iaste Marţial, p. 74; **Compostella**: oraşul lui Sveti Iacov în Ţara Şpanilolească, p. 118; **Olysippo**: oraş în ţărmurele mării în Portugaliia, p. 344; **Saguntus**: oraş hişpanienesc care l-au sfărâmit Hanibal, p. 448; **Tarracona**: oraşul volucuseanilor al Ţării Şpanioleşti, acum Arrago să zice, p. 505.

2.7.1. Alteori, Teodor Corbea consideră că trebuie aduse clarificări suplimentare, făcând apel la sintagme nominale, precum (*într-*/ cu) *alt chip* şi *alt nume* (**Artigis**: oraş şpaniolesc, *într-alt chip* sau *cu alt nume* Albaniia, p. 57; **Scalabis**: oraş lusitanienesc *într-alt nume* Praesidium Iulium, p. 454).

2.8. Semnalăm, de asemenea, şi alte particularităţi ale textului corbean, întâlnite nu numai la acest autor, ci şi la alţii, la sfârşitul veacului al XVII-lea, când, în limba română, începeau să se cristalizeze normele limbii literare. În privinţa morfologiei, observăm că autorul oscilează în formarea genitivului substantivului *ţară* care, este folosit mai ales cu forma mai veche *ţărei* (**Anabis**: oraş al *Ţărei* Spaniolei, p. 38), cea nouă, *ţării* fiind mai rară (**Tarracona**: oraşul volucuseanilor al Ţării Şpanioleşti, acum Arrago să zice, p. 505), semn că cea din urmă încă nu se impusese în graiul autorului dicţionarului. Tot la nivel morfologic, avem încadrarea verbului *a sfărâma* la conjugarea a IV-a (respectiv *a sfărâmi*, frecvent întâlnit în graiurile din Ardeal; de pildă, astăzi avem *a sfîrńi* ‘a lua boabele de pe ştiuletele de porumb’; vezi Frăţilă 1982: 136).

2.9. În general, substantivul *oraş* este nedeterminat (**Malaca**: *oraş* hişpanienesc, p. 298), însă avem, mai rar, şi determinare definită (**Tarracona**[20]: *oraşul* volucuseanilor al Ţării Şpanioleşti, acum Arrago să zice, p. 505) ori nedefinită (**Taracon**: vide **Tarracon**, *un* oraş

[20] La Albert Szenci Molnár (1604), e glosat **Tarraco:** *Spaniol Orßagy varos, Moftan Aragonnac mondatic*.

vestit în Hişpania a căruia toată vecinimea Tarracomenes să chiiamă, p. 505), datorate determinanţilor.

2.9.1. Într-un alt exemplu, *un* are valoare de adjectiv pronominal nehotărât (**Visuntio vel Visontium**: *un* oraş hişpanienesc, altul burgundiesc, p. 544), la dezambiguizarea valorii sale morfologice contribuind proumele nehotărât *altul*.

2.10. Se pot decela şi alte caracteristici flexionare, dintre care amintim prezenţa hiatului [i] [a], în structura numelui de ţinuturi iberice (**Harmantia**: oraş în *Iberiia,* p. 228 ; **augusta Emerita**: oraş de la *Portugaliia*, p. 65), la care se adaugă: apariţia diftongului [ja], firească, în epocă, la unele verbe (**Taracon**: vide **Tarracon**, un oraş vestit în Hişpania a căruia toată vecinimea Tarracomenes să *chiiamă,* p. 505) şi forma verbală de indicativ, prezent, *iaste*: **(Bilbilis**: oraş şpaniolesc din care *iaste* Marţial, p. 74).

2.11. Subordonatele atributive (determinative) sunt mai rare, ceea ce subliniază că autorul nu considera întotdeauna că e necesar să dea informaţii suplimentare, aşa cum, adeseori, le oferea când era vorba despre toponimia germanică (Chircu 2013): **Corduba**: oraş şpaniolesc *în care s-au născut Lucanus şi Seneca*, p. 133 **Bilbilis**: oraş şpaniolesc *din care iaste Marţial*, p. 74. În constituirea propoziţiilor relative, am remarcat câteva sintagme în care relativul este greşit sau atipic întrebuinţat: **Saguntus**: oraş hişpanienesc *care* l-au sfărîmit Hanibal, p. 448 (omiterea morfemului *pe* la Ac); **Sergis**: nume al maslinului; item: oraş şpaniolesc *căruia* alt nume îi iaste Fama Iulia, p. 465 (folosirea dativului în locul genitivului *...al cărui nume este...*); **Taracon**: vide **Tarracon**, un oraş vestit în Hişpania *a căruia* toată vecinimea Tarracomenes să chiiamă, p. 505 (utilizarea pronumelui relativ cu marcator pronominal (*-a*), în loc de *...a cărui toată vecinimea...*).[21]

2.12. La nivel lexical, nu am observat, în definiţiile de dicţionar ale toponimelor latineşti din Peninsula Iberică, cuvinte deosebite. Am reţinut totuşi substantivul *vecinime*, prezent în penultimul enunţ de sub **2.10.**, a cărui atestare, în coloanele DLR XVIII (2010: 212), este mult mai târzie. Tot ca o particularitate lexicală, avem adjectivul *curătoare*, în a cărui bază derivativă se păstrează forma etimologică (de la verbul latinesc *curro, -ere*), frecvent întâlnită şi în alte texte, iar nu cea analogică (*curgătoare*).

3. Prin demersul nostru, am evidenţiat unele particularităţi de limbă de la sfârşitul secolului al XVII-lea, perioadă în care se conturau normele limbii literare (Gheţie 1997: 269), iar cultura română se afla, din ce în ce mai mult, sub înrâurirea celei occidentale. Am observat adesea nu numai gustul pentru detaliu al învăţatului ardelean, ci şi efortul său de a explica, într-o curată limbă românească, toponimele înregistrate de/preluate de la Albert Szenci Molnár. Ezitările în folosirea limbii române sunt firești şi nu ies din tiparele perioadei în care a apărut dicţionarul, căci sunt întâlnite şi la alţi autori. Prin urmare, acestea nu învederează numai truda sa de a tălmăci cât mai bine cuvintele inserate în filele dicţionarului, ci şi variaţia formală şi funcţională a diferitelor părţi de vorbire.

Bibliografie

a) studii, articole şi izvoare:

Cantemir, Dimitrie (1988), *Istoria ieroglifică*, ediţie îngrijită şi studiu introductiv de P. P. Panaitescu şi Ion Verdeş, postfaţă de Elvira Sorohan, Iaşi, Editura Junimea.

Cândea, Virgil et ali (2012), *Istoria Românilor*, vol. V (*O epocă de înnoiri în spirit european, 1601-1711/1716*), ediţia a II-a, revăzută şi adăugită, Bucureşti, Editura Enciclopedică.

[21] Pentru realizarea complexă a unor propoziţii relative în limba veche, vezi Stan 2013: 70. Construcţia apare şi la Cantemir (1988: 330) „…nu ştim încă pentru alt oarecine (*a căruia* nume l-am uitat) aminte să le fie…”

Cano, Rafael (coord.) (2005), *Historia de la lengua española*, 2ª edición, Barcelona, Editorial Ariel.

Chircu, Adrian (2014), *French Town Names in Old Romanian Writings: Teodor Corbea, Dictiones latinae cum valachica interpretatione/ Nume de oraşe frânceşti în vechi scrieri româneşti: Teodor Corbea, Dictiones latinae cum valachica interpretatione*, în Iulian Boldea (ed.), *Globalization and Intercultural Dialogue. Multidisciplinary Perspectives*, section *Language and Discourse*, Târgu-Mureş, Arhipelag XXI Press, p. 21-32.

Chircu, Adrian (2013), *Toponymia urbana medievalia europea. Observation on the translation of European town names in Teodor Corbea's Dictionary, Dictiones latinae cum valachica interpretatione*, în Iulian Boldea (coord.), *Studies on literature, discourse and multicultural dialogue. Section Language and discourse,* Târgu-Mureş, Editura Arhipelag XXI, p. 27-38.

Churchin, Leonard A. (1996), *Five celtic town-names in Central Spain*, în *Habis*, 27, Sevilla, Universidad de Sevilla, p. 45-47.

Creţu, Gr. (1905), *Cel mai vechiu dicţionar latino-românesc de Todor Corbea* (*Manuscript de pe la 1700*), extras, Bucuresci, Tipografia „Voinţa Naţională".

De Baudran (1750), *Dictionnaire Géographique Universel, contenant une description exacte des États, Royaumes, Villes, Forteresses, Montagnes, Caps, Îles, Presqu'îles, Lacs, Mers, Golfes, Détroits, & c. De l'Univers, le tout tiré du Dictionnaire Géographique Latin, poussé plus loin qu'aucun qui ait paru jusques ici en François*, Utrecht-Amsterdam, François Halma et Guillaume van de Water Marchands Libraires.

De Hoz, Javier (2010), *Historia lingüística de la Península Ibérica en la Antigüedad*, vol. I (*Preliminares y mundo meridional preromano*), Madrid, Consejo Superior de Investigationes Científicas.

Doležalová, Jana (2007), *Observaciones sobre la toponimia española* (Disertaţie de masterat), Praga, Facultatea de Filozofie, accesibilă la adresa http://is.muni.cz/th/74357/ff_m_b1/DP-Observaciones_sobre_la_toponimia_espanola.pdf.

Frăţilă, Vasile (1982), *Probleme speciale de dialectologie. Graiul de pe valea inferioară a Tîrnavelor*, Timişoara, Tipografia Universităţii din Timişoara.

Frâncu, Constantin (2009), *Gramatica limbii române vechi* (1521-1780), indice general de Alexandrina Ioniţă, Iaşi, Casa Editorială Demiurg.

Gherman, A. M. (2010), *Un umanist român: Teodor Corbea*, Cluj-Napoca, Casa Cărţii de Ştiinţă.

Gherman, Alin Mihai (2004a), *Aspecte umaniste în cultura românească veche*, Bucureşti, Editura Enciclopedică.

Gherman, Alin-Mihai (2004b), *Literatură română din Transilvania între preluminism şi preromantism*, Cluj-Napoca, Casa Cărţii de Ştiinţă.

Gherman, Mihai (2000-2001), *Lexicografie şi gramatică în dicţionarul lui Teodor Corbea*, în *Dacoromania*, V-VI, p.161-164.

Gherman, Mihai-Alin, (2014), *En marge du dictionnaire latin-roumain de Teodor Corbea*, în *Dacoromania*, XIX, nr. 1, p. 48-59.

Gheţie, Ion (coord.) (1997), *Istoria limbii române literare. Epoca veche*, Bucureşti, Editura Academiei Române. (ILRV)

Graesse, Johann Georg Theodor (1909), *Orbis Latinus*, Berlin, Richard Carl Schmidt & Co, http://www.columbia.edu/acis/ets/Graesse/orblatc.html

Graur, Al. (1972), *Nume de locuri*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică.

Kruta, Venceslas (1993), *Les Celtes*, sixième édition corrigée, Paris, Presses Universitaires de France.

Pop, Ioan-Aurel, (2014), *Locul românilor în Europa - la confluenţa Occidentului latin cu Orientul bizantin*, în *Rostiri Academice Româneşti*, Cluj-Napoca, Editura Eikon.

Pop, Ioan-Aurel, Bolovan, Ioan, (2013), *Istoria Transilvaniei*, Cluj-Napoca, Editura Eikon.

Rostaing, Charles (1965), *Les noms de lieux*, Paris, Presses Universitaires de France.

Seche, Mircea (1966), *Schiţă de istorie a lexicografiei române*, vol. I (*de la origini pînă la 1880*), Bucureşti, Editura Ştiinţifică.

Stan, Camelia (2013), *O sintaxă diacronică a limbii române vechi*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti.

Silgo Gaughe, Lluis (2013), *Estudio de Toponimia Ibérica. La Toponimia de las fuentes clásicas, monedas e inscripciones*, Madrid, Editorial Vision Libros.

Torrens Álvarez, María Jesús (2007), *Evolución e historia de la lengua española*, Madrid, Arco Libros Editorial.

b) *dicţionare*:

Corbea, Teodor (2001), *Dictiones latinae cum valachica interpretatione*, ed. Alin-Mihai Gherman, Cluj-Napoca, Editura Clusium. [DLVI]

Dasypodius, Petrus (1653), *Dictionarvm latino-germanicum et germanico-latinum*, ediţia nova, Francofvrti, Typis Matthaei Kempferi. [DLG]

*** (2008), *Dictionarium valachico-latinum. Primul dicţionar al limbii române*, ed. Gh. Chivu, Bucureşti, Editura Academiei Române. [DVL]

*** *Dicţionarul limbii române*, tom. XVIII (V-Vizurină), Bucureşti, Editura Academiei Române, 2010. [DLR]

Gaffiot, Félix (1967), *Dictionnaire illustré latin-français*, Paris, Éditions Hachette. [DILR]

Guţu, G. (1983), *Dicţionar latin-român*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică. [DL-R]

*** (1930), *Il „Lexicon Marsilianum", dizionario latino-romeno-ungherese del sec. XVII*, ed. Carlo Tagliavini, Bucureşti, Cultura Naţională. [LM]

Lemprière, John (1820), *A Classical Dictionary; Containing a Copious Account of All the Proper Names mentioned in Ancient Authors*, the Eleventh Edition, Corrected, London, T. Cadell and W. Davies. [LCD]

Maior, Grigore (2001), *Institutiones Linguae Valachicae - Lexicon Compendiarium Latino-Valachicum*, ed. Alin-Mihai Gherman, vol. I-II, Alba Iulia: Universitatea „1 Decembrie 1918" din Alba Iulia. [LCLV]

Pápai, Francisco Párisz (1767), *Dictionarium latino-hungaricum et hungarico-latinum*, Cibinii, Samuelis Sárdi Typographi. [DLH]

Szenci Molnár, Albert (1604), *Dictionarvm latinovngaricvm opus novum et hactenvus nvsqvam editvum; Item vice versa: dictionarivm vngaricolatinvm, in quo præter dictionvm vngaricvm interpretationem latinam*, Noribergae, Procurante Elia Hvterro Germano (ediţie anastatică ulterioară, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1990), https://www.google.ro/#q=albert+molnar+dictionarium+latinoungaricum+on+line&tbm=bks [DLU]

WRITING FOR MEDICINE – A CORPUS-BASED RESEARCH

Adrian Năznean, Assist. Prof., PhD, University of Medicine and Pharmacy, Tîrgu Mureș

Abstract: Writing and editing biomedical scientific articles imposes certain rules depending on journal requirements. However, general guidelines set forth certain rules applicable to research articles in medical fields. The corpus of medical texts included in this research comprises articles selected from both Romanian and international journals. The paper aims to investigate article structures and types, highlighting differences and similarities, while also offering a guide for translators in order to correctly edit their medical translations.

Keywords: corpus-based research, biomedical articles, translation of medical texts, guide for translators, editing translation manuscripts.

Introduction

The medical genre covers various types of medical texts, the most common of which are: biomedical articles, case reports, package inserts, textbooks, manuals for medical equipments, official regulations, World Health Organisation guidelines, different classification systems, etc. Other types can also be mentioned, such as letters to the editors, reviews, clinician-patient encounter notes, or patient information leaflets, letters of referral, etc. All these types vary greatly in style, from overly informative and detail-abundant, such as textbooks, to particularly narrow-topic ones, like research articles.

Probably the most widespread and currently popular type of medical text is the biomedical research article. Its popularity is due to the advancement in the various subfields of medical sciences, and due to the necessity of popularising and disseminating knowledge.

The structure of the biomedical article

There are different structures of biomedical articles, all of them, however, following a more or less chronological arrangement of the information. With certain variations, the most prevalent type is the so-called IMRAD structure, namely, the acronym of the parts of the article: Introduction, Materials and methods, Results, and Discussion. By variations I mean that some journals may have a preference of including the conclusion part under a distinct heading rather than having it as the final paragraph of the Discussion section. These are preceded by the abstract and a list of keywords.

All original biomedical research articles are accompanied by abstracts. As any other abstract, the main purpose is summarising the main ideas of the paper. Just as the title is the summary of the abstract, the abstract is the summary of the paper.

This section clearly reflects the entire research described in the article. Although sometimes there are word limits set by journals, ideally an abstract should not exceed 200 words (Stuart 2007: 65). If it does, it simply includes irrelevant scientific details which may distract the reader's attention.

Writing a clear and comprehensive abstract is important because this section is included in online databases (Ferguson 2013: 250), access to abstracts usually being free. A

well-written abstract will arouse readers' interest and will encourage them to read on. While many articles may be important and describe significant research results, they may simply pass unnoticed because of a less suitable title or a poorly written abstract. As such, a comprehensive title and a clear and descriptive abstract are the successful features which ensure a wider readership.

The abstract is typically followed by a list of key words, the choice of which should again be wise because key words are used by electronic databases, as one of the means of identifying the paper when online searches are performed in order to facilitate their retrieval (Eaton 2012: 88). Journals may have different requirements regarding the number of key words, however, typically, at least three-five such key words are added. Ideally, such key words should be chosen which appear in the National Library of Medicine's controlled vocabulary thesaurus (ibid., Enache 2007:55, Matthews & Matthews 2008: 48).

The first main part of the research article is the Introduction, whose aim is to describe the broad area in which the research was conducted. In order to clarify the necessity of the study it should answer the question "why was this work done?" (Mathews & Matthews 2008: 42). Introductions sometimes cover three areas: the general field of interest, the background and previous advances in the area, and the novelty the research brings.

Important papers about previous studies are cited, such articles which may have prompted to the research. Nevertheless, too few or too many citations included in the Introduction part may lead the readers down the wrong path, giving them the impression that either the researchers had not investigated the literature sufficiently or that they themselves had been confused. A solid review of the literature to date is at the basis of a good introductory part, but comments on previous studies should be saved for the Discussion part. The final paragraph of the Introduction should broadly present the most significant findings as opposed to previous studies, and the importance of the research described in the article indicating the experimental approach.

The Materials and Methods part of the medical article will give full details about the methodology used in the research. This section should answer the question "how was the evidence obtained?" (Matthews & Matthews 2008: 42). Precise details of the procedures and accompanying explanations are necessary so that if another team decides to repeat the study, they should obtain the same results.

Regardless of the terminology or processes involved in the study, this section should be clear enough to understand even if the reader is not a specialist in the field. This is the part which fully details the subjects (patient cohorts, selection of patients, inclusion/ exclusion criteria), materials, chemicals, sampling methods, data collection and comparison, statistical tests and analyses, equipment. Authors may subdivide this section into different parts which may bear such headings as: Clinical material, , Light microscopy, Tissue and cell samples, Antibodies, etc.

Tables may also be included in this part of the article. Typically, they should never duplicate the text and they are introduced by phrases which contain one of the following verbs: *depict*, *detail*, *list*, *present*, *show*, or *summarise*. Such non-verbal elements as tables, figures, illustrations, graphs are visual patterns that represent, symbolise, and condense information in medical articles. While graphical illustrations may enhance the readability of the text (Busch-Lauer 1998: 110) they should not be overloaded with details in order that they can be easily understood by the readers. Figures or tables should be commented on in the description that associates them and not in the main part of the text because, for editing purposes, such visual elements may be placed farther from the text section that refers to them.

Hence, the text should only make reference to them, reference which is often given between parentheses.

Most frequently, this section arranges information chronologically so that the reader can fully understand the logical development of the experiments (Enache 2007: 55, Matthews & Matthews 2008: 43). If chemicals, substances, antibodies, devices, software were used to perform the research, the origin, the manufacturer, or the software version is indicated in parentheses.

According to Eaton (2012: 89), the Results section is expected to present data and statistical results objectively in an unambiguous and clear manner, omitting any comments, analysis or conclusions drawn from the results. In case percentages are included, raw data should also be mentioned: *our study group included 69 (70%) male and 30 (30%) female patients*, *a total of 485 from 1800 tissue samples (26.9%) were non-informative*, etc. Statistical result should not have many decimals as it may be too confusing and irrelevant. Oftentimes, the Results section is also subdivided, the divisions carrying different headings: *Clinical findings*, *Pathologic features*, etc, depending on the aim of the article.

When results are presented in tables, the tables need to have clearly labelled rows and columns. Ideally, some space between rows and columns should be left in order for the cells not to be difficult to read. Tables can be accompanied by footnotes if further explanations are needed. Authors may also use graphs and charts to highlight and compare different results of the study. Nevertheless, such should be simple and not carry a complicated design which might distract the readers.

One of the most important parts of the biomedical research article is the Discussion section which is dedicated to a critical approach of the methodology used in the research and which interprets the findings of the study. Here, the authors are expected to state their consideration of the results, while also comparing the results of their study with those of other similar ones carried out previously, commenting on differences and similarities and explaining their occurrence.

The Discussion part ends with the conclusions of the whole article. The aim of the conclusion, whether under a distinct heading or embedded in the Discussion section, is to summaries the study and to list its key features. No additional results which were not mentioned in the Results section should be added here.

This widely used structure of the scientific research article has been adopted by Romanian journals as well, supposedly due to the clear organisation of the information, and because most Romanian medical journals in fact publish their articles in English.

Corpus study

In order to conduct the research for this paper, I chose medical articles from the following journals:

1. Jurnalul român de patologie
2. Revista română de medicină de laborator
3. Acta Medica Marisiensis
4. Romanian Journal of Morphology and Embryology
5. Cancer
6. The American Journal of Surgical Pathology
7. The Journal of Urology
8. Virchows Archiv

The first four journals in the list above are published in Romania, while the other four are international ones. Jurnalul român de patologie has practically ceased existing, Revista

română de medicină de laborator publishes articles in Romanian and English too, while Acta Medica Marisiensis and the Romanian Journal of Morphology and Embryology now exclusively publish articles written in English.

In order to highlight similarities, a summary of the parts that such articles contain is given in the table below:

Parts/ Sections	Romanian	English
Abstract	Yes, sometimes both in English and Romanian	Yes
Keywords	Yes	Yes
Introduction	Named as such	Yes, not always named
Materials and Methods	Yes, sometimes also called Materials, Methods and Patients	Yes
Results	Yes, sometimes together with Discussions	Yes
Discussion	Yes	Yes
Conclusion	Yes, but sometimes not present	One or two paragraphs not named as such
Acknowledgements	Sometimes	Sometimes
References	Yes	Yes

The Romanian Journal of Morphology and Embryology as well as Acta Medica Marisiensis instruct authors to include a Conclusions section. While the instructions for authors in the Revista română de medicină de laborator do not include a conclusion part, many of the articles published in the journal bear this section along with the heading.

Very frequently, unlike English articles, Romanian articles will have the abstract as the summary of the paper, with the subdivisions typical to articles (Background, Objective, Materials and Methods, Results, Conclusions). However, there are English journals, as well, which prefer the organisation of the Abstract in this way, as is the case of the American journal Cancer.

The translator's responsibility

In an ideal situation, any translation task should be accompanied by a translation brief, or assignment. The translation brief sets forth the purpose and the status of a translation (Fraser 2001: 53). This may be very useful for translators as they can carry out pre-translation work on text type, it tells the translators how the ST should be transferred (Nord 2005: 36) and the typical structure and characteristic vocabulary of the target language text. The assignment is both the starting point and the goal of any professional translation process (Montalt & Davies 2007: 28) because it also describes the expectations and requirements of the client.

According to Montalt & Davies (ibid.), the following key information should be included in the translation brief:

- the product or service the client needs;
- the profile of the target audience;
- the context and communicative situation in which the TT will be used;

- the purpose of the TT;
- the profile of the organisation that will use the TT;
- legal requirements that may affect the production of the TT;
- the format of delivery;
- the deadline of delivery.

All these details are set forth by the commissioner of the translation but because commissioners are not experts in translation, they may be unable to formulate the translation brief. As such, the translation process will be operated by the intended function of the target text as determined by the initiator's needs (Nord 2005: 10). Thus, formulating a clear translation brief comes down to the translator in order to be able to complete the task and deliver the expected product.

Before proceeding to the translation proper, the translator may need to build a glossary of terms to use for their work. Sometimes, however, in order to facilitate this stage, the commissioner may provide the translator with such a glossary. This is especially the case when the commissioner is also the author of the source text.

However, regardless of the requirements of the intended journal of publication, physicians may not keep to the structural rule, and, as a result, information may be placed in the wrong section, unnecessary details may abound, etc. This is because sometimes researchers do not write their articles with the aim to have them published in one particular journal, and as a consequence, the source text the translator is given may significantly differ from the target text. In such cases, while performing the translation, it is the responsibility of the translator to arrange the text according to the format of the scientific paper. Translators should take greater responsibility and also do macroediting in order to ensure that the text is coherent and cohesive, which at times may mean ignoring the source text.

Nonetheless, another responsibility of the translator surfaces, one which is by far the most important of all, namely, accurate rendering of the scientific content. Editing measurement units wrongly, failing to correctly convert them, for instance angstroms into picometres, may question the reliability of the research article. On the other hand, such mistakes may cause the loss of lives and may also bring substantial harm to the reputation of the authors.

Conclusion

In conclusion, the translator of biomedical articles has different types of responsibilities: a responsibility to the commissioner of the translation, to the text itself, to the reader of the text, and to himself or herself as a translator (Ruuskanen 1995: 235). The translators' responsibility to faithfulness in their work derives from the readers' confidence because they normally believe that a translation gives them a correct idea of the original text (Stolze 2011: 32).

Editing the text according to the requirements of the journal, rearranging information in the suitable section, omitting redundancies, etc., also come down to the translator. However, the most important responsibility will always remain the correct rendering of the scientific content of the article.

References

Busch-Lauer, I. A. (1998), "Non verbal elements and data commentary in English medical texts" in Fortanet, I., Posteguillo, S., Palmer, J. C., Coll, J. F. (eds.), *Genre Studies in English for Academic Purposes* (p. 109-132), Castelló de la Plana: Publicacions de la universitat Jaume I

Eaton, K. A., Wiles, L., O'Malley, D. (2012) , *An Introduction to Research for Primary Dental Care Clinicians Part 9: Stage 10. Writing Up and Disseminating the Results* in Primary Dental Care 19(2), p. 85-91

Enache, L. S. (2007), "Scrierea unui articol ştiinţific – abordare practică" in *Revista Română de Medicină de Laborator* Vol. 6, Nr. 1, p. 51-61

Ferguson, Gibson (2013), "English for Medical Purposes" in Paltridge, Brian, Starfield, Sue (eds.) *The Handbook of English for Specific Purposes* (p. 243-262), Chichester: Wiley-Blackwell

Fraser, Janet (2000), "The Broader View: How Freelance Translators Define Translation Competence" in Schäffner, Christina, Adab, Beverly (eds.) *Developing Translation Competence* (p. 51-62), Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins Publishing Company

Matthews, J. R., Matthews, R. W. (2008), *Successful Scientific Writing. A step-by-step guide for the biological and medical sciences*, Third Edition, Cambridge, New York, Melbourne, Madrid, Cape Town, Singapore, São Paulo: Cambridge University Press

Montalt, V. and González Davis, M. (2007), *Medical Translation Step by Step. Learning by Drafting*, Manchester/ Kinderhook: St. Jerome Publishing

Nord, Christiane (2005), *Text Analysis in Translation – Theory, Methodology, and Didactic Application of a Model for Translation-Oriented Text Analysis.* Second Edition. Amsterdam/ New York: Rodopi

Ruuskanen, D. D. K., (1995) "Creating the 'other': a pragmatic translation tool" in Dollerup, Cay, Appel, Vibeke (eds.) *Teaching Translation and Interpreting 3* (p. 233-242), Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins

Stolze, Radegundis (2011), *The Translator's Approach – Introduction to Translational Hermeneutics*, Berlin: Frank & Timme GmbH

Stuart, M. C. (ed.) (2007), *The Complete guide to Medical Writing*, London: Pharmaceutical Press

AN ANTHROPOLOGICAL AND LINGUISTIC APPROACH TOWARDS EXPRESSING PAIN

Amalia Pavelescu, Assoc. Prof., PhD, "Lucian Blaga" University of Sibiu

Abstract: Our article is based on an empirical study related to the way traditional thinking experiences, expresses, and considers pain, while also looking at alternative images of removing pain. We focused our study on examples from the Romanian, English, French and Hungarian languages, trying to understand that some universal truths lie behind the different words. The first part our article, The Perception of Pain introduces some wider perspectives on how pain is perceived by patients and / or specialists. The second part, Pain in the Traditional Mindset presents a few insights into the significance of certain traditional words that express pain and the possible causes of pain. The article concludes that behind many of the idioms, proverbs, folk literature, and empiric medicines that have been used in allegories, magic, and symbols, there are some truths, messages, teachings or experiences that have been validated by science. An interdisciplinary approach may bring arguments in favour of looking afresh at traditional ways of intuitive thinking and language related to expressing pain.

Keywords: anthropology of pain, heart, stomach, intuitive traditional thinking

The Perception of Pain[1]

Pain is a large, exciting and challenging subject. It has endless possibilities for interdisciplinary approaches. In the eyes of doctors, whether allopathic or unconventional therapists, bodily pain is used to research the causes of sufferings and a diagnostic tool, to test the efficacy of the prescribed treatment. Most patients and doctors are particularly focused on pain, considering it a direct manifestation of the disease and a vital gauge for making therapeutic decisions. For allopathic medicine, the removal of pain is a primary necessity for healing the body.

But healers have a different point of view. They advocate the treatment of pain by activating the pain itself, the pain being a step in the healing process – Hering's law. Under this law, a favourable cure involves reliving the chain of problems, albeit with lesser intensity. In many alternative treatments, pain is considered a necessary step in "curing" the disease. Treatments used in acupuncture, homeopathy, medical recovery after surgery, physiotherapy are some of the examples. These constitute processes that may amplify the pain, and later removing it, by healing the body. Patients say the following: *hydrotherapy treatment routed my pain, that's why it is hurting me, but it's fine*[2]. It means that it has a positive effect. Some

[1] Amalia Pavelescu, *Perspectives on Bodily Pain in the Romanian Folklore*. In "This un-real body Anthology of essays", coord. Gabriela Mariana Luca, Stefanie Bouguet, Lenuta Giukin, Rodica Leta, Eurobit Publishing House, Timișoara, 2011, pp. 75-90.

[2] In Romanian, *Băile mi-au răscolit durerea. De aia mă doare. Da-i bine.*

therapists say: *step your pain and you'll be better!*[3] There is another expression: *the hair of the dog (that bit you)*[4], which is based on the same principle.

Pain may be caused by the patient himself, to create beauty. Cosmetic surgery, dieting, wearing tight clothes constitute some examples of assumed pain for aesthetic purposes. The folk expression *the old woman is suffering for her beauty*[5] suggests that self-inflicted pain, for aesthetic reasons, at any age, is present in many cultures.

The acceptance and toleration of human pain is reflected in the theological perspective of pain, when pain, in this case, signifies payment for sins.

Psychologists and psychotherapists are interested in the causes of pain, and in ways of expressing, accepting, and removing it, through techniques such as Dynamic Spin Release (DSR)[6] and psychological management[7]. Social workers want to know how pain is perceived by the people they assist, and they study this subject, using sociological research methods[8]. The studies are based on interviews and story – telling, about illness and healing[9]. Sociologists have studied groups of ill people, in a new branch of sociology, called medical sociology.[10]

The researchers' interest in pain has led to the development of a new branch in applied anthropology: the anthropology of pain[11] , still in its infancy[12].

Contemporary anthropologists focus their research on modern people who want to escape pain as fast as possible. These people use numerous pharmaceutical products, provided by an industry in rapid growth. Advertising used by the pharmaceutical industry emphasizes the efficiency and speed with which pain can be removed. This has a massive effect on patients' attitude to pain. But the idea of the rapid removal of pain is not a new one. It is a very important part of traditional spells, charms and fairy-tales.

Traditional words and practices may give new clues to studying how people experience pain, and they may bring new insights into the anthropology of pain.

---

[3] Ion Albescu, Romanian healer in Sibiu (*Calcă durerea şi-ţi va fi bine)*.

[4]In Romanian, *cui cu cui se scoate.*

[5]In Romanian *suferă baba la frumuseţe*.

[6]Dynamic Spin Release is an extraordinary approach consisting of several techniques and processes – that allows users to release their negative thought patterns, limiting beliefs and physical pain in as little as eight minutes. (Copyright © DynamicSpinRelease.com 2010).

[7]This is done through so-called cognitive-behavioural therapy, which seeks to ensure that patients understand what is happening to them, in the context of their painful suffering and try to change their erroneous opinions or beliefs regarding the pain.

[8]Ana Muntean and Venera Margareta Bucur, 2009. *Durerea şi îngrijirile de sănătate din România*. In „Revista de Sociologie", Sibiu, Editura Universităţii „Lucian Blaga", anul VII, nr, 2, pp. 61-70.

[9]Theodora-Eliza Văcărescu, 2010. *În-corp-oricând boala. Convorbiri cu Zoltán Rostás.* In Laura Grünberg, (coord.), *Introducere în sociologia corpului. Teme, perspective şi experienţe întrupate,* Bucureşti, Polirom, pp. 141-175.

[10]The interest in this branch of sociology dates from 1950. Contemporary Romanian books on Medical Sociology: Iustin Lupu, I. Zanc, 1999, *Sociologie medicală. Teorie şi aplicaţii;* S. Rădulescu, 2002, *Sociologia sănătăţii şi a bolii.*

[11]DelVecchio, 1992. DelVecchio Good Mary – Jo, Paul E Brodwin, Byron J Good and Arthur Kleinman, eds.,1992, *Pain as Human Experience: An Anthropological Perspective*, Comparative Studies of Health Systems and Medical Care, 31, Berkeley: University of California Press, 214 p., search on the Internet, 1.10.2010.

[12]Merrill Singer, *Applied anthropology – Pain as Human Experience: An Anthropological Perspective*, Academic Research Library, Jun 1994; 96, 2; p 457, search on the Internet, 1.10.2010; Good, Mary-Jo DelVecchio, Paul E. Brodwin, Byron J. Good, *Pain as Human Experience: An Anthropological Perspective*, University of California Press, 1994, search on the Internet, 1.11.2014.

1. Pain in the traditional mindset

In traditional mindsets, pain has physical or spiritual causes. It is generally located in a specific part of the body that aches. In our article we refer to the causes, manifestations, and ways of removing pain, by focusing on language expressions.

In general, Romanian ethnologists concentrated on customs, traditions and attitudes, without tackling pain directly. For example, Constantin Bărbulescu confesses that he used an ethnologic method, for a historical study of the human body[13]. Linguists are interested in the etymology of words related to the body and pain. Language can reveal the way pain is perceived by traditional mindsets.

In Romania, there is a saying: *One nail can be used to remove another one*[14] – a proverb that could be also applied to pain and illness. This saying suggests that you have to undergo a new form of pain in order to cure the existing one. The principle of this wisdom is well known in empirical medicine. There are many examples of physical pains which are "removed" by amplifying first the pain itself. If we have a splinter in our finger, while removing it, we suffer, but after that, there is no more pain. Homeopathy is based on the same idea. For example, more than 100 years ago, someone who was infected with rabies could be cured by eating the brain of the animal that transmitted the disease, baked in bread, but also by suffering physical pain[15].

The homeopathic principle can also be found in English expressions, sayings and wisdom: *To cure a dog bite, it was said that if you put a hair from the same dog into the wound, it would cure it*; the saying goes *the hair of the dog (that bit you)*[16] being a metaphor for taking poison to cure poison. Also with snake bites, when you use venom as a cure[17]. In Hungarian, this proverb is well known, too[18]. The Romanian idiom, *Use a nail to remove another one*[19] is similar in meaning to the English and Hungarian saying *the hair of the dog (that bit you)*. This proverb, which may be found in many other languages, illustrates an important principle which is applied in homeopathic medicine – removing pain and curing the disease by using the same type of poison you suffer from.

Traditional attitudes suggest that pain could be also a manifestation of sorrow. Sorrow is perceived as being a form of pain and suffering with a very clear "location": the soul itself[20]. In Romanian, there are the expressions: *to put on your soul*[21], meaning to upload your

[13]Constantin Bărbulescu, 2005. *Imaginarul corpului uman între cultura ţărănească şi cultura savantă* (secolele XIX-XX), Bucureşti, Editura Paideia, pp. 8-9.

[14]In Romanian, *cui cu cui se scoate.*

[15]In the village Sebeşel, one hundred years ago, a man was cured of rabies by eating the infected animal's brain in a hunk of lightly baked bread. The treatment also consisted of making a cut under the patient's tongue with a silver hook (knife). Gh. Pavelescu, *Valea Sebeşului*, *Monografie etno-folclorică,* Volumul II, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, pp 319-320.

[16]Caroline Juler, English writer and artist.

[17]*Ibidem.*

[18]Jancsi Koppandi, Hungarian native speaker.

[19]In Romanian, *Cui cu cui se scoate.*

[20]An example from folk poetry: *Sky is full of clouds, / As my longing soul. / Sky is full of stars / As my soul is full of sorrow.*

[21]*A pune la suflet.*

soul with sorrow and *my soul aches.*[22] The soul seems to be a very important entity in the archaic mentality.

Sextil Puşcariu[23] thinks that the Romanian word for *soul,* comes from the same root as the verb *blow* and *breathe*.[24] The linguist Marius Sala also comments on the similarity between the verb to breathe (*a sufla*) and the noun for soul (*suflet*).[25]The Hungarians have a noun and a verb with the same root – *lélek* (soul) and *lélegez* (blow, breath)[26]. When discussing the *soul,* we have to mention that conventionally, the soul corresponds to a palpable organ, *the heart*. Linguists consider that the Romanian word *heart ("inima")* derives from the Latin one, *anima* (soul) and is used instead of *coeur.* This differs from other Latin languages.[27] For Lazăr Şăineanu, the word *heart* belongs to words with "specialized" meanings in Romanian. The linguist shows that there is a semantic distinction between this word and its Latin etymon, *anima.*[28]The idioms *Mă doare inima, My heart aches, J'ai mal au coeur (*French) are evident for the representation of pain in the heart. These idioms may express a physical pain, but also one related to feelings (pity) in Romanian, French[29] and English.[30]

S. Puşcariu stated that "only in western Latin languages did the word anima preserve the meaning of soul, while in Romanian, heart (inima) replaced *cor*."[31] Comparing the Romanian *heart,* in the expression *my heart is aching*[32] to the French *coeur* from *J'ai mal au coeur,* Puşcariu finds that both mean *stomach,* although the meaning developed independently in each language[33]. A. I. Candrea and Ovid Densusianu[34] also commented on the similarity between the words stomach and heart. In French there is the same correspondence between the heart and the stomach. For expressing the uncomfortable feeling in the stomach, while being in the car, the French use the idiom with the word coeur ("J'ai mal au cœur en voiture")[35].

In traditional thinking, the heart lay in the stomach and, using the studies of Bojan and I. Felix, Constantin Bărbulescu asks whether there was "an older representation of body, in which the heart was placed in the navel and the soul in what we today call heart".[36] In fact, myocardial infarction and pain may actually manifest as stomach aches, and the Romanian

[22]*Mă doare sufletul.*

[23] A Romanian linguist in the first half of the 20th century.

[24]*apud* Ion Vîşte-Georgescu, 2007, *Terminologie medicală populară*, Bucureşti, Editura Maiko, p. 191.

[25]The director of the Romanian Linguistic Instituite "Iorgu Iordan - Al. Rosetti", Romanian.

[26]Jancsi Koppandi, *idem.*

[27]Ion Vîşte-Georgescu, *op. cit.*, p 190.

[28]L. Şăineanu, *apud* Ion Vîşte-Georgescu. *op. cit*. 190.

[29]Agnes Duvocelle, French student in Romania.

[30]Caroline Juler, *ibidem*.

[31]Sextil Puşcariu, *Locul limbii române între limbile romanice,* 1920, p. 33, and *Études des lingv. roumaine*, Cluj-Bucureşti, 1937, p. 38, *apud*. Ion Vîşte-Georgescu, *op. cit*. p. 190.

[32]In Romanian, *mă doare inima.*

[33]Sextil Puşcariu, *ibidem*, p. 191.

[34]I. A. Candrea, Ovid Densusianu, *Dicţionarul etimologic al limbii române, Elementele latine,* 1907, nr. 866 apud. Ion Vîşte-Georgescu, *op. cit*. p. 191.

[35]Agnes Duvocelle, French student in Romania.

[36]Constantin Bărbulescu, 2005. *Imaginarul corpului uman între cultura ţărănească şi cultura savantă* (secolele XIX-XX), Bucureşti, Editura Paideia, p. 100.

expression *inima goală* (literally translated as *empty heart*, meaning your stomach is empty) implies that the heart actually lies in the stomach[37].

The sufferings of the soul (heart) are expressed by the pain felt in the soul (heart). Readers who have had great sorrows probably experience the pain in their hearts. The phrase *my heart hurts from sorrow*[38] illustrates this. Phrases such as *your heart hurts*[39], *to die of a bad heart*[40], *the heart breaks*[41], *the soul hurts*[42] suggest that spiritual pain could sometimes cause death. An ache or a pain in the heart may be caused by a genetic or vascular heart disease, but also due to soul sufferings. This possibility of a decisive influence on human health, through joy or shock, was presented by Mrs. Silvia Mancaş, Phd., cardiologist at the University of Timişoara[43], when she referred to positive and negative emotions which may cause vascular rupture and death.

The identification of the soul with the heart, and the heart and the stomach as being virtually the same, may have a scientific explanation.

In traditional thinking, grief is thought to be a disease. Lyric poetry abounds in such illustrations[44]. The Romanian word for pain *(durere)* derives from the Latin *dolere*[45]. The word *dor* meaning longing, derives from the Latin *dolus (<dolerite* "to hurt") which explains the sensation of longing as pain.

The Romanian, English, French and Hungarian languages, and probably many others, express a universal truth: spiritual and "soul" sufferings can cause severe pain and illness. Intuitive thinking uses similar parallelism to find ways of removing pain. If pain is caused by manifestations of the soul (feelings), it is possible to remove the pain by showing affection, even if the pain has material causes. Intuitive ways of perceiving and removing pain explain the practice of kissing the "place" where the pain is felt, especially when a child is hurt. Language can send the following message: when the heart is suffering from sadness and grief, the body is suffering too, and this weakens the immune system. The gesture of 'kissing the place better' is a way of curing the pain by receiving affection.

Human beings have other ways of expressing pain which are as relevant as words: appearance (the colour of the face – white, red, yellow), the posture, the voice (tone) – *to shout with pain* or the unvoiced (*speechless with pain*). The appearance and voice are markers of the intensity of pain and may show how urgently medical treatment is required.

The lessons of language, as well as what the body "tells" and "shows", have to be considered by other disciplines, such as medicine, anthropology, psychology, sociology, pharmaceutical industry, religion and social work.

---

[37]Sextil Puşcariu and Marius Sala stated that in Romanian, the word *inima* (English heart) is used with the meaning of *stomach. Cf. op. cit.*

[38]In Romanian, *mă doare inima de durere.*

[39]In Romanian, *te doare inima.*

[40]In Romanian*, a muri de inimă rea.*

[41]In Romanian, *a se frânge inima.*

[42]In Romanian *mă doare sufletul.*

[43]Paper presented at the Interdisciplinary Seminar, This Un-Real Body, Timişoara, November,4th-5th 2010, CORPUS, International Group for the Cultural Studies of the Body.

[44]*Much disease under the sun, / Not as burning as the longing. / As where the longing puts / Makes coal of the heart / Much disease under the moon / Not so crazy as the longing / As where longing lies / House of tears makes (Câtă-i boală pe sub soare, / Nu-i ca dorul arzătoare. / Că dorul dacă se pune / Face inima cărbune, / Câtă-i boală pe sub lună / Nu-i ca dorul de nebună / Că dorul unde se lasă, / Lacrimilor face casă).* Gh. Pavelescu, 1997. *Cântecele dorului,* Alba Iulia, Centrul Judeţean al Creaţiei Alba, p. 53.

[45]Marius Sala, *op. cit*. p. 211.

Our short article is meant only to emphasize, and encourage reflection and understanding of what language and body language teach us, so as to benefit of other sciences and gain a better understanding of the human condition.

Bibliography

1) Bărbulescu, Constantin, *Imaginarul corpului uman între cultura ţărănească şi cultura savantă* (secolele XIX-XX), Bucureşti, Editura Paideia, 2005.

2) Candrea, I. A and Ovid Densusianu, *Dicționarul etimologic al limbii române, Elementele latine*, 1907.

3) DelVecchio Good Mary – Jo, Paul E Brodwin, Byron J Good and Arthur Kleinman, eds., 1992, *Pain as Human Experience: An Anthropological Perspective*, Comparative Studies of Health Systems and Medical Care, 31, Berkeley: University of California Press, 214 p, search on the Internet, 1.10.2010.

4) Grünberg, Laura (coord.), *Introducere în sociologia corpului,* Bucureşti, Polirom, 2010.

5) Good, Mary-Jo DelVecchio, Paul E. Brodwin, Byron J. Good, *Pain as Human Experience: An Anthropological Perspective*, University of California Press, 1994.

6) Lupu Iustin, I. Zanc, *Sociologie medicală. Teorie şi aplicaţii,* Bucureşti, Polirom, 1999.

7) Muntean, Ana, Venera Margareta Bucur, *«Durerea şi îngrijirile de sănătate din România»,* „Revista de Sociologie", Sibiu, Editura Universităţii „Lucian Blaga", anul VII, nr, 2, pp. 61-70, 2009.

8) Pavelescu, Gh.,*Cântecele dorului,* Alba Iulia, Centrul Judeţean al Creaţiei Alba, [1997], 2007.

9) Pavelescu, Amalia, *Perspectives on Bodily Pain in the Romanian Folklore*. In "This un-real body Anthology of essays", coord. Gabriela Mariana Luca, Stefanie Bouguet, Lenuta Giukin, Rodica Leta, Eurobit Publishing House, Timişoara, 2011, pp. 75-90

10) Pavelescu, Gh., *Valea Sebeşului, Monografie etno-folclorică,* Volumul II, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2008.

11) Pușcariu, Sextil, *Locul limbii române între limbile romanice,* 1920, p. 33, and *Études des lingv. roumaine*, Cluj-Bucureşti, 1937.

12) Rădulescu, S., *Sociologia sănătăţii şi a bolii,* Bucureşti, Editura Minerva, 2002.

13) Sala Marius, *Aventurile unor cuvinte româneşti*, Bucureşti, Editura „Univers enciclopedic", vol. 1, 2005, vol. 2, 2006.

14) Singer, Merrill, *Applied anthropology – Pain as Human Experience: An Anthropological Perspective*, Academic Research Library, Jun 1994; 96, 2; p 457, search on the Internet, 1.10.2010.

15) Văcărescu, Theodora-Eliza, *În-corp-oricând boala. Convorbiri cu Zoltán Rostás.* In Laura Grünberg, (coord.), *Introducere în sociologia corpului. Teme, perspective şi experienţe întrupate,* Bucureşti, Polirom, 2010.

16) Vîşte-Georgescu, Ion, *Terminologie medicală populară*, Bucureşti, Editura Maiko, 2007.

17) www //DynamicSpinRelease. (Copyright © DynamicSpinRelease.com 2010) search on the Internet, 1.10.2010.

18) http://www.antropologia.ro/, search on the Internet, 15.10. 2010.

SYMBOL AND ALEGORY

Ancuţa Negrea, Assist. Prof., PhD, "Valahia" University of Târgoviște

Abstract: Making a great analysis of the medieval symbolism, Huizinga shows how the contemporary man can become again open to a symbolical vision of the world. The medieval man actually lived in a world full of significances, references, superior meanings, manifestations of the divinity in things, in a nature that incessantly spoke a heraldic language, in which everything was the sign of a superior truth. From the perspective of semiotics, the activity meant to help one know the reality becomes a form of investing the reality with a meaning and of structuring it. The cognitive activity, as a manifestation of the semiotic function, gives the objects of reality a status of sign and integrates them into networks of significances that circumscribe the reality, justifying the notion of semiosphere. The semiosphere is, ultimately, a form of the world, which man is building by means of his symbolical activity. It is man's answer to the permanent challenge that the world, as an endless field of virtual signs, addresses to man, inviting him to make its senses actual, to make it reach, only in this way, its level of complete existence.

Keywords: symbolical universe, metaphysical pansemiosis, biblical alegorism, universal alegorism, artistical alegorism.

Din perspectiva semioticii, activitatea de cunoaştere a realităţii devine o formă de învestire cu sens şi de structurare a acesteia. Activitatea cognitivă, ca manifestare a funcţiei semiotice, conferă obiectelor realităţii statut de semn şi le integrează în reţele de semnificaţii care circumscriu realitatea, justificând noţiunea de *semiosferă. Semiosfera* este, în ultimă analiză, o formă a lumii pe care omul o construieşte prin activitatea simbolică. Este răspunsul omului la provocarea permanentă pe care lumea, ca un nesfârşit câmp de semne virtuale, o adresează omului, invitându-l să-i actualizeze sensurile, pentru a o aduce abia astfel la nivelul deplinei fiinţări.

Analizând magistral simbolisnul medieval, Huizinga arată în ce mod poate surveni la omul contemporan disponibilitatea pentru o viziune simbolică a lumii. Omul medieval trăia efectiv într-o lume populată de semnificaţii, trimiteri, suprasensuri, manifestări ale divinităţii în lucruri, într-o natură care vorbea neîncetat un limbaj heraldic, în care totul era semn al unui adevăr superior.

Universul simbolic. "*Videmus nunc per speculum in aenigmate, tunc autem facie ad faciem.*" - "*Căci acum vedem ca într-o oglindă, în chip întunecos, dar atunci vom vedea faţă în faţă.*" (Sfântul apostol Pavel, din cuvântarea către corinteni) (1). Viziunea simbolico-alegorică asupra universului este poate cel mai tipic aspect al sensibilităţii estetice medievale, cel care caracterizează cel mai bine epoca. Omul medieval trăia efectiv într-o lume populată de semnificaţii, trimiteri, suprasensuri, manifestări ale divinităţii în lucruri, într-o natură care vorbea neîncetat un limbaj heraldic, în care totul era semn al unui adevăr superior. Era o prelungire a activităţii mitopoetice a omului antic prin producerea de noi simboluri şi semnificaţii în concotdanţă cu ethos-ul creştin; o reorientare către supranatural a acelui simţ al

miraculosului pe care Antichitatea târzie îl pierduse de mult. Pentru Evul Mediu orice lucru era absurd dacă semnificaţia lui se epuiza în funcţia şi formele sale de manifestare directe; exista, aşadar, convingerea că toate lucrurile se extind în bună parte până în "*lumea cealaltă*". În viziunea simbolică natura devine alfabetul cu care Creatorul ne vorbeşte despre ordinea lumii, despre bunurile supranaturale, despre paşii ce trebuie urmaţi pentru a ne orienta cum trebuie în lume şi a dobândi mântuirea. Lucrurile nu sunt ceea ce par ci sunt semne pentru altceva(2) – "*mult mai înalt*": "*Scriere este totul / peştele e literă / în alfabetul mării / O frază sunt păsările-n zbor / Totul e scriere. / Totul este de citit. Piatra poate fi citită, / iar norii ne spun o poveste...*" (3). Periplul terestru, ca itinerar către cer, era promovat prin traducerea simbolică a principiilor de credinţă; din motive de prudenţă, creştinismul primitiv a ascuns chipul Mântuitorului în spatele imaginii unui peşte, pentru a evita, prin criptografie, riscurile persecuţiei. "*O dată acceptată ideea tradiţională potrivit căreia pelicanul îşi hrăneşte puii smulgându-şi cu ciocul bucăţi de carne din piept, el devine simbol al lui Hristos care îşi dă propriul sânge pentru omenire şi propria carne ca hrană euharistică. Unicornul, care se lasă capturat dacă este atras de o fecioară în poala căreia va merge să-şi aşeze capul, devine dublu simbol cristic, ca imagine a Fiului unic al lui Dumnezeu, născut în pântecele Mariei*"(4). Atribuirea simbolică este favorizată, aşadar, de o anumită concordanţă, de o analogie schematică, de un raport esenţial.

Simbolism şi alegorism. *Alegoria* transformă fenomenul într-un concept şi conceptul într-o imagine, astfel încât conceptul, fiind circumscris şi integral cuprins în imagine, să se poată exprima prin ea. (5) *Simbolismul* transformă fenomenul în idee, ideea într-o imagine, astfel încât ideea, chiar dacă este exprimată în toate limbile pământului, să rămână totuşi inexprimabilă. (6) Despre interpretare alegorică se vorbea chiar înainte de conturarea tradiţiei scrierilor patristice: grecii îl scrutau alegoric pe Homer; în mediul stoic ia naştere o tradiţie de interpretare alegorică ce urmăreşte să vadă în epica antică travestirea mitică a unor adevăruri naturale; există o exegeză alegorică a Torei ebraice; Filon din Alexandria încearcă în secolul I o lectură alegorică a Vechiului Testament. Umberto Eco(7) precizează că târziu, abia către secolul al XVIII-lea, tradiţia occcidentală modernă face distincţia dintre simbolism şi alegorism. Lumea antică, în schimb, socotea simbolul şi alegoria ca fiind sinonime, în aceeaşi măsură în care o făceau exegeţii patristici şi medievali. (8)

Pansemioza metafizică. Simbolismul metafizic are rădăcini încă din Antichitate iar medievalii îl cunoşteau pe Macrobius care spunea despre lucruri că, în frumuseţea lor, reflectă – ca în tot atâtea oglinzi – chipul unic al divinităţii. Simbolul medieval este un mod de a accede la divin – ca expresie care ne trimite la o realitate obscură, inexprimabilă în cuvinte, contradictorie, ca mesaj niciodată consumat. O primă idee a Unului ca insondabil şi contradictoriu găsim la Dionisie Areopagitul, unde divinitatea este numită "*abur străluminat al liniştii care dezvăluie tainic... tenebră străluminată*" care "*nu este nici corp, nici imagine, nici formă şi nu are cantitate sau calitate, sau greutate, nu se află într-un loc, nu se vede... nu este substanţă, nici eternitate, nici timp... nu este tenebră şi nici lumină, nu este greşeală şi nici adevăr*" (9) şi continuă astfel, pagini întregi de "*fulgurantă afazie mistică*"(10); "*... fiind mai presus de fiinţă... Unul mai presus de înţelegere e neînţeles tuturor înţelegerilor şi binele lui mai presus de cuvânt e negrăit de nici un cuvânt... E fiinţa cea mai presus de fiinţă şi mintea neînţeleasă şi cuvântul de negrăit. Nu există cuvânt şi înţelegere şi numire pentru ea, nefiind nimic din cele ce sunt*"(11). Cel ce propune Evului Mediu simbolismul metafizic în forma sa cea mai sugestivă este, mergând pe urmele lui Pseudo-Dionisie, Iohannes Scotus Eriugena – pentru care lumea apare ca o grandioasă manifestare a lui Dumnezeu, prin cauzele primordiale şi eterne, iar dintre acestea, prin frumuseţile sensibile: "*Nihil enim visibilium rerum corporaliumque est, ut arbitror, quodnonincorporale quid et intelligibile significet*."

("*Cred că nu există nici un lucru vizibil şi corporal care să nu semnifice ceva necorporal şi inteligibil*")(11).

Alegorismul biblic. În încercarea de a se opune supraevaluării gnostice a Noului Testament în detrimentul Vechiului Testament, Clement din Alexandria stabileşte o distincţie şi o complementaritate între Vechiul şi Noul Testament, iar Origene va desăvârşi acest demers stabilind necesitatea unei lecturi paralele a lor: Vechiul Testament este imaginea celui Nou, şi nu litera al cărei spirit este celălat, adică, în termeni semiotici, nu este expresia retorică al cărei conţinut e Noul Testament(12). Personajele şi evenimentele din Vechiul Testament sunt văzute, datorită acţiunilor şi caracteristicilor lor, ca tipuri, anticipări, prefigurări ale personajelor din Noul Testament. Sfântul Augustin este primul care precizează că *semnul* este orice lucru care ne aduce în minte altceva, dincolo de impresia pe care lucrul însuşi o produce asupra simţurilor noastre. Nu toate lucrurile sunt semne, dar cu siguranţă toate semnele sunt lucruri şi, pe lângă semnele produse de om pentru a semnifica în mod intenţionat, există şi lucruri, evenimente (de ce nu fapte şi personaje?) care pot fi acceptate ca semne sau (este şi cazul istoriei sacre) pot fi în mod supranatural statornicite ca semne, pentru a fi citite ca semne. Augustin ştie că *Scriptura* nu vorbeşte doar *in verbis* ci şi *in fa*ctis – adică există *allegoria historiae* pe lângă *allegoria sermonis* – şi îşi stimulează cititorul către cunoaşterea enciclopedică (sau cel puţin către cea pe care lumea Antichităţii târzii putea să i-o procure). Dacă *Biblia* vorbeşte prin personaje, obiecte, evenimente, dacă numeşte flori, minuni ale naturii, pietre, pune în joc subtilităţi matematice, va trebui căutat în învăţătura tradiţională care este semnificaţia acelei pietre, acelei flori, acelui număr...

Alegorismul universal. Pansemioza metafizică – care ia naştere o dată cu *Numele divine* ale lui Dionisie Areopagitul – se preschimbă într-o viziune semiotică asupra universului, în care fiecare efect este semnul propriei cauze. Dacă înţelegem ce este universul pentru neoplatonicianul medieval, ne dăm seama că în acest context se vorbeşte nu atât despre similitudinea alegorică sau metafizică între corpuri pământeşti şi lucruri cereşti, cât despre o semnificaţie a lor filizofică, ce are de-a face cu neîntrerupta serie de cauze şi efecte ale "*marelui lanţ al fiinţării*"(13). Alegorismul universal reprezintă o manieră fabuloasă de a scruta universul nu prin ceea ce apare, ci prin ceea ce ar putea sugera. O lume a raţiunii, care cercetează, contra unei lumi a imaginaţiai care fabulează. Fiecare dintre aceste lumi este, de acum, bine definită în propria sferă: a) lectura alegorică a Scripturii – o nesfârşită cercetare a Cărţii Sfinte ca pădure scripturală, misterios ocean divin, labirint...; b) producţia descoperită de alegorii poetice, chiar lumeşti (ca *Roman de la Rose*). Cât despre alegorismul poetic (pentru care o variantă poate fi alegorismul liturgic sau, în general orice discurs constituit din figuri, vizuale sau verbale, care să apară ca produs uman), el este teritoriul decodificării retorice (14).

Alegorismul artistic. A atribui valoare alegorică artei însemna a o situa pe acelaşi plan cu natura, ca repertoriu viu de imagini. În evul în care natura este o mare reprezentare alegorică a supranaturalului, arta este considerată în aceeaşi cheie. Secolul al XIII-lea, în cele mai evoluate manifestări ale gândirii sale, renunţă definitiv la interpretarea alegorică a lumii, dar produce prototipul poemelor alegorice, *Le roman de la Rose*. Şi alături de producţia de alegorii găsim, mereu vie, lectura alegorică a poeţilor păgâni. "*Poezia ţinea în totalitate de inteligenţă. Orice epocă are propriul ei mod de a simţi poezia şi nu-l putem utiliza pe al nostru pentru a-l judeca pe cel al medievalilor. Probabil că nu vom mai reuşi niciodată să reproducem în noi desfătarea subtilă cu care medievalul descoperea în versurile magului Virgiliu sumedenii de prefigurări (sau poate că reuşeşte, într-un mod nu foarte diferit, cititorul lui Eliot sau al lui Joyce?); dar a nu înţelege că el simţea o bucurie efectivă în acest exerciţiu, înseamnă a ne bloca înţelegerea lumii medievale*..." (15).

Apusul universului alegoric(16). Cea mai riguroasă dintre teoretizările limbajului alegoric o găsim poate la Toma d'Aquino; riguroasă şi în acelaşi timp nouă, pentru că marchează sfârşitul alegorismului cosmic; natura şi-a pierdut caracteristicile grăitoare şi suprareale, lăsând locul unei viziuni mai raţionale asupra fenomenului. Nu mai avem de-a face cu o pădure de simboluri; cosmosul Evului Mediu timpuriu a lăsat locul unui univers natural. Altădată lucrurile aveau valoare nu pentru ceea ce erau ci pentru ceea ce semnificau; la un moment dat însă, se observă că divina creaţie nu constă într-o organizare de semne, ci într-o producţie de forme.

Repere bibliografice :

(1) în Huizinga J., 1955, traducerea românească de H.R. Radian, *Amurgul Evului Mediu,*
1970, Editura Meridiane, Bucureşti, reed. 1993, apud U. Eco, 1999, *Arta şi frumosul*
în estetica medievală, Editura Meridiane, Bucureşti, p. 66.
(2) U. Eco, 1999, *op.cit*., p.68.
(3) Nichita Stănescu, 1972, *Lecţia de citire*, volumul *Măreţia frigului*, Editura Junimea,
Iaşi. *Notă*. Este ştiut că marea aspiraţie a metaforei stănesciene este aceea de a face palpabil miracolul, indicibilul, de a da un corp senzaţiei fulgurante, de a descifra sensurile ascunse: "*O, de-aş putea să te citesc / o, de-aş putea să*
desluşesc / aceste stranii alfabete".
(4) U. Eco, 1999, *op.cit*., p.69.
(5) Ibidem, p.71
(6) Ibidem
(7) Ibidem
(8) Jean Pépin, 1970, *Dante et la treadition de l'allégorie*; Erich Auerbach, "Figura" (tr.it.
Studii su Dante, Milano, 1963), apud U. Eco, 1999, *op.cit*., p. 72.
(9) Dionisie Areopagitul, 1996, *Despre numirile dumnezeieşti. Opere complete*, Editura
Paideia, Bucureşti, p.135
(10) U. Eco, 1999, *op.cit*., p. 73
(15) Dionisie Areopagitul, op.cit, cap.I, p. 137.
(12) Iohannes Scotus Eriugena, De divisione naturae V, 3, PL 122, col. 865-866, U. Eco,
1999, *op.cit*., p.75-76.
(13) U. Eco, 1999, *op.cit*., p.77-78.
(14) Ibidem, p.85-86.
(15) Ibidem, p. 89.
(16) Ibidem, p. 91-96.

LEXICO-SEMANTIC ERRORS DUE TO THE MASSIVE INFLUENCE OF ENGLISH UPON ROMANIAN AND ITALIAN PRESS

Liliana Florina Andronache, Assist. Prof., PhD, Roxana Corina Sfetea, Prof. PhD, "Carol Davila" University of Medicine and Pharmacy, Bucharest

Abstract: The present paper has a normative character, and it aims to illustrate and alert the readers about the use of lexical and semantic errors in Romanian and Italian written press and, at the same time, to attempt to account for some of the reasons of these errors.

Keywords: pseudo-Anglicism, false friends, Italian, Romanian, English influence.

The present paper aims to identify lexico-semantic errors (**pleonasms**, **"false friends"** and **pseudo-Anglicisms**) in a limited number of texts in Romanian and Italian written press, by which regular usage registers diversions from the norm. Some of the errors discussed are illustrated in contexts extracted from both Romanian and Italian publications, consulted online. The words extracted from Romanian and Italian newspapers are accompanied by references to the lexicographic resources mentioned.

The borrowings which have a neologistic characteristic are predominantly reflected in the areas of interest on which mass-media highly insists. Consequently, the language of mass-media represents a never-ending spring of English words and expressions, of linguistic innovations spread by means of communication (both written and oral).

The **pleonasm** is defined in DEX as follows: *speech errors consisting in using together words, phrases, sentences etc. with the same meaning (French: pléonasme).*

Some of the **causes of using pleonasms** are listed in *the Dictionary of pleonasms*[1] by Doina Dascălu (no year). Among these there are: the need to persuade the interlocutor, to be more convincing; the intensity of the meaning, the explanation of the meaning *(x, that is y)*; lack of attention; weakening of self-control; ignorance or, in other words, unacquaintance with the meaning of the words.

In Romanian, the English word *board* (plural *boarduri*) may appear in pleonastic phrases such as *board de conducere*, despite the fact that the word itself has the meaning of "consiliu de conducere", but because of the lack of knowledge regarding its exact meaning, people get to frequently use the Anglicism incorrectly.

(1) *„Îl invit pe domnul Vulpescu să ni se alăture în acest demers de privatizare cu un sfat, o vorbă bună sau, de ce nu, cu un post în **board-ul de conducere**", a declarat Diaconescu după anunţul preşedintelui OPSPI.* (www.gandul.info, 21.09.2012)

Among other pleonasms which are frequent in Romanian, there are phrases which comprise the word of English origin *cash* (Anglicism, invariable adjective, adverb, neuter noun, articulated form *cash-ul*) such as *bani cash*, but the speakers ignore the exact meaning of the word, that of *bani gheaţă.* The situation is similar to the Italian one, where both the pleonastic phrase *denaro cash* and the Italian one *denari in contanti/ denaro contante* are used. Another Anglicism which is abusively used is *hobby* (plural *hobby-uri*), often associated

[1] For more explanations and examples, see Doina Dascălu, *Dicţionar de pleonasme*, Editura Vox, Bucureşti, no year, p. 6-8.

with the adjective *preferat*[2], in Italian *hobby preferito*. Another pleonastic phrase spread in Romanian through mass-media is *cutremur de pământ* (English *earthquake*). The phrase closely translates the English compound, but its rendering in Romanian is pleonastic.

(2) *Aşa că toţi cei dornici să ajute parlamentarii liberali sunt bine-veniţi: se acceptă donaţii pe card,* ***bani cash****, cecuri în alb şi bonuri de masă, ba chiar şi haine second-hand, da' să fie fracuri!* (www.academiacatavencu.info, 1.02.2012)

(3) *Come ridurre l'uso eccessivo del* ***denaro cash*** (www.corriere.it, 22.08.2012) „How to reduce the excessive use of cash"

(4) *Goana după vrăjitoare.* ***Hobby-ul preferat*** *al preoţilor inchizitori* (www.adevarul.ro, 13.09.2011)

(5) *Tanto da far sì che non volesse più recarsi non solo alle partite di pallavolo, il suo* ***hobby preferito****, ma addirittura neanche a scuola.* (www.ilgiornale.it, 30.11.2012) "So that he did not want to join the volleyball matches, his favourite hobby, nor even school"

There may be frequent situations of pleonastic repetitions, such as *să înceapă începând*, which actually belong to the category of semantic pleonasm[3], which may occur due to paying less attention to speech and writing in general, due to the desire of using loan words (sometimes too many, without even noticing) and also due to the semantic confusion regarding certain words.

Another example of a semantic pleonasm is frequently seen and in this case the meaning expressed by a compound with the prefixes *hiper-*/*super-* (Romanian) and *iper-*/ *super-* (Italian) is reiterated through the use of a determiner. Therefore, the cases when one comes across a phrase like *cel mai mare hipermarket/ supermarket* (Romanian) or *il più grande ipermercato/ supermercato* (Italian) become more and more frequent. This case illustrates the lack of awareness of the meaning of the prefixes and the carelessness in using English compounds which, irrespective of the meaning, can be easily associated with an adjective which repeats the meaning expressed by the noun.

(6) *Împreună cu soţia primarului din Roman, Loredana Leoreanu, Elena Udrea a descins în* ***cel mai mare supermarket*** *din oraş şi a umplut mai multe sacoşe cu tot felul de bunătăţi, cu care şi-a cinstit apoi stafful de campanie.* (www.libertatea.ro, 03.12.2012)

(7) [...] *dal 1996 negli ultimi due mesi dell'anno si trasforma nel* ***più grande supermercato*** *al coperto* (www.ilgazzettino.it, 20.01.2014) "[...] ever since 1996, in the last two monts it becomes the largest covered supermarket"

"False friends" represent one of the frequent linguistic errors in the context of the lexical phenomenon of inter-linguistic and intercultural mediation between English, Italian and Romanian.

According to Pulcini (2002), they represent autonomous creations of a language which resemble the English words from a formal point of view, but which in fact are not part of the vocabulary of the language of origin. We do not totally agree with this confinement of false friends and we consider that the author refers rather to pseudo-Anglicisms.

"False friends" usually involve finding some equivalences between two words in two different languages, similar in form, but whose meaning is completely different: *a aprecia* (Romanian) = to cherish somebody/ something < *to appreciate* (English) = to consider; *magazin* (Romanian) = shop < *magazine* (English); *librărie* (Romanian) = bookshop < *library* (English); *evidenţă* (Romanian)/ *evidenza* (Italian) = keeping track < *evidence* (English) = prrof; *a declina* (Romanian) < *to decline* (English) = to refuse etc. Based on the examples

[2] See Dorin Uritescu, *Dicţionar explicativ de pleonasme efective*, Editura All, Bucureşti, 2006.
[3] *Ibidem*

given, it is obvious that "false friends" of English origin are less frequent in Italian than in Romanian. One of the reasons of the wrong use of these words is the insufficient knowledge of English and the belief that these pairs of words are similar both in form and meaning. Despite all that, for example, the word *magazin(e)* has become familiar in the title of many Romanian magazines: *Protv Magazin*, *Revista Magazin* (a relatively redundant name), *Business Magazin*, *Magazin Istoric* etc.

(8) *„Cred că s-au obişnuit cu prea multe cupluri care, după ce se despart, aruncă cu noroi, dar noi nu facem parte din această categorie", a declarat Marius Moga pentru* ***ProTvMagazin***. (www.libertatea.ro, 07.08.2012)

(9) *[...] alţi şase, între care premierul britanic,* ***au declinat*** *invitaţia, relatează AFP, potrivit Mediafax.* (www.romanialibera.ro, 30.11.2012)

In the attempt of finding a comprehensive definition of **pseudo-Anglicisms**, we can state that they are words with a similar form to the English one, but they are not seen as being part of the English vocabulary by native speakers, being hard to understand, and therefore, avoided. We can include words[4] like the following *recordmen*[5] (Romanian plural *recordmeni*; English *record-holder*)/ *recordman* (Italian), *happy-end* (Romanian plural *happy-enduri*; English *happy-ending*)/ *happy end* (Italian), *ticket restaurant*[6]. The list is not comprehensive. There are many other such words: *autostop*[7] (Romanian, plural *autostopuri*; Italian - invariable, English *hitchhiking*), *dinner jacket*[8] (English *tuxedo*), *afro-look**[9], *after-ski**[10], *after-sun**[11], *airfresh**[12], *babydoll**[13], *autotraining**[14], etc. These last six are marked with an asterisk in DEA, which indicates their absence from English, not being registered in $DOOM_2$ either.

It is also worth mentioning the definition of false-Anglicisms provided by Klajn (1972): "Un vero pseudoanglicismo, o falso prestito […] sarebbe una parola ritenuta inglese, ma che in inglese non esiste affatto. Tali esempi non si trovano, ma di pseudoanglicismi è lecito parlare in due casi: *a*) se la parola usata in italiano ha un significato talmente diverso da quello originale da non essere più sentita come semplice mutamento semantico, ma come un lessema nuovo; b) se l'italiano adopera un composto o locuzione creata con elementi inglesi, i quali però in inglese non formano un insieme[15]."

[4] The examples are taken from Cristiano Furiassi, *False Anglicisms in Italian*, Editura Polimetrica, Milano, 2010, p.13.
[5] $DOOM_2$ also registers the female form, *recordmenă*, with the plural form *recordmene*. Mioara Avram, *Cuvintele limbii române între corect şi incorect*, Editura Cartier, Bucureşti, 2001, p. 195 recommends the form *recordman*.
[6] Not registered in $DOOM_2$. In Romanian, the phrase *ticket restaurant* has come to be used in the same context with the Romanian translations *tichet(e) de masă* or *bonuri de masă*. Still, there are cases when the Romanian phrase *tichet de masă* is exclusively used: *Ultima indexare a* ***tichetelor de masă*** *a avut loc în martie 2011.* (www.evz.ro , 09.11.2012)
[7] In the lexical family of the word, we can also include *autostopist/ă*, registered in $DOOM_2$.
[8] Not registered in $DOOM_2$.
[9] DEA, Manfred GÖRLACH (ed.), *A Dictionary of European Anglicisms. A usage dictionary of Anglicisms in Sixteen European Languages*, Oxford University Press, Oxford, 2001, p. 3 marks the occurrence of the compound *Afro-look** in Italian under the suggested form (male noun, invariable, technical), while in Romanian there is only the abbreviated form *Afro*. The authors of DEA mark the compound with an asterisk, thus including it in the category of pseudo-Anglicisms.
[10] DEA, Manfred GÖRLACH (ed.), *A Dictionary of European Anglicisms. A usage dictionary of Anglicisms in Sixteen European Languages*, Oxford University Press, Oxford, 2001, p. 3-4 also registers the translation *doposci* (Italian) and the assimilated form *apreski* (Romanian < French *après-ski*). In both cases, the apparently English word is more rarely used.
[11] DEA, Manfred GÖRLACH (ed.), *A Dictionary of European Anglicisms. A usage dictionary of Anglicisms in Sixteen European Languages*, Oxford University Press, Oxford, 2001, p. 4 registers the occurrence of the word in Italian, indicating it as being less frequent than the translation *dopo-sole*. The dictionary makes no reference to Romanian.
[12] DEA marks the word as being a male invariable noun in Italian, but it makes a supplementary mention regarding its meaning, *deodorant*. The dictionary does not add any information about Romanian.
[13] According to DEA, the word appears as a male invariable noun in Italian and it is not mentioned in Romanian.
[14] Even if DEA registers the Italian translation *training autogeno*, it makes no reference for Romanian.
[15] *Apud* Ivan Klajn, 1972, *Influssi inglesi nella lingua italiana*, Casa Editrice Leo S. Olschki, Firenze, 1972, p. 101.

(10) *În ceea ce priveşte expunerea la soare, pentru a evita cojirea pielii, imediat după expunere se recomandă aplicarea unei creme* ***after sun****, hidratante (prin care se reface nivelul de apă din piele).* (www.romanialibera.ro, 10.09.2012)

(11) *Excursiile lungi, făcute cu* ***autostopul****, uneori chiar în echipe de câte şase, sunt de mult timp la modă în Europa de Vest.* (www.romanialibera.ro, 29.07.2010)

(12) *Bluzele* ***babydoll*** *trebuie să îţi amintească de bujorii roz de trandafiri.* (www.romanialibera.ro, 08.02.2012)

(13) *Numărătoarea inversă a început! „The Artist" speră la* ***un „happy end"*** *hollywoodian.* (www.libertatea.ro, 25.02.2012)

(14) *Una lacrima di Charlene per l'happy end della favola senza emozione* (www.lastampa.it, 3.07.2011) „A tear shed by Charlene for the happy ending of the fairy tale without emotion"

(15) *Blondul ales de Rihanna pare inspirat după cel purtat de Rod Stewart. Până acum, Riri avea părul şaten închis, adoptând* ***un look afro***[16]*.* (www.adevarul.ro, 05.02.2012)

(16) *Vor fi liste comune, în care liderii Noii Republici se vor regăsi alături de cei ai compromisului PDL şi de partidul care are în frunte pe* ***recordmanul***[17] *traseismului politic.* (www.libertatea.ro, 25.02.2012)

(17) *Tragedia alle Bahamas: muore* ***recordman*** *di apnea* (www.corriere.it, 19.11.2013) "Tragedy in Bahamas: a record holder dies of apnea"

Starting from Furiassi's theory (2010: 19-20), the following compounds refer to **pseudo-Anglisicms** and can be included in their series of synonyms: *false Anglicims* or *false Anglicisms*, *quasi-English words*, *pseudo-English*, *pseudo English words*, *pseudo-English loans*, *pseudo Anglicisms*, *pseudoanglicisms*, *pseudo-anglicisms* or *Pseudo-Anglicisms*, *pseudo-English words*. Besides the ones mentioned, the same author adds another short list of Italian phrases with the same meaning: *falsi anglicismi*, *falsi anglismi*, *pseudoanglicismi*, *pseudoanglismi*, *anglicismi apparenti* - English-looking words (Furiassi 2010: 110).

A first step in avoiding and eliminating pseudo-Anglicisms represents the attempt of translating them or finding a proper equivalent for them in the target-language.

Gusmani (1973:106) resumes the talk about false loan-words, which he defines as „parole che hanno l'aspetto di forestierismi o sono addirittura identiche, in apparenza, ad un termine straniero, ma che in realtà sono state create indipendentemente da un modello straniero preciso[18]". Such an example can be found in a book by William Ward (1993), called *Getting it Right in Italy*. A good example is the wrong use of the phrase *prodotto leader* by the Italians, when in fact the correct form in the language of origin is *leading product*.

In the volume *False Anglicisms in Italian*, following the steps of his tutor and colleague, Virginia Pulcini[19], Furiassi (2010) makes a detailed classification of false-Anglicisms, which he sees as a sub classification of false friends – an extremely frequent and popular phrase in English – which we intend to present as follows.

Thus, some pseudo-Anglicisms are based on the derivative criterion, and the word attributed by Furiassi is that of **autonomous derivatives**. Others are formed through composition, **autonomous compounds**, through **compound ellipses** or **clipping**. The present

[16] The compound *afro-look* was submitted to Romanian regulations, and therefore the noun precedes the adjective, *look afro.*

[17] Although DOOM2 registers the Anglicisms with a phonetic spelling, *recordmen*, the frequent form in use is *recordman*. Despite that, one should bear in mind that both words are inexistent in the language of origin.

[18] Author's note: "Words which apparently resemble or are identical to foreign words, but which in fact have been created independently according to a given foreign pattern".

[19] She has focused on the study of the impact of English upon Italian ever since 1994, as it appears in the foreword of Furiassi's volume, who has adopted the work of Pulcini as a model. He was also inspired by the complex volume of Görlach dedicated to the same topic of Anglicisms in 16 European languages.

paper aims to discuss only the last two means of pseudo-Anglicism formation mentioned, namely **ellipse** and **clipping**. Still, we should mention that the procedures of shortening the words/phrases do not always give birth to words which do not exist in the language of origin. Some good examples are *bus*, *modem* and *pub* (examples seen in Suciu (2009:66-67)), which exist in English and which represent the clipping of the following words: *omni**bus***, ***mo****dulator*-***dem****odulator* and ***pub****lic house*. Despite the fact that they can be used at the same time with the original phrases, the clipped words are much more frequent given their availability, concision and the flow of information grated by their use in communication.

The ellipse is the consequence of semantic crowding of one structure or phrase often formed by a noun and an adjective. The determiner is avoided through ellipse, fact which triggers the insertion of the ellipse in the morphological category of the noun, phenomenon which is also known by the name of *substantivization of the adjective*[20].

From a more comprehensive point of view, the ellipse involves "the reduction of the phrase to the minimum" by eliminating the unnecessary words. (Iordan, 1943: 273)

The pseudo-Anglicisms formed through **ellipse**[21] involve the removal of the suffix –*ing*, unlike the English word which is characterized by the presence of this ending. A good example which may better explain this phenomenon is the English compound *happy ending*, which has started to be wrongly used in Romanian and Italian with the form *happy end*.

Moreover, **clippings** involve the shortening of words. Even if at the beginning, most clippings were applied to French load-words, at present there are clipped English words which have entered the Romanian vocabulary. One or more sequences "which lack the meaning from their lexical basis, which is usually a word, or which may also be a constant phrase" are eliminated though clipping. (Suciu, 2009: 63)

In English, the same concept may be explained through the following words: *truncation, clipping, clipped words* or *shortenings.*

Clipped words are not as frequent as ellipses. An example of a clipped word is *grep* (Romanian) resulted from the shortening of the English compound *grape-fruit*[22].

Therefore, out of the desire to replace the English words and phrases with their translation or approximate meaning, given the connotation or the stylistic role which the word can achieve, the availability and the modernity of the English word and, last but not least, the need to avoid repetition, the written press often spreads many lexical-semantic errors, which the reader takes as being correct. This scattering of wrong words and phrases is due to rush, lack of knowledge or ignorance of the meaning.

BIBLIOGRAPHY

- ***Journalistic sources***

www.corriere.it
www.gandul.info
www.ilgiornale.it
www.academiacatavencu.info
www.adevarul.ro
www.lastampa.it
www.libertatea.ro

[20] See Vasile ŞERBAN, Ivan EVSEEV, *Vocabularul românesc contemporan. Schiţă de sistem*, Editura Facla, Bucureşti, 1978, p. 156 for a more thorough discussion.
[21] *Apud* Filipović (1985: 249-251).
[22] DOOM2 registers both the clipping *grep* (fruit, plural *grepuri*), and the phonetically assimilated word, *grepfrut* (plural *grepfruturi*).

www.romanialibera.ro
www.evz.ro

- ***Lexicographic sources***

1. DASCĂLU, Doina, (no year), *Dicţionar de pleonasme*, Bucureşti, Editura Vox.

2. DEA = GÖRLACH, Manfred (ed.), 2001, *A Dictionary of European Anglicisms. A usage dictionary of Anglicisms in Sixteen European Languages,* Oxford, Oxford University Press.

3. DEX = COTEANU, Ion; SECHE, Luiza; SECHE, Mircea (coord.), 1998, *Dicţionarul explicativ al limbii române,* ediţia a 2-a, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic.

4. $DOOM_2$ = VINTILĂ-RĂDULESCU, Ioana (coord.), 2005, *Dicţionarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române*, ediţia a 2-a, Bucureşti, Univers Enciclopedic.

5. URITESCU, Dorin, 2006, *Dicţionar explicativ de pleonasme efective*, Bucureşti, Editura All.

- ***Studies and articles***

6. AVRAM, Mioara, 1997, *Anglicismele în limba română actuală,* Bucureşti, Editura Academiei Române.

7. AVRAM, Mioara, 2001, *Cuvintele limbii române între corect şi incorect*, Bucureşti, Editura Cartier.

8. DŞL2 = BIDU-VRĂNCEANU, Angela; CĂLĂRAŞU, Cristina; IONESCU-RUXĂNDOIU, Liliana; MANCAŞ, Mihaela; PANĂ-DINDELEGAN, Gabriela, 2005, *Dicţionar de ştiinţe ale limbii,* Bucureşti, Editura Nemira.

9. ELR = SALA Marius (coord.), 2001, *Enciclopedia limbii române*, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic.

10. FURIASSI, Cristiano, 2010, *False Anglicisms in Italian*, Milano, Editura Polimetrica.

11. GÖRLACH, Manfred (ed.), 2002, *English in Europe*, Oxford, Oxford University Press.

12. GUSMANI, Roberto, 1973, *Aspetti del prestito linguistico*, Napoli, Editura Libreria Scientifica.

13. IORDAN, Iorgu, 1943, *Limba română actuală. O gramatică a „greşelilor*", Bucureşti, Editura Socec&Co., S.A.R.

14. KLAJN, Ivan, 1972, *Influssi inglesi nella lingua italiana*, Firenze, Casa Editrice Leo S. Olschki.

15. PULCINI, Victoria, 2002, „Italian" in Görlach (ed.): 2002, p. 151-167.

16. STOICHIŢOIU ICHIM, Adriana, 2006b, *Creativitate lexicală în româna actuală*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti.

17. STOICHIŢOIU ICHIM, Adriana, 2007, *Vocabularul limbii române actuale. Dinamică, influenţe,creativitate,* Bucureşti, Editura All.

18. SUCIU, Emil, 2009, *Condensarea lexico-semantică*, Iaşi, Institutul European.

19. ŞERBAN, Vasile; EVSEEV, Ivan, 1978, *Vocabularul românesc contemporan. Schiţă de sistem*, Bucureşti, Editura Facla.

20. WARD, William, 1993, *Getting it Right in Italy: a Manual for the 1990s*, Londra, Editura Bloomsbury.

THE WRITER-TRANSLATOR AND HIS RELATIONSHIP WITH WRITING

Corina Bozedean, Assist. Prof., PhD, "Petru Maior" University of Tîrgu Mureș

Abstract: If the translator is often considered as a second author, the case of the writer-translator is a special one, given that he already has his own writing, recognized by the literary world to which he or she belongs. There are authors for whom to write and to translate are identical gesture and others for whom the emotional and reflective involvement in the two processes is completely different. However, in both cases the influences and interferences between the two types of writing, creative and translation are often detectable, so that the translation constitutes an integral part of a writer's work. The writer-translator becomes a key figure in the history of literature, which allows not only the identification of the relationship between languages, but also the differences that occur in the development of the cultural identity.

Keywords: writer-translator, literature, translation, influence, cultural identity.

În cadrul dezbaterilor privind traducerea literară, traducerile efectuate de traducătorii ce sunt la rândul lor autori, merită un interes aparte. Dincolo de obstacolele inerente traducerii textului literar, traducerea efectuată de autorul-traducător pune problema interdependenţei şi influenţei care se stabileşte între scriitura traductivă şi cea creatoare.

Desigur, "transpunerea creatoarea" (Jakobson, 1986:86) e evidentă chiar şi în cazul traducătorului "pur", cel care, în accepţiunea lui Antoine Berman (2002:18), scrie plecând de la o operă, o limbă sau un autor străin, fără a fi creator în limba sa maternă. În general însă, decalajul între textul original şi cel tradus a fost considerat expresia unei *pierderi*, textul ţintă fiind apreciat drept copia infidelă a celui sursă. Or, privită din perspectiva traducătorului-autor, care are deja propria sa scriitură, traducerea literară poate fi analizată şi ca un *câştig*, anulând astfel vechea ierarhizare între textul original şi cel tradus, prin valorizarea celui dintâi. În volumul de eseuri intitulat *Imaginary Homelands*, Salman Rushdie afirmă în acest sens: „It is normally supposed that something always gets lost in translations; I cling, obstinately, to the notion that something can also be gained" (Rushdie, 1991:17). Mathilde Vischer arată că atribuirea unui rol secund textului tradus constituie o prejudecată, militând pentru o egalitate non-ierarhică, prin prisma unei viziuni „dialogice" asupra traducerii literare, afirmând că « l'acte de traduire est partie prenante de la création de celui qui traduit, les deux actes d'écriture interagissant dans un fructueux dialogue » (2009:9). Recunoaşterea influenţei majore a creativităţii în traducerea literară şi, *a fortiori*, a traducerii textelor poetice, deplasează atenţia asupra figurii traducătorului-autor şi repune în discuţie vechile criterii ce opuneau *fidelitatea* şi *infidelitatea* sau *literalitatea* şi *literaritatea*.

Considerarea traducerii ca sursă a scriiturii, analiza impactului său în termeni de influenţă şi intertextualitate, presupune analiza complexităţii raporturilor ce se stabilesc în cadrul unui astfel de schimb. Există autori-traducători pentru care a scrie şi a traduce este un gest identic, şi alţii pentru care investirea afectivă şi reflexivă în cele două procese e complet diferită. În ambele cazuri însă, influenţele şi interferenţele între scriitura creativă şi cea traductivă sunt adesea reperabile. După Cindy Lefebre-Scodeller (2012:57), influenţele între

scriitura primă şi cea traductivă sunt de trei feluri: a) în anumite cazuri, scriitura primă o domină pe cea traductivă, ”mâna” scriitorului fiind perceptibilă în traducerile sale; b) în alte cazuri, însă, scriitorul îşi reprimă, pe cât posibil, cea mai mică intervenţie subiectivă în traducere; c) în fine, cel de-al treilea caz ar fi cel al influenţei reciproce, în care se poate resimţi influenţa scriiturii prime asupra celei traductive, dar şi cea a scriiturii traductive asupra scriiturii prime.

Traducerea devine astfel dialog poetic şi act poietic, în care interacţiunea cu opera celuilalt devine o căutare compensatorie a sinelui creator. Un astfel de caz este şi cel a lui Gellu Naum, una dintre cele mai emblematice figuri ale suprarealismului românesc, care a fost de asemenea un reputat traducător. Deşi recompensat în 1968 cu Premiul Uniunii Scriitorilor pentru traducere, acest aspect important al activităţii sale a fost ignorat în general de critica literară care s-a limitat adesea la a considera traducerile lui Gellu Naum drept un produs exterior creaţiei sale.

Interesantă pentru profilul de autor-traducător a lui Naum nu e doar calitatea traducerilor sale, ci şi atitudinea cu care a îmbrăţişat această meserie, semnificativă, din punctul nostru de vedere, în evoluţia propriei sale poetici. Chiar dacă a trăit câţiva ani la Paris, în preajma suprarealiştilor ce gravitau în jurul lui André Breton, Naum a refuzat să scrie în limba franceză, nutrind un fel de prejudecată vis-a-vis de incapacitatea traducerii de a face auzită o voce poetică într-o altă limbă decât cea de origine, fapt ce a dus la o disensiune în cadrul grupului suprarealist român. Crearea în 1946 a unei colecţii de texte în limba franceză, *Infra-noir*, a trezit nemulţumirea lui Naum, care a apreciat acest fapt drept o „erezie” prin pierderea contactului cu posibilităţile expresive ale limbii sursă. În ciuda acestei reticenţe faţă de traducere, evenimentele din anii următori au determinat o schimbare radicală a atitudinii sale, apelul la limba celuilalt devenind o modalitate de a-şi legitima propria voce creatoare.

Astfel, când în 1946 comitetul de cenzură înfiinţat la Bucureşti a refuzat publicarea cărţii sale *Albul osului*, Gellu Naum şi-a tradus textele în limba franceză[1], le-a tipărit la maşină, le-a dedicat celor „o sută de înţelepţi” ai lumii şi le-a trimis mai multor destinatari, printre care André Breton, Benjamin Peret, Victor Brauner, Pierre Mabille şi Taylor Watson. Acest episod, care de altfel a avut un ecou slab printre poeţii interpelaţi, e important întrucât permite delimitarea schimbării de perspectivă a lui Naum cu privire la traducere, şi anume momentul în care se vede împiedicat în răspândirea ideilor sale. În acest context, traducerea devine un mijloc de exprimare de sine şi de libertatea a gândirii.

După 1947, când în România se vor impune condiţiile realismului socialist ca singura formă acceptată de exprimare literară, grupul suprarealist român se dizolvă. În 1951 Gellu Naum devine asistent la Catedra de Pedagogie a Institutului Agronomic din Bucureşti, însă această profesie îl solicită prea mult, împiedicându-l să scrie, motiv pentru care decide să renunţe la cariera didactică.

În astfel de circumstanţe ajunge să exercite, începând cu 1953, meseria de traducător, ca singura modalitate posibilă la acea epocă de a trăi din literatură. Din 1953 până în 1962, Naum va traduce aproape o sută de titluri – unele în colaborare cu alţi traducători – aparţinând unor autori precum Diderot, Beckett, Stendhal, T. Gautier, Gracq, Nerval, Kafka, J. Verne, Marchak, Kataev, Dumas, Carpentier, Char, etc.

Cărţile traduse din limba rusă vizează, pe de o parte, literatura pentru copii (Marsak, Kataev), fiind contemporane cu procesul de elaborare a propriilor sale scrieri pentru copii – *Cărţile lui Apolodor* – iar, pe de altă parte, literatura de tip revoluţionar (Kataev, Gorbatov, Solohov). După cum a observat şi Ana Coman (2010:309-310), textele traduse pun în lumină

[1] Traducerea nu îi aparţine lui Gellu Naum, ci altor traducători.

o relaţie dialogică între diverşii autori şi traducătorul Naum, pentru care textele altora devin materie de inspiraţie şi ocazie de exhibare a propriilor trăiri la momentul respectiv.

Din documentele consultate, cel puţin în etapa actuală a cercetărilor noastre, reiese că Naum nu s-a exprimat niciodată public cu privire la principiile care au ghidat traducerile sale. Nu există reflecţii traductologice sau prefeţe ale traducerilor semnate de el care să permită reperarea unei „poziţii traductive" în sensul lui Berman. Faptul că Naum a refuzat în general conceptualizările teoretice explică în parte absenţa unor astfel de consideraţii, iar cele câteva note ale traducătorului, plasate în subsolul unor texte[2], nu lămuresc poziţia sa de traducător. Absenţa unor reflecţii traductive derivă probabil şi din faptul că a traduce însemna pentru Naum a retrăi empatic experienţa care a dat naştere textului iniţial, fără ca propriile gânduri să afecteze totuşi dinamica limbii sursă în favoarea celei ţintă.

Poate pentru că Diderot e primul autor tradus de Naum, textele acestuia sunt singurele în care prezenţa sa ca traducător e efectiv manifestă. Dacă *Opere alese* abundă în note de subsol privind identitatea personajelor istorice prezente în scrierile autorului francez, versiunea română a romanului *Le neveau de Rameau* (*Nepotul lui Rameau*) reprezintă un caz aparte de adaptare în care autorul procedează, conform lui Silviu Gongonea (2013) la o rescriere tipic suprarealistă a textului original. Prin devierile şi revenirile pe care le operează, grefarea şi decuparea anumitor pasaje, din şi în interiorul corpusului original, traducătorul ajunge la un fel de colaj care pune în lumină modulaţiile unui creator.

Munca de traducător îl oboseşte pe Naum şi îl face să îşi piardă adesea starea necesară scrierii propriilor sale poeme. Există totuşi, conform lui Rémy Laville (1994), câteva opere care îi redau curajul şi îl stimulează: *Les filles du feu* (*Fiicele focului*) a lui Nerval, *Le Rivage des Syrtes (Tărmul Syrtelor)* şi poemele lui René Char.

Cum Nerval a reprezentat, după mărturiile lui Naum, un model literar pentru volumul său *Medium*, putem aprecia că traducerea *Fiicelor focului* s-a impus ca un gest natural, după ce lectura sa a îmbogăţit imaginarul naumian cu un mozaic de viziuni onirice de tenebre şi fantasme.

Întâlnirea cu o sensibilitate poetică precum cea a lui René Char apare cât se poate de firească, deoarece poartă marca ancorării lor comune în tradiţia suprarealismului, de care ambii poeţi rămân foarte legaţi, cu toată distanţarea pe care şi-o revendică. Ambii poeţi nutresc o concepţie despre poezie ca experienţă existenţială, condiţia poetică fiind singura susceptibilă să revele anumite lucruri, secrete şi concrete în acelaşi timp, şi singura capabilă „să fure moartea", cum va spune Char, sau „să salveze specia umană", conform cuvintelor lui Naum.

Poemele lui René Char în traducerea lui Gellu Naum au apărut la editura Tineretului în colecţia „Cele mai frumoase poezii" în 1969, dar datează din anii anteriori, cunoscut fiind faptul că Naum şi-a întrerupt definitiv activitatea de traducător în 1962, în urma unei boli grave. Selecţia poemelor s-a făcut plecând de la volumele *Commune prés*ence (1964) şi *Poèmes et prose* (1957), mica antologie fiind prefaţată de Virgil Teodorescu, fost membru al grupului suprarealist. Prefaţa se limitează la câteva consideraţii generale privind suprarealismul şi figura poetică a lui René Char, singura remarcă privind traducerea fiind cea referitoare la admirabila transpunere în limba română.

Structurarea volumului charian de *Poeme alese* urmează în versiunea românească aceeaşi „filozofie a compoziţiei" ca şi volumele naumiene, fundamentate, conform Simonei Popescu (2011), pe principiul reluării-permutării, reconfigurării şi redistribuirii, justificate de

[2] Notele de subsol ale traducătorului apar doar la textele lui Diderot.

faptul că poetul rămâne identic şi diferit, în centrul unei vaste naraţiuni circulare de semne şi simboluri, care îşi multiplică sensurile prin nenumărate reflexii reciproce.

O analiză traductivă[3] a acestor poeme pune în evidenţă faptul că Naum are tendinţa să orienteze traducerea spre propria sa poetică, tocmai pentru că în versurile celuilalt găseşte ceva ce îi aparţinea deja, înainte de a începe să traducă. De altfel, în timp ce îl traduce pe Char, Naum scrie o parte din poeziile volumului *Athanor,* care tratează aproximativ aceleaşi teme ca şi *Poemele* lui Char, şi anume condiţia poetului, experienţele alchimice, dragostea, etc. Aşa cum a arătat şi critica[4], volumul *Athanor* e unul de cotitură în creaţia naumiană, prin abandonul stării de furie, specifică suprarealismului, în favoarea senzaţiilor emanate de mediul natural, a unei „alchimii a realului". Ciclul *Heraclit* al acestui volum îşi revelă semnificaţia prin prisma gândirii chariene şi a ancorării acesteia în principiul heraclitean, care face posibile cele mai surprinzătoare alianţe de contrarii: fiinţele se confundă cu lucrurile, iar frontierele între regnuri dispar în virtutea esenţei fluide a lumii, proclamată de acest principiu.

De asemenea, maniera de prelucrare a textului, supusă unei noi exigenţe de organizare, pare să poarte la rândul ei marca textului charian, mai ales că poeziile din acest volum au adesea aceeaşi structură ca şi cele ale poetului francez: titlul, corpul textului fondat pe o percepţie sau emoţie şi secvenţa finală ce suscită o relectură a titlului sau a semnificaţiei. Experienţa dialogului traductiv cu poemele lui Char vine de fapt să consolideze convingerile poetice şi etice ale lui Naum, constituind un fel de laborator în care s-a pregătit schimbarea de paradigmă din opera naumiană, reperată şi de Ştefan Augustin-Doinaş în 1969, imediat după apariţia volumului: „poetul *Athanorului* mi se pare că se află, faţă de „doctrina" suprarealistă, în poziţia unui René Char: fidel libertăţii asociative a unui flux lăuntric profund; dar, în acelaşi timp, stăpân lucid al unei tehnici poetice care vine să filtreze, să ordoneze materialul incandescent al intuiţiilor, recompunând un univers liric coerent"[5].

Prelucrarea traductivă a textelor chariene pune în evidenţă faptul că traducerea a reprezentat pentru Gellu Naum nu doar o satisfacere a nevoilor materiale, ci şi o necesitate interioară, născută dintr-o căutare compensatorie a sinelui său creator, într-o perioadă când acesta îî era cenzurat. Traducerea a reprezentat în fond un spaţiu al elucidării şi al căutării personale, apelul inconştient menit să asigure continuitatea unei voci poetice, reduse la tăcere timp de aproape două decenii.

Cazul poetului român repune în discuţie un aspect important al cercetării literare, şi anume faptul că abordarea traducerilor unui scriitor ar trebui să devină un jalon esenţial în studiul poeticii sale şi a coerenţei interne a operei, practica traductivă şi cea creatoare fiind aproape întotdeauna convergente. Tocmai în pendularea între cele două tipuri de scriitură, unice ca experienţă de la caz la caz, rezidă originalitatea autorului-traducător şi a textelor pe care le produce, fără ca renumele celui dintâi să fie neapărat garantul performanţei celui de-al doilea.

Figură-cheie în istoria literaturii, autorul-traducător permite finalmente sesizarea nu doar a raportului dintre limbi, ci şi a alterităţilor ce intervin în dezvoltarea identităţii culturale şi a schimbului transcultural.

---

[3] A se vedea studiul nostru „La traduction comme « dialogue poétique » entre Gellu Naum et René Char", în curs de publicare în Actele Colocviului Internaţional „Il poeta-traduttore. Poetiche a confronto tra creazione e traduzione/ Traduire en poète. Poétiques croisées entre création et traduction", organizat de Università degli Studi din Padova, Italia, în perioada 25-26 septembrie 2014.

[4] A se vedea, printre altele, Ion Pop, „Gellu Naum şi experimentul poetic", *Steaua,* nr. 4/2008, consultat pe http://www.romaniaculturala.ro/articol.php?cod=10152

[5] Ştefan Augustin Doinaş, *Luceafărul*, 12/1969, reprodus de Marius Însurăţelu în http://www.upm.ro/cci/volCCI_II/Pages%20from%20Volum_texteCCI2-103.pdf, p. 883.

Bibliografie:

BERMAN Antoine, *L'Épreuve de l'étranger. Culture et traduction dans l'Allemagne romantique,* Paris, Gallimard, (1984) 2002.

COMAN Ana, *Dialectica imaginarului în opera lui Gellu Naum*, Iaşi, Timpul, 2010.

DELISLE Jean (éd.), *Portraits de traducteurs,* Arras, Artois Presses Université, 1999.

GONGONEA Silviu, *Gellu Naum, aventura suprarealistă,* Craiova, Aius, 2013.

JAKOBSON Roman, „Aspects linguistiques de la traduction", *Essais de linguistique générale,* Paris, Ed. de Minuit, 1986, p. 86.

LAVILLE Rémy, *Gellu Naum:poète roumain, prisonnier au château des aveugles,* Paris, l'Harmattan, 1994.

LEFEBRE-SCODELLER Cindy, „Le double statut du traducteur-écrivain", M. Mariaule, C. Wecksteen (éd.), *Le double en traduction ou l'(impossible) entre-deux, vol II,* Arras, Artois Presses Université, 2012.

POPESCU Simona, Prefaţa la Gellu Naum, *Opere I. Poezii*, Iaşi, Polirom, 2011.

RUSHDIE Salman, *Imaginary Homelands*, Londra, Granta, 1991.

VISCHER Mathilde, La Traduction, du style vers la poétique: Philippe Jaccottet et Fabio Pusterla en dialogue, Paris, Éditions Kimé, 2009.

Notă:

Finanţarea pentru publicarea acestei lucrări s-a realizat de către Programul Operaţional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane prin proiectul ***„Sistem integrat de îmbunătăţire a calităţii cercetării doctorale şi postdoctorale din România şi de promovare a rolului ştiinţei în societate"****: POSDRU/159/1.5/S/133652.*

ONIMISATIONS IN THE LEXICO-SEMANTIC FIELD OF COLOUR NAMES

Cristina Radu-Golea, Assist. Prof., PhD, University of Craiova

Abstract: This research aims to analyze colour names (inherited from Latin) in the Romanian language, from an onomastic perspective. The force of the lexico-semantic field of colour names is highlighted by the fact that many terms become patronyms: people identify or call each other by a distinctive element within the scope of colours (Albu 'white', Negru 'black', Roşu 'red', Galbenu 'yellow', Vânătu 'purplish' etc.); moreover, there are also place or water names etc. which contain a chromatic term (Pădurea Verde 'the Green Forest', Marea Neagră 'the Black Sea', Crişul Alb 'the White Criş', Râpa Galbenă 'the Yellow Steep', etc.).

Keywords: onimisation, chromatic term, lexico-semantic field, category, adjective.

După cum se ştie, onomastica este disciplina lingvistică al cărei obiect de studiul îl constituie originea, formarea şi evoluţia numelor proprii de persoană (antroponime), de locuri (toponime), de animale (zoonime) ş.a.m.d. Onimizarea reprezintă procesul prin care un apelativ devine nume propriu şi mutaţiile pe care această schimbare de statut lingvistic le antrenează în plan fonetic, morfologic, sintactic, funcţional etc. În cadrul onomasticii, prin onimizare, adjectivele cromatice devin nume proprii[1] (antroponime, toponime, oiconime, zoonime, hidronime, oronime etc.).

Rolul numelor proprii este de a identifica (repera), în primul rând, o anumită clasă/categorie: persoana, locul, animalul etc., iar, în al doilea rând, de a individualiza entitatea în cadrul clasei/categoriei respective. În definiţia pe care o dă numelor proprii, Ion Toma acordă o anumită importanţă dimensiunii referenţiale a acestora. Astfel, ideea de clasă este legată de componenta lexicală, aceasta implicând apartenenţa categorială a reperului (persoană, loc, animal, firmă etc.)[2]. În urma cercetărilor şi statisticilor întocmite, tot Ion Toma explică rolul termenilor cromatici frecvent folosiţi în toponimie şi susţine ideea că adjectivele coloristice „se asociază atât unor apelative, cât şi unor toponime, în proporţii asemănătoare, ceea ce dovedeşte că au, în măsură apropiată, calităţi descriptive şi sistematice"[3].

Domniţa Tomescu, referindu-se la unele nume comune care devin nume proprii, susţine că sunt, de cele mai multe ori, adjective substantivizate, iar trecerea lor în subclasa numelor proprii se manifestă ca o reconversiune, cu implicaţii gramaticale specifice[4].

Numele proprii româneşti care au la bază un termen cromatic sunt destul de numeroase, fapt pentru care acestea pot fi clasificate după două criterii: a) al formei şi b) al

[1] „Mulţi specialişti au ajuns la concluzia că între numele proprii şi cele comune nu se poate face o distincţie riguroasă. De altfel, există o continuă trecere a cuvintelor dintr-o categorie în cealaltă, printr-un proces de individualizare." (Dan, 1983, p. 118-119)

„A proper name is a word or a group of words recognized as indicatig or tending to indicate the objects to which it refers by virtue of its distinctive sounds alone, without regard to any meaning possessed by that sound from the start, or acquired by it thought association with the said object or objects." (Gardiner, 1954, p. 43)

[2] Reperul este raportat la clasele/categoriile generale investite cu funcţie de individualizare.
Vezi şi Toma, 1995, p. 103-111.

[3] Toma, 1988, p. 198.

[4] Vezi Tomescu, 2007, p. 406.

sensului. Unele porecle s-au format din apelative curente, cu sau fără sufixe, ca de exemplu: *Albu, Negru, Roşu, Verde* etc. „Supranumele compuse relevă mai pitoresc şi mai pregnant, prin metafore, caracterul fizic sau moral al persoanei (...). De natură trecătoare la început, supranumele îl urmăreşte pe ins cu tenacitate, până când el însuşi, biruit, îl acceptă, îl lasă moştenire vrând-nevrând, «schimbând porecla în renume», graţie personalităţii sau activităţii sale în mediul social”[5]. Se disting, aşadar, supranume formate dintr-un nume/substantiv comun şi un adjectiv cromatic: *Capalb, Barbăroşie, Ochialbi* etc.

După caracteristicile feţei, există nume proprii ce conţin adjective nume de culoare, ca de exemplu: *Albu, Dalbu, Barzu, Bălan, Căruntu, Cernea, Galben, Laiu, Murg, Negru, Ocheşel, Pielealbă, Barbăalbă, Caproşu, Capverde*; iar după alte caracteristici (situaţii), enumerăm: *Azimă-galbenă, Bounegru, Bouroşu, Calalb, Cudalb, Sarealbă* etc.

Toponimele, la rândul lor, pot fi alcătuite dintr-un nume comun care desemnează o anumită formă de relief (munte, deal, vale, râpă etc.) sau o apă curgătoare ori stătătoare (râu, mare, lac etc.) + un nume de culoare[6]: *Piscu Negru, Râpa Albă, Marea Neagră, Lacul Roşu* etc.

La formarea numelor proprii derivate sunt utilizate, pe lângă sufixele obişnuite din lexicul limbii române, şi alte sufixe[7], specific onomastice; dintre acestea, unele sunt de origine străină (de exemplu: *-otă, -ici* sunt sufixe de origine slavă). „Adjectivul *alb* primeşte sufixele: *-işor, -it, -iţă, -iu, -oiu, -uleţ, -uş, -uţ*, dar, ca nume de persoană, *Albul* reţine numai două din opt sufixe obişnuite şi primeşte altele, speciale: *-a, -ăia, -ac, -an, -e, -ea, -ean, -enică, -el, -eţ, -eu, -ic, -ici, -icea, -in, -ineţ, -iş, -işor, -oi, -oe, -oiţă, -otă, -otin, -uş, -uruş, -uţa, -uţ*”[8].

Numele propriu *Albu*(*l*)/*Alba*[9] (< adj. *alb*) desemnează fie o particularitate fizică (părul sau tenul de culoare foarte deschisă) a persoanei numită astfel, fie reprezintă, la origine, o poreclă pentru persoanele cu tenul sau părul de culoare închisă. Tot porecle referitoare la culoarea închisă (tuciurie) a tenului/pielii unei persoane sunt considerate numele proprii *Ţigan*(*ul*), *Ţigănilă, Ţigănaş, Ţigănoiu* etc.: „*Ţiganca*, ca prenume la femei, apare o dată ca epitet lângă numele calendaristic; s-ar putea bănui un sens mistic: spre a îndepărta piaza rea; ca poreclă, el indică culoarea pielii”[10].

Alba este, de asemenea, numele unui pârâu „în districtul Putna, plasa Zăbrăuţi”[11], iar *Albaş* este nume propriu masculin: „Între mai mulţi locuitori din Suceava, în două acte din 1610 se menţionează *Albaş* «fost staroste». Din *alb* prin sufixul *-aş*”[12].

Albac[13] – un toponim derivat cu sufixul *-ac*, renumitul sat al moţilor din judeţul *Alba* – este, la origine, nume de persoană. Acelaşi sufix, *-ac*, se regăseşte şi în numele propriu *Negruţac*, derivat de un alt nume de persoană, *Negruţ*.

---

[5] DOR, 1963, p. L.

[6] În general, numele de culori prezente în toponime sunt cele moştenite (*alb, negru, roşu, verde, galben*); *albastru* şi *vânăt* nu se regăsesc în aceată categorie.

[7] „Rolul sufixelor în formarea numelor de persoană din limba română a fost considerabil. Numele scurte şi frecvente în circulaţie primesc cele mai multe sufixe (...).” (DOR, 1963, p. LIV)

[8] DOR, 1963, p. LIV.

[9] *Alba/Albuşa* este şi zoonim.

„În Roma numele ereditar de *Albus*, mai în urmă *Albinus*, purtau toţi pogorâtorii din ilustra familie Postumia.” (Hasdeu, 1998, p. 596)

Alba, -ae – numele mai multor cetăţi: *Alba Longa* în Latium, *Alba* sau *Alba Fucentia* în ţinutul ecvilor sau al marşilor, *Alba Pompeia* oraş în Liguria, *Alba Helviorum* oraş în Galia Narboneză, *Alba Iulia* oraş în Dacia.

[10] DOR, 1963, p. XLIX.

[11] Hasdeu, 1998, p. 562.

[12] Hasdeu, 1998, p. 567.

[13] „În fundul cel mai adânc al văilor, chiar la obârşia Arieşului, zace *Albacul*, satul de naştere al lui Horia, unde modesta lui căscioară ţărănească încă şi până astăzi se păstrează cu sfinţenie de nepoţii eroilor şi martirilor de la 1785...” (Odobescu, apud Hasdeu, 1998, p. 562)

Forma de masculin plural *Albeni* este un toponim – „după cum se cheamă câteva sate (Bacău, Vlaşca, Gorj), presupune pe oamenii veniţi din alte localităţi numite *Albul, Alba* sau *Albele*”[14]. O mulţime de sate din România se numesc *Albeşti*, „plural de la patronimicul *Albesc* = «fiul lui *Alb*», ceea ce probează marea răspândire (de altădată) a acestui nume personal”[15]. Acelaşi sens, „fiul lui *Alb*(*ul*)” îl are şi numele propriu *Albulesc*(*u*), de la care s-a format toponimul *Albuleşti*.

Albâie apare ca nume de localitate „într-un act moldovenesc din 1615, satul Dolješţii din districtul Roman e pus pe apa *Albâia*”[16].

Albotă[17] este un nume propriu masculin, format după modelul unor nume proprii mai vechi: *Arnotă, Dragotă, Balotă, Racotă, Micotă* etc., iar *Alboteşti* este un toponim – nume propriu format de la *Albotă* cu sufixul colectiv *-eşti*. Un alt toponim format de la termenul cromatic *alb*, cu acelaşi sufix *-eşti*, este *Albuceşti*: derivat din numele propriu (personal) *Albuc*, care, la rândul lui, este derivat din *alb* + sufixul *-uc*.

Albuţe „se cheamă un sat în Muscel, care formează o singură comună cu satul *Beleţi* = o traducere slavică a aceluiaşi nume, cu satul *Negreşti*, = o antiteză a celorlalte două, şi cu satul Zgripţeşti. În *Albuţe*, feminin plural de la *albuţ*, figurează interesantul sufix diminutival *-uţ*...”[18].

Diferenţierea masculinului de feminin se realizează, uneori, în cazul numelor proprii, prin menţinerea diftongului *-ea-* în temă, ca de exemplu: N m. *Negre*(*a*), G m. *Negrii*, N f. *Neagra*, G f. *Neagrei*. „Claritatea în ce priveşte cunoaşterea sexului este evidentă când numele se modifică schimbând articulaţia masculină cu cea feminină”[19]: m. *Albu* ~ f. *Alba*.

Asemănător lui *Alb*, *Roşu* (< adj. *roşu*) este un nume propriu provenit, probabil, tot dintr-o poreclă, desemnând, iniţial, tenul sau părul de culoare roşie/roşcată al unei persoane.

Folosirea unui substantiv propriu precum *Roşu* necesită, în primul rând, scrierea cu majusculă şi presupune, apoi, desemantizarea acestuia. Numele propriu *Roşu* nu va crea o reacţie identică cu cea provocată de adjectivul *roşu*[20]. Aşadar, numele propriu, dacă nu este o poreclă, nu desemnează nicio caracteristică a persoanei care deţine numele respectiv.

Dar poreclirea după aspectul feţei sau al părului este un fenomen universal în limbile indoeuropene[21]. Domnitorului Negru-Vodă i s-a spus în felul acesta – *Negru*(*l*)*/Negre*(*a*)[22] – poate pentru că era negricios la faţă (un cuman se diferenţia de cnejii slavo-români, pentru că avea tenul de culoare mai închisă)[23]. Un derivat de la *negru*, *Negreşti* este numele unui oraş

---

[14] Hasdeu, 1998, p. 575.

„Mai multe localităţi poartă numele de *Albele*, în care se subînţelege « petre», «ape», «case» sau alt substantiv dispărut cu timpul: *Albele*, munte în Neamţ; *Albele*, pădure în Vlaşca; *Albele*, două sate în Bacău.” (Hasdeu, 1998, p. 575)

[15] Hasdeu, 1998, p. 577.

„Frunzescu înşiră pe două pagine localităţile *Albeşti* din Moldova (Fălciu, Vaslui, Iaşi, Botoşani) şi din Ţara Românească (Muscel, Mehedinţi, Teleorman, Buzău, Ialomiţa, Dolj, Olt, Prahova, Argeş).” (Hasdeu, 1998: 578)

[16] Hasdeu, 1998, p. 570.

[17] „Frunzescu (...) indică vreo şase sate numite *Albotă*, în districtele Argeş şi Iaşi, precum şi-n Basarabia, unde se mai află şi pârâul *Albotă*.” (Hasdeu, 1998, p. 594)

[18] Hasdeu, 1998, p. 598.

[19] DOR, 1963, p. XXVII.

[20] Cf. Teiuş, 1967, p. 516.

Contextul stabileşte semnificaţia numelui comun (prin actualizarea sensului său).

[21] Cf. fr. *Leblanc, Lenoir, Leroux* etc., germ. *Schwartz, Weiss, Roth* etc.

[22] „Familia *Negre* este una din cele mai vechi din Moldova. Chiar de la începutul secolului al XIV-lea, un *Negre* vornicul figurează în istorie (...) între cei 12 boieri mari, consilieri ai lui Alexandru cel Bun. (...) În hronicele şi hrisoavele rămase de la străbuni, numele de *Negre* apare ades ca proprietari de moşii *Negreşti*, ca oameni însemnaţi pe timpul lor, şi ades ca victime ale urgiilor domneşti.” (Notele la *Dumbrava Roşie,* din vol. *Poezii*, Alecsandri, 1976, p. 164-165)

[23] S-au căutat diferite înţelesuri, inclusiv cel legat de firea lui, sau chiar de faptul că muntenii au tenul mai închis la culoare decât moldovenii. Cf. Djuvara, 2007, p. 126.

din judeţul Neamţ (un toponim), iar toponimul (compus) *Negreşti Oaş* desemnează o localitate din judeţul Satu Mare.

Alte nume proprii, derivate de la termenul cromatic *negru*, sunt: *Negreni* (localităţi în judeţele Bacău, Botoşani, Cluj, Sălaj, Vâlcea, Olt, Gorj, Argeş, Teleorman şi din regiunea Cernăuţi, din Ucraina); toponimul *Negreni* apare şi în nume compuse: *Negrenii-Osebiţi* şi *Negrenii de Sus* (din judeţul Teleorman), *Negrenii de Câmpie* (din judeţul Mureş); *Negreasca* (antroponim şi hidronim – curs de apă, afluent al Călmăţuiului) –, *Negrilă*, *Negriţescu*, *Negruţ*, *Negruzzi* – cu grafie italienizantă etc.

În limba română toponimele şi antroponimele derivate de la termenul cromatic *roşu* sunt numeroase; dintre acestea, enumerăm: *Roşia*, *Roşieni*, *Roşeşti*, *Roşiile*, *Roşioara*, *Roşiori*, *Ruşeţ*, *Roşca*, *Roşianu*(*l*), *Roşuleţ*, *Roşoga*, *Roşculescu*.

Islamul desemnează punctele cardinale prin culori: răsăritul este alb, sudul roşu, apusul fie albastru, fie verde, iar nordul este negru. În acest sens, *Kara-Bogdan* desemna „Bogdania de Nord", fără a se putea repera una similară în sud. Totuşi, toponimul nu reflectă doar o orientare empirică pe hartă, întrucât zona dintre Carpaţi, Dunărea Inferioară şi Nipru, aflată sub stăpânirea cumanilor, înainte de marea invazie a tătarilor din 1241, era cunoscută sub numele de *Cumania Neagră* (în timp ce *Cumania Albă* se afla mai la est, între Nipru şi Don).

La rândul lor, bizantinii utilizau un nume de acelaşi tip pentru Moldova, pe care o denumeau *Maurovlahia* „Valahia Neagră". Muntenia era numită, în cronicile şi în cancelaria sultanilor, *Kara-Ulag*, altfel spus, tot „Valahia Neagră" (în versiune turcă). Se poate pretinde că traducerea corectă ar fi Valahia de Nord, pentru a o putea deosebi de diferitele enclave valahe din sudul Dunării (de exemplu, cea din Thessalia, care era destul de întinsă). Se mai poate deduce că cele două principate din nord-vestul *Pontului Euxin* au suferit o contaminare onomastică şi cromatică din partea acestuia, din momentul în care, la romani, întinderea de apă începuse deja să fie numită *Mare Nigrum*. O mie de ani mai târziu, pe hărţile şi portulanele genoveze şi veneţiene se utilizează acelaşi nume, transpus în italiană, *Mar Nero*, care ajunge să fie tradus de turci prin *Kara-Deniz*.

Regiunile locuite de români erau desemnate prin negru (în preajma mării numită prin aceeaşi culoare), în timp ce, mai spre răsărit, la gurile Niprului şi ale Donului, ţinuturile „se colorau" în alb, precum în cazul *Cumaniei de Est*. Niciun alt element din spectrul luminii nu este consemnat în acest spaţiu, cu valoare concretă ori simbolică. Cu toate acestea, negrul nu apare (explicit şi decisiv) în niciunul din însemnele heraldice ale voievozilor români.

Adjectivul cromatic *cara* < tc. *kará* „negru" intră atât în compunerea multor nume de persoană, cât şi a toponimelor, la popoarele balcanice, care s-au aflat sub influenţă otomană. Astfel, în română există: *Caracal* (< tc. *Kara-kalé* „cetate neagră") *Carabaş* („oaie cu botul negru") – literal, „Capnegru", *Caracaş* „sprâncene negre" (cf. tc. *Karakaš*), *Caragea* (< tc. *karadjá* „negrişor"), *Caragiani* (ar. *Caraiani/Caraioani* „Ioan cel negru"), *Caraghiuzel*, cu varianta *Carachiuzel* (< tc. *karaghüzel* „brunet frumos"), *Caraochi* – este o traducere parţială a numelui turcesc *Karagöz* „Ochi negru"[24] etc. Numele propriu *Caraman*[25] (< tc. *karaman* „brunet") circulă atât ca antroponim, cât şi ca zoonim (nume de bou murg).

[24] Cf. DOR, 1963, p. 230.

[25] Este folosit în bulgară cu sensul „om tare".

În română a pătruns ca antroponim în secolul al XV-lea, când emirul liber al Caramaniei îi înfrunta pe otomani. Vezi DOR, 1963, p. 230.

Un cuvânt care şi-a „estompat" sensul iniţial este numele propriu *Bălu*, înrudit cu *Bălan*, fiind, la origine, un adjectiv cromatic: *bălai*, *bălaie*[26] cu sensul „blond, alb", provenit din v.sl. *bélu*. În română, *Bălan* este atât antroponim, cât şi toponim (oraş în judeţul Harghita; comună în judeţul Sălaj). Potrivit DOR, *Bălaş* şi *Bălaşa* sunt greşit puse în legătură, de Hasdeu, cu adjectivele *bălai* şi *bălan*[27]. De asemenea, există nume proprii formate cu sufixe: *Bălăuca* – este epitetul Veronicăi Micle (*băl*(*ă*) + sufixul *-uc/-uca*) –, *Bălăuţ*, *Bălescu*, *Băleanu* (familie boierească din secolul al XV-lea[28]), *Bălici*, *Bălică*, *Bălişor*, *Băloiu* etc. *Bălac* şi *Bălaciu* sunt nume proprii derivate din *băl* + sufixul *-ac*(*iu*). Alte derivate care au aceeaşi bază sunt: *Bălăcel*, *Bălăceanu* (familie de boieri din Ţara Românească), *Bălăcioiu*, *Bălăciţa* (comună în judeţul Mehedinţi), *Bălăceanca* (sat în comuna Cernica, judeţul Ilfov, situat aproape de Valea Dâmboviţei; localitatea e cunoscută pentru că pe teritoriul ei se află un spital de boli psihice) etc.

„Lat. *candidus, -a, -um* explică numele de persoană *Cândea* şi numele topic *Cândet*"[29]. Alte nume proprii derivate din latinescul *candidus* sunt: *Cândescu*, *Cândeşti*, *Cândeleşti*, *Cândiţă*, *Cânduleţ*, *Căndoiu* etc.

Numele propriu *Roibu* (< adj. *roib, roaibă*) poate fi atât zoonim, cât şi antroponim; la fel, *Murgu* sau *Suru*[30]. Substantivul (propriu) *Suru*, devenit nume de persoană, este şi oronim, fiind numele unui vârf din Munţii Făgăraşului, *Vârful Suru*[31].

Aşadar, onomastica animalelor domestice nu trebuie separată de antroponomastică şi nici de toponimie[32]. Adjectivul *şarg*, prin onimizare, devine substantiv; în acest caz desemnează un „cal cu părul gălbui". Nu trebuie neglijat faptul că acest adjectiv a pătruns şi în zoonimie – *Şargan* (*Şarg* + suf. *-an*) este numele calului bătrânului Matei Cârjă, din poemul istoric *Dumbrava Roşie*[33], scris de Vasile Alecsandri.

Pe lângă aceasta, trebuie să se ţină cont şi de faptul că un număr apreciabil de zoonime sunt adjective care indică nuanţa părului diverselor animale domestice – „vaci: *Bălţata*, *Băluţa*, *Gălbioara*, *Murga*, *Murguţa*, *Negreana*, *Negruţa*, *Priana*, *Prica*, *Ruşiţa*, *Vânăta*, *Vânuţa*; boi: *Murgilă* (din *murg* sau *amurg*), *Prian*[34], *Suran*; cai: *Bălan*, *Murgu*, *Roibu*, *Suru*, *Vântu*; iepe: *Bălana*, *Sura*; oi[35]: *Bălăioara*, *Băluţa*, *Fumura*, *Peaga*, *Pistruia*; capre: *Albiceana*. De adăugat şi *Cărămida* «capră cu părul roşcat»"[36].

În afara nuanţei părului, anumite adjective indicând particularităţi fizice care fac referire tot la coloristică, devin, de asemenea, zoonime: *Codalba* „cu coada albă", *Pintenoaga*

[26] „*Băl*, adj. «blond; alb», cu der. *bălai, bălan, bălaş*; ar. *bal'u* «(cal sau câine) cu pată albă în frunte», megl. *bal'* «(despre oi) cu pată albă în frunte», se compară cu alb. *bal-* (legat etimologic de *ballë* «frunte»), care se află la baza multor derivate." (Brâncuş, 1983, p. 133)

[27] Vezi DOR, 1963, p. 195.

[28] Cf. DOR, 1963, p. 194.

[29] Giuglea, Kelemen, 1966, p. 216.

Alexandru Philippide, care este de aceeaşi părere, este combătut de Sextil Puşcariu: „Încercarea lui A. Philippide de a recunoaşte în unele nume româneşti nume latine (de ex. *Cândea* din *Candidus*) e nereuşită." (Puşcariu, 1976, p. 298)

[30] La Topârceanu există zoonimul Suru în *Balada popii din Rudeni*: „Bate Surul din potcoavă/ Drum de iarnă fără spor..." (Topârceanu, 1966, p. 126)

[31] Cf. Tohăneanu, 1986, p. 74.

Diferenţierile cromatice din rândul animalelor sunt mai numeroase în limba populară. *Bălana, Cărunta, Plăvan, Rujan* etc. sunt nume de animale, dintre care unele au intrat în toponimie şi în antroponimie.

[32] Cf. Brâncuş, 1967, p. 169.

[33] „(...) iar Cârjă, om înţelept şi harnic,/ E-n floare când se simte călare pe Şargan." (Alecsandri, 1976, p. 164)

[34] *Prian* – descrie vitele mari: „cu una sau mai multe pete albe".

[35] Pentru a descrie oile, sunt folosite şi alte adjective, care însă nu au devenit zoonime: *floriu* „cu pete albe", *cernă* „(oaie) neagră", *zârnă* „oaie care are lâna neagră".

Numele *Cerna* este hidronim (râu – afluent al Dunării; râu – afluent al Mureşului; râu – afluent al Olteţului), toponim (comună în judeţul Tulcea) şi antroponim (pseudonimul poetului român Panait Stanciof).

[36] Brâncuş, 1967, p. 172.

„cu o pată albă la gleznă”, *Stela, Steluţa* „cu pete albe”[37], *Brezoi* „cu o pată albă pe frunte”, *Bucălaia*, „cu botul negru”, *Ocheşica* „cu pete negre în jurul ochilor”.

Numele personajului din povestea lui Ion Creangă, *Harap-Alb,* poate fi interpretat ca oximoron – figură de stil care asociază doi termeni cu sensuri opuse ori incompatibile –, întrucât semnificaţia lui ar fi „negru alb” (*harap* însemnând „negru; rob”). „*Albul* este în antiteză cu *Negrul*, un alt nume personal de asemenea foarte întrebuinţat altădată, dar căruia nu-i corespundea o formă feminină *Neagra*, căci «negreaţa» ar fi fost o bătaie de joc pentru o femeie. Uneori acelaşi individ se zicea *Albul* şi *Negrul*, cu nume de botez şi celălalt ca poreclă”[38].

Prenumele care au la bază un termen cromatic[39] sunt destul de numeroase; în română, acestea sunt de dată recentă, fiind împrumutate pe cale cultă din alte limbi. Aşa, de pildă, sunt: *Alba* – împrumutat din onomastica literară spaniolă, *Bianca*[40] – împrumutat din italiană, unde corespunde adjectivului *bianco* „alb”, *Flavia* (m. *Flavius, Flavian*)[41], *Fulvia* (m. *Fulvius*) – apropiat de adjectivul latinesc *fulvus* „galben”[42] – şi chiar *Liliana,* care este format fie de la numele plantei *liliac* (la origine *nīlas* „albăstrui” < *nīl* „albastru, indigo”[43]), fie de la *crin*[44] sau *Violeta*.

Folosirea lui „*Alba, Albul* sau *Albin* ca nume de botez probează, indirect, vechimea lor în onomastica noastră şi nu ne hazardăm dacă afirmăm că astfel de nume circulau probabil la populaţia romanizată din Dacia, înaintea contactului cu slavii”[45]. În documentele slavo-române[46] se regăsesc formele numelor traduse; în felul acesta, forma autentică a fost înlăturată, iar apoi uitată (ca, de exemplu, *Cerna* pentru „Negru”).

Deseori, în basmele româneşti, împăraţii sunt numiţi (cu scopul de a fi individualizaţi) prin termeni cromatici: *Împăratul Roşu*, *Împăratul Verde*, *Împăratul Galben*, *Împăratul Negru,* mai rar apare *Împăratul Alb*, dar niciodată *Împăratul Albastru*. „În basmele aromâne dăm de *Amiră-Albu*, *Amiră-Aràp* sau *Lai*, *Amiră-Aróş*, *Amiră-Vearde*”[47]. Nu se poate însă stabili dacă există o legătură directă între numele împăratului şi caracterul lui. „Mai degrabă cei cinci împăraţi (...) sunt hieroglifele universului, împărţiţi pe stihii. Tradiţia hermetică s-a pierdut şi culorile au rămas simple nume distinctive”[48].

[37] „(...) dacă nu cumva e chiar numele de persoană *Stela*” (Brâncuş, 1967, p. 172)

[38] Hasdeu, 1998, p. 595.

[39] „Cele mai multe dintre numele comune care formau prenume odinioară nu se mai regăsesc la prenumele delexicale recente. A dispărut tradiţia prenumelor provenite de la numele de însuşiri.” (Tomescu, 2007, p. 406)

[40] Formele masculine: *Bianco, Bianchi* sunt cunoscute ca nume de familie.
Cf. engl. *Bianca,* fr. *Blanc, Blanche,* germ. *Blanka,* sp. *Blanca,* magh. *Blanka, Bianka*.

[41] „În mod curent, *Flavius* este considerat un derivat adjectival de la *flavus* «blond» (neologismele româneşti de origine franceză *bleu* şi *bleumarin*, printr-un intermediar germanic *blao* – germ. actual *blau,* engl. *blue*, fac parte din aceeaşi familie). Dată fiind masiva influenţă a onomasticii etrusce asupra celei romane, nu trebuie exclusă însă nici ipoteza care apropie pe Flavius de numele pers. etrusc Flave, a cărei semnificaţie rămâne încă obscură.” (Ionescu, 1975, p. 138)

[42] Vezi Ionescu, 1975, p. 143.

[43] Cf. Graur, 1978, p. 82.

[44] Cf. Ionescu, 1975, p. 191.

[45] Ionescu, 1975, p. 31

[46] „Desinenţa genitivului slav *-a* apare la patronime, în actele slave, indiferent dacă numele este sau nu articulat”, de exemplu: *Albula*. „Numele intrând în circulaţie în forma aceasta, *-a* îşi pierde sensul de genitiv patronimic şi astfel se constituie o nouă subcategorie a numelor terminate în *-a*.” (DOR, 1963, p. XXVII)

[47] Pericle Papahagi, *Basme aromâne*, apud Călinescu, 1965, p. 222.

[48] Călinescu, 1965, p. 223.

Aşa cum reiese din cele prezentate, antroponimele şi toponimele se află în relaţie[49] foarte strânsă, după cum o demonstrează, de exemplu, toponimele formate cu sufixul *-eşti*, derivate de la numele de persoane (*Albu – Albeşti*, *Negru – Negreşti*).

Se remarcă, de asemenea, existenţa unor antroponime identice cu toponimele, a unor zoonime identice cu antroponimele şi cu oronimele, precum şi unor antroponime identice cu hidronimele şi cu oiconimele. Din aceste identităţi rezultă faptul că relaţia dintre antroponimie şi toponimie este mai complexă decât ar părea la prima vedere şi nu este unidirecţională, ci reciprocă.

Bibliografie

Brâncuş, Grigore, *Nume date animalelor domestice*, în LR, XVI, 2/1967, p. 169-175.

Brâncuş, Grigore, *Vocabularul autohton al limbii române*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1983.

Călinescu, George, *Estetica basmului*, Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1965.

Constantinescu, N. A., *Dicţionar onomastic românesc* (DOR), Bucureşti, Editura Academiei Române, 1963.

Dan, Ilie, *Contribuţii la istoria limbii române*, Iaşi, Editura Junimea, 1983.

Djuvara, Neagu, *Thocomerius – Negru-Vodă, un voievod de origine cumană la începuturile Ţării Româneşti*, Bucureşti, Editura Humanitas, 2007.

Gardiner, Alan H., *The Theory of Proper Names. A Controversial Essay*, London, Oxford University Press 1954.

Giuglea, George, Kelemen, Béla, *Termenii privitori la culori în latină, cu referinţă la limbile romanice*, în CL, 2/1966, p. 215-220.

Graur, Al., *Dicţioar de cuvinte călătoare*, Bucureşti, Editura Albatros, 1978.

Hasdeu, B. P., *Etymologicum Magnum Romaniae*, Bucureşti, Editura Teora,1998.

Ionescu, Christian, *Mică enciclopedie onomastică*, Bucureşti, Editura Enciclopedică Română, 1975.

Pătruţ, Ioan, *Nume de persoane şi nume de locuri româneşti*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 1984.

Puşcariu, Sextil, *Limba română, I. Privire generală*, Bucureşti, Editura Minerva, 1976.

Teiuş, Sabina, *Despre conceptul de nume propriu şi sfera onomasticii*, în LR, XVI, 6/1967, p. 513-516.

Tohăneanu, Ghe. I., *Cuvinte româneşti*, Timişoara, Editura Facla, 1986.

Toma, Ion, *Formula semantică a numelui propriu*, în „Studii şi cercetări de onomastică", I, 1/1995, p. 103-111.

Toma, Ion, *Toponimia Olteniei*, Craiova, Reprografia Universităţii din Craiova, 1988.

Tomescu, Domniţa, *Onomasticizarea – subtip al conversiunii lexicogramaticale*, în „Studii lingvistice – omagiu profesoarei Gabriela Pana Dindelegan la aniversare" (coord. Rodica Zafiu, Camelia Stan, Alexandru Nicolae), Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, 2007, p. 405-410.

Surse

Alecsandri, Vasile, *Poezii*, Bucureşti, Editura Minerva, 1976.

Topârceanu, George, *Poezii*, Bucureşti, Editura de Stat pentru Literatură şi Artă, 1966.

[49] „Cum se explică relaţiile dintre numele de localităţi şi numele de persoane? S-a spus că sunt sate care îşi trag numele fie de la stăpânul (cneazul, judele), fie de la întemeietorul lor (...). E posibilă, în unele cazuri, şi o altă situaţie: «aşezarea» consta, la început, dintr-o singură familie mare." (Pătruţ, 1984, p. 11)

DOUBLE OBJECT CONSTRUCTION IN ENGLISH, FRENCH AND ROMANIAN PROVERBS

Anca-Mariana Pegulescu, PhD, Ministry of National Education

Abstract: Languages that have a dative case and use the dative NP as the realization of possessors, can express recipients with dative verbs or verbs of caused possession. The paper will present the morphosyntactic encoding of recipients in English, French and Romanian proverbs, analyzing the distribution of object properties across recipient relation in paremic constructions. I believe that proverbs offer the specific pattern for asymmetries or perfect paralleled alternations when targeting the double object constructions. There are some questions that need an answer and the paper will display the possible directions of investigation:

- *coding properties of objects (word order, case marking);*
- *the ability to passivize;*
- *the sensitivity to animacy;*

Interpreting the paremic patterns may lead to a hierarchy of verb classes in English, French and Romanian proverbs. A comparison between the double object construction and the dative construction has been drawn within the selected paremic ethnofields of understanding & knowledge and child & ignorance.

Keywords: object, argument, thematic role, subject, verb.

I. Proverbs as texts.

1. Making language empirically accessible from a grammatical angle has been developed since 1950s and the status of language patterns became very important. Formal properties of explanatory theories turned to causal and ontological properties of those theories. Still there are voices who claim that there is no formally explicit and factually adequate syntactic description of a natural language.

Languages can differ in constraints and verb complexity. I have selected *proverbs* as they offer a variety of patterns that can include terms like *phrase, sentence, saying, statement, situation, expression, people, principles, generalization, message, comparison, paradigm, culture*. According to Matti Kuusi *proverbs* are ‘monumenta humana’, expressing ‚basic truths’ in short sentences, being the *mirror of the communmities* people lived in, filtering moral principles and norms. Throughout centuries proverbs changed their form and encapsulated figures of speech, a peculiar rhythm and sometimes undoubtful rime. The paremiologic dowry represents a thesaurus that has been recorded and launched in collections.The relationship between national and foreign or international proverbs became stronger. Such a relationship has a doubled aspect (conceptual and lexical).

Is the proverb the image of the wise? This is probably the most repeated question whenever such a mysterious and everlasting communication unit is analysed, compared or simply uttered. Proverbs in people's messages reflect every age and time. According to Halliday [2004: 3] „when people speak or write, they produce text". I consider *proverbs,* texts by themselves, because they bring many-faceted phenomena that can be used and explored from different points of view. The *proverb* as a text can be viewed both as an *object* having a meaning, a *value* and an *instrument* that reveals data about the system of the language in which it is spoken or written.

II. Verbal patterns.

2. In what I am going to explore – the paremic ethnofields of *understanding & knowledge* and *child & ignorance* I am endowed to different theories starting from semantic syntax (limited to sentence syntax) and passing through Fillmore's case grammar.

Based on McCawley's hypothesis that all languages of the world have an underlying structure of either Verb-Subject-Object (VSObj) or Subject-Object-Verb (SObjV), every S(entence)-structure consists of a predicate accompanied by its argument terms, each with its specific functions. In, 'open syntax', there are between zero and three argument terms/argument functions, according to Seuren. In English, a so called, 'dummy subject'(*it*) can appear:

E: *It* takes all sorts to make a world.
R: Mare-i grădina lui Dumnezeu.

Romanian is much more inclined towards ' zero' argument structure than English, in proverbs, even if the following examples might offer the image of an equilibrium between the two languages:

R:**0[S]** Seamănă dar nu răsare.
E: It may rhyme, but it accordeth not.

R: **[0 [S][**Mai bine bolnav la pat decât bărbat încornorat.
E: It is better to be a-cold than a cuckold.

In French proverbs the Subject may appear towards the end or can be replaced by an impersonal expression or a neutral pronoun *on*:

F: On n'a rien sans peine.
R: **0[V]** Cu nimic tot nimic

On the other hand, Romanian and English seem to favour the same elliptic pattern – when the verb is absent in proverbs like:

R: Faptele, faptele, nu oala cu laptele!
E: Deeds not words!

R: Lesne din gură, anevoie din mână.
E: Great cry and little wool.

2.1. The French proverbs can display verbal forms that can offer the image of a perfect symmetry like in:

F: Il faut ce qu'il faut.

even if the Romanian version underlines the contrast within the *noun sphere* through the word order which is in this case: Adj, Adj, N, V.

R: Albă, neagră, asta este.

French seems to be closer to English in the following elliptic patterns:

E: Like cow, like calf!
F: De mauvais corbeau, mauvais oeuf!

Still, there is at a deeper analysis, a difference between the English and the French elliptic pattern. French allows, nevertheless, an argument of a presupposed verb AVOIR in:

F: De mauvais corbeau, [on a] mauvais œuf!.

while the English version presupposes the verb to BE in 'The calf [is] like the cow'.

The Romanian version of the above French-English proverb displays, however, the S-V structure, making use of a metaphor and of a movement verb:

R: Aşchia nu *sare* departe de pomul tăiat.
(the subject of the Romanian version is a part of the adverbial modifier – *pomul tăiat*)

According to Seuren [1996], French presents fully lexical indirect objects (datives) generally external, ordered after the direct object and preceded by the dative preposition, which in French is *à:*

F: Chante à un baudet, il te fera des pets
R: Ce ştie măgarul ce e cântarea privighetorii.

What is to be observed here is the clear difference between the French and the Romanian pattern when rendering the same idea: Romanian uses V-S (ubject) structure adding an object clause as an argument, while the French version uses the alternative image of the V+ IObj and V+DObj.

In Romanian proverbs the word order can be changed, especially if we face a rhetoric question. The indirect object appears after the direct object:

R: Frumuseţea [DObj] cui nu-i [IObj] place? dar nu ştii în ea ce zace.

The French version chooses the elliptic pattern where the oppositon between what is *appearance* or form and what is *subtance* is rendered through the adjective ‚belle' and the adverb 'rien':

F: *Belle* pochette et *rien* dedans.

2.2 English allows both internal and external datives (even if there are linguists who observed that in English there are semantic differences between the two kinds of dative):

E: Who is bad to his own, is bad to himself.
R: Cine face, lui îşi face.

The only verb used in English and Romanian proverbs, that allows an internal dative, together with a direct object, remains the verb *to give*:

R: Dacă îi dai mult **nas,** ţi se urcă la cap.
E: Give him **an inch** and he'll take an elf.

The presence of two arguments means that the first is *the subject* and the second is *the direct object*:

R: *Soiul rău* nu are îndreptare.
E: *It is a bad* cloth that will take no colour.

If there are three arguments, the normal order is the *subject*, then comes *the indirect object* and then the *direct object.* It is the case where the verb to give is the main verb, otherwise, the general format may be different in English, as compared to Romanian proverbs:

E: Give a *clawn your finger* and he will take your hand.
R: *Îi* dai *degetul*, el îţi apucă mâna.

Lexical semantic properties of some other predicates may result in different argument functions, where the subject and direct object terms can be either NP or S. The middle term (normally an indirect object) can only be NP:

E: Now I have *a sheep* and *a cow*, everybody bids *me* '*Good morrow'*
R: *Omului harnic şi înstărit*, toţi vor să-*i* dea *bineţe.*

Even if the importance of thematic functions is recognized as 'part in the machinery of language, in the organizational principles that govern or constrain the shape of lexical argument frames' [Seuren, 1996], their role is not clearly assumed. They are considered as not sufficient 'to catch the regularities found in syntactic processes'.

Certain verbs in English, called intransitives or 'unaccusatives', may have:

- different syntactic behaviour:

E: Ye shall never labour younger.
R: Tinereţea nu se mai întoarce.

(the English version uses an intransitive verb, while the Romanian one uses a movement verb)

- different syntactic constructions:

E: *Who* has not understanding, *let him* have legs.

R: *Unde* nu e minte, *trebuie* să fie picioare.

2.3. There are both in English and Romanian, verbs having *an internal object:*

E: He laughs best who laughs last.
R: Cine râde la urmă, râde mai bine.

The paremic pattern can offer a perfect superpositon of terms and meaning in French and Romanian:

F: Qui **cherche** *trouve*.
R: Cine **caută**, *găseşte*.

The absence of the arguments, or the presence of zero arguments as direct objects can be perhaps, explained within the Romance languages.

NPs may appear at the right periphery of the S (entence) in French and in Romanian:

R: Prieten cu interes nu se înţelege[nu este] prieten.
F: L'ami par intéret est une hirondelle sur les toits.

In terms of subject, direct object and indirect object, considering the number and the position of the terms in question, we can retain an interesting situation of the verb to pay:

E: If you pay not *a servant his wages*, he will pay *himself*.
R: Dacă *slugii* nu-*i* plăteşti *simbria*, o să şi-*o* ia şi *singură*.

In English, the NP *his wages* is a direct object in the first part of the paremic unit, while 'himself' as a reflexive pronoun is becoming an *indirect object*, in the second part ('the servant will pay the *wages to himself*'). The Romanian version has a double indirect object in the first part and a direct object in the second part of the paremic unit. In both languages, the

verb to pay may be considered a *recipient verb*, but it can highlight the 'beneficiary shadow', as well. Verbs like to *pay*, to *teach*, or to *serve*, can drop the direct object, while the indirect one loses the status of indirect object. Its thematic role can remain unaffected:

E: He that serves *God* for money, will serve the *devil* for better.
R: Cine-l serveşte *pe Dumnezeu* pentru bani, îl va sluji şi *pe diavol* pentru aur.

E: I taught you *to swim* and now you'd drown *me.*
R: *Pe cine* nu laşi *să moară* nu *te* lasă *să trăieşti.*

III. Arguments and themes.

3.1 In the Predicate-Argument structure all lexical elements are considered predicates. English and Romanian proverbs show structural differences for the expression of the identical or near-identical meanings.

The position of the predicate at S(ubject)A(rgument)-level can be S(entence)-initial or S(entence)-final:

R: Cine spune *mult*, face puţin.
E: They bray *most* that can do least.

vs

R: *Binele* se uită.
E. *Eaten bread* is soon forgotten.

3.2 Romanian and English proverbs can display:

- no syntactic parallelism, semantic parallelism:

R: *Bine* faci, *bine* găseşti.
Dacă faci *bine(bine)* găseşti*(bine).*
E: Good finds *good.*

The French pattern in proverbs can bring an indirect object while the Romanian version
brings another type of a V and a direct object:

R: Cine a păţit multe, ştie multe.(in Romanian V+DObj+V+DObj)
F: On apprend à vivre à ses depens.(in French V+prep.+Inf. Clause)

- partial syntactic parallelism, no semantic parallelism:

R: Leagă *sacu*' până-i rotund, nu când *îi* dai de fund.
E: Better spare at *brim* than at *bottom*.

- reduction vs extension of the paremic pattern:

E: Patient men win *the day.*[NPh+V+DObj]
R:Victoria e de partea celui care rabdă. [Pred+Relative Clause]

(the meaning transfer from E to R is from the verbal sphere to the noun one:*to*
win becomes *victorie)*

R: Cine **vorbeşte** multe, ştie multe.
F: **Diseur** de bon mots, mauvais caractère.

(in the above example the Romanian verb *a vorbi* is transformed in a French
noun. The double direct object from the Romanian version – *multe*- is found in
one single NP – *de bon mots).*

3.3. Ilocutionary verbs of communication may be used to describe events of communicating messages:

- having a caused possession meaning:

E: Don't sell the *bearskin* before you killed the *bear.*
R: Nu vinde pielea ursului din pădure.

R : Ce ai învăţat la tinereţe, ai să ştii la bătrâneţe.
F : Ce qu'on apprend au berceau dure jusqu'au tombeau.

- having a caused motion and possession meanings:

E: Shear *sheep* that have them.
R: Cine poate, *oase* roade.

R: Cine n-a gustat amarul, nu ştie ce e zahărul.
F: Qui n'a connu le malheur, ne sait apprécier la joie.

Even if the syntactic pattern is not changed in the two languages (Romanian and French), there is transfer at the level of meaning (the verb *a gusta* is translated by the verb *connaître*, while the direct objects *amarul* and *zaharul* are translated by two antonyms, le *malheur* and *la joie*).

3.4 The prepositions *to* and *à* usually introduce the second object in English and French and on very many occasions they indicate a wide range of argument types:

- possession goals:

E: He gives straw to his dog, bones to his ass.
R: Nu da fân câinelui şi oase măgarului..

R: Cine a păţit multe, ştie multe.
F: On apprend à vivre à ses depens.

- spatial goals:

E: He that dwells *next door* to *a cripple*, will learn *to halt.*
R: Cu *şchiopul* împreună de vei locui, *te* înveţi şi tu a şchiopăta.

R: Spinii carnea ţi-o sfâşie
F: Qui a affaire à mechantes gens, aura la guerre malgré ses dents.

3.5. English lacks impersonal passives and its passive formation is relatively straightforward. Paremic patterns may appear blocked in many examples:

E: It is an ill bargain where no man wins.
R: Nu e tocmeală bună acolo unde nu câştigă nimeni.
* An ill bargain is won (by no man).

It seems that verbs like *to have, to happen, to want* block passivization in English:

E: Have at *it* and have *it.*
R: Cine îndrăzneşte, cucereşte.
* It is had.

E: He who wants *a mule* without fault, must walk on foot.
R: Cine caută *cal* fără cusur, perge pe jos.

* A mule without fault is wanted(by him)

In French only transitive subjects passivize and only original direct objects become the new subjects:

R: Mulţi văd, puţini înţeleg.
F:Il y a plus d'acheteurs que de connaisseurs.
* Acheteurs et connaisseurs sont plus.

vs

R: Nu după suman trebuie judecat omul.
F: On ne connaît pas les gens aux robes.
Les gens *ne sont pas connus* aux robes.

IV. Farther steps.

4. CONCLUSIONS

The above analysis allows me to conclude on the following aspects:

- there are several components that paremic units can display: ideational, interpersonal, textual;
- proverbs can generalize, evaluate or modalize;
- even if many of the paremic units can be considered synonyms, they may have different expressions, conveying the same meaning;
- English, French and Romanian proverbs may have distinct structures and use sometimes different terms:

E: Make *hay* while the sun shines.
R: Bate *fierul* cât e cald.

(*make* vs *a bate*, *hay* vs *fierul*)

or a very detailed saying may be rendered in a metaphoric synthesis expressed in the target language:

R: De puţine cuvinte înţeleptul înţelege, iar cel nebun nici când urechile i le sparge.
F: A bon entendeur, peu de paroles.

(De puţine cuvinte înţeleptul înţelege, iar cel nebun nici când urechile i le sparge)

- there are few double object constructions in English proverbs, Romanian proverbs being richer in this respect; dative verbs in English are not so present in paremic structures; still the verb to give is probably the most used one (the Romanian counterparts are the verbs: *a da, a face, a îmbia* or a whole sentence).
- elliptic constructions are very frequent in Romanian, French and English proverbs;
- preposition stranding is possible in English and not compulsory in Romance languages (the preposition *of* is more present in English proverbs than the preposition *to*);
- if we tend to compare paremic structures with idioms, we can recognize that the double object variant is proper to a fixed theme, while the *to/of* variants (even if they are not numerous) diplay the fixed goal/instrument in English;

R: Viaţa omului, ca oul în mâna copilului.
E: Man's life is like an egg in the hands of a child.

Proverbs, considered, 'strategies in situations', may warn, advise or draw people's attentiom to the moral or ethical consequences. They preserve the semantic connectedness of constituents, the word order being the most important element for the message to be understood.

REFERENCES

Avădanei, C, 2000 Construcţii idiomatice în limbile română şi engleză, Ed.Univ.'Al.I. Cuza'

Halliday, M.A.K 2004 An Introduction to Functional Grammar, Arnold,a member of the Holder, Headline Group

Maththiessen, M.I.M , C

Kuusi, M, 1993 World Proverb Wisdom (O. Fabric with Deschampsia)

Lefter, V, 2007 Dicţionar de proverbe – englez-român şi român-englez, Teora

Levin, B, 2007 'The English Dative Alternation: The Case for verb sensitivity'

In Malka Rappaport Hovav, The Hebrew University of Jerusalem

Seuren, P,A.M , 1996 Semantic Syntax, Blackwell

ASPECTS OF TEACHING AND ASSIMILATING ROMANIAN PHRASES BY FOREIGN STUDENTS

Cristina-Eugenia Burtea-Cioroianu, Assist. Prof., PhD, University of Craiova

Abstract: The knowledge of Romanian as a foreign language also supposes the assimilation of the basic vocabulary, of the orthographic, orthoepic and morphologic rules, as well as of the syntactic patterns for constructing the discourse. However, in order to nuance and add expressiveness to speech it is necessary to know certain fixed lexical joinings, that is the phrases. This is why when teaching Romanian as a foreign language it is necessary to insert the most common Romanian phrases and expressions, whose increased iteration in the language imposes their assimilation by the foreign speakers. The importance of the assimilation and correct usage of Romanian phrases and expressions by foreign speakers is obvious, because, in the absence of some correct semantic explanations, they are deficiently used, especially from a stylistic and semantic point of view.

Keywords: phrase, expression, Romanian, semantic, vocabulary.

1. Introduction

The knowledge of any language implies the assimilation of the basic vocabulary, the knowledge of the orthographic, othoepic and morphological guidelines and the knowledge of the syntactic patterns for constructing the discourse. Even if someone knows all this, he would neither be able to understand any text in the respective language, nor be able to speak with shades of difference, expressively, unless both the fixed lexical joinings and the so called lexemes are part of his vocabulary. Among the latter, the *phrases* are most frequently used. According to the DEX, *phrases* are "groups of words with a unitary meaning, which grammatically act as a single part of speech".[1]

Phrases represent true documents concerning the way of living, of thinking, of feeling, of expressing of the Romanian people. They were conceived from the desire to specifically express the observations on the world, to transfer them the characteristic sensibility. They are part of the national literary artic thesaurus. Their picturesque marks the language, charming it and giving it an emotional, expressive force. Their unique form crystallized in time was preserved by virtue of the speech, a rich and diverse popular creation and the artistic literature. The writers have easily discovered the strong expressive values of most phrases and that is why they used them in their works. Thus, one of the basic features of phrases consists in expressiveness, in their figurative meaning, in the effect their usage gains. This is the very idea sustained by the linguist Th. Cristea in his studies on phraseology: "the more expressive is a stable joining of words (so it has a deep affective charge), the more we are justified to call it a phrase."[2] And Cecilia Căpăţînă thinks that: "the global sense of a phrase can often be a

[1]Academia Română, *Dicţionarul explicativ al limbii române (DEX)*, ediţia a II-a, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1996, p. 580.
[2]Theodor Hristea (coord.), *Sinteze de limbaromână,* cap. Introducereînstudiulfrazeologiei, EdituraAlbatros, Bucureşti, 1984, p. 142.

summation of two or more figurative meanings."[3]Keeping the phrases in the given form is a necessity, for this form contains most different information on the Romanian language, on our unique way of being.

It is well known that phrases preserve old facts, archaisms: *dodii, brânci, seamă, iveală, vileag, hac*etc., old grammatical forms: *ziuă, roate, câmpii, lături*etc., old constructions *aminte, afund, îndelete.* The heritage of these phrases has led and is still leading to the variety and the expressiveness of communication. Through phrases one expresses our material and spiritual culture, our mental, our high priority occupations, our particular way of relating to time and space, to other peoples, the human typology, the religious belief, old habits, traditions.

The phrases specific to the Romanian language represent crystallizations of some individual representations of the life experience that outline a particular way of thinking and expressing. They illustrate the collectivity in most different stances, appear in the individual communication as an eloquent proof of the linguistic integration of the individual in the national language, even as a proof of the individual creativity. The phrases designate notions just as words do: *băgare de seamă,a da drumul, de vază, cu dare de mână, din topor, a lua parte, a avea degând, a da din gură, cu scaun la cap* etc. They can establish relationships at the sentence level: *împreună cu, odată cu, afară de, în urma, în ciuda, în pofida* etc. and at the phrase level:*cu toate că, chiar dacă, de vreme ce, îndată ce, pe când, ca şi cum, ca şi când, de parcă, măcar că* etc.

The phrasing was usually obtained through abstractization or by emptying the sense of some terms: *caii de la bicicletă, în dorul lelii, de-a valma, cu ghiotura, a băga fitile* etc., through ellipsis *ţine minte, la cheie, în cap, cu cap, cuminte, a o scoate la cap, din cap, cu carul* etc., through comparison: *cât o ceapă degerată, ca-n palmă, ca pe ace, cât negru sub unghie, ca naiba* etc., through repetitions: *an de an, clipă de clipă, zi de zi, faţă-n faţă, cap în cap, cap la cap, nas în nas* etc.

Victor V. Grecu states that: "Speakers who wish to express their ideas more clearly, more precisely, with more shades of difference, often feel the need to use more words, which approximately express the same logical, notional content. In speech one frequently uses synonyms to accomplish the communication, the clarity and the characteristic of the expression."[4] Thus, the idea that "synonyms essentially reflect the progressive evolution of the language, one using for new senses several voiced complexes, based on coincidence or the resemblance of some traits."[5] outlines the fact that *phrases* express the same contents with more shades of difference and more expressively than their semantically equivalent words, that is their synonyms, do.

The process of teaching Romanian as foreign language needs the presence of the most common Romanian phrases and expressions, whose increased frequency in language imposes their knowledge by foreign students. The importance of the assimilation and correct usage of Romanian phrases and expressions by foreign speakers is obvious, because, in the absence of some correct semantic explanations, they are deficiently used, especially from a stylistic and semantic point of view.

2. The importance of knowledge of the most frequent in the Romanian language by foreign students

[3]Cecilia Căpăţînă, *Elemente de frazeologie*, EdituraUniversitaria, Craiova, 2007, p. 4.
[4] Victor V. Grecu, *, Limba română contemporană. Lexicologia*, ediţia a IIa revăzută şi augmentată, vol. II, Editura Alma Mater, Sibiu,2003, p.91.
[5] *Idem.*

The need for studying the phrases becomes obvious especially in the process of learning a foreign language. In order to correctly speak that language it is not enough to only know words from the basic vocabulary and grammar rules, but also one must assimilate the lexical combinations. It often happens that one association of words in a language does not correspond to the association of the same words in another language (for example, the correspondent of the English phrase *to have a dance with*[6]is not **a avea un dans cu*, but the verbal collocation *a dansa cu*). In the specialized languages, the knowledge of the technical phrases is unanimously accepted. Any good specialist in a certain domain must know and use fixed lexical combinations specific to his domain (for example, in the banking or financial domain: *operaţiuni bancare, obligaţiuni garantate, obligaţiuni negarantate, obligaţiuni subordonate, piaţă monetară, piaţa primară a titlurilor de stat, piaţa scontului, sistem de bancă electronică, titluri de stat*[7]etc.)

The European Union supposes, aside several unifications of some systems and different values, a correct understanding. This understanding means finding the best equivalents of the fixed and free combinations in the target language. If Romanian lacks the main instrument, that is a dictionary of the most frequent fixed lexical combinations, translated into the other European languages, it means that any translation will be inaccurate. The need for knowing these lexical joinings, and especially the phrases, derives from the existence of some universal models of combining the words and from the specificity of any language of having preferences, constraints and combinational interdictions.

In Romanian, due to the increased frequency of some phrases and expressions, their knowledge by foreign students imposes itself. In order to facilitate their assimilation by the foreign students, they can be grouped according to the base verb. Thus, for *a da (to give): a da explicaţii, a da exemple, a da examen, a da telefon, a da înapoi, a da mâna, a da împrumut, a da foc, a da în primire, a-şi da seama, a da afară*[8], for *a (se) face (~to make): a face o vizită, a face o excursie, a face o plimbare, a face o partidă de şah, a face o glumă, a face o propunere, a face cumpărături, a face piaţa, a face curăţenie*[9], *a se face bine, a se face lumină, a se face seară, a se face noapte*[10], for the verb *a (se/si) pierde (to lose): a pierde din vedere, a-şi pierde cunoştinţa, a-şi pierde minţile, a-şi pierde urma*. Phrases are equivalents of some words, which results from examples such as: *a da lămuriri, a da explicaţii, a vărsa lacrimi*[11], *cu totul, peste tot,* (*bun*) *de tot, mi-e totuna, cu toatea cestea, cu toate că, înainte de toate*[12]. The correct usage of locutions and phrases is the best example of the sense of language. They are proof of a very good assimilation of the phraseologic luggage.

An important matter is that of preserving them through usage, through the exact knowledge of their meaning, through reading the works of our great writers. This issue is strictly related to the process of teaching Romanian as foreign language, because, often, in the absence of some correct semantic explanations, they are deficiently used, especially from a stylistic and syntactic point of view.

Foreign students can obtain a real linguistic competence if they have contact with the specific method for updating the rules of the semantic and syntactic compositionality. It is important to gradually insert phrases into Romanian lessons: phrases and their locutional

[6] *Macmillan English Dictionary*, Bloomsbury Publishing Plc, London, 2002, p. 656.
[7]Viorica Bobircă, *Manual de limba română pentru studenţii străini economişti*, Editura Academiei de Studii Economice, Bucureşti, 1998, p. 47-109.
[8] Lacrima Madilena Michail, *Limba română pentru greci*, Casa de redacţie Antonis Stamoulis, Salonic, 2008, p.49-50.
[9] *Ibidem*, p. 54.
[10] *Ibidem*, p. 81.
[11] *Ibidem*, p. 199.
[12] *Ibidem*, p. 211.

derivates of the auxiliary verbs: *a da, a face, a fi, a avea, a lua, a sta, a pune* etc., the connective locutions in lessons that teach the syntactic inter-sentence and inter-phrase relationships.

3. Conclusions

Reporting to locutions and phrases for a person who wants to learn Romanian as foreign language is a problematic matter because the changes in language, the lexical novelties from different domains, reflect the actual linguistic reality. In the evolution of a spoken language, phrases play an important role regarding the expressiveness of the sent message but, at the same time, may contribute to a certain difficulty of receiving the language specific to the domain of interest for one who studies Romanian as foreign language. In this situation it is very important to disambiguate the context, offering as many clues as possible on the basic meaning of locutions through other common terms. The terms from a certain domain, after initially being part of common language contexts, are re-introduced in the specialized communication, being taken over to other domains than the original one. The more general language tends to absorb more terms, the more the texts initially considered specialized tend to de-specialize, and as vocabulary grows, it becomes accessible to both specialists from other domains and common language speakers. Therefore, the importance of decrypting the sense of phrases by foreign students willing to learn Romanian and of observing the differences in the given contexts, is normal.

Bibliography:

Academia Română, *Dicţionarul explicativ al limbii române (DEX)*, ediţia a II-a, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1996.

Bobircă,Viorica, *Manual de limba română pentru studenţii străini economişti*, Bucureşti, Editura Academiei de Studii Economice, 1998.

Comşulea, Elena, Teiuş, Sabina, Şerban, Valentina, *Dicţionar de expresii şi locuţiuni*, Chişinău, Editura Ştiinţa, 1998.

Căpăţînă, Cecilia, *Elemente de frazeologie*, Craiova, Editura Universitaria, 2007.

Grecu, Victor V., *Limba română contemporană. Lexicologia*, ediţia a IIa revăzută şi augmentată, Sibiu, vol. II, Editura Alma Mater, 2003.

Hristea, Theodor (coord.), *Sinteze de limba română,* cap. Introducere în studiul frazeologiei, Bucureşti, Editura Albatros, 1984.

Macmillan English Dictionary, London, Bloomsbury Publishing Plc, 2002.

Michail, Lacrima Madilena, *Limba română pentru greci*, Salonic, Casa de redacţie Antonis Stamoulis, 2008.

LINGUISTIC MECHANISMS OF IT (COMPUTERS) VOCABULARY FORMATION IN ROMANIAN LANGUAGE

Dana Camelia Diaconu, Assist. Prof., PhD, "Valahia" University of Târgoviște

Abstract: The language the computer experts use, its conditions and its developing are tributary, like any other technique language, to the progress of science, the technological evolution, and the changes in technical practice. We assist on the birth of a new lexical field, starting from an already build one in another foreign language. We tried to analyse the procedure in which our language receives this field, in order to adapt it, incorporate it and translate it; the Anglo-American linguistic material borrowed and kept without changing its form, or morphologically adapted or even translated; the translation from other language having the bigger number of problems – theoretical, linguistic and philosophical. A study of informatics' vocabulary should tackle with the problem of loan words as well as with the interpretation an adaptation of these terms.
The social, economic and psychological elements have an important influence on formation, evolution, utilisation of Informatics vocabulary, and the main problem has been the exact correspondence of technical terms, from one language to another. There has been a tendency to normalize, focus this lexical movement, taking in to account the steps of this formation process and its conditioning elements. The relation between terminology and lexicography is a real problem. The interdependence between the different definitions of Informatics terms and their interpretation by unwary, usual men, place the general dictionaries (with their semi-open codes) between specialised language and every day one.

Keywords: IT / common vocabulary, general dictionaries, specialised language.

Introduction

Renewing and enriching the vocabulary is done either through lexical neologisms from other languages, either through the use of internal resources, in particular through derivation and compounding, by using either the translation or language compilation[1].

The formation of the words is „*one of the most important chapters*", not only in the study of vocabulary, but especially in the whole diachronic and synchronic structure of a language, because it describes the mechanism of internal lexical creation of the language, the capacity to generate meanings, words, forms, and new phrases, relying primarily on its own resources.[2]

On the one hand, Theodor Hristea[3] includes the formation of words within morphology; systematic character beings visible especially if deriving them. According to the same linguist, compounds belong to syntax, and changing the grammar value is linked to morphology and syntax. On the other hand, a number of linguists [4] consider that the system of forming the words must be included in the study of vocabulary and, more specifically, in that

[1] Theodor Hristea, 1968, p. 21.
[2] Th. Hristea, 1984[2], p. 66, Al. Rosetti, 1968, p. 327, Petre Gheorghe Bârlea, 2009, p. 223.
[3] Alexandru Graur, 1972, pp. 163-170.
[4] Alexandru Rosetti, 1968, pp. 319-326.

of linguistic discipline called Lexicology. Thus, the formation of words is a chapter of Lexicology and contributes to the enrichment of vocabulary through creation of new lexical units based on those that already exist in one language, using the resources of that language.

Finally, there is also a third category of linguists,[5] which have the opinion that the formation of words is a separate branch of Linguistics; it occupies a place of transition between vocabulary and grammatical structure. In the Romanian language, it was often emphasized the role of forming words, signifying that it is one of the most important chapters of a language, as it can be noticed the creation of lexical or the way a language create new meanings and items.[6]

In the opinion of many experts, the formation of words related to Etymology. Unlike foreign etymology, which studies the inheritance and neologisms, which together form the etymological layers of a language, internal etymology studies the means by which a language can create new words, phrases, meanings.[7]

1. Formation of words in Romanian language through internal means of enriching the vocabulary

The main processes of forming words in the Romanian language by internals means are, as is well known: derivation, compounding and conversion (or changing the grammatical value). These internal means of vocabulary enrichment do not exclude basic words inherited or borrowed at various stages of the development of Romanian language, prefixes, suffixes from other languages and even foreign models used.

In forming and developing the scientific terminology, in our case the IT vocabulary, what is important is not only the relation between internal creations and words from other languages, but also the relationship between the different types of loans, because the linguistic contact language is a reality far more complex than we think and it is not reduced to the mere acquisition of words or word structures. The relationship between the various types of "loans" suggests: a) the relation between content and form;

b) the strict semantic relation between old and new meaning, between the principal and secondary meaning of the word;

c) the relation between the word and the elements of compounding or derivation.

In these cases, the issue is about the phono-morphological changes that the loan suffers, in accordance with the specifics of language it enters, and they depend, in turn, of the structural typology of equivalences, loan- loan-translation-translation.[8] The formation of words links to Phonetics, not only by the fact that the sounds are the material aspect of words and formations with which it operates, but also through the use of phonemes of created words: phonetic alternations in derivation and flexion, conditioned phonetic variants of forms, problems of break between the terms of compounds.

The spelling of certain suffixes used in the formation of words put special writing problems, either in the application of the principle of the morphological identification of constitutive elements of the word, or to maintain uniformity in the application of graphic appearance of an affix, or notation of phonetic variants in prefixes: *in-*, *con-*, *des-, răs-*. In what follows, we have tried to analyse the loanwords in Romanian language from English, without having to remember each time the computers or usual dictionaries, older or newer, which supplied the lexical material in question, but trying to clarify it directly, on the latter, on the linguistic criteria.

[5] Miora Avram, 1970, p. 5.
[6] A. Rosetti, 1964, p. 319.
[7] Petre Gheorghe Bârlea, 2009, p. 223.
[8] Th. Hristea, 1984[2], pp. 103-106.

2. The loanwords

"The loan" or "the lexical loan" are wholly so the form and content of a foreign Word. By "lexical loan" or "loanword" we understand, broadly speaking, a simple term, i.e. without derivatives or compound forms and phraseological structures. The truth is, though, that the loanword also aims expressions, phraseological units, in other words, everything Louis Deroy called "total loanwords."[9]

This is the simplest and most commonly used language enrichment process (of taking a word together with reality, with the object it designates), in general, and specialized vocabulary, in particular. It can be considered as such when it is necessary and when it is treated as such in a given language[10]. Such loans, renewals of the lexical vocabulary, happen constantly, today perhaps more frequently than in the past due to technical terminologies, advertising and media. There is a feeling that the language does not change, in reality, each generation has had a number of words entered in the language and other words that had been removed.

Regarding the current Romanian language the *lexical loan* is determined by the fact that it is impossible to formally equivalence two meta-linguistic systems[11]; the word is not translated, but is transcribed and subsequently acquires an analytical description of the translator. Thus, being used with caution, it has the merit of being one of the most accurate methods, contributing to the internationalization of specialized terminology[12].

Of course, it is necessary to specify here some lexical and morphological aspects of the terms on the one hand, and on etymology, on the other hand. In the first category fall those words which bear the imprint of a compound or derived word in the original language in which the word has entered into service, but in English it was lexicalized for a long time and was not perceived as such, being taken as a base-word: *analog, digital, and fax, photo, feed, index, list, logic, menu, message, operation, computer, program, space, virus, xerox* etc.

In the second category, there are the words designating particular IT realities to that domain of a certain language. Those terms have entered from the English language, defining the term in question, in the form of specialized vocabulary. There are the cases of words like: *background, buffer*[13] < (FR., engl. *buffer*), *byte, bit, chip, cluster*[14] (< fr., engl. *cluster*), *compact disk, cross-barr*[15], *digitizer*[16], *email, fading, flash, floppy disk, hacker, hard drive, hardware, header*[17], *input, output, Internet, keyboard, layout, mouse, plotter*[18], *pointer*[19], etc.

Although the main factor of the phenomenon is the need for a permanent linguistic loan of new words, the arguments, which explain the large number of Anglicisms in specialized terminologies, and particularly in computers language, are determined by the extra-linguistic and linguistic factors which manifest with particular poignancy in the current

[9] Louis Deroy, 1956, p. 224.
[10] Ana Goldiş-Poalelungi, 1973, p. 65, Petre Gheorghe Bârlea, Roxana-Magdalena Bârlea, 2000, p. 66.
[11] Constantin-Ioan Mladin, 2004, p. 5, http://www.litere.uvt.ro/vechi/documente_pdf/articole/uniterm/uniterm2_2004/cmladin.pdf
[12] *Ibidem.*
[13] MDN, 2007, *buffer* – „(inform.) zonă de memorie centrală a unui ordinator, intermediar de stocaj pentru informaţiile transmise de la un organ la altul.", doar cu etimologia franceză.
[14] *Idem, cluster* – „(mus.) efect sonor prin suprapunerea mai multor tonuri şi semitonuri sau numai semitonuri".
[15] *Idem, cross-barr* – „sistem de comutare prin bare comandate de relee, în telefonia automată".
[16] *Idem, digitizor* – „(inform.) dispozitiv care transformă undele curbe plane în caractere binare, corespunzătoare coordonatelor punctelor reprezentative".
[17] *Idem, header* – „(inform.) antet".
[18] *Idem, plotter* – „terminal al unui calculator pentru executat desene liniare definite prin coordonate; graf-plotter".
[19] *Idem, pointer* – „(inform.) element reprezentând o adresă pe baza căreia pot fi legate componentele unei structuri".

period[20]. An important role in languages transfer has the need of the specialists to equate a technical term in the Romanian language, the word borrowed from English by giving a non-existent reality for the speakers of the language who borrows or for the welcoming language which has not yet created a term[21] (for example, *freehand*[22], *freeware*[23], *fatware*[24], *firmware*[25], *hardware*, *software* etc); in most cases, the term implies an explanatory periphrastic equivalent without any practical use.

Some linguists have noted, over time, the fact that the use of existing terms for new concepts is more economical than a description of these concepts through internal resources, belonging to the language that borrows them, either directly, as happens in the last few decades in scientific, technical terminologies, or indirectly, as is the case of some English words in Romanian, coming from other languages, such as French, German or Russian, words that entered the Romanian language, especially, until the 80s.

Other main causes explaining the increased frequency of taking loans from English in the Romanian usual language, not only in the specialized terminologies are[26]: *the explosion of information* is a characteristic of contemporary society, *the global influence* of the English language, *discharging the ideological censorship* (after 1989), as the spring of numerous newspapers, magazines, radio stations and televisions, as well as the impact of the mass media, *the expressive power* that is obtained through using the English words. To all this, we must add the *greater and greater knowledge* of English among young people, who are, in fact, the beneficiaries of these recent technological changes. Some linguists consider this latter criterion as having a disruptive effect in the process of assimilation of Anglicisms,[27] since it seems that in media, the etymological writing forms from English are used.

In addition to these causes, which we can consider as positive factors in the process of contemporary Romanian language enrichment, we can see some negative phenomena, such as: *the convenience* of the speakers who prefer the loan instead of the equivalent that already exists in Romanian language; even at the level of experts or people from the press are often terms such as *applet*, *computer*, *display*, *download*, *icon*, *keyboard* or *to print*, instead of words in Romanian: *miniaplicaţie, calculator, afişaj / afişare, descărcare, pictogramă, tastatură* or *a tipări* etc.; a *compensatory response* that is currently, in some publications (not only in the technical ones) and on television, which uses a language invaded by Anglicisms, disturbing the process of communication; *the linguistic prestige*, a factor which sometimes works at the psychological level.

We believe that the tendency of *unification for international technical vocabulary*[28], the premise of organizing international congresses and national associations of standardization, where English became the donor of words in the scientific and technical terminology, as well as the creation of a *global system of interconnected computer networks* (Internet), which facilitates the communication services of data, where the English language is used, are technical criteria, which will be augmented ever more detailed in the future decades,

[20] Radu Nicolae Trif, 2006, p. 22.
[21] Cf. Th. Hristea, 1984[2], p. 39-65; M. Avram, 1997[2], p. 11-14; G. Ciobanu, 1996, p. 63; Radu Nicolae Trif, 2006, p. 22.
[22] Ion-Victor Popa, 1999, *freehand* – „Aplicaţia principală dezvoltată de către compania americană Macromedia Corporation, axată pe proiectarea de grafice vectoriale".
[23] *Idem*, *freeware* – „Software oferit publicului utilizator gratuit".
[24] DC, 2005, *fatware* – „software supradimensionat".
[25] *Idem*, *firmware* – „soft de sistem din ROM".
[26] We used important information from: Radu Nicolae Trif, 2006, pp. 22-24.
[27] Mioara Avram, 1997[2], p. 14, cf. Radu Nicolae Trif, *op. cit.*, p. 24.
[28] A. Bantaş, I. Constantinescu, P. Şendrea, 1983, p. 545; G. Ciobanu, 1996, p. 50-52; J. C. Sager, 1990, p. 125, *apud* Radu Nicolae Trif, *op. cit.*, p. 24.

contributing to the enrichment of Romanian IT vocabulary, but also other international languages, by extra-linguistic intense contact.

3. Direct and indirect loanwords

Unlike most other languages, the spelling of the English language, on the one hand, does not tell us anything about the accent and pronunciation of a word. On the other hand, as an exclamation or interrogation point can change the meaning of a sentence, so words accents and intonations, descending or ascending, play important roles in the spoken language. A large number of languages spoken are based on the principle of phonemic writing, each phoneme of the language being labelled with a distinctive ligature, or relied on this principle in a previous stage of their evolution.

While in some languages, the phonetic changes occurred over the years, have updated gradually the writing mode, while remaining true to this principle (for example, the Romanian language), others have preserved the previous spelling and have enabled a progressive increase in the difference between the written and the spoken form of the language (e.g. English), following the etymological principle. Thus, the English words that have entered the written path in the Romanian language, present particularities closest to the orthography of the donor, without resuming the main rules between letters and sounds in that language, but following the rules of Romanian under certain conditions. These conditions could be systematized and codified, in Romanian Linguistics[29]. Likewise, the words that entered the language orally have been pronounced by the speakers, in accordance with the specifics of Romanian language, which means that their forms estrange from their native ones[30].

In both cases many problems are recorded for equivalence, especially in terms of sounds and letters found in the Romanian language, with variations, approximations and inconsistencies present in such situations.

4. The synchronic and diachronic adaptation of IT Romanian terminology

The adaptation of loanwords from English in computer terminology is not an easy issue, primarily because the two languages have important differences. As we mentioned earlier, the loans of Romanian language were taken from English via French language, which was better known by the Romanians, in the past. Thus, numerous Anglicisms were borrowed by Romanian once they have passed through the French language; we see here some changes (formal, semantic, morphological) on the French language. Accordingly, the etymology of some English words sends us to French, although they originally belonged to English vocabulary.

The use of certain terms is justified, since they do not have an equivalent in Romanian language. IT magazines abound in Anglicisms *hard, soft* (truncations from English - *hardware, software*), *high-def, Wi-Fi, views, reviews, inkjet printing, PC gaming, site,* etc. The English terms as "*site*" or "mouse" are very well known, being approached from the perspective of Romanian language by George Pruteanu, who proposed their Romanized writing: "*sait", "maus"*. We noted that some IT or explanatory dictionaries took these forms, others keep their English forms or keep or use them incorrectly, in our opinion, the form of "*sit*" for "*site*" or *"sait*"[31].

[29] Cf. Theodor Hristea, 1984[2], pp. 60-61.
[30] Cf. Ana Goldiş-Poalelungi, 1973, pp. 68-101.
[31] Cf. DC, 2005.

Conclusion

Regardless Globalization, we appreciate that we should not allow the massive intrusion of English terms, as long as there are correspondent terms in Romanian language. The media today is "invaded" by Anglicisms making the reception of the message by the public more and more difficult, with a serious consequence: the damage of spoken and written language.

In our study, we considered the current form and meanings of English computer terminology; diachronic analysis requires other approaches from other perspectives. We should see, for example, the phonetic and morphological phenomena of the loan words. There are researchers who have consecrated their linguistic contacts studies between languages aspects of Romanian and English and who described in detail the processes that have marked all lexical and language levels, including specialized languages[32]. Unfortunately, few are those who had directed their study to IT language analysis, which makes our task even more difficult[33].

Regarding this, we tried a brief overview of those aspects, necessary for highlighting the current state of computer/ IT loans from English to Romanian language.

References

*** *Dicţionarul explicativ al limbii române* (DEX), 1998, ediţia a II-a, Bucureşti: Academia Română & Editura Univers Enciclopedic.

*** *Dicţionar ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române*, (DOOM[2]), 2005, Bucureşti: Editura Univers Enciclopedic.

*** *Macmillan English Dictionary for advanced learners*, 2002, Oxford: Macmillan Publishers Ltd.

AVRAM, Mioara, 1970, *Formarea cuvintelor în limba română,* vol. I, Bucureşti: Editura Academiei Române.

AVRAM, Mioara, 1997[2], *Anglicismele în limba română*, Bucureşti: Editura Academiei Române.

BÂRLEA, Petre Gheorghe, 2009, *Limba română contemporană. Fonetică şi fonologie. Ortografie, ortoepie şi punctuaţie. Vocabular*., Bucureşti: Editura „Grai şi Suflet-Cultura Naţională".

BÂRLEA, Petre Gheorghe, Bârlea, Roxana-Magdalena, 2000, *Lexicul românesc de origine franceză,* Târgovişte: Editura Bibliotheca.

CIOBANU, Georgeta, 1996, *Anglicisme în limba română*, Timişoara: Editura Mirton.

DEROY, Louis, 1956, *L 'emprunt linguistique*, Liège: Presses de l'Université.

GOLDIŞ-POALELUNGI, Ana, 1973, L'influence du francais sur le roumain. Vocabulaire et syntaxe, Paris: Belles Lettres.

GÖRLACH, Manfred, 2002, English in Europe, Oxford: University Press.

GRAUR, Al., 1972, *Introducere în lingvistică*, ediţia a II-a, Bucureşti: Editura Ştiinţifică.

GRUIŢĂ, Mariana, 1974, „Adaptarea cuvintelor de origine engleză la sistemul fonetic şi ortografic al limbii române", în *Limbă şi literatură*, nr. 1, Bucureşti, pp. 51-57.

HRISTEA, Theodor, 1968, *Probleme de etimologie, Studii. Articole. Note*, Bucureşti: Editura Ştiinţifică.

[32] Dintre lucrările consultate pentru adaptarea fonetică (şi morfologică) a anglicismelor în limba română, menţionăm: Mioara Avram, 1997[2], Georgeta Ciobanu, 1997, M. Gruiţă, 1974, Th. Hristea, 1973, Adriana Stoichiţoiu-Ichim, 2002[1] ş.a.

[33] Radu-Nicolae Trif, 2006, pp. 28-52.

HRISTEA, Theodor, 1973, „Contribuții la studiul etimologic al neologismelor românești”, în: *Limba română,* București, XXII, 1, p. 3-7.

HRISTEA, Theodor, 1984[2], *Sinteze de limba română*., ediţia a II-a, Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică, pp. 100-161.

IONESCU-CRUŢAN, Nicolae, 2005, *Dicţionar de calculatoare* (DC), Bucureşti: Editura NICULESCU.

MARCU, Florin, 2007, *Marele Dicţionar de neologisme*, (MDN), Bucureşti: Editura Saeculum Vizual.

MLADIN Constantin-Ioan: http://www.litere.uvt.ro/vechi/documente_pdf/articole/uniterm/uniterm2_2004/cmladin.pdf

MLADIN, C. 2003, *Probleme ale terminologiei sintactice moderne în româna contemporană*, Alba Iulia: Editura Æternitas.

PAPA, Ion-Victor, 1999, *Mini dicţionar explicativ de termeni informatici moderni*, Bucureşti: Editura Image.

ROSETTI, Alexandru, 1968, *Istoria limbii române de la origini până în secolul al XVII-lea*, Bucureşti: Editura pentru literatură, pp. 319-326.

STOICHIȚOIU-ICHIM, Adriana, 2002[1], „Asimilarea împrumuturilor englezești: aspecte actuale ale dinamicii sensurilor”, în: *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, I, București: Editura Universităţii din București, pp. 249-262.

TRIF, Radu-Nicolae, 2006, *Influenţa limbii engleze asupra limbii române în terminologia informaticii*, București: Academia Română, Fundaţia Naţională pentru Ştiinţă şi Artă.

MAUPASSANT'S BEST SHORT-STORIES: SOME NOTES ON AN ANONYMOUS WORDSWORTH CLASSICS TRANSLATION

Daniela Hăisan, Assist. Prof., PhD, "Ștefan cel Mare" University of Suceava

Abstract: Maupassant earned international renown with collections of stories that have been edited and reedited over and over again in different configurations. As Emmanuèle Grandadam pointed out in her Poétique du recueil (1970), the criteria behind the selection of short-stories to make up a volume are more often than not obscure, ranging from vaguely thematic to purely subjective. We are going to infer what allowed Wordsworth Classics to label seventeen of Maupassant's short-stories as 'the very best' and to deliberately omit the name of the translator of these stories from French into English. Furthermore, we are going to analyse the English versions from the point of view of lay-out, titles, deictics, affective language and other stylistic quirks.

Keywords: translation, affective, deictics, free indirect speech.

Wordsworth Editions was launched in 1987 with the aim of providing invaluable books for students by remarketing the classic paperback, more to the point by offering high quality books to readers on a tight budget. While literally cheap, these books strive to make culture more accessible without totally sacrificing some sort of scholastic pretence. Introductions and Notes are included in the vast majority of the titles in the Adult Classics and World Literature Series, written by leading academics; Further Reading Lists are also included (although Wikipedia is, among other links, also considered). We are going to focus on a Wordsworth Classics edition of Maupassant's fiction dated 2011 (previous edition, 1997) that, surprisingly for these days, omits the name of the translator of Maupassant's works from French into English. The volume, entitled *Maupassant's Best Short-Stories*, contains seventeen tales that are considered representative for the French writer's style: *Boule de Suif*, *Two Friends*, *Madame Tellier's Establishment*, *Mademoiselle Fifi*, *Clair de Lune*, *Miss Harriet*, *The Necklace*, *Mademoiselle Pearl*, *The Piece of String*, *Madame Husson's 'Rosier'*, *That Pig of a Morin*, *Useless Beauty*, *The Olive Orchard*, *A Deal*, *Love*, *Two Little Soldiers*, *Happiness*.

In his Preface to Emmanuèle Grandadam's *Contes et nouvelles de Maupassant : pour une poétique du recueil* (2007), Phillipe Hamon enumerates the classic textual, peritextual and paratextual methods of ensuring homogeneity to 19th-century short-story collections (which Maupassant, for one, had rarely used), such as: recurrent characters from a story to another; a Decameron-like frame; a preface or a motto functioning as a bonding agent for the selected stories or giving the volume a global, homogenizing title. Hamon also emphasizes that the choice of particular stories that make up a volume is by no means a haphazard one when it comes to the possible effect on the readers – an effect of sheer manipulation as they might feel compelled to automatically search for a sense of continuity and for affinities between the texts.

In reality, the criteria behind the selection of short-stories to make up a volume are more often than not obscure, ranging from vaguely thematic to purely subjective. Emmanuèle Grandadam shows that the thematic criterion was, surprisingly, not among the most important in making up collections, even in Maupassant's time, and that sometimes Maupassant contented himself with gathering the more recent works he had published in newspapers and magazines and offering them as such to this or that publishing house to handle at their own will, or so it seems. It is also equally true that other times Maupassant sent lists of titles he expected the editor to obey and that he used to get involved in choosing liminary, introductory tales (see *Miss Harriet* for instance, as proven by a letter dating back to March 6 1884 to Havard, his editor at the time), but generally speaking his collections tend to lack unity or some kind of underlying principle. When it comes to collections of Best Short-Stories however, there is an implicit statement that the selection was made starting from a premise of either quality or of commercial success. The seventeen short-stories included in the Wordsworth Classics edition we analyse come from twelve different collections, some eponymous (*Mademoiselle Fifi*, *Miss Harriet*, *Le Horla*, *La Maison Tellier*, *Contes de la bécasse*, *Contes du jour et de la nuit*, *Clair de Lune*, *L'Inutile Beauté*, *La Petite Roque*, *Monsieur Parent*, *Le rosier de Madame Husson*, *Les soirées de Médan*). According to Cedric Watts, who signs the *Introduction*, the 'many' tales in the volume 'illustrate well Maupassant's distinctive combination of qualities as a story-writer. These include: a lucid, proficient style, deft and generally unobtrusive; strongly ironic plotting; swiftly incisive characterisation; sharply detailed descriptions; sympathy for the kind-hearted, particularly for genial prostitutes or brothel-bosses; varying degrees of scepticism towards religion and some of its representatives contempt for the middle class's hypocrisy (depicted sometimes as widespread, sometimes as localised); and disgust at the wastefulness and cruelty of war.' (p. x) As a matter of fact, while pretending to account for the choice of tales on the basis of literary quality only, the author of the *Introduction* manages to identify some common themes as well, such as war, love, nature, religion, hypocrisy, prostitution and acknowledging how 'a life may be ruined by a brief incident and the interpretation or misinterpretation of it.' (p. xiv) (a sombre recognition which becomes apparent in at least three of the literary pieces included in the volume, namely *The Piece of String*, *The Necklace* and *That Pig of a Morin*.)

While one would expect the tales to be arranged more or less chronologically so as to better emphasize a possible linearity in Maupassant's honing his skills as a writer, one notices that they are, instead, only roughly (chrono)logical (1879, 1882, 1881, 1882, 1882, 1883, 1884, 1886, 1883, 1887, 1882, 1890, 1890, 1884, 1886, 1885, 1884). Judging by the distribution of the years the respective stories appeared in the press first (before appearing in collections), however, we cannot help but notice that 1882-1884 must have been a very prolific, creative time in Maupassant's life. For what's worth, at least some of the tales included in the Wordsworth Classics collection under debate here have been, statistically, published and translated a good many times more than others: *Boule de Suif*, *The Necklace*, *La Maison Tellier*, *Miss Harriet*, to name but a few. Then again, the horror story *Le Horla*, which is always top of the list, was deliberately omitted from this selection, which is, again, difficult to account for.

Cedric Watts' *Introduction* starts with two quotations (translated into English by Julie Mead in 2001 for Oxford University Press), one of which from Maupassant himself (The Preface to one of his novels, *Pierre et Jean*):

'Talent is a lengthy patience. It is a question of looking at anything you want to express long enough and closely enough to discover in it something that nobody else has seen enough. [...] The most insignificant thing contains something of the unknown. Let us find it.'

The other quotation is from Joseph Conrad, assessing Maupassant (essay 'Guy de Maupassant' in *Notes on Life and Letters*, Dent, London, 1949, p. 29):

'What is wanting to his universal success is the mediocrity of an obvious and appealing tenderness. He neglects to qualify his truth with the drop of facile sweetness; he forgets to strew paper roses over the tombs.'

Moreover, right after Further Reading and before the actual literary text begins, lies a motto from M. H. Abrams (with no source but the year: 1985):

'This spareness in the narrative often gives the artistry in a good short story visibility than the artistry in the more capacious and loosely structured novel.'

What the author of the Introduction tries to do is thus offer guidelines for the gullible reader who should never fall for critical clichés purporting Maupassant displays indifference and offers no social comment nor moral judgement (p. x). As a matter of fact, Maupassant's detractors are proven wrong by some extracts from *Boule de Suif* which make provocatively explicit moral comments: 'Long-bearded democrats of [Cornudet's] type have a monopoly of patriotism, just as priests have a monopoly of religion [...].' (p. xi) The Introduction also emphasizes that Maupassant is by no means a cynic and that '[t]hough Joseph Conrad felt that Maupassant lacked ''tenderness'', the very lack of tenderness in human relationships is what the tales often deplore.' (p. xiii) Readers are also instructed that *Boule de Suif* is the most successful of Maupassant's tales, deemed by Flaubert a masterpiece (p. x), and that the final paragraphs of his tales are often (though not always) 'morally reticent', leaving the reader to supply concluding moral generalisations, the *implicit* judgements thus notably exceeding the *explicit* judgements (p. xii).

What is most striking about the paratextual side of the book is that, as mentioned previously, there is apparently no information as to who actually translated the tales from French into English.

If the very concept of translation was, in Maupassant's time, rather loose and therefore, to be treated circumspectly (as pseudo-translations as well as pseudo-originals were looming around every corner, title pages used to be incomplete and often omitted the name of the translators unless they were famous), nowadays, not mentioning the name of translator or assuming it is implicit, as if by default, is quite clearly an exceptional case. The primary source, the so-called original version the translation was made after, is also omitted.

Otherwise, the anonymous translation is one of the best, be it a little on the domesticating side, and the selection of tales does give an innocent reader a taste of Maupassant with his penchant for naturalism whether he engages in depicting the Norman peasant life, the Franco-Prussian war or the French bourgeoisie. Making use of a simple, precise but powerful language, the translator does his/her best to restore the clarity, economy, irony and vivid sensuousness of Maupassant's fiction by preserving the textural density and rendering into English as many stylistic shifts as possible.

Before making some observations regarding the way Maupassant's stylistic quirks have been (successfully or not) dealt with in translation, we cannot overlook the fact that, no

matter what primary source was used, the page layout and the general configuration of the text was not preserved in the Wordsworth Classics edition. If in the original, the tales are generally sequenced and there are either blank spaces or numbers or bullets to signpost the hiatuses, in the 2011 English version the text is economically organised in fluid, uninterrupted single textual pieces. In order to compensate for these necessary pauses, the translator sometimes interposes temporal deictics, as in the following example taken from *The Necklace*:

La parure: [textual pause] Mme Loisel connut la vie horrible des nécessiteux. (1885 : 77-78)
The Necklace: **Thereafter** Madame Loisel knew the terrible existence of the needy. (2011: 98)

Thereafter replaces a mark in the original text which divides the text into several sections, but the lack of graphic correspondence cannot always be fully redressed and many scenes or gaps remain undistinguishable.

When it comes to the titles, the general strategy seems to be that of sticking to the original(s), up to the point of transferring them as such (see *Boule de Suif*, which literally means 'ball of tallow' and has been translated as 'Dumpling', 'Roly-Poly', 'Butterball', 'Ball of Fat', 'Ball of Lard' etc., but in the present translation we have the original, French title; also, *Clair de Lune*). It is true that most of them are quite simple, containing proper names (*Miss Harriet*, *Mademoiselle Fifi*, *Mademoiselle Pearl* etc.) or common words (*Deux amis / Two friends*, *Amour / Love*, *Le bonheur / Happiness* etc.). However, *That Pig of a Morin* for *Ce cochon de Morin* is worth mentioning for the exact structure it uses; also, *Madame Tellier's Establishment* for *La Maison Tellier* ('establishment' having the same vagueness and the same generic flavour of respectability as 'maison', ironically far from the brothel it actually sympathetically designates). Last but not least, *Petit soldat* is rendered by *Two Little Soldiers*, the use of the plural making the title more explicit.

When translating prose, it is vital to track the syntactic movement of the text. We cannot but agree with Burton Raffel when he says:

'...prose cannot be adequately translated without close attention to its inner structures: for proper prose translation the necessary ans desirable freedoms of the poetic translator must be curbed, for the basic component of prose style, as well as an important aspect of prose significance (meaning), turns out to be syntax.' (1994: x)

Here is a fairly long sentence in *Petit Soldat* [Two Little Soldiers] which proves, among many others, the translator's receptivity to sinuous, half-elliptic syntax:

Petit soldat: Et quand ils avaient déjeuné, mangé leur pain jusqu'à la dernière miette, et bu leur vin jusqu'à la dernière goutte, ils demeuraient assis dans l'herbe côte à côte, sans rien dire, les yeux au loin, les paupières lourdes, les doigts croisés comme à la messe, leurs jambes rouges allongées à côté des coquelicots du champ; **et le cuir de leur shakos et le cuivre de leurs boutons luisaient sous le soleil ardent, faisaient s'arrêter les alouettes qui chantaient en planant sur leur tête.** (1910: 291)
Two Little Soldiers: When their last crumb of bread **had been eaten** and the last drop of wine **had been drunk**, they stretched themselves out on the grass side by side, without

speaking, their half-closed eyes looking away in the distance, their hands clasped as in prayer, their **red-trousered** legs mingling with the bright colours of the **wild flowers**. (2011: 188)

However, one may also notice that the last part of the sentence, namely 'et le cuir de leur shakos et le cuivre de leurs boutons luisaient sous le soleil ardent, faisaient s'arrêter les alouettes qui chantaient en planant sur leur tête' was omitted, that 'wild flowers' is but a hyperonym for 'coquelicot' [poppy] and that 'red-trousered legs' is more explicit than 'jambes rouges'. Not to mention the different tone the use of the passive voice ('had been eaten', 'had been drunk') gives, while keeping the original parallelism intact.

Maupassant's free indirect style (a technique he undoubtedly adopted from Flaubert) along with the use of deictics and affective adjectives and adverbs to create emotional imagery are among his most obvious stylistic trademarks. One of the most connotative personal pronouns he employs is *on*, whose ambiguity and therefore semantic richness is thoroughly exploitable particularly in instances of free indirect discourse. Highly flexible and subjective, this pronoun (which may replace *je, tu, ils, elles, les gens* [I, you, they, the people]) is both generic and specific and seems to make first, second and third person quite undistinguishable. In the following example from *La parure* [The Necklace], an entire series of *on* engenders syntactic parallelism:

La parure: Mme Loisel connut la vie horrible des nécessiteux. Elle prit son parti, d'ailleurs, tout d'un coup, héroiquement. Il fallait payer cette dette effroyable. Elle payerait. **On** renvoya la bonne, **on** changea de logement ; **on** loua sous les toits une mansarde. (1885 : 77-78)

The Necklace: Thereafter Madame Loisel knew the terrible existence of the needy. She bore her part, however, with sudden heroism. That dreadful debt must be paid. She would pay it. **They** dismissed their servant; **they** changed their lodgings; **they** rented a garret under a roof. (2011: 98)

In the English version, *they* cannot have the same dramatically ambiguous effect as *on* has in the original text; however, *garret* seems to compensate some of the dramatism, as it sounds a lot more wretched a lodging than a *mansarde* ever would.

Another extract that is profusely equipped with *on* is the one below from *Ce cochon de Morin* [That Pig of a Morin]:

Ce cochon de Morin: Eh bien, sache qu'**en 1862 ou 63** Morin alla passer quinze jours à Paris, pour son plaisir, ou ses plaisirs, mais sous prétexte de renouveler ses approvisionnements. Tu sais ce que sont, pour un commerçant de province, quinze jours **de** Paris. Cela **vous** met le feu dans le sang. Tous les soirs des spectacles, des frôlements de femmes, une continuelle excitation d'esprit. **On** devient fou. **On** ne voit plus que danseuses en **maillot**, actrices **décolletées**, jambes rondes, épaules **grasses**, tout cela presque à portée de la main, sans qu'**on** ose ou qu'**on** puisse y toucher. **C'est à peine si on goûte, une fois ou deux, à quelques mets inférieurs.** Et l'**on** s'en va, le cœur encore tout secoué, l'âme émoustillée, avec une espèce de démangeaison de baisers qui **vous** chatouillent les lèvres. (1908: 12)

That Pig of a Morin: You must know that **some years ago** Morin went to spend a fortnight in Paris for plasure, or for his pleasures, but under the pretext of renewing his stock, and you also know what a fortnight in Paris means to a country shopkeeper; it fires **his** blood. The theatre every evening, women's dresses rustling up against **you** and continual excitement;

one goes almost mad with it. **One** sees nothing but dancers in **tights**, actresses in **very low dresses**, round legs, **bare** shoulders, all nearly within the reach of **one**'s hands, without daring, or being able, to touch them. When **one** leaves the city **one**'s heart is still exhilarated by a sort of longing for kisses. (2011: 133)

Here, we notice that *on* is rendered by means of an indefinite *one*, but that is adequate only up to a point: where Maupassant deliberately says 'Cela **vous** met le feu dans le sang.', the conative side of *vous* being of great importance in the context, the English text resorts to a mere concord ('...you also know what a fortnight in Paris means to a country shopkeeper; it fires **his** blood.'). The same with: 'une espèce de démangeaison de baisers qui **vous** chatouillent les lèvres' rendered as '**one**'s heart is still exhilarated by a sort of longing for kisses'. The complexity of *on* can never be fully restored in the target-language but sometimes it is possible to suggest that paradoxical sense of closeness hidden behind detachment.

In the extract above there are also some terms that are not strictly accurate ('tights' for 'maillot', 'very low dresses' for 'décolletées' and 'bare shoulders' for 'épaules grasses'), an omission ('C'est à peine si on goûte, une fois ou deux, à quelques mets inférieurs.') as well as an (inexcusable) approximation ('some years ago' for 'en 1862 ou 63').

Personal pronouns and direct address are definitely not the only option for Maupassant when it comes to obtaining impact on the reader: (contextually or intrinsically) affective adjectives are sometimes twice as efficient in getting the desired perlocutionary effect. One of Maupassant's favourite expressions, 'avoir l'air pauvre', for one, is rendered differently into English. In *La parure* [The Necklace], for instance, Madame Loisel, the female protagonist, repeatedly fears 'avoir l'air pauvre':

La parure: Cela m'ennuie de n'avoir pas un bijou, pas une pierre, rien à mettre sur moi. J'aurai **l'air**

misère comme tout. J'aimerais presque mieux ne pas aller à cette soirée. (1885: 69)

The Necklace: It annoys me not to have a single piece of jewellery, not a single ornament, nothing to put on. I shall look **poverty-stricken**. I would almost rather not go at all. (2011: 95)

La parure: ...il n'y a rien de plus humiliant que d'**avoir l'air pauvre** au milieu de femmes riches. (1885: 69)

The Necklace: ...there's nothing more humiliating than **looking poor** among other women who are rich. (2011: 95)

While 'looking poor' follows literally the French structure, 'poverty-stricken' is a much more forceful semantically than 'avoir l'air pauvre', perhaps a little too forceful.

Far from being a simple ornament in the text, the adjective is essential in Maupassant's descriptive texts, therefore it must get the attention it deserves in translation. Take, for instance, 'recherchés', one of Maupassant's favourites, repeated several times in *La parure* [The Necklace]. The translator, for some reason, sometimes chooses its first meaning (that of 'rare', 'sought-after', 'in demand', 'desirable'), and sometimes the second ('sophisticated') when, in fact, there should be a unity of meaning just as much as a unity of effect:

La parure: Elle songeait aux grands salons vêtus de soie ancienne, aux meubles fins portant des bibelots inestimables, et aux petits salons coquets, parfumés, faits pour la causerie

de cinq heures avec les amis les plus intimes, les hommes connus et **recherchés** dont toutes les femmes envient et désirent l'attention. (1885: 64)

The Necklace: She **thought of** long reception halls hung with ancient silk, of the dainty cabinets containing priceless curiosities and of little coquettish perfumed reception rooms made for chatting at five o'clock with intimate friends, with men famous and **sought after**, whom all women envy and whose attention they all desire. (2011: 93)

La parure: Elle eût tant désiré plaire, être enviée, être séduisante et **recherchée**. (1885: 65)

The Necklace: She would have liked so much to please, to be envied, to be charming, to be **sought after**. (2011: 94)

La parure: Tout le monde en [an invitation to the ball] veut ; c'est très **recherché** et on n'en donne pas beaucoup aux employés. (1885: 66)

The Necklace: Everyone wants to go; it is very **select**, and they are not giving many invitations to clerks. (2011: 94)

In conclusion, what makes this Wordsworth Classics edition enjoyable is, above all, the fact that Maupassant is, as Harold Bloom used to say, 'marvelously readable' (2004: 12) and the (anonymous) translation manages to convey this quite well – not only when it comes to fluency, but also to 'the deftly precise summoning of detail in the observations of character, location and incident.' (Watts, xii).

Note: This contribution is a part of the exploratory research programme **Traduction culturelle et littérature(s) francophones : histoire, réception et critique des traductions, CNCS PN-II-ID-PCE-2011-3-0812 Contract 133/27.10.2011.**

Corpus

Maupassant, Guy de, *The Best Short-Stories*, Wordsworth Editions Ltd., London, 2011 [1997]

Maupassant, Guy de, 'Ce cochon de Morin', in *Contes de la bécasse*, *Œuvres complètes* de Guy de Maupassant, Louis Conrad, Paris, MDCCCCVIII, pp. 9-34

Maupassant, Guy de, 'La parure', in *Contes du jour et de la nuit*, Marpon et E. Flammarion, Paris, 1885, pp. 63-81

Maupassant, Guy de, 'Petit soldat', in *Monsieur Parent*, *Œuvres complètes* de Guy de Maupassant, Louis Conrad, Paris, MDCCCCX, pp. 185-199

References

Bloom, Harold (ed.), *Bloom's Major Short-Story Writers: Guy de Maupassant*, Chelsea House Publishers, Philadelphia, 2004

Grandadam, Emmanuèle, *Contes et nouvelles de Maupassant : pour une poétique du recueil*, Publications des Universités de Rouen et de Havre, 2007

Kerbrat-Orecchioni, Catherine, *L'énonciation de la subjectivité dans le langage*, Armand Colin, Paris, 2002 [1980]

Raffel, Burton, *The Art of Translating Prose*, The Pennsylvania State University Press, Press University Park, 1994

MACBETH IN THE 20TH CENTURY. THE ȘTEFĂNESCU TRANSLATION

Daniela Marțole, Assist. Prof., PhD, "Ștefan cel Mare" University of Suceava

Abstract: The first Romanian translation of Macbeth in the 20th century is Constantin Ștefănescu's prose version, published in 1912. Despite the complete lack of biographical data related to this translator, his text represents an important step in the Romanian history of the play, especially from the lexical perspective, marking the transition point from the extreme innovative tendencies of the 19th century to the ethnicising directions in the first half of the 20th century.

Keywords:Macbeth, Romanian translation, lexical level, etymologic diversity, anti-neologist tendency

Const. Al. Ştefănescu este singurul dintre cei zece traducătorii ai piesei *Macbeth,* de William Shakespeare, despre care datele biografice lipsesc cu desăvârşire. Am identificat câteva date strict bibliografice în *Bibliografia românească modernă*[1], volumul 4, unde numele traducătorului apare menţionat alături de cele două traduceri ale sale din *Macbeth* şi *Neguţătorul din Veneţia*, ambele publicate la Bucureşti, tipografia Horia Carp şi Marinescu, în 1912 şi ambele cu menţiunea „traducere din englezeşte". De asemenea, în 1924, Petre Grimm, în articolul său *Traduceri şi imitaţiuni româneşti după literatura engleză* face câteva referiri asupra traducerii dramei *Macbeth,* însă nu aminteşte deloc de cealaltă traducere. Redăm mai jos, *in extenso*, cele câteva paragrafe din lucrarea lui Grimm, în lipsa unei alte introduceri despre traducător:

„Traducerea dramei *Macbeth*, în proză, de C.A. Ştefănescu, Buc. 1912, este făcută „din englezeşte" însă cu o cunoştinţă imperfectă a limbei. Are unele greşeli elementare ca atunci când traduce: "the banners …fan our people cold" prin „steagurile fac vânt oamenilor nostri *îngheţaţi*"(pagina 7) în loc de „îi fac să înghețe"; sau tot acolo "Belona's bridegroom lapp'd in proof"e tradus prin „logodnicul Belonei împlătoşat cu încercarea'i" în loc de „într-o armură încercată"; pe pagina următoare vorbele vrăjitoarei "sleep shall not…hang upon his pent-house lied" traduse prin „somnul nu va spânzurà de pleoapa adăpostului său" în loc de „adăpostul pleoapei sale" sau „pleoapa sa ca o streaşină".

Traducerea e de multe ori prolixă, ca atunci când Macbeth, adresându-se lui Duncan, îi spune: „slujba şi credinţa ce datoresc, plătindu-ţi datoria, ele înşişi îşi plătesc lor înşişi[2] (pagina 13), în loc de „sânt răsplătite chiar prin fapta lor" ("The service and the loyalty I owe, in doing it, pays itself"), sau în scrisoarea lui Macbeth: „stăteam pierdut în uimirea ce mi-o pricinuià întâmplarea aceasta" (pag.14) în loc de „uimit de aceasta" ("rapt in the wonder of it"). Unele cuvinte sunt rău alese, surori prooroceşti în loc de ursitoare; lipcani, conaccii, în loc de soli, vestitori, etc.

[1] Angheluță Lucreția, Miclescu Liana (ed.), *Bibliografia românească modernă (1831-1918),* vol. 4 (R-Z), București, Editura Academiei, 1996, p. 255 (la articolul *Shakespeare, William*) și p. 479 (la articolul *Ştefănescu Const. Al.*).

[2] De fapt, în textul lui Ştefănescu apare „ele înseşi îşi plătesc lor înseşi".

Totuşi, ca limbă românească, această traducere e mai bună decât cele anterioare, căutând expresii româneşti adevărate, şi autorul ei, cu o cunoştinţă mai temeinică a limbei engleze, ar fi putut face ceva mai bun”[3].

Afirmaţiile anglistului P. Grimm şi lucrarea lui, în general, arată, pe de o parte, pătrunderea traducerii, ca produs, în zona de interes a cercetătorilor calificaţi şi, pe de altă parte, fac un rezumat pertinent al condiţiilor necesare în procesul traducerii, pe care zecile de mii de pagini ulterioare nu au reuşit decât, poate, să le nuanţeze. P. Grimm consideră că traducerea lui Ştefănescu este cea mai bună dintre variantele diacronice ale dramei Macbeth în limba română, din perspectiva limbii ţintă.

Datorită imposibilităţii de a încadra traducătorul într-un spaţiu geografic vom încerca să găsim în text indicii relevante. La nivel grafic traducerea lui Ştefănescu respectă, în general, norma ortografică din 1905: notarea lui u final neaccentuat la auxiliarul de viitor de persoana I singular *voiu:*voi*u* priveghià (p.7) voi*u* răsfoi-o (p.12), voi*u* înapoià (p.37) dar şi la alte cuvinte: plai*u* (p.18) *cei* dintâi*u* (p.41) clei*u* (p.56). În afară de poziția inițială unde apare grafemul *î*, cuvintele sunt în general scrise cu grafemul *â*, excepție făcând câteva cuvinte ca: *târîtoarea* (p.42) *omorît* (p.47), *hotărîre* (p.72). Sunetul [î] mai este notat, din greşeală, cu *ă* în cuvântul *gărlele* (p.39) şi cu *à* în cuvintele *atàt* (p.37) şi într-*ànsul* (p. 6) care apare şi cu forma *într-însul* (p. 10, 36) şi care este corectat în erata de la sfârşitul volumului. Această listă cuprinde un număr de optsprezece cuvinte şi se încheie cu remarca: „celelalte greşeli, fiind de o însemnătate mai mică, pot fi îndreptate şi de cititor.” O altă caracteristică grafică este marcarea vocalei finale tonice prin accent grav, în special la verbe la imperfect şi perfect simplu dar şi în alte cazuri: *stà, stăteà, păşteà, începù* (p.6) *trădà, priveghià* (p.7), *primì* (p.13), *de-acì* (p.17), *zăceà* (p.29) *stăpânì* (p.30), *va trăì* (p.36), *coleà* (p.43). Cratima este folosită în concurenţă cu apostroful pentru a lega de verb formele pronominale atone enclitice şi proclitice sau pentru elidarea unui sunet: *s’a purtat, s’a luptat, şi-a tăiat, să-l împingă, a-l fi descusut, i-a dat, spune-i* (p.6), *m’am uitat, mi s’a părut, n’are să-mi pese* (p.74), *m’au priponit* (p.75), *sabia-ţi, îngăduie-mi, te-am ocolit, cază-ţi spade, spună-ţi îngerul, l-ai slujit* (p.76), *cari-i văd* (p.77). Am remarcat o frecvenţă mai mare a folosirii cratimei, însă nu există un principiu normativ. Este posibil ca acest aspect să fie lăsat la latitudinea zeţarului şi aşa se explică forme ca *ad’-o* (p. 71).

La nivel fonetic am înregistrat:

- prezenţa formelor cu *i* epentetic *mâine* (p. 16) şi *câine* (p. 36). Substantivul *mână* aparela nominativ singular cu forma de astăzi (p. 16), însă la genitiv- dativ singular forma este *mânii* (p. 14) iar la nominativ-acuzativ plural formele sunt mai apropiate de etimon: *mâni* (p. 25, 68) şi *mânile* (25);

- verbele de conjugarea a patra apar la prezent fără vocala tematică, cu forme ca *trăeşte* (p.11) *trebue* (p. 13)*, voeşti* (p. 14)*, învăluește* (p. 16)*, dărueşti* (p. 22)*, căesc* (p. 29), iar substantivele derivate au de asemenea, vocală simplă: *bruftueli* (p. 36)*, bănueli* (p. 38). Am înregistrat şi o formă cu diftongul notat, *îngăduie* (p. 34). La imperfect verbelor de conjugarea a IV-a vocala desinenţei este - i: *doria* (p. 19), *zâmbia* (p. 20), *mă pregătiam*(p. 22), *coboriam* (p. 24), *auziam* (p. 24), *plutia* (p. 31), *se smeria* (p. 35), *muria* (p. 43), *isprăvia* (p. 45). Alte cuvinte care în româna actuală se scriu cu diftongul –ĕá apar în text cu –ĭá: *marţia* (p. 31), *dumniata* (p. 56);

[3] Petre Grimm, *Traduceri şi imitaţiuni româneşti după literatura engleză* în *Dacoromania*, anul III, 1923, publicat la Cluj, Institutul de Arte Grafice „Ardealul”, 1924, pp. 284-377, p. 340.

- forma etimologizantă a substantivului *peire* (p. 57), însă verbul apare cu forme cu epenteza lui *i*: *aupierit* (p. 10), *pieri* (p. 67). La fel, forma *ferbi*(p. 49) este urmată, la distanță de numai o pagină, de forma *fierbeți* (p. 50);

- substantivul *viaţă* (p. 11) apare în concurenţă cu forma *vieaţă* (p. 18, 44) unde semivocala ĭ se transformă în vocală silabică;

- preferinţa pentru perechea consoană surdă-consoană sonoră în cuvinte în care în româna modernă se produce asimilarea: *sgomot* (p. 5), *răsvrătit* (p. 6), *sbucium* (p. 10), *sdruncină* (p. 12), *sguduie* (p. 30), *răsboiască* (p. 30), *răsbat* (p. 35), *răsbuni* (p. 40), *sburători* (p. 50), *deslănţuiţi* (p. 51), *svâcneşti* (p. 52), *svon* (p. 55), *sgâriat* (p. 59). Varietatea etimologică a acestei serii împiedică identificarea unui principiu normativ pentru această particularitate fonetică;

- consoana *ș* are timbru moale în cuvintele *tovarășe* „tovarășă”(p.15, 28), *părtașe* „părtașă”(p. 46) și *șea* „șa”(p. 57) şi numeralele au forme cu timbru dur: *şapte* (p. 34), *a şasea* (p. 47).

- formele velarizate sunt puține: *nobleță* (variantă fonetică cu răspândire mare, p.14), *răpezit* (p. 15) *asămăluirea* „asemănarea” (p.28);

- doar o singură formă iotacizată apare în text *trebuie să o și simț*(p. 64).

Nivelul morfologic

În cazul substantivului am remarcat încercarea de adaptare morfologică a unor substantive englezești proprii și comune: *Kerni și Galloeglassi*(p.6) pentru “Kerns and Gallowglasses” *thănia de Cawdor* (p. 11), *cinstite thane* (p. 11). Folosirea substantivului propriu *Englitera* (p. 30, 54), adaptat morfologic *curtea Engliterei* (p. 48). La fel apare substantivul în traducerea lui Băjescu, însă Carp folosește forma *Anglia.* Forma de plural a substantivului *englez* este *engleji* (p. 71). Substantivele feminine de declinarea a treia apar la genitiv, fără excepție, cu desinența *–ii*: *vitejiii* (p. 6), *hărniciii* (p. 16), *dragostii* (p. 29), *crăiii* (p.10), *soțiii* (p. 21), *copilăriii* (p. 25), *săbiii* (p. 54) *avuțiii* (p. 60), *concordiii* (p. 60), *cinstii* (p. 61). Mariana Costinescu menționează că aceste forme apar în gramaticile muntenești de până în 1893, unde însă sunt în concurență cu formele în *–ei*[4]. Pe de altă parte, substantivul *viaţă* are forma de genitiv *vieței* (p. 37, 70) iar adjectivul *întreagă* este folosit cu forma *întregei: întregei nobilimi* (p. 69).

Adjectivul (pronumele) demonstrativ apare cu formele din limba literară de astăzi *sbuciumul acesta* (p. 10), *să faci aceasta* (p. 20) *această noapte* (p. 46), *toate acestea* (p. 22), dar şi *faptele astea* (p. 24), *gândurile astea* (p. 39). Adjectivul pronominal de identitate apare cu forma *acelaşi*. Adjectivul(pronumele) de întărire are, de asemenea, formele de astăzi: pe mine *însumi* (p. 25), tu *însuţi* (p. 10), *însăşi* odaia lui (p 20), voi *înşivă* (p. 28). La persoana a treia plural feminin forma este *înseşi*: ele *înseși*, lor *înseși* (p. 13), *înseşi* buzele noastre (p. 18).

Adjectivul *nou* apare la feminin plural cu forma *nouă*: *cele mai* nouă *veşti* (p. 5), *demnităţile cele* nouă (p. 12), nouele *dregătorii* (p. 17).

Superlativul absolut este marcat prin *prea* atât la adjectiv: *prea cinstite*(p. 11), *prea scumpă* (p. 15), *prea slobode* (p. 47), *prea sfânt* (p. 60) cât şi la adverb: *prea bine* (p. 48). Adverbul *foarte* apare o singură dată ca marcă a superlativului la adjectiv în exemplul *foarte minunată* (p. 62) şi în construcţia eliptică *îl iubim foarte* (p. 18), pentru a marca un superlativ adverbial. Alte două exemple de superlativ absolut care apar în text sunt : *fapta mai mult decât sângeroasă* (p. 32), *afară din cale sălbatic* (p. 57).

[4] Mariana Costinescu, *Normele limbii literare în gramaticile românești*, Editura didactică şi pedagogică, Bucureşti, 1979, p. 67.

Pronumele relativ *care* apare la singular şi feminin/neutru plural cu forma *care*: *treabă pentru care* (p. 34), *celui pe care* (p. 37), *poveţe care* (p. 35), *duhuri… care* (p. 46) şi la masculin plural cu forma *cari*: *noi, cari* (p. 30, dar şi *noi, care* p. 36), *ochii mei cari* (p. 31), *cei pe cari* (p. 32, 38), *slujitori cari* (p.13).

O caracteristică dominantă a traducerii este folosirea formelor neaccentuate enclitice ale pronumelui personal cu valoarea adjectivului pronominal posesiv în poziție atributivă: *să trec prin ascuțișul săbiii pe soția-i, pe copiii-i*(p. 54), *se luptă pentru puișorii-i* (p. 55), *pornim într-ajutoru-le* (p. 63), *să adaug moartea-ți* (p. 64), *cu ochii-mi* (p. 64), *călcările-i de jurământ* (p. 69), *să luăm asupră-ne* (p. 74).

În cazul verbului, remarcăm folosirea viitorului anterior: *vom fi stropit cu sânge pe cei doi* (p. 20), *vom fi întrebuinţat chiar jungherele lor* (p. 20), *se vor fi deşteptat* (p. 23), *nu se va fi făcut nimic* (p. 23), *vei fi jucat un joc mârşav* (p. 33), *vei fi spus minciuni* (p. 74).

Imperativul verbelor *a da, a avea* şi *a sta* este redat printr-o formă populară de conjunctiv fără conjuncție: *dee Domnul* (p.61), *aibi mereu ochii asupra ei* (p. 68) și *stee aici* (p. 73), considerată neliterară chiar și în gramaticile de până în 1893[5]. După Ion Gheţie, impunerea formelor verbale *să dea, să stea*, a întâmpinat o rezistență de durată pentru că „unii dintre ardeleni și moldoveni au continuat să pună la contribuție formele analogice (în *-eie*), singurele cunoscute astăzi în graiurile din nordul țării”[6]. La perfectul simplu persoana I singular am identificat forma *detei* (p. 63). Imperativul singular al verbului *a trimite* este *trimete* (p. 71).

Adverbul *ieri* este substantivizat prin articulare cu articol hotărât: *toate ierile noastre* (p. 73). Modelul poate să fi fost oferit atât de textul englezesc “all our yesterdays” unde pluralizarea este posibilă deoarece cuvântul *yesterday* funcționează atât ca adverb cât și ca substantiv, dar și de traducerile în limba franceză unde echivalentul este, cel puțin în cele trei texte pe care le-am consultat[7], “tous nos hiers”. Pluralul românesc al lui Ştefănescu poate fi feminin prin analogie cu pluralul *zile*: *(o zi de) ieri-două (zile de)ieri* sau neutru *un ieri – două (zile de) ieri* dacă modelul este limba franceză, unde cuvântul *hier* ca substantiv, este masculin, prin analogie cu *le jour.*

La nivel sintactic, remarcăm frecvența ridicată a atributului substantival prepozițional în acuzativ: *gândurile de omor* (p. 16), *urarea de bună-venire*(p. 16), *titlul de gazdă* (p. 21), *hrănitorul de căpetenie de la ospăţul vieţii*(p. 24), *bănuiala de crimă* (p. 32), *ucidere de tată* (p. 32), *titlu de rege*(p. 35), *temerile noastre despre Banquo* (p. 35), *gârlele acestea de linguşiri* (p. 39), *stăpân de casă* (p. 41), *locul de cinste* (p. 41), *bucuria de obşte*(p. 44), *urs din Rusia*(p. 44), *tigru din Hyrcania*(p. 44), *copil de codană* (p. 44), *daraveri de moarte*(p. 46), *negoţ cu cimilituri* (p. 46), *legături de iubire* (p. 58).

Prolixitatea de care vorbea Petre Grimm are uneori la bază stilul prea încărcat din textul sursă, pe care Ștefănescu alege să-l traducă aproape literal. Un exemplu în acest sens este replica lui Macbeth din actul III scena 1, când, în încercarea de a-i convinge pe ucigași că Banquo este sursa tuturor nefericirilor lor, acesta folosește propoziții complexe care arată, pe de o parte, intenția lui de a-i păcăli, iar pe de altă parte, starea psihică a personajului, care începe să se deterioreze. Înlănțuirea de subordonate: “Know that it was he, in the time past,/

[5] *Ibidem*, p. 71.
[6] Ion Gheție, *Istoria limbii române literare*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978, pp. 201-202.
[7] Este vorba despre traducerile: 1.*Œuvres complètes de Shakespeare*, traduites de l’anglais par Leturneur, Nouvelle Édition, revue et corigée par F. Guizot et A. P. traducteur de Lord Byron, Tome III, Imprimerie de Fain, Place de l’Odéon, Paris, 1821; 2. *Œuvres complètes de Shakespeare*, traduites par Émile Montégut Nouvelle Édition,Imprimerie Generale de Ch. Labare, Paris s. a.(1870?) și 3. Shakespeare, *Macbeth. Hamlet,* traduction de François Victor Hugo, Imprimerie Jos. Vermaut, Paris & Courtrai, Imprimé en Belgique, 1880.

Which held you so under fortune,/ Which you thought had beenour innocent self." (III.1.59) are ca rezultat, în traducere, un anacolut: „Aflați că el fu acela care odinioară vă ținu astfel sub roata norocului, faptă pe care voi o puneați în *sarcina mea, care eram nevinovat*" (p. 35). Alte aspecte țin de folosirea populară a unor prepoziții în construcții ca: „să ne legăm și mai mult *către* domnia ta"(p. 14), „n-aș vicleni pe diavol *către* tovarășul lui"(p. 61), „îl salutară *de* părinte al unui șir de regi"(p. 35), „sănătate la toți"(p. 44), „noapte bună la toți" (p. 35), Am mai notat propoziții aflate într-un raport de coordonare disjunctivă în care conjuncția *nici* are atât rol de coordonare cât și rol de element al negației în a doua coordonată: „nu i-a strâns mâna, *nici* i-a dat ziua bună"(p. 6), „mie, care nu vă cerșesc hotărârile, *nici* mă tem de ura voastră" (p. 10), „pentru ca nici o întoarcere să nu strămute cumplitul meu gând, *nici* să statornicească o pace" (p. 16). Potrivit Mioarei Avram, astăzi, astfel de construcții sunt considerate învechite sau populare, conjuncția *nici* fiind „legată, în limba literară actuală, de prezența negației *nu* în aceeași propoziție."[8]

La nivel lexical, traducerea abundă în termeni rar folosiţi, învechiţi sau populari, pe care vom încerca să-i grupăm în funcţie de câteva criterii.

Prima clasificare a acestor termeni ar putea avea la bază *criteriul etimologic*, în funcţie de care distingem următoarele grupe de cuvinte:

a. **Cuvinte de origine slavă**:

bahorniță (p. 8)(<sb. bahornica) formă regională pentru „baborniță" care, după DER, este folosită numai în Muntenia; ***ostrov*** (p. 6)(înv. şi pop)insulă în mare (<sl. ostrovŭ); ***pristav*** (p. 23), formă învechită pentru crainic (<sl. pristavŭ) ***cobitor*** (p. 23), care prevesteşte ceva rău, de la *a cobi* (<sb. Kobiti; bg. kobja); ***hâde*** (p. 12 < ucr. hyd); ***a vecui*** (p. 52) „a trăi, a locui (cu cineva)" (<sl.věkŭ); ***pricaznică*** (p. 46) termen învechit, după DAR, cu sensul „care aduce nenorocire , care pricinuiește moartea, funest". Ca origine, dicționarul lui August Scriban îi atribuie termenul vechi slav *prokaženŭi* „lepros" sau termenul de origine rusă *prokáznik* „poznaș". *Noul dicționar universal al limbii române* (de aici încolo NDULR) înregistrează doar substantivul *pricaz* (înv. şi pop.)„care provoacă o pagubă, un necaz, o nenorocire" și îl consideră un derivat de la *a pricăji* (<sl. prokažati); ***sfetire*** (p. 45) de la *a (se) sfeti*, termen învechit care înseamnă „a se arăta, a se manifesta, a se revela"(<sl. světiti „a ieși la lumină"); ***coleașă*** (p. 50) termen regional pentru „mămăligă (moale)"(<sb. kulijez, bg.kulijaša); ***pologit*** (p. 51) termen popular cu sensul „doborât, culcat la pământ", de la *polog* (<bg. polog); ***nădejdi*** (p. 58) „speranţă"(<sl. nadežda); ***crâmpiță*** (p. 37), termen regional care desemnează „încurcătura firelor din urzeală". NDULR îi atribuie o etimologie necunoscută iar DEX sugerează o etimologie comună cu *crâmpei* (<sl. kronpu „mic"). După Șăineanu, termenul era folosit în Moldova cu sensul „nod la țele urzelii"; ***horbotă*** (p. 29) termen regional pentru „dantelă"folosit, după DER, în Moldova. (pol. forbot); ***triște*** (p. 76) apare doar în Dicționarul de Sinonime din 2002, în NDULR îl găsim cu forma *triste* şi *strişte* , termen învechit şi popular pentru „soartă" (<sl.sŭrenšta, srešta); *cruşit*(p. 60),„înroşit de sânge"(<ucr. krušyty); ***izvod*** (p. 35),„listă, registru" (sl. izvodŭ);

b. **Termeni de origine turcă**:

hatâr (p. 9) menţionat în DEX ca termen popular şi familiar (<turc. hatir); ***hainlâcuri*** (p. 10) termen învechit pentru „răzvrătire"(<turc. hainlik); ***rachiu*** (p. 20) (<turc. raki); ***odaia*** (p. 20)(<turc. oda) şi derivatul ***odăiaşii*** (p. 29), termen ieşit din uz pentru „cameriști"; ***conacciu*** (p. 17)(<turc. konakçz) termen învechit care desemnează o „persoană care avea sarcina de pregăti un conac pentru primirea oaspeţilor"; ***lipcan*** (p.10) termen învechit, cu sensul de „curier oficial" (turc. lipkan); ***abràş*** (p. 54) apare în NDULR cu sensul figurat

[8] Mioara Avram, *Gramatica pentru toți*, Editura Academiei republicii Socialiste România, Bucureşti, 1986, p. 223

„nefast, nenorocit” şi este un echivalent potrivit pentru cuvântul englezesc *pernicious* „care face rău cu intenţie, fatal” (<turc. abraş); ***siminichie***(p. 71) plantă medicinală cu proprietăţi purgative şi diuretice (<turc. Senameki, ngr. Sinamiki „senă din Meca”); ***revent*** (p. 71) plantă medicinală cu proprietăţi purgative, rubarbă (<turc. râvent);

c. **Termeni de origine greacă (modernă)**:

smăltat (p. 26) termen rar (în DEX), folosit în text cu sensul „împodobit”, provenit din varianta învechită *smalt* (<ngr. smálto) a lui *smalț.* africatizarea dentalei survine, probabil, prin contaminare cu termenul german *Schmaltz;* ***urgiseală*** (p. 47), în dicționarul lui Scriban„dizgrație”, NDULR menționează doar substantivul *urgisire* derivat alui *urgisi* (<gr. mod.orghízo);

d. **Termeni de origine maghiară**:

hotnog(p. 6)(<magh.hadnagy), (înv.) comandant peste o sută de ostaşi; sutaş;persoană care avea acet grad; în DEX este specificată folosirea termenului în Moldova sec. XVI-XVIII; ***asămăluire*** (p. 28), formă inexistentă în dicționar, NDULR are, însă, forma *sămăluire*, cu sensul „socoteală, apreciere, estimare”. Contextul lărgit în care apare, *somnul…asămăluirea morţii*, cu care Ştefănescu traduce *sleep, Death's counterfeit* „somnul, imitația morții”, ne ajută să apreciem ca posibil sensul sugerat de dicționar. Construcția poate fi înțeleasă ca „somnul, care poate fi apreciat/gândit ca moarte” și în cazul acesta *a* protetic se poate explica printr-o contaminare cu *asemănare.* De altfel, NDULR sugerează o etimologie comună pentru *a sămălui* (<magh. számol) și *seamă*< (magh szám „număr, socoteală, sumă”);

e. **Termeni de origine latină**:

f. ***ţiitoare*** (p. 6)(pop.)femeie întreținută, concubină; ***pierzare***(p. 12, 46) formă populară pentru „pierzanie, moarte”***a adăsta*** (p. 46) termen învechit și regional pentru „a aștepta”(<lat. ad-astare); ***zăcaș*** (p. 46) termen popular al cărui sens figurat „rău, invidios, răzbunător” se potrivește cu sensul lui *wrathful* din textul sursă.(de la a zăcea<lat. iacere) ***vultan***, formă populară a cuvântului *vultur* (<lat. vultur-uris);

g. **Termeni cu etimologie necunoscută**:

dăulat (p. 8)(reg.)sleit de puteri, istovit(et. nec.); ***apriat*** (p. 45) termen învechit cu sensul „care este limpede, lămurit, deslușit”. NDULR îi atribuie o origine necunoscută, susținută și de DER, care cuprinde o întreagă discuție privind o posibilă origine latinească, dar nu exclude posibilitatea originii slave, sugerată, de altfel, de Șăineanu, care indică termenul *priĕtŭ* „priincios”; ***pericolici*** (p. 39) „ființă imaginară (nocturnă) în care se preface (după moarte) un om, un animal, etc., luând diferite înfățișări, mai ales de lup sau de câine, pricinuind mari necazuri celui pe care îl întâlnește.” Dicționarele înregistrează doar forma *pricolici*, cu etimologie necunoscută. Opțiunea pentru acest termen este un caz de supratraducere, căci în textul sursă sintagma este *my little spirit,* pe care F.V. Hugo și E. Montegut îl traduc prin *mon petit esprit.* Guizot, pe de altă parte, optează pentru *mon petit lutin* (p. 426) „drăcuşorul meu cel mic”, mai apropiat ca sens de opțiunea lui Ștefănescu.

În afară de influențele mai sus menționate câteva exemple din text sugerează faptul că s-ar fi putut folosi în procesul traducerii și de o variantă în limba franceză sau că, în orice caz, nu era străin de această limbă. Pe lângă substantivul propriu mai sus menționat, *Englitera,* adaptare fonetică și morfologică după cuvântul *englez* a substantivului franțuzesc *Angleterre,* mai găsim în text cuvântul *aiurea*: „unelte silite, ale căror inimi sunt şi ele aiurea” (p. 72), care nu se justifică prin textul sursă: „constrained things,/Whose hearts are absent too”(V.4.,p.100) (literal: lucruri constrânse, ale căror inimi sunt și ele absente), însă se explică printr-o variantă în limba franceză, așa cum o arată traducerea lui F.V. Hugo: „des êtres

contrains dont le coeur même est ailleurs." (p. 88) şi cea a lui Guizot: „machines qui lui obéissent de force tandis que lor affection est ailleurs."(p. 468)

În a doua categorie, bazată pe *criteriul formei*, includem cuvinte cu forme învechite, apropiate, însă, de cele contemporane şi identice ca sens cu acestea: ***junghiere*** (p. 20) formă învechită pentru „junghere, pumnale"(NDULR înregistrează forma ca variantă a lui „înjunghiere"), ***strejar*** (p. 23)„străjer"de la ***strajă*** (cu var. *streajă*)(<sl. straža) , ***vac*** (p. 29) pentru veac (<sl.věkŭ), ***osebit*** (p. 18) pentru „deosebit de, în afară de"(<sl. osebiti) şi adjectivul ***osebitor*** (p. 36), ***leguită*** (p. 47) pentru „legiuită", ***a se primbla*** (p. 47) pentru „a se plimba", ***proorocii*** (p.9) pentru „proorociri", de la *proroc* (sl. prorokŭ), ***schiptru*** (p. 53), pentru „sceptru"(<sl. skiptru), ***comedianţ*** (p. 73), formă populară pentru *comediant,* pe care August Scriban o explică prin contaminarea cu *paianţ,* varianta populară a „ formei mai culte" *paiaţă* „comediant de bâlci". În aceeaşi categorie includem o serie de adjective cu sensuri recognoscibile, variante rare, ca formă, ale termenilor din româna contemporană: *primire ospătoasă* „ospitalieră" (p. 14), *mărturie neîndoioasă* „neîndoielnică" (p. 14), *lucru neîndoios*(p. 31), *bucurie îndoioasă* „îndoielnică" (p. 38), *schimbăcioasele friguri* „schimbătoare"(p. 38), *răbdare aşa de predomnitoare* „predominantă" (p. 36). Alte adjective nu mai au echivalent din aceeaşi clasă morfologică, însă le recunoaştem după baza comună cu cea a altor cuvinte din aceeaşi familie lexicală pe care le folosim astăzi: *zăbavnică judecată* (p. 29), de la a zăbovi (<sl. zabavĭnŭ), *săgeata omorîtoare* (p. 31), „ucigaşă", fiu furtunatic (p. 46) „impetuos", *prilejul priincios* (p. 72) „favorabil".

A treia categorie, formată pe *criteriul semantic,* cuprinde termeni care au o formă recognoscibilă, dar pe care uzul o asociază mai frecvent astăzi unor sensuri diferite, chiar dacă acestea sunt încă menţionate ca secundare în unele dicţionare actuale. În aceste cazuri ierarhizarea diferită a sensurilor sau translarea primului sens către registrul familiar survine doar în vorbire. Aceasta este situaţia adjectivului *deştept* (p. 21), derivat regresiv de la *a deştepta*, care apare la Ştefanescu cu sensul „trezit din somn, treaz". Acesta este şi primul sens oferit de NDULR şi DEX, însă, în limba vorbită, o frecvenţă mai ridicată o are cel de-al doilea sens, „ager la minte, deştept". Verbul *a (se)deştepta* cu sens de „a (se) trezi" este folosit mai des decât adjectivul, mai mult cu sensul figurat dar şi cu sens propriu, în limbajul poetic.

Cuvântul *ud* (p. 71) este folosit în text ca substantiv, cu sensul „urină". Dicţionarele, chiar şi cele de la începutul secolului al XX-lea (Şăineanu, Scriban), înregistrează ca secundară folosirea substantivală a termenului, după adjectivul *ud*. În acest caz nu vorbim de ierarhizarea inversă a articolelor de dicţionar ci de înlocuirea acestui cuvânt, pe scară largă, cu termenul neologic împrumutat din franceză, *urină.* Astăzi sensul mai este întâlnit în limbajul popular şi familiar în sintagma *băşica udului* „vezica urinară".

Verbul *a împotrivi* este folosit la Ştefănescu cu sensul „a egala, a pune pe aceeaşi treaptă":„tânăra mea aducere-aminte nu-i poate *împotrivi* o tovarăşe" (p. 28). Dicţionarele introduc „a opune" ca prim sens al verbului, folosit doar reflexiv. *Dicţionarul de Sinonime* (2002) menţionează un sens învechit şi regional „a se potrivi" iar NDULR înregistrează un al doilea sens, tot reflexiv „a se măsura cu cineva". În limba curentă, însă, termenul nu mai este folosit decât ca sinonim al lui *a se opune, a sta împotrivă.*

Verbul *a spânzura* apare în text cu sensul de „a atârna": „nici noaptea, nici ziua, somnul nu va spânzura de pleoapa adăpostului său." (p. 8). În DEX, prima definiţie a termenului este „a omorî, a executa pe cineva (în urma unei condamnări) prin strangulare, cu ajutorul spânzurătorii". În NDULR, acesta este abia a treilea sens, primele două definiţii acoperind sensul cuvântului, folosit tranzitiv şi intranzitiv, din traducerea lui Ştefănescu. În româna literară actuală verbul, cu sensul din text, are o frecvenţă mai redusă şi folosirea lui se limitează la sfera limbajului familiar.

La nivel lexical traducerea lui Ștefănescu materializează tendințele antineologiste de la începutul secolului al XX-lea. Abundența de termeni populari precum și paleta etimologică vastă pe care o acoperă opțiunile lexicale ale traducătorului sunt dovada reacției compensatorii pe care traducătorul, ca mulți dintre scriitorii din prima jumătate a secolului trecut, a avut-o la infuzia de neologisme de sorginte latino-romanică, a căror intrare în limba literară fusese forțată de presiunea școlilor lingvistice și a curentelor de la sfârșitul secolului al XIX-lea.

Opțiuni lexicale ca precum *hotnog*, *crâmpiță*, *horbotă*, precum și anumite particularități fonetice (lipsa iotacizării verbelor), sugerează posibilitatea ca Const. A. Ștefănescu să fie originar din spațiul moldovean, însă nu există alte date certe care să susțină această teorie. Deşi traducerea lui nu are valențe artistice notabile, textul, necunoscut publicului larg, rămâne un document important pentru evoluția și istoricul piesei *Macbeth* în România.

Bibliografie

Angheluță Lucreţia, Miclescu Liana (ed.), *Bibliografia românească modernă (1831-1918)*, vol. 4 (R-Z), Bucureşti, Editura Academiei, 1996.

Avram, Mioara , *Gramatica pentru toţi*, Editura Academiei, Bucureşti, 1986

Costinescu, Mariana, *Normele limbii literare în gramaticile româneşti*, Editura didactică şi pedagogică, Bucureşti, 1979.

Dicţionarul explicativ al limbii române, Academia Română. Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan-Al. Rosetti”, ediția a doua, revăzută, București, Univers Enciclopedic Gold, 2009.

Gheție, Ion, *Istoria limbii române literare*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978.

Grimm, Petre,*Traduceri şi imitaţiuni româneşti după literatura engleză* în „Dacoromania”, anul III, 1923, publicat la Cluj, Institutul de Arte Grafice „Ardealul”,1924, pp. 284-377.

Noul dicţionar universal al limbii române, ediția a treia/Ioan Oprea, Carmen Gabriela Pamfil, Rodica Radu, Victoria Zăstroiu – Bucureşti-Chișinău: Litera Internațional, 2008.

Œuvres complètes de Shakespeare, traduites de l’anglais par Leturneur, Nouvelle Édition, revue et corigée par F. Guizot et A. P. traducteur de Lord Byron, Tome III, Imprimerie de Fain, Place de l’Odéon, Paris, 1821.

Œuvres complètes de Shakespeare, traduites par Émile Montégut Nouvelle Édition,Imprimerie Generale de Ch. Labare, Paris s. a.(1870?).

Seche Mircea, Seche Luiza, *Dicţionar de Sinonime*, Editura Litera Internațional, Bucureşti, 2002.

Scriban, August, *Dicţionaru limbii româneşti,*Ediţiunea întîia, Institutul de Arte Grafice „Presa Bună”, Iași, 1939.

Shakespeare,William, *Macbeth*: *tragedie în cinci acte*, traducerea Const. Al. Ştefănescu, Bucureşti, Tipografia Horia Carp & Marinescu, 1912.

Shakespeare, William, *Macbeth. Hamlet,* traduction de François Victor Hugo, Imprimerie Jos. Vermaut, Paris & Courtrai, Imprimé en Belgique, 1880.

Shakespeare, William, *Macbeth,* Penguin Books, London, 1994.

Șăineanu, Lazăr, *Dicţionar universal al limbei române*, A opta ediţiune, Editura „Scrisul Românesc”, București, [s.a].

LANGUAGE CULTIVATION AND THE CONCEPT OF LINGUISTIC VITALITY IN "KELETI ÚJSÁG"[1]

Fazakas Noemi, Assist. Prof., PhD, "Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca, Sapientia University of Tîrgu Mureș

Abstract: "Keleti Újság" ['Eastern Newspaper'] was a Hungarian daily newspaper published in Cluj-Napoca between 1918 and 1944, and is considered one of the most important periodicals of the period between the two World Wars. Covering a large range of topics, it also includes articles on the Hungarian language, as in 1936 Jenő Dsida, one of the most important poets of the period started a column (or a 'movement', as they called it) dedicated to the cultivation of the Hungarian language in Romania, entitled Anyanyelvünkért ('For the protection of our mother tongue'). My paper discusses the linguistic ideologies behind the articles published in the column as well as the way in which the ethno-linguistic vitality of the Hungarian language as a minority language in Romania is outlined in these texts, together with the impact it had on the readership of the newspaper as very many scholars and everyday readers got involved in the movement for the protection of the language. I also try to identify the attitudes and ideologies regarding the Hungarian language as well as the concept of multi- and plurilingualism.

Keywords: "Keleti Újság", ethno-linguistic vitality, language cultivation, multilingualism.

Introduction: a short history of the "Keleti Újság" newspaper and the political context of its creation

"Keleti Újság" ['Eastern Newspaper'] first hit the stands on December 24, 1918 in Cluj-Napoca (on the day the Romanian military forces entered the town), and is one of the longest-published Hungarian daily newspapers of the period between the two World Wars. Its name was changed on June 15, 1944 to *Keleti Magyar Újság*, and its last issue was most probably printed on October 6, 1944. The newspaper was started by the Lapkiadó Részvénytársaság ['The Publishing Corporation'], the first editor-in-chief being József Szentmiklósi, then István Zágoni.

In the first years of its publication the main stance of the newspaper was a radical civic or democratic one, fighting against conservative and nationalist politics, working for the creation of opportunities in a minority existence and striving to bring together the Romanian and Hungarian population. The majority of articles on public life dealt with the relationships between Romanians and Hungarians, with the issues of the coexistence of the Romanian and Hungarian nations. Imre Kádár writes in his article entitled *El nem mondott pohárköszöntő* [An untold toast] written by the occasion of the premiere of Victor Eftimiu's play, *Prometheus* at the Hungarian theatre: "We proclaim that our nation has to break away from

[1] This work was possible due to the financial support of the Sectorial Operational Program for Human Resources Development 2007-2013, co-financed by the European Social Fund, under the project number POSDRU/159/1.5/S/140863 with the title "Competitive European researchers in the fields of socio-economics and humanities. Multiregional research net (CCPE)"

the irredentist delusions and needs to find its place in its new state's public life. Nevertheless we unfailingly proclaim, that our nation needs to insist on the protection of […] its every right, and must defend its language and culture against every suppressive efforts"[2] (see RMIL 2006). During this period (lasting until 1924 – see Győrffy 2010) the newspaper played an important role in providing a framework for Hungarian literary life, for the creation of permanent literary press, as well as in the flourishing of Hungarian literature in Romania.

A radical change occurs in the life of the periodical when it is sold to the Magyar Party (in Hungarian: *Országos Magyar Párt*, in Romanian*: Partidul Maghiar*) in 1927, and from then on it is published as a national pro-Hungarian newspaper. The editor-in-chief after the turn is Endre Szász (until 1939), followed by József Nyírő, the literary editor being Jenő Dsida, followed by Zoltán Finta.

The historical and social context of the creation and publication of the newspaper is quintessential in understanding the role it played in the lives of the Hungarian community in its unsteady political circumstances that brought on so many changes. As Kántor puts it "part of an already formed nation, which had been involved in the process of nation building, suddenly became a national minority. (…) the leaders of the Hungarian national minority in Romania organized their political and cultural organizations on an ethno-cultural basis and promoted a policy of self-defence concerning the nationalizing thrust of the enlarged Romanian state" (Kántor 2006: 255). This resulted in a more intense emphasizing of national identity. As the mother tongue became the primary bearer of the national identity of the Hungarian community, its protection and safeguarding against all dangers (from the inside and the outside) was the main task of the language cultivation movements of the era and also that of the column started in 1936 by Jenő Dsida in *Keleti Újság*.

Jenő Dsida's role in the language cultivation movements

Jenő Dsida was one of the most prominent representatives of the Hungarian literature in Transylvania between the two World Wars. He was born in 1907 in Satu Mare and died at the young age of 31, in 1938. Besides his literary works and his role played in the organization of cultural and literary life (e.g. editing the cultural magazine entitled *Pásztortűz* ['Shepherd Fire']), he worked as a correspondent for the newspaper *Erdélyi Lapok* ['Transylvanian Journal'] and was also involved in the creation and editing of several newspapers and magazines, for example *Erdélyi Fiatalok* ['Transylvanian Youth'] and *Keleti Újság.* His activity as the protector of the Hungarian language as well as his literary translations made him one of the most important "fighters of the Hungarian youth movements in Transylvania" (see Cseke 2007).

His activity as a language cultivator has been the subject of several recent studies (e.g. Cseke 2003, 2007; Zsemlyei B. 2008; Zsemlyei J. 1991/2008). His articles written in the topic were mostly published in the column entitled *Anyanyelvünkért* ['For the protection of our mother tounge'] that he started in the *Keleti Újság* newspaper in 1936. These texts as well as a number of studies in the topic (starting with János Zsemlyei's article *A nyelvművelő Dsida Jenő* [Jenő Dsida, the language cultivator]) were compiled into one volume by Borbála Zsemlyei in 2008.

[2] "Mi azt hirdetjük, hogy népünknek szakítania kell az irredenta lázálmokkal, s becsületesen el kell helyezkednie új államának közéletében. De ugyanakkor törhetetlen hirdetjük, hogy népünknek leheletéig ragaszkodnia kell [...] összes jogaihoz, s nyelvét és kultúráját minden elnyomó törekvéssel szemben meg kell védelmeznie." (Translation by the author, F. N.)

Dsida's work in the field of language cultivation and the cleansing of the mother tongue can be considered as part of a larger movement of language protection that started in 1918 as a necessity following the regime change in Transylvania and the minority language context of the changing political background. The movement was initiated by the Transylvanian Museum Society (Erdélyi Múzeum-Egyesület) at the end of the 1920's. It was greatly influenced by the Hungarian language cultivation activities carried out by Dezső Kosztolányi, the Hungarian Academy of Sciences (the Committee for Language Cultivation), as well as the Hungarian newspaper *Magyarosan* ('in Hungarian style') (see Éder 1989: 133) in Hungary. The Transylvanian Museum Society created the scientific forum for the cultivation of the language (involving Lajos György and Attila Szabó T., university professors), however the weekly column created by Dsida Jenő also played an important role in bringing the topic closer to the members of the language community.

Nevertheless the first paper he wrote in the topic was published in 1933 in *Keleti Újság* as a reaction to György Kristóf's article entitled *Charles Dickens vagy Dickens Károly?* ['Charles Dickens or Dickens Károly?'] on the way foreign proper names should be used in Hungarian in literary and other translations, as there used to be a total chaos in the way these names were written (regarding the order of the first name and the surname, as in Hungarian the surname comes first, while in almost every other language the surname is last). Dsida's standpoint opposed that of György Kristóf's, as he argued that such foreign names should be used as the authors themselves write them.

Anyanyelvünkért, or the column 'for the cultivation of our mother tongue'

A new chapter in Dsida's work as a language cultivator begins with the start of the *Anyanyelvünkért* column in the *Keleti Újság* newspaper on Easter Sunday, 1936, which was to appear on every other Sunday. At the same time the language cultivation committee of the newspaper was established, the members of which included Jenő Dsida, the editor of the column, József Nyirő, György Kristóf and Lajos György (Zsemlyei J. 2008: 6).

The programme of the column was outlined by Dsida in the first article published, entitled *Anyanyelvünkért – A Keleti Újság mozgalmat hirdet és állandó rovatot nyit a romlásnak indult erdélyi magyar nyelv ápolására* ['For the protection of our mother tongue – The *Keleti Újság* starts a movement and a column for the cultivation of the decaying Hungarian language in Transylvania].

This programme-article includes the main reasons for the creation of the column and its most important objectives: the background of the need for such work is the rapid decay of the Hungarian language in its minority context, the influx of foreign elements into the language as well as the negligence of the speakers (mostly the younger generation, but exclusively) in their choice of words and grammatical structures. The main aims of the column were the safeguarding and fostering of the cleanliness and beauty of the Hungarian language in Transylvania, the featuring of debates and discussions on the most important issues of language use, the revival of what has been forgotten, and, most importantly, bringing the movement of academic language cultivation closer to the readers, and as such making it into a public affair. Dsida also called every "well-intentioned" reader to become part of this movement of great importance, to become its active member by taking part in the competitions to find Hungarian words to replace widely-used foreign words, to express their opinions and to recruit further members.

This first article also features many of the most important language ideologies and metaphors which are used to conceptualize the Hungarian language as a whole and as a minority language. These ideologies will be discussed in detail in the following.

Dsida tried to publish texts on various topics, most of which were written by him, however he included articles from several Hungarian authors from Hungary and from Transylvania (e.g. Géza Fisch, Lajos György, Attila Szabó T., etc. – for further details see Zsemlyei J. 2008: 7). The column featured two more or less permanent language cultivation "sub-columns" as well: *Mit mondjunk helyette?* ['What should we use instead?'] and *Erre vigyázzunk* ['Bear in mind']. The first one included a glossary of foreign-origin words used in everyday Hungarian, together with their Hungarian equivalents. As the editor put it, with the frequent reading and consultation of these short glossaries the speakers would learn and get used to the Hungarian counterparts and eventually substitute the foreign words with them. The second "sub-column" mainly discussed strange expressions, grammatical mistakes, "fashion-words" and errors in the choice of words of the speakers of Hungarian in Romania.

Dsida was the editor of the column until his death in 1938, after which a rapid decline occurred. The language cultivation activities were however continued in May, 1939, the new editor of the column being Géza Nagy, Jr. Our research is limited to the period when Jenő Dsida was the editor of the column.

Language ideologies and metaphors of the language

In the following we will attempt to outline the ideologies connected to Hungarian, to Romanian and other foreign languages that can be traced in the texts of the articles published in the *Anyanyelvünkért* column. We will also try to identify the metaphors used by the authors when discussing the Hungarian language and its situation.

Newspapers have always played a crucial role in the spread of ideologies and attitudes, forming the opinions and views of their readership. And why are linguistic ideologies and attitudes important? Mostly because they play an important role in the language use and language choice strategies of speakers, and this is even more relevant in bilingual and multilingual settings. In bilingual, especially minority contexts the attitudes of the speakers and the ideologies formulated within the community bare important information on the way the speakers regard such languages or language varieties, as well as on the social and linguistic judgements they formulate (Fenyvesi 2011: 228). Positive or negative attitudes towards their own language variety can be a valid tool of assessing ethnolinguistic vitality of certain minority languages and language varieties. In Baker's words: "in the life of a language, attitudes to that language appear to be important in language restoration, preservation, decay or death" (Baker 1992: 9).

According to Lanstyák (2009), linguistic ideologies have a broad and a narrow definition: in the narrow sense they include thoughts and systems of thoughts, which serve to explain and validate the facts regarding the state of the linguistic community, of the relationships between languages, etc. In a broader sense language ideologies also include beliefs of the speakers regarding the language, which have not yet been formulated or made aware, but can be outlined based on the behaviour of the speakers (see Lanstyák 2009: 28). In this approach linguistic ideologies are closely connected to the culture of a community, having a significant impact upon the way people think about language as well as upon their linguistic behaviour, influencing linguistic change as well (Lanstyák 2009: 28; Lanstyák 2011).

The writers of the texts published in the column propagated several linguistic ideologies both overtly and covertly. In the following we will try to outline some of these ideologies in the framework created by István Lanstyák (see Lanstyák 2011). As there is no space to discuss all of them, we selected the ones that are the most frequent and portray the general trends in the strive to shape the way the speakers think about the language and the tasks the writers of the articles and the editor of the column imposes on the readers of the newspaper.

Linguistic axiologism: the belief that the (national) language is a special (national) treasure, which needs to be treated with due respect and care. This ideology is present in almost every article published in the column. Some examples: "unfortunately it is an astonishing fact that we start losing our last remaining treasure: the lavish abundance of the Hungarian language"[3] (XIX/86.); "This attention can be hundredfold demanded by the language of our ancestors in its fate as a minority language"[4] (XIX/96.); "one can start working with the treasures of the language only with the utmost consideration and conscientious solemnity" (XIX/101.)[5]

Linguistic decadentism: the belief that the language can decay in the course of its history, however this decay can be halted by language cultivation. The title of the very first article of the column features this ideology: "The *Keleti Újság* starts a movement and a column for the cultivation of the decaying Hungarian language in Transylvania". Some other examples: the sarcastic "We should destroy the language as much as we can! […] It seems that in the successor states [i.e. those of the former state of Hungary] the speakers have obeyed this faithfully. Especially the young teachers of Hungarian language and literature"[6] (XIX/236.); "Our cry to save the perishing soundness and cleanliness of our language has been heard by many" (XX/43.)[7] The language is not the only thing that can deteriorate, the language skills, the "feel for language" of the speakers are also exposed to such decay: "It is the sad evidence of the total confusion in our language skills" (XIX/124.)[8]; "Our 'New Hungarian' does not sense neither the first, nor the second expression, pinning half of the first to half of the second" (XX/122.)[9].

Linguistic destructivism: the belief that the incorrect (that is the non-standard) use of the language can have a destructive effect on itself, and if the speakers use certain linguistic forms considered to be harmful or use harmless expressions incorrectly, this can hurt the language. Some examples: "We carelessly throw away our most beautiful words" (XIX/86.)[10]; "not only the orthography and vocabulary of the Hungarian children in Romania is bad and deficient, their Hungarian language skills and hearing is also deteriorating. And this is catastrophic" (XIX/135.)[11]; "With these few words the abovementioned two gentlemen have

[3] "Sajnos, megdöbbentő valóság, hogy lassan-lassan abból a vagyonból is kezdünk kikopni, mely utolsónak megmaradt: magyar nyelvünk Pazar bőségéből" (translation by the author, F.N.).
[4] "Ezt a figyelmet a kisebbségi sorsban százszorosan megkövetelheti tőlünk őseink nyelve" (translation by the author, F.N.).
[5] "csak alapos megfontolással, lelkiismeretes komolysággal szabad a nyelvkincshez nyúlni" (translation by the author, F.N.).
[6] "Rontsuk a nyelvet, ahogy lehet! […] Úgy látszik, az utódállamokban ennek híven szót fogadnak. Főként a magyar nyelv és irodalom fiatal tanárai" (translation by the author, F.N.).
[7] "A kiáltást, hogy mentsük meg anyanyelvünk mindinkább veszendőbe menő épségét és tisztaságát, nagyon sokan meghallották" (translation by the author, F.N.).
[8] "Szomorú bizonyítéka nyelvérzékünk tökéletes megzavarodásának" (translation by the author, F.N.).
[9] "Újmagyariságunk sem az egyik kifejezést nem érzi, sem a másikat, felit innen, felit onnan csapja egybe" (translation by the author, F.N.).
[10] "Gondtalan tékozlással szórjuk el legszebb szavainkat" (translation by the author, F.N.).
[11] "a romániai magyar gyermekeknek már nemcsak helyesírása és szókészlete rossz és hiányos, hanem magyar nyelvérzéke és hallása is kezd megromlani. Ez pedig végzetes dolog" (translation by the author, F.N.).

committed a dozen assaults on the Hungarian language" (XIX/248.)[12]; "How many errors we commit, how much we sin against the laws and cleanliness of our language!" (XIX/289.)[13]

Linguistic idiomism: the belief that the linguistic forms specific of the language are inherently more correct than the forms present in other languages, as they mirror the "Hungarian mentality" and the "Hungarian approach". The articles contain many examples for this linguistic ideology, the explanations using the following formulas frequently: "the Hungarian speaker does (not)…" or "it is much more Hungarian to say", or "the pushing of the German expression of a German thought into the Hungarian language" (XX/55.)[14]; "Does this make any sense according to the way Hungarian sees the world?" (XX/55.)[15]

Linguistic interventionalism: the belief that there is need for some extent of conscious intervention in the linguistic processes of a language and for some influence in the linguistic changes. This is the basic idea of the start of the column, and is the aim of the *Mit mondjunk helyette?* ['What should we use instead?'] sub-column, as it tries to influence the word choices of the Hungarian speakers.

Linguistic conservatism is a more general linguistic ideology, according to which the traditional forms and elements of the language represent a special treasure and that their safeguarding is a social, cultural and national interest. It can also refer to the belief that language varieties with more ancient, more archaic forms and usage are more valuable than those, which are more modern, which show more signs of change (due to external influences).

The ancient, archaic character and as such, the special value of the Hungarian language is emphasized throughout almost every article published in the column, and is a major part of Dsida's programme. Some of the many examples: "And hundreds, maybe even thousands of years ago they used the same word: apple, mother – and they also used an immense multitude of beautiful, savoury Hungarian words as are used today. Our ancestors gathered during the infinity of time these thousands of colourful cubes, little gems, so that we can mix and group them according to the laws and caprices of our thoughts" (XIX/86.)[16]; "As – despite its continuous heaving – the more the language preserves the abundance and cleanliness of its popular sources, the clearer and as such the more understandable it remains, the more appropriate and more beneficial interpreter of the aspirations and spirit of certain social classes and nations and the better mediator of their social needs and ideals it will be" (XIX/183.)[17]

The external influences that threaten the language are conceptualized in the form of the influx of foreign words, expressions and grammatical constructions. The most important sources of such influences are the German language, the English language and the Romanian language, however the threat lies in the fact that foreign words coming from these languages replace fully functional Hungarian words. This ideology is also present in Dsida's programme article: "We even take a bow to the new foreign words, every one of which drives out a

[12] "A fent említett két úr ezzel a néhány szóval kereken egy tucat merényletet követett el a magyar nyelv ellen" (translation by the author, F.N.)..
[13] "mennyi hibát követünk el, mennyit vétünk anyanyelvünk törvényei és tisztasága ellen" (translation by the author, F.N.).
[14] "Német gondolat német kifejezésének magyarba törése" (translation by the author, F.N.).
[15] "Magyar látás szerint van ennek értelme?" (translation by the author, F.N.).
[16] "És évszázadokkal, talán évezredekkel ezelőtt ugyanígy mondták: alma, anyám – ugyanígy mondták a szép, ízes magyar szavak roppant sokaságát. Őseink gyűjtötték össze idők végtelensége alatt ezt a sok ezer színes kockát, golyócskát, hogy mi most keverhessük és csoportosíthassuk őket gondolataink törvénye és szeszélye szerint" (translation by the author, F.N.).
[17] "Hisz minél jobban megőrzi a nyelv – szüntelen duzzadása ellenére is – népi forrásának bőségét és tisztaságát, minél világosabb s így is érthetőbb marad, annál megfelelőbb, jótékonyabb tolmácsolója, közvetítője az egyes néprétegek és nemzetek törekvéseinek, szellemének s kifejezője társadalmi szükségleteinek, eszményeinek" (translation by the author, F.N.).

honourable, beautiful Hungarian word from its home" (XIX/86.)[18]; "In the first 15 years of the regime change nearly half thousand Hungarian words have become 'the silent seals on the lips of our dead'" (XIX/86.)[19] This intrusion of foreign words and as a result, the loss of many Hungarian words and expressions is seen as one of the greatest dangers the language faces. There are entire articles written on this topic (e.g. *Az idegen szó műveletlenséget palástol* [The foreign word disguises ignorance] XIX/242. or *A transsylvan magyar szókincset fenyegető külön veszedelmek* [The specific dangers threatening the Hungarian lexicon in Transylvania] XIX/200.), entire sub-columns strive to help substitute such words with Hungarian counterparts, and the "call for proposals" of the column also aimed to find Hungarian words to replace widely spread foreign words.

Linguistic monitorism: the belief that in order to learn and use the correct (the standard) variant of the language there is need for a high level of consciousness and attention on behalf of the speaker, and whoever does not meet these requirements, is floppy, lazy, indolent and ignorant. This ideology is also very frequent in the published articles: "How much caution and prudence the correct Hungarian writing needs!" (XIX/242)[20]; "There is need for heroism and even for the power of Hercules to clean this linguistic horse stable, which certainly cannot be achieved by the induction of a language cleansing stream" (XX/55.)[21].

Many other language ideologies can be traced in the articles published in the column, however the above presented ones seem the most frequent and most prominent. The texts also feature several metaphors used in connection with the Hungarian language: the language as fort that needs to be protected and that protects the ones inside it, the language as an ancient oak tree, the language as sculpture or jewel, the language as the multitude of beautiful colourful flowers are only some of them. These all emphasize the value of the language, and through the fact that they objectify it, it is easier to communicate to the readers that it can also be broken, tore down, cut down and destroyed.

In the following we shortly discuss the most important attitudes that can be found in the analysed texts with a special regard to the attitudes towards language contact and the learning of the language of the state.

Attitudes towards foreign languages and the language of the state

The texts also reflect a contradictory attitude towards foreign languages: first these languages are seen as threats to the purity and cleanliness of the Hungarian language, however the language cultivation movement as a whole appreciates the similar language preservation and cultivation movements organized in England, Germany and Italy (see for example the article entitled *Nagy nemzetek példája* [The example of great nations] XX/95.).

Attitudes towards the Romanian language as the language of the state are twofold: on the one hand, as the source of many words, expressions and grammatical constructions that enter the Hungarian language, it is frowned upon. On the other hand, however, several articles emphasize the importance of learning the language of the state, as something that is a

[18] "Még hajbókolunk is az idegen szójövevények előtt, melyek mindegyike egy-egy becsületes szép magyar szót ver ki a saját hajlékából" (translation by the author, F.N.).
[19] "A hatalomváltozás első tizenöt éve alatt közel félezer magyar szó lett 'halottaink ajkának néma pecsétje'" (translation by the author, F.N.).
[20] "mennyi vigyázatosságot és megfontoltságot kíván a helyes magyar írás" (translation by the author, F.N.).
[21] "Hősiesség kell és talán herkulesi erő is ennek a nyelvi istállónak kitisztításához, melyet bizony nem lehet egy nyelvtisztító folyam belevezetésével elérni" (translation by the author, F.N.).

necessity and a duty of the citizens of Romania: "The young Transylvanian Hungarian generation is not capable or willing to name basic concepts in Hungarian. They are rightly expected to learn the language of the state, but no one expects them to forget their mother tongue. The Hungarian youth growing up in Transylvania cannot speak either languages correctly: neither Hungarian, nor Romanian" (XIX/86.)[22]; "We advocate that the citizens of the state speak the language of the state, moreover we advocate that they speak it beautifully (…) Whoever speaks Romanian, should speak clearly and beautifully in Romanian. However who speaks Hungarian, should speak clearly and beautifully in Hungarian" (XIX/200)[23]. Thus language contact between the two is not accepted.

An interesting chapter of the attitudes that can be traced in these articles is the question of multi- and plurilingualism. Although – as we have seen above – the importance of learning the language of the state or learning foreign languages, and learning them correctly are stressed in many of the published texts, one of them, written by Albert Márkos (*Hogyan neveljünk helyes és tiszta magyarságra?* ['How to educate our children in clean and correct Hungarian mentality' XIX/171.]), presents a rather peculiar understanding of multi- and plurilingualism. According to the author, learning multiple languages can have a negative effect on the mother tongue skills of the speakers and especially those of children. He does not support teaching foreign languages to young children at all, as – in his opinion – this will harm the child's mother-tongue competences and will negatively affect its language skills and thinking processes, especially in the frameworks of institutional education. According to this approach there is only one language a person can somewhat (and not perfectly) acquire, and this is his/her mother-tongue. This however is not in conformity with the previously outlined attitude regarding the learning of the language of the state in addition to the Hungarian language.

Conclusions: the vitality of the Hungarian language

The series of articles published in the *Anyanyelvünkért* column provide important information on the language cultivation movements between the two World Wars and the way the linguistic attitudes and ideologies of the language were transmitted to the wider community by means of the *Keleti Újság* newspaper. Regarding the representation of the ethno-linguistic vitality of the Hungarian language two confronting standpoints can be traced: on the one hand the Hungarian language spoken in Transylvania is portrayed as something that has been and is being destroyed by outside influences and by the speakers themselves, as something in the process of decaying, dying and disappearing, on the other hand several articles present it as something that has withstood the tempests of the centuries, as something persistent, ancient, tenacious and tough. The entire concept of the column stresses the fact that the language can be revived, its vitality can be restored if the speakers pay enough attention, if they are exigent enough with their own and other people's language use.

The language cultivation movement did not stop with Jenő Dsida's death. However his activity and his role, although not widely known in today's scholarly literature, was a determining one, which influenced later language cultivation endeavours. One of his most

[22] "A fiatal erdélyi magyar nemzeték sokhelyt már az elemi fogalmakat sem tudja vagy akarja magyarul kifejezni. Méltán követelik tőle, hogy tanulja meg az állam nyelvét, de azt senki sem kívánja, hogy feledje el anyanyelvét. Erdély ma felnövő ifjú magyarjai sehogy sem tudnak helyesen beszélni: se magyarul se románul" (translation by the author, F.N.).

[23] "Hívei vagyunk annak, hogy az állam polgárai beszéljék az állam nyelvét, sőt tovább megyünk: hívei vagyunk annak is, hogy *szépen beszéljék.* (…) Aki románul beszél, szóljon tisztán és szépen románul. De viszont aki *magyarul beszél*, *szóljon tisztán és szépen magyarul*" (translation by the author, F.N.).

important achievements was that he managed to involve the readership of the newspaper in the movement for the protection and revival of the Hungarian language use in Transylvania.

Bibliography

Baker, Colin. 1992. *Attitudes and Language.* Clevedon and Philadelphia: Multilingual Matters.

Cseke Péter 2003. Dsida Jenő és az Erdélyi Fiatalok. *Új Forrás*, 7/2007. http://epa.oszk.hu/00000/00016/00087/030714.htm (last accessed on October 8, 2014).

Cseke Péter 2007. Dsida Jenő, a nyelvvédő. *Korunk*, 18/6, 64–66.

Éder Zoltán 1989. Az erdélyi magyar nyelvművelésről. *Magyar Nyelvőr*, 2/113, 132–140.

Fenyvesi Anna. 2011. Nyelvi attitűdök kisebbségi kontextusban: Erdélyi, Vajdasági és Felvidéki magyar diákok viszonyulása anyanyelvükhöz, az államnyelvhez és az angolhoz. In Hires-László Kornélia, Karmacsi Zoltán and Márku Anita (eds.): *Nyelvi mítoszok, ideológiák, nyelvpolitika és nyelvi emberi jogok Közép-Európában elméletben és gyakorlatban*. Budapest–Beregszász: Tinta Könyvkiadó – Hodinka Antal Intézet, 243–250.

Győrffy Gábor 2010. Romániai magyar sajtótörténet. In *Romániai Magyar Lexikon.* http://lexikon.adatbank.ro/tematikus/szocikk.php?id=108 (last accessed on October 9, 2014.)

Kántor Zoltán 2006. Nationalism, nationalizing minorities and kin-state nationalism. In Rüegg, François, Rudolf Poledna and Calin Rus (eds.): *Interculturalism and Discrimination in Romania.* Berlin: LIT Verlag, 249–276.

Lanstyák István. 2009. Nyelvi ideológiák és filozófiák. *Fórum Társadalomtudományi Szemle.* XI, 27–44.

Lanstyák István. 2011. A nyelvi ideológiák néhány általános kérdéséről. In Misad Katalin and Csehy Zoltán (eds.): *Nova Posoniensia (A pozsonyi magyar tanszék évkönyve)*, Pozsony: Szenczi Molnár Albert Egyesület–Kalligram Kiadó. 13–57.

Romániai Magyar Irodalmi Lexikon. (RMIL) 2006. Vol. I.-IV. Electronic version. http://mek.oszk.hu/03600/03628/html/ (last accessed on October 9, 2014).

Zsemlyei Borbála (ed.) 2008. *Anyanyelvünkért. Dsida Jenő nyelvművelő rovata a Keleti Újságban.* AESZ-füzetek, Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, Sepsiszentgyörgy.

Zsemlyei János 2008. A nyelvművelő Dsida Jenő. In Zsemlyei Borbála (ed.) 2008. *Anyanyelvünkért. Dsida Jenő nyelvművelő rovata a Keleti Újságban.* AESZ-füzetek, Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége, Sepsiszentgyörgy, 5–11.

FACTORS ENHANCING COMMUNICATION OR WHAT (NOT) TO DO WHEN SPEAKING IN PUBLIC

Bianca-Oana Han, Assist. Prof., PhD, "Petru Maior" University of Tîrgu Mureș

Abstract: This article aims to focus upon certain aspects to be regarded when speaking in public. Public speaking has forever been considered one of the most stressful human activities, therefore, we believe that pointing out and training how to cope with some of the factors that aid human interaction can never be considered a redundant approach.

Keywords: stage fright, human interaction, communication, feedback, active listening, cooperative dialogue

It the recent years, it has been observed that inter-human communication is 'doomed to suffer' from the effects of a world marked by speed, technology. People all over the world need lots of information and they need it fast. Sadly enough, if not performed with care, communication is hindered and human interaction fails. Communication of information among people, thus, gained paramount importance and its participants owe it to themselves to understand the factors involved in this process. Communication is not just exchanging information between a sender of the message by means of a channel and the receiver who decodes the message. It is a more complex, sophisticated process, also involving the action and reaction of all participants, their feelings, their responses to their exposure to new information, their understanding and acceptance of the factors involved and skills desired in order to ensure a viable act of communication.

The participants in communication process need to be aware of the fact that they are, in turn, in both position of the communicative act: senders and receivers of the message, offering the so-desired and necessary feedback. The same is the case when dealing with public communication, public speaking, where the sender of the message is the public speaker and the audience, the receiver. This may be, indeed, a special type of human interrelation, but it is, nevertheless, very interesting, challenging and worth debating upon.

The famous American stand-up comedian Jerry Seinfeld, once said in one of his shows: "I saw a thing, actually, a study, that said that speaking in front of a crowd is considered the number one fear of the average person. I found that amazing. Number two was death. Death was number two??? That switched to the average person: if you have to be in a funeral, you would rather be in the casket than doing the eulogy."[1] It is true that the American comedian approached the matter in his humorous (and somehow morbid) manner, but it is also worth noting the truth that lies behind his words. Common people are experiencing all kinds of overwhelming stressful sensations when asked to become *sender* of a *message*, i.e.: speak in front of a *receiver* i.e., the public, as they feel exposed, naked, maybe even experiencing unpleasant feelings.

[1] http://www.youtube.com/watch?v=yQ6giVKp9ec

This paper attempts to underline some of the main aspects to be considered when dealing with such an interesting, necessary and in the same time, terrifying act, that of public speaking.

Few years ago I had the opportunity to take up teaching a course in communication techniques for first year students of the philology department. By then I had already been a teacher for a number of years, hence, used to speaking in front of a class. But this was a first time to me regarding lecturing about techniques of communication. I started doing my research covering the subject, truth be told, I have been doing it ever since, as it occurred to me that it is a topic that can be approached from infinite perspectives in infinite manners according to infinite factors.

I surrounded myself with books debating upon the subject of communication only to realise how challenging the topic is, how many people have actually been and still are interested in it, how much is yet to be said about it. But probably the most remarkable aspect of it all became the practical approach of the matter and its usefulness in human interaction.

There is an impressive number of specialists in human behaviour, psychologists, sociologists, public speakers, teachers of communication-related subject matters who author books that form the specialised literature of the communication techniques field. What all of them seem to have in common is the belief that qualitative inter-human relation and rapport is possible only by complying with a set of common sense rules, imposed by a well-supported awareness regarding the individual as a part of a community.

The main concern of the researchers in the field is the fact that the individual is likely to play the 'victim' of his condition as a 'mortal'. In less metaphorical or even dramatic terms, this means that every human being is normally expected to need and wish to interact to other human beings for whatever reasons, and be emotional (to be read as: nervous, anxious, happy, concerned, etc.) about the entire endeavour. There may be cases when we are 'dying to meet' someone, and almost dying out of stress or willing to speak in public as much as the dog loves its collar.

No matter how humans may feel towards speaking to someone, speaking in front of their fellows, there seem to be certain aspect to consider.

In one of her books, Dr. Laurie Rozakis[2] reminds us that that it is only natural and even healthy for the public speakers to display nervousness before giving speeches, as it is considered a sign that they care about doing well. In the same time, the author of the book warns her readers that too much stress and nervousness might work against public speakers, thus she considers offering a number of tips that might come in handy in dealing with the speakers' stage fright. Therefore, she advises the future public speakers to try to become familiar to the venue where they are going to deliver the speech, get accustomed to the visual aids available.

The public speakers also need to keep in mind how imperative it is to permanently attempt to obtain a perfect blend between body and mind; although this might sound like a yoga-oriented type of speech, one needs to admit the usefulness of such physical exercises especially designed to aid this body-mind harmony. Thus, the future public speakers are advised to actually perform physical work-out exercises in order to help them eliminate stress and focus better on their target. And while working with the body and the mind to achieve the purpose, the public speakers are invited also to do some 'mind-work-out', i.e. imagine themselves in the actual instance of delivering the speech in front of an audience, and, more than anything, believe that they are successful.

[2] Laurie Rozakis, *Public Speaking*, Alpha Books, USA, 1999

Another important aspect underlined refers to the audience, a very important factor in the entire communication-delivery process. Rozakis, just like every specialist in inter-human communication techniques, emphasises how imperative it is for the speakers to know their public; i.e. on the one hand, know their needs and expectations regarding the speech and the speaker, and on the other hand, know the public literally, if not all of them (as sometimes this might literally be impossible), at least a few of them.[3] In an usual public-speaking circumstance, the audience is, more likely than not, expected to behave in a supportive manner towards the speaker. "Audiences want you to be interesting, stimulating, informative, and entertaining. They don't want you to fail." [4]

That is exactly why future public speakers are advised against drawing attention towards their possible minuses regarding themselves as individuals or their speech. Thus, words like "I'm sorry I'm not such a good public speaker/ I'm not very familiar to this/this is out of my comfort zone a.s.o." are definitely to be avoided, since they are more likely to make the audience aware of the negative aspects[5] than to gain tolerance.

Focusing upon the message and the audience more than upon the medium might aid this endeavour. Therefore, the public speakers should 'forget' that they are talking in a large, unfriendly room, in front of an entire audience, who may, at times, be perceived as foe, as the one fishing for mistakes and hoping for the speaker to fail. Therefore, the public speakers should focus more on what they wish to transmit to the audience, on the message and its content, which, needless to say, must be well built, well designed.

A material which is not well-prepared by the speaker will be in danger to also be ill-delivered to the public, since a speaker who is not able to handle[6] the information he needs to transmit, will very likely display stress, anxiety, nervousness, negative stage-fright. All these will hinder the entire presentation and thus, the communicative process will suffer.

It is not always the case for public speakers to deliver a speech on subjects in their 'comfort zone'; this means that they need to take time to prepare the speech in advance, to do research, to find the perfect linguistic register to fit the presentation. No matter what the case may be, it is imperative for the speakers to design their speech in the shape of a dialogue, a cooperative type of dialogue, to always keep an open mind and consider the effects their speech might have on the public, to maintain an active listening type of behaviour, to be able to make the right decision regarding the balance between the amount of new and already known information.

According to the educational resource Management Study Guide[7] "Communication needs to be condensed down to essential facts and then put into a form that the receiver can understand in order for it to be effective. Once the message is received and understood, then a detailed discussion regarding the topic can begin. People are sent a variety of messages all day long. In order to help your message be understood you need to learn how to properly format it and present it. A communication system is only as effective as its ability to deliver the message."

[3] there are speakers who are known to welcome the people attending their speech and shake hands to as many participants as possible, in order to establish a well-desired rapport to them, to make them feel important, thus 'win them on their side'
[4] Rozakis, *idem*
[5] maybe the audience wouldn't have noticed (all of) them
[6] to be read: be familiar with, have knowledge of

[7] **quoted from *Factors of Effective Communication*, by George N. Root III, Demand Media**

http://smallbusiness.chron.com/factors-effective-communication-3183.html

Bibliography

- Rozakis, Laurie, *Public Speaking*, Alpha Books, USA, 1999
- George N *Factors of Effective Communication*, by. Root III, Demand Media, http://smallbusiness.chron.com/factors-effective-communication-3183.html
- Robinson, L., Segal, J. Ph. D., and Segal, R. M.A. Last updated: September 2014, http://www.helpguide.org/articles/relationships/effective-communication.htm

FOUR THEORIES JUSTIFYING THE USE OF DRAMA TECHNIQUES IN LANGUAGE TEACHING

Kovács Gabriella, Assistant, PhD, Sapientia University of Tîrgu Mureș

Abstract: This article presents a part of a larger research, namely a few important theories justifying the use of drama techniques in language teaching. These theories are the following: experiential learning, Csíkszentmihalyi's flow-theory, constructivist pedagogy and Goffman's theory about the presentation of self in everyday life and the interrelations and connections between playing roles on the stage and in everyday life. A part of a needs analysis is also presented confirming the arguments from the above mentioned theories regarding the usefulness and importance of drama techniques – learning by doing and playing - used in language teaching.

Keywords: drama techniques, role-plays, language teaching, interdisciplinarity, needs analysis

Introduction

This study is part of a larger research where we tried to find answers to questions referring to two main problem areas. The first refers to the connections linking the domain of theatre and drama to the domain of language teaching. Why have some actor training techniques become so popular and adaptable in the domains of education, personality development, or psychotherapy? Why is theatre the source to which language teachers – and teachers of many other subjects – so often turn for new ideas and methods? Which are those interdisciplinary connections among the domains of theatre, pedagogy, psychology, sociology and philosophy, which make such influences possible? The second problem refers to the presence and use of drama techniques in teaching English for specific purposes, where the students are mainly adults, not children. Would drama techniques be considered helpful in preparing them for specific communicative situations and various roles that they can encounter in their profession? Do they think that such activities might help them to improve their communication skills in the target language?

A part of this research is presented in this study: four important theories are discussed, which, in our opinion, support and justify the use of *role-plays (drama techniques)* in language teaching. These theories are the following: experiential learning (life-long learning based on experience), Csikszentmihalyi's (2001) *flow*-theory (and the connection between the peak experience and the learning process), constructivist pedagogy and constructive drama, and Goffman's (1999) theory about the presentation of self in everyday life (and the interrelations and connections between playing roles on the stage and in everyday life). Some of the results of a needs analysis are also presented, confirming the arguments from the above mentioned theories regarding the usefulness and importance of drama techniques – learning by doing and playing - used in teaching English for specific purposes.

Experiential learning - life-long learning based on experience

Experiential learning is based on the assumption that the efficiency of the learning process is significantly influenced by the learner's different – physical, mental, subjective, emotional, social etc. – experience related to the studied material and the circumstances in which the whole process takes place. The foundations of experiential learning were set by John Dewey in his work *Experience and Education,* and his ideas were further developed by David Kolb.

In his work *Experiential Learning – Experience as the Source of Learning and Development* (1984) Kolb developed an experiential learning model using a holistic and integrative approach, starting with the comparative study of other three related models– those of John Dewey, Kurt Lewin and Jean Piaget. In Lewin's model of action research and laboratory training, "learning, change and growth are seen to be facilitated best by an integrated process that begins with here-and-now experience followed by collection of data and observation of that experience. The data are then analyzed and the conclusions of this analysis are fed back to the actors in the experience for their use in the modification of their behaviour and choice of new experiences." (Kolb 1984:21) Kolb finds two aspects of this model noteworthy: the emphasis on the *here-and-now concrete experience* as the focal point for learning and the adequate *feedback processes*. Dewey's model of experiential learning "makes more explicit the developmental nature of learning implied in Lewin's conception of it as a feedback process by describing how learning transforms the impulses, feelings, and desires of concrete experience into higher-order purposeful action." (ibid. 22) In Piaget's model "the dimensions of experience and concept, reflexion, and action form the basic continua for the development of adult thought. Development from infancy to adulthood moves from a concrete phenomenal view of the world to an abstract constructionist view, from an active egocentric view to a reflective internalized mode of knowing."(ibid. 23)

In Kolb's opinion these three models form a unique and interesting perspective on learning and personal development. He thinks that this perspective can be characterized by the following propositions: learning is best conceived as a process, not in terms of outcomes, and it is a continuous process grounded in experience; the process of learning requires the resolution of conflicts between dialectically opposed modes of adaptation to the world; learning is a holistic process of adaptation to the world and it involves transactions between the person and the environment. According to his definition "learning is the process whereby knowledge is created through the transformation of experience". (ibid. 38)

His famous model of the experiential learning cycle is widely applied in education, including adult development.

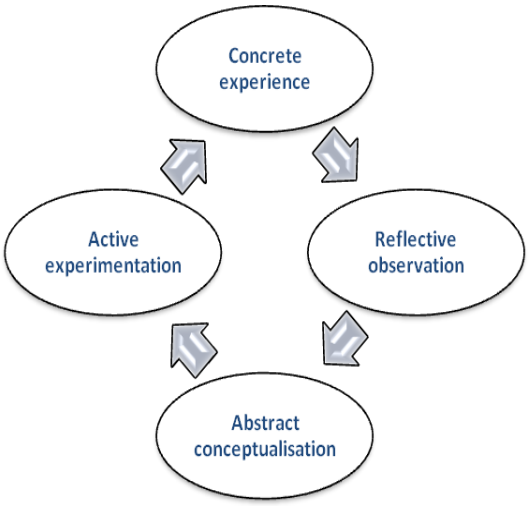

Kolb's Experiential Learning Cycle

By using drama techniques (mime, certain language games, group discussions, role plays and simulations) in language teaching, we have the possibility to create an environment where our students can experience this type of learning process. They start with a *concrete experience* which means active involvement, because according to this theory, one cannot learn by simply watching or reading about something. In the second stage – that of *reflective observation* – the participants step back from the task to discuss and review what has been experienced. This is an excellent opportunity to verbalize their feelings and opinions while communicating with other members of the group. The *abstract conceptualization* means that the learners reflect upon what they have done comparing it with what they already know - knowledge from textbooks, ideas of other colleagues, previous experience, or any other source of knowledge. In the stage of *active experimentation* the learners try to put into practice what they have learnt.

The Flow Theory – optimal experience and learning

The advantages and benefits of learning through experience have been mentioned above, but the quality of the experience and the emotional context in which the learning process takes place is also an important factor to be taken in consideration. Mihaly Csikszentmihalyi defines and discusses the optimal experience which he calls *flow* in his book *Flow – The Psychology of Optimal Experience,* which is based on "decades of research on the positive aspects of human experience – joy, creativity, the total involvement with life". (Csikszentmihalyi 1991:xi)

According to Csikszentmihalyi "we have all experienced moments when, instead of being buffeted by anonymous forces, we do feel in control of our actions, masters of our own fate. On the rare occasions that it happens, we feel a sense of exhilaration, a deep sense of enjoyment that is long cherished and that becomes a landmark in memory for what life should be like." (ibid. 3) However, this kind of optimal experience cannot be reached through "passive, receptive, relaxing times". These wonderful "moments usually occur when a person's body or mind is stretched to its limits in a voluntary effort to accomplish something difficult and worthwhile", and he underlines that "such experiences are not necessarily pleasant at the time they occur". Yet, "in the long-run, optimal experiences add up to a sense of mastery, or perhaps, better, a sense of participation in determining the content of life." (ibid. 3-4)

Csikszentmihalyi developed the theory of flow by observing and interviewing people who seem to be the masters of such optimal experiences, people who do activities which they love and enjoy most (e.g. some artists, sportsmen). He concluded that the common characteristics of optimal experience are "a sense that one's skills are adequate to cope with the challenges at hand, in a goal-directed, rule-bound action system that provides clear clues as to how well one is performing. Concentration is so intense that there is no attention left over to think about anything irrelevant, or to worry about problems. Self-consciousness disappears, and the sense of time becomes distorted" and the activity itself gives such gratifying experiences "that people are willing to do it for its own sake, with little concern for what they will get out of it." (ibid. 71)

Csikszentmihalyi created a model, which shows the most important factors and conditions that determine the quality of an experience.

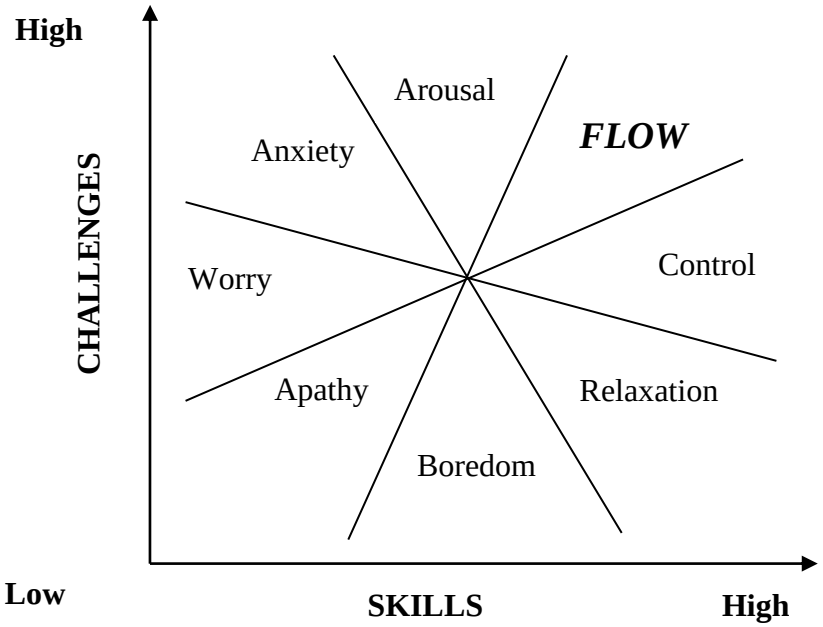

*The **flow** model (Csikszentmihalyi 1997:31)*

According to this model we can see that *flow* occurs „when a person's skills are fully involved in overcoming a challenge that is just about manageable."(Csikszentmihalyi 1997:30). There must be a balance between the person's ability to do something and the opportunities to do it. The challenge shouldn't be too high, because that might cause frustration and anxiety. On the other hand, if it is too low, people can get too relaxed or bored. Apathy appears if both the challenges and skills are low. "But when high challenges are matched with high skills, then the deep involvement that sets flow apart from ordinary life is likely to occur." (ibid. 30)

Consequently, the relationship between the learning process and *flow* seems obviously relevant. *Flow* is important because it motivates and helps the learners to perform the tasks at a higher efficiency. In order to feel more often the optimal experience they need new challenges and at the same time the continuous development of their skills. The student whose learning process consists of a succession of *flow* experiences finds that learning is a positive

activity, a pleasure, compared to those students who need external pressure, continuous encouragement and the threatening perspective of upcoming tests.

According to Goleman, students who experience *flow* are generally more efficient, because the process of mastering a skill at a higher level or acquiring new knowledge is realized in a natural way – the learners commit themselves spontaneously and voluntarily to the subject which they are interested in. They realize that for them the learning process is a source of pleasure and satisfaction – the source of *flow.* In order to maintain flow, they have to keep pushing their limits forward, which leads to high achievements. (Goleman 1995:145)

From this perspective learning appears to be a more positive process, compared to the stressful atmosphere created by test-centric schools, or the endless boredom and routine of certain classes. The flow experience can serve as a strong intrinsic motivation for life-long learning as well.

By using drama techniques in language classes, teachers have the opportunity to create circumstances in which students can learn by *doing*, through *here-and-now* experience. Learners are offered the possibility to stretch and push their limits further and develop their skills – a possibility to experience *flow*.

Constructivist Learning Theory and Constructive Drama

An important point of connection can be found between the *constructivist learning theory* and the main principles of *drama in education*.

Drama in education is a process- and personality-centred method based on pedagogical and pshychological principles, developed from the practice of "as if" games. It is often associated with reform pedagogy, which aims to develop creativity, spontaneity and communicative competence, preparing students to face real-life situations with less difficulty.

Constructivist learning, according to Elizabeth Murphy, involves "multiple perspectives, authentic activities, and real-world environments", which "are just some of the themes that are frequently associated with constructivist learning and teaching" (Murphy 1997). Murphy performed a literature review of constructivist learning and summarized its characteristics: a constructivist learning environment should present and encourage multiple perspectives and representations of concepts and content; goals and objectives should be derived in negotiation with students; teachers should act more like mentors, facilitators, tutors, coaches, monitors, or guides; opportunities, activities, tools, and environments should be provided to encourage metacognition, self-analysis, reflection, and awareness; students should be enabled to play a central role in controlling learning; learning situations and tasks should be authentic, 'real-world'-like; knowledge construction is important, and not reproduction; social negotiation, collaboration and experience is encouraged to construct knowledge; problem-solving, deep and high-order thinking are emphasized; errors represent a learning opportunity; exploration, apprenticeship, collaborative and cooperative learning should be encouraged; assessment must be authentic and interwoven with teaching. (ibid. 1997) Von Glasersfeld believes that "from the constructivist perspective, learning is not a stimulus-response phenomenon. It requires self-regulation and the building of conceptual structures through reflection and abstraction." (Von Glasersfeld in Murphy 1997) Therefore, according to the constructivist approach, the learning process itself - the road leading to understanding - is more important than the final product.

As the actor and drama teacher Gábor Takács points it out, according to both (above mentioned) conceptions learners should be helped to be able to succeed in life and accommodate themselves to their environment through the development of an adaptive knowledge. Teaching students how to be self-sufficient - to be able to develop their own

conceptions, theories and make their own decisions - is an important aspect of the educational process. The basic principle of constructivist pedagogy is that our knowledge of ourselves and the world is our own construction. This can be brought into connection with an essential principle of drama in education: the most important goal of learning is to develop and define an attitude towards a given problem. (Takács 2009:26)

Takács argues that there is not enough scientific evidence yet which could prove how knowledge is created through drama activities. But he proposes two models that could grasp the essence of this process. These would be *individual understanding* and *knowledge building through learning as a collective activity*. The second one implies that the individual internalizes the knowledge of the group, and if the individuals acquire new knowledge, they share it with the others, who utilize and internalize it. This concept results from a socio-cultural or situational approach and its main idea is that in the learning process thinking and acting takes place in a social context, therefore learning is a social process based on cooperation and interaction. Takács states that *constructivist pedagogy* and *drama in education* can play a beneficial role in reshaping and changing the educational system in a positive way. (ibid. 29)

Parallelisms between playing roles on the stage and in everyday life

Drama techniques have been developed from the experience, methods and techniques of actor training, and have been used in education and personality development (thus in language teaching as well) mainly because there are certain parallelisms between playing a role on stage and playing different roles in real life.

These connections are best shown by sociologist Erving Goffman in his work *The Presentation of Self in Everyday Life*, where he uses the imagery of theatre in order to present the relevance of human and social action and interaction. He considers his approach a dramaturgical model of everyday social manifestations. He studied the strategies used by individuals to present themselves in front of other people, the different ways in which they try to guide and control the impressions that others make of them by changing their appearance and manners. An important reason for using such strategies and practices is to avoid being embarrassed or – in certain cases – avoid embarrassing others. His dramaturgical analysis is based on the parallelisms he discovered between theatrical performances and the various roles that people take on in everyday life. In both situations there is an audience. In everyday life this would consist of other people observing the individual's performance and reacting to it. Individuals usually strive to create an idealized picture and ideal impression about themselves in the observers. (Goffman 1956)

One of the main goals of using drama techniques in education is to form and develop social skills, therefore enhancing the awareness of the art of impression-making and the art of playing different roles. In everyday social life the impression we make can be very important. The way other people see us is mainly the result of our interactions and communication skills. Drama techniques have the potential power to help us practice different ways of presenting ourselves in everyday life, offering a possibility to develop and polish the necessary skills.

It is more difficult to shape and influence - in the way we would like to - what others see in our performance or what others think of us *in a target language situation*, mostly because of the inhibitions caused by the possible language barriers, by the imperfections of our target language knowledge. We believe that his can also be helped by using role plays or simulations in the language class.

If the possibilities offered by drama pedagogy are approached from the point of view of our final goal – using drama techniques in teaching English for specific purposes – it seems

obvious that these activities can help in the development of speaking skills and the presentation of self in the target language in profession-related situations as well. According to Maley and Duff dramatic activities in a language classroom "give the student an opportunity to use his or her own personality in creating the material on which part of the language class is to be based. These activities draw on the natural ability of every person to imitate, mimic and express himself or herself through gesture. They draw too, on the student's imagination and memory, and natural capacity to bring to life parts of his or her past experience that might never otherwise emerge. They are dramatic because they arouse our interest, which they do by drawing on the unpredictable power generated when one person is brought together with others. Each student brings a different life, a different background into the class. We would like students to be able to use this when working with others" (Maley & Duff 1991:6)

Needs Analysis - Role-plays in Teaching English for Engineering

A needs analysis was conducted with 106 engineering students and engineers about their language learning needs and habits, their experience and opinion regarding role-plays and the popularity and usefulness of role-plays in learning English for specific purposes (ESP). We used the term *role-plays* in this questionnaire, because it can be considered the most widely spread of the language teaching activities defined by the umbrella term *drama techniques (mime, language games, group discussions, role plays and simulations)*, because to different extents *role-plays* can be present in all the above mentioned activity types, and because this term was considered to be more familiar for the respondents than the term *drama technique* would have been.

To the multiple-choice question "Why are you learning English?" most respondents (68) answered that it could help them in their profession. The degree of importance of other possible goals can be seen in the chart.

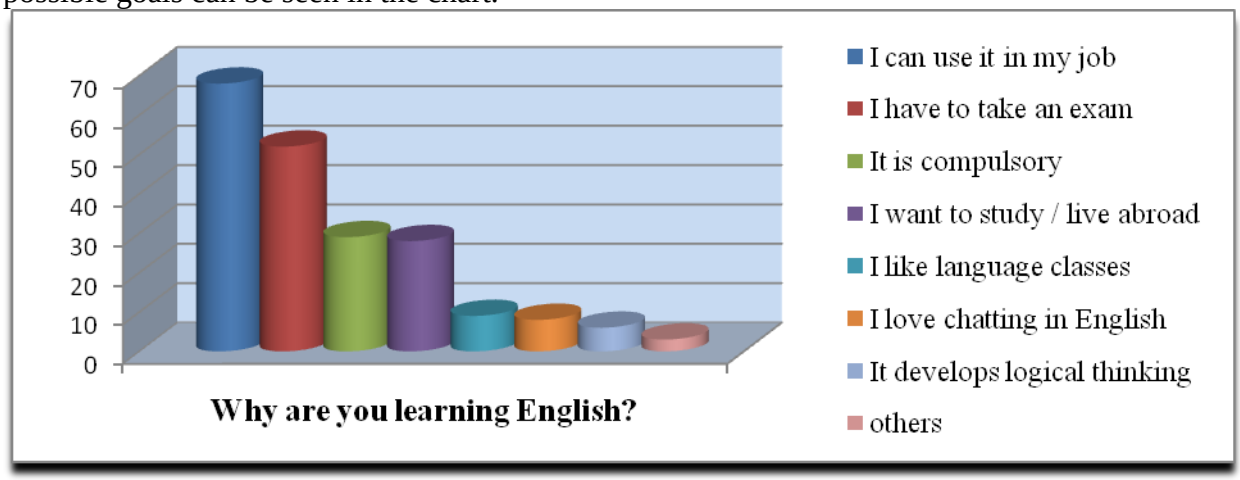

The goals chosen most frequently confirm the importance of the use of tasks developing professional communication skills.

From the answers to other questions, we concluded that there is a notable need for opportunities to practice and develop speaking skills because of the following reasons: in language exams, listening and speaking parts were considered to be the most difficult; the majority of the respondents think that their speaking skills in profession-related situations are less developed than their other skills and they do not have enough opportunities to speak English. This attracts the attention to the necessity of using more communicative activities in teaching ESP.

To a question regarding the popularity and usefulness of different classroom activities the following results emerged:

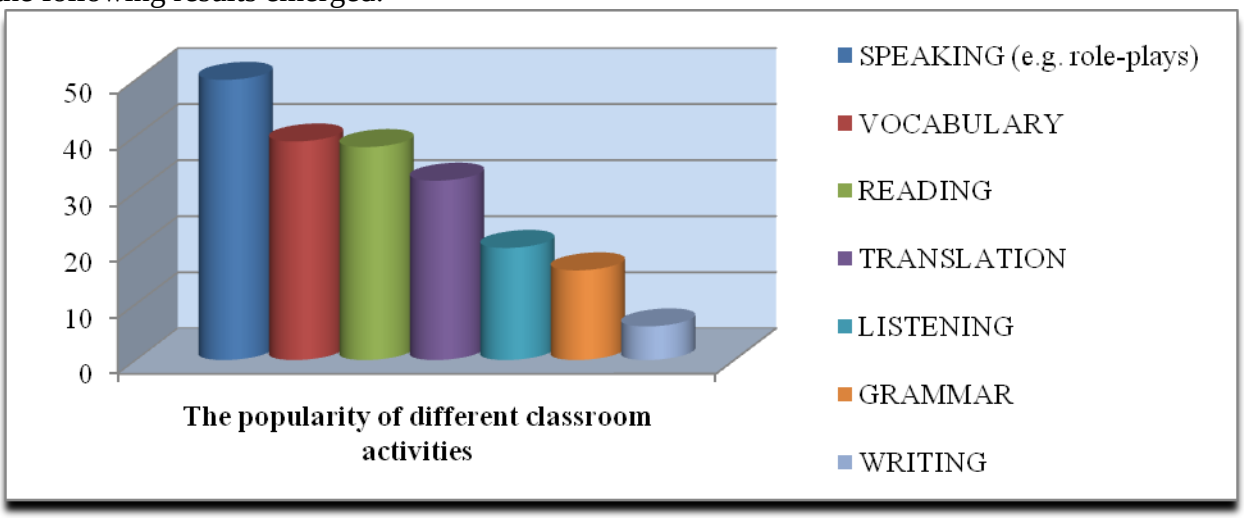

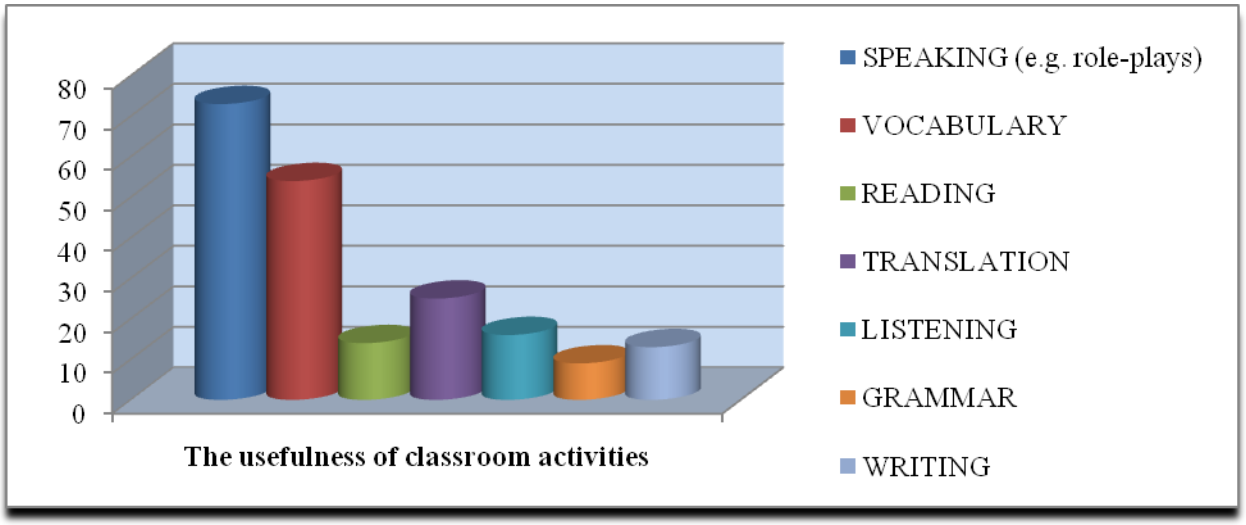

Speaking activities - role-plays included - proved to be the most popular and useful, but a significant difference can be observed between the number of people who liked them most (50 respondents) and those who considered them the most useful (73 respondents). Therefore it would be important to plan these activities in such a way as to make them enjoyable for more students. Drama techniques could be of great help in this endeavour.

In another question the respondents were asked whether they liked role-plays in ESP classes or not. 66% liked and 35% did not like them. The respondents were also asked to give reasons for their answers. The reasons they gave to the question why they like or do not like role-plays were grouped into categories. There were answers which could be and therefore were enlisted into two or even more categories.

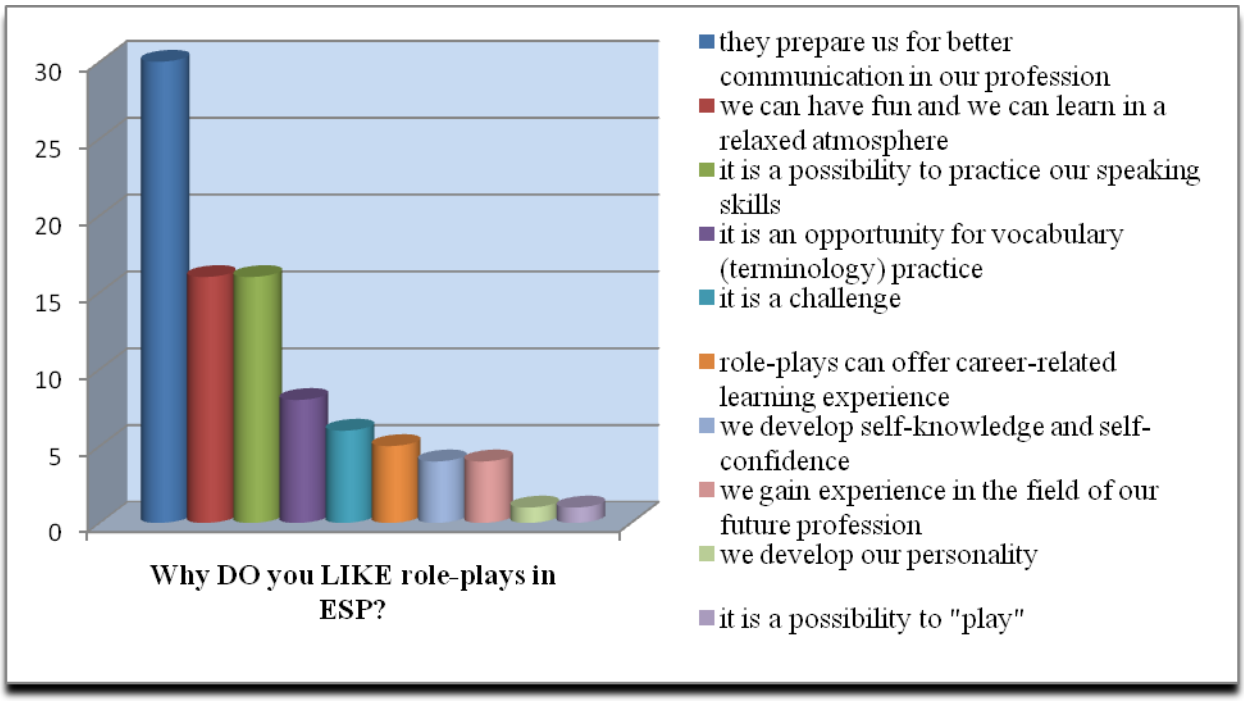
30
25
20
15
10
5
0
Why DO you LIKE role-plays in ESP?
they prepare us for better communication in our profession
we can have fun and we can learn in a relaxed atmosphere
it is a possibility to practice our speaking skills
it is an opportunity for vocabulary (terminology) practice
it is a challenge
role-plays can offer career-related learning experience
we develop self-knowledge and self-confidence
we gain experience in the field of our future profession
we develop our personality
it is a possibility to "play"

A great number of respondents like role-plays in ESP because they think these activities prepare them for better communication in different profession-related situations. A lot of them like this type of activity because they feel more relaxed and like to have fun while studying. The development of speaking skills and vocabulary (terminology) practice were also frequently mentioned.

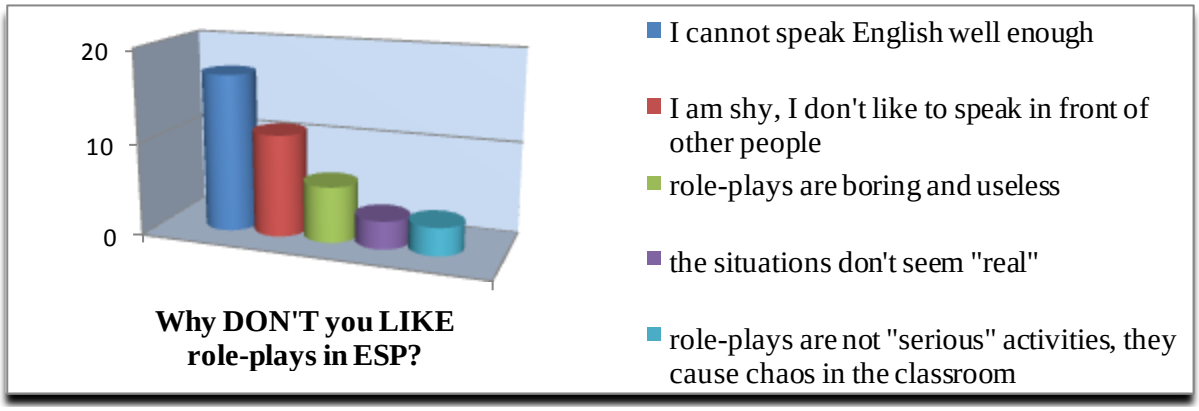
20
10
0
Why DON'T you LIKE role-plays in ESP?
I cannot speak English well enough
I am shy, I don't like to speak in front of other people
role-plays are boring and useless
the situations don't seem "real"
role-plays are not "serious" activities, they cause chaos in the classroom

The reasons given by the respondents who do not like role-plays in learning ESP must be seriously analysed and taken into consideration in the development and planning of such activities, because one of the main goals of development would be to eliminate these problems.

Regarding the most frequently mentioned problem, role-plays should be more suitable to the level of the group so that they would not cause frustration. In this way the participants would soon realize that this is a great opportunity for practicing speaking. Shyness and fear of speaking in front of the others can be overcome if we manage to create a friendly atmosphere where the students feel emotionally safe and ready to help each other. To make the role-plays seem “boring” or “useless” can be a great challenge for the teacher. Here the warm-up phase preceding the “main activity” gains more relevance. It is also important to carefully choose the topic, according to the needs and interests of the group. This helps to create the feeling of “reality”. If everybody is actively involved and interested in the activity there should not be

more "chaos" or disciplinary problems than in any other profession-related situation. The use of ideas and techniques from the field of drama in education could be of great help in improving the quality and popularity of role-plays in ESP.

Another question referred to the usefulness of role-play activities in ESP classes. The respondents were asked whether they considered them useful or not. 94% of them considered them useful and only 6% thought they were not useful. They were also asked to give reasons for their answers. The reasons they gave to the question why they consider role-plays in ESP useful were grouped into categories. There were answers which could be and therefore were enlisted into two or even more categories.

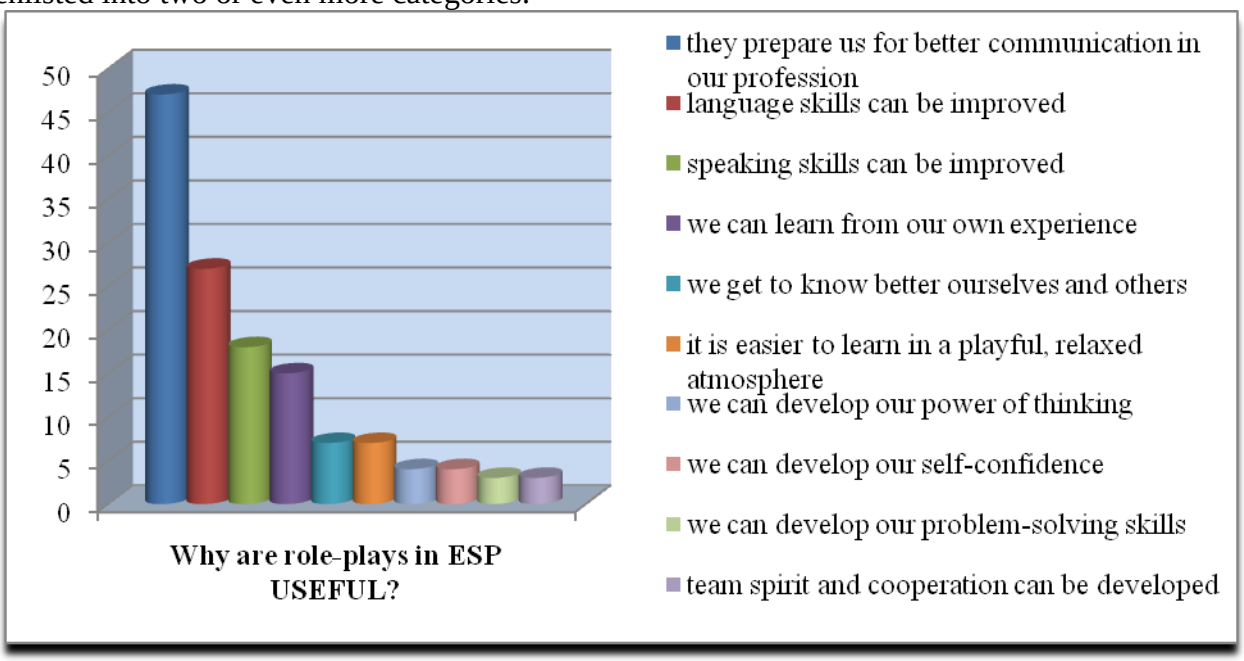

We can see that the reasons given to support the usefulness of role-plays in learning ESP confirm the ones from the specialized literature. It is important to emphasize that the vast majority of the respondents think that role-plays are useful, even those who do not like them. From the 35 people who declared that they did not like role-plays only 6 did not consider them useful. This fact draws the attention to the necessity of better planning and development of these classroom activities in order to make them enjoyable to almost all of our students. Otherwise role-plays may not serve their purpose adequately.

Conclusions

The most important benefit of using drama techniques in education is that they prepare the participants for real-life situations through experience, experimentation and joyful activity. The theories discussed in this study support the essential advantages that drama activities (role-plays) offer: a safe environment where the participants can speak and act free of constraints and inhibitions, can discover their needs, skills and talents, can learn to find and identify the objective truth. They have the possibility to create their own ideas and images of the world, and develop their senses and reflectiveness.

Drama techniques are regarded as an effective alternative tool in developing the learners' communicative competence in the target language and their ability to perform certain roles in the possible "scenes" of everyday life or their future professions. The majority of the adult learners who study English for specific purposes like these activities, they find

them useful, and are aware of the fact that role plays and simulations help them prepare for their future profession.

Bibliography

Csikszentmihalyi Mihaly (1991) *Flow – The Psychology of Optimal Experience*. Harper Perennial – A Division of Harper Collins Publishers

Csikszentmihalyi Mihaly (1997) *Flow – The Psychology of Engagement with Everyday Life*. Basic Books – A Division of Harper Collins Publishers

Goffman, Erving (1956) *The Presentation of Self in Everyday Life.* University of Edinburgh

Goleman, Daniel (1995) *Érzelmi intelligencia*. Budapest, Háttér Kiadó

Kolb, David A. (1984) *The Process of Experimental Learning*. In: Kolb D.A. (szerk.) *The Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. Englewood Cliffs, Prentice-Hall

Maley, Alan and Duff, Alan (1991) *Drama Techniques in Language Learning – A resource book of communication activities for language teachers*, Cambridge: Cambridge University Press

Murphy, Elisabeth (1997) *Characteristics of constructivist learning & teaching*. - *Constructivism: From philosophy to practice.* Retrieved September 30, 2014, from http://www.ucs.mun.ca/~emurphy/stemnet/cle.html

Takács Gábor (2009) *„Konstruktív" dráma, avagy a tanítási dráma kapcsolódása a konstruktív pedagógia néhány alapfogalmához.* In: Deme János (szerk.) (2009) *Színház és Pedagógia - „Konstruktív" dráma*. Budapest, Káva Kulturális Műhely, AnBlokk Egyesület. pp. 26 - 44.

DRAWBACKS OF THE PRINCIPLE OF ANALOGY IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES. THE IRREGULAR PLURAL OF NOUNS

Lavinia Seiciuc, Assist. Prof., PhD, "Stefan cel Mare" University of Suceava

Abstract: Languages change over time due to a series of factors, wherein the most important is the influence of the substratum, which acts both on the form and the semantic contents of a word or grammatical structure. One of its most important aspects is the principle of analogy, the main cause for the "regularization" of irregular forms; this process was active diachronically, as we notice in the historical research of languages (e. g. the process that changed Latin into Romance languages), but is still active synchronically in foreign languages classes, when students tend to replace irregular forms with "regular" ones. Our study will try to identify the main issues concerning the principle of analogy in teaching Romance languages by comparing them to the historical changes in Romance linguistics.

Keywords: linguistic change, substratum, ethnolinguistic factor, analogy, foreign languages.

1. Linguistic changes are due to a series of historical circumstances, but mostly to the ethnolinguistic factor, which is associated with the linguistic and cultural particularities of the substratum. Concretely, the named factor consists of two aspects called *bases*: the *phonological* one which generally concerns the form, and the *psychological* one which mostly concerns the meaning of a word. Such an assertion would nevertheless be extremely simplistic and incomplete, as both bases can affect both linguistic plans (for example in isolated changes, folk etymology, complementarity, etc).

The latter of the two bases is most relevant to our discussion, as human psychology represents one of the most important causes for linguistic change. It appears in a wide range of forms, but mostly under the form of analogy, which is the manifestation of the need for logical understanding and usage of language.

In other words, when learning a foreign language we tend to: a. adapt it to our own linguistic habits that are specific to our own mother tongue, and b. adapt unknown foreign forms to the 'older' foreign forms we already know. While the former tendency mostly affects the syntactic and lexical levels, the latter is more visible in morphology.

2. The principles we have just formulated apply both to the history of modern languages and to the process of acquiring a foreign language in class. From a historical viewpoint, the comparison to one's native language has produced specific forms which set apart one language from the genetically related ones, causing divergent evolutions; let us compare, for example, the compound numeral *eighty* in Latin and the corresponding forms in several Romance languages:

Latin	*octoginta*[1]

1 See our analysis in Gina Măciucă (ed.), *Identitatea lexicală şi morfologică a limbii române în contextul multilingvistic european. Consonanţe şi disonanţe*, II: *Substantivul*, chap. II: *De la latină la limbile romanice* (p. 301-357), Editura Universităţii „Ştefan cel Mare", Suceava, 2013.

Catalan	*vuitanta*
French	***quatre-vingts***[2]
Italian	*ottanta*
Portuguese	*oitenta*
Romanian	***optzeci***
Spanish	*ochenta*

The forms in the table are quite relevant: while Catalan, Italian, Portuguese and Spanish conserve the Latin form *octoginta* (with the corresponding phonetic changes), in French and Romanian we encounter different forms, created under specific pattern, while using the Latin linguistic material.

The vigesimal system is considered to be of a Celtic origin in French, as proved by the similarities with the systems in some modern Celtic languages (Welsh, Irish, Scottish, Breton), with the traditional English numbers (a *score* means "twenty") or with other European languages that had a certain Celtic element during the era of their formation or consolidation (s. a. Basque and possibly Danish, some Slovenian and certain Albanian dialects, etc.)[3]. On the other hand, the Romanian term *optzeci* is a compound word whose elements are *opt*, "eight", and *zeci*, "tens". A similar pattern can be found in Albanian, with some exceptions, and in Bulgarian and other South Slavic languages, so we can only point to the manifestation of the Balkan Sprachbund in the Romanian area.

3. Comparison to the previously acquired forms of a foreign language usually produce changes that may be similar in various related languages, as the common mechanism is based solely on two aspects: model and intuition. If repeated in different contexts, the model becomes a pattern; any form that does not fall into the pattern is perceived as insolite or just wrong, so there is a tendency to "correct" such forms. We see it clearly if we compare, for example, some forms adapted in Vulgar Latin to the ones used in Classical Latin; in our example, the "mould" consists in the declension of the numerals and adjectives of three terminations, and the "raw material" in the declension of the demonstrative pronoun *ille*, the etymon of both the 3rd person personal pronouns and definite articles in Romance languages (and some demonstrative forms, too), as well as the declension of the possessive adjectives *noster* and *vester*:

	Classical Latin	Vulgar Latin
one (m., f., n.)	*un<u>us</u>, -<u>a</u>, -<u>um</u>*	*un<u>us</u>, -<u>a</u>, -<u>um</u>*
tall (m., f., n.)	*alt<u>us</u>, -<u>a</u>, -<u>um</u>*	*alt<u>us</u>, -<u>a</u>, -<u>um</u>*
that (m., f., n.)	*ill**e**, illa, ill**ud***	*ill**us**, illa, ill**um***
our (m., f., n.)	*nost**er**, nostra, nostrum*	*nostr**us**[4], nostra, nostrum*

2 Though "regular" forms such as *septante, oitante/octante/huitante* or *nonante* have been in use in France alongside the vigesimal ones, and still are, at least some of them, in some countries such as Switzerland or Belgium

3 Stig Eliason, *Old Danish vigesimal counting: A comparison with Basque*, in Antje Hornscheidt *et. al.* (coord.), *Grenzgänger. Festschrift zum 65. Geburtstag von Jurij Kusmenko*, Berlin, Nordeuropa-Institut, 2006, pp. 91-110.

4 The change is facilitated by the oblique or objective forms, such as *nostrum, nostro* or *nostri*, etc. Nevertheless, we need to accept that Western Romance languages tend to inherit the accusative forms (fused with prepositional ablative in

your [pl.] (m., f., n.)	***ve*st*er***, ***ve****stra*, ***ve****strum*	***vo*str*us***, ***vo****stra*, ***vo****strum*

The change we see in the Nominative desinences is due to the analogy with what appears to be "regular forms", i. e. words that establish a recurring pattern for the three genders: *-us, -a, -um* respectively for masculine, feminine and neutral. This linguistic change is common to all the areas where Romance languages appeared, as we can conclude from the following table:

English	*your* [pl.] *son*
Classical Latin	*filius vester* or *vester filius*
Vulgar Latin	*filiu- [ille] vostru-* or *[ille] vostru- filiu-*
Catalan	*el vostre fill*
French	*votre fils*
Italian	*il vostro figlio*
Portuguese	*o vosso filho*
Romanian	*fiul vostru*
Spanish	*vuestro hijo*

All the examples we have shown above are related to the principle of analogy, albeit to one's native tongue or to certain structures one has already learned in a foreign language (in our case we refer to our ancestors who needed to learn Latin). Fortunately, things have changed for the better in the last two thousand years, so studying a foreign language in our times is not as challenging as it used to be; the risk of applying incorrectly the principle of analogy is fairly diminished due to the huge amount of information available in textbooks and online pages.

Still, the temptation of leveling will lead some of the students directly into the linguistic trap of, let's say, regular declension or conjugation; it is not uncommon to hear or see forms like *oxes, gooses, mouses* or *singed, eated, holded* instead of the correct forms *oxen, geese, mice, sang, ate, held,* etc. And if we go back to the Romance languages, three major issues prevent the students from speaking them correctly: the plural of nouns, the irregular verbal forms and the sequence of times. Our paper will try to examine the first issue, i. e. the irregularities in the formation of plural and the tendencies of leveling in both native speakers and foreign students.

4. While certain languages such as Catalan, Portuguese and Spanish put little or no problems to the "apprentice" where the plural of nouns is concerned, French, Italian and especially Romanian can discourage anyone from learning them as foreign languages. The irregularities in the former group are very few. In Spanish and Catalan, the changes are mostly seen in writing: Sp. *una raíz – unas raíces, el corazón – los corazones*, Cat. *la dona – les*

Vulgar Latin), so the forms we mention in the table might have had a scarce circulation in Western Romania; in Eastern Romania, though, their former presence is fully justified by the forms in Italian and Romanian, two languages that tend to inherit the nominative case, as shown by the nominal declension in the plural (Lat. *lupus-lupi*, It. *lupo-lupi*, Rom. *lup-lupi*).

dones; graphic alternations are also present in certain Portuguese nouns ended in *-m*: *um homem – uns homens*. Some phonological changes may occur in Portuguese: Port. *uma canção – umas canções*. Other than that, the plural of nouns is perfectly regular. But while an analogical form such as *canções* is, obviously, wrong, for Portuguese nouns the plural is hesitant, so multiple variants are accepted and/ore used by native speakers: *ancião – anciãos/ anciães/ anciões*, *ermitão – ermitãos/ ermitães/ ermitões*, *sultão – sultãos/ sultães/ sultões*, etc. So the principle of analogy is still at work in the living language, in a hesitant attempt to regularize such forms.

5. In French things become somewhat more complicated, as certain nouns receive the desinence *-x* instead of *-s* in the plural, sometimes causing changes in pronunciation: Fr. *un travail – des travaux, ciel – cieux, un château – des châteaux, un feu – des feux*, etc. Not to mention *oeil – yeux* or the nouns with a regular plural in writing, but with a different pronunciation from what we would expect: *oeuf – oeufs*, *boeuf – boeufs*, *os – os*, where the final consonant [f], respectively [s], is pronounced in the singular, but muted in the plural. Analogy would make students in French classes follow the *-s* rule, adding the desinence to any noun, independently of its type: *travails, ciels, feus*, etc. The *-x* orthography is a conventional one in French, as it was used in ancient text as an abbreviation for *-(l)us* after a vowel, in certain manuscripts (and later prints). It later replaced the desinence *-z* (pronounced [ts]) in the plural of certain words, such as *neveu* (< Lat. **nĕpōtem**), whose plural form in the oblique case (*cas régime*) was *neveuts* > *neveuz* > *neveux*. The next fragments[5] will show some samples:

Del déport du viel antif,
*De deus **biax** enfans petis,* [*biax = biaus*, in modern French: *beaux*]
Nicholete et Aucassins,
Des grans paines qu'il soufri,
Et des proueces qu'il fist
Por s'amie o le cler vis ?
***Dox** est li cans, **biax** (est) li dis,* [*dox = dous*, in modern French: *doux*]
Et cortois et bien asis.

Aucassins li biax, li blons,
*Li **gentix**, li amorous.* [*gentix = gentilus*, in modern French: *gentil*]

*Si nos dona tant del sien, que nos li eûmes en covent, se vos veniés ci, nos vos desisiens que vos alissiés cacier en ceste forest ; qu'il i a une beste que, se vos le potiés prendre, vos n'en donriiés mie un des 40 menbres por cinc **cenz** mars d'argent, ne por nul avoir* [*cenz = cents*, in modern French: *cents*]

6. Some irregular plural forms appear in Italian, too. The rule of thumb for the formation of plural forms in Italian is to replace the *-a* with an *-e*, while the *-e* and the *-o* are replaced with an *-i*, following the situation of the nominative forms in Latin. But things are far more complicated. Masculine nouns ending in *-a* take *-i* in the plural: It. *tema – temi*. When a noun ends in a stressed vowel or *-i*, it is invariable: It. *città – città, gioventù – gioventù, crisi -*

5 From *Aucassin et Nicolete*, F. W. Bourdillon (ed.), Manchester University Press, London-New York-Bombay, 1919, available on http://archive.org/stream/aucassinetnicole00bouruoft/aucassinetnicole00bouruoft_djvu.txt.

crisi, etc., and the same thing happens to foreign words such as *il sport – gli sport, il club – i club*, etc. Further, there are some nouns called "*sovrabbondanti*", i. e. nouns with two forms in the plural (and, obviously, two different meanings): It. *il braccio – le braccia* (the arms of a human) / *i bracci* (the arms of the armchair or parts of an object: a cross, a building, a chandelier, etc.). With masculine nouns ending in *-ci* or *-gi*, rules are rather complicated: It. *medico – medici, amico – amici, fago - fagi*, but *mendico – mendichi, dialogo – dialoghi*... And the exceptions do not end here[6].

The main issue caused by the principle of analogy in Italian classes concern the last two categories; in the case of the *sovrabbondanti*, students will be tempted to ignore the "irregular" form in *-a*, which follows the plural of neutral nouns in Latin (Italian grammars do not admit to the existence of a neutral category in this language). Many grammars speak instead of irregular nouns that change gender from singular to plural, but they are in fact a perfect example of neutral nouns ended in *-a* in the plural; they behave like masculine nouns in the singular, and like feminine ones in the plural[7], as we see from the agreement of the modifiers: *centinaio – centinaia, riso – risa, uovo – uova, mille – mila*, etc.

The second case is far more difficult to manage, as it does not appear to exist any reliable rule to follow. Generally, most grammars indicate that paroxytone words preserve the velar consonant in the plural (*palco – palchi*), while proparoxitonouswords suffer palatalization from velar to affricate (*medico – medici*). But there are some notable exceptions to both categories, such as: *amici, greci, laici, porci, fagi, carichi, pizzichi, analoghi, arcipelaghi, cataloghi, dialoghi, naufraghi*, etc. Besides, competing forms exist in some cases in Italian, as many names and adjectives ended in *-co* o *-go* have two forms of plural in use, with no semantic or syntactic differences between them: *cauco, greco, osco, caduco, lombrico, opaco, bolscevico, farmaco, parroco, stomaco, monarco, sindaco, traffico, chirurgo, demiurgo, mago, drammaturgo, esofago, sarcofago*, etc. Many of the exceptions we have mentioned are words that are used with high frequency in day-to-day conversation, which proves once more that leveling is a tendency that is still active.

7. Romanian is the most irregular among the Romance languages, as it not only has a vocalic system in plural declension (with at least 5 desinences: *-e, -le, -i, -uri* and *-ă*), but their usage is prone to a variety of exceptions in all nominal classes, and, besides, there are certain vocalic alternations within the root itself.

The rule of thumb in Romanian would be very similar to that in Italian, i. e. 1st declension nouns ended in *-ă* or *-a* take an *-e* in the plural form, while 2nd and 3rd declension nouns take *-i* in plural. But this is just the tip of the iceberg, as following such a rule would end in countless mistakes.

First, because inside every declension nouns vary in gender; second, because phonological changes and analogy have led to what is known as vocalic alternations or apophony, as well as to some consonantic changes.

7.a. The 1st declension in Romanian contains three types of nouns: feminine ones ended in *-ă*, feminine nouns ended in tonic *-a* and a few masculine nouns ended in *-ă*. Each type forms its regular plural in a different way, respectively in *-e*, *-le* and *-i*:

casă (fem.) – *case*
basma (fem.) – *basmale*

6 See also the nouns and adjectives ending in *-cia, -gia, -io, -cio, -gio, -glio, -cie, -gie, -glie, -ista, -llo*, etc.
7 This is exactly the behavior of neutral nouns in Romanian.

tată (masc.) – *taţi*

There are some exceptions to the rule, as a number of feminine ones ended in *-ă* will take the desinence *-i* in the plural form, usually those nouns whose root ends in an occlusive dentoalveolar or velar sound: *stradă-străzi, barcă-bărci, vacă-vaci, dungă-dungi, poartă-porţi*, etc. Traditionally, certain feminine nouns ended in tonic *-a* used to receive an *-i* in plural, and some of these forms are still used sometimes: *manta-mantăi* or *măntăi*.

The second declension is formed mostly of masculine and neutral nouns ended in consonant (and a handfull ended in *-i*, *-o* or *-u*); the general rule is that masculine nouns take *-i* and neutral take *-uri* in their forms of plural:

bărbat (masc.) – *bărbaţi*
picolo (masc.) – *picoli*
crai (masc.) – *crai*
fiu (masc.) – *fii*
cîmp (neut.) – *cîmpuri*[8]
solo (neut.) – *solouri*
beci (neut.) – *beciuri*
sacou (neut.) – *sacouri*

The first issue for the foreigner who wants to learn Romanian concerns the gender distinction. How do we know if a noun is masculine or neutral? Well, we don't, unless we open a dictionary. As simple (or complicated) as that. Furthermore, the rule we presented above has lots of exceptions, as nowadays many neutral nouns tend to take *-e* instead of *-uri* in the plural form, as neutral nouns in Romanian agree as masculine in singular and as feminine in plural: *act-acte, calculator-calculatoare, cabinet-cabinete, cuvînt-cuvinte*. Besides, in modern days we experience a strange phenomenon by which certain neutrals in technical terminology become masculine, thus changing their entire paradigm: *element-elemenţi, robinet-robineţi, segment-segmenţi*, etc., which complicates things even further. There are some neutral nouns which accept both forms in the plural with no semantic implications: e. g. *chibrit-chibrite/ chibrituri*.

Another desinence was frequent in Old Romanian for certain neutral nouns, preserved only in the declension of the word *ou* ("egg"), whose plural form is *ouă*; in older texts we can find numerous neutral nouns and adjectives forming plural with the help of this desinence *-ă* which was directly inherited from Latin neutrals: *cară, fiară, nouă*, etc.

The 3rd declension in Romanian nouns is a mixture of mostly feminine and masculine nouns (and some neutrals) ended in *-e* in singular, which normally form their plural with the desinence *-i*, directly inherited from the Latin nominative (as are all of the above): *floare* (fem.) – *flori*, *cîine* (masc.) – *cîini*, etc. Some of them, though, are invariable: *elice, carapace, iesle, nume*.

7.b. We have started the discussion about the difficulty posed by Romanian plurals by stating that there were two main issues, one regarding the gender of the nouns, as we have discussed above, and one caused by certain phonetical changes that take place during the declension of a noun.

8 Some nouns were traditionally masculine (or have undergone a period of accomodation) and they remain so in certain expressions, such as *a bate cîmpii*, "to beat around the bush", where *cîmp* is masculine instead of neutral.

In Romanian, nouns apophony appears as an *e-umlaut* or as an *i-umlaut*, i. e. as a regressive metaphony triggered by the desinences *-e* or *-i* in the plural of these nouns, leading to the raising of the vowel *a* in the root (albeit as a solitary vowel or as the vowel of an ascending diphthong). Let us take a look at some examples:

fată – fete [*a>e*: e-umlaut]
iapă – iepe [*ja>je*: e-umlaut]
stradă – străzi [*a>ă*: i-umlaut]
seară – seri [*ja>e*: i-umlaut]
oaste – oşti [*a>ă*: i-umlaut]
băiat – băieţi [*a>e*: i-umlaut]
iarbă – ierburi [*ja>je*: i-umlaut]
blană – blănuri [*a>ă*: i-umlaut]

Things would be relatively easy to understand and memorize if we knew that every vowel will close due to the influence of the vowel in the desinence, except that it doesn't happen all the time. It sometimes occurs in patrimonial words and sometimes in neological words; but sometimes it just doesn't occur at all, so there isn't any reliable rule for such changes:

apă – ape
rază – raze
balustradă – balustrade
vacă – vaci
coapsă – coapse
soldat – soldaţi

Furthermore, there are some nouns that accept both plurals, with or without umlaut, but with semantic differences, s. a. *coardă – coarde* ("strings", as in *string quartet*, for instance) and *corzi* ("strings" in general, "ropes"). Historically speaking, the i-umlaut was far less generalized than it is today, as many feminine nouns in this category used to take an *-e* in their plural: *strade* instead of modern *străzi*, *şcoale* instead of *şcoli*, *boale* instead of *boli*, etc., according to the Latin pattern for the first declension.

A certain number of words (usually neutral nouns) suffer an e-umlaut that causes the lowering of the vowel in the root, producing the diphthongation of an *o* in the last syllable before the desinence: *ajutor-ajutoare, contor-contoare, tractor-tractoare*.

Some consonants suffer palatalization due to the palatal character of the plural desinence, especially in the case of the *yod*; as we see in the examples above, there are some patterns of change in the consonants: *t>ts, d>z, c>tʃ, g>dʒ*, i.e. occlusive consonants are replaced by their corresponding affricate (in the case of the consonant *d*, its corresponding affricate *dz* has disappeared from modern Romanian). Phonological changes in the consonants always lead to graphic changes, so another problem appears in the path of those who try to learn Romanian.

Leveling tendencies might be different in Romanian classes according to the native language of the students. Italians recognize the similarities between the two languages and they will be tempted to apply the rules of their own languages, especially in common words, which leads to unacceptable forms in modern Romanian such as *strade, şcoale, seare, ierbe*, etc. For the rest of the foreigners, the formation of the plural in Romanian will remain a

mystery for a long time, as it does, unfortunately, for many Romanian native speakers who are unable of learning the correct forms of nouns in their mother-tongue.

8. Drawing the line, we have no choice but to accept that analogy is still at work in all the languages we have mentioned, especially in Italian and Romanian, where "regular" and "irregular" forms still compete in some cases. While the case is almost closed for the Western Romance languages, which solved the problem by simply adding the *-s* desinence to the nouns or adjectives[9], in Eastern asigmatic România different forms still compete when plural is concerned, as the leveling tendency competes with the historical evolution of words. While analogy may work in the benefit of the teachers and students in forming models and patterns (and this is how we usually teach and learn grammatical structures in foreign languages in an organized schedule), it can also become a "trap" in which students will fall every time they encounter an unknown word, so permanent contact with a foreign language and with its irregularities is the only solution to the problem.

References

Albright, Adam, *The morphological basis of paradigm leveling*, in Laura Downing, Tracy Alan Hall, Renate Raffelsiefen, (eds.), *Paradigms in Phonological Theory*, Oxford University Press, 2005, pp. 17–43

Eliason, Stig, *Old Danish vigesimal counting: A comparison with Basque*, in Antje Hornscheidt, Kristina Kotcheva, Tomas Milosch, Michael Rießler (coord.), *Grenzgänger. Festschrift zum 65. Geburtstag von Jurij Kusmenko*, Berlin, Nordeuropa-Institut, 1. Auflage, 2006, pp. 91-110

Hock, H. H., *Principles of Historical Linguistics*, Mouton de Gruyter, The Hague, 2nd edition, 1991

Hurford, James R., *Language and number. The emergence of a cognitive system*, Oxford / New York, Basil Blackwell, 1987

Klausenburger, J., *Morphologization: Studies in Latin and Romance morphophonology*, Max Niemeyer, Tübingen, 1979

Mánczak, W., *Tendences générales des changements analogiques*, "Lingua", 7, 1958. pp. 298–325 and 387–420

Penny, Ralph, *A History of the Spanish Language*, Cambridge University Press, Cambridge, 2nd edition, 2002

Pinker, Steven, *Words and Rules: The Ingredients of Language*, Basic Books, New York, 1999

Seiciuc, Lavinia, *De la latină la limbile romanice*, in Gina Măciucă (ed.), *Identitatea lexicală şi morfologică a limbii române în contextul multilingvistic european. Consonanţe şi disonanţe*, II: *Substantivul*, Editura Universităţii „Ştefan cel Mare", Suceava, 2013, pp. 301

9 Also see Ralph Penny's *A History of the Spanish Language*, Cambridge University Press, Cambridge, 2nd edition, 2002, pp. 126 *et seq*.

HIGH, LOW OR IN-BETWEEN? CULTURAL CONTEXT AND GREETINGS. A STUDY ON JAPANESE AND ROMANIAN

Magdalena Ciubăncan, Assist. Prof., PhD, "Dimitrie Cantemir" University of Bucharest

Abstract: Starting from Edward Hall's distinction between high-context cultures and low-context cultures and from the corresponding characteristics of each type of culture (Hall, 1976), I analyse the role that context plays in various types of greetings in Japanese and Romanian. While Japan is given as a typical example of a high-context culture, the case of Romania still needs to be investigated. My paper is an attempt to demonstrate that, when one takes into account the role of context in communication, the distinction high/low should not be regarded as a clear-cut dichotomy, defining opposing spaces, but more as referring to the extremes of a continuum on which certain segments are activated at certain times. Romanian culture and the way in which cultural characteristics are reflected in greeting expressions in the Romanian language are somewhere between these two extremes, reflecting a blend of high-context substance and low-context forms of expression.

Keywords: high-context culture, low-context culture, greeting expressions, cultural continuum.

1. Introduction

An important part of our everyday interaction with others, greeting expressions are often taken for granted and used automatically, while their semantic content is almost forgotten or ignored. The importance of the role that greetings play in human societies is, however, undeniable. Were it not for greetings, human relations would not develop smoothly, as one of the main roles that greeting expressions play is that of eliminating possible tensions from the communication between people. An illustrative example comes from a news report published in The Japan Times on February 24, 2014. The report covers an incident which occurred in Nagoya (Japan), where a man rented a car and later intentionally ran over 13 people. The man admits to being guilty and confesses that he wanted to kill people with the car, but what is relevant to our paper are the comments of his neighbours, who declared: "He was not the kind of person who would cause such an incident. […] He would always greet people.[1]" (our emphasis). The act of greeting, as can be seen from this statement, is associated with not having the intention – or the ability – to do harm. Greeting people means that one is not violent or aggressive and that he wants to establish a certain kind of relationship with his interlocutor, and through the act of greeting he establishes the ground for such a relationship.

2. Towards a definition of greetings

Greetings are some of the most common expressions that we use every day, and yet, a definition of greetings is still a matter of debate among specialists. If we take into account

[1] http://www.japantimes.co.jp/news/2014/02/23/national/crime-legal/driver-held-after-running-over-13-pedestrians-in-nagoya/#.U8fIp5R_t9V (accessed on July 10th, 10:48 hours)

various dictionary definitions, a greeting is "a polite word or sign of welcome or recognition"[2] or "something that is said or done to show people that you are happy to meet or see them […] a message that expresses good wishes to someone"[3]. Thus, among the characteristics that greeting expressions have, we find: politeness, good wishes and welcoming, recognition of somebody, feelings of happiness. The semantic and functional areas covered by greeting expressions appear to be rather large, hence the difficulty of coming up with a unitary definition.

2.1. Previous studies

The act of greeting has been studied form various perspectives, such as the ethological one, the ethnological one or the linguistic – pragmatic one, but the common idea that surface the great majority of all types of research is that greeting expressions are used in order to signal that one has no aggressive intentions, thus creating a comfortable environment for the relationship between interlocutors. Following Duranti (Duranti, 2009), we will take a brief look at the main theoretical approaches to greetings and greeting expressions.

Researchers studying animal behavior have claimed that greetings exist not only in the human world, but also among other species, the common ground being that both humans and animals live in a permanent state of potential aggression and greetings have developed as "rituals of appeasing and bonding that counteract potentially aggressive behavior in face-to-face encounters" (Duranti, 2009: 64). Body language is the type of non-verbal communication that best illustrates the statement above. One of the most common forms of non-verbal greeting is, in western cultures, handshaking. Although the origins of handshaking have not yet been agreed upon[4], the meaning behind the gesture seems to have been similar, regardless of the culture where it occurred: handing over goodness, showing that one is unarmed and has no evil intentions or showing equality and respect. Handshake is, above all, a sign of goodwill and mutual respect, showing that the two participants in the interaction have no hidden evil thoughts. Handshaking is often associated, in Western cultures, with eye contact. Although eye contact does not get the same interpretation in all cultures, its presence – or absence – is equally important. Thus, while in Western cultures the presence of eye-contact suggests honesty, confidence or respect, in Asian cultures it is often perceived as a sign of aggression and confrontation. Regardless of the type of non-verbal greeting employed – smile, bow, pat, hug, nose-rub, kiss, etc. – the message which is transmitted is the same: lack of aggressive behavior, leading to the development of a smooth relationship.

Although non-verbal communication is not the main focus of our paper, it cannot be overlooked when analyzing human interaction. However, we will not go into further details regarding gestures used in greeting exchanges, but move forward and briefly refer to the view of the speech act theorists. Malinowski (1923:315) defines an expression of greeting such as 'How do you do' as a special kind of speech that is called 'phatic communication', "a type of speech in which union is created by a mere exchange of words". These words do not have any semantic content; instead, they fulfill a social function. For Searle and Vanderveken (1985:215), 'greetings' are marginally illocutionary acts since they have no propositional

[2] http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/greeting?q=greeting

[3] http://www.merriam-webster.com/dictionary/greeting

[4] Some theories go back to 3000 B.C. Egypt, where power was supposed to be transferred from a god to an earthly ruler by the touch of his hand. The idea of transmitting life force through a single touch of hands is beautifully illustrated by Michelangelo in his Sistine Chapel painting "The Creation of Adam". Greeks and Romans apparently also used this type of non-verbal greeting to show compromise and agreement. 6th century Islamic teachings refer to handshaking as a method of determining good or evil. Later on, in Medieval Europe, knights extended their arms in order to show that they were unarmed. (for further reference, see http://history.stackexchange.com/questions/10186/does-the-forearm-grip-handshake-have-a-historical-basis or http://www.ehow.com/info_8598985_history-handshaking.html)

contents. For example, in saying 'Hello', one indicates recognition in a courteous fashion. Therefore, 'greeting' is defined as a "courteous indication of recognition, with the presupposition that the speaker has just encountered the hearer".

From an ethnographic perspective on the study of greeting expressions, greetings are studied in relation to the specificity of the culture that the participants to the interaction belong to. Needless to say, greeting expressions vary from culture to culture, both in terms of form and in terms of content. For example, while in some languages greetings will mainly take the form of imperatives, in other languages they will be mainly statements, while in other they will be wishes and so on. Other cultural parameters are also to be taken into account when analyzing the ethnographic aspect of greeting expressions. In an attempt to examine cultural variation in discourse, Clyne (1994) claims that formulaic routines are instances of in inter-cultural tendencies in pragmatic usage and rules for the performance of particular speech acts in a given culture or region. Greetings, as typical examples of formulaic routines, are culture-bound. Discourse patterns are determined by universal principles as long as the latter do not contravene the specific cultural values (such as harmony, respect or restraint). Duranti (2009) states that the universal dimensions of greeting exchanges are their sequential property and the importance of status definition, the other aspects being culture-specific.

2.2. A working definition of greetings

As it can be seen from the above-discussed views, greetings are rather difficult to be given a unitary definition, since they encompass a great number of aspects of a diverse nature. In the present paper, we will use the term greeting to refer to those linguistic expressions used in borderline situations, such as meeting and leave-taking. Unless otherwise specified, we do not include in our analysis ceremonial greetings or other functional expressions such as thanking, apologizing etc. and which are sometimes analysed under the wider umbrella of greeting expressions.

3. Greetings and the context of culture

The way individuals relate to each other is determined by very complex rules of culture and behavior. These are learned – not acquired - at an early age and it is the speaker's ability to match routine expressions with particular cultural and socio-historical circumstances. At first sight, the great degree of heterogeneity of notions such as “culture or “language” may lead to the assumption that they are too vague to be actually operational, the influence that the context of culture has on the language that a certain population uses is undeniable.

Culture is generally defined as a system of shared beliefs, values, customs or behaviors that are transmitted from generation to generation through learning. Thus, cultural values are not inherited genetically, but are learned through the process of enculturation. In the same manner, language[5] is acquired as a system of signification, in a specific cultural context and from individuals who belong to the same cultural context and who share the same cultural values. While we do not necessarily share the belief that a certain cultural background influences every single aspect of language as a system, we consider that the context of culture exerts a great influence on the way in which certain aspects of the enculturated world are expressed into language as well as on the particular way in which said aspects are communicated. The differences in the communication styles of people belonging to various societies can be easily explained if regarded from the perspective proposed by Edward Hall in his theory on high-context cultures and low-context cultures (Hall, 1976).

3.1. High context culture and low-context culture

[5] The term “language” in this paper refers to the mother tongue.

Although we often think of cultures in terms of the geographical position of the corresponding countries and nations, geography alone cannot account for the differences (or similarities) between cultures. Edward Hall (Hall, 1976) proposes a perspective based on the role that the broader cultural context plays in determining the way in which a particular society functions. His well-known distinction between high-context cultures and low-context cultures will serve as our theoretical background for the analysis of several characteristics of greeting expressions in Japanese and Romanian.

In Hall's view, culture provides a highly selective screen between man and the outside world, making it possible for the individuals living in a society not to become overloaded with information. The culture that we belong to functions as a filter that selects those aspects which we pay attention to and those aspects which we ignore. This process is possible due to the preprogramming of the individuals who share the same culture or, in other words, to the contexting of the individual. People who have shared the same cultural context over a long period of time do not need to spell out every single aspect that must be taken into account in the course of interaction or communication. On the other hand, there are cultural spaces where even the minutest details are explicitly stated, since not by doing so successful communication cannot be attained.

Hall proposes a distinction between high-context cultures and low-context cultures, with Japan as a typical representative of the high-context end and German-speaking countries as representatives of the low-context end of the scale. What is important to remember is that Hall's distinction is not a clear-cut dichotomy and that high-context cultures and low-context cultures are not opposites, but rather extreme points on a continuum which includes areas where the two perspectives are actually intertwined. Hall himself gives the example of the Japanese high-context society, where actually there can be distinguished two different frameworks which coexist in the life of Japanese individuals: a high-context one – which begins at home in childhood and which emphasizes the need to be close[6] – and a low-context one – which is activated in public and during ceremonial occasions and which emphasizes self-control, distance and hiding inner feelings.

In high-context cultures, the group is favoured over the individual. It takes time to build trust relations and to be accepted as part of the group, but once that happens, the relations change very little or do not change at all. Change is very slow and difficult in high-context cultures, because every little aspect of life is deeply rooted in tradition. In order for change to occur, the whole tradition must be investigated and questioned and it is often the case that in the end nothing changes. In high-context cultures, authority and the social power are centralized, as opposed to low-context cultures, where responsibility goes down to the individual. Hierarchy is thus accepted as natural and inevitable and is not subject to change or to negotiation. Space and time are also conceptualized differently in the two types of cultures. In low-context cultures, space is compartmentalized and individualized, while in high-context cultures space is often communal. The existence, even to this day, of public baths used by ordinary people in Japan is a typical example of communal space. Time, on the other hand, is linear and monochronic in low-context cultures, based on the philosophy of things being done one at a time. In high-context cultures, time is spiral and polychronic, where every single

[6] See also the Takeo Doi's concept of *amae* - a uniquely Japanese need to be in good favour with and, consequently, be able to depend on the people around oneself. Although the feeling of being emotionally close to other human beings exists in all cultures and societies, in Japan it is especially visible not only in personal relationships but also in the behaviour of the individuals as adult members of the society. (Doi, 1973).

thing has its own time and will be done when its time comes, regardless of the duration that it will take.

Communication is one of the areas where the differences between high-context cultures and low-context cultures are very obvious. In low-context cultures, the verbal message is often direct and explicit, with little non-verbal elements employed in communication. On the other hand, in high-context cultures the verbal message is indirect and implicit, since it is the context which becomes important in deciphering the message. Communication in low-context cultures is regarded as a way of exchanging information and ideas between individuals, while in high-context cultures communication is often based on involving the other in the process, creating a situation where harmony must be maintained at all costs.

Regardless of the type of culture, if we consider the unfolding of a typical situation of communication, greetings mark specific moments of the process, such as the beginning or the end. They are part of the communication process, but do not necessarily represent (linguistic) communication strategies, in the sense that they are not used in order to successfully convey meaning, as paraphrasing, substitution, avoidance, asking for clarification or other genuine communication strategies do. Greetings mark borderline situations and they may or may not be followed by a communicative situation, hence the possibility of regarding the use of greetings as setting the context for the next step, which is communication proper. Greetings thus appear as expressions in which one can find a reflection of the type of cultural context of a particular society.

4. Greetings in Japanese and Romanian

When it comes to meeting and leave-taking, both Romanian and Japanese display a rather large number of greeting expressions, if compared to, for example, English, where the tendency is to cover several types of situations with the same greeting expression. If we take the simple example of "Hello", we see that it is used in a very large number of occasions, which may differ substantially in terms of formality, the social status of the interlocutors, the relation between the interlocutors etc. The same set of situations and participants would be covered by different greeting expressions in Japanese or in Romanian. In both languages, we can find greetings in the form of declarative sentences, interrogative sentences or imperative sentences which focus either on the state of things or on features of the interlocutors - either the speaker or the addressee. The examples below are not a comprehensive list of the greetings used in meeting and leave-taking in Japanese and Romanian, but illustrate very well the cultural characteristics that we will further refer to:

Romanian - Meeting	**English equivalent**
1. Salut/Salutare/Te (vă) salut	Salute/Salutation/I salute you
2. Toată stima	All (my) consideration
3. Tot respectul	All (my) respect
4. Sărut mâna	I kiss your hand
5. Servus	(servus humilimus = your humble servant)
6. Ciao/Ceau/Ceao	(sclavus > sclavo > sciavo > sciao = slave)
7. Lăudăm pe Isus	We praise Jesus
8. Hristos în mijlocul nostru	Christ (is) among us
9. Ce (vânt) te-aduce pe-aici?	What (wind) brings you here?
10. Cum merge?	How's it going?
11. Care-i treaba?	What's the deal?
12. Cum (mai) ești?	How are you?
13. Ce mai faci?	What are you doing?

14. Bună dimineața/ziua/seara	Good morning/afternoon/evening
15. Bună să-ți fie inima	[May your heart be good]
16. Să trăiți	[May you live]
17. (Hai) noroc	Good luck
18. Doamne-ajută	God help
19. Binecuvintează (părinte)	(Father) bless
20. Dumnezeu să te (îm)bucure	[May God give you joy]

Romanian – Leave taking	**English equivalent**
21. Te-am salutat	[I saluted you]
22. Te-am pupat/Te sărut	[I kiss(ed) you]
23. Ne vedem mai târziu	See you later
24. Mai vorbim	[We'll talk]
25. Vă conduc	I'll see you off
26. Mă retrag/Plec (și eu)	[I'll retreat]/I'll be going
27. Îmi iau zborul	[I'll fly]
28. La revedere	[To seeing each other again]
29. Noapte bună	Good night
30. Rămâi/Du-te sănătos/cu bine	[Stay/Go in health/well]
31. S-auzim numai de bine	[Let's hear only of good]
32. Sănătate	[Health]
33. Drum bun	[Good way] Have a good trip
34. Spor la treabă	[Results in your work]
35. Te-am salutat	[I saluted you]
36. Adio	Farewell

Japanese - Meeting	**English equivalent**
37. Shitsurei shimasu	[commit an offence/an act of impoliteness] Sorry
38. Ojama shimasu	[make impediment] Sorry
39. Tadaima (kaerimashita)	[just now (I returned)] I'm back
40. Youkoso irasshaimashita	[well come] Welcome
41. Ohayougozaimasu	[it's early] Good morning
42. Ohisashiburi desu	[it's been a long time] It's been a long time
43. Konnichi wa (gokigen ikaga desuka)	[this day (how is your honorable condition?)] Good afternoon
44. Konban wa (gokigen ikaga desuka)	[this evening (how is your honorable condition?)] Good evening
45. Ogenki desuka	[(are you) well?] How are you?
46. Ikaga osugoshi deshouka	[how have you spent (your time)?] How have you been?
47. Odekake desuka	[going out?] Going out?
48. Dochira he	[where to?] Where to?
49. Okaeri nasai	[come back home] Welcome (back) home!
50. Oyasumi nasai	[rest] Good night
51. Irasshaimase	[honorably come] Welcome
52. Itterasshai	[honorably go and come back]

Japanese – Leave-taking	**English equivalent**

53. Otanoshimi ni shiteimasu	[making to look forward to] Can't wait/Look forward to
54. Shitsurei shimasu	[commit an offence/an act of impoliteness] Sorry
55. Otsukaresama deshita	[was/were looking tired]
56. Sayounara	[if the situation is as such] Good bye
57. Dewa (ja)	[so] Well
58. Gokigenyou	[honorable mood well] Please take care
59. Karada ni ki wo tsuketekudasai	[take care of your body] Take care
60. Ganbatte kudasai	[make efforts] Do your best
61. Odaiji ni	[honorable important] Take care (of your health)
62. Ogenki de	[honorable wellness] Take care/Stay well
63. Mata aimashou	[again let's meet] Let's meet again

If we consider the above-mentioned examples in terms of semantic reference, we can easily identify at least four semantic markers: human reference, time reference, religious reference, context reference. In terms of human reference, while in Japanese it is only suggested by the meaning or other grammatical category of the verb (such as in example 37/534 or 63)), in Romanian greetings with human reference are more numerous, the human presence being suggested through reference to body parts (4) or to human conditions (5, 6). Human reference can also be traced in greeting expressions referring to health (32, 59, 61, 62). If we consider time reference, both in Romanian and in Japanese we find greetings referring either to the moments of the day (morning, evening) or to a future time, often in relation to the interlocutors meeting again. The context reference includes, for example, references to the state of things (55).

A very interesting aspect is the religious reference, which seem to be absent in the Japanese greetings, but which is still used in contemporary Romanian, although not so frequently (7, 8, 18, 19, 20, 36). The lack of religious reference in Japanese greetings can be accounted for if we look at them from the high-context/low-context culture perspective. Cultures toward the low-context end of the scale tend to see objects – both natural and supernatural – in isolation. Humans, gods, objects of the world – they are all seen as separate from one another, in their discreet nature. Therefore, it is easy to conceptualize a divinity, one god to whom to refer in everyday actions. On the other hand, many Eastern cultures, situated at the high-context end of the scale, have a more holistic view on the world and it is difficult to individualize the concept of a god. The Japanese word kami is often translated as "god" or "deity" in English, but kami is more of a spirit pervading everything. Everything has a kami, but only those things which show their kami-like nature will be called a kami. Kami are not divine or omnipotent, they are no perfect and they do not live in a supernatural world, but are diffused in all the aspects of our world. The lack of religious reference in Japanese greetings shows this impossibility of conceptualizing divinity as a deity, distinct from other deities. On the other hand, in Romanian we can still find greetings with religious reference, which places the Romanian culture closer to the low-context end of the scale, as compared to the Japanese culture.

Placing the Romanian culture towards the low-context end is not, however, fully satisfactory. We claimed elsewhere (Ciubancan, 2013) that while the Romanian society shares the cultural and social values of the Eastern world (hierarchy as opposed to democracy, fatalism as opposed to self determinism, male dominance as opposed to gender equality etc.), it also displays a communication style which is closer to the Western world (extrovert, forceful, lively, overt body language etc.). Romanian greetings illustrate this ambivalence as well.

Many greeting expressions are similar to Japanese greetings both in terms of linguistic form and in terms of semantic content.

5. Concluding remarks

The large number of greeting expressions – adapted to various types of situations, to the interlocutors' status, to the context of the situation etc. - is a reflection of the self altering or adapting, according to the context. In a culture such as the American one, for example, these differences tend to be annihilated. A striking example is the military response "Yes, Sir", addressed not only to men but also to women superiors. The complexity of greetings in Romanian and in Japanese shows a very high sensitivity to context nuances. The concern about the well being of the other and about affirming the links that bind the other to the community is a constant of Romanian and Japanese greetings. Furthermore, if we look closer into the act of greeting, we can see that actually it usually consists of several phases. For example, greetings used when meeting consist of a first phase, which includes a ritualized formula such as those enumerated in the examples above, followed by at least another phase – usually including an interrogative about the interlocutor. Leave-taking is even more complex. Generally, leave-taking starts, in both cultures, with a phase that includes non-verbal elements (silence, body language), followed by a second phase, which consists of verbal elements suggesting closure; the third phase usually announces the leave-taking and it can be followed by other phases, depending on the situation (persuading the leave-taker to stay longer, refusing the offer and giving reasons, acknowledging the desire of the interlocutor to leave, inviting to a future reunion, expressing thanks and appreciation etc.). This kind of prolonged greeting ritual is often absent in low-context cultures and, aside from illustrating the numerous shades of context, it actually serves to set the context for the subsequent communication act.

Although geographically situated thousands of kilometers away, the Japanese and the Romanian cultures share certain views on the world, demonstrating that the high-context and the low-context perspectives are not distinct and opposing aspects, but that there is a continuum which unites them.

Bibliography

Bernstein, B. 1964. "Elaborated and Restricted Codes: Their Social Origins and Some Consequences." American Anthropologist, 66: 55–69. doi: 10.1525/aa.1964.66.suppl_3.02a00030

Ciubancan, M. 2013. "Culture and Business Communication", Romanian Economic and Business Review, Special Issue 2/2013, pp. 52 – 61.

Clyne, M. 1994. Inter-cultural communication at work: cultural values in discourse. Cambridge: Cambridge University Press.

Doi, T. 1973. The Anatomy of Dependence

Duranti. A. 1997. "Universal and Culture-Specific Properties of Greetings", in Journal of Linguistic Anthropology 7: 63-97.

Ebata, Y. 2001. "A geolinguistic study on the greeting expressions and behavior in Japan", in The Japanese Journal of Language in Society, Vol . 3, No .2 , March 2001, pp. 27−38

Hall, E. T. 1976. Beyond Culture. New York: Anchor Press.

Kai, M.1985. “Nihongo no aisatsu kotoba no junjosei (The sequentiality of Japanese greeting expressions)”, in Nihongogaku Vol.4, No.8, p 23-30.
Kuramochi, M. 2013. „Aisatsu no kotoba no henka (Transformations of greeting expressions)”, in Meikai nihongo Vo. 18, p. 259-284.
Li, W. 2010. „The functions and use of greetings”, in Canadian Social Science Vol. 6, No. 4, 2010, pp. 56-62
Malinowski, B. 1923. "The Problem of Meaning in Primitive Languages”, in Charles K. Ogden / Ian A. Richards (eds.), The Meaning of Meaning, London: Routledge, pp. 146-152.
Nisbett, R. 2003. The Geography of Thought. How Asians and Westerners Think Differently…and Why. New York: The Free Press.
Nishie, M. 2004. „Aisatsu to sono kata (Greetings and their form)”, in Gengo, April 2004, p.60-67.
Searle, J. and D. Vanderveken. 1985. Foundations of illocutionary logic. Cambridge, England: Cambridge University Press.

THE BEGINNINGS OF THE HUNGARIAN FORESTRY TERMINOLOGY

Nagy Imola Katalin, Assist. Prof., PhD, Sapientia University of Tîrgu Mureș

Abstract: This paper approaches the beginnings of the forestry terminology in Hungarian, issues related to the most important catalizers in the creration of this specialized language, i.e. the publication of the first dictionary and the foundation of the first school. Our study aims to identify the principles and working methods of the specialistst, these pioneers of terminological creation.

Keywords: Forestry terminology, terminological creation, dictionary writing, lexicography.

Limbajul specializat silvic și terminologia forestieră sunt domenii interesante de cercetare și dintr-o perspectivă lingvistică. „Principala problemă pe care o ridică această terminologie este cea a adaptării termenilor preluați din atât de multe discipline la specificul silviculturii. Există termeni împrumutați cu aceeași formă, fără modificări (ale conceptului sau ale sensului), cum sunt cei pentru bazele taxonomice (taxonomia vegetală și animală), adoptați ca atare din biologie, sau cei preluați din geografie, pentru caracterizarea condițiilor de relief, climă sau sol, dar majoritatea termenilor sunt interdisciplinari, deci polisemantici în raport cu sistemul general al limbii ” (Biriș, 2012: 188). Considerăm însă, că o abordare din perspectiva istoriei limbii și a limbajului specializat, este una benefică, măcar din cauză că astfel se poate recupera și aduce din nou în discuție contribuția atâtor specialiști remarcabili nu doar din punctul de vedere al științelor forestiere, cât și din perspectivă lexicografică și terminologică.

În acest articol ne propunem să sintetizăm principalele aspecte ale devenirii limbajului de specialitate maghiar în domeniul silvic, cu o scurtă privire asupra principalelor elemente catalizatoare ale acestei terminologii: specialiștii și dicționarele. Așa cum precizează C. Chiriță în studiul monografic *Pădurile României*, în Transilvania, adică „În ținuturile de peste Carpați, începuturile organizării administrației pădurilor datează din anul 1809, când au fost înființate 4 inspectorate silvice regionale, având în subordine organe silvice județene, acest cadru organizatoric s-a menținut până în anul 1879, când, odată cu promulgarea legii silvice ungare, inspectoratele sunt desființate, iar atribuțiile lor trec asupra Ministerului agriculturii din Budapesta.” (Chiriță, 1981: 526)

Relația dintre om și pădure este foarte veche, dar dacă la început omul exista în funcție de pădure, azi existența pădurii a devenit o funcție a activității umane. Grétsy László amintește trei etape ale istoriei silviculturii: A. epoca antică a silviculturii, care a ținut până în secolul XIII, când influența omului asupra pădurii a fost neglijabilă, B.epoca medie a silviculturii, situată între secolele XIII- mijlocul secolului XIX, caracterizată prin exploatări dezorganizate și defrișări necontrolate, respectiv C. epoca nouă, care începe din a doua jumătate a secolului XIX, în care principiile exploatării, amenajării și protecției pădurii stau la baza politicilor silvice.[1] (Grétsy, 1968: 157)

[1] Menționăm că articolul lui Grétsy László datează din 1968, periodizarea sa nu include, prin urmare, perioada de după anii 1970 respectiv fenomenele epocii prezente, când unii specialişti (cf. Oroszi, 2003:141) consideră că silvicultura a intrat în umbră (repetând, într-un fel, soarta mineritului), fiind surclasată de mai recenta știință a protecției mediului

Reglementarea empirică de exploatare și regenerare a pădurii apare pentru prima dată în Germania secolului al XVII-lea (Germania rămânând până azi modelul urmat de multe țări în ceea ce privește organizarea și funcționarea ecosistemelor forestiere). Primele școli de silvicultură și, implicit, primele manuale apar în secolul al XVIII-lea, tot în Germania, este firesc deci ca terminologia științifică din silvicultură să fi apărut tot acolo. Prima facultate silvică apare în acest secol XVIII la Tharandt, iar lexicul forestier specializat va intra într-o etapă de maturizare spre sfîrșitul secolului al XIX-lea. Definirea diverselor activități, tehnici și strategii forestiere, care constituie baza vocabularului și a terminologiei silvice apar deci pe teren german, de unde celelalte limbi vor prelua termeni, mai ales prin împrumut, adaptare, traducere. problema preluării termenilor se pune nu doar interlingvistic, ci și intralingvistic, deoarece terminologia silvică se fundamentează și pe terminologia biologiei, a ecologiei, a geografiei (Biriș, 2012: 188). Școala germană de silvicultură utiliza și aplica, crede Oroszi (2003: 136) cele mai moderne principii ale activității forestiere din lume. Una din lucrările fundamentale ale silviculturii germane apare în 1788 (August Burgsdorf *Forsthandbuch-*, volumul al doilea apărând în 1796) o lucrare similară în limba maghiară apare doar cu o jumătate de secol mai târziu.

Este binecunoscut faptul că printre catalizatorii formării limbajelor speciale se numără editarea de dicționare și predarea acestor limbaje, includerea lor în programele școlare. Lucrurile stăteau cam la fel și la începuturile terminologiilor în diferitele limbi naționale, atunci fiind introduse cursurile de silvicultură în limba maghiară la Academia de minerit din Selmecbánya. În urma deciziei din 22 octombrie 1762 a Mariei Teresa ia naștere la Selmecbánya prima școală superioară de inginerie minieră cu rang universitar *Bányászati és Erdészeti Akadémia* (prin transformarea școlii de minerit de acolo, Berg-Scola, care funcționa din 1735). *Systema Academiae Montanisticae*, adică programa acestei facultăți prevedea cursuri obligatorii de științe forestiere. În 1808 ia naștere o altă facultate, tot la Selmecbánya, Forstinstitut, Forstkabinet sau Facultatea de Silvicultură, sub conducerea profesorului german Wilckens Henrik Dávid. [2]

Din cauză că literatura de specialitate din domeniul forestier și silvic ere disponibilă doar în limba germană, formarea și educarea specialiștilor se baza tot pe cărți și publicații de specialitate elaborate în germană, cei mai faimoși autori fiind H. Cotta, W. L. Pfeil, J. Ch. Hundeshagen, sau G. L. Hartig. La cumpăna dintre veacurile XVIII și XIX au apărut mai multe instituții școlare forestiere de limbă germană, alături de cea din Selmecbánya. Printre acestea se numără cele din Liptóújvár (1796), Kismarton (1806), Keszthely (în cadrul faimoasei școli de agricultură Georgicon, fondată în 1797, se înființează în 1806 și o școală pentru pădurari și vânători, *Erdész és vadász oskola*), respectiv la Sibiu (1817).

În 1862 Wagner (Vágner) Károly și Divald Adolf, profesori la academia din Selmecbánya, încep să scoată primele numere din publicația *Erdészeti Lapok,* iar în 1866 pornește la drum Asociația Națională Silvică (*Országos Erdészeti Egyesület*). După momentul 1867 silvicultura de pe teritoriul Ungariei cunoaște o dezvoltare spectaculoasă. Înainte de momentul semnării acordului din 1867 dintre Imperiul austriac și Regatul Ungariei, literatura de specialitate de limbă maghiară apărea doar sporadic, mai ales că și limba educației în școlile de silvicultură era limba germană. Practic, înainte de acest moment, nu se poate vorbi de existența unui limbaj silvic maghiar[3] (aspect asupra căruia vom reveni mai târziu).

După anii 1870 însă, Asociația Națională Silvică reușește să publice tot mai multe lucrări de specialitate. Pentru a facilita publicarea cărților de specialitate, Asociația Națională

[2] http://mek.oszk.hu/02100/02185/html/1055.html
[3] http://mek.oszk.hu/02100/02185/html/1055.html

Forestieră pune bazele Fundației Deák Ferenc, care oferă autorilor burse de 100 galbeni sau 500 forinți anual, pentru scrierea unor cărți de specialitate. În 1879 apare prima lege a pădurilor sau legea silvică, iar în urma acesteia apar și primele școli de pădurari în limba maghiară: astfel în 1883 apare prima școală profesională de pădurari la Ásotthalma, în 1885 la Timișoara-Vadászerdő, în 1886 la Liptóújvár, iar în 1893 la Görgényszentimre/ Gurghiu, actualul liceu silvic de acolo.

Începuturile și evoluția limbajului silvic maghiar se leagă strâns de fondarea primului institut de educație superioară, precum și de editarea primelor texte și a primelor dicționare de specialitate. Limbajul cinegetic este parte componentă a limbajului științelor forestiere, este deci un limbaj specializat. Prima carte despre *limbajul secret* al vânătorilor este scrisă în 1701 de către Georg Christoph Becher, titlul acesteia fiind *Geheimnes Jäger Cabinet*. Primul care s-a ocupat de colectarea termenilor cinegetici maghiari a fost însă Pák Dienes, care publica în 1829 *Vadászattudomány* /*Știința vânătorii* (Csőre, 2003: 51).

Csőre Pál nu este întru totul de acord cu opinia conform căreia terminologia cinegetică maghiară s-ar baza mai ales pe terminologia de limbă germană, ca rezultat al apartenenței la Monarhia Austro-ungară, el invocă faptul că o bună parte a termenilor folosiți în vânătoare provin din sfera limbajului popular. Exista cândva o pătură de intelectuali vânători, care s-a ocupat intensiv de recuperarea acestor termeni, cu scopul de a le folosi în locul împrumuturilor uneori nefericite din germană. Printre aceștia se numără Ujfalvi Sándor, Teleky Sámuel, Festetics Tasziló, Wesselényi Miklós. Problema principală legată de studierea terminologiei cinegetice este lipsa izvoarelor scrise vechi, primele documente care atestă existența și folosința unui limbaj vânătoresc în limba maghiară datând doar din secolul al XV-lea. (Csőre, 2003: 54) Acești termeni sunt, de multe ori, inexacți, cauza fiind faptul că existau puțini vânători știutori de carte: cei care cunoșteau terminologia-vânătorii- nu puteau scrie, iar cei care cunoșteau scrisul, nu știau să vâneze, prin urmare nu erau la curent cu termenii. Printre alte surse de termeni cinegetici maghiari se numără, potrivit aceluiași autor, *Dicționarul latin-maghiar* al lui Calepinus (1585) și *Dicționarul* lui Szikszai Fabricius Balázs (1590) (Csőre, 2003: 51-54).

În perioada dominației otomane, practica și terminologia vânătorii a supraviețuit mai ales în Transilvania. Ujfalvi Sándor publică în 1854, la Cluj, volumul *Az erdélyi régibb és közelibb vadászatok és vadak/Vânat și vânători mai vechi și mai noi în Transilvania.* El mărturisește în postfața lucrării sale că a folosit dinadins limbajul popular al vânătorilor, pentru a contracara fenomenul abuzului de cuvinte împrumutate din germană, franceză sau engleză, pentru a diminua suprasaturația cu termeni precum *Anstand* în loc de *esti les* (pândă nocturnă în limba română) sau *Löffel* în loc de *a nyúl füle* (urechea iepurelui).(Csőre, 2003: 55-56)

Așadar, până spre sfârșitul secolului al XVIII-lea limba educației și a administrației este limba germană, iar în domeniul forestier acest fenomen persistă până în 1867 (Oroszi, 2003: 134). Trebuie spus, însă, că de exemplu Legea silvică din 1769 (aplicată și în Transilvania începând din 1781), respectiv legea austriacă a pădurilor din 1852 au fost elaborate și publicate în trei limbi: latină, germană și maghiară, ceea ce înseamnă că în limba maghiară exista deja o terminologie silvică aptă să exprime realități și fenomene forestiere într-un text de lege. Oroszi mai aduce un argument în favoarea existenței unui limbaj silvic maghiar, și anume cazul unui funcționar silvic din județul Turda, Kiss József, care-și elabora și înainta rapoartele și documentația legată de activitatea forestieră în limba maghiară încă din anul 1810.

Bineînțeles, idei și practici legate de exploatarea rațională a pădurii preced epoca nouă a silviculturii, menționată de Grétsy. În Ungaria, cel mai vechi document care atestă astfel de

preocupări datează din 1426, este vorba de o hotărâre a regelui Zsigmond, care prevede că în pădurile regale locul din care se vor tăia copaci trebuie să fie altul în fiecare an. Există documente care atestă că orașul Sopron avea păduri protejate, închise exploatărilor forestiere încă din perioada 1496 – 1541, iar în arhivele din Debrecen s-au descoperit texte care conțin reglementări legate de abaterile și contravențiile silvice. (Grétsy, 1968: 157). Există, de asemenea date referitoare la activități de împădurire, astfel în 1683 cancelarul Transilvaniei, Teleki Mihály, a dat ordin ca la domeniul său din Uzdiszentpéter/ Sânpetru de Câmpie (azi în județul Mureș, România) să se planteze salcii, precedând astfel aproape cu un secol primele mișcări similare de împădurire din Germania (Grétsy, 1968: 158)

Oroszi Sándor dedică articolul *Erdélyi hatások a magyar erdészeti szaknyelv kialakulásában/Influențe transilvane în dezvoltarea limbajului silvic maghiar,*, rolului specialiștilor din Transilvania și din Ținutul Secuiesc la crearea și dezvoltarea limbajului silvic maghiar. Ținutul Secuiesc a avut un statut aparte, fiindcă marile companii internaționale de exploatare a lemnului, muncitorii străini și termenii împrumutați au apărut cu întârziere (doar spre sfârșitul secolului al XIX-lea), exploatarea pădurilor păstrând aspectul, procedeele și terminologia maghiară tradițională, arhaică pentru o mai lungă perioadă.

La sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea în Transilvania erau aduși muncitori de naționalități diverse, cu scopul de a lucra în exploatări forestiere. Transportul și exploatarea materialului lemnos era asigurat mai ales de muncitori germani și croați iar fabricarea uneltelor de transport era făcută de către muncitori italieni. (Oroszi, 2003: 133). O urmare firească a acestui fenomen era împrumutul de cuvinte și termeni utilizați în acest proces, deoarece fiecare utiliza termenii în propria limbă, iar ceilalți îi împrumutau ca atare. Un exemplu tipic în acest sens este termenul *țapină* în limba română, care provine din cuvântul italian *capin*, împrumutat de nemți sub forma de *Zappel, Zappin*, sau *Sapin*, iar în limba maghiară devenind termenul popular *capin*, varianta literară fiind *fahúzó csáklya*.

În opinia lui Oroszi, o contribuție esențială la crearea și dezvoltarea limbajului și terminologiei silvice maghiare au avut așa-numiții *erdőmesterek* (în limba română *maistru în exploatări forestiere*), în majoritatea lor provenind din Transilvania. Printre aceștia se numără de exemplu Lázár Jakab, care a ținut primul curs în limba maghiară la academia din Selmecbánya, în toamna anului 1848, o lucrare a sa din 1871 dovedind că autorul era pasionat de colecționarea și notarea termenilor forestieri în limba maghiară (Oroszi, 2003: 136). Ardeleanul Lázár Jakab este deci primul profesor de silvicultură care a predat în limba maghiară. În 1859 la academia din Selmecbánya Wagner Károly – viitorul autor de dicționar-le vorbește deja elevilor săi de utilitatea introducerii limbii lor materne la orele de curs. La propunerea Academiei Maghiare a Științelor, începând din primul semestru al anului 1867-68, limba maghiară devine oficial limba de predare la Selmecbánya, Wagner fiind numit profesor titular de silvicultură. (Grétsy, 1968: 163)

Despre un limbaj silvic maghiar în sensul modern al cuvântului se poate vorbi doar de la mijlocul secolului al XIX-lea, deși au existat și înainte lucrări de specialitate. Spre exemplu, în 1655 Oroszhegyi Mihály scrie un text de popularizare a silviculturii, cu titlul *Az Fenyoefának hasznos voltáról és a Sendely tsinálóknak kellemetes és hasznos munkájukról való história/ Istorie despre rostul și utilitatea bradului și despre munca plăcută a celor care fac șindrila* (Grétsy, 1968: 158)

Vadas Jenő (în volumul *Selmecbányai m. kir. erdőakadémia története és ismertetője*, Budapest, 1866) consideră că prima lucrare de specialitate cu un limbaj silvic este *Erdőgazda/Administratorul pădurii* de Bewinkler Károly, datând din 1853. Cu toate acestea Grétsy László enumeră câteva lucrări mai vechi:

-1820, Bolyai Farkas, *Erdészeti csonka munka/Fragment de text forestier*. În anul 1820 Bolyai Farkas scrie o aplicație pentru un post de inspector silvic, și acest document reprezintă primul text cu un limbaj silvic în limba maghiară (cf. Oláh-Gál, 2014);

-1825, Witsch Rudolf, *Útmutatás/Ghid forestier;*

-1846, Egloffstein Béla, *Vélemény, mely a magyarországi erdők belső igazgatását tárgyalja/Opinie asupra administrării pădurilor din Ungaria;*

-1847 Tomaschek Ede, *Erdőszámítási tan és számítási kulcs az erdészetnek minden ágaihoz általában/ Elemente de biometrie forestieră și cheie de calcul pentru toate ramurile silviculturii.*

Borsiczky Károly scrie, în 1852, o lucrare, din nefericire rămasă în manuscris, intitulată *Az erdőművelés elemei* (*Elementele exploatării forestiere*), la sfârșitul documentului autorul a adăugat un glosar de termeni german-maghiar.

Wagner Károly și Divald Adolf, autorii primului dicționar silvic, au întocmit, în 1862 lista termenilor silvici germani care urmau să intre în viitorul dicționar. Ei au trimis lista terminologică specialiștilor silvici din toată țara, cerându-le să vină cu propuneri de termeni echivalenți în limba maghiară. Publicarea dicționarului era cu atât mai urgentă, cu cât în 1867 limba predării în învțământul silvic a devenit limba maghiară, dicționarul urmând să devină material didactic. Prin dicționarul lui Wagner Károly și Divald Adolf s-au răspândit, în terminologia silvică maghiară elemente precum *erdőművelés* pentru silvicultură (după modelul termenului german *Waldbau*), *erdőhasználat* pentru exploatare forestieră (după modelul termenului german *Forstbenutzung*), *erdőrendezés* pentru amenajarea pădurilor (după modelul termenului german *Forsteinrichtung*), *erdővédelem* pentru protecția pădurii (după modelul termenului german *Waldschutz*). Chiar și după apariția dicționarului echipa editorială a continuat munca de stabilire, identificare și notare a termenilor maghiari. În cadrul sus amintitei Asociații Forestiere Naționale s-a format o echipă de redactare a unui nou dicționar, președintele echipei fiind Bedő Albert. Ediția a doua a dicționarului nu a mai apărut, dar activitatea de colectare a termenilor a continuat (printre specialiștii implicați în această muncă de teren numărându-se brașoveanul Nagy Gyula (Oroszi, 2003: 137

Un alt creator de termeni forestieri maghiari a fost profesorul din Sopron, Krippel Móric, anterior funcționar silvic la Gheorgheni și Miercurea Ciuc. El a elaborat, în 1902 principiile și liniile călăuzitoare ale creației terminologice silvice în limba maghiară, publicând apoi, în 1939 lucrarea intitulată *Adatok a helyes magyar erdészeti szaknyelvhez/ Date privind utilizarea corectă a limbajului silvic maghiar* (Oroszi, 2003: 139). Aceste principii terminologice *avant-la-lèttre* ale lui Krippel Móric sunt următoarele: utilizarea și transferul cuvintelor din limba comună în limbajul silvic, adaptarea termenilor silvici regionali și utilizarea lor ca termeni specializați, recuperarea și adaptarea termenilor silvici arhaici, creația neologică și împrumutul cumpătat de cuvinte.

În Ungaria primele dicționare de specialitate elaborate pe baze științifice apar prin anii 1800, deși în cazul limbajului silvic acest lucru intervine puțin mai târziu. Grétsy (1968: 159-160) semnalează existența unui decalaj temporar, în comparație cu crearea terminologiilor maghiare din alte științe și enumeră câteva titluri de dicționare din celelalte științe, toate apărute cu câteva decenii înaintea dicționarului silvic - forestier al lui Divald și Wagner (1868): Rácz Sámuel, *Orvosi oktatás*, Pozsony és Kassa, 1778, az orvosságok nevének latin éa magyar jeggyzékét tartalmazza (dicționar medical); Zavira Konstantin János, *Nomenclatura botanica quadrilinguis* , Pest, 1787, görög, latin és magyar terminusokkal (dicționar botanic); Grossinger János, *Universa historia physica Regni Hungariae secundum tria regna naturae digesta* I-V, Pozsony és Komárom, 1793-1797. magyar, latin, német , szolvák állattani szójegyzék (dicționar zoologic); Reuss Ambrus Ferenc, *Lexicon*

mineralogicum, sive index Latino-Gallico-Italico-Svecico-Danico-Anglico-Russico-Hungarico-Germanicus, Stadtamhof [Curiae Regnitianae], 1798 (dicționar de mineralogie); *Feljegyzése azon mesterszóknak, mellyek a magyar felkelő seregnek regulamentumaiban idegen nyelvekbűl magyarra fordíttattak*, Pest, 1809, (itt már megjelenik a mesterszó kifejezés) (dicționar militar); Verseghy Ferenc, *Lexicon terminorum technicorum az az Tudományos Mesterszókönyv*, Buda, 1833 (dicționar tehnic); Pauly Károly, *Polgári és pörös szótár*, Buda, 1827 (dicționar juridic); Bugát Pál-Schedel Ferenc, *Magyar-deák és deák-magyar orvosi szókönyv*, Pest, 1833 (dicționar medical); *Mathematikai műszótár*. Közrebocsátja a magyar Tudós Társaság, Buda 1834 (dicționar matematic).

În comparație cu acestea, dicționarul silvic maghiar-german și german-maghiar al lui Divald Adolf și Wagner Károly apare doar în 1868 la Pesta. Una din cauzele acestei întârzieri este faptul că silvicultura a fost percepută ca fiind o activitate eminamente germană - prin tehnică și prin terminologie deopotrivă- pentru destul de multă vreme (Grétsy, 1968: 160). Dicționarul lui Divald și Wagner este o operă de pionierat, deosebit de modernă prin metodologia de lucru. Autorii au fost conștienți, că trebuie să găsească termenii maghiari corecți, și să le includă în dicționar, devenind astfel normă. Una dintre metodele de lucru se numără utilizate de ei era metoda chestionarului, dar au inițiat și o rubrică specială de terminologie silvică în revista *Erdészeti Lapok*. Pe deasupra, în fiecare vineri, la terminarea orelor de curs, profesorii de la Selmecbánya țineau câte o ședință de lucru în care se dezbăteau problemele de terminologie survenite pe parcursul săptămânii. La aceste consultații terminologice principiile standardizării și al normativității erau respectate, fiindcă participanții trebuiau să convină, până la sfțrșitul ședinței, asupra unui termen care ulterior devenea normă, fiind obligatorie pentru toată lumea. (Grétsy, 1968: 163)

Din cauză că educația silvică și literatura de specialitate erau în limba germană, terminologia maghiară silvică s-a inspirat mult din germană. Specialiștii au identificat două modalități de creație terminologică, și anume elaborarea de cărți de specialitate în limba maghiară și editarea unui dicționar de specialitate. Din punct de vedere metodologic acest demers a fost deosebit de modern, respectînd întocmai principiul standardizării respectiv al obligativității în utilizarea termenului odată acceptat și standardizat. Autorii acestui dicționar de terminologie forestieră au aplicat în secolul XIX standarele de lucru terminologic de la începutul secolului XXI (Cabré, 1999), atunci când afirmau, că termenilor germani trebuie găsit și identificat un termen paralel, echivalent în limba maghiară, iar termenii maghiari astfel acceptați și incluși în dicționar trebuie utilizați ca atare atât în scris, cât și în vorbire. Același principiu a fost aplicat și în domeniul mineritului sau al vânătorii." (Oroszi, 2003: 135)

Dicționarul din1868 devine principala publicație dintr-un lung șir de publicații similare. În 1921 Muzeul Național al Ungariei scoate o bibliografie a dicționarilor și gramaticilor maghiare (Magyar Szótárak és Nyelvtanok Könyvészete in *A Magyar Könyvszemle, A Magyar Nemzeti Múzeum Széchényi Könyvtárának közlönye Gulyás Pál szerkesztésében*). Capitolul 9 al cărții, dedicat dicționarelor de specialitate amintește 6 titluri de dicționare silvice și cinegetice (*Vadászat és erdészet*), scoase până în 1921, după cum urmează: Pák Dénes. *Vadászattudomány/Știința vânătorii*. — Buda, 1829; Bérczy Károly. *Magyar-német és német-magyar vadászmüszótár/Dicționar cinegetic maghiar-german și german-maghiar* — Pest, 186o;Divald Adolf - Wagner Károly, *Az erdőszeti műszótár német-magyar előmunkálata/Pregătirea dicționarului silvic german/maghiar*— Selmec, 1862; Divald Adolf - Wagner Károly, *Magyar-német és német magyar erdészeti műszótár/Dicționarul silvic maghiar-german și german-maghiar* — Pest, 1868; *Magyar-német és német-magyar vadászmüszótár*. Irta egy öreg vadász/*Dicționar cinegetic maghiar-*

german și german-mgahiar. Scris de un vânător bătrân — Budapest, 1875[4]; Honig István. *Vadászati muszótár/Dicționar cinegetic*. — Budapest, 1889.

La aceste titluri apărute până în 1921 mai adăugăm următoarele: Kékessy László, *A magyar vadász kézikönyve/Manualul vânătorului maghiar* Budapest, 1925,; Kolosváry Bálint, *Vadászati jog/Drept cinegetic* Budapest, 1923 sau chiar operele mai vechi cu implicații de terminologie forestieră și de taxonomie animală sau vegetală: Miskolczi Gáspár, 1691, *Egy jeles vadkert, avagy az oktalan állatok históriája/Un vestit domeniu cinegetic sau istoria unor animale sălbatice* și Kovásznai Kováts István, 1826, *Tsudálatos Állatok Kabinetje/Carte despre animale fantastice*, Pest[5].

Există, în evoluția limbajului silvic maghiar câteva elemente și momente cheie. În 1861 Divald Adolf și Wagner Károly formulează ideea necesității formării unei asociații silvice maghiare, care va lua ființă în 1866 (*Országos Erdészeti egyesület*) (Grétsy, 1968: 162). Celelalte momente cruciale în formarea limbajului silvic maghiar sunt apariția, în 1862, a revistei *Erdészeti Lapok,* fondarea, în 1866, a Asociației Forestiere Maghiare; introducerea limbii maghiare la facultatea de silvicultură din Selmecbánya în 1867 și publicarea, în 1868, a primului dicționar de terminologie silvică, remarcabilă nu doar ca un moment al lexicografiei, ci și deosebit de modern prin metodologia de lucru. Cu tot decalajul temporal, limbajul silvic maghiar a cunoscut o dezvoltare spectaculoasă datorită, mai ales, acestor specialiști dedicați meseriei lor și dedicați, în același timp, cauzei limbii naționale, respectiv cauzei comunicării profesionale în limba națională.

Studierea acelorași fenomene (formarea și dezvoltarea terminologiei forestiere în limba națională, apariția primelor dicționare respectiv a primei școli de silvicultură, ca factorii care au contribuit la formarea limbajului silvic) în privința limbajului de specialitate și a terminologiei românești par să se impună cu necesitate. În finalul acestui articol menționăm câteva date sumare legate de această temă. Conform studiului monografic *Pădurile României*, coordonat de C. Chiriță „Primele măsuri în scopul organizării economiei forestiere au fost inițiate în România în anul 1851, prin înființarea în cadrul Ministerului Cultelor a unui serviciu, alcătuit din trei silvicultori francezi aduși în țară cu misiunea de a crea o administrație forestieră și de a forma personalul de specialitate necesar conducerii și pazei pădurilor. De la primele ei concretizări în 1860, când se înființează o direcție a pădurilor și până la desființarea acestei înjghebări modeste, în 1864, nu se poate considera decât că a existat o timidă și nereușită încercare de transpunere în România a modelului francez de administrație forestieră." (Chiriță, 1981: 526) Printre primele măsuri legislative care vor

[4] Deși bibliografia nu precizează, autorul dicționarului este Forgách Sándor

[5] Din oferta de dicționare specializate apărute în secolele XX-XXI trebuie amintite dicționarele și lucrările inginerului silvic Kádár Zsombor (*Az erdészeti zsebkönyv/Mic manual silvic* de Kádár Zsombor-Jaszenovics László. et alii, 1958-59; *Magyar-román erdészeti, vadászati és faipari szótár / Dicționar forestier maghiar-român*, 1979; *A Székelyföld erdészettörténete : Rövid áttekintés az 1400-as évektől 1948-ig/ Istoria silviculturii în Ținutul Secuiesc: perioada dintre anii 1400 și 1948*, 1994; *Erdő és nyelv/ Pădurea și limba*, 1999; *Az erdélyi erdészet és faipar/ Silvicultura ardeleană și industria lemnului*, scris împreună cu Pál-Antal Sándor, 2002).
În dicționarele de terminologie forestieră, mai recent apărute ale lui Halász Aladár (*Angol-magyar erdészeti, vadászati és faipari műszaki szótár, 1997, Magyar- angol erdészeti, vadászati és faipari műszaki szótár*, 1998) abundă anglicismele (Oroszi, 2003: 141). În dicționarul lui Kiss Éva, *Bútorművészeti lexicon/Lexiconul industriei mobiliere*, (2005) abundă termenii de origine germană și franceză. Printre alte opere de lexicografie din domeniul silvic și forestier menționăm: Ákos László, *Erdészeti, vadászati és faipari lexicon/Lexicon silvic, cinegetic și forestier*, 1964; Eördögh Tibor, *Vadászok nyelvén/Pe limba vânătorilor*, 1976; Gyenge László, Tordai Gábor, Zoltán Attila, *Képes vadászati szótár 5 nyelven = Pictorial dictionary of hunting in 5 languages = Bildwörterbuch der Jagd in 5 Sprachen = Dictionnaire illustré de la chasse en 5 langues = Dictionarul de vânătoare ilustrat în 5 limbi*, 1996; Kopa János, *Magyar vadászati szó- és szokásgyűjtemény/Culegere de cuvinte și obiceiuri de vânătoare maghiare*, 1999; Molnárné Posch Paula, Pakainé Kováts Judit, Kalcsú Zoltán, *Magyar- német faipari értelmező szótár/Dicționar explicativ forestier maghiar-german*, 2005.

permite apariția învățământului și a terminologiei silvice românești amintim: în 1871- se înființează o Direcție silvică la Ministerul de finanțe; în 1881- apare Codicele silvic; în 1881- apare Consiliul tehnic al pădurilor, se înființează inspectorate și ocoale silvice; în 1884- se înființează Ministerul de agricultură, Industrie, Comerț și Domenii, unde se încadrează Servicul silvic al statului; în 1910- apar codul silvic, legea prin care se înființează Casa pădurilor.

Principalele momente ale devenirii și evoluției învățământului de specialitate (și implicit al limbajului și terminologiei silvice românești) sunt următoarele: în 1851- trei silvicultori francezi cu cinci tineri români, înființează Comisia forestieră a Valahiei, fără un program corespunzător unui învățământ atestat; în 1843- la Academia Mihăileană Ion Ionescu de la Brad introduce cunoștințe de silvicultură, sub numele de științe forestiere; în 1852- la București se înființează școala tehnică București, cu o secție de silvicultură, una de mine și una de drunuri și poduri; în 1856-1863 Școala Râmniceanu, sub conducerea lui M Râmniceanu, întors după o bursă de specializarea de la Școala de ape și păduri din Nancy. În această perioadă se publică prima carte de specialitate în limba română, cu caractere chirilice, *Botanica forestieră* semnată de dr. Iuliu Barasch. După 1863- Școala de agricultură de la Pantelimon introduce învățături speciale de economie silvică; în 1883- se înființează la București Școala de silvicultură, care se desființează din motive bugetare în 1886 (în 1883 apăruse legea specială de organizare a învățământului silvic). După desființarea Școlii de silvicultură învățământul silvic revine, alături de cel agricol, la Școala centrală de agricultură și silvicultură Herăstrău, până în 1894; în 1894- ia naștere, prin lege, Școala specială de silvicultură Brănești (între 1894-1916). După război, în 1918, se înființează Școala superioară de silvicultură; în 1923- apare facultatea forestieră în cadrul învățământului politehnic București.[6]

Printre primele texte de specialitate se numără studiile lui D R Russescu, *Cestiunea împăduririlor artificiale în România, Harta apelor freatice, Harta împăduririlor Bărăganului* (1906) (Chiriță, 1981: 526-529). Studierea și cercetarea acestor fenomene legate de istoria și evoluția terminologiei silvice românești constituie însă subiectul unui viitor articol.

Bibliografie

Biriș, Gabriela, (2012), Termenii forestieri, in Angela Bidu-Vrânceanu (coord), (2012), *Terminologie și terminologii II*, București: Editura Universității din București, pp. 185-206.

Cabré, Theresa, M. (1999), *Terminology. Theory, methods and applications*. In: Helmi Sonneveld, Sue Ellen Wright (eds): *Terminology and Lexicography Research and Practice* (1st ed. 1992 Barcelona, Emuries). Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins Publishing Company.

Chiriță, C. et alii (coord), (1981), *Pădurile României. Studiu monografic*. București: Editura Academiei RSR.

Csőre Pál, (2003), A magyar vadászati szaknyelv kialakulása , in W. Nagy Ágota (ed), (2003), *A magyar mezőgazdasági, kertészeti, erdészeti és vadászati szaknyelv*

[6] Cf. Chiriță 1981: 529 după 1945, apar trei centre mari: Institutul forestier Brașov, Institutul forestier Câmpulung Moldovenesc, Institutul forestier din București. În 1953 cele trei se comasează în Institutul forestier din Brașov. Cercetare științifică forestieră se dezvoltă de la sfârșitul secolului XIX, limbajul profesional ia avânt după apariția Școlii speciale de silvicultură Brănești și dotarea ei, în 1905, cu pădurea Pustnicul.

kialakulása. Tudománytörténeti konferencia a Magyar Mezőgazdasági Múzeumban Apáczai Csere János Enciklopédiája elkészültének a 350. évfordulója tiszteletére, Budapest: Magyar Mezőgazdasági Múzeum. pp. 51-64.

Grétsy László, (1968), A magyar erdészeti szaknyelv kialakulása, in *Magyar Nyelvőr*, 92 évfolyam, 1968, április-június, 2 szám, pp. 156-165.

Oroszi Sándor, (2003), Erdélyi hatások a magyar erdészeti szaknyelv kialakulásában, in W. Nagy Ágota (ed), (2003), *A magyar mezőgazdasági, kertészeti, erdészeti és vadászati szaknyelv kialakulása. Tudománytörténeti konferencia a Magyar Mezőgazdasági Múzeumban Apáczai Csere János Enciklopédiája elkészültének a 350. évfordulója tiszteletére*, Budapest: Magyar Mezőgazdasági Múzeum. pp. 133-143.

Oláh-Gál Róbert, (2014), Az erdélyi erdészeti oktatás úttörője, in *Népújság*, 13 iunie 2014, p. 10.

Resurse electronice:
http://mek.oszk.hu/02100/02185/html/1055.html

A LINGUISTIC STYLISTIC POINT OF VIEW ON JOSEPH HELLER'S BLACK HUMOURIN CATCH-22

Iulia Veronica Neagu, Assist. Prof., PhD, "Dunărea de Jos" University of Galați

Abstract: Joseph Heller's darkly comic novel, Catch-22, is a celebrated anti-war novel, which centres on the antihero Yossarian and draws upon Heller's own experience as a bomber pilot in World War II to provide a black humourish look at war, bureaucracy and the maddening logic – or lack thereof – of both.
Heller has learned from Beckett, Camus and Kafka and his style resembles the style of these writers but he is clearly himself a novelist who may be looked upon as one of the most interesting black humourists.
His distinctive form of black humour is made up of grotesque details, brutal and shocking images, pathological communication patterns, which are expressed at a linguistic stylistic level by means of obsessive repetition of key words and phrases, enumerations, nonsense, non sequiturs, play upon words, mingling of the denotative meaning with the connotative one or circular reasoning.

Keywords: black humour, linguistic stylistics, nonsense, non sequiturs, play upon words.

More commonly described as the "humour that deals with unpleasant aspects of life in a bitter or ironic way"[1], black humourbecame the American people's way to express their feelings of disillusionment and hopelessness. Indeed, this is the central theme that emerged in Joseph Heller's novel, *Catch-22*. In this novel, Heller depicts, by means of black humour, the senselessness of war, particularly the act of enlisting young men in combat, individuals who have no idea about, nor belief in the war they were supposed to be fighting. This central moral conflict of the book may also be seen at the linguistic level as well.

In order to effectively convey how black humour operates, it is essential to determine the core idea behind the rule that is Catch-22:

"All over the world, *boys* on every side of the bomb line *were laying downtheir lives* for what *they had been toldwas their country*, and no one seemed to mind, least of all *the boys* who *were laying downtheiryoung lives*. *There was no end in sight*. *The only end in sight* was Yossarian's own, and he might have remained in the hospital until doomsday had it not been for that patriotic Texan... The Texan wanted everybody in the ward to be happy but Yossarian and Dunbar. He was really very sick."[2]

From a linguistic stylistics point of view, the first thing that strikes the reader, due to its force of assertion and to the obvious contradiction with the context of war, is the use of the noun *boys* and of the phrasal verb *to lay down*; boys are not usually supposed to fight in a war and, more than that, they are not supposed to lay down their lives in a war.

[1]I., Hassan, *Contemporary American Literature*, Library of Congress Catalogue Card NUMBER 72-81701 83, 1978, p. 33
[2] J., Heller, *Catch-22*, Simon & Schuster, New York, 1989, p. 18

One may very easily make a connection here. Stoic philosophers associated logic with grammar and rhetoric, all these three disciplines constituting the classical trivium, As a consequence of this trivium, one may make an association between logic and the rhetoric used in the above excerpt: a basic rule in logic states that if A is like B and B is like C, then A is like C. When applying this rule from logic to the fragment above, one may notice that the noun *boys* is repeated twice in connection with the phrasal verb *to laydown*; *boys* may then be associated with *to lay down* and, in its turn, *to lay down* may be associated with *sacrifice*; hence, in the context of war, *boys* may be associated with *sacrifice* and, going further than this, *boys* are synonymous with *death* in the context of war. The absurdity of war is further developed when the author uses the adjective *young* together with the noun *lives*, as if the noun *boys* used in relation to war and sacrifice was not enough. The adjective *young* here may even be considered a pleonasm when used in association with *boys*, meant to stress the overall idea, that of the absurdity of war.

It is also very interesting to notice here the use of the passive voice, *they had been told*, without an agent. The deliberate and masterful use of the passive voice, without an agent, is utilised in order to lay the emphasis on the absurdity and paradox of the situation and of war. The effect obtained is that of impersonality. No one really knows who is responsible for the *boys* who are sent to fight in this war or why they fight in it but, nonetheless, they do fight and do lay down their lives.

The use of the passive voice without an agent matches perfectly the ironic tone of the statement *for what they had been told was their country*, the use of the Past Tense Continuous (*were lying down*), which lays the stress on the duration of the action, and increases its absurdity, and the use of the Past Perfect, which indicates an action that happened in a long-distant past, thus doubling the effect of the paradox expressed in this excerpt.

There are also two other means of emphasis used here, which add more substance to the paradox and absurdity of war: the superlative *least* and the possessive adjective *their*, used twice.

In order to prove the perfectly balanced stylistic structure of the fragment, the flawless argumentation of the author and the absurdity and black humourof the situation, after repeating the statement *boys were laying down their lives* twice, Heller continues by repeating the statement *There was no end in sight* twice. The only modification is the replacement of the modifier *no* with the modifier *only*. This statement also emphasises the hopelessness of the situation, which is, nevertheless, softened by the use of the modifier *only*, which represents a dim ray of hope because, otherwise, all the other pronouns in the text are either negative or express a negative idea.

At a conceptual level, this passage illustrates the underlying principle behind Catch-22: "a rule which allows you no way out, when another rule apparently does allow a way out."[3]

Catch-22is a rule that has two claims, which oppose each other, and it renders the oxymoron expressed by the syntagm black humourperfectly. In the same way that the noun humour, which has a positive connotation, does not apparently match the adjective black, which obviously has a negative connotation, Catch-22 claims that a man is insane when he willingly engages himself in numerous flying missions, while a sane man would not want to go on missions. However, there is no way out of this predicament: men who do not want to go on missions would plead insanity, only to be told that if they are truly insane, they would not mind doing flying missions. Insane or not, these young men are indirectly forced to engage in

[3] N., Warburton, *Thinking from A to Z*, Taylor and Francis, New York, 2003, p. 31

combat and fight for a war they do not have any idea about. Also, the paradox expressed by the rule that is Catch-22 can be understood by means of the incongruity theory of humour stated at the beginning of the chapter. Only through this theory can this illogical paradox be understood and assimilated by the reader.

One of the means of expressing black humour in *Cath*-22arises from stylistic devices such as repetition and enumeration.

In the excerpt: "The colonel was gorgeous. He had a cavernous mouth, cavernous cheeks, cavernous, sad mildewed eyes. His face was the colour of clouded silver. He coughed| ||quietly, gingerly||, and dabbed| the pads slowly at his lips with a distaste that had become automatic." (p. 23), the author introduces repetition as a means of achieving black humour. Heller uses the adjective cavernous three times in order to stress the discrepancy between the statement *The colonel was gorgeous* and what follows.

Heller uses two embedded binary structures on the words level: the first binary structure is He coughed and (...) dabbed, while the second structure is added after coughed: He coughed quietly, gingerly.

The sentence structure here also matches perfectly the double level of interpretation that is necessary in order to grasp the full meaning of this excerpt: on the surface level, there is the reversal of expectations, the repetition, the binary structure on the words level, while, on a deeper level, the reader is challenged to find a unifying thread, on the one hand, for this fragment and for the author's use of reversal, and, on the other hand, for the whole novel.

Another example of reversal is the following sentence: "Doc Daneeka was Yossarian's friend and *would do just about nothing in his power to help him*." (p. 41) In this sentence, the assertion *Doc Daneeka was Yossarian's friend* is clearly contrasted with *would do just about nothing in his power to help him*.

Like repetition discussed above, enumeration is also a stylistic device used in *Catch-22* in order to reveal its black humour. There are numerous instances of enumerations in *Catch-22*, each of them meant to emphasize the black humour and absurdity of the respective situation. Also the words usually used in such enumeration add most often than not an ironic tinge. The subsequent excerpt is such an example:

"The colonel had really been investigated. There was not an organ of his body that had not been *drugged* and *derogated*, *dusted* and *dredged*, *fingered* and *photographed*, *removed*, *plundered* and *replaced*. *Neat*, *slender* and *erect*, the woman touched him often as she sat by his bedside and was the epitome of *stately sorrow* each time she *smiled*. The colonel was *tall*, *thin* and *stooped*." (p. 23)

One may notice here an enumeration of past participles that take the form of three binary syntactic structures on the words level: *drugged* and *derogated*, *dusted* and *dredged*, *fingered* and *photographed*. After using three binary syntactic structures on the words level, the enumeration from this sentence climactically ends with a ternary syntactic structure on the words level: *removed*, *plundered* and *replaced*. The next two sentences also contain ternary syntactic structures on the words level, *neat*, *slender* and *erect*; *tall*, *thin* and *stooped*. By using three binary syntactic structures and then three more ternary syntactic structures, Heller proves the symmetry, circularity and flawlessly balanced structure of his black humour.

The exaggeration employed in this excerpt and the opposition between the verb*smiled* with the noun *sorrow* (reinforced by the use of the adjective *stately*) are also clear indicators of black humour in the above-quoted fragment.

Another stylistic device, which is all-pervasive in *Catch-22*, is the play upon words, which also expresses black humour at work in the story. The play upon words, by means of its double meaning, serves perfectly Heller's goal of instigating within the reader a desire to analyse the duality of morals and double standards and to foment a perspective of war. Further on, we shall quote just two examples of such puns:

"Yossarian*lost his nerve* on the mission to Avignon because Snowden *lost his guts*." (p. 234)

Guts here is both literally true – because Snowden has shrapnel destroy his intestines – and metaphorically true – because Yossarian loses his courage, which has a metaphorical association with the word *guts*.

Another illustrative example is:

"Yossarian could run into the hospital whenever he wanted *because of his liver and because of his eyes*; *the doctorscouldn't fix his livercondition* and *couldn't meet his eyes* each time he told them he had a liver condition." (p. 212)

The pun here is created by means of the nouns *liver* and *eyes*. From the first sentence, the reader may infer that Yossarian has two medical problems: a liver condition and an eye-related problem, since the nouns *liver* and *eyes* are linked with the help of the coordinative conjunction *and*. In the second sentence, though, the reader's expectations are defeated when the author uses two idioms, one with a proper meaning (*the doctors couldn't fix his* liver) and the other one with a figurative meaning (*the doctors couldn't meet his eyes*). Also notice the abundance of repetitions (*because of, liver condition*) used in such a short fragment, which is obviously ironic.

Pathological communication patterns such as absolute literalness, mistaking the map for the territory, the alleged superiority of doctors over human communication, circular reasoning or non sequiturs seem to govern the entire novel.

In a number of instances throughout the novel the connotative and denotative meanings are mingled, and divesting words and expressions of their extra meanings renders communication sometimes grotesque, even impossible. Here are some examples in which absolute literalness puzzles and amuses the reader at the same time:

"'*I'd give everything I own to Yossarian*', Milo persevered gamely in Yossarian's behalf. 'But since I don't own everything, I can't give everything to him, can I?'" (p. 384)

"'In what *state* were you born?' 'In *a state of innocence*'" (p. 440)

Or

"'Now, where were we? *Read me back the last line*.' '*Read me back the last line*', read back the corporal, who could take shorthand. 'Not *my last line*, stupid' the colonel shouted. 'Somebody else's'. '*Read me back the last line*', read back the corporal. 'That's *my last line* again' shrieked the colonel, turning purple with anger. 'Oh, no, sir, corrected the corporal, 'That's *my last line*. I read it to you just a moment ago.'" (p. 80)

In the first example, the sentence *I'd give everything I own to Yossarian*, which is just an expression and a way of speaking and which should be interpreted as such by taking into account its connotative meaning, is taken literally by Milo, giving rise to amusement.

In the second example, the noun *state*, which in the question is used with its denotative meaning, i.e. an organized political community, living under a government, is understood by the interlocutor with its connotative meaning, i.e. a mental or emotional condition, thus leading to a pathological communication pattern.

The third excerpt resembles the dialogue of the absurd that Beckett makes use of in his plays. Here, the meanings are again mingled and the repetition of the sentence *Read me back my last line* three times and of the syntagm*my last line* also for three times is one more proof of Heller's perfect symmetry in his style. This fragment is like a dialogue between either deaf or stupid people and the repetition here has a great force of assertion. It is used to emphasize once again not only the absurdity of the situation, in particular, but also of war, in general.

Another pathological communication pattern in the novel is the mistake of the map for the territory. The dictum *The map is not the territory* suggests the frequent lack of differentiation between signifier and signified. In Heller's novel the fighter pilots violate this principle when they treat the ribbon on the map as the cause, rather than the effect of their dangerous bombing missions: "In the middle of the night Yossarian knocked on wood, crossed his fingers, and tiptoed out of his tent to move the bomb line over Bologna" (p. 123)

The alleged superiority of doctors over human communication is also a pathological pattern, which is thoroughly presented in the following excerpt:

"'I'm not Fortiori, sir', he said *timidly*. 'I'm Yossarian.' 'You're who?' 'My name is Yossarian, sir, and I'm in hospital with a wounded leg.' 'Your name is Fortiori' Major Sanderson contradicted him belligerently. 'And you're in the hospital for a stone in your salivary gland.' 'Oh, come on, Major' Yossarian*exploded*. 'I ought to know who I am.' 'And I've got an official Army record here to prove it', Major Sanderson retorted." (p. 307)

Here, the superiority of the Army doctor over human communication is, in fact, another reiteration of the absurdity and incongruity of Catch-22. Heller proves once more that war is only a means of stultifying people by reducing them to mere names in an Army record. Yossarian is the only character in the book who dares contradict and question Catch-22. In this fragment, the adverb *timidly* used in the first sentence is replaced further on with the verb *exploded*, showing Yossarian's revolt against being treated like just a name in a record and not like a person with a distinct identity.

Circular reasoning is a type of formal logical fallacy in which the proposition to be proven is assumed implicitly or explicitly in one of the premises. Here is an example of circular reasoning in *Catch-22*: "'*Don't contradict me*', Colonel Cathcart said. 'We're all in enough trouble.' '*I'm not contradicting you*, sir.' 'Yes, you are. Even that's a contradiction.'" (p. 142) Such an argument is fallacious because it relies upon its own proposition *I'm not contradicting you* in order to support its central premise. Essentially, any answer to the imperative *Don't contradict me* would not be good.

Non sequitur is Latin for *it does not follow*. It is most often used as a noun to describe illogical statements and it represents a logical fallacy where a stated conclusion is not supported by its premise. The following excerpt is an example of non sequitur:

"The chaplain had sinned, and it was good... Common sense told him that telling lies and defecting from duty were sins. On the other hand, everyone knew that sin was evil and that no good could come from evil. But *he did feel good; he felt positively marvellous*. Consequently, it followed logically that *telling lies and defecting from duty could not be sins*." (p. 372)

Here, the conclusion *telling lies and defecting from duty could not be sins* is clearly not supported by the argument given: *he did feel good; he felt positively marvellous*. It is also worth noticing the use of the emphatic *did*, meant to stress the supposed correctness of the premise.

The most pervasive theme of the novel is insanity. Madness is, of course, a consistent motif in black humour and constitutes the basis on which the theory of incongruity is built in the novel. The logical order of daily existence has somehow gone awry, leaving the black humorist "alone in the lunatic world to stay its progressive degeneration. He becomes the only champion of virtue who dares to speak the truth in a world where the false insolently maintains itself as the real"[4]

From the beginning it is clear that Yossarian's mind is not in harmony with the established thinking around him. Either he is maladjusted to a logical world, or the world itself is insane. The structure of the novel moves systematically to a demonstration that the latter is the case. Yossarian represents the incongruous character that reinforces once again the novel's black humour.

Yossarian is *mad* only in terms of his inability to accept the absurdity of war and his compulsive desire to remain alive. Yossarian is analysed by a psychiatrist, Major Sanderson, who pronounces him mad. Sanderson says:

The trouble with you is that you think you're too good for all the *conventions* of society... You have a *morbid* aversion to dying... You have *deep-seated* survival anxieties. And you don't like *bigots*, *bullies*, *snobs* or *hypocrites*... You're antagonistic to the idea of being *robbed*, *exploited*, *degraded*, *humiliated* or *deceived*. *Miserydepresses* you. *Ignorance depresses* you. *Persecutiondepresses* you. *Violencedepresses* you. *Slumsdepress* you. *Greeddepresses* you. *Crimedepresses* you. *Corruptiondepresses* you. You know, *it wouldn't surprise me if you're a manic-depressive*!" (pp. 297-8)

This paragraph portrays an upside-down world in which the normal values of society are reversed. From the very first sentence of the paragraph, Major Sanderson states that what he is about to enumerate are *conventions* of society. In the next two sentences, Heller uses the adjectives *morbid* and *deep-seated* in order to stress the assumed outrage of the infringement of the conventions, although, in a normal world, any person would fear death. In the next two sentences, Heller uses enumeration as a stylistic device. In one sentence he uses a quadruple syntactic structure made up of nouns (*bigots*, *bullies*, *snobs* or *hypocrites*), while in the other sentence he uses a quintuple syntactic structure (*robbed*, *exploited*, *degraded*, *humiliated* or *deceived*) made up of past participles. Afterwards, Heller uses the obsessive repetition of the verb *to depress* (8 times) in connection with nouns like m*isery*, *ignorance*, *persecution*, *violence*, *slums*, *greed*, *crime*, and *corruption* which, again, in a normal world, usually depress people. Therefore, the conclusion *it wouldn't surprise me if you're a manic-depressive* is obviously not supported by the preceding arguments since they do not have truth value, giving rise to a non sequitur.

In this fragment, just like Swift in *A Modest Proposal*, Heller uses non sequitur in order to make the reader reflect upon the situation depicted and realise its awkwardness.

The grotesque details, the brutal and shocking images are also a constitutive and fundamental part of Joseph Heller's black humour. The following passage is but one of many deaths which take the reader completely by surprise. They appear in the middle of a

[4] A., Kernan, *The Cankered Muse: Satire of the English Renaissance*, YaleUniversity Press, New Haven, 1959, p. 21

paragraph, sometimes in a subordinate clause, almost by the way, and convey an awful contingency, a callousness of God, nature and human depravity. Here is a passage having a very high rhetorical power that depicts Snowden's death minutely, by giving every single detail of his agony. The images are very plastic and, by his use of language, Heller determines the reader to get involved emotionally in this nightmarish situation:

"Snowden was wounded inside his flak suit. Yossarian ripped opened the snaps of Snowden's flak suit and heard himself scream wildly as Snowden's insides *slithered* down to the floor in a *soggy* pile and just *kept dripping out*. Another chunk of flak more than three inches big had shot into his other side just underneath the arm and *blasted* all the way through, drawing *mottled* quarts of Snowden along with it through the *gigantic* hole in his ribs it made as it *blasted out*. Yossarian screamed a second time and squeezed both hands over his eyes. His teeth were chattering in horror. He forced himself to look again. Here was God's plenty all right, he thought bitterly as he stared - *liver*, *lungs*, *kidneys*, *ribs*, *stomach* and *bits of the stewed tomatoes* Snowden had eaten that day for lunch." (p. 429)

Heller's choice of words is very careful; all the words used in this description have a great force of assertion and are very strong from a rhetorical point of view.

Verbs like *to slither*, *to blast*, *to drip out* or adjectives like *soggy*, *mottled*, *gigantic* used in connection with a human being are morbid and repellent. The same effect is obtained with the enumeration Heller makes of Snowden's organs, at which Yossarian stares: *liver*, *lungs*, *kidneys*, *ribs*, *stomach*. The enumeration reaches its climax when Heller introduces, among the human organs that are exposed because of the wound Snowden has in his stomach, *the stewed tomatoes* he had eaten for lunch. This time the incongruity is no longer ironic or funny but morbid and grotesque.

By means of all the above-mentioned stylistic devices, Heller's black humour may be interpreted as a form of subversion, a rebellion that seeks to not only criticise and expose but also abolish the military's propaganda and manner of handling conflicts.

With Heller, counterpointing the pathetic and the comic within the same experience by demonstrating their object from more than one angle brings about a cathartic response from the part of the reader.

BIBLIOGRAPHY:

1. Alexander, M., Flights from Realism: Themes and Strategies in Postmodernist British American Fiction, Edward Arnold, London, 1990

2.Hassan, I., *Contemporary American Literature*, Library of Congress Catalogue Card no. 72-81 701 83

3. Heller, J., *Catch-22*, Simon and Schuster, New York, 1989

4. Horvay Barnes, L., The Dialectics of Black Humour, Process and Product: A Reorientation Toward Contemporary American and German Black Humour Fiction, P. Lang, Bern, 1978

5. Moore, M., Pathological Communication Patterns in Catch-22, et Cetera, vol. 52, issue 4, 1995, pp. 431-3

6. Nagel, J. (ed.), Critical Essays on Catch-22, Dickenson Publishing Co., Encino, 1974

7. Pratt, A.R., (ed.), Black Humour: Critical Essays, Routledge, London, 1992

8. Raskin, V., Semantic Mechanisms of Humour, D. Reidel, Dordrecht-Boston-Lancaster, 1985

9. Warburton, N., *Thinking from A to Z*, Taylor & Francis, New York, 2003

10. Woodson, J., A Study of Joseph Heller's Catch-22: Going around Twice, Peter Lang, New York, 2001

LINGUISTIC CALQUE AS A MEANS OF FORMING EUPHEMISMS

Oxana Chira, Assist Prof., PhD, A. Russo State University of Bălți, Moldova

Abstract: An important means of lexical enrichment, under the influence of English and French in particular, is the linguistic calque also known as decalque in its old usage. The present paper does not aim at describing the types of linguistic calque or at stating the experts' opinions on this issue. It will focus on two types of calque related to our research and, namely, on the phraseological calque and the semantic calque. Thus, a series of words have updated their semantic content with the help of the linguistic calque following the models derived primarily from English and French.

Keywords: Euphemism, taboo, polilexical euphemism, linguistic calque, discursive euphemism.

Eufemismul este unul dintre mijloacele lingvale ce se utilizează în comunicare, urmărindu-se un singur scop: de a atenua impactul pe care îl poate avea un mesaj asupra receptorului. Fiind „produsul unei constrîngeri” [Seiciuc 2008: 22], stratul eufemistic îi ajută vorbitorului să-și selecteze termenii în funcție de grupul căruia i se adresează, evitîndu-se, în felul acesta, tabuurile acestui grup-țintă.

În general, eufemismele, deși diferă de la o limbă la alta, de la o societate la alta, trebuie concepute prin prisma particularităților funcționale și individuale, adică a rolului pe care îl joacă ele în vederea realizării actelor de comunicare. Fără îndoială, eufemismele trebuie să se caracterizeze, întîi de toate, printr-o anume echivocitate, rezervă în discuții, politețe, manipulare, corectitudine politică, ce ar crea premise pentru o înțelegere insuficientă a situației de conflict, o evitare motivată a termenului direct, o camuflare a realității dure etc. Cu alte cuvinte, eufemismele nu satisfac pe deplin exigențele comunicării orale și scrise, cum ar fi exacticitatea, raționalitatea, oportunitatea etc.

Vom insista, în cele ce urmează, asupra unor observaţii care, din punctul nostru de vedere, nu sînt lipsite de importanţă. Astfel, calcul lingvistic este unul din procedeele prin intermediul căruia intră în limba română multe cuvinte cu funcţie eufemistică. Acest aflux de termeni eufemistici au invadat în ultimele decenii şi fără îndoială putem afirma că factorii economici, politici şi culturali din ţară au impus noi orientări spre modele lexicale noi. Th. Hristea consideră calcul lingvistic drept un procedeu mixt de îmbogăţire lexicală, deoarece presupune copierea unui model extern, iar redarea lui se efectuează prin mijloace interne, ce aparţin limbii receptoare [Hristea 1984: 32]. Dintre tipurile de calc existente pentru studiul nostru prezintă interes calcul frazeologic și cel semantic.

Calcul frazeologic se realizează prin traducerea literală a unei unităţi frazeologice străine sau prin traducerea unei părţi a sintagmei şi adaptarea celeilalte. Firește, productivitatea formării eufemismelor prin calcul frazeologic se datorează exprimării perifrastice. Dintre calcurile frazeologice cele mai utilizate le putem enumera următoarele (majoritatea din limba engleză): *axa răului < axis of evil*; *clasa de mijloc < middle class*; *guvern din umbră < shadow government*; *strict secret < top secret*; *ţara nimănui < no man's land*; *Unchiul Sam < Uncle Sam*; *continentul negru < the Dark Continent*; *moartea albă <*

white death; *pierderi colaterale* < *collateral damage*; *spălarea banilor* < *money-laundering*; *gulere albe* < *white collars*; *a face dragoste* < *make love etc.*

Trebuie să menționăm că unele din calcurile enumerate îndeplinesc constant o funcție eufemistică (ele sînt înregistrate și de dicționare), iar altele îndeplinesc funcție eufemistică doar într-un anumit context, ca în următoarele exemple:

umbrelă nucleară[1] < *engl. nuclear umbrella*: „*Umbrelă nucleară*: China a promis Ukrainei protecție nucleară completă" (http://www.noi.md/md/news_id/32807): termenul *umbrelă* are sensul de protecție și este utilizat eufemistic din necesitatea de a prezenta corect sub aspect politic protecționismul și de a păstra secretizarea acestui fapt;

propagandă neagră[2]< *engl. black propaganda*: „O formă a astroturfingului este însa propaganda neagră. Cei care se folosesc de black propaganda participă la un protest pentru a-l compromite, a-l defăima, pentru a face de rîs sau a denatura scopurile protestului" (http://lilick-auftakt.blogspot.com/2010/06);

fratele cel mare < *engl. Big Brother* „Fratele cel mare, cu ochii pe popoare" (http://adevarul.ro/international, 12.06.2013): în acest context, sintagma *fratele cel mare* substituie „Biroului Federal pentru Informaţii (FBI) al Statelor Unite". Cuvintele ce alcătuiesc această sintagmă reprezintă o contradicție în termeni din punct de vedere semantic, întrucît sintagma respectivă nu doar ascunde informația reală, dar și dezinformează. În Republica Moldova, această sintagmă este utilizată, de regulă, cu funcție ironică pentru „Rusia", autorii atenționînd cititorul prin ghilimele, prin scris italic sau bold. De exemplu: „*Fratele cel mare* trece Prutul ilegal. Există în Moldova nişte cetăţeni (sau mai bine zis, tovarăşi) care văd în ruşi o rasă superioară" (www.timpul.md, 16.04.2012); „Cel venit din *Estul socialist* al fericirii obligatorii are nevoie de timp pentru a renunţa la iluziile asupra modelului fericirii inverse" [Manea, 84];

principiul dominoului[3]< *engl. domino effect:* „Principiul dominoului i-a mînat să-şi susţină conducătorul cu apucături satrapice, nu vreo credinţă ideologică" (http://jurnalul.ro, 12.03.2013);

presa galbenă[4] < *engl. yellow press*: „Karizma și Cristina Croitoru luate la rost de presa galbenă din România" (http://pentruea.md, 22.12.2013): termenul eufemistic *galbenă* e utilizat în sintagma respectivă pentru „calitatea neserioasă a presei";

moartea albă < *engl. white death:* „*Moartea albă* și-a găsit locul și în România" (www.antena3.ro, 20.10.2013): îmbinarea evidențiată substituie „consumul de droguri", ea fiind alcătuită dintr-un cuvînt cu marcă negativă (*moarte*) și altul cu marca pozitivă (*albă*), semantica ultimului cuvînt avînd menirea de a stabili un echilibru;

gulere albe < *engl. white collars*: „Ziua judecăţii pentru penalii cu gulere albe. Fenechiu şi Chiuariu, împreună în sala de judecată" (http://www.evz.ro, 25.11.2013): în contextul dat, *gulere albe* substituie trei foşti miniştri, un deputat şi un fost procuror.

Un alt tip de calc, care îmbogățește stratul eufemistic, este cel semantic și „constă în atribuirea unui sens nou unui cuvînt existent deja într-o limbă, după modelul corespondentului său dintr-o altă limbă care este întotdeauna un cuvînt polisemantic" [Hristea 1968: 152]. Calcul semantic poate fi considerat și drept *o sursă a omonimiei*, atunci cînd nu există nicio legătură între sensul vechi, deja existent în limbă, şi sensul noul împrumutat. În acest caz, avem de a face cu „prieteni falşi" – cuvinte ce induc în eroare şi creează confuzie:

[1]*Umbrelă nucleară* se referă la garanția unui stat cu arme nucleare pentru a-și apăra un stat aliat non-nuclear.
[2]*Propaganda neagră* este o informație și material fals.
[3]*Principiul dominoului* este o cădere în lanț a complicilor.
[4]*Presa galbenă* este un model de jurnalism ce prezintă știri mici sau documentate sumar, mizînd pe titluri atractive pentru a vinde mai multe ziare.

engl. *challenge* > *provocare*, cu sensul de „întreprindere nouă, dificilă şi ambiţioasă”. Tot în cadrul calculului semantic se includ şi extinderile de sens: engl. *lot* > *lot*, cu sensul „grupare” (de exemplu, *lot de politicieni*) etc. Trebuie să precizăm că eufemismul realizat prin calc semantic funcţionează ca eufemism şi în limba din care provine. În felul acesta, eufemismele respective se transformă în clişee: *a comprima*[5] < *fr. comprimer* pentru „a reduce personalul”, „a elibera din funcţie”; *a liberaliza*[6] < *fr. libéraliser* pentru „a scumpi”, „a majora preţurile”; *a picura* (< rus. *капать*) pentru „a pîrî” (în română corect ar fi *a turna*) etc.

Anume calcul semantic determină extinderea sensului pe care îl avea iniţial cuvîntul iniţial şi care nu este altceva decît o urmare firească a schimbărilor survenite în viaţa social-politică:

cîrtiţă < *engl. mole* pentru „spion infiltrat”: „«Cîrtiţa» CIA, în ţările calde” (http://adevarul.ro, 21.06.2013);

provocare < *engl. challenge* pentru „dificultate de învins”: „Provocările sau încercările sînt sursa creşterii personale, a acumulării de experienţă şi curaj” (www.numereledestinului.ro, 20.04.2013);

viermi < *engl. worms*: „Computerul nu este vulnerabil la viermele Blaster” (http://support.microsoft.com, 24.12.2013);

minoritar < fr. *minoritaire* pentru „ţigan”: „Minoritarul îşi apără tovarăşul: Giovani e un om de mare ispravă! Deşi unii îl fac mafiot, golan” (www.evz.ro, 04.08.2012).

Există cuvinte care au fost eufemisme şi care, între timp, au pierdut din coloratura lor eufemistică, precum *kitsch* (pentru „prost gust”) sau *kitschizare* (pentru „falsificare, denaturare a artei”). Avem motive să credem că aceste cuvinte, folosite cu valoare eufemistică, se află într-un plin proces de dezeufemizare. De altfel, printr-un proces similar au trecut şi calcurile din limba rusă: *pe baze obşteşti* (< rus. *на общественных началах*) pentru „fără remunerare, gratis”: „Dezvoltarea muncii de partid pe baze obşteşti” [Bold,1968].

forţe pacificatoare (< rus. *миротворческие силы*) pentru „ocupanţi”: „La sesiunea de iarnă APCE din 23–27 ianuarie 2012 Ana Guţu a fost iniţiatoarea unei declaraţii scrise pe problema înlocuirii actualului format de *forţe pacificatoare* din regiunea secesionistă aşa-zisa Transnistrie cu o misiune pacificatoare civilă international” (http://www.e-democracy.md/parties/docs/pl/201201251/).

În baza exemplelor de mai sus, putem constata că, prin intermediul calculului lingvistic, o serie de cuvinte şi-au modernizat conţinutul semantic după modele preluate din alte limbi (mai ales, din limbile franceză şi engleză). Putem consemna, de asemenea, că revenirea la unii termeni, modificarea semantică a cuvintelor, actualizarea sensurilor se realizează simultan cu schimbările ce survin în societate. Astfel de evoluţii semantice realizate prin calc lingvistic duc, indiscutabil, la îmbogăţirea şi modernizarea vocabularului limbii române actuale. Cu ajutorul calculului lingvisic, eufemismele camuflează, adică maschiază conştient unele realii din diverse domenii (social, politic, economic, cultural etc.). Vorbitorul recurge la eufemisme, deoarece consideră că realiile respective sînt ofensatoare, dezagreabile, dezonorate etc.

BIBLIOGRAFIA:

[5]Verbul *a comprima* avea iniţial sensul de „a micşora volumul unui corp cu ajutorul unei presiuni exterioare; a presa”.
[6]Verbul *a liberaliza* avea iniţial sensul de „a face mai liberal, mai liber”.

Bold I., *Dezvoltarea muncii de partid pe baze obștești*, București, Editura Politică, 1968**.**

Hristea T., 1984, *Calcul lingvistic ca procedeu de îmbogăţire a vocabularului*, în T. Hristea, *Sinteze*, ediţia a III-a, Bucureşti, Editura Albatros, 1984.

Manea N., *Despre clovni: Dictatorul şi Artistul*, Polirom, 2005.

Seiciuc L., *Eufemismul în română şi în alte limbi romanice* (teză de doctorat - manuscris), Universitatea „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 2008.

THE EXPRESSIVE VALUES OF PHONETIC PARTICULARITIES IN GEORGE COSBUC`S POETRY

Radu Drăgulescu, Assist. Prof., PhD, "Lucian Blaga" University of Sibiu

Abstract: Phonetic and phonological interpretation of the Coşbucian writings requires attention and accuracy: Based on the phonetic structure of the word, we will focus the entire attention on the expressive value of sounds, the vowels and consonants phonic quality of stylistic function and their capacity of suggesting varied impressions, according with text semantics. It will be necessary, then, to consider the values of certain sounds, sounds that decisively help the achieving of euphony and harmony of the lyrics. The expressive values of phonetic processes can rise upper when are willingly combined, as a result of artistic intentionality, or spontaneous, as the result of writer`s talent and linguistic sensitivity, in complex structures with more or less striking architecture.

Keywords: G. Coşbuc, phonetic particularities, expressive values, stilistics, linguistics.

Interpretarea fonetică şi fonologică a textului coşbucian presupune mare atenţie şi acurateţe.: Cercetarea porneşte de la structura fonetică a cuvântului pentru a evidenţia valoarea expresivă a sunetelor, calitatea lor fonică prin care îndeplinesc funcţia stilistică sugerând impresii de natură variată. Feluritele forme de utilizare a rimei, precum şi a ritmului sunt, de asemenea, mijloace proprii de realizare a eufoniei şi armoniei textului poetic.

În principal, G. Coşbuc se face remarcat prin utilizarea unor fonetisme populare, de obicei ardelenisme, apoi muntenisme, pe care le repetă, în perioade lungi de timp:

1. **Monoftongarea lui âi (evitarea epentezei)**; poetul preferă formele *câne (Noi vrem pământ), mâne (Puntea lui Rumi, Moartea lui Fulger, Păstoriţa, Jertfele împăcării etc.), mâni (Jertfele împăcării, Cântec [Zice vodă...]) etc.*
2. **Monoftongarea lui ea după fricative**, în special, siflante: *samă (Duşmancele), zdranţă (Fatma) etc.*; dar şi după vibranta lichidă **r**: *razăm*.
3. **Închiderea vocalelor neaccentuate**: **a > ă**, **e > i**, **o > u**, **ă > î**: *păhar*[1] *(Nunta Zamfirei, Rada, Toţi sfinţii, Popasul ţiganilor, Cântec IX), căzarmă (Dragostea păcurărească), îngălbinesc (Numai una), martur (Sub patrafir), somnuros (În miezul verii), părău (La părău), îngălbinită (Fatma) etc.*
4. **Închiderea vocalelor după sibilante**: *jele (Tulnic şi Lioara, Dragostea păcurărească), şepte (Fulger) etc.*
5. **Modificări fonetice combinatorii**: *vătav (Nunta Zamfirei), povoi (Un Pipăruş modern), pământuh (Un pipăruş modern), deşdina (Ceas rău), supţirica (Supţirica din vecini) etc.*
    a) **Proteza**: *acurat (Un Pipăruş modern), scobor (Dragostea păcurărească)*
    b) **Epenteza**: *pâinea (Nu te-ai priceput)*

[1] Schimbare fonetică poziţională (reducţie calitativă), dar termenul provine din sb. *pehar*, şi fiind precedat de o bilabiala a devenit *ă*.

c) **Afereza**: *se nalţă (Noapte de vară),* stă *nainte*-i *(Fatma),* cânta *nainte (Cântecul fusului),* stă *plecată; cerca; naltă (Crăiasa zânelor), se va negri (Puntea lui Rumi), să nalţi (Cântec [Zice vodă...]), şi-au plinit chemarea lor (Moartea lui Fulger) etc.*
d) **Sincopa**: *cată*-n văi *(Baladă albaneză), frumseţe (Puntea lui Rumi), ţărna (Blăstăm de mamă), perdut (Fata craiului din cetini), Perirea dacilor etc.*
e) **Apocopa**: *lăsar' (Dragostea păcurărească), Haid' (Poet şi critic, Cântec [Zice vodă:"Iar la greu!"]), niciodat' (Nunta Zamfirei), adese (Cântecul fusului), acu (Zobail), şorţu (La oglindă) etc.*
f) **Sinalefă**: *totu-i plin, s-aud, s-alină (Noapte de vară), d-un* farmec*, s-aşază, s-apropie, s-apleacă, s-aruncă (Fatma), dac-a fost, s-adună (Nunta Zamfirei), s-ascunde (Mânioasă) etc.*
g) **Ecthlipsa**: *mierlele-n, câne-n; ca-n; linişte-n, se-ntâlneşte-n, pe-ndelete, e-nvelit (Noapte de vară), tinerele-i* plete*, alba-i* mână*, nainte-i (Fatma) etc.*
h) **Diereza**: *Dar zânei i-a părut **de-atunci** /Că i-a slăbit puterea (Crăiasa zânelor), **De-acum**, **de-acum** ei sunt scăpaţi, / **De-acum** vor fi şi ei bogaţi; **Pe-Ardun** al tău, pe Ben-Ardun (El-Zorab), **opaiţele-au** murit (Noapte de vară), **ce-aş** vrea, **de-aici**, **ce-aştept**, cât **ce-adormea** (Mânioasă) **şi-**orişiunde (Nu te-ai priceput) etc.*
i) **Eliziunea**: *c-un (Supţirica din vecini, Duşmancele, Recrutul), dintr-un (Noapte de vară, Nunta Zamfirei) într-una (Cântecul fusului), într-un (Zobail, Pe lângă boi, Trei, Doamne, şi toţi trei, Moartea lui Fulger) etc.*
j) **Haplologia**: *mă-sa (Rada, Duşmancele, Costea, Recrutul), nea* (nenea) *(Un Pipăruş modern).*

Valorile expresive ale procedeelor fonetice se pot ridica la cote maxime atunci când sunt combinate, voit, ca urmare a intenţionalităţii artistice, sau spontan, rezultat al talentului şi al sensibilităţii lingvistice a scriitorului, în structuri complexe cu o arhitectură mai mult sau mai puţin frapantă. Pentru a sugera cât mai emoţionant imaginile auditive, Coşbuc recurge de cele mai multe ori la aliteraţie, asonanţă şi la simbolismul fonetic. Acesta din urmă nu este recunoscut de către toţii lingviştii drept procedeu poetic. El îi era însă cunoscut poetului, care, după propriile-i mărturisiri, a apelat conştient la simbolismul fonetic şi a căutat efectele pe care acesta le poate produce, de exemplu în *Moartea lui Fulger*: „- Păi, dragul meu, lumea citeşte, aprobă şi zice: ‚îmi place', dar nu-şi poate da seama câtă muncă şi trudă cere de multe ori un singur vers, menit să exprime adevărul. În versul citat de dumneata am folosit numai vocale închise, surde: u, î, ă:

... uruitul frânt al bulgărilor de pământ,
auzi perfect cum sună bruşii de pământ, căzând pe coşciug: buf, buf, buf!"[2].

Gama mijloacelor auditive din creaţia coşbuciană devine pregnantă atunci când poetul recurge la îmbinarea procedeelor: aliteraţii şi asonanţe şi, uneori, **onomatopee**:

Haid, săriţi, flăcăi, ce sfântul!
*Daţi cu toţi **tropotitura**,*
*Tot mai scurt şi **trop**!* *(Hora)*

*S-apropie **tiptil-tiptil*** *(Vântul)*

[2] A. P. Bănuţ, *Gheorghe Coşbuc*, în *Coşbuc văzut de contemporani*, Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1966, p. 152.

*şi **gâl, gâl, gâl*** *(Toţi sfinţii)*

Efectul eufonic, imitativ sau expresiv, sau toate la un loc, al **aliteraţiilor**, compun o melodie, o armonie a expresiei, şi determină un mare accent afectiv transmis de către emiţător (poetul), prin intermediul textului (poezia), destinatarului (cititorului). Astfel, aliteraţia consolidează şi întreţine o strânsă legătură, care adesea devine organică, cititorul confundându-se cu unul sau mai multe personaje sau cu eul liric, dintre destinatar şi emiţător.

Aliteraţia cunoaşte, în opera coşbuciană, o multitudine de forme, variante şi tehnici de realizare. O parte au fost prezentate în studiul lui Constantin Milaş dedicat acestei figuri de stil[3]. Autorul, acceptă, probabil, terminologia lui G.I. Tohăneanu[4], care numea asonanţa *aliteraţie vocalică*. Atunci când încearcă să demonstreze că aliteraţia nu trebuie limitată numai la sunetele iniţiale ale cuvintelor Milaş afirmă: „Aserţiunea, referindu-se în special la aliteraţiile consonantice, poate fi extinsă şi asupra celor vocalice. Pentru ca aliteraţia formată de vocale neiniţiale să fie sesizată, se pare că elementele vocalice formative ale acesteia trebuie să fie accentuate. Avem, deci, un criteriu de baza căruia putem recunoaşte o aliteraţie vocalică chiar dacă ea este realizată datorită unor vocale distribuite în interiorul cuvintelor, ceea ce constituie un argument în favoarea acceptării că aliteraţia se poate realiza şi pe bază de sunete distribuite în poziţii diferite”.[5]

Autorul propune clasificarea aliteraţiilor în *consonantice* şi *vocalice*, la cea de-a doua categorie, cercetătorul dând drept exemple asonanţe, precum *L**a** tot rădv**a**nul p**a**tru c**a**i / B**a** p**a**tru sori* (_/ _ _ _/ _ _/ _ _/ / _/ _/ _ _), din *Nunta Zamfirei* sau *Şi g**a**lbeni c**a** f**a**guru-i f**a**ce* (_ _/ _ _/ _/ _ _ _/ _), din *Zâna pădurii*.

Procedeu de realizare a muzicalităţii versurilor şi armoniei întregii creaţii coşbuciene, aliteraţia nu generează numai sugestii de ordin auditiv, ci şi vizual. Astfel, în *Crăiasa zânelor* întâlnim o structură complexă de mare expresivitate:

A zânelor crăiasă
*Venea cu părul **r**âu**r**ând*
***R**âu galben de mătasă.*

În *Noapte de vară*, asonanţa contribuie tot la realizarea unei imagini vizuale:

*Fumul **a**lb **a**lene **i**ese / D**i**n căm**i**n...*

La fel în *Nunta Zamfirei*:

*L**a** tot rădv**a**nul p**a**tru c**a**i / B**a** p**a**tru sori*

sau în *Zâna pădurii*:

*Şi g**a**lbeni c**a** f**a**guru-i f**a**ce.*

Evident, imaginile auditive sunt mult mai numeroase. Coşbuc a reuşit să exprime „Acustic ceea ce alţi poeţi exprimă vizual. În atelierul său, el lucra... având pâlniile urechilor pline de şoapte, de glasuri, de foşnete şi vuiri, pe care versul şi strofa i le înregistrau ca un fonograf, pentru ca apoi să le emită în chip de metafore ale sunetului. În această tehnică de audiţie stă puterea de sugestie a poeziei lui şi ea îi reprezintă noutatea, pe care a adus-o numai el istoriei lirismului nostru”[6].

[3] Constantin Milaş, *Aliteraţia în poezia lui Coşbuc,* în *Limbă şi literatură*, XX, 1969, p. 131-149.
[4] G. I. Tohăneanu, *Studii de stilistică eminesciană*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1965, p. 128-129.
[5] *Ibidem*, p. 132.
[6] Vladimir Streinu, *Clasicii noştri*, Bucureşti, Editura Casa Şcoalelor, 1943, p. 254-256, apud Constantin Milaş, *Aliteraţia în poezia lui Coşbuc,* în *Limbă şi literatură*, XX, 1969, p. 133. Noi am consultat ediţia din 1969, Bucureşti, Editura Tineretului, a operei lui Streinu şi nu am aflat citatul în cauză.

Sugestia auditivă este caracteristică poetului nostru, fiind extrem de frecventă în versurile sale, de orice factură şi inspiraţie. Să urmărim valorile expresive ale deja amintitei consoane vibrante lichide **r**:

*S-or p**r**ăbuşi ti**r**anii ia**r**ăşi*
.....
*Şi-ntr-una sp**r**e pădu**r**i a**r**ată*
*Şi scapă**r**ă sp**r**e ea me**r**eu*
.....
*La ma**r**gini de-o**r**izont **r**ăsa**r**e*
*Un fulge**r** alb tâ**r**ziu sp**r**e zo**r**i* *(Ex ossibus ultor!)*
*Fugea de-a **r**azna pe **r**ăzoare* *(Vântoasele)*

Sonanta **l**, lichidă, apare în construcţii în care pregnantă este moliciunea, lentoarea, alteori tristeţea. **Labdacismul** este frecvent întâlnit în poezia lui Coşbuc:

*Şi-am mers pe **l**unci, dar ja**l**nic,*
*De-a **l**ungu**l** peste **l**unci...* *(Cântecul fusului)*

*Şi c**l**opote**l**e-n **l**imba **l**or*
*P**l**ângeau cu g**l**as tânguitor* *(Moartea lui Fulger)*

Alături de aceste consoane, poetul preferă siflanata **s**, care stă la baza compunerii unei serii impresionante de **polisigme**:

*Crăie**s**ei noa**s**tre am **s**ă-i **s**pui*
***S**ă vie să-ţi de**s**cuie.* *(Crăiasa zânelor)*

*A prin**s** **s**ă **s**une **s**unet viu* *(Nunta Zamfirei)*

***S**ub **s**oare un **s**uflet în **s**tare a grăbi* *(Cetină-Dalbă)*

*Un **s**curt **s**ălbatic **s**forăit* *(Nebunul)*

*... ţine-a**s**cun**s***
***S**ub **s**traiul picurând de ploi* *(Moartea lui Fulger)*

*Şi **s**oarele a **s**căzut **s**pre **s**eară* (*Trei, Doamne, şi toţi trei*)

Siflantele pot intra uşor în combinaţie, creând imagini cu profundă încărcătură poetică:

***S**ună **z**ornăit de **z**ale* *(Mortul de la Putna)*

*Şi **z**alele-i **z**uruie crunte* *(Paşa Hassan)*

Fricativa sonoră **v**, este, de asemenea, foarte des întâlnită în poeziile lui Coşbuc:

*Prin **v**ulturi **v**ântul **v**iu **v**uia*
***V**run...* *(Nunta Zamfirei)*

*În **v**ânt a**v**ând **v**estmântul* *(Pe Bistriţa)*

*Tu **v**ei **v**edea iar satul tău*
*Şi casa **v**oastră-n **v**ale* *(Rugămintea din urmă)*

***V**ăzui prin **v**ăi al **v**erii dulce **v**ânt (Ştrengarul văilor)*

Alte consoane care intră frecvent în compoziţia aliteraţiilor sunt oclusivele sonore **b**, **c** şi **d**, corespondentele lor surde, **p**, **g**, respectiv**, t**:

***B**ogata-şi pupă **b**oii-n **b**ot*
*Îm**b**ătrânind cu **b**oi cu tot. (Duşmancele)*

*Ei spun **c**-ar **c**rede-ntr-alte **c**ronici (O poveste veselă)*

*Şi **c**ai şi **c**are, **c**orturi de **c**orăbii (Scrisoarea lui Firdusi către şahul Mahmud)*

***D**âr**d**âiesc **d**in **d**inţi, măi vere (Cântecul redutei)*

***D**oamne, **d**e-ar fi **d**at **d**e mine (La oglindă)*

***D**acă-i **d**rept răspunsul, **d**ă-l (Isus şi lumea)*

*Când o **p**rind **p**e **p**unte-o dată (Calul dracului)*

*Şi **p**lumb a tras în **p**rimul trecător*
*E veşnic nouă **p**entru noi **p**ovestea (Fresco-ritornele)*

***P**ică **p**icuri rari de **p**loaie (Castelanul)*

*Şi-a**t**unci **t**u **t**oa**t**ă-ai **t**remura**t** (Sulamita)*

Uneori consoanele ce stau la baza aliteraţiilor intră în combinaţii generând construcţii complexe, de un înalt grad expresiv:

*Şi cum te-aşterni ca un **p**o**t**o**p***
*De **t**răsnete-n **p**us**t**iu (El-Zorab)*

O structură magistral realizată, cu un neobişnuit potenţial stilistic, rezultat dintr-o reuşită împletire a consoanelor aliterante, aflăm într-un text mai puţin apreciat din punct de vedere poetic, dar care, iată, încântă de la primul vers:

*Străcuraţi prin plumbi şi săbii, **d**oro**b**anţii **d**rum **d**eschi**d** (Dorobanţul)*

Siflanta **s** sugerează acţiunea de furişare, de evitare a obstacolelor şi pericolelor, o mişcare rapidă, dar lină, fără vehemenţă, oarecum tăcută. Din punct de vedere acustic, în combinaţie cu sibilanta, sugerează aici, cel mult, şuierul gloanţelor şi al săbiilor. Repetarea oclusivelor surde, imediat, apoi, sonore **p** şi b, prima în vecinătatea sonantei nazale **m**, produc un grad mai înalt al zgomotului de luptă, ele evocând pocnetul armelor de foc. de diferite calibre. În fine, dinamica şi vacarmul ating cotele maxime, vânzoleala din şanţuri şi prăbuşirea zidurilor fiind fidel redată prin succesiunea oclusivei sonore **d**.

Desigur, structurile complexe sunt mult mai expresive decât cele simple. Atunci când consoanele şi vocalele se îmbină în construcţii aliterante, valorile stilistice sunt vizibil superioare. Impresiile acustice şi vizuale sunt mai reuşite în aceste condiţii, iar efectele nu suferă grade de comparaţie:

*Şi-un **pa**t făcut din **pa**tru **pa**ri (Un Pipăruş modern)*

*Vai, **fu**gi, acum Lodune, că iadul se deschide,*
*Vai, **fu**gi, acum, că **fu**lgeră **fu**rtuna*[7] *(Povesteşte scutul)*

*Şi **ca**i şi **ca**re, **co**rturi de **co**răbii* *(Scrisoarea lui Firdusi către şahul Mahmud)*

***Bo**gata-şi pupă **bo**ii-n **bo**t*
*Îm**bă**trânind cu **bo**i cu tot.* *(Duşmancele)*

Fugi-vor de spaimă mişeii
*Cuprinşi de **po**rnitul **po**top* *(Un cântec barbar)*

*Şi **ga**lbeni **ca** **fa**guru-i **fa**ce* *(Zâna pădurii)*

Cercetate sub aspectul structurii lor, aliteraţiile pot fi

a. împerecheate: **aabb**
*S**u**b **s**traiul **p**icurând de **p**loi* *(Moartea lui Fulger)*
(**mitacism** în combinaţie cu asonanţă):
Şi-a plecat. Făcuse dânsul
***Ma**ri **mi**nuni de **a**ltă d**a**tă*
*D**a**r **a**cum **a**ve**a** prilejul*
*Pentru ce**a** **ma**i **mi**nunată* *(Puntea lui Rumi)*

b. încrucişate: **abab**
*Şi **p**lumb a **t**ras în **p**rimul **t**recător* *(Fresco-ritornele)*

*Şi cum te-aşterni ca un **p**o**t**o**p***
*De **t**răsnete-n **p**us**t**iu* *(El-Zorab)*

c. îmbrăţişate: **abba**

***S**ub **p**lopii rari a**p**ele **s**ună* *(Fata morarului)*

*Dintr-o **p**unte **m**incinoasă*
*Trei **m**inuni tu **p**oţi alege* *(Puntea lui Rumi)*

Evident, **asonanţa** are, la rândul ei, un înalt rang expresiv, fiind un element de analogie interlexicală de ordin fonetic, ce sugerează o imagine poetică prin intermediul structurii fonice şi a ritmului. Funcţia ei nu se limitează „numai la sublinierea şi precizarea ideii poetice. Ea serveşte şi la pregătirea unei atmosfere, [...], precum şi la pregătirea ‚terenului' pentru enunţarea unei idei, aliteraţia participând astfel, alături de alte mijloace, la unitatea poeziei, la înlănţuirea logico-artistică a conţinutului care trebuie exprimat sub formă poetică. Aşadar aliteraţia nu este un fenomen estetic pur formal, independent, rupt de mesajul poeziei. Dimpotrivă, ea nu este decât un auxiliar, un mijloc de manifestare a conţinutului de idei, în care, de altfel, ‚se topeşte', se pierde ajutându-l să se îmbrace într-o haină artistică, potrivită, evidenţiindu-se tocmai prin adecvarea la acest conţinut"[8].

[7] Aici efectul expresiv este potenţat şi de anaforă.
[8] Constantin Milaş, *Aliteraţia în poezia lui Coşbuc,* în *Limbă şi literatură*, XX, 1969, p. 142-143.

Viziunea diferă de cea a lui Iorgu Iordan, care era de părere că nevoia de expresivitate din care izvorăsc asonanţa, aliteraţia şi rima pare a fi de natură pur estetică[9].

Astfel, Coşbuc sugerează acustic sonoritatea plânsului, prin imitarea fidelă a tonalităţii acestuia, pregnant caracterizată prin vocala **î [â]**, cuprinsă în cuvintele *plâng* şi *tânguitor*:

*Pl**â**ngeau cu glas t**â**nguitor*
(Moartea lui Fulger)

Nu-i loc mai bun pe lume
*De pl**â**ns dec**â**t în cr**â**ng!*
.....
Îl cânt torcând la vatră
Şi-l cânt mergând pe drum *(Cântecul fusului)*

***Î**n v**â**nt av**â**nd vestm**â**ntul* *(Pe Bistriţa)*

Vocala **i** apare, de asemenea foarte frecventă, în structurile asonanţei, devenind **iotacism**:

*F**i**ul paşe**i** d**i**n **I**an**i**na* *(Baladă albaneză)*

*P**i**că p**i**curi rar**i** de ploa**i**e* *(Castelanul)*

Vocala deschisă **a** nu face, bineînţeles, excepţie:

*Prin l**a**rgi i**a**t**a**curi **a**lerg**a*** *(Moartea lui Fulger)*

*Cu v**a**s **a**lb pe c**a**p Despin**a*** *(Baladă albaneză)*

*L**a** tot rădv**a**nul p**a**tru c**a**i*
*B**a** p**a**tru sori* *(Nunta Zamfirei)*

*Şi g**a**lbeni c**a** f**a**guru-i f**a**ce* *(Zâna pădurii)*

Vocalele **o** şi **u**, dau o tonalitate gravă acţiunii sau atmosferei în cauză:

*Ca un glas d**o**m**o**l de cl**o**p**o**t* *(Noapte de vară)*

*Nici **u**mbră-n **u**rma l**u**i n**u** s-a zărit* *(Strigoiul)*

Alteori, în structura asonanţei vocalele se pot combina. Iată o structură împletită cu iotacismul:

*Fumul **a**lb **a**l**e**ne **ie**se*
*D**i**n căm**i**n.* *(Noapte de vară)*

Pentru a da expresivitate textului poetic, Coşbuc nu se sfiieşte să utilizeze **elementele fonetice suprasegmentale**, precum intonaţia, cu ajutorul căreia dă naştere unor figuri de stil, precum **emfaza**, la care recurge ori de câte ori evocă patriotismul sau jertfele şi simbolurile sacre ale poporului român, chiar dacă uneori, Poezia din text are de suferit pe alocuri:

Albastru, române, ţi-e steagul,
Dar ştii tu de ce ? Să te-nvăţ.
Albastru-nsemnează ciocoii,
Şi tot ce-ţi aduni tu cu boii
Din mila căldurii şi-a ploii

[9] Iorgu Iordan, *Stilistica limbii române,* Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1975, p. 89.

Al lor e, şi-acum şi de-a pururi,
Şi-al tău, cerşetorule,-un băţ.
Dar rabdă, c-o fac din iubire:
Să tem că te duce-n pierire
Belşugul prin trai cu răsfăţ. (...) *(Tricolorul)*

Conform opiniei lui Constantin Milaş, „muzicalitatea versurilor sale nu este dată de sunetele în sine, unele sunete fiind mai melodice decât altele, ci de o complexă combinarea acestora, de îmbinări contrastante, repetiţii şi alternanţe care pun în lumină capacităţile sistemului sonor al limbii. Poezia sa oferă numeroase exemple în care o analiză atentă reliefează tocmai acest conglomerat de procedee destinate a explicita ideea poetică”[10]. Concret, pe text analizând, în următoarea strofă din *Moartea lui Fulger*:

I-a fulgerat deodată-n gând
Să râdă, căci vedea plângând
O lume-ntreagă-n rugăciuni.
„În faţa unei gropi s-aduni
Atâta lume de nebuni!
Să mori râzând!”

autorul face câteva precizări pertinente: „În sugerarea stării psihice a mamei lui Fulger, care culminează cu pierderea lucidităţii, sunt puse la contribuţie o serie de elemente estetice:

- efectul estetic al rimelor [...];
- efectul antinomiei (a râde – a plânge, o lume-n rugăciuni – o lume de nebuni);
- reluarea vocalei accentuate a cuvântului din rimă în prima parte a versului (versurile 2,5), ceea ce duce nu numai la augmentarea efectului sonor al rimei, ci şi la crearea unei muzicalităţi interne a versului, graduând parcă evoluţia depresiunii psihice a eroinei”[11].

Atent la tot ce îl înconjoară, poetul, dând - a câta oară? - dovadă de o copleşitoare sensibilitate, a ştiut să asculte şi să redea vuietul vântului, al codrilor, trosnetul focului, tropotul horelor sau al cailor dezlănţuiţi, trilul păsărelelor, susurul apelor sau - de ce nu? - lăsarea serii... Multe construcţii de ordin auditiv sunt lucrate, căutate, fapt ce reiese din variantele care s-au păstrat ale poeziilor şi din frecvenţa lor crescută în ultimii ani de creaţie, spre deosebire de prima perioadă.

BIBLIOGRAFIE

A. P. Bănuţ, *Gheorghe Coşbuc*, în *Coşbuc văzut de contemporani*, Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1966.

Iorgu Iordan, *Stilistica limbii române,* Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1975.

Constantin Milaş, *Aliteraţia în poezia lui Coşbuc,* în *Limbă şi literatură*, XX, 1969.

Vladimir Streinu, *Clasicii noştri*, Bucureşti, Editura Casa Şcoalelor, 1943.

G. I. Tohăneanu, *Studii de stilistică eminesciană*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1965.

[10] Constantin Milaş, *Aliteraţia în poezia lui Coşbuc,* în *Limbă şi literatură*, XX, 1969, p. 144.
[11] *Ibidem*, p. 144.

WITH/WITHOUT FOOTNOTES – ON THE IMPORTANCE AND USEFULNESS OF FOOTNOTES IN TRANSLATION. CASE STUDY: „FROM RUSSIA WITH LOVE", A VOLUME OF CONTEMPORARY PROSE TRANSLATED FROM RUSSIAN INTO ROMANIAN

Sanda Misirianţu, Assist. Prof., PhD, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: Are footnotes (translator's or editor's footnotes) needed in a translation? If so, when and what explanations should footnotes offer? Can we appreciate the quality of a translation if we also consider this parameter? Here are some questions that we intend to answer by focusing on the volume of contemporary prose mentioned in the title of our paper.

Keywords: „From Russia with Love", contemporary literature, translation from Russian into Romanian, quality of a translation, footnotes.

0. Sunt necesare, într-o traducere, notele de subsol (ale traducătorului sau ale redactorului)? Dacă *da*, când şi ce lămuriri este necesar să aducă? Putem aprecia calitatea unei traduceri şi în funcţie de acest parametru? Iată câteva întrebări la care ne propunem să răspundem, analizând un volum de proză contemporană tradus din limba rusă relativ recent[1].

1. Volumul coordonat de Galina Dursthoff cuprinde optsprezece texte literare aparţinând unor scriitori ruşi contemporani, mai mult sau mai puţin cunoscuţi publicului din România. În ordinea apariţiei în paginile volumului, este vorba despre texte semnate de: Ludmila Uliţkaia, Anna Politkovskaia, Viktor Erofeev, Svetlana Vasilenko, Zahar Prilepin, Svetlana Aleksievici, Serghei Bolmat, Irina Vasilkova, Eduard Limonov, Iuri Mamleev, Vladimir Spektr, Lev Kuklin, Alla Bossart, Dmitri Gorcev, Vladimir Sorokin, Dina Rubina, Iuri Naghibin, Aleksandr Hurghin.

1.1. Titlul în rusă al volumului este *Антология любви* (*O antologie a iubirii*), în fiecare dintre textele incluse aici fiind prezentă *iubirea*, în multiplele ei ipostaze. Acest cuvânt-cheie din titlul rusesc apare şi în varianta din limba română a volumului: *From Russia with Love*. Nu ştim dacă decizia i-a aparţinut traducătorului Ruslan Carţa sau Grupului Editorial ART, presupunem însă că opţiunea se datorează impactului unui astfel de titlu de senzaţie, atrăgător, cu priză la public, împrumutat din titlul filmului cu acelaşi nume[2]. Considerăm că în procesul de negociere (în termenii lui Eco) a traducerii titlului, traducătorul nu şi-a jucat corect cartea (desigur, în cazul în care alegerea titlului i-a aparţinut), formulare pe care am folosit-o deliberat, pentru a rămâne în registrul *jocului*, al *hazardului*, al *nenorocului* (de ce nu?), deoarece în acest registru pare a fi situat însuşi cititorul, atunci când i se propune titlul respectiv. Părerea noastră este că traducerea titlului original ar fi fost un *câştig*, nu o *pierdere*. Din toate punctele de vedere.

[1] *From Russia with Love*, Galina Dursthoff (coord.). Traducere din limba rusă de Ruslan Carţa; prefaţă de Galina Dursthoff, Bucureşti, Editura ART, 2009, 348 p.

[2] Căutând sintagma pe internet (septembrie 2014), am constatat (cu surprindere) existenţa mai multor bloguri numite în acest fel, cu tematici extrem de diferite, din diverse spaţii culturale şi geografice, argument în plus, credem, pentru *notorietatea* formulei şi, implicit, pentru impactul urmărit prin utilizarea acesteia.

2. Inventariind notele de subsol prezente în volum, am constatat că sunt în număr de şaisprezece şi că aparţin în exclusivitate traducătorului. Ne propunem o analiză a acestora, urmărind referinţele şi tipurile de informaţii explicitate prin intermediul lor. Prezentând mai întâi fragmentul de text la care se face referire în subsol, vom analiza notele în ordinea apariţiei în volum, însoţindu-le de scurte comentarii. Acolo unde îl vom considera ca fiind relevant, fragmentul citat va fi mai extins; cuvintele la care se va face referire în notele de subsol vor fi evidenţiate cu caracter boldat, iar textul notelor va apărea între paranteze drepte.

(1) „Cu puţin timp înainte de moarte, Blok a spus: «Două femei am avut la viaţa mea: Liubovi Dimitrievna şi toate celelalte.» N-au fost puţine. Însă întreaga sa viaţă încercase să o descifreze pe **Liubovi** a lui.” (p. 6)

[*Liubovi* – „dragoste”.]

Secvenţa de mai sus este decupată din prefaţa semnată de coordonatoarea volumului (*Oare ruşii iubesc altfel…*). Întrucât cuvântul-reper din acest text care prefaţează volumul este *iubirea, dragostea*, considerăm oportună nota de subsol propusă de traducător în acest context: credem că, în cazul discutat, traducerea într-o notă de subsol a numelui rusesc (nume frecvent, a cărui semnificaţie nu este însă neapărat cunoscută cititorului român) se justifică. Fără a insista aici pe acest aspect, vom remarca maniera de transliterare[3] a numelui: *Liubovi,* şi nu *Liubov’*.

(2) „(…) Sofka n-a mai fost văzută. La începutul lui ’54, s-a întors din **ALGIR**. Deşi era mai degrabă soră decât soţie.” (p.16)[4]

[*Akmolinskii lagheri jeon izmenikov Rodinî* – lagărul soţiilor trădătoare de patrie din Akmolinsk.]

Ne întrebăm de ce în text apare *AL**G**IR*, de vreme ce cuvântul rusesc dat în abreviere cu *G* are o altă iniţială în rusă, potrivit formei regăsibile în nota de subsol – *j* (de fapt, transliterat corect este *zh*).

(3) „Suntem cu toţii inconsecvenţi. **Rătăcim ca nişte arici prin ceaţă**.” (p. 55)[5]

[„A rătăci ca nişte arici prin ceaţă” – expresie care a luat naştere în urma apariţiei filmului de desen animat *Iojik v tumane* (*Ariciul în ceaţă*), realizat de Iuri Norstein.]

Replica evidenţiată mai sus face parte dintr-un dialog al personajului principal al povestirii (scriitor aflat în vizită în China) cu stareţul unei mănăstiri taoiste, dialog tradus celui dintâi de către o traducătoare care traducea *foarte liber*. În continuarea secvenţei de text de mai sus, găsim: „– Chiar aşa a spus? am întrebat-o pe Veronika. / – Da, a spus ea hotărâtă. Doar că eu apelez mereu la traducerea liberă.” Revenind la decizia traducătorului de a introduce această notă de subsol, vom remarca faptul că traducătorul a considerat oportun să aducă în atenţia cititorului în limba română o informaţie de ordin cultural – cunoscutul film rusesc. Nu credem că decizia a fost motivată de factori ce ţin de incomprehensibilitatea textului, deoarece dialogul din care e decupată secvenţa este scris în aceeaşi cheie (metafore, comparaţii), fără să ridice probleme de receptare.

[3] Din punctul de vedere al transliterării inadvertenţele sunt multe în volumul de care ne ocupăm, însă în demersul nostru nu vom analiza acest aspect; menţionăm, totodată, că aici vom prelua respectivele forme aşa cum apar în textul antologiei.
[4] Ludmila Uliţkaia, *O iubire în rezervă*, în *From Russia with Love*, pp. 11-24.
[5] Viktor Erofeev, *Masajul chinezesc*, în *From Russia with Love*, pp. 35-68.

(4) „Eram trei poliţai din trupele ***speţnaz*** şi ne aflam, ca forţe de rezervă, pe şoseaua capitalei: Sereoga, poreclit Primat, amicul său, Gnom, şi eu" (p. 87)[6].

[Trupe de asalt, de elită.]

De vreme ce există nota de subsol (se putea traduce şi prin *trupe speciale*), ne întrebăm de ce nu este dată şi sintagma de la care provine prescurtarea: *special`noe naznačenie* (trupe cu *destinaţie specială*).

(5) „Cu el însă nu vorbeam. Încă îi purtam pică. După câteva zile, mă găseşte când tocmai îmi terminasem lucrul şi mă întreabă: «Am cumpărat bilete la film, vii?» Bilete la cel mai îndrăgit film al meu, comedia *Mimino* cu Vahtang Kikabidze în rolul principal; o văzusem de zece ori, ştiam scenariul pe dinafară. Se pare că şi el. Mergem şi încercăm să găsim afinităţi între noi doi, ne verificăm unul pe celălalt: «Eu acuş unu lucru inteligent o să spun, numai n-o lua în nume de rău.» **«Cum o să vând vaca asta, când aici toată lumea o ştie?»** " (pp. 113-114)[7]

[Una dintre replicile celebre ale acestei comedii. Se imită rusa vorbită de georgieni.]

De vreme ce o replică este *celebră*, presupunem că şi filmul din care face parte este, la rândul lui, *celebru*; exprimându-ne rezerva că respectiva comedie este *celebră* (a se citi *cunoscută publicului vorbitor de română*), poate că se impunea o completare a notei, cu o informaţie de tipul: „cunoscut film din 1977 al regizorului sovietic Georgiy Daneliya, multe din replicile căruia au intrat în limbă cu valoare paremiologică".

Putem presupune fie că traducătorului îi era familiară o realitate culturală specifică spaţiului georgian (de fapt, fost sovietic), fie că a căutat el însuşi informaţii legate de respectiva comedie, dorind să descâlcească textul şi să ne dezlege tâlcul replicilor inserate în ghilimelele din text. Indiferent de cum stau lucrurile, nota de mai sus ne dă ocazia să recunoaştem complexitatea muncii de traducător, acesta trebuind a se dovedi şi cunoscător al intertextului, acolo unde originalul o impune.

A doua secvenţă din textul notei face, de asemenea, dovada cunoaşterii unei realităţi lingvistice (*rusa vorbită de georgieni*); poate ar fi interesant de analizat şi modul în care a ales traducătorul să transpună acea *rusă a georgienilor* tocmai în *această* variantă de limbă română pentru care a optat în traducere.

(6) „Acum o să se desprindă de balustradă şi o să zboare – fetiţa-pasăre, fetiţa-viaţă. Iată aici o întorsătură vrubeliană: **Prinţesa-Lebădă**, nepământeană, cu ochii mari." (p. 166)

[Celebru tablou al pictorului rus, exponent al simbolismului, M.A. Vrubel (1856-1910).]

Traducătorul ţine să aducă, în acest caz, lămuriri suplimentare. Ceea ce nu consideră necesar în situaţii de aceeaşi factură: „Scena aceasta îmi amintea de **scrisoarea Tatianei către Oneghin**, scrisă în prezenţa lui Oneghin şi tot atunci înmânată adresantului." (p. 45) – dacă tot s-au făcut precizări pentru Vrubel, putea să apară şi referinţa la poemul puşkinian; la fel, pentru „monumentul fabulistului **Krîlov**" (p. 77). Sau: „Fedor se culca, acoperindu-şi capul cu un volum de **Swedenborg**. Fiind cult, putea să citească nu doar **Swedenborg**..." (p. 184); „(...) Svetocika ar fi putut să ajungă în viitor ca **Swedenborg** sau chiar ca **Apollonius**

[6] Zahar Prilepin, *Ucigaşul şi micul său prieten*, în *From Russia with Love*, pp. 85-106.
[7] Svetlana Aleksievici, *... Îmi spuneam: iubesc...*, în *From Russia with Love*, pp. 107-132.

din Tyana...” (p. 187)[8]. Este adevărat, cititorul român nu trebuie subestimat, însă ceea ce am dorit să subliniem a fost doar modul neunitar în care s-a procedat.

(7) „E ca o **Mavkă**.” (p. 166)[9]
[Personaj feminin din mitologia slavă, asemănătoare sirenelor.]

Considerăm că traducerea prin echivalare – *e ca o* ***rusalcă*** – ar fi fost o soluţie adecvată, care ar fi salvat textul de o notă de subsol în plus, fără a văduvi însă textul de înţeles.

(8) „(...) şi aşa, căţărat pe umerii ei frumoşi, Levka a pătruns în colectivul prietenos ca un băiat de-al nostru, cu care era **o desfătare paradiziacă** să lucrezi.” (p. 240)[10]
[În original, *raiskoe naslajdenie*. Ironia are în vedere sloganul din spoturile publicitare la ciocolata Bounty – *The taste of Paradise* („Gustul paradisului”) –, care a devenit în Rusia o expresie comună.]

Din nou, traducătorul demonstrează o bună cunoaştere a mediului lingvistic şi social al spaţiului de unde vine textul original. Dacă este vorba de o *ironie*, după cum se exprimă el însuşi, traducătorul nu putea să nu împărtăşească acest lucru cititorilor traducerii, dezvăluind subtextul şi făcând precizarea legată de utilizarea frecventă a expresiei în spaţiul rusesc.

(9) „Şeful Leva era unul dintre cei despre care se poate spune că numele lor este Legiune.” (p. 243)[11]
[Este vorba de momentul biblic relatat în Evanghelia după Marcu, 5, când Iisus, ajuns în ţinutul Gadarenilor, exorcizează un demonizat şi trimite demonii într-o turmă de porci. Întrebat de către Iisus care îi este numele, îndrăcitul îi răspunde: „Legiune este numele meu, căci suntem mulţi.”]

Vom observa, din nou, un traducător care oferă cititorului informaţii bogate, îmbogăţind şi de această dată infrapaginalul cărţii.

(10) „Ariciul încărunţit e acoperit cu o **tiubeteică**...” (p. 244)
[Căciulă specifică popoarelor din Asia Centrală, de formă rotundă sau pătrată, de obicei împodobită cu o broderie florală.]

Observăm că traducătorul rezolvă situaţia din text în nota de subsol, preferând această strategie, în locul traducerii prin *e acoperit cu o* ***căciulă***...

(11) „...o vilă în **Gulripş**...” (p. 244)
[Sat abhazian.]

În această situaţie, traducătorul simte nevoia să lămurească cititorul, spre deosebire de alte situaţii similare, când referinţele lipsesc: „Mumia îndrăgostitului cu receptorul în mână poate înfrumuseţa expoziţia oricărui muzeu etnografic, fie din **Bugulma**, fie din **Abakan**.” (p.

[8] Iuri Mamleev, *O poveste amoroasă*, în *From Russia with Love*, pp. 181-193.
[9] Irina Vasilkova, *Ninocika*, în *From Russia with Love*, pp. 153-172.
[10] Alla Bossart, *Pensionara*, în *From Russia with Love*, pp. 237-250.
[11] *Ibid.*

255)[12]. Bugulma este un oraş din Republica Tatarstan, Abakan este capitala Republicii Khakassia (ideea din text era a unui muzeu *de oriunde,* din *diverse* spaţii şi, credem, introducerea notelor ar fi facilitat perceperea imediată a acestui sens.

Inconsecvenţa traducătorului se manifestă şi în următoarea situaţie: „Un an de zile trecuse de la eliberarea ei până când s-au reîntâlnit. Şi în ce mai loc! Îţi vine să râzi, nu alta! Într-o piaţă din **Nahabino**, dimineaţa devreme...” (p. 16)[13]. Deşi contextul se preta la o explicaţie (Nahabino este o suburbie a Krasnogorskului), nu spunem că ar fi fost esenţialmente necesară o notă de subsol, fără de care cititorul ar fi fost privat de înţelegerea textului, constatăm doar că traducătorul nu procedează identic, în situaţii în care soluţiile păreau rezolvabile în mod identic (inserarea notelor).

(12) „(...) lângă soclul monumentului lui Lenin; într-un final, acesta şi-a tăiat venele – **Giya**, fireşte, nu Lenin.” (p. 244)
[Nume specific georgian.]

Interculturalul este din nou prezent, traducătorul oferindu-i cititorului român explicitări pentru un element specific altui spaţiu.

(13) „Pe degetele bătătorite – trei pietre mari de malahit (bijutierul din **Piter**)...” (p. 244)[14]
[Denumirea oraşului Sankt Petersburg în limbaj colocvial.]

Constatăm, din nou, atenţia traducătorului faţă de cititor, dezvăluindu-i acestuia ceva din spiritul limbii ruse, din realitatea socială a acestui spaţiu.

(14) „Plec cu toată familia în Israel, pentru **PMJ**.” (p. 284)[15]
[*Postoiannoe mesto jitelstva* – domiciliu permanent.]

Abrevierea este corect explicată în nota de subsol. Însă rămâne sub semnul întrebării (şi al rezervei că s-a optat, astfel, pentru varianta optimă de traducere) decizia traducătorului de a păstra în text o prescurtare străină limbii române... Utilizarea în traducere a sintagmei *pentru domiciliu permanent* ar fi fost, spunem noi, soluţia adecvată.

(15) „(...) Şi să foşnească-ntr-una, veşnic verde, / Deasupra frunţii mele un stejar.” (p. 331)[16]
[M.I. Lermontov, *Poezii,* trad. de Al. Philippide, Editura Tineretului, 1959, p. 126.]

(16) „(...) Mii de aştri, mii de stele / Trec prin linişti de noian.” (p. 333)[17]
[M.I. Lermontov, *Poeme*, trad. de George Lesnea, Editura Cartea Rusă, 1956, p. 106.]

La o primă privire asupra celor două note de mai sus, apare întrebarea: care este motivul pentru care traducătorul Ruslan Carţa apelează la traduceri distincte în cazul celor

[12] Dmitri Gorcev, *Despre îndrăgostiţi*, în *From Russia with Love*, pp. 251-255.
[13] În textul Liudmilei Ulițkaia, vezi *supra*.
[14] *Ibid.*
[15] Dina Rubina, *Câteva cuvinte de dragoste spuse în grabă*, în *From Russia with Love*, pp. 277-297.
[16] Iuri Naghibin, *Povestea broscuţei albastre*, în *From Russia with Love*, pp. 299-338.
[17] *Ibid.*

două secvenţe lermontoviene? Posibile răspunsuri par a fi două: fie că cele două texte beneficiază de câte o singură traducere în limba română, fie că traducerea pentru care s-a optat exprimă mai bine conţinutul originalului, textul lermontovian fiind introdus pentru a transmite mesaje concrete: povestirea lui Iuri Naghibin nu este altceva decât un proces de necontenite reflecţii ale unei broscuţe albastre, venite într-o nouă viaţă sub această formă şi care, în viaţa trecută, fusese om. Odată cu reîntruparea, broscuţa adusese cu sine conştiinţa şi sentimentele celui care fusese înainte. Prin urmare, tot ceea ce îşi aminteşte, sub aspectul acesta al formei-gând, are mare importanţă în redarea exactă a stărilor chinuitoare prilejuite de amintirea *anume* a ceva. Ar fi interesant de văzut textul lermontovian din original, ştiut fiind că în dificilul şi complexul proces de traducere a poeziei, de dragul formei dictate de necesităţi ce ţin de elementele de prozodie, se poate întâmpla să sufere conţinutul, şi nu ne referim la transmiterea mesajului artistic, ci la utilizarea unor alte lexeme capabile să redea ideea din original.

3. Lectura volumului propus spre analiză relevă şi alte secvenţe de text care, după părerea noastră, puteau fi însoţite de note explicative.

3.1. „Dar Iosif Markovici, fratele, actor la **Teatrul Goset**, nu vă este cunoscut nici el?” (p. 16); „Sofocika îi făcuse cunoştinţă cu fratele ei, Iosif, un tânăr plin de voie bună, actor la **teatrul lui Mihoels**, care mai scria în ebraică tot felul de anecdote pentru spectacole...” (p. 18).

Absenţa notelor nu influenţează lectura textului, nu-l privează de înţelesuri, acestea putând fi deduse din context.

3.2. Există în volum şi alte denumiri care ar fi putut aduce plus-valoare traducerii, îmbogăţind cunoaşterea şi percepţia cititorului cu elemente de cultură şi civilizaţie rusă (deziderat pe care traducătorul păruse a-l fi asumat): **Patriarşîe Prudî** (denumire ce dă titlul uneia dintre povestiri – p. 69, p. 72, p. 77), **Sadovoie Kolţo** (p. 75), „**Bulvarnoe Kolţo**” (p. 197). Sau poate că, în fond, cititorul care are în lectură acest volum este familiarizat cu denumirile de mai sus (cel puţin) din celebrul roman bulgakovian...

3.3. Dacă sintagme cum ar fi „parfumul Krasnaia Moskva” (p.19), „grădina Gubernatovskaia”, „parcul Nagornîi” (p. 110), nu reclamă prezenţa explicaţiilor suplimentare, nu la fel stau lucrurile în cazul următoarelor:

„Pe masă **hinkali** georgiene, **boraki** şi **basturma** armeneşti, clătite ruseşti, ***ecipocimac*** tătărăsc, colţunaşi ucraineni, carne cu castane în stil azer... (...) În sfârşit, momentul desertului: baclava, **şeker-ciurek**...” (p. 111)[18].

În fragmentul de mai sus, observăm prezenţa realiilor lingvistice: specifice unei realităţi străine spaţiului său (fie aceasta *georgiană, armeană, azeră* etc.), denumirile de mai sus nu au niciun înţeles pentru cititorul român. Se pune deci întrebarea: cum ar fi trebuit să procedeze traducătorul? Ar fi trebuit să renunţe la aceste realii şi să adapteze textul la limba română? Era mai bine să le păstreze şi să le explice în note de subsol? Credem că da. Consultând internetul, am găsit că *hinkali* sunt *colţunaşi georgieni*, *boraki* sunt *colţunaşi armeneşti*, *basturma* este o *şuncă armenească*, pentru *ecipocimac* nu am găsit nimic, iar pentru *şeker ciurek* (în variabilitate cu *şaker ciurek*) am găsit un soi de *biscuiţi*, de *fursecuri azere* (unul dintre site-urile ruseşti interogate dădea chiar traducerea prin *pâine dulce*, dar imediat urma explicaţia că nu e vorba despre pâine, totuşi[19]). După părerea noastră, adaptarea

[18] Svetlana Aleksievici, *...Îmi spuneam:iubesc...*, în *From Russia with Love*, pp. 107-132; cuvântul cu caractere italice a fost preluat în această formă din textul povestirii.
[19] http://www.povarenok.ru/recipes/show/67918/ (consultat în septembrie 2014).

acestor realii la limba română era soluţia cel mai puţin recomandată, deoarece textul (şi cititorul) câştigă prin păstrarea în traducere a unor elemente ce ţin de cultura şi civilizaţia spaţiului de proveniență.

3.4. În secvenţa „– De fapt, am o înţelegere cu **Nogu svelo** spre sfârşitul lunii mai. ” (p. 151)[20], rămâne de neînţeles denumirea evidenţiată. Similar, textul cerea fie adaptare (personajul căruia îi aparţine replica este impresar – *am o înţelegere cu **o trupă**...*), fie explicare (*trupă de rock din Moscova*). Sau: „...aleargă de cealaltă parte a intersecţiei prin traficul dens, strângând în mâini sticle de **Klinskoe**.” (p. 199)[21] – unde, din punctul nostru de vedere, soluţiile erau două: fie *sticle de **bere***, fie scurta notă explicativă (*marcă de bere rusească*).

4. Evaluând traducerea din limba rusă în limba română a acestei *antologii a iubirii*, sub aspectul utilităţii şi al relevanţei notelor de subsol oferite de traducător, vom spune că: 1) traducătorul s-a dovedit un bun cunoscător al limbii-sursă şi al culturii spaţiului de unde vine textul; 2) din text ar fi putut lipsi unele note de subsol, cu condiţia ca traducătorul să fi optat pentru alte decizii traductive; 3) atitudinea traducătorului nu este unitară, apărând inconsecvenţe în modul în care s-a raportat la necesitatea de a oferi lămuriri suplimentare cititorului în limba-ţintă; 4) traducătorul a sesizat situaţiile de subtext şi de intertext şi, în consecinţă, prin intermediul notelor, le-a explicat cititorului.

Întreaga analiză de mai sus ne îndreptăţeşte să afirmăm că valoarea unei traduceri poate fi discutată şi în funcţie de parametrul „note de subsol”. Spre deosebire de traductologii (şi traducătorii) care consideră că explicaţiile din infrapaginal reprezintă eşecuri ale traducătorului, considerăm că există situaţii în care notele de subsol sunt pe deplin justificate.

Bibliografie

Boboc, Marta-Teodora, *Cuvintele realii sau traducerea elementelor culturale*, în volumul *Dialogul slaviştilor la începutul secolului al XXI-lea*, volum coordonat de Balázs Katalin şi Ioan Herbil, anul III, numărul 1/2014, p. 408-416.

Eco, Umberto: *A spune cam acelaşi lucru: experienţe de traducere*; Iaşi, Editura Polirom, 2008.

Ricœur, Paul, *Despre traducere*, Traducere şi studiu introductiv de Magda Jeanrenaud. Postfaţă de Domenico-Jervolino, Iaşi, Polirom, 2005.

[20] Serghei Bolmat, *Soţul*, în *From Russia with love*, pp. 133-152.
[21] Vladimir Spektr, *Imagini alb-negru, film mut*, în *From Russia with Love*, pp. 197-221.

THE DANCE OF DARKNESS (BUTOH), SOURCE OF DIRECTING CONCEPT

Alba Simina Stanciu, Assist. Prof., PhD, "Lucian Blaga" University of Sibiu

Abstract: A theatrical phenomenon with ritualic qualities, an avangarde performance who violently stimulates instincts and sensitivities, offering one of the most shocking scenic images in the XX-th century theatre, the butoh performance suffers transformations through combinations with unique genres of the contemporary art. The contemporary dance and performance art continuously redefine the scenic texture, without altering the authentic style. In spite of its changeable qualities, this Japanese performance who makes its debut in 1959 (Tatsumi Hijikata) is an example of balanced entity between stability and permissiveness for any kind of performative style.

Keywords : ritual, performance art, form, choreography, theatricality.

Dacă la începutul secolului XX arta europeană este puternic „zdruncinată" de avangardele care absorb arta asiatică, iar spectacolul de teatru este influenţat de artiştii orientului îndepărtat (Sada Yacco, Hanako, etc.), reformele regizorilor europeni, curentele din artele vizuale şi controversatele formule *performance art* din anii '50 şi '60 contaminează artele de avangardă japoneze. *Butoh* este un fenomen teatral indefinibil şi codificat, rămâne o entitate în continuă transformare în pofida eforturilor analiştilor de spectacol de a-i fixa repere stabile.

Spectacolul *butoh* este un gen scenic ce nu se raportează doar la arta japoneză (tradiţională sau de avangardă), ci s-a infiltrat treptat - în ultimele două decade - în genurile scenice occidentale deschise nonconformismului creativ al regiei postmoderne. Cei mai mulţi performeri europeni *butoh* excelează în spectacole solistice. *Butoh* este mereu aliniat orientalismului, însă nu poate fi evaluat fără investigaţia aprofundată asupra avangardelor anilor '60, dezvoltate pe teritoriul nord-american şi european. Debutând ca artă periferică, cu un succes accelerat în anii '70, imaginea *butoh* este sinonimă cu un spectacol anti-teatral, improvizaţie şi abandonare totală în impulsul fie interior, fie exterior, ca un „teren de pasaj" între lumi, între carnal şi mineral, un univers populat de figuri mutilate unde trauma şi instinctul trăiesc corpul. Cercetătoarea Sondra Horton Fraleigh în *Butoh : metamorphic dance and global alchemy*, se referă la *butoh* ca la o formulă de spectacol în care sunt depăşite orice limite artistice, cu combinaţii între registrele teatralităţii sau amestecuri de influenţe, trecut şi prezent, avangardă şi tradiţie. În lucrarea *Modern Japanese Theatre and Performance*, autorul eseului *Structureless in Structure : The Choreographic Tectonics of Hijikata Tatsumi's Buto,* Bruce Baird (University of Pennsylvania) accentuează problema formei şi a raportului între improvizaţie şi trasee fixe în acest tip de teatru-dans, a procesului de transformare a corpului în spectacol. Subliniază ideea de produs compozit, în *corpus*-ul căruia se întretaie nenumărate tendinţe estetice.

Butoh nu poate fi extras din formula de teatru japonez chiar dacă este inclus în alte produse artistice. Siluetă „posedată" sau marionetizată, corpul performerului este o expresie a ne-umanului. Spaţiul preferat de desfăşurare a acestor tipuri de spectacole este clubul sau cabaretul, datorită caracterului minimalist al spectacolului şi a alurii intens erotice pe care îl

au multe dintre show-uri mai ales în perioada de debut (anii ’60 –’70). *Butoh* combină dansul şi teatrul, creează imagini abstracte şi simbolice, manevrează în mod complicat registrele teatralităţii, dar prioritatea absolută a spectacolului este corpul, supus unei stranii tehnici de contorsionare şi expresie. Este totodată un *performance* al „crizei” (după mărturisirile lui Tatsumi Hijikata, iniţiatorul acestui stil în 1959), simbolizează atât o criză socială (perioada în care ia naştere teatrul *butoh* în Japonia este plină de zvârcoliri şi revolte) cât mai ales o criză a conştiinţei umane, dezorientată, supusă derutei şi confruntării cu repere valorice diverse şi confuze.

Fenomenul este declanşat de scriitorul Yukio Mishima şi de artistul Tatsumi Hijikata. Alte indicii trimit la alte surse de inspiraţie, ca efectele bombelor atomice de la Hiroshima şi Nagasaki, la peisaje post-apocaliptice în care se zvârcolesc cadavrele vii, corpuri in stare de putrefacţie. Doar prima impresie a expresiei corporale a performerului trimite către o subtilă legătură cu tradiţionalele *noh* şi *kabuki* (unde dansul este egal cu teatrul) şi la lentul exerciţiu chinezesc de armonizare a minţii cu corpul, *tai chi*. Pe de altă parte, apariţia spectacolului *butoh* vine pe fondul reformelor artistice asiatice care culminează în anii ’60, *Noul Teatru* japonez, a curentului *Shingeki* care aduce în atenţia artiştilor japonezi, experimentele regizorilor din prima jumătate de secol din Europa şi repertoriul clasic european pe care îl supune prelucrărilor japoneze, şi mai ales nume noi din prim-planul artistic din anii ‘50-‘60 care creează veritabile curente ce îndeamnă expresia artei către izbucniri violente.

Sculptura şi grafica sunt transferate în imaginea scenică creată prin corp. În anii ’70 (Sankai Juku) este studiat cu minuţiozitate fiecare aspect al luminii, al detaliului sculptural, este anticipat efectul emoţional creat de formă. Acest limbaj, prin excelenţă vizual, ia naştere din corespondenţe între toate registrele teatrale, din combinaţii de sensuri şi mai ales din recompuneri ale anatomiei umane. Prin acest teatru-dans sunt create „fragmente” ale fragilităţii umane redate scenic prin apariţii carnavaleşti sau formule antropomorfe executate din lut plasate în compoziţii macabre. Este urmărită expresia agoniei umane, care tratează la rang egal atât elementele esenţiale ale cursului vieţii cât şi cele mai nesemnificative clipe, lupta unui corp şubred cu natura, ultimele pulsiuni şi spasme vitale ale unei plante în apropierea morţii sau imagini „toxine” ale subconştientului. *Butoh* va căuta reminiscenţe ale sensibilităţii şi graţiei în cele mai abjecte şi degradante aspecte ale realităţii.

Structura montărilor este fragmentară. Scenele şi situaţiile sunt construite ca şi colaje de elemente contrastante, fără a se urmări o corectitudine coerentă din punct de vedere dramatic. Este favorizat un limbaj anti-logic, abstract. Folosind fie corpul gol (Min Tanaka), fie costume încărcate (Sankai Juku), de la spaţii austere la scenografii fabuloase, fiecare artist refefineşte *butoh*. Formula vizuală se împleteşte cu varietatea stilistică a suportului sonor (voce umană, fond muzical, ritm), dar mai ales ca întâlnire echilibrată între Artaud (un „teatru al cruzimii”) şi Brecht (dimensiunea politică a artei), ca o îmbinare a extremelor, între orient şi occident, dans, teatru, pantomimă, artă plastică. Fie că se manifestă ca artă a străzii, fie ca artă a spaţiului limitat, spectacolul *butoh* este atât „haos” cât şi detaliu meticulous. Obiectivul prioritar al artistului este investigaţia asupra subconştientului, dezlănţuirea „abisului” interior din care pornesc instinctele. Revărsarea acestor pulsiuni instinctive dau naştere la convulsii, la deliruri prin care sunt exprimate aspectele „interzise” şi „ruşinoase”, fobiile, traumele, malformaţiile mentale, atracţiile sexuale stranii şi ascunse. Ochii performerului *butoh* sunt expresia posesiunii, a transei, etalează mai mult zona albă.

Corpul este elementul central. Ohno Kazuo vorbeşte despre corpul performerului ca şi „corp mort”. Imaginile şi cuvintele sunt vitalizate prin această consistenţă a corpului-cifru, care dilată sau accelerează dimensiunea temporală a spectacolului, alternând perioade de introspecţie cu cele de delir. Performanţele sale fizice prin care sunt construite apariţii

carnavaleşti cu specificitate asiatică militează pentru repingerea prezenţei scenice „frumoase”. Gestul şi forma exprimă simboluri, „interpretarea” actorului este compatibilă cu momente de exorcism. Orice tip de corp este acceptat, este eliminat orice „standard” de frumuseţe fizică sau mişcare scenică antrenată. Fiecare individ în orice moment al vieţii poate deveni performer şi artist în acest spectacol. Tehnica actorului mizează pe eliminarea „raţiunii” în momentul *performance*-ului, apelând la emoţie, traumă, reacţie internă sau stimul exterior care manevrează, remodelează şi transformă forma umană care se abandonează în totalitate în această compoziţie. Mimica este extinsă peste limitele fireşti.

Ankoku Butoh (Dansul întunericului) este punctul de debut al unei noi ere teatrale care se dezvoltă în Japonia, şi are consecinţe din ce în ce mai evidente în spectacolul occidental. Fenomenul energizează arta periferică, declanşează creativitatea artiştilor nonconmformişti mai ales din zona artelor vizuale. Apar ritualuri ale transformării, poetici de artă a „cruzimii”. Personajele „pilon”, Tatsumi Hijikata şi Kazuo Ohno aduc în vâltoarea avangardei japoneze din anii ‘60, efecte ale expresionismului german, mixaje între prelucrarea corpului scenic şi mimă. Hijikata concepe un limbaj scenic cu valenţe de imagine poetică. *Butohfu* poate fi privit ca o gramatică metaforică cvasi-echivalentă cu notaţia dansului (Rudolf Laban). Momentele imobile (poze) apar ca şi coduri care devin automatisme, ca un limbaj cifrat în complexul ansamblu de „scriere scenică”. Construcţia de caracter se derulează paralel cu mecanismele mişcării, etalate în cele mai mici detalii, de relaţii, de particularităţi stilizate . *Butohfu* vizează imaginea simbolică. Ideea de bază este mişcarea ce declanşează formă care înseamnă imagine. Este o metodă de iniţiere şi „gravare” a experienţei performerului în momentul „dansului”.

Pot fi sistematizate două etape majore ale creaţiei lui Hijikata. Este vorba de momentul crucial *Kinjiki (Culori insterzise)* din 1959 şi de o tendinţă către arta coregrafică începând din decada ’70, când scena *butoh* cunoaşte o tendinţă accelerată de teatralizare şi estetizare, prin efecte de lumină, de sunet, *design* şi costum. Spectacolul *Kinjiki* - după romanul lui Mishima - este o formulă aproape artaudiană a teatrului japonez, cu asemănări substanţiale cu controversatul poem radiofonic *Pour en finir avec le judgement de Dieu.* Tema dominantă redă existenţa într-un infern atât social cât şi uman. Există dificultăţi în sugerarea unei posibile „dependenţe” a spectacolului lui Hijitaka de lucrarea *Teatrul şi dublul său* de Antonin Artaud, întrucât aceasta este publicată în Japonia în 1965. Există doar materiale comparative susţinute de studii ce invocă faptul că artiştii erau la curent cu formulele de avangardă europeană. Apar inserate combinaţii inedite cu elemente de *happening* şi *performance art.* Intervin imagini tradiţionale japoneze (costume de tip *kimono* feminin), acţiuni directe asupra audienţei. Sunt aduse animale vii, într-un ritual al răsturnării simbolurilor dionisiace occidentale. Alura spectacolelor menţine trăsăturile unor procesiuni arhaice mixată cu mentalitatea artistică a anilor ‘60, cu combinaţii dintre toate materialele şi simbolurile posibile.

Prima etapă a teatrului *butoh* aparţine interpretării masculine. Însă Ashikawa Yoko este continuatoarea feminină a performance-uli *butoh* din direcţia lui Hijikata, marcând o nouă etapă a stilului. Intervine expresivitatea şi energia feminină, obsesiile legate de corpul masculin. Artista este formată în domeniul artelor vizuale, film şi artă fotografică, în perioada controversaţilor ani ‘50 japonezi. Este atrasă ulterior de filmul experimental, de colaborările cu *Demokrato* (grup de avangardă), de combinaţii din domenii extravagante şi diverse. Imaginea spectacolului său este dominată de proiecţii cu fantasme prin care materializează poveştile de groază ale Japoniei rurale. Ca şi în cazul lui Hijikata, creaţiile sale au ca bază romanele lui Mishima. Stilul grotesc al spectacolului său îşi găseşte un spaţiu adecvat jocului (cabaret) cu simbolurile morţii. Procesul de transformare al performerului în alte substanţe

care construiesc natura şi fenomenele sunt conturate din ritm, sunet, formă abstractă, meditaţie şi spirit.

A doua etapă, reprezintă momentul de strălucire şi confirmare internaţională a stilului *butoh*. Anii ’70 înseamnă afirmarea companiei Sankai Juku, de câştigare a atenţiei criticii în special în perimetrul nord american. Urmează un proces de stilizare şi îmblânzire a violenţei iniţiale, iar latura vizuală plastică se întrepătrunde cu coregrafia contemporană. Sunt explorate formele create din grup de performeri, dansul primeşte calităţi picturale. Anii ‘70 înseamnă un moment de turnură al teatrului dans *butoh*. Alături de imagine este urmărit suportul sonor, ce menţine armonii stridente şi o alură improvizatorie. Sankai Juku şi regizorul Amagatsu Ushio dezvoltă tema imponderabilităţii, căderile corpului sau ale obiectelor. Sunt compuse mişcări anti-dinamice, este dezvoltată ideea de corp „static”, compoziţia pietrificată (la fel tratează şi mimica), costume stilizate, materiale ce exprimă preţiozitatea texturii, preocupări pentru imaginea totală. Mizează pe starea de hipnoză cauzată de mişcarea lentă, în contrast cu spasmele, intervenţiile bruşte de reacţii şi modificări de ritm. Componenta vizuală este esenţială, obţinută ca urmare a manevrării - după raţiuni plastice - a relaţiei grup-spaţiu. Performerii folosesc o mimică extremă, cu simulări de urlet, spaimă, chipuri împietrite. Compoziţiile sunt organizate sub semnul simetriei şi echilibrului, în cerc sau semicerc, iar coregrafiile urmăresc geometria spaţială (scenografie şi plantarea performerului în planul scenei) atât în plan cât şi în înălţime. Chiar în cazul gândirii asimetrice, rezolvarea înseamnă revenirea în cerc, şi la „punctul central” al scenei. Scenografia subliniază traseele circulare prin planuri rotunde, care fixează direcţii fixe fie destinate grupului, fie intervenţiilor solistice. Imaginea spectacolului Sankai Juku este atent elaborată. Sunt prezente nenumărate influenţele artistice, de la *art nouveau*, sau formule spaţiale ce redau austeritatea ritualică, susţinută de efecte diafane de lumină, de manevre dramatice ale luminii. Violenţa este interioară, expresia pulsiunilor auto-distructive nu este exprimată prin acţiune, ci rămâne în plan mental, emoţional. În anii ‘80, compania Sankai Juku va „fixa” imaginea definitivă asupra spectacolului *butoh*. Stilul său unic este produsul capacităţii de adaptare a grotescului scenic în compoziţii suprarealiste. Amagatsu Ushi (direcţia dansului: formare ca şi coregraf) caută formule artistice, plasează performerul în spaţiul vertical, urmăreşte zborul, formule anti-gravitaţionale. Concepţia sculpturală a compoziţiilor are calităţi de natură static, animată de o „energie imobilă”. Spectacolul degajă un efect de hipnoză datorat lentorii şi încremenirii situaţionale, în care intervin formule ritmice egale atât la nivel de mişcare cât şi de echilibru visual-spaţial. Structura se derulează sub semnul fragmentarismului, a repetiţiei, ca un ritual al formei, al formulelor montate într-o compoziţie colaj (reminincenţe ale avangardelor anilor ‘60 şi ’70). Apar jonglări cu materialul muzical, cu pauzele, cu pulsul ritmic, cu accelerările, ca o veritabilă dramaturgie a silenţiozităţii, subliniată de momente încremenite care aprofundează substanţa ritualică. Este invocată în permanenţă legătura cu lutul prin care este exprimată relaţia între moarte şi viaţă, naşterea şi distrugerea, omul în stare nedefinită, redus la stadiul de larvă, animat doar de spasme vitale.

Un alt performer *butoh* de referinţă este Tanaka Min, cu al său „corp vreme” care exprimă sensibilitate şi spirit. Artistul oferă cele mai multe materiale documentare, mai ales *video*. Este unul dintre cei mai „analizaţi” actori ai acestui stil datorită formulei „frumoase” în care transformă spectacolul *butoh*. Tanaka impune o modalitate unică de a include corpul în materialul spaţiului. Substanţa sa împrumută consistenţa solidă sau fluidă în funcţie de particularităţile materialului înconjurător. Curburile corpului se topesc în peisajele minerale sau vegetale. Acesta invocă presiunea atmosferică, vaporii, curenţii de aer care substanţiază materialul carnal, spiritul, accelerează un straniu ritual al simbolului şi austerităţii. Min Tanaka creează un laborator de cercetare pentru dezvoltarea acestor idei performative. Dansul

său este permisiv atât interpretărilor cât şi unei atitudini doar contemplative din partea audienţei. Dar întotdeauna rămâne evident dialogul între instinctul vieţii şi agonia morţii, ambele tratate într-un echilibru perfect şi deschis experimentului continuu. Creează improvizaţii pe instalaţiile artiştilor Joseph Beuys şi Ilya Kabakov (*Wirtschaftsewerte* şi *die Toillete*) în 2000, ceea ce demonstrază deschiderea către artele vizuale. Dansul său înseamnă frumuseţe, graţie, eleganţă şi perfecţiune tehnică.

Anii '90 şi fantezia lui Koichi Tamano este provocată de spaţiul înalt, artistul construind un spectacol ce implică elemente de risc. Reprezintă a doua etapă a stilului *butoh* (prima îi aparţine lui Hijikata). Prezenţa scenică a performerilor coordonaţi de el este amplă, cu costume largi, peruci uriaşe, cu trimiteri la vechile gravuri cu figuri mitice japoneze. Cariera lui Tamano ia amploare în anii '70. Însă va deveni cunoscut în 1993 cu spectacolul *Palatul pluteşte pe cer.* Debutul din 1965 cu *Batairo dance* (Dansul colorat în roz) creează imagini explicit sexuale. Colaborează cu artistul Yasunao Tone, îndreptând întreaga concepţie scenografică a spaţiului spre latura erotică, menţinând ideea principală a spectacolului *butoh,* relaţia cu moartea. Spectacolele sunt dominate de imagini provocatoare, cu sexualitate expusă în mod violent. În 1972, odată cu crearea grupului *Harupin Ha,* Tamano orientează spectacolul *butoh* spre *performance art*. Spaţiile de joc devin galeriile de artă, datorită legăturii cu artiştii de avangardă din Japonia (Masanobu Yoshimura), iar expoziţiile sunt unite cu spectacolul. O colaborare memorabilă este aceea cu Isamu Noguchi - designerul scenei şi costumelor Marthei Graham – la Muzeul de Artă Contemporană de la San Francisco. Dansul se adaptează formulei de instalaţie a lui Noguchi, se armonizează cu materialele spaţiului artistului vizual, marmură, plasă, lemn, etc.

Teatrul *butoh* desfăşurat după anul 2000 nu înregistreză schimbări substanţiale ale stilului. Acesta apare mai mult ca extensie a formulei din anii '70-'80, în sensul menţinerii simplităţii şi austerităţii, a minimalismului de mijloace scenice. Şi Gyohei Zaitsu - franco-japonez – este un apropiat al artiştilor din artele vizuale, pictori, sculptori, graficieni. Artistul excelează în spectacole solistice. Spaţiile destinate *performance*-ului sunt cadrele naturale sau locurile urbane. Promovează un teatru-dans ca spectacol solistic, rar în formulă de grup. Mesajul artei sale vorbeşte despre singurătate, despre o parodie a figurii umane pierdută, insignifiantă, ca deşeu în mijlocul oamenilor. Poartă tradiţionalul machiaj alb al corpului şi al feţei, este înfăşurat în bandaje (aminteşte de Günther Brus şi *Acţionismul Vienez*), deturnează sensurile valorilor umane, exprimă emoţii fundamentale, pulsul vital trecut neobservat de omul civilizat, de metropolă. Are o relaţie sensibilă cu cadrele naturale, cu elemente ca apa, vântul, pământul, nisipul. Dansul său poate avea loc oriunde (străzi, metrouri, locuri cu maximă densitate umană). Nu există limită spaţială. Este prioritară improvizaţia, impulsul de moment, expresia formei, unirea cu solul sau cu orice modulaţie spaţială a cadrului de joc. Creează corespondenţe inedite cu limbajul muzical, cu caracterul atonal-improvizatoriu, întâlniri între corp şi sunet în compoziţii ce pun problema momentului actual al artei *butoh,* al traseului *performance art*. Muzica devine deseori regia şi scenografia.

Noua generaţie de dansatori *butoh* răstoarnă imaginea care a însoţit punctul de pornire creat de Hijikata. Este vorba de a treia etapă a acestui stil performativ, care se îndreaptă şi accentuează mişcarea şi compoziţiile vizuale din dansul contemporan. Performerii evită prezenţele scenice tradiţionale. Apare o investiţie expresivă în arta mişcării, cultivată în zona occidentală, o reîntoarcere către alte dimensiuni ale expresiei. *Butoh* este folosit pentru expresivitatea intensă şi tragică în operă, în spectacolul de teatru-dans a lui Joseph Nadj, la fel ca şi pentru antrenamentul actorului. Stilul rezonează cu cercetările făcute de maeştrii europeni în scopul de a debarasa corpul şi faţa actorului de inhibiţii. Europenii aduc modificări acestui stil. *Butoh* devine un melanj între *body art* sau *performance art*.

Aşadar practicienii sunt atraşi de *butoh* fie din direcţia dansului contemporan, fie din aceea a artelor vizuale, sau cel mai mult din ambele direcţii în mod simultan. Este cazul lui Marie-Gabrielle Rotie care studiază prin *butoh* corpul animal, membrele, braţele devin extensii (coarne de cerb, coadă, ramuri de copac, frunze, etc). Spectacolul menţine mimica şi expresia contorsionată a corpului, însă redă un obiectiv clar tematic. Teatralitatea corpului este obţinută din cele mai mici detalii, până la vârfurile degetelor. Rotie este fascinată de creşterea unei plante în diverse medii. Marie-Gabrielle Rotie este formată în domeniul artelor vizuale, este interesată de instalaţii, ceea se se reflectă în concepţia regizorală a montărilor ei. Spectacolul său este o entitate complexă care antrenază nenumărate laturi ale artelor vizuale, în centrul căreia plasează mişcarea *butoh* cu nuanţe de arte marţiale. De asemenea daneza Kitt Johnson creează iluzii optice cu propriul său corp, prin fragmente anatomice care primesc rol solistic. Sunetul este de cele mai multe ori ne-muzical, gândit ca un fond sonor voit strident, care agresează întreaga sensibilitate a audienţei. Şi regizorul canadian Robert Lepage aplică formulele performative din artele asiatice, creează un complex limbaj teatral, îmbinat cu spectacolul *multimedia*, conjugă culturile, absoarbe orice obiect expresiv, orice inflexiune muzicală, cele mai stranii şi hibride limbaje performative corporale. Lepage promovează un teatru inter-cultural, speculează specificitatea spiritului japonez, uriaşul „spaţiu interior", exprimarea cifrată şi în acelaşi timp concretă, cu obiective foarte precise.

Butoh intră în zone teatrale diverse, este supus unor ingenioase mixturi stilistice. Textura stranie şi densă a dansului multiplică nivelurile de sens ale spectacolului teatral şi mai ales muzical. În opera-oratoriu a lui Igor Stravinski regizată de Julie Taymor, *Oedipus Rex,* dimensiunea ritualică se împleteşte cu corporalitatea din teatrul *butoh*. Corpul este supradimensionat de structura armonică creată din pasaje disonante, de asperităţile sonore. Grupurile de performeri *butoh*, mişcările şi stilul interpretativ sunt „aliniate" greutăţii şi tensiunii sonore a aparatului orchestral. Textul latin al corului este accentuat de „spasmele" specifice stilului japonez devenind un compus organic creat din cuvânt (nerostit de performer dar existent la nivelul corului) şi gest.

Formulele de teatru-dans combinate cu *performance art* se îndreaptă spre concepţii reprezentative pentru ceea ce presupune calitatea postmodernă a spectacolului teatral (Joseph Nadj, *Asobu*). Mai mult, coregrafa Maureen Fleming manevrează prin *butoh* dimensiunea temporală a spectacolului, cu compoziţii „nefireşti", cu materiale transparente, vaporoase, în care domină eleganţa diafană. Efectele teatrului *butoh* pătrund în forme inedite de spectacol, de la dansul ca vis al lui Fleming până la Edoheart, interpreta de culoare, care renunţă la machiajul alb, însă menţine tehnica de interpretare, transa, expresivitatea feţei şi corpului care trăieşte experienţe extreme, plasate la limita dintre viaţă şi moarte. Aceasta face trimiteri directe către simbolurile creştine prin prisma apelului la disponibilităţile emoţionale ritualice ale perimetrului negru sau creol. Spectacolul actriţei nigeriene este un exemplu de interdisciplinaritate şi dialog intercultural postmodern, în sensul implicării masive a nonconformismului *performance art,* a melanjului între elemente culturale din perimetre asiatice, indiene, elemente de dans *kathakali*, coduri gestuale cu referinţe precise. Ea intervine în acest fenomen cu o formulă avansată, *Butoh Vocal Theatre,* unde performerul este totodată interpret cu vocea ce însoţeşte prestaţia corporală. Sentimentul religios este puternic afişat, spre deosebire de variantele japoneze ale acestui dans care îl evită. Intervine cu dansul african, cu ritmul ritualic. Edoheart joacă în muzee de artă, corpul ei devine compatibil şi „confundabil" cu sculptura postmodernă (Museu Brasileiro da Escultura).

Este evident faptul că *butoh* rămâne un spectacol de interes major pentru regizorii cu tendinţă de combinare a culturilor, de suprapunere a stilurilor şi tehnicilor corporale pentru sublinierea unor expresivităţi noi. *Butoh* este emblematic pentru spectacolul postmodern, în

sensul permisivităţii şi deschiderii către orice formulă vizuală, muzicală sau teatrală. Acesta demonstrează faptul că nu îşi alterează substanţa şi specificul cu care a debutat în anul 1959 odată cu tatsumi Hijikata, rămâne recognoscibil indiferent de fanteziile regizorale în care este absorbit, lânsându-şi amprenta stilistică în orice formulă peformativă.

Bibliografie :

1. DUNDJEROVIC, Alexandar Sasa, *Robert Lepage*, Routledge, 2008.
2. FRALEIGH, Sondra, Butoh: Metamorphic Dance and Global Alchemy, University of Illinois Press, 2010.
3. JORTNER, David, MCDONALD, Keiko I., WETMORE, Kevin J., Modern Japanese Theatre and Performance, Lexington Books, 2007.
4. STANCIU, Alba Simina, *Oedipus rex. Ritual şi mască,* Revista *Tribuna,* nr. 267, pag. 33.
5. STANCIU, Alba Simina, *Spectacolul de teatru-dans, de la artă corporală la artă vizuală*, Revista *Colocvii Teatrale,* nr 17, 2014, pag. 7.

CONTEXTUAL ANALYSIS OF MEDICAL TERMS

A CASE STUDY

Simona Nicoleta Staicu, Assist. Prof., PhD, "Victor Babeș" University of Medicine and Pharmacy, Timișoara

Abstract: The terminological research undertaken in our work illustrates the contextual analysis of a corpus of selected terms frequently used in rheumatology and medical recovery, two specialized medical fields. This stylistic approach is a case study that will highlight certain key aspects that define medical language, as they are analysed in a compact text of larger proportions, namely, the degree of occurrence of different grammar units in speech (nouns being the most frequently used terminological units, but also adjectives, verbs, adverbs etc.), as well as the frequency of different types of terms according to their medical level of specialization.

Keywords: medical, terms, collocation, terminilogical, units.

Potrivit „*Teoriei comunicative a terminologiei*" [Cabré 2000] şi abordării textuale a terminologiei [Slodzian 1995], *extragerea termenilor* din texte de specialitate trebuie să îndeplinească o serie de criterii în selecţia unităţilor terminologice. Întrucât extragerea manuală a unităţilor dislocate din texte cu un mare volum de informaţii se poate realiza cu eforturi mari şi într-un timp îndelungat, în ultima vreme s-a recurs la metoda extragerii automate, depăşindu-se, aşadar, etapa excerptării manuale pentru notarea termenilor individual la lectura textului. Extragerea termenilor din textele de specialitate, manuală sau automată, aşa cum a fost aplicată până în prezent, trebuie să evidenţieze două aspecte: clasele gramaticale cărora le aparţin unităţile terminologice selectate şi selecţia acestor elemente în funcţie de diversele interese ale utilizatorilor, de specializarea celor ce efectuează selecţia.

Se constată că o mare parte a lucrărilor de terminologie (vocabulare, dicţionare, baze de date, dicţionare de tip tezaur) relevă faptul că în majoritatea cazurilor au fost selectate *substantivele* (clasa nominală) şi mai puţin verbele, adjectivele sau adverbele.

O astfel de analiză a realizat Rosa Estopà Bagot în lucrarea sa *Les unités de signification spécialisées: élargissant l'objet du travail en terminologie* [2001: 217-237], unde defineşte obiectul pe care îl are activitatea terminologică ca fiind „*dépouillement terminologique*", adică **extragerea termenilor** dintr-unul sau mai multe texte de specialitate date: „*identificarea unităţilor cu semnificaţia specializată conţinută într-un text reprezintă una din etapele fundamentale ale activităţii terminologice (elaborarea de vocabulare, glosare, baze de date, baze de cunoştinţe sau de tip tezaur, indexări de texte etc.)*" [Bagot 2001: 217].

Rosa Estopà Bagot, preocupată de extragerea „*unităţilor de semnificaţie specializată*" în baza unor excerptări manuale a termenilor dintr-un tratat de biomedicină, ajunge la rezultate pertinente. Astfel, se demonstrează că limitarea unităţilor terminologice ocurente într-un text de specialitate doar la nivelul unităţilor nominale nu corespunde realităţii şi că în texte există o serie de alte clase lexico-gramaticale -verbe, adjective, adverbe- şi multe alte varietăţi de unităţi lingvistice cu potenţial funcţional, aparţinând atât limbii naturale, cât şi

limbilor artificiale (simboluri, sigle). Este însă evidentă preponderenţa substantivelor, iar în cadrul acestora, atât a unităţilor **monolexicale** (alcătuite dintr-un singur cuvânt), cât şi a celor **polilexicale** (alcătuite din două sau mai multe cuvinte).

Studiul nostru de caz este o analiză stilistică dar şi statistică în acelaşi timp a unui text de specialitate medicală extras din reumatologie şi recuperare, cu scopul de a evidenţia gradul de frecvenţă a unor termeni medicali care nu fac parte doar din clasa unităţilor nominale ci şi din alte clase lexico-gramaticale, dar şi de a marca valoarea stilistică a unor unităţi terminologice excerptate din corpus.

În lucrarea de faţă vom repera existenţa acestor varietăţi de relaţii ale termenilor medicali (*mono-* şi *polilexicali*) în două capitole de specialitate medicală (*Genunchiul în reumatologie* şi *Piciorul reumatismal*) din domeniul reumatologiei din lucrarea *Kinetoterapia în afecţiunile reumatologice* [Sîrbu E. 2007: 141-172].

1. Unităţi terminologice monolexicale

În textele de specialitate medicală (din reumatologie), pe care le-am parcurs în vederea extragerii termenilor spre a fi incluşi în **diverse clasificări** pe care le propunem şi în analizele întreprinse, pe lângă clasa mare a **substantivelor monolexicale** (*contracţie*, *flexie*, *extensie*, *contrarezistenţă*, *dezechilibru*, *edem*, *ortostatism*, *osteoscleroză*, *artrită, gonartroză*, *crepitaţii*, *hipotrofie*, *elongaţie*, *pronaţie*, *supinanţie*, *circumducţie*, *tonifiere*, *rezistenţă*, *stabilizare*), se întâlnesc frecvent şi numeroase **adjective** monolexicale (*funcţional*, *tardiv*, *articular*, *degenerativ*, *localizat*, *deformat*, *posterior*, *bipodal*, *dorsal*, *tibial*, *clinic*, *patologică*, *intracapsular*), **verbe** (*a testa*, *a se palpa*, *a se flecta*, *a solicita*, *a se antrena*, *a bloca*, *a induce*, *a se manifesta*, *a se destinde*, *a se contracta*, *a forţa*, *a relaxa*, *a indica*, *a recomanda*), dar şi **adverbe** (*clinic*, *alternativ*, *plantar*, *unipodal*, *lateral*, *transversal*, *longitudinal*, *intermitent*, *progresiv*, *concomitent*) cu un uz tematic specializat şi care joacă un rol important în acest tip de texte.

Substantivele cu cea mai mare frecvenţă sunt cele care se raportează la mişcările diferitelor organe în recuperarea reumatologică, ca de exemplu: *flexie*, *extensie*, *abducţie*, *adducţie*, dar şi la organele aferente implicate în mişcarea respectivă: *picior*, *gleznă*, *genunchi*, *articulaţie*, *mână*, *degete* etc.

O frecvenţă destul de mare înregistrează şi substantivele: *leziune*, *decubit*, *ortostatism*, *rotaţie, mobilitate, lateralitate, tonifiere, recuperare, stabilitate, instabilitate*. Am întâlnit însă, pe parcursul analizei corpusului de termeni selectaţi, şi substantive specifice acestui domeniu medical, cu un grad scăzut de uzitare. Acestea sunt, în majoritatea lor, lexeme cărora le este caracteristică **polisemia extradomenială** şi **interdomenială**, ca de exemplu: *şanţ*, *versante*, *condili*, *scobitură*, *platou*, *inspecţie*, *sertar*, *rindea*, *deficit*, *tracţiune*, *blocaj*, *scripete*, *creastă*, *fund*, *sac*, *manşon*, *artrodie* ş.a.

„*În partea sa anterioară prezintă o trohlee, care este alcătuită dintr-un* ***şanţ*** *cu două* ***versante*** *laterale, înclinate unul către celălalt. În partea posterioară* ***şanţul*** *trohleei se continuă cu o mare* ***scobitură*** *–* ***scobitura*** *intercondiliană – care împarte extremitatea inferioară a femurului în doi* ***condili****, unul extern şi unul intern, care se termină mai jos decât primul*” [Sîrbu E. 2007: 142].

„*Suprafeţele articulare sunt menţinute în contact de o* ***capsulă*** *fibroasă întărită lateral cu un ligament extern şi cu altul intern.* ***Sinoviala*** *tapetează faţa inferioară a* ***manşonului capsular****, formând* ***funduri de sac***” [Sîrbu E. 2007: 157].

În studiul nostru am notat, de asemenea, şi prezenţa unor **termeni medicali ultraspecializaţi monosemantici** din reumatologie, care nu pot fi înţeleşi de nespecialişti, decât apelând la definiţiile lor din dicţionarele explicative medicale: *artroză*, *gonartroză*,

hidartroză, *trohleartroză*, *artrită*, *poliartrită*, *spondilartrită*, *artroscopie*, *artrografie*, *reumatism*, *litiază*, *urolitiază*, *nefropatie*, *hiperuricemie* ş.a.

„*Problemele cele mai dificile, sub aspectul recuperării, le ridică* ***artritele reumatoide****, de obicei bilaterale, caracterizate prin* ***leziuni ulcerative femuro-patelare*** *şi* ***femuro-tibiale****,* ***geode****,* ***osteoporoză****, îngustarea interliniei articulare, dezaxaţia laterală a genunchiului. În* ***spondilita anchilozantă*** *(forma periferică) predomină forma constructivă sau* ***hiperostozantă*** *(****osteocondensare*** *şi* ***osteofitoză****)*" [Sîrbu E. 2007: 146].

„*În cursul* ***menopauzei*** *apar uneori* ***artroze*** *cu alură evolutivă deosebită, desemnate sub denumirea de* ***artroză hipertrofică*** *generalizată sau de* ***poliartroză****. În momentul instalării menopauzei are loc un dezechilibru hormonal (o hipersecreţie de* ***hormon STH*** *şi o secreţie scăzută de* ***estrogeni****) ce favorizează* ***leziunile de tip artrozic***" [Sîrbu E. 2007: 97].

Discursul reumatologic pare, aparent, uşor de receptat, datorită folosirii din abundenţă a cuvintelor din lexicul comun, dar îşi păstrează o doză considerabilă de cod închis, caracteristică raportată, de altfel, la limbajul medical în ansamblu.

„*Muşchii manşetei rotatorilor sunt reprezentaţi de un grup de muşchi cu origine scapulară, ale căror tendoane se inseră pe tuberozităţile humerale, astfel: muşchiul supraspinos (abducţie), muşchiul infraspinos (rotaţie externă) şi rotundul mic (adducţie şi rotaţie externă) se găsesc pe faţa anterioară a scapulei şi se inseră pe marea tuberozitate humerală, spre deosebire de muşchiul subscapular (adducţie şi rotaţie internă), care se găseşte pe faţa posterioară a scapulei şi se inseră pe mica tuberozitate*" [Sîrbu E. 2007: 66].

În fragmentul de mai sus se poate observa preponderenţa cuvintelor din lexicul uzual în detrimentul folosirii termenilor specializaţi. Cu toate acestea, pentru un necunoscător al domeniului, textul este greu de descifrat, rezervâdu-şi o parte semnificativă de cod restrictiv, selectiv.

Unităţile terminologice monolexicale selectate mai pot fi interpretate şi din punctul de vedere al formării lor, şi anume: a. **UT simple** (*efect*, *poziţie*, *proces*, *edem*, *deficit*, *tendon*, *durere*, *flexie*, *inserţie*, *rotaţie*, *afectat*, *activ*, *inferior*, *spontan*, *intern*, *clinic* etc.); b. **UT derivate** cu elemente de prefixare sau sufixare (*abducţie*, *adducţie*, *anormal*, *bipodal*, *sagital*, *dureros*, *sural*, *reumatoid*, *antiinflamator*, *ligamentar*, *crioterapie*, *diadinamici*, *monoarticular*, *instabilitate*, *intracapsular*, *hiperostozantă*, *hiperuricemie*, *contrarezistenţă* etc.); c. **UT compuse** (*capsulo-ligamentar*, *femuro-patelar*, *postero-lateral*, *tibio-peronieră*, *femuro-tibială*, *senzitivo-motorie*, *astragalo-calcaneeană*, *tarsometatarsiană* ş.a.)

2. Unităţi terminologice polilexicale

În corpusul analizat se poate remarca, de asemenea, numărul semnificativ de unităţi terminologice (UT) **polilexicale** (*colocaţii restrictive* şi *nerestrictive*) întâlnite în corpusul supus analizei, ca de exemplu, cele substantivale: *scobitură intercondiliană*, *tendoane periarticulare*, *burse seroase*, *condili femurali laterali*, *extensie completă*, *articulaţia tibio-peronieră superioară*, *stabilitate antero-posterioară a genunchiului*, *leziuni ulcerative femuro-patelare*, *spondilită anchilozantă*, *ligamentul posterior Winslow*, *decubit dorsal*, *tensorul faciei lata*, *flexie plantară*, *supinaţia subastragaliană*, *hiperuricemie asimptomatică*, *gută cronică tofacee* ş.a. Se remarcă ponderea colocaţiilor restrictive de tip frazeologic.

S-au reperat şi unităţi terminologice polilexicale având în componenţă substantive proprii, specifice, de altfel, limbajului medical: *neuroma Morton*, *tendonul lui Achile*, *exerciţii De Lorme*, *ligamentul posterior Winslow*, *manevra Mac Murray*. Corpusul ne-a oferit şi două exemple de anglicisme care au intrat în limbajul de specialitate din reumatologie şi care, chiar dacă nu sunt traduse, sunt percepute exact de specialistul în domeniu: „*locked position*" (zăvorârea genunchiului), „*screw-home*" (înşurubarea lăcaşului). Ele au fost identificate în următoarele contexte:

„*Zăvorârea genunchiului (“**locked position**”) include şi mişcarea de rotaţie externă a tibiei cu 2-5° în jurul propriei axe, dând astfel posibilitatea condilului median să se blocheze prin întinderea ligamentului colateral lateral şi a ligamentului încrucişat antero-extern*” [Sîrbu E. 2007: 149].

„*Mecanismul complex al rotaţiei externe pe ultimele 20° de extensie este denumit “**screw-home**” (înşurubarea lăcaşului”) şi i se acordă o mare importanţă în biomecanica genunchiului*” [Sîrbu E. 2007: 149].

Pe parcursul analizei textului medical au fost selectate, pe lângă numărul mare de UT monolexicale sau UT polilexicale, câteva elemente aparţinând *limbii artificiale* [Bagot 2001: 224], ca de exemplu, **abrevieri** de tipul: *M.T.F.* (articulaţiile metatarsofalangiene), *T.M.T.* (articulaţiile tarsometatarsiene), *I.F.* (articulaţiile interfalangiene), *P.R.* (poliartrită reumatoidă), *I.F.P.* (articulaţiile interfalangiene proximale), *I.F.D.* (articulaţiile interfalangiene distale), *V.S.H.* (viteza de sedimentare a hematiilor); dar şi **denumiri latine** ale diverselor părţi anatomice implicate în deformarea articulară, precum: *pes cavus*, *hallux-valgus*, *hallux rigidus*, *hallux-flexus*, *hallux-extensus*, *genu-flexum*, *genu-valgum*, *genu-varum*, *genu-recurvatum*.

Majoritatea verbelor înregistrate sunt la modul gerunziu: *evitând*, *călcând*, *atârnând*, *palpând*, *blocând*, *împiedicând*, *stabilizând*, *mişcând*, *imprimând*, *producând*, sau verbe reflexive: *se descuamează*, *se tumefiază*, *se roşeşte*, *se indică*, *se recomandă*, *se execută*, *se încălzeşte*, *se decelează*, *se dezvoltă*, *se articulează*, *se asociază*, *se palpează* etc.

Am întâlnit pe parcursul analizei contextuale şi numeroase **enumerări**, specifice limbajului medical, în special de substantive:

„*Localizarea clasică este la nivelul helixului, antehelixului, pavilionului urechii, la degete, mână, genunchi, picioare, bursa olecraniană, tendonul lui Achile, suprafaţa ulnară a antebraţului*” [Sîrbu E. 2007: 165].

„*Examinarea mobilităţii tuturor articulaţiilor piciorului prin cercetarea mişcărilor posibile în aceste articulaţii (flexie plantară, flexie dorsală, adducţie, abducţie, eversie sau pronaţie, inversie sau supinaţie) este absolut obligatorie în examenul clinic al piciorului dureros*” [Sîrbu E. 2007:163].

Cazurile de enumerări verbale cu indicaţii precise terapeutice, în reumatologie, nu au fost puţine, ca în exemplele: *prin intensitatea durerii articulaţia se roşeşte, se încălzeşte şi se tumefiază*; *se menţine poziţia, apoi se forţează întoarcerea şi se revine la poziţia cu privirea înainte*; *contractă-relaxează muşchiul* ş.a.

Enumerări de adjective au fost identificate pe tot parcursul analizei corpusului, cantitativ, acest tip de unităţi terminologice situându-se după cele substantivale: *aponevroză plantară*, *superficială*; *arcul longitudinal*, *medial*, *hipotonia interseroşilor şi lombricalilor cu variante diferite: proximală, distală, totală, inversată*; *articulaţia mediotarsală, talonaviculară şi calcaneocuboidală*; *artrită subastragaliană, secundară, dureroasă* ş.a.

Un exemplu inedit de construcţie verbală în discursul medical, îl constituie enumerarea de predicate, care se transformă aproape într-un **termen-operaţie complex**, de tipul „***se tracţionează-rotează-flectează-extinde** degetul respectiv*” [Sîrbu E. 2007: 166]. Grafia, cu cratime repetate, reprezintă, în acest caz, un mod cu totul particular de colocare în discurs a termenilor medicali.

Am constatat, totodată, că unităţile terminologice monolexicale, spre deosebire de cele polilexicale, pot fi polisemice, şi de aceea, prezintă un grad mai mare de dificultate în operaţiile de delimitare a sensurilor specializate şi a celor generale.

3. Unităţi frazeologice

Din acelaşi corpus de texte selectat din kinetoterapie şi reumatologie [Sîrbu E. 2007] am extras diferite tipuri de **unităţi frazeologice** (**UF**) precizându-le, totodată şi structura lor sintactică: UF verbale; UF nominale.

a. UF verbale

vb. + subst. + prep. + subst. (+ adj.): *se execută mişcări de flexie, se recomandă exerciţii de flexie-extensie, se va exersa mersul pe vârfuri, se efectuează exerciţii de contrarezistenţă, se execută dorsiflexia cu inversie, se execută mişcări de torsiune, se evită presiunea pe articulaţie, se întinde gambierul în flexie plantară, se execută contrarezistenţa cu gamba sănătoasă*;

vb. + subst. + adj.: *se completează examenul clinico-funcţional, se explorează zona poplitee, se încearcă o ameliorare funcţională, se flectează membrul inferior, se execută contracţie izometrică, se indică genuflexiuni complete*;

b. UF nominale

subst. + subst. (G. / Ac.) + adj.: *combaterea durerii musculare, refacerea mobilităţii articulare, refacerea echilibrului muscular, refacerea bolţii plantare, îngustarea interliniei articulare, leziunea ligamentului postero-intern, localizarea reumatismului degenerativ, ruptura meniscului intern, apariţia blocajului articular, tendinţa de retractură capsulară*;

subst. + prep. + subst./ (+ subst. G.): *degete în cleşte, degete în ciocan, deformaţii în ciocan, picior în gheară, picior în flexie, degete în extensie, mers pe vârfuri, mers pe călcâie, mişcare de sertar, fisură de menisc, labă de gâscă, poziţie de relaxare, dureri în ortostatism, priză pe călcâi, sindromul de instabilitate a genunchiului, mişcare de lateralitate a astragalului, priză de fixare a astragalului*;

subst. + adj. + subst. (G. / Ac.): *articulaţia interfalangiană a halucelului, tumefiere difuză a piciorului, dezaxaţia laterală a genunchiului, descărcarea articulară în ortostatism, repaus prelungit la pat*;

Dintre aceste expresii clişeistice de tip frazeologic, cel mai frecvent întâlnite în textele analizate sunt **UF cu termeni dominanţi**: **substantiv** (*decubit, flexie, extensie*) şi **verb** (*a se executa, a se recomanda, a iradia*).

decubit: *în decubit ventral, în decubit dorsal sau şezând, din decubit ventral sau şezând, în decubit lateral cu genunchii flectaţi, din decubit dorsal cu braţele ridicate*;

flexie: *mişcări de flexie, flexia dorsală a piciorului, cuplarea flexiei cu inversia, mişcări de flexie şi de eversie, flexia dorsală şi plantară, amplitudinea totală a mişcărilor de flexie-extensie, evitarea poziţiilor de flexie puternică, flexia în articulaţia metatarsofalangiană*;

extensie: *extensii ale coloanei lombare, mişcări active de extensie, extensii ale şoldului, extensia completă a gambei, genunchii în extensie, extensii repetate ale membrelor inferioare, extensia în articulaţia proximală interfalangiană, condili femurali în extensie*;

a se executa: *se execută contracţia muşchiului, se execută flexii şi extensii repetate, se execută exerciţii cu genunchii flectaţi, se execută mişcarea de „despicare”, se execută tehnica „hold-relax”, se execută mersul pe călcâi*;

a (se) recomanda: *se recomandă evitarea posturilor în flexum, se recomandă mişcări active de extensie, sunt recomandate metodele adjuvante, se recomandă exerciţiile de tonifiere musculară, se recomandă cuplarea flexiei cu inversia*;

a iradia: *iradiază pe partea postero-externă a coapsei, iradiază în planta piciorului, iradiază în regiunea fesieră, iradiază spre maleola internă şi haluce* ş.a.

Concluzii

Toate exemplele excerptate din corpusul menţionat sunt edificatoare pentru a ilustra caracterul fix al enunţurilor medicale, în care se urmăresc cu stricteţe anumite tipare, ca de exemplu, în indicaţiile transmise pacientului pentru recuperare în reumatologie.

Trebuie specificat că acest corpus medical, chiar dacă aparţine specialităţii de reumatologie, asemenea limbajului medical, în ansamblul lui, conţine un lexic hiperspecializat, dar şi numeroase cuvinte din limbajul uzual. Cu toate acestea, din exemplele excerptate din corpus, ajungem la concluzia că acest tip de discurs, deşi înglobează multe cuvinte din limbajul uzual, nu este în totalitate traductibil pentru nespecialiştii domeniului, păstrându-se rigiditatea şi exactitatea informaţiei, caracteristică întregului limbaj medical.

În concluzie se poate afirma că, pe de o parte, un text medical în toată amploarea lui, nu conţine doar unităţi terminologice nominale de strictă referinţă conceptuală, sigle şi alte elemente de limbaj artificial, ci şi alte categorii de clase gramaticale, care fac posibilă discursivitatea lineară a textului de specialitate respectiv, conferind *termenilor-concept* [Toma 2006: 332-333] valenţe comunicaţionale.

Bibliografie:

Bagot, Rosa Estopà, *Les unités de signification spécialisées: élargissant l'objet du travail en terminologie*, în Terminology 7:2, 2001, p. 217-237.

Bidu-Vrănceanu, Angela (coord.), Ene, Claudia, Savulescu, Silvia, Toma, Alice, *Lexic comun, lexic specializat*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2000.

Bidu-Vrănceanu, Angela (coord.), *Lexic ştiinţific interdisciplinar*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2001.

Bidu-Vrănceanu, Angela, (coord.): *Terminologie şi terminologii*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2010.

Cabré, Maria Teresa, *Elements for a theory of terminology: Towards an alternative paradigm* în Terminology vol. 6, nr. 1, 2000, p. 35-57.

L'Homme, Marie Claude, *La terminologie: principes et techniques*, Montréal, Presses de l'Université de Montréal, 2004.

Nistor, Mihai, *Terminologie lingvistică*, Bucureşti, Editura Univers, 2000.

Pitar, Mariana, *Manual de terminologie şi terminografie*, Timişoara, Editura Mirton, 2009.

Rusu, Valeriu, *Dicţionar Medical*, București, Editura Medicală, 2007.

Sîrbu, Elena, *Kinetoterapia în afecţiunile reumatologice*, Timişoara, Editura Eurobit, 2007.

Sârbu, Richard, *Statutul contextual al principalelor categorii semantice*, în vol. Studiul de limbi şi literaturi moderne, Timişoara, TUT, 1989/ 1990, p. 89-102.

Slodzian, M., *Comment revisiter la doctrine terminologique aujourd'hui?*, în La Banque des mots 7, 1995, p. 11-18.

Toma, Alice, *De la analiza terminologică lexicală la analiza terminologică discursivă. Un exemplu 'funcţie'*, în Actele Conferinţei Catedrei de limba română, coord. Gabriela Pană Dindelegan, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2006, p. 329-335.

WRITING ON THE COMPUTER - IMPLICATIONS ON COGNITIVE PERFORMANCE

Cornelia Stan, Assist. Prof., PhD, "Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: The advance of technology in the modern era is undeniable. People and their activities must adapt quickly and unequivocally to the rhythm of the technical and technological innovations. The educational sector cannot ignore the need for these changes, fact that led to various worldwide adjustments to the school curriculum, starting with the earliest school classes. Therefore, we nowadays find ourselves in the situation where most states in the USA, as well as a number of European countries, have abandoned the traditional literacy, focused on developing the ability to read and write with the help of classic printed textbooks. This literacy was instead replaced with the study of Microsoft Word in the first class, teaching students to write directly using the keyboard, resulting in a literacy based on writing on the computer and the replacement of traditional textbooks with electronic ones.
Considering both the advantages and disadvantages, the formation of literacy skills via the computer, especially as a substitute for handwriting, should be carefully and critically analyzed. Therefore, we must focus on the contribution brought to learning, ensuring the students' cognitive performances, but without ignoring the necessity to meet the challenges of a modern society, one that is based increasingly more on technology.

Keywords: traditional literacy; literacy via the computer; cognitive performance; handwriting; writing on the keyboard.

I. Fundamente teoretice

Odată cu demonstrarea importanţei şi a rolului jucat de calculator în toate activităţile, incluzându-le pe cele educaţionale, s-a evidenţiat tendinţa de a anticipa căile de dezvoltare ale societăţii şi ponderea în care facilităţile oferite de calculator vor impune schimbări din ce în ce mai substanţiale în toate ariile vieţii. Din perspectivă educaţională nu ne mai interesează doar modalitatea în care calculatorul sau mijloacele tehnice în general pot fi utilizate în transmiterea informaţiilor, ci şi cum pot fi implicate în învăţarea eficientă. În acest sens, ţările care adaptează rapid sistemul educaţional la particularităţile societăţii au început deja să direcţioneze elevii direct înspre însuşirea scrisului la tastatură, fără a mai aprecia ca fiind necesar scrisul de mână.

Analizând situaţia din România trebuie să recunoaştem că suntem departe de momentul în care o astfel de opţiune ar fi luată în calcul. În primul rând nu ne permit resursele logistice, calculatorul nefiind pentru toţi elevii un element la îndemână, nici acasă, nici la şcoală. Deşi copiii şi tinerii de astăzi se adaptează uşor la schimbările tehnice aduse de societate şi utilizează curent calculatoare sau tablete de ultimă generaţie, acest lucru nu modifică percepţia asupra stilului clasic de alfabetizare, bazat pe scrisul de mână şi cititul textelor din manualele tradiţionale.

Semnale că scrisul de mână îşi pierde din importanţă au existat în şcoala noastră încă din momentul în care caligrafia nu a mai avut statut de disciplină obligatorie, apoi nici opţională (cu rare excepţii). Nu mai are atât de mare importanţă dacă scrii estetic sau nu, cei

din jur mulţumindu-se ca scrisul să fie lizibil. Chiar şi corectitudinea scrisului, atât de pretenţioasă, nu mai este la fel de mult vizată în şcoală, manifestându-se o atitudine din ce în ce mai lejeră şi tolerantă faţă de erorile ortografice prezente în textele scrise de elevi. Acest aspect are influenţe negative, deteriorând scrisul (inclusiv la tastatură), încurajând superficialitatea în redactare, utilizarea abrevierilor standard sau a celor particulare, împiedicând înţelegerea textului, în unele cazuri chiar de autorul însuşi.

Mai mult, pare să se fi pierdut din vedere rolul pe care scrisul de mână îl are în dezvoltarea componentelor esenţiale ale gândirii, lucru atestat de psihologi şi psihopedagogi. Scrisul contribuie mai ales la dezvoltarea funcţiilor cognitive, stimulând activitatea cerebrală. Asociind scrisul în primul rând cu învăţarea (cel puţin în etapele de debut ale şcolarităţii) rezultă că atenţia, memoria, gîndirea logică sunt mult exersate prin scrisul de mână (Boisdevesys, D.; Kotska, P., 2014). Virginia Berninger, psiholog la Universitatea din Washington, a demonstrat că scrierea de mână şi tastarea la calculator se asociază cu arii şi funcţii distincte ale creierului, scrisul de mână îmbunătăţind semnificativ fluxul de idei şi influenţând pozitiv gândirea, memoria şi limbajul (cf. Konnikova, M., 2014).

Una dintre tendinţele actuale ale educaţiei este de a se orienta înspre dezvoltarea emoţională în paralel cu cea cognitivă, cunoscându-se faptul că personalitatea reprezintă o îmbinare complexă între cogniţie şi afect. Din această perspectivă analiza comparativă a celor două tipuri de scriere arată că scrisul la calculator este un automatism ce presupune în fapt doar apăsarea unei taste, literele arătând la fel, indiferent de starea emoţională a scriitorului. În schimb scrisul de mână poate reflecta emoţiile, trăirile celui care scrie, exprimă situaţii afective şi poate induce stări emoţionale cititorului (Birge,W., R., 2006).

Desigur ar trebui să realizăm o distincţie între scrisul cu rol de învăţare şi cel care are rol în diverse activităţi complementare (corespondenţă, scrieri literare, jurnale, note de reamintire a unor sarcini de lucru etc). Pentru fiecare dintre noi, scrisul de mână sau la calculator este în ultimă instanţă o alegere în funcţie de scop şi nevoi situaţionale (Goldberg, A.; Russell, M.; Cook, A., 2003).

Cu toate acestea necesitatea de astăzi de a comunica rapid şi eficient ne determină să ne ajutăm tot mai mult de tehnologie astfel încât putem afirma că şcoala şi implicit educaţia au intrat într-un proces de digitalizare care probabil ne va îndrepta spre un alt tip de civilizaţie, dar din care nu ar trebui să excludem total scrisul de mână.

II. Metode

Metoda de bază a cercetării a constituit-o experimentul, acesta vizând implicarea eşantionului de subiecţi în anumite sarcini de învăţare pe care le-au avut de rezolvat pe parcursul a două luni. Cerinţele referitoare la îndeplinirea sarcinilor de învăţare au fost diferenţiate, în funcţie de apartenenţa studenţilor la unul dintre cele două grupuri experimentale: al studenţilor care se vor axa în învăţare pe scrisul de mână şi al studenţilor care vor apela doar la calculator.

Analiza rezultatelor experimentului s-a realizat prin evaluarea continuă sau sumativă a activităţilor de învăţare ale studenţilor, stabilindu-se grile de evaluare, calculând media performanţelor fiecărui student şi ulterior a grupei din care studentul a făcut parte (A sau B). Mediile pe grupe au fost comparate utilizând testul t pentru eşantioane independente, prin intermediul instrumentului statistic SPSS, pentru analiza datelor. În acest fel s-a stabilit valoarea testului t şi semnificaţia valorii acestuia, ceea ce a permis extragerea unor concluzii pertinente în privinţa diferenţelor înregistrate la nivelul performanţelor celor două grupe.

III. Participanţi

Experimentul realizat a vizat 55 de studenţi din anul II, specializarea Pedagogia Învăţământului Primar şi Preşcolar, din cadrul Facultăţii de Psihologie şi Ştiinţe ale Educaţiei,

de la Universitatea Babeş-Bolyai, din Cluj-Napoca. Studenţii au fost împărţiţi în două grupe, în urma unei eşantionări situaţionale (de convenienţă), aceasta însemnând că în grupa A au fost incluşi studenţii care nu aveau la dispoziţie un laptop sau un alt mijloc tehnic pe care să-l utilizeze în învăţare atât la şcoală cât şi acasă, iar în grupa B au fost incluşi studenţii care dispuneau de un calculator pe care au fost dispuşi să îl utilizeze sistematic în cadrul experimentului.

Un alt aspect care ne-a interesat în stabilirea celor două grupe de subiecţi a fost cel al experienţei pe care aceştia o aveau deja în ceea ce priveşte utilizarea computerului în principal în redactare (indiferent de situaţie), dar şi în realizarea diverselor activităţi de învăţare (întocmire de proiecte, eseuri, referate, prezentări Ppt etc.). Astfel am preferat ca în grupul studenţilor care pe parcursul experimentului urmau să utilizeze sistematic calculatorul să includ acele persoane care prezentau mai multă experienţă în acest sens, iar în grupul studenţilor care urmau să facă apel la scrisul de mână pe parcursul experimentului să îi includ pe cei care au interacţionat mai puţin cu calculatorul.

Prin urmare, din cei 55 de studenţi 28 au fost incluşi în grupa A (care urma să se axeze pe scrisul de mână în învăţare), iar 27 de studenţi au constituit grupa B (care trebuia să utilizeze calculatorul şi scrisul la tastatură în învăţare).

IV. Designul cercetării

4.1.Scopul şi premisele cercetării

Scopul cercetării realizate a fost reprezentat de constatarea gradului în care obişnuinţa şi experienţa în ceea ce priveşte scrisul de mână/scrisul la tastatură influenţează învăţarea în diferite circumstanţe (în cadrul cursurilor, în efectuarea temelor individual sau în echipă, în organizarea şi eficientizarea programului personal sau chiar în exprimarea trăirilor afective), favorizându-le sau afectându-le negativ.

Premisele cercetării au fost următoarele:

- la nivelul sistemelor educaţionale ale lumii se manifestă noi tendinţe în alfabetizare, mijloacele electronice şi tehnice dictând necesitatea de a ne instrui de la vârste timpurii axându-ne pe computer, ceea ce semnifică implicit o orientare accentuată înspre scrierea la tastatură;

- în România, din cauza infrastructurii electronice şi tehnice relativ sărăcăcioase (mai ales la nivelul familiilor, dar şi în multe şcoli sau alte instituţii de stat), încă nu se pune problema de a trece la învăţarea scrisului direct la tastatură şi de a exclude însuşirea scrierii de mână în debutul şcolarităţii;

- societatea românească are încă numeroase idei preconcepute referitoare la alfabetizare şi la modalitatea de „a învăţa carte”, părinţii (ca şi majoritatea cadrelor didactice) nefiind de acord cu utilizarea îndelungată a calculatorului în general şi cu renunţarea la scrierea de mână în special;

- obişnuinţa şi experienţa în utilizarea calculatorului în cadrul a tot mai multe şi variate sarcini de lucru determină o deschidere a copiilor şi tinerilor înspre alfabetizarea prin intermediul computerului (Connelly,V.; Gee, D.; Walsh, E., 2007), manifestându-se deja o preferinţă în a utiliza mijloacele electronice şi tehnice din ce în ce mai mult în comunicare, în timp ce mijloacele tradiţionale de transmitere a mesajelor sau ideilor (scrisori, notiţe, jurnale personale etc.) sunt aproape inexistente, cel puţin la nivelul acestui segment de populaţie;

- scrisul la tastatură are beneficii pe care le recunoaştem cu toţii (uşurinţă de redactare, lizibilitate, posibilitate de corectare şi intervenţie fără a afecta estetica scrisului ş.a.) (Cook, Ch.; Bennett, L., 2007), dar prezintă o lipsă de ilustrare a personalităţii şi o exprimare sărăcăcioasă din punct de vedere afectiv ;

- prin opoziţie – scrisul de mână are dezavantajul de a fi mai pretenţios şi dificil de descifrat, uneori existând şi aspecte deficitare referitoare la estetică, dar poate oferi informaţii despre particularităţile de personalitate, inclusiv cele de exprimare a trăirilor afective;

- scrisul poate determina dimensiunea învăţării, fiind cunoscută relaţia dintre scrisul de mână şi dezvoltarea componentelor esenţiale ale gândirii, fiind influenţate atenţia, memoria şi înţelegerea (decodarea informaţiei).

4.2. Proceduri

Microcercetarea realizată a presupus o primă etapă, care a constat în identificarea celor două grupe de studenţi (A şi B) în baza particularităţilor vizate de participarea la cercetare, conform precizărilor menţionate la secţiunea *Participanţi.*

A doua etapă a cercetării a fost reprezentată de implementarea activităţilor de învăţare în contextul cărora studenţii din cele două grupe şi-au îndeplinit sarcinile de lucru prin intermediul scrierii la calculator sau a scrierii de mână, pe parcursul a două luni.

Mai exact, cerinţele experimentului s-au raportat la următoarele aspecte:

1. Pentru prima grupă de studenţi (A):

- să îşi ia notiţe la curs scriind de mână, pe baza audierii cursurilor şi a observării expunerilor profesorului, realizate cu ajutorul mijloacelor tehnice;
- să efectueze temele individuale de acasă prin intermediul fişelor scrise de mână;
- să efectueze temele în cadrul echipei de lucru, implicându-se în rezolvarea acestora apelând exclusiv la scrisul de mână, în cadrul întâlnirilor directe;
- să ţină un jurnal, scris de mână, în care să insiste pe descrierea stărilor afective resimţite în diverse situaţii curente de viaţă;
- să utilizeze un program sau calendar personal, scris de mână, în scopul organizării eficiente a timpului pentru o perioadă de mai multe săptămâni.

2. Pentru a doua grupă de studenţi (B):

- să se axeze în învăţare pe vizionarea prezentărilor Power-point expuse la curs şi a materialelor scrise la calculator, distribuite în cadrul activităţilor de predare, putând utiliza computerul pentru luarea notiţelor;
- să efectueze temele individuale de acasă doar prin intermediul calculatorului;
- să efectueze temele în cadrul echipei de lucru, implicându-se în rezolvarea acestora utilizând computerul, tableta sau alte mijloace tehnice, apelând la scrisul la tastatură, chiar în absenţa întâlnirilor faţă în faţă cu colegii de echipă;
- să ţină un jurnal, scris la computer, în care să insiste pe descrierea stărilor afective resimţite în diverse situaţii curente de viaţă;
- să utilizeze un software sau o planificare creată pe computer pentru a-şi organiza eficient timpul pentru o perioadă de mai multe săptămâni.

Prin aceste cerinţe s-au urmărit mai multe aspecte referitoare la modul de realizare a învăţării:

- nivelul performanţelor în învăţare în cadrul evaluărilor;
- timpul alocat învăţării cursurilor (atât pe baza propriilor notiţe scrise de mână cât şi pe baza celor luate prin intermediul computerului);
- timpul şi randamentul în efectuarea temelor individuale, în cazul apelului la scrierea de mână sau a celei la tastatură;
- timpul şi randamentul în efectuarea temelor colective, fie ca rezultat al întâlnirilor directe şi a redactării de mână a conţinuturilor, fie ca rezultat al utilizării computerului ca mijlocitor în rezolvarea sarcinilor de lucru;

- nivelul empatiei create în urma lecturării notelor ce descriau situaţii emoţionale (opţiune lăsată la latitudinea studenţilor, pentru a nu le afecta intimitatea), redate în cele două tipuri de jurnale (redactate de mână şi la computer);

- contribuţia calendarelor de mână sau a programelor electronice la susţinerea oportună a activităţilor planificate.

Cea de a treia etapă s-a axat pe analiza şi interpretarea datelor obţinute prin evaluarea rezultatelor învăţării tuturor studenţilor incluşi în experiment. Evaluarea şi analiza comparativă a datelor s-au raportat la mai multe componente:

- evaluarea tematicilor abordate la curs prin intermediul unor probe de evaluare orală, tocmai pentru a stabili o echitate între cele două categorii de studenţi care au avut în vedere în învăţare fie scrisul de mână, fie cel la tastatură;

- analiza rezultatelor monitorizării randamentului în efectuarea temelor individuale şi al timpului alocat învăţării cursurilor;

- analiza rezultatelor în efectuarea temelor colective;

- observarea impactului emoţional şi al empatiei create în urma lecturării situaţiilor expuse în cadrul jurnalelor şi derularea unor discuţii cu participanţii referitoare la eventualele diferenţe în ceea ce priveşte acest impact în cazul celor două tipuri de jurnale (redactate de mână şi la computer);

- evaluarea eficienţei calendarelor de mână şi a programelor electronice în organizarea şi reamintirea activităţilor planificate.

Rezultatele obţinute ar putea fi luate în considerare în contextul aducerii în prim planul educaţiei din România a problematicii alinierii la tendinţele internaţionale în ceea ce priveşte alfabetizarea în mileniul III. Ideea ar fi să se evite adaptări curriculare fără a fi pilotate o perioadă de timp, iar rezultatele implementării unui astfel de program să se analizeze obiectiv prin raportarea la specificul societăţii în care trăim. Nu trebuie omisă nici nevoia de a ţine cont de echilibrarea dimensiunii cognitive cu dimensiunea afectivă a dezvoltării personalităţii umane, dar nici nevoia de a ne integra în mod firesc într-o societate avansată tehnologic.

V. Rezultate

Experimentul a vizat rezultatele obţinute de subiecţii grupelor A şi B în activităţile de învăţare, axându-se fie pe scrisul de mână, fie pe cel la tastatură, ca şi în cele două tipuri de activităţi mai puţin corelate învăţării, respectiv întocmirea unor scurte jurnale în care să expună descrierea stărilor afective resimţite în diverse contexte, ca şi elaborarea unui calendar cu rol de planificare a activităţilor curente, în sprijinul organizării mai eficiente a timpului. Menţionez că în evaluare am operat cu mediile rezultatelor obţinute pentru a putea identifica mai uşor eventuale diferenţe semnificative între datele înregistrate în cele două situaţii vizate de experiment.

Prin urmare, în cazul rezultatelor de la evaluarea orală sumativă a tematicilor abordate la curs am stabilit o grilă cu cinci trepte, în care punctajele pentru fiecare student s-au acordat de la 1 la 5, 1 însemnând rezultate slabe, la limita inferioară a grilei, iar 5 însemnând rezultate foarte bune. Ulterior rezultatele cumulate de studenţii din fiecare grupă au fost corelate în scopul definitivării mediei finale a grupei A, respectiv grupei B.

Evaluarea pe parcurs a randamentului în efectuarea a 6 sarcini individuale de lucru a presupus stabilirea unei medii pentru fiecare student (după acelaşi principiu ca şi în cazul evaluării finale prezentate mai sus), definitivată printr-o medie a grupei experimentale.

Evaluarea randamentului în efectuarea temelor colective a presupus monitorizarea a trei subcomponente specifice: selectarea şi organizarea conţinutului, gradul de colaborare între membrii echipei şi capacitatea de expunere a temei în faţa grupului de studenţi. Pentru fiecare temă echipele au fost evaluate pe o scală de la 1 la 5, valorile exprimând calitatea

efectuării sarcinilor la fel ca şi în precedentele situaţii de evaluare. Mediile astfel obţinute au fost luate în calcul în stabilirea rezultatului final pentru cele două grupe experimentale: A şi B.

Rezultatele obţinute în urma monitorizării timpului alocat învăţării cursurilor în cele două situaţii experimentale a presupus în primă fază o autoevaluare a fiecărui student a intervalului de timp pe care l-a alocat achiziţiei cunoştinţelor pentru fiecare temă abordată la curs. Autoevaluările au presupus aprecierea timpului petrecut pentru învăţare pe cinci trepte: foarte mult, mult, mediu, puţin şi foarte puţin. Pe baza autoevaluărilor s-a stabilit o medie a fiecărui student, apoi prin cumularea mediilor individuale s-a calculat media grupei din care studenţii au făcut parte.

În privinţa stabilirii gradului impactului emoţional şi al empatiei create în urma lecturării situaţiilor redactate în cadrul jurnalelor, fiecare student a stabilit pe o scală similară celei de mai sus (foarte mult, mult, mediu, puţin şi foarte puţin) nivelul la care a apreciat a se realiza un transfer afectiv de la scriitor la cititor. Ideea a fost de a verifica dacă se identifică stări afective resimţite de autori în momentul scrierii. Aceste evaluări au fost colectate şi s-a stabilit o medie pe grupă.

Ultimul aspect vizat a fost eficienţa calendarelor de mână sau a programelor electronice în organizarea şi reamintirea activităţilor planificate. Pe aceeaşi scală cu cinci trepte studenţii din fiecare grupă experimentală au notat aprecierea gradului de eficienţă al întocmirii şi utilizării unor astfel de programe în cadrul activităţilor curente. Mediile individuale au stat la baza calculului mediei finale per grup experimental.

Rezultatele obţinute sunt prezentate comparativ în tabelul 1. Astfel sunt ilustrate principalele aspecte evaluate, media rezultatelor obţinute de către cele două grupe experimentale pentru fiecare aspect evaluabil în parte, valoarea testului t şi semnificaţia valorii acestuia.

Tabel 1. Rezultate comparative obţinute de grupele experimentale A şi B în activităţile vizate de experiment

Aspecte evaluate	**Medii grupa A**	**Medii grupa B**	**t**	**p**
Rezultate evaluare orală sumativă a tematicilor abordate la curs	4,21	3,19	3.563	.001
Rezultate evaluare pe parcurs a randamentului în efectuarea sarcinilor individuale de lucru	4,46	3,59	3.279	.002
Rezultate evaluare a randamentului în efectuarea temelor colective	1.75	3.22	4.287	.004
Rezultate monitorizare timp alocat învăţării cursurilor	3.86	3.93	0.250	.716
Gradul impactului emoţional şi al empatiei create în urma lecturării situaţiilor redactate în cadrul jurnalelor	3,71	2,56	3.898	.000
Eficienţa calendarelor de mână şi a programelor electronice în organizarea şi reamintirea activităţilor planificate.	1.71	2.15	1.409	.165

Din analiza datelor tabelului reiese faptul că la nivelul celor şase aspecte evaluabile se înregistrează diferenţe semnificative în cazul a patru dintre acestea ($p<0,05$). Astfel, rezultatele evaluării finale a cunoştinţelor, ca şi rezultatele evaluărilor pe parcurs a sarcinilor individuale de lucru au fost superioare în cazul studenţilor din grupa A, respectiv a studenţilor care au utilizat în sarcinile de învăţare, la şcoală sau acasă, scrisul de mână. Din discuţiile cu aceşti studenţi am aflat faptul că scrisul de mână le favorizează prelucrarea şi reorganizarea materialului de învăţat, aspect care facilitează asimilarea de cunoştinţe pe termen lung. Mulţi dintre studenţii chestionaţi cu privire la acest aspect au spus că au modificat inclusiv conţinuturile slide-urilor prezentărilor Power-point, pentru a-şi structura ideile în acord cu propriul stil de învăţare. Prin comparaţie, studenţii din grupa B au precizat că nu au intervenit aproape deloc în conţinutul materialelor prezentate. Notiţele redactate la calculator s-au dovedit a fi utile, dar au existat unele pierderi de informaţie, ca şi unele neînţelegeri ale conţinutului, o parte dintre acestea datorându-se tocmai stilului de redactare, cu prescurtări şi cuvinte cheie, pe care ulterior studenţii nu le-au mai înţeles sau nu le-au putut detalia.

În cazul rezultatelor înregistrate în efectuarea temelor colective, scoruri mai mari au înregistrat studenţii din grupa B, care s-au axat pe scrisul la tastatură şi utilizarea computerului în învăţare. Aşadar, se pare că mijloacele tehnice, electronice pot sprijini învăţarea la distanţă, în grup, facilitând accesul la informaţii, schimbul mai rapid de idei, dar pot determina şi o ilustrare mai reuşită, mai facilă şi estetică a rezultatelor muncii de echipă.

Una dintre componentele evaluate în cadrul experimentului, fără a fi indisolubil legată de învăţare, a fost gradul impactului emoţional şi al empatiei create în urma lecturării situaţiilor redactate în cadrul jurnalelor. Din nou s-au înregistrat diferenţe semnificative prin compararea mediilor obţinute de cele două grupe, acestea fiind în favoarea grupei A. Acest lucru poate să demonstreze încă o dată ceea ce mulţi dintre psihologi afirmă, respectiv că scrisul de mână se corelează mai bine cu personalitatea şi cu propriile trăiri afective, comparativ cu scrisul automatizat, la calculator, care pare să reducă distanţa între raţiune şi sensibilitate.

Unul dintre aspectele evaluabile în cazul căruia nu s-au înregistrat diferenţe semnificative între cele două grupe experimentale l-a reprezentat timpul alocat învăţării cursurilor ($p>0,05$). Deşi studenţii din grupa B au prezentat o medie uşor mai ridicată (asociată unui timp mai scurt necesar învăţării), rezultatele au fost totuşi foarte apropiate şi nu putem afirma cu certitudine dacă scrisul de mână (care este mai lent) sau scrisul la tastatură contribuie la creşterea sau scăderea timpului alocat sarcinilor de învăţare. Probabil că trebuie să ne raportăm în acest caz inclusiv la capacităţile intelectuale ale studenţilor şi la particularităţile condiţiilor generale de învăţare.

Ultima componentă evaluată în cadrul experimentului - eficienţa calendarelor de mână şi a programelor electronice în planificarea activităţilor curente – a demonstrat din nou că nu putem concluziona cu certitudine că notele/calendarele de mână sunt mai puţin eficiente comparativ cu cele electronice (rezultate mai mari au obţinut studenţii care au utilizat calculatorul în cadrul experimentului). Din discuţiile referitoare la motivele pentru care studenţii din grupa B consideră că programele electronice sunt mai utile în cazul organizării şi reamintirii activităţilor planificate s-a remarcat faptul că diversele alarme, modalităţi de atenţionare disponibile pe telefoane, tablete, calculator au rol mai mare în amintirea programului şi stabilirea priorităţilor.

Fig.1. Ilustrarea comparativă a mediilor înregistrate de grupele A şi B în evaluarea aspectelor vizate în cercetare

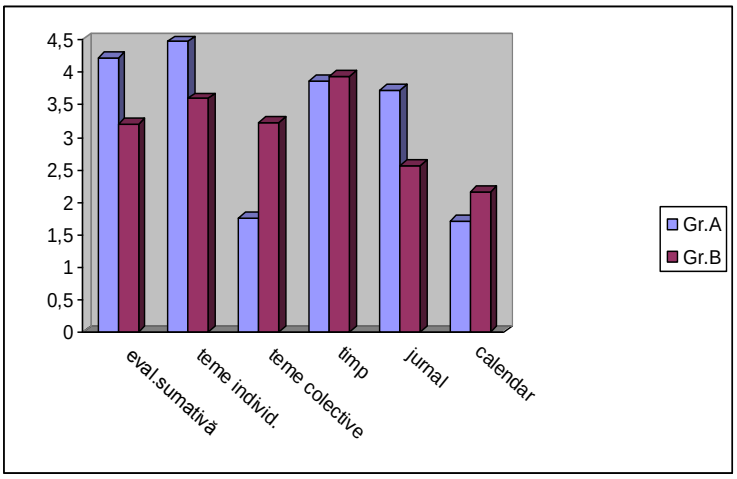

O analiză comparativă a aspectelor evaluate în cadrul experimentului se poate observa şi în fig.1., în care sunt ilustrate mediile obţinute de cele două grupe.

VI. Concluzii

Deşi există opinii pro şi contra orientărilor care aduc în prim planul alfabetizării scrierea la tastatură şi renunţarea treptată la scrisul de mână, consider că ele nu ar trebui preluate pur şi simplu, fără o analiză consistentă a particularităţilor procesului educaţional al unei comunităţi, adaptate la specificul societăţii respective, la valorile şi atitudinile faţă de învăţare şi formare, dar şi la infrastructura necesară unei schimbări atât de solicitante din punct de vedere tehnologic.

Anticipând pentru un viitor nu foarte îndepărtat o posibilă restructurare a învăţământului românesc în acord cu această orientare, apreciez că este necesar un studiu complex al tuturor factorilor umani şi materiali implicaţi în procesul formativ al elevilor în primii ani de şcolarizare. În acest fel este posibil să evităm introducerea unor schimbări care nu ne avantajează, dar şi o eventuală stagnare sau inadaptare la condiţiile oferite de o societate extrem de dinamică.

România se confruntă cu o rată încă foarte ridicată a analfabetismului absolut, însă îngrijorător este faptul că o parte dintre tineri şi adulţi se încadrează în categoria persoanelor cu analfabetism funcţional. Aceasta înseamnă că, deşi ştiu să scrie şi să citească nu reuşesc să decodifice/să înţeleagă ceea ce au citit. În acest context ne adresăm în mod legitim întrebarea dacă un pas uriaş ca şi trecerea la o alfabetizare prin intermediul calculatorului este oportună, sau ce segment al populaţiei şcolare ar fi realmente avantajat de acest tip de învăţare (Schuller, S., 1989). S-a demonstrat deja că scrierea la tastatură este mai rapidă şi mai facilă, permiţând reveniri şi corecturi fără afectarea esteticului. Totuşi cogniţia este mai puţin implicată în acest proces, iar sinteza informaţiilor este puţin prezentă sau chiar absentă total. În plus, tendinţa de a utiliza abrevieri, pe care uneori nici autorii acestora nu le desluşesc, sporeşte riscul de a nu înţelege textul scris şi lecturat. Aşadar, pentru categoria persoanelor predispuse la analfabetism funcţional trecerea la o învăţare a scrisului la calculator nu va facilita dezvoltarea capacităţilor lor intelectuale.

În concluzie rămânem încă fără un răspuns clar la întrebarea: întoarcere la scrisul de mână caligrafic sau orientarea spre tehnologie şi renunţarea la scrisul de mână?

Referinţe bibliografice

Boisdevesys, D.; Kotska, P., (2014), *De ce contează scrisul de mână*, www.bickids.com/ro/de-ce-contează-scrisul-de-mână

Birge,W., R., (2006), *An Experimental Inquiry into the Measurable Handwriting Correlates of Five Personality*, Journal of Personality, Volume 23, Issue 2, P 215-223

Connelly,V.; Gee, D.; Walsh, E., (2007), *A comparison of keyboarded and handwritten compositions and the relationship with transcription speed*, British Journal of Educational Psychology, Volume 77, Issue 2, 479–492

Cook, Ch.; Bennett, L., (2007), *Does using a computer disturb the organization of children's writing?*, British Journal of Developmental Psychology 25: 313–321

Goldberg, A.; Russell, M.; Cook, A., (2003), *The effect of computers on student writing: A meta-analysis of studies from 1992 to 2002*, Journal of Technology, Learning, and Assessment Volume 2, Number 1

Konnikova, M., (2014), *What's Lost as Handwriting Fades,* http://og-msl.com/2014/06/16/whats-lost-as-handwriting-fades/

Schuller, S., (1989), *Keyboarding in elementary school curricular issues*, Retrieved October 2008, http://www.stager.org/omaet/keyboarding.html

PERSUASIVENESS IN THE JOURNALISTIC DISCOURSE

Sorin-Gheorghe Suciu, Assist. Prof., PhD, Sapientia University of Tîrgu Mureș

Abstract: Our paper tries to enlighten the steps of the classical discourse in Florentin Ţuca's article – "Ora exactă din sportul românesc" ("The Exact Time in the Romanian Sports") – in order to reveal the way in which the persuasion works in the mass media and to point out the negative side of the problem, the danger of manipulation. Thus, we tried to demonstrate the way in which the figures of thought and speech are contributing to the leading of the reader on the path to the author's goal. The author of the discourse combines the three technical characteristics of persuasiveness which define the classical discourse's rhetoric.

Keywords: rhetoric, journalism, terminology, metaphor, discourse

De ce nu CTP?

Precizăm, pentru început, faptul că această lucrare a reprezentat, la un moment dat, o temă la unul din seminariile de masterat („Semiotica discursului literar") ale UPM Târgu-Mureș. Tema era, de fapt, axată pe discursul jurnalistic al lui Cristian Tudor Popescu, însă, am decis a alege un alt articol,[1] nu din vreun pueril spirit de frondă şi nici din cauza acelei uşoare antipatii pe care o resimțeam la adresa unui om devenit, cu bună ştiinţă, „brand". Până şi ideea de a prezenta o fiinţă umană drept „marcă înregistrată" este una care-ţi poate da fiori reci pe şira spinării, în cazul în care ai fost receptiv la avertismentele lui George Orwell.[2] Genul de discurs al CTP-ului, plin de sarcasm la adresa reprezentanţilor unei societăţi, tarate, e drept, de secole de obedienţă ce au dus la naşterea unui proverb cu specific local de tipul „capul plecat sabia nu-l taie", poate duce la adormirea indignării publice care se vede, astfel, răzbunată printr-un delegat, mai mult sau mai puţin legitim, în funcţie de cum îl percepe fiecare. Recunoaștem, pe de altă parte, faptul că, de multe ori, am empatizat cu ieşirile respectivului jurnalist. De asemenea, nu contestăm valoarea CTP-ului, ea este una autentică deoarece vine din lectura aplicată ce i-a permis a accesa mare parte a „bibliotecii universale"[3] şi din formaţia sa de bază, ce i-a ordonat gândirea logică. Totuşi, „ilogicul", pus în faţa logicii pozitiviste, este expresia vieţii care-şi vădeşte dreptul la existenţă şi nu prea ţine el cont de barierele artificial impuse, pe care le asaltează permanent. De aici şi conştiinţa nefericită a omului de azi, dacă ar fi să trecem, fie și pentru o clipită, în registrul filosofiei fondaniene.

Pe de altă parte, din cercetările recente rezultă o corelaţie interesantă, şi deloc neglijabilă, între rolul jurnalistului şi modurile de exercitare a puterii şi controlului. Regizorul Sidney Lumet expune, în 1976,[4] modul în care un post de televiziune exploatează, cinic, setea de absolut a telespectatorilor, sete ostoită, cu linguriţa, prin intermediul unui proroc modern, fost prezentator TV. Puţin mai recent, în 1987, câţiva cercetători britanici avertizau asupra

[1] Florentin Ţuca, *Ora exactă în sportul românesc,* în „Dilema veche", București, nr. 324, 29 aprilie-5 mai , 2010, disponibil la http://dilemaveche.ro/sectiune/tilc-show/articol/ora-exacta-din-sportul-romanesc, accesat la 04.10.2014.
[2] George Orwell, *O mie nouă sute optzeci şi patru,* Editura Polirom, Iaşi, 2002.
[3] Vezi Pierre Bayard, *Cum vorbim despre cărţile pe care nu le-am citit,* Editura Polirom, Iaşi, 2008.
[4] Sidney Lumet (director), Paddy Chayefski (writer), *Network,* MGM/ UA, USA, 1976.

pericolului reprezentat de către noul jurnalism şi, în special, de noii jurnalişti ce se constituie într-o elită deviantă care asigură, prin promovarea unui comportament articulat, funcţionarea tuturor domeniilor organizate ale societăţii. Un alt cercetător, americanul David Barsamian,[5] se referă la jurnalişti ca „stenografi ai puterii", identificând elemente prin care schiţează un model tip „pudel – stăpân", aflat la polul opus al clasicului jurnalist, „câine de pază al societăţii", luptător neobosit contra abuzurilor, nedreptăţilor şi a corupţiei. Bine, CTP nu prea pare a avea profil de pudel, dar...

Revenind la articolul ce reprezintă materialul de lucru al acestei analize, vom remarca faptul că, asemenea CTP-ului, Valentin Ţuca nu este scriitor de formaţie, ci provine din lumea dreptului corporatist, fiind Managing Partner la firma de avocatură Ţuca Zbârcea & Asociaţii. Este, de asemenea membru fondator şi Secretar General al Camerei de Comerţ Româno-Franceze. Creionul nu-i tremură în mână, scriind, astfel, pentru diferite publicaţii precum „Ziarul financiar" sau „Dilema veche". Articolul de faţă a apărut în aceasta din urmă şi relevă un alt paralelism cu CTP: dragostea pentru sportul alb (la care subscriem şi noi, cu un dram de nostalgie) şi aversiunea faţă de mitocănie şi derizoriu. Motivaţia acestei lucrări constă şi în a arăta o altă voce, mai puţin auzită, însă la fel de pertinentă, care foloseşte repertoriul retoric în discursul jurnalistic oferind, astfel, un prilej de comparaţie.

„Nu mai zic nimic"

Ipoteza de lucru ce a pus în mişcare această analiză se axează pe metaforele folosite de Florentin Ţuca în articolul său, cu precădere cea centrală, a „cucului ce dă ora exactă în sportul românesc" şi care reprezintă placa turnantă ce instituie antiteza dintre două lumi. Aceste metafore conduc cititorul către acea *peroratio* specifică avocaturii, „*nu mai zic nimic...*", echivalentă cu latinescul *Q. E. D.* şi britanicul *I rest my case*.[6] Astfel, vom încerca a demonstra modul în care figurile de construcţie şi cele de gândire contribuie la punerea cititorului pe direcţia dorită de către autorul discursului, care foloseşte îmbinarea celor trei moduri ale persuasiunii, definitorii pentru retorica discursului clasic (jurnalistic în cazul acesta). De asemenea, după cum am subliniat anterior, o paralelă cu felul în care un alt jurnalist tratează problemele societăţii româneşti prin apelul la retorica discursului, va fi facilitată şi va oferi, sperăm, un punct de sprijin pentru o perspectivă asupra jurnalismului din România contemporană.

Instrumente de lucru

Metafora este una din figurile stilistice şi retorice de gândire, mai mult decât ceea ce credea Quintilian, adică „brevior est similitudo"[7] („este o comparaţie mai scurtă"). De fapt, multe dintre metafore sunt rezultatul unor comparaţii clare: „Cînd întîlnim în poezia barocă expresii ca marea vieţii, buze de coral sau scaieţii necazurilor etc., putem urmări exact succesiunile de idei care l-au dus pe autor la aceste metafore."[8] Problema care se pune, de fapt, este aceea a ajungerii la „metafora vie" a lui Paul Ricoeur, cel care afirmă: „Metafora este, prin excelenţă, tropul prin asemănare".[9] Asemănarea acţionează în patru timpi: *deviaţia, substituţia, selecţia* şi *similitudinea*. Fiind un fenomen al discursului, o atribuire textuală aparte, insolită, o inedită schimbare de sens, metafora se întemeiază pe relaţii interne (intralingvistice), neavând în vedere decât substanţa limbajului, relaţiile de sens,

[5] David Barsamian, *Stenographers of Power: Media and Propaganda*, Common Courage Press, Monroe, ME, USA, 1992, pp. 34-56.
[6] Vezi, la finalul lucrării, schema retoricii discursului analizat.
[7] Quintilian *apud* Wolfgang Kayser, *Opera literară. O introducere în ştiinţa literaturii,* Editura Univers, Bucureşti, 1968, p. 184.
[8] W. Kayser, op. cit., p. 184.
[9] Paul Ricoeur *Metafora vie*, Editura Univers, Bucureşti, 1984, p. 271.

nedeterminată de ordinea contextuală a referentului: „Nu ar exista metaforă dacă nu ar fi resimţită o deviaţie între sensul figurat al unui cuvânt şi izotopia contextului”.[10] Mai mult de atât, pentru ca o metaforă să fie „vie”, să permită apariţia imaginii, să convingă, Ricoeur consideră că ea trebuie să se preteze unei triple devieri ori puneri în relief: în raport cu contextul referenţial şi cu textul însuşi, la care se adaugă raportul intracontextual. Prin urmare, graniţa dintre comparaţie şi metaforă este una fluidă, fapt ce se poate observa destul de clar în rândurile articolului a cărui analiză este prezentată în lucrarea de faţă.

Ethos, pathos şi *logos* reprezintă cele trei caracteristici tehnice ale persuasiunii într-un discurs, aşa cum au fost teoretizate de către Aristotel, în *Ars Rethorica*.[11] Atributul tehnic prezintă două aspecte. Astfel, în primul rând, persuasiunea trebuie să se bazeze pe o metodă, ceea ce ne arată faptul că trebuie să cunoaştem motivele pentru care unele elemente sunt sau nu convingătoare. Prin urmare, persuasiunea „cu metodă” se bazează pe analiza atentă a ceea ce înseamnă a fi convingător. În al doilea rând, mijloacele de persuadare trebuiesc livrate de către autorul discursului însuşi, pe când elementele preexistente (jurăminte, mărturii, etc.) sunt non-tehnice de vreme ce nu pot fi influenţate de către cel ce pregăteşte un discurs.

După Aristotel, un discurs constă în trei elemente: autorul, subiectul discursului şi receptorul. Se pare că acesta este motivul pentru care există trei moduri de persuadare în retorică, de găsit fie în caracterul autorului discursului, fie în dispoziţia auditoriului ori în valoarea intrinsecă a argumentaţiei. În momentul în care toate acestea conlucrează în armonie oratorul este desăvârşit.

Ethosul constă în folosirea de către autorul discursului a credibilităţii sale, dobândite de-a lungul timpului, în vederea atingerii scopurilor pentru care a fost pregătit discursul. În cazul în care autorul este credibil, persuasiunea va fi atinsă prin faptul că audienţa va fi predispusă a da credit celor spuse de către acesta, lucru deosebit de important în cazul problemelor neclare, unde nu există informaţie exactă şi este loc de interpretare. Dar, se întreabă Aristotel, cum poate deveni credibil un autor de discurs? Tot el răspunde, credibilitatea autorului constând în afişarea unei inteligenţe practice (*phronesis*), a bunei credinţe şi a virtuţii. Lipsa totală a acestora va determina reacţii adverse în cadrul audienţei; prezenţa phronesisului fără afişarea bunei credinţe şi a virtuţii va duce la neîncrederea audienţei în ceea ce priveşte scopurile reale ale autorului; iar lipsa bunei credinţe va duce, de asemenea, la neîncredere, auditoriul fiind determinat să creadă că autorul nu dă direcţia cea mai bună de urmat, cu toate că o cunoaşte. Trebuie subliniat faptul că autorul discursului va obţine aceste efecte prin ceea ce el spune, sau scrie (în cazul jurnalisticii). El nu trebuie să fie neapărat un om virtuos, Aristotel fiind de părere că, dimpotrivă, caracterul bun al oratorului nu aduce niciun aport în eficientizarea mijloacelor tehnice ale persuasiunii.

Pathosul constă în faptul că un bun autor de discursuri trebuie să instituie starea dorită în rândul audienţei, deoarece emoţiile pot influenţa, în mod pozitiv ori negativ, judecăţile. De exemplu, un judecător aflat într-o bună dispoziţie poate judeca în mod favorabil un delict minor, pe când unuia aflat într-o stare de iritare, acelaşi delict îi va părea mai grav şi va acţiona în consecinţă, printr-o pedeapsă mai aspră aplicată contravenientului. Dar, cum poate fi indusă auditoriului o stare emoţională potrivită cu scopurile oratorului? Aristotel pledează pentru o cunoaştere în amănunt a tuturor emoţiilor umane şi pentru aplicarea acestor cunoştinţe în pregătirea discursului.

[10] *Ibidem.*
[11] Rapp, Christof, “Aristotle's Rhetoric”, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Spring 2010 Edition), Edward N. Zalta (ed.), URL = http://plato.stanford.edu/archives/spr2010/entries/aristotle-rhetoric/, accesat la 04.10.2014.

Logosul presupune convingerea audienţei prin evidenţa raţional - logică a argumentelor prezentate. Pentru Aristotel erau două tipuri de demonstraţii: inductive şi deductive. Demonstraţia inductivă constă în pornirea de la individual către universal.

Antiteza (Fr, *antithese* > Gr. *antithesis* = opoziţie) este o figură de stil care constă în proiectarea a două elemente sau entităţi în antonimie, în panoul central al unei poeme, al unei opere, în general, astfel încât să se pună reciproc mai bine în lumină. Prin antiteză se reliefează mai adânc opoziţia dintre două personaje, situaţii, idei sau concepte, fapte, etc. Antiteza este un procedeu folosit cu predilecţie de către romantici. De exemplu, poemele eminesciene sunt concepute în planuri sau tablouri antitetice: planul teluric şi cel celest în *Luceafărul*, planul istoriei de aur a neamului şi planul prezentului epigonic, în *Epigonii* etc.

Sportul alb maculat de „Sport.ro"

Articolul lui Valentin Ţuca, *Ora exactă din sportul românesc*,[12] a apărut în numărul 324 (29 aprilie – 5 mai 2010) din „Dilema veche" şi este structurat pe două secţiuni, plasate în antiteză printr-o reuşită metaforă ce relevă carenţe majore ale televiziunii de sport din România, televiziune ce reflectă, din raţiuni economice ce ţin de rating, aspectele deplorabile ale faunei ce mişună prin preajma sportului românesc muribund şi care a devenit un fel de talmeş-balmeş, denumit generic „Liga Cuiva", expresie a unui context mai larg, reprezentat de întreaga societate de la noi.

Discursul face parte din categoria *jurnalismului de opinie*, după tipologia lui Claude–Jean Bertrand,[13] caracterizat prin faptul că urmăreşte doar să convingă, nu să informeze, astfel încât proprietatea factuală poate fi, şi este, în unele cazuri, neglijată. Stilul jurnalistic/ publicistic[14] a apărut din mai vechile şi specializatele stiluri funcţionale, *beletristic*, *juridico-administrativ* şi *ştiinţific*, fiind o expresie a unui mod de gândire cu un efect de structurare a mesajelor ce se întinde pe trei trepte stilistice, *idiostil* (stil individual), *stil funcţional* (limbaj special şi specializat) şi *stil general al limbii* (stilul limbii comune).

Titlul articolului face parte din categoria titlurilor adnotative, promiţându-ne un excurs pe marginea unei teme de larg interes public, o radiografie a stării sportului românesc. Asta, la o primă vedere. Odată cu intrarea în miezul problemei, ne dăm seama că, de fapt, ora exactă reprezintă un termen ambiguu, sensul dominant al acestuia fiind dat de înţelegerea metaforei „cucului", placa turnantă a articolului.

Pe de altă parte, publicul ţintă vizat de către autor se încadrează în segmentul de mijloc şi de elită al societăţii noastre, având în vedere faptul că „Dilema veche" este un săptămânal nu tocmai accesibil publicului tabloidizat al zilelor noastre, cu un tiraj mediu de 50.000 de exemplare, la momentul apariţiei articolului. Canalul de transmitere este şi unul electronic, cu 1060 de vizualizări ale respectivului articol, până în momentul de faţă. Ba mai mult, tenisul este, la rândul său, un sport elitist, având în vedere costurile mari pe care le implică formarea unui jucător competitiv. Acest aspect este cu atât mai important în România deoarece infrastructura de la noi este ca şi inexistentă şi multe talente se pierd pe drum, în cazul în care nu au o susţinere financiară puternică din partea părinţilor.

Intrând în temă, se poate afirma faptul că articolul prezintă toate etapele discursului clasic: *exordium, presentatio, naratio, confirmatio, refutatio* şi *peroratio*, unele dintre ele mai greu de delimitat, având în vedere că este construit pe două planuri, relevate de către cele două subtitluri interferente, *Tenis punct sport* şi *Sport punct România*, subtitluri ce duc

[12] Anexa: http://www.dilemaveche.ro/sectiune/tilc-show/articol/ora-exacta-din-sportul-romanesc
[13] C. -J. Bertrand (coord.), *O introducere în presa scrisă şi vorbită*, Editura Polirom, Iaşi, 2001.
[14] Bălănescu, Olga, *Limbaje de specialitate*, Editura Universităţii, Bucureşti, 2003, disponibil la http://ebooks.unibuc.ro/filologie/olga/1.htm, accesat la 01.09.2014.

cititorul spre canalul românesc de televiziune „Sport.ro”, pretextul acestui discurs (*exordium*). Primul dintre acestea porneşte cu o afirmaţie ce nu lasă loc de interpretare: „Tenisul este (un) sport” (*presentatio*). Discursul se încheagă în jurul subiectului ce suportă o serie de comparaţii la limita metaforei, menite a convinge cititorul de justeţea opiniilor lui Florentin Ţuca.

Astfel, terenul de tenis devine un dreptunghi magic, care îmbină caracteristicile ringului de box cu cele ale tablei de şah, sugerând rezistenţa, combinată cu inteligenţa şi anticiparea, într-o primă fază. Seria de comparaţii continuă cu fileul ce devine chintesenţa fair-playului iar tuşele sunt ferite, parcă prin minune, de contaminarea cu simulările specifice fotbalului, de exemplu. Enumerarea se încheie cu metafora terenului de tenis, „curte interioară a unei case boiereşti vechi, înspre care dau şi balcoanele gazdelor, şi ale oaspeţilor.” Continuând seria de comparaţii, care merg în paralel cu etapele din primul paragraf, ajungem la jucătorul de tenis, Roger Federer, de exemplu. El nu este un semizeu, ci un om normal, aluzia aceasta devenind evidentă, odată ce cititorul ajunge în partea a doua a discursului, atunci când este relevat fenomenul răsturnării planului valorilor în România.

Ca elemente de construcţie, din punct de vedere stilistic, avem, până în acest moment al discursului, enumeraţia, care duce la acumularea de capital în contul deschis de către autorul discursului. Concluzia spre care este condus cititorul este una clară, mai ales că autorul îşi afirmă afinitatea pentru un sport ce poate fi, şi chiar este, educativ pentru tânăra generaţie (*naratio, confirmatio*).

Şi iată-ne ajunşi la punctul de turnură ce dă măsura întregii construcţii discursive a lui Florentin Ţuca, construcţie plecată dintr-o fractură frustrantă ce apare de nicăieri şi întrerupe o trăire în afara timpului, o detaşare prilejuită de vizionarea unui meci de tenis. Apare „cucul orei exacte din sport**...**” Cele trei puncte de suspensie le-am reliefat deoarece ele reflectă un fapt important: starea de stupefacţie a omului lovit în moalele capului de prostia fără margini a unor realizatori de programe dintr-o televiziune cu program sportiv de pe la noi (televiziune pe care am amintit-o, de altfel, anterior). Asta ca să folosim un eufemism, deoarece acele puncte de suspensie pot arăta mult mai mult... şi chiar arată, sublimat, în partea a doua a discursului.

Acuma, găselniţa lui Florentin Ţuca, metafora „cucului” ce dă ora exactă în sportul românesc, poate fi mai bine înţeleasă, de către cei ce nu au trăit sentimentul, dacă ne gândim la reclamele care întrerup un film de calitate, care ne ţine cu sufletul la gură, doar pentru a ni se băga pe gât diferite produse/ branduri, mai mult sau mai puţin dezirabile, însă, fără excepţie, la fel de binevenite în chiar acel moment precum soacra atotştiutoare paraşutată la masa norei, tocmai când aceasta se pregăteşte pentru o cină romantică. Sărmana pasăre, pe lângă faptul că dă ora exactă din lăuntrul vechilor orologii, este şi un simbol dual, ca toate simbolurile, de altfel, de vestitor al bunăstării ori a necazului. Se pare, totuşi, că rolul de rău augur predomină în lumea atributelor pe care imaginaţia populară le-a investit în jocul imaginar-poetic al semnificaţiilor şi valorilor ce i s-au atribuit cucului, într-o varietate de situaţii, de altfel greu de epuizat. Dimpotrivă, acest motiv pare şi astăzi prolific, rezultat a ceea ce Mihai Coman, unul dintre exegeţii acestui univers, percepea a fi „ca o structură deschisă […] un mod de funcţionare dictat de intenţionalitatea imediată a emiţătorului”.[15] Ca dovadă, ne prezintă un fragment de cântec, posibil necoagulat dar, totuşi, semnificativ: „Bată-te păcatul, cuce,/ Că n-ai unde-a mă mai duce,/ Ţi-am cerut să ies din ţară,/ Tu mi-ai dat viaţă amară/ Praful drumului te-nece,/ Că n-am cu cine-mi petrece,/ Praful drumului te-nghită/ Că

[15] Mihai Coman, *Mitologie populară românească*, Editura Minerva, Bucureşti, 1988, p. 57.

mi-ai luat pe cea iubită,/ Cea iubită nesortită/ Pe la străini rătăcită, cuce!"[16] Acea intenţionalitate imediată a emiţătorului discursului pe care îl analizăm aici devine, astfel, evidentă, metafora cucului constituind placa lui turnantă.

Şi acum, să observăm ce a vestit „cucul orei exacte din sport". Partea a doua a discursului pleacă de la interpretabilul subtitlu, *Sport punct România*, şi are ca piesă centrală „Liga Cuiva" (*presentatio*), un nume generic pentru o lume a sportului tarată de incultură şi de proasta înţelegere a libertăţii. Antiteza, pe ideea căreia este construit discursul, ne relevă reversul primei părţi, vag idealizate. Acum ne este prezentat, într-o paralelă perfect întreţinută de către autor, un teren ce pare de fotbal dar este unul de wrestling, „sport" al luptei regizate pentru audienţă, pus în opoziţie cu nobila artă a pugilatului. Terenul nu mai aduce, sub nicio formă, cu acea casă boierească unde gazdele şi oaspeţii respiră acelaşi aer nepoluat. Sunt evocate, de asemenea, invectivele galeriilor ce se păruiesc în piaţa centrală a urbei. Metonimia îşi face simţită prezenţa, o geantă Louis Vuitton (Oare de ce această marcă? O întrebare retorică, desigur) devenind însăşi corupţia din fotbalul românesc, în particular, şi din societatea românească, în general. Enumerarea continuă cu acel mut care „trage pe nas nişte prafuri de slăbit, direct de pe tatuajul înveninat al consoartei" (de remarcat epitetul foarte reuşit, ca de altfel întreaga imagine pe care o evocă citatul anterior) şi acumulează capital, de această dată negativ, ce dă apă la moara autorului discursului. Nu este uitat nici Gigi Becali, „proaspătul descălecat din Maybach" şi falsa lui cucernicie. Terminologia folosită este una ce conţine elemente fotbalistice şi de televiziune (*intercalări, verticalizări, simulări, faulturi, imagine caleidoscopică*). Totul culminează cu un intertext cu opera lui Marin Preda, memorabila „Fierărie a lui Iocan" fiind asimilată studioului TV, unde se dezbate „meciul meciurilor", meciul analiştilor cu impresarii şi al finanţatorilor cu preşedinţii. Protagoniştii acestui meci, cei ce practică în „Liga Cuiva", sunt gratulaţi cu o serie de epitete („opiniile lor competente", „piepturile umflate", „analizele pedante") care induc cititorului o stare de lehamite la adresa falselor valori vehiculate în emisiunile de televiziune (*naratio, confirmatio*).

Concluzia la care ajungem, împreună cu Valentin Ţuca, e musai, vorba lui, să o redăm integral: „Poa' să crape toată zgura Roland-Garros-ului şi să se umfle într-o haldă fierbinte care să-i sufoce şi pe Nadal, şi pe Federer laolaltă. Când ora s-a făcut exactă, timpul încremeneşte-n loc, iar noi tre' să ne ridicăm în picioare şi, ochi şi urechi la baghetele acestor semizei dirijori, tre' să cântăm imnul naţional al sportului românesc" (*refutatio*). Iată cum, ironic, prestatorii din „Liga Cuiva" devin adevăraţi semizei în comparaţie cu normalii jucători de tenis, autorul relevând durerosul fenomen al răsturnării planului valorilor de pe la noi.

Şi, iată-ne, ajunşi la finalul discursului, final ce culminează cu acea *peroratio,* amintită în ipoteza acestei lucrări, care vine după un post-scriptum relevator al unei stări de fapt încetăţenite în televiziunile noastre sportive, şi anume difuzarea de programe de o calitate submediocră, în care se „caftesc" câţiva „îmbuibaţi" pentru titluri îndoielnice precum „Greul Bucureştiului" sau „Arde Iaşiul" etc., în detrimentul sportului de calitate.

Pe de altă parte, cele trei instrumente retorice care determină atingerea persuasiunii au fost folosite de către autor în mod echilibrat. Chiar dacă ethosul extradiscursiv nu pare a avea întinderea şi, mai ales, dramatismul caracteristic CTP-ului, nu ne îndoim de faptul că el există şi la Valentin Ţuca. Ethosul discursiv implicit, pe de altă parte, se bazează pe persoana retorică, construită, în cazul acesta, prin stilul caracterizat de fraze lungi, cu enumerări ce acumulează capital valorificat printr-o metaforă de efect, ce basculează lumea vag idealizată

[16] *Ibidem.*

din prima parte a discursului către antiteza ei. Emoţiile sunt, de asemenea, prezente: „priveam încântat”, „mie unuia îmi place”, „ **...**”.

Posibile contraargumente

Lucrarea de faţă poate părea, într-un fel, prea subiectivă, fiind concentrată pe susţinerea punctului de vedere al autorului. Ar fi fost utilă o lectură mai amănunţită a articolelor publicate de către Valentin Ţuca, având în vedere că expunerea sa media este mult mai puţin întinsă decât a jurnaliştilor de profesie. Pe de altă parte, este chestionabilă şi poziţia autorului, poziţie ce se subînţelege din discursul său, faţă de acest adevărat fenomen social reprezentat de către fotbal. Trebuie menţionat faptul că pentru tinerii din păturile joase ale societăţii este una dintre puţinele modalităţi de a ieşi din mizerie, de a-şi ajuta familiile şi de a trăi un vis frumos. Că, de cele mai multe ori, visul se transformă în coşmar, datorită lipsei de educaţie a acestora, combinată cu lipsa de scrupule a impresarilor/ samsari şi a mass-mediei, asta e o altă poveste.

De asemenea, este posibilă sancţionarea ponderii mai reduse a figurilor retorice, faţă de cele stilistice, fapt ce ar putea duce la concluzia că avem de-a face cu o analiză stilistică. Totuşi, reperele ce dau direcţia de mers sunt cele ale instrumentarului retoric, elementele stilistice reprezentând condimentele necesare unui meniu complet.

Balanţa

Concluzionând, analiza elementelor discursive din articolul *Ora exactă în sportul românesc,* analiză efectuată cu ajutorul conceptelor retoricii, prezentate în secţiunea „Instrumente de lucru”, a demonstrat ipoteza noastră, şi anume că metaforele alese, laolaltă cu figurile retorice, plasează cititorul pe făgaşul dorit de către autorul discursului jurnalistic. Faptul că s-a constituit o petiţie împotriva politicii de programe a postului de televiziune „Sport.ro” poate aduce încă un argument solid - extradiscursiv - în acest sens.

Schema retoricii discursului

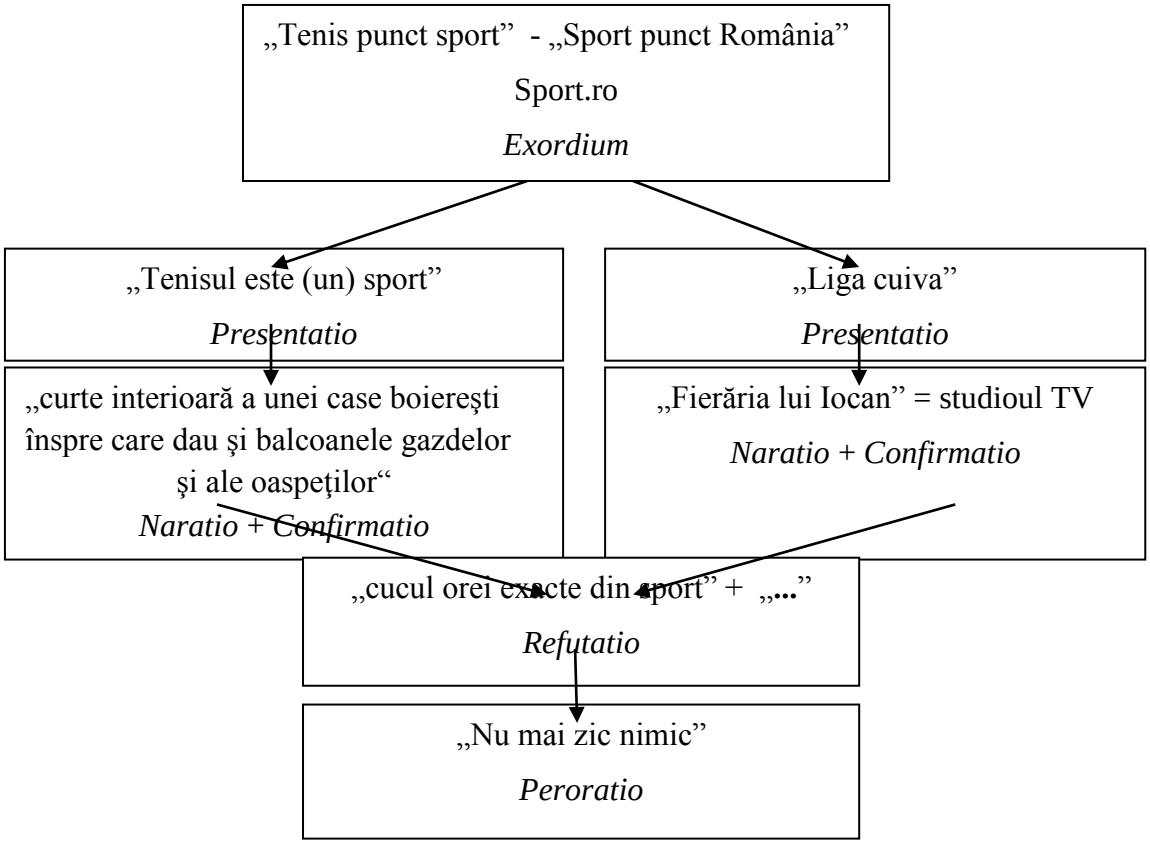

Bibliografie

1. Barsamian, David, *Stenographers of Power: Media and Propaganda*, Common Courage Press, Monroe, ME, USA, 1992.
2. Bălănescu, Olga, *Limbaje de specialitate*, Editura Universității, București, 2003, disponibil la http://ebooks.unibuc.ro/filologie/olga/index.htm, accesat la 04.10.2014.
3. Bertrand, Claude-Jean (coord.), *O introducere în presa scrisă şi vorbită*, Editura Polirom, Iaşi.
4. Coman, Mihai *Mitologie populară românească*, Editura Minerva, 1988.
5. Kayser, Wolfgang, *Opera literară. O introducere în ştiinţa literaturii*, Editura Univers, Bucureşti, 1968.
6. Lumet, Sidney (director), Chayefski, Paddy (writer), *Network*, MGM/ UA, USA,1976.
7. Rapp, Christof, "Aristotle's Rhetoric", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*, (Spring 2010 Edition, Edward N. Zalta (ed.), URL = http://plato.stanford.edu/archives/spr2010/entries/aristotle-rhetoric/, accesat la 04.10.2014.
8. Ricoeur, Paul, *Metafora vie*, Editura Univers, Bucureşti, 1984.
9. Țuca, Florentin, *Ora exactă în sportul românesc,* în „Dilema veche", București, nr. 324, 29 aprilie-5 mai, 2010, disponibil la http://dilemaveche.ro/sectiune/tilc-show/articol/ora-exacta-din-sportul-romanesc, accesat la 04.10.2014.

ANALYTICAL STRUCTURES IN THE LANGUAGE USE OF PROFESSIONAL SPEAKERS IN THE HUNGARIAN ELECTRONIC MEDIA IN ROMANIA

Zsemlyei Borbála, Assist. Prof., PhD, "Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: Hungarian is considered to be a tipically syntetic language, meaning that grammatical meanings are expressed by attaching various suffixes to the stem word (eg.: lát-t-am 'I saw (sthg)' where the first person singular is expressed by the inflectional suffix -am, whereas the past is shown by the grammatical sign -t). Yet due to different possible causes there are certain analytical structures spreading in the language.
In my paper I attempt to analyse some analytical attributive syntagms used instead of existing compound words. My research is based on the official report of three media monitorings led by a group of researchers from Sapientia University and Babes-Bolyai University. The fact that these specific syntagms are used by professional speakers shows that these structures "are making their way" into the normative register.
The main focus of the paper is to determine the cause(s) of why normative compound words (which are in perfect concordance with the syntetic character of the language) are replaced with analytical – in our case attributive – syntagms. Is it due to analogy or is it due to another language's influence – in the context of bilingual background –, namely to Romanian influence.

Keywords: Hungarian electronic media in Romania, professional speaker, syntetic language, compound words, analytical attributive structures

1. Introduction

The research is based on the database gathered as a result of the media monitoring in 2010, 2011 and 2012. The monitoring was conducted by specialists at the Department of Social Applied Sciences, Sapientia, Hungarian University of Transylvania in partnership with researchers from Babeș−Bolyai University, Department of Hungarian and General Linguistics focusing on radio and television programs. The goal was to determine to what extent do professional speakers follow the norms of the (regional) standard, what are the grammatical mistakes that they tend to commit, and what are the most common language phenomena. This is an extremely important issue as the language of the media should serve as a raw model for all Hungarian speakers living in Transylvania.

The regular monitoring makes it possible to observe non-standard language phenomena (e.g. long vowels and consonants pronounced short, mistakes in the usage of suffixes, loan translations etc.). The report of the monitoring has a distinct chapter for redundant expressions where the researchers included mainly passive structures formed by the auxiliary *van/lesz* and the adverbial participle (e.g. *ott volt hagyva nekem a lakás* 'tha flat was left for me' Radio Paprika, Nov. 24, 2010; *a hírek nemsokára el lesznek mondva* 'the news will soon be told' Radio Paprika, Nov. 26, 2010). However not only these structures can be considered to be redundant, but there are other types as well (see below in detail).

In this paper I will present such attributive syntagms that are used by the professional speakers instead of existing compound words.

2. Analytical structure vs redundant expression – terminological problems

One of the main features of the Hungarian language is its syntatic character, meaning that a given content is expressed with the fewest lexical components possible. As a result many grammatical meanings (e.g. the number and person of the subject, the definiteness of the object, the past tense of the verb etc.) are encoded by morphemes attached to the stem. During the history of the language the syntetization appeared as a tendency, a good example being the changing of postpositions into inflectional suffixes, which happened in the period of the XIVth-XVIth centuries (Kálmán 1987: 461), and commonly used syntagms becoming compound words. This latter process can be clearly seen in the *egy-test-vér* and *testvér* 'sibling' entry words of the *Erdélyi magyar szótörténeti tár*. The entry word *egy-test-vér* contains earlier language data, the first one being from 1625. These language data show the earlier phase of forming compounds when another element (e.g. a conjunction) can be included between the two composing parts: *az atianknak Barabas Imrehnek az attia Antal Barabas Antal Pallal es Antal Georgel az Alpereseknek attiokkal es Antal Thamaszal egj test es ver* [Usz; UszT 128]. In later data – although still appearing as syntagm and not as a compound word – the tight relation of the words in the syntagm cannot be interrupted by any other elements, e.g. *1660: Szekely Miklossal egy test, vérek voltak Székely Kata, es Szekely borka* [Csíkfva MT; Bál. 49]. The earliest data of the entry word *testvér* as a noun is from 1724, that is, one century later than the first recording of *egy-test-vér*: *idősbik Bokánya Péternek a ki testvér volt Lazáral s idősbik Mariáual egj fia meg halván itt Homorodon, az Felesége egy kis tsets szopo fiával a maros mentiben le ment Dééva fele* [Homoród H; BK. Juon Pászk (60) jb vall.]. In its attributive function the word appears as a consolidated compound at the end of the 17th century: *1693: A megh irt harom Atyaval Anyaval testvér gyermekek irant a Testamentum Szerent nem lehet finalis Divisio* [Ne; DobLev. I/38.4].

In parallell with this process, the analytical tendency was and still is also important (e.g. exressing the future with the structure *infinitive* + the auxiliary *fog*, the past conditional form of the verb: *verb+-t* (the grammatical sign of the past) + the auxiliary *volna*, structures with articles and postpositions). According to some researchers, if a speaker expresses a given content with an analytical structure instead of an existing syntetic structure, then that is the result of a general Indoeuropean tendency (Göncz 2000: 3). As Bárczi stated it: the analytical structures infiltrated in the language as an effect of foreign languages. At first such Latin structures become widely used as the plural noun after a numeral (e.g. *három forintok*) (Bárczi 1975: 267).

This phenomenon is known by different terms: analytical structure, expansive expression, redundant structure or periphrastic structure.

The term analytical structure refers to all those expressions that denote a given content with two or more language elements instead of one, meaning that it devides a single unit into its component parts. That is why the analytical tendency is also called deviding tendency (see Göncz http://epa.oszk.hu/00000/00033/00005/goncz.htm). The literature uses the term sprawling expression (Grétsy-Kovalovszky (ed.) 1985: 1007–15) or expansive expression (Grétsy-Kemény (szerk.) 2005: 555) mainly for those verbal structures, when a simple, single verb (e.g. *segít*) is replaced by the speaker with an entire syntagm (e.g. *segítséget nyújt*). The meaning of these kinds of syntagms is not carried by the verb but by its adjuncts (e.g. the object or adverbials) (e.g. *befizetést eszközöl = befizet; megvalósításra kerül = megvalósul*;

etc.). Thus the verb with an independent meaning gradually becomes an expletive element (Kemény 2009: 270).

However Sziklai considers that these witty, yet originally pejorative terms are a reflection of the general opinion that these expressions are mere pleonasms, thus one should avoid using them (Sziklai 1986: 269). The term redundant expression also fits in the line of negative terms, because it refers to the fact that the speaker uses an extra element to express something that is already encoded in the verb itself, thus it is redundant (e.g. in Hungarian the verbal suffix encodes the definiteness or indefiniteness of the object, therefore it is unnecessary to repeat it with a pronoun) (Kálmán 1987: 463). Sziklai suggests a neutral term instead of those with negative connotation: *körülíró szerkezetek* 'periphrastic expressions'(Sziklai 1986: 269). As there is no negative meaning attached to this term, Sziklai does not condamn their usage either, but lists arguments of why the use of these expressions is justified in certain contexts having well-defined functions. According to his opinion their main advantage is that they confer elegance to the style. On the other hand he emphasizes that the noun element of a periphrastic expression can have attributes which helps to give a more thorough description of the event (Sziklai 1986: 271). Kemény Gábor supports this statement with the following example: the syntagm *intézkedés(eke)t foganatosít* can be replaced with the verb *intézkedik*, however the *megelőző/biztonsági intézkedés(eke)t foganatosít* cannot be replaced (Kemény 2009: 272). Thirdly there is a difference between the periphrastic expression and the verb from a stylistic point of view (e.g. *ítéletet hoz* is not equal in meaning with *elítél*) (Sziklai 1986: 270). This is specially characteristic to the law terminology, where – as Kovács Mária pointed out – the periphrastic verbal expressions cannot be replaced with the simple verb (e.g. *házkutatást foganatosít, magánindítványt tesz, tényállást tesz*) (B. Kovács 1999: 393). Therefore her suggestion is also a neutral term: *function verb structures*, which has the following definition: the structure is formed by the verb and a noun with a case suffix; it is characterized by the fact that the semantic and syntactic hierarchy of its component parts is reversed. Formally the main componant of the structure is the desemanticized verb, the syntactic relation is shown by the suffix of the adjunct, yet the core of the meaning is carried by the noun. The verb merely preserves its grammatical characteristics. The syntactic and semantic functions are devided, however the two components form a semantic unity. This meaning is different from the meanings of real syntagms and phrases as well (B. Kovács 1999: 388).

This short terminological account shows that there is no consensus neither in the term itself, nor in the way this phenomena is regarded.

3. The types of analytical structures

According to the literature, only those syntagms can be considered sprawling expressions that can be replaced either with a single verb or a single noun, and that are usually formed by a noun derivated with the derivative suffixes *-ás, -és; -at, -et* from the verb itself and another, semantically empty verb (NyMK 1985: 1007) (e.g. *bemutatásra kerül – bemutat* 'to be presented'). Csorba Gábriel also mentions those syntagms in which there is a semantically empty verb but the noun – which carries the meaning – is not necessarily derived with the *-ás, -és; -at, -et* derivative suffixes (e.g. *alapját képezi* 'it is the basis', *jelentéssel bír* 'has the meaning...' etc.) (http://www.filologia.hu/kisebb-kozlemenyek/terpeszkedo-kifejezesek-nyelvhelyesseg-forditas/page-3.html).

In a broader sense those structures can also be listed here that do not contain a verb, however, they show some of the characteristics of analytical structures in the sense that the content, which could be expressed with a single language element, is expressed with a

structure that is composed of several independent elements. According to Kemény Gábor within syntax such a phenomena is when a postpositional structure is used instead of a noun to which a case suffix is attached (Kemény 2009: 263), e.g. *javasol vmit az igazgatóság felé* instead of *javasol vmit az igazgatóságnak* 'suggests sthg to the director'. The next stage in the analytical process is when the postpositional structure cannot be replaced with a suffixated noun. A typical example for this is the use of the word *keretében* 'within the frame of' in a postpositional function: *projekt keretében* 'within a project', *egy tanóra keretében* 'within a class'. The last stage in the analytical process is when the postposition-like word *keretében* is completed with another postposition: *projekt keretén belül* 'within the project'.

The research of analytical structures is a main focus in the surveys conducted in bilingual context (see Fenyvesi 2005, Göncz 2000), because the analytical tendency appears as an Indoeuropean influence in the language use of monolingual Hungarians living in Hungary or in other countries but being in a majority situation. This influence is also present in the language use of bilingual Hungarians living in minority, but because of the bilingual context, it is completed by the influence of the majority (also Indoeuropean) language. With other words: in Hungary the general Indoeuropeanism helps the analytical tendency, whereas in other regions this tendency is stronger due to the constant contact with the majority – also Indoeuropean – languages. All these premises support the hypotheses that the preference of analytical structures is stronger in bilingual communities as opposed to the language use of monolingual Hungarians (http://epa.oszk.hu/00000/00033/00005/goncz.htm).

The research of the use of analytical/syntactic structures was conducted with questionnaires that contained exercises for the language variables. The technique based on language variables means that the same content, meaning is expressed in two (or more) different ways, and the informant has to choose the structure that seems to be good. The exercises focusing on analytical structures contrast the following variables: the use of a single verb is contrasted to its replacement with the combination of noun and suffixated noun (*Unom már ezt a sok utazást busszal./Unom már ezt a sok buszozást.* 'I'm tired of travelling by bus'), a reflexive verb is replaced with the combination of active verb and reflexive pronoun (*A tükör előtt hosszan ... 1. szépítette magát; 2. Szépítkezett* 'She made herself beautiful in front of the mirror'), and a compound word is replaced with an attributive syntagm (*A repülőgépek megsértették Svájc ... 1. légi terét; 2. légterét* 'The planes violated the air space of Switzerland', *Nem tudom, hogy a banki számláján mennyi pénz van.* 'I don't know how much money is there in his bank account').

The majority of Hungarians living in a bilingual environment in the United States of America chose the analytical structure (66,7% of the speakers considered the structure *utazás busszal* 'travelling by bus' to be good, whereas 50% consider the structure *szépítette magát* 'made herself beautiful' more natural as opposed to the control group which was made up by Hungarians living in monolingual environment in Hungary, where the proportion was 19,6%, respectively 20%) (Fenyvesi 2005: 65). The proportion in which bilingual speakers of the Carpathian Basin chose the analytical structure is shown in the following table (http://epa.oszk.hu/00000/00033/00005/goncz.htm):

Region	*utazás busszal* 'travelling by bus'	*szépítette magát* 'made herself beautiful'
The Mura Region	66,7%	59,7%
Austria	50,8%	45%
The Highlands in Slovakia	31,5%	19,6%
Transcarpathia	37,8%	36,8%

Transyilvania	52,3%	62,7%
Vojvodina	27,7%	17,5%

The numbers show that the analytical structures are preferred to the syntatic ones by speakers in the Mura Region and Transylvania, whereas in Voivodina and in the Highlands of Slovakia the normative forms are more popular.

4. Attributive structures vs compound words in the Hungarian electronic media in Romania

In the research conducted among the Hungarian speakers living in bilingual environment in the Carpathian Basin there were several attributive structures used instead of the normative compound words: *tagsági díj* vs *tagdíj* 'membership fee' (*a) Befizetted már az idei tagsági díjat?; b) Befizetted már az idei tagdíjat?* 'Have you paid this year's membership fee yet?'), *banki számla* vs *bankszámla* 'bank account' (*Nem tudom, hogy a banki számláján mennyi pénz van.* 'I don't know how much money is in his bank account.') and *légi terét* vs *légterét* 'air space' (*A repülőgépek megsértették Svájc ... a) légi terét; b) légterét.* 'The planes violated the Swiss air space.') (http://epa.oszk.hu/00000/00033/00005/goncz.htm).

The speakers in the various regions chose the analytical structures instead of the compund words in the following proportion:

	tagsági díj 'membership fee'	*banki számla* 'bank account'	*légi terét* 'air space'
The Mura Region	75,4%	72,6%	29%
Austria	63,8%	67,2%	28,8%
The Highlands in Slovakia	70,1%	37,7%	23,1%
Transcarpathia	71,5%	74,1%	50,7%
Transylvania	63,7%	64%	28,5%
Voivodina	72,1%	41,9%	25%

(http://epa.oszk.hu/00000/00033/00005/goncz.htm)

The percentages of the table clearly show that for the Hungarians living in bilingual enviroment outside the Hungarian borders the analytical structures seem to be more natural. However there is an interesting difference between the syntagms, as the third structure was not chosen in either of the regions except for Transcarpathia. The reason for this is that the first two structures belong to the official register, and the official language in each region is the dominant language of the respective state, therefore the speakers use the foreign structures in their everyday administration, and they most probably translate the foreign expressions in their mother tongue. This is also supported by the fact that except for the Highlands of Slovakia and Voivodina, the speakers chose the analytical structures in the same proportion. As opposed to the structures belonging to the official register, the *légtér* or *légi tér* is a structure that the speakers can only hear in various news programs from Hungary, therefore the normative version seems to be more natural.

These types of analytical structures appear in the language use of professional speakers of the Hungarian electronic media in Romania. Naturally it wouldn't be appropiate to conclude that the majority of professional speakers prefer the analytical structures to compound words, but the mere fact that these appear in their language use – while the expectation from this register is to be entirely normative – supports the results of the research conducted in the Carpathian Basin.

The reports of the three media monitorings conducted in three consecutive years contain the following analytical structures used instead of the normative compound words:

Analitical structure	Source	Normative form
Gyermeki jogokról szóló nyilatkozat 'Statement on children's rights'	Radio Bucharest Nov. 20, 2010., News	gyermekjog 'children's rights'
Elfogadta a *gyermeki jogokról* szóló egyezményt 'The agreement on children's rights was accepted'	Radio Bucharest Nov. 20, 2010., News	gyermekjog 'children's rights'
szenátusi elnök 'senate president'	Radio Bucharest Nov. 24, 2011., News	szenátuselnök 'senate president'
szenátusi elnök 'senate president'	Radio Bucharest, Nov. 29., 2011., News	szenátuselnök 'senate president'
román népi viselet 'Romanian folk costume'	Radio Tirgu Mures, Dec. 1. 2011., News	népviselet 'folk costume'
Ugye, ilyenkor, amikor egy-egy mmm polgármester vagy *közéleti szereplő* kapcsán ilyen jellegű problémák adódnak 'Well, in these days when certain problems appear in connection with mayors or other public figures'	RTV, Hungarian Program, Cluj, Nov. 14., 2011., Erdélyi figyelő 'Transylvanian Observer'	közszereplő 'public figure'
…a *hajós forgalom* is nehezen zajlik… 'theres is heavy naval trafic'	Radio Tirgu Mures, Nov. 21, 2011., News	hajóforgalom 'naval trafic'
…a *taxis vállalatok* számára… 'for taxi companies'	Radio Tirgu Mures, Nov. 28., 2011., News	taxivállalat 'taxi company'
postai hivatalok 'post offices'	Radio Tirgu Mures, Nov. 29., 2011., News	postahivatal 'post office'

In the reports of the monitorings there are three types of attributive structures used instead of compound words:

1. The compound word is devided in such a way that the first stem is turned into a new compound to which an -i adjectival derivative suffix is attached:
   Stem1+Stem2 → Stem1a+Stem1b+-i Stem2
   közszereplő → közéleti szereplő 'public figure'
2. The second method is that to the first stem an -s adjectival derivative suffix is added:
   Stem1+Stem2 → Stem1+-s Stem2
   hajóforgalom → hajós forgalom 'naval trafic'
   taxivállalat → taxis vállalat 'taxi company'
3. The most productive method seems to be that to the first stem an -i adjectival derivative suffix is added by the speakers:
   Stem1+Stem2 → Stem1+-i Stem2
   gyermekjog → gyermeki jog 'children's rights'

szenátuselnök → szenátusi elnök 'senate president'
népviselet → népi viselet 'folk costume'
postahivatal → postai hivatal 'post office'

According to researches conducted in bilingual environments, the use of analytical structures is due to the influence of a foreign language. However the question arises whether that is truly the case or could there be another reason for the spreading of such structures.

The other principle that could explain this tendency is analogy, which works in the following way: for example in the case of *postai hivatal* 'post office' there are more syntagms in the vocabulary having an attribute with an -i attributive suffix, than compound words having *posta-* 'post-' as their first element, and that is why compound words are devided into attributive syntagms in the everyday language. This theory can be varified by simply analysing dictionaries to see whether there are more compounds or attributive syntagms. In order to varify this, I analysed the ortographic dictionary (Laczkó – Mártonfi 2005), because due to the ortographic problems arising in connection with compound words, all compounds are listed under a given entry word.

The entry word *posta* 'post' contains the following compounds having *posta-* 'post' as their first stem: *postaalkalmazott* 'postal worker', *postabélyeg* 'postal stamp', *postabélyeg-sorozat* 'postal stamp series', *postabélyegző* 'postmark', *postabontás* 'opening the post', *postacím* 'postal address', *postacsomag* 'postal parcel', *postadíj* 'postal fee', *postadíjszabás* 'postal fee', *postaegyezmény* 'postal accord', *postafordultával* 'with the post', *postaforgalom* 'postal trafic', *postagalamb* 'homing pigeon', *postahajó* 'postal ship', *postahivatal* 'post office', *postajárat* 'postal pach', *postakocsi* 'stage-coach', *postaköltség* 'postal fee', *postakönyv* 'postal booklet', *postaküldemény* 'postal parcel', *postakürt* 'post-horn', *postaláda* 'post-box', *postamester* 'postmaster', *postamunka* 'rush job', *postarabló* 'post robber', *postaszekrény* 'postal closet', *postaszolgálat* 'postal service', *posta-takarékpénztár* 'savings post bank', *postatiszt* 'postal clerk', *postatisztviselő* 'postal clerk', *postaút* 'postal route', *postautalvány* 'postal order', *postaügynökség* 'post agency', *posta-vezérigazgatóság* 'postal managing director's office', *postavonat* 'postal train', *postazsák* 'postal sack'. As opposed to the large amount of compound words, there are only a few attributive syntagms: *postai levelezőlap* 'postcard', *postai szállítólevél* 'postal delivery note', *postai út* 'postal route', *postai utánvét* 'postal collect on delivery'.

Compounds with *taxi-*: *taxiállomás* 'taxistation', *taxióra* 'taximeter', *taxisofőr* 'taxidriver'. There are also a few compounds the first stem of which is *taxis-*: *taxisblokád* 'taxi blockade', *taxisdemonstráció* 'taxi demonstration', *taxissztrájk* 'taxi strike'. However there is only one attributive syntagm: *taxis demonstráció* 'demonstration with taxis'. The two forms: *taxisdemonstráció* and *taxis demonstráció* differ in meaning. The first one is a demonstration organized by taxidrivers, while the second one is a demonstration with taxis.

There are many compund words having *hajó-* 'ship' as their first stem: *hajóács* 'ship's carpenter', *hajóágyú* 'ship cannon', *hajóállomás* 'harbour', *hajóárboc* 'ship spar', *hajó-atomerőmű* 'ship nuclear power station', *hajóbiztosítás* 'ship ensurance', *hajóborda* 'the side of the ship', *hajócsavar* 'ship screw', *hajócsiga* 'ship pulley', *hajóderék* 'hull', *hajóépítés* 'ship building', *hajófedél* 'ship cover', *hajófedélzet* 'shipboard', *hajófenék* 'hold', *hajóforgalom* 'naval trafic', *hajófuvar* 'shipping', *hajófuvardíj* 'shipping-bill', *hajófülke* 'cabin', *hajófűtő* 'ship stoker', *hajógépész* 'ship mechanic', *hajógyár* 'ship factory', *hajóhad* 'naval fleet', *hajóhad-összevonás* 'emerging naval fleet', *hajóhíd* 'raft', *hajóhinta* 'swing-boat', *hajóhossz* 'length of a boat', *hajójárat* 'sailing', *hajójegy* 'ticket for a ship', *hajókabin* 'cabin', *hajókár* 'ship damage', *hajókaraván* 'ship caravan', *hajókár-elszámolás* 'payment of ship damage', *hajókatalógus* 'ship catalogue', *hajókerék* 'ship wheel', *hajókirándulás*

'cruise', *hajókoffer* 'ship trunk', *hajókormány* 'steering wheel of the ship', *hajókötél* 'rope', *hajóközlekedés* 'naval transport', *hajókürt* 'ship-horn', *hajómakett* 'scale-model of a ship', *hajómodell* 'scale-model of a ship', *hajónapló* 'ship diary', *hajóokmány* 'ship document', *hajóorr* 'stem', *hajóorvos* 'doctor working on a ship', *hajóosztály* 'division', *hajópadló* 'strip floor', *hajópark* 'ship park', *hajópárkány* 'gunwale', *hajópincér* 'waiter working on a ship', *hajórakomány* 'ship-load', *hajóroncs* 'ship wreckage', *hajószakács* 'chef working on a ship', *hajószegecs* 'ship stud', *hajószerencsétlenség* 'ship accident', *hajótér* 'hold', *hajótest* 'hull', *hajótörés* 'shipwreck', *hajótörött* 'victim of a shipwreck', *hajóút* 'ship route', *hajóutas* 'traveller on a ship', *hajóüteg* 'ship battery', *hajóvonta* 'pulled by a ship', *hajóvontatás* 'pulling a ship'. There are a few compunds having as first stem the word *hajós-*: *hajósdal* 'ship song', *hajósélet* 'ship life', *hajósinas* 'grummet', *hajóskapitány* 'skipper', *hajóslegény* 'hand', *hajóstársaság* 'naval company', *hajóstiszt* 'navy officer', whereas there is only one attributive syntagm: *hajós nép* 'seafaring nation'.

The most interesting structure out of the analysed ones is *gyermekjog – gyermeki jog* 'children' rights', as there are very many compounds having as their first stem *gyermek-* and there are no attributive syntagms with the attribute *gyermeki*: *gyermekáldás* 'child birth', *gyermekautóbusz* 'bus for children', *gyermekbarát* 'children friendly', *gyermekbetegség* 'children's illnesses', *gyermekbíróság* 'children's courthouse', *gyermekbolond* 'crazy for children', *gyermekbútor* 'children's furniture', *gyermekcipő* 'children's shoes', *gyermekcsempészet* 'trafficking with children', *gyermekcsoport* 'children's group', *gyermekdal* 'children's song', *gyermekdélután* 'afternoon program for children', *gyermekenciklopédia* 'children's encyclopedia', *gyermekénekkar* 'children's choir', *gyermekész* 'children's wit', *gyermekétkeztetés* 'feeding children', *gyermekév* 'children's year', *gyermekfej* 'with a child's head', *gyermekfelügyelet* 'children's watch', *gyermekfogászat* 'children's dentist', *gyermekfolyóirat* 'children's magazine', *gyermekfotó* 'children's photo', *gyermekfő* 'with a child's head', *gyermekgarnitúra* 'children's furniture', *gyermekgondozás* 'children's care', *gyermekgondozó* 'children's caretaker', *gyermekgondozónő* 'children's caretaker', *gyermekgyógyász* 'pediatrician', *gyermekgyógyászat* 'pediatry', *gyermekhalandóság* 'children's mortality', *gyermekhang* 'children's voice', *gyermekholmi* 'children's clothes', *gyermekifjú* 'youngster', *gyermekintézmény* 'institute for children', *gyermekirodalom* 'children's literature', *gyermekjáték* 'children's toys', *gyermekjátszótár* 'playground', *gyermekjegy* 'children's ticket', *gyermekjog* 'children's rights', *gyermekjólét* 'children's welfare', *gyermekkar* 'children's choir', *gyermekkedvezmény* 'children's reduced fare', *gyermekkerékpár* 'children's bycicle', *gyermek-kereszteshadjárat* 'children's crusade', *gyermekkiadvány* 'children's publication', *gyermekkitétel* 'children's passage', *gyermekklinika* 'children's clinic', *gyermekkocsi* 'baby carriage', *gyermekkonfekció* 'children's outfit', *gyermekkoporsó* 'children's coffin', *gyermekkórház* 'children's hospital', *gyermekkórus* 'children's choir', *gyermekkönyv* 'children's book', *gyermekkönyvtár* 'children's library', *gyermekközönség* 'child audience', *gyermekkultusz* 'children's cult', *gyermekláncfű* 'dandelion', *gyermeklány* 'girl', *gyermeklap* 'children's paper', *gyermeklélektan* 'children's psychology', *gyermek-leszállásjelző* 'homing beacon for children', *gyermekmegőrző* 'children's depository', *gyermekmenhely* 'children's asylum', *gyermekmentő* 'child rescue', *gyermekméret* 'child size', *gyermekmérleg* 'scale for children', *gyermekmese* 'children's story', *gyermekmondóka* 'children's say', *gyermekmunka* 'child labour', *gyermekmunkaerő* 'child labour force', *gyermekműsor* 'children's show', *gyermeknap* 'children's day', *gyermekneurológia* 'child neurology', *gyermeknevelés* 'child rearing', *gyermeknővér* 'children's nurse', *gyermeknyaraló* 'children's holiday house', *gyermeknyelv* 'baby-talk', *gyermekosztály* 'pediatric section',

gyermekotthon 'orphanage', *gyermekparadicsom* 'paradise for children', *gyermekparalízis* 'children's polio', *gyermekpornó* 'child porn', *gyermekpótlék* 'children's allowance', *gyermekprostitúció* 'child prostitution', *gyermekpszichológus* 'pediatric psychologist', *gyermekrablás* 'kidnapping', *gyermekregény* 'children's novel', *gyermekrovat* 'children's column', *gyermekruha* 'children's clothes', *gyermekruhakelme* 'material for children's clothes', *gyermeksampon* 'children's shampoo', *gyermeksebészet* 'pediatric surgery', *gyermeksereg* 'a bunch of children', *gyermeksírás* 'child cry', *gyermeksor* 'row of children', *gyermeksportkocsi* 'stroller', *gyermekszáj* 'children's talk', *gyermekszám* 'children's show', *gyermekszerelem* 'children's love', *gyermekszereplő* 'child performer', *gyermekszínész* 'child actor', *gyermekszínház* 'children's theatre', *gyermekszoba* 'children's room', *gyermekszoprán* 'child soprano', *gyermekszülés* 'child birth', *gyermektáboroztatás* 'children's camp', *gyermektápszer* 'infant nutrition', *gyermektartás* 'child support', *gyermektej* 'milk for children', *gyermekújság* 'children's newspaper', *gyermeküdülő* 'children's holiday resort', *gyermeküdültetés* 'camping children', *gyermekvállalás* 'wanting a baby', *gyermekvárás* 'expecting a baby', *gyermekvédelem* 'child protection', *gyermekvers* 'children's poem'.

The compounds with *nép-* 'folk-' and syntagms with *népi* 'folk' stand out in the line of the analysed structures, because – while there is a large number of compunds with *nép-* – there are also many syntagms containing the *népi* attribute. Compound words: *népakarat* 'national will', *népáradat* 'stream of people', *népautó* 'people's car', *népbarát* 'nation-friendly', *népbetegség* 'endemic', *népbíráskodás* 'people's law', *népbíró* 'people's judge', *népbíróság* 'people's court', *népbiztos* 'commissar', *népbiztosság* 'commissariat', *népboldogító* 'people's entertainer', *népbolt* 'people's shop', *népbutítás* 'misleading people', *népcsődület* 'gathering of people', *népdal* 'folk song', *népdráma* 'folk drama', *népegészségügy* 'national health care', *népeledel* 'national food', *népélet* 'people's life', *népellenes* 'antinational', *népelnyomó* 'people's oppressor', *népeposz* 'folk epos', *népetimológia* 'folketimology', *népfaj* 'national gender', *népfelkelés* 'people's uprising', *népfelkelő* 'revolutionary', *népfürdő* 'spa', *népgyűlés* 'people's meeting', *néphadsereg* 'people's army', *néphagyomány* 'folk tradition', *néphangulat* 'national mood', *népharag* 'anger of the people', *néphatalom* 'power of the people', *néphiedelem* 'superstition', *néphit* 'people's belief', *népirtás* 'massacre', *népiskola* 'folk school', *népismeret* 'folk knowledge', *népítélet* 'people's sentence', *népjog* 'people's rights', *népjólét* 'people's welfare', *népképviselet* 'people's representation', *népképviselő* 'people's representative', *népkonyha* 'people's diner', *népköltés* 'folk poetry', *népköltészet* 'folklore', *népköltő* 'folk poet', *népkönyv* 'people's book', *népkönyvtár* 'people's library', *népkör* 'people's club', *néplap* 'people's magazine', *néplélektan* 'national psychology', *népmonda* 'folk tale', *népművelő* 'people's educator', *népművész* 'folk artist', *népművészet* 'folk art', *népnemzeti* 'national', *népnév* 'name of a nationa', *népnevelés* 'educating people', *népnevelő* 'people's educator', *népnyelv* 'dialect', *népnyelvkutató* 'dialectologist', *népoktatás* 'national education', *népopera* 'folk opera', *néprádió* 'folk radio', *néprege* 'folk tale', *népsűrűség* 'densitiy of people', *népszámlálás* 'census', *népszaporodás* 'national growing', *népszaporulat* 'national growth', *népszínmű* 'folk drama', *népszokás* 'popular custom', *népszónok* 'peopl's orator', *népszuverenitás* 'national sovereignity', *néptanító* 'people's teacher', *néptömeg* 'crowd', *néptöredék* 'portion of a nation', *néptörzs* 'tribe', *néptribunus* 'people's tribune', *néptudomány* 'folk science', *néptulajdon* 'national possession', *népuralom* 'the power of people', *népügyész* 'public prosecutor', *népügyészség* 'public prosecutor's office', *népünnepély* 'national holiday', *népvagyon* 'national wealth', *népvándorlás* 'migration', *népviselet* 'folk costume', *népzenész* 'folk musician'. The attributive syntagms: *népi demokrácia* 'popular democracy', *népi egység* 'national unity', *népi együttes* 'folk band', *népi*

ellenállás 'national resistence', *népi ellenőr* 'popular inspector', *népi elnevezés* 'popular name', *népi epika* 'folk epics', *népi építészet* 'folk building style', *népi író* 'folk writer', *népi kollégista* 'folk college student', *népi kollégium* 'folk college', *népi kultúra* 'folk culture', *népi növénynév* 'folk plant's name', *népi orvoslás* 'folk remedy', *népi származású* 'of folk origin', *népi szólás* 'folk saying', *népi szőttes* 'folk material', *népi zenekar* 'folk band'.

Based on the above listed examples, my opinion is that the analytical structures are not spreading due to analogy in the Hungarian language spoken in Transylvania. The other possibility these structures appear in Hungarian as a result of close contact with the majority language, in our case the Romanian language.

Normate structure	**Analytical structure**	**Romanian structure**
közszereplő 'public figure'	közéleti szereplő 'public figure'	personaj public 'public figure'
taxivállalat 'taxi company'	taxis vállalat 'taxi company'	companie de taxi 'taxi company'
hajóforgalom 'naval traffic'	hajós forgalom 'taxi company'	traficul navelor 'taxi company'
postahivatal 'post office'	postai hivatal 'post office'	oficiu poștal 'post office'
népviselet 'folk costume'	népi viselet 'folk costume'	port popular 'folk costume'
gyermekjog 'children's rights'	gyermeki jog 'children's rights'	drepturile copilului 'children's rights'
szenátuselnök 'senate president'	szenátusi elnök 'senate president'	președinte al senatului 'senate president'

The equivalents of all the analytical structures have two elements in Romanian: three of them are genitival structures (*traficul navelor, drepturile copilului, președinte al senatului*), whereas the others are attributive structures (*personaj public, companie de taxi, oficiu poștal, port popular*).

5. Conclusion

The language use of professional speakers of the Hungarian electronic media in Romania contains a number of such analytical structures replacing the normative compound words. As there aren't many examples, we cannot state that this phenomena is characteristic to the language use of professional speakers, however they are symptomatic.

The main focus of this paper was to determine whether these structures are spreading due to analogy, or rather due to the influence of a foreign language, in our case the Romanian. The research supports the results of the survey conducted in the Carpathian Basin, that is: it can be clearly stated that these structures are spreading in the language use of Hungarian speakers in Romania due to Romanian influence.

Bibliography

Bárczi Géza 1975. A magyar nyelv jelleme. In: *MNy.* 257–268.

Csorba Gábriel. *Terpeszkedő kifejezések, nyelvhelyesség, fordítás.* http://www.filologia.hu/kisebb-kozlemenyek/terpeszkedo-kifejezesek-nyelvhelyesseg-forditas.html (downloaded: 15 Aug., 2014.).

Fenyvesi Anna 2005. A toledoi magyarok nyelve: Nonstandard nyelvhasználat vagy a nyelvkontaktus hatása? In: Kovács Nóra (ed.): Magyarok a nagyvilágban: Diaszpórakutatás az

ezredfordulón. Hungarian Academy of Sciences, Institute for Minority Studies, Budapest, 58–73.

Göncz Lajos 2000. Analitizáló és szintetizáló nyelvi megoldások kárpát medencei magyar beszélőközösségek körében. In: *Társadalomtudományi Szemle.* II/3. http://epa.oszk.hu/00000/00033/00005/goncz.htm (downloaded: 15 Aug., 2014.).

Grétsy László, Kemény Gábor 2005. *Nyelvművelő kéziszótár.* Tinta Publishing House, Budapest.

Grétsy László, Kovalovszky Miklós 1985. *Nyelvművelő kézikönyv.* Akadémia Publishing House, Budapest.

Heltai Pál, Gósy Mária 2005. A terpeszkedő szerkezetek hatása a feldolgozásra. In: *Nyr*. 473–487.

Kálmán Béla 1987**.** Analitikus és szintetikus fejlődés a magyar nyelv történetében. In: *MNy*. 461–466.

Kemény Gábor 2009. Az analitikus nyelvhasználat érvényesülése újabb nyelvhasználatunkban. *Nyr*. 263–274.

B. Kovács Mária 1999. A funkcióigés szerkezetek a jogi szaknyelvben. In: *Nyr*. 388–94.

Sziklai Lászlóné 1986. Terpeszkednek vagy körülírnak? In: *Nyr*. 268–73.

Source

Fazakas Emese (ed.) 2009. *Erdélyi magyar szótörténeti tár.* XIII. Transylvanian Museum Society, Cluj-Napoca.

Laczkó Krisztina – Mártonfi Attila 2005. *Helyesírás.* Osiris Publishing House, Budapest.

Szabó T. Attila (ed.) 1978. *Erdélyi magyar szótörténeti tár.* II. Kriterion Publishing House, Bucharest.

Magyar nyelvű audiovizuális műsorok monitorizálása. Összefoglaló jelentés. 15–30. Nov., 2010.

Magyar nyelvű audiovizuális műsorok monitorizálása. Összefoglaló jelentés. 20 Nov. – 5 Dec. 2011.

Magyar nyelvű audiovizuális műsorok monitorizálása. Összefoglaló jelentés. 2012.

TRANSLATING FOR THE INTERNATIONAL COMMUNITY. CHALLENGES AND DEMANDS

Alexandru Praisler, Postdoc Researcher, PhD, "Dunărea de Jos" University of Galați

Abstract: The free circulation of individuals within the European space and beyond has opened up new possibilities, but it has also made new demands on all those involved, regarding everything from legislation to linguistic policies and translation services. The case under focus here is that of young people applying for university study programmes abroad or taking part in international academic student exchange schemes and the translators mediating the respective/ prospective intercultural encounters. Brought forth are the challenges in accessing the appropriate translation services and in finding the best linguistic and cultural equivalent for the ensuing official translated text.

Keywords: education, translation service, international community, intercultural encounter

1. The translator and the international community

Social interaction at the level of the international community is mainly facilitated by knowledge of a bridge language or lingua franca, despite the fact that cross-cultural communication through language is only partly efficient, with consensual referentiality remaining on slippery ground and people's perception of/ interaction with the world around being intertwined with the possibilities of having it expressed.

"Because of the international spread of English that has been growing apace since the latter part of the 20th century (a situation recognised as unprecedented for any other language hitherto), English is frequently the mutual language of choice settings such as conferences, business meetings, and political gatherings." (Jenkins 2007: 1-2) English as lingua franca is also the chosen (foreign) language of communication in the documents resulting from the free flow of individuals around the globe, which has led to huge amounts of translation in and out of English, incurring costs related to the blurring of minority language and culture specificities (usually preserved through foreignisation strategies) due to excessively applying domesticating matrices, in support of majority languages and cultures.

As has been pointed out, "minority languages are under pressure from powerful major languages and can succumb at lexical and syntactic levels so that over time they become mirror images of the dominant language. Through imitation, they lack the specificity that invites imitation. As a result of continuous translation, they can no longer be translated. There is nothing left to translate." (Cronin 2003: 141) On the other hand, majority languages too (English in particular) are undergoing change; they are rapidly colonising parts of the world and, in so doing, placing themselves under the threat of death by localisation, like the languages of the great empires of antiquity.

Involved in the mediation between minorities and majorities, the translator is faced with the challenges and demands of adopting the method of "translation-as-diversification" rather than that of "translation-as-assimilation" (Cronin 1998: 148), while simultaneously "treat[ing] the text [not] merely as a self-contained and self-generating entity", but as "a decision-making procedure and an instance of communication between language users."

(Hatim and Mason 1990: 3) Added to the difficulty of the task in the case of social translation are the load and urgency of the work required, the direct impact the translated text has on individual lives, and the varying provisions of the local/ regional/ global legislation in force.

In Romania – a country whose language is only spoken by approximately twenty-four million people around the world (as a mother tongue) and by an additional four million (as a second language) – translation has always been a necessity, even during the communist phase when, like all other cultural texts crossing the state frontiers, translations were under close observation and censorship. Since 2007, when the country became a member of the European Union, the need for and output of translation services has grown exponentially.

Today, although it is still true that generally "recontextualization and re-scaling do not […] result in any simple process of harmonization and integration of Romania at the European or global scales, but [remain] complex, contradictory and unpredictable mixtures of old and new" (Fairclough 2006: 70), it is also true that in certain areas (higher education, for example), things have moved forward at tremendous speed, sometimes destabilisingly so, but with positive results for harmonization and integration in view of supporting a knowledge based economy.

With the adoption of the resolutions of the Lisbon Convention (1997) and of the Bologna Declaration (1999), the Romanian higher education system complies with the international legislation on standardization of study cycles (undergraduate or bachelor, and postgraduate: master's and doctoral) and on cross-national recognition of qualifications and degrees detailed in and certified by study agreements, transcripts and diploma supplements to be translated.

2. Academic internationalisation

The major focus in the development policies of higher education institutions is represented by internationalisation. It is aimed at allowing inter-university circulation of students and academic staff, access to diverse study opportunities and research possibilities, forming a wider community whereby expertise is accumulated and shared. As a consequence, two main directions are observable at present, and Romania is no exception: firstly, a widespread phenomenon is that universities are increasingly setting up consortia, signing exchange and partnership agreements, engaging in joint study programmes and collaborative scientific projects; secondly, international associations have emerged to support this whole process, a case in point being the International Association of Universities (IAU), to which an impressive number of higher education institutions have adhered, and whose explicit goals are to:

contribute to the development of knowledge, higher education and research in the public interest; strengthen academic solidarity among HEIs and promote cooperation rather than competition; uphold the fundamental principles for which every university should stand: (i) the right to pursue knowledge for its own sake; (ii) to promote and uphold the tolerance of divergent opinion and freedom from political inference; promote equitable access, success and equal opportunities for students, researchers, faculty and staff; encourage the pursuit of diversity and quality while respecting cultural differences.

(www.iau-aiu.net/sites/all/files/depliant%20(single%20pages)%20EN.pdf)

In short, the overall system is being implemented, yet the aspect which still needs addressing is that of the international language(s) used in the context of the recently created global university network. Specialists from departments of communication and international

relations in universities are faced with the challenges and demands of work place translation, involving documentation for research and development projects, in-coming and out-going students, visiting professors, in addition to website maintenance and updating, presentation leaflets and brochures, scientific publications at local university presses (articles in university annals, books of abstracts, volumes of conference proceedings, textbooks supporting the courses taught in English etc).

The information now 'exported' via translation is much greater than the one which is 'imported'. This means that, commonly and unadvisedly, in practice most of the work presupposes "translating out of [one's] first language"; nevertheless, this is no longer "a matter of what ought to be, but of what must be, owing to the shortage in most countries of 'native' speakers required in the TL." (Newmark 2003: 60) Under the circumstances, the best recipe for the time being remains for translators to show "intelligence and common sense", […] always likely to be a greater value than naturalness of language." (61) Translation into one's first language, on the other hand, is also represented at the opposite end of the communication chain, but is dependent on non-native speakers' previous translating efforts which, unless professional, may generate double jeopardy.

In concordance with the general rule, there is a clear tendency in universities to use English for intercultural communication and inter-institutional relations. English, however, accommodates only part of the realities of the local academic environments. As a result, translators working in the domain resort to the conventions decided upon by the international legislation, while, at the same time, they strive to find the nearest linguistically and culturally appropriate equivalents to draw up the documents necessary for the actual collaborations and mobilities in place. That is why, as personnel who aid the internationalisation process, translators should not only be required to have language skills. More often than not, they are decision makers and, as such, need to have the training and credentials which qualify them as cultural mediators also.

3. Case study

Translating study agreements, transcripts and diploma supplements is a frequent activity carried out in universities promoting internationalisation. While their academic content (overall programmes and individual disciplines) is accessible translation-wise, the systemic terminology employed and the equivalence in grading pose real problems.

The terminology seems to vary not only from country to country, but also from one institution of higher education to another. Moreover, it varies depending on the translations issued by and the translators working in students' home universities. Sometimes, students arrive at their host universities with British English versions of their transcripts; at other times, they are in the possession of texts translated in American English. Some translations are well done, while others leave a lot to be desired.

The standardised equivalence grid of grades and credits (ECTS for European Union member states, i.e. European Credit Transfer System) to be observed by translators facilitating the mobilities includes descriptor bands for 27 countries at international level (from Europe, Asia and America), but it does not always fit all academic record systems.

To exemplify, the particular case of an undergraduate Turkish student applying for a study programme in Romania has been chosen, but the related document under focus shall be dealt with anonymously, in keeping with the norms of personal data protection.

The disciplines studied are translatable into Romanian; for instance: Algorithms and programming [Algoritmi şi programare]; Introduction to computer engineering [Introducere în ingineria calculatoarelor]; Turkish language I [Limbă turcă I]; Ataturk's principles and history

of Turkish Revolution [Principiile lui Ataturk şi istoria Revoluţiei turce]; General calculus I [Calcul matematic general I]; General physics I [Fizică generală I]; Elective [Opţional].

The "Transcript of Records", however, is a "Student's Grade Chart", according to which the holder was enrolled in 2010, has attended 5 semesters of academic studies (1, 2, 3, 4 and 6) and has "successfully completed a preparatory course" with no counterpart in the Romanian system. Furthermore, throughout the document in question "semesters" appear as "midterms", but also as "semesters", categorised into "Spring" and "Fall" (with equivocal temporal references in both cases). As for the grades obtained, they are classified and explained in an endnote, showing evolution, transformation, and according to which:

CURRENT GRADES (from 2009 Fall to now)
GRADES TO PASS: Al (90+), A2 (80-89), B1 (75-79), B2 (70-74), C1 (65-69), C2 (60-64)
CONDITIONED GRADES TO PASS: Dl (55-59), D2 (50-54)
GRADES TO FAIL: E (40-49), F1 (0-39), F2 (Not attended to course)
UNCREDITED GRADES: G (60+): Pass, K (0-59): Fail

PREVIOUS GRADES (from 2005 to 2008)
GRADES TO PASS: Al (90-100), A2 (85-89), B1 (75-84), B2 (70-74), C (60-69)
GRADES TO FAIL: F1: Not attended to course, F2: Not attended to final exam, F3: Failed
UNCREDITED GRADES: G: Pass, K: Fail
EXEMPTED GRADES: M1 (90-100), M2 (85-89), M3 (75-84), M4 (70-74), M5 (60-69)

The "previous grades" do not actually apply to this student, and the "current grades" have to be readjusted to the internationally convened descriptor bands, an excerpt of which is presented below (www.legenet.indaco.ro).

Romania							
Grade scale	1-4	5	6	7	8	9	10
ECTS scale	FX, F Fail	E Sufficient	D Satisfactory	C Good	C Good	B Very good	A Excellent
Turkey							
Grade scale	1-4	4.50-4.99	5.00-6.49	6.50-6.99	7.00-7.99	8.00-8.99	9.00-10.00
ECTS scale	Noksan/ Pek Noksan		Orta	Orta	Lyi	Lyi	Pek lyi

The "grades to pass" and the "grades to fail" may be found an equivalent for by multiplying the grade scale by 10. Nonetheless, with E outside the pass range as compared to the standard, confusion is created, and with very thin lines between classes, there are random choices to make by the translator – for example, both A2 (80-89) and B1 (75-79) could very well be 8.00 in Romania, where all grades from 7.50 to 8.40 become 8.00. The "conditioned grades to pass" can only be matched to bands D (6) – Satisfactory and E (5) – Sufficient respectively, the condition not being mentioned. Lastly, the "uncredited grades" are absent from the transcript; consequently, they may be simply left out.

To resume, the transcript is symptomatic for most routine intercultural communication in English between non-native speakers. In the translation from Turkish into English, foreignisation and domestication overlap, resulting in the distortion of source and target culture(s) alike, as well as in ambiguity of expression, loss of information and mistranslation. Its further translation into Romanian is thus affected and in turn affects the student.

4. Conclusions

The challenges and demands of translating for the international community from the position of a minority language speaker are constantly reinvented by the contemporary situation. The accelerated process of globalisation (highly debated, but poignantly real) has brought about modifications at the level of society, where new roles, contexts and circumstances have emerged. In the newly built network of the knowledge based society supported by the higher education environment, translation plays a crucial part. For appropriate communicative results to be obtained and for students to have open access to the international study programmes of their own choice, universities should adapt their linguistic, administrative and human resource strategies to these changes, offering in-house specialised translation services by professionals with linguistic expertise, who are also closely familiar with the mechanisms of the academia.

Acknowledgement: The present paper is part of on-going postdoctoral research within the 159/1.5/S/138963 SOPHRD Project "Sustainable Performance in Doctoral and Postdoctoral Research" (PERFORM).

References

Cronin, M. 1998. 'The cracked looking glass of servants. Translation and minority languages in a global age'. In *Translation and Minority. The Translator* (ed. by L. Venuti), Vol. 4, No. 2, 145 – 162

Cronin, M. 2003. *Translation and Globalisation*. London: Routledge

Fairclough, N. 2006. *Language and Globalisation.* Oxon: Routledge

Hatim, B., I. Mason 1990. *Discourse and the Translator*. New York: Longman

Jenkins, J. 2007. *English as Lingua Franca: Attitude and Identity*, Oxford: OUP

Newmark, P. 2003. 'No Communication without Translation'. In *Translation Today. Trends and Perspectives* (ed. by G. Anderman and M. Rogers). Clevedon: Cromwell Press Ltd., 55-68

Sites

www.iau-aiu.net/sites/all/files/depliant%20(single%20pages)%20EN.pdf

www.legenet.indaco.ro

FOOD ENGINEERING DISCOURSE: DISCURSIVE FEATURES OF DIDACTIC AND POPULARIZATION SUB-TYPE

Alice Iuliana Roşu, PhD candidate, „Ştefan cel Mare" University, Suceava

Abstract : This paper aims at carrying out a comparative analysis on three Romanian scientific texts specialized in the field of food engineering from the perspective of dominant discursive modalities and semiotic devices used in an attempt to sketch the essential features of this discourse, in its didactic and popularization variant. Special attention has been given to non-linguistic signs in order to emphasize their role in explaining and doubling the verbal information, thus facilitating knowledge understanding and assimilation. We made appeal to sign typology,based on different criteria, provided by Charles S. Peirce, A. J. Greimas and Charles Morris in order to identify the joint of signs occurring in the types of food engineering texts correlated to the relations they develop and the designated objects.

Keywords: sign, encyclopedic competence, discourse analysis, discursive operations, text/intra-text relation.

În această lucrare, ne propunem să efectuăm analiza a trei lucrări româneşti de specialitate[1], din perspectiva modalităţilor discursive dominante şia mijloacelor semiotice de care uzează, în încercarea de a surprinde trăsăturile discursului ştiinţific, în varianta sa didactică, căci aici sistemele semiotice non lingvistice funcţionează diferit în tipurile de discurs anterior menţionate.

Dacă, în discursul didactic şi cu precădere în cel vulgarizator, semnele non lingvistice aurolul de a explica şi de a dubla informaţia verbală, facilitând astfel înţelegerea şi asimilarea cunoştinţelor transmise, în discursul specializat, au rolul de a reda cunoştinţele într-o manieră non-redundantă. Înainte de toate, se impune o clasificare a tipurilor de semne.

Definirea şi tipologizarea semnelor a prezentat interes pentru lingvişti începând cu Saussure, care distingea între *semnul lingvistic* („combinarea dintre un concept şi o imagine acustică [...], întregul ce rezultă din asocierea unui semnificant cu un semnificat, asociere care este arbitrară") şi *simbol* (care „are caracteristica de a nu fi niciodată cu totul arbitrar, el nu este vid, între semnificant şi semnificat există un rudiment de legătură naturală. Simbolul justiţiei, balanţa, n-ar putea fi înlocuit cu orice altceva, de exemplu, cu un car de luptă"[2]) şi continuând cu Peirce, Greimas şi Morris, care realizează o tipologizare trihotomică a semnului, la fiecare dintre ei regăsindu-se *semnul indicial, semnul iconic* şi *simbolul* (diferit de simbolul tradiţional, cultural, de tip saussurian)[3].

În demersul nostru analitic asupra textului de industrie alimentară, vom apela la tipologia semnului propusă de C.S. Peirce[4], bazată pe trei criterii: criteriul calităţii

[1] C.D.Sălăgean, *Tehnologia semiconservelor şi conservelor din carne şi peşte, îndrumar de lucrări practice*, Risoprint, Cluj Napoca, 2012, siglată TSCCP, C.Ţârdea, *Chimia şi analiza vinului*, « Ion Ionescu de la Brad », Iaşi, 2007, siglată CAV şi *Biochimia, microbiologia şi parazitologia cărnii*, siglată BMPC, Banu, C-tin (coord.), Editura Agir, Bucureşti, 2006.
[2]Ferdinand de Saussure, *Curs de lingvistică generală*, Polirom, Iaşi, 1998, p.86-87.
[3]*Apud* Daniela Rovenţa-Frumuşani, *Semiotica discursului ştiinţific*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1995, p.34.
[4]*Semnificaţie şi acţiune*, Humanitas, Bucureşti, 1990.

(caracterizarea semnului în sine), criteriul reprezentării (relaţia semnului cu obiectul desemnat) şi relaţia cu interpretantul. Potrivit primului criteriu, semnul poate fi *qualisemn* (reprezintă o calitate), *sinsemn* (reproduce existenţa actuală) sau *legisemn* (redă o lege). După criteriul referenţial, semnul poate fi (1) *iconic* (definit prin relaţia de asemănare cu un obiect din lumea reală sau închipuită: fotografia, schema, diagrama), (2) *indicial* (aflat într-o relaţie reală cu obiectul: barometru, girueta etc.) sau (3) *simbolic* (stabilit printr-o convenţie socială). În funcţie de relaţia cu interpretantul, Peirce identifică *semnul rematic* (al posibilităţii calitative), *semnul dicent* (vizează realitatea) şi *argumentul* (semn al unei legi... care reprezintă obiectul în caracterul său de semn"[5]). Întrucât discursul ştiinţific este prin excelenţă referenţial, vom observa îmbinarea semnelor în tipurile de text ingineresc alimentar din perspectiva relaţiilor dintre semne şi obiectele desemnate.

Semnele *iconice,* pe lângă facilitarea receptării informaţiilor transmise de textul ştiinţific, satisfac şi necesitatea de economie a textului, prin intermediul acestor semne realizându-se stocarea sintetică a informaţiilor. Procesul de iconizare presupune o activitate de schematizare prin eliminarea acelor trăsături ale obiectului care nu sunt pertinente, iar receptarea semnelor iconice se bazează tocmai pe acele câteva trăsături pertinente reţinute în timpul schematizării. Având în vedere că frecvenţa şi ponderea iconicului variază în funcţie de domeniul ştiinţific şi de nivelul de acceptabilitate al textului, vom observa relaţia dintre verbal şi iconic, raportul verbal –verbal, precum şi cel non verbal – non verbal. Astfel, în discursul didactic şi în cel vulgarizator, conceptualizarea gradată este dublată de o gradare iconică, care, la rândul ei, este însoţită de o verbalizare explicită (titlu, comentariu, legendă etc.). Menţionăm că se impune distincţia dintre obiectul iconizat, cel real, şi obiectul iconic, adică cel reprezentat de semnul iconic.

Luând ca reper criteriul calităţii al lui Peirce în tipologizarea semnelor, Rovenţa-Frumuşani[6] distinge trei mari clase de semne iconice: (1) *imaginea* (qualisemn iconic), (2) *diagrama* (sinsemn iconic) şi (3) *metafora* (legisemn iconic). Fiecare dintre aceste trei mari categorii se divizează în mai multe subcategorii, având diferite grade de iconicitate.

Imaginea cu cel mai mare grad de iconicitate este *fotografia,* definită ca „ analagon bazat pe o reprezentare proiectivă care păstrează corespondenţele din perspectivă" (vezi *infra* fig.3).

Apoi, urmează *desenul tehnic în proiecţie ortogonală*, care este „o reprezentare a obiectului prin una sau mai multe proiecţii (vedere/vs/secţiune)" (vezi *infra* fig.1 şi fig.2):

[5]*Ibidem*, p.37.
[6]*Op.cit*., p.42-43.

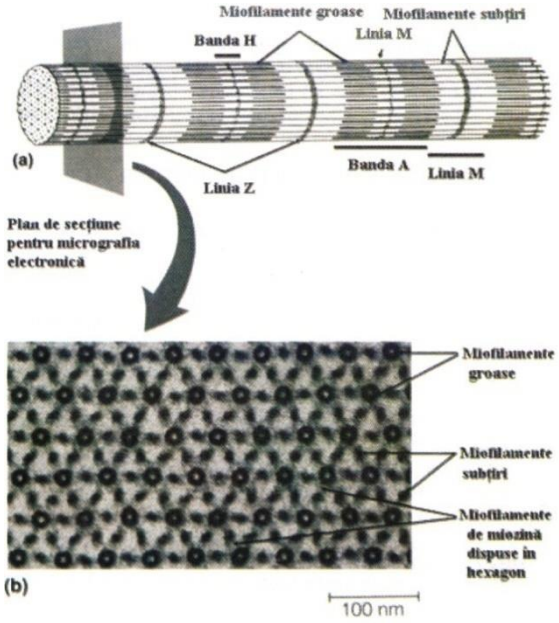

Fig. 1. Vedere generală a unor miofibrile şi micrografie electronică realizată în secţiune transversală a filamentelor subţiri şi groase.

(BMPC)

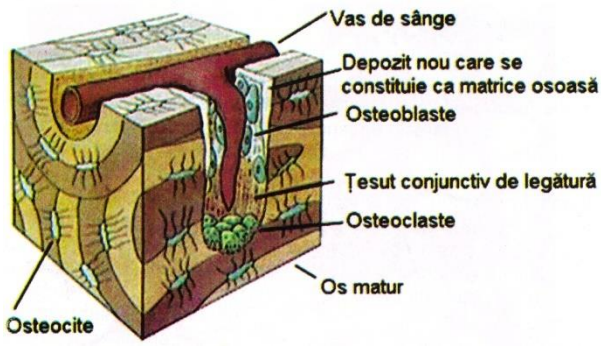

Fig.2. Structura ţesutului osos (TSCCP)

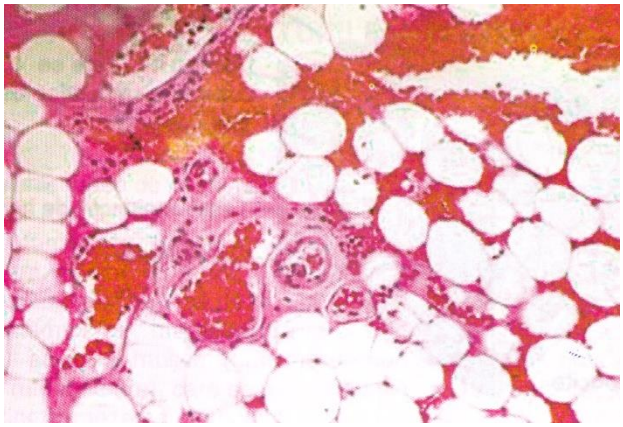

Fig. 3. Structura ţesutului gras alb

(TSCCP)

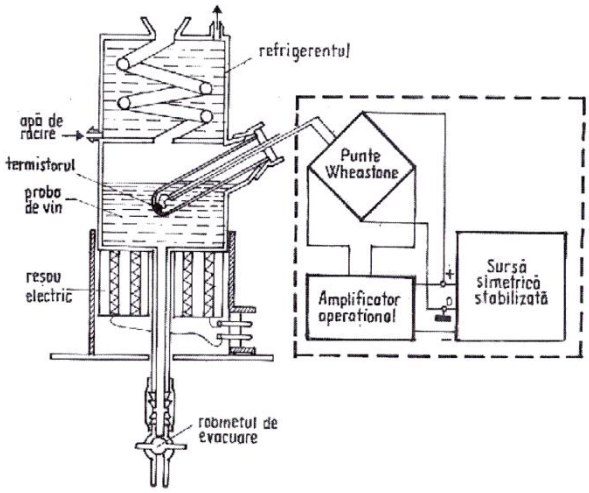

Fig. 4. Ebuliometru – schemă de principiu (CAV)

Compoziția cărnii	Stabilitate la pH	Nitrat-reductază	Catalază	Aromă	Acidifiere	Acid lactic	Domeniul de aplicare
Fără fermentație, dar cu formare de culoare și aromă							
Staphylococcus carnosus	**	▪	▪	**	-	-	Pentru produse crude și fierte, sărate, cum ar fi pulpa crudă și fiartă, precum și carne restructurată tratată termic
Staphylococcus carnosus Streptomyces griseus	**	▪	▪	***	-	-	Pentru produse crude, fierte, sărate, cum ar fi șunca crudă și fiartă, precum și carne restructurată tratată termic
Maturarea tradițională cu formare de aromă și culoare							
Staphylococcus carnosus Lactobacillus plantarum	***	▪	▪	**	▪	▪	Pentru produse sărate, cum ar fi baconul și șunca deshidratată în aer
Staphylococcus carnosus Lactobacillus plantarum Streptomyces griseus	***	▪	▪	***	▪	▪	Pentru produse sărate, cum ar fi baconul și șunca, uscată în aer

▪ producător, * performață slabă; ** performață medie; *** performață mare; - nu se produce

Fig. 5 Compoziţia cărnii (BMPC)

Imaginea funcţionează în operaţii epistemice cum ar fi *denumirea, descrierea, diviziunea* sau *enumerarea* elementelor care compun un dispozitiv.

Următoarele semne nonlingvistice, analizate la nivelul discursului specializat al industriei alimentare, sunt diagramele care reprezintă veritabile instrumente ale cunoaşterii ce redau o interpretare a unor date, rezultate, caracteristici, valori, etc.

Astfel, din categoria diagramelor cu ocurenţă ridicată am identificat următoarele reprezentări grafice: *schema funcţională structurală* – „reprezentare topologică (+dinamic) a elementelor ce compun un sistem" (vezi *supra*fig.4 şi *infra* fig.6); grafice de variaţie- „reprezentare lineară a variaţiei temporale a unei mărimi" (vezi *infra* fig. 8) şi tabloul - „ansamblu de valori numerice, termeni sau simboluri dispuse într-o anumită ordine în vederea unei clasificări" (vezi *supra* fig.5), al căror rol este de a facilita *definirea, clasificarea* şi *determinarea* noţiunilor şi termenilor specifici. Se poate afirma că reprezentarea diagramatică este unul dintre cele mai riguroase instrumente de stocare şi transmitere a cunoştinţelor. Am observat că ambele tipuri de semne non lingvistice sunt însoţite de comentariul verbal.

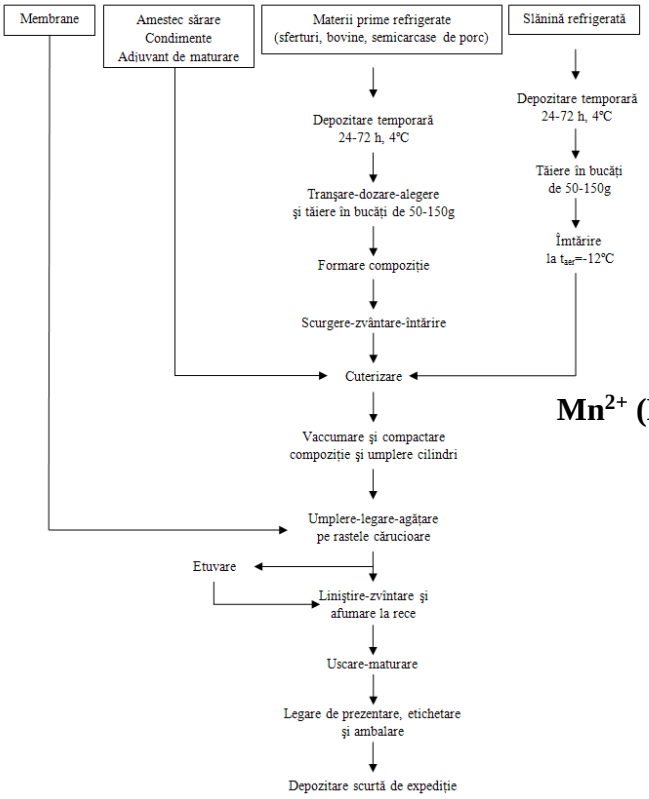

Fig. 6. Schema tehnologică clasică de fabricare a salamurilor crude (BMPC)

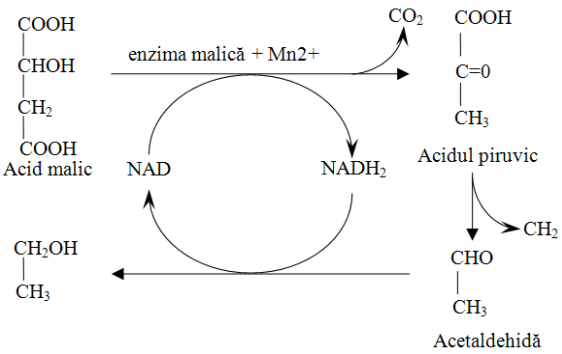

Fig. 7. Reacţia enzimei malice + Mn^{2+} (BMPC)

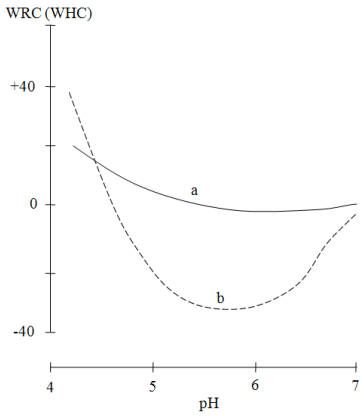

Fig. 8.Variaţia capacităţii de reţinere a apei în funcţie de p H: *a* – la 1h postsacrificare; *b* – la 24 h postsacrificare (BMPC)

Cele trei lucrări de specialitate analizate, un tratat de chimia şi analiza vinului, un altul de biochimia, microbiologia şi parazitologia cărnii, şi un îndrumar de laborator, aparţin discursului ştiinţific didactic, taxinomic-descriptiv prin excelenţă. Verbalul este completat de numeroase elemente non-verbale care au rolul de a exemplifica, detalia, completa şi sprijini informaţia conţinută în planul textului. Se observă o serie de similitudini între cele trei instanţe discursive didactice şi în planul reprezentărilor non-verbale. Din exemplele furnizate anterior, se constată că non-verbalul deţine o pondere mare, fiind instituit de elemente iconice, indiciale şi de simboluri, concretizate în imagini, scheme funcţionale structurale, scheme de principiu a unor dispozitive tehnice şi scheme tehnologice de fabricare a unor produse alimentare, diverse tipuri de diagrame statice şi dinamice, formule şi reacţii chimice, expresii fizice şi matematice de calcul al unor parametri tehnologici: temperatură, concentraţie, masă, volum etc.

În toate cele trei instanţe de discurs analizate se constată că toate semnele iconice sunt numerotate (fig.1., schema2., tabelul 3 etc.), fiind însoţite de comentarii explicative sau legende cu scopul de a facilita accesul la informaţia transmisă şi la interpretarea acesteia. Prin urmare, această „ lizibilitate iconică” face ca parcurgerea acestor lucrări să fie mai uşoară, iar, raporturile dintre verbal şi non-verbal să fie echilibrate. Astfel, iconicul îşi exercită funcţia

primară de facilitare a comprehensiunii prin sintetizarea informaţiilor principale, de „stocare economică, sintetică, uşor lizibilă a datelor”[7].

Pe lângă linearitatea discursivă şi descriptivă specifice discursului didactic, se evidenţiază accente de dinamism generate de diverse elemente non-lingvistice, anteriorprezentate, (vezi *supra* diagrame, scheme structurale funcţionale etc.), dinamism imprimat de utilizarea unor săgeţi sau simboluri grafice ale unor reacţii chimice (vezi *infra* fig.9), care au rolul de a semnala etapele procesului chimic, modul de transformare a compuşilor chimici şi compuşii chimici rezultaţi.

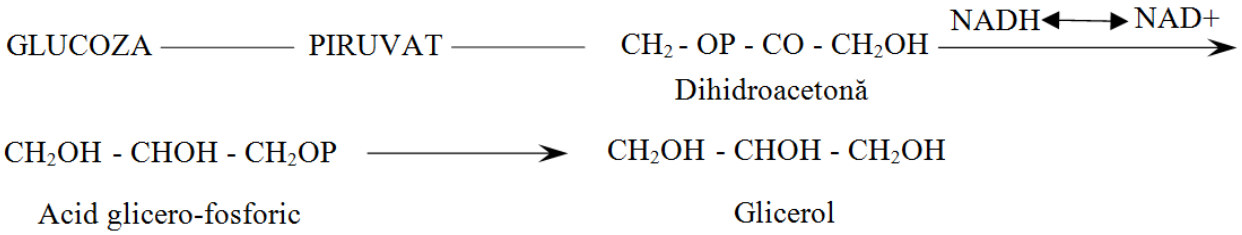

Fig. 9. (TSSCP)

Utilizarea reprezentărilor iconice prin intermediul semnelor indiciale şi a simbolurilor chimice, a formulelor matematice şi chimice care fac legătura cu segmentul verbalizant (textul explicativ care însoţeşte iconicul) evidenţiază o manifestare a interferării planurilor iconic, indicial şi simbolic care definesc discursul ştiinţific în general şi discursul didactic în particular. În urma analizei efectuate pe corpusul alcătuit din cele trei lucrări de industrie alimentară, am constatat ocurenţa, cu precădere, a următoarelor tipuri de asocieri între subcategoriile de semne iconice şi tipuri de verbalizare: schemă tehnologică, grafic – legendă, diagramă funcţională, imagine (fotografie, desen) – titlu.

Din punct de vedere cognitiv, discursul didactic al chimiei şi analizei vinului, al biochimiei, microbiologiei şi parazitologiei cărnii „axat pe prezentarea explicativ – sistematizatoare a cunoştinţelor”[8] utilizează cu predilecţie următoarele tipuri de operaţii logico-discursive: descrierea, definiţia, explicaţia şi clasificarea. Discursul ştiinţific este, asemenea celorlate tipuri de discurs, reprezentare a lumii şi prezentare sau comunicare a ei într-o manieră adecvată domeniului referenţial, scopurilor comunicării şi interlocutorului. În cazul discursului didactic, autorul comunicării trebuie să aibă în vedere absenţa sau prezenţa limitată a „competenţei enciclopedice” a receptorului cu rol în cunoaşterea obiectelor prezentate, fără de care nu ar putea completa şi nici interpreta adecvat informaţiile furnizate. Prin urmare gradul de codificare şi de abstractizare creşte în mod gradual, în funcţie de tipul de discurs ştiinţific, respectiv de la minim, în discursul de vulgarizare, mai intens în cel didactic şi atingând un maxim, în discursul de cercetare, tehnic sau specializat.

Se constată că funcţionarea simultană şi interferarea celor trei planuri (iconic, indicial şi simbolic), prin intermediul semnelor iconice, semnalează un rol descriptiv-designativ, în timp ce săgeţile, la dreapta, la stânga sau în ambele sensuri (de exemplu reacţiile chimice redox, operaţiile tehnologice cu flux etc.), au rolul de a explica şi de a completa sintetismul reprezentărilor grafice.

Descrierea ştiinţifică are funcţie demarcativă (în succesiunea experienţă-lege sau teorie-aplicaţie) şi organizatoare (concatenarea logică a fenomenelor).

[7]Daniela Rovenţa-Frumuşani, *op.cit*., p. 40.
[8]*Ibidem*, p.92.

Din punct de vedere sintagmatic descrierea ştiinţifică funcţionează cataforic antrenând o generalizare în înlănţuirea experienţă-principiu nomologic (vezi *infra* (1)) sau anaforic, particularizant în secvenţa lege-aplicaţie (vezi *infra* (2)):

(1) Colagenazele sunt metaloendopeptidaze cu structură terţiară , produse de macrofagi, fibroblaşti şi cheratinocite sub formă de precursori inactivi.[…]

Gelatinaza A (MMP-2) este matrix metal-proteinaza cu cea mai largă distribuţie fiziologică. [...]

În concluzie *matrix metal-proteinazele* prezintă o serie de caracteristici comune: *sunt secretate ca proenzime inactive şi sunt activate prin autoproteoliză.* (*BMPC*:105)

(2) În decursul timpului, *taxonomia* şi *nomenclatura* acestor bacterii a suferit numeroase transformări, încît o *clasificare standard* nu este încă pusă la punct. În anul anul 1991, Rossau şi colab. au propus pe baza studiilor de hibridare ADN –rARN, crearea unei noi familii, *Moraxellaceae*, care include genurile *Acinetobacter*, *Moraxella* (*M.osloensis*,*M.atlantae*) şi *Psychrobacter*. (*BMPC*:239)

Spre deosebire de descrierea literară preponderent didascalică (prin care se dau indicaţii de regie referitor la înţelegerea textului), descrierea ştiinţifică este „precumpănitor didactică" (furnizează informaţii enciclopedice asupra lumii, verificabile sau posibile)[9], funcţionalitatea sa principală fiind astfel instituirea de noi informaţii şi cunoştinţe asupra lumii.

În varianta didactică, descrierea ştiinţifică introduce precizări istorice, numerice sau de „cultură generală" (vezi *infra* (1) şi (2)), notă istorică (privind radiaţiile infraroşii) şi etimologică (privind areometrele):

(1) Radiaţiile infraroşii au fost descoperite de Frideric William Herschel în 1800, care încercând să stabilească prin măsurarea temperaturilor repartiţia puterii radiante în diferite regiuni ale spectrului solar, a constat că unul din termometrele situate în afara spectrului vizibil, dincolo de roşu, arată valoarea cea mai înaltă. (*CAV*:93)

(2) Metodele areometrice se bazează pe utilizarea areometrelor, ca instrumente pentru măsurarea directă a densităţii lichidelor. Denumirea vine de la cuvintele greceşti, *araios*= subţire şi *metron*= măsură, deoarece areometrele au formă cilindrică subţire. (*CAV*:71)

Din punct de vedere al relaţiei text/intratext, se observă că aceasta devine fundamentală în construcţia discursului didactic şi de vulgarizare, cum ar fi: istoricul unei metode, rezumate introductive, prezentări de experimente, aplicaţii, legi şi ecuaţii etc.

Concluzii

Am constatat că există o pondere mai mare a semnelor nonlingvistice de tipul diagrame dinamice sub formă de scheme structurale funcţionale şi grafice de variaţie, în discursul didactic şi de vulgarizare decât în discursul ştiinţific specializat şi de cercetare unde predomină semnele nonlingvistice statice, tabele, desene etc., al căror rol este de a facilita *definirea, clasificarea* şi*determinarea* noţiunilor şi termenilor specifici. Astfel, putem afirma că reprezentarea diagramatică este unul dintre cele mai riguroase instrumente de stocare şi transmitere a cunoştinţelor în discursul didactic şi de vulgarizare.

Am constatat că structurarea-explicarea lumii, determinată de tipul de practică ştiinţifică, de nivelul de inteligibilitate şi natura referentului, determină la rândul său, selecţia modalităţilor discursive, şi anume, formele de organizare discursivă: naraţiune, descriere, clasificare, evaluare.

[9] *Ibidem*, p.110.

În comparaţie cu discursul specializat, caracterizat de o pronunţată dimensiune intertextuală, iar, în cadrul modalităţilor discursive, cu o accentuată notă evaluativă şi clasificatoare (care nu exclude însă prezenţa definiţiilor şi a descrierilor), discursul didactic şi de vulgarizare apare strict intratextual (cu o pondere ridicată a narativului).

Am observat că discursul ştiinţific de industrie alimentară, subtipul didactic şi de vulgarizare, este caracterizat de scheme inferenţiale demonstrative logice, enunţate şi formulate matematic, în care adevărul premiselor garantează adevărul concluziei.

Bibliografie

1. Banu, C-tin (coord.), *Biochimia, microbiologia şi parazitologia cărnii*, Editura Agir, Bucureşti, 2006.
2. Greimas, Algirdas Julien, *Despre sens. Eseuri semiotice*, Editura Univers, Bucureşti, 1975
3. Greimas, Algirdas Julien, Courtès, J., *Sémiotique. Dictionnaire raisonné de la théorie du langage*, Paris, Hachette, 1979
4. Morris, Charles, *Signs, language and behavior*, Englewood Cliffs: Prentice Hall, 1946
5. Peirce , Charles S., *Semnificaţie şi acţiune*, Humanitas, Bucureşti, 1990
6. Rovenţa-Frumuşani, Daniela, *Semiotica discursului ştiinţific*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1995
7. Rovenţa-Frumuşani, Daniela, *Analiza Discursului, Ipoteze şi ipostaze*, Editura Tritonic, Bucureşti, 2005
8. Saussure, Ferdinand de, *Curs de lingvistică generală*, Editura Polirom, Iaşi,1998
9. Sălăgean, C.D., *Tehnologia semiconservelor şi conservelor din carne şi peşte, îndrumar de lucrări practice*, Risoprint, Cluj Napoca, 2012
10. Ţârdea, C-tin, *Chimia şi analiza vinului*, « Ion Ionescu de la Brad », Iaşi, 2007

ON TRANSLATING BIBLICAL TEXTS

Ana Catană-Spenchiu, Scientific Researcher, PhD, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: This survey focuses on the Biblical translation; this is a field of study, both theoretical and practical, which was founded on the textual tradition of the Holy Bible and the first ideas articulated by the old translators. In the first part of this paper I approached theoretically various models and theories of translation, both past and present, and I focused on identifying the fundamental principles and methods used in the Biblical translation field. The second part is an applied analysis in which I aimed at briefly exposing.

Keywords: Bible, translation, notes, borrowing, text.

1. Obiectul acestui studiu îl constituie traducerea textului biblic. În prima parte a acestei lucrări am vizat o abordare teoretică a principalelor concepţii asupra traducerii şi am identificat principiile şi metodele de traducere fundamentale în traductologia biblică. În ultima parte am vizat, pe scurt, procedeele de traducere non-literale: adaptarea, parafrazarea, interpolarea, omisiunea, precum şi procedee literale: calcul şi împrumutul lingvistic.

2. Există în opinia lui Eugene A. Nida anumite probleme specifice domeniului biblic, şi anume: diferenţa cronologică între textele actuale şi perioada realizării *Bibliei*, de altfel foarte îndepărtată în timp, diferenţa culturală între situaţia actuală şi contextul vechi al *Bibliei*, natura dovezilor documentare, care de multe ori sunt lacunare, în privinţa punctuaţiei sau a segmentării cuvintelor, problema divizării în capitole şi versete în cazul textului biblic, care de multe ori, fiind realizată în mod arbitrar, conducea la sensuri obscure, diferitele interpretări teologice, care în multe cazuri au distorsionat mesajul original (Nida, 1964: 5). Nida se opreşte, asemenea multor teoreticieni ai domeniului traducerii, asupra unor controverse specifice. Fără a avea o rezolvare parţială sau totală, două probleme par a rămâne în discuţie, care sunt redate prin opoziţia între traducerea literală vs. traducerea liberă şi prin preferinţa pentru formă (expresie) vs. conţinut. (Nida, 1964: 22).

În lucrarea consacrată lui Juan Luis Vives şi intitulată *Vives y la problema de la traducción*, Eugenio Coseriu[1] readuce în actualitate teoria acestui important cărturar şi traducător din Renaşterea spaniolă, deoarece această teorie este printre primele care nu se limitează la formularea de norme şi principii generale ale traducerii sau la justificarea unor metode de traducere, ci semnalează, formulează şi dezvoltă problematica traducerii împreună cu practica traducerii (Coseriu, 1977: 86). Cunoscutul lingvist de origine română prezintă cele trei tipuri de traducere identificate de Vives în funcţie tipologia textuală: „se trata también de tres tipos diferentes de textos, que ya de por sí exigen un tipo determinado de traducción: a) textos en los que el qué de lo dicho predomina y, por lo tanto, es también lo que importa en la traducción; b) textos en los que el *cómo* de lo dicho es especialmente importante y debe mantenerse, y c) textos en los que también el *cómo* pertenece, precisamente, al *qué* de lo

[1] Informaţiile incluse în acest articol despre teoria coseriană asupra traducerii sunt dezvoltate într-o analiză detaliată în (Ana Catană-Spenchiu) *Eugenio Coseriu şi dezvoltarea fenomenului traductologic*, în revista „Transilvania", nr. 7. Editura Centrului Cultural Interetnic Transilvania, Sibiu, 2012, pp. 87-93.

dicho y debe, por consiguiente, mantenerse al traducir, si se quiere conservar el «sentido del texto» («sensu servato») (Coseriu, 1977: 89-90). În domeniul traducerii textului biblic, Coseriu făcea observaţii asupra consideraţiilor lui Vives cu privire la procesul traducerii Sfintei Scripturi. Deoarece este un text dificil de interpretat şi în acelaşi timp important, traducătorul „no debería emitir ningún juicio personal y debería, más bien, dejar al lector la interpretación, mediante una traducción literal." (Coseriu, 1977: 98). În această direcţie, Eugene A. Nida aduce în discuţie trei factori care determină apariţia diferitelor tipuri de traducere, şi anume: natura mesajului, scopul autorului şi traducătorului, tipul de audienţă (Nida, 1964: 156). Nida discută despre trei tipuri de traducere cu aplicaţie la textul biblic, după cum urmează: traducerea literală, caracterizată de diferite grade de literalitate, care de cele mai multe ori „distorsionează faptele limbii în loc să le descopere"; traducerea ideii generale, „bazată de cele mai multe ori pe ideea generală a traducătorului" şi care „reflectă o interpretare personală", iar cel de al treilea tip de traducere este cel bazat pe echivalentul cel mai apropiat, o traducere „care reprezintă un teren de mijloc între două extreme: a traducerii literale şi a traducerii ideii generale, ... creat pentru a evita literalisme stranii, pe de o parte şi interpretări nejustificate, pe de altă parte" (Nida, 1961: 11-12).

Eugenio Coseriu constată două faze succesive ale traducerii, şi anume, o primă fază, semasiologică, care prezintă un prim moment de înţelegere a ceea ce desemnează textul original şi o fază secundară, onomasiologică, care se prezintă în cadrul propriu-zis al procesului de traducere în care traducătorul se află în situaţia de a identifica semnificaţii în limba de sosire şi care, în acelaşi timp, desemnează acelaşi lucru. Coseriu face observaţia că, dacă, pe de o parte în cazul fazei semasiologice, traducătorul interpretează textul prin înţelegerea acestuia, pe de altă parte, în faza onomasiologică, traducătorul produce textul, dar cu menţiunea că acesta are deja un conţinut stabilit (Coseriu, 1985: 223). În accepţia lui Eugene A. Nida, procedurile tehnice ale fenomenului traductologic constau în trei faze şi anume: „1. analiza limbilor respective, sursa şi receptorul; 2. studiul atent al textului limbii-sursă; şi 3. determinarea celui mai apropiat echivalent." În prima dintre aceste faze Nida consideră că traducătorul ar trebui să aibă în vedere cunoaşterea structurilor lingvistice a celor două limbi, să fie familiarizat cu sensul structurilor sintactice, zonă „în care traducătorii îşi arată slăbiciunea de cele mai multe ori", trebuie să aibă o înţelegere completă a elementelor lexicale, şi să fie sensibil şi capabil să producă un stil asemănător. Cea de a doua dintre etapele indicate de Nida prezintă mai multe faze de analiză semantică: identificarea trăsăturilor lexico–gramaticale ale unităţilor imediate, definirea contextului discursiv, a contextului comunicativ, a contextul cultural al limbii-sursă şi contextul cultural al limbii receptoare. Iar cea de a treia fază prezentată de Eugene A. Nida, cea a determinării echivalenţei, poate fi divizată în două proceduri: „descompunerea mesajului într-o structură semantică simplă, cu o explicitare a relaţiilor" şi „recompunerea mesajului în limba receptoare (...) pentru a oferi cea mai apropiată încărcătură comunicativă pentru receptorii vizaţi" (Nida, 1964: 241-245).

Pentru Vives, spunea Coseriu, există norme şi condiţii ale traducerii, însă nu există un ideal de traducere care să fie valabil în general, ci doar modalităţi de traducere, care pot fi aplicate pentru tipuri de texte distincte. Cea mai bună traducere, nu este cea mai bună ca o categorie abstractă, ci doar cea mai bună pentru un anumit tip de text. În loc de un ideal abstract se întâlneşte la Vives adecvarea concretă la traducere, întrucât, aflându-se faţă în faţă cu un text sau chiar cu un segment de text, traducătorul trebuie să decidă care este forma de traducere cea mai apropiată pentru fiecare caz (Coseriu, 1977: 100).

Coseriu consideră necesară realizarea unei distincţii între activitatea tehnică de traducere a limbilor ca sisteme de semne deja date, traducere care este numita transpunere, şi

activitatea reală a traducătorilor, numită uneori şi traducere ca artă, şi pe care preferă să o numească traducere.Dacă transpunerea este tehnica stabilirii corespondenţelor, a echivalenţelor în desemnare, între semnificaţiile limbilor diferite, traducerea, în schimb, este o activitate complexă, care în nici un fel nu constă numai în a transpune. În accepţia funcţuională coşeriană traducerea în raport cu transpunerea comportă în funcţie de caz diferite tehnici: creaţie de echivalenţe, adaptare etc (Coseriu, 1985: 234-235).

Primordial în concepţia coseriană asupra teoriei traducerii este vorbirea, văzută în mod analog acesteia cu distincţii clare şi „norme diferenţiate şi motivate de sensul finalist", ceea ce reprezintă şi noutatea perspectivei (Coseriu, 1985: 239). Astfel, în abordările sale traductologice Coseriu distinge trei niveluri de conţinut: desemnare, semnificaţie şi sens, deoarece conţinuturile limbii sunt distincte, iar conţinutul tradus trebuie în mod necesar să rămână acelaşi. Semnificaţia, în accepţia coseriană este un conţinut dat în fiecare caz pentru o anumită limbă determinată. Desemnarea este referirea la elementele extralingvistice cum ar fi fapte, stări de fapte, iar sensul este un conţinut care nu coincide cu semnificaţia şi desemnarea reprezentând un conţinut particular al unui text sau unităţi de text. Având în vedere acest ultim aspect, Coseriu consideră că traducerea constă în „a exprima acelaşi conţinut textual (= al textului) în limbi diferite" (Coseriu, 1985: 220-221). Întrucât semnificaţiile, cu puţine excepţii, nu se traduc deaorece nici nu aparţin conţinutului unui text, textul cuprinzând doar desemnări şi sensuri. Semnificaţiile sunt instrumentele limbii pentru anumite desemnări, iar limbile sunt sisteme de semnificaţie. A traduce, afirma lingvistul român, înseamnă a găsi în limba-ţintă semnificaţii pentru desemnările identificate, care pot reda întocmai acea desemnare (Coseriu, 1998: 8). Întrucât desemnările din textul-sursă şi din textul-ţintă trebuie sa rămână neschimbate sarcina traducerii constă deci în desemnarea aceluiaşi lucru prin semnificaţii principial diferite. Desemnările trebuie cunoscute cu exactitate de către traducător în textul original pentru a fi păstrate şi transpuse aceste aceste desemnări asupra semnificaţiilor celor mai potrivite ale limbii-ţintă (Coseriu, 1998: 9).

Astfel, Coseriu consideră că nu limbile se traduc, ele reprezintă un adjuvant al traducerii, iar scopul lor nefiind acela de a realiza identitatea semnificaţiilor în textele limbii-ţintă. Limba şi semnificaţiile sale „nu sunt obiectul traducerii, ci mai degrabă instrumentul său, iar scopul acesteia este de a exprima aceeaşi desemnare şi acelaşi sens cu ajutorul altor semnificaţii" (Coseriu, 2009: 314-315). Abordarea coseriană a traducerii este una integrativă, în care lingvistica textului şi teoria traducerii ar trebui să fuzioneze spre rezultate comune. Parametrii extralingvistici şi cei lingvistici trebuie înglobaţi în dimensiunea textuală, deoarece traducerea se referă la planul textelor, nu la planul limbii, după cum sublinia reputatul cercetător (Coseriu, 1985: 226).

Plecând de la distincţia coseriană care aduce în centrul discuţiei traducerea ca aparţinând vorbirii, considerăm că aceasta este un proces orientat spre text, deoarece se traduc doar textele, adică sensul şi nu cuvintele sau propoziţiile. Traducerea este un proces de transfer care necesită găsirea echivalentului optim în textul limbii-ţintă, însă cu înţelegerea sintactică, semantică şi stilistică de către traducător a textului original. Textele care au o funcţie comunicativă precisă pot fi încadrate într-o anumită tipologie, însă pentru fiecare tip de traducere există diferite principii şi metode de traducere. Discuţia privind metoda aleasă pentru a reda cât mai precis forma şi conţinutul textului-sursă, precum şi distincţia între diferitele tipuri de traducere îşi au locul în istoria traducerii la Ieronim, care aducea în discuţie metode de traducere specifice pentru fiecare text, şi anume, traducerea literală pentru *Biblie* şi traducerea sensului pentru celelalte tipuri de texte, deoarece „*absque Scripturis sanctis, ubi et verborum ordo misterium est*". În multe privinţe lucrurile nu s-au schimbat. Fiecare text este caracterizat de una sau mai multe trăsături şi avem tipuri diferite de traducere care necesită

metode de transfer diferite, dar şi criterii diferite. Natura textului-sursă este cea care determină alegerea unei strategii traductive, iar traducerea literală aparţine cu certitudine domeniului biblic. Deşi transmiterea mesajului biblic a fost întotdeauna prioritară, textul revelat a impus traducătorului respectarea ordinii cuvintelor, a sintaxei, uneori o traducere cuvânt-cu-cuvânt, aşadar o centrare a atenţiei atât pe formă, cât şi pe conţinut. Dacă o traducere îndeplineşte principiul adecvării la nivelul textului, al corectitudinii la nivelul limbii şi al coerenţei la nivelul vorbirii, se poate discuta despre o anumită identitate între textul-sursă şi textul-ţintă, chiar dacă timpul şi spaţiul sunt doar unele elemente care se intersectează. Garanţia traductibilităţii poate fi dată, în esenţă, atât de existenţa categoriilor universale ale sintaxei, semanticii, cât şi de experienţa „naturală", reală. Piedicile traducătorului se situează însă de multe ori şi la acest nivel, din cauza neînţelegerii complete a analizei textului limbii-sursă sau insuficienţelor expresive ale limbii respective. Traducătorul va lua o poziţie pe scara stilului traducerii, la un capăt situându-se traducerea literală, iar la celălalt capăt situându-se traducerea liberă. Poziţia sa pe această scară poate fi determinată de înţelegerea procesului de traducere, iar umplerea golului cultural, care de multe ori este nu numai spaţial, ci şi istoric, depinde de cunoaşterea sa lingvistică (Whang, 1999, *apud* Porter, Hess, 1999: 48-49). Un loc aparte în ştiinţa traducerii îl constituie domeniul traducerilor biblice, ramură care s-a dezvoltat pe baza studiului textului limbii-sursă şi pe observarea procedurilor de transfer în limba textului receptor. Cea mai simplă distincţie din studiile despre traducere o constituie cea între procedeele de traducere literală şi procedeele de traducere non-literală. Aceasta este o distincţie oarecum diferită de cea bine cunoscută între traducerea literală (fidelă cuvântului) şi traducerea liberă (fidelă sensului). Distincţia se aplică, de obicei, atunci când traducătorul traduce orientat spre textul-sursă, fie spre textul-ţintă, urmând ca textul tradus să fie „judecat" în funcţie de alegerea metodologică făcută de către traducător. O problemă în această dihotomie este determinată de lipsa în câmpul traducerii literale a unei distincţii care să diferenţieze traducerea literală de traducerea cuvânt-cu-cuvânt, cele două expresii putând fi considerate sinonime în anumite contexte. Această nediferenţiere este datorată traducătorului, care trece în traducere, în mod natural, graniţa de la o modalitate la alta prin deciziile luate. Wolfram Wilss consideră că a echivala conceptul de traducere cuvânt-cu-cuvânt cu cel al traducerii literale constituie „o alegere bolnavă din punctul de vedere al metodologiei", deoarece există o diferenţă nerezolvabilă între cele două procedee: traducerea cuvânt-cu-cuvânt, care include şi traducerea interliniară, care urmează structurile sintactice ale limbii-sursă, păstrând echivalenţele textului între limba sursă şi limba-ţintă; iar pe de altă parte traducerea literală care urmează regulile sistemului sintactic din limba-ţintă, păstrând de asemeni echivalenţele semantice dintre limba-sursă şi limba-ţintă (Wilss, 1982: 88-89). J. C. Catford într-o abordare lingvistică a traducerii vede în acelaşi mod relaţia între traducerea literală şi cea cuvânt-cu-cuvânt, considerând pe de o parte traducerea liberă ca fiind „unbounded", echivalenţele mişcându-se continuu pe scara traducerii, constituindu-se pe o scară mai mare decât cea a propoziţiei, iar pe de altă parte traducerea cuvânt-cu-cuvânt este legată de rangul cuvântului, dar poate include şi anumite echivalenţe la nivelul morfemelor. Traducerea literală este o mediană între acestea, poate începe de la o traducere cuvânt-cu-cuvânt, dar se poate schimba în funcţie de gramatica limbii-ţintă şi se poate transforma într-o traducere propoziţie-pentru-propoziţie (Catford, 1978: 25).

James Barr într-un studiu dedicat literalismului în traducerea biblică, discută despre existenţa diferitelor feluri în care traducătorul poate fi literal sau liber în traducere, şi acesta constituie argumentul principal pentru care autorul consideră traducerea a fi literală şi liberă în acelaşi timp, însă, în moduri diferite şi la diferite nivele. Distincţia simplă între literal şi liber este considerată a nu fi suficient de flexibilă, iar mulţi traducători vechi ai Bibliei par să

nu fi avut o politică clară sau bine definită în ceea ce priveşte redarea textului, utilizând pentru fiecare context o soluţie particulară, fie pentru o traducere liberă sau una literală. Prin urmare, tendinţa traducătorilor a fost în cea mai mare parte să nu fie consecvenţi, abordând fie o traducere mai liberă, fie una mai literală (Barr, 1979: 280). Autorul distinge între traduceri literale, care oferă o redare semantică adecvată a originalului, şi redări literale, care nu indică corect sensul din original, însă arată o relaţie apropiată cu forma originalului. Gradele de literalitate sunt observabile prin următoarele elemente diferenţiatoare: împărţirea textului în segmente; adăugarea sau sustragerea de elemente; gradul în care un termen particular din textul-ţintă este utilizat pentru a reda în toate sau în aproape toate cazurile un termen particular din original; acurateţea şi nivelul de informaţie semantică, în special în cazul metaforei şi al idiomului; indicaţiile etimologice codate ale relaţiilor formale/semantice obţinute din vocabularul limbii originale; nivelul limbii şi nivelul textului (Barr, 1979: 289-294).

Astfel, pentru cel care doreşte să călătorească în trecut, în cazul textelor vechi biblice, dar şi în cazul textelor pe care le avem în vedere, o traducere formală, bazată pe formă şi nu pe sens, fără a-l exclude însă, îi poate oferi posibilitatea cunoaşterii unei limbi, a unei evoluţii lingvistice, a contextului social, cultural, a unei civilizaţii şi a autorului textului de tradus. Cu toate acestea, imposibilitatea, în unele cazuri, de a rezolva anumite situaţii de traducere poate conduce prin literalitate la texte cu adevărat obscure, însă purtătoare de informaţii prin păstrarea formei originalului. O altă modalitate de a avea cunostinţă despre cultura şi civilizaţia textului-sursă se poate realiza prin intermediul traducătorului, care, atunci când se regăseşte într-o situaţie deosebită de traducere, poate opta fie pentru elemente paratextuale, fie pentru a păstra forma textului-sursă fară a avea în vedere sensul în mod precis, fie pentru a încerca o traducere liberă, care ar defavoriza forma ligvistică. S-ar putea spune că aparatul paratextual constituie o tehnică de compromis în traducerea biblică, deoarece limbile vernaculare, în perioadele de început ale dezvoltării lor, nu dispuneau de mijloace de exprimare adecvate exigenţelor discursive ale sferei religioase. Textele din această perioadă, fiind în majoritatea lor traduceri, conţineau deosebit de multe elemente comune cu textele originale tocmai din acest motiv.

Nu există o unică modalitate de traducere a unui text, mai ales în cazul textului biblic, deoarece Biblia conţine texte diferite din punct de vedere tipologic. Orice traducere completă reprezintă alegerea şi actualizarea uneia din multele sale posibilităţi, cu inevitabila renunţare la altele. Această diversitate de posibilităţi se datorează nu numai diferenţei la nivelul structurilor lingvistice şi culturale, ci provine din însuşi faptul că există o distanţă temporală consistentă, iar un text vechi poate să retrăiască prin traducere în două moduri diferite: cu sensul pe care îl avea la origine şi cu forma care există astăzi. Traducerea este în sine o recreare şi trebuie să posede caracteristicile coerenţei, omogenităţii stilului şi ale unităţii interne. Alegerea unei soluţii de traducere poate de multe ori să fie influenţată de natura mesajului, mai ales în cazul textelor biblice, de scopul traducătorului, care va avea întotdeauna o funcţie de reformulare, însă va alege să pună pe primul plan una dintre posibilităţile sale, dar şi de tipul de receptori (Buzzetti, 1973: 150-151).

2.1. Fenomen lingvistic important pentru constituirea vocabularului unei limbi, însă de mare utilitate şi fineţe pentru traducători, calcul este definit ca fiind „un fenomen lexical complex prin care se desemnează un important mijloc de îmbogăţire a vocabularului unei limbi, plasat la intersecţia dintre mijloacele interne şi externe de îmbogăţire a acestuia” (DŞL: 91).

Utilizat odată cu apariţia traducerilor, întâlnit mai ales în lucrările traducătorilor bilingvi, cu o importanţă deosebită la nivel lingvistic şi cultural, calcul lingvistic este, în sens

larg, un proces de traducere literală dintr-o limbă-sursă într-o limbă-ţintă a unui sens, a unui cuvânt sau a unei construcţii cu ajutorul limbii receptoare. Existenţa calculului lingvistic este strâns legată de cea a împrumutului, fenomene necesare etapei de evoluţie în care se situa limba română, după cum am punctat mai sus. Dubla esenţă a calculului ca tehnică internă de dezvoltare a vocabularului, a frazeologiei unei limbi, pe de o parte, şi elementul extern datorat sursei străine, pe de altă parte, implică şi fenomenul împrumutului, care în anumite situaţii face parte alături de calchiere în traducerea unui cuvânt sau a unei unităţi frazeologice.

Contextul (1 Paralip., 4:9) din B1795: *Şi au fost Igavis mai mărit decât fraţii săi, şi mumă-sa au chemat numele lui Igavis, zicând: „Câţi am născut cu dureare?”* prezintă expresia calchiată *i-au chemat numele lui Igavis*, după formula grecească *ekavlesen toV o!vnoma au*tou*. Structura alcătuită din forma de aorist, indicativ, diateza activă *ekavlesen* (<*kalevw* „to call to”, „to name” (*cf.* Taylor)) împreună cu substantivul *toV o!vnoma* (<*o!vnoma, -ato"* „name, class, family, person” (*cf.* Taylor)) are sensul în această secvenţă de „a pune un nume”. După cum argumenta Ioan-Florin Florescu, în concepţia semită, „a pune un nume” deţine o mai mare semnificaţie, evocând un destin simbolic în faţa comunităţii (Florescu, 2011: 113). Începând cu traducerea din Ms. 45: *Şi era mai slăvit Iavis decât fraţii lui şi maica lui i-au chemat numele lui Iavis, dzicând: „Căci eu am născut cu durêre.”* şi cu textul corespunzător din B1688: *Şi era Iavis mai slăvit decât fraţii lui, şi maica lui au chemat numele lui Iavis, zicând: Câţi am născut eu cu durêre.”*, sintagma calchiată în discuţie poate fi identificată şi în ediţiile moderne ale Bibliei, aşa cum putem constata în B1914: *Şi a fost Iagavis mai mărit decât fraţii săi, şi muma sa a chemat numele lui Igavis, zicând: am născut*

Pentru a se asigura de îndeplinirea unuia dintre obiectivele propuse în *Către cetitoriu*, şi anume de a transpune într-un mod accesibil şi transparent pentru cititori textul biblic, Samuil Micu va recurge şi la tehnica împrumutului, după cum am putut constata din analiza exemplelor anterioare, dar şi la mijloace interne de îmbogăţire a limbii. Sinonimia a reprezentat mai mult decât o simplă opţiune la nivelul traducerii din B1795. Filologul iluminist a decis utilizarea unui număr mult mai mare de sinonime decât se află în textul B1688, acestea fiind necesare pentru evitarea neclarităţilor, a repetiţiei şi pentru o transpunere din punct de vedere stilistic superioară. Relaţia de sinonimie din B1795 este prezentă nu numai la nivelul lexemelor, ci aceasta se transferă asupra unor unităţi frazeologice mai mari. Comparaţia celor două texte evidenţiază, de asemenea, intervenţia la acest nivel a cărturarului ardelean, care va înlocui termenii consideraţi învechiţi sau de o claritate redusă cu soluţii noi. Trebuie remarcat, pentru sinonimie, faptul că în unele cazuri, atunci când termenul nou necesita unele explicaţii, întrucât nu era înţeles pe deplin, Samuil Micu a optat pentru redactarea unor note care conţin sinonime sau serii sinonimice din B1688 şi din *Septuaginta* de la Franeker, oferind cititorului, în acest mod, variante secundare de traducere şi înţelegere a textului biblic.

2.2. James Barr atrăgea atenţia asupra interpolărilor şi omisiunilor în traducere, care pot modifica cantitativ prin traducere originalul, iar odată săvârşită divergenţa, se ajunge la o „pierdere a literalismului” (Barr, 1979: 303). Adăugările considerabile pot fi judecate ca fiind compoziţii libere, iar o traducere literală va exprima doar elementele lingvistice care sunt prezente în original. Versiunea se prezintă atunci ca un amestec al celor două: este pe de o parte traducere după original şi, pe de altă parte, compoziţie liberă şi comentarii. Asemenea „abateri” intervin astfel în procesul de transfer al formei şi parţial sau total în reconstrucţia sensului contextului respectiv (Barr, 1979: 303). Trebuie făcută distincţia între omisiunea nejustificată şi omisiunea ca strategie de traducere, provenită din necesităţi lingvistice. Şi opţiunea de a omite voit în textul biblic un element poate contribui însă la o alterare a sensului sau la crearea de zone obscure în traducere. Prin urmare, apar situaţii concrete după cum

urmează. O diferenţă de traducere consistentă o întâlnim în Dt., 34: 6 şi în acest caz datorată unor opţiuni de traducere distincte la nivelul textelor-sursă greceşti. Raportându-ne la aceste texte am constatat unele omisiuni şi interpolări cauzate de soluţiile adoptate de traducătorii români pentru a reda în mod adecvat sensul biblic. Astfel, B1688 traduce segmentul de text: *Şi l-au îngropat pre el în pământul Moav, aproape de casa lui Fogor* în mod fidel după textul-sursă grecesc: *KaiV e!qayan au*toVn e*n gh/' MwaVb e*ggu" oi!kou Fogor* (SEPT. VEN.). Ms. 45 prezintă o opţiune de traducere identică cu cea din B1688. Însă, Ms. 4389, prin soluţia *Şi a fost îngropat în vale, în ţara Moabului, în faţa Bet-Peorului* deţine o traducere mai apropiată de textul lui Samuil Micu: *Şi l-au îngropat pre el în vale, în pământu lui Moav, aproape de casa lui Fogor.* Se poate observa opţiunea cărturarului ardelean de a împrumuta segmentul *în pământul lui Moav* din B1688, fapt uşor de notat prin comparaţia cu versetul corespunzător din SEPT. FRANEK.: *KaiV e!qayan au*toVn e*n Gai e*ggu" oi!kou Fogor*, în care acest segment nu apare. Deşi interpolează faţă de SEPT. FRANEK. sintagma mai sus menţionată, Samuil Micu omite însă termenul *e*n Gai.* Opţiunea *în vale* este utilizată doar de Samuil Micu şi o identificăm şi în Ms. 4389, însă substantivul nu este prezent în ediţia lui Lambert Bos, reprezentând o interpolare faţă de acesta. Doar pentru comparaţie şi pentru a sublinia diferenţa la nivelul textelor greceşti vom prezenta acest verset şi din ediţia Rahlfs: *KaiV e!qayan au*toVn e*n Gai e*n gh/' MwaVb e*ggu" oi!kou Fogor,* după care deţinem, prin versiunea modernă NEC, o traducere adecvată acestei surse: *Şi l-au înmormântat în Gai, în ţinutul Moab, lângă casa lui Phogor.*

2.3. Tehnică de traducere facultativă, utilizată mai ales în traducerile biblice, glosarea a răspuns în decursul timpului necesităţilor de motivare şi exprimare a traducătorilor. O traducere însoţită de note marginale sau de subsol provenea din dorinţa de a depăşi literalitatea, făcând înţeleasă cititorilor modalitatea de expresie şi gândire precum şi tradiţia textului sacru.

Maniera complexă de editare a textului biblic din 1795 şi a aparatului critic a fost elaborată de Samuil Micu în colaborare cu revizorii numiţi de episcop, noua ediţie de la Blaj fiind înzestrată cu mai multe texte complementare cu un conţinut bogat, între care se află şi textele introductive ale *Bibliei* şi introduceri la grupuri de cărţi şi la fiecare carte în parte. Rezumatele pe capitole redactate în primă fază de către Samuil Micu, au fost corectate şi extinse, în primă fază cu un alt scris, atribuite lui Dimitrie Căian (Pavel, 2007: 108). În privinţa Vechiului Testament, ediţia Franeker prezintă un aparat critic riguros şi abundent, model perpetuat şi în traducerea lui Samuil Micu fără să atingă însă dimensiunile celui din textul-sursă.

Unele cuvinte considerate necunoscute, ca şi referentul lor, sunt explicate sau comentate pentru a preciza echivalentul din spaţiul lingvistic românesc, evitând astfel o neînţelegere şi lărgind spaţiul de cunoaştere al receptorului. Într-un număr mult mai mare decât celelalte glose, notele explicative deţin un conţinut informaţional diversificat, după cum urmează: **unităţi de măsură**: *in (b),* n. (b) *In era la jidovi o măsură* (Iş., 29:40); **pietre**: *stâlpi de parin (b),* n. (b) *Parin, piiatră din ostrovul Paros* (Est., 1:6); **plante**: *Pârga ariei (e),* n. (e): *Adecă: pârgă holdelor* (Iş., 22:29); *teascului (j),* n. (j) *Adecă: a viilor* (Iş., 22:29); *ariot (a),* n. (a) *Adecă: verdeţuri* (4Reg., 4:39); **animale**: *turme (b),* n. (b): *Turme, cirezi, ciurzi, adecă din toate dobitoacele*. (Iş., 13:12); *colunul (a),* n. (a): *Asin sălbatec* (Iov, 39:5); *unicornul (b),* n. (b): *Dobitoc cu un corn*; **alimente**: *havone (v),* n. (v) *Adecă: plăcinte* (Ier., 44:19); **vestimentaţie**: *suliţa rădicată şi zaoa (b),* n. (b) *Pieptariu de fier* (Iov., 41:16); **termeni religioşi**: *ceale zeace cuvinte (a),* n. (a) *Cuvintele legii, ceale zeace porunci* (Iş., 34:28), **explicitări ale unor nume proprii**: *acesta easte Sigor (a*), n. (a) *Valacul acesta easte cetatea carea pre vreamea lui Moisi să chema Sigor* (Fc., 14:2); **elemente ale ritualului religios**:

turnătorile (j), n. (j) *Vas cu care torni*. (Iş., 25:29); **explicitări cu tematică biblică**: n. (v) *On: soare, fiiul sau nepotul soarelui, idol întru a căruia asămănare au fost viţelul lui Ierovoam, care l-au pus în Vetil* (Os., 10:5); **explicitări pentru clarificarea conţinutului**: *între lumină şi între întunearec (b),* n. (b) *Întră lumină şi întră întunearec, adecă lumina de întunearec. Aşea şi în stih 7.* (Fc., 1:4); **explicitări de natură lingvistică**: *zi una (v),* n. (v) *În limba jidovească nu să zice întâiu, întâie, în loc de a zice întâiu să zice unul, şi în loc de întâie să zice una, precum şi aici ar trebui să zicem: zioa întâie* (Fc., 1:5).

BIBLIOGRAFIE

A. Izvoare

B1688 = *Biblia adecă Dumnezeiasca Scriptură ale cei vechi şi ale cei noao leage toate care s-au tălmăcit dupre limba elinească spre înţelegerea limbii rumâneşti cu porunca preabunului creştin şi luminatului domn Ioan Şărban Cantacuzinó Basarabă Voievodă...*, tipărită întâia oară în 1688. *Biblia 1688*, text stabilit şi îngrijire editorială de Vasile Arvinte şi Ioan Caproşu (volum întocmit de Vasile Arvinte, Ioan Caproşu, Alexandru Gafton, Laura Manea), Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 2001, vol. II (volum întocmit de Vasile Arvinte, Ioan Caproşu, Alexandru Gafton, Laura Manea, N. A. Ursu), Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 2002.

B1795 = *Biblia, adecă Dumnezeiasca Scriptură a Legii Vechi şi a ceii Noao, care s-au tălmăcit de pre limba elinească pre înţălesul limbii româneşti* (...), Blaj, 1795. *Biblia de la Blaj (1795), Ediţie jubiliară*, cu binecuvântarea Î.P.S. Lucian Mureşan, mitropolitul Bisericii Unite, coordonatorul ediţiei Ioan Chindriş, Roma, 2000.

B1914 = *Biblia, adică Dumnezeeasca Scriptură a Legii Vechi şi a celei Nouă*, tipărită în zilele majestăţii sale Carol I [...]. Ediţia Sfîntului Sinod, Bucureşti, 1914.

FRANKF. = *Th'" qeivaâ Grafh'" Palaiva", dhladhV kaiV Neva" Diaqhvkh" a&pavnta – Divinae Scripturae nempe Veteris ac Novi Testamenti omnia, Graece, a viro doctissimo recognita et emendata, variisque lectionibus aucta et illustra, Frankofurti ad Moenum, apud Andreae Wecheli haeredes*, 1597.

MLD = *Biblia de la Bucureşti (1688)*, în seria *Monumenta linguae Dacoromanorum*, Pars V, *Deuteronomium* (autorii volumului: Alexandru Andriescu, Vasile Arvinte, Ioan Caproşu, Eugenia Dima, Elsa Lüder, Paul Miron, Petru Zugun), Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 1997; Pars IX, *Paralipomenon I, Paralipomenon II* (coordonatorul volumului: Eugen Munteanu; autorii volumului: Ştefan Colceriu, Elena Dănilă, Mioara Dragomir, Ioan-Florin Florescu, Ana-Maria Gînsac, Gabriela Haja, Elsa Lüder, Maria Moruz, Eugen Munteanu, Sabina Rotenştein, Mădălina Ungureanu), Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 2011.

SEPT. FRANEK. = *H PALAIA DIAQHKH KATA TOUS EBDOMHKONTA. VETUS TESTAMENTUM EX VERSIONE SEPTUAGINTA INERPRETUM. Secundum exemplar Vaticanum Romae editum, accuratissime denuo recognitum, una cum scholiis ejusdem editionis, variis manuscriptorum codicum veterumque exemplarium lectionibus, nec non fragmentis versionum Aquilae, Symachi Theodothionis. Summa cura edidit Lambertus Bos, L. Gr. in Acad. Franeq. Professor. Franequerae. Excudit Francisus Halma, Illustr. Frisiae Ord. atque eorundem Academiae typogr. ordinar. MDCCIX.*

SEPT. NEC. = Cristian Bădiliţă, Francisca Băltăceanu et alii (coord.), *Septuaginta,* vol. I, *Geneza. Exodul. Leviticul. Numerii. Deuteronomul*, Editura Polirom, Bucureşti, 2004.

SEPT. VEN. = *Septuaginta (H Qeiva Grafhv Pallaiav" καιV Νεαν" Διαqηνκης A@παντα – Divina Scriptura nempe Veteris ac Novi Testamenti Omnia)*, Veneţia, 1687.

B. Dicţionare şi gramatici

DŞL, 2001 = (coord.) Angela Bidu-Vrăncianu, Cristina Călăraşu, Liliana, Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaş, Gabriela Pană Dindelegan, *Dicţionar de ştiinţe ale limbii*, Editura Nemira, Bucureşti, 2001.

Taylor = Bernard A. Taylor, *Analytical lexicon to the Septuagint*, Expanded Edition, with Word Definitions by J. Lust, E. Eynikel, and K. Hauspie, Hendrickson Publishers, Deutsche Bibelgeselleschaft United Bible Societies, Stuttgart, Germany, 2003.

C. Literatură de specialitate

Barr, James, 1979, *The Typology of Literalism in ancient biblical translations*, Vandenhoeck & Ruprecht in Göttingen, 1979, în seria *Nachrichten der Akademie der Wissenschften* in Göttingen aus dem Jahre 1979, Philologisch-Historische Klasse, Göttingen. Vandenhoeck & Ruprecht.

Buzzetti, Carlo, 1973, *La parola tradotta. Aspetti linguistici, ermeneutici e teologici della traduzione della sacra scrittura*, Morcelliana, Brescia.

Catford, J. C., 1978, *A Linguistic Theory of Translation, An Essay in Applied Linguistics,* First published 1965, Oxford University Press, Oxford.

Coseriu, Eugenio, 1998, *Relaţia dintre lingvistica contrastivă şi traducere/ The Relation between Translation and Contrastive Linguistic*. În *Analele Ştiinţifice ale Universităţii „Alexandru Ioan Cuza" din Iaşi* (Serie Nouă), Secţiunea Limbi şi literaturi străine, Tomul I, 1998, Editura Universităţii „Al. I. Cuza" din Iaşi, pp. 5-20. Traducere de Casia Cujbă. Textul original: *Kontrastive Linguistik und und Übersetzung: ihr Verhältnis zueinander*. În „*Akten des Internationalen Kolloquiums*", Trier/ Saarbrücken, 25-30.9. 1978, Wilhelm Fink Verlag München, 1981, pp. 183-199.

Coseriu, Eugenio, 1977, *Vives y la problema de la traducción,* în *Tradición y novedad en la ciencia del lenguaje. Estudios de historia de la lingüística,* Los estudios I, II, III, V, VIII y IX han sido traducidos den alemán por Marcos Martinez Hernándes. (...) Todas las traducionnes han sido revisadas por el autor especialmente para esta edición, Biblioteca Románica Hispánica, Editorial Gredos, Madrid.

Coseriu, Eugenio, 1985, *Lo erróneo y lo acertado en la teoría de la traducción* în *El hombre y su lenguaje*, Editorial Gredos, primera editión, diciembre de 1977, reimpresión, marzo de 1985, Los estudios I, II, VIII, X y XI han sido traducidos del alemán, y el estudio n. VI del francés, por Marcos Martínez Hernández. Las traducciones han sido revisadas por el autor espicialmente para esta editión, Madrid.

Coşeriu, Eugeniu, 2009, *Omul şi limbajul său. Studii de filozofie a limbajului, teorie a limbii şi lingvistică generală*, antologie, argument şi note de Dorel Fînaru, traducere de Eugenia Bojoga, Dumitru Irimia, Eugen Munteanu *et alii*, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi.

Florescu, Ioan-Florin, 2011, *Comentarii la cartea Paralipomena, I*, în *Monumenta Linguae Dacoromanorum, Biblia 1688*, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, pp. 243-288.

Nida, Eugene A., 1961, *Bible Translating, An Analysis of Principles and Procedures, with Special Reference to Aboriginal Languages*, First Edition 1961, United Bible Societies, London.

Nida, Eugene A., 1964, *Toward a Science of Translating, With special Reference to Principles and procedures involved in Bible Translating*, Leiden, E. J. Brik.

Pavel, Eugen, 2007, *Între filologie şi bibliofilie*, Biblioteca Apostrof, Cluj.

Porter, E. Stanley, Hess, S. Richard (coord.), 1999, *Translating the Bible. Problems and Prospects*, Sheffield Academic Press, England.

Rizescu, I., 1958, *Contribuţii la studiul calcului lingvistic,* în „*Materiale şi cercetări lingvistice”*, VI, Editura Academiei Republicii Populare Române, Bucureşti, pp. 5-53.

Wilss, Wolfram, 1982, *The Science of Translation. Problems and Methods*, Aus dem Deutschen übersetzt von Wolfram Wilss, Stuttgart, 1977, Gunter Narr Verlag, Tübingen

.

CONTEXTUALIZING THE TRANSLATION STUDIES DISCOURSE IN COMMUNIST ROMANIA

Ana-Magdalena Petraru, Postdoc Researcher POSDRU/159/1.5/S/140863, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: This paper deals with the Romanian discourse on translation during the communist period and its relation to Translation Studies (TS) as established discipline. Thus, we will particularly refer to the English and French approaches to TS as highlighted by Romanian critics and translators in their studies that enjoyed book-length treatment (e.g.: Leon Levițchi´s Indrumar pentru traducătorii din limba engleză în limba română/ A Manual for English Translators, Gelu Ionescu´s Orizontul Traducerii/ The Horizon of Translation or Ioan Kohn's Virtuțile compensatorii ale limbii române în traducere/ Compensatory Virtues of Romanian in Translation). We will also contextualize Romanian translation norms as outlined during the communist years and see whether the discourse was marked by the ideology of the time or not.

Keywords: *translation history, Translation Studies discourse, communist Romania, translation norms, Marxist ideology.*

Introduction

Even though reflections on translation have been published since early times by authors and translators such as Martin Luther (1530), Etienne Dolet (1540), John Dryden (1680), Alexander Tytler (1792), or Friederich Schleiermacher (1813), to name but a few, translation theory has only started to develop since the beginning of the 20th century (*cf.* Walter Benjamin's 1925 *The Task of the Translator*) and the rise of Translation Studies (TS) occurred along with the publishing of Eugene A. Nida's seminal *Towards a Science of Translating* (1964). The name of the discipline was given almost a decade later by a Low Countries Group scholar, James Holmes in a paper presented at a conference on applied linguistics in Copenhagen, i.e. "The Name and Nature of Translation Studies" (1972). Known as *traductologie* in French and *ubersetzungwissenscraft* in German, the discipline of TS is perhaps best rendered by *traductologie* in Romanian (Dimitriu, 2002: 9, *passim*). Its interdisciplinary character lies in its influences: primarily drawing either on linguistics or literature, later on it came to encompass pragmatics, semantics and even sociology. Thus, there are several 'turns' that the discipline has taken since it emerged, the cultural and empirical ones included (*cf.* Mary Snell Hornby's *The Turns of Translation Studies*, 2006). The latest turn acknowledged by literature is the sociological one (*cf.* Michaela Wolf's *Constructing a Sociology of Translation*, 2007).

In Romania, reflections on translation have also come out since the first translations were carried out in our country (Deacon Coresi's 1559 *The Christian Inquiry*, Simion Ștefan's 1648 version of the New Testament or the first complete translation of the Bible in 1688, not to mention Dosoftei's extremely influential translation from David's *Psalms* published in 1673). However, it is with the 19th century disputes between great literary figures such as Mihail Kogălniceanu who rejected translations based on the fact that they destroyed the

specificity of a language and culture and Heliade Rădulescu who supported them for contributing to a nation's progress that the Romanian discourse on translation started to take shape. The situation of translations and translators up to the second half of the 19th century is most accurately outlined by Cornea (1966: 38-77) who pinpoints the role of (free, indirect) translations in the Romanian culture and language, still young at the time and in need of setting its orthographic norms.

During the inter-war and World War Two Romania, critics deplore the state of translations in times ruled by private publishing houses with no coherent selection and translation policies, guided by commercial criteria and leaving canonical works aside. Moreover, translators are criticised for their poor job, some critics going as far as militating for the right to claim damages for mutilated translated works (Călin Alex, cited in Lăcătușu, 2000: 63-83). However, the communist years mark a shift of perspective with respect to translations and the translator's status due to: the foundation of state publishing houses with coherent translation policies (e.g. Univers, Minerva, Albatros, etc.); the rise of professional translators, great philologists and professors of foreign languages (e.g.: Leon Levițchi, Dan Duțescu, Antoaneta Ralian, Frida Papadache, Mircea Ivănescu, Petre Solomon, Ion Frunzetti, Irina Mavrodin, etc.) and periodicals dealing with translations (*România literară/ Literary Romania*, *Secolul XX/ The 20th Century*) in an era in which the concept of 'world literature' was coined (Dimitriu, 2000: 185-186, *passim*).

The Translation Studies Discourse during the Communist Years – Context and Influences

Since the first English-Romanian dictionary came out in 1945-1946 and the Dubrovnik Translator's Charter was established in 1963, communist translators had more resources available and recommendations to follow than their counterparts in the previous historical periods. Approved by the Congress at Dubrovnik in 1963, and amended in Oslo on July 9, 1994, the Charter stipulated that translation should be viewed as "an intellectual activity" having as object "the transfer of literary, scientific and technical texts from one language into another" and imposing on those who practice it "specific obligations inherent in its very nature" [S1]. Moreover, the translator alone is responsible for the translation, "whatever the character of the relationship of contract which binds him/her to the user"; the translator shall only give to the text those interpretations he/she approves and refuse others which would contravene the obligations of his/her profession. The Charter also advocated that "every translation shall be faithful and render exactly the idea and form of the original – this fidelity constituting both a moral and legal obligation for the translator." (*ibidem*) This is in keeping with the problem of fidelity of translation, an older topic that lies at the core of the traditional translation discourse even before the emergence of Translation Studies as a distinct discipline. Fidelity is either to the 'spirit' or to the 'letter', the fundamental alternatives being 'word for word' or 'meaning for meaning' (St. Jerome, cited in Dimitriu, 2002: 22) in a translation that can be either faithful or unfaithful. More recent trends in TS have centered on dichotomies referring to the translator's devotion to the Source or Target: structure/ meaning-oriented translations, retrospective/ prospective, author-centred/ reader-centred, SL oriented/ TL oriented, source culture (SC) oriented/ target culture (TC) oriented, semantic/ communicative translations, etc. The Charter further clarifies the concept of faithfulness in translation which should not be mistaken with that of literalness, "the fidelity of a translation not excluding an adaptation to make the form, the atmosphere and deeper meaning of the

work felt in another language and country" (*ibidem*), a precept directly related to the issue of domestication versus foreignizing and the translator's (in)visibility in Venuti.

With respect to the Romanian discourse on translation, Leon Levițchi's view on faithfulness is the most illustrative in this sense; the Romanian philologist argued that to translate was to render, as faithfully as possible, the content of ideas, the logical and emotional structure of the original SL into the TL so that the general effect on the reader should be that of an original, not a translation (1975: 8). His guidelines refer to denotation (and the use of monolingual and bilingual dictionaries), vocabulary (homonymy, polysemy, false friends, etc.), grammar (anaphora and cataphora, verbs, sequence of tenses), figures of speech (allegory, allusion, ambiguity, ellipsis, pun, etc.), stress, intonation, repetition, rhyme, modality, connotation, coherence and style. The importance of parallel texts is also acknowledged and his bibliography on translation contains both Western (Benjamin Walter, Catford, Cartledge, Savory) and Eastern criticism (Fedorov and Aristov).

Mainly drawing on *Rezeptionsästhetik* and Jauss's horizon of expectation for his theory of translation, in his *Orizontul traducerii/ The Horizon of Translation* published in 1981 and reedited in 2004, Ionescu makes an overview of the translations into Romanian from the beginning to present time; he also brings into play the issue of faithfulness which has become a cliché, considering it a 'false obsession', irrespective of its appurtenance to the 'spirit' or the 'letter' of a language. This is because a literary work should be regarded as a system in which these so-called 'spirit' and 'letter' cannot be dissociated. It is also a matter of loss and gain in translation, sometimes of compensation (as the spirit could be better expressed by the letter), of meaning and nuances, called by the Romanian critic, *a migration of accents* which are often betraying in letter, yet faithful in spirit (2004: 25).

While pleading for the necessity of new translations from a historical period to another, Ionescu (2004: 22-24) brings into play opinions of reputed English and French Translation Studies scholars to support his arguments. Thus, Nida's view on translation as 'operation', and not 'conclusion' consisting in the search of 'the closest natural equivalent of the SL message' makes the Romanian critic reflect on the meaning of what is 'natural', particularly in the case of literary translation. Opposites such as substance-form, signifier-signified, expression-content, system-text, and paradigmatic-syntagmatic are usually debated on and, in Ionescu's opinion (*ibidem*) rather prevent than help solving the theoretical problem of translation. Translation Studies scholars (and especially French ones such as Georges Mounin or Edmond Cary) do not seem to have reached a consensus on the translation of literature and its inclusion within the arresting dichotomy between art and science. The solutions they provide are unsatisfactory, (literary) translation being an art founded on science, on philological and linguistic practice (Mounin) and a literary work, not a linguistic operation (Cary). However, Ionescu admits that the international viewpoints expressed in his work are far from exhaustive and theoretical considerations on translation such as Walter Benjamin's, Octavio Paz's, Jini Levy's or Ortega y Gasset's would have deserved to be reviewed, not to mention more recent ones belonging to H. Meschonnic or George Steiner that the Romanian critic was unable to procure during communist Romania when the first edition of his book was published.

Ioan Kohn's *Virtuțile compensatorii ale limbii române în traducere/ Compensatory Virtues of Romanian in Translation* (1983) is innovative for the Romanian discourse on translation, in general and the communist period, in particular since, as outlined in our previous research (Petraru, 2014: 1163), the book praises the virtues of the target language in translation. This is against the background of endless translators' complaints about the impossibility of maintaining the effect of the source culture and language in translation which

is usually considered to be less expressive than the SL. The Romanian critic finds support in the concept of equivalence in TS, drawing on two principles, the *translatability* of the general (referential) sense of the message and the *compensation* of stylistic values, both destined to ensure the endurance of a literary work and its aesthetic value in a different literary space.

Admittedly drawing on Marxist linguistics and translation practice to rise against the main orientations in TS that deny the legitimacy of the translation process, in the first three chapters of his study (preliminaries, linguistic and aesthetic problems of translation), Kohn makes an overview of the theories in TS, a field that was scarcely researched at the time. Starting from acknowledging the appurtenance to an era of translation in which we all live (*apud* Pierre-François Caillé, the founder of *Babel*, one of the most important TS reviews worldwide) since more translated literature than original one was read in the 70s and probably still is today, Kohn (1983: 12-15) brings into play opinions of reputed Western linguists (Nida's views on the science of translating, Hjelmslev's *glossematics*, Harris's *distributionism*, Bloomfield's *behaviourism* and the neo-humboldtian approaches of Whorf, Sapir or Cassirer). Moreover, in the line of Marxist thought, and probably as a tribute to the new regime, the Romanian scholar makes reference to Soviet views on translation such as A.V. Fedorov's that assesses its linguistic primacy. It is also important to mention that *Tratatul de lingvistică generală al RSR/ SRR's Treaty of General Linguistics* was cited with its three subchapters on the field. i.e. idiom equivalence, the possibility of translation and machine translation drafted by I. Preoteasa. Among other Romanian critics (and translators) that discussed the phenomenon of translation, Kohn quotes Paul Miclău who translated Blaga into French and discussed the issue of translating poetry from a semiotic perspective, his considerations not going beyond the role of translation and its implications as a cultural fact (*ibidem*). Mounin and Steiner are invoked when dealing with the controversy of translation as art or science, the complementarity of the two being emphasized when defining it. Popular dichotomies in TS such as the ones mentioned above by other Romanian scholars in the field are listed, Kohn's added value consisting in *prospective* vs. *retrospective* and *receptive* vs. *adaptive* renderings (Ro: 'tălmăciri') of the original in translation (1973: 18).

To support the compensatory values of Romanian as target language in translation, Kohn brings forth as evidence the expressivity of sound groups in Romanian (perhaps best rendered by Eminescu's poetry in original, yet also present in Al. Philippide's translations from Goethe's poetry or Șerban Bascovici's from Baudelaire). The compensatory efficiency of Romanian lexical items such as 'dor', 'cuvânt' and 'duh' originally considered to be untranslatable is not unique; French or English counterparts could be provided, i.e. *charme* or *esprit* and *gentleman* or *understatement*, respectively. Finally, the suggestive and compensatory power of rhyme in the translation of poetry is illustrated (starting from Romanian folklore and ending with excerpts of translations from Mallarmé or Petöfi). Furthermore, translation is deemed to certify and reveal what is creative in the translator's personality, some translators being suited for particular genres or texts (e.g.: Blaga's preference for Hamlet, not Macbeth, or Goethe, instead of Shakespeare, 1973: 178). When tackling style and personality in translation, Kohn (1973: 182) draws on Leo Spitzer and genetic criticism in stylistics to discuss the functions of metaphor in Octavian Goga (who translated from Petöfi, Ady and Madach), and revelatory untranslatability (Goga's poetry in Hungarian, to name but a few TS aspects.

Translation Norms in Communist Romania

Coined by the Israeli scholar Gideon Toury in the 1970s, the notion of 'norm' refers to "regularities of translation behaviour within a specific sociocultural situation" (Toury 1978,

quoted by Baker and Saldanha, 2009: 372). Extremely influential in the subfield of written translation, norms are in-between competence, i.e. "the level of description which allows the theorist to list the inventory of options that are available to translators in a given context" and performance, namely "the subset of options that translators actually select in real life" (*ibidem*). Divided into initial, preliminary and operational norms (Toury, 1978), product or process norms, on the one hand and expectancy norms and professional norms, on the other hand (Chesterman, 1997), norms can also be regarded as conventions (be they constitutive or regulative as outlined by Nord, 1991) and even reach the status of laws (of growing standardization and interference, Toury, 1995) (*cf.* Dimitriu, 2006: 48-59).

With respect to the Romanian discourse on translation and its relation to norms, during the communist period, the issue was tackled by Romanian critics without acknowledging it as such. Thus, the English scholar Savory (1957: 49) is mentioned by Kohn (1973: 19-20) with his principles which could be also regarded as norms in TS; moreover, they reflect two main attitudes towards what can be called a 'method' of translating: the 'documentary', 'literal', 'exact', source-oriented ones vs. 'adaptation' and exoticising (Ro: 'împământenire'):

"1. A translation must give the words of the original
2. A translation must give the ideas of the original.
3. A translation should read like an original work.
4. A translation should read like a translation.
5. A translation should reflect the style of the original.
6. A translation should possess the style of the translator.
7. A translation should read as a contemporary of the original.
8. A translation should read as a contemporary of the translator.
9. A translation may add to or omit from the original.
10. A translation may never add to or omit from the original.
11. A translation of verse should be in prose.
12. A translation of verse should be in verse." (Savory, 1957: 49)

As discussed in our previous research (Petraru, 2004: 1162-1163), the proceedings of the National Colloquium on Translation and World Literature (1981), a unique document that reflects writers', critics' and translators' opinion on the matter also contains instances of (prescriptive) norms. Slightly marked by Marxist grids, since the importance of translation and its superiority as compared to the previous historical periods are emphasized and the communist regime is given credit for it, the Romanian discourse of translation and its relation to norms in the proceedings is best shown by the a series of 'rules' which any 'honest' translator should obey, namely:

1) translations should be 'complete' (he gave the instance of the critical Romanian edition of Shakespeare's works which was not supposed to be a 'family' edition in the Bowdlerian acception);

2) translations should be direct, i.e. carried out from the original source language (indirect translations are accepted as auxiliary material);

3) prose should be translated by prose and verse by verse and prosodic forms should be preserved (no more than 5% of additional verses are accepted);

4) the translator should not overstrain or understrain the readers (omission is particularly forbidden);

5) the end product of the translation process should not read as a translation, but as an original (no language violations are accepted);

6) translations should have in view their readers just like the author who addresses his. hers; therefore, translators should be as 'communicative' and 'connotative' as possible.

7) there should be certain 'affinities' between the translator and the work s(he) has chosen to translate (1981: 54-55).

Conclusions

In our paper, we showed that the Translation Studies discourse in our country widely acknowledged the importance of translations for a country's culture, in general and the Romanian one, in particular, except for 19th century disputes (i.e. Mihail Kogălniceanu vs. Heliade Rădulescu). Slightly influenced by Marxist grids (as can be seen from Kohn's *Virtuțile compensatorii ale limbii române în traducere/ Compensatory Virtues of Romanian in Translation* or the proceedings of the National Colloquium on Translation and World Literature), the TS discourse during the communist period draws on both Western (English: Catford, Nida, Savory and French: Mounin, Cary, to name but a few) and Eastern influences (Fedorov, Aristov, etc.). Last but not least, translation norms in Romania during communism as outlined by TS scholars are prescriptive in nature.

Bibliography

Baker, Mona and Saldanha, Gabriela (2009) *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*, New York: Routledge.

Cornea, Paul (1966) "Traduceri și traducători în prima jumătate a secolului al XIX-lea", *De la Alecsandrescu la Eminescu*, București: Editura pentru literatură, p. 38-77.

Dimitriu, Rodica (2006) *The Cultural Turn in Translation Studies*, Iași: Institutul European.

Dimitriu, Rodica (2002) *Theories and Practice of Translation*, Iasi: Institutul European.

Dimitriu, Rodica (2000) "Translation Policies in Pre-Communist and Communist Romania. The Case of Aldous Huxley", *Across Languages and Cultures* 1(2), pp. 179-192.

Ionescu, Gelu (2004) *Orizontul traducerii*, București: Univers.

Kohn, Ioan (1983) *Virtuțile compensatorii ale limbii române în traducere*, Timișoara: Facla.

Lăcătuşu, Tamara (2000) *Cultură şi comunicare. Raporturi literare româno-britanice, 1900 – 1950*, Iași: Junimea.

Levițchi, Leon (1975) *Îndrumar pentru traducătorii din limba engleză în limba română*, București: Editura Științifică și Enciclopedică.

Petraru, Ana-Magdalena (2014) "Translators and Translation in Romanian Culture and Society", *SGEM Conference on Psychology & Psychiatry, Sociology & Healthcare, Education. Conference Proceedings volume II, Sociology & Healthcare*, Sofia: STEF92 Technology Ltd, pp. 1157-1164.

Savory, Theodore Horace (1957) *The Art of Translation*, London: Jonathan Cape Ltd.

_____ "Colocviul național de traduceri și literatură universală. Stenograma lucrărilor." (1981) *Viața Românească*, număr special, XXXIV.

_____ *The Translator's Charter*, approved by the Congress at Dubrovnik in 1963, and amended in Oslo on July 9, 1994 <http://www.fit-ift.org/en/charter.php> [S1]

Acknowledgements: This work was supported by the strategic grant POSDRU/159/1.5/S/140863, Project ID 140863 (2014), co-financed by the European

Social Fund within the Sectorial Operational Program Human Resources Development 2007 – 2013.

ANGLICISMS IN THE ROMANIAN NAVAL ARCHITECTURE TEXTS

Anca Trișcă (Ionescu), PhD Student, University of Galati

Abstract : The Romanian naval architects' access to English sources (books, courses, work experience) as well as Romania's openness to multicultural companies that demand a common language are key factors which allowed anglicisms to play an important part in the naval architecture language.
The present paper aims at identifying the most common English words encountered in Romanian naval architecture textbooks and their possible equivalents, if any.
The Romanian naval architects' tendency to keep the original form of the English element or the adaptation of the English word to the phonetic, orthographic and morphological characteristics of Romanian is also illustrated in this paper.
The data collected and analyzed in this paper can be used to predict a pattern followed by Romanian naval architects when dealing with English words from their field.

Keywords: anglicisms, loan translation, adaptation, loan word.

Introduction

Languages, as Bogaards argues, are "alive" (2008: 97). They are a way of communicating in a linguistic community which is always in evolution and which continually needs to adapt itself to the communicative needs of its speaker.

English has become a global language and is the lingua franca of the world at present (Seidlhofer 2001: 133). This influence is mainly due to two important factors: British imperialism and the USA gaining worldwide power following World War II with its strong economic and cultural influence (Britannica Concise Encyclopedia on-line).

In the naval architecture field, the transfer of anglicisms can firstly be accounted for by the scientists' extensive reading of English written naval architecture literature, especially after 1990, when they had free access to information written in the new global language, English. English has likewise emerged as the main language of international meetings of specialists, in shipyards all over the world and in international scientific exchanges.

English elements were also enriched by other languages, i.e. Old Norse, Danish, and Swedish: *ballast, wreck*; Dutch: *buoy, hull, knot, yacht.* A few examples recorded in our corpus will show the character of such contacts and the degree of adaptation of the English loan-words. The following examples are used on a daily basis by naval architects in any Romanian shipbuilding company or shipyard: *ferry, cointainer, deadweight, forepeak, radar*, RO-RO, e.s.o.

The term anglicism was defined by Görlach and Filipovic.
Görlach (2002:1) defines *anglicisms* as:

"An anglicism is a word or idiom that is recognizably English in its form (spelling, pronunciation, morphology, or at least one of the three), but is accepted as an item in the vocabulary of the receptor language."

Görlacht 's definition is extened by Filipovic (2000: 206) into:

"any word borrowed from English language denoting an object or a concept which is at the moment of borrowing an integral part of English culture and civilization; it need not be of English origin, but it must have been adapted to the linguistic system of English and integrated into the vocabulary of English."

Types of Anglicisms and loanwords

Starting from a classification made by Forest and Boudreau (1999: IX), we found in our corpus the following types of anglicisms :

• Semantic Anglicism: It is a word used in language where the original meaning has been kept. For example, *flotability, stability* and *maneuvrability* have kept their English meaning in Romanian.

• Lexical Anglicism: It is a word or an expression that have been borrowed either exactly as it is in English or with some minor readjustments. Our corpus shows a prevalence for lexical anglicism, such as : *portcontainer, tanc, radar, ferry, RO-RO, offshore, yacht*.

• Syntactic Anglicism: It is the "calque" of an English construction. The corpus provides us the some examples : *shelter-deck* (punte de adăpost), *detail design* (proiectul de detaliu), *The Salvage Association* (Asociația de salvare), *pivoting point* (punctul de pivotare), *centre of lateral resistance* (centrul rezistenței laterale).

• Phonetic and Graphical Anglicism: It is when the pronunciation is borrowed. We have found the following examples : *cargoplan, shelter-deck, offshore, ferry, lash, deadweight, jack-up, block* and *bulkcarrier*.

We should also mention some changes in spelling, like : *block- bloc, knot- nod, maintenance- mentenanța.*

After classifying the anglicisms, we should turn out attention to loan translation *(lifting equipment- echipament de ridicare, coeficientul de bloc- block coefficient, bordul liber de vara- summer freeboard,* curge*re turbulentă- turbulent flow, curba de lansare- launching curves, cocoașa prismatică- prismatic hump, randament rotativ relativ- relative rotative efficiency, putere efectivă- effective power, oscilație forțată- forced oscillation, punct neutru- neutral point*). Loan translation frequently used by Romanian textbook authors since it kept the Romanian pattern and it provided a Romanian equivalent to the English term. This tendency was specific to the naval architecture literature before 1990. After the '90s, there is a clear preference towards calques.

Corpus

We have studied texbooks written by proffesors teaching Naval Architecture at the Naval Architecture Faculty (University of Galati).

After alayzing the corpus, we a first conclusion can be drawn.There is a certain tendency to present the Romanian terms, give the English counterpart between brackets and then to use only the English terms:

"**Capacitatea de încărcare** (**deadweight**) reprezintă greutatea totală ce poate fi ambarcată pe o navă (marfă, pasageri, echipaj, combustibili şi lubrefianţi, apă, balast, echipament, materiale de întreţinere etc.) până la pescajul maxim admis.

Aşa cum s-a amintit anterior pentru a se specifica că această unitate se referă la capacitatea de încărcare, ea se numeşte **tonă deadweight** (tdw)."

Method

In order to discover the most frequent anglicisms in naval architecture texts, we have studied the English words present in Romanian textbooks and counted their occurrence. Moreover, we have divided the anglicisms into several types, inspired by Forest and Boudreau (1999), as mentioned above.

Results

The present study shows a certain preference for loan translation as source of anglicisms. However, the presence of different types of anglicisms in Romanian naval architecture texts is the proof that this scientific field borrows, adapts or translate words in order to provide the necessary knowledge to those who need it (naval architects, students, workers in the field).

Table 1 shows the most frequent anglicisms encountered in Romanian textbooks strating from the most frequent and ending with the rarest anglicisms.

Table 1. Anglicism in Naval Architecture Texts

Anglicisms	Examples
portcontainer	Dezvoltarea navelor **portcontainer** este legată de dezvoltarea unor porturi sau terminale speciale prevăzute cu căi rutiere sau căi ferate care să tranziteze containerele spre interiorul uscatului.[1] Nava poate face parte dintr-un sistem integrat de transport (exemplul navelor **port container).**[2]
deadweight	Ca exemplu o nava portcontainer este caracterizata de numarul de containere pe care il transporta si de **deadweight.** Pentru o nava de pasageri **deadweightul** nu este important și sugestiv dar numărul de pasageri transportat este.[3] **Capacitatea de încărcare (deadweight)** reprezintă greutatea totală ce poate fi ambarcată pe o navă (marfă, pasageri, echipaj, combustibili şi lubrefianţi, apă, balast, echipament, materiale de întreţinere etc.) până la pescajul maxim admis. Aşa cum s-a amintit anterior pentru a se specifica că această unitate se referă la capacitatea de încărcare, ea se numeşte **tonă deadweight (tdw).**[4] **Deadweight.** Pentru a caracteriza capacitatea de transport a navei sunt utilizate alte două marimi : **deadweightul** și tonajul. **Deadweightul** este diferenta intre deplasamentul de plina incarcatura la bordul liber minim posibil și **deadweightul** ușor sau deplasamentul ușor[5]
lash	**nave port-containere** (pentru transportul containerelor), **nave lash** (pentru transportul barjelor), **RO-RO** (pentru transportul de vehicule auto), **ferry-boat** (pentru transportul mijloacelor de transport feroviare)[6]
ferry-boat	**nave port-containere** (pentru transportul containerelor), **nave lash** (pentru transportul barjelor), **RO-RO** (pentru transportul de vehicule auto), **ferry-boat** (pentru transportul mijloacelor de transport feroviare)[7]
O.B.O.	O largă utilizare o au navele **O.B.O.** (**ore-bulk-oil carrier**) care în aceiaşi cursă

[1] Obreja, et al. (2004)
[2] Idem
[3] idem
[4] Idem
[5] idem
[6] idem
[7] idem

	transportã atât mãrfuri uscate în vrac cât şi produse lichide.[8]
Shelter-deck	În vederea reducerii taxelor plãtite de navã au fost construite nave de tip "**shelter-deck**" sau cu **punte de adãpost.**[9] De exemplu dacã deschiderile de la puntea a doua sunt închise etanş iar cele de la puntea principalã nu, nava se aflã în situaţia de "**shelter-deck** deschis"; în acest caz tonajul net se mãsoarã sub puntea a doua care fiind evident mai mic conduce la plata unor taxe mai mici.[10] În aceastã situaţie în spaţiile dintre cele douã punţi (în "coridor") se pot ambarca mãrfuri uşoare, cu volum mare, de genul celor care, de regulã, se ambarcã pe puntea navei, în aşa fel încât sã nu se depãşeascã liniile de încãrcare corespunzãtoare situaţiei de exploatare de tip **shelter-deck** deschis. Dacã mãrfurile transportate nu se pretează unui astfel de transport, atunci nava va naviga în situaţia "**shelter-deck** închis", taxele fiind percepute la tonajul net maxim, ca pentru o navã cu o singurã punte etanşã.[11]
cargoplan	Calculele se executã tabelar şi vor fi ilustrate cu ocazia stabilirii **cargoplanului** navei şi efectuãrii calculelor de asietã şi stabilitate.[12]
flotability	**Flotabilitatea** reprezintã proprietatea navei de a pluti, în condiţii de exploatare normale; unei anumite stări de flotabilitate a navei îi corespunde un pescaj determinat.[13]
stability	**Stabilitatea** este proprietatea navei de a se opune acţiunii forţelor exterioare care tind sã o încline şi de a reveni la poziţia iniţialã dupã încetarea acţiunii acestor forţe.[14]
maneuvrability	**Manevrabilitatea** este calitatea navei de a-şi pãstra direcţia mişcării (stabilitatea de drum) sau de a-şi schimba direcţia (giraţia).[15]
knot	Viteza de marş a navelor maritime se mãsoarã în **noduri** (1 Nd = 1 Mm/h = 1852 m/h = 0,514 m/s)[16]
offshore	De mai bine de jumătate de secol, arhitecţii navali au fost implicati în ingineria **"offshore"** pentru exploatarea şi productia de petrol şi gaze din subsolul marin.[17]
jack-up	Au fost proiectate platforme semisubmersibile sau de tip **jack-up**.
seakeeping	Mijloace ca posibilitatea prognozării comportării în **mare reală (seakeeping)** şi a calculului rezistenţei corpului măresc gradul de incredere.[18] Arhitectul naval va alege astfel formele pentru a asigura caracteristici de **seakeeping** cât mai bune. Dacă este necesar, va utiliza stabilizatoare de ruliu.[19] Se pot utiliza rapoarte între dimensiuni care totuși pot fi modificate pentru a obține caracteristicile de propulsie , de **seakeeping** și manevrabilitate dorite.[20]
maintenance	Planul de **mentenanță** presupune si cunoasterea timpului mediu de reparare (MTR) a fiecarui echipament.[21] **Mentenanța** mai este influentata de modul de conectare a echipamentelor.[22]

[8] Popovici (1991)
[9] idem
[10] idem
[11] idem
[12] Bidoae (1985)
[13] idem
[14] idem
[15] idem
[16] idem
[17] Obreja, et. al (2005)
[18] idem
[19] idem
[20] idem
[21] Popovici (1991)

detail design	**Proiectul de detaliu** poate fi elaborat complet in funcție de tehnologiile și procedurile șantierului constructor.[23]
bulkcarier	Aceste limitări au impus și termeni care denumesc un anumit tip de navă, de exemplu Suezmax , Panamax pentru **bulkcariere** sau Capsize pentru cele care nu trec prin canalul Suez.[24]
lifting equipment	În decizia cu ce **echipamente de ridicat** trebuie prevazută nava trebuie sa considerăm atât abilitatea navei de a încărca-descărca marfa cu mijloacele proprii cât și posibilitatea de a manipula marfa cu echipamentele portului.[25]
IMO	**IMO** – International Maritime Organization. Organizatie internationala implicata in siguranta navei.
MARPOL.	**MARPOL.** Regulament obligatoriu al IMO referitor la poluare.
SOLAS	**SOLAS – Safety of life at Sea –** Regulament obligatoriu IMO privind salvarea (siguranța) vieții pe mare.[26]
length between perpendiculars	Lungimea între perpendiculare (**length between perpendiculars**) Lbp sau Lpp.
block	**Coeficientul bloc** (**block coefficient**) $C_B = d/L_{pp}BT$[27] **Coeficientul bloc** indică dacă forma navei este plină sau fină si dacă plutirile vor avea un unghi mare de intrare la capete[28]
summer freeboard	Dupa corectiile bordului liber de baza se ajunge la **bordul liber de vara (Summer freeboard)** care este distanta masurată în bordaj de la exteriorul punții de bord liber până la exteriorul liniei care taie cercul mărcii de bord liber (figura 3.5).[29]
The Salvage Association	**Asociatia de salvare (The Salvage Association)** serveste industria asigurărilor în scopul evaluării costului reparațiilor.[30]
launching curves	Datele calculului se prezintă sub forma unor **curbe de lansare (*launching curves*)**[31]
prismatic hump	Cocoașa pentru N=3 este denumită **cocoașa prismatică (prismatic hump)** deoarece este afectată de coeficientul prismatic al navei.[32]
turbulent flow	La numere mai mari spectrul stabilizat al curgerii se deteriorează si este înlocuit cu un spectru mai confuz denumit **curgere turbulenta (turbulent flow).**[33]
hydraulically smooth	Acest corp se numește **hidraulic neted (hydraulically smooth).** [34]
effective horse power	S-a mai utilizat notația cai putere efectivă, **ehp .**[35]

[22] idem
[23] Obreja, et. al (2008)
[24]idem
[25] idem
[26] Popovici, et. al (1984)
[27] idem
[28] idem
[29] idem
[30] idem
[31] idem
[32] idem
[33] idem
[34] idem
[35] Obreja, et. al (2004)

relative rotative efficiency	Raportul dintre eficiența propulsorului în apa libera si a propulsorului în spatele corpului este numit ca **randament rotativ relativ. (relative rotative efficiency).**[36]
effective power	**Conceptul de putere efectivă (effective power)** (P_E) poate fi extins la puterea necesară sa fie instalată în scopul obținerii unei viteze date.[37]
propulsive coefficient	Daca puterea instalată este puterea la linia de axe (shaft power) (P_S), atunci randamentul propuslsiv total (overall propulsive efficiency) este determinat de **coeficientul de propulsie (propulsive coefficient)** (PC) = P_E / P_S.[38]
aspect ratio	Acest raport al anvergurii pe coardă este denumit **raport de aspect (aspect ratio).**[39]
forced oscillation	După ce prima parte se stinge rămâne numai **oscilatia fortata (forced oscillation).**[40]
centre of lateral resistance	Forța perturbatoare acționează în **centrul rezistenței laterale (centre of lateral resistance).**[41]
neutral point	Punctul se numeste **punct neutru (neutral point)** și se găsește la circa o treime din lungime de la prova navei.[42]
tactical diamètre	**(…) diametrul tactic (tactical diamètre)** este valoarea transferului până când nava schimbă direcția cu 180.[043]
pivoting point	**(…) punctul de pivotare (pivoting point)** este piciorul perpendicularei din centrul cercului de giratie pe linia diametrală a navei.[44]

Limitations of the study

The field of naval architecture before 1990 was influenced mainly by Russian translations and few authors had access to English sources.

Another pitfall of the study is the actual tendency of using English textbooks insted of creating Romanian texbook. This tendency is the result of the international market which requires proficient English readers who will work in an international environment having English as lingua franca.

Conclusion

The most common English words encountered in Romanian naval architecture textbooks are portcontainer (no Romanian equivalent), deadweight (capacitatea de încărcare), *RO-RO (pentru transportul de vehicule auto), ferry-boat (pentru transportul mijloacelor de transport feroviare).*

The Romanian naval architects' tendency, after 1990, is to keep the original form of the English element whereas the older generations adaptated the English word to the phonetic, orthographic and morphological characteristics of Romanian.

[36] Popovici (1984)
37 Idem
38 idem
39 idem
40 idem
41 idem
42 idem
43 idem
44 idem

Corpus :

1. Bidoae, I., (1985) *Indrumar de proiectare pentru Teoria Navei*, Universitatea din Galaţi.
2. Bidoae, I. (1985) *Teoria Navei,* Universitatea din Galaţi.
3. Obreja, D., (2004) *Particularităţile hidrodinamice ale proiectării navelor mici*, Editura Fundaţiei Universitare "Dunărea deJos", Galaţi.
4. Obreja, D., (2005) *Teoria navei. Concepte şi metode de analiză a performanţelor de navigaţie*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti.
5. Obreja, D., Crudu, L., Păcuraru, S. (2008) "Manevrabilitatea navei", Galati University Press,
6. Obreja, D., Manolache L., Popescu G. (2003) "Bazele proiectării preliminare a navei", Editura ACADEMICA, Galaţi.
7. Popovici, O., Chirică, I., Ioan, A. (1984) *Calculul şi construcţia navei*, Universitatea din Galaţi.
8. Popovici, O., Ioan, A., Domnişoru, L. (1991) *Construcţia, amenajarea şi exploatarea navei,* Univ. din Galaţi.

References :

1. Bussmann, H. (2006) *Routledge Dictionary of Language and Linguistics*, London and New York: Routledge.
2. Corr, R. (2003) Anglicisms in German Computing Terminology. Available online at http://www.cs.tcd.ie/courses/csll/corrr0203.pdf.
3. Crystal, D. (1995) *The Cambridge Encyclopedia of the English Language*, London: BCA.
4. Filipovic, R., (2000) *Historical-Primary Etymology vc. Secondary Etymology of Anglicisms in European Languages*. In Bugarki, R, Mišeska, O., Radovanovid, M., 2000. History and perspectives of language study: papers in honor of Ranko Bugarski. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
5. Forest, C. & Boudreau, D. (1999) *Dictionnaire des Anglicismes* le Colpron. 4th ed. Montreal : Beauchemin.
6. Fortin, M. (2009) *Anglicisms in the French Language:A comparative study of English loanwords in French from France and Quebec*, Mid Sweden University Department of Humanities English studies.
7. Görlach, M., (2002) *Still more Englishes.* Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
8. Görlach, M., (2003) *English words abroad.* Amsterdam: John Benjamins Publishing Company. http://www.bartleby.com/186/9.html
9. Seidlhofer, B. (2001) *Closing a Conceptual Gap: the Case for a Description of English as alingua franca*. Oxford: Blackwell Publishers.
10. Tornier, J. (1998) *Les Mots Anglais du Français*. Paris : Belin
11. Vinay, J.P., Darbelnet, J., Sager, J.C., Hamel, M.J., (1995). *Comparative stylistics of French and English: A Methodology for Translation.* Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
12. Walter, H. (1998) *Le Français dans tous les Sens*. Paris : Robert Laffont.

L'ESPACE CULTUREL ALGÉRIEN DANS LA TRADUCTION EN ROUMAIN DES RÉCITS NOCES ET L'ÉTÉ D'ALBERT CAMUS

Mariana-Vica Ciupu, PhD Student, "Ștefan cel Mare" University of Suceava

Abstract: Starting from Michel Ballard's theory which distinguishes three different domains of the cultural paradigm in translation, this article proposes a traductological analysis of the Romanian version of Albert Camus's two important writings: L'Été and Noces. The aim of this study is to illustrate the translation strategies that are involved in transferring the Algerian cultural dimension in the target text. The analysis is preceded by a presentation of the cultural context of their publication and by a presentation of the translators' activities.

Keywords **:** *translation, strategies, solutions, cultural reference, cultural transfer.*

La dimension culturelle de la traduction représente un objet d'étude d'actualité pour la traductologie, car les plus grands défis de la traduction ne résident pas simplement dans la langue, mais dans les différences entre les cultures puisque la langue fait partie de la culture et fonctionne dans le cadre de celle-ci. Toute œuvre littéraire est le produit d'une culture et donc du mode de vie d'un peuple et des valeurs de la société dans laquelle elle est enracinée. Par conséquent, il est important que le traducteur comprenne le contexte socio-culturel et le tissu artistique de son texte source afin de produire une traduction appropriée.

La présente étude se veut une analyse traductologique de la dimension culturelle algérienne dans la traduction en roumain des récits *Noces* et *L'Été* d'Albert Camus, traduits respectivement par Irina Mavrodin en 1968 chez Minerva et Modest Morariu en 1976 chez Univers. Notre démarche s'inscrit dans le cadre théorique du « paradigme culturel » de Michel Ballard qu'il désigne comme « un ensemble des faits de civilisation et de cultures concernant un pays donné. ». (Ballard, 2003 :149) Il divise ce paradigme culturel en trois domaines : les désignateurs culturels, les noms propres et les allusions culturelles.

L'analyse critique du corpus sélecté, représentatif du point de vue de sa charge culturelle, est censée mettre en évidence les stratégies et les procédés de traduction utilisés afin de transposer la couleur locale algérienne, omniprésente dans les textes par la description des paysages, des mentalités, des comportements et des éléments de dialecte local. Dans ce sens, notre démarche envisage d'analyser dans quelle mesure la spécificité de la culture algérienne a été préservée par les traducteurs dans les textes en roumain.

Le récit *Noces* paraît à Alger en mai 1939 chez Edmond Charlot. Le recueil, qui comporte quatre textes, à savoir *Noces à Tipasa, Le Vent à Djémila, L'Été à Alger* et *Le Désert,* dont Camus ne changera pas la composition, sera réimprimé en 1941, 1945 et 1946 chez Edmond Charlot, puis transféré chez Gallimard en 1950 dans la collection « Essais ».

La traduction en roumain de ce récit a été réalisée par Irina Mavrodin et éditée en 1994 chez Rao, puis rééditée en 2009. Traductrice, poète et essayiste, Irina Mavrodin est l'auteure d'une œuvre d'importance majeure. Ses principaux livres de poésie sont *Poèmes* (1970), *Reci limpezi cuvinte* (1971), *Picătura de ploaie* (1987), *Vocile* (1998), *Capcana - Le Piège* (2002). Ses essais les plus connus sont *Spaţiul continuu* (1972), *Romanul poetic* (1977), *Modernii, precursori ai clasicilor* (1981), *Poietică şi poetică* (1982), *Stendhal – scriitură şi cunoaştere* (1985), *Mîna care scrie*

(1994), *Uimire şi poiesis* (1999), dont la plupart ont connu plusieurs rééditions. Traductrice de l'intégrale *d'À la Recherche du temps perdu* de Proust, mais aussi de Mme de Sévigné, de Mme de Staël, de Bertrand, Flaubert, Gide, Montherlant, Blanchot, Ponge, Cioran, Bachelard, Genette et bien d'autres encore, elle est également spécialiste de la littérature française, de la poïétique et de la poétique.

L'Été a été écrit en 1953 et publié en 1954. Il a été réédité en 1965 chez Gallimard, dans la collection Bibliothèque de la Pléiade. Dans ce recueil de nouvelles, Albert Camus nous entraîne tout autour de la Méditerranée, d'abord dans son Algérie natale d'Oran sur les traces du « Minotaure », à Alger en passant par « Tipasa » puis en Grèce sur les traces de Prométhée face à la violence du monde moderne ou celle d'Hélène et de sa légendaire beauté, et jusqu'à l'Atlantique pour voir « La mer au plus près ».

Il a été traduit en roumain par le poète, essayiste, romancier et traducteur roumain Modest Morariu en 1976 et publié chez Univers dans le volume *Eseuri*. Il a fait ses débuts au magazine *Steaua* en 1958. Depuis 1959, après un stage à la revue *La Roumanie Nouvelle,* après avoir été réviseur à *Gazeta literară*, il devient rédacteur aux Éditions Meridiane, où il s'occupera de plusieurs albums d'art. Il a publié trois volumes de poésie et deux essais sur des sujets liés à la traduction ou les beaux-arts. À part Albert Camus, il a traduit également André Malraux.

1. Les désignateurs culturels algériens

Les désignateurs culturels soumis à l'analyse dans le corpus sélecté font référence au style de vie des habitants, au parler local de Bab-el-Oued et Belcourt et à la spécificité des plantes de la côte méditerranéenne d'Algérie.

1.1. La traduction des références au style de vie algérien

La dimension culturelle algérienne est présente dans le texte par la description des éléments de coutumes, de traditions et de style de vie. Dans l'essai intitulé « L'Été à Alger », Albert Camus surprend quelques particularités de la vie des Algérois de Belcourt et de Bab-el-Oued. La traduction de ces passages fait connaître au lecteur roumain un monde exotique, au bord de la Méditerranée, où les gens se réjouissent pleinement de leur vie.

Le passage cité ci-dessous offre une image de la vie sociale et de la relation entre les générations à Belcourt et à Bab-el-Oued. La traductrice a repris les deux noms propres des villes par le report dans la langue cible. Pour traduire le terme « vantardises », elle a employé le procédé de l'explicitation moyennant une paraphrase, « povestirile lăudăroase ». Pour ce qui est de l'élément du portrait physique des jeunes gens algérois, elle traduit le syntagme « à cheveux plaqués » par une équivalence, en rajoutant en roumain le terme « briantină », un produit cosmétique parfumé et huileux, utilisé pour le soin des cheveux. Donc, l'adjectif « plaqués » a été traduit par le biais de l'explicitation : « uns cu briantină ». Nous citons ci-dessous :

À Belcourt et à Bab-el-Oued, les vieillards assis au fond des cafés, écoutent les vantardises de jeunes gens à cheveux plaqués. (Camus, 2013: 153)

La Belcourt şi la Bal-el-Oued, bătrânii aşezaţi în fundul cafenelelor ascultă povestirile lăudăroase ale tinerilor cu părul uns cu briantină. (Camus, 2011 : 84)

Une autre image évocatrice de l'espace algérien dans *Noces* dépeint le petit commerce des Arabes, à savoir la vente de la citronade glacée. La traductrice a misé en général sur une traduction littérale de cet extrait, à l'exception de la traduction du syntagme « citronade glacée », rendu en

roumain par une explicitation réalisée par une comparaison « limonadă rece ca gheaţa » qui n'illustre pas la même réalité que la « citronade glacée » en français. Nous citons ci-dessous :

À l'ombre des arbres qui la bordent, des Arabes vendent pour cinq sous des verres de citronade glacée, parfumée à la fleur d'oranger.

(Camus, 2013: 154)

La umbra copacilor care o mărginesc, arabii vând pe cinci bani pahare cu limonadă rece ca gheaţa, parfumată cu flori de portocal. (Camus, 2011 : 86

Dans *L'Été*, nous nous sommes arrêtés sur un passage qui décrit un édifice de la ville d'Oran témoignant des principales caractéristiques des Oranais : « la hardiesse dans le goût, l'amour de la violence et le sens des synthèses historiques. » (Camus, 2013 : 1109). À travers la traduction de ce paragraphe, nous remarquons le choix d'un vocabulaire approprié qui contribue à la conservation du rythme de la phrase autant que les moyens linguistiques le permettent en roumain. La traduction de ce fragment transpose dans la langue cible le style de l'auteur, ce qui garde la même ambiance au niveau du texte en roumain.

Oran, au contraire, s'est élevé à elle-même ses autels et ses rostres. En plein cœur de la ville commerçante, ayant à construire une maison commune pour les innombrables organismes agricoles qui font vivre ce pays, les Oranais ont médité d'y bâtir, dans le sable et la chaux, une image convaincante de leurs vertus : la Maison du Colon. Si l'on en juge par l'édifice, ces vertus sont au nombre de trois : la hardiesse dans le goût, l'amour de la violence, et le sens des synthèses historiques.

(Camus, 2013 : 1109)

Oranul, dimpotrivă, şi-a înălţat sieşi altarele şi rostrele sale. Tocmai în inima oraşului comercial, trebuind să construiască o casă comună pentru nenumăratele organisme agricole care fac să trăiască această ţară, oranezii au chibzuit să înalţe aici, în nisip şi var, o imagine convingătoare a virtuţilor lor: Casa Colonului. Dacă e să judecăm după edificiu, aceste virtuţi sunt trei la număr: îndrăzneala în gust, dragostea de violenţă şi simţul sintezelor istorice.

(Camus, 2011: 562)

1.2. La traduction des éléments de dialecte local

Le récit *Noces* comprend une « Note » de l'auteur, à la fin de l'essai « L'Été à Alger » où Albert Camus rend le parler local de Bab-el-Oued à travers l'histoire d'une bagarre. Ce parler est associé dans le texte de la note au personnage célèbre d'Auguste Robinet ou Musette, l'auteur d'une série de récits d'aventure où il a réussi à faire vivre, dans un style pittoresque, des représentants du petit peuple de Bab-el-Oued, mélange de français, d'espagnols, d'italiens, de maltais, de juifs et d'arabes, dont le héros était Cagayous. Nous citons ci-dessous :

Le narrateur ne parle pas toujours comme le Cagayous de Musette. Qu'on ne s'en étonne pas. La langue de Cagayous est souvent une langue littéraire, je veux dire une reconstruction. […] L'Algérois use d'un vocabulaire typique et d'une syntaxe spéciale. Mais c'est par leur introduction dans la langue française que ces créations trouvent leur saveur.

(Camus, 2013 : 160)

Les difficultés que pose la traduction de ce fragment se trouvent évidemment au niveau du registre de la langue qui conditionne le choix des solutions en roumain censées produire le même effet sur le lecteur roumain que sur celui francophone. Selon Irina Mavrodin, « Cazul limită însă, cel insurmontabil, îl reprezintă traducerea unui text în dialect [...] »[1] (Mavrodin, 2006 : 96). Dans ce cas, la traductrice considère que la stratégie à adopter devrait éviter la restitution du texte moyennant un dialecte ou un patois de la langue cible, comme celui moldave ou transylvain, qui marque une région particulière du point de vue linguistique et culturel et qui ajouterait des connotations inexistantes au niveau du texte original. Par conséquent, il est souhaitable que la traduction de ce type de texte vise des solutions qui le situent dans une « zonă lingvistică neutră »[2] (*idem*) et qui marquent autant que possible la présence du dialecte.

Pour la traduction de ce passage, la traductrice a opté pour des solutions qui ne localisent pas le texte dans l'espace culturel et linguistique roumain, en gardant la neutralité linguistique du texte d'arrivée qu'elle transpose plutôt dans le registre argotique de la langue roumaine. Le parler local de Bab-el-Oued est marqué dans le texte de départ au niveau de la syntaxe par l'utilisation incorrecte du pronom adverbial « y », au niveau du lexique par l'emploi des termes et des expressions comme « donner des coups », « choppe », « manger des coups », « donner un taquet », et de l'orthographe par l'omission des lettres ou des mots: « Qu'est-ce qu'y a ? », « Je vas », « darrière ». Irina Mavrodin a restitué ce fragment en roumain tout en conservant sa note humoristique. Elle a choisi le vocabulaire, l'orthographe et les tournures syntaxiques propres au registre argotique dans la langue roumaine. Par exemple, elle a traduit l'interrogation « Qu'est-ce qu'y a ? » par « Ce te-a apucat ? », l'expression « donner des coups » par « snopesc în bătaie », « t'y mangeras des coups » par « te trosnesc », « j'y ai donné un taquet » par « i-am dat una zdravănă ». Nous citons ci-dessous :

Alors Coco y s'avance et y lui dit : « Arrête un peu, arrête. » L'autre y dit : « Qu'est-ce qu'y a ? » Alors Coco y lui dit : « Je vas te donner des coups. – À moi tu vas donner des coups ? » Alors y met la main derrière, mais c'était scousa. Alors Coco y lui dit : « Mets pas la main darrière, parce qu'après j'te choppe le 6,35 et t'y mangeras des coups quand même. »

L'autre il a pas mis la main. Et Coco, rien qu'un, y lui a donné – pas deux, un. L'autre, il était par terre. « Oua, oua », qu'y faisait. Alors le monde il est venu. La bagarre, elle a commencé. Y en a un qui s'est avancé à Coco, deux, trois. Moi, j'y ai dit : « Dis, tu vas toucher à mon frère ? – Qui, ton frère ? – Si c'est pas mon frère, c'est comme mon frère. » Alors j'y ai donné un taquet. »

(Camus, 2013 : 160)

Atunci Coco face-un pas înainte şi-i zice: "Stai aşa, nu mişca!" Ălălalt îi zice: "Ce te-a apucat?" Coco îi zice: "O să te snopesc în bătaie! – Tu pe mine, bă?" Şi duce mâna la spate. Coco îi zice: "Dă laba jos că oricum te trosnesc de nu te vezi!"

Ălălalt dă laba jos. Şi Coco îi trage una – numai una, nu două. Ălălalt cade lat. "Aoleu, aoleu", mi ţi-l auzeai. S-a adunat lume multă. Şi-a început mardeala adevărată. Unul s-a dus ţintă la Coco, apoi încă unul şi încă unul. I-am zis: "Dai în frate-meu, bă? – Care frate? – Chiar de nu mi-i frate, e ca şi cum mi-ar fi." I-am dat una zdravănă."

(Camus, 2011: 93)

[1] Notre traduction : « Cependant, le cas limite, insurmontable, est représenté par la traduction d'un texte en dialecte […]».
[2] Notre traduction : « région linguistique neutre ».

I.3. La traduction des termes désignant des plantes méditerranéennes

Dans *Noces*, nous remarquons un foisonnement de noms communs désignant la spécificité végétale de la côte méditerranéenne qui contribue à la création de la couleur locale algérienne. Dans le paragraphe que nous avons choisi pour l'analyse, nous remarquons le recours à la traduction par l'étoffement pour rendre dans la langue cible le syntagme « roses thé » - « trandafiri de culoarea ceaiului », solution adéquate pour exprimer de manière précise la couleur, parvenant ainsi à une formulation appropriée dans la langue d'arrivée. Nous citons ci-dessous :

Partout, des bougainvillées rosat dépassent les murs des villas ; dans les jardins, des hibiscus au rouge encore pâle, une profusion de roses thé épaisses comme de la crème et de délicates bordures de longs iris bleus.
(Camus, 2013 :141)

Pretutindeni bougainvillea roz se revarsă peste zidurile caselor; în grădini, hibişcuşi de un roşu încă pal, grămezi de trandafiri de culoarea ceaiului, groşi ca smântâna, şi straturi delicate de irişi înalţi şi albaştri.
(Camus, 2011 : 71)

La présence d'autres noms désignant des plantes spécifiques d'Algérie et leur traduction complètent le tableau du paysage et de la flore méditerranéenne. Nous citons quelques noms et leur traduction, dans la plupart des cas, littérale : « les lentisques et les genêts » - « fistici şi drobiţă », « l'héliotrope » - « heliotropul », « les géraniums » - « muşcatele », « basilique » - « bazilică », « des sauges et des ravenelles » - « salvii şi ridichi sălbatice », « de pins et de cyprès » - « pini şi chiparoşi », « un grenadier » - « rodiu ». Nous observons également que la traductrice traduit par étoffement le terme « du romarin » par le syntagme « o tufă de rozmarin » afin de remplir un trou grammatical dans la langue d'arrivée, à savoir l'absence de l'article partitif.

Dans la traduction de la séquence : « Au bout de quelques pas, les absinthes nous prennent à la gorge. » (Camus, 2013 : 142), l'expression « nous prennent à la gorge » a été rendue dans la langue d'arrivée par « ne ameţeşte mirosul de pelin. » afin de transmettre l'effet produit par l'odeur de l'absinthe. En même temps, la traductrice opte pour la solution « pelin » qui restitue dans le texte en roumain l'espèce botanique désignée en français par le nom « absinthe », en évitant un contresens qui aurait pu être causé par le calque à travers le terme assimilé phonétiquement, « absint » qui, en roumain, fait référence à une boisson alcoolisée à base d'absinthe.

Plus loin dans notre analyse, nous avons accordé une attention particulière à la traduction de la séquence suivante : « Et qu'ai-je besoin de parler de Dionysos pour dire que j'aime écraser les boules de lentisques sous mon nez ? » (Camus, 2013 : 143), rendue en roumain par « Şi de ce aş mai pomeni de Dionisos ca să spun că-mi place mirosul măciuliilor de fistic strivite ? » (Camus, 2009 : 73). Nous remarquons qu'elle comprend des éléments propres à l'espace algérien et méditerranéen, à savoir le terme « lentisques », et une allusion culturelle à l'espace mythologique grec, constitué du nom propre « Dionysos », rendu en roumain par la traduction littérale attestée « Dionisos », forme obtenue en roumain par une acclimatation phonétique et graphique. En même temps, la traductrice réduit en roumain la séquence « qu'ai-je besoin de parler » par le verbe au conditionnel présent pour marquer

l'interrogation rhétorique du texte original : « de ce aş mai pomeni ». Toujours dans le cadre de cette phrase, nous observons la traduction acclimatation d'un référent culturel à l'espace algérien, le nom commun « lentisques », désignant « un arbuste des régions méditerranéennes *(anancardiacées)*, à feuilles luisantes et à petits fruits noirâtres, voisin du pistachier. » (Le Nouveau Petit Robert, 2008 : 1443) par le nom « fistic », un terme familier au lecteur roumain mais imprécis du point de vue de la spécificité botanique de la côte algérienne méditerranéenne. La langue roumaine dispose d'un terme qui a une sonorité similaire à celui du français et le même sens pour désigner cette réalité du monde botanique, à savoir « lentisc », terme qui vient du latin « lentiscus » et signifie « Un fel de fistic oriental *(pistacia lentiscus)* care dă un suc răşinos numit *mastică* ori *sacâz*. » (Dicţionarul explicativ al limbii române, 1998)[3], contrairement au terme *fistic*, d'origine turque, *fistic*, et néogrecque, *fistiki*, désignant « Arbore din ţările calde cu flori mici de culoare verde şi fructe conţinând sâmburi comestibili *(Pistacia vera)* »[4] (*ibid.*) ou « Fruct al fisticului, cu sâmburele verde, uleios şi plăcut la gust. »[5] (*ibid.*)

Au niveau de la traduction de cette phrase, Irina Mavrodin recourt également à la recatégorisation grammaticale, dans le cas du verbe « écraser », restitué en roumain par un participe passé employé comme adjectif : « strivite ». En même temps, la perspective au niveau de la phrase a été modifiée par le biais de la modulation, en passant du concret à l'abstrait, c'est-à-dire du syntagme « sous mon nez » au terme « mirosul » qui signifie « l'odeur ». À travers cette modulation, la traductrice déplace l'accent mis sur l'action d'écraser dans le texte de départ vers une perception sensorielle dans le texte d'arrivée, à savoir l'odorat.

Dans la traduction en roumain, Irina Mavrodin vise à préserver la spécificité des termes renvoyant à la végétation méditerranéenne, élément de l'espace algérien surpris dans le récit d'Albert Camus, et garde en même temps un certain ton lyrique, présent également dans le texte original, mais qui devient plus intense au niveau du texte cible.

2. La traduction des noms propres et des allusions culturelles

Selon Michel Ballard, les allusions culturelles, en tant qu'élément du paradigme culturel dans la traduction, se distinguent des référents culturels « en ce qu'elles sont dans un rapport second à la situation d'énonciation du texte traité ». (Ballard, 2003 :174) Les allusions culturelles rendent le message du texte plus profond et renvoient aux diverses sources ou domaines de la culture de départ. Elles sont représentées par différents personnages historiques ou littéraires, des citations marquées ou non-marquées.

Les deux récits, *Noces* et *L'Été*, abondent en allusions culturelles représentées par des références aux divers personnages littéraires ou mythologiques de l'espace algérien comme Cagayous de Musette, mais aussi de l'espace culturel universel, tel Romeo de Shakespeare, Dionysos ou Prométhée.

Nous remarquons dans *L'Été* la présence des allusions culturelles à la mythologie grecque, dans l'essai « Prométhée aux Enfers », où l'auteur introduit quelques citations qui laissent entrevoir le texte de *Prométhée enchaîné* d'Eschyle. Modest Morariu procède à la traduction consacrée en roumain des noms propres, à savoir « Prométhée » par « Prometeu » et « Hermès » par « Hermes ».

[3] Notre traduction : « Une espèce de pistache oriental *(pistacia lentiscus)*, qui donne un jus résineux nommé *mastică* ou *sacâz*. »
[4] Notre traduction : « Arbre des pays chauds ayant de petites fleurs vertes et des fruits aux noyaux comestibles *(Pistacia vera)* »
[5] Notre traduction : « Fruit du pistachier au noyau vert, huileux, ayant un goût agréable. »

Dans *Noces*, nous observons les références à Shakespeare et à ses personnages célèbres, Roméo de *Roméo et Juliette* et Lorenzo et Jessica de *Le Marchand de Venise*. Par rapport à la stratégie de traduction de Modest Morariu qui envisage la fidélité à l'original au niveau de la forme et du sens, celle d'Irina Mavrodin vise une traduction-création, car « […] cititorul, prin lectura sa, re-creează opera. »[6] (Mavrodin, 2006 : 132). Selon la traductrice, le lecteur idéal est le traducteur qui, par son effort de transposer le texte d'une langue à l'autre, transforme sa lecture dans un « act creator »[7] (*ibid.*). Sa vision sur l'acte de traduction se concrétise dans le choix de solutions originales qui empreignent le texte d'arrivée de sa touche personnelle, car « Într-o bună traducere [...], îl vei găsi pe autorul tradus, dar şi pe cel ce l-a tradus. »[8] (*ibid.*) Ainsi, dans la séquence « les dieux paraissent avec la voix des amants de Shakespeare… » (Camus, 2013 : 163), elle rend le verbe « paraissent », provenant du registre standard, par un terme du registre littéraire, « se ivesc », qui intensifie le lyrisme et contribue à l'ambiance de rêverie du texte. La traductrice procède également à un étoffement pour transposer dans la langue cible la séquence « la voix des amants de Shakespeare » (Camus, 2013 : 163) par « împrumutând vocea amanţilor din piesele lui Shakespeare… » (Camus, 2011 : 97).

Dans le premier essai du récit *Noces*, « Noces à Tipasa », nous remarquons dès le titre la présence d'un référent culturel représenté par un toponyme désignant une localité algérienne. « Tipasa » est connue en français aussi sous le nom de « Tipaza » et elle désigne une ville berbère côtière, située à l'ouest d'Alger. Le nom de cette localité a été transcrit dans le titre de l'essai depuis l'arabe « تيبازة » vers le français : « Tipasa ». En roumain, le nom « Tipasa » a été restitué par le biais du « report », procédé de traduction que Michel Ballard définit comme « un acte de traduction consistant à reporter dans le texte d'arrivée un élément du texte de départ pour des raisons de nécessité (trou lexical) ou par désir de préserver la spécificité d'un élément ou de créer de la couleur locale […] » (Ballard, 2003 :154). Le choix du terme « Tipasa » préserve la forme francisée de ce nom propre et élude la solution « Tipaza », une assimilation phonétique, qui aurait privilégié la particularité phonétique du mot en arabe. Le toponyme arabe « تيبازة » se prononce avec [z], ce qui permet au système phonétique français de le transcrire avec un « s » prononcé [z], par rapport à la langue roumaine, ayant une orthographe phonémique, où la lettre « s » correspond au phonème [s].

La présence de la dimension culturelle algérienne est rendue également à l'aide du report d'autres toponymes désignant des formes de relief, des villes, à savoir « les montagnes de Chenoua » par « munţilor Chenoua », « Djémila » par « Djemila », une acclimatation graphique, « Alger » par « Alger », « Bab-el-Oued » par « Bab-el-Oued », « Belcourt » par « Belcourt », « Kasbah » par « Kasbah », « le jardin Boboli » par « grădina Boboli ».

Conclusions

Dans ces deux récits, *Noces* et *L'Été*, Albert Camus dépeint l'espace culturel algérien avec son rythme de vie, des éléments de civilisation, l'organisation sociale et la vie spirituelle, et illustre également un espace interculturel qui comprend plusieurs paradigmes culturels comme celui grec et italien, marqués dans les deux textes par les désignateurs culturels, les allusions culturelles et les divers noms propres désignant des toponymes et des anthroponymes. À travers les stratégies de traduction adoptées, les deux traducteurs, Irina Mavrodin et Modest Morariu, ont donné une version adéquate de l'original camusien et ont

[6] Notre traduction : « […] le lecteur, par sa lecture, re-crée l'œuvre. »
[7] Notre traduction : « acte créateur »
[8] Notre traduction : « Dans une bonne traduction […], on trouvera l'auteur traduit aussi bien que celui qui l'a traduit. »

réussi à préserver la spécificité de la culture algérienne dans le texte en roumain, permettant au lecteur de la traduction d'accéder à la culture d'autrui.

BIBLIOGRAPHIE

Corpus d'étude

CAMUS, Albert, *Noces*, 1959, Paris, Gallimard

CAMUS, Albert, *L'Été*, 1959, Paris, Gallimard

CAMUS, Albert, *Essais*, 1965, Paris, Gallimard, coll. Bibliothèque de la Pléiade

CAMUS, Albert, *Oeuvres*, 2013, Paris, Gallimard, Coll. Quarto Gallimard

CAMUS, Albert, *Exilul şi împărăţia. Nunta. Faţa şi reversul. Căderea*, 1968, Bucureşti, Editura Minerva, col. BPT (prefaţă de Irina Mavrodin)

CAMUS, Albert, trad. Modest Morariu, *Eseuri*, 1976, Bucureşti, Editura Univers

CAMUS, Albert, *Faţa şi reversul. Nunta. Mitul lui Sisif. Omul revoltat. Vara*, 2011, Bucureşti, Editura Rao (introducere de Irina Mavrodin)

Références critiques

BALLARD, Michel, 2003, *Versus : la version réfléchie. Repérages et paramètres,* Ophrys

BERMAN, Antoine, 2002, *L'épreuve de l'étranger,* Paris, Gallimard

DEX, Dicţionarul explicativ al limbii române, 1998, Univers enciclopedic, Bucureşti

LADMIRAL, Jean-René, 1994, *Traduire : théorèmes pour la traduction*, Paris, Gallimard

LE NOUVEAU PETIT ROBERT DE LA LANGUE FRANÇAISE, Le Robert, 2007

MAVRODIN, Irina, 2006, *Despre traducere: literal şi în toate sensurile*, Craiova, Editura Scrisul Românesc

MESCHONNIC, Henri, 1999, *Poétique du traduire*, Paris, Editions Verdier

Sitographie

http://www.usv.ro/atelierdetraduction/index.php/fr/1/Irina%20MAVRODIN/562/502/506, consulté le 10 février 2014

http://www.erudit.org/revue/meta/2006/v/n4/014333ar.html, consulté le 12 mars 2014

http://babelouedstory.com/cdhas/36_37_cagayous/36_37_cagayous.html, consulté le 2 avril 2014

http://www.memoireafriquedunord.net/biog/biogHC_Musette.htm, consulté le 15 mai 2014

Note:

Cet article a été financé par le projet «***SOCERT. Société de la connaissance, dynamisme par la recherche***», n° du contrat POSDRU/159/1.5/S/132406, cofinancé par le Fonds Social Européen, par le Programme Opérationnel Sectoriel pour le Développement des Ressources Humaines 2007-2013. **Investir dans les Gens!**

THE CONCEPT OF NEOLOGISM: A COMPARATIVE STUDY FOR ROMANIAN AND EUROPEAN CULTURE

Marius-Radu Clim, PhD, Scientific Researcher, Romanian Academy, Iași Branch

Abstract: The present analysis aims at briefly presenting the neologism issue in the representative Romanian and European studies from a historic perspective. We are trying to analyze the meanings of the neologism concept in the specialized works and in the dictionaries belonging both to the Romanian and to the European linguistics. In the linguistic works the difficulties of classifying the new words in a language are obvious. we have mentioned authors in the Romanian linguistics field, such as Gh. Adamescu, S. Puşcariu, I. Iordan, Th. Hristea, but also others, that provide a diversity of approaches to this area. Several representative studies on neologism within the European linguistics are also pointed out, namely the works of L. Guilbert, L. Bloomfield, L. Hjelmslev, Maria T. Cabré, John Humbley and others. This comparative study mentions the meanings of neologism, but also its lexical family, in the Romanian dictionaries, starting from the first attestation in 1832 in Iordache Golescu's work entitled Condica limbii rumâneşti (The Romanian language register) and continuing with Vocabular franţezo-românesc (French-Romanian vocabulary) elaborated by P. Poenar, F. Aaron and G. Hill, the dictionaries of Negulici, Stamati, Laurian and Massim, DLR and ending with the editions of the Dictionary of Neologisms elaborated by Florin Marcu.
The neologisms raise important problems to the authors of dictionaries. The problems are due to both the lack of attestations and to the differences in approaching neologisms in specialized works.

Keywords: neologism, Romanian lexicography, dictionary, borrowing, language history

We intend to pursue the analysis of the concept of neologism in language researchers' work and then illustrate the definitions found in lexicographical works. Through this approach we seek to highlight specific nuances offered by neologism analysis and the personal contribution of Romanian linguists to understand this linguistic phenomenon. Etymologically, the term *neologism* (< fr. *néologisme*, cf. gr. *νέος* şi *λόγος*) designate a new word entered in a language, regardless the way of formation and origin. This transparent etymology can offer a very convenient definition of the concept. But if we approach this issue in its entirety, we find that the very concept of neologism is more complex and requires a deeper analysis. In addition, the notion of neologism was and is extensively discussed by philologists, who gave multiple semantic values.

Philological debates prove that there are obvious difficulties in classifying new words. One of the experts who highlighted this difficulty was Gh. Adamescu, a scientist concerned about the concept of multiple etymology, claiming that "numirea de ‚neologism', ‚cuvânt nou' este o însuşire foarte relativă şi care se poarte pierde[1]" (Adamescu, p. 49). He points out that generally, people have the awareness that some words are new and others old, but

[1] "the appointment of 'neologism', as 'new word' is a very relative attribute and it can be lost" (our translation).

"însuşirea de noutate a neologismelor este relativă[2]" (*ibidem*, p. 50), the loans being considered new entrants in the language only for a certain period of time. The frequent use and their passage from literary or scientific register in the usual language speakers lead to their assimilation in the current vocabulary.

In the first volume of *Limba română*, Sextil Puşcariu distinguishes several types of loans. Based on the demarcation made by the Swiss linguist Ernst Tappolet, S. Puşcariu discerns the *loan luxury* ("Luxuslehnwort") from the *loan needed* ("Bedürfnisslehnwort"). The latter enters the language with the concept designated by, that is called *cultural term* ("Kulturwort"). These needed terms are determined by social and cultural development, therefore "asemenea împrumuturi se găsesc în toate limbile şi le găsim în număr mare mai ales în epoci în care starea culturală a unui popor a făcut salturi mari, sau când civilizaţia a pătruns în straturile largi ale populaţiei[3]" (Puşcariu[1], p. 366). Once in language, the words adapt to the lexical system of the Romanian language and form new families of words or derivatives on land language, thus leading to no longer be able to distinguish between these cultural terms and loans made to people to people contact day ("Lehnwörter"). If the loan is made only in the cultivated stratum of society and it is employed only when we are dealing with *neologisms* ("Fremdwörter"). Users of these neologisms - usually the educated bilingual or trilingual speakers, - recognize their foreign origin. Thus, Puşcariu makes a distinction between borrowing *cultural terms* which is achieved by continuous contact between the two nations and spreads to all the social levels, in opposition to the *neologism* that is used only by the educated stratum of society. The latter is recognized as a new term and has a precise etymology for those who use it, as they are connoisseurs of the source language. Finally, regarding the neologism, the Romanian linguist also highlights those terms that are perceived as "un corp străin în organismul limbii"[4] and they are treated as such, called *barbarisms*.

However, this distinction cannot be rigid, since the language evolves and the vocabulary is constantly transformed. This change of language also produces a change of the statutes of certain terms. Thus, a *neologism* can become a *cultural term*, if it is taken also by other social fields. Moreover, a *barbarism* can become a loan ("Lehnwörter") and even a luxury one, finally adapting to the specific of the receiving language. In conclusion, such a typology is necessary for understanding the phenomenon of language borrowing and the processes of adaptation of terms, but it cannot describe exhaustively all the innovations in the vocabulary.

Iorgu Iordan, like other philologists, moreover, claims that neologisms are "elemente lingvistice împrumutate, începând cu primii ani ai veacului XIX, câteodată poate şi ceva mai înainte, din limbile de circulaţie occidentală[5]" (Iordan, p. 3). This delimitation is motivated by the fact that the linguist refers to a certain stage of evolution of the Romanian language, characterized by a large number of loans in that time of history, justified by the fact that the Romanian language had entered into a long process of cultivation and transformation, as modern literary language.

Referring to the meaning of the term *neologism*, the author states that two meanings could be assigned to it: "în sens larg, este *neologism* orice cuvânt nou, împrumutat sau creat prin mijloace interne; în sens restrâns, numai cuvântul străin, împrumutat la o dată nu prea

[2] "that assimilation of the novelty of the neologisms is relative" (our translation).
[3] "such loans are in all languages and we find them in large numbers especially in the era in which cultural condition of a people make big jumps or when civilization has penetrated the wider layers of population" (our translation).
[4] "foreign bodies in the language body" (our translation).
[5] "linguistic elements that were borrowed from the Occidental languages starting with the early years of the XIXth century, sometimes maybe a little earlier" (our translation).

îndepărtată, se numeşte *neologism*". Therefore, on the land of Romanian language *neologisms* could only be considered "cuvintele împrumutate în perioada de timp acoperită de conceptul *limba română contemporană* şi despre care vorbitorii au conştiinţa că sunt cuvinte noi"[6] (Iordan–Robu, p. 310). The Romanian linguist admits that even before the nineteenth century there were many borrowed words into the Romanian language and "au avut la început un regim asemănător cu al neologismelor, pe care însă datorită uzajului, l-au pierdut"[7].

The diversity of definitions offered to this concept is highlighted by Rodica Zafiu. The author considers, in an article entitled *Neologismul şi purismul (Neologism and purism)*, that means of defining neologism in the Romanian linguistics was determined by the process of adaptation to the Western culture, developed in the second half of the nineteenth century. Therefore, R. Zafiu believes that in the definition of neologism a subdomain is almost exclusively selected from the "din accepţia lui ‚internaţională' (de ‚cuvânt nou'), e selectat aproape exclusiv un subdomeniu, constituit din împrumuturile moderne, culte"[8] (Zafiu, Neologismul, p. 11). This restriction in use is justified by the fact that the loans and the internal creations at a smaller scale are actually new lexical elements.

Another trend is to consider as neologisms also the terms that entered the language since the seventeenth century "în măsura în care fac parte din sfera culturii moderne"[9]. This delimitation is justified by the fact that these terms had a limited circulation, being reintroduced into the language and the public use only in the nineteenth century.

R. Zafiu points out that through these delimitations, the concept of neologism leaves at an important scale its etymological and internationally accepted meaning. Yet, for the Romanian linguistics, the neologism becomes a well-defined label: "diferenţa dintre o cultură a elitei, pro-occidentală şi recentă – şi una populară, tradiţională"[10].

A final trend for interpreting the neologism in the Romanian area is the observation that the neologism "e mai puţin poetic, mai puţin literar, având mai puţine conotaţii, ecouri, ambiguităţi şi fiind asociat de obicei cu sfera comunicării eficiente şi impersonale". Although, as mentioned by R. Zafiu, this "attitude" has changed during the recent decades, "nostalgia sau prestigiul purismului continuă să acţioneze şi azi" [11] (*ibidem*, p. 11). What is worth being highlighted is the fact itself that these different ways of defining the neologism emphasize the effects of adopting neologic terms in Romanian language.

Theodor Hristea, concerned with the lexical creations of the Romanian language, has proven to be a critical and profound analyst of the problems of the Romanian vocabulary. In a chapter that refers to the loan in the Romanian language, he admits that from an etymological point of view, the neologism should be considered every new word in a certain language either borrowed or created with the internal means of the language, but acknowledges that "în lingvistica românească sunt socotite neologisme în special împrumuturile pe care română le-a făcut din limbile apusene ori direct din latină pe cale savantă"[12] (Hristea 1984, p. 50). Among

[6] "in a broad sense, the *neologism* represents any new word, borrowed or created through internal means; in a restricted way, only the foreign word, borrowed not very long time ago, is called *neologism*"… "the words that were borrowed during the period covered by the concept of *contemporary Romanian language* of whom the speakers are aware that they are new words" (our translation).
[7] "at the beginning they were treated similarly to neologisms, but because of usage, they lost this treatment" (our translation).
[8] "international" acceptation (of new word), which is formed of modern, studied loans" (our translation).
[9] "under the condition that they are part of the modern culture field" (our translation).
[10] "the difference between a culture of the elite that is pro-occidental and recent, and popular, traditional one" (our translation).
[11] "is less poetic, less literary, with fewer connotations, echoes, ambiguities and is usually associated with the area of efficient and impersonal communication"… "the nostalgia or prestige of purism continue to operate even nowadays" (our translation).
[12] "in the Romanian linguistics the neologisms are considered especially the loans that the Romanian language has made either from the Western languages or directly from Latin by scholastic influence" (our translation).

the articles of the author, a special study is devoted to the concept of *neologism* where there are mentioned different perceptions of the linguists regarding this issue. In the work *Conceptul de neologism...*, (*The concept of neologism*) Th. Hristea believes that although there are many studies on lexical borrowing, the concept of neologism was not such an important concern for the researchers of the Romanian vocabulary.

He makes a summary of the studies of the neologism proving that, for example, in French, some lexicographers avoid using the term of *neologism*, even if it is attested in French since 1735 (cf. Robert, s.v.). Thus, the author emphasizes the relativity of the concept of neologism and, therefore, lexicographers avoid using the *neologism* brand, being more concerned with the dating of words.

The term neologism is replaced by many linguists with various periphrases: "new word", "recent word", "contemporary word". For instance, Leonard Bloomfield in his famous work *Language*, uses other terms to define neologism, namely *cultural borrowing*, *intimate borrowing* and *dialectal borrowing*. Some authors of dictionaries prefer to use synonyms in order to explain the term of *neologism*. For example, Hartmann and Gregory James define neologism very briefly as "a word or phrase which has entered the language (as a BORROWING or a COINAGE or through SEMANTIC CHANGE)" (Hartmann–James, s.v. *neologism*). Yet, for the term *borrowing*, the authors develop the definition, providing a broad analysis of the concept. The dictionary article concludes with a list of synonyms, and the last mentioned is "neologism". In another dictionary, entitled *A Glossary of Historical Linguistics*, the authors consider the *neologism* as a general concept that comprises all the lexical innovations of a language, whether borrowed from other languages, or words invented by the speakers, without being able to reveal the lexical source (Campbell–Mixco, s.v. *neologism*). Nevertheless, the authors also describe other concepts, namely *borrowing*, *lexical borrowing*, *lexical innovation*, *language contact* and *loanword*.

In the mentioned study, Th. Hristea makes a summary of researches on neologisms in the European languages. Thus, he notes that the German language has evolved from a very open attitude towards borrowing from French, Italian and Spanish, to a refractory attitude in the nineteenth century, preferring the semantic borrowing and the internal creations. Although in the German language the word *Neologismus* exists, in the literature of specialty the terms *Fremdwort* and *Lehwort* are preferred. The first represents the borrowed and integrated in the language, that are adapted to its phonetic and morphological system. By *Fremdwort* the specialists understand the neologisms or "foreign words", which are still not adapted to the language system.

As we have already mentioned, this diversity of approaches is also found in the European literature of specialty. Further we shall highlight some of the most representative contributions regarding the definition of neologism. In the European linguistics, many linguists refuse or carefully avoid using the term of *neologism*. Instead, they use different collocations and synonyms: *mot nouveau*, *mot contemporain*, *emprunt*, *borrowing*, *Fremdwort* and others. Moreover, as Th. Hristea observes in the study of neologism, this concept is understood differently in our country compared to how it is perceived in the European linguistics.

In the work entitled *Le langage...* Louis Hjelmslev defines the neologism in a very restrictive manner, namely: „former des signes complètement nouveaux qui ne sont ni des transformations d'autre signes ni des introductions venues de l'extérieur" (Hjelmslev 1966, p. 94). Thus, the Danish linguist considers neologisms only the absolutely new creations of a language, creations that should not copy other models or should not be adaptations of them. He makes the distinction between *mots d'emprunt* and *mots étrangers*. The first ones represent

words that were borrowed and adapted to the phonetic and morphological system of the "receiving" language, while mots étrangers are the terms whose form does not harmonize with the rest of the vocabulary. Foreign words are not subject to the specific rules of the structure of the receiving language, but to those of the original language. Thus, as mentioned by Hjelmslev, they are „des minoritaires pour lesquels il existerait une législation spéciale" (*ibidem*, p. 87).

Louis Guilbert, analyzing the lexical creativity of the French language, defines the lexical neology as „la possibilité de création de nouvelles unités lexicales, en vertu des règles de production incluses dans le système lexical" (Guilbert, p. 31). Depending on the creative intent of the speakers of a language, he divides neology into two big types: denominative neology and stylistic neology.

We have to mention here the basic idea of the study of L. Guilbert, namely the idea that only the term created in a language according to the system of that language can be considered „le véritable néologisme, que nous ne confondons pas avec le terme emprunté" (*ibidem*, p. 93). Therefore, he believes that most of the time, keeping a borrowed term in a the language is due not to a real need to express something new and to the impossibility of means in the used language, but rather to the fact that between the members of the same community there is a tendency towards uniformity. Thus, the use of a borrowed term by a speaker may be motivated by the simple imitation of others in the community.

Other researchers, lexicographers or terminologists have been particularly concerned with defining the field f neology as science that examines the changes in a language. For example, Maria Cabré highlights the dynamic nature of neology and its role of demonstrating the evolution of society. Therefore, neology is considered a „fenomen consistent a introduir en una llengua una unitat lèxica o un altre recurs lingüístic nous, que o poden haver estat creats aprofitant els recursos interns de la pròpia llenqua o bé manvellats a una llenqua forana" (Neologia, p. 14).

John Humbley states that neology is born by default within the speech „et si on cherche à l'implanter dans la langue, il convient naturellement de bien étudier les conditions qui président à sa naissance". He considers neology a much broader field that includes all the lexical creations: „la néologie ce n'est pas seulement les créations possibles et réalisées, mais aussi les créations impossible et néanmoins réalisées" (Humbley, p. 176). The same statement is supported by Pruvost and Sablayrolles which emphasize the fact that the discursive nature of neologisms itself represents the cause for which neologisms have not been treated in the structuralism linguistic studies. Since the structuralists analyzed especially the language rather than the speech and the synchronic operation of the language to the prejudice of language evolution, the concept of neologism is almost missing in the grammar and linguistic studies (Pruvost–Sablayrolles, p. 59).

By presenting these acceptations[13] of the concept of *neologism*, first of all, we can observe the heterogeneity of the approaches that demonstrate the diversity itself of the changes within a language. In the European specialty literature, the structuralism vision has imposed an attitude of neglect or rejection of neologisms, because they were considered deviations or accidents that disrupt the stability of the system at a certain time. For the Romanian culture, an attitude of rejection of neologisms has characterized some of the intellectuals during the period of modernization of the literary language, when the language was enriched with a large number of loans, especially from the Romance languages. What is

[13] More acceptations from linguistic works and dictionaries are presented in an extended Romanian version of this article, in CLIM, pp. 51-85.

unanimously accepted nowadays is that neologisms also represent a trademark of the culturalism of a people. Thus, a large number of neologisms entered into a language in a given period of time is the evidence of a cultural progress for the speakers of that language.

But perhaps the biggest problem that the researchers faced when analyzing neologisms is precisely the character of "novelty" of the words. Since the novelty feature of the neologic terms is relative, this matter has been discussed by linguists in a different manner. A first reaction was the reluctance to using the term of *neologism* and replaces it with other synonyms, less ambiguous. In the Romanian linguistics, through *neologism* we understand, in most cases, only terms those were borrowed from other languages. But a limitation of the meaning of this concept is not typical only to the Romanian linguistics. As we have already proven, if in Iorgu Iordan's opinion the neologism is represented only by the Latin-Romance terms integrated into the Romanian language during its process of modernization, for Louis Guilbert the true neologisms are only the words formed within the French language. L. Hjelmslev is even more restrictive in his approach, considering neologisms only the *ex-nihilo* terms which are neither loans nor creations according to internal models of a language. Another difference is between keeping and loosing the status of neologism for the new lexical terms. In conclusion, the diversity of innovations in a language has determined the apparition of acceptations of neologism that differentiated among themselves both according to the characteristics of the analyzed language and also because of the attitude of linguists towards the changes in a language.

In the Romanian dictionaries, the *neologism* term was first mentioned in 1832, in Iordache Golescu's work *Condica limbii rumâneşti*. A particular concern for explaining and adapting the words is found in *Vocabular franţezo-românesc* (*Romanian-French Vocabulary*) realized by P. Poenar, F. Aaron and G. Hill. The authors try to define the French term by the corresponding neologic Romanian term, followed by a periphrasis which explains in Romanian words the meaning of that term. We observe both the interest to introduce as many neologisms from the French language as possible, but also the care to adapt them to the specific of the Romanian language. Terms are taken, as the authors mention, from the *Dictionnaire de l'Académie Française*, second edition, but also from other foreign dictionaries. The authors wanted the Romanian neologic terms to be as close to the foreign etymons as possible. Here are the acceptations given to the *neologism* term by some Romanian dictionaries listed chronologically:

néologisme „neologism, obişnuinţă, nărăvire de a întrebuinţa ziceri nouă, sau de a da zicerilor obişnuite înţelesuri nouă; se ia spre rău" (Poenar–Aaron–Hill)

neologism „căutare de espresii şi de vorbe nuoe" (Negulici)

neologism „plecare, patimă de a tot înoi, a reforma (limba)" (Stamati)

„espresione, covent, intorsura, sens sau forma de covent neusitata inco in limba populare" (Laurian–Massim, s.v. *neo*-).

Another view of this concept is found in the *Dicţionarul limbii române* (*Romanian language dictionary*). Unlike the explanatory dictionaries, where the use determines the order of the meanings, in the academic dictionary that we mentioned, the meanings of this term are listed according to the chronological order of the first certifications, because this word itself is considered to be a "neologism". By this lexicographical technique, the historical evolution of the meanings of this term is emphasized. In the dlr, the *neologism* is defined as:

„**NEOLOGÍSM** s. n. **1.** (Învechit) Neologie. Cf. negulici, stamati, d. *Neologhismul nesocotit aşa ne-au învălătucit, încît nu mai putem zice cele mai simple lucruri... fără amestecare de vorbe străine*. russo, s. 93, cf. prot.-pop., n. d., costinescu, barcianu, alexi, w.

2. Cuvînt nou împrumutat sau format de curînd într-o limbă cu mijloace proprii; (neobişnuit) novicism. *Logofătul Conachi are neologisme, dar hultuite pe tulpină românească*. russo, s. 52, cf. pontbriant, d. *Cel din urmă semn caracteristic în stilul direcţiei nouă... este depărtarea neologismelor celor de prisos*. maiorescu, cr. i, 384, cf. ddrf, şăineanu, d. u. *Traduse... o istorie universală, sau, cum îi zice el, care nu prea întrebuinţează neologisme: „Istorie de toată lumea”*. iorga, l. i, 509. *Eram prigonitor pînă la exces al neologismelor şi găseam în literatura populară şi în popor o perspectivă de noutate*. sadoveanu, o. xvi, 439, cf. id. e. 34. *Neologismele oferă cazuri mai numeroase de şovăire a accentuării*. iordan, l. r. 152, cf. 82. *Numele autorului glumeţ al atîtor cuvinte stîlcite şi fraze pompoase... suferea soarta neologismelor rostite de cetăţenii din Obor*. arghezi, t. c. 21. *A putut exista la un moment dat impresia că neologismele exprimă mai bine, în orice împrejurare, nuanţa gîndirii*. vianu, s. 189, cf. id. m. 181. *Nu totdeauna neologismele zdruncină situaţia cuvintelor vechi, ci sînt cazuri cînd, dimpotrivă, o consolidează*. graur, f. l. 196, cf. 109. *Studiul conţine o transcriere a neologismelor recoltate din majoritatea operelor lui A. Pann*. scl 1957, 210. *Pentru operaţia alegerii buştenilor din care se construieşte o plută... se foloseşte neologismul „a asorta”*. arvinte, term. 63. ◊ (La sg. cu valoare de pl.) *Dar dacă stilul scriitoarei e numai inegal, limba e uneori supărătoare prin goana frenetică după neologismul nearmonic şi inutil*. lovinescu, c. vii, 83. *În limba literară, neologismul intră firesc, acolo unde e nevoie de el, pentru conciziune şi precizie*. sadoveanu, e. 34. *După 1835..., neologismul îmbracă o formă adecvată, integrîndu-se în fonetica specifică a limbii noastre*. contribuţii, ii, 96. ◊ (Atribuind calitatea ca un adjectiv) *Verbele neologisme de conjugarea I*. iordan, g. 13, cf. 70.

– Pronunţat: *ne-o-*. – Pl.: *neologisme*. – Şi : (învechit) **neologhísm** s. m.

– Din fr. **néologisme**”.

We chose to present the entire article of the dictionary, because the cited examples also emphasize the evolution of the attitude of the cultivated people over time, regarding this concept.

An interesting semantic development is illustrated in the editions of the *Dicţionarul de neologisme* (*Dictionary of neologisms*) of Florin Marcu. Since its first edition in 1961 to the edition written in 2008, this dictionary offers various conceptions regarding the *neologism* and also new terms from the family of words that were formed within the language or were borrowed. A first conceptual difference is observed even from the second edition. In dn, the *neologism* is defined as „cuvânt nou într-o limbă, împrumutat dintr-o limbă străină sau format prin mijloace proprii în limba respectivă”[14]. The authors note that this acceptation is mainly used in the linguistics field. The second edition does not keep the “linguistic” mention, defining the term as: „cuvânt împrumutat dintr-o limbă străină sau creat prin mijloace proprii în limba respectivă[15]” (dn^2, s.v. *neologism*). As we can see, the authors give up the term “new word”, perhaps their justification being the ambiguity created by this appellation itself. But by this second definition, the concept of neologism is greatly expanded, because in their vision it would appear that we can consider as *neologism* every word, borrowed or formed in Romanian. This view is supported by the etymology of the term itself, which the authors mention after the definition.

In the following editions we observe a much greater concern both regarding the definitions given to the concepts of the lexical family and also regarding the etymology of words. Thus, in *Noul dicţionar de neologisme* (*The New Dictionary of neologisms*), who was

[14] “a new word in a language, borrowed from a foreign language or format by intrinsic means in that language” (our translation).

[15] “word borrowed from a foreign language or created by their own means in that language” (our translation).

elaborated only by Florin Marcu, the neologism is defined as „cuvânt nou, împrumutat dintr-o limbă străină sau creat prin mijloace proprii în limba respectivă; (*p. restr.*) împrumut lexical recent. ● accepţie nouă a unui cuvânt”[16] (ndn, s.v. *neologism*). The lexicographer gives up again to the mention “in linguistics”, but we see an increase of the complexity of the definition by adding a new semantic distinction: “new acceptation of a word”. The author was motivated by the semantic enrichment of the *neologism* concept and, due to the fact that in his work he introduces old Romanian terms with new acceptations, namely “exclusively semantic” neologisms, as Th. Hristea calls them (in Hristea 2004, p. 33).

Despite the difficulties caused by the tentative to clearly define the concept, we observe the author’s concern to adapt the definition of both to the situation in the Romanian language and to the linguists’ vision regarding this issue.

The acceptations of the concept of neologism in the Romanian dictionaries presented here highlight the semantic, orthographic and orthoepic evolution in the Romanian language. By the definitions offered by the lexicographers, they emphasized both the history of perceptions of the speakers regarding this concept and also the ambiguities generated by it. Also, you may notice a difference between the way in which the term *neologism* is defined in the Romanian dictionaries and how it is treated in the works in the field of Romanian vocabulary research. Although form a conceptual point of view the neologism is understood as a new word borrowed from a foreign language or format the field of that language, in general, in the Romanian linguistics only the loans are considered to be neologisms.

In conclusion, in the Romanian culture there are multiple differences in defining neologism. As we have already presented, in the European cultural area there are also various visions regarding the concept of neologism. Nevertheless, globalization and especially standardization lead to the smoothing or rather, to the internationalization of the way in which neologism is defined. The Romanian culture will adapt to the European culture in this area, too.

Bibliografie

Adamescu = Adamescu, Gh., *Adaptarea la mediu a neologismelor*, în „Analele Academiei Române. Memoriile secţiunii literare”, seria a III-a, tom VIII, Bucureşti, 1936–1938, p. 49-78.

Campbell–Mixco = Lyle Campbell, Mauricio J. Mixco *A Glossary of Historical Linguistics*, Edinburgh, Edinburgh University Press, 2007.

Clim = Marius-Radu Clim, *Neologismul în lexicografia românească*, Iaşi, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”, 2012.

Guilbert = Louis Guilbert, *La créativité lexicale*, Paris, Librairie Larousse, 1975.

Hartmann–James = R.R.K. Hartmann, Gregory James, *Dictionary of Lexicography*, Londra, Editura Routledge, 1998.

Hjelmslev 1966 = Louis Hjelmslev, *Le langage. Une introduction*, Traduit du danois par Michel Olsen. Préface de Algirdas Julien Greimas, Paris, Les Editions de Minuit, 1966.

Hristea 1984 = *Sinteze de limba română*, Mioara Avram, Grigore Brâncuş, Gheorghe Bulgăr, Georgeta Ciompec, Ion Diaconescu, Theodor Hristea, Rodica Bogza-Irimie şi Flora

[16] “new word borrowed from a foreign language or created by intrinsic means in that language; recent lexical borrowing. ● new acceptation of a word” (our translation).

Şuteu. Coordonator: Theodor Hristea. Ediţia a treia, revăzută şi din nou îmbogăţită. Bucureşti, Editura Albatros, 1984.

Hristea 2004 = Theodor Hristea, *Conceptul de neologism (cu specială referire la limba română)*, în volumul *Tradiţie şi inovaţie în studiul limbii române. Actele celui de-al 3-lea Colocviu al Catedrei de Limba Română (27–28 noiembrie 2003)*. Coordonator: Gabriela Pană Dindelegan, Secretari de redacţie: Oana Uţă Bărbulescu, Cristian Moroianu, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, 2004, pp. 23-36.

Humbley = John Humbley, *La Néologie: Avenir des Langues*, în volumul *La neologia en el tombant de segle*, Edició a cura de M. Teresa Cabré, Judit Freixa i Elisabet Solé, Barcelona, Observatori de Neologia, Institut Universitari de Lingüistica Aplicada, Universitat Pompeu Fabra, 2000, pp. 175-179.

Iordan = Iorgu Iordan, *Sufixe româneşti de origine recentă (Neologisme)*. Extras din Buletinul Institutului de Filologie Română, vol. VI, Iaşi, Tipografia Alexandru A. Ţerek, 1940.

Iordan–Robu = Iorgu Iordan, Vladimir Robu, *Limba română contemporană*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1978.

Neologia = Maria Teresa Cabré, *La neologia efímera*, în volumul *Lèxic i neologia*. Edició a càrrec de M. Teresa Cabré, Judit Freixa i Elisabet Solé, Barcelona, Observatori de Neologia, Institut Universitari de Lingüística Aplicada, Universitat Pompeu Fabra, 2008, pp. 13-27.

Pruvost–Sablayrolles = Jean Pruvost, Jean-François Sablayrolles, *Les Neologismes*, Paris, Presses Universitaires de France, 2003.

Puşcariu[1] = Sextil Puşcariu, *Limba română*, vol. I, *Privire generală*. Bucureşti, Fundaţia pentru literatură şi artă „Regele Carol II", 1940.

Zafiu, Neologismul = Rodica Zafiu, *Neologismul şi purismul* în „România literară", anul XXXIV, 21–27 noiembrie 2001, numărul 46, p. 11.

Dicţionare

dlr = *Dicţionarul limbii române (DLR)*. Serie nouă. Redactori responsabili: acad. Iorgu Iordan, acad. Alexandru Graur şi acad. Ion Coteanu. Bucureşti, Editura Academiei. Tomul VII. Partea 1. *Litera N*: 1971.

dn = Florin Marcu, Constant Maneca, *Dicţionar de neologisme*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1961.

dn[2] = Florin Marcu, Constant Maneca, *Dicţionar de neologisme*, ediţia a II-a revăzută şi adăugită, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1966.

Laurian–Massim = A. T. Laurian şi I. C. Massim, *Dicţionariul limbei române*. După însărcinarea dată de Societatea Academică Română. Elaborat ca proiect. Tomu I *A–H*, 1871 [în realitate: 1873]; tomul II (colaboratori Iosef Hodosiu şi G. Barițiu) *I–Z*, 1876; tom. III: *Glosariu, care cuprinde vorbele din limba română străine prin originea sau forma lor, cum şi cele de origine îndoioasă*, 1871 [în realitate: 1877], Bucureşti, Noua Tipografie a Laboratorilor Români.

Negulici = I. D. Negulici, *Vocabular român de toate vorbele străbune reprimite până acum în limba română, şi de toate cele ce sunt a se mai primi d-acum înainte, şi mai ales în ştiinţe*, Bucureşti, Tipografia Colegiului, 1848.

ndn = Florin Marcu, *Noul dicţionar de neologisme*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1997.

Poenar–Aaron–Hill = P. Peonar, F. Aaron şi G. Hill, *Vocabular franţezo-românesc, după cea din urmă ediţie a Dicţionarului de Academia Franţozească, cu adăogare de multe ziceri, culese din deosebite dicţionare de*…, tomul I: *A–H*, 1840; tomul II: *I–Z*, 1841, Bucureşti, în tipografia Colegiului Sf. Sava.

Stamati = Pah. T. Stamati, *Disionăraş românesc de cuvinte tehnice şi altele greu de înţeles*. Întâia ediciune, Iaşi, Tipografia Buciumului Român, 1851.

A DIFFERENT PERSPECTIVE REGARDING THE INTERPRETATION OF A FAMOUS PHRASE FROM"A STORMY NIGHT", BY I. L. CARAGIALE

Mihaela Popescu, Scientific Researcher II, PhD, Romanian Academy, Bucharest

Abstract : As every Romanian reader knows, I. L. Caragiale is a representative author of our literature. Therefore, this explanation addresses especially to the researchers from other cultural areas, who could be interested in this paper. The various sources of the humor in Caragiale`s comedies were the subject of many literary and linguistic studies. However, except some consecrated and serious researches and studies, many teaching materials still ignore, on the one hand, the difference between linguistic and paralinguistic resources of humor, and on the other hand, the relation between the character's language, the author's language (meaning the real, current language in the era he writes his literary works) and the contemporary language of the characters (meaning the language in the era in which the author places the action). In this article we propose an analysis of the phrase "radiant angel", belonging to the speech of one of the characters of "A Stormy Night".
Our analysis is based on a lexicographical research (description and attestation of the components of the phrase), on a research of the literary and critical sources concerning this subject and also relies on an inscription on a tombstone dating from nineteenth century.
By using all these elements coming from different areas, we aim to find if the phrase in question is a source of language humor by itself or not and which are its relationship with the social and the linguistic context of his occurrence.

Keywords: character's language, author's language, literary context, lexicographical research, literary research

1. Preambul.

Ideea de a scrie un articol despre acest subiect a apărut cu ani urmă, într-un cadru informal, cu prilejul unei vizite în cadrul Complexului Muzeal „Curtea Veche" din București. Ceea ce mi-a atras atenţia atunci a fost o inscripţie tombală din incinta Bisericii Domnești „Buna Vestire" – „Sfântul Anton" (ctitorită de către domnitorul Mircea Ciobanu în 1556). Neîntâlnind, până în acel moment informații despre cei care discutaseră înainte despre monumentul respectiv, am fost surprinsă de prezența, pe piatra funerară, a unei sintagme binecunoscute tuturor din piesa *O noapte furtunoasă,* de I.L. Caragiale, și anume de combinația de cuvinte *„angel radios".*

2. Precizări necesare.

Părăsind, din rațiuni științifice, atmosfera narativă, oricât de seducătoare a fi, mi-am propus să evaluez sintagma menționată mai sus pentru a stabili dacă și în ce măsură, în afara contextului restrâns (biletul și tirada lui Rică Venturiano, în care apare), dar și a celui larg (limbajul literar al epocii) ea este generatoare de umor. În acest scop, am cercetat surse lexicografice și contexte literare în care am regăsit cuvântul *angel / anghel*. Menționez că nu am cercetat texte bisericești și nici exegeza în această materie, dat fiind ca nu am urmărit, în spațiul acestui articol, realizarea unei monografii a cuvântului *angel / anghel* și nici detectarea cu precizie a primei sale atestări, aceste aspecte fiind destinate unor studii ulterioare.

Evident, reperul temporar constant, în funcție de care am făcut unele considerații, este însăși data apariției piesei *O noapte furtunoasă*, și a doua jumatate a secolului al XIX-lea, respectiv anul 1879.

2. Surse lexicografice. Așa cum am afirmat, mi s-a părut necesar ca, pentru a oferi o imagine a uzului cuvântului în limbajul epocii, să consult o serie de surse lexicografice din secolul al XIX-lea apărute înainte de anul 1879. În ordinea cronologică a dicționarelor de care am dispus, am observat că formele *angel /anghel,* apar înregistrate, cu sensul propriu, în 1822, în DLRU[1] („Angel înger, Angelus,-li, m. s. *Angyal*", p. 44), apoi, în 1838, în CLEMENS, („Anghelu m. Angelu, der Angel", p. 10), în 1848 la NEGULICI, („Angel, angelus" s. m. Înger, p. 30), în 1862 în PROT-POP, N. D. („Angel s. m. ... Înger, creatură spirituală ce se înfățișază sub figură umană cu aripi." p. 56).

Mai târziu, la începutul secolului XX, în DA, litera A (1913), sunt atestate ambele forme, *anghel / angel*, făcându-se însă precizarea, s. v.: „Pe vremea curentului latinist se găsește și forma *angel*, din lat." (urmată de un exemplu excerptat din Gr. Alexandrescu).

În mod surprinzător, dacă în TDRG[1] nu apare decât *înger* (scris cu *â*, p. 68), *anghel* reapare (sporadic însă) în lucrări lexicografice din a doua jumătate a secolului XX, respectiv în DN[3] (doar ca trimitere: „angel s. m. liv.[2] înger") și TDRG[2] („anghel Pl. angheli S. m. LV[3]. E n g e l M. In der Kirchensprache. In einem Textaus dem 17. Jh. zusammen mit *înger*."[4]).

Evident, această înregistrare a ocurenţelor este un poate constitui un indicator al faptului că, pe măsura trecerii timpului și a modernizării limbii române, atât forma *angel* (de origine latină), cât și forma *anghel,* de sorginte grecească) au fost din ce în ce mai puțin frecventate (altminteri, proliferarea surselor lexicografice din ultimul secol și de la începutul secolului al XXI-lea[5] ar fi trebuit să le înregistreze). Pe de altă parte, se observă că valoarea figurativ-metaforică a lui *angel / anghel* nu a a fost niciodată înregistrată ca sens separat, aşadar acest sens nu s-a lexicalizat.

4. Contexte literare.

Încercând să stabilesc care era statutul literar al cuvântului *angel* în secolul al XIX-lea am cercetat operele unora dintre scriitorii reprezentativi ai epocii, din care am excerptat următoarele exemple, afișate în ordine cronologică:

1847 *Ci om e și boierul, și omul e amestic / De angel şi de demon.* HELIADE-RĂDULESCU, *Mihaida,* p. 177[6].

1852 *Angelul este în vârsta aceea ce desparte juneţea de copilărie.* PÂCLEANU, *Ierusalimul liberat,* p. 4. rd. 25.

1858 *Acest tablou reprezintă deşteptarea României, viind angelul Domnului spre a-i ridica după a sa frunte linţoliul de suferinţe şi de ignoranţă sub care ea zăcuse atât timp.* PELIMON, *Impresiuni de călătorie în România,* p. 75.

1858 – *Mă nedreptăţeşti, Nicolache psihi-mu; eu te iubesc din toată inima, scumpul meu angel !*

[1] Pentru abrevierile utilizate în desemnarea lucrărilor lexicografice v. lista de sigle de la sfârșitul artcolului.
[2] liv. = livresc.
[3] LV = literatura veche.
[4] Înger M. În limbajul bisericesc. Într-un text din secolul al 17-lea, alături de *înger.*
[5] Excepție va face, din rațiuni pe care nu le vom dezvolta aici, litera A din *Dicționarul Limbii Române* (cunoscut și drept *Dicționarul Tezaur*), a [cărei] redactare a fost reluată în scopul actualizării acestuia.
[6] în Opere I.

– Angel da, însă angel cu nasul ca de cegă ... Ştiu eu, ingrato, că răceala ce-mi arăţi totdauna vine din cauza aceasta. FILIMON, *Escursiuni în Germania meridională,* p. 20.

1859-1860 *Era foarte frumoasă acea femeie, era un angel în formă de om.* FILIMON, *Mateo Cipriani,* p. 245.

1863 *Angelii port al tău nume, / Ca ei blândă, dulce eşti.* ALEXANDRESCU, *Doamnei A. B.*, p. 275.

1893 *Când prinţul Ferdinand se coborî din vagon, prinţesa Maria se aruncă în braţele lui.*

– Ah ! exclamă prinţul, în fine, te revăd, angel dulce al vieţii mele! BACALBAŞA, *Nunta Engliterei cu România,* p. 98.

1866 -1883 *Stelele toate angeli îi par, / Angeli cu aripi strălucitoare, / A căror inimi tremurătoare / Candele d-aur nouă mi-apar.* EMINESCU, *Phylosophya copilei,* p. 12.

1859-1869 *Oamenii poliției ... sunt ca niște angeli custozi ai cetățenilor pacefici și însuși ai celor căzuți sub greutatea viciului sau a patimilor degradatoare.* HELIADE-RĂDULESCU, *Echilibrul între antiteze,* p. 504[7].

Ocurența cuvântului în fragmentele citate dovedește că lexemul *angel* apare frecvent în opere literare precedente comediei caragialiene, care l-a făcut celebru ca apelativ. Pe de altă parte, dacă luăm în calcul din ce categorie fac parte sursele respective, se observă că acestea sunt variate, de la poezie (*Heliade-Rădulescu, Alexandrescu, Eminescu)* și proză autohtone (în memorii și impresii de călătorie, de pildă, la Filimon), la traduceri în limba română *(Ierusalimul liberat).* Valorile stilistice contextuale ale cuvântului arată, de asemenea, că acesta apare atât în sensul său propriu (*înger*), cât și figurat (ca apelativ *metaforic*), precum și faptul că este folosit în diferite registre, de la lirismul exacerbat la ironie, ceea ce indică o relativ frecventă utilizare, cel puțin în limbajul literar al epocii. Ca o concluzie parțială, rezultă că, cel puțin limbajul literar al epocii oferă suficient material de reflecție și de inspirație dramaturgului.

5. Scurtă analiză stilistică interpretativă.

Revenind la sintagma cu valoare apelativă *„angel radios”*, consider că o analiză corectă a acesteia nu se poate face decât situând-o contextual în limbajul epocii (am văzut că, cel puţin în mediile culte, apelativul metaforic *angel* era frecventat), raportând-o la limbajul personajelor din comediile caragialeşti şi, nu în ultimul rând, la fragmentele din care face parte, respectiv **(a)** biletul citit de Zița și **(b)** tirada în fața Vetei:

a) *ZIŢA (luând biletul) [...] (merge la o parte şi citeşte.) „Angel radios! De când te-am văzut întâiaşi dată pentruprima oară, mi-am pierdut uzul raţiunii... (îşi comprimăpalpitaţiile). Te iubesc la nemurire. Je vous aime et vous adore: queprétendez-vous encore? Inima-mi palpită de amoare. Sunt într-o poziţiune pitorească şi mizericordioasă şi sufăr peste poate. O da! Tu eşti aurora sublimă, care deschide bolta azurie într-o adoraţiune poetică infinită de suspine misterioase, pline de reverie şi inspiraţiune, care m-a făcut pentru ca să-ţi fac aci anexata poezie: «Eşti un crin plin de candoare, eşti o fragilă zambilă, / Eşti o roză parfumată, eşti o tânără lalea! / Un poet nebun şi tandru te adoră, ah! copilă!* (Actul I, scena IV, p. 26).

[7] în Opere II.

b) *RICĂ (intră, se opreşte pe prag, vede pe Veta în spate, răsuflă din adânc,pune mâna la inimă şi înaintează în vârful degetelor până laspatele scaunului ei; cade în genunchi şi începe cu putere):*

Angel radios!

VETA (dă un ţipăt, se scoală şi fuge în partea cealaltă a scenii făcându-şi cruce şi scuipându-şi în sân): A!

RICĂ (întorcându-se în genunchi spre partea unde a fugit ea): Angel radios! precum am avut onoarea a vă comunica înprecedenta mea epistolă, de când te-am văzut întâiaşi dată pentru prima oară mi-am pierdut uzul raţiunii; da! sunt nebun…

VETA: Nebun! (strigând) Săriţi, Chiriac! Spiridoane! (Actul II, scena II, p. 46).

Cercetând **a)** și **b)**, se constatăm, preliminar, că mijloacele comicului de limbaj sunt puternic susținute de comicul de situație, reflectat și cu ajutorul indicațiilor scenice.

În ambele cazuri, comicul de limbaj rezultă din următoarele fapte de limbă: pleonasmul[8] (*întâiaşi dată pentru prima oară*), amestecurile de stil (*Angel radios! precum am avut onoarea a vă comunica în precedenta mea epistolă*), clișeul (*uzul rațiunii*), alunecarea în jargonul franțuzesc la modă (o întreagă frază), formele lexicale greșite, rizibile *(amoare),* abuzul de epitete, conducând spre hiperbolizări inadecvate, utilizările improprii ce denotă necunoașterea sensului cuvintelor *(poziţiune pitorească şi mizericordioasă),* exclamațiile purtătoare de patetism ridicol, lirismul facil, verbozitatea generală. Dar ce reprezintă în contextul comic al piesei apelativul *angel radios*? Utilizat în epocă (v. *supra*), este posibil ca *angel* să fi fost perceput de Caragiale ca fiind golit de conținut semantic prin repetare sau prin exagerata încărcătură afectivă și, ca atare, ridicol. Cu toate acestea, dacă ne imaginăm că sintagma apelativă ar fi fost inserată într-un alt context, mai temperat și lipsit de gafe lingvistice ale personajelor, am mai considera-o oare, în sine, generatoare de umor? Întrebarea rămâne deschisă. Învechit, apelativul intră în discordanță cu limbajul actual și este firesc să șocheze, să pară comic, așadar analiza surselor umorului la Caragiale trebuie să țină seamă de diferențele istorico-lingvistice. Luând în calcul spiritul ironic caragialesc raportat la literatura anterioară și contemporană dramaturgului (*angel*, urmat de diverse determinări a circulat atât limbajul curent, cât și în literatura epocii), deși personajele sale au, în comedii, numeroase derapaje de limbaj, nu putem considera, precum Condrea[9], că „*angel radios”* face parte din *„seria de expresii celebre”* datorate *„ironiei ingenioase a autorului care le-a plăsmuit”*[s. n.]. Din punctul nostru de vedere, este vorba mai degrabă despre o sintagmă pe care dramaturgul nu „a plăsmuit-o” neapărat, ci a înregistrat-o și a integrat-o în mod genial, în vorbirea personajului Rică. Repetarea cuvântului *angel* patru ori: de trei ori în sintagma discutată și a patra oară în contextul *„ești angelul visurilor mele”* p. 46) reflectă limitarea creativ-lingvistică a lui Rică Venturiano, dar și, în subsidiar, clișeizarea construcției lingvistice respective.

6. Repere critice. În legătură cu cele expuse mai sus, găsim confirmări în sursele critice. În 1935, Pompiliu Constantinescu constată că „*teatrul caragialian este o mare secţiune tăiată în corpul societăţii române”*[10] *și că „în comedii se poate urmări o ascensiune, pe scara socială şi morală a personagiilor, de la mahalagiul pur la pseudointelectual.”*[11] Este

[8] Consider că aici este vorba mai degrabă despre o ambiguitate sinactică, observație pe care o vom dezvolta în spațiul unui articol viitor.

[9] http://limbaromana.md/index.php?go=articole&printversion=1&n=429

[10] Constantinescu, p. 19

[11] *Idem.*

o remarcă ce ne face să intuim că nu doar aspectele socio-morale şi politice ci şi cele lingvistice sunt reflectate, prin filtrul comic binecunoscut, în operele comice ale dramaturgului.

La rândul său, Şerban Cioculescu consideră că *„de fapt, modelul era multiplu, în toată publicistica literară a momentului. Poeţii elegiaci repetau de douăzeci de ani aceleaşi imagini, în care iubita era un «angel» sau o floare, iar stilul adoraţiei reproducea necontenit acelaşi arsenal de figuri stilistice tocite, aceleaşi clişee sentimentale şi locuri comune vaporoase, din care se desprindea un jalnic umor indirect. Era stilul erotic postbolintinean de care nici Eminescu, ca debutant, la «Familia», nu se putuse emancipa."*[12]. Ca argument, Cioculescu reproduce consideraţiile lui N. Iorga, care afirmă că *„în Rică, noi putem admite potenţarea unui motiv literar existent, smuls din realitatea înconjurătoare."*[13] Sursa de inspiraţie caragialescă ar putea fi Theodor Myller, ale cărui *„dialoguri culese din realitate, atât de adevărate, de precise şi de iuţi"*, îl recomandă ca pe *„unul din predecesorii lui Caragiale"*[14]. Într-adevăr, Iordache, personajul din *Fata lui Chir Troancă* (1874)[15] i se adresează Luxiţei în stilul biletului lui Rică Venturiano:

„Nu te-am visat decât ca pe un angel de apoteoză. Dumnezeul cugetării mele, priveliştea desfătătoare a bucuriilor mele ... Văzui la fereastră acest bilet care anunţă casă de închiriat, luai o deciziune, şi acum iată-mă la picioarele d-tale; ordonă dacă vrei să mor!"[16].

Despre modelele literare anterioare piesei caragialeşti aminteşte şi Călinescu[17], aducând în discuţie tirada personajului Râmătorian al lui Filimon, acesta din urmă considerat şi el un critic al societăţii de la vremea respectivă:

– Frumoasă Rezi!... Angel de candoare, care te-ai coborât din regiunile Imperiului (a voit să zică ale «empireului») unde se făurează trăsnetele şi fulgerile, ca să creezi fericirea unui nenorocit muritor ce te adoară precum adoară tânăra mumă pe primul ei născut, sau fanaticul principiile credinţei sale, ca avarul comorile sale! . . . Iubită Rezi! Tu care, prin fizionomia ta mai albă decât hartia ministerială, ai ştiut să înfigi în nenorocita mea inimă toate frigările amorului, aibi pietate de un om care nu trăieşte decât ca să contemple ochii tăi ... FILIMON, *Nenorocirile unui slujnicar sau Gentilomii de mahala*, p. 306.

Mai târziu, întrebându-se asupra surselor pe care realitatea le oferea acestor ironzări, Mircea Anghelescu găseşte un răspuns în degradarea reperelor etice şi morale paşoptiste, cărora le-ar fi supravieţuit însă, în mod mod inadecvat, limbajul respectiv: *„În imaginarul public de la sfârşitul secolului al XIX-lea, şi deci şi în literatura lui, paşoptismul va supravieţui în bună parte deformat în demagogii de tipul Rică Venturiano, Caţavencu ş.a. Disoluţia modelului etic paşoptist în această formă caricaturală este firească: odată împlinită prin Unirea din 1859, perioada de maxime tensiuni şi de mobilizare fără precedent a resurselor morale pe care a inaugurat-o revoluţia a scăzut brusc: nu şi retorica acelui moment. Rămas fără obiect, fără ... acte de abnegaţie nemaivăzute de atunci pe scena noastră*

[12] Cioculescu, p. 182.
[13] *Idem.*
[14] *Apud idem.*
[15] cu numai 5 ani înaintea comediei lui Caragiale.
[16] *apud* Cioculescu, p. 182
[17] Călinescu, p. 311.

politică ... „modelul“ paşoptist s-a degradat pentru că entuziasmul originar se risipise. Nu numai Caragiale a surprins acest declin, puţin mai târziu, ci şi scriitorii care fuseseră martori ai apogeului, Filimon de pildă, al cărui Mitică Rîmătorian este un Rică Venturiano ancilar: «Angel de candoare... trăiesc pentru tine... şi pentru sărmana mea ţară, ca s-o ridic din căderea la care a ajuns din cauza ticăloşilor de moderaţi...».“[18]

Aceeaşi decădere, devenită sursă de inspirație pentru dramaturg, fusese semnalată și de Pompiliu Constantinescu, care observase că acesta *„are o viziune realistă a societăţii române într-un moment de criză evolutivă.”*

Așadar, cele câteva repere critice la care am făcut referire converg în a contura imaginea unui Caragiale-cronicar al epocii şi, prin prisma viziunii critice şi umoristice, un ironizator al eticii, moravurilor și limbajului.

5. Inscripție tombală.

Revenind la semnalarea din preambul, atrag atenția asupra faptului că, din lecturile ulterioare, am aflat că Alexandru George[19], întrebându-se asupra originii sintagmei *„angel radios”,* găsea o explicație în probabila vizită a dramaturgului la Curtea Veche, dar mai ales în aceea că I. L. Caragiale ar fi preluat-o direct de la Shakespeare, întrucât Romeo i se adresează iubitei sale, Julieta, cu apelativul *„Bright angel!”* (Actul II, scena 2).

Departe de a ne considera un „izvorist ştiinţific”[20], cu atât mai mult cu cât scopul enunțat al articolului de față este altul decât stabilirea cu exactitate a originii sintagmei ori a primei sale atestări în limba română (ceea ce ar fi implicat o cetare exhaustivă a ocurenței componentelor sale[21] în sursele lexicografice, precum și în documentele și textele religioase și literare de dinainte de jumătatea secolului al XIX-lea) mă întorc la inscriptia tombală pe care o reproduc integral, adăugând și fotografiile corespunzătoare:

„Ca roza-mbobocită / Ca crinul desvoltat / Aşa ai fost înflorită / Şi acuma te-ai uscat / O! Scumpă Eleno! / O! Angel radios / Bărbatul tău soră plâng suspină / Eu muma mai duios / Anghelovici ţiupronume / Să stinse azi din lume / O! Scumpă, dragă mamă / O! Jalnicul mei soţ şi copil / Nu plângeţi fără seamă / De lacrimi încetaţi / Puterea cea divină din valuri m-au scăpat / Şi viaţă dulce lină / Ieu tata în cer mi-a dat / Acum cânt fericită / De rele mântuită / Ia stăi puţin. Nu trece / O! Triste muritor! / Te rog fii cititor.” Născută în 4 aprilie 183[?]. Măritată în 30 Noem. 1852. Răposată în 24 aprilie 1858.

[18] V. Ştefănescu.
[19] *apud* Ştefănescu.
[20] Ironia îi aparţine lui Alexandru George, *apud idem.*
[21] deci şi a cuvântului *„radios”.*

Aşadar, inscripţia funerară datează din anul 1858, fiind mai veche cu 21 de ani decât anul publicării comediei *O noapte furtunoasă*. Dacă I. L. Caragiale a citit-o, şi probabilitatea este foarte mare să se fi întâmplat aşa, este mai puţin important. Ceea ce mi se pare cu adevărat demn de luat în seamă, din perspectiva articolului de faţă, este faptul că un text poetic, nerevendicat însă ca *literar*, include această sintagmă (preluată, poate, din literatura anterioară), ceea ce reprezintă un semn al circulaţiei semnificative a apelativului metaforic *„angel"* în limbajul epocii, în special în anumite pături sociale (elevate sau aflate în curs de ascensiune, ultimele reprezentate adesea de semidocţi şi diletanţi). Mai mult, se observă că inscripţia conţine o dublă comparaţie, în care, exemplele aflate în poziţie de comparanţi, *„rază,* respectiv*„crin"* se regăsesc, în poezia scrisă de Rică Venturiano, ca metafore:

«Eşti un ***crin*** *plin de candoare, eşti o fragilă zambilă, / Eşti o* ***rază*** *parfumată, eşti o tânără lalea!* (v. *supra*, **5.**)

6. Concluzii.

Toate categoriile de surse pe care le-am investigat demonstrează faptul că lexemul *angel* a circulat în limbajul secolului al XIX-lea relativ frecvent şi, mai cu seamă, în anumte pături sociale. Direcţia a fost circulară, dinspre mediile literare (abuzurile l-au transformat însă în clişeu lingvistic) către vorbitorii amatori de efuziuni lingvistice, dar şi invers, dinspre aceştia (prin utilizări repetate şi inadecvate în contexte lingvistice şi extralingvistice) spre literatura critică, umoristică, ironizatoare.

Acest lucru nu înseamnă că el a avut, implicit, în toate ocurenţele, conotaţii comice.

Pentru a stabili situaţiile în care (urmat de determinanţi calificativi sau nu) acesta este generator de umor, trebuie să facem abstracţie de limbajul actual, pentru a elimina diferenţele de uz şi de stil, inerente diferenţelor temporale.

În al doilea rând, este necesar să comparăm limbajul autorului, respectiv al personajelor cu limbajul epocii în care opera apare, recurgând, pentru aceasta, la studii critice, la surse literare şi lexicografice, precum şi, daca este posibil, şi la alte tipuri de documente.

Pe baza cercetărilor efectuate, consider că, probabil, Caragiale nu este creatorul sintagmei „angel radios”; dar, fără îndoială, el reprezintă vocea literară care a integrat-o, genial, într-un context lingvistic și situațional comic, reușind să îi potențeze valoarea stilistică umoristică.

Bibliografie:

Călinescu, G. (1941): *Istoria literaturii române de la origini până in prezent,* București, Fundația Regală pentru Literatură și Artă.

Constaninescu, P. (1967): *Scrieri II*, București, Editura pentru Literatură.

Cioculescu, Șerban (1974): *Caragialiana*, București, Editura Eminescu.

Manolescu, Florin (2002): *Caragiale și Caragiale. Jocuri cu mai multe strategii,* București, Editura Humanitas, București.

Surse web:

Anghelescu, M., *Ultimul paşoptist*, consultat pe http://www.observatorcultural.ro/Ultimul-pasoptist*articleID_20889-articles_details.html

Condrea, I., *Referințe nonverbale și paraverbale în textul dramatic,* în Limba Română, anul XVIII, 2008, consultat pe http://limbaromana.md/index.php?go=articole&printversion=1&n=429

Mihăilescu, Dan C., *I. L. Caragiale și caligrafia plăcerii*, consultat pe http://books.google.ro/books?id=B6ADBAAAQBAJ&pg=PT14&lpg=PT14&dq=mih%C4%83ilescu+angel+radios&source=bl&ots=85y06zHroo&sig=y5H6KRH6-ZaJYU-EQq0xW4zxa_w&hl=ro&sa=X&ei=1SIcVN70JqmCzAOisYCYDg&ved=0CDkQ6AEwAw#v=onepage&q=mih%C4%83ilescu%20angel%20radios&f=false

Ștefănescu, Alex,*La o nouă lectură: Alexandru George*, consultat pe http://www.romlit.ro/alexandru_george

Ediţiile din care au fost excerptate exemplele literare:

Grigore Alexandrescu,*OpereI.*Ediţiecritică, note, variante şibibliografiede I. Fischer. Studiuintroductiv de SilvianIosifescu. [Bucureşti], Editura de Stat pentruLiteraturăşiArtă, 1957.

Anton Bacalbaşa, *Scrieri aleseII.* Text ales şi stabilit, studiu introductiv, note şi bibliografie de Virgiliu Ene. Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1965

I. L. Caragiale, *Opere II. Teatru. Scrieri despre teatru, Versuri.*Ediție îngrijită și cronologie de Stancu Ilin, Nicolae Bârna, Constantin Hârlav, Univers Enciclopedic, București, 2000. [Academia Română, Fundația Națională pentru Știință și Artă, Colecția *Opere fundamentale,* coord. acad. Eugen Simion].

Mihai Eminescu, *Poezii postume,* în *Opere IV.* Ediţie critică îngrijită de Perpessicius, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1952.

Nicolae Filimon, *Opere I.* Ediţie îngrijită şi studiu introductiv de Mircea Anghelescu. Note şi variante de George Baiculescu. Bucureşti, Editura Minerva, 1975.

I. Heliade-Rădulescu, *Opere II-II.I.Versuri. Proză. Scrieri istorice și memorialistice*; *IIIstoria critică universală. Biblicele. Echilibrul între antiteze*.Ediție îngrijită, prefață, note și bibliografie de Mircea Anghelescu, Univers Enciclopedic, București, 2002, [Academia

Română, Fundația Națională pentru Știință și Artă, Colecția *Opere fundamentale,* coord. acad. Eugen Simion].

AtanasieN. Pâcleanu: Torquato Tasso, *Ierusalimul liberat*. Poemă epică în două volume. Traducţie în proză de ... Tomul I, Bucureşti, Tipografia lui Iosef Kopainig, 1852.

Alexandru Pelimon, *Impresiuni de călătorie în România.* Ediţie îngrijită, note, bibliografie şi glosar de Dalila-Lucia Aramă. Bucureşti, Editura Sport-Turism, 1984.

Surse lexicografice și abrevieri:

CLEMENS = A. Clemens *Walachisch-deutsch und deutsch-walachisches Wörterbuch*, Redactat de ..., Ediția a doua, Sibiu, W. H. Thierrysche Buch- und Kunsthadlung, 1838.

DA = (Academia Română) *Dicţionarul limbii române*. Sub conducerea lui Sextil Puşcariu. Tomul I. Partea I: *A–B*. Bucureşti, Librăriile Socec & Comp. şi C. Sfetea, 1913.

DGLR II, C-D = *Dicţionarul general al literaturii române.* Vol. II. Coordonator general: Eugen Simion. Academia Română. Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2004.

DELR = *Dicţionarul etimologic al limbii române*. Volumul I. *A–B*. Redactori responsabili: Acad. Marius Sala, Andrei Avram, membru corespondent al Academiei. Academia Română. Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti". Bucureşti, Editura Academiei Române, 2011.

DN[3] = Florin Marcu, Constant Maneca, *Dicţionar de neologisme.*Ediţia a III-a. Bucureşti, Editura Academiei Române, 1978.

DRLU = Ioan Bobb, *Dicţionariu rumânesc, latinesc şi unguresc.* Den orenduiala excelenţii sale Preosfinţitului..., vlădicul Fagăraşului... în doao tomuri. Cluj, cu Tipariul Tipografiii Colegiumului Reformaţilor, prin Stephan Török. I: *A–L*, 1822.

NEGULICI = I. D. Negulici, *Vocabular român de toate vorbele străbune repriimite până acum în limba română, şi de toate cele ce sunt a se mai priimi d-acum înainte, şi mai ales în şciinţe.* Bucureşti, Tipografia Colegiului, 1848.

PROT-POP, N. D. = E. Protopopescu, V. Popescu, *Nou dicţionar portativ de toate zicerile radicale şi streine reintroduse şi introduse în limbă, coprinzând şi termeni ştienţifici şi literari.* Volumul I-II. Bucureşti, 1862 (I: Tipografia lui Toma Teodorescu; II: Tipografia Oprea Demetrescu).

TDRG[1] = Dr. H. Tiktin, *Dicţionar român-german. Rumänisch-deutsches Wörterbuch,* [Band I], Operă tipărită cu cheltuiala statului. Bucuresci, Imprimeria Statului, Bukarest, Staatsdruckerei, 1903.

TDRG[2] = Dr. H. Tiktin, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch,* 2., überarbeitete und ergänzte Auflage von Paul Miron, [Band I], Wiesbaden, Otto Harrassowitz, 1986.

ROMANIAN GENUINE IN MANUSCRIPTS WITH MINIATURES OF MOLDOVA IN 17 TH CENTURY

Nicoleta Melniciuc Puica, Prof. PhD, Elena Ardelean, Assist. Prof., PhD, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: Over time, many manuscripts with miniatures have been destroyed in invasions of Moldova. However, the religious manuscripts dating in 17th century that have been preserved have an important role in the Romanian as well as universal painting art due the creating of a new system of designing the illustrations.
A lot of these manuscripts have original miniatures with Romanian architectural forms of time, local vegetation, even local costumes.

Keywords: manuscripts, miniatures, Romanian genuine, plastic impressions, iconographic themes.

Introducere

În Moldova, manuscrisele împodobite cu miniaturi apar în prima jumătate a veacului al XV-lea. Centrele de activitate miniaturistică din Moldova au fost la Neamţ, Putna, Rădăuţi, Dobrovăţ, Suceviţa şi Dragomirna[1]. Referitor la acestea, renumitul colecţionar Alexei Ouvaroff afirma: *"Cele mai bune şi mai frumoase manuscrise din arhivele noastre au fost scrise în Moldova. Manuscrisele moldoveneşti se disting întotdeauna prin frumuseţea scrierii lor unciale şi minuscule, frumoasa pregătire a pergamentului sau hârtiei şi eleganţa ornamentelor"* [2].

Prima şcoală de caligrafi miniaturişti se pare că a înflorit la mănăstirea Neamţ. Între călugării veniţi din regiuni îndepărtate, precum şi între cei localnici, au fost şi ucenici ai cuviosului Nicodim. Ei au pus bazele unei "şcoli" cărturăreşti; tot aici au funcţionat unele ateliere în care au lucrat copişti, caligrafi şi miniaturişti. Necesitatea multiplicării şi decorării cărţilor de cult într-o formă cât mai aleasă a impus apariţia şi înmulţirea caligrafilor şi miniaturiştilor la această mănăstire. Opera lui Gavriil Uric, *Tetraevangheliarul din 1429*, chintesenţă a artei miniaturale româneşti a impresionat atât de profund pe contemporani şi pe urmaşi, încât puternicul său ecou a determinat apariţia şcolii moldoveneşti de miniatură,

[1] G.Popescu Vâlcea, *Anastasie Crimca*,Ed. Meridiane, Bucureşti, 1972, p. 6.
[2] A. Ouvaroff, *Recherches sur les antiquités de la Russie Méridionale et des côtes de la Mer Noire*, Ed. Libr. archéologique V. Didron, Paris, 1885, p. 144.

devenind etalon al perfecţiunii artistice spre care tindeau toţi miniaturiştii[3]. Gavril Uric a lăsat o moştenire impunătoare de manuscrise care au influenţat arta miniaturii pe parcursul secolelor XV-XVI, imaginile sale servind drept modele, fidel urmate de succesorii săi. Tradiţiile miniaturale ale lui Uric sunt continuate de Nicodim (*Tetraevangheliarul de la Humor*, 1473), care păstrează şi portretul votiv al domnitorului Ştefan cel Mare. Din secolul al XVI-lea sunt cunoscute manuscrisele create la mănăstirea Voroneţ (*Codicele Voroneţian* şi *Psaltirea Voroneţiană*).

În a doua jumătate a secolului al XVI- lea miniaturile manuscriselor moldoveneşti devin mai laconice în privinţa coloritului, conturul liniar având prioritate. Valoarea incontestabilă a manuscriselor autohtone din această perioadă este confirmată şi de prestigioasele instituţii din oraşele în care se păstrează astăzi: Viena, Oxford, Bucureşti, Moscova, Londra, Sankt-Petersburg etc.

Arta miniaturii in Moldova în secolul al XVII-lea

În 1607, prin realizarea, la cererea domnitorului Ieremia Movilă, a Tetraevangheliarului (Manuscrisul Sucevița 24) după modelul celui provenit din Ţara Românească (Manuscrisul Sucevița 23) sau, conform altor cercetători[4], după Tetraevanghelul de la Elizavetgrad (un alt celebru manuscris apartinand grupului Parisinus graecus 74), s-a produs o importantă schimbare în ceea ce priveşte modalitatea de împodobire a manuscriselor din Moldova. De altfel, filiaţia Elisavetgrad – *Sucevița 24* avansată prima oară de cercetătoarea Sirarpire Der Nerseissan, preluată de unii autori şi negată de alţii, a fost reconfirmată de cercetătoarea Constanţa Costea, care a făcut o analiză integrală din şase codice aparţinând categoriei de manuscrise cu frize intercalate în text: Paris gr.74, Codicele lui Ivan Alexandru, Sucevița 23, Codicele de la Elisavetgrad, Sucevița 24, şi Codicele de la Varşovia.[5] Autoarea datează manuscrisul în ultimul sfert al secolului al XVI-lea, modelul lui fiind o variantă a manuscrisului Paris gr.74 din secolul al XI-lea.

[3] G.Popescu Vâlcea, *Miniatura românească*, Bucureşti, Ed. Meridiane, 1981, p. 76.
[4] E. Dragnev, *O capodoperă a miniaturii din Moldova medievală. Tetraevanghelul de la Elizavetgrad şi manuscrisele grupului Parisinus graecus 74*, Ed. Civitas, Chişinău , 2004, p. 24-25.
[5] O. Mitric, *Şcoala de caligrafi şi miniaturişti de la Mănăstirea Dragomirna – 400 de ani de la prima atestare documentară*, Revista Crai nou, Suceava, 3 octombrie, 2009. *http://www.crainou.ro/?module=displaystory&story_id=25160&format=html*

Tetraevanghelul de la 1607 (Sucevița 24) este fastuos împodobit, ca și celelalte manuscrise din grupul Parisinus graecus 74, cu peste 346 de scene din Evanghelii, desfășurate sub forma unor frize integrate în textul pe care îl ilustrează, uneori o pagină cuprinzând mai multe asemenea frize. Unele teme cum ar fi *Nașterea Domnului, Rugăciunea de pe munte* și mai ales *Judecata de Apoi*, ocupă un spațiu mai mare, cumulând mai multe registre de frize. Compozițiile acestor frize cultivă preponderent simetria, repetiția și alternanța. Siluetele personajelor sunt ușor alungite, iar poziția și gestica le conferă o tentă de eleganță. Fundalurile cu edificii arhitecturale, în care apar frecvent cetăți și biserici fortificate, sunt numeroase.

Dacă până în a doua jumătate a sec al XVI-lea ornamentația și ilustrația manuscriselor din Moldova constau în prezentarea celor patru evanghelişti, din frontispicii, vignete și inițiale, acum apar pentru prima oară, scene bogate, peisaje, compoziții cu personaje intercalate în text. Tetraevangheliarul din 1607 (Figura 1) a constituit o revelație a epocii respective, uimind printr-o exprimare plastică originală, o dezinvoltură deosebită a desenului și o cromatică perfect acordată și mai ales, prin introducerea noutăților în conținutul tematic.

Figura 1. Frize cu miniaturi în cadrul textului, Ms.Sucevița 24

Elementele cu specific naţional întâlnite în *Tetraevangheliarul Sucevița 24* sunt: brazii, cetăţile cu turnuri şi creneluri moldoveneşti amintind de incintele fortificate ale mănăstirilor moldoveneşti, precum şi aspecte cu caracter local ale vieţii cotidiene, care făceau parte integrantă din orizontul pictorului respectiv; ciobanul cântând din fluier alături de oile sale, lucrătorii viei cu unelte specifice acestei activităţi (sapă, hârleț, etc.)[6] (Figura 2).

Figura 2. Detaliu Manuscris Sucevița 24

Cromatica este subtilă, predomină verdele închis ce subliniază linia pământului, roşul – cărămiziu alternând cu un gri – albăstrui. Unificarea culorilor este redată prin haşurile aurii bine direcționate, care aduce o contribuție esențială la estetica și dinamismul scenei reprezentate.

Manuscrisul are către final şi un frumos tablou votiv al voievodului Ieremia Movilă, însoţit de întreaga familie, înrudit ca punere în pagină cu tablourile votive din pictura murală.

Tablourile de gen, pe lângă culoarea locală, sugerează o atmosferă intimă de calm şi meditaţie, unde fiinţele vii şi natura se contopesc. Tratarea elementelor compoziţionale este făcută într-o viziune pur decorativă; tuturor li se dă aceeaşi importanţă, atât personajelor, cât şi munţilor şi arborilor, nici unul dintre ele nefiind fond al percepţiei, ci parte integrantă de importanţă egală.

Miniaturistul se remarcă a fi un mare iubitor al naturii şi al peisajului local, elemente pe care le prezintă în ilustraţiile sale cu mai multă acurateţe şi interes decât cele transmise de

[6] G. Popescu Vâlcea, *Miniatura românească*, Ed Meridiane, Bucureşti, 1981 , p 45.

tradiţia manuscriselor. Asfel, pictorul creează scene originale de culoare şi atmosferă pur autohtonă.

În linii generale, miniaturistul se înscrie în coordonatele concepţiilor de compoziţie tradiţională, ilustraţia fiind compusă pe o suprafaţă orizontală în formă de friză, cu evidenţierea fermă a principiilor artei decorative, iar elementele noi, care ţin de personalitatea pictorului îmbracă esenţa tradiţională în noi forme de expresie plastică.

Planurile reliefului sunt sugerate de alternarea culorilor diferite, însă de remarcat ca o constantă a cromaticii acestui manuscris, este dozarea tonurilor şi intensităţii culorilor. Plasarea culorilor în suprafaţa compoziţională ignoră autenticul realităţii, ele se subordonează ideii generale de creare a ritmurilor şi alternanţelor. Solul, vegetaţia şi arhitecturile sunt colorate în nuanţe după un raţionament decorativ, fără a urmări natura, aceasta recompunându-se într-un mod cu totul particular şi într-un limbaj plastic în care intervine puterea simbolului cromatic.

Cu toate aceste modalităţi aparent artificiale, pictorul selectează şi recompune o lume a sa proprie, care sugerează perfect lumea şi viaţa reală.

Pe deplin conştient de ce şi-a propus să realizeze, autorul Tetraevangheliarului *Suceviţa 24* a urmărit cu elan şi sinceritate să imprime miniaturilor sale caracteristici româneşti până în cele mai mici amănunte, prin linie, desen, culoare, accesorii, activităţi, peisaj, în genere o atmosferă pur locală sub toate aspectele ei.

Acest manuscris, ca de altfel şi *Suceviţa 23* a marcat o influenţă considerabilă în picturile murale de la Suceviţa si mai târziu la Dragomirna. Intrebuinţarea sistemului de reprezentare în formă de ciclu iconografic este un fapt unic, fără precedent în toată arta medievală şi postmedievală a ţărilor care, ca şi noi, au făcut parte din aria de răspândire a artei bizantine[7].

Nu mai puţin importantă este eleganta scriere moldovenească a manuscriselor care în pictura Suceviţei – foarte bogate în inscripţii – este remarcată din plin pentru indentificarea scenelor, dar şi ca un element de eleganţă şi rafinament în completarea iconografiei.

Aşadar, domnitorului Ieremia Movilă, cu simţul său artistic pătrunzător, şi de bună seamă, mitropolitului Teodosie Barbovschi, neostenitul sfătuitor şi sprijinitor în arta scrierii manuscriselor le datorăm începutul unei noi etape, originale în arta miniaturii moldoveneşti, în care se îmbină bogatele tradiţii artistice locale cu modalităţile specifice de exprimare ale

[7] G. Popescu Vâlcea, *Miniatura românească*, p. 46.

artei bizantine şi care şi-a aflat apogeul în şcoala mitropolitului Anastasie Crimca de la Dragomirna.[8]

Școala de miniatura de la Dragomirna

„Şcoala de miniatură" de la Dragomirna a luat naştere odată cu mănăstirea, ctitorul principal, mitropolitul Anastasie Crimca fiind şi creatorul acestei minunate şcoli de copişti şi miniaturişti. Condus de însuşi mitropolitul Anastasie Crimca, scriptoriul Dragomirnei a reuşit să dea culturii româneşti unele din cele mai frumoase manuscrise, cu deosebite miniaturi, unice, nu atât prin folosirea aurului şi a unei game cromatice bogate, cât mai ales prin stilul şi tehnica de lucru.

Ştefan S. Gorovei, pornind de la analiza frecvenţei apariţiei manuscriselor cunoscute şi luând în calcul unele date din surse documentare, estima că la mănăstirea Dragomirna, în perioada 1609-1629 (anul morţii mitropolitului), s-ar fi putut realiza în jur de 120 de manuscrise[9]. Cercetătorii nu exclud posibilitatea descoperirii altor manuscrise în viitor, în special din rândul celor neminiate, întrucât există încă suficiente colecţii de manuscrise slavone necercetate (recent s-a mai descoperit un manuscris din producţia acestui centru: este un Sbornic, a cărui însemnare de danie este din anul 1627. Ar fi cel de-al 28-lea manuscris cunoscut, cu dată sigură, ce umple un gol din activitatea scriptoriului) [10].

In ceea ce priveste manuscrisele miniate, şcoala de la Dragomirna este cunoscută astăzi prin „existenţa a nouă manuscrise deosebite"[11]. În ceea ce priveşte locul în care se păstrează aceste manuscrise, şapte dintre ele sunt la Mănăstirea Dragomirna, un Apostol se află la Biblioteca Academie Române, iar un alt Apostol la Biblioteca fostă Imperială din Viena.

După cuprinsul şi destinaţia lor, manuscrisele de la Dragomirna pot fi clasificate în: manuscrise liturgice, manuscrise cu texte din Noul Testament, manuscrise cu texte din Vechiul Testament, manuscrise cu texte din Vieţile Sfinţilor. Nicolae Iorga observa că Apostolul şi Liturghierul nu s-au mai realizat în varianta miniată nici înainte nici după

[8] O. Mitric, *Catalogul manuscriselor slavo-române din biblioteca Mănăstirii Suceviţa*, Ed. Universității „Ștefan cel Mare"din Suceava, 1999, p. 9.

[9] O. Mitric, *Şcoala... http://www.crainou.ro/?module=displaystory&story_id=25160&format=html*

[10] O. Mitric, *Un nou manuscris din „Şcoala" de caligrafi şi miniaturişti de la Mănăstirea Dragomirna (1627)*, în Analele ştiinţifice, seria Istorie, „Codrul Cosminului" (seria nouă), nr. 6-7 /16-17), 2000-2001, Suceava, 2003, p. 365-368; republicat în „Romanoslavica", XLI, 2006, p. 141-146.

[11] Şt. Gorovei, *Anastasie Crimca,*în Mitropolia Moldovei şi Sucevei, Iaşi, 1979, nr.1-2, p. 153.

Anastasie Crimca.[12]

Vorbind despre şcoala de la Dragomirna, profesorul Ştefan S. Gorovei, spunea: *„deşi manuscrisele care au ajuns la cunoştinţa noastră reprezintă doar o mică parte din ceea ce s–a lucrat pentru Dragomirna, ele constituie temeiuri suficiente pentru a afirma că „şcoala" de caligrafi şi miniaturişti patronată de Crimca a constituit un moment deosebit în evoluţia culturii medievale moldoveneşti, aproape că s–ar putea spune că această „şcoală" a monopolizat producţia de manuscrise religioase în acea vreme*"[13].

Artiştii Şcolii de la Dragomirna metamorfozează natura, adaptând–o concepţiei lor decorative, reprezentând–o în mod grafic, schimbându–i proporţiile reale, eliminând volumul şi interpretând în mod subiectiv culoarea, toate acestea contribuind la crearea unui stil cu totul personal. Textul ia parte şi el la compunerea paginii, creând, împreună cu ilustraţia şi ornamentul, o compoziţie echilibrată şi impresionant de frumos paginată, spaţiile scrise constituind pauze ritmice ce pun în evidenţă conţinutul tematic al scenelor. Cromatic, originalitatea şcolii de la Dragomirna este cu totul remarcabilă prin armoniile pure ale dominantelor de roşu în compania unui verde preţios, suporturi de excelentă asociere pentru haşurile de aur.

Plasticitatea volumelor este transfigurată în siluete stilizate iar umbra şi lumina, redate prin haşuri cu dungi de aur, contribuind astfel la crearea impresiei de mare fast şi bogăţie decorativă. Ornamentaţia florală şi frizele, care împodobesc pagina, sunt transpuneri grafice din flora locală aducând un iz de autenticitate şi verosimil. Ornamentul în entrelac, conform tradiţiei moldoveneşti, alternează cu ornamente de inspiraţie din flora locală, demonstrând varietatea formelor de exprimare decorativă şi influenţa tradiţiei artistice locale, sub care s–a dezvoltat ca artist Anastasie Crimca. Clădirile care iau parte la compunerea imaginii prezintă două variante: o variantă cu arhitecturi antice, obişnuite în vechile manuscrise, dar cărora artistul le imprimă un spirit local şi altă variantă reprezentând clădiri cu arhitecturi specific moldoveneşti: turnuri ascuţite, ziduri crenelate, turle de biserici moldoveneşti, etc. (Figurile 3,4).

[12] N.Iorga, *Vechea artă religioasă la români*, Ed. Episcopiei Hotinului, 1934, p. 107-108.
[13] G.Popescu-Vâlcea, *Anastasie Crimca*, p. 5.

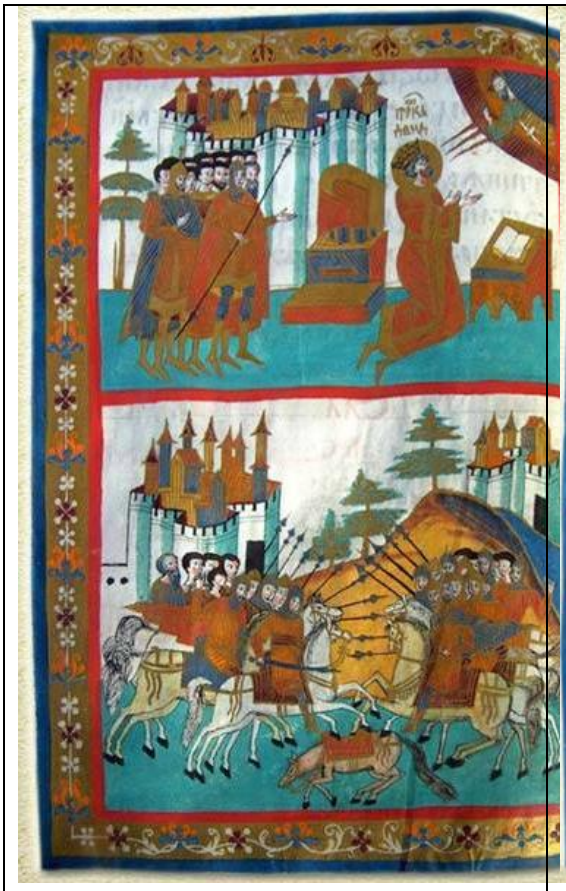

Figura 3. Elemente de arhitectură și vegetație cu specific local, Psaltire, 1616

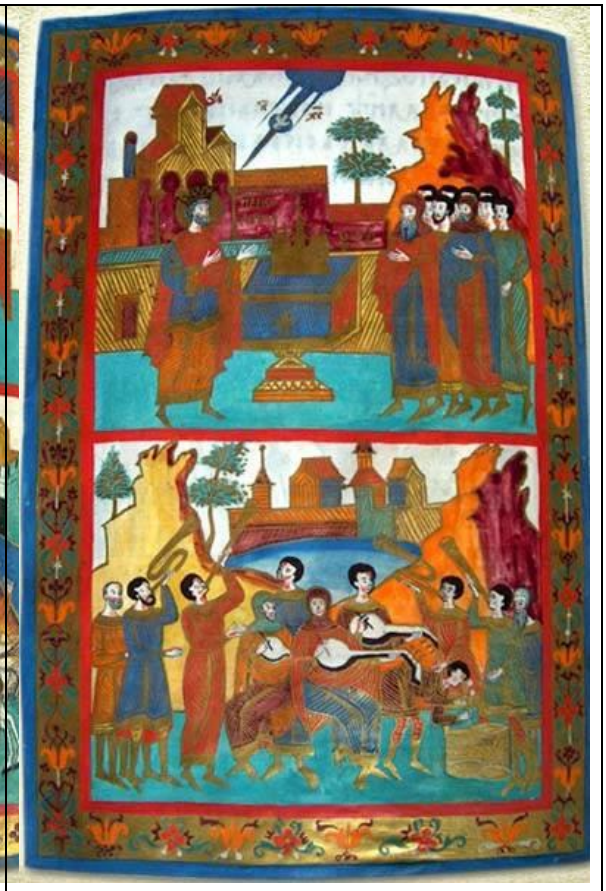

Figura 4. Elemente de arhitectură și tradiții locale, Psaltire, 1616

Un alt aspect, remarcat de N. Iorga, introducerea reprezentării, in cadrul manuscriselor unui Sfânt local, Sfântul Ioan cel Nou de la Suceava[14]. De altfel, patriotismul lui Crimca dar şi grija sa faţă de ctitoria lui se poate vedea şi în celebrul său testament: „*Kir Anastasie Crimca şi mitropolit al pământului moldovenesc* [....] *mărturisim cu această scrisoare a noastră, când se va întâmpla sfintei mănăstiri în vreun timp după moartea noastră vreo nevoie, pe cine va alege Dumnezeu a fi demn în pământurile moldoveneşti, nu cumva să cuteze cineva din domnitori, ctitori sau, boieri, din neamul nostru a închina mănăstirea noastră Sfântului Munte sau Ierusalimului, ori a da sub autoritatea vreunui patriarh sau mitropolit sau a schimba pe călugării din ţara Moldovei sau a le pune igumen din mănăstire străină, ci să aibă a lăsa mai sus zisa mănăstire întru toate în pace şi neclintită în veci. Iară dacă cineva ar strica scrisoarea şi orânduiala noastră, acela să fie blăstămat, de trei ori blăstămat, anatema maranata, de la Domnul Dumnezeu şi de la toţi sfinţii. Amin. În zilele cuviosului domn Ioan*

[14] N. Iorga, *Ibidem*.

Constantin Movilă Voievod, în anul 7118 (1610), luna martie, 16 zile, Smeritul Anastasie Mitropolit"[15]. Patriotismul pe care îl mărturiseşte testamentul său din 1610 este demonstrat şi în opera de asistenţă socială, precum şi în spiritul frăţesc care l–a determinat să dăruiască o serie de cărţi Mitropoliei din Târgovişte, într–o vreme când cele două Principate erau ca şi unite (în Moldova domnea Radu Vodă Mihnea, iar în Ţara Românească – fiul său, Alexandru Coconul).

Opera artistică a lui Anastasie Crimca este o supremă sinteză a tradiţiei, a rafinamentului şi a concepţiei artistice contemporane lui, determinată de marile realizări ale picturii moldoveneşti, aducând multă mişcare, mult pitoresc şi o deosebită pasiune faţă de miniatura românească anterioară.

Din păcate, în a doua jumătate a sec. al XVII-lea şi în mod deosebit în sec. al XVIII-lea, asaltul diferitelor influenţe artistice dar mai ales gravura de tipar, au grăbit îndepărtarea miniaturii de veche tradiţie şi orientarea ei spre cărţile de literatură populară, unde însă a jucat un rol cu totul deosebit, anticipând grafica modernă de carte.[16]

Incheiere

Tetraevangheliarul *Suceviţa 24* este manuscrisul care pregăteşte trecerea de la miniatura anterioară, cu puternic caracter bizantin, la o miniatură cu multă liberatate de exprimare artistică, a cărei gamă cromatică mult mai vastă îi conferă o strălucire unică. Cel care face trecerea de la miniatura anterioară spre o miniatură cu totul originală este unul dintre mitropoliţii ulteriori ai Moldovei, un caligraf şi un miniaturist de mare talent, Anastasie Crimca. El a înzestrat ctitoria sa de la Dragomirna cu câteva dintre cele mai frumoase produse ale caligrafiei şi miniaturisticii româneşti.

Bibliografie

1. Dragnev E., *O capodoperă a miniaturii din Moldova medievală. Tetraevanghelul de la Elizavetgrad şi manuscrisele grupului Parisinus graecus 74*, Ed. Civitas, Chişinău , 2004.
2. Gorovei Şt., *Anastasie Crimca,*în Mitropolia Moldovei şi Sucevei, Iaşi, 1979, nr.1-2.
3. Iorga N., *Vechea artă religioasă la români*, Ed. Episcopiei Hotinului, 1934.

[15] Pr.Prof. M. Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române,*vol.II, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti,1981, p. 9.
[16] G.Popescu Vâlcea, *Miniatura românească*, Ed. Meridiane, Bucureşti, 1981, p. 76.

4. Mitric O., *Catalogul manuscriselor slavo- române din biblioteca Mănăstirii Sucevița*, Ed. Universității „Ștefan cel Mare" Suceava, 1999.

5. Mitric O., *Şcoala de caligrafi şi miniaturişti de la Mănăstirea Dragomirna – 400 de ani de la prima atestare documentară*, Revista Crai nou, Suceava, 3 octombrie, 2009. *http://www.crainou.ro/?module=displaystory&story_id=25160&format=html*

6. Mitric O., *Un nou manuscris din „Şcoala" de caligrafi şi miniaturişti de la Mănăstirea Dragomirna (1627)*, în Analele ştiinţifice, seria Istorie, „Codrul Cosminului" (seria nouă), nr. 6-7 /16-17), 2000-2001, Suceava, 2003; republicat în „Romanoslavica", XLI, 2006.

7. Ouvaroff A., *Recherches sur les antiquités de la Russie Méridionale et des côtes de la Mer Noire*, Ed. Libr. archéologique V. Didron, Paris, 1885.

8. Păcurariu M. Pr.Prof., *Istoria Bisericii Ortodoxe Române,*vol. II, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti,1981.

9. Popescu Vâlcea G., *Anastasie Crimca*,Ed. Meridiane, Bucureşti, 1972.

10. Popescu Vâlcea G., *Miniatura românească*, Ed. Meridiane, Bucureşti, 1981.

OF INADEQUATELY EXECUTED TRANSLATIONS AND A HIGHLY OPINIONATED AUTHOR: A STUDY ON BACK TRANSLATED FRAGMENTS FROM THE SWEDISH VERSION OF"THE LORD OF THE RINGS", BY J.R.R. TOLKIEN

Norica-Luminița Butnaru, PhD Student, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract : On their path to translation proficiency, young translation practitioners are taught that one of the most efficient tools in comprehending the savoir-faire of qualitative translations is the analysis of less than fortunate translation instances. By favouring this approach, Translation Studies lecturers are more likely to yield progress in terms of their students' ability to distinguish between different types of translation difficulties and the strategies required to overcome such hurdles. The object of this paper is to shed some light on various target text excerpts where the translator misadvisedly rewords the source text, thus betraying the author's intention and misshaping the perlocutionary effect it creates on the target audience. In this respect, we will quench our linguistic acquisitiveness by studying certain fragments extracted from the Swedish translation of the "Lord of the Rings", performed by Åke Ohlmarks between 1959 and 1960 and translated back into English by Martin Andersson in 2007.

Keywords: Back translation, lexical mix-ups, poorly executed translations, scarce idiomatic and phonological knowledge, "The Lord of the Rings".

Introduction

This article represents a short overview of how J.R.R. Tolkien's works have been translated into various languages, paying a special attention to the translators' "unauthorized" liberties featured in target texts and also offering the author's standpoint with regard to such linguistic and cultural deviations. Over the years, experts have documented a wide range of both successful and unsuccessful translations. In some versions, little care is taken in style or nomenclature – here, we can mention Max Schuchart's Dutch translation (1956-1957) and Åke Ohlmarks's Swedish translation (1959-1960) of "The Lord of the Rings". In other cases, however, the translator may go as far as inventing Tengwar and Cirth modes for the target language and will re-draw the title page inscription in translation, as well as re-lettering the translation of the West-gate of Moria in the illustration.

Since we have already mentioned the Dutch and the Swedish translations, let us take a look at the way the title has been rendered into these languages by using, of course, the process of back translation. The Dutch title is "In de Ban van de Ring", which translates back as "Under the Spell of the Ring", the Swedish version being "Härskarringen", which leaves us with "The Ruler Ring". In both cases, Tolkien strongly objected while the translations were still in progress, especially with regard to the adaptation of proper names (the Elvish ones, in particular). Despite lengthy correspondence, Tolkien did not succeed in convincing the Dutch translator of his objections, and was similarly frustrated in the Swedish case.

At this moment, we shall take the liberty to state that we consider the Romanian translation of the English title, namely „Stăpânul Inelelor" (translated by Irina Horea, Ion

Horea and Gabriela Nedelea in 2006) to be a pertinent, faithful translation. The translation strategy that has been used is literal translation, following the model of the two well-known Canadian translation scholars, Jean-Paul Vinay and Jean Dalbernet[1]. The correspondence between the source text and the target text can also be attested for semantically since, according to the Explanatory Dictionary of the Romanian Language, one of the primary meanings of the Romanian noun stăpân is "persoană sub a cărei putere, autoritate, dominație se găsește cineva sau ceva, considerată în raport cu persoana sau cu lucrul respectiv; suveran, domnitor".

Returning to the Dutch translation, Tolkien wrote the following:

"In principle I object as strongly as is possible to the 'translation' of the nomenclature at all (even by a competent person). I wonder why a translator should think himself called on or entitled to do any such thing. That this is an 'imaginary' world does not give him any right to remodel it according to his fancy, even if he could in a few months create a new coherent structure which it took me years to work out. [...] May I say at once that I will not tolerate any similar tinkering with the personal nomenclature. Nor with the name/word Hobbit."[2]

With regard to the author's opinion on the Swedish translation, Tolkien was especially bothered by the fact that Ohlmarks showed no respect towards the fact that the British writer spent quite a lot of time developing and perfecting the names in the novel, since all the names featured in his work were created in a particular context within his legendarium, and were certainly not invented by accident. The fact that the hobbits' language seemed to be related to the tongues spoken by the inhabitants of Rohan is no mere coincidence, even though the Rohirrim dialect appeared somewhat more archaic. In this sense, Tolkien's choice was entirely intentional, since the hobbits' language was presented as English. As such, the fact that the language of the Rohirrim is represented through genuine Old English should come as no surprise. Tolkien constructed every single name according to its special designated meaning and etymology and, for this reason, the Swedish translator should not have tampered with them so heedlessly.

In fact, it was this kind of discontent which led Tolkien into writing "Guide to the Names in the Lord of the Rings" in 1967. Here, the author states that "the names in English form, such as Dead Marshes, should be translated straightforwardly, while the names in Elvish should be left unchanged".[3] Unfortunately, Åke Ohlmarks chose to oversee such prescriptions, thus committing serious translation errors. The examples illustrating this mishap are provided by the Swedish connoisseur, Martin Andersson, and can be retrieved in the article entitled "Lord of the Errors or, Who Really Killed the Witch-King?", published on January 23, 2007.[4]

"Rivendell becomes "Vattnadal" [Waterdale], probably because Ohlmarks thought that "riven" had something to do with "river", Esgaroth becomes "Snigelöv" [archaic: Snail leavings], most likely because Ohlmarks was thinking of the French word "escargot" which means "snail" and nobody in Middle-earth speaks French of course; Shelob's Lair becomes "Honmonstrets lår" [the She-monster's Thigh]. The only explanation I can come up with is

[1] Vinay, Jean Paul and Darbelnet, Jean , *Sylistique comparée du français et de l'anglais*, Didier, Paris, 1968 .
[2] Carpenter, Humphrey, The Letters of J.R.R. Tolkien, Houghton Mifflin, Boston, 1981, pp. 249-251.
[3] Tolkien, J. R. R., *Guide to the Names in the Lord of the Rings*, edited by Jared Lobdell, Open Court, La Salle, 1975, p. 38.
[4] Andersson, Martin, "*Lord of the Errors or, Who Really Killed the Witch-King?*", 2007, http://sswftapa.blogspot.ro/2007/01/lord-of-errors-or-who-really-killed.html, accessed October 5, 2014

that the Swedish word for "thigh" is "lår" (pronounced "lawr"), which bears an extremely superficial resemblance to 'lair'."[5]

The difficulty arises in the case of the names where the author, acting as translator of Elvish names already devised and used in this book or elsewhere, has taken pains to produce a common speech name that is both a translation and also (to the English-speaking audience) a euphonious name of familiar English style, even if it does not actually occur in England. An example of such a case is "Rivendell" – Tolkien's adaptation for the Sindarin word Imladris, whose back translation gives "Glen of the Cleft", or "Westernesse", the author's adaptation for the island of Númenor.

Translation excerpt analysis

As common sense would require, I begin my case study by stating that my analysis will be based on the comparison between Tolkien's original work (which will be abbreviated as "ST") and the back translation from Swedish (abbreviated BT), given the fact that, having no grasp of this language, I could not possibly conduct the analysis directly on the target text. As I have previously specified, the back translated fragments have been selected from an article written by Martin Andersson. I have chosen to analyze some of the fragments he exemplified and I classified them, according to the different translation problems I have identified. I would also like to mention that all the commentaries provided after each pair of fragments are my own.

*

The first criterion involves the translator's scarce idiomatic knowledge of the source language, which can best be exemplified through the following fragment:

ST: "What's more, *if you turn over a new leaf*, and keep it turned, I'll cook you some taters one of these days."[6]

BT: "What does it matter to you *if you tear off a fresh leaf* and then hold it in your hand - then I'll one day cook you some taters too."[7]

This fragment, taken from the second volume of *"The Lord of the Rings",* namely *"The Two Towers",* is actually a part of the conversation between Sam and Frodo in which Sam is trying to encourage Frodo to see the positive side of their journey to Mount Doom and stop letting the Ring take its toll on him, thus the idiomatic expression "turn over a new leaf". Unfortunately, the translator wrongly takes this idiom literally and "poetically" twists it into the nonsensical structure "if you tear off a fresh leaf", and then takes his imprudence one step further by unadvisedly interpreting the original structure "and keep it turned" with the much too concrete phrase "and then hold it in your hand". In addition, he takes the phrase "what's more" from the source text, whose equivalent would be "moreover", and translates it by "what does it matter to you"? Åke Ohlmarks's reinterpretation of the original message is basically that Frodo's effort of seeing the bright side of things is purposeless, thus completely annulling the author's intention.

*

[5] Andersson, op. cit., p.2.
[6] Tolkien, J. R. R., *The Lord of the Rings,* George Allen & Unwin, London, 1954-1955, one-volume paperback edition, Harper Collins, Grafton, 1992.
[7] Tolkien, J. R. R., *Sagan om de två tornen,* translated by Åke Ohlmarks, Almqvist & Wiksell, Stockholm, 1960, p. 305

The second category of translation problems I was able to spot has to do with the fact that too much morphological economy can lead to serious gaps in logic, thus negatively affecting the coherence of the text:

ST: "For if his legs were tied, how did he walk? And if his arms were tied, how did he use the knife?"[8]

BT: "*If his legs were tied, then how was he able to use the knife*?"[9]

Professional translators are aware of the fact that a commonsensical amount of linguistic economy constitutes a plus in a translation, in the sense that redundant structures should be omitted. However, this is a perfect example of the fact that some translators can become overzealous and reduce so much of the target text that they end up with illogical structures. Without providing any more gratuitous remarks on this unfortunate mishap, it is nonetheless worth mentioning that there are many ways one could use a knife if their legs were tied.

*

We move on with our study by stating that, even if Tolkien's writing style may seem uncomplicated, the translation of his works can become close to harrowing if the translator is not familiarized with the author's famous legendarium, the fictional historical and geographical frame he created for his works. The example I am going to give actually contains two unforgivable errors, which I will analyze before long.

ST: "... the last strongholds of the mighty woods of the Elder Days, in which the *Firstborn roamed* while Men still slept."[10]

BT: "... the very last bastions of the mighty woodland reaches of the Elder Days, where *the Firstborn One mooed* while the race of Men were still asleep."[11]

In "The Silmarillion"[12], a compilation of J. R. R. Tolkien's mythopoeic works, edited and published posthumously by his son Christopher Tolkien in 1977, the author provides us with his own version of the Creation story, thus shedding light on the much needed background for the disambiguisation of the different locations and characters dwelling in Middle-earth, as depicted in "The Hobbit" and "The Lord of the Rings". Here, he mentions that the first race of the Children of Ilúvatar were the Elves, who were awaken before the race of Men, hence their appellative "Firstborn". The Swedish translator, however, was not aware of Tolkien's fictional historical framework and interpreted the plural form from the source text as a singular one, ending up with "the Firstborn one". And now let us move on to the second mistake, which does not belong in the same category of translation problems, but it cannot be left untreated nonetheless. I am referring, of course, to the lexical item "to roam" whose Swedish pseudo-equivalent translates back as "to moo". I have to admit that, if Tolkien were still alive, I would be highly interested in learning his opinion on mooing Elves… But let us not get ahead of ourselves and mention the fact that the morphological ground I needed in order to even mention this example was offered, of course, by the Swedish connoisseur, Martin Andersson: "In Swedish there is a word, "råma" (pronounced RAW-mah), that means "to bellow" or "to moo". It is obvious that Ohlmarks was ignorant of the word "roam", and therefore picked the Swedish word that bore the closest phonetic resemblance."[13]

[8] Op. cit., p. 510
[9] Op. cit., p. 106.
[10] Op. cit., p. 463.
[11] Op. cit., p. 51.
[12] Cf. Tolkien, J. R. R., *The Silmarillion*, edited by Christopher Tolkien, Allen and Unwin, London, 1976.
[13] Martin Andersson, op.cit., p. 6.

*

The next category of translation mistakes refers to lexical mix-ups and the way they can alter the audience's general perception of the target text. Before we go into further detail, let us have a look at the fragment:

ST: "Beside Glorfindel there were several other *counsellors of Elrond's household*, of whom Erestor was the chief."[14]

BT: "Beside Glorfindel there were several other *members of Elrond's bodyguard*, of whom Erestor was in charge."[15]

As we all know, most concepts belonging to a certain source language can have more than one potential equivalent in the target language, according to the context in which said concept is employed. The Swedish translator, however, chose erroneous equivalents for both "counselor" and "household", thus ruining our mental picture of Elrond and Rivendell. Elrond was one of the fairest, wisest and noblest of all the Elves, the master of Rivendell and father of Arwen Undómiel, the Elf Maiden, who would later wed the lost king of Gondor and Arnor. But by replacing the "*counsellors of Elrond's household"* with the "*members of Elrond's bodyguard"* the reverie experienced by the source readers will hardly correspond to the one envisioned by the target audience.

Another example which falls under the category of lexical confusion, leading to a mistranslation can be found in the following fragment:

ST: "To Sam he [Bilbo] gave *a little bag of gold*.' Almost the last drop of the Smaug *vintage*,' he said."[16]

BT: "To Sam he [Bilbo] gave *a rounded little bottle in a golden case*.' Almost the very last drop of Smaug's best *vintage*,' he said."[17]

Here, the problem starts from the misinterpretation of the word "vintage" which can, of course, have more than one meaning, depending on the context within which it is employed. In the ST, Tolkien uses the noun "vintage" with the sense of "the output of a particular time; a collection of things manufactured or in use at the same time", as cited from the online English monolingual dictionary, thefreedictionary.com. However, the translator settled upon a more widely used meaning of "vintage", namely that of "(brewing) the wine obtained from a harvest of grapes, especially in an outstandingly good year, referred to by the year involved, the district, or the vineyard", cited from the same source. For this reason, he chooses to translate the noun phrase "a little bag of gold" by the erroneous equivalent "a rounded little bottle in a golden case".

*

Some errors are simply nonsensical, as no explanation can be given to such faulty instances of translation other than, perhaps, a complete disregard for both the author and the novel:

1). ST: "'*It* [the darkness] comes from Mordor, lord,' he [the messenger] said."[18]

BT: "'Lord,' he [the messenger] said, '*I* come from Mordor.'"[19]

2). ST: "Two swift *hours* passed, and now the king sat upon his white horse ..."[20]

[14] J.R.R. Tolkien, op. cit., p.257.
[15] Op. cit., p. 288.
[16] Op. cit., p. 1023.
[17] Op. cit., p. 307.
[18] Op. cit., p. 832.
[19] Op. cit., p. 51.
[20] Op. cit., p. 834.

BT: "Two swift *steeds* passed by and then the king himself sat in the saddle upon his white horse ..."[21]

3). ST: "He [Pippin] stopped *dead*" (this is when Pippin finds Gandalf facing the Lord of the Nazgûl at the gates of Minas Tirith.

BT: "He [Pippin] had stopped *Death*"

*

Moreover, Åke Ohlmarks clearly shows that he does not possess a very strong grasp of the overall context in which he translates "The Lord of the Rings", as this can be easily seen in the following fragments:

1). ST: "Only a remnant of our eastern force came back, destroying the last bridge that still stood amid the ruins of Osgiliath."[22]

BT: "Of our force in the east only a remnant came back, and *the enemy* destroyed the last bridge that still stood amid the ruins of Osgiliath."[23]

If he had paid attention to the story from the third volume of "The Lord of the Rings", namely "The Return of the King", he would have known that Osgiliath was the last stronghold between the legions of Orcs sent by Sauron, the Dark Lord, to defeat the already feeble army of Men and Minas Tirith, the City of Kings. As such, the enemies would have never chosen to destroy the bridge that could bring them one step closer to conquering the city.

2). ST: "'Ha! ha! What does we wish?' he [Gollum] said, looking sidelong at the hobbits. 'We'll tell you,' he croaked. 'He guessed it long ago, Baggins guessed it.'"[24]

BT: "'Ho ho ho, yes! What is it that we want?' he [Gollum] asked and looked from the side at the hobbits. 'We will tell you that,' he croaked. 'He guessed it long ago, Baggins *here* guessed it.'"[25]

By adding the adverb "here", the translator convinces the target audience that Gollum is referring to Frodo, who shared his uncle's last name, and was the only Baggins present at the moment. The truth of the matter is that this is an example of intertextuality, where J.R.R. Tolkien was actually summoning a passage from "The Hobbit", in which Gollum and Bilbo have a riddle contest, the former loses and Bilbo gets to keep the One Ring. Besides, in "The Lord of the Rings", Gollum never refers to Frodo as "Baggins".

*

One last aspect related to the Swedish translator's poorly executed translation that I cannot fail to mention deals with the fact that he did not possess enough English phonological knowledge when he was translating "The Lord of the Rings". Let us now ponder upon this fragment:

ST: "Prisoner is to be *stripped*. Full description of every article, garment, weapon, letter, ring or trinket is to be sent to Lugbúrz at once, and to Lugbúrz only. And the prisoner is to be kept safe and intact ..."[26]

[21] Op. cit., p. 86.
[22] Op. cit., p. 1216.
[23] Op. cit., p. 294.
[24] Op. cit., p. 645.
[25] Op. cit., p. 263.
[26] Op. cit., p. 767.

BT: "Prisoner will be *whipped*. Full description of all equipment, clothes, weapons, letters, signs, ring, or jewelry is to be sent to Lugbúrz immediately and only to Lugbúrz. And the prisoner is to be kept safe and unhurt ..."[27]

If I were to give it some thought, the only explanation as to how the translator could have made such an error is the fact that he was probably unable to make the distinction between the two English verbs "to strip" and "to stripe", since the only aspect that differentiates the past participles of these two verbs is an added "p". Thus, given the fact that, in some cases, the verb "to stripe" can be interpreted as "to whip", the translator's syllogism becomes quite transparent. Nonetheless, it is hard to believe that he was unable to detect his faulty logical argument since the following lines in the same dialogue were:

ST: "'*Stripped*, eh?' said Gorbag. 'What, teeth, nails, hair, and all?'"[28]

BT: "'*Whipped*, heh?' said Gorbag. 'What, with teeth, nails, hair and everything else?'"[29]

To further expand upon this fragment would only mean to destroy its amusing effect. Though I have to admit I am quite curious to find out how it would be possible for someone to be whipped with their own teeth and nails…

Conclusions

By conducting this investigation, I hope I was able to bring further proof in support of the idea that the translation activity does not involve unaware, arbitrary instances of transcoding from one language into another, that all the decisions a translator takes have to be in tune with the socio-cultural background in which both the source text and the target text have been produced, and that taking too many liberties can have a seriously harmful effect on the translation as a product.

Translating involves much more than simply "knowing and using a foreign language", since the translator must also have a strong knowledge of the morphosyntax and semantics of the source and target language, plus a thorough initiation in cultural studies. Translators should also be aware of and respect the author's intention, so as not to negatively influence the source text's illocutionary force. In addition, a proficient translator should always strive to find a balance between the amount of explicitations he performs and the cases in which presuppositions are best left unaltered. Having said that, I consider that the study I have conducted mainly showcases what can happen when the translator adopts an extreme target-oriented approach.

Acknowledgements: This work was supported by the strategic grant POSDRU/159/1.5/S/133652, co-financed by the European Social Fund within the Sectorial Operational Program Human Resources Development 2007 – 2013.

Bibliographical references

Carpenter, Humphrey, *The Letters of J.R.R. Tolkien*, Houghton Mifflin, Boston, 1981, pp. 249-251

Tolkien, J. R. R., *Sagan om de två tornen,* translated by Åke Ohlmarks, Almqvist & Wiksell, Stockholm, 1960

[27] Op. cit., p. 410.
[28] Op. cit.
[29] Op. cit.

Tolkien, J. R. R., *Sagan om konungens återkomst,* translated by Åke Ohlmarks, Almqvist & Wiksell, Stockholm, 1961

Tolkien, J. R. R., *Sagan om ringen,* translated by Åke Ohlmarks, Almqvist & Wiksell, Stockholm, 1959

Tolkien, J. R. R., *Guide to the Names in the Lord of the Rings*, edited by Jared Lobdell, Open Court, La Salle, 1975, p. 38

Tolkien, J. R. R., *The Lord of the Rings*, George Allen & Unwin, London, 1954-1955, one-volume paperback edition, Harper Collins, Grafton, 1992

Tolkien, J. R. R., *Stapînul Inelelor. Cele Două Turnuri*, translated by Horea, Irina, Ion Horea and Gabriela Nedelea, Rao, Bucharest, 2006

Tolkien, J. R. R., *The Silmarillion*, edited by Christopher Tolkien, Allen and Unwin, London, 1976

Online sources

Andresson, Martin, "*Lord of the Errors or, Who Really Killed the Witch-King?*", 2007, http://sswftapa.blogspot.ro/2007/01/lord-of-errors-or-who-really-killed.html, accessed July 17, 2014

http://www.elrondslibrary.fr/T_Neerlandais_GB.html

http://www.elrondslibrary.fr/T_Suedois_GB.html

http://www.thefreedictionary.com/vintage

ENGLISH BETWEEN "LANGUAGE MIRAGE" AND NOWADAYS "UNIVERSAL" TREND

Oana Stănculescu Ilie, PhD, University of Craiova

"If you talk to a man in a language he understands, that goes to his head. If you talk to him in his language, that goes to his heart." Nelson Mandela

"Do you speak English?" This seems to be the question of our century and the basic criterion used not only in business, international trade and commerce, international affairs, politics but also in the academic life, research and development. In just one word, it seems to be the language in which communication takes place around the world and moves the world round.
But why and when has English language become "a must" for every successful activity? How hard is it to speak English and is there are there more types or this English language? Are there significant differences between the English language spoken by French people, Arabian, Chinese, Romanian, etc.? What is the connection and the differences between British English and American English? How long does it take to a person to speak English correctly? Is English a hard language to be learnt, or, in fact it's even easier to be learnt than our own native mother tongue? Is English just a "nowadays language fashion"? Is it going to last? Why is English so popular and in no time it has become "a universal language"? What are the chances to be successful (in any field of activity) if you don't speak English? Is there any "formula" for a quick English language grasp? What does English represent for Romanian people? How do people in our country perceive it: hard, easy, interesting, a challenge or just another "caprice" imposed by the rich world power countries?
These are only a part of the questions that first come into our mind when we pronounce the language in which the plays of the world greatest (and most prolific) playwright have first seen the light of the day. Can we exceed the limits of our world both as people and human beings by exceeding the limits of our language as once a great philosopher said: "The limits of my language are the limits of my world" Ludwig Wittgenstein?

Keywords: English, language, Romanian, universal, trend

Dearest creature in creation
Studying English pronunciation,
I will teach you in my verse
Sounds like corpse, corps, horse and worse.

I will keep you, Susy, busy,
Make your head with heat grow dizzy;
Tear in eye, your dress you'll tear;
Queer, fair seer, hear my prayer.

Pray, console your loving poet,
Make my coat look new, dear, sew it!
Just compare heart, hear and heard,
Dies and diet, lord and word.

Sword and sward, retain and Britain
(Mind the latter how it's written).
Made has not the sound of bade,
Say-said, pay-paid, laid but plaid.

Now I surely will not plague you
With such words as vague and ague,
But be careful how you speak,
Say: gush, bush, steak, streak, break, bleak,

Previous, precious, fuchsia, via
Recipe, pipe, studding-sail, choir;
Woven, oven, how and low,
Script, receipt, shoe, poem, toe.

Say, expecting fraud and trickery:
Daughter, laughter and Terpsichore,
Branch, ranch, measles, topsails, aisles,
Missiles, similes, reviles.

Wholly, holly, signal, signing,
Same, examining, but mining,
Scholar, vicar, and cigar,
Solar, mica, war and far.

From "desire": desirable-admirable from "admire",
Lumber, plumber, bier, but brier,
Topsham, brougham, renown, but known,
Knowledge, done, lone, gone, none, tone,

One, anemone, Balmoral,
Kitchen, lichen, laundry, laurel.
Gertrude, German, wind and wind,
Beau, kind, kindred, queue, mankind,

Tortoise, turquoise, chamois-leather,
Reading, Reading, heathen, heather.
This phonetic labyrinth

Gives moss, gross, brook, brooch, ninth, plinth.

Have you ever yet endeavoured
To pronounce revered and severed,
Demon, lemon, ghoul, foul, soul,
Peter, petrol and patrol?

Billet does not end like ballet;
Bouquet, wallet, mallet, chalet.
Blood and flood are not like food,
Nor is mould like should and would.

Banquet is not nearly parquet,
Which exactly rhymes with khaki.
Discount, viscount, load and broad,
Toward, to forward, to reward,

Ricocheted and crocheting, croquet?
Right! Your pronunciation's OK.
Rounded, wounded, grieve and sieve,
Friend and fiend, alive and live.

Is your r correct in higher?
Keats asserts it rhymes Thalia.
Hugh, but hug, and hood, but hoot,
Buoyant, minute, but minute.

Say abscission with precision,
Now: position and transition;
Would it tally with my rhyme
If I mentioned paradigm?

Twopence, threepence, tease are easy,
But cease, crease, grease and greasy?
Cornice, nice, valise, revise,
Rabies, but lullabies.

Of such puzzling words as nauseous,
Rhyming well with cautious, tortious,
You'll envelop lists, I hope,
In a linen envelope.

Would you like some more? You'll have it!
Affidavit, David, davit.
To abjure, to perjure. Sheik
Does not sound like Czech but ache.

Liberty, library, heave and heaven,
Rachel, loch, moustache, eleven.
We say hallowed, but allowed,
People, leopard, towed but vowed.

Mark the difference, moreover,
Between mover, plover, Dover.
Leeches, breeches, wise, precise,
Chalice, but police and lice,

Camel, constable, unstable,
Principle, disciple, label.
Petal, penal, and canal,
Wait, surmise, plait, promise, pal,

Suit, suite, ruin. Circuit, conduit
Rhyme with "shirk it" and "beyond it",
But it is not hard to tell
Why it's pall, mall, but Pall Mall.

Muscle, muscular, gaol, iron,
Timber, climber, bullion, lion,
Worm and storm, chaise, chaos, chair,
Senator, spectator, mayor,

Ivy, privy, famous; clamour
Has the a of drachm and hammer.
Pussy, hussy and possess,
Desert, but desert, address.

Golf, wolf, countenance, lieutenants
Hoist in lieu of flags left pennants.
Courier, courtier, tomb, bomb, comb,
Cow, but Cowper, some and home.

"Solder, soldier! Blood is thicker",
Quoth he, "than liqueur or liquor",
Making, it is sad but true,
In bravado, much ado.

Stranger does not rhyme with anger,
Neither does devour with clangour.
Pilot, pivot, gaunt, but aunt,
Font, front, wont, want, grand and grant.

Arsenic, specific, scenic,
Relic, rhetoric, hygienic.
Gooseberry, goose, and close, but close,
Paradise, rise, rose, and dose.

Say inveigh, neigh, but inveigle,
Make the latter rhyme with eagle.
Mind! Meandering but mean,
Valentine and magazine.

And I bet you, dear, a penny,
You say mani-(fold) like many,
Which is wrong. Say rapier, pier,
Tier (one who ties), but tier.

Arch, archangel; pray, does erring
Rhyme with herring or with stirring?
Prison, bison, treasure trove,
Treason, hover, cover, cove,

Perseverance, severance. Ribald
Rhymes (but piebald doesn't) with nibbled.
Phaeton, paean, gnat, ghat, gnaw,
Lien, psychic, shone, bone, pshaw.

Don't be down, my own, but rough it,
And distinguish buffet, buffet;
Brood, stood, roof, rook, school, wool, boon,
Worcester, Boleyn, to impugn.

Say in sounds correct and sterling
Hearse, hear, hearken, year and yearling.
Evil, devil, mezzotint,
Mind the z! (A gentle hint.)

Now you need not pay attention
To such sounds as I don't mention,
Sounds like pores, pause, pours and paws,
Rhyming with the pronoun yours;

Nor are proper names included,
Though I often heard, as you did,
Funny rhymes to unicorn,
Yes, you know them, Vaughan and Strachan.

No, my maiden, coy and comely,
I don't want to speak of Cholmondeley.
No. Yet Froude compared with proud
Is no better than McLeod.

But mind trivial and vial,
Tripod, menial, denial,
Troll and trolley, realm and ream,
Schedule, mischief, schism, and scheme.

Argil, gill, Argyll, gill. Surely
May be made to rhyme with Raleigh,
But you're not supposed to say
Piquet rhymes with sobriquet.

Had this invalid invalid
Worthless documents? How pallid,
How uncouth he, couchant, looked,
When for Portsmouth I had booked!

Zeus, Thebes, Thales, Aphrodite,
Paramour, enamoured, flighty,
Episodes, antipodes,
Acquiesce, and obsequies.

Please don't monkey with the geyser,
Don't peel 'taters with my razor,
Rather say in accents pure:
Nature, stature and mature.

Pious, impious, limb, climb, glumly,
Worsted, worsted, crumbly, dumbly,
Conquer, conquest, vase, phase, fan,
Wan, sedan and artisan.

*The **th** will surely trouble you*
*More than **r**, **ch** or **w**.*
Say then these phonetic gems:
Thomas, thyme, Theresa, Thames.

Thompson, Chatham, Waltham, Streatham,
There are more but I forget 'em-
Wait! I've got it: Anthony,
Lighten your anxiety.

The archaic word albeit
Does not rhyme with eight-you see it;
With and forthwith, one has voice,
One has not, you make your choice.

*Shoes, goes, does *. Now first say: finger;*
Then say: singer, ginger, linger.
Real, zeal, mauve, gauze and gauge,
Marriage, foliage, mirage, age,

Hero, heron, query, very,
Parry, tarry fury, bury,
Dost, lost, post, and doth, cloth, loth,
Job, Job, blossom, bosom, oath.

Faugh, oppugnant, keen oppugners,
Bowing, bowing, banjo-tuners
Holm you know, but noes, canoes,
Puisne, truism, use, to use?

Though the difference seems little,
We say actual, but victual,

Seat, sweat, chaste, caste, Leigh, eight, heig
ht,
Put, nut, granite, and unite.

Reefer does not rhyme with deafer,
Feoffer does, and zephyr, heifer.
Dull, bull, Geoffrey, George, ate, late,
Hint, pint, senate, but sedate.

Gaelic, Arabic, pacific,
Science, conscience, scientific;
Tour, but our, dour, succour, four,
Gas, alas, and Arkansas.

Say manoeuvre, yacht and vomit,
Next omit, which differs from it
Bona fide, alibi
Gyrate, dowry and awry.

Sea, idea, guinea, area,
Psalm, Maria, but malaria.
Youth, south, southern, cleanse and clean,
Doctrine, turpentine, marine.

Compare alien with Italian,
Dandelion with battalion,
Rally with ally; yea, ye,
Eye, I, ay, aye, whey, key, quay!

Say aver, but ever, fever,
Neither, leisure, skein, receiver.
Never guess-it is not safe,
We say calves, valves, half, but Ralf.

Starry, granary, canary,
Crevice, but device, and eyrie,
Face, but preface, then grimace,
Phlegm, phlegmatic, ass, glass, bass.

Bass, large, target, gin, give, verging,
Ought, oust, joust, and scour, but scourging;
Ear, but earn; and ere and tear
Do not rhyme with here but heir.

Mind the o of off and often
Which may be pronounced as orphan,
With the sound of saw and sauce;
Also soft, lost, cloth and cross.

Pudding, puddle, putting. Putting?
Yes: at golf it rhymes with shutting.
Respite, spite, consent, resent.
Liable, but Parliament.

Seven is right, but so is even,
Hyphen, roughen, nephew, Stephen,
Monkey, donkey, clerk and jerk,
Asp, grasp, wasp, demesne, cork, work.

***A** of valour, vapid vapour,*
***S** of news (compare newspaper),*
***G** of gibbet, gibbon, gist,*
***I** of antichrist and grist,*

Differ like diverse and divers,
Rivers, strivers, shivers, fivers.
Once, but nonce, toll, doll, but roll,
Polish, Polish, poll and poll.

Pronunciation-think of Psyche!-
Is a paling, stout and spiky.
Won't it make you lose your wits
Writing groats and saying "grits"?

It's a dark abyss or tunnel
Strewn with stones like rowlock, gunwale,
Islington, and Isle of Wight,
Housewife, verdict and indict.

Don't you think so, reader, rather,
Saying lather, bather, father?
Finally, which rhymes with enough,

Though, through, bough, cough, hough, sou
gh, tough??

Hiccough has the sound of sup...
My advice is: GIVE IT UP!
The Chaos in Drop Your Foreign Accent, by Gerard Nolst Trenité (1870-1946) (also known under the pseudonym Charivarius)[1]

Reading Gerard Nolst Trenité's masterpiece can be both an answer and a starting point to our desire and curiosity concerning English language. How much can we understand and grasp of the English language (or this author's poem) and how many of us can perform this task easily? And is it really necessarily? Why should we (or should we at all!) speak English? Is English language a bare nowadays necessity or is it only a caprice of our contemporary society? Are there several types of English and if there are which one is most likely to ensure success? Is English an easy or a hard language to be learnt? What does it easiness or hardness depend on? How long does it take to learn English and how much time does its practice require?
These are only some of the questions that rise when only uttering the word "English". As Gerard Nolst tried to emphasize in his poem (he himself being a non-native English speaker) English language may seem pretty easy at a first glance. May only seem. But after we look into its depths we reach its profound character. Starting from Nost' poem interpretation we can notice that a non-native speaker can find English language very hard to achieve. Its main difficulty is not the vocabulary itself but its pronunciation.
English is well-known for its lack of pronunciation rules and although it is considered a very inventive language (most words are compounds of or derivations from basic words: for example, "armchair" - "arm" and "chair", "businessman" - "business" and "man"; "useful" - "use" and the suffix "ful" - meaning having the characteristic of the word to which is added, "useless" - derived from the word "use" with the help of the suffix "less" meaning "without" the feature of the word to which is added to), a very logical one where the grammar rules seem to be general truths, its word pronunciation seems to equipoise everything and furthermore puzzle the poor non-native learner trying to get a complete picture of what English speaking really means.
"Words are pale shadows of forgotten names. As names have power, words have power. Words can light fires in the minds of men. Words can wring tears from the hardest hearts"[2]*, said once Patrick Rothfuss (in his book The Name of the Wind), therefore the power of a person is given by the language one speaks. Each and every of us speaks and knows his/her native language but things get complicated when we have to learn another language (either this "must" implies an inside or outside requirement). The more the language which is supposed to be learnt is different to us and our native language the more difficult the task seems and greater the effort is. The strength of our motivation can be the perfect engine to learn a new language but it is not enough. There are also other elements that can influence our decision to learn a new language: the environment, our aspirations, the way we choose to acquire this knowledge and the list can be a very long one. But the very first question and concern that appears when speaking about English learning is: why? Why English and not another language? Why has English become a sort of universal language and all of a sudden it seems to be almost the only accepted international communication language? Why all companies require their employees speak (or be able to*

[1] https://www.goodreads.com/quotes/tag/english?page=2
[2] https://www.goodreads.com/quotes/tag/language

learn) English? Why all major cultural events "award" English "the great prize" and transform it into the "queen of the ball"? Why and most important when has English become "a universal" language?

The answers to these questions are as logical and easy as they can be. If we take a moment to analyze what happened in the last century then all our questions will get an answer (even though it is not the one we want).

First, in order to understand and explain what exists in the present we should have a look in the past. The British Empire being a force and colonizing a great number of countries spread both its customs, culture and language. More peoples conquered meant more speakers of the dominant language. Thus, it quickly spread around the world and soon all the continents were "infected with" English. Time passed and America became a superpower and as always "the winner takes it all" or at least indirectly "imposes" its superiority by means of language, traditions and culture.

English has become so popular due to the its spread means. It is only one click away. It is enough to switch on our laptop, our cell phone, or press a button of our remote control to get in touch with English. All technology, either we refer to software or hardware, electronics or simple house devices have their instructions or manuals of use in English. Under these circumstances it seems almost impossible not to get "fly-blown" with the English language. Means by which English has gained ground are even more important to explain its popularity. Movies and music (we all have at least once hummed the lyrics of a favorite song even if we didn't really understand its meaning) are the most favorable channels that helped English spread.

Moreover, the American "borrowed" traditions and culture seemed much more familiar and attractive for the people of other countries than their own (for example, in our country Halloween has become "a part of the Romanian autumn"; young Romanian people celebrate Valentine's day while the significance of the Romanian "rusty" equivalent Dragobete has been long forgotten and we should not forget to mention "a new-entry" of the list, the so long awaited, "Black Friday").

Since our society is daily concerned with "globalization", "Anglicization" and "Americanization" have also started to root as its "secondary effects"[3]. Surprisingly, the number of non-native English speakers is by far greater than that of the native ones. Therefore, while the number of native speakers is of 359 million that of non-native speakers is three times (or more) greater reaching 900 to 1500 million as we can easily see from the following chart. English has succeeded to become "number one" when talking about the number of people who choose to learn and speak English, to express their thoughts and feelings in a language that is not their own.

[3] See *The Social Psychology of English as a Global Language: Attitudes, Awareness and identity in the Japanese Context*, Robert, M.McKenzie, pg. 1, Springer Publishing House, 2010.

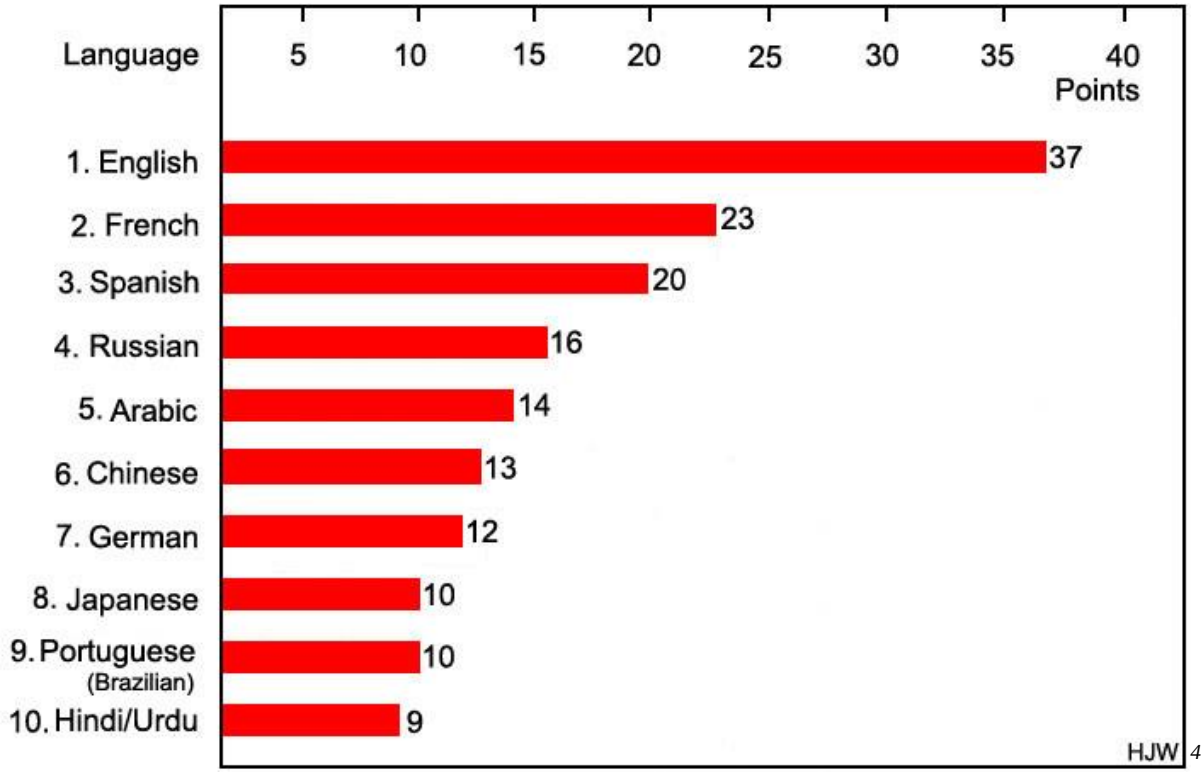

And since we started talking about English "in the figures language" it is important to mention that English is the official language of 54 countries. English seems to have become the "third native language superpower" after Mandarin Chinese and Spanish[5].

Also, it is the official language of the European Union and one of the most widely taught foreign language. We can assert that English has become nowadays an important element of personal and professional success. Used in businesses, trade, communication and technology, cultural events and academic life, English has become a part of our life, many of its words and phrases being borrowed in our language. Some completely justify their presence by the fact that they denominate realities or things for which our language does not provide words, and they have therefore, become international (words like: mouse; hotdog, hamburger, etc.) while other have been "adopted" and frequently used because they were considered to be more cosmopolitan, trendy and fashionable than our own words (in the category of such examples we may find words like: weekend, manager, discount; HR, PC, PR, discount, etc.).

*What it is even more interesting and original about the English language is that it itself is "a hybrid language", in the sense that along the years it has borrowed words from different languages (**Latin**: curriculum-curricula, cactus-cacti, magus-magi, datum-data, antenna-antennae, etc.; **Greek**: phenomenon-phenomena, crisis-crises, thesis-theses, antithesis-antitheses, synthesis-syntheses; **French** (most of the English words): bureau-bureaux, soup, fruit, chalet, chef, perfume, chief, handkerchief, pork, sausage; **German**: deaf, good, rough,*

[4] http://www.ilovechile.cl/2014/03/26/english-important-language-worldwide/106328
[5] According to http://en.wikipedia.org/wiki/English_language.

tough, day, laugh, cough, night, soap, fish; ***Italian****: pizza, pasta, piano, radio, soprano, salami, etc.).*

Under these circumstances, we may say and consider English as "a language bazaar" reuniting not only an important number of language but also of cultures and conferring them particular shape and originality by its simple denomination as English language. So, if we are to characterize the English language we would say that it is "a mixture", one successful language cocktail that consists of more than 250, 000 words of different vocabulary field from technical to medical, from business, to fashion, or from usual daily phrases to specialized terms and collocations.

English has not only borrowed and assimilated terms, words and expressions from different languages but from all over the world and managed to bring them together and combine them in a harmonious synthesis. It has the great merit that it has succeed to create a proper lively language despite its complex, irregular (and most of the time puzzling) spellings, especially when referring to vowels.

English, this "language combination hybrid" has become a very important tool for every human being and a vital success instrument on a corporate ladder.

In nowadays society, a non-English speaker is perceived as a "language handicapped" and he / she does not stand any chance to acquire a higher position within the company he /she works for or get a better job unless he/she speaks English or improves his/her English knowledge.

In a modern, technologized world, where everything seems to be achieved virtually, where each and every thing can be performed by just pressing a button or is only one click distance, in such a world not speaking English (or not having any contact to it) may seem pure suicide.

This lingua franca has become a major barometer of our personal, professional and social life. All of a sudden we are "encircled" of English speaking people and the challenge seems to "trick or treat". We find ourselves in front of only two way choices: either remain stubbornly enclosed in our once known society and world, where things are exactly as we once wanted and remembered to be, unchanged and calm and treat any challenge with disregard and indifference or accept that society itself is in a continuous change and it evolves, changes, develops and grows in the same manner as we and our life do and "embrace" any new stings and make a special effort (which is always nevertheless required) to keep up with them, being in this way "updated" and daily informed of the evolution of things and never having the feeling that something is beyond our knowledge or takes us by surprise.

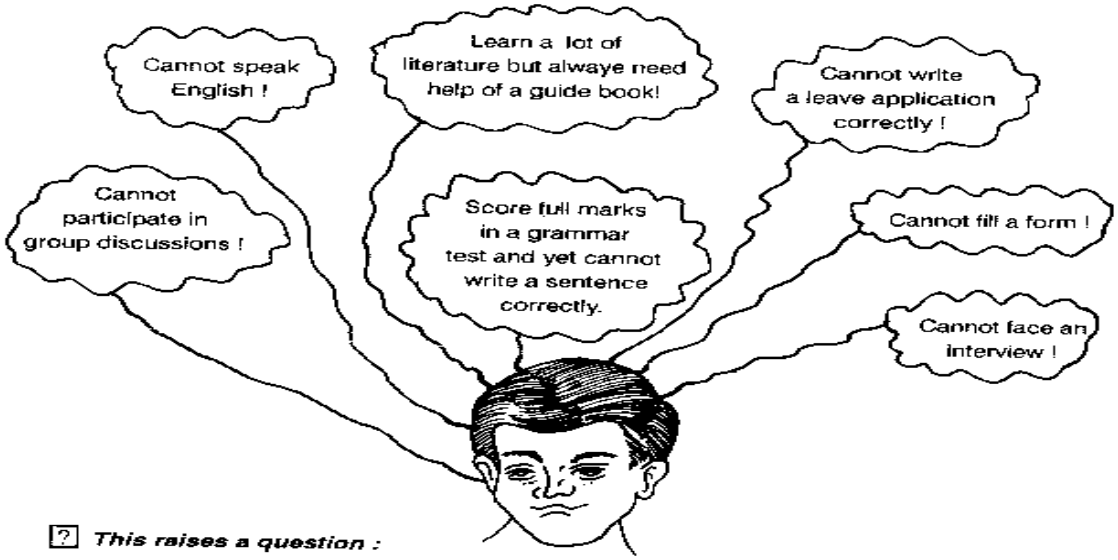
Cannot speak English !
Learn a lot of literature but alwaye need help of a guide book!
Cannot write a leave application correctly !
Cannot participate in group discussions !
Score full marks in a grammar test and yet cannot write a sentence correctly.
Cannot fill a form !
Cannot face an interview !
This raises a question :

6

Although it may seem that most people speak English, in fact, a great number of them actually speak Globish. But what is Globish? Globish is a trade mark developed by a Jean-Paul Nerriere and according to Wikipedia it has "a subset of standard English grammar and a list of 1500 words"[7]. But its creator has never claimed or seen it as a proper language but as a common ground, as a support language that business people employ and use in the context of international business. Furthermore, Nerriere claims having written his book Globish The World Over in this language, which he considers to be a natural one (and not something artificial) and he is truly convinced that his new invented language is the good one, "Good Globish is correct English"[8]. In order to support the efficiency and importance of his language Nerriere quotes Robert McCrum, literary editor of London Observer. In its turn, McCrum, explains in his book How the English language became the World's Language, Globish as an economic phenomenon, only as a business based language, while English is much more complex and cannot be reduced only to business communication. Complexity is exactly the argument that Nerriere brings into discussion when emphasizing the advantages of speaking and using Globish instead of English. While English has over 615 000 words (The Oxford English dictionary is used as reference) and native speakers know less than 80 000, Globish has a limited vocabulary consisting of only 1 500 words that can be combined for creating short and simple sentences, covering a basic syntax and lacking idiomatic expressions.

As a conclusion, we should say that we truly agree and share the opinion according to which a society that is monolingual, the people of a country that speak only their native language are at least handicapped, not to mention secluded, isolated and of minor importance doomed to endure social and communication failure, finding themselves "at a great disadvantage with foreign powers"[9]. [10]

[6] http://apostolosmakrides.blogspot.ro/2010/06/importance-of-english-language.html
[7] http://en.wikipedia.org/wiki/Globish_(Nerriere)
[8] http://en.wikipedia.org/wiki/Globish_(Nerriere)
[9] See *The importance of learning a foreign language in a changing society*, Dr. Emanuel Alvarez Sandoval, iUniverse Publishing House, 2005, pg. 2; or:

English language has become (especially in the field of business and large companies policy) an essential survive skill. Most companies have understood that their people are the most important assets of their company, that English has become the communication frame language and have combined these two elements in the form of English training courses for their staff.
Either we speak Globish or English the most important thing is to speak a foreign language either it is one widely spread or less "trendy".
What kind of language English is and what are its characteristic features in comparison to other international languages is the topic of another paper. We can either agree or disagree with Stephen Fry's definition of English in comparison to the French one:
"The English language is like London: proudly barbaric yet deeply civilized, too, common yet royal, vulgar yet processional, sacred yet profane. Each sentence we produce, whether we know it or not, is a mongrel mouthful of Chaucerian, Shakespearean, Miltonic, Johnsonian, Dickensian and American. Military, naval, legal, corporate, criminal, jazz, rap and ghetto discourses are mingled at every turn. The French language, like Paris, has attempted, through its Academy, to retain its purity, to fight the advancing tides of Franglais and international prefabrication. English, by comparison, is a shameless whore." Stephen Fry, The Ode Less Travelled: Unlocking the Poet Within[11]

"The Big Winner is English"
The Economist
India has a Billion people and it's own 12 languages. Only English is understood across India.... Today, India....Tomorrow, the world...
20 - 25 % of the World's 6 Billion People can use English.... On the web, the big winner will be English."
Copyright © Kaytek 2004, Mumbai (Bombay), India. All Rights Reserved

12

"The importance of being a good English speaker" (if we were to paraphrase Oscar Wilde's famous play) seems to be the motto of our present world. "To be or not to be successful" (paraphrasing "the father of the English literature") is directly related to our degree and level of English performance. Speaking English (or any other language) may seem as one of the imposed social rules but in the end it's our choice if we want to go by this rule or we completely ignore it.

http://books.google.ro/books?id=c3uVVj1pMasC&pg=PP1&lpg=PP1&dq=the+importance+of+learning+a+foreign+language,+sandoval&source=bl&ots=cxUhPgHcUu&sig=jE68zbbEokN7Nco7E0RGqjH1amM&hl=ro&sa=X&ei=7Mg1VLL6BMfmyQPD8oLwBQ&ved=0CDkQ6AEwAw#v=onepage&q=the%20importance%20of%20learning%20a%20foreign%20language%2C%20sandoval&f=false

[10] See http://www.glogster.com/dhmp10b/importance-of-english/g-6mg6m9u8v6ilbjhvlu500a0

[11] http://www.goodreads.com/quotes/tag/english

[12] See http://www.glogster.com/dhmp10b/importance-of-english/g-6mg6m9u8v6ilbjhvlu500a0.

Bibliography:

Dr. Alvarez Sandoval, Emanuel The importance of learning a foreign language in a changing society, iUniverse Publishing House, 2005;
Crystal, David, English as a Global Language, Cambridge University Press, 2003;
Holliday, Adrian, The struggle to teach English as an International Language, Oxford University Press, 2005;
Marlina, Robi; Ashish Giri, Ram, The Pedagogy of English as an International Language, Springer International Publishing, 2014;
Matsuda, Aya, Principles and Practices of teaching English as an International Language, Short Run Press, Ltd., 2012;
McKenzie, M. Robert, The Social Psychology of English as a Global Language: Attitudes, Awareness and Identity in the Japanese Context, Springer Publishing House, 2010;
Nerriere, Jean-Paul, Parlez Globish, l'anglaise planétaire du troisième millénaire, Eyrolles Publishing House, 2011;
Sharifian, Farzad, English as an International Language, Perspective and Pedagogical Issues, MPG Books, Ltd, 2009;

LITERARY TRANSLATION FLOWS FROM ROMANIAN INTO ENGLISH: A SOCIO-ECONOMIC PERSPECTIVE

Oana Ursu, Assistant, PhD, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: According to the sociological model advanced by Johan Heilbron, literary translation is part of a wider cultural system which relies on a centre-margin type of structure, and accounts for the unequal cultural exchanges and the subsequent unequal translation flows between various linguistic groups (Heilbron). In other words, the number of translations produced from/ into a particular language depends on the position that the respective language (or literature) occupies at world level, whether it holds a central or a marginal position, acquiring the status of major/ minor language.
Starting from these assumptions, this paper purports to examine the literary translation flows from Romanian into English, in the context of globalisation and the supremacy of English, phenomena leading to the reconsideration of cultural identity in the case of "minor" languages and cultures, also illustrated through the translation and publishing practices.

Keywords: translation, cultural asymmetry, minor vs. major cultures, globalisation, international cultural system.

As posited by the representatives of the socio-economic direction in Translation Studies (G. Sapiro, 2008; J. Heilbron, 2007, 2008), literary translation is part of a wider cultural system, which functions as a centre versus margin type of structure, and which may explain the unequal cultural exchanges between various linguistic groups. Additionally, this centre-periphery dichotomy further accounts for the unequal translation flows between various cultures (Heilbron, 2008).

Thus, from a socio-economic perspective (J. Heilbron and G. Sapiro, 2007) it can be argued that in the relation between the source and the target culture and the subsequent circulation of texts, ideas and people can be assimilated, on a global level, to the economic, political or language system. From this stance, it can be inferred that the translation and publishing practices derive not only from the intrinsic properties of the source and target cultures, but also from their specific position in the world, from power relations, from issues of cultural authority (A. Lefevere, 1992). Similarly, in *Translation and Empire. Postcolonial Theories Explained* (1997), Douglas Robinson posits that hegemonic relations between cultures have always been present, and cultural asymmetries have operated between cultural spaces worldwide, sometimes without necessarily involving political colonisation (a case in point is, for instance, the supremacy of the "strong" Western European cultures over the "weaker" ones on the same continent; equally, this can be extrapolated to the way in which Romania, a former Communist country, has responded to the supremacy of English). Moreover, the existence of cultural hegemonies will inevitably lead to disproportionate translation ratios.

This issue has been explored extensively by Lawrence Venuti (1992, 1995) who is interested specifically in the disproportionate volumes of translation into and from English, given that, after Wold War II, English has been the most widely translated language in the world, while the number of translations into English has dropped significantly.

Interested in the dynamics of translation flows between various linguistic groups, Heilbron argues that "dominant languages and core language groups tend to have low translation ratios as compared to less dominant languages and more peripheral language groups" (2008: 188). The dichotomy "dominant – less dominant language groups", functioning according to a core-periphery structure describing the international system of translations, can be used in order to account for the "uneven flow of translations between language groups, as well as the varying role of translations within language groups" (Ibidem).

As argued by Heilbron, the distribution of book translations by language suggests that the international translation system is a 4-level structure in which 55 to 60 % of all book translations are made from a single language (which is, obviously – English); this means, in terms of a core-periphery model, that English dominates the global market, occupying a hypercentral position. English is followed by two languages that occupy a central position: German and French, each of them having a share of about 10% of the global translation market. At the third level, 7 or 8 languages occupy a semi-central position, having a share of 1 to 3 % of the world market (examples include Spanish, Italian and Russian).

Finally, the fourth level includes all the other languages from which are made less than 1% of the book translations worldwide. These languages can be considered to be 'peripheral' in the international translation economy, even though some of them count a very large number of speakers (countries like China, Japan, or the Arabic states).

Romania is obviously relegated to this fourth level, peripheral both at European level (as a former Communist state) and at world level – judging by its positioning in Europe, a continent which also occupies a minor position as compared to the United States of America. Speaking about the commercial balance between Europe and the United States, the director of the American PEN, Michael Moore (J. Harris, 2007), states that "it is ridiculous, since only 3% of the published books in the US are works in translation", while in Romania, for instance, translations represent over 50% of the books on the market.

Acknowledging this disproportionate distribution of translation flows, and motivated by the view that reading literature from other cultural spaces is essential to preserving a vibrant book culture and to increasing cultural exchanges, the University of Rochester launched the website *Three Percent* (2007) [1]. Convinced that in this age of globalization, translation is one of the best ways to preserve the uniqueness of cultures and that, in order to remain among the world's best educated readers, English speakers must have access to the world's great literatures, *Three Percent* brings information on the goings-on in international literature, provides reviews and samples of books in translation. The website draws its name from the unfortunate fact (the editors argue) that only about 3% of all books published in the United States are translations. And since the 3% figure includes all books in translation, the number in terms of literary fiction and poetry is actually closer to 0.7%.

From this same perspective, in an article probing the nature of literary exchanges between so-called major and minor cultures, Zauberga (2000:49) challenges the view according to which translation is a mere manipulative tool used by the major culture to domesticate the "cultural

other", arguing that translation into a major language can also serve as a gateway through which minor cultures may reach out. Thus, she provides the example of a Latvian anthology published in English translation to show that English is no longer seen as an instrument of power, but rather as a tool for cross-cultural communication. Thus, Zauberga argues that in this new context "translation investigates asymmetries and power relations that surround the text, responding to them in many ways". (2000:49) She further points out that, with the increasing role that English plays in international communication, it might "lose track of its cultural identity and turn into a reduced 'plastic' language" (Snell-Hornby, 1997: 30), and no longer be perceived as a tool of power. The asymmetry can be thus played to the advantage of the minority culture.

As regards the way in which Romania managed to respond and resist to the power asymmetries on the international book market, some people support the idea that we should focus on exporting our "specificity", our local, strictly "Romanian" values, while others state that we can stir the interest only through forms that are 100% international, cosmopolite and "à la mode", through copies of the recipes that are successful nowadays worldwide. Apparently different, both categories illustrate the same marginality complex, according to which, being "peripheral", we should promote picturesque, "exotic" authors, or disguise in "westerns". Literary critic Nicolae Manolescu (2009), president of the USR (Romanian Writers' Association) and ambassador of Romania to UNESCO, argues that we should count on the translation of "live" authors, on contemporaries, i.e. on writers such as Dan Lungu, or Filip Florian, rather than on Slavici. "We should move on to another type of politics, a more aggressive one in this field and not go on with the shy one we're practicing at the moment", states Manolescu, adding that "in the end we will find a successful writer who will pull the others, just like an engine" (2009).

However, success is not a question of value, but a question of marketability. Foreign editors and publishing houses are looking for books that are likely to be sold. Contemporary authors are easier to present and promote; they can be invited to literary events, public readings, they are generally much more appealing to the general public than a classical author, no matter how valuable (s)he might be. Promoting classical, canonical writers would mean, from a commercial point of view, restricting the targeted audience. Moreover, as writer Dan Lungu[1] also points out, classical Romanian literature could be best promoted in academic environments, through university publishing houses. As Dan Lungu further posits, several factors contribute to the promotion of the Romanian literature abroad, each of them to a different, and yet equally important extent –the author, the publisher and the literary agent (an institution almost absent in Romania, especially as far as the "export" of literature is concerned). In Dan Lungu's opinion, the function of the literary agent is fulfilled in Romania by the translator (who has the ability to submit translations and publishing proposals to publishers) and, sometimes, by the authors themselves (through participations in public readings, festivals, book fairs, or residency programs, authors sometimes recommending one another to publishers).

In order to account for the way in which Romania responded to the power asymmetries on the international book market, and the literary translation flows from Romanian into English in the post-Communist period, we relied on a variety of sources. More precisely, in our attempt to account for the number of literary translations published in English after the fall of the

[1] Personal communication with writer Dan Lungu, June 8, 2012.

Communist regime, we created a database of the literary works translated into English during the above mentioned period.

Thus, we started to build our database by counting the translations facilitated by two important institutionalised initiatives in Romania, namely the projects carried out by the Romanian Cultural Institute and the Observer Translation Project and the *Contemporary Romanian Writers*, a project initiated by the Polirom Publishing House. These findings were complemented by a research in the online catalogues of some important libraries in Great Britain, the United States of America and Canada. Thus, for Great Britain, we took into consideration the *British Library* (the national library) and five other university libraries: *Oxford*, *University College London (UCL)*, *Cambridge*, *Manchester* and *Edinburgh*; for the United States of America, the libraries we took into consideration were: *the Library of Congress* (national library), *Harvard University Library*, *Yale University Library*, *Princeton University Library* and *Stanford University Library*; and, finally, for Canada, we took into consideration the following university libraries: *Ottawa*, *Montréal*, *Quebec*, *the University of British Columbia (UBC)* and *Toronto*. Our research took into consideration only the translated prose, leaving aside other literary genres. We were particularly interested in finding out how many literary prose works were translated into English in the period after the fall of the Communist Regime, and who were the most translated authors.

Additionally, another important source for identifying translations into English for the chosen period was the statistics carried out by the **Index Translationum** [2] – a list of books translated throughout the world, i.e. an international bibliography of translations created by UNESCO in 1932.

One of the most notable contributions to the promotion of Romanian literature in the post-Communist period was made by the Romanian Cultural Institute (RCI) [3], especially through the series of financing programmes carried out, aimed to present Romania and the Romanian culture: *TPS* (Translation and Publication Support Programme), *20 authors*, *Publishing Romania*, and the scholarship programme for new and professional translators of Romanian literature.

Since 2005, when it begun its publishing activity, the Romanian Cultural Institute has published 337 books, by 134 authors, and belonging to 15 genres. The translated volumes were published at 185 publishing houses from 30 countries and in 24 languages [3]. English is the preferred language for translation, with 45 titles translated, followed by Spanish (39) and French (32) [3], demonstrating the tendency to move towards the centre, towards the internationally recognised *lingua franca*, in order to increase visibility.

As far as the *poetics* (Lefevere, 1992) involved in the choice of works to be translated is concerned, the prevalent literary genre is *prose* (148 titles) followed by *culture and civilization* (35 tiles), and *poetry* (32). This could also be explained by the fact that prose (and especially the novel) is generally the worldwide dominant form of literary expression. Poetry remains of course an important genre, but in terms of economic reality, number of copies and circulation, or considering the practice of reading, it occupies a marginal place as compared to prose. And this issue of literary genre is also taken into consideration in the present day debates on the shaping of the new Romanian literary canon.

Another important question is related to the preliminary norms/ translation policies (Toury, 1995) dictating the translation, that is, to what we should export. The most widely

translated author from the Romanian Cultural Institute's list is Mircea Cărtărescu, with 14 titles, followed by Dan Lungu (12), Dumitru Ţepeneag (10), Filip Florian (9) Gabriela Adameşteanu and Mircea Eliade (8), Norman Manea (7), etc[2].

Most of these authors belong either to the Romanian Modernism, or they are contemporary Romanian writers. Nevertheless, some of the Romanian classical writers, such as Mihai Eminescu or Mateiu Caragiale, have also been translated, some of them being already available in several languages.

Another notable example of translation and promotion initiative is that of the *Observator Cultural* magazine, namely the **Observer Translation Project (OTP)** [4]**,** launched in 2008, an international magazine of translated Romanian writing, presenting previously untranslated fiction. The project's declared aim is to "highlight a 'pilot' author each month", in order to provide the potential foreign reader interested in Romanian literature with a database of Romanian writers, updates on Romanian writing published abroad, as well as critical reactions to Romanian works. Described on signandsight.com as "the fantastic translation project" [5], OTP translates into English, Dutch French, German, Italian, Spanish and Polish, leaving also room for guest languages.

The project does not promote publishing houses, but authors and, as in the case of RCI, the focus is rather on contemporary authors, untranslated so far in any foreign languages (such as, for instance, Mircea Horia Simionescu, Mircea Nedelciu, Ştefan Agopian, Răzvan Petrescu, etc.), but also on authors whose works have been partially translated (Gheorghe Crăciun, Stelian Tănase, Gabriela Adameşteanu, Florina Iliş etc.)

Since its launching, the *Observer Translation Project* has gathered a number of 20 authors, mostly contemporary Romanian writers (like in the case of the RCI), with a few notable examples of classical authors (Mateiu Caragiale or Petre Ispirescu), and 46 translators into the seven languages. Most translations posted on the website are in English, which adds up to and is somehow justified by the editors' note on the About Us webpage: *Please note, English is the "lingua franca" of the non-literary parts of the site* [4].

In order to further illustrate the dynamics of the international translation flows between Romanian and English, we have continued our investigation in the online catalogues of the university libraries selected for Great Britain, United States of America, and Canada. For the post-communist period, our research revealed the following results:

[2] A complete list of the authors translated within the RCI programmes is available at http://www.cennac.ro/statistici/autori?ordn=numar

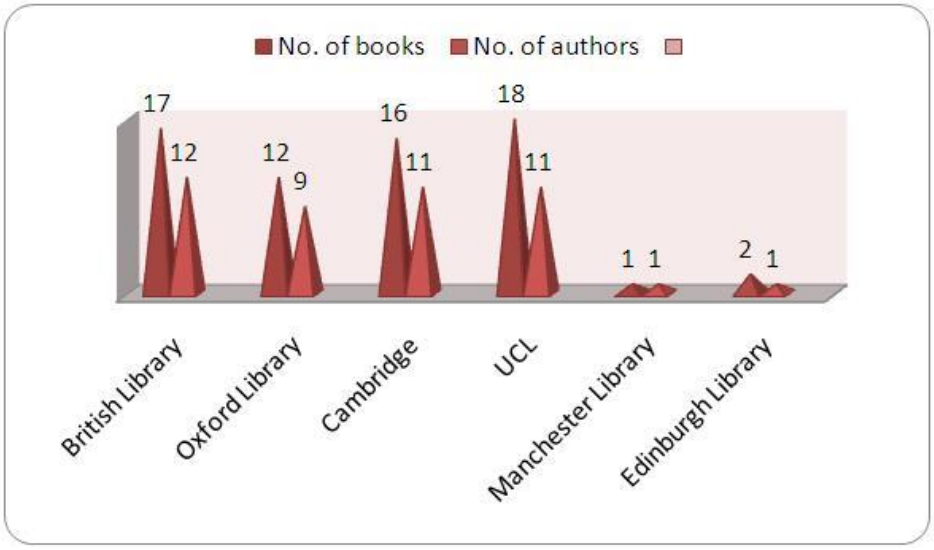

Fig. 1 British Libraries

As it can be seen in Fig. 1, as far as the British libraries are concerned, the highest number of titles was recorded for UCL, with 18 titles translated, belonging to 11 authors, followed by the British Library (17 titles and 12 authors), Cambridge University library (16 titles and 11 authors), and Oxford University library (12 titles and 9 authors); only one author was found in the Edinburgh University library (Mircea Eliade, with two translated titles, *Journal I* and *Journal IV*), and for the Manchester University library (Mihai Eminescu, with one translated work, *Poems and Prose of Mihai Eminescu*).

As it can be noticed in the graph below, the American libraries investigated revealed a higher number of translations. Therefore, we have recorded 35 titles and 18 authors for the Library of Congress; 33 titles and 21 authors for the Stanford university library; 28 titles and 17 authors for Yale university library; 25 titles and 14 authors for Harvard, and, finally, 20 titles and 14 authors for Princeton University library.

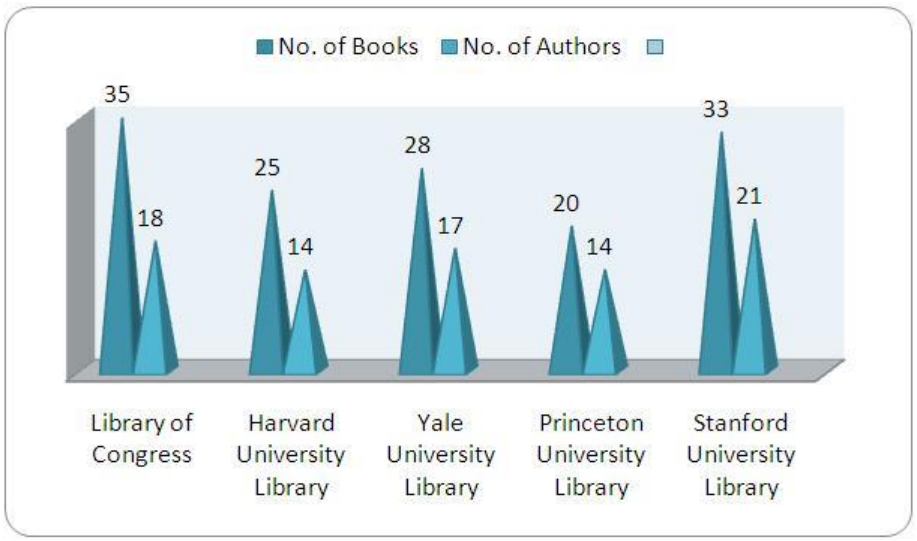

Fig. 2 American Libraries

As far as the Canadian university libraries are concerned, it is visible from the following graph that the number of books identified is lower compared to those recorded for the British and American libraries investigated. Thus, for UBC we identified 18 titles of Romanian prose translated into English and 13 authors; 15 titles and 11 authors were recorded for the Toronto university library; the library of Quebec returned a number of 9 titles and 6 authors, while for the library of Ottawa we found 4 titles and 4 authors. No title was recorded for the library of Montréal.

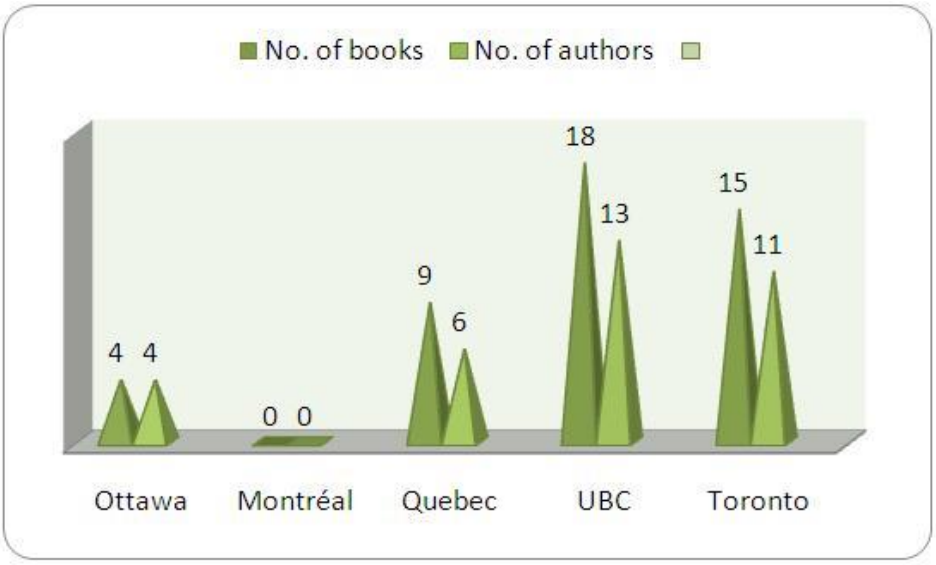

Fig. 3 Canadian Libraries

Considering the reduced number of prose works and authors found in the online catalogues of the libraries investigated, we were not able to identify any kind of regularity regarding the preference for classical or contemporary authors, as a consequence of a coherent translation and promotion policy. Generally, the national libraries hold the highest number of works (as usually any book that enters a country should necessarily be listed in the national libraries' catalogues). However, as our research has shown, the lists of the national libraries investigated are far from being exhaustive.

Correlating these results with the statistics provided by the Romanian Cultural Institute and the Observer Translation Project, as well as the Index Translationum database, we have obtained the following results:

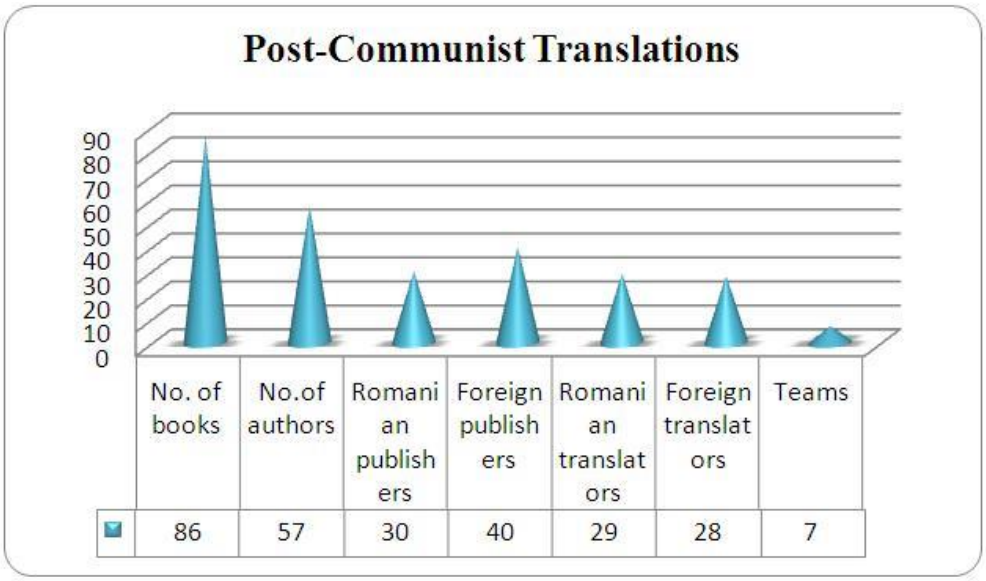

Fig. 4 Translations from the Romanian in the post-communist period

Our research revealed a number of 57 Romanian prose writers, authors of 86 books (of which four are collective works or anthologies: *The Golden Bough – Twilight Stories* (1999), *roMANIA after 2000, Five New Romanian Plays* (2007), *Absinthe: New European Writting 13 - Spotlight on Romania* (2010) and *Romanian stories* (2006).

Of the titles identified, 40 were published by foreign publishing houses, and 30 by Romanian publishers. Moreover, our research revealed a rather balanced ratio of translators: 29 Romanian translators, 28 foreign translators and 7 teams made up of one Romanian and one foreign translator. The authors translated range from classical authors, such as Ion Luca Caragiale, Ion Creangă, Mihail Sadoveanu, Ioan Slavici, Marin Preda, Liviu Rebreanu, Zaharia Stancu, etc., to successful contemporary ones, such as Mircea Cărtărescu, Filip Florian, Stefan Agopian, Horia Roman Patapievici, Stelian Tănase, etc.

Despite the fact that the number of titles identified is extremely reduced, the recent initiatives carried out at institutionalised level in Romania point to the emergence of a timid, yet coherent translation and promotion strategy, still highly dependent on the costs involved. Thus, while focusing predominantly on the promotion of contemporary authors – both in response to market demands, and in order to cater for a wider audience – Romania is trying not to "lose track of its cultural identity" (Snell-Hornby, 1997: 30) and play the asymmetry to its advantage.

References

Heilbron, Johan and Gisèle Sapiro, "Outline for a sociology of Translation" in Michaela Wolf and Alexandra Fukary (eds.), *Constructing a Sociology of Translation*, Benjamins Translation Library, Vol. 74, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam/ Philadelphia, 2007, 93-107.

Heilbron, Johan, "Responding to Globalization. The development of book translation in France and in the Netherlands" in *Beyond Descriptive Translation Studies: investigations in*

homage to Gideon Toury, Benjamins Translation Library, Vol. 75, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam/ Philadelphia, 2008, 188-197.

Lefevere, André, *Translation, Rewriting and the Manipulation of Literary Fame*, Routledge, London / New York, 1992.

Harris, Jean, "The Observer Talks with Michael Moore, Andrei Codrescu, Julian Semilian and Carmen Firan", *Observator Cultural* no. 118/ 7-13 June 2007. http://www.observatorcultural.ro/Literaturile-de-circulatie-mica-si-piata-americana-de-carte.-Dialog-cu-Jean-Harris*articleID_17707-articles_details.html

Manolescu, Nicolae, "Cum ne vindem literatura în străinătate" in *Adevărul*, 11th March 2009 http://www.adevarul.ro/actualitate/vindem-literatura-strainatate_0_74394671.html

Robinson, Douglas, *Translation and Empire. Postcolonial theories explained*, Manchester: St. Jerome, 1997.

Sapiro, Gisèle, "Normes de traduction et contraintes socials" in Anthony Pym, Miriam Shlesinger and Daniel Simeoni (eds.), in *Beyond Descriptive Translation Studies: investigations in homage to Gideon Toury*, Benjamins Translation Library, Vol. 75, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam/ Philadelphia, 2008, 199-208.

Snell-Hornby, Mary, Jettmarová, Zuzana, Kaindl, Klaus (eds.), *Translation as Intercultural Communication*, Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins, 1997.

Toury, Gideon, "The Nature and Role of Norms in Literary Translations" (1978/ 1995) in Lawrence Venuti ed., *The Translation Studies Reader*, Routledge, London / New York, 2004, 198-211

Venuti, Lawrence, *The Translator's Invisibility*, Routledge, London/New York, 1995.

Venuti, Lawrence. "Translation and the Formation of Cultural Identities." Christina Schaffner and Helen Kelly Holmes (eds.) *Discourse and Ideologies*. Clevedon: Multilingual Matters, 9-23.

Zauberga, Ieva, "Rethinking Power Relations in Translation" in *Across Languages and Cultures*, volume 1, no. 1, 2000, pp. 49-56.

[1] Three Percent website: http://www.rochester.edu/College/translation/threepercent/index.php?s=about

[2] Index Translationum http://portal.unesco.org/culture/en/ev.php-URL_ID=22194&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html

[3] The Romanian Cultural Institute (RCI) website http://www.icr.ro/bucuresti/

[4] Observer Translation Project http://translations.observatorcultural.ro/index.html

[5] Signandsight website: http://www.signandsight.com/features/1778.html

LINGUISTICAL MOTIVATION IN THE CASE OF THE ROMANIAN FOLK NAMES GIVEN TO MEDICINAL LOWER PLANTS

Oana Zamfirescu, PhD Student, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: This paper represents an investigation of the vernacular lower plant names (names given to algae, bryophytes, lichens and fungi) that reflect their medicinal use from the perspective of the theory of linguistic motivation. All linguistic signs are motivated diachronically but, synchronically, some signs are transparent (every user can infer the reason behind a name); whereas other are opaque (the reason is cryptic). In the particular case of the folk names given to the inferior plants, the ones that reflect the medicinal use are transparent. Names like burete de bubă (literally, carbuncle mushroom), burete de răni (literally, wound mushroom), dalac (carbuncle) or brâncă (wildfire) contain or represent words transferred from the vernacular nomenclature of illnesses or injuries in order to indicate their curative properties. Therefore, these names represent a shortcut, an easy, simple way to convey information achieved by empirical methods (mainly observation and experiment) about the medical use of some plants. The aim of this article is to identify and describe the linguistic and cultural motivations that are coded in the vernacular names of lower plants, all gathered from dictionaries and lists of Romanian plant names.

Keywords: vernacular plant names, linguistic motivation, arbitrariety, ethnomedicine, lower plants.

Această lucrare pornește de la premisa că în cadrul semnelor lingvistice dintr-o limbă există, din perspectiva teoriei motivării, semne transparente. În limbă, toate semnele lingvistice se situează între cei doi poli numiți de Ferdinand de Saussure arbitrarietate absolută și motivare relativă. Astfel, există mai multe grade de arbitrarietate sau motivare, mai mult sau mai puţin evidente pentru vorbitorii limbii respective, în funcție de cunoștințele lor despre limba pe care o vorbesc. Totul trebuie privit luându-se în considerare axa sincronie-diacronie. Astfel, din punct de vedere diacronic, toate semnele lingvistice dintr-o limbă sunt motivate. Pierderea transparenţei şi transformarea semnelor lingvistice motivate în semne arbitrare pentru vorbitorii unei limbi este un fenomen natural, în directă legătură cu evoluţia limbii respective.

În ceea ce privește motivarea, trebuie subliniat faptul că aceasta nu este un aspect al naturii semnului lingvistic ci doar un mod prin care semnul arbitrar poate deveni cunoscut într-o anumită comunitate. Ea poate fi privită ca un mediator între referent și semnul lingvistic. Paradoxal, tocmai pentru că un semn este arbitrar are nevoie de o modalitate prin care să devină cunoscut[1]. Mario Alinei[2] descrie două modalități prin care se poate construi o motivare. Prima

[1]Mario Alinei, *Aspetti teoretici della motivazione*, publicat în "Quaderni di semantica", 1, 1996, p. 7-17.
[2]Mario Alinei, *Magico-Religiosus Motivations in European Dialects: a Contribution to Archaeolinguistic*, „Dialectoligia et Geolinguistica", 5, 1997, p. 3-30.

este reprezentată de alegerea uneia sau mai multor componente din cadrul definiției conceptuale a noului referent. Cea de a doua este reprezentată de asociațiile libere cu acesta. În ambele cazuri, motivarea este o „scurtătură" spre referent sau, alfel spus, un element minimal reprezentativ al referentului, numit motivem. Cel mai utilizat mod pentru a face cunoscut un anumit semn lingvistic este folosirea unor termeni deja existenți, adaptați pentru a desemna noi înțelesuri și noi referenți, adică o „reciclare" a semnelor lingvistice existente. După ce noul semn lingvistic este preluat și folosit, el este perceput ca arbitrar. De altfel, pentru ca o limbă să își îndeplinească funcțiile principale nu este nevoie de cunoașterea motivării semnelor lingvistice folosite. La o privire mai atentă, o parte din semnele lingvistice conținute de o limbă sunt transparente și sunt relativ ușor de analizat din perspectiva motivării. În această categorie se situează și denumirile românești de plante inferioare care fac referire la proprietățile medicinale ale plantei în cauză. Scopul lucrării este de a identifica și de a descrie motivarea lingvistică și culturală în cadrul denumirilor românești populare de plante inferioare (adică denumirile populare folosite pentru a numi plante din categoria algelor, lichenilor, briofitelor și ciupercilor) care fac referire la proprietățile medicinale ale acestora. Materialul etnobotanic folosit a fost adunat prin consultarea lucrărilor de etnobotanică, a dicționarelor sau a listelor de plante care au avut drept scop adunarea și/sau explicarea denumirilor populare date plantelor inferioare. Cele mai utile în acest sens au fost dicționarele lui Zacharia C. Panțu, Alexandru Borza și Constantin Drăgulescu. Numele de plante inferioare care fac parte din această categorie sunt, deși puține la număr, reprezentative. În urma consultării surselor bibliografice, în categoria avută în vedere intră următoarele denumiri populare: *babiță*, *babița norocului*, *babița oilor*, *brâncă*, *brâncă de copac*, *burete de bubă*, *burete de bubă rea*, *burete de dalac*, *buretele dalacului*, *burete de inimă*, *burete de inimoară*, *burete de răni*, *buruiană de arici*, *călbează*, *dalac*, *fierea pământului*, *gușterariță* și *plămânariță*.

Sub numele *babiță* au fost înregistrați bureții care au numele științific: *Fomes fomentarius*, *Fomes ignarius*, *Ganoderma applanatum* și *Placodes betulinus*. Denumirea este motivată prin faptul că acești bureți sunt folosiți pentru tratarea gastro-enteritelor specifice nou-născuților (numite popular *babiță*) deoarece aceste ciuperci au proprietăți astringente. Bibliografia de specialitate înregistrează și două miconime compuse care au drept termen-centru termenul *babiță*: *babița norocului* (*Cheimonophyllum candidissimus*, syn. *Polyporus candidissimus* și *Laetiporus sulphureus*) și *babița oilor* (*Scutiger ovinus*). În cazul acestor ciuperci, însă, nu s-a înregistrat utilizarea lor în medicina populară. Folosirea teremnului *babiță* în formarea celor două miconime este, fără îndoială, rezultatul unui transfer de nume. În cazul plantelor *Cheimonophyllum candidissimus* și *Laetiporus sulphureus*, transferul este bazat pe asemănarea lor cu cele patru plante mai sus menționate. Al doilea termen al acestui fitonim compus este legat de o superstiție populară conform căreia aceste plante aduc noroc[3]. În cazul plantei *Scutiger ovinus*, transferul termenului *babiță* este nemotivat. Plantele nu seamănă între ele. Al doilea termen al acestui compus este traducerea numelui științific specific *ovinus*.

Brâncă, denumire folosită pentru *Auricularia mesenterica*, indică utilizarea acestui burete contra erizipelului, care e numit popular *brâncă*. Aceasta este o boală contagioasă care apare la porci și se manifestă prin lipsa poftei de mâncare și prin apariția unor pete violacee. Tot *brâncă* se numește și lichenul *Lobaria pulmonaria*. *Lobaria pulmonaria* este cunoscut de popor pentru

[3]DEFR, s.v. *babiță*.

proprietățile sale medicinale și este „folosit în medicina populară la umflături de mâini, 'brâncă' și afecțiuni pulmonare"[4]. *Brâncă de copac*, altă denumire pentru *Lobaria pulmonaria,* face referire tot la proprietățile curative ale plantei. Primul termen indică, evident, utilizarea medicală a acestei plante iar al doilea, introdus prin prepoziția *de, copac*, indică locul în care acest lichen crește: pe scoarța copacilor.

Burete de bubă și burete bubă rea, ambele folosite pentru *Phallus impudicus,* reprezintă denumiri formate prin compunere de la termenul *burete,* nume generic specific nomenclaturii populare a plantelor inferioare și determinanții *bubă* și *bubă rea*. Determinanții reprezintă numele populare ale bolii care mai este cunoscută drept *cărbune* sau *antrax* (boală contagioasă ce se manifestă prin abcese pulmonare, gastro-intestinale și cutanate). Modul de utilizare a ciupercii este următorul: după ce se descântă de dalac, se aplică direct pe piele pentru vindecare[5]. Ciuperca uscată se înmoaie în apă, se unge cu miere și se pune pe *buba cea rea*. Acest burete apare menționat ca leac pentru această boală și în revista *Șezătoarea*: „se pune pe bubă burete puturos ce miroasă grozav de urât, muiet în apă caldă și scapi de răutate"[6]. Buretele mai este înregistrat sub numele de *burete de dalac*, determinantul acestui miconim reprezentând un alt nume sub care este cunoscută această boală infecțioasă. Pentru aceeași ciupercă se folosește și numele simplu *dalac.* Miconimul *burete de bubă* a fost dat și buretelui *Morchella esculenta*. Sursele consultate nu au înregistrat referiri la proprietățile medicinale ale acestuia. Este posibil ca atribuirea acestui miconim lui *Morchella esculenta* să fie rezultatul unui transfer bazat pe asemănarea dintre acesta și *Phallus impudicus*. Ambii bureți au pălăria în formă de căciulă alveolată de culoare brunie, cu alveolele alungite, sinuoase, neregulate. Piciorul este, în ambele cazuri, cilindric, înalt și destul de gros. Ambii bureți cresc pe sol, în păduri. Miconimul *buretele dalacului* a fost înregistrat pentru *Boletus satanas*. Diferențele dintre *Phallus impudicus* și *Boletus satanas* sunt foarte mari în ceea ce privește aspectul și literatura de specialitate nu înregistrează nimic despre folosirea sa ca medicament pentru această boală. Din acest motiv, este foarte posibil ca acest miconim să fi fost atribuit lui *Boletus satanas* printr-o confuzie.

Burete de inimă și burete de inimioară sunt alte două denumiri folosite pentru *Phallus impudicus*. Determinanții așezați pe lângă termenul generic *burete* indică utilizarea sa ca leac împotriva durerilor de stomac, numit popular *inimă* sau *inimioară* (termen diminutival). Literatura de specialitate indică două moduri de utilizare a plantei. În primul caz, *buretele de inimă* se culege, se usucă și, înainte de întrebuințare, se înmoaie în apă caldă. Zeama rezultată după înmuiere se bea contra durerilor stomacale[7]. Al doilea mod de utilizare este reprezentat de extragerea lichidului din pălăria buretelui și înghițirea acestuia. În acest caz, este evident că se poate folosi doar buretele proaspăt cules[8].

Burete de răni, denumirea populară pentru *Lasiosphaera gigantea*, este o denumire compusă care indică, prin determinant, utilizarea acestei ciuperci în vindecarea diferitelor leziuni. Ciuperca matură se aplică pe răni sau pe umflăturile cu caracter purulent care apar pe

[4]Alexandru Borza, *Dicționar etnobotanic cuprinzând denumirile populare românești și în alte limbi ale plantelor din România*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1968, p. 197-198.
[5]Constantin Drăgulescu, *Ciupercile în vocabularul românesc*, Editura Universității „Lucian Blaga", Sibiu, 2002, p. 39.
[6]*Boalele ce cunoaște poporul și chipul cum le lecuiesc babele,* „Șezătoarea", Anul I, 1 martie, 1982, no. 1, p. 55.
[7]După cum indică Valer Butură, *Enciclopedie de etnobotanică românească*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979, p. 52.
[8]După cum indică Constantin Drăgulescu, *Ciupercile în vocabularul românesc*, Editura Universității „Lucian Blaga", Sibiu, 2002, p. 39.

piele. Sporii acestui burete „se pun pe tăieturi, ca hemostatic pe arsuri, negi și rănile produse cailor de harnașament”[9].

Buruiană de arici, denumire folosită pentru *Pogonatum urnigerum*, este un fitonim care indică utilizarea plantei pentru vindecarea bolii numite *arici*, boală la cai și la vite care se manifestă prin inflamarea pielii de deasupra copitei.

Călbează, variantă a lui *gălbează*, este numele dat briofitei numită științific *Marchantia polymorpha*. Aceasta a fost folosită în tratarea bolii numită *gălbează*, boală provocată de viermele *Fasciola hepatica* și despre care se credea în popor că apare la animale când acestea pasc în locuri cu pământ galben[10].

Fierea pământului, denumire populară dată tot briofitei *Marchantia polymorpha*, este un fitonim răspândit în cazul plantelor superioare. Planta este utilizată în medicina populară pentru tratarea bolii de ficat numită *gălbează*. Astfel, folosirea termenului *fiere* ca element component al acestui brionim este motivată. Al doilea element al metaforei indică locul în care crește planta: pe pământ umed, la marginea apelor și mlaștinilor.

Guşterariță este miconimul care este folosit pentru *Sterum hirsutum*. Numele indică faptul că această ciupercă se folosește pentru vindecarea bolii cu același nume (*guşterariţa*, sau *guşterul*, este o boală contagioasă acută produsă de bacili, caracterizată prin formarea unor membrane false pe amigdale, pe faringe sau pe laringe, prin greutate în respirație și la înghițirea alimentelor).

Numele *plămânariță* (format prin derivare de la *plămân* cu ajutorul sufixului *-ariță*) este folosit pentru a numi lichenul *Lobaria pulmonaria*. Numele popular al plantei nu este o traducere a numelui științific specific *pulmonaria*. Este vorba despre o coincidență între cele două nume, cel științific și cel popular: ambele indică aceeași trăsătură, adică utilizarea plantei pentru vindecarea bolilor de plămâni.

Din punct de vede lexical, se observă că denumirile analizate pot fi împărțite în două categorii. În prima categorie se situează denumirile complexe, analitice (formate prin compunere, deci care conțin mai mulți constituenți lexicali). O parte din acestea sunt formate prin subordonare acuzativală: *brâncă de copac*, *burete de bubă*, *burete de bubă rea*, *burete de dalac*, *burete de inimă*, *burete de inimioară*, *burete de răni*, *buruiană de arici*. Se înregistrează și câteva denumiri formate prin subordonare genitivală: *babița norocului*, *buretele dalacului*, *fierea pământului*. În a doua catregorie intră denumiri simple, sintetice: *babiță*, *brâncă*, *călbează* (nederivate) și *guşterariță*, *plămânariță* (derivate)[11]. Având în vedere aceste trăsături, se observă că, din punct de vedere etimologic, acești termeni sunt, în marea lor majoritate, din stratul etimologic secundar, adică sunt creații care s-au făcut pe teritoriul limbii române. O parte din aceștia, precum cei care conțin în structura lor termenul *burete* au fost creați special pentru a denumi plante din categoria acestor plante inferioare. Aceeași situație pare a fi și în cazul fitonimului *buruiană de arici*, care este înregistrat în bibliografia de specialitate doar pentru

[9]Constantin Drăgulescu, *op.cit.*, p. 33.
[10]DLR, s.v. *gălbează*.
[11]Astfel, se observă că, chiar și în această infimă parte a nomenclaturii fitonimice populare românești, se pot identifica, deși cu puțini reprezentanți, subcategoriile specifice nomenclaturii populare românești a plantelor medicinale: o serie de compuși în cazul cărora termenul principal este un nume generic specific acestei nomenclaturi și termenul secundar este un nume popular de boală (*burete de bubă*, *buretele dalacului*, *buruiană de arici*), o altă serie în cazul căreia termenul principal este numele popular al unei boli iar termenul secundar indică o caracteristică individuală a plantei (*brâncă de copac*, *babița norocului*) și o serie de denumiri simple, în cazul cărora numele leacului și numele bolii coincid (*dalac*, *babiță*, *guşterariță*).

planta inferioară *Pogonatum urnigerum*[12]. Alți termeni, precum cei omonimi cu numele populare ale bolilor și compusul *fierea pământului*, sunt denumiri specifice pentru o serie mai largă de plante, atât superioare cât și inferioare[13]. În cazul acestora, nu poate fi vorba despre un transfer intraterminologic. Motivul care a stat la baza formării și utilizării acestor fitonime este clar: proprietățile lor curative. În ceea ce privește originea acestor termeni, se observă că elementele din care sunt formați provin din diverse zone ale lexicului general sau special. Câteva provin, așa cum este normal, din nomenclatura plantelor: *burete* și *buruiană*. Altele provin din nomenclatura populară a bolilor și leziunilor: *arici*, *babiță*, *bubă*, *bubă rea, gușterariță, rană* sau a organelor: *inimă* și forma sa diminutivală, *inimioară* și a secrețiilor diferitelor organe: *fiere* și din lexicul general: *copac*, *pământ*. Un singur fitonim este format prin derivare cu sufix de la o bază reprezentând un organ: *plămânariță*.

Un aspect esențial în analiza motivării acestor semne lingvistice este reprezentat de co-dependența resurselor lexico-semantice și a celor magico-religioase. Având în vedere că obiectul de studiu este constituit de o nomenclatură populară aflată în strânsă legătură cu medicina populară, este evident că încărcătura semantică a acestor nume se află în directă legătură cu superstițiile și convingerile poporului român privitoare la boli și la metodele de vindecare a acestora. Necunoscând anatomia și fiziologia omului sau a diverselor animale și cauzele care pot provoca diferite boli, explicațiile găsite pentru apariția lor sunt legate de tot felul de ființe supranaturale sau practici magice. Foarte înrădăcinată este credința că bolile sunt provocate de duhuri necurate: „fiecare boală, după concepția poporului, își are demonul ei, duhul necurat sau drăcușorul, mai mult sau mai puțin cornorat, care se vâră în trupul omului și-l chinuiește”[14]. Demonii care nu au nume speciale (adică Vântoase, Rusalii etc.) poartă, de regulă, numele bolii pe care o pricinuiesc: cel care provoacă bubele se numește *Bubă*, cel care provoacă brânca - *Brâncă* și așa mai departe. În scopul apărării de bolile provocate de acești demoni o practică obișnuită este aceea de a interzice numele bolilor respective. Astfel, pentru a denumi o boală nu se folosește numele ei, devenit tabu, ci un termen eufemistic sau un termen general: „niciodată nu se spune numele adevărat al bolii, ca să nu se prindă de om”[15]. Un astfel de caz este cel al miconimelor *burete de bubă* și *burete de bubă rea*. În ambele cazuri, determinantul reprezintă

[12]De data aceasta, primul termen al compusului este reprezentat de un nume generic specific plantelor superioare medicinale, *buruiană*. Dimensiunile destul de mari ale briofitei (8-15 cm), frunzele dese, de dimensiuni destul de mari, cu forma unui vârf de lance și culoarea verde închis motivează transferul numelui generic al plantelor superioare, *buruiană*, cu scopul de a numi o plantă inferioară.

[13]Acesta este cazul multora dintre denumirile de mai sus: *brâncă* se folosește pentru *Salicornia herbacea* (plantă superioară), *Auricularia mesenteria* și *Lobaria pulmonaria* (plante inferioare), *dalac* se folosește pentru *Physalis alkekengi*, *Paris quadrifolia*, *Sedum spectabile* (plante superioare), *Phalus impudicus* (plante inferioare), *gălbează* (de fapt, varianta sa *călbează*) pentru *Cuscuta spp.*, *Aconitum spp.* (plante superioare) și *Marchantia polymorpha* (plantă inferioară), *gușterariță* pentru *Salicornia herbacea* (plantă superioară) și *Lobaria pulmonaria*, *Stereum hirsutum* (plante inferioare). De asemenea, se înregistrează o denumire formată prin derivare de la *plămân*. Și aceasta este folosită pentru a numi mai multe plante: *Pulmonaria officinalis*, *Pulmonaria rubra* (plante superioare) și *Lobaria pulmonaria* (plantă inferioară). *Fierea pământului* este un fitonim răspândit în cazul plantelor superioare. DLR înregistrează cu acest nume plantele *Erythraea centaurinaea*, *Lilium martagon* (*crinul-de-pădure*) și o serie de plante în cazul cărora nu se menționează numele științific: *scânteiuță-de-friguri, călbază, ghințură*. Constantin Drăgulescu (în *Dicționarul explicativ al fitonimelor românești*, s.v. *fiere*) înregistrează sub acest nume popular plantele superioare: *Centaurea phrygia*, *Centaurium erythraea*, *Fumaria officinalis*, *Gentiana spp*. și planta inferioară *Marchantia polymorpha*, Plantele au primit acest nume, după cum subliniază Constantin Drăgulescu în dicționarul său, pentru că au gust amar, la fel ca lichidul galben-verzui secretat de ficat și pentru că au fost folosite în tratarea afecțiunilor hepato-biliare ale oamenilor și animalelor (în afară de Fumaria officinalis, care a primit acest nume prin confuzie).

[14]I. Aurel Candrea, *Folclor medical român comparat. Privire generală, medicina magică*, Editura Polirom, Iași, 1999, p. 146.

[15]I. Aurel Candrea, *op. cit.*, p. 271.

numele unei boli periculoase, cunoscută și ca *dalac* sau *cărbune*. *Bubă rea* sau *bubă* sunt numele eufemistice folosite pentru această boală. *Bubă rea* este alcătuit prin compunere de la un termen general folosit pentru a semnala o afecțiune a organismului și un adjectiv care s-a „specializat" pentru a indica gravitatea acestei maladii, *rea,* care are valoarea „agravat, de nevindecat, incurabil"[16]. *Bubă* este format prin suprimarea adjectivului *rea* din structura compusului *bubă rea*.

Magia imitativă are, în cadrul procedeelor de vindecare, o mare importanță. Între suferințe și leacuri se stabilește un fel de legătură supranaturală care se traduce prin acest tip de magie. Aceasta presupune existența unei asemănări, a unei legături între boală și leacul său. Acest tip de magie se află în strânsă legătură cu principiul *similia similibus curantur* „cele asemenea se vindecă prin cele asemenea", principiu emis în Evul Mediu și care apare în medicina empirică a multor popoare. Conform acestui principiu, arată I. A. Candrea, „orice boală sau orice rană se tămăduiește cu leacuri analoage, adică cu acelea care prezintă o asemănare oarecare cu înfățișarea rănii sau bolii cuiva, cu sediul unde s-a localizat, cu cauza care a provocat-o sau cu diferitele ei manifestări"[17]. Se identifică în cadrul acestui principiu al magiei imitative trei tipuri de leacuri care își primesc numele în funcție de: analogia culorilor, *signatura rerum* și asemănarea numelor. Primul tip de leacuri se bazează pe principiul că dacă o boală se manifestă prin excrescențe sau pete de o anumită culoare atunci leacul ei are aceeași culoare. Al doilea tip de leacuri se bazează pe raporturile simbolice dintre boală și leac. *Signatura rerum* aparține filosofilor și medicilor din Evul Mediu care credeau că „natura intimă a oricărui lucru se trădează prin înfățișarea lui externă. Fiecare produs al naturii poartă câte un semn, câte un stigmat după care se poate recunoaște ce folos îi poate aduce omului"[18]. A treia categorie de leacuri este cea care reflectă relația de asemănare dintre numele bolii și numele leacului: dacă boala a primit același nume cu un element din lumea înconjurătoare atunci acel element va fi folosit ca medicament pentru boala respectivă. Având în vedere aceste trei elemente menționate, se observă că, din punctul de vedere al magiei imitative, asemănarea de nume dintre boală și leac este utilizată în câteva cazuri discutate mai sus, denumirile de plante fiind aceleași cu cele ale bolii tratate: *brâncă*, *babiță*, *călbează*, *dalac*, *guşterariță*. *Signatura rerum* poate fi identificată în cazul a două fitonime: *buruiană de arici* și *plămânariță*. În cazul fitonimului *buruiană de arici*, analiza este un pic mai complexă deoarece implică transferul dinspre lexicul zoonimic spre cel medical și fitonimic, evidențiindu-se relația *nume zoologic-nume popular de boli-nume de plante medicinale*. Animalul numit *arici* și boala cu același nume au în comun aspectul lor asemănător, pentru tratarea bolii utilizându-se, conform regulii *signatura rerum*, acest mamifer. Deoarece briofita *Pogonatum urnigerum* are frunzele asemănătoare cu țepii unui arici, la baza denumirii sale populare stă asemănarea dintre aspectul său și animalul folosit pentru tratarea bolii cu același nume. Lichenul *Lobaria pulmonaria* are forma asemănătoare cu cea a unui plămân, ceea ce a avut drept rezultat folosirea denumirii populare *plămânariță* pentru a marca utilizarea sa pentru vindecarea afecțiunilor acestui organ vital. Analogia culorilor este folosită în cazul plantelor cu denumirile științifice *Phallus impudicus* și *Marchantia polymorpha*. Phallus impudicus, planta care a primit numele *burete de bubă rea*, *burete de bubă* și *dalac*, are picior cilindric, spongios, lung de 10-20 cm și cu diametrul de 2-3 cm. Pălăria sa este în formă de

[16]Maria Purdela-Sitaru, *Etnomedicină lingvistică*, Editura Amarcord, Timișoara, 1999, p. 159.
[17]I. Aurel Candrea, *op. cit.*, p. 303-304.
[18]I. Aurel Candrea, *op.cit.*, p. 310.

căciulă alveolată, măslinie, mucilaginoasă, înaltă de 3-4 cm. Boala care se numește *bubă/bubă rea*/*dalac* se manifestă prin apariția pe piele a unor excrescențe care capătă culoare închisă, aproape neagră. Astfel, denumirile (compuse și simple) au la bază asemănarea dintre forma și culoarea buretelui și a semnelor bolii. *Fierea pământului* (*Marchantia polymorpha*), utilizată în medicina populară pentru tratarea bolii de ficat numită *gălbează,* are talul colorat verde-gălbui, cu o bandă mijlocie de culoare verde închis, adică culoarea sa este asemănătoare cu cea a lichidului secretat de ficat. Astfel, folosirea termenului *fiere* ca element component al acestui brionim este motivată.

Plantele au constituit, încă din cele mai vechi timpuri, un tezaur folosit pentru obținerea diferitelor produse necesare omului. De-a lungul timpului, medicina populară a descoperit, perfecționat și utilizat proprietățile folositoare ale plantelor pentru a crea leacuri pentru diferitele boli ale oamenilor și animalelor. Acest tip de cunoaștere, dobândit prin mijloace empirice și care îmbină cunoștințe de natură rațională și magico-religioasă, a fost încapsulat într-o formulă lingvistică ușor de reținut și de transmis generațiilor următoare, însuși numele plantelor medicinale. Astfel, motivemul, adică elementul minimal reprezentativ al referentului considerat esențial de către denominatorul popular în cadrul procesului denominativ este, în acest caz particular, o proprietate folositoare a plantei inferioare: vindecarea unei anumite afecțiuni. Lingvistic, redarea acestor proprietăți curative se face prin utilizarea de material lexical deja existent în limba română. Prin combinarea dintre cuvinte și termeni preluați din alte sfere ale lexicului și termeni care aparțin nomenclaturii avute în vedere se creează, prin intermediul mijloacelor interne de îmbogățire a vocabularului, noi semne lingvistice. Avem de a face cu semne lingvistice „reciclate", adică semne lingvistice care există în limbă și care au fost preluate de nomenclatura botanică populară unde, ca semne de sine stătătoare (simple sau compuse), au căpătat valori noi, devenind denumiri populare de plante, în acest caz de plante inferioare.

Bibliografie

Lucrări de referință:

Alinei, Mario, *Aspetti teorici della motivazione*, în „Quaderni di semantica" 1, 1996, p. 7-17.

Alinei, Mario, *Magico-Religious Motivations in European Dialects: a Contribution to Archaeolinguistics*, în „Dialectologica et Geolinguistica", 5, Iași, 1997, p. 3-30.

Alinei, Mario, *L´aspect magico-religieux dans la zoonymie populaire*, *Les zoonymes, Actes du colloque international tenu a Nice les 23, 24 et 25 janvier*, 1997, p. 9-22.

Bejan, Dumitru, *Nume românești de plante*, Editura Dacia, Cluj-Napoca,1991.

Bielli, Ettore, *Ghid complet All. Cunoașterea, recunoașterea și căutarea celor mai cunoscute specii de ciuperci*, traducere de Radu Gâdei, Editura All, 1999.

Boalele ce cunoaște poporul și chipul cum le lecuiesc babele, IV. Beșica cea rea, „Șezătoarea", Anul I, 1 martie 1892, no.1.

Butură, Valer, *Enciclopedie de etnobotanică românească*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979.

Candrea, I. A., *Folclorul medical român comparat. Privire generală. Medicina magică.*, Editura Polirom, Iași, 1999.

Corlățeanu, Silviu, *Ciuperci comestibile și otrăvitoare din Republica Populară Română*, Ministerul Agriculturii și Silviculturii, Editura Agro-Silvică de Stat, București, 1959.

Drăgulescu, Constantin, *Ciupercile în vocabularul românesc*, Editura Universității „Lucian Blaga”, Sibiu, 2002.

Frâncu, Constantin, *Curente și tendințe în lingvistica secolului nostru*, Cap. I: *Ferdinand de Saussure și distincțiile saussuriene,* Casa Editorială Demiurg, Iași, 1999.

Milică, Ioan, *Christian Imagery in Romanian Folk Plant Names*, „Text şi discurs religios”, nr. 5, 2013, p. 313-334.

Milică, Ioan, *Imaginarul creştin în denumirile populare româneşti de plante*, „Limba română”, partea I în nr. 1, 2014, p. 69-79, partea a II-a în nr. 4, 2014, p. 121-128, partea a III-a în nr. 5, 2014, http://limbaromana.md/, consultat pe 5.10.2014.

Munteanu, Eugen, *Introducere în lingvistică*, Cap. X: *Semnul lingvistic. Definiție și scurt istoric*, Editura Polirom, Iași, 2005.

Pavel, Vasile, *Motivarea lexicală*, în Analele științifice ale Universității „Al. I. Cuza” din Iași (serie nouă), Secțiunea III, Lingvistică, Tomul XLIX-L, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2003-2004.

Purdela-Sitaru, Maria, *Etnomedicină lingvistică*, Editura Amarcord, Timișoara, 1999.

Reinheimer-Rîpeanu, Sanda, *Denumirile româneşti ale ciupercilor*, „Limba română”, XXX, 6, p. 585-595.

Saussure, Ferdinand de, *Curs de lingvistică generală*, traducere de Irina Izverna Tarabac, Editura Polirom, Iași, 1998.

Șerban, Vasile/Evseev, Ivan, *Vocabularul românesc – schiță de sistem*, Editura Facla, Timișoara, 1978.

Tănase, Cătălin/Bîrsan, Ciprian/Chinan, Vasile/Cojocariu, Ana, *Macromicete din România*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2009.

Dicționare:

Bălteanu, Valeriu, *Dicționar de magie populară*, Editura Paideia, Seria Enciclopedică, București, 2003.

Bidu-Vrănceanu, Angela,/Călărașu, Cristina/Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana/Mancaș, Mihaela/Pană Dindelegan, Mihaela, *Dicționar de științe ale limbii*, Ediția a II-a, Editura Nemira, București, 2005.

Borza, Alexandru, *Dicționar etnobotanic cuprinzând denumirile populare românești și în alte limbi ale plantelor din România*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1968.

DLR=*Dicționarul limbii române,* Ediție anastatică după *Dicționarul limbii române* (DA) și *Dicționarul limbii române* (DLR), Tomul I: A-B, Tomul II: C, Tomul III: D-Deținere, Tomul IV: Deținut-Dyke, Tomul V: E, Tomul VI: F-I/Î, Tomul VII: J-Lherzolită, Tomul VIII: Li-Luzulă, Tomul IX: M, Tomul X: N-O, Tomul XI: P-Pogribanie, Tomul XII: Pogrijenir-Q, Tomul XIII: R-Sclabuc, Tomul XIV: Scladă-Spongios, Tomul XV: Spongiar-Ș, Tomul XVI: T, Tomul XVII: Ț-U, Tomul XVIII: V-Vizurină, Tomul XIX: Vîclă-Z, Editura Academiei Române, București, 2010.

DEFR=Drăgulescu, Constantin, *Dicționar explicativ al fitonimelor românești*, Editura Universității „Lucian Blaga”, Sibiu, 2010.

Evseev, Ivan, *Dicționar de magie, demonologie și mitologie românească*, Editura Amarcord, Timișoara, 1998.

Panțu, Zacharia C., *Plantele cunoscute de poporul român, Vocabular botanic cuprinzând numirile române, franceze, germane și științifice*, Ediția a II-a, Editura Casei Școalelor, București, 1929.

IMAGES OF TURKS IN GREEK POLITICAL CARTOONS. ASPECTS OF NATIONAL IDENTITY

Oana-Camelia Stroescu, PhD

Abstract: American cartoonist C. D. Batchelor believed that "a political cartoonist should have in him a little of the clown, the poet, the historian, the artist and the dreamer". There is no standard formula for this combination but it seems there is a norm for Greek editorial cartoons portraying Turks. This paper identifies the elements that contributed to the development of ethnic stereotypes in Greek political cartoons after 1974. When Cyprus operations ended in the summer of 1974, Greece and Turkey went through a short period of relaxation and mutual sympathy, followed by diplomatic tensions and military crises. The article presents general aspects of Greek political caricature, with an emphasis on political situation and politicians in both countries. What kind of nationalism is reconstructed in political cartoons? Is this a kind of patriotism or national breed feelings of superiority by using ethnic stereotypes? Does cartoon contribute to conflict exaggeration? Our goal is to prove that the Greek political cartoons perpetuate misunderstanding through misrepresentation. Stereotypes are represented by figures and / or political figures depicted through textual and visual messages. The methodology for this study is the qualitative analysis of selected cartoons, during 1974 and 1999.

Keywords: political cartoon, stereotype, Aegean dispute, press discourse, misrepresentation

Greece and Turkey are two neighbouring states with wide coastlines at the Aegean Sea. Recent history reminds us of a bilateral dispute related to oil exploration and exploitation rights and thus to the sovereignty over certain areas in the Aegean. After World War II, the diplomatic relations between the two states passed through a crisis almost every ten years. The dispute started with the interethnic conflict in Cyprus (the intercommunal violence in the 60s and 70s) and continued with the disagreement regarding the sovereign right over some areas in the Aegean Sea. After the 1974 military operations in Cyprus, the controversy took the shape of an energy dispute and referred to the disagreement over the interpretation and application of international law.

The core problem was the claim over some areas in the Aegean, said to be rich in oil reserves. On the one hand, Turkey's position was that the Greek islands in the Eastern Aegean were not entitled to a continental shelf region and the delimitation line of the continental shelf should pass, from North to South, through the middle of the Aegean. The Turkish Government was the advocate of the solution of sharing the Aegean in equal parts between the two states, in order to have equal economic and defence opportunities in the area. On the other hand, Greece's position was in favour of delimitation of the continental shelf using the *median line* between the Greek islands in Eastern Aegean and the western shores of Turkey.

Eventually, tensions took the shape of crises in 1976 and 1987, when Turkish marine research vessels were sent out in the Aegean to conduct oil research in the disputed continental shelf – considered to be Greek by the authorities in Athens. Consequently, Turkey and Greece appealed to the United Nation Security Council and to the International Court of Justice at The Hague (1976) and both international bodies had urged the neighbouring states not to make use of violence in solving the Aegean Sea issues and to continue bilateral negotiations in order to achieve a solution in the best interest of both countries. The perspectives of Greece and Turkey always differ on the distribution of the blame for the tensions in the Aegean and leaders' references to a "just and lasting solution" rarely accommodate any understanding of what constitutes a fair outcome according to the other side. The 1996 incident was caused by Turkish journalists' attempting to show a live display power over the Imia rocks in the Eastern Aegean, followed by a similar Greek act.

The Aegean dispute is a local issue that could turn into a regional conflict if remained unsolved, with both NATO's southern flank pillars weakened by animosity. Is tension in this case maintained only by claims, provocations and defiance or is it also fostered by channels of public cultural and political expression like literature, press, social tools and arts? Recent history shows a distorted media image of the Turks, which has become ingrained in the Greek culture. Cartoons in newspapers may play an important role in political discourse, due to their emphasis on identity characterisations and portrayals of certain groups. The Turkish people we here analyse resent the acute and unfair associations cartoonists make in their sketches. Images of Turks are often related to aggression and brutality and these stereotypes promote mutual misunderstanding.

A stereotype can be defined as a person's "knowledge, beliefs and expectancies about a social group" (Hamilton & Trolier, 1986, p. 133). It is known that, once formed, stereotypes or in other words certain beliefs, are applied to all members of the group, regardless the variation they may show in many respects. So stereotyping involves the overgeneralization of attributes to group members (Hamilton, Sherman, Crump & Spencer-Rodgers, 2009, p. 179). The cultural mechanism that promotes stereotypes on Turks is supported by political cartoons; channels like television, printed press, film and arts disseminate expressions of ethnic bias. Language has a strong impact on the collective perception of Alterity, but editorial cartoons carry complex meanings in a striking image by creating simplified, negative representations of the 'other'. Editorial cartoonists rely on public emotion and distort reality and facts to emphasise contradiction, weaknesses and defects of contemporary political dispute or social phenomena. The power of cartoons cannot be underestimated: ethnic bias is promoted through misrepresentation and can generate altered perception on reality and promote feelings of hatred.

Political cartoon can be described as a process of selective influence over the individual's perception of the meanings attributed to portrayals in such way as to encourage specific interpretations and feelings and to discourage others. These framing techniques are in fact the skills of the cartoonist and part of its artistic vision and can be successfully used to reduce the ambiguity of topics by contextualizing the information in a way the recipient can connect to what he already knows. In reality, cartoons do not transmit actual facts, but induced potential meanings of symbols they represent and cause affective responses. They materialize a political statement in graphic imagery supported by relatively few facts (Kamalipour, 1995, p.143).

We chose to cover three vast periods corresponding to the three above mentioned most intense periods in the Greek-Turkish relations: 1976-1977, 1987-1988 and 1996-1997. The Greek daily political newspapers that we have selected for analysis are of national distribution: 'Kathimerini', a non-tabloid newspaper and three tabloids: 'Eleftherotypia', 'Ta Nea' and 'Eleftheros Typos', all published in Athens. We acknowledge that some cartoons are constructed to represent the other side negatively and indirectly maintain the Greek-Turkish tension by creating and promoting stereotypes about the Turks. Generally, cartoons tackle themes related to bilateral crises and they refer to unsolved political matters, conflict situations, politicians' attitude and public perception and expectations, with a negative touch. 'Kathimerini' is more likely to have neutral views towards the events and is positive to dialogue.

Ethnic categorisation depicted in cartoons refers to the negative image of the other, either hostility or offensiveness. Turkey is perceived as a country that takes advantage of the Greek Government's goodwill and considers the Aegean Sea a space of claims. Turkey's reasons are considered claims, a term that strips from the start the Turkish arguments of any possible legal validity. Instead, Greece's actions are seen as legal and naturally intended towards defending national interests. The misperception of Turks may negatively influence policymakers' actions and decisions because of the unrealistic images created. In other words, false images and inaccurate information may corrupt the policymaking process.

A noticeable cartoon which relies on contradictions is the one depicting a huge Turk, half submerged in the Aegean waters, trying to explain to a Greek that Turks desire joint exploitation operations in the Aegean, but the hug of friendship he is trying to give to the Greek is describing a circle which is actually limiting the space of the fellow counterpart in the Aegean waters. Another cartoon is depicting a poorly dressed Turk, with a gun in his hand, on the shores of Turkey, trying to put his bare foot on a Greek flagged small rock in the Aegean and asking himself if he should set his step or not on that rock. Apparently, the text is Greek, but then one realises that in fact the text is written with Greek characters but is pronounced like in English: "To be or not to be". There is a well-chosen paronomasia, because the English "be" is phonetically associated with the Greek word "μπει", which means "to go in", "to step in". So, the Turk's question in the cartoon is whether he should step or not into the Aegean Sea.

Political cartoonists use the Turkish stereotype in their images, but sometimes they feel free to portray Greek figures, especially political leaders like Karamanlis and Simitis, in difficult or embarrassing circumstances created by the analytical mind of the artist in direct relation to real facts and events. Thus stereotyping addresses to both Turks and Greeks. A suitable example is a cartoon depicting the encounter of two marine vessels in the Aegean, one state-of-the-art Turkish vessel, named "Piri Reis" after the Ottoman admiral and geographer, and one old and almost wrecked Greek boat, named "Elpis" or "Hope". A Turk waving his hand asks the Greeks if they were looking for oil, too. One of the three Greeks on the boat answers they were looking for their lost sovereign rights, while the other two are actually depicted looking at the skyline in search for something and in an empty bucket they draw out of the seawater. Another cartoon describing the difficult Greek political position was published around the Imia crisis, in 1996. It represents a rather embarrassing political situation for the Greeks, as it is depicting a character that looks like the Greek prime-minister Simitis, holding a boat's steering wheel in the air, while

being hold by a huge American hand, and saying to a staring Greek folk: "Don't worry, the handling of national issues is in strong hands". This cartoon recalls the active role of the United States in the termination of the Greek-Turkish crises.

People all over the world rely on mass-media for information about the outside world and, because of that, media have become very powerful in creating images about nations and cultures, images that may not always be real. Stereotypes play an important role as they have the virtue of simplicity; they follow the law of absolutes - of good and evil, of 'us' - the ingroup - against the 'other' - the outgroup. In the process of categorisation, ethnic identities are made simple, but history and people are far too complex to be reduced to simplified terms. Stereotyping distorts perception through oversimplification, but it is also dangerous breeding grounds for resentment, irrationality, animosity and ethnic conflict. So, public attitude is extremely sensitive and may be fashioned by media's news and commentaries and the journalists' opinions and interpretations. Our research shows that the Greek press achieved a rhetorical construction of the identity through the strategic deployment of the difference between the Greek 'us' (responsible, peaceful) and the Turkish 'them' (deceitful, treacherous).

We recognize that the views of a limited group of newspapers under study may not be representative of the views of the entire Greek media or indeed of the views of the Greek public. However, we believe that the political cartoons selected for study are significant for describing the dominant elements of national identity. Our analysis does not generalize, but it attempts to describe the way in which stereotypes function to express feelings of nationhood. Cartoons depict Greece's ethnocentric position as correct and legal, while Turkey's actions are seen as dangerous provocations and they may not promote suitable climate for good neighbouring. The display of simplified images of the 'other' comes on the background of exaggerated conflicts. Political cartoons try to emphasize in a deemed humoristic way the positive self-presentation of 'us' and the negative representation of the Turks.

Instead of promoting stereotypes, media must raise public awareness of the hate speech problem in relation to history and to work in favour of eliminating the outdated stereotyping phenomena from its discourse. Therefore, media professionals should seek permanently to find ways to educate people about themselves as well as about the others and to avoid any form of nationalistic discourse and imagery, propaganda and prejudice while presenting events or drawing conclusions, in order to prevent nationalistic approaches of different topics. Comprehension of cultural heritage is the key to understanding the historical background of a nation and overcoming phenomena of prejudice, nationalism, chauvinism and xenophobia. Perhaps a more fruitful avenue of future research would be instead to compare these cartoons with the similar found in the Turkish media.

References

Bar-Tal, D. & Teichman, Y. (2005). *Stereotypes and prejudice in conflict. Representations of Arabs in Israeli Jewish society.* New Tork: Cambridge University Press.

Bilig, M. (1995). *Banal nationalism.* London: Sage.

Political Cartoon Exhibition. (1996). *Geliografia kai politiki (Cartoons and Politics).* Athens: Hellenic Parliament.

Göçek, F. M. (Ed.), (2002). *Social constructions of nationalism in the Middle East*. State University of New York Press.

Hamilton, D.L., Sherman, S.J., Crump, S.A., & Spencer-Rodgers, J. (2009). The role of entitativity in stereotyping. Processes and parameters. In T. D. Nelson (Ed.), *Handbook of prejudice, stereotyping and discrimination* (pp.179-198). New York: Psychology Press.

Hamilton, D.L. & Trolier, T.K. (1986). Stereotypes and stereotyping: An overview of the cognitive approach. In J.F. Dividio & S.L. Gaertner (Eds.), *Prejudice, discrimination and racism* (pp.127-163). San Diego, CA: Academic.

Hess, S. & Northrop, S. (2011). *American Political Cartoons: The evolution of a national identity*. Elliot & Clark Publishing.

Palmer, A. (1995). The Arab image in newspaper political cartoons. In Y. R. Kamalipour (Ed.), *The U.S. media and the Middle East: Image and perception (Contribution to the study of mass-media and communication)* (pp.139-151). Praeger.

Lipowatz, Th. (1994). I dihasmeni elliniki taytotita kai to provlima toy ethnikismoy. In N. Demertzis (Ed.), *I elliniki politiki koyltoyra simera* (pp.116-140). Athens: Odysseas.

Sapranidis, D. (2001). *Istoria tis ellinikis geliografias (The History of Hellenic Cartoons)*. Athens: Potamos.

Stephan, S.G., S.J., Ybarra, O. & Rios Morrison, K. (2009). Intergroup Threat Theory. In T. D. Nelson (Ed.), *Handbook of prejudice, stereotyping and discrimination* (pp.43-59). New York: Psychology Press.

Newspapers: 'Eleftherotypia', 'Ta Nea', 'Kathimerini', 'Eleftheros Typos' – Library of Hellenic Parliament, Athens, Greece.

"FIE, FOH, AND FUM, I SMELL THE BLOOD OF A BRITISH MAN": COMMON CREATIVITY CONVEYED THROUGH INTERJECTIONS AND MEANS OF TRANSLATING THEM"

Olivia-Cristina Rusu, PhD Student, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: Common spoken language has not been sufficiently studied until recently, although it is the clear evidence of demotic linguistic creativity, as spontaneous linguistic forms of common talk or of folk memory increase the density of potential meaning. The conscious play with these linguistic forms, means and potential meanings intensifies the intimacy and solidarity between participants in a conversation.
Through the linguistic analysis of interjections (creative instances specific to common language), this study reveals that their communicative purpose outweighs their referential content. My research will be carried out on a corpus of children's spontaneous verbal interactions in normal life situations. The transcript analyses show that exclamations and interjections are extremely common in children's language, and have often an equivocal lexical status. The last part of the study highlights translation strategies that can be used to transcode the meaning and functions of interjections.

Keywords: common talk, creativity, interjection, corpus, translation strategies.

1. Introduction

Based on a theoretical framework that explores the resourcefulness of everyday spoken English, this article investigates the peculiarities of spoken creativity in terms of definition, communicative functions and language forms, emphasizing children's language features and highlighting their use of interjections, of the so-called *exclamations* and *communicators* (MacWhinney, 2014:50), highly specific to this type of verbal discourse. The premise of this approach complies, thus, with Carter's statement that "patterns and forms of language (...) classified as poetic or literary can be seen to be regularly occurring in everyday conversational exchanges", linguistic creativity proving to be not simply a property of exceptional people but an exceptional property of all people" (2004:13).

The second part of our research explores the relational functions of interjections, structures of spoken performances, in children's language - a spoken language variety prone to the use of interjections. Consequently, this part is based on CHILDES, a virtual corpus of children's spontaneous verbal interactions in normal life situations and on one example of folk memory illustrative for our argumentation. The use of interjections in these cases seems to enhance the speakers' linguistic harmony and mutual creation of interpersonal meaning.

Finally, in the light of these theoretical aspects, and based on the above mentioned practical analysis we identify several challenges that translators might face while recreating the

meaning of these demotic and childlike interjections. Also, based on Chesterman's taxonomy, some appropriate translation strategies are concisely suggested in the last part of the study.

2. On the creativity of common talk

"(…) slips of tongue, false starts, hesitations, pauses, interruptions (…) are not to be found when tidied up and anaesthetized examples are the basis for analysis, and when referential and ideational uses of language are privileged over affective, interpersonal and emotive uses" (Carter, 2004:11)

2.1. Definitions:

Ronald Carter's basic idea in his book *Language and Creativity, The art of common talk* is that linguistic creativity is a property virtually belonging to all human beings and that it involves a clear transgression of language norms, as well as a conscious play with its forms in order to enhance the density of potential meaning. Consequently, creativity usually implies innovative correlations between "conceptual elements which have been previously unassociated" (Carter, 2004:47). As a "matter of co-creation" (ib.:69), creativity appears mostly in dialogic and interpersonal acts of communication, being defined as "endemic to everyday discourses" (ib.:49), "instantial and emergent" (ib.: 148).

Common spoken language represents "language *at full stretch*" (ib.:57) and it comprises several speech genres. Hence, Carter maps creativity in relation to social contexts (transactional, professional, socializing, intimate) and according to the *interaction type*, either collaborative or not. The more intimate and collaborative[1] the context, the more such "contexts are likely to be prone to creative language use", namely to include creative features and forms.

2.2. Functions of creativity

According to the purposes for creative language in common everyday speech suggested by Ronald Carter, we may easily notice that creativity may affect the message itself and its content, the identity of the speaker/s, the relationship between speakers, as well as the (communication) environment.

Regarding the functions performed on the message and its content, creativity serves to emphasize the content; to express a particular attitude, either positive or adversarial, humorous or ironic; to offer some new way of seeing the content of the message; "to end one bit of talk and start another" (ib.:148).

Therefore, identities can be created through creative speech acts. For instance, one may talk in different ways. It is the case of 'baby-talk', when adults speak differently in order to impress the toddler or the parents. Carter also mentions the "process of multivoicing" (ib.:68), that appears when a speaker uses different "voices" as the communication context changes. "This addresivity can also sometimes lead to the projection of different people and to an improvised, creative interplay between the voices" (ib.:68).Thus, in such cases, spoken language creativity makes the speaker's identity more noticeable.

[1] Non-collaborative discourses, belonging, according to Carter, to the "information provision type" (2004:149) of communication are those in which only one speaker dominates the talk, and, eventually, the others offer support by backchanneling.

Creative speech features are also used to maintain and establish interpersonal relations, to preserve cohesion in a group of speakers by "playing with language forms to entertain the others; or simply oiling the wheels of the conversation" (ib.:148). This social function is a way of adapting and integrating within the social world. Also, the creative language play is important for the "metalinguistic development of children" (ib.:73).

Creating fictional, alternative worlds, and distorting the world as it is (from mere white lies or deliberate misinformation, to the use of hyperbole) proves to be, in Carter's opinion, a fundamental characteristic of the human mind.

Features of spoken performance

Of course, all these functions are characteristic and applicable to all linguistic forms and patterns that are creatively used. These features "further support and creatively adapt to the informality, intimacy and solidarity established between the speakers" (ib.:9).

In Carter's opinion, the most significant of these features seems to be repetition. It "is the central linguistic meaning-making strategy, a limitless resource for individual creativity and interpersonal involvement" (Tannen in Carter, 2004: 8). Repeating what the former speaker said is not a mere echo, but a strengthening of consensus between speakers, "an affective convergence or commonality of viewpoint. (ib.:8). Other features include "morphological creativity" (Carter and McCarthy in Carter, 2004:97), which refers to the invention of new words, interpersonal grammatical forms such as tails (e.g. *They were superb, they were"*), vague, hedged language forms (e.g. *something has fallen apart a bit*), backchannelling (e.g. Oh lovely, oh lovely; yeah, yeah), and affective exclamatives (e.g. *Oh wow!*).

Amongst these last two features included within the range of evaluative and attitudinal expressions, we will focus only on what has traditionally been referred to as interjection. All feelings can burst in an interjection. It is the part of speech through which one externalizes spontaneous sensations, feelings or expressions of the will or which reproduces sounds or noises of nature. Most interjections are polysemic and context-dependent, meaning that they cannot be fully understood without the accompanying context. Since most interjections do not have a notional content, in certain situations they may have a richer meaning than that of a common word, replacing a whole sentence. In the same line of thought, MacWhinney (2014) evidences that exclamations and interjections are extremely common in children's language, often with an equivocal lexical status.

3. Children's language: a practical analysis

"Hardly has the child comprehended with certainty which objects go together and which do not, when he begins to listen happily to verses of absurdity. For some mysterious reason the child is attracted to the topsy-turvy world where legless men run, water burns, horses gallop astride their riders and cows rubble on peas on top of birch trees" (Chukovsky, [1982] 1963, in Carter: 76)

As mentioned above, spoken language creativity is manifested mainly in contexts of intimate and collaborative communication, such as the language used by or addressed to small children, that Elliot (1981:151) names *motherese* or *baby talk*. While trying to communicate with toddlers adults usually adopt a simplified language, but neither less creative, nor less

spontaneous. Elliot (1981) sates that the structure of children's language discourse is characterized by specific phonological, syntactic, paralinguistic and discursive features.

Specifically, the phonological features refer to syllable repetition or to the falling of the initial consonant group. For instance, the repetitive exclamation *yumyum*, which intensifies the degree of tastiness.

Syntactic features include the average duration of expression (shorter statements), a small number of subordinates and utterances without verbs. The discourse is thus simplified and generalised, for the children to be able to grasp the meaning. CHILDES corpus offers illustrative interjections, such as **pst*[2], which replaces the whole exclamation *listen here*, or *emem* which is the simplified version of *I don't know.*

Common paralinguistic features are high pitch and exaggerated intonation. Grownups consider that the use of flashy intonation better transmits a positive or negative opinion and makes the message more **explicit**. For example, negation in CHILDES is found to be expressed in baby-talk by **hunmmm, *uhuh* or **hunhunh* (all of these meaning a plain *no*)

Finally, discursive features imply an addition of imperatives and interrogatives, as well as a fluent speech, with a larger number of repetitions. In this case, interjections are used to express an entire sentence and are used to indicate communicative or interactional functions such as agreement, disagreement or pauses. Examples from CHILDES corpus include the following markers, with their corresponding function: *ahem*, meaning *ready to speak*, the questioning *hmm?*, the contradicting **yeahhuh* or the pause expressed by **uh.* (MacWhinney, 2014:52)

This largely spontaneous, unplanned and improvised type of discourse helps children create language while learning it, every bit of it proving to be fresh and playful.

Another type of discourse that uses children's language is represented by the folk memory which comprises wordplay, puns, formulaic jokes and nursery rhymes. According to Carter, this is the case in which the multiple rehearsals affect the spoken performance. For instance, in the case of the rhyme "Fee-fi-fo-fum, / I smell the blood of an Englishman, / Be he alive, or be he dead, / I'll have his bones to grind my bread."[3] which expressively changed over time. We will consider the particular case of the interjections forming the first line *Fee-fi-fo-fum* in six versions of the English fairy tale *Jack and the Beanstalk.* Accordingly, this verses changes into:

- "*Fe, fa, fi-fo-fum*, / I smell the breath of an Englishman. / Let him be alive or let him be dead, / I'll grind his bones to make my bread."
- "*Wife! Wife!* I smell fresh meat!"
- "*Fe, fi, fo, fum*, / I smell the blood of an Englishmune. / Be he alive or be he dead, / *Fe, fi, fo, fum!*"

[2] The authors of the corpus mention that the words that are marked with an asterisk cannot be found in *Webster's Third New International Dictionary.*

[3] The six versions of the fairy tale have been found online, at http://www.pitt.edu/~dash/type0328jack.html#lang offered and edited by Ashliman D. L, University of Pittsburgh. In order:
Jack and the Beanstalk, as recorded by Joseph Jacobs (1860/1890).
Jack and the Beanstalk, as recorded by Andrew Lang (1890).
Jack and the Beanstalk, as recorded by Edwin Sidney Hartland (1890).
Jack and the Bean-Pole, as recorded by Elsie Clews Parsons (1917).
Jack and the Bean-Stalk. Source: The Child's Own Book, 9th edition (London: William Tegg, 1861), pp. 214-29).
Jack and the Bean Tree. Source: Richard Chase, The Jack Tales: Folk Tales from the Southern Appalachians (Houghton Mifflin Harcourt, 2003), pp. 29-37. First published 1943.

- "*Wife*, I smell fresh meat!
- "*Fee, faw, fumm!* / I smell the blood of a English-mum. / Bein' he alive or bein' he dead, / I must have some!"

Charles Richardson refers to the interjections *Fie, Fiend, Foe, Foh, Faugh* offering two etymological perspectives that somehow converge. The first one, belonging to Horne Tooke states that *Fie* is the imperative of the Gothic and Anglo-Saxon verb verb *to hate*. *Fo*, also of Anglo-Saxon origin, is the past participle of the same verb, and means *hating. Foe* is the past tense of the same verb, "by the regular change of the characteristic letter of the verb" (Richardson 1815: 104), meaning *hated*, while *Foh* and *Faugh* are "the nauseating interjections" deriving from the same past participle. The second etymological clarification, belonging to Samuel Johnson, states that the interjection *Fy* derives from the Latin *vah*, and connotes blame and disapprobation. In addition, according to the same sources, *Fiend* means the great enemy of mankind, the devil, while its derivative noun *foe* refers to an enemy, an ill-wisher. As for the Saxon interjection of abhorrence *Foh*, it illustrates the shout one should utter at the sight of 'a foe'. In Skeat's etymology (1993:148) it is stated that *Fie* derives from the Sanskrit *phut*, and Latin *phui*, *phy*, all expressions of disgust. Easy to see, all etymological perspectives imply the same meaning of both fury, disgust, rage as well as envy and desire of blood at the same time.

But, here "the content of the message matters less than its communicability. It is performed rather than read. The sounds and movement of the rhyme, especially its repetitions, powerfully override the referential meaning." (Carter, 2004:3). The main function of this rhyme is to represent (to frighten), and, by representing, to create a bond, a relationship, between the storyteller and the child who listens to the story.

4. Translation challenges and strategies

It is without doubt that trying to recreate in another language the meaning of a creative discourse belonging to common talk is a challenge to any translator. Roland Carter states that "cultural knowledge is needed for the impact of wordplay and humour to be at its most effective" (2004:21) and we should add that a translator should be aware of and master a whole range of linguistic, etymological, target language target, cultural, phonetic (play), discursive, (etc) features in order to maintain and reconstruct the 'density of meaning' in the target language.

In our opinion, in order to translate children's language and / or language for children (as in fairy tales), a translator should take into consideration the characteristic features of children's language, i.e. that it is diminutively simple, generalized, repetitive and explicit. Also, it is important in this case for the translator to be aware of how much cultural and linguistic knowledge and understanding a child already has at a certain age.

Andrew Chesterman distinguishes between three major classes of problem-centred translation strategies that could be of use in this case: syntactic, semantic and pragmatic (1997: 87-113). These types may overlap to some extent, and in what follows our focus will be only on syntactic strategies:

1. Literal translation - is defined as meaning "maximally close to the SL form, but nevertheless grammatical" (1997:94) and is given a default value. From a purely linguistic point of view, it is a one-to-one transfer of the SL structures; in other words, it is a perfect linguistic equivalence. In Chesterman's opinion, literal translation maximally respects the SL form and the TL grammatical correctness;

2. Loan, calque - is a strategy linked to the borrowing of both individual items and phrases. Thus, direct transfers of foreign terms evoke the atmosphere of the source language into the target language which does not have a correspondent;
3. Transposition - means any change of word class (e.g. from interjection to noun);
4. Unit shift - occurs when a ST unit (e.g. morpheme, word, phrase, clause, sentence, paragraph) is translated as a different unit in the TT;
5. Phrase structure change – indicates a number of changes at the level of the phrase, including number, modification in the noun phrase, and person, tense and mood in the verb phrase)
6. Clause structure change - affects the structure of the clause;
7. Sentence structure change – affects the structure of the sentence (main, sub-clauses);
8. Cohesion change – affects intra-textual reference, ellipsis, substitution, pronominalization and repetition, or the use of connectors of any kinds;
9. Level shift - affects the mode of expression, shifting it from one level to another (phonology, morphology, syntax and lexis);

Scheme change – refers to changes that translators incorporate in the translation in terms of rhetorical schemes, such as parallelism, repetition, alliteration, metrical rhythm.

The translations into Romanian of the above rhyme include different strategies, depending mainly on the target audience. In the case of the movie *Jack and the Giants* (2013, director Bryan Singer) the translator opted for a not very effective loan (calque), rendering into Romanian exactly the same English interjections, which do no transmit the *fiends'* thirst for revenge and human blood. It happens that in the movie some giants indeed call themselves Fie, Fo and Fum, but that still does not transfer into Romanian the expressions of disgust of the English interjections.

A more successful translation is that of the fairy tale itself, where the translator opted for a sort of literal translation "- *Miam,miam, miam!* Pe-aici miroase a carne proaspătă! strigă el, lingându-şi cu poftă buzele." (*Yummy, yummy, yummy!* I smell fresh meat! he said, smacking his lips). "A sort", because *"miam,miam, miam!"* is indeed baby-talk in Romanian and has no negative implications at all. But the translation is appropriate for the target audience – small children.

In fact, these lines are also used in Shakespeare's play *The Tragedy of King Lear*, by the character Edgar, who exclaims at the end of Act III, Scene 4: "Child Roland to the dark tower came, / Fie, foh, and fum, / I smell the blood of a British man." The Romanian translation, in this case incorporates several strategies, namely transposition, unit shift, phrase structure, cohesion change and level shift: "Edgar: Roland la Turnul Negru / A început a plânge, / Strigând: miroase-a sânge!..." maintaining and transferring the same functions of the original text.

Conclusions:

Interjection is a form of spoken language, inheriting thus all creative features of common talk. As most creative features of common talk, it is to be found mostly in intimate and collaborative types of conversation. In terms of translation strategies, when translating children's language and language for children a translator should consider simplicity, generalization, explicitness, which are exactly the features of children's lively and resourceful discourse. Therefore, and in the light of the above mentioned examples, we found that combining

translation strategies and focusing on the target audience are the most suitable approaches in such translations. Given the limited experience of children's understanding, literal and foreignizing translations might cause confusion and even total dilution of meaning. Therefore, I consider that the most appropriate method to produce the "intended effect", the finest "echo of the original", (Dimitriu, 2006:226) is a freer interpretation, focusing on rendering the significance of the source text.

References

Primary sources

1. Shakespeare, W. 1988. The Tragedy of King Lear, in The Complete Works, The Oxford Shakespeare, General Editors Stanley Wells and Gary Taylor, Oxford: Clarendon Press, p.962;
2. Shakespeare, W. 1988. Regele Lear, in Opere complete, vol. VII, translated by Mihnea Gheorghiu, Bucureşti: Editura Univers, p. 164;
3. Tezaurul cu poveşti. O colecţie de poveşti nemuritoare, translated by Dana Sobescianschi, Alina Scurtu and Sorin Petrescu, Bucureşti: Corint Junior, 2009, pp. 173.

Secondary sources:

1. Chesterman, A. (1997). *Memes of Translation: The Spread of Ideas in Translation Theory*. Amsterdam : Benjamins Translation Library;
2. Dimitriu, R. ((2006). *The Cultural Turn in Translation Studies*, Iaşi: Institutul European, Colecţia Academică, Seria Traductologie;
3. Elliot, Alison, J. (1981). *Child Language*. Cambridge: Cambridge textbooks in Linguistics, Cambridge University Press;
4. MacWhinney, B., Snow, C. (1984). CHILDES. Child Language Data Exchange System - http://childes.psy.cmu.edu/;
5. MacWhinney, B. (2014). The CHILDES Project, Tools for Analyzing Talk – Electronic Edition, Part 1: The CHAT Transcription Format, 3rd Edition. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, http://childes.psy.cmu.edu/manuals/CHAT.pdf;
6. Richardson, Ch. (1815). Illustrations of English Philology, London: Gale and Fenner, Paternoster Row., p. 104-105, http://johnsonsdictionaryonline.com/?page_id=4366;
7. Skeat, W. (1993). Concise Dictionary of English Etymology. The pioneering work on the roots and origins of the English language. Hertfordshire: Wordsworth Eds, p.148;

Acknowledgments: This work was supported by the strategic grant POSDRU/159/1.5/S/133652, cofinanced by the European Social Fund within the Sectorial Operational Program Human Resources Development 2007-2013.

AKZENTUIERTE UND NICHT AKZENTUIERTE STELLEN DER LAUTLICHEN KETTE

Patricia Serbac, Assistant, PhD, University of Medicine and Pharmacy, Tîrgu Mureș

Abstract: The accent plays a major role in German language. It organizes the stream of sounds. The units bearing the main accent are better preserved, while the units with no accent get weakened, in some cases they even disappear. Such phenomena take place at the syllable or word level. This paper aims to prove that the same laws are valid, no matter how short or long the stream of sounds is.

Keywords: accent, stream of sounds, monophthongization, consonant shift, loss of sounds.

Der Akzent ist eine der Ursachen im Lautwandel des Deutschen, wie auch die Einwirkung der Umgebung auf die Phoneme, die phonetische Gliederung in der Rede und die Artikulationsbasis. Der Akzent gehört zum kombinatorischen Lautwandel[1] und hat die wichtigste Rolle im Lautwandel vom Indoeuropäischen zum Germanischen, weiter zum Althochdeutschen, zum Mittelhochdeutschen und zum heutigen Neuhochdeutschen.[2] Durch seine Bestandteile, im Falle des Deutschen vor allem durch die dynamische Komponente, organisiert er die lautliche Kette, indem er manche Einheiten hervorhebt. Es gehört laut Claus Jürgen Hutterer zu den „inneren Tendenzen" der germanischen Sprachen (Hutterer 1975, S. 449).

Es wird hier vor allem der Wortakzent, aber im geringeren Maße auch der Silbenakzent berücksichtigt. In dieser Studie wird der dynamische Akzent in Betracht genommen.

Das Hauptkennzeichen des germanischen Akzents ist seine Festlegung auf die erste Silbe des Wortes. Das ist der erste Unterschied zum Indoeuropäischen, wo der Akzent frei war.

Die akzentuierten Stellen der lautlichen Kette werden im Allgemeinen besser bewahrt. Die nicht akzentuierten Stellen der lautlichen Kette werden abgeschwächt oder sogar ausgestoßen.

In der Silbe werden die hervorgehobenen Teile der Diphthonge bewahrt. Dagegen werden die nicht hervorgehobenen Teile der Diphthonge ausgestoßen, wie die Monophthongierung in der frühneuhochdeutschen Zeit beweist. Daher wurden die mittelhochdeutschen Diphthonge *ie*, *úo*, *üe* zu *ī*, *ū*, *ü*.[3]

Laut Peter Wiesinger ist der Akzent die Ursache für diese sprachlichen Phänomene: Als Triebkräfte dieser Wandlungen […] glaube ich bei Monophthongierungen und

[1] Dagegen Günther Schweikle, der zwischen dem kombinatorischen und dem akzentbedingten Lautwandel unterscheidet (Schweikle 1987, S. 36). Sprachwissenschaftler wie H. Krahe und W. Meid unterscheiden nur unter dem spontanen und kombinatorischen Lautwandel. Beim Letzteren gehört auch der akzentbedingte Lautwandel (Krahe / Meid 1969, S. 36).
[2] Siehe zum Beispiel ähnliche Meinungen in Lerchner (1971, S. 63).
[3] Vgl. dazu Vennemann (1986, S. 5).

Diphthongierungen Akzentverhältnisse verantwortlich zu machen“ (Wiesinger 1970, Bd. 2, S. 40 f.).

Die Konsonanten haben am Ende der phonetischen Silbe eine große konsonantische Stärke, auch wenn die Silbe nicht am Ende des Wortes steht. Jeder Silbenauslaut ist stimmlos, z.B. in Wörtern wie *Abtrag* /'a**p**tra:k/, *Liebchen* /'li:**p**çən/ oder Rundfunk /'run**t**funk/.[4]

Im Gegenteil haben die Laute die größte vokalische Stärke im Nukleus der Silbe. Deshalb werden Konsonanten im Nukleus der Silbe silbisch, z.B. nhd. rufen /'ru:f**n̩**/.[5]

Im Wort bewirkt die dynamische Komponente des Akzents die Abschwächung der unbetonter Vokale zu *ə* oder sogar ihr Schwinden. Dieser Vokal ist einer der ältesten indoeuropäischen Vokale.

Auch das Gefüge der Nebensilbenvokale des Germanischen, d.h. Vokale der Vorsilben oder oder Präfixe, der Mittel- und Endsilben erfuhren schon in althochdeutscher Zeit eine zunehmende Abschwächung. So wurde der Laut *ə* zum häufigsten Laut der Nebensilben (Schmidt 1979, S. 314)[6].

Diese Abschwächung kennt verschiedene Etappen zwischen dem 8. und dem 11. Jahrhundert.[7] Für Stefan Sonderreger ist die Abschwächung der Nebensilbenvokale eine der inneren Konstanten in der Entwicklung des deutschen Sprachsystems (Sonderegger 1979, S. 237ff.).

Die Vokalausstoßung der Nebensilben heißt Apokope im absoluten Auslaut und Synkope im Inlaut. Laut Stefan Sonderegger ist sie eine konstante Tendenz der Entwicklung der deutschen Sprache und ist im Neuhochdeutschen noch nicht abgeschlossen. Vor allem ist sie in der gesprochenen Sprache sichtbar, z.B. *ich hab* statt *ich habe* (Sonderegger 1979, S. 238ff.).

Eine Folge des Ausfalls der unbetonten Vokalen ist die Konsonantenhäufung, die typisch für die germanischen Sprachen ist.

Im Wortauslaut haben also die Vokale oft eine andere Behandlung als im An- und Inlaut. Die Auslautgesetze beziehen sich auf die Kürzung der Vokale: Kurze Vokale schwanden, lange Vokale und Diphthonge wurden gekürzt (Krahe 1969, S. 51).

Was die Konsonanten betrifft, haben sie folgende Distribution: Stimmhafte Konsonanten erscheinen inmitten des Wortes und stimmlose Konsonanten kommen im Wortrand vor. Dieses Phänomen ist die mittelhochdeutsche Konsonantenschwächung (Szczepaniak 2007, S. 204ff.).

Die mittelhochdeutsche Auslautverhärtung bewirkt folgende Änderungen im Auslaut und vor stimmlosen Konsonanten: Die Mediae *b, d, g* wurden zu Tenues *p, t, k* (z.B. mhd. *ge**b**en – ga**p***) und die lenisierten Spiranten *h, v* wurden zu *ch, f* (z.B. *se**h**en – sa**ch***) (Schweikle 1987, S. 135).

Auch unbetonte Konsonanten können schwinden. Wichtig ist auch das mittelhochdeutsche *r*-Schwund in einsilbigen Partikeln im 11. Jahrhundert, z.B. mhd. *êr* > *ê* ‚ehe’ oder *sâr* > *sâ*‚bald’. Der Ausfall der Vokale und Konsonanten hat zu einem starken Verfall der Endungen geführt, z. B. ahd. *sunnuntag*, nhd. *Sonntag*. Das gilt nicht nur für die ererbten, sondern auch für die entlehnten Wörter, z.B. lat *rectus*, nhd. *recht*. (Schweikle 1987, S. 137).

[4] Die Aussprache der in diesem Beitrag eingeführten Beispiele ist in dem *Großen Wörterbuch der deutschen Aussprache* 1982 geprüft worden.
[5] Weiteres über konsonantische Stärke bei Vennemann (1986, S. 36ff.).
[6] Vgl. dazu auch Wegera / Waldenberger (2012, S. 105 ff.).
[7] Vgl. dazu Schmidt (1979, S. 239).

Der Hauptton, aber auch der Nebenton, kann die Abschwächung und die Reduzierung der Laute verhindern. Nur ganz unbetonte Laute gehen verloren.

Laut dem Vernerschen Gesetz werden die Ausnahmen zur ersten Lautverschiebung durch den Akzent erklärt: Die stimmlosen Verschlusslaute *p, t, k* wurden zu stimmlosen Reibelauten; diese und noch das *s* blieben nur dann erhalten, wenn im Indoeuropäischen der Hauptton vorausging, sonst aber wurden die Verschlusslaute stimmhaft: *b, d, g* und das s wurde zu *r* (Besch / Wolf 2009, S. 268 und Taubert 2009, S. 36f.).

Man kann also schlussfolgern, dass dieselben Regeln ihre Wirkung haben, unabhängig von der Länge oder Kürze der in Betracht genommenen lautlichen Kette: Silbe oder Wort. Die betonungstragenden Laute werden besser bewahrt und die nicht betonten Lauten werden abgeschwächt und können sogar verschwinden.

Bibliografie

Besch, Werner / Wolf, Norbert Richard (2009): *Geschichte der deutschen Sprache, Längsschnitte – Zeitstufen – Linguistische Studien*. Grundlagen der Germanistik – 47. Berlin: Erich Schmidt Verlag.

Großes Wörterbuch der deutschen Aussprache 1982.

Hutterer, Claus Jürgen (1975): *Die Germanischen Sprachen. Ihre Geschichte in Grundzügen*. Budapest: Akadémiai Kiadó.

Krahe, Hans (1969): *Indogermanische Sprachwissenschaft*. Band 1. *Einleitung und Lautlehre*. Berlin: Walter de Gruyter.

Krahe, Hans / Meid, Wolfgang (1969): *Germanische Sprachwissenschaft*. Band 1. *Einleitung und Lautlehre*. Band 2. *Formenlehre*. Berlin: Walter de Gruyter.

Lerchner, Gotthard (1971): *Zur II. Lautverschiebung im Rheinische-Westmitteldeutschen. Diachronische und diatopische Untersuchung*. Halle: Max-Niemeyer-Verlag

Schmidt, Wilhelm (1979): *Geschichte der deutschen Sprache*. Volk und Wissen.

Schweikle, Günther (1987): *Germanisch-deutsche Sprachgeschichte im Überblick*. 2. Auflage. Stuttgart: Metzlersche Buchhandlung.

Sonderegger, Stefan (1979): *Grundzüge deutscher Sprachgeschichte. Diachronie des Sprachsystems*. Berlin: Walter de Gruyter.

Szczepaniak, Renata (2007): *Der phonologisch-typologische Wandel des Deutschen von einer Silben- zu einer Wortsprache*. Berlin: Walter de Gruyter.

Taubert, Gesine (2009): *Mittelhochdeutsch fürs Examen. Examensvorbereitung. Referendariat. Unterricht*. Hörlkochen: Herben Verlag.

Vennemann, Teo (1986): *Neuere Entwicklungen in der Phonologie*. Berlin: Mouton de Gruyter.

Wegera, Klaus-Peter / Waldenberger, Sandra (2012): *Deutsch diachron. Eine Einführung in den Sprachwandel des Deutschen*. Grundlagen der Germanistik – 52. Berlin: Erich Schmidt Verlag.

Abkürzungen

ahd.	althochdeutsch
Bd.	Band
f.	und die folgende Seite
ff.	und die folgenden Seiten
lat.	lateinisch
mhd.	mittelhochdeutsch
nhd.	neuhochdeutsch
S.	Seite
vgl.	vergleiche
z.B.	zum Beispiel

FEW METATERMINOLOGICAL ISSUES

Oana Zamfirescu, PhD Student, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: The 30's represented a turning point in the study of terminology. It is the moment in which terminology became a central point in the research made by specialists in different fields of knowledge and the starting point of the amalgam of theories that have as goal the study of the terms used in a specific field of science and technology. The study of terminology from a linguistic point of view brings to light problems related to metaterminology. One of these problems is the one that concerns the three meanings of the term terminology itself: scientifical system or specialized language, assembly of terms specific to a field of knowledge and interdisciplinary science. The aim of this paper is to establish the relationships between these three different meanings of the term terminology and some terms used in romanian in parallel with it, as: limbaj de specialitate/specializat (approx. engl. specialized language), limbă de specialitate/specializată (approx. engl. specialized language), vocabular de specialitate/specializat (approx. engl. specialized vocabulary), lexic de specializare/specializat (approx. engl. specialized vocabulary), nomenclatură (engl. nomenclature).

Keywords: metaterminology, terminology, nomenclature, specialized vocabulary, specialized language.

Deceniul al treilea al secolului trecut constituie, în studiul terminologiei, un punct de reper. Este momentul în care terminologia începe a fi studiată mai intens şi mai sistematic. Diversele teorii şi tendinţe vehiculate în cadrul studiului ansamblului de termeni specifici unui domeniu al ştiinţei şi tehnicii îşi au aici punctul de pornire. Definirea şi descrierea terminologiei ca domeniu de studiu, a noţiunii de termen, a relaţiei dintre termen şi concept, elementele de metaterminologie constituie ansamblul problematic al acestui câmp de cercetare. Această lucrare are în prim-plan valorile pe care însuşi termenul *terminologie* le-a dezvoltat în timp. Scopul ei este de a stabili relațiile de echivalență între valorile termenului *terminologie* și ceilalți termeni care sunt utilizați în lucrările care au ca subiect terminologia sau terminologiile: lexic comun - lexic specializat/de specialitate, vocabular comun - vocabular specializat/de specialitate, limbă/limbaj comun - limbă/limbaj specializat/de specialitate, nomenclatură.

Primul lucru care trebuie stabilit în momentul în care încercăm o investigaţie a acestui câmp larg este reprezentat de cele trei valori ale termenului *terminologie*, explicate de Angela Bidu-Vrănceanu:

1. limbaj specializat sau sistem ştiinţific care utilizează o terminologie în sensul 2 şi alte mijloace lingvistice şi nelingvistice pentru a realiza o comunicare de specialiatate non-ambiguă cu funcţia majoră de a transmite cunoştinţe într-un domeniu particular de activitate profesională;

2. ansamblu de termeni sau cuvinte specializate aparţinând unui subsistem lingvistic, termenii caracterizându-se prin univocitate, non-ambiguitate şi relaţii lexico-semantice proprii;
3. terminologia mai este utilizată cu sensul unei ştiinţe interdisciplinare preocupate de problemele generale ale terminologiilor în sensurile 1 şi 2, care analizează logica cunoştinţelor, ierarhia conceptelor, codajul lingvistic şi problemele creaţiei de cuvinte necesare ştiinţei şi tehnicii[1].

Din explicaţia oferită mai sus, se observă că termenul *terminologie* este legat de disocierea dintre lexic comun - lexic de specialitate/specializat (alte denumiri care circulă în paralel cu aceasta sunt: vocabular comun - vocabular de specialitate/specializat) şi limbă/limbaj comun – limbă/limbaj de specialitate/specializat.

Lexicul unei limbi este alcătuit din totalitatea lexemelor care aparţin limbii respective. În funcţie de diverse criterii[2], acesta se împarte în *fond lexical general* („ansamblul de cuvinte utilizate de toţi vorbitorii unei limbi, indiferent de specialitate sau de apartenenţa socio-culturală”[3]) şi *masa vocabularului* (care cuprinde arhaismele, regionalismele, neologismele, cuvintele de specialitate, care aparţin diferitelor grupuri socio-profesionale). Angela Bidu-Vrănceanu, în lucrarea *Lexicul specializat în mişcare. De la dicţionare la texte,* afirmă că lexicul comun cuprinde cuvintele care asigură „înţelegerea şi intersubiectivitatea dintre vorbitori la nivelul limbii comune”[4]. Conform acestei împărţiri clasice a lexicului unei limbi, termenii sau cuvintele de specialitate aparţin masei vocabularului. Lexicul specializat însumează diverse terminologii repartizate în funcţie de criterii profesionale, sociale, culturale (al medicilor, al inginerilor, etc.). Altfel spus, lexicul specializat este sinonim cu terminologia ca ansamblu de termeni sau cuvinte specializate aparţinând unui subsistem lingvistic. Termenii care aparţin lexicului specializat pot fi semne lingvistice sau non-lingvistice. Semnele non-lingvistice sunt semne care exprimă valori specializate care pot fi exprimate prin: cifre, litere, simboluri, formule (matematice, fizice, chimice), numele latineşti, semne iconice. Aceste semne nelingvistice au ca principală caracteristică convenţionalitatea ce are drept efect specializarea şi non-ambiguitatea[5].

Cele două mari sfere ale lexicului, cel comun şi cel specializat, nu trebuie văzute ca fiind categoric delimitate: între ele poate exista „comunicare”, cuvintele specializate putând deveni cuvinte comune şi invers, prin intermediul unei zone mixte intermediare între aceste două sfere[6]. Această tranziţie, de la lexicul specializat la cel comun, se află în legătură cu un alt fenomen, numit banalizare, ce presupune „o reală extindere şi asimilare a unor termeni ştiinţifici în limba

[1]Angela Bidu-Vrănceanu, *Lexic comun, lexic specializat*, Editura Universităţii din Bucureşti, Bucureşti, 2000, p.64.
[2]Alexandru Graur, în lucrarea *Încercare asupra fondului principal lexical al limbii române*, apărută la Editura Academiei Republicii Populare Române, 1954, stabileşte drept criterii: vechimea, frecvenţa, capacitatea de a produce derivate şi compuse, polisemia, frazeologia bogată. Toate cuvintele care îndeplinesc aceste criterii aparţin fondului lexical principal.
[3]DŞL, s.v. *fond*.
[4]Angela Bidu-Vrănceanu, *Lexicul specializat în mişcare. De la dicţionare la texte*, Editura Universităţii din Bucureşti, 2007, p. 15.
[5]Angela Bidu-Vrănceanu, op. cit., p. 34-35.
[6]După cum afirmă Christine Durieux, în articolul *Pseudo-synonymes en langue de spécialité*, http://www.google.ro/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCwQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.eila.univ-paris-diderot.fr%2F_media%2Frecherche%2Fclillac%2Fciel%2Fcahiers%2F96_97%2F4durieux.pdf&ei=R37iUdKK6je4QSP1YCIBA&usg=AFQjCNFjgNXVBKG8anyDEq11_M1sc75nQg&bvm=bv.48705608,d.bGE, consultat pe 23.06.2013.

comună”[7]. Mecanismul banalizării semantice este explicat de Angela Bidu-Vrănceanu prin combinarea factorilor paradigmatici cu cei sintagmatici: valoarea specializată se diminuează printr-o distribuţie contextuală din ce în ce mai extinsă[8]. De asemenea, există „comunicare” şi între diferitele domenii ale ştiinţei şi tehnicii şi se pot face transferuri de termeni, mai ales între domeniile subsumate aceleiaşi ştiinţe.

Trecând la seria limbaj comun - limbaj specializat (cu denumirile paralele limbă comună - limbă specializată), şi aici trebuie făcute câteva delimitări. În cazul limbajului comun, definiţia sa coincide cu definiţia lexicului comun, adică acesta reprezintă nucleul lexical comun oricărei comunicări dintr-o limbă şi este considerat sinonim cu: *limbă generală, vocabular comun, vocabular fundamental, vocabular reprezentativ, fond lexical principal* şi, bineînţeles, *lexic comun*. În cazul limbajului specializat trebuie să se aibă în vedere polisemia pe care această sintagmă a dezvoltat-o. Prima valoare cu care se foloseşte această sintagmă (adică nucleu lexical comun oricărei comunicări specializate dintr-un domeniu al ştiinţei şi tehnicii dintr-o limbă dată) este echivalentă cu cea de a doua valoare a termenului *terminologie*. A doua valoare coincide cu prima valoare a termenului terminologie: „Une langue spécialisée ne se réduit pas à une terminologie: elle utilise des dénominations spécialisées (les termes), y compris des symboles non- linguistiques, dans les énoncés mobilisant les ressources ordinaires d’une langue donné. On peut la définir comme l’usage d’une langue naturelle pour rende compte technique de connaissances spécialisées.”[9]. De asemenea, se mai poate face o observaţie referitoare la valoarea sintagmelor folosite de literatura de specialitate. Sintagmele *vocabular de specialitate/specializat, lexic de specialitate/specializat* conţin, prin utilizarea termenilor *vocabular* sau *lexic*, ideea de ansamblu de cuvinte sau listă de cuvinte care aparţine unui domeniu al ştiinţei şi tehnicii, adică totalitatea cuvintelor specializate. Sintagmele *limbă de specialitate/specializată şi limbaj de specialitate/specializat* aduc în prim-plan noţiunea de *limbă* sau *limbaj*. O *limbă* sau un *limbaj de specialitate* devine, astfel, un ansamblu de semne şi mecanisme care permite comunicarea de cunoştinţe privitoare la un domeniu al ştiinţei şi tehnicii prin intermediul discursului de specialitate. Elementele care ţin de morfologie şi sintaxă sunt aceleaşi ca în limba generală. În domeniul lexicului, regulile de formare a cuvintelor sunt, de asemenea, aceleaşi ca în limba generală. Diferenţa o constituie termenii, „fondul lexical” al unei limbi de specialitate, adică cuvintele specifice unui anumit domeniu al ştiinţei şi tehnicii. Se mai folosesc, în cadrul limbii de specialitate, şi cuvinte care aparţin lexicului comun (fără valoare specializată) şi instrumente lexical-gramaticale, care constituie lianţi ai discursului specializat. O limbă de specialitate este un un subdomeniu al limbii generale caracterizat prin non-ambiguitate, eficienţă, precizie. Caracteristicile limbii de specialitate sunt inventariate astfel[10]: tipul de cunoaştere este unul specific, nu ţine de cunoaşterea generală; utilizatorii acestui tip de limbaj sunt, de obicei, specialişti ai domeniului respectiv; comunicarea specializată este una formală,

[7]Angela Bidu-Vrănceanu, *Lexicul specializat în mișcare. De la dicționare la texte*, Editura Universității din București, 2007, p. 157.
[8]Angela Bidu-Vrănceanu,op.cit., p. 158.
[9]Pierre Lerat, 1995, apud. Christine Durieux, *Pseudo-synonymes en langue de spécialité*, „Cahiers du CIEL”, http://www.google.ro/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCwQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.eila.univ-paris-diderot.fr%2F_media%2Frecherche%2Fclillac%2Fciel%2Fcahiers%2F96-97%2F4durieux.pdf&ei=R37iUd-KK6je4QSP1YCIBA&usg=AFQjCNFjgNXVBKG8anyDEq11_M1sc75nQg&bvm=bv.48705608,d.bGE, consultat pe 23.06.2013.
[10] Maria Teresa Cabré, *Terminology. Theory, methods and applications*, translated by Janet Ann DeCesaris, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam, 1999, p. 65-66, http://libgen.org/, consultat pe 22.06.2013.

bazată pe criterii ştiinţifice; este caracterizată de variabilitate care rezultă din situaţia de comunicare, este un subdomeniu al limbii generale deoarece împărtăşeşte cu aceasta caracteristici pragmatice şi structurale şi limba generală şi limba specializată nu sunt categorii închise ci se află în permanentă legătură. O reprezentare grafică a relaţiilor dintre limba generală şi limba de specialitate este făcută de Maria Teresa Cabré[11]. Din această reprezentare se observă existenţa zonelor de intersecţie între limbajul comun şi cel specializat şi între diferite tipuri de limbaj specializat:

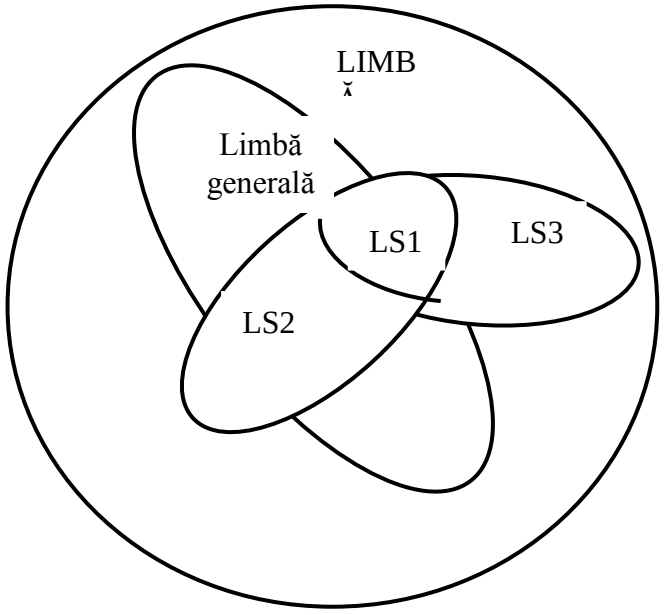

Schema 1: Relaţia dintre limba generală și limbile specializate

În ceea ce priveşte alegerea dintre sintagmele *limbă specializată/limbă de specialitate şi limbă specializată/limbă de specialitate*, majoritatea lucrărilor din literatura de specialitate le utilizează ca sinonime. Totuşi, şi în cazul lor se poate face o diferenţiere, aşa cum explică Pierre Lerat, care preferă sintagma *limbă specializată* sintagmei *limbă de specialitate.* Sintagma *limbă de specialitate* ar da falsa impresie de fragmentare a limbii văzută în totalitatea sa şi de marginalizare a categoriei numită astfel[12].

Prin urmare, sintagma *limbaj specializat*, sinonimă cu sintagmele *limbaj de specialitate, limbă specializată, limbă de specialitate,* are următoarele valori: 1. ansamblu de termeni sau cuvinte specializate aparţinând unui subsistem lingvistic, termenii caracterizându-se prin univocitate, non-ambiguitate şi relaţii lexico-semantice proprii (adică terminologie2); 2. totalitatea mijloacelor utilizate în comunicarea non-ambiguă de cunoştinţe de specialitate, cu funcţia majoră de a transmite cunoştinţe într-un domeniu particular de activitate profesională.

[11] Maria Teresa Cabré, *op.cit.*, p. 66. În cadrul reprezentării grafice, LS reprezintă limba specializată.
[12]Marie Calberg-Challot, *Quand un vocabulaire de spécialité emprunte au langage courant: le nucléaire, étude de cas*, „Cahier du CIEL", 2007-2008, http://www.eila.univ-paris-diderot.fr/_media/recherche/clillac/ciel/cahiers/2007-2008/05bis-calberg.pdf?id=recherche%3Aclillac%3Aciel%3Acahiers%3A2007-2008&cache=cache, consultat pe 8.09.2013.

Aceste mijloace pot fi lingvistice şi non-lingvistice şi aparţin unui lexic/vocabular specializat/de specialitate (terminologie1) şi lexicului comun.

Termenul nomenclatură trebuie, de asemenea, definit. Victor Vascenco, în lucrarea *Probleme de terminologie,* arată că termenul *nomenclatură* este caracterizat şi el de polisemie: „în lucrările de specialitate, *terminologie* şi *nomenclatură* sunt utilizate când ca sinonime (parţiale sau totale), când ca cuvinte care desemnează noţiuni diferite" [13]. Astfel, *nomeclatură* (sinonim cu *terminologie*) se defineşte ca „totalitatea termenilor de specialitate [...] utilizaţi de exponenţi ai diferitelor ramuri ale ştiinţei, tehnicii, meseriilor şi artei"[14] şi ca „listă de nume de obiecte", sinonim cu *nomenclator*. În ceea ce priveşte a doua valoare, diferenţa este dată de opoziţiile: ştiinţă-tehnică, abstract-concret şi teorie-practică. Altfel spus, nomenclatura se referă la ansamblul de termeni utilizaţi în domeniile aparţinând tehnicii[15]. Ambii termeni devin, în concepţia autorului mai sus menţionat, două câmpuri lexicale ale limbajelor de specialitate, terminologia cuprinzând termenii ştiinţei iar nomenclatura - pe cei ai tehnicii. În general, lucrările mai noi din literatura de specialitate, nu fac diferenţa tehnic-ştiinţific. A doua valoare a termenului *nomenclatură* ar putea fi definit, mai degrabă, din perspectiva relaţiei parte-întreg. Nomenclatura, ca listă de nume, este o parte a terminologiei, adică a ansamblului de cuvinte specializate utilizate într-un anumit domeniu al ştiinţei şi tehnicii. Cele mai cunoscute domenii care se folosesc de nomenclaturi sunt: zoologia, mineralogia, botanica, anatomia, chimia. De exemplu, nomenclatura ştiinţifică a numelor de plante este doar o mică parte din ansamblul de termeni specifici botanicii. Caracteristica principală a nomenclaturilor este dată de caracterul lor internaţional. Această caracteristică este rezultatul procesului de uniformizare a conceptelor şi de fixare a unei denominaţii prin intermediul de reguli prestabilite, aplicate sistematic. Acest tip de „lexic" este creat artificial şi poate fi considerat un cod artificial, independent de limba naturală[16]. Prin urmare, *nomenclatură* are următoarele valori: 1. totalitatea termenilor de specialitate utilizate de exponenţi ai diferitelor ramuri ale ştiinţei şi tehnicii, terminologie2; 2. parte a unei terminologii, adică a unui ansamblu de termeni, ce constă într-o listă de nume de obiecte care aparţin unui domeniu al ştiinţei şi tehnicii şi care are toate caracteristicile unui cod artificial.

„Ţesătura" acestor valori ale diferitelor semne lingvistice folosite în literatura de specialitate poate fi reprezentată grafic[17] astfel:

[13] Victor Vascenco, *Probleme de terminologie lingvistică*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1975, p. 13. Terminologie este folosit cu sensul cu sensul de ansamblu de termeni sau cuvinte specializate ce aparţin unui subsistem lingvistic.

[14] Victor Vascenco, op.cit., p. 13.

[15] Victor Vascenco, op.cit., p. 14-15, realizează descrierea celor două tipuri de termeni, ştiinţifici şi tehnici. Termenii din ştiinţă sunt caracterizaţi astfel: desemnează noţiuni abstracte (concepte), nu ţin cont de trăsăturile concret-senzoriale, ţin de domeniul teoriei, sunt generalizări maxime, sunt echivoci (ex. *ontologie* are un sens în filosofia pre-marxistă şi un alt sens în filosofia marxistă), reprezintă valori finite deoarece fiecare ştiinţă are un număr limitat de concepte, apariţia unora noi făcându-se lent, au caracter internaţional, nu se pretează la standardizare deoarece desemnează concepte şi nu produse ale producţiei materiale. Termenii din tehnică au următoarele caracteristici: desemnează noţiuni concrete, vizează latura senzorială, ţin de domeniul practicii, de producerea bunurilor, nu sunt echivoci, reprezintă valori infinite, dezvoltarea tehnicii duce la creşterea termenilor corespunzători noilor invenţii, au caracter naţional sau local, fiind formaţi prin calc lingvistic sau sunt creaţii proprii, desemnează obiecte ale producţiei materiale şi pot fi standardizaţi uşor.

[16] Aceste caracteristici au fost evidenţiate de Maria Teresa Cabré, în articolul *Importancia de la terminologia para la comunicación en las lenguas europeas*, *„Lingua e stile", anul* XXXVI, nr. 2, 2001, pag. 383-394, http://www.upf.edu/pdi/dtf/teresa.cabre/docums/ca01imp.pdf, consultat pe 4.07 2013.

[17] Semnul „⇔" indică echivalenţa şi e folosit pentru a marca relaţia de sinonimie.

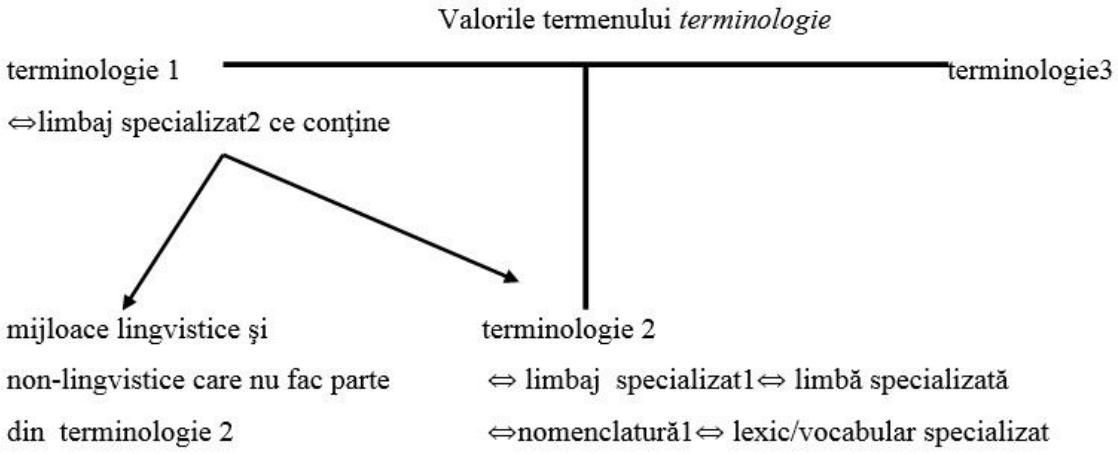

Schema 2: Valorile termenului *terminologie*

În ceea ce priveşte terminologia ca ansamblu de termeni, se mai poate face o observaţie. De multe ori se foloseşte, în literatura de specialitate, forma de plural, *terminologii*. Scopul este de a accentua diversitatea domeniilor din cadrul ştiinţei şi tehnicii care au un ansamblu propriu de termeni. Aceste terminologii constituie obiectul de studiu al terminologiei ca disciplină.

În concluzie, așa cum s-a văzut din schema de mai sus, termenul *terminologie* are mai multe valori, primelor două dintre ele corespunzându-le una sau mai multe sintagme sinonime. Din acest motiv, pentru evitarea confuziilor, ideal ar fi ca la utilizarea acestui termen și a sinonimelor sale să se menționeze valoarea lor.

Bibliografie

Bidu-Vrănceanu, Angela, *Lexic comun, lexic specializat*, Editura Universităţii din Bucureşti, Bucureşti, 2000.

Bidu-Vrănceanu, Angela, *Lexicul specializat în mişcare. De la dicţionare la texte*, Editura Universităţii din Bucureşti, 2007.

DȘL = Bidu-Vrănceanu, Angela/Călăraşu, Cristina/Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana/Mancaş, Mihaela/PanăDindelegan, Mihaela, *Dicţionar de ştiinţe ale limbii*, Ediţia a II-a, Editura Nemira, Bucureşti, 2005.

Cabré, Maria Teresa, *Terminology, Theory, methods and applications*, translated by Janet Ann DeCesaris, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam, 1999.

Cabré, Maria Teresa, *Elements for a Theory of Terminology: towards an alternative paradigm*, în „Terminology International Journal of Theoretical and Applied Issues in Specialized Communication", 2000, http://www.upf.edu/pdi/dtf/teresa.cabre/docums/ca00el.pdf, consultat pe 26.06.2013.

Cabré, Maria Teresa, *Le rôle de l'Académie de la langue dans la société catalane*, http://htl.linguist.univ-paris-diderot.fr/cabre/cabre_norme.pdf, consultat pe 29.01.2014.

Calberg-Challot, Marie, *Quand un vocabulaire de spécialité emprunte au langage courant: le nucléaire, étude de cas*, „Cahier du CIEL", 2007-2008, http://www.eila.univ-paris-

diderot.fr/_media/recherche/clillac/ciel/cahiers/2007-2008/05bis-calberg.pdf?id=recherche%3Aclillac%3Aciel%3Acahiers%3A2007-2008&cache=cache, consultat pe 8.09.2013.

Durieux, Christine, *Pseudo-synonymes en langue de spécialité*, http://www.google.ro/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCwQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.eila.univ-paris-diderot.fr%2F_media%2Frecherche%2Fclillac%2Fciel%2Fcahiers%2F9697%2F4durieux.pdf&ei=R37iUdKK6je4QSP1YCIBA&usg=AFQjCNFjgNXVBKG8anyDEq11_M1sc75nQg&bvm=bv.48705608,d.bGE, consultat pe 23.06.2013.

Desmet, Isabelle, *Terminologie, culture et societé. Éléments pour une théorie variationniste de la terminologie et langues de spécialité*, „Cahiers du Rifal" nr. 26, 2007, http://www.rifal.org/3_information.html, consultat pe 23.06.2013.

Felber, Helmut, *Terminology Manual*, Infoterm, Paris, 1984, http://unesdoc.unesco.org/Ulis/cgi-bin/ulis.pl?catno=62033&set=51E26C31_2_154&gp=1&lin=1&ll=1, consultat pe 23.06.2013.

Gaudin, François, *Quelques mots sur la terminologie*, „Cahiers du Rifal", nr. 26, 2007, http://www.rifal.org/3_information.html, consultat pe 23.06.2013.

Graur, Alexandru, *Încercare asupra fondului principal lexical al limbii române*, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1954.

Pelletier, Julie, *La variation terminologique: un modèle à trois components*, thése, Département de Langues, Linguistique et Traduction, Faculté des Lettres, Université Laval Québec, 2012, p. 10, http://theses.ulaval.ca/archimede/fichiers/28430/28430.pdf, consultat pe 14.01.2014.

Vascenco, Victor, *Probleme de terminologie lingvistică*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1975.

INTERGENERATIONAL COMMUNICATION: ISSEI[1], NISEI[2], SANSEI[3]

Oana-Meda Păloșanu, PhD Student, "Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: The Internment of Japanese immigrants in North America after Pearl Harbor had different effects on the Issei, the Nisei and the Sansei. Factors such as age, gender and social status determined how they each perceived the event and the coping strategies they developed during and after. The principles of On[4] and Giri[5] instilled the Issei's silence on the subject. This created a gap in the process of inter-generational cultural transmission, with multiple effects on the identity formation of the Sansei. The first generation perceived the Internment as Haji[6], shame resulting from personal shortcomings. The Sansei, raised in a multi-cultural environment, were taught to be both group-oriented and better integrated in their generational segment. They shared the Japanese system of values but also acquired the inquisitiveness and assertiveness characteristic to hegemonic discourse. In light of the Issei's retractile tendencies, some perceived their Japanese heritage as socially depreciative. Caught in-between, the Nisei had to decide on either a monolithic, or a contextually-sensitive cultural upbringing of the next generation while mitigating immixed feelings of shame and guilt. My research focuses on the difficulties that cultural specificity, the cultural landscape and the Internment generated in the identity formation of the Sansei and seeks to measure the degree of cultural confusion experienced in light of the event.

Keywords: Intergenerational Communication, Internment, Silence, Sansei, Generational Identity.

Joy Nozomi Kogawa's emblematic *Obasan* begins by raising awareness to the omnipresence of silence: "There is a silence that cannot speak. There is a silence that will not speak" (preceding 1). Japanese immigrants to North America were circumstantially led to perpetuate "a nonverbal mode of apprehension summarized by the term attendance" (Gayle 128). Attendance in the case of the *Issei* and the *Nisei* takes the form of silence, represented by communicational anxiety or voicelessness which evinces different attitudes towards members of the same generational segment, the mainstream, and the younger generations of Japanese. According to King-Kok Cheung these silences can be: "oppressive, inhibitive, protective, stoic

[1] Literally, the First Generation from the contracted form of the Ideogram "ichi" meaning one/first and "sei" meaning "generation". It is used to denominate A Japanese immigrant to North America.

[2] Literally, the Second Generation from the Ideograms "ni" meaning two/second and "sei" meaning "generation". It is used to denominate an American or Canadian whose parents were immigrants from Japan.

[3] Literally, the Third Generation from the Ideograms "san" meaning three/third and "sei" meaning "generation". It is used to denominate an American or Canadian whose grandparents were immigrants from Japan.

[4] Translates as the "debt of gratitude" and implies a social obligation to return a favor.

[5] Translates as the moral "Duty "or "Obligation" one inherently has towards elders, authority, spiritual deities, family, etc.

[6] Translates as shame. In a traditional Japanese community, consequences for individual actions were reflected on the community, and therefore attracting negative attention towards oneself was considered detrimental to the entire group.

and attentive **(**Cheung 26). They are identifiable to different degrees in the interactional patterns adopted by each generation of Japanese immigrants towards members of both the *Uchi*[7] and the *Soto*[8] groups.

When the Internment uprooted and relocated the entire Japanese segment of the population of Canada and The United States, the authorities faced a cooperative group, adhering to their given label of "model minority". This was translated as lack of assertiveness and race-specific docility, being later perpetuated as justification for the *Issei*'s refusal to discuss the matter. As a people, the Japanese favor: "Indirect communication, which is achieved through tacit understanding" (Iritani 90). Furthermore the Japanese rely on phatic communication almost as much as they do on the semantic element, leading to a form of dialogism which cannot be fully understood outside the sphere of the contextual. This was corroborated with the dismissal of the Internment and led to the *Sansei*'s perception of an artificially-imposed communicational gap rather than of application of *Gaman*[9].

The latter had, much like the *Nisei*, to reconcile the contrastive aspects of their multicultural identity. Unlike the *Nisei* however, they were unaware of the aggressive racism that their parents and grandparents were subjected to. The older generations' dismissal of the Internment has left the *Sansei* feeling cut off from their heritage (See Nobu Miyoshi 41, 50, 55). At the same time, although secessionism from the white majority was fostered to a lesser degree than in the case of previous generations, it generated cultural confusion and distance towards the mainstream. As a result, cultural division emerged among the *Sansei* as some chose to focus on a singular aspect of their heritage, while others attempted to balance both aspects of their heritage.

The biased attitude still upheld against the Japanese after the Internment is primarily due to the category of race "extending from the shaping of individual racial identities to the structuring of collective political action on the terrain of the state"(Omi and Winant 66). According to the authors, a racial minority cannot easily achieve definition as the construct of "race" is something fluid, rather than predefined, " organized and enforced by the continuity and reciprocity between micro-level and macro-level of social relations"(67). Caught in-between the micro-level of one's race-specific interactional patterns and the macro-level of the mainstream's culturally shaping attitudes about gender, sexuality, race, class, etc., institutions like the media and the government, the subjective construct of "race" becomes: "an unstable and 'de-centered' complex of social meanings constantly being transformed by political struggle" (68-69). The *Nisei* and the *Sansei*, although raised similarly to their white peers, could not escape being racially-labelled and exponential stereotype, due to their specific visual markers. Race and cultural-attachment thus become categories that they must carefully consider in their attempt to assimilate within the mainstream social structure.

Karl Mannheim's 1928 essay *The Problem of Generations* concludes that the behavior and structure of society are determined by aspects of culture. He introduces the term of

[7] The term refers to one's closest group. Translatable as "home" or "inside", it defines the group whose actions reflects most on the individual, and at the same time, the group whose face the individual is trying to uphold. It is usually comprised of relatives and very close friends, and in some cases, of members of one's institutional affiliation.

[8] The term refers to everyone besides one's closest group. It is translated as "outside" and it comprises all those outside one's inner group.

[9] The concept is derived from the practices of Zen Buddhism. It encompasses behaviors such as endurance, tolerance and self-denial, and refers to facing difficulties with patience and dignity.

generational actuality to delineate a difference between the experience of a group defined by blood/racial ties and a group with similar ages bound by the experience of an important socio-political event (303). He argues that sharing similar spatial and temporal coordinates is not enough to generate a specific a generation-specific consciousness. According to the author, only if the "tempo of change" experienced by a generation is sufficiently rapid can one speak about the development of a distinctive consciousness. Applying Mannheim's model to the case of Japanese immigrants in North America, one observes the emergence of a group-specific consciousness towards the Japanese and on being Japanese. The tempo of change imposed by the process of immigration-Internment-dispersal was sufficient to alter perceptions of the self and the mainstream. However, instead of a homogenous attitude, the cases of the *Nisei* and the *Sansei* evince ambivalence towards cultural make-up. Mannheim's theory also suggests that models of perception are shaped within the first decade of life by the dynamics of the community/events. The majority of *Nisei* were children or adolescents when the Internment took place (Yoo 3). Thus, experiencing the shame of the Internment, primarily through the silence and humility of their parents, had a profound impact on the way they perceived themselves as individuals and as members of an ethnic group. The *Sansei*, on the other hand, were raised in a different socio-political climate altogether and shielded from knowledge of the *Haji* of Internment. Consequentially, the older generations' refusal to discuss the Internment marked the emergence of an intergenerational communicational gap. The *Sanse*i experienced this repudiation of the past with mixed feelings of racial shame and generation-specific inquisitiveness.

The *Issei* and *Nisei*, bound by their sense of *On*, insisted that the conditions during Internment were not worth mentioning. When confronted with their own letters form the time they continue to insist that the event was less traumatic than it seems. Ken Adachi presents the camps as: "institutions which bred a prison complex" (252). But more than the awareness of being held involuntarily, the Japanese were shamed by their belonging: "at least spiritually, to the unspeakable horrors of the countries with which Canada (And the United States) was at war, countries in which all the tennets of freedom, equality and the democratic tradition had been violated" (252). Thus, they considered the denial of their rights as citizens was *Haji*. In Japanese society the approval of the community is central to determining an individual's actions. Disruptive behavior: "meant cutting oneself from the emotional security of identification" (Adachi 225). To be uprooted as a "yellow peril" was perceived as the result of personal shortcoming. This cultural specificity, corroborated with a psychology of silence translated in the older generations' reservedness in discussing the past. Furthermore, consequential to the race-specific modus operandi aimed at saving face the taciturnity when confronted by the *Uchi* group about the Internment was augmented in the presence of *Soto* interviewers. The reticence was due to an internalized belief that the Japanese were directly responsible for the event[10] which aggravated their sense of racial humiliation. While segregated in camps: "They felt ashamed and disgraced. There could be none of the traditional pride of carrying out the usual forms of etiquette which was so important to them. Domestic and personal security, for the Japanese, had been based on property ownership, occupations and family and community organizations. These

[10] Frank Miyamoto in "Problems of Interpersonal Style among the Nisei," in *Amerasia Journal* 13, (1986-87): 29-45 and Donna K. Nagata in *Legacy of Injustice: Exploring the Cross-Generational Impact of the Japanese American Internment* (New York: Plenum, 1993), 26-35 explore the effects of the experience of injustice had in developing a sense of powerlessness and guilt among former detainees.

were shattered at a blow" (Adachi 248). The comingling of *Gaman* and lingering *Haji* prompted the older generations to deny the *Sansei* the cultural feedback they needed. This elicited a degree of cultural division among the *Sansei* which was unfathomable for the older generations. Stanley Yogi points out that because of their heterogeneity in adopting cultural models the *Sansei* lack generational identity (1997 126).

The Japanese attach particular significance to interactions within the *Uchi* group. Declining to share information on common cultural background was thus naturally perceived by the *Sansei* as ostracism. Psychoanalyst Nathan W. Ackerman in *The Psychodynamics of Family Life* presents the individual as part of a social and emotional unit directly influenced in its structure by intergenerational ties/conflicts and able to instill long-term social change. The *Sansei* perceived a conflict between the injustice of the past and the unjustified – according to their specific cultural make-up – shame of the Issei[11]. Thus, although this fueled the *Sansei*'s confusion on heritage, it also provided them with models of *Gaman*, keeping their identity-formation linked to Japanese principles of behavior. Later this acted to raise awareness on the importance of their pursuing their constitutional rights (Nagata 209).

Psychiatrist Ivan Boszormenyi-Nagy's interactional model suggests four dimensions co-mingling in determining one's relational reality: facts, individual psychology, systemic transactions and relational ethics, which usually strike a harmonious balance in terms of content (See LeGoff 2001). However, in the case of the Japanese, the facts, i.e., their ethnic-cultural background and socioeconomic status as immigrants, clashed with local systemic transactions in terms of social rules. Furthermore, the augmented Japanese system of accountability, guilt, loyalty, and legacy differed greatly from the mainstream's system of relational ethics. The *Nisei* and the *Sansei* managed to reconcile these aspects within a unitary socio-cultural identity. However, when challenged with the power templates relevant in inter-ethnic exchanges, coupled with excessive stereotyping on the part of the white population and their elders' refusal to express an opinion, the *Sansei*[12] were innately forced to concede to their marginality. The *Issei*'s refusal to discuss matters that are *shikata ga nai*[13] or consequential to *Haji* or *On* translated into feelings of anger and resentment as well as into the perception of a gap in the *Sansei*'s personal history. Carroll et al. have studied the consequences parents' trauma exerts on children. In the case of the *Sansei*, it led to an acute perception of pressure to assimilate corroborated with the loss of interest in the Japanese language and culture.

Murray Bowen's family systems theory touches on aspects such as the process of differentiating the self, the nuclear family emotional process, the multigenerational transmission process and the societal emotional process (1966). These can be used to offer insight on the

[11] See Donna K. Nagata's *Legacy of Injustice: Exploring the Cross-Generational Impact of the Japanese American Internment.* New York: Plenum Press, 1993 pp. 75-102 for the intergenerational impact of the refusal to talk about the Internment.

[12] Ken Adachi in *The enemy that never was* touches on the **problems** faced by the younger generations of Japanese immigrants as a result of being 'protected' from the knowledge of the Internment: "Only now do we realize that our parents neglected to instill in us a sense of our cultural heritage and ethnic history. This is the very crux of the young Japanese Canadians' identity crisis.... Why didn't they tell us what it was like to be a dirty Jap in Canada during the Second World War?"(362). He also notes an important difference between the ways in which the Nisei and the Sansei experienced the event and the subsequent cultural dilemma: "The search of some Sansei for 'identity' and their consciousness of marginality and of their minority status, of the need to reconcile the dualism between two cultures, may echo the uncertainties of the previous generation, but the Sansei effort lacks the often poignant tragedy of their earlier counterparts."(363)

[13] It translates as: "It cannot be helped". This attitude accurately gauges her attachment to the Buddhist religious philosophy which postulates the insignificance of man's struggle in front of Fate's all-encompassing determinism.

manner in which the *Sansei* have constructed identity. I would like to borrow what Bowen calls overadequate and underadequate roles in the family and extend the difficulties they posit to the problematic of intergenerational communication. If the *Issei* and the *Nisei* refuse to take up their traditional roles of story-tellers the *Sansei* must overcompensate their roles as listeners and gather relevant information from *Soto* groups. This acted to further the rift between the generations and to alienate the *Sansei* from their Japanese heritage.

What these studies on family relations and interactional development have in common is their attention towards mutual position taking and mutual accountability in terms of both entitlements and obligations. Lack of information regarding camp experience from their families left the *Sansei* feeling both an intergenerational gap towards their *Uchi* group and a cultural gap towards the white majority. They also had to adapt their manifestation of *OyaKoukou*[14] as their elders perceived their inquisitiveness as improper. The *Sansei*'s desire to achieve definition of self was challenged by their mutual inclusion and, to a certain degree, exclusion from both the *Uchi* and the mainstream *Soto*. Thornton's (1992) defines identity as: "a dialectic between identification by others and self-identification, between objectively assigned and subjectively assigned identities. Much of an individual's inner drama involves discovering the assigned identity, reacting to it and recognizing that certain groups are or are not significant"(173). The *Sansei*, still facing lingering "yellow peril" stereotypes, experienced mixed feelings of guilt and desire to integrate. This posed difficulties in adherence to either cultural group.

The *Issei* and, for the most part, the *Nisei*'s shared refusal to speak of the past led to the *Sansei*'s experience of cultural displacement similar, though not as poignant, to that of the *Nisei* during the Internment. The latter had to mitigate the borderlines of systems of representation that were, given the circumstances, hostile towards each other and led to intergenerational and cross generational conflict[15]. They understood that the loss of socio-economic status subsequent to being uprooted meant that they were "reduced to nothing in terms of the concept and values of Canadian (or American) citizenship" (Adachi 20). According to Fugita and Fernandez, being incarcerated had detrimental effects on the *Nisei* ability to identify and relate to the dominant culture (207). Furthermore, Nobu Miyoshi considers that the *Nisei* silence the result of having been: "permanently altered in their attitudes, both positively and negatively, in regard to their identification with the values of their bicultural heritage; or they remain confused or even injured by the traumatic experience" (http://www.momomedia.com/CLPEF/sansei/identity.htm). Although they speak English fluently, the *Nisei* and the *Sansei* perceive a gap between their cultural formation and the instruments available to express their attachment to it. This often translated into pathological silence or social-retractile tendencies.

In the case of the *Issei*, silence was the result of awareness of *shikata ga nai*. This accounts for the scarcity of material available on the circumstances of the *Issei*[16]. Seeing the

[14] Translates as filial piety and respect for the elders.
[15] See Modell 1977:127–72, Daniels 1988:172–76 and Takaki 1989:212–29.
[16] According to Ken Adachi in *The Enemy that never was,* the former internees' tentative answers to interviewers' questions was the result of their cultural make-up "The Issei were simply being polite, answering his questions in a manner that reflected only what they expected the investigator wanted to hear. After all, social conformity required that they be 'polite' in public, that they accept and respond to the veneer of the impersonal civility of the whites at the expense of the more idiosyncratic. In such confrontations, Issei are not likely to volunteer any more information about themselves than they have to, answering direct questions with vague or mildly meretricious replies, concealing feelings and opinions – in direct contrast to the often noisy, acrimonious discussions of their intra-group encounters."(364-365)

Internment as something that had to be endured generated the conviction that complaining would mean selfishness, *wagamama*. It also instilled a sense of obligation and frugality in the *Issei* that would later make them scold their *Nisei* children's lifestyles and would bring them into conflict with their *Sansei* grandchildren. The older generations demanded, by virtue of *Gaman*, a degree of compliance to traditional roles and values that the younger generations did not feel any attachment or obligation towards. The latter generally found out about the Internment later in life and from sources other than their families, which contributed to the experience of much resentment while growing up.

After the Internment, the government's policy of dispersal was aimed at dismantling the closely-knit communities characteristic to the *Issei*. Lack of contact with a homogenous Japanese community meant that the younger generations' adherence to Japanese traditions and values could only be enforced within the family. The Internment led to the disappearance of the *Kenjinkai*[17] and the *Gunjinkai*[18] that the *Issei* relied on when they first immigrated. Loss of property and little to no compensation also meant that *Tanomoshi-ko*[19]could no longer be relied on. Unreliable financial support from their *Uchi* group and the pressure of the community to uphold *Giri* having lost its poignancy, some *Nisei* found it easier to follow the model of their generational segment, in spite of lingering racism. Post-traumatic stress and the witnessing of their parents' humiliation led them to consider their cultural heritage as detrimental. Because of this, the model presented by their parents, i.e., identification with Japan, the former aggressor, was perceived as undesirable. This resulted in a tendency among these *Nisei* to generally avoid interactions with members of their racial segment (Mass 160). Others, on the contrary, felt deeply betrayed by the unconstitutionality of the actions directed towards them. In response they chose to associate only with other Japanese, forming communities closed off from the influence of the dominant culture. Regardless of their choice, the *Nisei*, more than the other generations of Japanese immigrants in my opinion, were forced in a position "Suspended between departure and arrival" (Eng 204), being unable to achieve a sense of fixed identity or a sense of belonging. As a result, they remain, not only geographically, but also culturall: permanently disenfranchised from home, relegated to a nostalgic sense of its loss or to an optative sense of its unattainability" (ibid.).

After the Internment the Japanese had to rebuild their livelihood with meager, if any, compensation for their possessions. The boycott of Japanese businesses and difficulties in obtaining licenses for previously practiced trades meant that they Japanese had been primarily been relegated to the same occupations available as when they first arrived in North America. However, this time they focused on allowing their children economic mobility, rather than on economic stability. As a result, the *Nisei* achieved the highest mobility in the institutions at large, given the circumstances (See Makabe 1976 86-107). It is my opinion that the dispersal of Japanese communities eventually helped, rather than hindered, assimilation. Before the Internment, a large focus of the anti-Japanese campaign was directed against their communities. The amassing of a large number of people with different racial visual markers, who upheld their foreign traditions and spoke a different language, could tentatively be used as support for the claims of agitators, particularly considering Japan's policies at home and abroad at the time.

[17] Mutual aid associations for people coming from the same prefecture.
[18] Mutual aid associations for people formerly belonging to the same district.
[19] Rotating credit associations.

However, these were problems only to those who, according to *Democracy Betrayed: The Case for Redress,* were self-appointed to solve them and stood to gain something as a result (16–18). As a result of dispersal, the Japanese became a less obvious racial group which aided in diminishing outbursts of racism. Even under these circumstances, the traditional values of the Japanese were preserved while the *Nisei* attempted integration with the larger generational segment. This combination of ethnical and social factors aided the latter in substantially improving their economic situation. Although an increase in social mobility generally translates as loss of interest for traditional values[20], the *Nisei* managed to sustain their Japanese cultural specificity.

Regardless of generation, to complain was perceived as a shame, weakness and inability to comply to the stringencies of society so the Japanese, particularly the *Issei*:" endured hardship in silence for the sake of their pride. Such reticence stems from 'the Japanese spirit' (Yamato Damashii) which (…) is still alive in the minds of older Japanese who will clench their teeth and bear suffering no matter how grueling it is" (Iritani 98) Breaking silence means going against the common group psychology which dictated the normatives and prerequisites of an individual's behavior. The difficulties faced by the younger *Nisei* and the *Sansei* in acquiring information on the past become most obvious if one considers that they are eliciting it from a group considered whose mentality is most adequately represented by Joy Nozomi Kogawa's novel *Obasan.* The eponymous elderly woman lives in silence, her identity crushed by the fatal perception of the *shikata ga nai* she constantly makes reference to. Obasan shifts slowly throughout her house of memories, refusing to speak about the Internment or the trauma of being perceived as: "a stench in the nostrils of the people of Canada'" (118). However, this is not the result of intrinsic desire to avoid recollection. Rather, she is following the principles of non-imposition and non-assertiveness which are considered behavioral staples for the traditional Japanese woman. Multiple references made throughout the novel delineate an individual who has literally "turned to stone" (198). Her manner of communication is a language of silence, "Obasan . . . does not dance to the multicultural piper's tune or respond to the racist's slur. She remains in a silent territory, defined by her serving hands." (226). She has effaced her identity to the point that she can no longer be defined outside her social role in the traditional Japanese family. When her husband Isamu dies, "the language of her grief is silence" (14), and when Naomi and Stephen leave the house she remains to live "in a silent territory" (226). She believes that her role as caretaker has ended, and with it, she abandons all reference to past inequities and hardship: "Some memories, too, might better be forgotten. Didn't Obasan once say, 'It is better to forget'? . . . What is past recall is past pain" (45). In the end, she crumbles under the weight of her own silence, her unspoken frustrations and the constant internal conflict, becoming a white dwarf, the condensed essence encapsulating a lifetime of suppressed ideas, mentalities and revolt.

The drama of the *Issei* stemmed from their customary tendency to:" obey those who held power regardless of whether or not their rules was just" (Iritani 85). For the *Nisei* and the Sansei,

[20] A 1979 study by Tomoko Makabe continues her unpublished research on the influence upward social mobility on ethnic identity in the case of the Japanese-Canadians in Toronto. It concluded that social mobility was a determining factor for the Nisei's formal and informal attachment to their ethnic community, as well as to their awareness of being ethnic members and enforced the idea that "Ethnic group identity, either as a subjective-attitudinal phenomenon or as a behavioral manifestation, tends to be weaker among those members who have experienced greater mobility than those who have not experienced such mobility" (Makabe 1979 145).

this was irreconcilable with their acquired awareness of personal liberty and civil rights. Writings by members of the Japanese diaspora in Canada and in The United States, such as John Okada's *No-No Boy*, Hiromi Goto's *Chorus of Mushrooms*, Takashima Shizue's *A Child in Prison Camp*, etc., are indicative of the latter's desire to break the nexus of oppression and silence. While some authors simply seek to raise awareness to the perspective of the oppressed, others portray protagonists actively attempting to understand their roles as culturally heterogeneous Others in societies driven by homogenizing tendencies, providing: "an alternative site where the palimpsest of lost memories is reinvented, histories are fractured and retraced, and the unlikely varieties of silence emerge into articulacy" (Lowe 6).

The *Issei* attempted through their silence to avoid being *wagamama:"* We must always honour the wishes of others before our own. To try to meet one's own needs in spite of the wishes of others is to be 'wagamama'- selfish and inconsiderate. Obasan teaches me not to be wagamama by always heeding everyone's needs" (Kogawa 149) Ken Adachi defines this tendency towards non-imposition as a "cardinal principle of morality" (225) in Japanese society. However, for the *Nisei*, and more importantly, for the *Sansei* the subsequent silence meant being cut-off from the possibility of identification. The *Sansei*, raised in a multi-cultural environment, were taught to be both group-oriented and better integrated in their generational segment. They shared the Japanese system of values but also acquired the inquisitiveness and assertiveness characteristic to hegemonic discourse. In light of the *Issei*'s retractile tendencies and inscrutable silence some perceived their Japanese heritage as socially depreciative. Caught in-between, the *Nisei* had to decide on either a monolithic, or a contextually-sensitive cultural upbringing of the next generation while mitigating immixed feelings of shame and guilt. Although each generation was confronted with the multi-cultural dilemma, they each developed specific adaptive strategies which have led to the emergence of a specific outlook on the individual and on society. Cultural confusion generated primarily incorporation, rather than rejection, of core elements belonging to both hegemonic and marginal, in this case Japanese, identity markers, fostering a heightened sense of cultural awareness and a specific blend of individuality in the *Issei*, the *Nisei* and the *Sansei*.

Bibliography

Ackerman, Nathaniel.W. *The Psychodynamics of Family Life*. New York: Basic Books. 1958.

Adachi, Ken. *The Enemy that never was. A History of the Japanese Canadians.* Ontario: McClelland and Stewart Limited, 1976.

Bowen, Murray. "The use of Family Theory in Clinical Practice" in *Comprehensive Psychiatry.* Volume 7. Issue 5. October 1966.

Broadfoot, Barry. *Years of sorrow, years of shame: the story of the Japanese Canadians in World War II,* Toronto: Doubleday Canada Limited, 1977.

Carroll, E. M., Foy, D. W., Cannon, B. J., & Zwier, G. "Assessment issues involving the families of trauma victims". In *Journal of Traumatic Stress*. Volume 4. Issue 1. 1991. 25-40.

Cheung, King Kok. *Articulate Silences: Hisaye Yamamoto, Maxine Hong Kingston, Joy Kogawa*. New York: Cornell University Press, 1993.

Daniels, Roger. *Asian America: Chinese and Japanese in the United States Since 1850. Seattle* University of Washington Press. 1988.

Democracy Betrayed: The Case for Redress. 1984. A Submission to the Government of Canada on the Violation of Rights and Freedoms of Japanese Canadians during and after World War II. Canada: National Association of Japanese Canadians. 1985.

Eng, David. *Racial Castration: Managing Masculinity in Asian America.* Durham: Duke University Press. 2001.

Fugita, Stephen S. and Fernandez, Marilyn. *Altered Lives, Enduring Community: Japanese Americans Remember Their World War II Incarceration*. Seattle: University of Washington Press. 2004.

Gayle Fujita. "To Attend the Sound of Stone: The Sensibility of Silence in Obasan".in MELUS. Volume 12. Issue 3. 1985.

Goto, Hiromi. *Chorus of Mushrooms.* Great Britain: Women's Press Ltd, 1997. Print.

Iritani, Toshio. *Group psychology of the Japanese in wartime*, Great Britain: T. J. Press Ltd., Padstow, 1991.

Kogawa, Joy. *Obasan*. Toronto: Penguin, 1983. Print.

Le Goff, J. F. "Boszormenyi-Nagy and Contextual Therapy: An Overview". In *ANZJFT*. Volume 22. Issue 3. 2001. 147–157.

Lowe, Lisa. *Immigrant Acts: On Asian American Cultural Politics.* Durham & London: Duke University Press. 1996.

Makabe, Tomoko. *Ethnic group identity: Canadian-born Japanese in Metropolitan Toronto*" Unpublished Ph.D. dissertation, University of Toronto. 1976.

---. "Ethnic identity scale and social mobility- the case of Nisei in Toronto". In *Canadian Review of Sociology/ Revue Canadienne de Sociologie.* Volume 16. Issue 2. 1979. 136-146.

Mannheim, Karl. "The Problem of Generations" in P. Kecskemeti (Ed.). *Essays on the Sociology of Knowledge by Karl Mannheim*. New York: Routledge & Kegan Paul. 1952. 276-320.

Mass, Amy I. "Psychological Effects of the Camps on Japanese Americans," In Daniels, Roger, Taylor, Sandra C. and Kitano, Harry H.L. (Eds.). *Japanese Americans: From Relocation to Redress* (revised edition). Seattle: University of Washington Press. 1991. 159-162.

Modell, John. *The Economics and Politics of Racial Accommodation: The Japanese of Los Angeles, 1900–1942*. Urbana: University of Illinois Press. 1977.

Nakano, Mei. *Japanese American Women: Three Generations 1890-1990*. Berkeley, CA: Mina 1990.

Nagata, Donna K. *Legacy of Injustice: Exploring the Cross-Generational Impact of the Japanese American Internment.* New York: Plenum, 1993.

Nobu, Miyoshi. *Identity Crisis of the Sansei and the Concentration Camp.* http://www.momomedia.com/CLPEF/sansei/identity.htm. Web. Accessed 08.09.2014.

Okada, John. *No-No Boy*. Seattle: University of Washington Press. 1978.

Omi, Michael and Winant, Howard. *Racial Formation in the United States: From the 1960s to the 1980s*. New York: Routledge & Kegan Paul Inc. 1986.

Shotaro Miyamoto Frank. "Social Solidarity Among the Japanese in Seattle," in the Social Sciences University of Washington Publications 11 (1939): 60.

---. "Problems of Interpersonal Style among the Nisei". In *Amerasia Journal* 13, (1986-87): 29-45.

Takaki, Ronald. *Strangers from a Different Shore*. Boston: Little Brown. 1989.

Takashima, Shizue. *A child in prison camp*, Toronto: Tundra Books, 1971.

Tetsuden, Kashima (Ed.). *Personal Justice Denied: Report of the Commission on Wartime Relocation and Internment of Civilians.* Seattle**:** University of Washington Press. 2010.

Thornton, Michael C. "The Quiet Immigration: Foreign Spouses of U.S. Citizens, 1945-1983" in Root, Maria P. P (Ed.). *Racially Mixed People in America*. California: Newbury Park. 1992.

Yogi, Stanley. "Japanese American Literature." in *An Interethnic Companion to Asian American Literature* Cheung, King Kok (Ed.). Cambridge: Cambridge University Press. 1997.

Yoo, David. *Growing Up Nisei: Race, Generation, and Culture among Japanese Americans of California, 1924-49*. Urbana: University of Illinois Press. 2000.

THE MAGIC WORD IN THE ART OF SORCERY IN ROMANIA

Mariana Flaişer, Prof., PhD, "Gr. T. Popa" University of Medicine and Pharmacy, Iaşi

Abstract: In the Romanian Middle Age, the few professional healers were the foreign doctors: Greek, Hebrew, Italian, Austrian, German, etc. They practiced their profession in the big fairs, at the Courts of the Ruler and of the great landowners, leaving the villages and the hamlets in the care of the quacks, of the charmers and of the witches. If in the West, particularly in the XIV – XV centuries, the persecution against the witches reached its peak, in the Romanian provinces, the women quacks, the women charmers and the witches, even if they were not formally accepted, were tolerated. In this paper, our comments will concentrate upon the occupation of witch in the past of the Romanian space, but also in nowadays, emphasizing the therapeutic value of the word from the spells. It is known that the spells are incantations in which the magic of the word is combined with a theatrical attitude of the healer and with a props composed of elements of the nature: water, fire, metals, herbs, various household items in a chain that must bring healing of the suffering person.

Keywords: healers, quacks, charmers, witches, incantations.

Motto: *„Seva omului este cuvântul"*
(Upanişade)

Titlul acestei lucrări poate deschide porţi spre comentarii multiple privind forţa vindecătoare a cuvântului, despre vrăjitorie – artă, meşteşug sau înşelătorie, pe baza numeroaselor notaţii existente în diverse documente privind practicile magice la români. Referitor la toate aceste aspecte există o amplă bibliografie care înmănunchează studii de antropologie, etnografie, medicină, lingvistică, psihologie, etc. Cercetarea noastră, plecând de la unele considerente generale despre cauzalitatea existenţei practicilor magice la români, va avea ca temă principală **cuvântul** şi virtuţile sale tămăduitoare, selectând din structura incantaţiilor populare, a descântecelor, câteva dintre creaţiile lexicale care se disting printr-o sonoritate particulară.

Nu se poate vorbi despre vrăjitorie şi descântece la români fără a face corelări cu practicile magice ale altor popoare. Se ştie că în istoria omenirii, epoca Evului Mediu a fost dominată de frica de vrăjitoare împotriva cărora s-a dus o adevărată vânătoare pentru motive care astăzi nu mai par *„păcate de moarte"*: *„culesul ierburilor în noaptea Sfântului Ion, descântatul pentru a îngriji bolnavi, vindecarea cu răchită a mădularelor zdrobite ... îngrijirea unui dinte cu un cui, etc."*[1]

[1] Jean Delumeau, *Frica în Occident (secolele XIV - XVIII), O cetate asediată*, vol. II, Editura Meridiane, Bucureşti, 1986, p. 306.

Încriminate de toate relele lumii erau, în special, femeile[2]. Prigoana împotriva vrăjitoarelor, execuţiile acestora în Germania, Scoţia, Lorena, Luxemburg par a se încheia în secolul al XVII-lea, cu o ultimă reprezentaţie de acest fel, în America, prin spânzurarea vrăjitoarelor din Salem.

În timp ce fanatismul religios, în Europa, atinsese apogeul, în teritoriile româneşti oamenii *„credeau mai mult în poveştile mitologice şi cosmogonice şi în descântece [respectând], mai mult, pe vrăjitoare”*[3], pe fermecătoare şi descântătoare. Faptul că vrăjitoarele, în sens generic, au avut atâta credibilitate în trecut şi se bucură de încredere şi astăzi se explică, pe de o parte, prin felul în care omul, dintotdeauna, a vrut să ştie ce se află dincolo de palpabil, de concret şi să înţeleagă o lume pe care nu o poate percepe decât prin revelaţie[4].

Pe de altă parte, vrăjitoarele autentice sunt fiinţe înzestrate cu un al şaselea simţ şi pot accede într-un univers al misterelor. Au darul de a şti să se apropie de oameni printr-o atitudine binevoitoare, prin *„cuvinte meşteşugite”*, ştiu să asculte cu răbdare, îndeplinind, în funcţie de circumstanţe, când rolul medicului, când cel al duhovnicului sau al psihologului, sau toate dimpreună.

Filozoful V. Conta, vorbind despre *farmece şi vrăjitorii* afirmă că vrăjitoarele, *„persoane nervoase”*, de fapt persoane înzestrate cu percepţii extrasenzoriale care depăşesc normalitatea, au *„presentimente şi visuri profetice”*[5]. Despre calităţile şi abilităţile vrăjitoarelor, ale babelor descântătoare din satele româneşti, vorbeşte pe larg, Silvia Ciobotaru în lucrarea sa *Folclorul medical din Moldova*, subliniind că acestea au o inteligenţă anormală faţă de mediile mediocre în care se crede în magie, care au acumulat un ansamblu de cunoştinţe impresionant privind praxisul etnoiatric şi formulele magice şi care „au un anumit *talent dramatic”*[6] (s.n.).

Practicile magice ale vrăjitorilor urmăresc, de cele mai multe ori, vindecarea bolilor. Descântătoarele sunt solicitate, alteori, pentru a afla soarta, norocul în dragoste, pentru a se ruga pentru prosperitatea familiei, a gospodăriei în general[7]. Deşi nu sunt trecute în nomenclatorul profesiilor româneşti, vrăjitoarele, prezicătoarele zilelor noastre îşi fac reclamă la mica publicitate în presa scrisă sau la televizor, etalându-şi talentele: *„prezicătoarea Sofica vine în ajutorul dumneavoastră şi vă dezleagă de tot ce e rău în casă, vindecă boli: alcoolism, impotenţă, dezleagă cununii, rezolvări prin telefon”*[8]. Interesantă este reacţia puerilă a unor oameni care plătesc averi vrăjitoarelor, considerând promisiunile şi farmecele acestora căi sigure pentru a-şi rezolva toate problemele.

Practicile magice nu se rezumă doar la a face bine. Se vorbeşte frecvent de *„magie neagră”*, de practici magice la nivel de stat pentru a schimba echilibrul de forţe, şefii de stat,

[2] Jean Delumeau, *op. cit.*, vol. II, p. 269 precizează că în secolul XV există numeroase tratate privind vrăjitoria. Între acestea, *„**Formicarius** este prima lucrare demonologică în care se insistă asupra rolului femeii în vrăjitorie”*.

[3] Vasile Conta, *Teoria fatalismului,* în *Opere complete*, Editura C. Sfetea, Librăria Şcoalelor, Bucureşti, 1914, p. 147 – 148 (ediţia Octav Minar).

[4] În acest sens, L. Blaga în *Fiinţa istorică*, Editura Dacia, Cluj Napoca, 1977, p. 180, notează: *„Aspiraţiile cognitive ale omului trec dincolo de « fapte », ca atare, în vederea unei cunoaşteri de adâncime, faptul devine cu aceasta o problemă. Părerea unei probleme este echivalentă cu deschiderea unui mister şi solicită un act spiritual de căutare a unei soluţii, echivalentul unui act revelator”*.

[5] V. Conta, *op. cit.*, p. 184.

[6] Silvia Ciubotaru, *Folclorul medical din Moldova*, Editura Universităţii *„Al. I. Cuza”*, Iaşi, 2005, p. 61–62.

[7] *„Vrăjitorul poate face fel de fel de minuni. El poate să închege apa, să oprească ploaia, să prefacă pe oameni în dobitoace, să spulbere, să împiedice iubirea, să vatăme vitele şi ogoarele”* (cf. V. Conta, *op. cit.*, p. 305).

[8] *Ziarul Ziua*, 8 aprilie 2008, an XIV, nr. 4204, p. 15.

guvernele, sorţii războaielor, etc. Din vechime şi până astăzi, vrăjitorii, clarvăzătorii, astrologii au fost mereu în preajma şefilor de stat. D. Cantemir de pildă, în toiul luptelor cu Împărăţia Corbului consideră că poate să izbândească prin intermediul *„descântecelor, farmecelor, rugămintelor ... cursul stelelor şi vârtejirea ţircălamurilor cereşti”*[9]. Astăzi, *spionii vrăjitori* folosiţi de americani şi ruşi folosesc *„blesteme sau binecuvântări pentru atac sau pentru protecţie, tehnici ezoterice, « flăcări violete » pentru armonizarea câmpului energetic”*[10]. Scepticismul unora în ceea ce priveşte practicile magice nu a obstaculat cercetările etnologilor, psihologilor, lingviştilor care au căutat să înţeleagă şi să explice misterul descântătoarelor şi al descântecelor româneşti.

De pildă, Haşdeu nu a folosit *„elementul magic”* doar ca obiect de studiu, ci s-a implicat emoţional în desluşirea unor fenomene ca spiritismul, hipnotismul, identificând existenţa *„unei fiinţe superioare – **supraorganismul** – care are posibilitatea de a se dezmărgini, are puteri telepatice, străbate distanţe colosale, ştie lucruri necunoscute sau cu desăvârşire uitate”*[11].

Puterea magismului, în general, forţa magismului românesc în cazul de faţă, stă în *cuvântul* care deschide vraja, pregătind scena jocului între forţele binelui şi cele malefice. Nietzche afirma că *„vraja este condiţia prealabilă a oricărei arte dramatice”*[12].

Astfel, descântecul românesc este o secvenţă literară dramatică care are toate ingredientele unei piese de teatru în miniatură, actorii (descântătoarea şi bolnavul), forţelor răului care poartă în general măşti şi forţele binelui (sfinţi, Fecioara Maria, Iisus, Dumnezeu) sunt personaje care dialoghează într-un decor cu o bogată recuzită (obiecte de metal, cuţite, seceri, lopeţi, apă neîncepută, cărbuni, plante diferite, etc.).

Dramatizarea incantaţiei este amplificată de prezenţa unor personaje groteşti în opinia lui Rosetti, *„personaje infernale*[13] *care poartă măşti*[14]*, în spatele cărora ochii larg deschişi privesc victima înfricoşând-o: S-a-ntâlni Strabagi / Barbă-Cot / cu păr lung până-n pământ / **cu scântei din ochi vărsând**”* (Ciubotaru, 2005, p. 317); *„Înaintea lui i-o venit / un moşneguţ mititel / cu straie negre zdrenţăroase / **cu ochii beliţi** / cu dinţii rânjiţi / A spărie ... l-a spăriet”* (Ciubotaru, 2005, p. 318); *„O-ntâlnit-o Vad Vod / cu urechile di-on cot / cu buzâli ca slăninile / Cu mânili ca răschitoarile”* (Ciubotaru, 2005, p. 321); *„Tu Muma Pădurii ... / că tu vii cu mânili cât răschitoarile / cu picioarele cât prăjinile / **cu ochii cât sitele** / cu dinţii cât ţestele / cu unghiile cât secerile”*; *„S-a întâlnit cu Spărietu / cu barba cât cotu / cu limba ca stânca / cu dinţii ca grebla / **cu ochii boldiţi**”*[15] (Antologia, 1998, p. 132).

Împletirea sincretică între muzicalitatea versurilor, tonalitatea incantaţiei (şoptită, imperativă, tainică) şi textul propriu-zis, animat de prezenţa personajelor imaginare, unele

[9] Dimitrie Cantemir, *Istoria ieroglifică*, Editura Minerva, Bucureşti, 1978, vol. II, p. 155. Prinţul Cantemir vorbeşte şi despre descântecul la moldoveni … un fel de *„magie cu care ... se pot vindeca toate boalele”*, relatând o scenă la care a fost martor când o femeie bătrână *„... a descântat un cal cu nişte cuvinte vrăjeşti ... şi a început calul să-şi vie în fire”* (Cf. *Descrierea Moldovei*, Editura Librăriei Socec, Bucureşti, 1909, p. 252).

[10] Informaţii preluate din articolul *„Crimeea cucerită de ruşi cu spioni vrăjitori”* în *Ziarul Libertatea de Duminică*, 28 septembrie 2014, nr. 8042 / 634, p. 6.

[11] B. P. Haşdeu, *Sic Cogito*, Editura Scrisul românesc, Craiova, p. 142.

[12] Friederich Nietzche, *Naşterea tragediei* în volumul *De la Apollo la Faust*, Editura Meridiane, Bucureşti, 1978, p. 213.

[13] Al. Rosetti, *Limba descântecelor româneşti*, Bucureşti, 1975, p. 109-119.

[14] *„Masca ne liniştește şi fascinează… la măştile omeneşti din faţa ascunsă şi transformate rămân doar ochii care privesc dezumanizaţi prin găurile negre încercuite de aleşi”* (Roger Caillors, *Eseuri despre imaginaţie*, Editura Univers, 1975, Bucureşti, pp. 127, 128).

[15] *Antologia descântecelor populare româneşti*, Editura Grai şi suflet, Cultura Naţională, Bucureşti, 1998, p. 81.

răuvoitoare ca: Muma Pădurii, Barbă Cot, Striga, Samca, Zburătorul, zmei, zmeioaice, altele binevoitoare ca: sfinţi, Fecioara Maria, Iisus, Dumnezeu, fac din descântec o specie dramatică[16] cu rol apotropaic, de o adâncă şi mare frumuseţe.

Adăugând la aceste aspecte şi *„structura invocaţiei”*, *„ritmul”*, *„ritmica vibratorie” care îi cufundă pe vrăjitori într-o stare apropiată de transă* (Ciubotaru, 2005, p. 72), se poate afirma că fluxul incantaţiei, în care cuvântul se încarcă de forţa magică, poate provoca miracolul vindecării pentru cel descântat.

În acest sens, termenii feminini, derivaţi de la masculin, se încadrează în tendinţa generală de creare a unor personaje imaginare, fantastice. Dacă termenii masculini care denumesc agenţii malefici: *moroiul*, *strigoiu*, *vrăjitorul*, *faptul* etc. sunt, în percepţia din care apelează la descântătoare, elemente lexicale familiare, corespondentele feminine derivate în special cu sufixele: *-oaie* ; *-oaică*, sufixe cu o sonoritate stridentă şi semantică augmentativă au rolul de a produce celui descântat o teamă, un şoc emoţional prin noutatea cuvintelor: *sâmcoaică* (Ciubotaru, 2005, p. 458), *făptoaică*, *lichituroaică*, *strînsuroaică* (Ciubotaru, 2005, pp. 460, 471, 458), etc., spărietul cu *spărietoaica* (Ciubotaru, 2005, p. 71), guzganul cu *guzgănoaica* (Ciubotaru, 2005, p. 495), *balauroaicî* mari (Ciubotaru, 2005, p. 405), *cucoaica* după cuc (Ciubotaru, 2005, p. 347), *spăimoaia* şi *spăimoiu*, *strânsoaia* şi strânsoiu, *fricoaia* şi fricoiu, moroiu şi *moroaica* (Ciubotaru, 2005, p. 308), norocu şi *norocoaica*, boala şi *boloaica* (Ciubotaru, 2005, p. 458).

În timp ce derivatele feminine cu sufixe augmentative sunt mai numeroase decât masculine, în textele descântecelor apar şi forme derivate masculine cu sufixul *–oi*, acolo unde în limba română există un termen apropiat semantic, astfel încât creaţia unui nou termen pare inutilă. Astfel, de la frică, spaimă, tifos, cancer, diochiu există derivate ca: *fricoiu* (Ciubotaru, 2005, p. 471), *spăimoiu* (Ciubotaru, 2005, p. 468), *tifusoiu*, *friguroiu*, *lunguroiu*, *canceroiu* (Ciubotaru, 2005, pp. 308, 408), *diochioiu* (Ciubotaru, 2005, p. 350), *guşoi* (Ciubotaru, 2005, p. 396), etc.

Există opinii potrivit cărora vindecarea celui deochiat are la bază *„mijloacele magiei contrastive – contraria contrarii curantur”* (Sitaru, 1999, p. 128). Prin urmare, opoziţia masculin-feminin *fricoiu*, *frica* ; *strînsoiu*, *strînsoaica* ; *faptu*, *făptoaică*, etc. se numără printre practicile magice care au ca agent vindecător *cuvântul*.

În aceeaşi categorie a cuvintelor magice care au darul să întreţină vraja, să alunge suferinţa, să îmbărbăteze bolnavul, se află numeroasele verbe la imperativ (fie la modul imperativ propriu-zis, la condiţional-optativ sau la conjunctiv cu sau fără conjuncţia *să*)[17].

Avalanşa de imperative se asociază celorlalte aspecte care definesc structura dramatică a descântecului, amplificând tensiunea jocului scenic: *„Din faţă-l loviţi, / Sângele-i clocotiţi! / Daţi-i fiori / Pe subsuori”* (Antologia, 1998, p. XXIV) ; *„Crepe-i ţîţele! / Pice-i cosiţele! / Crepe-i pulpele! / Cură-i sângele”* (Antologia, 1998, p. 36) ; *„Florică, taci / Nu te-nspăimânta / Nici în samă nu băga!”* (Antologia, 1998, p. 90) ; *„Vătămătura vătămată ... / Nu necheza ca caii*

[16] Mircea Eliade vorbind despre şamanism afirmă că acesta poate fi considerat ca o rădăcină comună a filozofiei şi a artelor de reprezentare. Şamanul trebuie, concomitent să reprezinte lucruri nevăzute şi să-şi manifeste, fie chiar şi numai prin trucuri, puterea. Spectacolul pe care îl dă în acest scop, măştile pe care le poartă… toate acestea formează unul din izvoarele teatrului. (M. Eliade, *Încercarea labirintului*, Editura Dacia, Cluj Napoca, 1990, p. 92).

[17] M. P. Sitaru departajează tipurile de imprecaţii întâlnite în descântece, astfel: *„tipuri de imprecaţii alcătuite din sintagmul cu verbe la modul imperativ, sintagme cu verbe la condiţional optativ, sintagme cu verbe la modul conjunctiv, sintagme cu verbe la conjunctiv fără conjuncţia **să**”*, p. 132.

/ Nu rage ca buhaii / Nu te zgârci ca aricii" (Antologia, 1998, p. 135) ; *„Şi să pleci cinci-cincit / şi să-mi pleci pom înflorit"* (Antologia, 1998, p. 183) ; *„Să rămâi curată / Să rămâi luminată"* (Antologia, 1998, p. 205), etc.

Faptul că descântătoarea îşi alege cuvintele, îşi nuanţează fluxul verbal, cere ajutorul divinităţii, cere ajutor stelelor, cerului[18], elementelor naturii, în complexitatea lor[19], dovedeşte că arta vrăjitoriei nu este la îndemâna oricui. Descântătoarele au talentul de a crea cuvinte care par a sări din lăcaşul lor firesc, derivându-se neaşteptat, ajungând la forme bizare care au scopul de a speria şi alunga boala: *„Cu hîrleţîli – o **hîrleţuiţi** / Cu târnăcoapili – o **târnăcopiţi**"* (Ciubotaru, 2005, p. 275) ; *„Cu crupi l-oi **crupăi**! / S-o **bârduim** / S-o **cuţâtoim**"* (Ciubotaru, 2005, p. 455).

În concluzie, arta vrăjitoriei la români îşi are esenţa, în primul rând, în puterea magică a cuvântului. *„Vis verbi"* din descântecul românesc acţionează prin noutatea formelor lexicale derivate, nume neaşteptate, date agenţilor răului, intonaţia imperativă a verbelor care cer depărtarea bolii şi restabilirea armoniei sufleteşti şi trupeşti.

Descântecele româneşti tezaurizează o multitudine de practici magice pe care din ce în ce mai puţini dintre noi le cunosc sau le dau crezare. Uneori, medicii găsesc în leacurile băbeşti surse de inspiraţie pentru actul terapeutic modern, aşa încât, nu putem decât să credem, precum Socrate, că tainele naturii ni se dezvăluie treptat, dacă vrem cu adevărat să le descifrăm: *„Generaţiile vremurilor ce vor veni vor şti o seamă de lucruri necunoscute nouă. Multe dintre acestea vor fi rezervate secolelor viitoare când se va fi şters şi aducerea aminte despre noi ... Eleusis păstrează revelaţii pentru credincioşii care se vor întoarce ... Natura nu ne încredinţează tainele ei dintr-o dată"*[20].

Bibliografie

Antologia descântecelor, 1998 – *Antologia descântecelor populare româneşti*, Editura „Grai şi Suflet", Cultura Naţională, Bucureşti

Blaga, 1977 – Lucian Blaga, *Fiinţa istorică*, Editura Dacia, Cluj-Napoca

Caillois, 1975 – Roger Caillois, *Eseuri despre imaginaţie*, Editura Univers, Bucureşti

Candrea, 1999 – I. Aurel Candrea, *Folclorul medical român comparat*, Editura Polirom, Iaşi

Cantemir, 1909 – Dimitrie Cantemir, *Descrierea Moldovei*, Editura Librăriei Socec, Bucureşti

Cantemir, 1978 – Dimitrie Cantemir, *Istoria ieroglifică*, Editura Minerva, Bucureşti

Chevalier, Gheerbrant, 1995 – Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, *Dicţionar de simboluri*, P – Z, Editura Artemis, volum III, Bucureşti

Ciubotaru, 2005 – Silvia Ciubotaru, *Folclorul medical din Moldova*, Editura Universităţii *„Alexandru Ioan Cuza"* Iaşi

Conta, 1974 – Vasile Conta, *Opere complete*, Editura Sfetea – Librăria Şcoalelor, Bucureşti (ediţia Octav Minar)

[18] Întru-un studiu al lui Victor Ieronim Stoichiţă despre *Pantormo şi manierismul*, Editura Meridiane, Bucureşti, 1978, p. 87, se vorbeşte despre relaţia dintre astrologie şi medicină, amintind că Paracelsus era de părere că *„sănătatea şi boala sunt manifestări ale naturii în toată complexitatea ei. De la natură derivă meşteşugul vindecării, nu de la medic. Cerul acţionează înlăuntrul nostru. Medicul este deci un astronom al interiorului"*.

[19] Cercetătoarea Elena Iliescu analizează în amănunt *„elemente chimice utilizate în descântecele româneşti: fierul, aurul, argint, alcool, ceara, pucioasa, sarea, unele grăsimi"*. Pentru informaţii complete, vezi articolul *Chimia descântecelor româneşti*, în volumul *Direcţii în cercetarea filozofică românească*, Casa Editorială Demiurg, Iaşi, 2006, p. 220 – 226.

[20] Seneca, *Scrieri filozofice alese*, Editura Minerva, Bucureşti, 1981, p. 264.

Delumeau, 1986 – Jean Delumeau, *Frica în Occident (secolele XVI - XVIII) – O cetate asediată*, Editura Meridiane, Bucureşti

Eliade, 1990 – Mircea Eliade, *Încercarea labirintului*, Editura Dacia, Cluj-Napoca

Haşdeu, 1991 – B. P. Haşdeu, *Sic Cogito*, Editura Scrisul Românesc, Craiova

Iliescu, 2006 – Elena Iliescu, *Chimia descântecelor româneşti*, în volumul *Direcţii în cercetarea filologică românească*, Casa Editorială Demiurg, Iaşi

Rosetti, 1975 – Al. Rosetti, *Limba descântecelor româneşti*, Bucureşti

Seneca, 1981 – Seneca, *Scrieri filozofice alese*, Editura Minerva, Bucureşti

Sitaru, 1999 – Maria Purdela Sitaru, *Etnomedicină lingvistică*, Editura Amarcord, Timişoara

Upanişade, 1993 – *Cele mai vechi upanişade*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti

THE LINGUISTIC DIMENSION OF CULTURAL STYLISTICS

Violeta Negrea, Prof., PhD, "Dimitrie Cantemir" Christian University of Bucharest

Abstract: The spiritual landmarks of the culture mould knowledge into a specific linguistic pattern. The verbal symbols keep order and rule cognitive capacity and direction and make culture able to communicate its own specific values. The article aims to establish the relationship between cultural style, knowledge and linguistic identity.

Keywords: cognitive function of language, communication, knowledge mould, interpretation, culture style

Configurația stilistică a culturii este un dat fundamental, ireductibil al mediului în care viețuim. Caracterul viguros, dominant, consecvent, sau dimpotrivă, firav, adulterant al ideilor, principiilor pe care se fundamentează o cultură, are menirea de a situa stilistic acea cultură și în planul verbalizării lingvistice. (Coseriu, E.1992 11-14)

Principiile regularității, ordinii, simetriei geometrice, de exemplu, care domină cultura Greciei antice, determină cogniția și generalizările teoretice în diverse domenii ale cunoașterii. Bunăoară, ideea de sferă capătă puteri plăsmuitoare asupra ipotezei lui Tales despre sfericitatea Pământului. El ajunge pe cale speculativă la înțelegerea fenomenului de luminozitate a lunii ca reflecție a unui foc cosmic central, ascuns de sfericitatea Pământului. Tot el este primul care explică fenomenul ciclității luminii și a întunericului, respectiv a alternanței zilei cu noaptea, pe baza aceleiași forme globulare a Pământului și a mișcării de rotație a acestuia. El prelungește ideea de sfericitate și asupra celorlalte corpuri cerești și chiar asupra Universului. Naturaliștii presocratici, apoi Pitagora[1], Parmenide[2], Platon[3], Aristotel[4], Eratostene[5] promovează concepții metafizice raționaliste și determină căutarea unor procedee matematice care conduc la numeroase descoperiri științifice care fundamentează ordinea și disciplina științei lumii de azi. Pitagora este cel care inițiază aplicarea simbolică a matematicii asupra fenomenelor, pornind nu de la aspectele cantitative, ci de la calitățile configurației fenomenelor. Simbolistica și aplicația tehnică a cifrelor, folosită de el sunt valabile și azi. Pentru el, punctul este simbolizat de cifra 1, linia de cifra 2 suprafața plană de cifra 3, corpul plastic de cifra 4. Numărul este foarte strâns de

[1]Pythagoras of Samos: (Πυθαγόρας); filozof și matematician din Grecia antică (570 BC – c. 495 BC)
[2]Parmenídês (Παρμενίδη) Parmenídês filozof grec, presocratic
[3]Plátōn (Πλάτων) (n. cca. 427 î.Hr. — d. cca. 347 î.Hr.) filozof al Greciei antice, discipol al lui Socrate și învățător al lui Aristotel.
[4] Αριστοτέλης, *Aristoteles* (384-322) unul din clasicii filosofiei universale, spirit enciclopedic, fondator al școlii peripatetice; întemeietorul științei politice; întemeietorul sistematizării domeniilor filosofice ca Metafizica, Logica formală, Retorica, Etica; forma aristotelică a științelor naturale a rămas paradigmatică mai mult de un mileniu în Europa.
[5] *Ἐρατοσθένης*, *Eratosthenes*; cca 276 - cca 195 î. Cr.) matematician, poet geograf, astronom al Greciei antice. A făcut o serie de descoperiri și invenții, incluzând un sistem de latitudine și longitudine care i-au permis să facă primele măsurători ale Pământului, dar și a distanței Pământ Soare. A fost primul care a desenat o hartă a lumii bazată pe cunoștințele vremii.

ideea de spațiu, de configurați acestuia. Mai mult, el face uz de cifre și în domeniul moral: *virtutea* este simbolizată, de exemplu, de cifra 9. (Blaga, L. :48-49).

Spiritul Greciei antice gândește în termeni de ”plin” și ”volum”, în vreme ce tendința gândirii indice este de ”dezmărginire”, de ”golire” a existenței. Iată de ce imaginea”nimicului”, a ”neantului”, care a fecundat evoluția matematicii, este definită de cifra 0 de către inzi, nu de greci,. Principiul nulității, proprie spiritului indic, a fost acela care a permis dezvoltarea tehnicilor în matematica decimală și a viziunii algebrizante asupra lumii. (Blaga, L.: 98)

Universul grecesc este un volum plin de substanță, iar Creația este o continuă prefacere a substanței pre-existente. Principiul european al secolului XVIII-XIX, potrivit căruia ”nimic nu se pierde, totul se transformă”- Antoine-Laurent Lavoisier[6]- este preluat, în epoca Luminilor[7], tot de la postulatele grecești ale ”plinului haosului originar”. Democrit susține că și non-existența are corporalitate, motiv pentru care promovează ideea extensiei atomului indivizibil, capacitat să ocupe spațiul și volumul ”universului mic”.

Raționalul grecesc este reprezentat de Parmenide care folosește *logica*[8] și *dialectica*[9] drept măsură a gândirii și construcției sistemelor.

Tendința opusă a gândirii indice, de ”gol” și ”infinit” al existenței, atât de străine filozofiei și științei grecești, joacă un rol dominant în articularea reperelor și concepțiilor filozofice și științifice ale Occidentului european, începând cu Nicolaus Cusanus[10], Copernic[11], Giordano Bruno[12], etc. Aceasta produce, inevitabil, dualitatea lumină-întuneric, cu alte semnificații decât cele ale lui Heraclit în alte culturi, precum cea indică, chineză, iraniană sau arabă. La chinezi, lumina este un principiu ceresc, în vreme ce întunericul este un principiu terestru, care se asociază cu atributele masculinității și respectiv ale feminității. Cele două principii complementare alcătuiesc familia universală.

La irani, lumina este Dumnezeu, întunericul este diavolul, adică Binele și Răul într-o continuă vrajbă care se va încheia cu biruința Luminii, adică a lui Dumnezeu, ca singur stăpânitor. In vreme ce războiul etern dintre Bine și Rău are, la Heraclit, un caracter circular, ciclic, nesfârșit, productiv, generator al tuturor lucrurilor, războiul aceleiași dualități iraniene are un final liniar, definitiv, care se încheie o singură dată, cu domnia Binelui, adică a lui Dumnezeu. (Blaga, L. 1996, vol. Stiință și creație, p. 65-66)

---

[6] Original ”Dans la nature rien ne se crée, rien ne se perd, tout change”; chemist, filozof și economist francez (1743-1794). Lavoisier a fost decapitat de revoluționarii francezi.

[7] Mișcare culturală occidentală de la începutul secolul XVII și sfârșitul secolului XVIII care a pus accent pe rațiune și individualism în detrimental tradiției. Obiectivul mișcării este de reformare a societății pe baza științei și a metodelor științifice. Promovează gândirea științifică, scepticismul și schimburile intelectuale îndreptate împotriva superstiției și intoleranței bisericii.

[8] Din grecescul *logos*; Știință a demonstrației, al cărei obiect este stabilirea condițiilor corectitudinii gândirii, a formelor și a legilor generale ale raționării corecte. Logică dialectică = concepție filosofică a logicii de pe pozițiile materialismului dialectic, care studiază dialectica formelor logice, raportul lor cu conținutul. 2. Gândire justă, raționament corect, consecvent și temeinic. ♦ Fel de a gândi al cuiva. 3. Cerință firească, temei rațional, rațiune. – Din fr. logique. Sursa: DEX '09 (2009)

[9] Proces de gândire compus din analiza și discutarea argumentelor contradictorii, în scopul descoperirii devărului; arta de a ajunge la adevăr prin dialog. [Pr.: di-a-] – Din fr. dialectique, lat. dialecticus. Sursa: DEX '09 (2009) |

[10] adevăratul nume *Nikolaus Chrypffs* sau *Krebs*; învățat german, savant multilateral, filozof, teolog, jurist, astronom, matematician, considerat drept cea mai importantă personalitate în cultura europeană a secolului al XV-lea.

[11] Nicolaus Copernic (1473-1543) astronom cosmolog, matematician, economist, preot; a dezvoltat teoria heliocentrică a sistemului solar. Naționalitatea sa este reclamată și de germani, dar majoritatea istoricilor îl consideră polonez

[12] 1548-1600; teolog și filozof umanist Italian renascentist. Condamnat și ars pe rug de Inchiziție pentru concepția sa panteistă și pentru convingerea asupra infinității lumii, idei considerate eretice; numele lui a devenit sinonim cu cel de victimă a obscurantismului.

Antagonismul dual dezvoltă principiul devenirii în mod diferit de cultura Greciei antice, indică, chineză, arabă. Aceasta din urmă, cărăușă și mijlocitoare a științei și filozofiei grecești – bizantine, dar și a celei indice, dezvoltă o preocupare pronunțată față de abstractizarea formelor și mărimilor pe care o asociază cu tehnicile alchimiei. Așa se explică tabelele elementelor naturale primare, lăsate moștenire științei moderne, care aveau în vedere transformarea concretă a elementelor chimice în aur. Filozofia arabă a devenirii nu a găsit însă mijloacele tehnice pentru acest obiectiv, pe baza pietrei filozofale[13], dar a dezvoltat teorii și tehnici ale chimiei actuale.

Dacă inzii sunt preocupați de infinitatea orizontului, iar grecii se închid în universul ordonat al geometriei, arabilor le este atribuit, de către Blaga (1996, p. 101) orizontul multiplu limitat al luminii cu perspectiva ei metaforică, ce consideră perfecțiunea sferelor, preluată de la greci, proprie doar veștmintelor dumnezeirii. Orizontul multiplu al culturii arabe explică particularitățile arhitecturii moscheelor, cu multiplele lor portaluri care trimit la ideea de divinitate, dar și la dezvoltarea unei alte forme ale științei matematice, optica. Aceasta era destinată revelației absolutului prin mijlocirea luminii, cel mai subtil și sublimat fenomen al naturii. Preocuparea lor pentru lumina primordială, astrală, cu rol determinant în mistica islamică, constituie un exemplu relevant al legăturii dintre cunoaștere și sistemul de referințe ale culturii în care este angrenat spiritul creator. (Gumperz, J. Cook-Gumperz, 2008: 532–545)

Tradiția de gândire milenară a Indiei dezvoltă analiza comparativă a fenomenelor care evidențiază, mai degrabă, asemănările decât deosebirile dintre acestea, potrivit principiilor unității universului. Așadar, gândirea indică percepe esențialul pe linia analogicului, și dirijează cunoașterea pe baza înclinațiilor stilistice viguroase ale unității de spirit a culturii indiene. (Frake, Charles O, 1969)

Natura stilistică a culturii nu este condiționată doar geografic. Plăsmuirile spiritului uman poartă întotdeauna pecetea vremurilor care i-au dat naștere. Analiza pe care o face Lucian Blaga în volumul I, Știință și creație, din Trilogia culturii (132-142) are drept rezultat mecanismul dezvoltării și perpetuării prin care o ipoteză științifică poate ajunge să domine stilistic o întreagă epocă în toate, sau aproape toate produsele culturale ale acesteia. Autorul face referire la cercetările naturaliștilor secolului al XVII-lea care intuiesc capacitatea organismului biologic sau vegetal de a prefigura în totalitate o viitoare viață chiar din etapa de dezvoltare embrionară a acesteia, care ajunge să genereze, în plan teologic și filozofic, capacitatea Evei de încapsulare a întreagii omeniri. Această teorie a prefigurării naturii a modelat și stimulat spiritul artistic al barocului[14] care a favorizat excesul de forme repetate și suprapuse. Începând cu filozofia lui Leibniz[15], care descompune opera lui Dumnezeu în ”monade” adăpostind, fiecare, lumi individuale, până la arta decorativă a abundenței și complexității motivelor, barocul a marcat stilistic o întreagă perioadă istorică a spiritualității și creației umane.

Si magicul este investit cu funcția cognitivă, care diferă de simbolismul construcțiilor științifice prin însăși substituirea cunoașterii obiective. Magicul contribuie la organizarea *sui-generis* a necunoscutului, umplând cu ingeniozitate golurile derutante ale cunoașterii, modelând

[13] Problema iluzorie la care ajunge spiritual științific excesiv preocupat de transformabilitatea materiei. Cuadratura cercului sau perpetuum mobile sunt probleme imaginare ale preocupării pentru aspectul dinamic-mașinal al naturii

[14] Stil artistic care este caracterizat prin cultivarea formelor grandioase, prin libertatea formelor și bogăția exprimării arhitecturale în construcții, mobilă, sculptură, pictură etc., Din fr. **baroque.** Sursa: DEX '98 (1998)

[15] Gottfried Wilhelm Freiherr von Leibniz (1646-1716) filozof și matematician german, întemeietorul iluminismului filozofic german și al analizei matematice moderne.

conștiința dar și limbajul…Pe lângă funcția cognitivă, magicul joacă și rolul de fixativ al existenței omului în orizontul misterului, dar servește și la orientarea acestuia în lumea experienței naïve, ceea ce are drept rezultat identificarea unor reguli ale naturii. Dar și funcția poetică și cea religioasă a magicului sunt menite construcției cunoașterii și deci a tipologiei limbajului. Poezia tuturor timpurilor valorifică magicul în vreme ce sacrul structurează existența religioasă pe capacitatea magicului de revelare a divinității. Polivalența magicului se manifestă așadar, în tipologia culturală a cunoașterii. Dacă nu ar fi existat, ar fi trebuit inventat… (Blaga, II 133)

Religia face și ea parte din cunoașterea spirituală umană, cu putere de modelare stilistică ale valorilor culturale și ale limbajului. De exemplu, dacă gândirea grecilor antici se distinge printr-o accentuată autonomie față de elementele mitologiei și misticii, gândirea indică dezvoltă o simbioză cu religia care impune un anume echilibru spiritual ce nu se regăsește în conflictele lăuntrice proprii spiritului European. Cuvintele magice, personificate, și rostirea textelor imnice vedice, vechi de peste trei mii de ani, numai de către preoți cunoscători, brahmanii, aveau menirea sacră a înduplecării zeităților, dar au avut drept rezultat dependența totală a omului față de divinitate, dar și divinizarea puterii preoțești. Expresia lingvistică are capacitatea de conduce trăirea eului individual de la lumea concretă, materială, la eul universal al divinității. O astfel de existență a conștiinței identității dintre Om și Dumnezeu, dicolo de orice forme, face din lumea concretă, materială, a simțurilor, o entitate non-valorică. Așadar, contribuția religiei la actul cultural al cunoașterii are un caracter impersonal, nefiind produsul orgoliului, cum este cazul gânditorilor europeni. Acesta se integrează ascendenței generațiilor curentelor, școlilor care adaugă, îmbogățește, desăvârșește ideile inițiale, cunoașterea fiind mijlocul de realizare a fenomenului religios.

Concluzii

Cultura, privită ca formă de comunicare, se dovedește a fi un sistem al semnelor și al verbalizării. Dimensiunea lingvistică a culturii este valorizată de stilistica acesteia prezentă în povesti, mituri, proverbe, legende, reprezentărilor artistice, căutări științifice care dau sens lumii. Aceste produse ale culturii sunt expresia apropierii omului de natură, a relațiilor dintre indivizi și cele dintre individ și societate. Cultura comunică lumii obiectuale prin sensuri interpretabile. (Vîlcu, Dumitru Cornel, 2013). Specificul verbalizării simbolurilor cultivate de aceasta constituie forma de comunicare a acesteia.

Bibliografie

Bârlogeanu, Lavinia (2004) Antropologie sub semnul valorii, Ed. Trei

Blaga, Lucian, (1996), Trilogia valorilor, Humanitas

Coseriu, Eugen (1992) *Principiile lingvisticii ca ştiinţă a culturii*, în „Apostrof”, Cluj-Napoca, nr. 2 (30)

Duranti, Alessandro, (1997), Linguistic Anthropology, Cambridge University Press

Gumperz, J. Cook-Gumperz, J. (2008) Studying language, culture and society: Sociolinguistics or linguistic anthropology? *Journal of Sociolinguistics* 12(4)

Vîlcu, Dumitru Cornel, (2013). Funcția semnificativă și universaliile limbajului, Revista Limba Română nr 5-6, anul XXIII

INCOMMUNICADO? CROSS-DISCIPLINARY DIALOGUE AND THE QUEST FOR THE HUMANITIES IN THE AGE OF SOCIAL NETWORKS

Adriana Neagu, Assoc. Prof., PhD, "Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: The paper examines the state of interdisciplinarity within the humanities as it profiles itself at the current juncture in global times. Taking a broad theoretical view, I seek to observe here the intersections between the condition of the subject and the condition of globality, with a view to formulating a radical critique of the nature of this exchange. As framework of analysis, I make use of global theory, engaging among other the global learning environment in the hope to lay bare some of the mechanisms informing the structure of the new knowledge formations. Looking at digital literacy, overcommunication and information overload as defining traits of global knowledge, I stake a position that situates excess, disjuncture and miscommunication at the heart of global literacy. While skeptical of some of the emergent, 'online' cognitive niches and alliances, I make a case for the continuing indeed increasing relevance of the humanities in the age of social networks.

Keywords: humanities; cross-disciplinarity; post-disciplinary; globality; overcommunication; miscommunication; global theory; global literacy; cognitive niche; social networks; information overflow.

Desperate times call for limit theories, ours being no exception. Conceptualising the humanities against the backdrop of the general mood of apocalypticism that characterizes global times may prove a lesser task than any of the similar endeavors in recent culture history. In this day and age marred by every conceivable scenario of disaster from nuclear Armageddon to ecological shocks and economic breakdowns, that has seen the 'destructive capacity of hypermodernity' (Virilio) unfolding in full swing, thinking the precarious condition of the humanities, will perhaps appear 'inglorious', anachronistic even. In the face of the multiple imminent threats to civilization plaguing global society, the crisis of the humanities is redundant at best and only pays to interrogate as part of the general morass of the hypermodern project of capitalist globalization. Dazzling though they may be, in the grand scheme of it all, the Baudrillard or Žižek forms of cultural critique, castigating or appraising the aesthetics or 'textuality' of catastrophe, feel rather inconsequential, as mere exercises in semiotics. For, whereas media spectacles and media critical literacy are central to it, it is difficult to see the continuing relevance of self-referentiality and of processes of symbolization to the current scene of global humanities. On the one hand, the limitations are to do with the new horizons of trans- or cross-disciplinarity in post/9 11 context that call for rationales of the global cultural logic and hence for a more integrative framework of reference. On the other, the difficulty lies in the nature of the model. Accounting for the limits methodologically challenges scholars to adopt

new analytical and descriptive categories that would not simply address but also explode the boundaries of the discipline.

John Brockman, editor, literary agent and a prominent figure of the avant-garde artworld, invited an unlikely exploration of the 'edge of world's knowledge' and the relation between the arts and cutting edge science, which has provided fresh ways of looking at the global humanities. Founder of the non-profit Edge Foundation, Inc. and of Edge.org, Brockman set out to gather the most brilliant minds on the planet, and challenged them to reflect on the 'scenarios that keep scientists awake at night', in so doing, addressing 'the edge question'. "Throughout history, Brockman observes, only a small number of people have done the serious thinking for everybody" (edge.org). A champion of multidisciplinarity, author of some 40 books, pop publicist, curator, film programmer and producer, Brockman saw himself as a 'mover and shaker' of culture that epitomized the condition of global postdisciplinarity. Working in a diversity of modes of experimentalism, he sought to be a catalyst to intellectual debate and created the Edge platform to pool knowledge across the disciplines. Bringing together representatives of a wealth of knowledge, from quantum physicists to genome researchers and a whole range of 'cyber elite', Edge.org instantiates Brockman's concept of 'Third Culture', i.e. a site of undivided, unpolarised knowledge, that redeems the 'dissociation of sensibility', between intellect and feeling, scientific and literary knowledge, once deplored by T.S. Eliot. Mindful of knowledge exchange in the digital era, Brockman detected the limitations of the notion of counterculture, and went on to coin the term 'intermedia' in an attempt to look beyond 'alarmist rhetoric', chronic uncertainty, and the 'triumph of the virtual' endemic to the global condition. He wrote: "I look to those who through their empirical work are changing the nature of ourselves and reality, whether they are scientists or not … people who are using technology and new communications ideologies to radically reboot the whole idea of human communication" (http://edge.org/conversation/ever-Brockman).

Utopian in their drive, Brockman's exploits strike one as erratic and lacking in coherent unity, illustrating in many respects the two dominants of the global "imaginary": deep-seated fragmentariness and easy interconnectedness, sectarianism and internationalism. For a theory of global knowledge to do justice to the new knowledge formations the global condition has engendered, it needs to take stock of the limitations of our current theoretical methodologies, universalism being one of them:

I use the term globalism specifically to refer to the contemporary discourse that indexically equates "global" and "globalization" with free market capitalism and its technologies, ideologies, institutions and products. Let me be clear on this point. Whereas global and globalization could be used simply to describe scale and universalist projects, respectively, without denoting a particular phenomenon or the project's success, they are increasingly being appropriated as terms to naturalize the spread of a particular economic-political-cultural complex. (Turino 53/4)

As Thomas Turino argues in the above, the tendency to legitimize globalization as a natural project, the logical consequence of late capitalism, and attribute all large scale phenomena a global purport, points to a discourse whose underlying ideological content is quite explicit. The very tendency to collapse globalization and globality and use the terms interchangeably, to denote inescapable economic and cultural processes, begs the question: what

is at stake in the globalist discourse? Unpacking globalization and globalism is therefore the chief prerequisite for the reconsideration of theoretical assumptions about global knowledge:

> It is not a coincidence that the discourse of globalism came into academic vogue in the United States during the 1990s, in step with the "defeat of communism" in the Soviet Union and the fall of the Berlin Wall in 1989 (see Robertson 1990:16). During the cold war, Soviet/Chinese communism and American/ European/Japanese capitalism were the two leading contenders for creating trans-state social orders. With one contender severely weakened, the contemporary discourse of globalism emerged in the political, corporate, journalistic and academic spheres both as a victory song and, dialectically, to ideologically naturalize the increasing reach of cosmopolitan capitalism. (Turino 54)

The 'situated' character of globalism and Academia's vested interest in cultivating it, of which Turino raises awareness, calls into question the emancipatory potential of the contemporary humanities, its capacity for generating an ongoing debate around the manifestations of the global. For, not only has globalist discourse been nurtured by and adopted wholesale in academic circles, but it is embedded in the very structures of academic discursive practices. Talk of 'internationalism', 'connectivity', 'heterogenisation' and 'homogenisation', of 'deterritorialisation' and 'glocalisation' has indeed become an integral part of an inflected academic jargon, one that has so far done little to interrogate how these concepts have been universalized and naturalized in public discourse. Clearly a great deal of the ideas humanists and social scientists have helped proliferate within the globalist discourse are received ideas that fail for the larger part to engage the emergent cultural formations, the tensions and contradictions at work in the so-called 'globalization of culture'. These positions, the sum total of 'half-digested' truths about globality, conveniently take the global-local dichotomy for granted, embracing as ineluctable the reality of trans-national cultures, often under the banner of what is clearly misconstrued interdisciplinarity. This brings one to the condition of global interdisciplinarity, in itself subject to considerable misconceptions and false assumptions. Proponents of interdisciplinary knowledge as constitutive of the condition of globality commend interdisciplinarity as a welcome mode of communication in an otherwise divided disciplinary landscape, bridging the cultural divide in the contemporary world of learning. To say that 'communication' is an umbrella term may read like the understatement of the early twenty first century. A much abused concept, perhaps second only to "culture" in terms of proliferation in scholarly and public discourse, communication is in dire need of deconstruction and 'rescuing' from the heap of platitudinous attributes thrown upon it. In the age of social networks, the saturated, inflationary status of communication cannot be stressed enough. Not only have the all-inclusive descriptions and acceptations in which it has been employed emptied the semantic content of the term, but with the rise of social networks, communication yields best to negative descriptions, in terms of absence or excess. Indeed derivate notions such as 'overcommunication' and 'miscommunication' seem to encapsulate the global 'communicative scene' far better. In the era of instant communication, webinars and blogging, communication is, ironically increasingly dysfunctional or unavailable. Excess breeds either excess or absence. Internet addiction, one of the latest maladies of the digital age, leaves one autistically entrapped in and emotionally attached to all things online, one's mobile phone above all. A new pathology, 'nomophobia', or

internet addiction disorder seems to have made the Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders of the American Psychiatric Association. Although no different in symptomatology than other types of anxiety, the neurotic fear of being out of mobile contact reach may appear innocuous, 'trendy' even, causing no alarm, except it affects a third of the global population. Along with it, describing the resulting *incommunicado* reality, a new word has entered English (or shall we say 'Globish') vocabulary: "puzzled," a coinage of "puzzled" and "pissed," denoting the frustration one experiences at one's interlocutor's dropping a live talk in order to engage in an endless mobile phone conversations, check his/her email or latest Facebook postings.

In an impactful, recent date study, American journalist and psychologist Daniel Goleman offers an insightful examination of the ways in which living in a 'virtually friendly,' saturated world affects our emotional and social intelligence, with particular emphasis on how it alters our capacity for focalisation and the quality of attention (2013). Goleman's theory is fully corroborated by the findings of web psychologists. The digitally 'born and bred' individual is an emotionally and psychologically impaired one, the site of brand new neuronal pathologies. As well as inducing addition, digital technology has dramatically altered our perception of time, rendering us pathologically restless and impatient. In the age of the "quarter-second rule," inevitably, we all suffer from attention deficit hyperactivity disorder:

Research on web users makes it clear that this is a general phenomenon. Back in 2006, a famous study of online retailing found that a large percentage of online shoppers would abandon a retailing site if its pages took four seconds or longer to load. In the years since then, the so-called Four Second Rule has been repealed and replaced by the Quarter of a Second Rule. Studies by companies like Google and Microsoft now find that it takes a delay of just 250 milliseconds in page loading for people to start abandoning a site. "Two hundred fifty milliseconds, either slower or faster, is close to the magic number now for competitive advantage on the Web," a top Microsoft engineer said in 2012. To put that into perspective, it takes about the same amount of time for you to blink an eye […]. As we experience faster flows of information online, we become, in other words, less patient people. But it's not just a network effect. The phenomenon is amplified by the constant buzz of Facebook, Twitter, texting, and social networking in general. Society's "activity rhythm" has never been so harried. Impatience is a contagion spread from gadget to gadget. (Carr, online article)

In a masterstroke of irony, the more reliant global individual is on technology, the more technology incapacitates him/her, rendering him/her incapable, cognitively as well as emotionally. Indeed, according to Goleman, in global times, humanity finds itself in danger of losing its very essence: the capacity to feel emotion, immersed as one is in one's own private iPad/iPhone. Today, Goleman notes, we are faced with an unprecedented stage in the history of humanity: as a new reality encroaches upon us, for the first time in the history of humankind, humans are more in touch with machines than with fellow beings. This says a great deal about the state of "communication' and the degree of 'interaction' today indeed, about its obverse side, i.e. utter disconnection.

To return to the ethos around global knowledge, here, too, one needs to distinguish among the various forms of disciplinary dialogue: interdisciplinarity, multidisciplinarity, pluridisciplinarity, transcidisplinarity, a distinction which is rarely aptly traced. In general, interdisciplinarity is taken to mean import of elements of knowledge from different fields, and is used by extension with reference to all types of knowledge interfacing. The nature of the

exchange, as well as its distinct areas of applications, is under-researched. Thus, 'easy' global 'interdisciplinarians' often extrapolate research or methodology to confect a notion of interdisciplinary knowledge as a comprehensive, contiguous 'pool of ideas' conducive to enhanced creativity and innovation. Mostly, however it is multi- or pluridisciplinary modes of exchange which are extolled and envisaged rather than inter- or transdisciplinary ones. What these 'holistic' approaches fail to factor in is the theoretical frameworks and ideological assumptions underpinning transdisciplinary cognitive models. Key to the distinction, it seems to me, is the methodological component, or else, the degree to which knowledge across disciplines is offered multiple applications based on mutually informing methodologies. As well as this, a marked discrepancy is taking shape between what articulates itself as a discourse of interdisciplinarity --a project whereby a great deal of lip service is indiscriminately paid to borderline knowledge -- and the actual experience of interdisciplinarity as felt and practiced in academic departments. Ideologically laden, much like multiculturalism in its heyday, interdisciplinar*ism*, i.e. this discourse on interdisciplinarity whose rhetoric is quite transparent, empowers global knowledge with a potential for transculturation hardly seen at work. For whereas in general research and education contexts interdisciplinarity is generally applauded, in highbrow academic settings, where compartmentalization and specialization are still dominant, and where narrow specialism is still the over guiding, defining principle, interdisciplinary practices more often than not pass for 'exotic' undertakings at best, dilettantism at worst. As one of Brockman's interlocutors at Edge.org intimates:

> We're living in a world in which no one can be an expert on everything; there's too much to know. So the idea of being very broad is no longer an appropriate model — everyone's going to have limitations. Somehow, we've set out these limitations. The ultimate one — the one society cannot put up with — is that you don't know the classics. Mortimer Adler, the head of the *Britannica* editorial board, says the same thing. We've argued a lot about the "great books." He's had a list of the great books printed; they're very interesting books, but the fact of the matter is that they leave out almost all of what we've learned in the last hundred years. (Roger Shanck, edge.org)

It is my strong belief that if humanities is to reset itself as a global discipline and move with the times, it will have to incorporate the various forms of cross-disciplinarity intrinsic to globality at a deeper level. Rather than creating false alliances, liaisons and determinations, it is more productive and attune to the state of knowledge in globality to acknowledge that the global 'knowledge worker' (the humanist being no exception), is, perforce a 'technological being', acting in a cross-disciplinary environment that depends on transdisciplinarity and cross-cultural interchange for its methods and grounding. One can of course regard this as an integral part of the 'global condition', so long as one is aware it is the result of new cultural formations, of a newly formed dynamics of unity and disunity of knowledge rather than the immediate, unadulterated expression of the 'natural' dialogue across the disciplines. Or else, as the champion of cultural disjuncture, social-cultural anthropologist Arjun Appadurai explains:

> The central problem of today's global interactions is the tension between cultural homogenization and cultural heterogenization. A vast array of empirical facts could be brought

to bear on the side of the 'homogenization' argument, and much of it has come from the left end of the spectrum of media studies. Most often, the homogenization argument subspeciates into either an argument about Americanization, or an argument about 'commoditization', and very often the two arguments are closely linked. What these arguments fail to consider is that at least as rapidly as forces from various metropolises are brought into new societies they tend to become indigenized in one or other way […] The new global cultural economy has to be understood as a complex, overlapping, disjunctive order, which cannot any longer be understood in terms of existing center-periphery models (even those that might account for multiple centers and peripheries). […] The complexity of the current global economy has to do with certain fundamental disjunctures between culture and politics which we have barely begun to theorize. (Appadurai 3)

Insofar as it moves beyond disciplinary status, globalization profiles itself as an age of postdisciplinarity, in which disciplinary categories have been somewhat made redundant by the intrinsic cross-disciplinary texture of cognitive and epistemological structures. In many respects, global epistemological structures are best interrogated in terms of the postapocalyptic, postsecular paradigm ushered in by 9/11 and the return of the religious in intellectual discourse, be that in the form of culturally divergent, "partial faiths" (McClure 2007). To persist in a vision of undivided, 'prelapsarian' plural knowledge is, needless to add, not just utopian, but also counterproductive.

Among the post-Cold War 'isms', globalism is perhaps the site of most easy dualities, of either-or, binarist thinking, the kind the 'new Cold War', increasingly invoked these days in transatlantic circles, gave fresh impetus to. It is a site of numerous and at times stupendous polarities, of fragmentariness or convergence, homogeneity or heterogeneity, disjuncture or uniformity. To echo critical theorist Douglas Kellner, it is of the essence to distil and appropriate the limitations and contradictions inherent in global structures. And this is where concepts such as Homi K. Bhabha's 'third space' or John Brockman's 'third culture' can prove of invaluable assistance. In his study, "Globalization, Terrorism and Democracy," Kellner deconstructs a certain convenient, facile rhetoric of globalization, making a case for the need to construe the process as a site of contradictions:

[…] It is important to present globalization as a strange amalgam of both homogenizing forces of sameness and uniformity, and heterogeneity, difference, and hybridity, as well as a contradictory mixture of democratizing and anti-democratizing tendencies. On one hand, globalization unfolds a process of standardization in which a globalized mass culture circulates the globe creating unique appropriations and developments all over the world, thus proliferating hybridity, difference, and heterogeneity. Every local context involves its own appropriation and reworking of global products and signifiers, thus proliferating difference, otherness, diversity, and variety (Luke and Luke 2000). Grasping that globalization embodies these contradictory tendencies at once, that it can be a force of both homogenization and heterogeneity, is crucial to articulating the contradictions and avoiding one-sided and reductive conceptions. (Kellner in Denzin & Giardina: 56)

Inevitably, the question arises: what are the prospects of new interdisciplinary scholarship, amid the current litanies of the 'collapse of knowledge', the 'crisis of the university', and the 'commercialization of higher education'? While any one answer would clearly not do, suffice it to embrace, better still celebrate, the limits of the global humanities, resisting 'master narratives' proclaiming easy internationalism and the 'global university' (a blatant construct in itself), and do so from a perspective informed by international comparative studies, hopefully avoiding in the process the danger of effacing divergence and difference.

CODA

Sometime this year, a Facebook posting went viral. It read: "We don't have WI-FI. Talk to each other!" Apparently, this was a sign Tampere Tallipiha, a café in Finland, tired of its customers frequenting it simply to go online rather than enjoy the coffee, placed outside. Illustrative of the state of non-communication in the electronic age, it spoke to a community of multi-million Facebook users (it did at least, judging by the myriad "likes" it earned). *Mea culpa*, we "liked" it because it rang true. In response to Turino's (only half-rhetorical) question, I'd say, yes, we're definitely global!

Works Cited

Appadurai, Arjun. "Disjuncture and Difference in the Global Cultural Economy" in *Public Culture* 1990 2(2):1-24.

Armitage, John. "Beyond Postmodernism? Paul Virilio's Hypermodern Cultural Theory". *CTheory*, November 15, 2000.

Bhabha, Homi K. *The Location of Culture*. Abingdon: Routledge, 2004.

Brockman, John (Ed.). *By the Late John Brockman*. New York: Macmillan, 1969.

---. *The Third Culture*: Beyond the Scientific Revolution. New York: Simon & Schuster, 1995.

---. *What Should We Be Worried About? Real Scenarios that Keep Scientists Up at Night.* New York: Harper Collins, 2014.

Idem. http://edge.org/conversation/ever-Brockman.

Carr, Nicholas G. "The Patience Deficit. "< http://edge.org/response-detail/23721> Retrieved 4 October 2014.

Denzin, Norman K. & Michael D. Giardina (eds). *Contesting Empire, Globalizing Dissent: Cultural Studies after 9/11*, 2004.

Eliot, T. S. "The Metaphysical Poets." http://en.wikipedia.org/wiki/T._S._Eliot. Retrieved 4 October 2014.

Goleman, Daniel. *Focus: The Hidden Driver of Excellence*. New York: Harper Collins, 2013.

Klein -Thompson, Julie. *Humanities, Culture, and Interdisciplinarity: The Changing American Academy*. New York: State University of New York Press, 2005.

McClure, John, A. *Partial Faiths: Postsecular Fiction in the Age of Pynchon and Morrison*. Athens and London: the University of Georgia Press, 2007.

Shanck, Roger. <http://edge.org/conversation/the-emerging>. Retrieved 4 October 2014.

Turino, Thomas. "Are We Global Yet? Globalist Discourse, Cultural Formations and the Study of Zimbabwean Popular Music."*British Journal of Ethnomusicology*, Vol. 12, No. 2 (2003), 51-79.

COMBINED SKILLS FOR INTERCOMPREHENSION

Alina Balagiu, Assoc. Prof., PhD, "Mircea cel Bătrân" Naval Academy of Constanța

Abstract: Following two sets of articles based on Case Studies that were developed in order to prove that reading comprehension and listening comprehension in an unknown language are possible at a certain level (for the beginning level); this paper is also a Case Study that tries to combine the two skills, reading and listening, in order to improve the comprehension in a foreign language that has not been studied before. The questions are provided in Dutch and the task is to understand and provide an answer to demonstrate that the message was understood. The analysis of the answers is the main part of the paper.

Keywords: reading, listening, message, intercomprehension, Dutch

1. Introduction

First of all we should define the main word that is also the central idea of the study. **Intercomprehension** is about developing a mental ability that makes the most of the resemblances between one's own language and other languages. The concept implies an approach to teaching/learning foreign languages, and has been developed at first for languages in the same linguistic group. We have been involved in both the "Redinter" and "Intermar" projects which have outlined new ways and solutions for integrating intercomprehension into institutional language learning programs.

The paper 'Combined skills for intercomprehension' is a Case Study that tries to demonstrate that comprehension of a foreign language that has never been studied and it is not from the same family of languages the native subjects are speaking, can be understand at a basic level, provided we combine the listening and reading skills for comprehension. There were two previous Case Studies in which we tried to prove the same theory.

The first Case Study was based on **reading comprehension** and on the assumption that people speaking different European languages can have at least limited understanding of an unknown language, regardless the group of languages they belong to or have knowledge of. The target language chosen for this study was Romanian. Twenty questions were presented in written form to 90 speakers of different languages and then analyzed. The conclusions were that for reading comprehension it was not the length of the sentence that matters but the number of international words in the sentence.The difference between the answers of the respondents, from our point of view, was given by the number of languages those knew that permitted some of them a greater adaptability to be capable of understanding a language they have probably never seen before in written form.

The second case study tested **oral comprehension**; the respondents could only listen to the questions without being given the possibility to see them. This is an important aspect of the study because the respondents could rely on identifying acoustic similarities between Romanian

or English and the target language that was Dutch.Fifteen questions were read out loud to 180 Romanian speakers. For the listening comprehension the conclusions were that the understanding depends on two factors: the difficulty of the sentence and the period of time a person is exposed to a language, or certain sounds. The assumption we started with proved to be partially incorrect for the listening comprehension.

2. Method of research

We used a questionnaire that was similar to the one used for the listening comprehension, so that the main body of the study to be about the same in order to spot the differences easier. The instructions were read in Romanian: "Read and listen to the following questions and try to understand as much as possible. According to what you understand, you can translate a word, a group of words, or the whole question, but the main purpose of the study is to respond the questions in Romanian or English, whichever is easier for you". The questionnaire comprises two sets of interrogative sentences, the first set consisting of 10 sentences, in comparison to the listening one where there were only 7 sentences, and the second set made of 8 sentences, identic to the ones in the listening comprehension Case Study.

The people questioned are military and civilian students ranged from 18 to 25 years old, young men and women of about the same level of education, graduates of high schools from different towns and cities of Romania. All respondents speak Romanian, which is the mother tongue for most of them, and English at different levels, from beginner to upper intermediate. Other languages known by the respondents are: French, Spanish, German, Italian and Hungarian. There were between 5 and 20 students in a group, at the time of rendering the questions, and the answers were given by 75 students altogether. The students were asked not to speak up loud when they understood the translation or when they wanted to give an answer, but to write the answers in order not to influence their mates whether the answer or the translation would be the one expected or very different to what we supposed to be.

3. The analysis of the first set of answers

The first set of 10 questions is used especially when people get acquainted, in an informal conversation, or in everyday situations: in the street, at school, in an office, at shopping etc. The English version is rendered here in brackets. The students have the opportunity to choose between Romanian and English for their written answers.

1. *Kan ik u helpen?* (Can I help you?)
2. *Spreek je Engels?* (Do you speak English?)
3. *Hoe laat is het?* (What time is it?)
4. *Hoeveel is dit?* (How much is this?)
5. *Hoe heet je?* (What is your name?)
6. *Waar woon je?* (Where do you live?)
7. *Welke taal spreek je?* (What language do you speak?)
8. *Uit welk land kom je?* (Where do you come from? / What country are you from?)
9. *Ben je getrouwd?* (Are you married?)
10. *Wie ben je?* (Who are you?)

We are going to give the statistic results for each of the sentences, giving examples of the unusual answers or connections between the Romanian or English and the target language that is Dutch.

3.1. The first sentence ‘Kan ik u helpen?’ is understood by all the respondents (except for four) that mean 95%, who gave short or long answers in Romanian or English. The connection with the English is obvious, both in written form and oral communication. The form of the pronouns is the unknown element of the sentence; some of the students answered: ‘Yes, I can help you.’ while the correct answer should have been: ‘Yes, you can help me’, but the overall meaning was caught.

3.2. The percentage of students who got the meaning of the second sentence ‘Spreek je Engels?’ and rendered short answers is a bit higher than for the first sentence and is 97%. The sentence has two recognizable elements, the verb and the noun, that are similar to English as form and pronunciation.

3.3. For the third question ‘Hoe laat is het?’ there are 45 blank spaces in the questionnaires, and four correct answers pointing the time. The other responses are simple guesses, some of them with no connection to the question, ranging from dimensions to relatives, from the date to the age and place of birth. There are also translations of words that were recognized from which the most frequent is the form ‘is’ of the verb ‘be’ with the same form in English and Dutch, recognized by 6 people.

3.4. The fourth question ‘Hoeveel is dit?’ was not understood by 50 people, 20 students tried different answers or translations which were meaningless, and only 5 recognized the verb ‘to be’ with the same form ‘is’, and the demonstrative pronoun ‘dit’. Some students considered the pronoun as being a verb, probably influenced by French.

3.5. The fifth interrogative sentence ‘Hoe heet je?’ was not understood by 62 students, 12 students understood the overall meaning and answered accordingly, and one student considered that ‘heet’ is similar in meaning with the English verb ‘hate’.

3.6. For the sixth question ‘Waar woon je?’ there were only five students that realized that the meaning of ‘waar’ was ‘where’ and no one rendered a meaningful answer. We can say that the meaning of the question was 100% not understood.

3.7. From the seventh question ‘Welke taal spreek je?’ 13 students recognized the verb ‘spreek’ similar to the English verb ‘speak’, perhaps because they paid attention to the second sentence where there was the same verb in a more accessible context. Only 9 students understood the question and answered mentioning the languages they can speak. The other 53 could not understand any word from the sentence.

3.8. The eight interrogative sentence ‘Uit welk land kom je?’ was understood by 17 people who gave correct answers or translated the sentence correctly. A number of 5 students understood the word ‘land’ and translated it as ‘land’ or ‘county’, and one student made the connection between the Dutch verb ‘kom’ and the English verb ‘come’.

3.9. The ninth question ‘Ben je getrouwd?’ and the tenth question ‘Wie ben je?’ were not understood by anybody.

From the statistic point of view, the answers for the ten questions that form the first part of the questionnaire can be represented on a chart as follows:

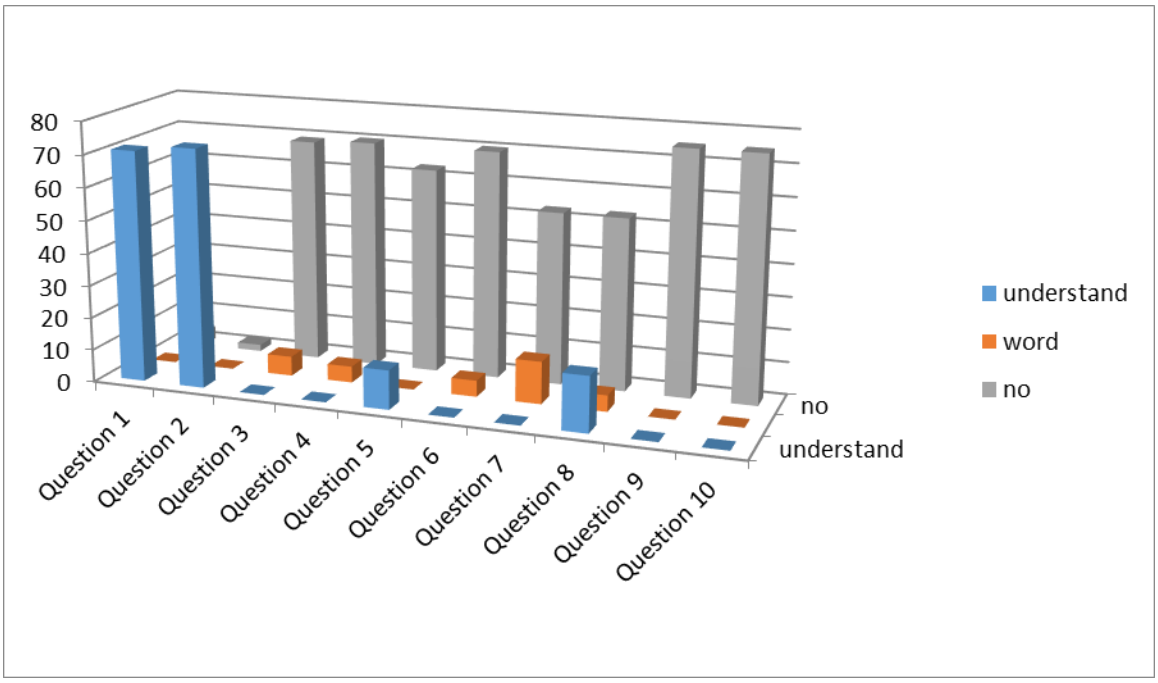

Taking into account the fact that the main purpose of this paper is to prove that two combined skills are more efficient in understanding than only one, we should make a comparison between this set of questions and the set used for listening comprehension. We are going to compare the same questions, into the brackets there is the number of the same question from the chart above.

1. Hoe heet u? (Question 5)
2. Uit welk land komt u? (Question 8)
3. Welke taal spreekt u? (Question 7)
4. Bent u getrouwd? (Question 9)
5. Waar wont u? (Question 6)

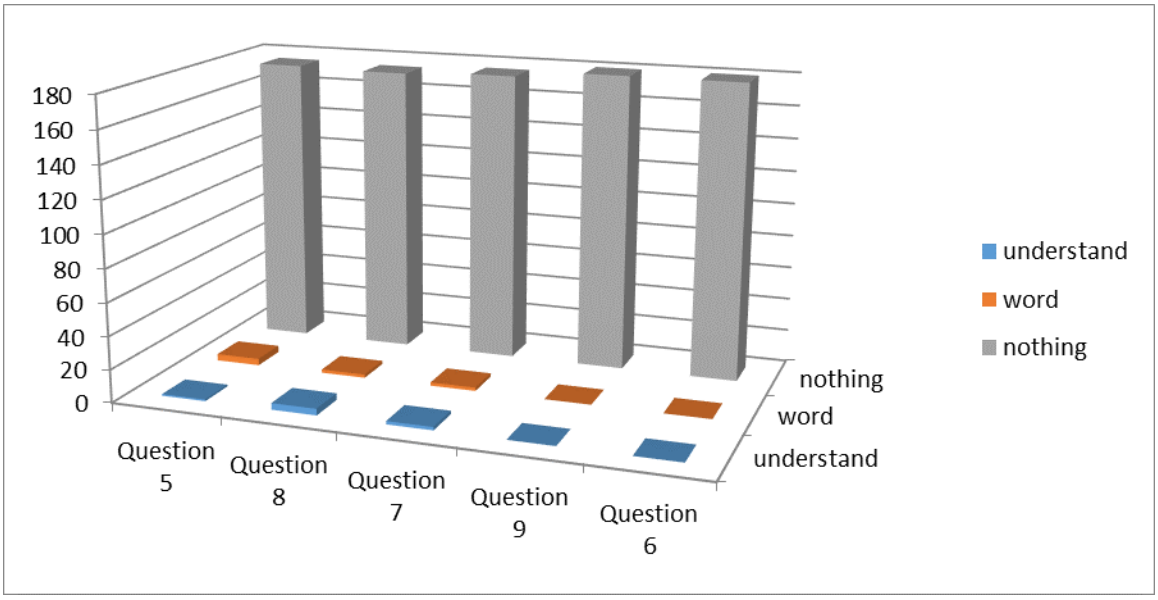

If we compare the two charts, we can see that except for the question 9 with 100% of students who could not understand in both cases, the other questions were better understood in the situation of the combined skills implying listening and reading.

4. The analysis of the second set of answers

There are 8 basic Dutch questions used especially when people get acquainted. The English version is given in brackets.

1. '*Hoe lang woont u in Belgi*ë?' (How long have you been in Belgium?)
2. '*Wat is uw familienaam*?' (What is your surname?)
3. '*Kan u dat spellen*?' (Can you spell it?)
4. '*In welke straat woont u*?' (What street do you live in?)
5. '*Op welk nummer woont u*?' (What number do you live at?)
6. '*Hebt u telefoon*?' (Have you got a telephone?)
7. '*Wat is uw telefoonnummer*?' (What is your telephone number?)
8. '*Wat is uw geboortedatum*?' (When were you born?)

4.1. For the first sentence 'Hoe lang woont u in België?' the key word is 'Belgium' that was recognized by almost all of the respondents, except for 12 who rendered no answer. The correct translation of the interrogative sentence or the right answer including the length of the action was given by 45 students.

4.2. The second question '*Wat is uw familienaam*?' was far simpler than the first one. Although the main word to be recognized in almost all European languages is 'family', 8 students could not recognize it. The noun 'family' and an answer or translation in connection to it was rendered by 8 respondents, while the other 59 understood perfectly the sentence.

4.3. The third question '*Kan u dat spellen*?' was not an easy one if we take into consideration the number of different translations with no connection to the meaning. Altogether the wrong translations and people who did not write anything there were

about a half, more precisely 38 persons. There were many participants, about 35, who made the connection with English and offered a good translation into Romanian and one into English. Two students recognized only the verb 'spell' and translated it.

4.4. The fourth question '*In welke straat woont u*?' was correctly translated into Romanian or rendered the name of the street by 39 people. There were translated the words 'in welke' from the sentence, being recognized as 'on what' by one student. The other 35 could not recognize any word although the noun 'straat' could be assimilated to the Romanian or the English noun.

4.5. The fifth question was '*Op welk nummer woont u*?' There were 36 students that understood correctly the question so that they rendered the answer or translated the question into Romanian. Other 8 students recognized the word 'nummer' that has about the same pronunciation in English 'number' and Romanian 'număr', while the German word has the same form and pronunciation.

4.6. The sixth sentence was one of the easiest of all '*Hebt u telefoon*?' as long as it was understood by 70 students. A number of 5 students could not understand the question. The main word to be recognized is 'telefoon', with about the same form and pronunciation in all European languages.

4.7. The seventh question, already anticipated by some students was '*Wat is uw telefoonnummer*?' and it was understood by 72 participants. There are several characteristics of this interrogative sentence that made it so approachable. First of all the pronunciation of the words is similar to the English one. Secondly, the students were already familiar to the all the words and with the most important ones from the previous two sentences: 'telefoon' and 'nummer', words that make the compound 'telefoonnummer', which is the main word of the sentence as meaning.

4.8. The eighth question, which is also the last one in the case study, was a bit more difficult than the previous one '*Wat is uw geboortedatum*?' The question was understood by 55 students who rendered answers accordingly.

Statistically, the answers can be represented by the following chart that shows that the respondents understood more from the second set of sentences than from the first one.

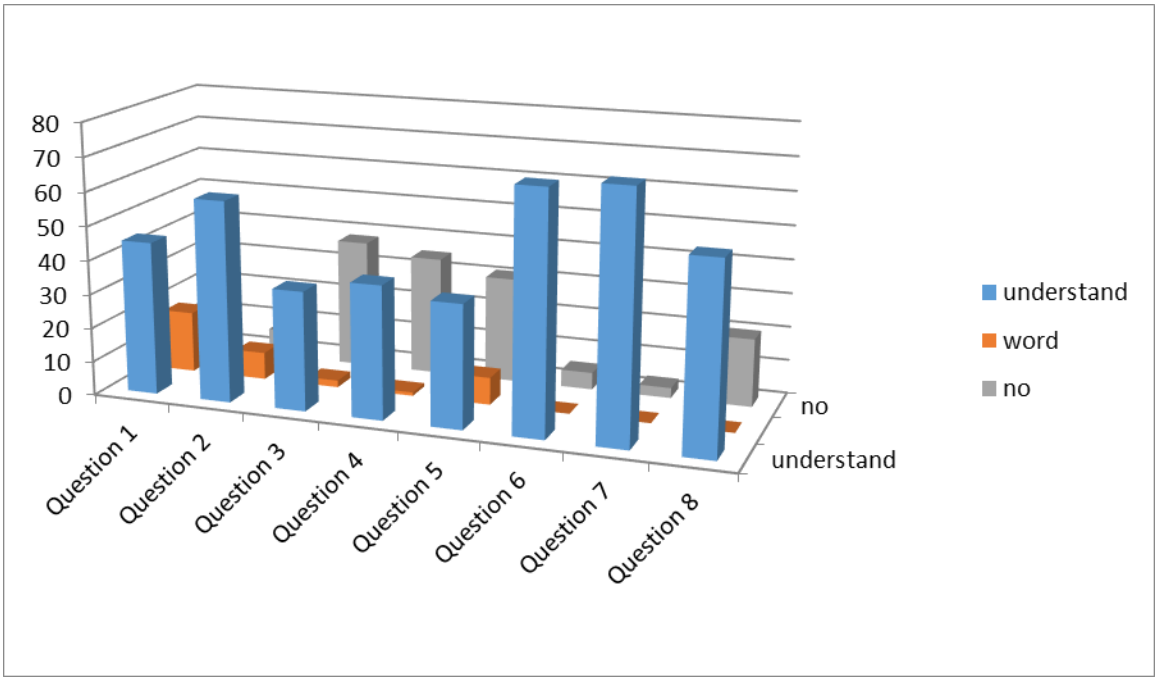

The second set of sentences was rendered exactly in the same form and order to the participants at the previous case study involving only listening. To compare the two sets of answers we need another chart.

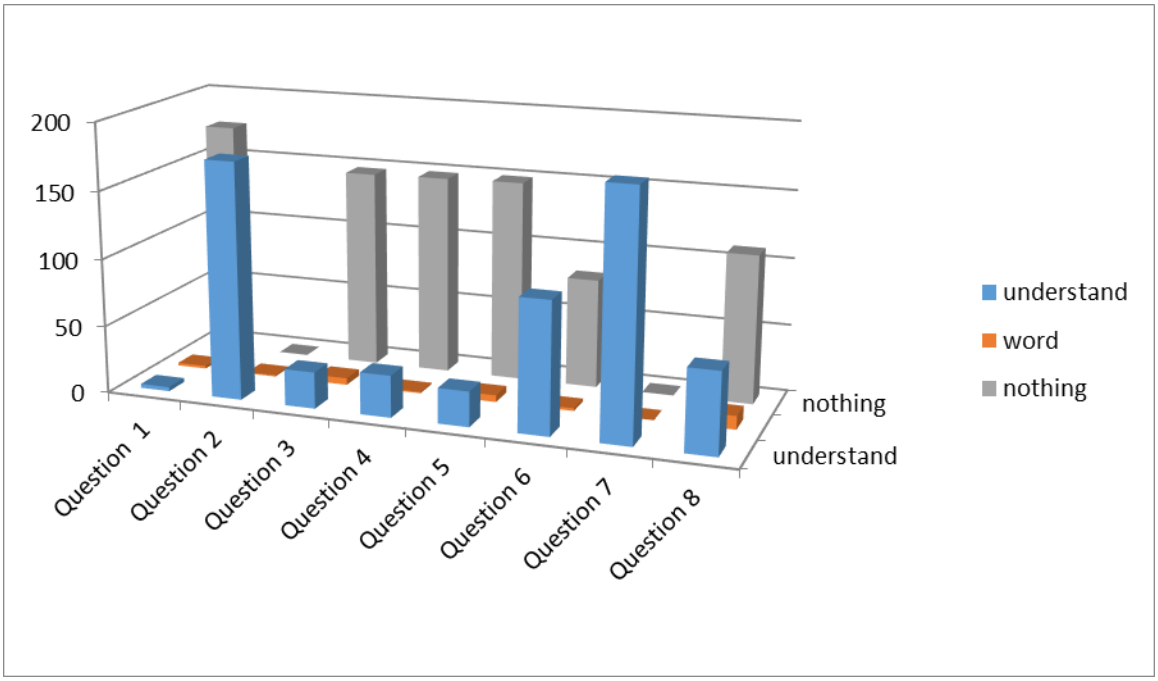

We can see that for most of the questions there is a great progress in understanding when the two skills are combined and the student can see the words and listen to the pronunciation.

5. Conclusion

From the statistic and the linguistic analysis, some conclusions can be drawn according to the purpose of the study. The level and percentage of understanding a message in an unknown language, such is Dutch, from another group of languages depends on several factors.

a. **The difficulty of the sentence**. The term 'difficulty' includes, in our opinion, two factors: the vocabulary and the word order. If the sentence contains international loans, proper nouns, or words that are approximately similar in more languages from the same linguistic family ('Germanic cognates'), the process of understanding will be facilitated.

b. **The length of the exposure**. The period of time a person is exposed to a language, or certain sounds. At the beginning of the experiment the students were very surprised to listen to and read something they could not understand. After the second question they got used to the language and tried to make connections between what they hear and read and the languages they had already known, or perhaps searching for patterns.

c. **The combined skills**. The combination of listening and reading proved to be beneficial for the participants who proved that could understand the meaning of the message better than in the case of listening comprehension.

We started the case study from the assumption that people speaking different languages could have at least limited understanding of an unknown language, no matter what group of European languages they belong to or have knowledge of and concluded that the assumption was correct in certain conditions. The conditions include sufficient exposure to the unknown language, a medium difficulty of the sentences and combined receptive skills.

ROMANIAN ACADEMY AND THE BEGINNING OF THE ROMANIAN BIBLIOGRAPHY

Cristina Popescu Assoc. Prof., PhD, University of Bucharest, Agnes Erich, Prof., PhD, "Valahia" University of Târgoviște

Abstract: The appearance of academies produced a change in consciousness, marking the transition from the medieval life mentality system with a powerful God but hidden, remained mysterious, to a new form of reflection in which nature begins to be investigated, becoming accessible to the human mind. The specific function of the Academy, which distinguishes it from other scientific institutions, consists of the initiative to design, to draw research directions in future. Since its founding in 1866 until 1948, the Romanian Academy experienced a period of growth and flowering illustrated by their role in achieving national unity, but also by the great scientific, literary and artistic personalities of that period, which gave this academic institution own their own value. At the end of the nineteenth century as a result of the substantial increase of the Romanian Academy Library funds, becomes necessary, in relation to trends in European literature movement, the need for a national Bibliography. Is no doubt that the most important stage of Romanian Bibliography begins at the Romanian Academy, which is a fundamental moment in the evolution of bibliographies, because configured their scientific level and marked decisively the coordinates of an axiological framework for the Romanian bibliography. Biographic concerns Romanian Academy were supported by two French scientists: Emile Picot and Emile Legrand, both with important works that brought innovations in the bibliographic principles. In this paper we want to point the librarianship preoccupations and, in particular, the bibliographic ones in theoretical and practical work of Romanian personalities such as Alexandru Odobescu, Ioan Bianu, Nerva Hodos, Al. Sadi Ionescu, Dan Simonescu, Al. T. Dumitrescu, Ştefan Orăşeanu etc.

Keywords: Bibliography, Romanian Academy, "Old Romanian Bibliography" Alexandru Odobescu, Ioan Bianu

Europa secolelor XVII, XVIII şi XIX este terenul înfloririi vieţii academice. Dimitrie Gusti, fiind preocupat să definească misiunea acestui gen de instituţie, afirma: *„Academia ca un aşezământ naţional îndeplineşte o necesară şi profundă funcţie socială şi etică"*[1] întrucât ea este *„instituţia cea mai proprie a servi şi onora interesele superioare culturale şi ştiinţifice ale Patriei".*[2]

Apariţia academiilor produce o schimbare în conştiinţe, marcând trecerea de la mentalitatea sistemului de viaţă medievală, cu un Dumnezeu atotputernic dar ascuns, rămas

[1] GUSTI, Dimitrie. Fiinţa şi menirea academiilor. În: *Discursuri de recepţie la Academia Română.* Bucureşti: Albatros, 1980, p.179.
[2] *Ibidem*,180.

misterios, spre o nouă formă de reflecţie în care natura începe să fie cercetată, devenind accesibilă minţii umane. *„Marile academii europene au fost înfiinţate spre a răspunde unor imperative culturale şi ştiinţifice”.*[3]

Funcţia specifică a Academiei, care o deosebeşte de celelalte instituţii ştiinţifice, constă tocmai în iniţiativa de a proiecta, de a trasa direcţii în cercetare ştiinţifică, în perspectivă. După opinia lui D. Gusti, *„lucrările colective ştiinţifice nu se pot face decât prin Academie, pentru că sunt cercetări pe care individul, oricât ar fi de harnic şi genial, nu poate să le întreprindă singur, fiindcă întrec cu mult puterile sale mărginite.”*[4]

Asemenea lucrări presupun continuitate în timp, ele se întind pe mai multe generaţii: *„ultimii încep unde cei dintâi au sfârşit şi, legând astfel vieţile şi lucrările câtor mai mulţi, cu toţii împreună vor reuşi să se săvârşească, ceea ce fiecare în particular nu ar fi putut face.”*[5]

Termenul de *academie* a fost folosit la noi din timpul domnitorilor Vasile Lupu şi Şerban Cantacuzino. Utilitatea unei instituţii academice s-a făcut simţită încă din secolul al XVI-lea, secol în care domnitorul Petru Cercel a decis să deschidă o *academie*, ca loc de reunire al literaţilor, pictorilor şi arhitecţilor. Aceasta se întâmpla încă înainte de înfiinţarea primelor academii în Europa.

Academia a dat României prima bibliotecă, unică prin colecţiile sale de manuscrise, stampe, portrete, hărţi, numismatică. La Academie s-au întocmit lucrări despre limba română, ortografii, gramatici, folclor, texte şi bibliografii vechi, aşa cum a fost *Etymologicum Magnum Romaniae* de Bogdan Petriceicu Hasdeu.

Academia Română a luat fiinţă la 1 aprilie 1866 sub denumirea de Societatea Academică Română. Aceasta a constituit rezultatul unei îndelungi evoluţii istorice, *„un act necesar, impus de dezvoltarea ştiinţei şi culturii româneşti.”*[6] Indubitabil, însă: „*Istoricul Academiei Române este şi istoria gândirii româneşti care are rădăcini din veacuri.”*[7]

De la înfiinţarea ei în anul 1866 până în anul 1948, Academia Română a cunoscut o perioadă de dezvoltare şi înflorire ilustrată prin rolul jucat în realizarea unităţii naţionale, dar şi prin marile personalităţi ştiinţifice, literare şi artistice ale perioadei, care au conferit instituţiei academice propria lor valoare.

La finele secolului al XIX-lea, *„ca urmare a creşterii considerabile a fondurilor Bibliotecii Academiei Române, devine evidentă, în raport cu tendinţele mişcării bibliografice europene, necesitatea unei bibliografii naţionale”*[8]

Neîndoielnic este şi faptul că cea mai importantă etapă a bibliografiei româneşti începe la Academia Română, ce *„reprezintă un moment fundamental în evoluţia bibliografiilor, deoarece a configurat nivelul ştiinţific al acestora şi a marcat decisiv coordonatele unui cadru axiologic al lucrărilor bibliografice româneşti.”*[9]

---

[3] SÂRGHIE, Anca. *Biblioteci de specialitate.* Sibiu: Alma Mater, 2002. p.77.
[4] GUSTI, Dimitrie. *Op.cit.,* p.185.
[5] *Ibidem*, p. 185.
[6] MIHOC, Gheorghe. *Academia Republicii Socialiste România: scurt istoric.* Bucureşti: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1981, p.3-4.
[7] RUSU, N. Dorina. *Istoria Academiei Române: repere cronologice.* Bucureşti: Editura Academiei Române, 1992, p. 7.
[8] BULUŢĂ, Gheorghe . *Civilizaţia bibliotecilor*. Bucureşti: Editura Ştiinţifică, 1998, p. 157.
[9]NICULESCU, Zenovia. *Bibliografii speciale:* curs universitar. Bucureşti: Asociaţia bibliotecarilor din bibliotecile publice din România, 1999, p.92.

În acest context trebuie menţionate preocupările bibliologice şi, în mod special, cele bibliografice remarcabile în activitatea teoretică şi practică a unor personalităţi româneşti din secolul al XIX-lea, printre care se numără scriitorul şi arheologul Alexandru Odobescu (1834 – 1895), prin contribuţia căruia, de la 1860*, „s-a pus temelia unei concepţii biblioteconomice*”[10]. Acesta a iniţiat studiul sistematic al cărţii vechi româneşti. Al. Odobescu a descoperit „incunabulele tipografiei române”: *Liturghierul* lui Macarie (1508) şi *Tetraevangheliarul* (1512). A contribuit şi la salvarea unor biblioteci româneşti, semnalând şi aducând la Bucureşti, pentru Biblioteca Centrală, o serie de manuscrise şi cărţi rare aflate mai ales în mănăstirile de pe Valea Oltului.

Astfel, Al. Odobescu a pregătit teoretic şi practic elaborarea primei bibliografii naţionale retrospective. S-a preocupat şi a impus în literatura de specialitate o terminologie adecvată domeniului cărţii şi bibliotecii. A publicat şi o interesantă bibliografie daco-romanică, *Bibliografia Daciei* (1872), şi a folosit metoda cercetării şi expunerii bibliografice în *Buletinul bibliografic* inserat permanent în periodicul său *Revista română* (1861 – 1863) şi în toate scrierile sale ştiinţifice. A donat multe cărţi Bibliotecii Academiei, iar pe altele le-a vândut Bibliotecii Centrale din Bucureşti.[11]

Lucrarea lui Alexandru Odobescu, reprezentativă pentru acurateţea ştiinţifică a unei bibliografii speciale, este: *Bibliografia Daciei* : indice de scrieri atingătoare, direct sau indirect, de vechii locuitori ai Daciei (Bucureşti: Tipografia Curţii, 1872. 65 p.) care, prin menţiunea la titlu, specifică scopul pentru care a fost realizată: *„Publicată pentru a facilita cercetările concurenţilor la premiul instituit de d. Al. Odobescu, membru al Societăţii Academice Române, pentru cea mai bună dizertaţie pe această temă”.*

Bibliografia cuprinde 332 de titluri de cărţi şi articole din periodice, dintre care 45 sunt referinţe bibliografice româneşti, iar 287 străine în 8 limbi: latină, greacă, germană, franceză, rusă, italiană, ungară şi polonă.

Cercetând numeroase izvoare istorice, operând cu un criteriu al selecţiei valorice, având o deschidere amplă spre lucrările de specialitate din străinătate, AI. Odobescu a realizat o valoroasă bibliografie specială, analitică şi de recomandare privind teritoriul şi populaţia Daciei. Bibliografia lui Al. Odobescu a fost continuată în timp, de Constantin Daicoviciu şi Mihail Macrea prin *Contribuţii la bibliografia Daciei Romane* (1920-1935)[12].

Personalitatea care a creat şi a polarizat în jurul său întreaga şcoală bibliologică a Academiei Române, punând bazele unei adevărate mişcări bibliografice ştiinţifice, a fost filologul Ioan Bianu (1856 – 1935), care a condus Biblioteca Academiei din 1884 până în 1935.

Absolvent al Facultăţii de Litere din Bucureşti, numit custode, încă din vremea studenţiei, la Biblioteca Centrală a Universităţii, apoi adus de Al. Odobescu, în 1879, la Societatea Academică în postul de *„scriitor bibliotecar”*[13], învăţatul ardelean, Ioan Bianu, şi-a dedicat întreaga existenţă cărţilor şi rigorilor impuse de o permanentă conştiinţă a lucrului bine făcut. El afirma, însă, că: *„suntem rezultatul aptitudinilor înnăscute şi mai ales al influenţelor mediului în*

[10] THEODORESCU, Barbu. *Istoria bibliografiei române*. Bucureşti: Editura Enciclopedică Română, 1972, p. 79.
[11] Cf.: GEORGESCU-TISTU, Nicolae. *Cartea şi bibliotecile: studii de bibliologie*. Bucureşti: Editura Ştiinţifică, 1972, p. 210 – 225.
[12] Vezi: NICULESCU, Zenovia. *Op. cit.*, p. 99.
[13] Vezi: BIANU , I. Visuri, gândiri si planuri. În: *Revista arhivelor*, V (1928-1929), p. 1. *Apud* : CRĂCIUN, Ioachim. *Doi bibliologi români: Ion Bianu şi Al. Sadi-Ionescu*. Cluj: Tipografia „Cartea românească”, 1937, 54p.

care ne-am născut şi ne-am format. Mă lăudaţi pentru devotamentul întregii vieţi faţă de şcoala şi cartea neamului nostru. Dacă acesta e merit, apoi acest merit nu este al persoanei mele, ci al mediului în atmosfera acelui Blaj Sfânt, in care am crescut şi care era stăpânit de ideile de deşteptare, de luminare şi de înălţare a neamului nostru….Am deschis ochii asupra lui Cipariu şi am avut învăţător şi ocrotitor părintesc pe Moldovănuţ…"[14].

Bianu a rămas fidel Bibliotecii Academiei pe care a slujit-o 53 de ani. În 1879, şi-a început activitatea sa de îmbogăţire a colecţiilor bibliotecii cu materiale din cele mai rare si utile studiului limbii, literaturii şi istoriei poporului român.

În 1901, din iniţiativa sa şi a lui D. Sturdza, Biblioteca Academiei a intrat în posesia a cca. 50000 volume, iar 3 ani mai târziu, la discursul de recepţie de la Academie al lui Bianu, biblioteca deţinea: *„peste 100000 volume tipărite, peste 4000 volume manuscripte, peste 30000 documente româneşti, cea mai însemnată colecţiune de monede româneşti şi cea mai mare colecţiune de stampe, de portrete, de hărţi geografice privitoare la istoria românească"*[15].

Acest considerabil număr de volume intrate în fondul Bibliotecii Academiei provenea din diverse surse ca: transferarea întregului fond al Bibliotecii Centrale, de la membrii Academiei, de la anticari sau donaţii particulare ale unor cărturari. În revista *Boabe de grâu*, Bianu face cunoscute numele donatorilor: Cipariu, Sbierea, V. A. Urechia, Melchisedec, D. Iarcu şi donaţii importante din partea generalului Adrian şi a istoricului Papiu Ilarian[16].

Pasiunea adunării şi lecturării cărţilor şi a manuscriselor vechi a crescut la Bianu sub influenţa exemplelor şi îndemnurilor lui Cipariu şi Moldovănuţ. Entuziasmul l-a determinat pe Ioan Bianu să-şi dorească să strângă toate colecţiile de cărţi din România în Biblioteca Academiei, cu scopul ca aceasta să devină Biblioteca Naţională a României.

Această achiziţionare a documentelor începută din iniţiativa lui I. Bianu reprezenta un întreg proces: la început erau strânse materialele ce urmau a fi incluse în bibliografie, urma organizarea lor, iar apoi clasificarea. Mai mult, cărturarul ardelean a transformat practic biblioteca într-un centru bibliografic şi documentar.

Ca director al Academiei Române, Ioan Bianu, despre care se ştie că *„a administrat cu pricepere nu numai Biblioteca Academiei Române, ci întreaga Academie"*[17], are şi meritul de a fi iniţiat redactarea unui regulament pentru bibliotecă, realizat în 1884, el stabilind profilul instituţiei, organizarea colecţiilor şi normele de catalogare, îndatoririle personalului şi principiile de conservare a fondurilor; elaborarea marilor repertorii bibliografice naţionale pe baza planului bibliografiei naţionale, redactat în 1894,în urma consultării lui B. P. Hasdeu, plan supus discutării şi aprobării plenului academic în şedinţa din 28 februarie 1895.[18]

Astfel, *„bibliografia este abordată într-o dublă perspectivă teoretică prin conceperea unui plan ştiinţific, şi cea pragmatică prin operaţionalizarea metodelor şi tehnicilor specifice într-o interdependenţă cu structurile sale universale."*[19]

În acest sens Ioan Bianu şi-a ales colaboratori precum: Nerva Hodoş, Al. Sadi Ionescu, Al. T. Dumitrescu, Ştefan Orăşeanu. Încă din 1886, publica un raport anual privind dezvoltarea

[14] Vezi: *Sărbătorirea lui Ion Bianu…în ziua de 7 ianuarie 1928*. Bucureşti, 1928, p. 30.
[15] *Ibidem*, p. 30.
[16] Cf.: BIANU, Ion. Academia Romana si biblioteca ei. În: *Boabe de Grâu,* I , 1930, nr. 1, p. 1-10. *Apud*: THEODORESCU, Barbu. *Istoria bibliografiei române*. Bucureşti: Editura Enciclopedică Română, 1972, p. 252.
[17] Vezi: STREMPEL, G. *Revista Academică,* 8, 1 noiembrie 1997, p.18.
[18] *Ibidem*, p. 18.
[19] Vezi: NICULESCU, Zenovia. *Op. cit.*, p.92-93.

bibliotecii, precum şi o listă cu toate cărţile achiziţionate; din 1905 a început să publice cu regularitate buletinul *Creşterea Colecţiunilor,* care înregistra intrarea în bibliotecă a tuturor documentelor, incluzând aici şi pe cele din depozitul legal.

Prima problemă care se punea pentru Bianu încă din 1894 era pregătirea instrumentelor ştiinţifice care să-i informeze pe cititori corect şi rapid asupra fondurilor de documente deţinute în bibliotecă, aşadar pregătirea cataloagelor. Ion Bianu nu concepea catalogarea doar ca pe o operaţie strict biblioteconomică, ci ca pe un mijloc de informare, ca pe o operă bibliografică ce urma să vină în întâmpinarea solicitărilor utilizatorului.

Preocupările bibliografice ale Academiei Române au fost susţinute şi de doi savanţi francezi : Émile Picot şi Émile Legrand, ambii cu lucrări importante, care au adus înnoiri în principiile bibliografiei.

Pentru E. Picot, „*bibliografia nu constă numai în a înregistra titluri şi a descrie compoziţia materială a cărţilor şi condiţia exemplarelor din bibliotecă, ea trebuie să prezinte exact conţinutul lucrărilor, indicând ce trebuie să servească istoriei şi mai ales istoriei literare"*[20]. Émile Picot îşi exprimă, astfel, şi concepţia despre relaţia ce se stabileşte între bibliografie şi istoria literară, menţionînd-o după prezentarea aspectului tehnicist al domeniului.

După E. Legrand, „*bibliograful nu trebuie să scrie despre cărţi pe care nu le-a văzut, decât atunci când asupra existenţei lor nu este nici o îndoială. O bibliografie trebuie să cuprindă cât mai multe date exacte asupra materialului cunoscut şi adunat, date atât exterioare cât şi despre interiorul cărţii, cu descrieri şi explicaţii cât mai complete, mergând până la autor, împrejurări sociale şi culturale, cauza publicării."*[21] Émile Legrand se dovedeşte un adept al exactităţii şi detaliului argumentat ştiinţific.

Aceste principii bibliografice au influenţat şi planul bibliografiei naţionale din 1895 a Academiei Române, rigoarea cercetării, tendinţa spre detalii încărcate de semnificaţii, fiind dovezi ale acestui fapt.

Lucrările lui E. Picot, *Notice biografiphique et bibliografique sur l'imprimeur Anthime d'lvir* şi *Coup d'oeil sur l'histoire de la typographie dand les pays roumains au XIV-siecle,* sunt considerate a fi contribuţii serioase la bibliografia română veche. La fiecare operă, Picot dă urmatoarele notiţe bibliografice: titlul, locul, anul, formatul, paginaţia, culoarea cernelii; arată unde se pot afla exemplare din fiecare carte; dacă nu a văzut opera, indică locul de unde a luat informaţia; reproduce iniţialele şi înfloriturile din carte, frontispiciile precum şi prefeţele.

În cea de-a doua lucrare citată, Émile Picot a propus întocmirea unei bibliografii româneşti, studiu ce era de competenţa Academiei Române, el însuşi dorind să realizeze şi să publice bibliografia românească veche. Solicitarea lui Picot a fost refuzată, însă, de Odobescu şi de Hasdeu, care susţineau ideea că o bibliografie românească de o asemenea amploare era necesar să fie realizată sub auspiciile Academiei Române.

În urma propunerii lui Alexandru Odobescu, în 1879, E. Picot a fost ales membru de onoare al Academiei Române. Savantul francez s-a remarcat prin faptul că a adus în literatura română cultul exactităţii şi al amănuntului, precizând că bibliografia nu este o înşiruire de titluri, ci un studiu mai aprofundat, care trece dincolo de scoarţele cărţilor.

[20] Vezi: IORGA, N. Adunarea si tipărirea izvoarelor, Sibiu, 1862, p. 100. *Apud*: THEODORESCU, Barbu. *Istoria bihliografiei române*. Bucureşti: Biblioteca Documentară, 1945, p. 100.
[21] *Ibidem*.

Émile Legrand a fost un bibliograf cunoscut la noi în special prin lucrarea sa cea mai importantă *Bibliographie hellenique ou description raisonnee des ouvrages publics en grec par des grecs ou XV et XVI siecle.* Studiul lui Legrand, deşi are doar tangenţial legătură cu noi, totuşi a avut o largă circulaţie în mediul cărturarilor români.

Dacă Picot a fost mai aproape de noi prin subiectul operelor sale, Legrand a reprezentat un model de acribie bibliografică pentru cărturarii români.

În afara celor doi savanţi francezi, însă, nu trebuie omis nici baronul Guillaume cu al său *Essai bibliographique sur les Roumains*, operă trimisă spre tipărire Academiei Române, dar rămasă în manuscris.

Modelul bibliografic oferit de Legrand, operele bibliografice ale lui Picot şi dorinţa acestuia de a întocmi o bibliografie a scrisului românesc precum şi lucrarea baronului Guillaume au influenţat sensibil declanşarea demersurilor ştiinţifice pentru întocmirea unei colecţii întregi de studii bibliografice. Seria lor a fost iniţiată în 1895 prin vastul program bibliografic expus în şedinţa Academiei din 2 februarie 1895, de I. Bianu, plan elaborat şi structurat potrivit principiilor şi metodelor bibliografiei moderne.

Potrivit acestui plan[22] proiectat de Academia Română, de o deosebită importanţă documentară şi interpretativă pentru planul bibliografiei generale a culturii române, Ioan Bianu, Nerva Hodoş şi, mai târziu, Dan Simonescu au elaborat *Bibliografia românească veche* în 4 volume. Această lucrare poate fi considerată o parte esenţială a bibliografiei noastre: *„plănuită să cuprindă toate tipăriturile româneşti, de la 1508 când iese prima carte din teascurile unei tipografii munteneşti, şi să ajungă până la 1830, ea s-a oprit la anul 1817”*[23], de unde a fost continuată şi terminată de Dan Simonescu.

Pentru întocmirea bibliografiei, autorii s-au folosit şi de alte lucrări, fapt menţionat de Ioan Bianu în prefaţa lucrării. Mai întâi, este amintită *Disertaţia* lui Vasilie Popp, prima încercare ştiinţifică în domeniul folclorului românesc, apoi, lucrările lui Timotei Cipariu, A. Pumnul, I. G. Sbierea, AI. Philippide. Neîndoielnic, însă, *Bibliografia românească veche* este *„opera bibliografică monumentală a culturii şi civilizaţiei româneşti. Ideea realizării unui astfel de proiect naţional a aparţinut lui Al. Odobescu, B. Hasdeu şi D. Sturza şi a fost acceptată de membrii Academiei Române, iar Ioan Bianu a fost desemnat să elaboreze planul ştiinţific.”*[24] Scopul bibliografiei a fost de a menţiona, pentru prima dată, tot ceea ce s-a tipărit în ţările româneşti sau de către români în alte ţări până la 1830.

De altfel, s-a afirmat că: *„cea mai elocventă analiză structurală a acestei lucrări de referinţă pentru bibliografia română îi aparţine chiar lui Ioan Bianu şi a fost expusă în planul său”*[25] prezentat în şedinţa Academiei Române de la 28 februarie 1895. Cu acea ocazie, bibliotecarul Academiei, Ioan Bianu, a prezentat un raport şi o propunere pentru o lucrare asupra bibliografiei generale româneşti. Din acestea s-a conturat clar şi planul *Bibliografiei româneşti vechi.*

[22] Vezi: THEODORESCU, Barbu. Istoria bibliografiei române, Bucureşti: Biblioteca Documentară, 1945, p. 84-88.
[23] Vezi: Tom. I. (1508-1716), Tom. II. (1716-1808), Tom. III. Fasc. I-II. (1809-1817). Bucureşti: Academia Română, 1903-1912, 3 vol.
[24] Vezi: NICULESCU, Zenovia. *Op. cit.*, p. 93.
[25] *Ibidem*, p. 93.

Academia a hotărât ca bibliografia românească, *„din punctul de vedere al dezvoltării istorice a culturii şi literaturii noastre”*[26], să se împartă în trei categorii de cărţi:

„A. Cărţile vechi de la 1507 până la 1830 formează Bibliografia românească veche; ele sunt relativ puţine şi rare şi tocmai de aceea ele au o foarte mare însemnătate pentru istoria culturii, literaturii şi a artei tipografice la români. [...].

Cărţile din această clasă să fie descrise în ordine cronologică după anul tipăririi lor. La fiecare clasă să se dea:

a) Titlul şi descrierea bibliografică;

b) Dedicaţiile, prefeţele şi epilogurile să se reproducă întregi; acestea - când sunt în limbi străine (slavă, greacă, etc.) - în text original şi traducerea română; cele în limba română dinainte de 1600 să se dea în caractere chirilice, cele după 1600 în transcriere exactă, cu litere latine;

c) Din fiecare carte, care este tipărită cu caractere deosebite de cele precedente şi este un element nou din istoria tipografii la români, să se dea în facsimile specimene de tipar. La sfârşitul lucrării să se facă indice alfabetice speciale de localităţile, în care au fost tipografii româneşti în 1507 - 1830, cu arătarea cărţilor - care în ordine cronologică - s-au tipărit în fiecare tipografie, indice de autorii, traducătorii, tipografii, corectorii etc. cari au luat parte la facerea cărţilor. Făcându-se lucrarea în acest mod, ea va fi cea mai preţioasă colecţiune de material de documente pentru istoria vechei noastre literaturi şi pentru istoria artei tipografice la noi.

B. Cărţile tipărite în ultimii 60 ani, 1831 – 1890, formează bibliografia românească modernă. Ele să fie grupate după cuprinsul lor într-o clasificaţie ştiinţifică, după cuprinsul cărţilor, dându-se la fiecare titlul complet şi descrierea bibliografică. Indice alfabetice la sfârşitul publicaţiunii vor arăta în ordine alfabetică autorii, traducătorii, localităţile unde s-au tipărit etc. Din această clasă să fie înlăturate publicaţiile periodice, adică revistele, care să formeze o lucrare bibliografică deosebită.

C. Cărţile din clasa III, bibliografia străină, privitoare la români, să fie grupate după cuprins, arătându-se la fiecare carte, prin scurte note, ce anume cuprinde cu privire la români şi la ţările româneşti."[27]

Pentru domeniul periodicelor s-a propus o bibliografie separată care să completeze şi să continue opera lui Alexandru Pop, întregită cu o bibliografie analitică, iar pentru colecţiile speciale de manuscrise şi documente, planul prevedea întocmirea de cataloage descriptive pe fonduri.

Din acest plan de la 1895, s-a întocmit şi s-a publicat, într-o primă etapă, *Bibliografia românească veche (1508 – 1830)*, apărută în anii 1903 – 1944, în patru tomuri, cu indexuri cronologice şi de nume, bibliografie elaborată de Ioan Bianu, Nerva Hodoş şi Dan Simonescu.

Primele două tomuri, care cuprind tipăriturile din anii 1508 – 1716 şi 1716 – 1808, au apărut în fascicule, începând cu anul 1898 şi s-au încheiat în 1903, respectiv 1910; din tomul trei (1809 – 1830) au apărut în 1912 două fascicule, iar restul a văzut lumina tiparului după o întrerupere de 24 de ani, în 1936, prin grija lui Dan Simonescu. Volumul al patrulea, supliment

[26] BIANU, Ioan ; HODOŞ, Nerva ; SIMONESCU, Dan. *Bibliografia românească veche* : 1508-1830. Bucureşti: Editura Academiei Române, 1903-1944. 4 vol.

[27] THEODORESCU, Barbu. *Istoria bibliografiei române*. Bucureşti: Editura Enciclopedică, 1972, p. 76-77.

de adăugiri şi îndreptări, a fost elaborat de Dan Simonescu, în urma noilor achiziţii intrate în Biblioteca Academiei, şi publicat în 1944.

Primită cu entuziasm de către cărturarii români în frunte cu marele istoric Nicolae Iorga, care afirma că: *„multe generaţii de cercetători şi-o vor trece recunoscătoare din mână în mână, preţuind într-însa una din cele mai frumoase opere ale curentului european modern, ce a învins pe deplin în ştiinţa istorică”*[28] şi cu elogioase aprecieri din partea unor savanţi străini, această bibliografie este socotită ca *„unică în toată literatura universală”*, după cum scria Andrei Veress în Bibliographie roumaine-hongroise: 1473-1878.[29]

În prezentarea bibliografică a celor 2017 titluri şi 341 de completări, reprezentând descrierea cărţilor tipărite pe teritoriul României şi de români în străinătate, pe lângă datele bibliografice generale (titlul în limba română şi descrierea amănunţită), autorii au reprodus prefeţe, epiloguri, dedicaţii, frontispicii şi letrine; au completat aceste date cu note istorico – literare şi cu referinţe bibliografice; au indicat depozitele unde se află exemplare din cartea descrisă; au dat detalii despre hârtie, filigrane, diferite ediţii, grafica textului etc., metodă extrem de minuţioasă care ajută la cunoaşterea culturii noastre vechi şi a evoluţiei artei grafice în ţara noastră.

Ioan Bianu şi Nerva Hodoş, în prefaţa acestei bibliografii, spun că încercările lui Iarcu *(Analele bibliografice* - 1865 şi *Bibliografia chronologică* - 1873), care erau singurele lucrări de acest fel, erau insuficiente. Între timp, se adunase un material bogat, recunoscut până atunci în literatură, care trebuia să fie deschis.

Scopul *Bibliografiei româneşti vechi* a fost de a concentra toate cunoştinţele de până atunci despre cartea românească şi de a descrie pe larg materialul cunoscut sau de curând aflat.

În afară de respectarea planului din 1895, s-au mai adăugat următoarele: după fiecare descriere bibliografică au fost menţionate depozitele în care se găseau exemplare din lucrările prezentate, au fost enumerate ediţiile posterioare şi făcute trimiteri la principalele crestomaţii care cuprind extrase din cărţile descrise, specificându-se lucrările mai importante care s-au ocupat de ele sau de autorii lor.

Planul bibliografic al lui Bianu a însemnat, în fapt, declanşarea unei strategii de viitor pentru elaborarea unei succesiuni de bibliografii care să tezaurizeze patrimoniul cultural naţional scris.

Realizarea de excepţie a acestei *„bibliografii naţionale a cărţii româneşti”*[30] poate fi plasată într-o dublă perspectivă. Sunt, astfel, avute în vedere aspectul teoretic, *„prin conceperea unui plan ştiinţific originar şi bine fundamentat”*[31] şi cel pragmatic *„prin abordarea unei metodologii bibliografice moderne, conectată la lucrările teoretice din plan universal”*[32].

În funcţie de criteriul extinderii subiectului, *Bibliografia românească veche* este o bibliografie generală. Deşi s-a dorit a fi exhaustivă, această bibliografie nu este completă. În funcţie de criteriul cronologic, ea este retrospectivă. După criteriul taxonomic al locului de editare, aceasta este internaţională iar după sursele folosite, este primară deoarece s-a considerat

[28] *Apud*.: MOLDOVEANU, Valeriu. Activitatea bibliografică a Bibliotecii Academiei. În: *Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România: Cartea centenarului (1867-1967).* Bucureşti: Editura Academiei, 1968, p. 229.
[29] VERESS, Andrei. *Bibliographie roumaine-homgroise: 1473-1878*. Bucureşti: Cartea Românească, 1931, p. XI.
[30] Vezi: THEODORESCU, Barbu. *Istoria bibliografiei române.* Bucureşti: Editura Enciclopedică, 1972, p. 76-77.
[31] NICULESCU, Zenovia. *Op. cit.*, p. 95.
[32] *Ibidem*, p.95.

că o bibliografie serioasă trebuie realizată prin studierea directă a surselor ce fac obiectul bibliografiei. Din punctul de vedere al modului în care se prezintă conţinutul referinţelor bibliografice, *Bibliografia românească veche* este o bibliografie adnotată, iar în funcţie de scop, destinaţie şi obiectiv, ea este o bibliografie de evidenţă şi înregistrare.

Nicolae Iorga aprecia că: *„lucrarea d-lor Bianu şi Hodoş e cât poate fi de desăvârşită o bibliografie, când e numai bibliografie”*[33].

În pofida încercării de exhaustivitate, însă, *Bibliografia românească veche* a necesitat completări şi îndreptări inerente, datorate, în pricipal, perioadei de timp în care a fost elaborată.

Despre aceeaşi monumentală lucrare elaborată şi publicată de I. Bianu, N. Hodoş şi D. Simonescu în prima jumătate a secolului al XX-lea, savantul român N. Iorga afirma, ca o certitudine, faptul că este *„una din cele mai frumoase opere ale curentului european ce a învins deplin în ştiinţa noastră istorică.”*[34] Acest fapt rămâne incontestabil peste timp.

Bibliografie

1. BIANU, Ioan ; HODOŞ, Nerva ; SIMONESCU, Dan.. *Bibliografia românească veche* : 1508-1830. Bucureşti: Editura Academiei Române, 1903-1944. 4 vol.
2. BULUŢĂ, Gheorghe. *Civilizaţia bibliotecilor*. Bucureşti: Editura Ştiinţifică, 1998.
3. CRĂCIUN, Ioachim. *Doi bibliologi români: Ion Bianu şi Al. Sadi-Ionescu*. Cluj: Tipografia „Cartea românească”, 1937.
4. GEORGESCU-TISTU, Nicolae. *Cartea şi bibliotecile: studii de bibliologie*. Bucureşti: Editura Ştiinţifică, 1972.
5. GUSTI, Dimitrie. Fiinţa şi menirea academiilor. În: *Discursuri de recepţie la Academia Română*. Bucureşti: Albatros, 1980, p.179.
6. MIHOC, Gheorghe. *Academia Republicii Socialiste România: scurt istoric*. Bucureşti: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1981.
7. MOLDOVEANU, Valeriu. Activitatea bibliografică a Bibliotecii Academiei. În: *Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România: Cartea centenarului (1867-1967)*. Bucureşti: Editura Academiei, 1968, p. 229.
8. NICULESCU, Zenovia. *Bibliografii speciale:* curs universitar. Bucureşti: Asociaţia bibliotecarilor din bibliotecile publice din România, 1999.
9. RUSU, N. Dorina. *Istoria Academiei Române: repere cronologice*. Bucureşti: Editura Academiei Române, 1992.
10. SĂRBĂTORIREA *lui Ion Bianu…în ziua de 7 ianuarie 1928*. Bucureşti: Cultura Naţională, 1928.
11. SÂRGHIE, Anca. *Biblioteci de specialitate*. Sibiu: Alma Mater, 2002.
12. THEODORESCU, Barbu. *Istoria bihliografiei române*. Bucureşti: Biblioteca Documentară, 1945.
13. THEODORESCU, Barbu. *Istoria bibliografiei române*. Bucureşti: Editura Enciclopedică Română, 1972.

[33] *Apud*: THEODORESCU, Barbu. *Op.cit.*, p. 44.
[34] *Apud*: BULUŢĂ, Gheorghe. *Op.cit.*, p. 157.

14. VERESS, Andrei. *Bibliographie roumaine-homgroise: 1473-1878*. Bucureşti: Cartea Românească, 1931.

IDENTITY AND ALTERITY IN THE ACT OF NAMING

Daiana Felecan, Assoc. Prof., PhD, Technical University of Cluj-Napoca, Baia Mare Northern University Centre

Abstract: To name does not simply entail the linguistic "baptism" of a continuum that is perceived existentially and sensorily; put differently, everything that falls under the scope of our senses is not only subjected to a process of phonetic materialisation, devoid of any significance. In the typically human proneness to represent surrounding reality in a differentiated manner, one can identify several attitudes of the name-giving agent (i.e. the being that has got the gift of naming), who is responsible with the "allotment" / dis-continuation of the world. One of these attitudes – which will be discussed on the present occasion – pertains to the subjective temptation of expanding the name giver's own ego towards the unknown / foreign / unpredictable land of another's ego, who is the former's subordinate (through the receipt of conventional vs unconventional names).
By turning to precepts of the philosophy of language, anthropology, pragmatics and onomastics, this study aims at assessing the extent to which a (human) name giver is identified (completed) with the (human and non-human) alterity (see the situations of genealogical onomastic continuity: for instance, representatives of succeeding generations bear the same first name → ontological implications: transferring the deceased's personality to the descendant / continuing a lineage / defeating death by perpetuating life, on the onomastic level / the argument of authority: clan appurtenance).

Keywords: identity, alterity, (un)conventional, anthroponymic fashion, act of naming

1. Introducere

A numi nu înseamnă numai un „botez" lingvistic al unui continuum perceput existențial și senzorial; altfel spus, tot ceea ce cade sub simțurile noastre nu este supus doar unui proces de corporalizare fonetică, vidă de orice semnificație. În pornirea specific umană spre reprezentarea diferențiată a realității înconjurătoare se pot identifica mai multe atitudini ale agentului-nominator, responsabil cu „parcelarea" / dis-continuarea lumii. Una dintre acestea – pe care o vom lua în discuție în lucrarea de față – se circumscrie tentației subiective de expansiune a egoului propriu al nominatorului înspre tărâmul necunoscut / străin / imprevizibil al egoului celuilalt, aflat în poziție de subordonare (prin primirea de nume convenționale vs. neconvenționale).

Urma identității cu putere decizională în alteritate este acceptată în conformitate cu o tradiție culturală impusă de actul de botez, prin care sunt transmise entității numite, prin intermediul unei formule designative, un mănunchi de fizionomii culturale, atitudinale, reperabile ca arhetipale la un moment dat. Prin numele fixat / impus / decretat prin „ordonanță" parentală (sau de altă natură relațională), celui ofertat i se promulgă anonimatul, fiind „osândit"

la individualizare. Alteritatea, luată pe nepregătite, descoperită (*i. e*. nenumită) este, astfel, „flagelată" prin consemnarea într-un certificat de naștere „nominală". Șansa numitului la singularitate poate fi recuperată mai târziu – după un periplu prin experiențe sociale –, prin recursul

- fie la schimbarea oficializată a identității (subiectul alegându-și, în cunoștință de cauză / ca urmare a unui act de voință conștient, *alt nume*, socotit reprezentativ (în urma constatării unei conexiuni defectuoase a numelui inițial / convențional cu sine)),

- fie la alegerea unui *alter ego*, prin opțiunea pentru un pseudonim, nume de scenă, nickname (care să nu-i pericliteze unicitatea (să nu-l introducă în categoria numărabilelor)).

Ne propunem ca, apelând la preceptele filozofiei limbajului, antropologiei, pragmaticii și onomasticii, să evaluăm măsura în care nominatorul (uman), considerat ca *identitate,* se prelungește în *alteritate* (vezi situațiile de continuare a genealogiei nominale: de ex., generații la rând poartă același prenume –› semnificații în plan ontologic: transferul personalității defunctului la urmaș / continuarea stirpei / învingerea morții prin perpetuarea, la nivel nominal, a vieții / argument al autorității –› apartenența clanică).

Vom urmări felul în care se modifică atitudinea onomaturgului în funcție de *anumiți factori social-istorici* (fidelitatea față de arhetipul cultural: atribuirea aceluiași prenume patern sau matern pe linie descendentă +, eventual, alte prenume – cutumă specifică societăților tradiționale) și de *moda lingvistică*, ce caracterizează comunitatea considerată.

Abaterea de la modelele denominative locale (naționale) prin transnaționalizarea lor se explică fie prin dezicere internă de acestea, fie prin implantul trendului onomastic extern (întreținut prin aderarea la globalizare, cosmopolitism: de ex., există o modă în denominația actuală, conform căreia copiii nu mai poartă nici prenumele părinților, nici ale bunicilor sau ale altor rude, ci li se alocă prenume străine / exotice (*Melora, Nereia*) sau de sorginte biblică (*David, Luca, Matei*)).

Schimbarea de atitudine onomastică este direct proporțională cu și dependentă de curentul social și cultural în vigoare în epocă (așa cum se impune o modă vestimentară caracteristică unui segment temporal (moda anilor '60 / '70 / '80 / '90 / 2000), tot astfel vorbim despre o modă onomastică a deceniilor): de ex., prenumele *Liliana* a slujit ca model antroponimic pentru persoanele de sex feminin născute în anii '60, *Mihaela*, pentru cele născute în anii '70, *Mădălina*, *Iulia*, pentru cele născute în anii '90 etc.

2. Numirea, spațiu de întâlnire a identității cu alteritatea

2.1. Sfera de cuprindere a numirii

În comunicarea noastră vom face referiri la actul de numire personală atât în varianta sa oficială, cât și în cea neoficială. Altfel spus, vom avea în vedere, deopotrivă, procesul denominației *primare* (acordarea numelui în cadru instituționalizat – biserică, Stare Civilă) și al denominației *secunde* (atribuirea de porecle, supranume etc.). Într-o atare perspectivă, desemnăm prin *nume* orice cuvânt care îndeplinește rol de *nume propriu de persoană*. Nu ne propunem stabilirea funcțiilor eliberate de produsele actului de numire (aspect studiat cu alte prilejuri, vezi Felecan 2014), ci urmărirea specificității procesului denominativ prin raportare la instanțele implicate în această operațiune.

2.2. *Eu* și *tu* sau despre instanțele actului numitor

Interogațiile de la care se construiesc reflecțiile în demersul de față sunt următoarele:

Ce înseamnă *a da nume*? / *Cine* dă nume? / *Ce* este numele? din perspectiva raportului *identitate – alteritate*.

Orice act numitor presupune două instanțe complementare:

- agentul / executantul / făuritorul / genitorul actului de limbaj de tip nume îndreptat spre
- pacientul / beneficiarul / purtătorul produsului nominal alocat.

A da nume marchează începutul comunicării; aceasta ne înlesnește accesul spre ceilalți. În conformitate cu modelul teoretic coșerian, se identifică două tipuri de comunicare: una secundară și derivată: a comunica *despre* ceva și alta fundamentală: a comunica *cu* cineva (vezi caracterul intersubiectiv al limbajului: „[…] prin limbaj manifestăm, adică dăm pe față unii față de alții, ceea ce avem în minte fiecare, în interioritatea conștiinței. Nu doar numim lucrurile, ci comunicăm unii cu alții, ne arătăm, ne deschidem, ne revelăm" (Coșeriu 1992-1993: 19).

Comuniunea, ca stare ce predetermină comunicarea, presupune înălțarea propriului spirit întru spiritul altcuiva, renunțare la strânsoarea individuală în virtutea întâlnirii, împărtășirii: „[…] vorbirea, limbajul efectiv realizat, este o continuă atribuire a eului. I se atribuie celuilalt aceeași conștiință cu a vorbitorului. Limbajul efectiv realizat este această continuă atribuire a eului celorlalți. […] trebuie ca eu să le atribui celorlalți mereu posibilitatea de a înțelege, să cred că sunt ca mine, că sunt și eu pentru ei ceea ce sunt ei pentru mine" (Coșeriu 1992-1993: 22). Dând nume, se intervine în constituția celuilalt: îl proclamăm ca semn, îl simbolizăm: „[…] niciun obiect nu este nume prin natura sa, ci este nume numai când devine simbol, adică atunci când este expresie umană intenționată" (Coșeriu 1992-1993: 15, preluând concepția aristotelică referitoare la semnificația expresiilor lingvistice).

Numirea este consubstanțială comunicării umane; prin numirea interpersonală nu doar semnalăm înscrierea în limbaj a unui existent (extralingvistic) (prin marcarea hotarelor ființei sale), ci arătăm *ce* este particularul respectiv (prin acordarea unui nume corespunzător (nume propriu de persoană) – hiperonimie) și, mai mult, oferim, eventual, indicii despre *cum* este acesta (prin extragerea lui din supracategorie și aplicarea semnului singularității – hiponimie, *i. e.* numire suplimentară).

A da nume nu înseamnă doar „un act remarcabil al minții" (Wittgenstein 2004: 115), o marcare festivă în poarta limbajului; acordarea de nume nu este un gest anonim, autograful auctorial sudându-se de produsul numit; semnătura nominatorului este garanția recunoașterii și revendicării subiectului de numit.

A învesti cu nume este, probabil, activitatea subiectivă și conștientă de creație lingvistică cea mai angajantă din punctul de vedere al responsabilității agentului față de evoluția pacientului la nivel nominal. Când dăm nume translocăm o parte din cutumele noastre (psihologia, preferințele, aspirațiile, neîmplinirile noastre) în ființa locuită de celălalt. Se produce un transplant de identitate, de extirpare a sinelui și de mutare a lui în teritoriul stăpânit de alteritate. Ca „virtualitate născută din comunicare"[1] (Codoban 2009: 297), alteritatea este „condiția de posibilitate a comunicării: ca să pot comunica, trebuie ca partenerul meu să fie un alt eu, dar altul decât mine" (Codoban 2009: 296). Puntea de apărare a celuilalt este coborâtă; sistemul său imunitar este deficitar de celălalt, osândit, prin găzduirea altuia decât el, să poarte în sinele

[1] Alteritatea „nu este o realitate efectivă, ci una virtuală, una de interpretare, un scenariu construit pe principiul *altul decât mine*, dar un alt eu a cărui minte funcționează după aceeași hartă a lumii" (Codoban 2009: 297).

propriu calul troian cu avataruri ale sinelui donator. Dezicerea, dez-membrarea de celălalt drept rezultat al incompatibilității „organice" sunt manifestări ale unui transfer de identitate eșuat, într-o atare situație primitorul recurgând la substituția antroponimică.

2.3. Numirea, ca ancorare a identității în alteritate

A da nume este o experimentare a alterității („faptul că simțim în noi pe ceilalți" (Coșeriu 1992-1993: 21)), desprindere de Eu și sublimare în Tu. Numirea este extensie și autonimizare a eului propriu în altul.

Ca virtualitate discursivă, alteritatea se constituie în baza interacțiunii – *in praesentia* sau *in absentia* – cu agentul actului locutiv de referință. Cele două „proiecte discursive" (Floria 2011: 198), actanți ai comunicării, *eu* și *tu*, coexistă doar în dimensiunea dialogică. „Distanțarea față de alteritate intervine prin transformarea lui *tu* în *acela*, această obiectivare a relației permițând experimentarea *celuilalt*" (*Ibidem*: 198).

Semnalarea identității și a alterității în activitatea de numire se face predominant la nivelul modalității alocutive[2] (aceasta implică ambele instanțe ale procesului comunicativ, dar orientarea discursivă este centrată, în special, pe alocutor („exprimă modul în care locutorul impune alocutorului poziția și voința lui") (DSL 2005, *s. v.*: 38)).

Numirea echivalează cu asumarea paternității nominale, cu recunoașterea apartenenței celui numit la o „ascendență" comună cu a nominatorului, cu intrarea lui în „caietul de sarcini" al instanței care l-a născut întru limbaj. Onomaturgul este depozitarul unui soi de cunoaștere universală, singurul în măsură să dezlege cifrul spre accesul în sensul biografiei nominale, al „dez-incarnării" (Gardiner 1954), al dez-trupării semnificantului de pe semnificat.

Discursul individual, singular se ciocnește cu alt(e) discurs(uri), omul însuși fiind o alcătuire discursivă: contopește în vorbirea sa fragmente verbale cu paternitate străină, dar și mostre de intervenție expresivă individualizată. Mai mult, ființa umană este construită pe un principiu polifonic: în reflexivitatea sa se întâlnesc, pentru a se despărți ulterior, o multitudine de fire enunțiative ale unor voci discursive distincte. Cu unele dintre acestea își amestecă vorbirea, de altele se îndepărtează, dar le conține ca posibilitate într-o compoziție contrapunctică mereu

[2] Charaudeau (1992: 574-576) identifică trei tipuri de acte și de modalități enunțiative:
„*Les Actes locutifs*
- L'acte « ALLOCUTIF »
Le locuteur *implique l'interlocuteur* dans son acte d'énonciation et lui *impose* le contenu de son Propos. […]
- L'acte « ÉLOCUTIF »
Le locuteur *situe son Propos par rapport à lui-même*, dans son acte d'énonciation. *Il révèle* sa propre position quant à ce qu'il dit. […]
- L'acte « DÉLOCUTIF »
Le locuteur *laisse s'imposer le Propos* en tant que tel, *comme* s'il n'en était nullement responsable. Locuteur et interlocuteur *sont absents* de cet acte d'énonciation qu'on appellera DÉLOCUTIF […].
Les Modalités
Correspondant à l'acte ALLOCUTIF, certaines catégories comme l'« Injonction », l'« Interrogation » et l' « Interpellation » précisent le rapport qui s'établit entre locuteur et interlocuteur, et donc la manière dont ceux-ci sont impliqués dans l'acte de langage. […]
Correspondant à l'acte ÉLOCUTIF, certaines catégories comme l'« Opinion », l'« Appréciation », l'« Obligation », la « Promesse », l'« Accord », précisent le rapport que le locuteur établit avec son propre propos, autrement dit la manière avec laquelle le locuteur révèle son point de vue sur ce qu'il dit. […]
Correspondant à l'acte DÉLOCUTIF, les catégories d'« Assertion » et de « Discours rapporté » précisent la manière dont le propos existe en tant que tel et s'impose aux interlocuteurs".

reluată: „Cine rostește un cuvânt fundamental intră în acel cuvânt și sălășluiește acolo” (Buber 1992: 30).

Metaforic vorbind, atribuirea de nume redă mișcarea de ofensivă pe un câmp de luptă. Diferența stă în faptul că înaintarea atacantului este direct proporțională cu defensiva atacatului.

AGENT NOMINATOR	PACIENT NUMIT
- atitudine definitorie: ofensiva	- atitudine definitorie: defensiva
- obiectiv: invadează teritoriul celuilalt	- obiectiv: asistă la ingerința celuilalt
- depune un capital de personalitate în celălalt	- înmagazinează un capital din personalitatea celuilalt
- îl scoate pe celălalt din anonimat	- iese din starea de nenumit
- anunță premisele unui profil psihologic	- găzduiește un profil psihologic schițat la nivel nominal
- îl înscrie pe celălalt în limbaj	- devine întru limbaj
- îl încadrează pe celălalt într-o biografie	- este recunoscut ca membru al unei genealogii
- asigură „perpetuarea speciei”: conservarea numelui din generație în generație = > continuitatea neamului și după dispariția biologică a înaintașilor	- liant între trecut și viitor
- are putere decizională de a stopa prelungirea consangvinității: alegerea unui nume nou (*nomen novum*)	- „primus inter pares”: dezicere de tradiția nominală, atitudine reperabilă în trei ipostaze: ◦ primirea unui *alt* (pre)nume oficial decât cel „împământenit”, ◦ schimbarea consimțită a prenumelui (din rațiuni estetice sau, în comunitățile ghidate de superstiții, în vederea vindecării de o boală) și ◦ numirea suplimentară, neoficială (antroponimul neconvențional elimină / dublează numele de botez).

Considerațiile noastre au în vedere modelul de funcționare a legăturii dintre agentul numitor și alteritatea identificată la nivelul antroponimelor individuale. Relația dintre cele două instanțe urmează mecanisme diferite atunci când alteritatea circumscrie antroponime generice (de grup). De această dată este vorba despre o alteritate colectivă, care cumulează alterități individuale – marcate prin anumite trăsături definitorii – sub incidența aceluiași apelativ antroponimizat. Acest al doilea tip de alteritate este manifestă la nivelul numelor încadrate fie în categoria *singularia tantum* (*beizadea*, *divă*, *pițipoancă* etc.), fie în categoria *pluralia tantum* (*doreii*, *miticii* etc.). (În ceea ce privește antroponimele cu valoare generică în limba română, vezi Felecan 2014: 147-173.):

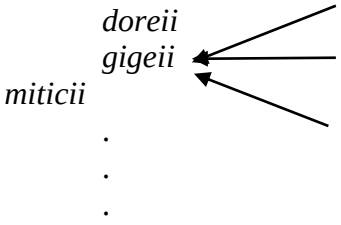

alteritate care cumulează
o serie de individualități

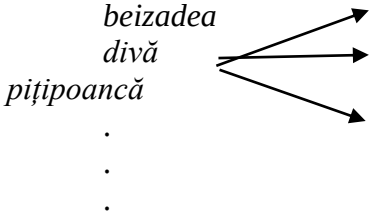

alteritate care se dispersează
înspre diferiți particulari

3. Concluzii

Numele propriu traduce necesitatea individului de a se integra în ordinea realității, fuga de a rămâne nenumit (expus dez-integrării). Numirea înseamnă „botezul" intrării într-un pre-existent, in-corporare, în vreme ce nenumirea este dez-membrare, ne-cuprindere, rămânere pe dinafară, în afara limbajului. Subscriind afirmației că limbajul spune *ce* sunt lucrurile, nu *cum* sunt ele, rezultă că numele definește o stare a limbajului premergătoare descrierii: prin nume, lucrul este trecut în limbaj, începe să existe ca atare, autonom, însă nu se descrie. Numele nu poate fi descriptiv în absența istoricului care l-a predeterminat; el nu are „statut juridic" decât însoțit de o anexă: „fișa biografică" a purtătorului (cunoașterea ascendenței acestuia), supliment de lectură în măsură să reconstituie, în sens invers (de la efect la cauză), traseul unei deveniri numitoare.

Atribuirea de nume semnifică mutarea temporară sau definitivă a lui Eu în Tu, condamnarea identității la alteritate prin consolidarea împrejurului propriei ființe de Celălalt și transformarea teritoriului *meu* într-al *nostru*. „Fisura" provocată de Celălalt în propriul spațiu ființial îi permite insinuarea treptată, implicit modelarea configurației spațiului-primitor după aceea a alterității. Ființa care primește numele începe să semene cu ființa numitoare, de al cărei model se va sluji și pe care îl va reproduce pentru numirile care vor intra sub jurisdicția ei (descendenții). Ființa în harul numirii reiterează gestul biblic al trezirii la viață prin spunerea pe nume lucrurilor lumii înconjurătoare.

Bibliografie

Bidu-Vrănceanu, Angela, Cristina Călăraşu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaş, Gabriela Pană Dindelegan, 2005, *Dicţionar de ştiinţe ale limbii* (DSL), ediţia a II-a, Bucureşti, Editura Nemira.

Buber, Martin, 1992, *Eu și tu*, trad. de Ștefan Aug. Doinaș, București, Editura Humanitas.

Charaudeau, Patrick, 1992, *Grammaire du sens et de l'expression*, Paris, Hachette.

Codoban, Aurel, 2009, *Virtualitatea comunicațională a alterității*, în *Transmodernity*: *Managing Global Communication*, Proceedings of the 2nd ROASS Conference, Bacău, Editura Alma Mater, 288-298.

Coșeriu, Eugen, 1992-1993, *Prelegeri și conferințe* (1992-1993), supliment al publicației „Anuar de lingvistică și istorie literară", T. XXXIII, Seria A, Lingvistică, Institutul de Filologie Română „A. Philippide", Iași.

Felecan, Daiana, 2014, *Pragmatica numelui și a numirii neconvenționale*: *de la paradigme teoretice la practici discursive*, Cluj-Napoca, Editura Mega, Editura Argonaut.

Floria, Florinela, 2011, *Cronotopia alterității în lectură coșeriană*, în ALIL, t. LI, București, 197-203, disponibil *online* la adresa http://www.alil.ro/wp-content/uploads/2012/05/21_FLORIA.pdf (16.10.2014).

Gardiner, Alan, H., 1954, *The Theory of Proper Names*. *A controversial Essay*, London, New York, Oxford University Press.

Wittgenstein, Ludwig, 2004, *Cercetări filozofice*, trad. de Mircea Dumitru, Mircea Flonta, București, Editura Humanitas.

POSSIBILITIES OF PROMOTING THE ROMANIAN LITERARY LANGUAGE IN THE DIASPORA MEDIA (II)

Assoc. Prof., PhD, Sapientia University of Tîrgu Mureș

Abstract: The patters to promote the existing Romanian culture and civilization in the diaspora press and media is characterised by a significant structural, scientific and methodological diversity. We entail in our first chapter to analyse the mediatisation models of the Romanian literary language, the techniques of moulding and improving the oral and written communication techniques the Romanians / Secondos from the diaspora use in general and/or specific communication contexts, etc. The role of dictionaries, the real or imposed linguistic immersion exercises in communication and writing, the cultivation of the lexicon are only a few of the aspects discussed in the mass-media in the diaspora, which we analyse. The research method is the contrastive one (synchronous-diachronous), analysis, description, case study.
The conclusion of the study Possibilities of promoting the Romanian literary language in the diaspora media (II) is that the Romanian language has a tremendous capability to incorporate novelty even outside its historical and geographical context.

Keywords: the diaspora press, the Romanian language, analysis.

I. Modele de promovare a limbii române literare în revistele din diaspora

Tiparele de promovare a culturii şi civilizaţiei româneşti, a religiei creştine sunt fascinante în majoritatea revistelor din diaspora; modelele de mediatizare a limbii române literare, în schimb, nu sunt la fel de spectaculoase. În primul rând, există un număr restrâns al rubricilor consacrate problemelor de limbă *stricto senso* şi cu atât mai puţine reviste interesate de problemele punctuale ale limbii române literare (*Atheneum, Alternativa, Observatorul).*Se oferă posibilităţi de a studia limba română pe internet (Sabin Popa, 2007, în *Observatorul*). Primul dintre obiectivele studiilor de limbă este formarea şi îmbunătăţirea abilităţilor de comunicare orală şi scrisă, pe care *românii*/ *secondos* din diaspora le vor utiliza în contexte generale şi/sau în contexte specifice de comunicare. Cel de-al doilea obiectiv este formulat de Maria Sava :„ Încerc să-i sensibilizez măcar pe cei care au pretenţia că sunt creatori de texte literare să recurgă la dicţionar atunci când un termen nu le este cunoscut îndeajuns. »(Maria Sava, *Paronimii buclucaşe : stern/stent*, în Atheneum, 2011).

Metodologic, atât în *Atheneum* cât şi în *Observatorul*, autorii propun, în tratarea subiectelor, exerciţii de imersiune lingvistică reală sau indusă pentru situaţiile de comunicare şi scriere, oferă paradigme de conjugare a verbelor, de declinare a pronumelor. „Lecţiile » de gramatică menţin un echilibru între tradiţional şi modern: pe de o parte, prezentarea noţional-funcţională, pe de altă parte, prezentarea structurală a subiectului propus.

Există numeroase atitudini critice faţă de ,,beţia de cuvinte »utilizată în textele ştiinţifice, faţă de greşelile de limbă, de ortografia coruptă etc (Maria Sava, în *Atheneum* ; prof.univ.dr.Gavril Conuţiu, 2010, în *Observatorul*, Toronto). O posibilă explicaţie – validă pentru românii de pretutindeni, chiar şi la începutul mileniului III - o dădea academicianul Alexandru Graur, într-un studiu publicat în Adevărul (1934) şi republicat de Maria Sava în revista *Atheneum* :,,Cum se face oare că elevii din Franţa sau din Anglia pot învăţa ortografia limbii lor, infinit mai complicată decât a noastră, iar elevii din România scriu atât de mizerabil? Nu poate fi decât o singură explicaţie: nu se dă destulă atenţie scrierii. Programele sunt prea vagi în această privinţă, iar profesorii de limba română se socotesc, în general, prea mari savanţi ca să se ocupe de amănunte atât de meschine: ei discută filozofie, formează suflete etc., iar elevii lor scriu: „*v-a veni*", „*mam dus*", „*părinţi mei*" etc. (republicat Maria Sava, 2011, în articolul *Puţină gramatică*, revista *Atheneum*, Canada).

Există un interes major acordat problemelor de gramatică şi în special, celor de ortografie, menţinut cu intermitenţe, din păcate ! În perioada cuprinsă aproximativ, între anii 2002-2007, lecţiile de limbă, Fişele de lucru on-linea au un caracter practic, simulând situaţii reale de scriere şi explicaţii punctuale (propuse de Maria Sava la rubrica *Colţu` lu` Vanghele* în revista *Atheneum* şi de Elena Buică, la rubrica *Limba noastră* în *Observatorul*): confuzii în scrierea verbelor "*a şti*" şi "*a fi* ; //,,*i »sau ,,ii » (şi ,,ii »sau ,,iii » ; Semne de punctuaţie: virgula* (Maria Sava, *Două verbe cu probleme : "*a *şti*" şi "*a fi* » (*Atheneum*, 2011). Fenomenele de limbă se susţin, în majoritatea cazurilor, pe texte banale de tipul: «Am plecat ODATA CU ei.» ; ,,Noi suntem cinci membri » ;,,Pe Aeroport au sosit nişte miniştri ». Nu sunt utilizate texte aparţinând limbii şi literaturii române. Şi o altă obervaţie se impune, în acest punct : GALR 2005 aduce numeroase modificări la nivel academic, oferă exemple erudite, punctuale - pentru fiecare problemă controversată din gramatica limbii române. Cu toate acestea, noua GALR nu este promovată în presa din diaspora canadiană şi americană, decât sub aspect informativ. Să sperăm că în cadrul lectoratelor de limba română de la Universităţile din ţările UE va fi promovată această gramatică de bază, în cercetare şi în activităţile cu studenţii.

I.1. „Monografia » unei rubrici : Limba noastră (Observatorul, Toronto)

În arhiva revistei *Observatorul*, descoperim în linii mari, o mini gramatică a limbii române literare, începând din anul 2002, când sunt publicate 5 studii teoretice de limba română şi dialectologie (Cristian Gaşpar, *Româna de Bucureşti*). In 2003 revista publică 7 studii (limbă, etimologie, dialectologie). Această primă etapă este axată doctrinal, pe politica afirmării noastre prin limba română, ca limbă modernă şi universală, asigurată de originea latină, de substratul traco-dac, de tradiţia indo-europeană. Din 2004, locul cercetărilor teoretice este luat de o abordare practică. Sunt publicate 6 „lecţii" de ortografie, sub semnătura lui Mihai Duţescu şi a Elenei Buică (*Scrierea corectă a pronumelor şi adjectivelor pronominale ;Altfel sau alt fel ;Mărturisire-limba română ;Formele corecte ale adjectivului şi pronumelui de întărire ; Cum e corect ?; Cuminte şi cu minte*). Ediţia din 2005 continuă acest program, adăugând la index alte şapte articole de gramatică aplicată: *Scrierea corectă a unor verbe* (2005), *Odată sau o dată* (2005), *Scrierea unor cuvinte compuse* (2005), *Apostroful şi cratima* (2005), *Pluralul unor substantive şi adjective* (2005), *Scrierea corectă a unor substantive*(2005), *Scrierea corectă a unor verbe de conjugarea a IV-a* (2005). Cercetările au un caracter normativ prin faptul că indică formele corecte sau considerate corecte, abordarea amintind de metoda utilizată în *Appendix*

Probi (*viridis* non *virdis*). Asemenea lucrării latinei populare, studiile au şi caracter corectiv, dat fiind faptul că se indică şi se resping variantele considerate greşite : *pedagog – nu pedagoagă* ; *psiholog – nu psiholoagă* etc

Din 2006, studiile consacrate limbii române (19 titluri) sunt diversificate tematic, mergând de la necesităţi practice (Elena Buică, *Scrierea corectă a unor adverbe compuse*) la urmărirea dinamicii sensurilor etimologice (Camelia Tripon, *Înţelesuri profunde ale cuvintelor*) şi a relaţiei pe care lexicul o are cu substratul de cultură al unui popor. Acestor două coordonate de cercetare, de larg interes, li se adaugă alte două dimensiuni: lingvistica diacronică şi studiile interdisciplinare (Andrei Vartic, *Despre limitele universale ale limbii românilor ;* Camelia Tripon, *Spiritul viu al ţării*; prof. Silvestru Morariu, *Pe teme de psihologie. Limbajul*). Metamorfozele rubricii *Limba noastră* (Observatorul, Toronto) încep odată cu anul 2007, când grila de promovare a limbii externalizează abordarea punctuală a problemelor de limbă. Axiologia pare a fi eludată, unitatea rubricii diminuându-se prin inserţia exegezelor pe teme de literatură, prin creaţiile tinerelor condeie din diaspora etc. Achiziţia studiilor de filozofia limbii (Andrei Pleşu, *Martirajul limbii române* ; Camelia Tripon, *Limba noastră e a noastră*), recenziile (Dumitru Dracia, *Norme ortografice actuale* - cu referire la DOOM 2005), evenimentele culturale (Concertul limbii române) creează un nou tipar de comprehensiune şi promovare a identităţii lingvistice româneşti, ce se menţine în seriile revistei *Observatorul*, între anii 2008 -2010. Cercetând ediţile 2012 - 2013, descoperim la rubrica *Limba noastră*, nu mai puţin de 80 de studii de lingvistică teoretică şi istorică, axate pe valorile universale ale limbii, literaturii şi culturii române. Sunt elemente care accentuează sentimentul de identitate naţională, contracarând acutizarea strategiilor de integrare europeană şi globalizare.

John L.Austin, unul dintre celebrii filozofi ai limbajului, a scris o carte intitulată : *Cum să faci lucruri cu vorbe*. Concluzia micro-monografiei noastre este că pornind de la rădăcinile valoroase ale culturii, autorii de la *Observatorul* (şi numai !)au înţeles că a face din cuvinte ,,lucruri » ale culturii reprezintă o altă manieră de promovare a identităţii limbii române în lume.

Lexicul ocupă un loc special în menţinerea/ promovarea limbii române literare, în diaspora canadiană şi americană. În revista *Atheneum,* vorbitorii beneficiază de studii speciale consacrate relaţiilor sintagmatice şi/sau paradigmatice ale limbii, dintre care: fenomenul atracţiei paronimice, utilizarea improprie a unor termeni - *stern* în loc de *stent*//a *apropria-propriu-a apropia* (Maria Sava, *Atracţia paronimică vs etimologia populară*, 2011// Termeni *apropriaţi, proprii, apropiaţi*, 2011, în Atheneum). Fascinaţia pentru etimologia, istoria, evoluţia sensului unor cuvinte, de la o limbă la alta este menţinută fie prin articole de autor, fie prin studii preluate de pe site-urile unor lingvisti de prestigiu din România şi republicate în revistele din diaspora. Maria Sava urmăreşte contrastiv, semantica gr. ,,phonos »şi,,foni » (Pentru un muzician ,,Phonos » are sensul de ,,sunet », dar pentru un vorbitor de limbă greacă ,,phonos » înseamnă ,,omor », ,,asasinat », spre deosebire de ,,foni » (de la care se formează ,,fonetiki ») utilizat cu înţelesul de ,,sunet », Maria Sava, ,,*Phonos »în Atheneum,* 2011).Cristian Gaşpar în *Cuvinte de ocară* (2003) explică în aceeaşi manieră contrastivă, semantica lexemelor *creştin* şi *cretin* ambele având ca etimon lat. *christianus* (într-un dialect francez din Elveţia, *creştin* şi *creitin*,, îi numeau pe locuitorii unor văi din Alpi unde mulţi locuitori erau afectaţi de cretinism »; mai târziu s-a trecut ,,de la mângâiere la ocară » ; sensul de ,,cretin », în opoziţie cu ,,creştin » s-a impus în toate limbile romanice). Grecescul *idiotes* era utilizat cu sensul de ,,om simplu, cetăţean, particular, privat".(…) În antichitatea târzie, de pildă, era un *idiótes* civilul faţă de

militar, cetăţeanul plătitor de impozite faţă de magistratul care le strângea în folosul statului şi chiar un om neinstruit faţă de un filosof ori de unul cu ştiinţă de carte. (…) Latina l-a împrumutat pe *idiota*, strămoşul neologismelor din limbile romanice, cu înţelesul de „om obişnuit, profan, amator".De aici cuvântul a ,,alunecat la valoarea peiorativă »de *idiot*.)etc.

Studiile referitoare la neologisme sunt realizate din dublă perspectivă–diacronică şi sincronică. Perspectiva sincronică de abordare – cu referire explicită la împrumuturile din limba engleză- a dat curs la numeroase controverse: pe de o parte, necesitatea asimilării unor termeni anglo-saxoni, în domeniul terminologiei şi a limbajelor specializate, pentru desemnarea unor noţiuni, concepte ale ştiinţei, realităţi noi. Termeni ca *mouse, site, e-mail* reprezintă indici de racordare la conceptele limbajului informatics. Pe de altă parte, invazia nejustificată a anglicismelor şi americanismelor în vocabularul fundamental este vehement criticată în comunităţile de intelectuali români din diaspora (Angela –Monica Jucan, *Romgleză ?- Niciodată*, în *Observatorul*, 2010).Argumentele sunt susţinute de matricea latină a limbii, de utilizarea cifrelor romane în ştiinţă, de statistici. În unul dintre studiile publicate în *Observatorul*, Venera E. Dumitrescu realiza următoarea statistică:,,Din statistici oficiale, se stie ca aproape 430 milioane de indivizi, vorbesc limbi romanice. Limbile romanice se situeaza aproape la egalitate cu limbile germanice - 540 milioane de vorbitori. Limbile romanice sunt printre cele mai importante in lume, si anume spaniolă vorbesc 322 milioane, portugheză 170 milioane, franceză 75 milioane, constituind ca fiind limbi internationale cu acelaşi titlu ca şi engleza, 322 milioane; urmeaza apoi limba arabă, 155 mil., chineza 885 mil., care, cu exceptia lb.portugheze, toate sunt utilizate în Naţiunile unite. În plus, alte limbi, precum italiana - 40 mil. şi lb.română 26 mil., fac parte din limbile naţionale importante ».(*Mult e dulce şi frumoasă, limba ce-o vorbim*, Venera E.Dumitrescu, Observatorul, 2003).

I.2. Influenţe lingvistice reciproce - condiţie *sine qua non* a promovării limbii române ca limbă a integrării europene

Frontierele politice şi geografice ale unui popor nu sunt niciodată identice cu frontierele lingvistice. Ne propunem aşadar, să urmărim modul/strategiile prin care limba română ,,îşi trăieşte » identitatea proprie, cultura, spiritul, istoria, specificul romanic, în medii de cultură cu limbi structural diferite (romanice, slave, germanice), după 1990.

Problema influenţei italiene asupra limbii române, lingviştii români şi străini au dezbătut-o îndelung (Ion Heliade –Rădulescu,1840 ; A.Marcu, 1924 ;C. Tagliavini,1926 etc). Fenomenul poate fi astăzi studiat dintr-un punct de vedere diametral opus, susţinut cu argumente solide de Rodica Zafiu, într-un articol din *România literară* : „În plină dezbatere asupra legilor limbii şi ale Parlamentului, ar putea fi utilă o mică schimbare a punctului de vedere- notează autoarea: abandonând temporar preocuparea pentru cuvintele intrate în română, putem încerca să verificăm şi cum a funcţionat mişcarea în sens opus. Mai exact, ce cuvinte româneşti au intrat în calitate de cuvinte străine, în alte limbi şi în dicţionate » (Zafiu R.,2002). Referirea se face la *Dizionario delle parole straniere nella lingua italiana,* apărut în 2001 sub coordonarea lui Tullio De Mauro şi Marco Mancini (Garzanti, 2001). Dicţionarul înregistrează drept împrumuturi, cuvinte româneşti care denumesc elemente ale culturii materiale tradiţionale (*mioritico, zigaia-ţigaie ; zurcana-ţurcană, căciulă*), cuvinte care denumesc aspecte fundamentale ale tradiţiilor culturale româneşti (*doină, horă*), ale istoriei medievale (*domn, domitor, vodă*), unităţi tradiţionale de măsură (*cot, ban*), realităţi geografice (*glod*, înregistrat ca termen geologic, şi

ditroite - "rocă eruptivă"- ,,cuvînt derivat de la toponimul Ditrău »observă Rodica Zafiu.) Unul dintre interesele majore ale înregistrării acestor categorii de cuvinte este enunţat de Tullio Mauro în Prefaţa volumului, care ,,plasează dicţionarul exact în miezul dezbaterilor puriste pe care le cunoaştem destul de bine » (Rodica Zafiu, 2002).Numeroşi cetăţeni italieni manifestă interes faţă de limba română. Sunt persoane cu cetăţenie italiană, care lucrează la Multinaţionalele din România, în întreprinderi private cu capital italian etc care au învăţat limba română şi care promovează la rândul lor, valorile culturii, ale cunoaşterii româneşti, în Peninsulă.

Franţa este un alt mediu lingvistic în care se utilizează limba română. Ca limbă dominantă a culturii europene în prima jumătate a secolului al XIX-lea, limba franceză a avut un rol fundamental la modernizarea limbii române literare, prin inserţia de neologisme, prin terminologia limbajelor de specialitate (medical, filozofic, lingvistic, ştiinţe exacte etc) etc. Problema a fost dezbatută pe larg, de lingvişti şi de istoricii limbii (B.Cazacu, Alexandru Rosetti, 1971 ; I.Gheţie, 1978 ; Haneş, V.Petre, 1972 ; N.A.Ursu, 1962 etc), motiv pentru care ne vom opri asupra politicilor de promovare a identităţii de cultură şi limbă română, în mediul actual francez. Românii care locuiesc în Franţa nu sunt omogeni sub aspect organizaţional, social, lingvistic, intelectual. Adrian Chircu identifica patru mari clase sociale eteogene: a. persoane cu studii superioare (artişti, ingineri, medici) care au calitatea de imigranţi ,,nemaiavând intenţia de-a se întoarce în România".Sunt buni vorbitori şi cunoscători ai limbii franceze. b. persoane cu studii medii care lucrează temporar în Franţa. Nu sunt cunoscători de limba franceză, fiind obligaţi astfel, să vorbească zilnic limba română. c. studenţi, buni vorbitori ai limbii franceze, uşor adaptabili la cerinţele societăţii.d. Romii, inadaptabili, care ,,vorbesc o limbă franceză învăţată din auzite (o franceză aproximativă, coruptă, hibridă, cum de altfel este şi limba română pe care o vorbesc. De fapt, este un amestec de franceză, română şi rromani », remarcă autorul.(Adrian Chircu, *Un mediu extern de întrebuinţare a limbii române*: Franţa).

I.3. Caracterul interactiv al presei româneşti din diaspora

Publicaţiile românilor din Franţa reprezintă o sursă veritabilă de promovare a valorilor, culturii şi limbii române. Paginile revistei *Asymetria* şi Dan Culcer acordă începând din anul 2000, o atenţie specială imaginii României, prin portaluri tematice de cultură, geografie, istorie, societate. Formele inedite şi unice de difuzare şi prezentare a informaţiilor despre spaţiul geografic – din proiectul cultural, în derulare, *Enciclopedia României* - asigură turiştilor străini accesul rapid la destinaţiile turistice din spaţiul românesc. Se constată implicit, o deplasare a interesului spre momentele care au modificat integral istoria României. Variate sunt strategiile media ce focalizează evenimentul istoric, destinaţia geografică: *Logo eveniment* (Enciclopedia României ;Logo Marea Unire.png),*banner eveniment* (80 de ani de Radiodifuziune în România ;90 de ani de la Marea Unire din 1918 ; 150 de ani de la Unirea Principatelor ;20 de ani de la Revoluţia din Decembrie), *galerie foto, comentariu* etc.

Rubrica *Antiakvarium. Antologie de texte ideologice vechi şi noi* semnată de Dan Culcer este novatoare prin concept şi prin noile forme de prezentare şi difuzare media a imaginii României, în contextul gândirii/culturii europene. Avem în vedere, în primul rând, dimensiunea multilingvă (textele originale sunt prezentate în limbile română, franceză, engleză); articolul de autor, în sens tradiţional alternează cu adresa electronică a studiului de referinţă, a evenimentului cultural relevant, cu videoclipul/ emisiunea TV înregistrată (Filme moldovenești. De văzut și ascultat. http://filmemoldovenesti.blogspot.fr/2009/09/formatia-contemporanul-noroc-1980.html Cu prietenie, Dan Culcer;// Meritocraţia la naşul TV- dr. ec. Cojocaru Constantin,

2013). Acest tip de diseminare a informaţiei are un caracter interactiv pentru românii din toate colţurile lumii, permiţând accesul rapid la informaţii de interes general.

Revista *Asymetria* este o publicaţie deschisă spre dialogul intercultural prin accesibilitate, prin diversitatea tematică; stabileşte dialoguri cu reviste ca *La Pensee libre,* o revistă internaţională pluridisciplinară.Vechi etimologii ale unor toponime sunt o temă predilectă de atestare documentară a originilor româneşti ale localităţilor din Transilvania, a vechimii: *Elemente de istorie locala. Toponimice la Chelinta-Maramures*, articol semnat de Mircea Botiş, pr. stavrofor, Radu Botiş; Păr. Ort. Rom. Arduzel.

Caracterul interactiv al publicaţiilor româneşti deschide două perspective, eficeiente în procesul de afirmare identitară: permite accesul cititorilor din România şi din comunităţile minoritare româneşti, la lectura informaţiilor, pe de o parte; creează un cadru propice exprimării opiniilor/ analizei, pe forurile de discuţie şi bloguri, pe de altă parte. Forurile de discuţie din *Români în UK* (Londra) sunt adevărate portaluri socio-umane pe teme privind ,,Familia în UK », ..Români în UK », ,,Student în UK », evenimente mondene, tehnică, sport etc. în jurul cărora se formează comunităţi mari de cititori.Pe lângă accesul rapid la informaţie, în publicaţiile româneşti din Anglia, aceste portaluri susţin în dialogul cu grupul-ţintă, valorile familiei, ale educaţiei, utilizând multimedia în numeroase cazuri (poze, video).

Concluzii

Aşa cum s-a putut vedea pe parcursul prelegerii noastre, conceptul de ,,identitate » este relativ, se manifestă în diferite grade, în funcţie de numeroase variabile (caracterul omogen/ neomogen al comunităţi umane, mediul lingvistic, politica societăţii dominante faţă de comunităţile etnice, variabila umană etc).Lipsa de omogenitate a românilor din Franţa, numărul mic, eterogenitatea socio-culturală, capacitatea rapidă de integrare (datorată printre altele, şi limbii franceze pe care o cunosc din România)a dus, în ultima perioadă, la o puternică adaptare la modelul francez, chiar dacă nu putem generaliza fenomenul.(,,Am întâlnit fel de fel de situaţii- nota Adrian Chircu : români care-şi negau originile, dar şi români care mărturiseau ori de câte ori credeau că e necesar să spună că sunt români sau că au origini româneşti. »).Active în promovarea limbii române rămân astăzi, Universităţile din ţările europene în cadrul cărora se studiază limba română, lectoratele, publicaţiile de impact în limba română, politica promovată de Institutuţiile Statului.

Comunităţile românesti de pe continentul american sunt mult mai active în menţinerea pulsului românităţii.La nivelul microsistemic - al familiilor de români din diaspora- datorită concepţiei, situaţiei materiale a părinţilor, datorită politicii pe care statele dominante o promovează (facilităţi de şcolarizare a etnicilor, cursuri gratuite etc), numeroşi tineri de origine română se înstrăinează treptat de rădăcinile culturale şi lingvistice proprii. Sunt aspecte ce alimentează numeroase studii apărute în revistele româneşti de pe continentul american.

Prima concluzie care se desprinde este că limba română are o capacitate imensă de a asimila noutatea, chiar dacă este scoasă din contextul istorico-geografic. Caracterul universal este dat de limitele de fiinţare ale românilor, trasate universal în basmele populare (,,A fost odată ca niciodată), de limitele biologice ale fiinţării, date de refrenul poeziei populare (,,Frunză verde.. »). Este o universalitate dată de substratul indo-european şi pelasgic, în măsură să asigure regenererarea, menţinerea propriei identităţi. (Andrei Vartic : 2006)

Cea de-a doua concluzie şi ultima pe care o regăsim reflectată în paginile revistelor româneşti este concurenţa dintre limbile Europei actuale. Ori, în acest punct, nu putem decât să acceptăm o realitate ce defineşte esenţa umană: SUNTEM CEEA CE GÂNDIM - suntem români atâta timp cât gândim şi simţim româneşte. Puterea de a ne păstra propria identitate de limbă, culturală, religie, spiritualitate - în multiplicitatea europeană - stă în fiecare dintre noi.

BIBLIOGRAFIA

CAZACU, B.: B. Cazacu, Alexandru Rosetti, *Istoria limbii române literare*, Minerva,
Bucureşti, 1971.

CHIRCU, A.: Adrian Chircu, *Un mediu extern de întrebuinţare a limbii române*: Franţa
https://www.google.ro/?gws_rd=ssl#q=Adrian+Chircu%2C+Un+mediu+extern+de+%C3%AEntrebuin%C5%A3are+a+limbii+rom%C3%A2ne%3A+Fran%C5%A3a&start=0

ELIADE, P. : Eliade, Pompiliu, *Influenţa franceză asupra spiritului public în România.Originile.* Colocviul ,,Ideea europeană"Bucureşti, Fundaţia Concept&Editura Humanitas, Bucureşti, 2000.

GHEŢIE, I:I.Gheţie, *Istoria limbii române literare*, Editura Ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti,1978.

HANEŞ, V: Haneş, V.Petre, *Dezvoltarea limbii literare române în prima jumătate a secolului al XIX-lea*, Bucureşti, 1972.

HELIADE: Ion Heliade –Rădulescu, *Paralelism între limba română şi italiană*, partea I, Bucureşti, 1840.

MARCU, A.: Marcu, A., *Romanticii italieni şi români*, Bucureşti, 1924.

TAGLIAVINI, C.:Tagliavini,Carlos, *Un framento di storia della lingua rumena nel secolo XIX. L`italianismo di Ion Heliade Rădulescu*, Europa Orientale,1926.

URSU, N.,A: N.A.Ursu, *Formarea terminologiei ştiinţifice româneşti*, Editura Ştiinţifică şi Pedagogică, Bucureşti,1962.

VARTIC: Andrei Vartic, *Despre limitele universale ale limbii românilor*, în *Observatorul*, Toronto, 2006.

ZAFIU, R.: Rodica Zafiu, *Cuvinte româneşti-cuvinte străine*, în *România literară*, nr. 44, 2002.

SURSE

CHEŢAN, O.: Cheţan, Octavian, Sommer, Radu (coord.), *Dicţionar de filozofie*, Editura Politică, Bucureşti, 1978.

DE MAURO, T.: Tullio De Mauro şi Marco Mancini (coord.), *Dizionario delle parole straniere nella lingua italiana*, Garzanti, 2001.

MARCU, G.: George Marcu (coord.), *Enciclopedia personalitãtilor din România,* cuvânt înainte acad. Marius Sala, Editura Meronia, Bucureşti, 2012.

Genium- Presa din Diaspora- Genium .ro

NEW TENDENCIES IN THE EVOLUTION OF THE ROMANIAN MEDICAL LANGUAGE

Eugenia Mincu, Assoc. Prof., PhD, The Moldavian Science Academy

Abstract: The Romanian medical language includes the lexicon from the common language, the common scientific lexicon, the terminological lexicon. Latin language remains to be a communication language in medicine. The cultivation of the medical language has as basis actual processes of globalization and internationalization of the (medical) terminology. The creation of the international general lexicon is an extralinguistic phenomenon, which has as an objective the planning and the compilation of the specialized medical language. The medical terms composed of Greek – Latin scholar elements are denominating medical knowledge, are included in medical specialization and have a specific linguistic behavior, subscribing in the neomorphemic system, susceptible in "unlimited" guarantying the terminological continuity and also the modernizing of the medical language. The actual tendencies in the cultivation of the medical language are dictated by: the preference for the analyzable terms; the predomination of the terminological lexical units in the totality of the lexical loans; the linguistic economy obtained through the conjunction of the terminological elements.

Keywords: medical language, terminology, Geek – Latin doublets.

Introducere. Limba în tridimensionalitatea ei (cuvânt → obiect, cuvânt → cuvânt, cuvânt → *ego hic nunc*) este o reflectare intelectuală a spiritului vremii, a realităţii existente. Limbajul medical exteriorizează cunoştinţe de medicină şi foloseşte unităţi lexicale specializate care transmit cunoştinţe medicale.

Unităţile „savante" autonome şi neautonome – nucleul lexicului terminologic medical

În *Marele Dicţionar de Neologisme* al lui Florin Marcu sunt explicate 1401 „cultisme" şi 585 de variante ale acestora.

E demonstrată deja existenţa unui lexicon general internaţional constituit din: a) unităţi lexicale autonome şi neautonome. Considerăm „cultismele" nucleul acestui lexicon şi garantul perpetuării limbajelor specializate; b) reguli fonologice, morfologice, lexicale etc. utilizabile în funcţie de solicitările informaţiei. Lexiconul are drept obiectiv standardizarea, normarea şi planificarea limbilor. Infiltrate în lexiconul general, **unităţile neautonome lexicale de origine greco-latină deţin statut de afixoide** (elemente de compunere provenite din unităţi autosemantice cu o poziţie intermediară între cuvânt şi afix; statut ce permite beneficierea de caracteristici nominative şi structurale).

Dubletele greco-latine în medicină

Dubletele greco-latine (unităţi lingvistice de origine greacă şi latină cu acelaşi sens) se stabilesc în perioada bilingvismului greco-latin, începând cu sec. I *ante Chr*. (Bârlea 118). În

literatura de specialitate se atestă noţiunile de *echivalente corelative*, *dublete sinonimice*, *sinonime absolute* (Melnic 38). Fiecare dintre componente are o evoluţie individuală în limbajul medical, o istorie aparte şi solicită investigaţii (aspecte diacronic, sincronic) personalizate: **componenta latină** → limbă comună, limbaj specializat, terminologie; **componenta greacă** → limbaj specializat, terminologie.

Dubletul < lat. *vita, ae, f* şi < gr. *bios* „viaţă"

Componenta latină *vita,* ae, *f* se include în vocabularul fundamental al limbii române cu statut de lexem autonom: *viaţă.* În *Viaţa lumii*, Miron Costin oferă o definiţie prin prisma existenţialismului românesc. Viaţa (microuniversul) este o pregătire de cunoaştere a Adevărului Absolut (macrouniversul): „A lumii cântu cu jale cumplită viiaţa…". Viaţa, comparată cu „floarea", „apa", „norul", „stelele", „cerul" etc. este un indicator al comuniunii omului cu natura, sub amprenta misterioasă a Vremii: „Suptu vreme stăm, cu vreme ne mutăm viiaţa//Vieţuim şi viiaţa iaste neştiută…".

Aşadar, obiectul de studiu al medicinii este „cunoaşterea" vieţii omului, iar obiectivul disciplinelor şi al subdisciplinelor medicale este subordonat, în linii generale, sporirii nivelului de calitate a vieţii, fapt elucidat în *Protocoalele medicale,* elaborate în Republica Moldova în cadrul *Programului Preliminar de Ţară al „Fondului Provocările Mileniului" pentru Buna Guvernare*, finanţat de *Millennium Challenges Corporation*/USAID (2009-2011).

În limbajul medical sunt prezente lexemele autonome: *vital* (1590); *vitalitate* (1872); *vitalism; vitaliza* (1670) etc. din latinescul *vitalis, e,* împrumuturi din limbile franceză, germană (Dauzat 754). În forma sa iniţială (*vita, ae, f*), pătrunde în medicină în componenţa lexemului *vitamină* (*vita, ae, f + aminum, i, n* „amină a vieţii"), termenul fiind introdus în anul 1912 de către biochimistul polonez Casimir Funk, care a reuşit sa identifice vitamina B_1. Denumirea s-a extins şi asupra altor vitamine în pofida faptului că nu erau amine; ne referim la o estompare a sensului de bază şi la o extindere semantică a acestuia. În 1920, în nomenclatură chimică sunt introduşi termenii *vitamina A, vitamina B, Vitamina C* etc. Termenul *vitamină* penetrează domeniul medicinii şi devine el însuşi parte componentă a două plurilexeme – *vitaminoterapie, vitaminologie (*bazele vitaminologiei au fost puse deja în 1880 de către N. Lunin în lucrarea sa *Despre însemnătatea sărurilor anorganice…)* – în conjuncţie cu elementele greco-latine (autonome şi neautonome): *-terapie* (1846) < gr. *therapia* < *therapeuein* „a avea grijă, a vindeca" şi *-logie* < gr. *logos* „cuvânt". Se atestă o slabă tendinţă de afixoidare (statut de element formativ), dar cu o puternică polarizare semantică.

Lexemul *vitamină* este disponibil a se combina cu: sufixe – < gr. *osis* „condiţie", „stare", „afecţiune neinflamatoare" – *vtaminoză* „boală provocată de excesul de vitamine"; prefixe – < gr. *hypo* „dedesubt", „sub, deficit" – *hipovitaminoză* „deficienţă de vitamine în organism"; < gr. *hyper* „peste", „de asupra", „în exces" – *hipervitaminoză* „exces de vitamine în organism".

Cuvântul *vitamină* trece din nivelul înalt de specializare în cel redus; este frecvent utilizat în limbajul comun, dat fiind interesul sporit al omului faţă de starea de sănătate a organismului. Mai mult, se înregistrează situaţii de pleonasm (*slogan*-urile de tipul *Vitamina C – vitamina vieţii*) semnificaţia termenului nemaifiind sesizabilă.

Spre deosebire de termenul *vitamină*, în care componenta latină a dubletului deţine poziţie primară, în lexemul *longevitate,* aceasta are o poziţie secundară: < lat. *longus, a, um* + < lat. *vita, ae, f.* De multe ori se percepe doar prima parte a plurilexemului şi prezenţa pleonasmului este inevitabilă: *Longevitatea vieţii sau cum să fim în formă la 120 de ani*.

Formule latine consacrate prezente în medicină. „Omul trăieşte, ia atitudine, crede într-o multiplicitate de valori, le ierarhizează şi dă astfel sens existenţei sale”. (Jean Peaget 15)

Hippokrate, părintele medicinii, defineşte viaţa în raport cu medicina prin *Ars longa, vita brevis* /*Arta rezistă în timp, viaţa este scurtă*, cuvântul *ars* desemnând *ars medica* /*arta de a medica*.

Expresia este actualizată în contextul disponibilităţii pe care ar trebui sa o avem în a experimenta lucruri noi, atunci când se iveşte o oportunitate. *Curriculum vitae* este o formulă latină, devenită indispensabilă activităţilor umane, CV-ul reprezentând un rezumat faptic al vieţii în funcţie de „drumul” pe care-l parcurge fiecare om.

În limbajul medical, este prezentă o altă formulă latină, utilizată cu predilecţie în limba de origine: *intra vitam* / *în timpul vieţii*; în practica medicală aceasta indică timpul de stabilire a unui diagnostic: *diagnosis intra vitam* în opoziţie cu *diagnosis post mortem*.

Componenta greacă *bios* evoluează în elementul de compunere *bio- /-biotic;-bioză*, frecvent utilizat în limbajul specializat şi care formează „terminosistemul” mai multor domenii de activitate, inclusiv al celui medical, incluzându-se în masa vocabularului. Pentru prima dată este atestat în structura cuvântului *biografie* „viaţa”, 1721 Trevoux (< gr. *bios* „viaţă” + < gr. *graphein* „a scrie”), apoi în *biologie*, 1802 (< gr. *bios* „viaţă” + < gr. *logos* „cuvânt” (Dauzat 89); *symbiose,* 1888 *(*adapt. din germ. 1879 de Bary); *biometrie,* 1833 (< gr. *bios* „viaţă” + < gr. *metron* „măsură”), iniţial indica „măsurarea şi delimitarea perioadelor de viaţă”, ulterior, în 1867, P. Larousse se referea la o ştiinţă nouă, inventată de către dr. Collongues – „ştiinţă care studiază lungimile de vibraţie vitală” (Cottez 52).

Elementul savant *bios* „viaţă” are o utilizare transdisciplinară: biologie – *anabioză* (termen introdus de către *A. Levengrec* în 1701) „reducere a activităţii vitale la unele organisme din pricina condiţiilor neprielnice de viaţă”; medicină – *biopsie* (creat de către E. Besnier în 1879) (Brătescu 149) „prelevarea prin procedee chirurgicale a unui fragment dintr-un ţesut viu pentru a fi studiat la microscop”; fizică – *bioenergetică* „ramură a biofizicii care studiază sursele energetice şi transformările de energie la nivelul materiei vii”; geografie – *biosferă* „totalitatea fiinţelor care trăiesc pe pământ, în apă şi în partea inferioară a atmosferei”.

În componenţa termenului „cultismul” este atestat în:

a) prepoziţie (prefixoid): ***bio****logie* „ştiinţa organismelor vii, animale şi vegetale”; b) postpoziţie (sufixoid): *anti****biotic*** „substanţă organică solubilă, produsă de unele microorganisme animale şi vegetale, care are capacitatea de a distruge anumiţi microbi sau de a le opri dezvoltarea, fapt pentru care se utilizează în tratamentul bolilor infecţioase”. În 1871 J. Lister întrevede posibilitatea utilizării terapeutice a concurenţei vitale, ulterior V. A. Manassein utilizează empiric mucegaiul verde în tratamentul unor boli de piele. Termenul *antibiotic* este introdus de către microbiologul american Selman Abraham Waksman în 1942 (Avramescu 76); *astenobioză* „fază de activitate redusă”.

Disponibilităţile de combinare a elementului savant în biomedicină sunt variate:

a) **Prefixe.** Recent inventarul de prefixe (*sim-, anti-, para-* etc.) a achiziţionat alte două segmente lexicale. De remarcat tendinţa elementului *-biotic* de a se combina cu prefixele *pre-* şi *pro-*: *Prebiotice şi probiotice – în ce constă diferenţa*? Este titlul unui articol accesat pe Internet. Explicaţia urmează: *prebiotic* se numeşte „procesul de stimulare a creşterii microflorei naturale a intestinului”; iar *probiotic* este „procesul de populare a intestinului cu microfloră din exterior”. Prefixarea este un indice al unei puternice polarizări semantice a

elementului terminologic, atestat şi ca lexem aparte: în denumiri de preparate medicamentoase – *Biotics Ozone, Biotics Bab*y.

Adjectivul *abiotic* s-a format de la substantivul *abioză* „stare lipsită de viaţă” (1958); adjectivul *biotic* este atestat abia în *Dicţionarul de Neologisme* (1986), fiind angajat într-o relaţie de antonimie: *mediu abiotic* („lipsit de viaţă”) ≠ *mediu biotic* („vital”). Ulterior, prin conversiune, devine substantiv. În *Marele Dicţionar de Neologisme* (2000) este prezent cuvântul *biotică* „ramură a biologiei, studiul diferitelor aspecte calitative ale medicamente organismelor”.

Asistăm, de asemenea, la o lexicalizare a lui *bio-*: *Aociaţia Bio România, Produse Bio, Medicamente Bio* etc., în care acesta are sens de „natural”, „ecologic”.

b) **Sufixe**. *Biotină* – termenul este introdus în 1936 de către biochimistul german Fritz Kogl *et al*., care izolează din gălbenuşul de ou vitamina H (biotina) (Avramescu 90).
c) **Abrevieri.** Actualmente acronimia este un procedeu de formare a cuvintelor frecvent solicitat – *BioMed e*ste denumirea unei instituţii care promovează produse naturiste.
d) **Cuvinte latine.** *BioMedica* este o altă denumire a unui centru medical din Târgovişte, care s-a format prin asocierea < gr. *bios* „viaţă”+ < lat. *medicus, a, um* „medical”.
e) **Alte elemente terminologice.** *Biosmoză* < gr. *bios* „viaţă”+ < gr. *osmos* „împingere” „proces care are loc la nivel de membrana celulei”; termenul este utilizat în medicină, fiind neatestat în dicţionare.
f) **Lexeme autonome.** Sinonimele *bioprobă* (< gr. *bios* „viaţă”+ *probă*) şi *biotest* (< gr. *bios* „viaţă”+ *test*) denumesc procesul de testare a unei substanţe (preparat medicamentos, hormon etc.), pentru a determina acţiunea acesteia la nivel de celulă, ţesut, organism; desemnează o procedură de evaluare a unei substanţe prin măsurarea efectului său în celulele vii sau în organism. Termenii sunt frecvent utilizaţi în laboratoarele paraclinice; cu toate acestea în *DEX on line*, primul termen lipseşte, iar al doilea este prezent fără însă a fi explicat.
g) **Combinarea de componente ale dubletului**. Se atestă combinarea componentei latine cu cea grecească a dubletului – denumirea medicamentului ***Vitabiotics***, suplement nutritiv recomandat în rahitism, osteopatii etc.

Componentele dubletului formează termeni care se includ într-o relaţie de sinonimie: *longevitate* (< lat. *longus, a, um* + < lat. *vita, ae, f* „viaţă lungă”) şi *macrobiotică* (< gr. *makros* + < gr. *bios* „viaţă mare”). În *Culegerea de texte medicale* (61) atestăm „Longevitatea umană este stabilită în mod convenţional cu o limită inferioară de 85 de ani. Persoanele care depăşesc această vârstă sunt considerate *longevive* sau *macrobiote*”. În *DEX on line* termenul *macrobie* este prezent în rubrica sinonime pentru *longevitate* „viaţă lungă”, în timp ce *macrobiotica* este „ştiinţa şi arta prelungirii vieţii,…o preocupare veche conştientă a oamenilor” (*ibidem*).

O unitate „se realizează” sau „se manifestă” în variantele sale, primind determinări contextuale şi situaţionale (Coşeriu 166). Capacitatea unei unităţi lingvistice (aici, a „cultismelor” care formează „terminosistemul”) de a se acomoda diverselor necesităţi de denominaţie, în funcţie de variabilitatea inter-/intradisciplinară, este o capacitate de tip pragmatic.

Elementul terminologic (afixoidul) *bio- /-biotic;-bioză* este unul dintre cele mai reprezentative, formând aproximativ 242 de termeni utilizabili în diverse domenii de activitate (în biomedicină sunt atestaţi peste 140 de termeni) (Marcu 125-127). Valenţele elementului se explică prin faptul că în diferite conjuncţii formative acoperă cerinţele informaţionale solicitate

de un domeniu sau altul. Această variabilitate determină modificări conceptuale prin restricţii / expansiuni semantice etc.

Tendinţa onomasiologică (concept → nume) de a denumi noutăţile tehnico-ştiinţifice în baza unităţilor lexicale deja existente în limbă (în plan pragmatic „formaţiunile savante" ţin de domeniul generalului prezentând invariante cu sens unitar şi concepte bine stabilite) produce integrări conceptuale noi. Solicitate în plan sintagmatic, în situaţia de a acoperi golul denominativ, acestea se realizează în variantele sale.

Astfel, sensul primar al elementului *bios* „viaţă" se menţine doar în 25 de termeni utilizabili în biologie, geografie, medicină; iar variaţiile semantice se înregistrează în restul 217 termeni: „se referă la procese vitale", „de natură biologică", „organe vitale" (biomedicină) – 128 de termeni; „mod de viaţă" (filosofie, psihologie) – 6 termeni; „organisme vii" (biologie, biochimie, geologie, astronautică, agronomie etc.) – 30 de termeni; „om, activitate umană" (cinematografie, uz general, transport, publicistică etc.) – 4 termeni; „substituent de organ vital" (medicină, biofizică etc.) – 2 termeni; „sănătate" (medicină) – 1 termen etc.

Olonimia este atestată în procesul de analiză a semnificaţiilor, pe care le comportă elementul *bio- /-biotic;-bioză* în funcţia sa denominativă: „viaţă" – sens primar (*întreg*) – „se referă la procese vitale", „de natură biologică", „organe vitale", „mod de viaţă", „organisme vii", „om, activitate umană", „substituent de organ vital" – sensuri înnobilate (*parte* care, în mod firesc, presupune „viaţa").

Variaţiile semantice sunt posibile fiind prezente restricţiile („organe vitale") sau/şi expansiunile de sens: „viaţă" → „mod de viaţă "→ „organism" → „om" → „sănătate" → „activitate"; „viaţă" → „proces vital "→ „organism" → „organ"→ „substituent de organ"; „viaţă" → „organism" → „biologie" → „de natură biologică".

Relaţia inversă „activitate" → „om"→ „organism" → „mod de viaţă" → „viaţă" se va include în relaţia de meronimie.

Trunchierile sunt omniprezente. Astfel, *bio-* din *biologie* formează derivate în care elementul nu mai deţine sens de „viaţă", dar de „biologie", „ceea ce se referă la biologie", adică păstrează sensul integru al cuvântului trunchiat: ex., *bionică*. În localitatea Dyton are loc primul congres de bionică, „o nouă ştiinţă care are drept scop aplicarea principiilor din biologie" (Avramescu 97).

Un alt exemplu este termenul *biocorie* „parte a biocenozei cu o durată de existenţă redusă, care apare ca urmare a unor condiţii favorabile", în care segmentul *bio-* concentrează semnificaţia cuvântului *biocenoză* (introdus de către T. A. Edison în 1877) (*ibidem* 72) „totalitate a organismelor vii, care populează un anumit mediu, formând cu el un tot unitar ".

Limita semantică a cuvântului alcătuit prin juxtapunerea elementelor savante (afixoide) depinde direct de numărul acestora:

1. *Biometrie* (< gr. *bios* „viaţă" + < gr. *metron* „măsură") „metodă de cercetare a organismelor şi organelor vii prin măsurători".
2. *Biosteriometrie (*< gr. *bios* „viaţă" + < gr. *stereos* „dur, ferm" + < gr. *metron* „măsură"*)* metodă de diagnostic prin care, cu ajutorul unui computer, se obţin din fotografiile bidimensionale ale corpului diagrame conţinând liniile de contur ale acestuia".

Astfel, fiecare segment lexical oferă noi nuanţări semantice, iar cuvântul format prin conjuncţie afixoidală este expresia a două tendinţe: a) subtilizarea, concretizarea anumitor entităţi ale realilor; şi b) economia verbală care dictează forma concisă a termenului.

Concluzii. Peste o sută de dublete greco-latine formează terminologia medicală. În prezenta comunicare a fost supus unei analize complexe dubletul < lat. *vita, ae, f* şi < gr. *bios* „viaţă". Acesta este prezent în limbajul medical într-o relaţie de sinonimie absolută, dar cu o utilizare distinctă (niveluri redus / mediu/ sporit de specializare). Componentele greceşti evoluează în elemente terminologice (afixoide) şi formează termenii de circulaţie internaţională.

Referinţe bibliografice

Avramescu, Aurel. *Dicţionar Cronologic al Ştiinţei şi Tehnicii Universale*. Bucureşti: Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedie, 1979.

Bârlea, Gheorghe. *Introducere în studiul latinei creştine*. Bucureşti: Editura Grai şi Suflet – cultura naţională, 2000.

Cottez, Henri. *Dictionnaire de structures savant: Eléments et modèle de formation, 2-e ed. revue et complétée*. Paris: Robert, 1980.

Dauzat, Albert. *Dictionnaire étymologique de la langue française.* Paris: Librairie Larousse, 1938.

Dicţionar Cronologic de Medicină şi Farmacie./Sub îngrijirea lui G. Brătescu. Bucureşti: Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedie, 1975.

Marcu, Florin, Maneca, Constantin. *Dicţionar de Neologisme*. Bucureşti: Ed. Acad. Române, 1986.

Marcu, Florin. *Marele Dicţionar de Neologisme*. Bucureşti: Editura Saeculum I.O., 2000.

Melnic, Vasile. *Aspecte umaniste ale limbii latine*, Chişinău, 2000.

---. *Terminologia clinică în limba latină*. Chişinău: Casa Limbii Române, 2002.

UMF IAŞI, *Culegere de texte. Medicină Generală, Stomatologie, Farmacie, anul I-II*. Iaşi, 1990.

Piaget Jean 15 Mitologia www.docstoc.com › Education› High School

http:// w-+ww.poezie.ro/index.php/poetry/31738/**VIATA_LUMI**

ANTONYMIC TERMS IN BIBLICAL DISCOURSE

Raluca Felicia Toma, Assoc. Prof., PhD, "Valahia" University of Târgoviște

Abstract: The present paper is an analysis of the biblical discourse, organized according to the semantic criterion of antonymy, to the relation of contrariety, contradiction and complementarities between the key terms.

Keywords: Discourse, biblical proverb, semantics, logic and antonymy.

În mecanismele de funcţionare a variantelor proverbelor biblice se remarcă implicaţii sintactice la nivelul propoziţiilor şi frazelor, chiar dacă, în principiu, procedeul se bazează pe substituiri sau schimbări de topică a unor simple cuvinte sau expresii. Autorii acestor variante includ în categoria variantelor cu caracter *antinomic* (deci, semantic) aşa-numitele „treceri de la un tipar expresiv la altul". Întâmplător, în exemplul prin care se ilustrează procedeul respectiv există o pereche de antonime, în jurul cărora se organizează enunţul:

Alergi mult, mănânci puţin

vs.

Cine aleargă mult, mănâncă puţin.

Dar procedeul nu constă în „transfer de expresii" decât în mică măsură şi cu atât mai puţin ar putea fi vorba despre schimbări semantice. Este vorba aici, în mod evident, despre schimbarea tipului de conexiune la nivelul unei fraze „clasice" (P+S). În prima variantă, cei doi membri ai frazei se organizează prin parataxă, iar în cea de a doua – printr-un conector, *cine*, care îndeplineşte şi rolul de subiect în subordonata subiectivă de tip B. Deosebirea de articulare a membrilor frazei produce şi schimbări de statut sintactic, mai precis, de interpretare a încadrării într-un anumit tip de subordonată sau coordonată. Fraza formată prin coordonare poate fi interpretată ca o succesiune de două propoziţii principale aflate în raport de coordonare (adversativă, copulativă), dar şi ca o subordonată condiţională de tip popular, urmată de regenta ei (vezi tipul *Dai, (nu)ai*), în timp ce varianta a doua este în mod clar o structură de tip Sb+P. În ambele cazuri, mesajul este acelaşi; prin urmare, prezenţa/absenţa conectorului nu implică diferenţe de conţinut (mentalitate etc.), decât la nivelul nuanţelor (condiţională etc.).

Ne vom opri asupra structurilor organizate după criteriul semantic al antonimiei, respectiv, după relaţia logică de contrarietate, contradicţie şi complementaritate dintre termenii-cheie. Autorii tratatului de folclor pe care i-am urmat în stabilirea acestei clasificări, M. Pop şi P. Ruxăndoiu, consideră că, în acest din urmă caz, ar fi vorba despre încă o defalcare a variantelor: „unele… au caracter antonimic… Altele sunt antagonice" (*Op. cit.*, p. 245). De fapt, antonimia reprezintă condiţia organizării semantice a termenilor-cheie dintr-un context antagonic, fiind vorba despre o singură formă de organizare a discursului, nu despre două variante diferite. Antonimia stă la baza unui şir întreg de figuri stilistice şi de organizare a structurilor largi sintactico-stilistice, de la simplul asindeton (*zi şi noapte*) până la perioadele retorice din proza

savantă sau, şi mai departe, până la compoziţiile ample, bazate pe opoziţia a două lumi (ca *Om bogat, om sărac*; *Război şi pace* etc.)[1]

De altfel, exemplele date de către autorii citaţi aici nu ilustrează propriu-zis opoziţiile antonimice. Într-un proverb precum *Câinele care latră nu muşcă*, nu este vorba despre relaţii antonimice, ci despre substituiri de topică, cu consecinţe în schimbarea poziţiei negaţiei, respectiv a valorii I a focusului verbal, schimbare care nu implică mari deturnări de perspective, interpretabile la nivelul mentalităţilor, naturii limbii ş.a.m.d. În schimb, exemplul dat pentru variantele antagonice conţine antonime, căci nu este posibilă organizarea unui enunţ antagonic fără existenţa unei perechi de termeni opuşi după mecanismele contrarietăţii sau contradicţiei analizate prin logica formală[2]. Exemplul proverbial utilizat drept argument în lucrarea citată sună astfel:

Mai bine un car de minte decât un dram de noroc

vs.

Mai bine un dram de minte decât un car de noroc.

Trecem peste faptul că avem de-a face tot cu o inversare de topică, şi nu de termeni, căci substantivul nu se schimbă prin înlocuirea unui cuvânt cu altul, ci prin schimbarea poziţiei în enunţ. Este adevărat că, prin această schimbare de topică se produce inversarea funcţiilor sintactice ale celor patru termeni esenţiali ai enunţului (*drum/car, minte/noroc*), cu consecinţe importante în schimbarea de perspectivă *logică*, de mentalitate, în ultimă instanţă. Autorii vorbesc, în termeni oarecum pragmatici, despre „intenţia" locutorului şi despre „adaptarea la context" (posibilă, dar nu reală, căci exemplul este scos din context). Se omite, însă, faptul că, indiferent de poziţia cuvintelor în frază, judecata de valoare se bazează pe o dublă opoziţie: a) una de gradul I, gajul reuşitei în viaţă – *minte* vs. *noroc*. Aici este vorba, într-adevăr, despre mentalităţi diferite, dar cei doi termeni nu constituie elemente ale aceleiaşi supraordonate logice, ca în geneze, prin ei înşişi o opoziţie logică şi psihologică suficient de bine marcată.

Este nevoie de o determinare atributivă, care să impună ceea ce am putea numi b) o opoziţie de gradul doi. Realizate printr-o pereche subordonată logic şi sintactic, căci reprezintă doar atribute, adică o parte de propoziţie „secundară", după gramaticile descriptive clasice, aceasta este cea care întreţine, de fapt, tensiunea întregului enunţ. Din punctul de vedere al modelelor de structurare semantică, avem de-a face aici cu două antonime aproximative (contextuale), căci *dram* şi *car* nu semnifică baze simetrice ale unei opoziţii pe scară logică de la Ø la – şi + decât prin valoarea lor metaforică *dram=puţin*, *cer=mult*. Aşadar, proverbele bazate pe relaţii antagonice nu pot fi „variante" ale celor bazate pe substituiri antonimice, ci concretizări ale acestora la nivel sintagmic.

Insistam asupra celor două tipuri de organizare semantică a proverbelor, *sinonimia* şi *antonimia*, căci ele au fost remarcate de către toţi marii cercetători ai proverbelor şi analizate ca atare.

Chiar şi în analiza pildelor biblice, experţii definesc conţinutul *Cărţii Proverbelor* pornind de la acest criteriu formal:

[1] P. Gh. Bârlea, *Valoarea stilistică a antonimelor…*, în: 1999, p. 211-243.

[2] La baza tuturor analizelor privind noţiunile incomparabile din logică stau studiile lui Platon (ideea opoziţiei simetrice univoce din *Protagoras*, 332 – *frumos/urât*, *bine/rău*) şi, mai ales, ale lui Aristotel, cu celebra imagine a careului logic, cf. *Topica*, 9, 1-40 şi *Organon (Categoriile)*, 10.

„*Clasicul **măşăl** foloseşte din plin paralelismul, uneori sinonimia, şi sintetic, dar cel mai adesea antitetic, într-un distih bine marcat, formulând o sentinţă, o maximă, un adagiu sau un dicton*” [3].

Şi din docta *Introducere* a lui d'Hamonville la volumul *Les Proverbes* se vorbeşte frecvent despre „structura binară” a proverbelor, cu dezvoltările sinonimice sau antonimice care generează specii diferite de texte paremiologice[4].

Oricare cercetător remarcă această structură, căci ea guvernează, ca un corolar al universaliilor lingvistice, organizarea enunţurilor concentrate care transmit mesaje cu grad maxim de generalitate[5]. Demersul ne ajută să constatăm cât este de diversificată gama acestor subtipuri de organizări locigo-sintactice, ele ţinând nu numai de desfăşurarea analitică a enunţurilor paremiologice, ci şi de cele sintetice, considerate specifice relaţiei sinonimice.

References

Biblia sau Sfânta Scriptură, (BA), 2001, Ediţia jubiliară a Sfântului Sinod. Tipărită cu binecuvântarea şi prefaţa Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul B.O.R. Versiunea diortosită după *Septuaginta*, redactată şi adnotată de Bartolomeu Valeriu Anania, Arhiepiscopul Clujului, sprijinit de numeroase alte osteneli, Bucureşti: Editura Institutului Biblic şi de Misiune al B.O.R.

BÂRLEA, Petre Gheorghe, 1999, *Contraria Latina – Contraria Romanica. Sistemul antonimelor în limba latină şi reflexele sale în limbile romanice*, Bucureşti: All.

POP, Mihai; RUXĂNDOIU, Pavel, 1988, *Folclor literar românesc*, Bucureşti: Editura Didactică şi Pedagogică.

[3] DEB, s.v. *Proverbe, Cartea*.
[4] M. D'Hamonville, *loc. cit.*, p. 27-38 *et aliis locis.*
[5] Cf. C. K. Ogden, 1934, *Opposition. A linguistic and psychological analysis*, London: Paul Kegan; W. Webster (red.), 1955, *A Dictionary of Discriminated Synonims with Antonyms and Analogus and Contrasted Words*, Springfield; Edward Sapir, 1951, *Grading. A Study in Semantics*, în: *Selected Writings*, Berkelay – Los Angeles: University of California Press.

PAUL RICOEUR AND TEXTUAL HERMENEUTICS: CONTEXT, DISTANCE, WORLD OF THE TEXT

George Bondor, Assoc. Prof., PhD, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: The present paper (Paul Ricoeur and the Hermeneutics of Text: Context, Distance, and the „World of the Text") is an analysis of Ricoeur's conception of the text, in order to highlight the idea that text mediates our relationship with the world, with other people and with ourselves. After Ricoeur, the text unfolds before us a world ("the world of the text") inviting us to live in, a world that turns and form reader's self. I have my attention on the influences suffered by Ricoeur from the theories of Wayne C. Booth (about the implied author and the implied reader), Wolfgang Iser (about gaps), Roman Ingarden (places of indeterminacy), while trying to show how the theory of French philosopher articulates at the intersection between a semiotic (and in the same time methodological) theory of the text and the hermeneutic ontology, drawn from phenomenological assumptions (Husserl, Heidegger, Gadamer). Finally, I highlight the way in which Ricoeur find in biblical hermeneutics not an application of his ideas, but the model of any textual hermeneutics.

Keywords: Ricoeur, text, hermeneutics, world, self, distance.

Contribuţia de faţă este o analiză a concepţiei lui Ricoeur asupra textului, cu scopul de a pune în evidenţă ideea că textele mijlocesc relaţia noastră cu lumea, cu ceilalţi oameni şi cu noi înşine. După Ricoeur, textul desfăşoară în faţa noastră o lume („lumea textului"), invitându-ne să locuim în ea, o lume care transformă şi formează sinele cititorului. Voi încerca să surprind maniera în care concepţia filosofului francez se articulează la intersecţia între o teorie semiotică (şi în acelaşi timp metodologică) a textului şi ontologia hermeneutică, elaborată pornind de la premise fenomenologice (Husserl, Heidegger, Gadamer). În final, voi pune în evidenţă maniera în care Ricoeur găseşte în hermeneutica biblică nu un teren de aplicaţie a ideilor sale, ci modelul exemplar al oricărei hermeneutici a textului.

Text şi distanţă

Ricoeur aminteşte definiţia obişnuită a textului, pentru a-i aduce câteva critici severe, dar pertinente. Conform înţelegerii curente, textul este „orice discurs fixat prin scriere". Concepţia tradiţională asupra textului îl plasează deci pe acesta într-o continuitate aparent firească, neproblematică, cu gândirea şi discursul. Cu alte cuvinte, gândirea s-ar exprima prin discurs, iar cel din urmă s-ar fixa prin scriere. Dar este oare scrierea mereu posterioară vorbirii, se întreabă Ricoeur? Iar dacă da, conform cărui criteriu al succesiunii? Urmează ea discursului din punct de vedere strict cronologic? Sau dintr-unul logic? Ori poate din perspectivă psihologică sau, de ce nu, dintr-una socială? Oricare din aceste direcţii în care problema ar putea fi gândită nu e decât o falsificare a stării de fapt, o suprainterpretare. Căci scrierea apare, de fapt, tocmai în locul

vorbirii, în absenţa acesteia[1]. Scriem atunci când nu putem sau nu vrem să vorbim. Aşadar gândirea se exprimă fie prin discurs, fie prin scriere. Alegem una sau alta din aceste căi. Prin urmare, relaţia între scriere şi lectură nu e deloc analoagă situaţiei dialogale a vorbirii. Dialogul presupune prezenţa interlocutorilor, în vreme ce scrierea şi lectura au loc tocmai din cauza distanţei dintre autor şi cititor. Cititorul nu-i adresează întrebări autorului, iar acesta nu răspunde. Dacă vorbirea uneşte, cartea separă, arată Ricoeur. Cititorul nu e prezent în actul scrierii, iar autorul nu e de faţă în actul lecturii. Desigur că, aşa cum arată Umberto Eco[2], fiecare autor orientează textul astfel încât să îşi construiască cititorul model, neaşteptând pasiv ca acesta să existe deja. În mod similar, cititorul construieşte sau, mai bine spus, proiectează autorul model, pornind chiar de la textul ca atare, de la stilul în care e scris, de la intenţiile şi conotaţiile ideologice pe care cititorul i le atribuie. Ideea este mai veche, fiind formulată de autori precum Wayne C. Booth şi Wolfgang Iser. Conform acestei abordări, autorul şi cititorul sunt implicaţi în text, sub forma „autorului implicit" şi a „cititorului implicit". Există o distincţie între autorul real şi autorul implicit, care este „sinele secund creat in interiorul operei"[3]. Pentru a înţelege opera (şi pentru a avea un sentiment de plăcere estetică), trebuie asumate credinţele autorului implicit cu privire la toate temele. O distincţie analoagă este făcută între cititorul real şi cititorul implicit, adică acel sine pe care cititorul îl dobândeşte în actul lecturii atunci când credinţele sale coincid cu cele ale autorului. „Privitor la adevăratele mele credinţe şi practici, trebuie să-mi subordonez mintea şi inima faţă de carte dacă vreau să mă bucur de ea pe deplin. (…) Pe scurt, autorul creează o imagine a sa şi o altă imagine a cititorului său; îşi creează cititorul ca un sine secund al său, iar lectura cea mai de succes este aceea în care cele două euri create, sinele autorului şi cel al cititorului, se potrivesc pe deplin"[4]. Conceptul de „cititor implicit" este preluat de Wolfgang Iser, care îl înţelege ca un model transcendental. Asumarea de către cititor a rolului propus de text nu presupune dispariţia dispoziţiilor sale habituale. Dimpotrivă, arată Iser, acestea alcătuiesc acel *Hintergrund*, acel orizont care face posibilă înţelegerea[5]. El funcţionează ca o preînţelegere fără de care receptarea nu ar fi posibilă sau ar conduce la o totală aneantizare a eului real al receptorului. În fapt, tocmai datorită ei oferta de rol a textului este întotdeauna realizată doar selectiv; ea este o „actualizare episodică"[6]. Pentru Iser, conceptul de cititor implicit „pune la dispoziţie orizontul relaţional pentru pluralitatea actualizărilor istorice şi individuale ale textului"[7].

Revenind la analiza textului, aşa cum o întreprinde Ricoeur, trebuie acceptat faptul că textul se substituie relaţiei de dialog. Iar această veritabilă „eliberare" a sa de paradigma oralităţii provoacă o „dublă bulversare": a raportului între limbaj şi lume şi a celui între text şi subiectivităţile implicate (autorul şi cititorul). Să le tratăm pe rând.

Mai întâi, textul bulversează relaţia limbajului cu lumea. Desigur că textul nu e lipsit de referinţă. El vorbeşte despre ceva, despre realitate. Doar că, în cazul textului, acea realitate nu e

[1] Paul Ricoeur, *Eseuri de hermeneutică*, traducere de Vasile Tonoiu, Humanitas, Bucureşti, 1995, p. 112.
[2] Umberto Eco, *Lector in fabula. Cooperarea interpretativă în textile narative*, traducere de Marina Spalas, Editura Univers, Bucureşti, 1991, pp. 80-100.
[3] Wayne C. Booth, *The Rhetoric of Fiction*, The University of Chicago Press, Chicago & London, 1961, p. 137.
[4] Ibidem, p. 138.
[5] Wolfgang Iser, *Der Akt des Lesens. Theorie ästhetischer Wirkung*, 4. Auflage, Wilhelm Fink Verlag, München, 1994, p. 65.
[6] Ibidem.
[7] Ibidem, p. 66.

de faţă. Ea trebuie realizată prin lectură, printr-un act interpretativ[8]. Dimpotrivă, în cazul vorbirii realitatea e prezentă cu toate circumstanţele ei, cu ambianţa ei. În general, vorbim despre lucruri care sunt prezente, putând fi indicate direct, prin arătare cu degetul, iar dacă nu, despre lucruri care au fost sau vor fi de faţă, fiindu-le familiare interlocutorilor. Realitatea la care face trimitere vorbirea e prezentă în minţile interlocutorilor pentru că este lumea din jurul lor. Tocmai de aceea în vorbire facem uz de adverbe de timp şi de loc, de pronume personale etc. Lucrurile despre care vorbim sunt date laolaltă cu „contextul" lumii ambiante[9]. În cazul textelor, referinţa este sugerată de autor şi construită de cititor, care este inevitabil activ, colaborând la „realizarea" referinţei, adică, tot în termeni fenomenologici aplicaţi la teoria lecturii, la „umplerea"[10] spaţiilor albe ale textului.

Paternitatea acestei idei trebuie căutată la Roman Ingarden, care a aplicat fenomenologia la problema lecturii. După Ingarden, opera scrisă este întotdeauna neîncheiată. Ea prezintă lacune, „locuri de indeterminare" (*Unbestimmtheitsstellen*). Astfel, „textul este un ansamblu de instrucţii pe care cititorul individual sau public le împlineşte într-o manieră pasivă sau creatoare"[11] (Ricoeur 2001e, 142). În termenii lui Iser, fiecare text conţine spaţii goale (*Leerstellen*), pe care cititorul le umple (Iser, 1994-4, 284 ff.). Dacă Iser pune accent pe răspunsul cititorului individual, Jauss este interesat de răspunsul unui cititor public la nivelul aşteptărilor sale colective[12]. Ricoeur consideră că teoria lecturii şi cea a receptării ar trebui să evite pericolele psihologismului şi sociologismului. Desigur că cele două se presupun reciproc: „cititorul individual împărtăşeşte aşteptările deja sedimentate în publicul care îi ghidează lectura şi, pe de altă parte, aceste aşteptări publice rezultă din seria infinită de acte individuale de lectură"[13]. Tocmai de aceea, privitor la fiecare text (dar şi la fiecare context al vieţii) avem anumite aşteptări, legate de ceea ce ştim deja despre el, adică o înţelegere preliminară (*Vorverständnis*), temă asupra căreia insistă, în moduri diferite, autori precum Heidegger, Gadamer, Iser şi alţii. Relaţia circulară între lectura individuală şi receptarea publică trebuie inclusă în structura circulară, mai largă, existentă între lumea operei şi lumea cititorului. În termenii lui Ricoeur, trebuie descoperită referenţialitatea operei, capacitatea ei de „a remodela realitatea". Pe scurt, „sarcina hermeneuticii este de a însoţi activitatea structurantă care porneşte din interiorul vieţii, se investeşte în text şi, graţie lecturii private şi receptării publice, se reîntoarce la viaţă"[14].

Textul este aşadar un dat numai în contextul interpretării şi pornind de la ea[15]. În orice text referinţa este amânată. Am putea astfel susţine, împreună cu Ricoeur, că textul este „lipsit de

[8] Paul Ricoeur, op. cit., p. 114.
[9] Relaţia dintre vorbire, lumea ambiantă şi faptul de a fi în lume a primit o bună descriere fenomenologică din partea lui Martin Heidegger, *Fiinţă şi timp*, traducere de Gabriel Liiceanu şi Cătălin Cioabă, Humanitas, Bucureşti, 2003, pp. 211-227 (§§ 33-34).
[10] Pentru conceptul de „umplere" sau „împlinire" (*Erfüllung*), a se vedea Edmund Husserl, *Idei privitoare la o fenomenologie pură şi la o filozofie fenomenologică. Cartea întâi: Introducere generală în fenomenologia pură*, traducere de Christian Ferencz-Flatz, Humanitas, Bucureşti, 2011, p. 505.
[11] Paul Ricoeur, „Le texte comme identité dynamique", in Paul Ricoeur, *L'herméneutique biblique*, Présentation et traduction par François-Xavier Amherdt, Paris: Cerf, 2001, p. 142.
[12] Ibidem.
[13] Ibidem, p. 143.
[14] Ibidem.
[15] Hans-Georg Gadamer, „Text şi interpretare", în *Adevăr şi metodă,* vol. 2, traducere de Gabriel Cercel şi Larisa Dumitru, Ed. Teora, Bucureşti, 2001, p.

lume" şi, tocmai de aceea, el devine liber să intre în relaţie cu toate celelalte texte[16]. Iar astfel el face parte dintr-un context mai larg, anume dintr-o lume intertextuală, cum e cea a literaturii. În definitiv, textul eliberează chiar şi cuvintele, care „nu mai pălesc în faţa lucrurilor". Ele se sustrag paradigmei imitaţiei, raportului numit de obicei *mimesis*. Funcţia cuvintelor scrise nu este cea de a descrie realitatea, de a o reprezenta. „Cuvintele scrise devin cuvinte pentru ele însele", adaugă Ricoeur. Ele formează o lume întreagă, despre care vorbim adesea când folosim expresii ca „lumea greacă", „lumea romană" etc.

În al doilea rând, textul bulversează subiectivităţile implicate, precum şi relaţia dintre ele. Căci textul se substituie relaţiei de dialog prezente în cazul vorbirii, fiind totodată semnul unei duble absenţe: „cititorul este absent din scriere; scriitorul este absent din lectură"[17]. Între text şi autorul său există o distanţă insurmontabilă, spre deosebire de actul vorbirii, faţă de care vorbitorul se află într-o naturală proximitate. Autorul nu trebuie înţeles după modelul locutorului vorbirii, drept cel care spune „eu" (Benveniste). Autorul este instituit de către text, îşi află locul în chiar spaţiul de semnificaţie trasat de scriitură[18]. La fel cum procedase şi Gadamer, Ricoeur lasă în urmă teoriile romantice axate pe autor, care susţineau că sarcina înţelegerii este de a reconstrui intenţia autorului. Subiectul nu mai este originea înţelegerii, ci mai degrabă rezultatul ei. Este o subiectivitate ultimă, nu primă[19]. Eul nu e stăpân peste sensul textului. Răspunzând propunerilor de sens ale textului („lucrului textului"), subiectul e format de către text. Acest proces e desemnat de Ricoeur prin conceptul de apropriere (*Zueignung*), termen preluat de la Heidegger[20].

Text şi aprop(r)iere

Aşadar textul suspendă referinţa de gradul I, întrucât nu există o lume reală comună autorului şi cititorului. Însă el deschide astfel către referinţa de gradul al II-lea. Se cuvin făcute aici câteva precizări. Ricoeur nu crede că lectorul trebuie să caute în spatele textului o aşa-zisă intenţie a autorului, care ar fi un fel de „lucru în sine" al textului. Desigur că orice autor proiectează în text o lume de posibilităţi. Dar ea nu e totuna cu intenţia autorului, căci textul, prin structurile sale, comportă o relativă autonomie faţă de intenţii de ordin psihologic. Analiza lui Ricoeur se orientează către ceea ce deschide textul, nu către ceea ce se află la originea lui. Iar orice text, cu precădere cel ficţional, suspendă referinţa directă, deschizând către o „referinţă neostensivă". Cu alte cuvinte, prin text „lumea nu mai este dezvăluită ca ansamblu de obiecte manevrabile, ci ca orizont al vieţii noastre şi al proiectului nostru, pe scurt ca *Lebenswelt*, ca fiinţare în lume". Deci referinţa textului nu mai este lumea înconjurătoare, alcătuită din obiectele cu care avem de-a face zi de zi, ci este o lume a vieţii (*Lebenswelt*), lumea deschisă prin proiectările noastre, adică însuşi faptul de a fi în lume (*in der Welt sein*) în faţa textului[21]. Uzând de terminologia husserliană, iar apoi de cea heideggeriană, Ricoeur arată că textul de ficţiune şi cel poetic distanţează sensul textului de intenţiile psihologice ale autorului, dar totodată distanţează referinţa textului de lumea articulată prin limbajul cotidian[22]. Interpretarea este

[16] Paul Ricoeur, *Eseuri de hermeneutică*, ed. cit., p. 115.
[17] Ibidem, p. 113.
[18] Ibidem, p. 115.
[19] Ibidem, p. 49.
[20] Ibidem.
[21] Ibidem, pp. 48, 57, 104-105, 175, 265.
[22] Ibidem, p. 48.

deplasată dinspre problema subiectivităţii către problema lumii, mai precis a lumii textului. În termeni semiotici, am putea spune că Ricoeur orientează întregul demers către axa text-cititor, într-un scenariu semantico-pragmatic. Căci ceea ce este importantă este propunerea de lume pe care o face textul, „lumea textului". Cititorul actualizează aceste posibilităţi găsite în text, dar face lucrul acesta punând în joc propriii săi posibili, lumea sa. Actul lecturii este deci interacţiunea dintre două seturi de posibilităţi: întrepătrunderea, colaborarea sau, dimpotrivă, ciocnirea lor. Cititorul îşi adaptează lumea proprie la lumea propusă de text în virtutea putinţei sale de a fi. Deplasarea sa din confortul lumii proprii pentru a întâlni o lume străină, cea propusă de text, nu e altceva decât un şir de variaţii imaginare prin care, pornind de la ceea ce deja ştie în lumea sa, se apropie de lumea propusă de text. Apropierea este însă o veritabilă *apropriere* numai dacă cititorul reuşeşte să pună între paranteze propriile sale iluzii. Aici Ricoeur face apel nu doar la reducţia fenomenologică, ci şi la hermeneuticile suspiciunii (Nietzsche, Freud, Marx) şi la critica ideologiilor (Habermas). Aproprierea presupune o distanţare de sine: „lucrul textului nu-mi devine ceva propriu decât dacă mă dezapropriez de mine însumi, pentru a da lucrului textului putinţa de a fi. Atunci schimb eul, sieşi maestru, cu sinele discipol al textului"[23]. Aproprierea (*Zueignung*) lucrului textului de către cititor este de fapt răspunsul subiectului faţă de posibilităţile deschise de text, faţă de lumea propusă de el, mai precis răspunsul dat unei duble distanţări, faţă de sensul şi faţă de referinţa textului[24]. Astfel, lectura sau interpretarea înseamnă explicitarea faptului de a fi în lume în faţa textului[25].

Ce este, în definitiv, interacţiunea între text şi cititor, aşa cum o gândeşte Ricoeur, la intersecţia unei fenomenologii a fiinţării umane cu o hermeneutică a textului? Răspunsul este unul complex, pentru că filosoful francez nu separă, în chip abstract, între viaţă şi text, între adevărul omului şi metodele textualiste de interpretare. Textul ne propune o lume pe care să o putem locui, deci una în care să ne proiectăm posibilităţile cele mai proprii[26]. Acesta e „lucrul" care trebuie interpretat într-un text, arată Ricoeur.

Care este însă natura posibililor şi a lumilor posibile? Şi în ce sens textul ficţional este o lume posibilă sau deschide către una? Pornind de la Nicholas Rescher, care propunea abordarea posibililor ca nişte constructe raţionale, Umberto Eco arată că „o lume posibilă este un construct cultural"[27]. O lume narativă împrumută proprietăţi de la lumea reală, suprapunându-i-se acesteia într-o mare măsură. Însă pentru Eco, a interpreta textul ca o lume posibilă pornind de la situarea noastră *hic et nunc*, într-o *Lebenswelt* a noastră („într-un *in-der-Welt-sein* al nostru") trebuie văzută ca o tentaţie nejustificată de a psihologiza actul lecturii. Desigur că trăim mereu în lumea noastră, recunoaşte Eco, „dar aici nu e vorba de «a trăi»"[28]. Cu alte cuvinte, ar trebui să adoptăm o atitudine propoziţională şi să avem în vedere simpla corespondenţă formală între două constructe (sau structuri): lumea narativă şi lumea „reală". Iar în acest scop, arată Eco, trebuie să

[23] Ibidem, pp. 49-50.
[24] Ibidem, p. 49.
[25] Ibidem, p. 105. Ricoeur dedică numeroase pagini conceptului de „explicitare" (Auslegung) din fenomenologia husserliană (a se vedea Edmund Husserl, *Meditaţii carteziene. O introducere în fenomenologie*, traducere de Aurelian Crăiuţu, Humanitas, Bucureşti, 1994). Despre receptarea conceptului husserlian de *Auslegung* în opera lui Ricoeur şi despre translaţiile de sens realizate de acesta, între *explicitare* şi *interpretare*, a se vedea George Bondor, „Problema explicitării. De la Husserl şi Heidegger la Ricoeur", în George Bondor & Cristian Nae (coord.), *Imagine şi text*, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 2012, pp. 42-52.
[26] Paul Ricoeur, *Eseuri de hermeneutică*, ed. cit., pp. 48 şi 106.
[27] Umberto Eco, op. cit., p. 178.
[28] Ibidem, p. 183.

procedăm exact pe dos: să reducem lumea de referinţă (lumea reală) la măsura lumilor alternative. Aşadar lumea aceasta, percepută în chip imediat, trebuie redusă la un construct semiotic pentru a o putea compara cu lumile alternative[29]. Construcţia ei depinde de enciclopedia pe care o posedăm sau o alegem. Pentru omul medieval, bunăoară, lumea Bibliei ar trebui să fie „accesibilă" deoarece enciclopedia acestuia nu contrazice enciclopedia biblică[30].

Dacă dorim să construim o teorie semiotică a textului, fără îndoială că trebuie să procedăm cum ne învaţă Umberto Eco: să adoptăm o atitudine pur propoziţională şi să excludem din teorie lumea noastră (referinţa de gradul II, cum îi spune Ricoeur, *Lebenswelt*, cu termenul husserlian). După Eco, trebuie să depsihologizăm lumea textului, să o obiectivăm luând-o în considerare doar ca structură semiotică. Aceasta pentru că aici, în teorie, nu ne interesează viaţa. Iată motivul pentru care filosofia nu se identifică întru totul cu teoria. Ricoeur procedează asemeni unor fenomenologi precum Husserl şi Heidegger, care descriau lumea vieţii şi faptul de a fi în lume ca structuri ontologice, şi nu ca proprietăţi de ordin psihologic, dar fără a uita momentul semiotic, cel al teoriei obiectivante a textului. În definitiv, lumea vieţii (*Lebenswelt*) „nu este confundată cu nu ştiu ce nemijlocire inefabilă şi nu este identificată cu învelişul vital şi emoţional al experienţei umane, ci desemnează acea rezervă de sens, acel surplus de sens al experienţei vii, care face posibilă atitudinea obiectivatoare şi explicativă"[31].

Răspunsul lui Ricoeur este complex şi constă într-o dialectică a două momente care sunt privite de obicei ca excluzându-se reciproc. El nu susţine nici o teorie semiotică a textului conform căreia textul este doar construcţie a unui limbaj, şi nici o fenomenologie care nu ia în serios textul, mulţumindu-se să descrie structura existenţială a înţelegerii. Cele două poziţii îi apar ca fiind neexclusive, putând fi articulate într-o subtilă dialectică. Textul nu poate fi separat de viaţă şi nici viaţa nu e străină de lumea textelor (şi de tradiţia căreia îi aparţinem, am putea adăuga, în spirit gadamerian). A vorbi despre lumea pe care textul o propune înseamnă a vorbi şi despre limbaj, despre structuri narative. Lumea şi limbajul nu sunt două entităţi separate, care ar sta într-un simplu raport de reprezentare[32]. Limbajul nu e o simplă oglindă a lumii cotidiene, ci lumea este limbaj. Prin această formulare nu trebuie să credem că nu există lumea ca atare, exterioară nouă. Şi nici că lumea reală ar trebui redusă la un construct semiotic, cum propune Eco. Lumea textului este deopotrivă ansamblul posibililor umani şi al limbajului. În ea, cuvintele şi lucrurile nu se despart. Ficţiunea şi poezia ilustrează perfect această înţelegere a referinţei, ca o „referinţă neostensivă". Lumea textului, arată Ricoeur, produce o distanţare a realului în raport cu el însuşi. Ea provoacă o ruptură înlăuntrul lumii cotidiene: „ficţiunea, poezia deschid în realitatea cotidiană noi posibilităţi ale fiinţării-în-lume; ficţiunea şi poezia vizează fiinţa nu după modalitatea fiinţei-date, ci după aceea a putinţei-de-a-fi"[33]. Ideea este expusă nu doar în termeni împrumutaţi din vocabularul heideggerian, ci şi în termeni husserlieni: literatura operează asupra realului variaţii imaginative, metamorfozând realitatea cotidiană.

[29] Ibidem.
[30] Ibidem, p. 185.
[31] Eseuri, p. 57.
[32] Împotriva conceperii limbajului ca simplă reprezentare a realităţii scriu pagini convingătoare Ludwig Wittgenstein, *Cercetări filozofice*, traducere de Mircea Dumitru, Mircea Flonta, Adrian-Paul Iliescu, Humanitas, Bucureşti, 2004 şi Richard Rorty, *Contingenţă, ironie şi solidaritate*, traducere de Corina Sorana Ştefanov, Editura ALL, Bucureşti, 1998, cap. „Contingenţa limbajului".
[33] Paul Ricoeur, *Eseuri de hermeneutică*, p. 106.

Or, textul care modifică radical întreaga realitate este Biblia. El schimbă sensul istoriei şi, totodată, sinele cititorului. Iată motivul pentru care hermeneutica biblică este, pentru Ricoeur, modelul exemplar al oricărei concepţii despre text, dar şi al ontologiei. Această hermeneutică îşi asumă sarcina de a lăsa textul biblic să-şi expună propunerea de lume, cea numită în Biblie „lumea nouă", „noua alianţă", „noua naştere", „împărăţia lui Dumnezeu". Această lume proiectată este „orizontul experienţei posibile în care opera îşi deplasează cititorii"[34]. Cititorul care primeşte „noua lume" a Bibliei trăieşte de la început un sentiment de apartenenţă la aceasta. El se recunoaşte drept moştenitorul unei donaţii de sens originare, care modifică memoria, aşteptările şi speranţele sale[35]. Pe de o parte, lumea biblică nu e transmisă prin intenţii psihologice imediate, ci în mod mediat, prin structuri ale operei precum naraţiunea sau oracolul[36]. Pe de altă parte, lumea deschisă de Biblie îl formează pe om de-a lungul secolelor, prin semnele şi simbolurile în care credinţa a fost exprimată. Sub aceste forme ale ei, credinţa deschide posibilul cel mai propriu al libertăţii umane, devenind pentru om cuvântul lui Dumnezeu. Astfel, credinţa este o formă de apropriere[37]: textul biblic este aplicat la situaţia receptorului. Momentul exegezei, prin care este descoperit „sensul" textului biblic, este menit să provoace un moment al deciziei existenţiale personale şi al actualizării sensului în viaţa ca atare a cititorului[38]. În lumina hermeneuticii biblice, poate fi acum uşor de înţeles principiul hermeneutic care se aplică universal şi care sintetizează perfect „calea lungă a ontologiei" asumată de Ricoeur: „sarcina hermeneuticii este de a însoţi activitatea structurantă care porneşte din interiorul vieţii, se investeşte în text şi, graţie lecturii private şi receptării publice, se reîntoarce la viaţă"[39].

Bibliografie

George Bondor, „Problema explicitării. De la Husserl şi Heidegger la Ricoeur", în George Bondor & Cristian Nae (coord.), *Imagine şi text*, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 2012, pp. 42-52.

Wayne C. Booth, *The Rhetoric of Fiction*, The University of Chicago Press, Chicago & London, 1961.

Umberto Eco, *Lector in fabula. Cooperarea interpretativă în textile narative*, traducere de Marina Spalas, Editura Univers, Bucureşti, 1991.

Martin Heidegger, *Fiinţă şi timp*, traducere de Gabriel Liiceanu şi Cătălin Cioabă, Humanitas, Bucureşti, 2003.

Edmund Husserl, *Meditaţii carteziene. O introducere în fenomenologie*, traducere de Aurelian Crăiuţu, Humanitas, Bucureşti, 1994.

[34] Paul Ricoeur, „Vers une théologie narrative: sa nécessité, ses ressources, ses difficultés", în Paul Ricoeur, *L'herméneutique biblique*, Présentation et traduction par François-Xavier Amherdt, Cerf, Paris, 2001, pp. 331-332.
[35] Paul Ricoeur, „Herméneutique. Les finalités de l'exégèse biblique", în Dominique Bourg, Antoine Lion, *La Bible en philosophie. Approches contemporaines*, Paris: Cerf, 1993, p. 32.
[36] Paul Ricoeur, *Du texte à l'action. Essais d'herméneutique II*, Paris, Éditions du Seuil, 1986, pp. 141-142.
[37] Ibidem, p. 146.
[38] Paul Ricoeur, *Le conflit des interprétations. Essais d'herméneutique*, Paris: Éditions du Seuil, 1969, pp. 389-390; André Lacoque, Paul Ricoeur, *Penser la Bible*, Seuil, Paris, 1998, p. 15.
[39] Paul Ricoeur, „Le texte comme identité dynamique", op. cit., p. 143.

Edmund Husserl, *Idei privitoare la o fenomenologie pură şi la o filozofie fenomenologică. Cartea întâi: Introducere generală în fenomenologia pură*, traducere de Christian Ferencz-Flatz, Humanitas, Bucureşti, 2011.

Wolfgang Iser, *Der Akt des Lesens. Theorie ästhetischer Wirkung*, 4. Auflage, Wilhelm Fink Verlag, München, 1994.

André Lacoque, Paul Ricoeur, *Penser la Bible*, Seuil, Paris, 1998.

Paul Ricoeur, *Le conflit des interprétations. Essais d'herméneutique*, Éditions du Seuil, Paris, 1969.

Paul Ricoeur, *Du texte à l'action. Essais d'herméneutique II*, Éditions du Seuil, Paris, 1986.

Paul Ricoeur, „Herméneutique. Les finalités de l'exégèse biblique", în Dominique Bourg, Antoine Lion, *La Bible en philosophie. Approches contemporaines*, Cerf, Paris, 1993, pp. 27-51.

Paul Ricoeur, *Eseuri de hermeneutică*, traducere de Vasile Tonoiu, Humanitas, Bucureşti, 1995.

Paul Ricoeur, „Le texte comme identité dynamique", în Paul Ricoeur, *L'herméneutique biblique*, Présentation et traduction par François-Xavier Amherdt, Cerf, Paris, 2001, pp. 129-144.

Paul Ricoeur, „Vers une théologie narrative: sa nécessité, ses ressources, ses difficultés", în Paul Ricoeur, *L'herméneutique biblique*, Présentation et traduction par François-Xavier Amherdt, Cerf, Paris, 2001, pp. 326-342.

Richard Rorty, *Contingenţă, ironie şi solidaritate*, traducere de Corina Sorana Ştefanov, Editura ALL, Bucureşti, 1998.

Ludwig Wittgenstein, *Cercetări filozofice*, traducere de Mircea Dumitru, Mircea Flonta, Adrian-Paul Iliescu, Humanitas, Bucureşti, 2004.

MEANING AND IMAGE IN ALEXA VISARION'S

Ion M. Tomuș, Assoc. Prof., PhD, "Lucian Blaga" University of Sibiu

Abstract: Alexa Visarion's latest film, Ana, is a cinematographic adaptation, in a postmodern approach, of Master Manole's myth. This article intends to analyze the means in which the image is set up in the movie, by departing from the screenplay that Alexa Visarion has recently published (together with two older alternate versions). Beside identifying and analyzing the characters in Master's Manole myth and in Lucian Blaga's homonym play, I will focus on the particular mutations they endured in Alexa Visarion's moving picture. In the same time, I will explore the meanings of the special topos in which the film's action takes place: the great planes are best suited for horizontal connotations and the most intense dream for the two characters is the action of shooting a movie based precisely on Master Manole's popular ballad. We are witnessing an interesting mutation: starting from a construction that has a physical and concrete outcome (as does the myth), the characters in the movie are longing for a product that is signally cultural, because they are lacking a meaning of verticality in the very wide space that is the plane where the action takes place. I will also discuss the ludic condition of the characters in Ana, starting with the popular ballad and ending with Lucian Blaga's play.

Keywords: myth, ballad, screenplay, film, space.

Spațiul cultural românesc este deficitar în ceea ce privește accesul publicului larg la mecanismul de funcționare al scenariului de film. Este drept, cele *4 scenarii* (*Colonia penitenciară*; *Duelul; Balanța; De ce trag clopotele, Mitică?*) ale lui Lucian Pintilie, publicate la Editura Albatros în 1992, constituie prima excepție, dar nu sunt o excepție notabilă, deoarece sunt izolates prin demersul pe care îl reprezintă, fiind, mai degrabă, un proiect editorial menit să prezinte o dimensiune auxiliară filmului de lung metraj; scenariile lui Pintilie devin, astfel, texte pentru lectură și par distanțate de filmul cinematografic. Trebuie luat în considerare și momentul special când acestea au fost publicate: este vorba despre anul 1992, când dialogul social era mutat în stradă, când interesul mediului artistic românesc era canalizat în primul rând spre imagine, abia mai apoi spre litera scrisă care stă la baza acestei imagini. Așa se face că volumul, deși valoros, cunoscut și recunoscut pentru meritele sale, zace astăzi într-un con de umbră și stârnește interes doar pentru o zonă îngustă, de nișă.

A fost nevoie de mai mult de douăzeci de ani pentru ca publicul românesc să mai poată avea șansa asemenea demers editorial, de publicare a unui scenariu important de film: *Ana* lui Alexa Visarion reprezintă nu numai o anexă a peliculei omonime, cât și o fericită coagulare a intențiilor artistice ale regizorului. Filmul, lansat în 2013, este o adaptare cinematografică, în cheie postmodernă, a mitului Meșterului Manole, care este plasat acum în spațiul larg, deschis, cu o orizontalitate mereu accentuată de unghiul camerei de luat vederi (ingenios și elegant manevrate de operator) al Câmpiei Române: este un *topos* care impune un element de

verticalitate (biserica lui Manole), ce lipsește, dar spre care personajele lui Alexa Visarion doresc mereu să se apropie. Astfel, El și cu Ea (nenumiți, dar evidenți prin universul spiritual și prin biografie) plasează întregul act al construcției într-un plan imaginar, o proiecție abisală a unei intenții care provine încă din timpuri mitice.

Prin urmare, încă de la bun început, trebuie să avem în vedere, ca o premisă, faptul că este necesar să depășim punctul de vedere nefericit potrivit căruia filmul face apel la mai puțină imaginație decât actul lecturii (fiind astfel restrictiv și impunând punctul de vedere al regizorului, operatorului, interpreților etc). Demonstrația excelentă a lui Brian McFarlane în *Reading Film and Literature*[1] ține cont de faptul că, fiind spectatori ai unui film, ni se cere cu mult mai mult decât în cazul lecturii unui text: este nevoie de atenție specială și sporită pentru *mise-en-scène* și interpretare, pentru montaj și pentru sunet, categorii care au, toate, ramurile lor. Fiecare dintre acestea trebuie evaluate în mod individual de către spectator, dar, în același timp, ca pe un ansamblu simfonic, în relație cu celelalte. Prin urmare, *Ana* (în lectura mitului, așa cum este realizată de către Alexa Visarion) devine un univers de sine stătător, care este cel mai bine să fie evaluat prin mijloace independente de balada populară, ori de *Meșterul Manole*, piesa lui Lucian Blaga (montată de regizorul Alexa Visarion la Cluj Napoca, în 1973, devenind un spectacol de referință), mijloace care trebuie să țină cont doar de dimensiunea mitică a *story*-ului.

Așa cum spuneam, acțiunea filmului este plasată în spațiul larg deschis al Câmpiei Române, cu toate elementele sale care au făcut „istorie" în romanul românesc: ulița satului (aici se întâlnesc El și Ea), cișmeaua, iazul, lacul, drumul prăfuit printre plopi, gara pustie etc. Diferența esențială este că, dacă în literatura lui Duliu Zamfirescu, Marin Preda, Panait Istrati ori Zaharia Stancu, toate acestea sunt obiecte esențiale de decor care oferă o anumită textură unui spațiu geografic, la Alexa Visarion, ele devin puncte de reper într-un labirint pe care cele două personaje centrale trebuie să îl străbată în drumul lor spre construcția unui dat imaginar. Este ca și cum călătoria pe care o propune lectura personală a regizorului este etapizată, fiecare nivel fiind în strânsă corelație cu unul dintre aceste puncte de reper: pentru începutul filmului, când predomină cheia realistă și încă nu suntem aruncați în multitudinea de sensuri ale imaginii filmice, geografia precisă a satului de câmpie, cu ulițele sale drepte, străbătute de Ea în drum spre cișmea, este o hartă precisă și sigură, cu un reper fix – fântâna. Aici ne confruntăm cu întâiul moment de desprindere de universul realist, sursa de apă devenind pretext pentru primul dialog între El și Ea, pentru întâlnirea cu copilul Ion și pentru căderea într-un nivel ludic, în care fluiditatea apei marchează relațiile dintre personaje și începe să ofere neprevăzutul.

Universul celor două personaje nu este unul mizer datorită biografiei sau pentru că „recuzita" ne duce cu gândul la așa ceva. Bidoanele deplorabile de cinci litri cu care Ea merge la cișmea; apoi chiar și semnul cișmelei ca indicator al lipsei apei curente; povestea vieții Ei, cu trecutul de prostituată în Italia, unde și-a abandonat / vândut fetița; condiția prăfuită a satului de lângă București, unde Ea locuiește la o babă, toate acestea ne indică doar conjuncturi de moment, episoade în traseul actanților, ce sunt încă departe de scurgerea marelui fluviu al Istoriei. Eșecul și mizeria celor două personaje centrale trebuie percepute dintr-o perspectivă mult mai largă, care să nu țină cont de elementele de mai sus, configuratoare ale unui ritm de viață uman și terestru. În primul rând, ne interesează imposibilitatea lor de a funcționa într-un nivel de realitate

1 Cartmell, Deborah și Whelehan, Imelda. *The Cambridge Companion to Literature on Screen*. Cambridge University Press, 2007. p. 16

banal. Din momentul întâlnirii de la cișmea, avem conștiința statutului lor de victimă, de care încearcă să se îndepărteze prin *joc*: jocul cu apa, scalda, scena focului cu mingea, jocul naiv, stângaci și primitiv cu versurile baladei populare. El este învins de către Istorie: proiectul filmului nu i-a fost acceptat de către Consiliul Culturii, ceea ce îl condamnă să trăiască într-un nivel al unui imaginar neîmplinit, cu amintirea unui moment când a fost figurant (ca un fel de punere în abis), contaminând-o și pe Ea de dorința de a „construi" filmul, proiect care nu se poate realiza decât ca o proiecție într-un viitor incert a intențiilor artistice.

De altfel, este foarte important să ne concentrăm atenția asupra ideii de joc, intens exploatată în film, așa cum am spus mai sus, dar prezentă și activă în momentul cheie al piesei lui Lucian Blaga. Momentul este relevant, căci atât transpunerea în imagini filmice, cât și viziunea dramatică din *Meșterul Manole* fac apel la joc ca la o activitate umană doar aparent gratuită, de trecere a timpului. În fond, jocul este, pentru Blaga, actul de camuflare al adevărului, așa cum Manole îl configurează în momentul-cheie al piesei, atunci când Mira începe să fie zidită: „Știam că vii speriată, știam că vii purtând grija altor vieți, Și atunci am glumit, făcând pe bărbații sălbatici. Povestea cu jertfa omenească – e numai așa – un joc. Un joc de albă vrajă și întunecată magie, pe care-l vom face cu tine."[2] Prin această dimensiune ludică a momentului, se instaurează un complex și fatal sistem de relații între ziditori și femeia cea neștiutoare, sistem care funcționează după regulile jocului, așa cum sunt propuse și configurate de către meșter. Teatrul în teatru pe care îl presupune această scenă din piesa lui Lucian Blaga trimite publicul spre un alt nivel de realitate. Scenariul cel mai nefericit care se poate întâmpla (dar singurul posibil pentru ca biserica să dăinuiască) este cel în care singura jertfă posibilă este cea a Mirei, deoarece acesta este sacrificiul suprem pentru Meșter. Nici o altă nevastă, a oricărui alt meșter, nu ar fi fost suficientă, jocul nefiind posibil în cazul unui asemenea scenariu, la fel cum ar fi fost imposibilă și această punere în abis pe care o generează dimensiunea ludică a existenței personajelor, în acest punct al piesei. Așa se face că personajele din filmul lui Alexa Visarion funcționează din plin în dimensiunea specială a jocului, în care se eliberează energii și se configurează relații specifice.

Istoria este deplorabilă în viziunea lui Alexa Visarion nu pentru că universul imediat, material, al personajelor sale, este unul sărăcăcios, ci pentru că actanții-cheie care au influențat viața protagonistului au devenit mult mai cinici, mult mai ancorați în banalul unor decizii zilnice, dure, nemiloase și nu au nici un fel de deschidere sau înțelegere pentru imaginar. Prin urmare, Colonelul și Sile, personaje infernale, care retează visul Lui de a realiza filmul, devin, după 1990, niște umbre (puternice, însă) a ceea ce au fost înainte. Primul devine Profesor, contemplativ și opac, iar al doilea funcționează ca o copie jalnică și periculoasă a Jupânului Dumitrache Titircă Inimă-Rea, agresându-și fiul, care este copie patetică a unui Spiridon (este abuzat fizic de către tată / stăpân) și a unui Rică Venturiano (este student la drept). O evaluare a celor două personaje prin prisma a ceea ce s-a întâmplat cu ele înainte și după 1990 ni se pare reducționistă și condamnată la unele determinări sociologice prea puțin fertile. Momentul de cotitură pe care l-a reprezentat finalul lui 1989 pentru societatea românească, este, fără nici un fel de îndoială, important și relevant pentru universul spiritual al Colonelului și al lui Sile, dar o abordare mai potrivită trebuie să țină cont, în opinia noastră, de alte mijloace de analiză, care

2 Blaga, Lucian. *Meșterul Manole*. În *Teatru*, vol. I. Ediție îngrijită de Dorli Blaga. Antologie și repere istorico-literare de Mihai Dascăl. Editura Minerva, București, 1984. p. 388

sunt complementare complexului de semnificații ale mitului Meșterului Manole și ale piesei lui Lucian Blaga. Astfel, cele două personaje la care facem acum referire par mai degrabă nuclee de energii care se opun evoluției firești a eroului nostru în univers. Așa cum lui Manole i se împotrivea destinul, făcând ca zidul să se prăbușească, seară de seară, tot așa Sile și cu Colonelul retează visul Lui de a realiza o peliculă cinematografică. Corespondența de intenții nu este perfect simetrică și, posibil, nici nu ar fi fost aceasta cea mai bună soluție, dar este absolut clar că cei doi actanți trebuie ridicați de la gradul de simpli agenți care împlinesc acțiuni ce depind de un context socio-politic specific (ante și post 1989) și că trebuie apreciați ca fiind unelte ale unui mecanism ce provine dintr-un peisaj mult mai larg. În fond, este vorba despre fatalitate: dacă nu ar fi fost Colonelul și cu Sile cele două măști infernale, s-ar fi găsit, cu siguranță, altcineva sau altceva. În opinia noastră, faptul că cei doi sunt înzestrați cu biografia lor măruntă și meschină denotă că intențiile regizorale ale lui Alexa Visarion țin cont atât de macrocosmos (de destin și de actanții folosiți pentru ca eroului să i se prăbușească visele), dar și de microcosmos (micimea și obtuzitatea lui Sile și a Colonelului).

Tot la acest punct, în care ne preocupă relația dintre Istorie și traseul protagonistului prin diferitele sale momente cheie, trebuie să discutăm una dintre scenele esențiale ale filmului: cea de la Consiliul Culturii, cu El și Secretara Mioara. Aparent îndepărtată de povestea ciudată de dragoste dintre El și Ea, secvența aceasta din film nu ne pare esențială prin ceea ce ne indică, respectiv imposibilitatea individului de a accede spre anumite zone și de a primi aprobările necesare filmului pe care îl visează, acesta fiind împiedicat nu de obstacole mărețe, majestuoase, ci de unele mici, mărunte, cum este Secretara Mioara. Prin urmare, în ceea ce ne privește, considerăm că aici, în acest moment, Alexa Visarion se folosește de o abordare tipic postmodernă a Istoriei: Secretara Mioara este o parte măruntă, insignifiantă a mecanismului infernal care dictează evoluția societății. Sub farmecul său aparent, sub determinările sale sociale, personajul în cauză dovedește că este pe cât de măruntă, pe atât de majestoasă. Micimea sa provine din apartenența la aparatul bine pus la punct și perfect funcțional al Istoriei, cu toate determinările sale socio-politice. Poziția sa este una categorică, la fel ca și funcționalitatea sa în cadrul Consiliului Culturii: este cea care are puterea să permită sau să interzică accesul „muritorilor de rând” spre superiori.

Scena este una aparent minoră și lipsită de importanță, dar, în contextul călătoriei pe care o întreprinde El, devine una uriașă prin impasul de care se lovește. Spiritul unei epoci se concentrează într-un singur personaj, care este deosebit de inteligent construit și introdus în povestea filmului. Dacă Sile și Colonelul / Profesorul sunt monstruoși prin dimensiunea lor impunătoare și prin factorul de decizie pe care îl conțin, Secretara este fermecătoare prin conectarea sa la un nivel de realitate paralel, în care tot ceea ce contează este să miroasă frumos în jur și vorbele „șefului”, din care ea citează, mereu, cele mai crunte platitudini. Așa cum literatura ne propune, de câteva decenii, ideea de „anti-erou”, tot așa, Alexa Visarion se folosește de personajul Mioara pentru a aduce în fața publicului un Cerber care păzește intrarea în infernul care este Consiliul Culturii. Remarcăm, în această direcție a analizei noastre, cum Secretara Mioara nu poate funcționa ca personaj decât în registrul său de proporții reduse, strict conectat la funcția sa în aparatul birocratic al instituției pe care o deservește. Dimensiunea simbolică a unui asemenea actant ne interesează și din perspectiva unei priviri mai largi, dintr-un unghi mai îndepărtat, asupra eroului filmului. Călătoria inițiatică, deci aventura realizării filmului după Meșterul Manole îi este refuzată încă de la început, tocmai de obstacole mărunte, cum este

această secretară care îi taie elanul și șansele de a accede într-o zonă cu care se dovedește că este incompatibil. Uneltele și mijloacele de realizare a acestei situații sunt tipic postmoderne, iar doza puternică de ironie care este atașată acestei situații ne indică gradul de recontextualizare a istoriei, așa cum este această operațiune realizată de către Alexa Visarion, autor al scenariului și al regiei.

În fine, ar fi foarte riscant și periculos să concluzionăm că traseul personajului central din film, El, se încheie printr-un eșec. Este drept, filmul pe care îl visează nu se realizează (nici nu avea cum, de altfel), dar ceea ce interesează, în primul rând, este călătoria și nu finalul. Alexa Visarion știe foarte bine cum să dirijeze textul scenariului, în acest sens. Mai mult decât atât, regia filmului mizează mereu pe ideea călătoriei, căci personajele se află, aproape mereu, în mișcare (sau o sugerează): de la scenele în care El și Ea pedalează pe biciclete prin Câmpia Română, amintind de neorealismul italian, la cadrele în care el fuge, de nebun, prin râu, răcnind versuri din balada populară, așa cum și le poate aminti, într-un nivel textual degradat și fragmentat. Tot în această zonă, a ideii de călătorie, trebuie să includem și scena plină de sensibilitate care se petrece într-o gară părăsită. Momentele în care El și Ea sunt în repaus (în general, cele de pe pontonul plutitor, un fel de luntre a lui Caron), trimit, și ele, tot la ideea de călătorie, prin aria de semnificații și de simboluri folosite de către regizor și printr-o exploatare inteligentă a camerei de luat vederi. Un spectator / cititor experimentat realizează, probabil, din primele cadre ale filmului sau din primele pagini ale scenariului, eșecul de care se lovesc El și Ea în final, dar aceasta nu înseamnă o demascare a deznodământului, cât concentrarea atenției pe poveste, pe complexul de semnificații din jur și pe locul celor două personaje centrale în Univers și în Istorie.

Încheiem, remarcând și subliniind rolul și funcția pe care îl ocupă *Ana* în peisajul cinematografiei românești din ultimii ani. În plin val al unei tinere generații extrem de talentate și mediatizate, vocea serioasă și puternică a regizorului Alexa Visarion are o importanță cu totul excepțională, cu atât mai mult cu cât acesta se îndreaptă spre un mit creator românesc. Ignorând vocile tot mai dese și mai puternice din societatea românească, voci care, de cele mai multe ori, apreciază *Moriția* ca pe un mit care caracterizează cel mai bine fatalitatea unui popor în peisajul complex al istoriei, Alexa Visarion este preocupat (înarmat cu sensibilitate și curaj), de un alt mit fundamental, cel al Meșterului Manole, demonstrând că drumul este mai important decât destinația, că visul și dorința de a construi nu pot fi oprite de nimeni și de nimic.

BIBLIOGRAFIE:

BLAGA, Lucian. *Meșterul Manole*. În *Teatru*, vol. I. Ediție îngrijită de Dorli Blaga. Antologie și repere istorico-literare de Mihai Dascăl. Editura Minerva, București, 1984

CARTMELL, Deborah și WHELEHAN, Imelda. *The Cambridge Companion to Literature on Screen*. Cambridge University Press, 2007

VISARION, Alexa. *Ana. Sens și imagine*. Prefață de Ion M. Tomuș. Editura Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, 2014

WAYS TO ENHANCE LEGAL DICTIONARIES

Imre Attila, Assoc. Prof., PhD, Sapientia University of Tîrgu Mureș

Abstract: The present paper tries to detect the available legal dictionaries for Romanian and English published in Romania. After their brief presentation, the author will discuss in details two of them, trying to highlight their strengths and weaknesses. However, the selection will not be at random, as we will take into account the number of entries they include, as well as their popularity among users. The article will also argue for the topicality of term bases, which may also represent the next stage of data collection regarding legal terms. The conclusion – on the one hand – will discuss the importance and usability of legal terms from the point of view of computer assisted translation, whereas on the other hand we will try to offer solutions how to enhance the quality of the present-day Romanian-English dictionaries.

Keywords: legal dictionary, term bases, quality, Romanian, English.

Introduction

The importance of translation and interpretation – at least within the European Union – is on the rise (Gambier, 2009). Among the theories, why this is an important and necessary development, globalization and the (r)evolution of technology are two obvious ones (Imre, 2013). As a result, they have had an enormous impact on the (r)evolution of translation, which has led to the fact that modern translators cannot face the market requirements unless they can handle effectively computers and the Internet. Thus they must be familiar with the possibilities and limits of machine translation and computer-assisted translation (often called *translation environments*), as – according to Gouadec – the days of "pencil and rubber" are numbered: "The PRAT or Pencil and Rubber-Assisted Translator is clearly on the way out, though there are still a few specimens at large. The Computer-Assisted Translator has taken over." (Gouadec, 2007, p. 109).

If we take Gouadec's words for granted, then translators should be able to handle two types of databases: term bases (TB) and translation memories (TM), which are two major constituents of all CAT-tools, either separately or combined (*SDL Trados Studio, Déjà Vu, Wordfast, OmegaT, memoQ,* etc.). Of course, handling various formats (document-extensions) leads to the self-evident statement: creating and/or finding these databases is crucial during the work of the modern translator. People usually can handle the Internet rather successfully, some of them can even filter the information very effectively in order to find relevant details about something in particular.

However, we argue that in case of finding large pieces of information (such as the content of large texts, e.g. dictionaries, glossaries), quality is a delicate matter, as even if we are able to find a specific dictionary, we cannot be sure about its quality. Furthermore, the date and circumstances of creating a collection of data (compilation, original, plagiarized) may be relevant

in particular cases, such as dictionaries, glossaries, as languages are in constant change, and due to the evolution of languages, new words and expressions constantly enrich vocabularies. Thus in the next section, we will try to describe our project and explain its topicality.

2. Romanian–English and English–Romanian legal dictionaries in Romania

The initial idea of mapping the available legal dictionaries in Romania stems from the author's contact with courts and tribunals, where translation and interpretation to/from Romanian, English and Hungarian is highly required. During these activities people were often complaining about the poor quality of legal dictionaries in Romania. Professional translators and interpreters who registered on ProZ.com have also mentioned that, so we grew to be interested in the "market" for these dictionaries.

During the search for Romanian–English and English–Romanian law dictionaries we were able to track the following 14 (in alphabetical order):

Nr.	Author(s)	Yea	Title, place, publishing house	Content	Languages
1	Bantaș, A. & Năstăsecu, V.	200	*Dicționar economic român-englez* ești, Niculescu PH	economics,	Ro–En
2	Botezat, O.	201	*Dicționar juridic român-englez / -român,* București, C.H. Beck PH	law	Ro–En, En-
3	Dumitrescu,	200	*Dicționar juridic englez-român* București, Akademos Art PH	law	En-Ro
4	Dumitrescu,	200	*Dicționar juridic român-englez* București, Akademos Art.	law	Ro–En
5	Hanga, V., & , R.	200	*Dicționar juridic englez-român și -englez*. București, Lumina Lex PH	law	En-Ro, Ro–
6	Ionescu- , N.	200	*Dicționar economic englez-român, -englez*. București, Teora PH	economics	En-Ro, Ro–
7	Jidovu, I., & A. & Ghițescu,	201	*Mic dicționar terminologic pentru iul Schengen*. București, Universul PH	economics,	Ro–En–Fr–
8	Lister, R., & K.	201	*Dicționar juridic englez-român / -englez* (trans. By R. Dinulescu) București, Niculescu PH	law	En-Ro, Ro–
9	Lozinschi, S.	200	*Dicționar juridic Român–Englez* București, Smaranda PH	law	Ro–En
10	Mezei, J.	200	*Magyar-román-angol jogi, dasági és üzleti szótár*. București, eck PH	law, nics and ss	Hu–Ro–En
11	Năstăsescu,	200	*Dicționar economic englez-român / -englez*. București, Niculescu PH	economics	En-Ro, Ro–
12	Voiculescu,	200	*Dicționar juridic englez-român / -englez și terminologia UE-SUA* București, Niculescu PH	law	En-Ro, Ro–

13	Voroniuc, A.	199	*Dicționar de termeni economici și i (român-englez)* Iași, Institutul ean PH	economics w	Ro–En
14	Voroniuc, A.	201	*Dicționar englez-român/român-de termeni economici și juridici*. Iași, n PH	economics w	Ro–En, En-

One can easily observe that in some cases we have mixed dictionaries of economics and law, and Ionescu-Cruțan's dictionary is "only" on economics, but it considered to contain many legal terms and expressions. The most known is Hanga and Calciu's dictionary (Hanga & Calciu, 2009), which is at its 5th edition already and the most comprehensible is Lozinschi's (2008). Dictionaries number 7 and 10 have a huge drawback: neither of them contains an index section, thus they are only searchable in Romanian and Hungarian, respectively, which is a problem in the case of dictionaries number 1, 9 and 13 as well.

After having purchased these dictionaries, the major aim was to cross-examine them in an effective way and trying to detect their flaws and correct them. Thanks to a POSDRU project at Petru Maior University in Tg.-Mureș we have embarked upon creating a common database from all these sources. It is our belief that this is possible to carry out within twelve months, due to the fact that these dictionaries should contain the same words and expressions – to a certain extent – belonging to the legal terminology. In case we start with the most comprehensive dictionary, the others are much easier to include in the database. So we considered that we should start with Lozinschi's dictionary, and then compared to the most known one, Hanga and Calciu's fifth edition legal dictionary.

3. Creating the database

As it was mentioned in the introductory part, modern translators should be able to create databases compatible with computer-assisted translation software. The most widespread CAT-tools are compatible with each other – at least, to a certain extent[1]. We have been studying and using *memoQ*[2] and *OmegaT*[3] extensively since 2009, and we can say that creating a term base in *csv* format should be compatible with various, even cross-platform CAT tools. A *csv* format may be easily obtained after having created a *Microsoft Excel* file (*xls* or *xlsx* format) with two columns (in our case Romanian and English), then converted into *csv* format. This type of format can be easily used as an external term base for translation environments. So after collecting the data from dictionary 9, we obtained the following number of entries:

A	6401	G	2942	M	3973	TȚ	3879
B	2339	H	1032	N	3516	U	1131
C	7207	I	6483	O	3116	V	2268
D	4725	Î	7410	PQ	12471	WXY	19
E	3567	JK	1363	R	7284	Z	556
F	3758	L	2978	SȘ	8755	**TOTAL**	**97173**

[1] A list of notable CAT tools may be checked here: http://en.wikipedia.org/wiki/Computer-assisted_translation, 04. 10. 2014.
[2] http://kilgray.com/products/memoq, 05. 10. 2014.
[3] http://www.omegat.org/, 05. 10. 2014.

Table 1. Number of entries from Lozinschi's dictionary

One should note that when a TB is created, one entry means that one word/expression in the source language "equals" one word/expression in the target language, so if we have three translations for *neplăcut*, then we will have three entries: *neplăcut–unpleasant, neplăcut–disagreeable, neplăcut–discomfortable*. If we have further expressions with *neplăcut*, each of them will count as a different entry: *gust neplăcut–unpleasant taste, urmări neplăcute–unpleasant consequences*, etc. (Lozinschi, 2008, p. 389).

In the second stage we collected data from the most widely known dictionary, number 5, with the following number of entries[4]:

A	928	G	100	M	243	TȚ	260
B	258	H	47	N	184	U	59
C	1081	I	449	O	183	V	176
D	545	Î	199	PQ	651	WXY	0
E	274	JK	137	R	728	Z	29
F	293	L	212	SȘ	581	**TOTAL**	**7617**

Table 2. Number of entries from Hanga & Calciu's dictionary

We can observe that there is an enormous difference in number regarding these two dictionaries; basically, Lozinschi's dictionary contains more than 12 times the number of entries to be found in Hanga and Calciu's dictionary. To express it more visually, let us take a look at the clustered column chart below, which contains only the first six letters of the two dictionaries:

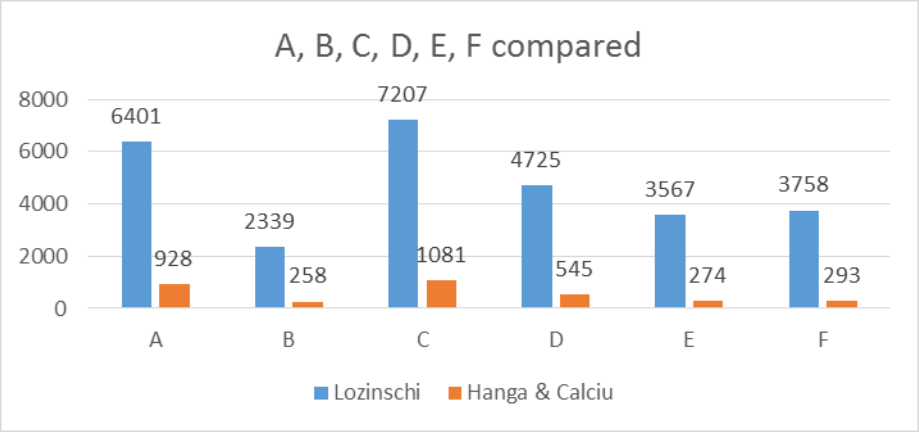

Figure 1. A-F compared

The next step, logically, would be to unify the data from the two sources, but we realized soon enough that important measures for the sake of quality must be taken. While adding the entries to the database, we marked the types of mistakes in the printed version of the dictionaries. Seemingly, three colours are needed; we used red for grievous mistakes, yellow for items to be checked later (entries may be unclear, unjustified, items which – in our humble opinion – do not belong to a legal dictionary, etc.) and green for British English/American English differences

[4] In this stage only the Romanian–English part of the dictionary was accounted for.

(word choice and spelling). We think that this last one is important, as dictionaries either do not bother to clarify which is which (in case both variants are included) or only one version is listed and the author(s) do(es) not explain in the foreword which English is used in it.

The results regarding the quality of these two dictionaries is much worse than imagined before. Hanga and Calciu's dictionary is an extremely widespread one in Romania, very easy to purchase and at low cost. However, professional translators already signalled on proz.com that its quality is below expectations[5]. Lozinschi's dictionary contains fewer errors than the previous one, even if it is much bulkier. We tried to categorize the types of mistakes found, which will be presented and discussed in the next section.

4. Types of errors (Hanga & Calciu's dictionary)

As mentioned in the previous section, there were many errors detected in these two dictionaries. Major types of errors can be the following:

- Translation errors: the translated term is not correct or barely acceptable;
- Unnecessary entries included, which do not belong, in our case, to the legal terminology;
- Formatting mistakes: dictionaries have a standard reference for entry words, translations, symbols, abbreviations, punctuation and layout; deviations from these standards may be either visually bothering or completely wrong;
- Typographical mistakes: even if we know that we can hardly find any printed material without typographical mistakes, there is a reasonable limit above which the reader "feels" that the particular printed material is not acceptable/of poor quality; we tend to believe that this threshold is very low for dictionaries;
- Spelling errors, due to ignorance;
- Grammatical mistakes: the grammatical category of the word is erroneous (e. g. adjective, adverb), but there are other types as well (e. g. negative forms).

After having listed the most typical errors, let us take a look at Hanga and Calciu's dictionary. In our view, the first troublesome thing is the visual effect due to it layout, detailed below:

1. Capitalized and indented main entries: *ABANDON*, *ABANDONA*;
2. First translated word is capitalized, all translations are in bold: **Abandonment; cession**;
3. The symbol for the main entry is not ~ but –;
4. There is a full-stop at the end of the entry, although there are entries without a full-stop: *ABONAT*.
5. Too much "empty" space between the entries.

[5] Here are only two links to prove it: http://www.proz.com/kudoz/romanian_to_english/law_contracts/3490819-prepusi.html, http://www.proz.com/kudoz/english_to_romanian/law_patents/479796-invalidity.html. 04. 10. 2014.

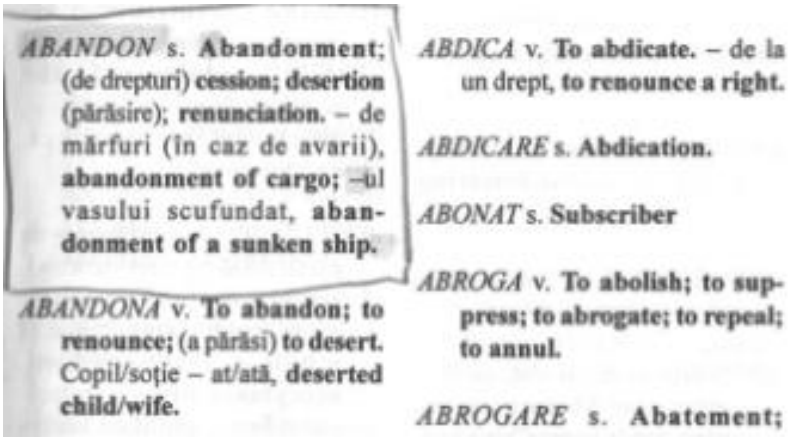

ABANDON s. **Abandonment;** (de drepturi) **cession; desertion** (părăsire); **renunciation.** – de mărfuri (în caz de avarii), **abandonment of cargo;** –ul vasului scufundat, **abandonment of a sunken ship.**

ABANDONA v. **To abandon; to renounce;** (a părăsi) **to desert.** Copil/soție – at/ată, **deserted child/wife.**

ABDICA v. **To abdicate.** – de la un drept, **to renounce a right.**

ABDICARE s. **Abdication.**

ABONAT s. **Subscriber**

ABROGA v. **To abolish; to suppress; to abrogate; to repeal; to annul.**

ABROGARE s. **Abatement;**

Figure 2. Sample from Hanga & Calciu, pg. 7

In order to present further problems, in the following we shall mainly confine ourselves to letters I (138 entries) and Î (61 entries), detailed below.

a. **Typographical errors** ("Typographical error," 2014):
   - Mistyped letter: *debit**u**ri* instead of *debit**o**ri* (*IMPOZIT*), **irresponsability* instead of *irresponsibility* (*IRESPONSABILITATE*);
   - Fat-finger syndrome: *rischarging* instead of *discharging*, probably due to the fact that letters 'D' and 'R' are close to each other on the keyboard;
   - Extra letter: **serfdo**r**m* instead of *serfdom* (*IOBĂGIE*);
   - Extra letter due to hyphenation: *pro-operty* (*INALIENABIL*);
   - Missing letter: **indisoluble* instead of *indissoluble* (*INDISOLUBIL*), *loss o civil rights* instead of *loss o**f** civil rights* (*INFAMANT*);
   - Unnecessary hyphenation in the middle of the line: *expen-ses* (*INDEMNIZAȚIE*);
   - Extra string of characters: *travel/travelling* ***ling*** (*INDEMNIZAȚIE*);
   - Words stuck together: ***indubio*** *pro reo* instead of ***in dubio*** *pro reo*.
   - "Atomic typos"[6] are meaningful words in the "wrong" place, thus spellcheckers will not detect them as errors (Bloom, 2012). Our example is *debit**u**ri* ('flow' in plural) instead of *debit**o**ri* ('debtors' under *IMPOZIT*).

In our view, the most grievous types of errors in a dictionary are the ones –whatever type – to be found in the main entry: *INACESIBILITATE* instead of *INAC**C**ESIBILITATE*, or the missing diacritical marks (in our case, Romanian): ***î**nchide* instead of ***î**nchide* (*INTERNA*).

b. **Grammatical errors**: these errors mainly derive from ignorance. In case of verbs, we found cases when the conjugated form was used instead of the infinitive: *închirie**z*** ('I rent', first person singular, present) instead of *închiria* ('to lease', 'to rent'). What is worse, there is a separate entry for *închiria*, so this must have been *închirie**re***, which is a noun ('letting', 'renting'). Further errors include:
   - Singular/plural shift, which remains unmarked: *încasare* ('collection', 'cashing'), whereas an expression rooting from this entry and requiring plural is marked this way: *-i și cheltuieli*, resulting in **încasarei* instead of *încasări*.

[6] http://en.wikipedia.org/wiki/Typographical_error#Atomic_typos, 05. 10. 2014.

- Disagreement in gender between a noun and its modifier (adjective): the main entry is *interlocutori**u*** (adjective, 'interlocutory'), whereas combined with a feminine noun its ending should be *interlocutori**e*** as in *decizie interlocutorie*. Instead, we have *decizie* - in the dictionary, which is understood as *decizie *interlocutoriu*.

c. **Different spelling.** English teachers in Romania usually teach that both UK (British) English and US (American) English spelling are acceptable, but within the same text it should be unified. However, this dictionary is rather inconsistent. In the preface we can read about the (British) English Common Law, and the list of abbreviations contains *SUA*, referring to the United States of America, leading us to the conclusion that British English terms will be used or if there are US variants, they will be marked separately. However, both *judgment* (mainly US) and *judgement* (mainly UK) appear, without specific notice under letters A-I, even if under letter J it is explained: *judgement (judgment SUA*). Further words are: *dishonour, defence, licence, naturalisation*, etc. But the problem is interesting from the point of view of the receptor: who are the target readers? If they are Romanians, then they should see a distinctive sign/abbreviation for the different UK/US spelling. Although it is a minor problem, we have to mention a further nuisance: the dictionary uses three different abbreviations for US spelling: *SUA* (e.g. *ÎNCHISOARE*), *S.U.A.* (e.g. *CĂSĂTORIE*) and *amer.* (e.g. *INTERSTATAL*), which is not really acceptable. In other cases differences in UK/US usage remain unmarked: *jail, gaol, prison, penitentiary, penitenciary* (*ÎNCHISOARE*). However, under *JANDARMERIE* we can find *constabulary* (**în Anglia**), where the explanation in brackets means 'in England', instead of using 'UK'. Anyway, it is a good question whether the translated part (after the main entry) may contain Romanian words or not.

d. **Other errors.** Here we can mention irrelevant entries from the point of view of a legal dictionary (*în orice situație* 'whatever the situation'; *în față* 'in front of'). What is worse, if somebody is looking for 'whatever the situation', then he/she will check it under *orice* 'whatever' or *situație* 'situation', and not under the preposition *în*. Although in few cases, it happens that a Romanian term is used in the translated English: the Romanian *patron* ('employer') is translated as *proprietar* ('owner' in Romanian) instead of *proprietor*. A final, very serious type of mistake we would like to mention (talking about a dictionary) is the wrong alphabetical order under letter C: instead of ***cabi**net, **cabo**taj, **cada**stru, **cadu**c, caducitate*, we have ***cada**stru, **cadu**c, caducitate, **cabi**net, **cabo**taj*. At this stage we think that no further comments are necessary.

5. Ways to enhance dictionaries

It is our firm belief that there are possibilities to enhance a great many of the above presented errors. A thorough check is an option, but it is too late once the dictionary is published.

Typographical mistakes are relatively easy to track if they are retyped in a new office document (*Microsoft Office, Libre Office*) and the spell-checker is set to the desired language. In case both *Microsoft Office* and *Libre Office* are used, we can obtain rather error-free results

(Imre, 2013). This is why we consider it disturbing that Hanga & Calciu's dictionary is at its fifth re-checked and completed edition[7]. A well-founded question is, what is the first edition like?

If we have in mind a term base, then many issues are solved: typo mistakes mainly solved, non-professional layout is solved (term bases have no layout except for the font type and size), similarly to wrong alphabetical order (automatic alphabetical sorting). Furthermore, the missing diacritical marks should not be an issue any more, as they enter the category of typo errors, and if the spelling is set to US English, the great majority of UK English spelling is also signalled and can be labelled as UK/US systematically.

Yet, we will have other problems to solve: when dictionary entries are turned to an electronic database, it is a justifiable expectation to show hits during a search; however, the infinitive verbs forms are not suitable for that, as in texts we are typically faced with conjugated forms, so term bases have two options: they either contain the root (*încurc* instead of *încurca*), or all the possible forms (*încurc, încurci, încurcă, încurcăm, încurcați, încurcat, încurcarăm, încurcaserăm,* etc.), which is a rather long list. Another complicated issue is the conjugated reflexive forms of verbs (***a se*** *întâlni*). A language specific issue is related to *Microsoft or Libre Office*: the Romanian ***ș, ț*** diacritical marks are usually problematic if we use particular font types (e.g. Century Gothic is not so fortunate compared to Times New Roman). This is visible when the *xls* or *xlsx* format is converted to *csv* format for the sake of the database.

Although there are drawbacks of term bases as well, we consider that the gains are far more important, listed below:

- ✓ Extremely large databases may be created ("all-in-one", in our case all 14 dictionaries will be unified into a single one);
- ✓ One entry may contain as many translations as we want to;
- ✓ If the dictionary contains only one direction (e.g. Lozinschi's dictionary), the database may be easily converted into English–Romanian as well, thus no index needed (however absent from Lozinschi's dictionary);
- ✓ Databases are instantly searchable, even if fragments of the words are typed;
- ✓ New entries may be added any time later.
- ✓ Term bases contribute to the systematic quality assurance.

Consequently, we see a far greater future of personally created or downloaded (free or proprietary) specialized term bases, glossaries and translation memories (e.g. DGT Translation Memory, Termium, etc.) and our intention is to create a unified Romanian–English, English–Romanian term base of legal word and expressions until the end of our project in 2015.

The research presented in this paper was supported by the European Social Fund under the responsibility of the Managing Authority for the Sectoral Operational Programme for Human Resources Development (*Sistem integrat de îmbunătăţire a calităţii cercetării doctorale şi postdoctorale din România şi de promovare a rolului ştiinţei în societate*), as part of the grant POSDRU/159/1.5/S/133652.

References

[7] In Romanian: "Ediția a V-a revăzută și adăugită", interior cover/first page.

Bloom, D. (2012, September 30). Spell checkers developing "atomic typo" capabilities. Retrieved October 5, 2014, from http://www.chinapost.com.tw/commentary/the-china-post/special-to-the-china-post/2012/09/30/356026/Spell-checkers.htm

Gambier, Y. (2009). *Competences for professional translators, experts in multilingual and multimedia communication* (p. 7). Brussels: EMT expert group. Retrieved from http://ec.europa.eu/dgs/translation/programmes/emt/key_documents/emt_competences_translators_en.pdf

Gouadec, D. (2007). *Translation as a Profession*. John Benjamins Publishing.

Hanga, V., & Calciu, R. (2009). *Dicționar juridic englez-român și român-englez*. Bucureşti: Lumina Lex.

Imre, A. (2013). *Traps of Translation*. Brașov: Editura Universității "Transilvania."

Lozinschi, S. (2008). *Dicționar juridic Român - Englez*. Bucureşti: Editura Smaranda.

Online sources

http://en.wikipedia.org/wiki/Computer-assisted_translation, 04.10.2014.

http://en.wikipedia.org/wiki/Typographical_error#Atomic_typos, 05.10.2014.

http://kilgray.com/products/memoq, 05.10.2014.

http://www.omegat.org/, 05.10.2014.

http://www.proz.com/kudoz/english_to_romanian/law_patents/479796-invalidity.html. 04.10.2014.

http://www.proz.com/kudoz/romanian_to_english/law_contracts/3490819-prepusi.html, 04.10.2014.

THE CASE OF EVIDENTIALS IN ENGLISH: SEMANTIC-FUNCTIONAL AND PRAGMATIC ISSUES OF EVIDENTIALITY

Silvia Florea, Assoc. Prof., PhD, "Lucian Blaga" University of Sibiu

Abstract: In recent years, evidentiality has come to be generally considered a "semantic functional" domain, covering a range of meanings that may serve both referential and non-referential purposes. My paper reviews recent research on evidentiality and expressions of evidential meanings, and argues that evidentials do not contribute to propositional content and/or to the truth conditions of an asserted proposition, but are rather illocutionary modifiers.

Keywords: evidentials, referentiality, semantic, pragmatic, perfomatives

The non-truth conditional view of epistemic modality has often been challenged (Papafragou, 2006) by linguists who claim that epistemic modality contributes to the truth conditions of the utterance. On the other hand, several linguists argue that epistemic modality expresses a stance on the proposition expressed by the utterance and marks both the extent and source of the speaker's commitment to the embedded proposition. In this sense, it represents the speaker's assessment of probability that is external to the content, being an attitude towards his own speech role, that of a "declarer" (Halliday 1970: 349). Epistemic modality also points to the speaker's commitment to the proposition (Palmer 1986: 54–55) or to the truth of a proposition (Bybee and Fleischman, 1995:6). Despite the increasing number of studies on evidentials and evidentiality, it is still not clear whether it is possible to consider evidentiality a linguistic category situated at a specific level within grammar and whether evidentials contribute to propositional content or, for that matter, represent a speaker's comment on that content.

Ever since Palmer (1986) epistemic modality has been inclusive of two sub-systems: (1) *Judgments* and (2) *Evidentials*, further subdivided into *Speculative* (opinion) and *Deductive* (conclusion) for (1) and into the *Quotative* (indicating report) for (2) respectively. Such taxonomy rests on his conviction that both opinions and conclusions involve the speaker's judgments, whereas reports indicate the kind of evidence one has for what one is saying. The fact that the evidential system is inclusive of *Quotatives* (reports) indicates what the speaker has been told by others. In addition, he places 'sensation' within this system and identifies some connection between sensation and modality in English (despite the fact that in this language, epistemic modality consists of Judgments only). According to him, with *can* one can resort to a common way of expressing what one sees, hears, feels, tastes, smells, etc.(*I can see the leaves falling; I can smell something burning.*)

The *quotative*, as distinct part of *evidentials* is apparently wholly objective, in that it indicates not what the speaker believes, rather what he has been told by the others. However, if it is to be taken together with the other evidentials for instance, those that indicate the observation, visual or non-visual, on which the statement is based, it becomes clear that the purpose of

evidentials is to show the degree of the speaker's commitment. The piece of information the speaker offers qualifies its validity in terms of the evidence he has. Hence, it may be argued that evidentials are not indicative of objective modality rather, they are entirely subjective because they indicate the proposition with regard to the speaker's commitment to it.

With Givón (1984:24), evidentials are embedded in the three types of proposition that can be recognized within epistemic modality:

(a) Unchallengeable propositions that are taken for granted by the hearer and which require no evidentiary justifications by the speaker (*declaratives*);

(b) Propositions asserted with relative confidence, that are open to challenge by the hearer and which require or admit some evidentiary justification (*evidentials*);

(c) Propositions asserted with doubt as hypotheses, being beneath both challenge and evidentiary substantiation (*judgments*).

Lyons (1977) makes a subjective–objective distinction which is illustrated in the different interpretations of the following example, depending on whether the statement is made by a layman or a meteorologist (Lyons 1977), for example: *It may rain tomorrow.*

However, on the subjective reading level, the sentence expresses someone's view based on personal (perhaps incomplete) evidence; on its objective reading level, on the other hand, a conclusion is stated based on (far more reliable and complete) scientific data and measurements. Lyons suggests in this sense that objective interpretations contribute to truth conditions, marking an inference that can only be guaranteed by a stable and reliable body of data. To support such a view, he uses the *assent/dissent diagnostic tests* that show that the content of an epistemically interpreted modal cannot be challenged or endorsed by the hearer and hence belongs to a different level of meaning from the truth-conditional meaning of the utterance. He points out that while the subjective interpretation of the sentence fails the scope and tests, the objective reading passes the tests (qtd in Papafragou, 2006:1692) as in: *If it may rain tomorrow, people should take their umbrellas; It is surprising that it may rain tomorrow, since there was no sign of a cloud all day today; The weather forecast told viewers that it may rain tomorrow; Is that so? (Is it the case that it may rain tomorrow?)*; *I don't believe it. (I don't believe that it may rain tomorrow.)*; *That's not true. (It is not true that it may rain tomorrow; I agree. (I agree that it may rain tomorrow.)*

Obviously, at another level of interpretation, subjective epistemics bear certain similarities to performatives. Lyons argues that subjective epistemic modality qualifies the illocutionary act in much the same way that a performative verb parenthetically qualifies and/or modulates the utterance tagged on to it (1977:805). A similar explanatory evidential system is inclusive of 'the person who knows about the situation under discussion' (see Hensarling 1982), a system with the following possible options: Speaker [+], Hearer [+], Gloss {remind}, *I did it a week ago, as you know;* Speaker [+], Hearer [-], Gloss {inform}, *I tell you he did it a week ago*; Speaker [-], Hearer [+], Gloss {ask}, *Is that the way it is?;* Speaker [-], Hearer [-], Gloss {doubt },*Who knows if he did it just now?*; Speaker [-], Hearer [?], Gloss {speculate},*'I wonder if he did it,' he thought.* In this system, 'Remind' relates what both the speaker and the hearer know; 'Inform' what the speaker knows, but the hearer doesn't; 'Ask' what the hearer knows, but the speaker doesn't; 'Doubt' what neither know; 'Speculate' what the speaker doesn't know.

Albeit complex and far-ranging, the evidential system remains two-dimensional with Lowe (1972, qtd in Palmer, 2001:63), involving both *event verification* (individual and

collective) and *speaker orientation* (inclusive of observation, deduction and narration). Within this system, such glosses are possible: *individual observation* (I tell you what I saw him do); *individual deduction (*I am reporting to you my inference of an action that I consider must have happened because of something I saw)**;** *individual narration* (I was told that a certain action took place)**;** *group observation* (I am reporting what the hearer[1] and I saw someone do)**;** *group inference* (From what the speaker and the hearer saw, they infer that a certain action must have taken occurred)**;** *collective narration* (Both the speaker and the hearer were told that a certain action took place). To further illustrate these systemic distinctions, an active verb, such as *play*, may be used to indicate the following degrees of commitment: he played/he must have played/I was told that he played/both you and I saw that he played/he played, as inferred from what I saw/it was told us that he played, etc.

More recently, evidentiality has come to be generally considered a "semantic functional" domain (Diewald and Smirnova, 2010), covering a range of meanings that may serve both referential and non-referential purposes. It may be described as consisting of markers pointing to the source and evidence of the information in the proposition (Bybee 1985:184) and understood in terms of an existing source of evidence for some information with the specification of what type of evidence there is (Aikhenvald 2004:1). According to Anderson (1986), evidentials are indicative not only of the kinds of evidence a person has for factual claims but also of how that person obtained the information on which her/his assertion rests (Willet 1988: 55). However, it has been generally agreed that the fundamental feature of linguistic evidentiality is represented by the explicit encoding of evidence used by the speaker to produce the primary proposition of the utterance. In recent years, considerable research on evidentiality and on the expression of evidential meanings in language has been made, particularly on the growing acceptance of evidentiality as a self-standing semantic-functional domain, and not a sub-division of epistemic modality. Many linguists agree that evidential markers and evidential systems in languages are in principle, notwithstanding the empirical fact of frequent overlap, an *independent category* (de Haan 2001; Aikhenvald 2004).In more specific terms, Aikhenvald claims that a quarter of the world's languages display some type of grammatical evidentiality, as every statement is connected and must specify the source on which it is based (whether/when the speaker saw, heard, inferred it from indirect evidence, or heard it from someone else). Following her typology, two major types of evidential marking are thus possible: indirectivity ("type I") and evidential marking ("type II").The first type (*indirectivity*) is indicative of whether there is evidence for a statement, yet does not specify what kind of evidence, whereas the second type (*evidentiality proper*) specifies the nature of evidence (in terms of whether such evidence is visual, reported, or simply inferred). More specifically, such evidence can be categorized according to such criteria: Hearsay; Quotative; Assumed; Witness vs Non-witness; Firsthand vs Secondhand vs Thirdhand; Visual vs Nonvisual (i.e. olfactory, auditory, etc.), Hearsay, etc. In English, the mandatory elements of grammatical evidentiality systems may be in the following range: *I hear that*; *I see that*; *I think that*; *it looks like; as I can see; as I can hear; as far as I understand*, *it turns out that; they say*; *it is said*; *it appears that*, *alleged*, *stated*, *allegedly*, *reportedly*, *obviously*, etc.

1 The term 'hearer' is not strictly accurate here because the person concerned is the one that is being spoken to, not anyone who might accidentally hear; the term 'addressee' is more accurate in this respect and may be sometimes used instead of 'hearer'.

To further prove our (and Aikhenvald's) point, evidentiality analysis calls for an integrated form, meaning and use describable as *a model of evidentiality*. Such a model has not yet been fully developed ot explored, however recent attempts have been converging towards an inclusive typology of evidential systems across languages. In point of (morpho-syntactic) form, such typology has tried to identify and include both evidentiality encoding and all other morphosyntactic regularities within a language or across languages. In point of meaning (semantics), it is not yet clear which meanings of evidentials are typically specific to evidentiality, which of these interact or not with tense/aspect/mood systems and which meanings can be clearly attributed to independent mechanisms such as: aspect, modality, or perspectival information. Moreover, evidentiality rests on a source of evidence (which forms the basis for a knowledge state) as well as a witness (which represents the basis for a perspectival state). These two features are apt to describe all evidential markers, hence they can be considered to be "evidential universals" (McCready, 2007). While much research on evidentials tends to focus on their occurrence in root contexts, arguably less attention, we claim, has been paid to evidentials patterned in embedded contexts (for example, Schenner 2008). On the other hand, reportative evidentials represent the most common type of indirect evidence and may be contrasted along clear parameters (see Schwager 2010), including the strength of the report (strong vs. weak reportativity), the source of the report ("person parameter"), and the logical type of the reportative (propositional vs. illocutionary).

From a pragmatic (use) point of view, the most clarifying aspects of the typology of evidential systems must focus on the presuppositions attached to evidentials, as well as the felicity conditions that may constrain their context-of-use. Coming full circle, the pragmatics of evidentiality would similarly help explain how, at speech act level, evidentiality is used to implicate other meanings. More to the point, from the viewpoint of perspectival information, the presence of a contextually determined judge is required (McCready 2007, 2010), however analysis of extended uses in discourse has also indicated that other kinds of meanings can also be expressed, see for example, the evidential expression *look like* that can be used to express irony (Gilmour, Gonzales and Louie 2010). In the same line of pragmatic research, Peterson (2010) has tentatively explored how evidentiality contributes to both the mirative (grammatical marking of a proposition for new and surprising information to the speaker, see DeLancey 1997; 2001) and metaphorical interpretations and uses of sentences.

By way of context, applicative studies on evidential systems in several languages have been conducted recently, a significant one being that of Vladimir Plungian (2010). His overview of several grammatical evidential systems is based on generalizations proposed in the typological studies. He examines a cross-linguistic classification both of evidential values and evidential systems, whereby a "basic" system is taken as a point of departure and is considered the prototypical realisation of a generalized typological idea of evidentiality in a most neutral way. Plungian considers the relation between evidentiality as two different semantic domains that are closely related both synchronically and diachronically, and hence proposes a distinction between "modalised" and "non-modalised" evidential systems. A more recent and interesting contribution to the study of evidentiality brings Whitt (2010) to the results of a corpus-based analysis of evidential meanings of English and German perception verbs. He focuses on the semantic issues of such verbs, covering the Early Modern period up to the present and addresses the importance of distinction between subject-oriented and object-oriented perception expressed by such verbs.

He manages to show that the verbs of perception for instance in English and German are polysemous and can express a wide range of evidential meanings, ranging from direct/perceptual to inferential and to hearsay evidential values, some of which being restricted to specific construction types. Shifting focus from written-monologic-language to spoken-dialogic-discourse, Cornillie (2010), extends this study and shows that, although epistemic and evidential adverbs in most uses of written language exhibit the function of qualifying the proposition according to factuality values (in the case of epistemic markers), or according to information nature and sources (in the case of evidentials), they all display a variety of additional functions in conversational contexts.

The variety and complexity of such studies point to different ways of linguistic realization of evidentiality that display both lexical means for expressing evidential meanings and grammaticalised markers (such markers are, in many cases, tightly organized grammatical paradigms, in line with other typologically acknowledged evidential systems). They by and large emphasize that evidentiality must be seen as a semantic-functional (conceptual) domain which is not restricted to grammaticalised markers, rather it can be realized by different linguistic expressions of varying illocutionary force. Moreover, evidentiality and epistemic modality represent two largely independent categories which are often intertwined in individual languages and expressions.

Aikhenvald is the first to contribute to the development of an encompassing typology of evidential systems based on a large number of languages. A recently emerging branch of research is developing a more theoretically informed and testable methodology for investigating evidential categories (cf. Faller 2002, 2006, Matthewson et al. 2008), by observing more closely the not-at-issue and at-issue components of assertion (showing, in principle, that whereas the evidential contribution is not directly challengeable or up for negotiation, the propositional contribution, the 'main point' of the sentence, is directly challengeable and up for negotiation). Contemporary semantic and pragmatic theory of evidentials allows for more efficient instruments for investigating and explaining evidential meaning as illocutionary modifiers, based on the firm conviction that implicatures are not triggered by degrees of informativeness, but by degrees of strength of evidence.

Bibliography

Aikhenvald, Alexandra (2004), "Evidentiality: problems and challenges", in: *Linguistics Today: Facing a Greater Challenge*, J.Benjamins, Amsterdam, Netherlands, pp. 1-29.

Anderson, Lloyd B. (1986), "Evidentials, Paths of Change, and Mental Maps: Typologically Regular Asymmetries", in Wallace Chafe & Johanna Nichols (eds.) *Evidentiality: The linguistic encoding of epistemology*, Norwood: Ablex, 273-312.

Bybee, Joan (1985), *Morphology: A Study of the Relation between Meaning and Form*, Amsterdam: Benjamins.

Bybee, Joan & Suzanne Fleischman (eds.) (1995), Modality in Grammar and Discourse, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Cornillie, Bert, (2010), "An interactional Approach to Epistemic and Evidential Adverbs in Spanish conversation", in *Linguistic Realization of Evidentiality in European Languages,*

Empirical Approaches to Language Typology, by Georg, Bossong; Bernard, Comrie; Yaron, Matras (eds), Walter de Gruyter GmbH 86 Co. KG, Berlin/New York.

De Haan, Ferdinand. (2001), "The Relation Between Modality and Evidentiality", in R. Müller & M. Reis (Eds.), *Modalität und Modalverben im Deutschen*. Linguistische Berichte, Sonderheft 9. Hamburg: H. Buske.

DeLancey, S. (1997), "Mirativity: The grammatical marking of unexpected information", in *Linguistic Typology* 1:33–52.

DeLancey, S. (2001), "The mirative and evidentiality", in *Journal of Pragmatics*, 33:369-382.

Diewald, Gabriele and Smirnova, Elena, (2010), „Introduction Evidentiality in European languages: the Lexical Grammatical Distinction", in *Linguistic Realization of Evidentiality in European Languages, Empirical Approaches to Language Typology*, by Georg, Bossong; Bernard, Comrie; Yaron, Matras (eds), Walter de Gruyter GmbH 86 Co. KG, Berlin/New York.

Gilmour, Drew, Gonzales, Ashleigh and Meagan Louie (2010), "Evidentials and Parasitic Irony: Activating the Illocution-Proposition Distinction", in Tyler Peterson, and Uli Sauerland (eds.) *Evidence from Evidentials*, pp. 75–88, University of British Columbia Working Papers in Linguistics, volume 28. Vancouver: Canada.

Givón, T. (1984), *Syntax, A Functional-Typological Introduction*, Amsterdam: Benjamins.

Halliday, M.A.K. (1970), Functional diversity in language, as seen from a consideration of modality and mood in English, in *Foundations of Language* 6.3. 322-361

Hensarling, Grace (1982), "Aspects of Cogui Morphophonemics", in *Fourth Biennal Conference of the Society for Carribean Linguistics*, Paramaribo, Suriname.

Lyons, J. (1977), *Semantics*, Cambridge: Cambridge University Press.

McCready, Eric, and Nori Ogata (2007), Evidentiality, modality and probability, in *Linguistics and Philosophy* 30:147–206.

--- (1986), *Mood and Modality*,Cambridge: CUP.

--- (2001), *Mood and Modality*, (2nd edition), Cambridge: CUP.

Papafragou, Anna (2006), "Epistemic modality and truth conditions", in *Lingua* 116 (2006) 1688–1702, Elsevier.

Petersen, Tyler (2010), "Examining the Mirative and Nonliteral Uses of Evidentials" in Tyler Peterson, and Uli Sauerland (eds.) *Evidence from Evidentials*, pp. 129–159, University of British Columbia Working Papers in Linguistics, volume 28. Vancouver: Canada.

Plungian, Vladimir (2010), "Types of verbal evidentiality marking: an overview", in *Linguistic Realization of Evidentiality in European Languages, Empirical Approaches to Language Typology*, by Georg, Bossong; Bernard, Comrie; Yaron, Matras (eds), Walter de Gruyter GmbH 86 Co. KG, Berlin/New York.

Schenner, Mathias (2008), Double face evidentials in German: Reportative 'sollen' and 'wollen' in embedded contexts, in Proceedings of Sinn und Bedeutung 12, ed. Atle Grønn, 552–566. Oslo: University of Oslo.

Schwager, Magdalena, (2010) "On what has been said in Tagalog: Reportative daw", in Tyler Peterson, and Uli Sauerland (eds.) *Evidence from Evidentials*, pp. 221–247, University of British Columbia Working Papers in Linguistics, volume 28. Vancouver: Canada.

Whitt, Jason, Richard (2010), "Evidentiality, Polysemy, and the Verbs of Perception in English and German", in *Linguistic Realization of Evidentiality in European Languages, Empirical Approaches to Language Typology*, by Georg, Bossong; Bernard, Comrie; Yaron, Matras (eds), Walter de Gruyter GmbH 86 Co. KG, Berlin/New York.

Willet, Thomas L. (1988), A cross-linguistic survey of the grammaticalization of evidentiality, *Studies in Language*, *12*, 51-97.

THE REPRESENTATIVES OF THE TRANSYLVANIAN SCHOOL AND THE CULTIVATION OF ROMANIAN LANGUAGE

Dumitru Draica, Assoc. Prof., PhD, University of Oradea

Abstract: In the second half of the eighteenth century and early nineteenth century, Transylvanian School representatives were among those who campaigned, in their writings, Romanian language unit by enriching vocabulary by writing using the Latin alphabet by setting standards literary convinced of the importance of culture and education. History and Romance languages were the main arguments that have been used S. Micu, Gh. Sincai, P. Maior and other scholars to support the rights of Romanians of Transylvania, publishing several works of historical and linguistic, but also of philosophical, religious, teaching ... they were interested in phonetics and grammar, spelling and lexicography, language history and dialectology, raise Romanian language in the European culture of others languages. Transylvanian scholars thought that the cultivation and unification of the Romanian language, to prove the Latin word and its grammatical structure was needed and the creation of companies and academies that meet these ideals.

Keywords: Romanian language, culture and education, literary standards, phonetic laws, unity and preserving the language, Latin origin , national spirituality.

Principalii reprezentanţi ai lingvisticii româneşti au fost, între 1780 şi 1828, Samuil Micu, Gheorghe Şincai, Petru Maior, care au iniţiat o serie de dezbateri în ceea ce priveşte procesul de cultivare a limbii române şi au militat pentru transformarea ei într-o limbă modernă, prin continua îmbogăţirea a lexicului, prin scrierea cu litere latine şi prin stabilirea unor norme literare de exprimare, convinşi de importanţa culturii şi educaţiei. S. Micu, Gh. Şincai, P. Maior şi alţi cărturari ardeleni, au căutat să argumenteze drepturile românilor cu ajutorul istoriei şi al limbii acestora, rgumentarea drepturilor poporului român a fost făcută nu numai prin dovezi istorice, ci şi prin dovezi lingvistice, susţinându-se originea „pur” latină a limbii noastre.

În cronologia Şcolii Ardelene putem deosebi două etape distincte:

- o primă etapă este cea de constituire a doctrinei lingvistice (1779 – 1806/1809), de ea se leagă numele lui S. Micu şi Gh. Şincai, ideile lor lingvistice fiind pătrunse de spiritul etimologismului latinizant, mai ales în privinţa ortografiei;
- cea de-a doua etapă, este cea de după 1809, în care rolul esenţial este al lui P. Maior, cel care avea să facă o serie de concesii fonetismului.

Samuil Micu (1745-1806)

Începând cu anul 1779, preocupările pentru ortografia limbii române au devenit tot mai numeroase şi, până la mijlocul secolului al XIX-lea, au fost urmărite, în paralel, două direcţii principale, şi anume: pe de-o parte, introducerea alfabetului latin, pe de altă parte, îmbunătăţirea

condiţiilor de întrebuinţare a alfabetului chirilic; în vreme ce interesul şi preocuparea pentru scrierea cu litere latine creşteau, se intensificau, scrierea chirilică îşi pierdea mulţi dintre adepţi. În ceea ce priveşte introducerea unui sistem ortografic cu alfabet latin şi crearea unor norme pentru acest alfabet, *Cartea de rogacioni...* a lui S. Micu, a fost urmată, la numai un an, de *Elementa linguae...*

S. Micu a fost primul învăţat român care a publicat o carte cu litere latine: *Carte de rogacioni pentru evlavia homului chrestin,* la Viena, în 1779, lucrare fundamentală pentru istoria ortografiei româneşti (autorul întrebuinţase alfabetul latin pentru a arăta originea (pur) latină a limbii române şi prezentase un sistem ortografic bazat, integral, pe alfabetul latin, şi recomandat pentru scrierea limbii române). Era prima manifestare explicită a unui sistem ortografic complet, bazat pe alfabetul latin şi care avea rolul să ajute la „reproducerea" limbii române. Ultimele 3 foi ale cărţii cuprind *Literele Romanilor cele vechi* şi normele care trebuie să fie urmate în scrierea cu literele latine *a, c, d, e, g, h, i, li, o, si, sce, ti, u, j, q,* în scrierea diftongilor şi a apostrofului, multe dintre regulile stabilite de S. Micu fiind exemplificate. Prin folosirea literelor latine în scrierea limbii române, Micu încerca să schimbe părerile învăţaţilor austrieci, în primul rând, Sulzer şi Engel, potrivit cărora limba română, pe care ei o considerau „slavo-română", nu putea fi scrisă decât cu litere chirilice.

Aceasta este, în ordine cronologică, prima lucrare ortografică a Şcolii Ardelene. La sfârşitul acestei cărţi, S. Micu îşi expunea sistemul său ortografic etimologist, pe care l-a prezentat apoi şi în *Elementa*…, din 1780, precum şi în introducerea la *Acatist* (unde Samuil Micu a simplificat, într-o anumită măsură, normele ortografiei iniţiale), tipărit la Sibiu, în 1801, care este, de fapt, o reeditare a *Cărţii de rogacioni...* (1779).

Tot în prima perioadă, din cronologia Şcolii Ardelene, putem nota cea dintâi gramatică tipărită a limbii noastre, redactată în latină, *Elementa linguae daco-romanae sive valachicae,* apărută la Viena, în anul 1780, şi datorată lui Samuil Micu şi Gheorghe Şincai, care reprezintă adevăratul act de naştere în lingvistica şi filologia românească, şi care urmărea un scop propagandistic, de natură politică. Anul 1780 a fost considerat, datorită acestei scrieri, drept piatră de hotar între epoca veche şi cea modernă a evoluţiei spiritualităţii noastre naţionale. Cei doi s-au dovedit a fi adepţii unui etimologism pur, lor revenindu-le şi sarcina de a reconstitui forma „necoruptă" a cuvintelor limbii române, întrucât se considera că româna se formase în urma procesului de corupere a limbii latine culte; militând pentru înlocuirea alfabetului chirilic cu cel latin şi pentru adoptarea unei ortografii etimologice, lucrarea celor doi reprezentanţi ai Şcolii Ardelene reprezenta, pentru lumea ştiinţifică europeană, de la sfârşitul secolului al XVIII-lea, o operă specială.

Istoricii limbii literare şi ai lingvisticii româneşti au admis că *Gramatica* lui Micu şi Şincai avea patru părţi: I. *Ortografia;* II. *Etimologia;* III. *Sintaxa;* IV. *Formarea cuvintelor,* urmate de un *glosar român-latin* şi de câteva *dialoguri*, scopul gramaticii era „mărirea naţiei" şi cunoaşterea originii limbii şi a poporului român, de către lingviştii şi istoricii străini.

Prefaţa lucrării reprezintă un adevărat manifest al Şcolii Ardelene, sunt afirmate, aici, cu hotărâre, descendenţa limbii române din latină, înrudirea ei cu limbile romanice, necesitatea adoptării alfabetului latin. Scrisă de Şincai, lucrarea era o prezentare a tezelor exagerate ale Şcolii Ardelene despre originea „pur" romană a poporului român şi despre „coruperea" limbii române, prin pătrunderea de elemente nelatine. Pentru a sublinia originea latină a limbii noastre,

Micu a elaborat un sistem ortografic etimologist latinizant, încercând să arate proveniența directă, din latina clasică, a cuvintelor din română, el descoperind şi principalele legi de evoluţie fonetică ale limbii noastre:

- transformarea lui *a* accentuat, în poziţie nazală, în *î,* în cuvintele latineşti (*panis – pîne, campus – cîmp* …); *e* accentuat, în poziţie nazală, se transformă în *i (bene – bine, dentem – dinte…); o* neaccentuat se transformă în *u (formica – furnică, domenica – duminică…);* diftongarea lui *e* şi *o*, accentuaţi, urmaţi în silaba următoare de *a* sau *e,* în *–oa (mortem – moarte, porta – poartă*…); transformarea dentalelor *t, d, s,* urmate de *iot,* în *ţ, z, ş (tibi – ţie, dies –zi, resina- răşină*…); grupurile *ct, cs, gn* devin *pt, ps, mn (lactem – lapte, coxa – coapsă, lignum – lemn*…); grupurile *cl* şi *gl* se transformă în *k'* şi *g' (clavem – cheie, glacies – gheaţă…); -l-* intervocalic devine *r (mola – moară, solem – soare…);-*

Aceste reguli au fost stabilite de S. Micu pentru a-şi justifica sistemul ortografic etimologist, scrierea etimologică a latiniştilor nu a urmărit schimbarea pronunţării, ci demonstrarea, prin forma scrisă, a originii latine a cuvintelor şi a structurii gramaticale a limbii noastre.

În ceea ce priveşte ortografia, cei doi s-au situat pe poziţiile unui etimologism excesiv (în ediţia din 1805, Şincai va face, totuşi, unele concesii şi principiului fonetic), propunând să se scrie, printre altele: *antaniu, clave, glacie, hora, muliere*..., în loc de: *întâi, cheie, gheaţă, oră, muiere...,* din dorinţa de a evidenţia şi mai clar latinitatea cuvintelor româneşti.

Sistemul ortografic din această lucrare „meritează locul întâi şi după întâietatea timpului şi după renumele autorului", avea să menţioneze Timotei Cipariu.

În morfologie sunt identificate unele categorii pe care limba româna, în realitate, nu le are, dar se fac şi unele constatări juste, printre altele, sunt recunoscute zece clase morfologice, spre deosebire de gramaticile manuscrise anterioare ale lui Dimitrie Eustatievici Braşoveanul şi Macarie, care admiteau numai opt, dar şi de cele ulterioare, ale lui Ienăchiţă Văcărescu şi Radu Tempea, unde sunt admise nouă.

În ceea ce priveşte studiul sintaxei, acesta se face pe puţine pagini, autorii străduindu-se să dovedească absenţa unor deosebiri importante între latină şi română, în acest domeniu.

Elementa linguae... este una dintre cele mai importante lucrări ale mişcării istorico-filologice transilvănene, ea a deschis calea cercetărilor privind structura latină a limbii române, valoarea ei rezultând şi din faptul că, dacă S. Micu şi Gh. Şincai au fost nevoiţi să apeleze la modele străine, pentru a o realiza, alţi autori, care le-au urmat, au luat *Elementa linguae*... drept model (este vorba, printre alţii, de Ienăchiţă Văcărescu, *Observaţii sau băgări dă seamă asupra regulelor şi orânduielelor gramaticii româneşti,* Râmnic şi Viena, 1787, Ioan Molnar-Piuariu, *Deutsch-Walachische Sprachlehre*, Viena, 1788, Radu Tempea, *Gramatica românească*, Sibiu, 1897).

Şi totuşi, cea mai mare parte a lucrărilor lui Micu, Maior şi Şincai au fost tipărite cu litere chirilice, deoarece, după cum afirma S. Micu, în „Prefaţa" *Acatistului* (1801), „la cei mai mulţi români de-ai noştri sunt cunoscute".

Gheorghe Şincai (1754-1816)

Gheorghe Şincai este un alt reprezentant de seamă al Şcolii Ardelene, meritele lui sunt incontestabile ca istoric, preocupările sale lingvistice fiind mai reduse decât cele ale lui S. Micu şi P. Maior, ele fiind demne de amintit în colaborarea cu Micu, la *Elementa linguae...,* din 1780, şi la manualul de gramatică latină, din 1783.

În *Gramatica limbii latine*, scrisă cu litere latineşti şi publicată în 1783, autorul oferea explicaţiile şi în limba română, iar exemplele erau traduse în română, germană şi maghiară: „…însă prin regulile de-a scrie româneşte cu litere latine, reguli pe care le stabiliserăm în *Gramatică,* puţin a lipsit de n-am făcut limba daco-română asemănătoare limbii franceze, în ceea ce priveşte scrierea şi citirea”[1]. Este de remarcat, în această lucrare, şi încercarea pe care o face Gheorghe Şincai de a pune bazele terminologiei noastre gramaticale.

În *Scrisoarea lui George Şincai din localitatea cu acelaşi nume, către distinsul şi strălucitul bărbat Ioan de Lipszky...,* tipărită la Budapesta, în 1804, Şincai făcea o scurtă trecere în revistă a regulilor ortografiei chirilice, indicând şi modul de transcriere a literelor chirilice în alfabetul latin (printre alte exemple, amintea: *c,* la începutul pronumelui relativ *care,* era notat *q - quare*), iar pentru scrierea lui *ce, ci, ge, gi, che, chi, ghe, ghi* recomanda modelul italian. La sfârşit, era publicată o planşă rezumativă a sistemului vocalic şi consonantic românesc, redat atât în alfabet chirilic cât şi în cel latin.

Vorbind despre prima ediţie a lucrării *Elementa linguae…*, Gh. Şincai recunoştea pericolul pe care îl reprezentau normele ortografice propuse şi vorbind despre abandonarea limbii slavone şi adoptarea celei părinteşti, el îşi exprima dorinţa pentru introducerea alfabetului latin: „…barem de s-ar fi întors sau de s-ar întoarce şi la literele cele părinteşti !”[2].

În 1805, la Tipografia Regală a Universităţii din Pesta, Gh. Şincai, retipăreşte singur lucrarea, fără să mai menţioneze numele lui Micu, el dorea să apropie ortografia de limba vorbită, aducând unele modificări ortografiei, făcând concesii fonetismului, şi anume: introducea semnul diacritic pentru *î*, pe care îl transcria: *â, î* şi *ê;* diftongul – *oa* îl scria ca atare, şi nu *o*, ca în ediţia din 1780; scria *sînt, ieşti, este, sîntem, sînteţi*…, şi nu *sent, sentem…,* ca în 1780; această a doua ediţie a lucrării, apărută în 1805, are aceleaşi capitole, ca în ediţia din 1780, cuprinzând în plus capitolul *De formandis Daco-Romanis vocibus ex Latinis*; în capitolul al III-lea, Şincai vorbea despre accentul grafic, accentul acut care se punea pe *a*, *e* , *i* când trebuia lungită silaba penultimă a unor cuvinte şi despre accentul grav care apărea deasupra vocalelor *a*, *u*, *i*, aflate la sfârşitul unor verbe…

Prin străduania lui Gheorghe Şincai s-au înfiinţat în Transilvania şi 300 de şcoli primare româneşti, pentru care el a scris manuale şcolare: o *Gramatică a limbii latine*, două abecedare româneşti intitulate *Normatice*, un manual de *Aritmetică,* un *Catehism* (în această lucrare, Şincai a încercat să folosească o limbă cât mai simplă, pentru a putea fi înţeleasă cât mai uşor de către fiii ţăranilor şi ai teologilor, cărora le era adresată).

Petru Maior (1760-1821)

Este personalitatea cea mai reprezentativă a Şcolii Ardelene, cu cea mai mare influenţă asupra contemporanilor dar şi asupra posterităţii. După 1809, în cea de-a doua etapă cronologică a Şcolii Ardelene, Maior este reprezentantul de renume, cu o activitate complexă. A reuşit să publice opere importante istorice şi lingvistice, ducând o permanentă luptă pentru impunerea ideilor sale, a fost un adevărat cenzor şi corector al cărţilor româneşti, din tipografia de la Buda. A scris, de-a lungul vieţii sale, 62 de cărţi cu caracter istoric, lingvistic, filozofic, religios, didactic (13 s-au pierdut, între care un dicţionar român-latin şi o gramatică a limbii latine, iar din

[1] Gh. Şincai, *Elementa linguae daco-romanae sive valachicae*, p. 7.
[2] Gh. Şincai, *Hronica românilor şi a mai multor neamuri*, p. 61.

cele 49 păstrate nu s-au tipărit decât 11, celelalte rămânând în manuscris), iar pasiunea l-a îndreptat spre studiul limbii, sub toate aspectele: fonetică, gramatică, ortografie, lexicografie, dialectologie, istoria limbii... Spre deosebire de Micu şi Şincai, care, în fanatismul lor latinist, au susţinut că limba română continuă limba latină clasică, ce s-a „corupt", Maior stabileşte că limba română, ca şi celelalte limbi romanice, este continuatoarea limbii latine populare; el mai susţinea că limbile romanice apusene sunt mai „împiestriţate" cu elemente străine, decât limba română şi recunoştea faptul că româna este mai bogată în elemente latineşti vechi şi mai săracă în elemente latineşti noi.

Ca lingvist, a urmărit, în permanenţă, ridicarea limbii române la nivelul celorlalte limbi de cultură, prin îmbogăţirea vocabularului, prin impunerea alfabetului latin şi stabilirea ortografiei etimologice, care să-i pună în lumină latinitatea, şi prin aspectul grafic. Maior a rămas în lingvistica românească „părintele" italienismului, înaintea lui Heliade, fiindcă a iniţiat şi a realizat cele mai multe împrumuturi lexicale din italiană, pe care o socotea limba cea mai apropiată de română; în ceea ce priveşte ortografia limbii române, Petru Maior a avut puncte de vedere originale, a fost unul dintre cei mai convinşi adepţi ai scrierii limbii române cu litere latine, „...fără ca ortografia sa să fie perfectă, e, incontestabil, cea mai bună din epocă"[3].

Principalele sale lucrări lingvistice sunt:

- *Disertaţie pentru începutul limbii române,* publicată împreună cu *Disertaţie pentru literatura cea veche a românilor,* ca anexă a *Istoriei pentru începutul românilor în Dacia (1812); Dialog pentru începutul limbii române între nepot şi unchi (1819); Ortographia romana sive latino-valachica una cum clavi… (Ortografia română sau latino-valahă…),1819,* aceste ultime două lucrări au fost publicate în fruntea *Dicţionarului de la Buda (1825),* până la litera *H.*

Astfel, în prefaţa *Dicţionarului de la Buda,* şi-a expus normele ortografice, lui îi datorăm, în ortografia actuală: semnele diacritice pentru *ş* şi *ţ* şi scrierea, după model italian, prin *che, chi, ghe, ghi* a oclusivelor palatale (*k' – g'*).

În centrul activităţii sale, Şcoala Ardeleană a situat două probleme importante, referitoare la limbă: ortografia limbii române şi îmbogăţirea lexicului românesc. Odată descoperită originea latină a limbii noastre, se impunea ca şi scrierea ei să corespundă acestei origini, folosirea alfabetului latin fiind un argument în plus, pentru scopuri politice.

Aceste probleme au fost studiate de Petru Maior în lucrarea sa specială, intitulată *Ortografia română sau latino-valahă, prevăzută cu o cheie prin care să se pătrundă la originea cuvintelor,* Buda, 1819, scrisă în latineşte; ideile susţinute aici de Maior, care erau, de fapt, ale tuturor reprezentanţilor Şcolii Ardelene, militau pentru demonstrarea latinităţii limbii române şi cu ajutorul ortografiei, cât mai apropiată de forma latinească a cuvintelor. Autorul făcea o prezentare generală a literelor româneşti, în număr de 20, discutându-le pe fiecare, în parte. În privinţa sunetelor româneşti ce nu-şi găseau corespondent grafic în alfabetul latin, propunea folosirea sedilelor, a accentelor şi apostrofului. Ca şi Gh. Şincai, pentru *ce, ci, ge, gi, che, chi, ghe, ghi,* prefera modelul italian; *d* urmat de *i*, era transcris *dz*, *t* era notat ca un *c* sau *t.*

Într-un „extract" final, erau cuprinse o serie de observaţii referitoare la pronunţarea literelor, analizând şi transformările fonetice.

P. Maior a militat pentru introducerea alfabetului cu litere latine, a fost cel care a stabilit principiile ortografice, urmate mai târziu de etimologişti (sedilele, *e, o, a* = *ă* etc.). Deşi bazat pe

[3]Maria Protase, *Petru Maior, un ctitor de conştiinţe*, Bucureşti, Editura Minerva, 1973, p. 297.

principiul etimologic, sistemul ortografic propus de Maior, în scrierea limbii române, şi-a păstrat vreme îndelungată valabilitatea (vezi, de exemplu: *e* şi *o* accentuaţi, pentru diftongii *–ea* şi *-oa*).

De la Petru Maior au rămas şi câteva fragmente de gramatică a limbii române, publicate postum de Timotei Cipariu, în *Arhivul pentru filologie şi istorie* şi în *Acte şi fragmente.*

Ideile lui Petru Maior sunt dominante în cadrul Şcolii Ardelene, care a fost supusă unei duble constrângeri, în materie lingvistică: pe de-o parte, scrierea etimologică pentru a releva şi ortografic originea latină a limbii şi, pe de altă parte, scrierea chirilică, înţeleasă mai bine atunci de popor, culturalizarea maselor fiind scopul cultural şi politic esenţial al Şcolii. „Maior apare ca adevăratul fondator al crezului lingvistic al Şcolii Ardelene, datorită lui aceasta cunoaşte cele mai largi perspective”[4].

Bibliografie

Mioara Avram, *200 de ani de la prima gramatică tipărită a limbii române* (Samuil Micu-Klein, George Şincai, Elementa linguae daco-romanae sive valachicae, Viena, 1780,) în „Limba română”, XXIX, 1980, nr. 6, pp. 573-584.

I.Lungu, *Şcoala Ardeleană. Mişcare culturală naţională iluministă*, Bucureşti, Editura Viitorul românesc, 1995.

S. Micu, Gh. Şincai, *Elementa linguae daco-romanae sive valachicae,* Studiu introductiv, traducerea textului şi note de Mircea Zdrenghea, ediţia a III-a, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1980.

Romul Munteanu, *Contribuţia Şcolii ardelene la culturalizarea maselor*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1962.

A.Nicolescu, *Şcoala ardeleană şi limba română*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1971.

Maria Protase, *Petru Maior: un ctitor de conştiinţe*, Bucureşti, Editura Minerva, 1973.

N. A. Ursu, *Modelul gramaticii lui S. Micu şi Gh. Şincai*, în „Limba română”, XX, 1971, nr. 3, pp. 259-272.

[4] *Ibidem.*

LINGUISTIC ETHICS AND MEMETICS

Filip Bacalu, Assist. Prof., PhD, Hyperion University of Bucharest

Abstract: The human mind develops as a consequence of acquiring memes therefore, language may play a relevant role in the completion of memes while an integral part of memes is their executive function in creating phenotypic effects. Our innate mental potential is advanced by interacting with our environment, and beliefs are responses to memes. The choices we make about incoming data are affected by our existing memes. The meme is the information included in the blueprint for a design, and design memes incorporate information which is replicated, varied and selected. Ethics, in its turn, relies on this type of system development.

Keywords: Memetics, brain capacity, linguistic ethics, solipsism, replicability

Memetics is a theory about the transmission and development of information: it must supply a powerful description of how selection, variation and replication function is achieved. Memetics covers the development of culture, focuses on the relevance of the cultural environment for the triumph of specific memes, and has been limited by a deficiency of understanding of cultural heredity. Memes are more like viruses than genes: they do not bring about their own survival machines. Memes do not bring about the replicative mechanisms by which they create their phenotypic effects. Memes exist and function autonomously, owing their distinct properties to the representational content in which they consist. Memes are representations which keep their content in a way that can be reproduced between generations. (Distin, 2005) In Wittgenstein's *Tractatus*, the world is the main partner in its relations with language which confers sense on its sentences. Something can only be shown and not said. A word acquires its meaning when it is correlated with an object (the latter *became* its meaning), and keeps its meaning so long as its occurrences in sentences track the object's possibilities of association with other objects. Names should be introduced only in connection with other names in elementary propositions. Words stand for the objects that are their meanings only so long as their combinations are ones that are possible for those objects. Sentence and state of affairs must have the same form: form is "the possibility of structure." A sentence is a picture. A picture and the reality that it illustrates will share the same form when the display of the elements in the picture indicates a possible display of the correlated elements in reality. A picture must have as many distinct parts as there are in the situation that it represents (it must share the form of the reality that it represents). A word stands for an object so long as it follows its possibilities of association with other objects. The Picture Theory makes each sentence extract its sense separately from the portion of the world with which it is concerned. The philosopher can invoke the doctrine of showing, and claim that an elementary proposition shows its sense. (Pears, 2008)

Kant holds that we act wrongly when we treat people in any way to which they cannot possibly consent. It is wrong to treat any rational being merely as a means: in treating anyone merely as a means, we would be *acting* wrongly. We treat people as ends and not merely as a

means, if we deliberately treat them only in ways to which they could rationally consent (to respect people, we should treat them only in ways to which they could rationally consent). To treat people as ends we must never treat them in ways to which they could not consent. Treating people as ends consists partly in *not* treating them merely as a mean. If our acts were merely events in time, they would be causally determined, so we could never have acted differently: we could never be responsible for them in some way that could make us deserve to suffer. Our *maxims* are our policies and underlying aims: it is wrong to act on any maxim that could not be a universal law. We act wrongly if we act on some maxim that we could not rationally will to be a universal law. When we think about normative questions, we can be misled by claims that are *concealed tautologies*. Whether our acts are right or wrong depends on our *maxims* (our policies and their underlying aims). It is wrong to act on maxims that could not be universal laws. Cruelty to animals is wrong because it dulls our sympathy, making us to be cruel to other people. It would be wrong for any of us to give ourselves sexual pleasure, or to hasten our deaths to avoid suffering (such acts debase or defile humanity). Our will is good when we do our duty because it is our duty: having a good will is something that we ought to try to achieve. (Parfit, 2011)

Memes

- have their foundation in representational content,
- must vary if cultural evolution is to happen,
- must be *generally applicable* concepts,
- are part of the *environment* that leads to the formation of the mind,
- do not design survival machines,
- cannot operate independently of minds,
- are able to retain information, carrying it to the next cultural generation (memes rely for their replication on the representation instinct).

Memes

- are representations of the phenotypic aspects that they control,
- can defensibly be considered discrete elements of cultural selection,
- rely on human minds and other external media for their preservation and replication,
- engage in a genuinely autonomous evolutionary process,
- are separate from the mind.

Memes are subject to selection constraints which differ according to their content, must rely for their replication on assembling limitations, vary via both mutation and recombination, are realized in systems of representation, and form part of the mind's environment, being governed by an evolutionary algorithm (they have their foundation in representational content). (Distin, 2005) Wittgenstein builds up logic from its roots in the ordinary thinking of common people, seeking the test of the adequacy of truths of logic in something accessible to common people in daily life. All necessary truths are tautologies. We can see all the entailments of a proposition in the proposition itself. If what we see is that it is a tautology, we see that it is necessarily true. Logically necessary propositions are consonant with anything that the world can provide us as reality. Particular associations of symbols are tautologies, names have meanings and elementary propositions sense, and language and world share the same logically atomic configuration. The limit of language can be drawn only from within it, elementary propositions must be logically independent of one another, logical necessities rely on definite general facts

about the world, and genuine thoughts owe their senses to one-to-one correspondences of their elements with objects. (Pears, 2008)

Kant distinguishes three kinds of end: (i) *ends-to-be-produced* are the aims or outcomes that we could try to achieve or bring about (*ends in the ordinary sense*); (ii) *existent* or already existing ends (*rational beings, or people*); *ends-in-themselves* have *dignity* (*absolute, unconditional, and incomparable value or worth*). The continued existence of rational beings is an end-to-be-produced with supreme value. Rational beings or people are ends-in-themselves, who have dignity, or supreme value. Dignity is a value that is "infinitely far above" a lower kind of value (*price*). Like having a good will, rationality is partially an end-to-be-produced, or promoted. The principle of prudence is a merely hypothetical imperative, applying to us only because we want to be happy. All rational beings have a kind of value that is to be respected (they ought to be treated only in certain ways). Even the morally worst people have the same moral status as anyone else. *All* rational beings or persons ought to be treated only in certain ways. Everyone's degree of happiness should be *in proportion* to their degree of virtue, or worthiness to be happy. Everyone's deserved happiness would be best promoted by "the strictest observance of the moral laws." It would be bad if people had more happiness, or less suffering, than they deserve. We ought rationally to promote our own happiness (all rational beings necessarily want their own happiness). No one can affect how virtuous other people are (we can promote virtue only by increasing our own virtue). Everyone ought to try to produce the world that would be the best, or be the greatest good. If everyone followed the moral law, this would *lead to* or be the *cause of the ushering in* of the Greatest Good. (Parfit, 2011)

In the endeavor to be selected, most memes do not come with indications for their own replication. An important aspect of memetic content must be its replicability (otherwise no representation could be a meme). Human culture relies on a relentless process of memetic replication. Memetic replication arises at the level of meta-representation. There will be limitations upon which types of transmission methods can support memetic replication. Memetic replication must rely on the human ability for social learning. If the human mind is developed via interplay with existing culture, then external representations play a relevant role in memetic replication. Memetic replication was preceded by the appearance of constant behavioral models. (Distin, 2005) Wittgenstein draws a line around existing objects and thus around sentences with senses. The process of logical analysis ends at a level where simple names extract their meanings directly from the objects that they designate. The solipsist's claim (the range of his knowledge is limited to the contents of his own mind) is a presupposition of thought and language. Anyone who understands the idea that solipsism is a theory about language will find that it opens up a new line of investigation. Wittgenstein fixes the boundary of meaningful discourse: all sentences that have senses are truth-functions of elementary sentences. Linguistic solipsism's implicit assertion is to add an additional turn of the screw to the restriction of meaningful discourse: the only way to evaluate it is to achieve an understanding of the concept of the ego. The ego is not a possible goal of reference, but "a limit of the world." The unity and consistency of a person's interpretation of the physical world may be the result of his own dual existence as mind and body in that world. Wittgenstein presents linguistic solipsism as a dramatization of a deep truth about the limit of language (there is a space into which we may extend our language by creating new patterns of speech). Solipsism is an essential phase of an intellectual journey from confusion to enlightenment. (Pears, 2008)

Kant condemns all lies by appealing to the harm that these acts bring about. Our own perfection consists in our having good wills and acting rightly: acting rightly is the only way to promote the happiness of others (to be virtuous and act rightly, we must act in the ways which are such that, if everyone acted in these ways, that would produce universal happiness). We have two ends that are also duties, our own virtue and the happiness of others (happiness is good only when it is *deserved*): it would be bad if people had more happiness, or less suffering, than they deserve. If everyone promoted the happiness of others at a greater cost to their own happiness, everyone would lose more happiness than they gained. If determinism were true, morality would be undermined (we wouldn't have the kind of freedom that morality requires). (Parfit, 2011) If memes are chosen via their phenotypic influences, we must inspect the evidence for their selection at the phenotypic level. The recombination of memetic alleles may be the more current method by which cultural variations appear. Artefacts cannot be meme vehicles, novel memes have internal influences on the minds of the people who own them, the ability to gain and retain attention is the best measure of memetic fitness, whereas both memes and their effects can be found inside the human mind and outside it. Memetic alterations are generally too swift to be picked up at the level of genes. Memetic changes may provide their bearers with genetic benefits. Population processes is part of the memetic environment, being a component of the selection constraints acting on memes. The differences amongst the human population provide an outstanding impact on the precision and speed of memetic transmission. (Distin, 2005) The *person*, not her rationality, has the high moral status that Kant calls dignity. Respect for a person is respect for the moral law. We ought to help others for moral reasons. Duties of virtue require us to act for the right motive, whereas duties of justice can be fulfilled whatever our motive. Duties of justice *are* moral duties. Our failure to fulfill duties of justice makes our acts "illegal" (such acts are against the criminal, state-based law, and against the *moral* law). We act wrongly *if* we act on maxims that we could not rationally will to be universal. As we have moral duties, we must have some kind of incomprehensible freedom in a timeless noumenal world. All categorical imperatives declare some act to be necessary of itself, without reference to another end (there are no objective ends-to-be-produced given by reason to all rational beings). (Parfit, 2011)

Wittgenstein focuses on the variety of the things to which a single word is applied. Isolated ostensive definitions are not sufficient to fix the meanings of words. Theories of meaning that provide verbal analyses of particular words leave the canopy of language "hanging in the air:" it should be tied down in real life by applying words to things and in philosophy by offering a general explanation of the practice of applying words to things. Linguistic techniques are the ultimate repositories of meaning. The sense of a sentence is not entirely decided by a single application of its words: we need to know how the speaker will employ each word to other things. We consider the contents of our own minds as symbols of their own future evolution. Reports of sensations should not be considered as the independent basis of the whole construction of empirical knowledge. When a word is inserted in a language, there must already be a place for it. The would-be private linguist cannot insert names for sensations unless there is already an area in his language arranged for them and waiting to be occupied by them. The phenomenalist's replacement of sensations for physical objects is a key change (the maintenance of meaning and the sharing of it stand or fall together). Meaning should be kept by objects accessible to anyone in the significant community of language-speakers. Wittgenstein describes a

movement of thought without identifying a definite point at which sense is lost. We cannot drive a wedge between our general conception of the world and the way things are in the world. We are not only passive receptors of information about the world but also agents who get involved in the course of nature. (Pears, 2008)

Kant distinguishes between the spatial-temporal *phenomenal* world (reality as it appears to us to be), and the world of *noumena* (reality as it really is). For us to be moral agents, we must be responsible for our acts in some way that could make us deserve to suffer. If our acts were merely events in time, they would all be causally determined. We could not have any kind of freedom that could make it true that we can deserve to suffer because of what we did, if our acts were merely events in time. To be responsible for our acts, we must be responsible for our own character. If we are merely beings in the spatial-temporal world, we cannot have freely created our own character. Everything that happens is in part jointly brought about by a vast number of free and separate decisions, made timelessly. We should not expect to understand the timeless monumental world. If everyone believed that lying promises were permissible, the practice of making promises would be a "vain pretense." It would be wrong to lie even to a would-be murderer who asks where his intended victim is. Everyone ought to disobey immoral commands. We could not rationally will it to be true that everyone acts on some bad maxim. Whether some act is wrong depends on the *agent*'s maxim. To fulfill some *duties of virtue*, we must act rightly and with the right motive. To fulfill a duty of gratitude, we must feel grateful. We have many *duties of justice*, which we can fulfill by doing what is morally required, whatever our motive. Our acts are in one sense right or wrong when these acts *conform with duty* or are *contrary to duty*. Wrong-doers do not will that their maxims be universal, so "there is no contradiction" in these people's wills (a maxim is a subjective *principle* of action). When we act wrongly, we often make unfair exceptions for ourselves, doing things that we would not want or will other people to do. (Parfit, 2011) The human mind develops as a consequence of acquiring memes, language may play a relevant role in the completion of memes, an integral part of memes is their executive function in creating phenotypic effects, our innate mental potential is advanced by interacting with our environment, and beliefs are *responses to* memes. The choices we make about incoming data are affected by our existing memes, meme is the *information* included in the blueprint for a design, and design memes incorporate information which is replicated, varied and selected. From the memes' perspective, the conscious direction of human minds is a portion of the system of the cultural evolutionary process. (Distin, 2005)

Kant appeals only to what we ourselves could rationally will: what each of us could rationally will is the same as what everyone could will. Rather than first asking what is good, we should search for the law that determines the will of all rational beings. Moral laws are laws *of* the determination of the will, ideal normativity involves an irresistible coercive incentive, and reason gives a law by determining the will. All imperatives either *represent* some act as a necessary means to some subjective end, or represent some act as necessary in itself. Our acts have moral worth only when we act "*from* duty," or for the sake of duty. We do not have non-moral reasons to promote our own well-being. While some ends are subjective, there are also *objective ends*, which reason gives to all rational beings. Humanity is an end in itself, which has dignity in the sense of supreme and unconditional value (only good wills have such supreme value). Rational beings are ends-in-themselves, with supreme value. We ought to treat people only in ways to which they could rationally consent. It would be wrong to treat people in any

way to which they could not rationally consent (Kant's Formula of Humanity). If there are categorical imperatives we must have a reason to obey them. It is the value of rational nature that gives morality its "end or point." All persons have *dignity* (absolute, unconditional, and incomparable value or worth). The supreme value which grounds morality is the dignity of all persons. The Highest or Greatest Good would be a world of universal virtue and deserved happiness, and everyone ought to strive to promote this ideal world. We ought to develop and use our various rational abilities. (Parfit, 2011)

Wittgenstein disapproves of reliance on proofs *in* logic: they must be entirely perspicuous. Logical compulsion is self-imposed. The Picture Theory relies on the concept of isomorphic possibility: the combinability of names in a sentence must indicate the combinability of the objects designated by the names. The elements of the picture should be associated in ways that are possible arrangements of the things for which they stand. The technique of employing a general word can neither be fixed onto a universal nor entirely incorporated in any verbal formulation. I cannot achieve absolute certainty about my future employment of a word by depending on my present experience. The language in which we communicate sensations owes its meaning to their associations with the physical world. The construction of calculi is an optional activity. Grammar described by itself is arbitrary. The generality of the word involves the employment that we make of it. The physical facts do not furnish the whole account of the incompatibility of two complementary colors: the words in which we record the inconsistency make a crucial contribution to its existence. Logical necessities cannot rely on contingencies in the world: we cannot formulate in the same language both the necessary truth and the contingent facts on which it is supposed to depend. Contingent facts have a role to play in the appearance of logical necessities. (Pears, 2008)

Kant dismisses the Golden Rule as "trivial" and unfit to be a universal law: the Golden Rule does not imply that we have duties to benefit others (many people would gladly agree never to be benefitted by others). By appealing to the Golden Rule, a criminal could argue that his judge ought not to punish him. The Golden Rule cannot be a universal law: it does not cover our duties to ourselves (this feature of the Golden Rule may make it misdescribe some of our duties to others). Kant's Formula of Universal Law (*the supreme principle of morality*) does not best handle selfishness, meanness, and advantage-taking, failing to condemn many of the acts with which some people take advantage of others (it can give us a plausible criterion of wrongness). It is wrong to act on any maxim that we could not rationally will to be universal. We are subject only to principles that we give to ourselves as laws, and obligated only to act in conformity with our own will. We *ought* to act only on maxims that we could rationally will to be universal. (Parfit, 2011) There is struggle between design memes for the limited supply of human attention, the evolution of design memes relies on human minds, memetic mutation has no underlying tendency towards increased fitness, and cultural change is a process based on interplays between particulate memes (memes' particulate nature alleviates cultural evolution). In recombination, existing memes are adequately reassociated in new positions. Memes' basis in representational content explains their ability to exert executive influences on the world. A human mind is partially the result of the memes that attack it, having the innate potential to interplay with and develop in response to them. Alterations and novelties in cultural information are memetic processes of variation and selection. Our minds provide the mechanisms of memetic evolution. From the perspective of the selfish meme, culture's development will be influenced by a intricate

interaction between memes and their environment. (Distin, 2005) Wittgenstein's exploration of solipsism is a journey which returns him to its starting-point with a better understanding of what the character of that starting-point is. The phases of this journey are various philosophical theories that try to use language to limit the world and set it in relief. There is a single spirit prevalent to all sentient beings that can only perform in its distinct embodiments in individual sentient beings. Our inner and outer lives are inseparable. When I point to my body in the way in which a solipsist points to his body, I am pointing to the pure ego, which is a free-floating subjectivity. The confines between sense and nonsense are a series of road-blocks positioned on individual departures from sense into nonsense. Language can only be about the one and only world. It would be possible to use a language that lacked the word "I." (Pears, 2008)

Kant's Formula of Universal Law implies that we are required to develop our talents, and requires us to act only on maxims that we could will to be universal laws. An act's moral worth lies in the agent's motive, which is to do his duty. The moral law must be formal: it should have no "regard for the ends" that our acts might bring about. To act out of duty, we must be moved by a principle's law-giving form. If some moral principle does not appeal to a desired object, it must require the mere form of giving universal law. For us to have a reason to want ourselves not to suffer, our suffering would have to be morally bad. Since pleasure and pain are feelings, they cannot be appraised by reason. "Good" or "evil" cannot be applied to states of feeling, whereas well-being and woe cannot be good or bad. The moral law is a categorical imperative: we are subject to it only if we give it to ourselves. We are subject only to principles or imperatives that we give to ourselves as laws (Kant's Autonomy Thesis). Just as each of us has a will, each of us has, or is, *a reason*, reason is subject only to laws which it gives to itself, and moral laws apply to all rational beings. When reason determines the will, the latter is determining itself. Since we are rational beings, our reason or will is our authentic self. *We* are autonomous when our acts are motivated by our reason or will. Our desires are non-voluntary products of our natural constitution (they are alien to our true self). When we act on some moral imperative, our reason can motivate us without the help of any desire. We can fulfill duties of justice whatever our motive. If we do our duty for non-moral motives, our act does not have moral worth. Imperatives are hypothetical when they determine our will only with the help of a desire for some effect, and would be categorical when they motivate us all by themselves, without the help of any such desire. Pure reason can by itself motivate us. Moral laws must hold for all rational beings. Reason, or the moral law, must *determine* the will of all rational beings. If we can find some law that necessarily determines the will, we could draw conclusions about both the right and the good. The concept *good* must not be determined before the moral law, and the concept of the good should be derived from the moral law. If there is some principle that necessarily determines the will of all rational beings, its motivating power makes it the true moral law. A moral will must be free from empirical conditions, and cannot be determined by anything material. (Parfit, 2011)

REFERENCES

Distin, Kate (2005), *The Selfish Meme: A Critical Reassessment*. Cambridge: Cambridge University Press.

Parfit, Derek (2011), *On What Matters*. Vol. 1. Oxford: Oxford University Press.

Pears, David (2008), *Paradox and Platitude in Wittgenstein's Philosophy*. Oxford: Clarendon Press.

TRANSITIVITY AS VERBAL INHERENT FEATURE

Laura Rus, Assist. Prof., PhD, "Petru Maior" University of Tîrgu Mureș

Abstract: Transitivity is a syntactic, but also a semantic feature of verbs. We try to underline this dual aspect of Romanian verbs, by emphasizing such problems as: meaning, acceptance of direct object, bivalent structures, the opposition between transitive and intransitive verbs etc. We also give and comment upon different contexts where verbs can either be transitive or intransitive, according to their semantic value. Other issues debated upon are related to a category of verbs that are placed between transitive and intransitive verbs, having features of both categories. We also discuss some practical situations (sentences, verbal constructions) that can develop false syntactical interpretations.

Keywords: transitivity, syntactic, intransitivity, semantic.

Verbul se poate caracteriza sub mai multe aspecte. Semantic vorbind, verbul exprimă acţiuni, stări, evenimente etc. Din punct de vedere morfologic, această clasă se caracterizează printr-o flexiune specifică, numită conjugare. Sintactic, este ,,clasa purtătoare în cel mai înalt grad a predicaţiei"[1]. Pentru nivelul pragmatic, definitorii sunt categoriile gramaticale purtătoare de valenţe deictice (mod, timp, diateză, persoană, număr).

Inventarul de mărci de tipul: acţiune, stare, devenire, animat, inanimat, tranzitiv, intranzitiv, personal, impersonal, predicativ, auxiliar, copulativ etc., precum şi criteriile semantice şi relaţionale pot conduce înspre o clasificare a lexemelor din clasa verbului. Bineînţeles că astfel de mărci sunt de natură diferită, determinate de factori lexicali şi relaţionali diferiţi, dar chiar eterogene, ele participă la clasificarea lexico-gramaticală a clasei verbelor. Dintre acestea vom insista asupra mărcilor legate de tranzitivitate şi implicit de poziţia sintactică unică de obiect direct. Aplicând acest criteriu, putem vorbi de verbe tranzitive vs verbe intranzitive.

Termenul de tranzitivitate vizează pe de o parte verbul, iar pe de altă parte determinantul verbului, obiectul direct.

Din punct de vedere semantico-sintactic, verbul are calitatea de a primi actanţi, de a le atribui cazuri, de a le impune restricţii de formă, asigurând structurarea semantico-sintactică a propoziţiei şi coeziunea componentelor subiect – verb – obiect.

Definirea conceptului de tranzitivitate

În *Gramatica limbii române*, 2005 se precizează: ,,Sunt tranzitive verbele care cer sintactic şi semantic poziţia OD, ,,acoperită" (saturată) sau ,,neacoperită" (nesaturată) în context, poziţie care, în mod curent, se realizează prin ataşarea directă (neprepoziţională) a unui nominal

[1] *Gramatica limbii române*, 2005, p. 323.

substantival cu formă de N-Ac, dacă acest nominal nu este Subiect (deci nu se acordă cu verbul) şi nu este NP (deci nu este dependent de Subiect).”

Mioara Avram notează în *Gramatica pentru toţi*: „Sunt tranzitive verbele care pot primi un complement direct:

Bea apă. Coase un nasture

(când complementul direct nu este exprimat, verbele sunt tot tranzitive, dar folosite absolut: *Bea prea mult. A cusut toată ziua*.)

Sunt intranzitive verbele care nu pot avea un complement direct:

Stau în Bucureşti. Îţi aparţin.”

Considerând tranzitivitatea drept o trăsătură lexico-gramaticală a verbului, Dumitru Irimia formulează: „Tranzitivitatea este o componentă semantică permanentă a verbului [...] preexistentă înscrierii acestuia într-un context semantic, dar îi condiţionează verbului şi îi orientează poziţia şi rolul în desfăşurarea relaţiilor şi în dezvoltarea funcţiilor sintactice. Conceptul de tranzitivitate implică [...] ideea unui transfer – condiţie a realizării unui tot semantic: transferul acţiunii verbale dinspre punctul de plecare (subiectul) spre un punct de sosire cerut şi asumat ca un complement necesar.”

Prin urmare, tranzitivitatea apare ca o trăsătură generală care „asigură coeziunea semantică a propoziţiei, precum şi coeziunea ei sintactică, explicând, pe de o parte, atribuirea rolurilor tematice, iar, pe de alta, impunerea restricţiilor de formă [...] de către verb / predicat obiectului”[2].

Raportul tranzitiv / intranzitiv; aspecte definitorii ale tranzitivităţii

Unele verbe cer, aşadar, compliniri obligatorii pentru a-şi manifesta plenar semnificaţia în procesul comunicării. Astfel de verbe exprimă acţiuni care se răsfrâng asupra unui obiect direct, exprimat, de regulă, printr-un substantiv sau un substitut al acestuia în cazul Ac, fără prepoziţie sau cu morfemul *pe*. Vorbim de verbele tranzitive în această situaţie.

În cazul grupului prepoziţional, este important a se menţiona faptul că în imposibilitatea substituirii acestui grup cu un clitic pronominal în acuzativ, verbul respectiv va fi intranzitiv. De altfel, aceasta este una dintre cele mai întâlnite erori în practica analizei gramaticale[3]:

A se compara:

Văd pe Mihai – Îl văd.

*Mă supăr pe Mihai. - *Îl mă supăr.*

În lipsa unei compliniri obiectuale, enunţul poate rămâne neclar (cu unele excepţii, asupra cărora vom reveni), sensul verbului nefiind în totalitate înţeles. Planul semantic este, prin urmare, cel care cere, de regulă, o astfel de complinire, verbele tranzitive fiind considerate insuficiente semantic.

Spre deosebire de verbele tranzitive, există o clasă de verbe, mai redusă ca inventar, care nu are nevoie de compliniri de tipul celor menţionate mai sus, întrucât ele exprimă acţiuni care

[2] *Dicţionar de ştiinţe ale limbii*, 2001.

[3]Ne referim la confuzia sintactică în practica analizei gramaticale dintre complementul direct şi complementul indirect însoţite de *pe* (în cazul obiectului direct, vom avea morfemul *pe*, genul personal, iar în situaţia celui indirect, prepoziţia *pe*). Pentru detaliere, a se vedea G.G. Neamţu, 1999.

nu trec asupra unui obiect, nu se răsfrâng, ci se consumă în sfera subiectului. Acestea sunt verbele intranzitive.

A se compara:

Noi îl vedem pe Mihai. (tranzitiv)

Noi alergăm. (intranzitiv)

Verbele intranzitive sunt suficiente semantic, cerând eventual compliniri circumstanţiale sau indirecte, care nu sunt obligatorii şi neacceptând poziţia sintactică de obiect direct.

Raportul sau distincţia tranzitiv / intranzitiv se poate manifesta fie în cazul unor verbe diferite, fie în structura aceluiaşi verb. Există pe de o parte verbe permanent tranzitive (atunci când sunt la diateza activă) şi pe de altă parte, verbe permanent intranzitive: *a mânca, a da, a deţine, a ajuta* etc vs *a fugi, a trebui, a înota, a depinde, a intra* etc. La interferenţa celor două categorii se situează o serie de verbe tranzitive care pot avea în structura lor semantică şi sensuri intranzitive sau invers, verbe intranzitive care pot avea şi sensuri tranzitive în anumite contexte:

Noi toţi vom îmbătrâni vs *Problemele din ultima vreme ne-au îmbătrânit.*

Apa pentru cafea fierbe pe sobă. vs *Eu fierb apa pentru cafea.*

Cu ajutorul unor transformări, de cele mai multe ori cauzative, subiectul verbului intranzitiv va deveni obiectul verbului tranzitiv (*noi → ne-; apa → apa*), iar ca subiect al verbului devenit tranzitiv, în enunţurile de pe poziţia a doua, vom avea un alt actant (*problemele, eu*).

Dăm şi alte situaţii spre a fi supuse analizei. Verbul *a comunica* în contexte precum:

Voi comunica rezultatele cel târziu lunea viitoare.

Prezentatorii ştirilor au comunicat informaţia referitoare la accidentul rutier de ieri.

este tranzitiv, înglobând sensul de „a informa, a anunţa, a semnala”, în enunţ fiind evidenţiat raportul subiect (agent) – proces (acţiune) – obiect, în timp ce în alte enunţuri, precum:

Comunicaţi cu prietenii prin e-mail?

Sălile conferinţei comunică între ele.

acelaşi verb este intranzitiv, întrucât semantismul lui este altul: „a fi în relaţie/legătură (cu)”, iar structura este modificată: dispare obiectul direct, procesul consumându-se în sfera subiectului.

Verbul *a dispune* comportă aceeaşi dublă interpretare. El este tranzitiv, cu sensul de „a comanda, a hotărî” în:

Generalul a dispus intrarea armatelor pe teritoriul străin.

şi intranzitiv, semnificând „a avea la dispoziţie, a putea utiliza după voie” în construcţii prepoziţionale de tipul:

Dacă dispui de timp, vino la congres!

Am vrut să subliniem prin exemplele date faptul că obiectul direct este, în principiu, definitoriu pentru actualizarea sintagmatică a verbelor tranzitive.

Trebuie, însă, acordată atenţie acelor verbe care acceptă determinarea printr-un obiect direct, dar permit, în anumite contexte, şi exprimarea fără acesta[4]. Astfel de verbe sunt numite verbe tranzitive folosite absolut:

Ea citeşte zilnic. (ziare)

[4] În funcție de verbul concret, actualizarea explicită, prezența obiectului direct poate fi obligatorie sau facultativă.

O ipostază particulară a actualizării schemei actanţiale avem şi în cazul în care verbe precum *a durea, a ustura, a furnica* etc. sunt folosite fără subiect, doar cu un nominal în poziţia complementului direct. Atenţie la structuri de tipul:

Te-a plouat aseară?

sau cele în care apar un obiect direct şi un circumstanţial, de tipul:

Mă doare în spate vs *Mă doare spatele*

Îl furnică la mână vs *Îl furnică mâna*

(Cd+vb+Circumst vs Cd+vb+S)

De regulă, clasa verbelor tranzitive se construieşte însă, concomitent cu un subiect şi un complement direct[5].

Tranzitivitatea verbelor din limba română implică nu numai aspecte sintactice (capacitatea verbului de a primi complement direct), ci şi semantice. Dacă avem în vedere conceptul în sine, am putut observa din exemplele de mai sus faptul că el presupune, implică, exprimă ideea de transfer a unei acţiuni verbale de la agent la pacient. În fond, cele două aspecte se împletesc, se întrepătrund pentru a oferi o descriere completă a procesului. Ne alăturăm astfel opiniei exprimate de Dumitru Irimia: ,,Atât conceptul de tranzitivitate, cât şi raportul dintre tranzitivitate, planul semantic al verbului şi structura enunţului (în planul expresiei şi în plan semantic) impun o interpretare mai complexă, cu luarea în atenţie atât a dimensiunii sintactice, cât şi a dimensiunii semantice în organizarea şi funcţionarea textului.”[6]

Aspectul insuficienţei semantice a verbelor tranzitive nu vine decât să confirme această stare de lucruri. Problema tranzitivităţii constituie chiar centrul sistemului semantic al verbului, având în vedere că diferitele lui sensuri sunt legate în mod organic de diferitele forme ale corelaţiei dintre acţiune şi obiect. Se evidenţiază astfel şi trăsăturile acestei legături: felul şi direcţia deplasării obiectului, modificarea lui, mijloacele şi rezultatele acţiunii, ceea ce lărgeşte sfera selecţiei semantice.

Pentru a sublinia interferenţa celor două dimensiuni ale tranzitivităţii, vom reveni la acele verbe care se situează la graniţa dintre tranzitiv şi intranzitiv, apelând la criteriile sintactice şi apoi semantic-sintactice semnalate de Gabriela Pană Dindelegan în GLR, 2005.

Patru sunt situaţiile sintactice în care pot avea loc astfel de treceri de la o clasă la alta:

a. fără modificări în structura semantică a verbului, în cazul unor arhaisme de tipul: *a nu-şi crede ochilor şi urechilor* (unde verbul pierde valenţa de tranzitivitate)
b. variaţia sintactică liberă între construcţii precum: *a-l mira rezultatul / a se mira de rezultat, a spera ceva / a spera la ceva* etc.
c. pasivizarea (probabil cel mai cunoscut procedeu de ,,convertire” a clasei verbelor tranzitive în verbe intranzitive):
   El afirmă idei măreţe. – Se afirmă idei măreţe.
d. fluctuaţii accidentale, contextuale, în care un verb intranzitiv se poate construi cu un obiect direct intern, pierzându-şi astfel din caracteristicile sale. Aşa avem cunoscutul proverb: *Şi-a trăit traiul şi şi-a mâncat mălaiul*.

Tot aici sunt incluse şi verbele tranzitive folosite absolut (care permit nesaturarea obiectului direct).

[5] *GLR*, 2005 o numeşte, de altfel, clasă bivalentă.
[6] Irimia, 1997.

Semnele semantic-sintactice ale fluctuaţiilor se observă cel mai bine la aşa-numitele **verbe ergative**, care se aseamănă din punct de vedere semantic cu verbele tranzitive, prin prezenţa pacientului. Din perspectivă semantică, ele vor prezenta, de asemenea, similarităţi, putând avea participii adjectivale. Deosebirea dintre ele va fi la nivel sintactic, întrucât actantul pacient va fi în cazul acestora subiect, în timp ce la verbele tranzitive, el este complement direct:

Frunzele se usucă.

Temperatura scade iarna şi creşte vara.

Tranzitivitatea ne apare, conform acestor situaţii, drept o trăsătură semantică a clasei verbelor, manifestată la nivel sintactic.

Putem vorbi de tranzitivitate, raportându-ne la conţinut şi formă. Un prim aspect ce ţine de conţinut, îşi găseşte materializarea în faptul că verbul tranzitiv desemnează o acţiune orientată asupra obiectului, în timp ce aspectul formal al limbii îşi găseşte concretizarea, la rândul lui, în forma cazului acuzativ a termenului subordonat. Dacă avem în vedere o construcţie precum *a învăţa un curs*, din punctul de vedere al conţinutului, acţiunea verbului *a învăţa* este orientată spre obiectul denumit prin substantivul *curs*, iar la nivel formal acest substantiv *curs* este subordonat verbului *a învăţa*.

Avem însă şi unele excepţii de la această interferenţă semantico-sintactică. Interesante de analizat sunt în această privinţă două situaţii de tipul:

Mihai o loveşte pe Maria.

Mihai o iubeşte pe Maria.

Observăm în contextele date tranzitivitatea ambelor verbe: *a lovi, a iubi*, care se înscriu în tiparul sintactic al tranzitivităţii. Dacă ţinem cont, însă, de criteriul semantic, ce ne indică faptul că acţiunea verbului tranzitiv este orientată spre pacient şi suferită de acesta (*Maria* suferă acţiunea verbului *a lovi*), doar primul enunţ se va încadra în tipar. Verbul *a iubi* din enunţul nr 2, se orientează într-adevăr asupra pacientului obiect direct (substantivul *Maria*), dar nu obiectul direct va suferi acţiunea, aceasta fiind inversă, suferită de experimentator (*Mihai*).

Trebuie să notăm faptul că în lingvistica românească apar două direcţii în clasificarea verbelor în tranzitive şi intranzitive: pe de o parte, vorbim de verbe tranzitive, atunci când acestea cer poziţia de obiect direct saturată sau nesaturată (cf GLR, 2005), iar pe de altă parte, sunt numite tranzitive şi acele verbe care au în structură un obiect indirect, ca actant.

Majoritatea cercetătorilor sunt de părere că acest complement indirect din structura actanţială a verbelor tranzitive nu este definitoriu pentru clasificarea verbelor în tranzitive şi intranzitive. Dar, D.D. Draşoveanu, spre exemplu, consideră că dacă definiţia tranzitivităţii şi sensul ,,obiect" arată că termenul tranzitivitate şi-a păstrat sensul etimologic ,,trecere", atunci acţiunea verbului comportă obiect, indiferent de realizarea sintactică a acestuia, sau nu comportă obiect. Astfel el afirmă că la baza unei astfel de clasificări trebuie să stea termenul ,,obiect" în general.

Dumitru Irimia se situează pe o poziţie similară, discutând poziţia complementului indirect în tranzitivitate şi clasificând verbele tranzitive în directe şi indirecte.

Problema în discuţie nu constituie obiectul articolului de faţă, ea implicând aspecte controversate, dar rămâne totuşi o întrebare pe care nu o putem evita: cum interpretăm rolul complementului direct şi celui indirect, obligatorii în cazul unor verbe precum *a da, a reproşa*, considerate ca tranzitive? Fără complementul indirect, verbele în cauză nu-şi exprimă plenar semnificaţia funcţională (lipsa transferului acţiunii subiectului asupra obiectului):

*I-a dat cursul colegului / *A dat cursul*;
*Ne-a reproşat multe lucruri / *A reproşat multe lucruri.*

Tranzitivitate forte / tranzitivitate slabă: interferenţe

Având în vedere eterogenitatea verbelor tranzitive, Gabriela Pană Dindelegan vorbeşte despre existenţa unor criterii, trei la număr, care trebuie îndeplinite de aceste verbe:

- posibilitatea inserţiei unui clitic pronominal în acuzativ
- dublarea complementului direct (anticipare sau reluare) prin clitic pronominal
- pasivizarea

Atunci când verbul în cauză îndeplineşte toate aceste cerinţe, el este considerat ca având o tranzitivitate forte. Dăm spre exemplificare următoarele enunţuri:

Am citit opera lui Rebreanu.
(Opera lui Rebreanu am citit-o. Opera lui Rebreanu a fost citită.)
Îl laud pe Mihai.
(Mihai este lăudat.).

În cealaltă categorie se situează verbele cu tranzitivitate slabă. Aici sunt incluse verbe ale posesiei (a avea), verbe de stare fizică (a durea, a ustura) sau psihică (a entuziasma, a uimi), verbe locative (a conţine, a include), verbe relaţionale de echivalenţă (a constitui), verbe tranzitive nonagentive (a caracteriza) etc. Precizarea care se impune la categoriile acestea de verbe vizează posibilitatea de apariţie a construcţiilor cu verbul „a fi", dar nu cu sens pasiv. Astfel, în enunţul:

Lucrarea aceasta conţine informaţiile cerute.

avem un verb tranzitiv locativ, care acceptă construcţia cu complement direct + clitic pronominal care dublează complementul:

Informaţiile cerute le conţine lucrarea aceasta.

dar nu şi fenomenul pasivizării, întrucât posibilul enunţ cu verbul „a fi" nu are sens pasiv:

Informaţiile cerute sunt conţinute în lucrarea aceasta.[7]

Din nou ne aflăm în faţa unei clasificări care are doi poli. La interferenţa dintre cele două se află aşa-numitele **verbe bitranzitive** (sau trivalente), care vor avea caracteristici din ambele tipuri de tranzitivitate. Se vorbeşte, de fapt, de o scară a tranzitivităţii, astfel încât bitranzitivele se vor afla undeva la mijlocul acesteia .

Având două limite exterioare, afirmă Dumitru Irimia, astfel de verbe cer două complemente: un complement direct (al obiectului) şi unul indirect (al persoanei). În GALR, 2005, Gabriela Pană Dindelegan numeşte aceste două complemente: direct şi secundar. Dintre acestea, doar complementul direct (caracterizat prin trăsătura semantică + *uman*) va avea posibilitatea înscrierii, împreună cu verbul, în tiparul tranzitivităţii forte, în timp ce al doilea, complementul secundar (având trăsătura semantică - *uman*) va face parte dintr-o construcţie aflată la limita de jos a tranzitivităţii, din moment ce nu va putea satisface niciuna dintre trăsăturile mai sus enumerate.

L-am rugat pe Mihai două lucruri.

[7]Nu există posibilitatea inserării unui complement de agent care să argumenteze diateza pasivă. Fostul complement direct din enunţul-bază devine complement indirect.

(Mihai a fost rugat două lucruri.)
M-a sfătuit să fiu cinstită.
(Eu am fost sfătuită să fiu cinstită.)

Valenţa semantică a verbelor tranzitive (dar şi intranzitive) presupune operarea cu trăsături semantice de tipul: animat (cu subcategoriile uman, nonuman), inanimat, concret, abstract etc. Ele vor caracteriza obiectul direct din construcţia cu verb tranzitiv (*a vedea, a invita, a iubi – pe cineva; a îndeplini, a face, a clădi – ceva).*

Tranzitivitatea ca trăsătură inerentă a verbelor a cunoscut în lingvistica românească o definire şi o interpretare în general sintactică. Unghiul de vedere abordat în lucrarea de faţă este cel prezent la Gabriela Pană Dindelegan; este perspectiva semantico-sintactică, luând in considerare faptul că înainte de înscrierea verbului tranzitiv într-un context sintactic, trebuie observată şi analizată această tranzitivitate, ca o componentă semantică permanentă a verbului.

Bibliografie (selectivă):

Avram, Mioara, *Gramatica pentru toţi*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1997

Draşoveanu, D.D., *Teze şi antiteze în sintaxa limbii române*, Editura Clusium, Cluj-Napoca, 1997

Gramatica limbii române, vol. I, *Cuvântul*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2005

Neamţu, G.G., *Teoria şi practica analizei gramaticale*, Editura Excelsior, Cluj-Napoca, 1999

Irimia, Dumitru, *Gramatica limbii române*, Editura Polirom, Iaşi, 1997

ASPECTS OF THE ROMANIAN LANGUAGE ON THE INTERNET

Valerica Draica, Assist. Prof., PhD, University of Oradea

Abstract: Today, Romanian language is subject to a continuous process of transformation, change, witnessing a continuous enrichment of its vocabulary with many of the languages of international circulation terms. Penetration in large numbers of words and phrases in Romance languages especially is actually beneficial, as this phenomenon leads to modernization and to relatinizarea, while contemporary Romanian vocabulary. Unfortunately, our language use internet on various social networks by young and old, by persons trained or less literate creates, for most users, a number of shortcomings in communication occur frequently mistakes because of abbreviations or abbreviations; Although the Internet enables us to discover new information and experiences, to make exchanges of ideas across different aspects of life today, we must always be careful to use the correct Romanian language.

Keywords: Romanian, online communication, grammatical correctness, internet and social relationships, words and phrases.

La început de secol XXI, trebuie să recunoaştem, din ce în ce mai mult, importanţa limbii române literare, în comunicarea cotidiană, orală şi scrisă, deoarece, fără cunoaşterea ei, adesea, în cele mai mici detalii, nu ar fi posibilă înţelegerea între oameni şi, deopotrivă, explicarea unor fenomene şi procese din realitatea cotidiană. Limba română, aşa cum ni se prezintă ea azi, contribuie la formarea culturii generale a tuturor celor interesaţi de fenomenul lingvistic românesc, în special, şi de limba noastră literară, în mod special, şi aceasta în vederea afirmării şi dezvoltării originalităţii şi personalităţii tuturor vorbitorilor ei. Însuşirea corectă a limbii, stăpânirea şi aplicarea normelor ei gramaticale ajută la mărirea posibilităţilor de interpretare reală a celor mai complexe procese, fenomene, acţiuni care se desfăşoară în societatea contemporană. De altfel, limba, în general, facilitează o gamă largă de procese cognitive şi formativ-psihice, studiind limba vom putea cunoaşte resursele ei expresive, iar „stăpânirea" ei duce la modelarea spiritualităţii româneşti, la dezvoltarea capacităţii de imaginare şi reprezentare creativă, în actul de elaborare şi redactare a comunicării noastre.

Astăzi, toţi cei care folosesc limba româna spre a comunica, în diverse domenii, sunt pe deplin conştienţi de potenţialul ei expresiv, de valorile ei stilistice nebănuite, întrucât acele cuvinte şi expresii de care ne folosim încontinuu, sunt înzestrate cu cele mai neaşteptate valori şi sensuri conotative, ele „deşteaptă" în mintea cititorilor sentimente dintre cele mai diferite, aceştia fiind impresionaţi, în mare măsură, de corectitudinea, plasticitatea, expresivitatea şi, nu în ultimul rând, de corectitudinea enunţurilor. Cunoaşterea şi însuşirea corectă a limbii române ne ajută în relaţiile interumane, în orice situaţie, oriunde şi oricând, ne putem face înţeleşi uşor şi putem înţelege exact ceea ce comunică interlocutorii noştri, putem fi mesagerii gândurilor, ideilor şi sentimentelor pe care le dorim a fi cunoscute şi de alţi participanţi la actul vorbirii.

Auzim şi vedem la radio şi televiziune, citim în presa zilnică şi „ne minunăm” de informaţiile ce le avem în faţă şi care, de cele mai multe ori reuşesc să ne stârnească interesul, curiozitatea, prin conţinutul lor, nefiind conforme cu cerinţele ortoepice, ortografice şi de punctuaţie ale limbii române literare actuale, stabilite şi fixate de cele mai multe lucrări lingvistice, în domeniu, apărute în literatura de specialitate, la noi, după 1989, mai ales. O serie de enunţuri sunt corecte, „sunt reperabile”, în limba română, precum:

„Ne pare rău, am închis, Vă rugăm să reveniţi”,

„Eu n-am venit că am venit, eu am venit că n-am venit”..., reuşind să ne provoace un zâmbet în colţul gurii, gândindu-ne la inventivitatea vorbirilor, doar „românul s-a născut poet”.

Alte construcţii, propoziţii sau enunţuri ne provoacă nedumerire, uimire, chiar indignare, dacă ne gândim la „supliciile” la care este supusă limba noastră, cum este ea „denaturată” de către unii vorbitori, cu mai multă sau mai puţină ştiinţă de carte, rămaşi „corigenţi” la gramatică:

În aceste raioane găsiţi haine pentru nou-născuţi (corect: *nou-născuţi*).

Acest spectacol merită a fi văzut de câţi mai mulţi oameni (corect: *cât mai mulţi*).

Înaintea a multora studenţi stau greutăţile zilnice! (corect: *multor*…).

Datorită muncii şi a seriozităţii este fruntaş! (corect: *muncii şi seriozităţii*…).

Mi-am cumpărat o revistă mai frumoasă şi nouă! (corect: *mai frumoasă şi mai nouă*).

Studenţii noştri erau destui de numeroşi la deschiderea festivă! (corect: *destul de numeroşi*…).

Nimeni nu are voie să răvăşască amintirile mele! (corect: *să răvăşească*…).

El se aşează în faţa tuturor, în primele rânduri! (corect: *se aşază*…).

Grupa noastră are douăzeci şi unu studente! (corect: *douăzeci şi una de*…).

Jumătate din voi nu trebuie să lipsească! (corect: *dintre voi*…).

Fiecare dintre noi ne-am achitat de sarcini! (corect: *s-a achitat*…).

Studentului acela i-am spus că a greşit! (corect: *studentului aceluia*…).

Literatura între cele două războaie mondiale este meritorie! (corect: *literatura dintre cele două războaie*…).

Le-am adus cartea care au solicitat-o! (corect: *pe care au solicitat-o*).

L-am înştiinţat personal, dar însă lui nu i-a plăcut! (corect: *dar lui…*).

Fără îndoială că exemplele noastre ar putea continua, deoarece, din păcate, suntem în permanenţă puşi în faţa unor astfel de exprimări care trădează cultura unor participanţi la actul de comunicare, este jenant pentru cei mai mulţi dintre vorbitori să construiască astfel de enunţuri, se descalifică din start, stârnesc zâmbete reţinute cu greu, pentru că, din momentul în care au deschis gura, ne facem o impresie vizavi de „cultura” lor.

La fel se întâmplă lucrurile cu limba română, cu cei care o folosesc, din păcate, şi parcă într-o şi mai mare măsură, pe internet, pe calculator, fără de care viaţa noastră nu o concepem azi, nu eşti pe internet 24 din 24, nu ai *face book*, nu exişti, în opinia celor mai mulţi dintre vorbitori, participanţi, în număr din ce în ce mai mare pe astfel de reţele de socializare. Comunicarea *online*, de astăzi, este unul dintre principalii factori ai „conflictelor” dintre generaţii, internetul oferă, mai ales celor tineri, noi informaţii şi experienţe, aceştia au ocazia să descopere noi date, să-şi gestioneze timpul, să-şi împărtăşească opiniile în legătură cu o multitudine de aspecte socio-economice, culturale şi politice ale vieţii cotidiene. Poate că din cauza utilizării zilnice a internetului, cei mai mulţi vorbitori de limbă română, tineri şi vârstnici, instruiţi sau cu mai puţină ştiinţă de carte, au dezvoltat un limbaj care, din nefericire, nu prea este

propriu limbii române. Aici asistăm la folosirea unei alte limbi, la utilizarea unor norme ce nu prea au tangenţă cu limba română, fiindu-i străine acesteia, într-o măsură mai mare sau mai mică, de aceea ne este greu, de multe ori, să descifrăm astfel de mesaje ale contemporanilor noştri.

Este adevărat că nu putem concepe, azi, o zi din viaţa noastră, fără a urmări televizorul câteva ore pe zi, fără a vorbi la telefon minute bune, fără a intra pe calculator, să navigăm pe internet, cele mai recente date menţionează în acest sens că există la această oră peste 5 milioane de internauţi românofoni, din cei aproximativ 30 de milioane de vorbitori de limbă română; conform unor statistici recente, în România, se „navighează" cel puţin o oră pe săptămână (16% dintre utilizatori sunt frecvent pe internet, iar 23% - din când în când), totodată, 85% dintre liceeni fac parte din diverse reţele de socializare, 60% accesând zilnic anumite site-uri (sunt aproape 40 de ani, în curând, de când a fost trimis oficial primul mesaj electronic, *e-mail,* se întâmpla asta la sfârşitul anului 1975). Conform altor statistici, limba română era prezentă pe internet, în 1998, în proporţie de 0,15%, în 2000 – 0,21%, pentru ca între 2003-2005 să ajungă la 0,28%. (engleza a rămas, în tot acest timp, predominantă în textele de pe internet, ca limbă de comunicare internaţională, însă cele mai noi cercetări arată un progres şi al limbilor romanice: franceză, italiană, spaniolă, portugheză, română…, până în 2005 s-a dublat prezenţa acestora, în vreme ce engleza a scăzut până la 45%).

Trebuie să recunoaştem, vrem nu vrem, că internetul are un curs ascendent, la început de mileniu, aşa cum niciun alt domeniu al vieţii noastre economice, politice, social-culturale nu a cunoscut, realitatea virtuală a dus la apariţia unui segment de utilizatori, cu mare răspândire astăzi.

Pe internet sunt din ce în ce mai mulţi „navigatori", acesta este tot mai popular şi mai preferat altor forme de comunicare, pentru că nu ţine cont de vârstă, educaţie, pregătire profesională, situaţie materială şi elimină, din start, orice distanţe, orice bariere, făcând posibilă înţelegerea, comunicarea, în foarte scurt timp, între diverse categorii de utilizatori.

O caracteristică importantă a comunicării, a folosirii limbii române pe internet, din cauza utilizării aproape zilnice, este folosirea unui limbaj, de către tineri, cu multe abrevieri şi prescurtări (multe din limba engleză), cu acele figuri „emoticones", care exprimă o diversitate de stări emoţionale, din partea lor, dar şi cu frecvente greşeli în scrierea limbii române; în vreme ce, mulţi dintre noi, indiferent de vârstă şi de pregătire, cum am mai menţionat anterior, consideră că este mai uşor să te faci înţeles, cât mai repede cu putinţă, prin propoziţii coerente, în care cuvintele, expresiile, termenii româneşti să cunoască ortografia completă, cu întreg conţinutul, fără prescurtări, cei tineri, mai ales, preferă un limbaj pe scurt, prescurtat, folosesc cuvintele într-o formă trunchiată, socotind că astfel economisesc timp şi că noul limbaj de pe internet primeşte valori şi subtilităţi nebănuite.

Este adevărat că o comunicare modernă, în zilele noastre, trebuie simplificată mult şi trebuie să urmeze anumite clişee, formule fixe şi şabloane pentru o maximă eficienţă, din partea tuturor, celor care o folosesc, deşi internetul nu apelează, aproape de loc, la figuri de stil, la mijloace artistice, limbajul folosit este sărac, sec, lipsit de orice sentimente şi expresivitate; exprimarea lasă de dorit, în cele mai multe dintre cazuri, astfel încât, avem impresia că cei care scriu sunt posesorii unui vocabular sărăcăcios, nu ştiu să dea glas unor sentimente, dintre cele mai diverse, care ne însoţesc în permanenţă, în viaţă. Comunicarea lingvistică pe internet este păgubită, este vitregită, limba română însăşi suferă, pare că este un altfel de limbă, total diferită de cea folosită, în mod obişnuit, de vorbitorii români.

În ceea ce priveşte aspectul lingvistic:

- textelor de pe internet le lipsesc, în primul rând, vocalele, fie întregi, fie semivocale, fapt ce constituie un impediment pentru cei mai mulţi, în descifrarea şi înţelegerea corectă a acestor mesaje: *nu am aflat nimik pt. k..., te rog, vino in piatza k. să…;*

- sunt folosite, în acelaşi context, sunt amestecate şi cuvinte româneşti şi englezeşti: să nu uiţi să faci *reload* pentru a…, află noua semnificaţie cu un *search…;*

-se încearcă adaptarea unor terminologii, de specialitate, adesea, prin derivarea cu sufixe vechi ori populare, unele, sau prin combinarea unor termeni familiari, regionali ori populari: ţi-am vorbit despre o lecţie *interneticească*…, s-a dovedit un *internetist* special…, de - o vrea *poştaşul electronic* să…, o să te *bip-uiesc* eu sau mă *SMS-eşti* tu…

Cele mai multe dintre formele corecte ale unor cuvinte sau terminaţiile româneşti sunt înlocuite cu alte forme, care prezintă avantajul că sugerează, în multe cazuri, ceva în plus şi chiar „dau glas" unor stări de spirit dintre cele mai diferite, pe care le trăieşte unul sau altul dintre „internauţi"; astfel apar prescurtări şi abrevieri care se transformă într-o limbă nouă, formând un adevărat cod secret, un limbaj secret, „limbaj messenger", un adevărat argou specializat, utilizat de tinerii dependenţi de SMS-uri. Multe astfel de mesaje ne reţin atenţia, de fiecare dată, atunci când „navigăm", întrebându-ne a nu ştiu câta oară dacă este aceasta limba română, pe care am învăţat-o cândva, la şcoală, fiind nevoiţi „să le traducem", cu greutate, iată câteva exemple:

- prescurtări cu iniţiale mici: *d c – de ce, c m f – ce mai faci, bn – bine, m p – mare prostie, n b – noapte bună, scz – scuze, n p c – nu ai pentru ce…;*

- prescurtări cu majuscule: *C D R P – cât de repede poţi, M D R – mor de râs, P M S – părerea mea sinceră, N M D – nu mă deranjează, P C T G – pentru cultura ta generală, M V n – mai vorbim noi, P L M – plecat la magazin, R F R – revin foarte repede, N M S – nu mai suna, G D – glumeam doar, C V R – cred că voi rezista…*

- îmbinări de litere: *dak – dacă, app – apropo, crek – cred că, shi – şi, ink – încă, sal – salut, mijto – mişto, poopik – pupic, iuby – iubitule, supy – supărat, poiotz – puiuţ…;*

Cei mai mulţi dintre beneficiarii unor astfel de mesaje consideră că această limbă, chiar dacă nu respectă normele literare şi gramaticale ale limbii române actuale, este uşor de învăţat şi reţinut, este nevoie doar de memorarea unor reguli noi, uitându-le pe cele vechi, în acest mod se pare că devine inutil să mai înveţi să scrii corect, însă nu se gândesc că vor avea mult de pierdut atunci când vor ajunge în situaţia de a redacta anumite documente, în scris, pentru momente deosebite în activitatea şi pregătirea socio-profesională. Internetul este „util" celor care intenţionează să citească puţin şi să scrie şi mai puţin, mai repede şi fără a respecta regulile gramaticale, ortografice, ortoepice şi de punctuaţie, în vigoare, ei contribuie, chiar dacă în mod indirect, la deteriorarea limbii şi, în cel mai scurt timp, ei vor fi primele victime, întrucât vor uita să se exprime şi să scrie corect în limba română.

Este aceasta şi o lipsă de respect faţă de limba română, limba strămoşilor noştri, care de-a lungul vieţii lor s-au luptat pentru unitatea şi corectitudinea ei, pentru afirmarea între limbile europene de circulaţie.

Specialiştii din ziua de azi sunt convinşi că „generaţia messenger" nu va reuşi să-şi însuşească limba română corectă, nu va reuşi s-o promoveze şi s-o transmită, la rândul ei, generaţiilor viitoare, această nouă limbă a internauţilor nu va avea câştig de cauză în disputa cu limba română literară, pe care încercăm, cei mai mulţi dintre noi s-o stăpânim în cele mai mici detalii ale ei. Se pare că viitorul este tot mai dependent de internet, de calculator, câştigă tot mai

mult teren şi tot mai mulţi utilizatori, este bine, este rău, rămâne de văzut, datoria vorbitorilor de limbă română va fi mereu aceea de a o preţui, de a o îmbogăţi şi a-i pune în valoare, oriunde şi oricând, expresivitatea, plasticitatea, armonia…

Bibliografie

Adina Dragomirescu, *101 greşeli de lexic şi de vocabular*, Bucureşti, Editura Humanitas, 2011.

Valerica Draica, Dumitru Draica, *Controverse actuale în ortografia românească*, Tg.Jiu, Editura Rhabon, 2003.

Dumitru Draica, *Despre scrierea limbii române*, Oradea, Editura Universităţii, 2009.

Elena Petrini, *Limba română. Teorie şi aplicaţii*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1996.

Adriana Stoichiţoiu - Ichim, *Aspecte ale influenţei engleze în limbă*, Bucureşti, Editura Universităţii, 2005.

www gândul.info-evoluţia limbii române pe net

www georgedamian.ro-limba română, internetul şi politicienii

THE SUFFIXES -K(A) AND -K(O) IN THE UKRAINIAN ANTHROPONYMY OF MARAMURES

Ioan Herbil, Assist. Prof., PhD, "Babes-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: In the following pages I focus on family names that exist in three antroponymic systems in Maramures. They have been formed with the help of the Ukrainian multi-functional suffixes -k(a) and -k(o) which are rendered into Romanian by -c(a) and -c(o).
The power of the two suffixes to create anthroponyms was weak, forming, in most cases, diminutives. Thus, as M. Hudash concluded, we can not strongly state: a) whether family names ending in -k(o) are derived from anthroponyms that are based on patronyms (where Šramko's father or another ancestor was Šram) and b) whether they are individual proper names (appellations or nicknames) derived either from diminutives of the common vocabulary or from underived personal names inherited in this form from the father, bearer of that name.
Although in Ukraine the suffix -k(a) and, especially the suffix -k(o), are some of the most productive suffixes in the anthroponymic systems examined so far, we can notice the existence of a small number of family names that have been formed with their support. The lexemes that are the basis of family names are, in most cases, different forms of Christian names. Anyway, the respective anthroponymic formatives are well represented within the unofficial system of personal denomination as well as in the formation of appellations and nicknames.

Keywords: anthroponym, Ukrainian family names, proper patronymic suffixes and other multi-functional suffixes, -k(a) and -k(o) formatives, appellations and nicknames.

De peste un deceniu, una dintre preocupările noastre a devenit studierea sistemelor antroponimice ale localităţilor ucrainene din judeţul Maramureş. Pornind de la axioma că antroponimia oricărei comunităţi umane este constituită din două sisteme de denominaţie personală (*oficial* şi cel *popular*) şi că ele „prezintă o egală importanţă istorică"[1], am purces la studierea elementelor constitutive ale celor două sisteme, şi anume *nume* (*nume de familie*) şi *prenume (nume de botez)*, respectiv *supranume, porecle, diminutive, hipocoristice, pseudonime* etc. Dacă, la început, am încercat să etimologizăm numele de familie (ca parte componentă a sistemului oficial), cu timpul, am conştientizat că acest lucru poate fi realizat abia după o studiere temeinică şi o bună cunoaştere şi a sistemului antroponimic neoficial, a supranumelor şi a poreclelor. Prin studierea acestor două categorii antroponimice, poate fi, în majoritatea cazurilor, scos la lumină procesul formării acelor antroponime (patronime, matronime,

[1] Paşca 1936: 61. Însă, afirmaţia pe care autorul o face în continuare („Devenite de mult tradiţionale, deşi independente, ele [cele două sisteme – s.n.] se influenţează reciproc" – cf. *Ibidem*), nu mai este valabilă, fiind cunoscut faptul că, astăzi, nu se mai formează nume de familie noi, căci dreptul de a crea şi de a folosi noi nume de familie a fost interzis atât în România, cât şi în restul ţărilor civilizate ale lumii. Ca urmare, sistemul popular de denominaţie personală nu mai poate influenţa, în nicio situaţie, numele de familie.

hipocoristice, supranume, porecle etc.), care, odată cu introducerea Codului civil, au devenit nume de familie. În acest caz, putem să ne formăm o idee despre apelativele care puteau sta la baza antroponimelor de atunci, despre felul cum se putea realiza trunchierea numelor de botez, despre sufixele, cu ajutorul cărora erau derivate cuvintele (numele proprii sau cele comune) intrate în structura actualelor nume de familie şi multe altele.

În urma studierii numelor de familie din cadrul sistemelor antroponimice ale localităţilor ucrainene din Maramureş, indiferent de graiul pe care-l vorbeşte populaţia de aici (fie transcarpatic[2] sau huţul[3]), am constatat că, din punctul de vedere al originii, majoritatea acestora sunt ucrainene, având la bază apelative sau nume de botez ucrainene (de diferite forme) ori fiind derivate cu sufixe specifice sistemului antroponimic ucrainean. De exemplu, în localităţile de care ne vom ocupa în acest articol, Rona de Sus, Crăciuneşti şi Lunca la Tisa, numele de familie ucrainene reprezintă peste 54 % din totalul celor existente, iar procentul persoanelor denumite cu ajutorul lor este de cel puţin 67 % din totatul populaţiei (în Crăciuneşti) şi se ridică la aproape 83 % (în Rona de Sus)[4].

Formarea antroponimelor (a numelor de persoană: hipocoristice, supranume, porecle etc.), care au devenit nume de familie s-a realizat prin două procedee principale[5], şi anume: unul *semantic* (*lexico-semantic*) şi altul, *morfologic* (*afixal*).

Procedeul *semantic* se reducea la *transonimizarea* apelativelor, a poreclelor individuale şi a numelor de persoană fără niciun mijloc concret, propriu formării cuvintelor[6]. Cu alte cuvinte, procedeul respectiv consta în schimbarea funcţiei numelui, adică trecerea numelor de persoană, a supranumelor, a poreclelor în nume ereditare, fără să aibă loc schimbări ale formei sau ale structurii antroponimelor. Numele de familie formate cu ajutorul procedeului *lexico-semantic* pot fi împărţite în: 1) nume de familie ce sunt corelative cu numele de persoane (*Andraş*, *Clepa*, *Leva*, *Maftei*[7]) şi 2) numele de familie ce sunt corelative cu apelativele (*Bodnar*, *Cramar*, *Hamor*, *Malear*, *Tcaci* sau derivate de la substantive, adjective, verbe etc.: *Bilan*, *Bucec*, *Dăbală*, *Dubec*, *Recală*, *Tecan*).

Procedeul *morfologic*, după cum afirmă P.P. Čučka[8], consta în formarea noilor antroponime cu ajutorul diferiţilor formanţi (cu schimbarea concomitentă atât a funcţiei, cât şi a structurii lexemului – s.n.). La crearea numelor de familie formate prin procedeul *morfologic*, au luat parte: 1) sufixele patronimice propriu-zise: *-yč*, *-ovyč*[9], care apar în grafie românească ca şi *-ici*, *-ovici* (*Bilici*, *Ivanici*; *Clemcovici*, *Semcovici*) şi 2) alte sufixe polifuncţionale, care erau la origine diminutivale, dar, cu timpul, au devenit patronimice: *-uk/-juk/-čuk*; *-ak/-jak/-čak*; *-an*; *-aš*, *-iš*, *-oš*; *-ej*; *-k(a)*; *-k(o)*; *-yk/-ik/-čyk*; *-ynec'*; *-ča(t)* etc. (redate în grafie românească prin: *-uc/-iuc/-ciuc*; *-ac/-eac (-iac)/-ceac*; *-an*, *-aş*, *-iş*, *-oş*; *-ei*; *-c(a)*; *-c(o)*; *-ec/-ic/-cic*; *-ineţ/-ineţi*; *-cea*

[2] Graiurile ucrainene transcarpatice se vorbesc în localităţile Rona de Sus, Crăciuneşti, Lunca la Tisa, Poienile de sub Munte, Repedea, Ruscova, Bocicoiul Mare, Tisa, Câmpulung la Tisa, Remeţi şi Teceul Mic.
[3] Graiurile ucrainene huţule se întâlnesc în satele Crasna Vişeului, Bistra şi Valea Vişeului.
[4] Pentru mai multe detalii vezi Herbil 2010-b şi Ioan Herbil 2014.
[5] Cele două procedee au fost propuse de către P. P. Čučka (1969: 131-133) şi acceptate de majoritatea onomaştilor, apud Kravčenko 2004: 97.
[6] Čučka, 2005: XXV.
[7] Aceste nume de familie, ca şi următoarele, aparţin sistemelor antroponimice din cele trei localităţi cercetate.
[8] Čučka 2005: XXV.
[9] Pentru sufixele şi exemplele din limba ucraineană, folosim transcrierea fonetică simplificată utilizată în dialectologie (de exemplu, prin *-yč* şi *-ovyč* redăm sufixele ucrainene *-ич* şi *-ович*). Numele de familie, proprii celor trei sisteme antroponimice, vor fi redate în grafia existentă în actele oficiale ale purtătorilor acestora.

etc.): *Bilaniuc*, *Corjuc*, *Greşciuc*, *Husarciuc*, *Malearciuc*, *Taficiuc*; *Caciureac*, *Druleac*, *Grijac*, *Manoleac*, *Maruşceac*, *Mocearneac*; *Bilan*, *Cosovan*, *Rahovan*, *Şcerban*; *Bilaş*, *Capiş*, *Logoş*; *Dubei*, *Lumei*; *Godenca*, *Mihalca*; *Bilaşco*, *Meşco*; *Onuşec*, *Bilcec*; *Babineţ*, *Şofineţ*; *Vancea*).

Şi, cu toatea acestea, nu putem şti, de fiecare dată, dacă diferitele antroponime (devenite nume de familie) s-au format de la un apelativ sau de la un alt antroponim (de exemplu: n.fam. *Calínca* putea să se formeze, fie de le antrop. *Kalína* + suf. *-k(a)*, fie direct de la apel. *kalinka/kalenka* („dim. de la *kalena* + suf. *-k(a)*); n.fam. *Ríşco* poate fi format atât de la antrop. *Ryš* (< v.sl. *Рыжъко* (< apel. *рыжij* „roşcat") sau < n.pers. *Richard*, *Fridrich*, *Ditrich*) + suf. *-k(o)*), cât şi de la pol. *ryś* „râs (mamifer)" + suf. *-k(o)* ori direct din apel. magh. *riska* (< adj. slc. *ryšavý* „roşcovan, roşcat"). Referitor la productivitatea formanţilor ucraineni din cadrul numelor de familie din sistemele antroponimice ale celor trei localităţi, am constatat că cel mai productiv sufix este *-uc/-iuc/-ciuc* (ucr. *-uk/-juk/-čuk*)[10], fiind urmat de *-ac/-eac (-iac)/-ceac* (ucr. *-ak/-jak/-čak*)[11]. Celelalte sufixe, ca şi cele de care ne ocupăm în continuare (*-k(a)* şi *-k(o)*), au o frecvenţă redusă între numele de familie. Formantul **-c(a)** (ucr. *-k(a)*) este un sufix polifuncţional vechi slav, care, înainte de a forma antroponime, deriva substantive diminutivale, indica obiectul acţiunii, cât şi produsul acesteia.

Pe baza funcţiei diminutivale iniţiale, începând cu secolul al XIV-lea, formantul *-k(a)* îşi dezvoltă funcţia patronimică, ca de exemplu în formele înregistrate: *Ztoyka filius Ztoza* (din anul 1398); *Holovenka*, *Hodinka*, *Kalabiska* (din secolul al XVI-lea) sau *Lastyvočka Snьrotka* (din secolul al XVII-lea)[12]. În „Registrele căzăceşti" (de la jumătatea secolului al XVII-lea), „antroponimele diminutivale (ca şi cele peiorative) derivate cu *-k(a)* le iau locul, în unele cazuri, celor formate cu *-k(o)*; formele cu cele două sufixe coexistând. Însă formele cu sens conotativ derivate cu *-k(a)*, în paralel cu formele corespunzătoare derivate cu sufixul *-k(o)*, sunt fixate – după cum demonstrează V. O. Horpynyč – în cărţile de provenienţă moscovită din secolul al XVI-lea"[13]. După cum constatase P. P. Čučka, referindu-se la regiunea Transcarpatică, funcţia patronimică a lui *-k(a)* se poate observa, mai ales, la numele de familie provenite din nume de botez (*Hryhórka*, *Kól'ka*, *Mykúlka*, *Sávka*) sau cele care au la bază apelative (*Bl'áška*, *Dz'ámka*, *Kalýnka*, *Malýnka*), fiecare dintre acestea având corespondente între numele de familie nesufixate[14]. Totodată, există nume de familie, ca, de exemplu, *Andréjka*, *Ivanýčka*, *Kozýčka*, *Mad'árka*, *Petrýčka*, care, doar în aparenţă, amintesc de formantul *-k(a)*, căci, istoric, acestea sunt o formă „înţepenită" a cazului genitiv singular al antroponimelor derivate cu *-k(o)*[15].

Azi, *-k(a)* este unul dintre cele mai productive sufixe de pe teritoriul lingvistic ucrainean, în special în graiurile vestice ale acestuia, având atât funcţie diminutivală, cât şi antroponimică. Acest lucru rezultă şi din analiza supranumelor şi a poreclelor, a diminutivelor şi a hipocoristicelor din satele ucrainene din Maramureş, în cazul nostru cele din Rona de Sus[16],

[10] De exemplu, în Rona de Sus, există 45 de nume de familie în *-uk/-juk/-čuk* (ceea ce reprezintă 21,43 % din totalul numelor înregistrate); în Crăciuneşti, se întâlnesc 38 de nume de familie (17,51 %); în Lunca la Tisa, există 30 de nume de familie (23,63 %). Despre istoria şi frecvenţa sufixului, a se vedea Herbil 2010-b: 65-68.

[11] Statistica numelor de familie în *-ak/-jak/-čak* se prezintă astfel: în Rona de Sus, există 12 nume de familie (adică 5,71 % din totalul celor înregistrate); în Crăciuneşti, apar 16 nume de familie (7,37 %); în Lunca la Tisa, există 12 nume de familie (9,44 %). Mai multe date despre sufix şi frecvenţa acestuia, a se vedea Herbil 2010-b: 65-68 şi Herbil 2014.

[12] Čučka 2005: XXXV.

[13] Horpynyč 2001: 218-219.

[14] Čučka 2005: XXXV.

[15] *Ibidem*.

[16] Vezi pe larg Herbil 2007.

Crăciuneşti[17] şi Lunca la Tisa. Astfel, în cadrul sistemelor neoficiale (populare) de denominaţie personală din cele trei localităţi, frecvenţa cea mai mare a sufixului *-k(a)* o întâlnim în derivarea numelor de botez feminine (a formelor pline sau a hipocoristicelor acestora). Cu ajutorul acestui sufix, poate fi derivat aproape orice prenume feminin, fie el ucrainean, românesc, maghiar sau un împrumutu recent din alte limbi: *Alínka*: (< rom. *Alina*), *Denísk*a (< rom. *Denísa*), *Hafíka* (< ucr. *Hafíja*), *Ğétka* (< rom. *Géta*), *Ílonka* (< magh. *Ilona*), *Ionélka* (< rom. *Ionéla*), *Izáŭrka* (< port. *Izaura*)[18], *Maríka* (< ucr. *Maríja*), *Melánka* (< rom. *Melanía*), *Narčíska* (< rom. *Narcísa*), *Nastúka* (< ucr. *Nást'a*), *Oksánka* (< ucr. *Oksána*), *Simónka* (< rom. *Simóna*) etc.

Am întâlnit un număr redus de derivate care au la bază nume de botez masculine ucrainene, de tipul: *D'ordíka* (< ucr. dial. *D'órd'i* < magh. *Gyorgy*), *Ivan'úka* (< *Ivan'ó* < *Ivan*), *Júročka* (< *Júra*), *Kól'ka* (< *Kól'a* < *Mykóla*), *Serijóžka* (< *Serioja* sau *Sergiu*); *Vás'ka* (< *Vás'a* < *Vasyl'*/*Vasыl'*[19]).

Sufixul *-k(a)* are o frecvenţă mare şi în formarea supranumelor şi a poreclelor. Dintre acestea, numeroase sunt supranumele formate de la toponime, catoiconime sau etnonime (unele trecute deja prin stadiul de supranume sau derivate iniţial cu alte sufixe): *Apšánka* (< *Apšán* < catoiconimul *apšán* < n.top. *Ápša*), *Bukovýnka* (< n.top. *Bucovina*), *Kričinúska* (< n.top. ucr. dial. *Kričinúŭ* „Crăciuneşti", *Lúžanka* (< n.top. *Luh* „Lunca la Tisa", *Pól'ačka* (< etn. ucr. *pól'ačka* „polonează", *Sibijánka* (< n.top. *Sibiu*), *Volóška* (< etn. ucr. *volóška* „românc㔠), *Žólobka* (< n.top. *Žólob*).

Există şi supranume ce au la bază numele de familie ale tatălui sau ale soţului ori supranume ale acestora (patronime şi andronime): *Babыc'ár'ka* (< supran. *Babыc'ár'* < n.top. *Bábыc'ove*), *Cerkóvnыčka* < supran. *Cerkóvnыk* < ucr. dial. *čerkóvnыk* „ţârcovnic"), *Dz'aben'účka* (< n.fam. *Dzeabeniuc*), *Lembáčka* (< n.fam. *Lembák*). Foarte puţine sunt supranumele derivate cu *-k(a)*, ce au la bază un apelativ, ca de exepmplu: *Mošíka* (< ucr. dial. *móša* < rom. *moaşă*).

Mult mai numeroase sunt apelativele derivate cu ajutorul sufixului *-k(a)*, care stau la baza poreclelor: *Bíbolka* (< ucr. dial. *bíbol* „bivol"), *Búblyečka* (< ucr. *búblyk* „covrig"), *Lúpka* (< ucr. dial. *lupýty* *(očýma)* „a-şi holba (ochii")), *Konéčka* (< ucr. dial. *konéc* „capăt, sfârşit"), *Kópka* (< ucr. dial. *kópa* „căpiţă de fân"), *Kopylýčka* (< ucr. dial. *kopylýc'a* „fata care naşte un copil fără să fie măritată"), *Šún'ka* (< ucr. dial. local *šún'a* < *papašún'a* „un soi de ciupercă"), *Telíška* (ucr. *telíha* „osie"), *Zolot'ánka* (< ucr. *zóloto* „aur"). Cu excepţia lui *Telíška*, toate celelate porecle sunt purtate doar de către persoanele de sex feminin.

Se întâlnesc şi porecle derivate cu *-k(a)* de la alte porecle sau supranume, în special de la cele ale tatălui sau ale soţului purtătoarei: *Drózdыčka* (< *Drózdыk* < ucr. dial. *drozd* „mierlă"), *Kéreška* (< *Kéreš* < magh. *keres* „a căuta"), *Láncoška* (< *Láncoš* < ucr. dial. *lanc* „lanţ"), *Lemáčka* (supran. *Lemák*/*Lemačók* (< etn. ucr. neoficial *lemák*), *Rosólыčka* (< *Rosólыk* < ucr. dial. *rosúl* „lichidul din murătura de varză").

Celălalt formant prezent în antroponimia localităţilor studiate este **-c(o)** (ucr. *-k(o)*). Despre vechimea lui *-k(o)*, mărturisesc antroponimele existente în monumentele limbii ucrainene

[17] Vezi amănunţit Herbil 2010-a.
[18] Este împrumutat, după cum ne-au relatat părinţii purtătoarei, din filmul „Sclava Izaura".
[19] Graiului ucrainean transcarpatic din localitatea Rona de Sus îi este proprie, atât în poziţie accentuată, cât şi în cea neaccentuată, vocala [ы].

din secolele XI-XIII (*Nelъpko, Stanko, Vojko*)[20], conform cărora, acest formant este moştenit din limba rusă veche[21], fiind productiv în formarea variantelor de nume masculine chiar şi azi în graiurile limbii ucrainene[22]. Dacă am compara unele nume slave necalendaristice, ca, de exemplu, *Rusko, Rus,* care s-au păstrat în unele regiuni ale Ucrainei până în secolul al XX-lea, cu aceleaşi nume din vechea polonă, cehă sau sârbă, atunci, după cum afirmă P. P. Čučka, se poate susţine că respectivele nume îşi trag originea din limba slavă comună[23] şi, odată cu ele, şi formantul *-k(o)*. „În acest caz – după cum constată L. O. Kravčenko – vechile sufixe slave de est *-ъko, -ьko* continuă slav comunele *-ъko, -ko*, care, datorită căderii consoanelor reduse din poziţie neintensă, s-au contopit, în secolele XI-XIII, într-un singur formant, *-k(o)*. La rândul său, sufixul *-ъko* s-a format de la *-ъ-ko*, adică, la început, *-k-o* deriva substantivele cu tema în *-*u,* ceea ce a dus la formarea diminutivelor de la nume comune. Însă, în aceeaşi perioadă, unele substantive derivate cu sufixul respectiv şi-au pierdut caracterul diminutival iniţial şi au început să denumească persoane după legăturile de rudenie, relaţiile familiale”[24] (să formeze patronime, matronime, andronime, adelfonime etc. – s.n.).

După cum arată monumentele scrise ale limbii ucrainene, formantul *-k(o)* era parte componentă a antroponimelor începând cu secolul al XIV-lea (*Havrelъko, Ivanьko*)[25]. Situaţie identică apare şi în secolul al XVI-lea (*Vanko, Ivanko, Ivaško, Ivanuško*)[26], iar, în *Registrele căzăceşti* din secolul al XVII-lea, o pătrime din antroponimele înregistrate (ce puteau deveni numele de familie) sunt derivate cu ajutorul formantului *-k(o)*[27] Aşadar, în antroponimia ucraineană din secolele XIV-XVIII (chiar până la începutul celui de-al XIX-lea), formantul *-k(o),* după cum afirmă M. L. Chudaš, era un sufix de gradul doi (al doilea component al unui sufix compus), având o capacitate redusă în formarea patronimelor (*-ank(o)/-jank(o), -ynk(o), -ejk(o)/-yjk(o)*: *Konaško Kosyčanko, Ivanъ Oleksynko, Hryško Kozejko* etc.), astfel de exemple fiind, chiar, rarisime. În aceeaşi perioadă, sufixul *-k(o)*, ca de altfel şi *-ikъ, -ec’, -ьj* şi *-ok* formau diminutive (*Stepanъ Šramko, Luk(ь)janъ Mažarčykъ, Ivanъ Dubec’, Pylypъ Lohvьj, Pavelъ Butokъ*)[28]. În acest sens, lingvistul ucrainean atrage atenţia că, în oricare dintre cazuri, fără nişte date suplimentare, nu se poate afirma cu certitudine dacă respectivele nume sunt formate de la antroponime, ce au la bază patronime (unde tatăl sau un alt strămoş al lui *Mažarykъ* a fost *Mažar,* iar a lui *Dubec’* era *Dub* [ori al lui *Šramko* a fost *Šram* – s.n.]) sau sunt nume de persoană individuale provenite, fie din diminutive ale lexicului comun, fie din nume de persoană nederivate (pline), moştenite în această formă de la tatăl posesorului respectivului nume[29].

Referindu-se la numele de familie din Ucraina Transcarpatică de tipul *Mytrýčko, Petryčko, Petrún’ko, Jurýčko* (provenite de la nume de botez) sau formate de la vechile porecle, ca, de exemplu, *Holováčko, Horóško, Majdánko, Rusýnko, Čerepkó, Jasínko*, P. P. Čučka este de părere (continuând ideea lui Chudaš) că ele sunt nume formate cu ajutorul vechiului sufix

[20] Čučka 1986: 135.
[21] Prin sintagma *limba rusă veche*, înţelegem *unitatea lingvistică slavă de est* (*staro vostočno-slav’anskij jazyk*), din care s-au format ulterior cele trei limbi slave de răsărit: rusa, ucraineana şi bielorusa.
[22] Kravčenko 2003: 107.
[23] Čučka 1986: 135-136.
[24] Kravčenko 2004: 97.
[25] Cybul’skij 1986: 131.
[26] Kersta 1970: 259.
[27] Kravčenko 2004: 98. A se vedea în acest sens materialul prezentat de Ju. O. Karpenko (1994: 182-201).
[28] Chudaš 1970: 124.
[29] *Ibidem*.

diminutival *-k(o)*, care, în respectivele cazuri, are funcţie antroponimică[30]. Însă majoritatea numelor de familie în *-k(o)* sunt, fie nume diminutivale cu acelaşi sens, ca de exemplu *Vas'kó*, *Dankó*, *Pet'kó*, fie adjective substantivizate, de tipul *Derev'ánko*, *Mud'ánko*, *Kučer'ávko*, *Polóvko*[31].

În onomastica slavă de est, părerile referitoare asupra apariţiei antroponimelor derivate cu *-k(o)* sunt diferite. Mai plauzibilă este cea a lui Ju. K. Red'ko, care consideră că formarea acestora este rezultatul procedeului lexico-semantic, şi admite că una dintre căile apariţiei numelor derivate cu ajutorul lui *-k(o)* putea fi forma cazului vocativ[32]. Dacă, în trecut, după cum reiese din monumentele scrise ale celor trei limbi slave de est, se poate spune că formatul *-k(o)* avea în cadrul procesului formării numelor de persoană, atât o funcţie patronimică, cât şi una diminutivală, astăzi, doar pe teritoriul lingvistic ucrainean, el este unul dintre cei mai productivi formanţi care derivă variante ale numelor masculine. Drept dovadă stau numeroasele exemple din cadrul sistemului popular de denominaţie personală al ucrainenilor, şi nu doar din cele trei localităţi maramureşene, ci şi din întreaga zonă carpatică. Aproape orice nume de botez masculin (formă plină sau hipocoristic ori derivat), fie el ucrainean sau românesc, poate fi derivat cu ajutorul lui *-k(o)*: *Ádiko* (< rom. şi ucr. *Ádi* < rom. *Adrian*), *Andrijkó* (< ucr. *Andríj*), *Boriskó* (< ucr. *Boris*), *Čipriankó* (< rom. *Ciprian*), *Dьnuckó* (< rom. *Dănuţ*), *Klaúdiko/Kláŭdiko* (< rom. *Claudiu*), *Féd'ko* (< ucr. *Féd'a* < *Fédur*), *Ivánko* (< ucr. *Iván*), *Lavíniko* (< rom. *Lavíniu*), *Mic'kó* (< ucr. *Mic'ó* < *Michájlo*), *Míško* (< ucr. *Míša* < *Michájlo*), *Neluckó* (< ucr. dial. *Nelúc* < rom. *Neluţ(u)*), *Petrьkó*/*Petry^{e}kó* (< ucr. *Petró*), *Sorinkó* (< rom. *Sorin*), *Tod'erkó* (< ucr. *Tód'er*), *Vasьl'kó*/*Vasy^{e}l'kó* (< ucr. dial. *Vasьl'*/*Vasýl'*), *Volód'ko* (< ucr. *Volódea*).

Se întâlneşte un număr mare de supranume derivate cu *-k(o)*, care s-au format de la nume de familie sau nume de botez ori de la diverse forme hipocoristice ale acestora: *Andráško* (< n.fam. *Ándraš)*, *Armáško* (< n.fam. *Armáš*), *El'kó* (< hipoc. al n.botez ucr. *Il'kó* < n.botez *Il'ija*), *Hót'ko* (< hipoc. n.fam. *Hošč'úk*), *Hafíječko* (< n.botez ucr. *Hafíja*), *Jančikó* (< hipoc. *Jónči*), *Ihnatkó* (< n.botez ucr. *Ihnát*), *Míško* (hipoc. *Míša* < n.botez *Michájlo*), *Pan'kó* (< hipoc. al n.botez ucr. *Pantelij* (< *Pantelejmón*)), *Polikó* (< hipoc. *Póli* < n.botez ucr. *Pavló*), *Semenkó* (< n.botez ucr. *Semén*), *Štefankó* (< n.botez *Štefán*), *Tod'erkó* (< n.botez ucr. dial. *Tód'er*).

Sufixul *-k(o)* are o frecvenţă ridicată în derivarea poreclelor ce au la bază apelative: *Č'ornikó* (< ucr. *čiórnыj* „negru"), *Čerevkó* (< ucr. dial. *čérevo* „burtă"), *Charchárko* (< ucr. dial. *chárkatы* „a scuipa foarte mult"), *Lьsikó* (< ucr. dial. *lûsыj* „chel"), *Mat'kó* (< ucr. dial. *máty*/*mat'*), *P'étko* (< ucr. dial. *p'étka* „bancnotă de cinci lei"), *Švéjko* (< ucr. *švájka* „sulă", instrument folosit în exercitarea îndeletniciri de pielar), *Šubikó* (< ucr. dial. *şuba* „cojoc"), *Voron'kó* (< magh. *varrónő* „croitoreasă" sau < ucr. *voróna*, „cioară"), *Žydkó* (< ucr. *žyd* „evreu").

Menţionăm că, în graiurile limbii ruse, formatul *-k(o)* este puţin productiv sau chiar absent[33], însă cu cele două funcţii (diminutivală şi patronimică), acesta este propriu numelor asemănătoare din antroponimia altor popoare slave, ca, de pildă, în cea a sârbilor, bulgarilor şi a slovacilor[34].

[30] Čučka 2005: XXXV.
[31] *Ibidem*.
[32] Red'ko 1965: 141-142, apud L. O. Kravčenko, *op. cit.*, p. 98.
[33] Bondatelov, Danilina 1970: 197.
[34] Železn'ak 1969: 48; Nikonov 1986: 274; Nykulyna 1986: 83.

În continuare, prezentăm etimologiile numelor de familie în *-k(a)* şi *-k(o)*, existente în cele trei sistemele antroponimice studiate[35].

Béuca (LT.)

Are la bază apel. huţ. *bévka* „borş rău" (unde *v* a trecut, conform trăsăturilor fonetice, în *u*)[36]. Totodată, este posibil să provină şi din n.fam. pol. *Bełka* (Rymut I 1999: 27) sau n. sl. de sud *Belko* (Ilčev 1969: 70), unde tema *Beł-* putea fi derivată cu suf. *-k(a)*. În Ucr. Transc., se întâlneşte în raionul Hust (cf. Čučka 2005: 52).

Biláşco (Cr). Apare cu varianta grafică *Bilaşcu*[37].

Provine din antrop. *Biláş* (ce funcţionează ca şi n. de fam. chiar în Rona de Sus) + suf. ucr. *-k(o)*. La rândul său, *Biláş*[38] îl continuă pe v.sl. *Бълашъ*, format de la adj. sl. care este corelativ cu adj. ucr. *bílyj* „alb" + suf. *-aş* (Čučka 2005: 65). I. Pătruţ afirmă că *Bilaş* este un derivat cu sufixul *-aş* de la tema *Bil-* ca şi alte nume derivate cu diferite sufixe: *Bileş*, *Bilca*, *Bilcea*, *Bilceşti* etc. (Pătruţ 2005: 100; Pătruţ 1984: 93), în timp ce N. Constantinescu crede că toate aceste nume au acelaşi radical *Bil-* < ucr. *bilyj* „alb" (Constantinescu 1963: 202). În Ucr. Transc., n.fam. *Bilaş* nu se întâlneşte. Există doar n.fam. *Bilašovskyj* (care îl continuă pe v.sl. *Бълашь* + suf. ucr. *-ovs'k(yj)* – cf. Čučka 2005: 65), iar *Bilaš* se folosea în Ucr. Transc. până în sec. al XVIII-lea, azi fiind răspândit în alte zone ale Ucrainei, ca, de exemplu, în regiunea Cernăuţi (cf. *Slovnyk* 2002: 46). I. Iordan este de părere că *Bilaşcu* provine din „ucr. *bil-* (tema lui *bilij*), cu suf. *-aşcu*, de origine slavă. Formaţia – continuă lingvistul – a putut lua naştere chiar pe teren românesc" (Iordan 1983: 64). Este posibilă această afirmaţie, căci n-am întâlnit n.fam. respectiv în nicio altă lucrare de specialitate.

Bóicu (Cr).

Este „acelaşi cu *Boico* (< bg. *Bojko*), (cu *o* < *u* adaptat la sistemul limbii noastre – a românei – s.n.); Cf. n.top. *Boicul*[39]" (Iordan 1983: 70). Totodată, poate fi o variantă a n.pers. *Bójko*, existent în Ucr. Transc., unde *o* final putea trece în *u* (ca şi în cazul numelui *Biláşco*, cu varianta *Bilaşcu*). În acest caz, *Bójko* poate: 1. fi o continuare a n.pers. sl. de sud *Bójka*, *Bójko*[40];

[35] În ceea ce priveşte pezentarea etimologiei numelor de familie, precizăm faptul că, imediat după cuvântul-titlu (în care marcăm accentul), apare sigla localităţii (sau a localităţilor, unde: RS=Rona de Sus; Cr=Crăciuneşti; Lunca la Tisa=LT), în care se întâlneşte respectivul nume, fiind urmată de variantele grafice oficiale (dacă ele există) ale acestora sau, acolo unde este cazul, de pronunţia lor dialectală. Etimologia numelui de familie este dată abia în cel de-al doilea alineat.

[36] *Slovnyk* 1991: 160.

[37] Chiar şi în ziua de azi, în Petrova, localitate vecină cu Rona de Sus, este cunoscută diferenţa socială (ce dăinuie de pe vremea Imperiului Austro-Ungar) dintre purtătorii numelui *Bilaşco* şi *Bilaşcu*, şi anume: cei ce poartă n.fam. *Bilaşco* sunt „nemeşi", iar cei ce au n.fam. *Bilaşcu* sunt „porţiaşi" (*porţiaş* „plătitor de porţie, de dări către stat").

[38] În Bocicoiu Mare (localitate situată în vecinătatea Ronei de Sus) este atestată la 1699 forma *Vasilj Bilasz* (Bélay 1943: 129).

[39] N.fam. *Boicul* este explicat de către P. P. Čučka (2005: 78) în mod eronat (el preluând părerea lui M. Grković (1977: 41), şi anume că acesta ar proveni din n.b. sl. de sud *Bojkul*, format de la n. *Bojko* + suf. *-ul*, fără să arate că, de fapt, acest nume este o creaţie românească, unde articolul hotărât rom. *-ul* (ca şi *-ul(ea)*) a fost perceput în onomastica sârbă şi bulgară ca şi sufix (cf. Constatinescu 1963: LXVI).

[40] P. P. Čučka (2005: 78) afirmă că numele *Bójko* (dar şi *Bójka*) se fixează începând cu sec. al XVII-lea atât în regiunile Lemkivščyna şi Bojkivščyna, cât şi în zone mai îndepărtate ale Ucrainei, şi chiar în Polonia, Croaţia şi alte ţări vecine (ca, de exemplu, în România, în localitatea maramureşană Roscova, este atestat la 1661: *Bojko Fedor* – cf. Bélay 1943: 188). Numele (*Bójko*) – continuă lingvistul ucrainean – provine de la: 1. forma diminutivală a n. slav (srb. sau bg.) *Bójko*, corelativ cu *Bojan*, *Boja*, *Bojo*, *Bogdan*, *Bogoslov*, *Borislav*, unde radicalul *boj-* înseamnă „teamă, a se teme" (...), iar *bojko* în slovacă „persoană fricoasă, fricos"; 2. de la etn. carpatic *bójko* „muntean" sau „locuitor al depresiunii, Bojkivščyna", care, la rândul său, ar proveni de la folosirea în exces a particulei şi a conjuncţiei *bo*). Fixarea veche a n.pers. *Bójko*, arealul răspândirii n.fam. *Bójko*, ca şi accentul îl determină pe P. P. Čučka să afirme că n. de fam. *Bójko* este unul denominativ (format de la un antroponim), deoarece în Carpaţi este atestat în sec. al XVI-lea, iar în Serbia – începând cu sec. al XIV-lea, în timp ce etn. *bójko* este o apariţie mai nouă (Čučka 2005: 78).

2. să aibă la bază etn. *bójko* „locuitor al regiunii ucrainene numită Bojkivščyna” (Chudaš 1977: 23; Čučka 2005: 79).

Calínca (Cr).

Provine din antrop. *Kalýna /Kalína* sau *Kálen* + suf. ucr. *-k(a)*. La rândul său, numele *Kalýna* şi *Kálen* (ucr. lit. *Kalyn*)[41], după cum afirmă P. P. Čučka, poate proveni: 1. din n.b. v.ucr. *Kalýna* (cu varianta *Kalína*), care este hipoc. al n.calend. *Kalenyk* (< n.calend. grc. *Kalinik* < *Kallinikos* < apel. grc. *kallinikos* „învingător, măreţ” – Trijn'ak 2005: 163) şi care în sec. al XVII-lea funcţiona la cazacii zaporojeni ca nume de persoană (Čučka 2005: 246) ”; 2. de la denumirea arbuştiului *kalyna* „călin, călină”. Însă, nu excludem posibilitatea ca n.fam. *Calínka* (ucr. lit. *Kalýnka*) să aibă la bază apelativul *kalinka/kalynka* (< *kalyna* „călin, călină” + suf. *-k(a)*). Numele de familie *Kalýnka* este răspândit în raionul ucrainean Hust (cf. *Ibidem*).

Ciubíca (LT).

Este format din apel. ucr. *čubátyj* „denumirea care se dă unui animal moţat, mai ales unei păsări” (< adj. *čubátyj* „moţat”) + suf. ucr. *-k(a)* sau chiar din apel. ucr. local *čubíka* „găină moţată”. Se întâlneşte în raionul Rahiv (cf. Čučka 2005: 612). A se comp. cu apel. rom. *ciubica* „şapcă, bască”.

Cúsco (RS).

Este format din antrop. *Kus* (azi n.fam. în raionul Teaciv din Ucr. Transc.) + suf. ucr. *-k(o)*. *Kus* poate avea la bază adj. v. rus. *kus* „scurt, ciunt, strâmt, cu coada tăiată” sau apel. ucr. local *kus* „bucată mare”. De asemenea, *kus* poate fi şi var. dial. a denumirii „mierlei negre” (Čučka 2005: 318). A funcţionat ca şi n.fam. în Ucraina Transc. (*Ibidem*), fiind atestat în Poienile de sub Munte la 1680: *Kuska Ivan, Luka, Szimeon* (Bélay 1943: 180).

Dúnca (Cr).

Continuă pe bg. *Dunka* (Iordan 1983: 186) sau *Dunko* (n.fam. întâlnit la ucraineni)[42], care este un hipoc. al n.pers. sl. de sud *Dunat, Dušan, Hladun, Radun, Sladun, Spiridun* (Šimundić 1988: 410).

Fético (RS). În Rona de Sus, se întâlnesc variantele grafice: *Fetco, Fetcou, Fetyko*.

Este o variantă fonetică locală a n.b. ucr. *Fed'kó* (cu accentul schimbat datorită influenţei lb. magh.), fiind un hipoc. format de la n.b. ucr. *Fedir* (dial. *Fédor/Fédur*) „Teodor”. Este atestat în localitatea Bocicoiul Mare la 1572: *Mich. Fetyko* (Bélay 1943: 128). Se întâlneşte în raioanele Hust, Teaciv, Irşava, Vinohradiv, Perecen, Mijhirea şi Velekei Bereznei (cf. Čučka 2005: 574).

Fézko (Cr). Se pronuţă *Fét'ko*. Este o „greşeală” existentă în actele oficiale, după cum am aflat în urma anchetelor realizate.

Acelaşi cu numele precedent. (Totuşi a se comp. cu n.fam. *Féško*, care este o variantă dial. a hipoc. *Fés'ko* < n.b. ucr. *Fédor/Fédur/Fédir*).

Godénca (RS). Apare cu următoarele variante grafice: *Godenka, Godinca, Godinka*.

Provine de la n.botez v.sl. *Godin* (< *Goda*[43], *Gadomir, Godimir* sau *Godeslav* – Šimundić 1988: 415, Grković 1977: 63) + suf. ucr. *-k(a)* (probabil < *-k(o)*). De asemenea, poate proveni din n.fam. sl. de sud *Godina/Hodina* (Čučka 2005: 147) + suf. *-k(a)*. Este normat de lb. ucr. ca şi *Hodýnka*. În cazul n.fam. *Godenca* din Rona de Sus, acesta putea fi creat de către

[41] Forma *Kalyn* este înregistrată în Maramureş în localitatea Bîrsana la 1548: *Cl. Kalyn* (Bélay 1943: 123).
[42] Antroponimele *Dunka* şi *Dunko* sunt atestate în Ucraina Carpatică în secolul al XVI-lea (Kersta 1984: 132).
[43] În Ucr. Transc., a existat n.fam. *Goda* (Čučka 2005: 178), care poate fi o continuare a sl. de sud *Goda* sau *Godo* (< numele pline de tipul *Godimir, Godoslav* – Šimundić 1988: 415).

ucraineni înainte ca *g* > *h*. De la acest antroponim, cu ajutorul suf. ucr. *-juk* s-a format n.fam. (existent în Rona de Sus şi Crăciuneşti), *Godenciuc*.

Iúrca (Cr).

Este un hipoc. format de la n.b. ucr. *Júra* (normat lb. ucr. *Júrij*, cf. rom. „Gheorghe") derivat cu ajutorul suf. ucr. *-k(a)*. De asemenea, poate fi forma de gentiv sau o variantă a n.b. *Jurkó* (existent ca şi n.fam. în Ucr. Transc. – cf. Čučka 2005: 641). Forma *Iurca* nu se întâlneşte ca şi nume de familie în Ucraina Transcarpatică, însă este prezentă în regiunea Cernăuţi (cf. *Slovnyk* 2002: 407).

Méşco (RS, LT). Se întâlneşte şi varianta grafică *Mesco*.

Credem că este o variantă fonetică (unde *y* este redat prin *e*, ca şi în multe alte cazuri) a n.b. *Myškó* (un hipoc. al n.pers. ucr. *Mychájlo* „Mihai" – Trijn'ak 2005: 238, derivat cu ajutorul lui *-k(o)*). Conform părerii lui P. P. Čučka, numele respectiv poate proveni şi din n.b. *Meško*[44], care este hipoc. al numelor pline de tipul *Mefodij, Meletij*. În graiurile transcarpatice de pe teritoriul României, cele două nume, *Méšco* şi *Míško*/*Mýško*, au accentul pe prima silabă, spre deosebire de Ucr. Transc., unde, în majoritatea cazurilor, accentul cade pe finala *o* (Čučka 2005: 377, 388). N.fam. *Meškó* este răspândit în Ucr. Transc., în raioanele Mukaceve, Irşava, Perecen, Velekei Bereznei, Vinogradiv, Rahiv şi Svaleava (cf. Čučka 2005: 377).

Mihálca (Cr).

Poate fi o formă de genitiv a n. ucr. *Myhálko*/dial. *Mihálko* (unde *y* ucrainean este redat prin *i*). Acesta provine din n.b. ucr. local *Myhál'*/dial. *Mihál'* (< n.calend. ucr. *Mychájlo*/dial. *Michájlo*) + suf. ucr. *-k(o)* (sau poate denumi pe soţia lui *Mihály*). Este posibil să fie şi o continuare a bg. *Mihalka* (cf. Iordan 1983: 305). În Maram. este atestat în localitatea Călineşti la 1705: *Mihalyka*[45] *Mihaly, Steph.* (Čučka 2005: 378). N.fam. *Myhálka* se întâlneşte în Ucr. Transc. doar în localitatea Hruşovo din raionul Teaciv (cf. *Ibidem*).

Rîşco (RS, LT). În Rona de Sus, apar variantele grafice: *Risko* şi *Rîşko*.

După cum afirmă P. P. Čučka, etimologia acestui nume este diferită în funcţie de tema de la care s-a format. Ca şi multe alte nume, *Rişco* este un nume cu etimologie multiplă: 1. cel mai probabil, este format din pol. *ryś* „râs (mamifer)" (cu schimbările fonetice proprii lb. ucr.) + suf. *-k(o)*; 2. este o continuare a n.pers. *Ryško*, care, în unele limbi slave[46], este un hipoc. al numelui de origine apuseană de genul *Richard, Fridrich, Ditrich*; 3. poate fi un transfer al numelui magh. a vacii de culoare roşcată, *riska* asupra omului. Apel. magh. *riska* provine din adj. slc. *ryšavý* „roşcovan, roşcat". Antrop. *Ryš* este frecvent în Slovacia începând cu sec. al XIV-lea; 4. este posibil să provină din porecla/supranumele v.sl. *Рыжъко*, care are la bază apel. *рыжij* „roşcat" (Čučka 2005: 485). N.fam. este răspândit în Ucr. Transc., în raioanele Teaciv, Hust şi Mijhirea (cf. *Ibidem*).

Rúszinka (RS). Se pronunţă *Rúsin'ko*.

Este o variantă locală maghiarizată a numelui *Rúsynko*, format din antrop. *Rusýn* + suf. ucr. *-k(o)*. Numele *Rusýn*, care poate proveni: 1. de la n.b. v.sl. *Rúsin*/*Rúsyn*[47] < adj. inv. *rus*

[44] N.pers. *Meško* se fixează în registrele căzăceşti la 1649 (Čučka 2005: 377).
[45] În Ucr. Transc., *Myhalko* este atestat la 1570 în localitatea Nelipeno din raionul Svaleava, azi funcţionând ca şi n.fam. în raioanele Velekei Bereznei, Mukaceve, Svaleava, Hust şi Teaciv (Čučka 2005: 378).
[46] Numele *Riško* se întâlneşte în limbile slovacă şi bielorusă (Knappová 1985: 156; Sudnik 1965: 39). De asemenea, este răspândit în polonă, unde mai apar derivatele *Ryszkowicz* (atestat în anul 1425) şi *Ryszczuk*/*Ryszczyk* (Rymut II 2001: 379).
[47] La polonezi, n.fam. *Ruszin* apare în documente, pentru prima dată, la 1343 (Rymut II 2001: 372).

„blond, roşcat, bălai” şi care la slavii de sud se foloseşte şi azi ca şi nume de persoană (Čučka 2005: 494); 2. de la etn. *rúsyn*, prin care, în Evul Mediu, popoarele Europei Centrale îi deosebeau pe slavii de est de varegi. Mai târziu, mai ales în perioada stabilizării numelor de familie, populaţia carpatică autohtonă (dolinenii) îi denumeau prin etn. *rúsyn* pe ucrainenii veniţi din Galiţia, adică pe huţuli şi pe boiki[48]. Nu excludem posibilitatea, aşa cum o face P. P. Čučka (cf. *Ibidem*), ca n.fam. *Rúsynko* să provină din apel. *rúsynko* (< etn. *rúsyn* + suf. *-k(o)*), deoarece la baza antroponimelor devenite nume de familie pot sta cele mai diverse forme hipocoristice sau derivate atât ale numelor de persoană, cât şi ale apelativelor. Astfel, nu trebuie să excludem că putea circula în spaţiul slav de est supranumele *Rusynko* (< apel. *rusynko* „un *rusyn* mai mic, fiul celui supranumit *Rusyn*”). N.fam. *Rúsynko*[49] este răspândit în raioanele Vinohradiv, Mijhirea, Mukaceve şi Ujgorod (cf. *Ibidem*).

Sárca (LT).

Continuă n.fam. magh. *Szarka*, ce are la bază apel. magh. (de origine slavă) *szarka* „coţofană”, fiind atestat la unguri în 1352 (Kázmér 1993: 972). Totodată, este posibil să se fi format din antrop. *Sara*, care poate fi forma de gen. a lui *Sar*[50] (< n.fam. magh. *Szar* < adj. magh. *szar* „gălbui, de culoarea galben strălucitor, roşcat; chel, pleşuv”) sau a n.fam. pol. *Sar*/*Sara* (< apel. pol. *sar* „ţap, masculul căprioarei”) + suf. *-k(a)* (Čučka 2005: 503). A se comp. cu n.b. crt. *Sarka* sau *Sarko*, hipoc. de la *Cesar*, *Visarion* (Šimundić 1988: 452). Se întâlneşte doar în raionul Ujgorod al Ucr. Transc. (Čučka 2005: 503).

Ştefánca (RS).

Provine de la n.pers. ucr. dial. *Štefán* (< rom. sau slc. *Ştefan*, *Štefan*) + suf. ucr. *-k(a)*. (În lb. ucr., forma normată este *Stepán*, însă în unele zone ale Ucrainei se întâlnesc variantele *Štefán* şi, mai rar, *Štéfan*). Totodată, este posibil să fie o variantă a n.fam. *Štefanko* < *Štefan* + suf. *-k(o)*. Forma *Ştefanca* nu este atestată în lucrările de specialitate ca şi n.fam., însă întâlnim forme precum *Ştefancu* sau *Ştefanco*. Îl găsim înregistrat la Constantinescu (1963: 155) la n.f. derivate de la *Ştefan*, fiind atestat în Moldova la 1764.

Viciónka (RS). Apare şi varianta grafică *Vecsunka*.

Este format din supran. sau porecla *Viščún*[51] (< ucr. dial. *viščún* „prevestitor, prezicător, clarvăzător”) + suf. ucr. *-k(a)*. Nu l-am găsit înregistrat în nici o lucrare de specialitate, ceea ce ne face să credem că este un nume local.

Zvénka (RS, Cr).

Este o variantă a n.fam. ucr. *Zvýnka* (existent în regiunea Cernăuţi, cu forma normată de lb. ucr. *Zvínka* – cf. *Slovnyk* 2002: 153). Probabil că este format de la n. srb. sau slc. *Zvonko* sau *Zvonka* (fără trecerea lui *o* din radical în *i*), care provin din nume precum *Zvonimir*, *Zvonimira* (Šimundić 1988: 468; Grković 1977: 96, 254), derivate cu ajutorul lui *-k(o)* sau *-k(a)*). A se comp. cu *zvinka*, nume pe care ucrainenii carpatici le dau berbecilor oilor, ţapilor şi caprelor, care au o fâşie, dungă de lână albă în jurul gâtului (Čučka 2005: 193), cu *dzvinka* „caro, tobă la jocul de cărţi” şi cu apel. ucr. local *zvinka/dzvinka* „sonoră, răsunătoare”. (I. Iordan (1983: 502) afirmă că n.fam. *Zvincă* < apel. ucr. *zvinka* „o plantă (*Primula veris*)”). *Zvynka* nu este atestat ca n.fam. în Ucr. Transc.

[48] Cf. Čučka 1966: 130-131.
[49] N.fam. *Rusinko* este atestat în Polonia începând cu sec. al XV-lea (Čučka 2005: 494).
[50] *Sara* şi *Sar* au funcţionat în Ucr. Transc. ca şi nume de familie (Čučka 2005: 503).
[51] Porecla *Viščún* funcţionează şi azi în sistemul antroponimic al localităţii Rona de Sus.

Am dat împreună etimologia numelor de familie în *-k(a)* şi *-k(o)* din mai multe considerente. Unul dintre acestea este acela că există nume de familie care prezintă forme diferite faţă de normele limbilor în care s-au format. Această schimbare sau, am putea spune, „pocire" a învelişului sonor şi a grafiei, nu se datorează de fiecare dată faptului că acestea s-au format în unul sau altul dintre graiurile respectivei limbi, ci altor două căi, oarecum „colaterale" fenomenului lingvistic. Prima constă în faptul că, în unele cazuri, funcţionarii care lucrau cu Registrele Stării Civile nu cunoşteau bine (sau deloc), fie limba ucraineană ori cea română, fie româna sau maghiara, înregistrând numele de familie prin prisma sistemului fonetic al limbii pe care o cunoşteau cel mai bine. Cea de a doua cauză a apariţiei diverselor forme ale unuia şi aceluiaşi nume nu este specifică doar satelor ucrainene din regiune, ci, atât tuturor localităţilor din Transilvania (indiferent de etnie), cât şi altor popoare aflate sub dominaţia maghiară. Este vorba despre acţiunea de maghiarizare a numelor de familie, începută pe la sfârşitul secolului al XVIII-lea de către împăratul Ungariei, Iosif al II-lea (mai exact, prin decizia 10.426 din 23 iulie 1787)[52]. Dovadă stau numeroasele variante grafice ale aceluiaşi nume de familie, purtat chiar de membrii aceleiaşi familii. Astfel, purtătorii numelui de familie *Mihalco* puteau fi înregistraţi în actele oficiale cu forma *Mihalca* (ştiind că *a* în maghiară se pronunţă *o*). În aceeaşi situaţie, este şi numele de familie *Iurca*, care apare în satele din Maramureş, chiar la membrii aceluiaşi „neam" cu forma *Iurco*. Şi exemple de acest tip pot continua, atât la nivelui consonantismului (ca, de exemplu, magh. *sz* redă rom. *s*), cât şi cel privind accentul acestora.

În cele ce urmează, prezentăm statistica numelor de familie formate cu ajutorul lui *-k(a)* şi *-k(o)*, proprii sistemelor antroponimice ale celor trei localităţi cercetate. Astfel, situaţia numelor de familie în *-k(a)* (*Calinca*, *Godenca*, *Iurca*, *Mihalca*, *Ştefanca*, *Zvenka*) este următoarea: în Rona de Sus, se întâlnesc 4 nume de familie (1,9 % din totalul celor înregistrate) ce sunt purtate de 16 persoane (0,4 % din totalul populaţiei); în Crăciuneşti, există 5 nume de familie (2,3 %) ce denumesc 15 persoane (1 %), iar în Lunca la Tisa, sunt înregistrate 3 nume de familie (2,36 %), ale căror purtători sunt 6 persoane (0,65 %). Numărul şi frecvenţa numelor de familie formate cu ajutorul lui *-k(a)* (*Calinca*, *Godenca*, *Iurca*, *Mihalca*, *Ştefanca*, *Zvenka*) se prezintă astfel: în Rona de Sus, sunt înregistrate 5 nume de familie (2,38 %) ce sunt purtate de 116 persoane (2,95 %); în Crăciuneşti, cele 3 nume de familie (1,38 %) denumesc 8 persoane (0,53 %), iar în Lunca la Tisa, există 2 nume de familie (1,45 %), fiind purtate de 4 persoane (0,43 %).

În urma celor prezentate, se pot trage numeroase concluzii. Una dintre ele este aceea că în cadrul numelor de familie, formanţii lui *-k(a)* şi *-k(o)* au o reprezentare slabă, comparativ cu sistemul popular de denominaţie personală (în derivarea numelor de botez, a supranumelor şi poreclelor etc.), unde cele două sufixe au o frecvenţă foarte ridicată. Referitor la numele de familie în *-k(a)* şi *-k(o)*, se poate observa că majoritatea acestora sunt formaţii ucrainene, însă o parte dintre acestea sunt o continuare (cu unele adaptări fonetice) a vechilor nume slave de sud.

Bibliografia:

1. Bélay, V. (1943), *Máramaros megye társadalma és menzetiségei. A megye betelepülésétől a XVII. század elejéig*, Budapesta.

[52] Vezi mai multe la Chende-Roman 2009: 92.

2. Bondatelov, V. D., Danilina, E. F. (1970), *Sredstva vyraženija emocional'no-ekspressivnych ottenok v russkich ličnych imenach*, în „Antroponimika", Moscova, „Nauka", p. 194-199.
3. Chende-Roman Gheorghe (2009), *Antroponimie: din onomastica Ţării Silvaniei*, Zalău, Editura Silvania.
4. Chudaš, M. L. (1977), *Z istoriji ukrajins'koji antroponimiji*, Kiev, „Naukova dumka".
5. Constantinescu, N.A. (1963), *Dicţionar onomastic românesc*, Bucureşti, Editura Academiei.
6. Čučka, P. P. (1966), *Zakarpats'ki videtnonimni prizvyšč'a*, în „Pytann'a sučasnoji onomastyky", Kiev, „Naukova dumka"p. 127-132.
7. Čučka, P. P. (1969), *Specyfika slovotvorčoho analizu prizvyšč*, în „Pytann'a slovotvoru schidnoslov'anskych mov", Kiev, „Naukova dumka", p. 131-133.
8. Čučka, P. P. (1986), *Davn'orus'ki osobovi imena i sučasni prizvyšča ukrajinciv*, în „Davn'orus'ka onomastyčna spadščyna v schidnoslov'ans'kych movach", Kiev, „Naukova dumka", p. 133-139.
9. Čučka, P. P. (2005), *Prizvyšča zakarpats'kych ukrajinciv: Istoriko-etymolohičnyj slovnyk*, Lviv, „Svit".
10. Cybul'skij, N. G. (1986), *Sostav i struktura ličnыch imen v hramotach XIV v.*, în „Davn'orus'ka onomastyčna spadščyna v schidnoslov'anskych movach", Kiev, „Naukova dumka", p. 129-133.
11. Grković, M. (1977), *Rečnik ličnich imena kod Srba*, Beograd.
12. Herbil, I. (2007), *Supranume şi porecle din Rona de Sus (judeţul Maramureş)*, în „Un om, un simbol: In honorem magistri Ivan Evseev", ed.: Marin Bucă, Maria Andrei, Daniela Gheltofan, Bucureşti, Editura CRLR, p. 292-312.
13. Herbil, I. (2010-a), *Analiza supranumelor şi a poreclelor din Crăciuneşti (judeţul Maramureş)*, în „Studii de limbă, literatură şi metodică", XIII, coord. Katalin Bálazs, Cluj-Napoca, Editura Napoca Star, p. 66-83.
14. Herbil, I. (2010-b), *Nume de familie formate cu sufixele -uk/-juk/-čuk şi -ak/-jak/-čak în antroponimia din Maramureş*, „Cultura ucraineană contemporană între canonul tradiţional şi noile paradigme de reafirmare", coord. Judit Bartalis-Bán, Mihailo Kondor, Cluj-Napoca, Editura Echinox, p. 58-72.
15. Ioan Herbil (2014), *The Etymology of Family Names in -ac/-eac (-iac)/-ceac (ukr. -ак/-як/-чак) with the Ukrainians of Maramures*, în „Globalization and intercultural dialogue: multidisciplinary perspectives" (*Language and Discours*), ed. Iulian Boldea, Tîrgu-Mureş, Editura Arhipelag XXI, 2014, pp. 798-808 (site: http://www.upm.ro/gidni/ GIDNI-01/Lds/Lds%2001%20A6.pdf).
16. Horpynyč, V. O. (2001), *Slovnyk heohrafičnych nazv Ukrajiny (toponimni ta vidtoponimni prykmetnyky)*, „Dovira", Kiev.
17. Ilčev, St. (1969), *Rečnik na ličnite i familni imena u bălgarite*, Sofia.
18. Iordan, I. (1983), *Dicţionar al numelor de familie româneşti*, Bucureşti, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică.
19. Karpenko, J. O. (1994), *Rejestry vijs'ka zaporiz'koho i problema postann'a ukrajins'kych prizvyšč*, în „Pytann'a istoryčnoji onomastyky Ukrajiny", Kiev, „Naukova dumka"p. 182-201.

20. Kázmér, M. (1993), *Régi magyar családnevek szótára XIV-XVII. század*, Budapesta.
21. Kersta, R. J. (1970), *Tipy imenovanij mužčin v pam'atnikach ukrajinskoho jazyka XVI v.*, în „Antroponimika", Moscova, „Nauka", p. 258-261.
22. Kersta, R. J. (1984), *Ukrajins'ka antroponimija XVI st. Čoloviči imenuvann'a*, Kiev, „Naukova dumka".
23. Knappová, M. (1985), *Jak se bude jmenovat*, Praga, Academia.
24. Kravčenko, L. O. (2003), *Prizvyšča na -k-o v antroponimiji zachidnoji častyny Poltavščyny*, în „Mahične slovo imeni" (Studia slovakistica. 3), Ujgorod, p. 107-113.
25. Kravčenko, L. O. (2004), *Prizvyšča Lubenščyny*, Kiev, „Fakt".
26. Nikonov, V. A. (1986), *Serby*, în „Sistemy ličnych imen u narodov mira", Moscova, „Nauka", p. 273-274.
27. Nykulyna, M. V. (1986), *Bolhary*, în „Sistemy ličnych imen u narodov mira", Moscova, „Nauka", p. 82-84.
28. Paşca, Şt. (1936), *Nume de persoane şi nume de animale din Ţara Oltului*, Bucureşti.
29. Pătruţ, I. (1984), *Nume de persoane şi nume de locuri româneşti*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică.
30. Pătruţ, I. (2005), *Studii de onomastică românească*, Cluj-Napoca, Editura Clusium.
31. Red'ko, Ju. K. (1965), *Heohrafija osnovnych typiv ukrajins'kych prizvyšč*, în „Pytynnja onomastyky", Kiev, „Naukova dumka".
32. Rymut, K. (1999, 2001), *Nazwiska pollaków: Słownik historyczno-etymologiczny*, tom I (A-K), tom II (L-Ż), Kraków.
33. Sudnik, M. R. (1965), *Slounik asabovych ulasnych imen*, Minsk, „Navuka i technika".
34. Šimundić, M. (1988), *Rječnik osobnih imena*, Zagreb.
35. Trijn'ak, I. I. (2005), *Slovnyk ukrajins'kych imen*, Kiev, „Dovira".
36. Železn'ak, I. M. (1969), *Očerk serbochorvatskoho antroponimičeskoho slovoobrazovanija*, Kiev, „Naukova dumka".
37. ****Slovnyk hucul's'kych hovirok. Hucul'ščyna. Linhvistyčni et'udy* (1991), red. Ja. Zakrevska şi alţii, Kiev.
38. ***** Slovnyk prizvyšč; praktyčnyj slovozminno-opfohrafičnyj (na materiali Černiveččyny)* (2002), red. K. M. Luk'an'uk şi alţii, Cernăuţi, „Bukrek".

L'ANCRAGE ÉNONCIATIF DANS LE NOUVEAU ROMAN

Diana Costea, Assist. Prof., PhD, Petroleum-Gas University of Ploiești

Abstract: The instability of the novelistic voices, the diffraction of the points of view, the spatio-temporal entanglings characterize the literature of the Nouveau Roman. The study of these phenomena gets through an analysis of a certain number of linguistic markers (tenses, deictics, markers of the indirect speech, connectors), briefly a group of enunciative linguistic markers. The purpose of this article is to question, from a linguistic perspective, the status of the narrator and the modalities of the emergence of voices and points of view.

Keywords: anchorage, enunciative, narrator, Nouveau Roman.

Le Nouveau Roman subvertit le code romanesque, modifie le statut du narrateur et des personnages dans une complexité énonciative que la narratologie s'emploie à observer et à analyser. Toute la forme romanesque est remise en cause, elle est repensée, recréée. Comment peut-on accéder à l'intériorité des personnages ? Les pensées circulent, s'entrecroisent et leur flux sera transformé par le narrateur en un discours qui démonte le mécanisme de la conscience du personnage. Le Nouveau Roman refuse le personnage traditionnel, on ne rencontre plus de personnage individualisé, il refuse de faire une analyse approfondie du personnage.

En ce qui concerne les apports de la linguistique de l'énonciation, l'objet de cette linguistique est d'éclairer la relation de l'énoncé aux circonstances de son énonciation, plus précisément de l'énoncé au sujet parlant. Bally (1944) propose une théorie de la modalité généralisée qui postule que tout énoncé communique une pensée et comprend deux composantes: le *dictum* (qui correspond au contenu propositionnel) et le *modus* (qui correspond à la force illocutoire de l'énoncé). Jakobson (1963) s'intéresse aux embrayeurs (expressions dont le sens est à chercher dans le contexte de leur emploi : pronoms, adverbes, temps verbaux, etc.). Benveniste (1966) est considéré comme le fondateur de la linguistique de l'énonciation. Il met au jour deux systèmes énonciatifs de base (l'énonciation historique et l'énonciation de discours). Bakhtine (1978) défend la thèse du dialogisme du texte littéraire (selon lui toute énonciation est polyphonique). Kerbrat-Orecchioni (1980) parle des marques de la subjectivité (expressions déictiques, verbes et adverbes modaux, etc.). Ducrot (1980, 1984) propose une théorie de la polyphonie.

La linguistique pose aujourd'hui à la littérature de nouvelles questions. Le récit a-t-il un narrateur dans le cas où le texte ne contient pas d'embrayeur assumé par le locuteur ? Comment peut-on rendre compte des embrayeurs qui valident un « sujet de conscience » qui n'est pas le locuteur de l'énoncé ?

Le Nouveau Roman pose des problèmes énonciatifs liés à l'instance énonciative qui prend en charge les informations et les jugements contenus dans le Nouveau Roman. Benveniste considère comme marques énonciatives les déictiques spatio-temporels, les pronoms personnels

et les temps verbaux. L'ancrage énonciatif renvoie à un repérage temporel, spatial et personnel. C'est Benveniste qui a ouvert la voie des études concernant l'ancrage énonciatif et la deixis contextuelle en définissant l'appareil formel de l'énonciation comme l'ensemble des marques linguistiques qui permettent d'assurer l'ancrage des énoncés dans les situations ou les textes où ils sont produits. Dans les textes écrits et dans des emplois du langage qui relèvent de l'énonciation de récit, les marques de l'ancrage énonciatif ne sont pas de nature déictique : en ce qui concerne les pronoms il y a une prégnance de l'emploi des pronoms de la troisième personne à valeur anaphorique (qui désignent les êtres du récit) ou de la première personne dans la narration au « je », quant aux temps verbaux on rencontre le passé simple, l'imparfait, les temps composés du passé et du futur du passé ou le présent aoristique ou le passé composé à valeur temporelle, en ce qui concerne les localisateurs spatiaux et temporels on rencontre des expressions non déictiques (*à cet endroit là, à ce moment-là,* etc.). Tout énoncé est porteur des traces de son énonciation et est relié aux circonstances qui l'ont vu produire : partenaires de communication, contexte physique et social.

L'énonciation est déconcertante dans le Nouveau Roman : il n'y a plus de savoir manifesté par le narrateur. L'énonciateur ne manifeste plus de certitude, soit dans les modalités grammaticales, soit dans le jeu sémantique des informations données. La nouvelle intrigue classique est abolie. Le Nouveau Roman ne veut plus raconter une suite d'événements ordonnés selon certaines conventions traditionnelles. Les épisodes ne se succèdent plus avec cohérence, il n'y a plus d'enchaînement temporel traditionnel. Le Nouveau Roman refuse l'ordre strict de la chronologie linéaire. Il utilise beaucoup de présents de l'indicatif. On peut parler d'une temporalité du narrateur et du narrataire, d'une part et d'une temporalité des événements rapportés, d'autre part. Il y a une multiplication des procédés de rupture qui coupent les enchaînements logiques. On peut parler d'une décomposition du temps et de la ligne chronologique. La phrase peut devenir le lieu de multiplication des niveaux temporels, des significations et des voix narratives :

"Plus d'un mois après votre rencontre dans le train, comme vous l'aviez presque oubliée, au soir d'une journée de septembre ou d'octobre encore très chaude où le soleil avait été superbe, vous aviez dîné seul dans un restaurant du Corso avec un vin des plus médiocres malgré son prix exorbitant, après avoir dû régler un certain nombre de questions plutôt épineuses chez Scabelli, vous étiez allé pour vous détendre voir vous ne savez plus quel film français dans le cinéma qui est au coin de la via Merulana en face de l'auditorium de Mécène, et devant le guichet vous l'avez rencontrée qui vous a dit bonjour avec simplicité, avec qui vous êtes monté, si bien que l'ouvreuse, comprenant que vous étiez ensemble, vous a donné deux fauteuils contigus.

Quelques minutes après le début du spectacle, le plafond s'est ouvert lentement, et c'est cela que vous considériez, non point l'écran, cette bande bleue du ciel nocturne s'élargissant pleine d'étoiles au milieu desquelles un avion passait avec ses feux de position rouge et vert tandis que de légers souffles d'air descendaient dans cette caverne. " (Michel Butor – *La Modification*)

Dans *La Modification* de Michel Butor il y a un fil conducteur autour duquel viennent se greffer de nombreux autres récits, écrits au passé (au passé composé et à l'imparfait). Il ne s'agit pas d'un héros décrit à la troisième personne, mais d'un personnage auquel on s'adresse directement. L'embrayeur "je" n'est pas défini par la situation d'énonciation. Butor ne fait pas parler son héros, il utilise le „vous" qui invite le lecteur à se mettre à la place du personnage

central, mais, en même temps, introduit une distance du héros vis-à-vis de lui-même, car c'est lui-même qui se vouvoie. Le lecteur est invité à adopter un mode personnel de lecture. Il s'agit d'un monologue intérieur et sa grande originalité est celle d'employer la deuxième personne du pluriel à l'intérieur de ce monologue. Ce „vous" interpelle le lecteur et, en même temps, il représente la forme déclinée de l'impersonnel „on":

"Vous avez mis le pied gauche sur la rainure de cuivre, et de votre épaule droite vous essayez en vain de pousser un peu le panneau coulissant. Vous vous introduisez par l'étroite ouverture en vous frottant contre ses bords, puis, votre valise couverte de granuleux cuir sombre couleur d'épaisse bouteille, votre valise assez petite d'homme habitué aux longs voyages, vous l'arrachez par sa poignée collante,…" (Michel Butor – *La Modification*).

Les images que le roman délivre ne sont pas celles d'un univers stable, continu, cohérent, entièrement déchiffrable, parlé par des voix dont l'origine serait indiscutable ou parfaitement localisée. C'est le destinataire qui construit le sens:

"Il faudrait donc ce dernier soir, puisque vous désirez attendre jusqu'au dernier soir, afin que vous puissiez ces quelques jours jouir tous les deux au moins de l'apparence de ce bonheur qui, lui, vous échappe, goûter quand même à un fragment de cette vie que vous imaginiez si prochaine et qui vous éloigne de plus en plus en plus dans l'illusoire et l'impossible,

avoir le courage au restaurant Tre Scalini,…

de lui assener ce coup,… " (Michel Butor- *La Modification*).

Les connecteurs sont des éléments lexicaux essentiels de la structure d'un texte, ils servent à marquer des liens sémantiques, logiques ou pragmatiques entre des propositions et des phrases. On rencontre des connecteurs spatiaux, temporels ou logiques, mais il y a un phénomène de diminution des connecteurs et des opérateurs argumentatifs, il y a une moindre spécification des rapports logiques mais une implicitation de ces mêmes rapports. Le passage d'une séquence à l'autre peut encore être explicité à travers le mécanisme de la reprise anaphorique.Les localisations spatio-temporelles sont anaphoriques et renvoient à des éléments présents dans le contexte verbal, à des éléments posés dans le récit par le narrateur ou dans le contexte linguistique:

"C'est ainsi qu'après le repas vous avez traversé ces salles sans presque rien vous dire, sauf devant les statues romaines, les paysages de Claude Lorrain, les deux toiles de Pannini que vous avez amoureusement détaillées.

Longtemps après l'avoir quittée, le soir dans votre lit près d'Henriette qui dormait déjà, vous vous êtes aperçu que vous avez oublié la proposition que vous lui aviez faite de la mener en voiture dans la banlieue le lendemain, que vous lui aviez dit simplement „à lundi". Et, le lundi, elle ne vous en a point parlé." (Michel Butor- *La Modification*).

Dans la compréhension d'une séquence textuelle narrative, les entorses à la chronologie et la problématique du guidage doivent être examinés avec une attention particulière aux embrayeurs de point de vue. Le texte du Nouveau Roman est un laboratoire de voix, dans la prose du Nouveau Roman il y a de multiples dérogations ponctuelles aux normes admises (irrégularités morphologiques, constructions verbales non standard, jeux sur la syntaxe de la phrase). Leur analyse invite à interroger les opérations mentales effectuées lors de la production des énoncés. Dans le développement contemporain de la phrase sans verbe on postule une relation plus intime de la conscience et du monde. Dans le Nouveau Roman il y a un brouillage des voix, le dispositif énonciatif est perturbé, il devient parfois impossible de savoir qui parle:

"Il s'appuie des deux mains sur la table, le corps incliné en avant, pas bien réveillé, les yeux fixant on ne sait quoi: ce crétin d'Antoine avec sa gymnastqiue suédoise tous les matins. Et sa cravate rose l'autre jour, hier. Aujourd'hui c'est mardi; Jeannette vient plus tard.

Drôle de petite tache; une belle saloperie ce marbre, tout y reste marqué. Ça fait comme du sang. Daniel Dupont hier soir; à deux pas d'ici. Histoire plutôt louche: un cambrioleur ne serait pas allé exprès dans la chambre éclairée, le type voulait le tuer, c'est sûr. Vengeance personnelle, ou quoi? Maladroit en tout cas. C'était hier. Voir ça dans le journal tout à l'heure. Ah oui, Jeannette vient plus tard. Lui faire acheter aussi… non demain." (Alain Robbe-Grillet- *Les gommes*)

Le repérage temporel devient brouillé, il y a un repérage difficile des voix et des points de vue même si le passage d'un ensemble énonciatif à l'autre est toujours progressif. Le Nouveau Roman utilise le présent sur de longs passages, voire une oeuvre entière. Il supprime l'opposition entre le premier plan et le second plan, tous les procès étant exprimés au présent, ce qui rend plus difficile la distinction entre moment de l'énonciation et moment de l'énoncé (entre temps de la narration et temps narré. Chez Robbe-Grillet il n'y a pas d'absence totale d'histoire, il y a plutôt un bouleversement de la chronologie et de la logique. Il fait place à la répétition, à la fragmentation, il renonce à la chronologie, à la logique causale. Il n'y a plus de distinction claire des temps et des lieux. Il y a une succession rapide de phrases courtes, sans articulation, le récit semble resorbé dans le discours présent de l'écrivain en train d'écrire. Dans *Les gommes* il y a des glissements narratifs volontaires, tout est conçu pour faire bouleverser la cohérence, la stabilité, la lisibilité du monde. Le contexte temporel est très restreint (l'action se déroule sur vingt-quatre heures). Dans tout le roman il y a un décalage temporel, il est impossible de le lire de façon chronologique (chaque fois qu'il arrive quelque chose on a un souvenir qui apparaît, une description de ce à quoi pense le personnage ou de ce qui s'est passé plusieurs heures avant):

"Il retournera l'attendre derrière la haie de fusains, dans le cabinet de travail encombré de livres et de paperasses. Il y retournera librement, lucide et ressuscité, attentif, „pensant le poids de chacun de ses pas". Sur la table repose la pierre cubique, aux angles arrondis, aux faces polies par l'usure…

[…] Les volets de la salle à manger sont clos; ceux de la cuisine aussi, leurs fentes laissent filtrer une vague lueur. Il marche sur le gazon pour éviter de faire crisser les graviers de l'allée qu'on distingue plus claire entre les deux plates-bandes. La fenêtre au cabinet de travail, celle du milieu au premier étage, est brillamment éclairée. Dupont est encore là.

[…]

À la nuit tombante, Garinati a erré, en attendant qu'il soit l'heure, au milieu de cette végétation crasseuse de bassines sans fond et de fils de fer." (Alain Robbe-Grillet- *Les gommes*)

Une voix pourrait se définir comme la combinatoire d'éléments énonciatifs multiples, diversement réglés, dont elle résulte en qualité d'instance narrative centrale. Les voix narratives se réfèrent à toutes les voix qui peuvent intervenir dans et autour d'un récit (celles des différents narrateurs internes au récit et celles des personnes externes au récit, les lecteurs). Elles impliquent également les personnages qui n'ont pas le statut de narrateur mais dont un narrateur rapporte les propos, ce qui sous-tend que ces personnages ont été, à un moment donné du passé, narrateurs à leur tour. Le narrateur est une voix dans le texte.

Le point de vue est défini comme "une façon de voir (un ou plusieurs événements) propre à un sujet humain" (Rivara, 2000:30). Le point de vue manifeste une subjectivité, il incorpore

des perceptions, des opinions, des jugements de valeur et une quantité d'informations sur les faits racontés. Toujours selon Rivara, le point de vue est "un regard constitué de deux composantes fondamentales, l'une épistémique (le savoir manifesté par un énoncé), l'autre appréciative (les jugements évaluatifs ou affectifs que renferme un énoncé" (Rivara, 2000:244). Dans le Nouveau Roman il y a une incertitude fréquente quant au point de vue exprimé (celui du narrateur ou celui du personnage). Le narrateur choisit une perspective objective dans l'expression d'un point de vue, il dissimule sa présence, il y a une vision du dehors (focalisation externe), le narrateur se place à distance et relate tout de façon objective.

Le Nouveau Roman demande un travail d'interprétation par implication. Grâce à un pacte de lecture qui refuse une réponse conventionnelle, le lecteur se retrouve spectateur du texte, figé dans l'attente permanente d'un sens qui ne cesse de lui échapper. Le Nouveau Roman se caractérise également par un effacement des opérations argumentatives sans que le discours perde toute logique. Le narrateur tend à s'effacer derrière son propos, il laisse les faits se présenter seuls et l'allocutaire doit calculer les inférences logiques sur la base du contenu sémantique des énoncés. Par conséquent, la voix discursive est différente.

L'ancrage énonciatif renvoie à un monde actualisé dans lequel les événements sont directement reliés aux paramètres de l'énonciateur (je/tu; ici/maintenant). Dans le Nouveau Roman toutes les contraintes énonciatives sont violées, il y un décrochage fréquent de la situation d'énonciation. Le débrayage peut être actanciel, spatial et temporel. Le narrateur peut réduire ces indications à zéro, avec toutes les difficultés de compréhension qui en résultent. La tâche du romancier, dans ce cas, est celle de "reproduire la vie dans ce qu'elle a précisément d'inconnaissable et de morcelé" (Kayser, 1977:40). Lire un Nouveau Roman vise à trouver la voix porteuse du récit. Il y a parfois une indécision sur la voix porteuse, ce qui donne naissance à un brouillage énonciatif. Les voix sont instables et mouvantes, imprécises et difficiles à saisir. Il y a donc des ruptures énonciatives fréquentes. La multiplication des voix narratives s'accompagne souvent d'une certaine obscurité concernant ce qui est évoqué. L'auteur renonce aux verités absolues, il réserve au lecteur un rôle actif, il offre au lecteur la possibilité de participer à l'élaboration de l'oeuvre (en repérant le non-dit, les connotations ou les voix narratives). Le narrateur va narrer en fonction du pouvoir de connaissance que lui a accordé l'auteur. C'est le problème du point de vue. Dans *Les gommes* on a une narration hétérodiégétique (le narrateur n'agit pas dans ce qu'il raconte). Selon Nølke (1994), "la polyphonie c'est bien évidemment cette présence de différents points de vue ou de voix dans un seul énoncé" (Nølke, 1994:146). Les points de suspension marquent une interruption, un inachèvement ou une énumération que l'on ne souhaite pas poursuivre. Le Nouveau Roman en fait un usage important. Ils témoignent d'une impossibilité à exprimer exactement quelque chose. Il s'agit parfois d'une impossibilité à parler, comme si le personnage n'osait formuler son idée. Ce sont pratiquement des ruptures énonciatives.

Dans son roman autobiographique, Nathalie Sarraute nous fait entendre (par un dicours indirect libre) le discours intérieur d'une conscience; il s'agit d'un discours rapporté sans rapporteur qui nous met en contact avec une conscience qui n'est pas celle d'un narrateur autobiographique. Il s'agit d'un emploi d'un discours indirect libre sans narrateur qui l'introduise:

"Il n'y a plus en moi comme avant, comme en tous les autres, les vrais enfants, ces eaux vives, rapides, limpides, pareilles à celles des rivières de montagne, des torrents, mais les eaux

stagnantes, bourbeuses, polluées des étangs… celles qui attirent les moustiques. Tu n'as pas besoin de me répéter que je n'étais pas capable d'évoquer ces images… ce qui est certain, c'est qu'elles rendent exactement la sensation que me donnait mon pitoyable état." (Nathalie Sarraute – *Enfance*)

Le discours indirect libre apparaît dans le Nouveau Roman, c'est une stratégie selon laquelle sont reproduits les contenus d'une conscience: pensées, perceptions, mots, sentiments, dans leur propre espace et temps, mais par la voix du narrateur. L'expérience du personnage est actualisée par le narrateur, qui adopte en partie son système déictique et imite ses modes de dire, de telle sorte qu'il se produit une confluence entre le point de vue du narrateur et celui du personnage. On perçoit toujours la voix du personnage énonciateur à travers un narrateur presque effacé. Les adverbes déictiques (ici, maintenant) du personnage coexistent avec des temps du passé, les déictiques spatiaux et temporels et les marques d'expressivité du discours (interrogations, exclamations, modalités appréciatives, phrases inachevées) restent intactes. Dans le discours indirect libre il y a également deux voix (non seulement deux points de vue) qui s'observent dans la superposition de deux systèmes référentiels distincts et incompatibles.

Le Nouveau Roman a fait également du monologue intérieur une ressource littéraire fondamentale, il l'a utilisé pour mettre au jour des pensées rudimentaires en cours d'élaboration. Du point de vue linguistique ces discours sont adressés par un locuteur à une partie de lui-même qui devient un destinataire.

Par conséquent, les textes du Nouveau Roman sont courts, morcelés en de nombreux paragraphes ou fragments, il y a une briéveté des paragraphes et des phrases, un minimalisme énonciatif et un minimalisme narratif (les personnages sont indéterminés, l'intrigue est souvent inachevée). La narrateur commence par raconter un événement mais il le laisse en suspens. Les événements se suivent sans que leur rapport soit expliqué, il n'y a pas de rapport de cause à effet entre ces événements. Localement, il peut y avoir certains moments de causalité narrative, mais en général on passe d'un événement à l'autre de façon aléatoire, non prédictible.

Bibliographie:

1. BAKHTINE, MIKHAÏL (1978) – *Esthétique et théorie du roman*, Paris: Gallimard
2. BALLY, CHARLES (1944) - *Traité de stylistique française*, Paris: C. Klincksieck
3. BENVENISTE, E. (1966) - *Problèmes de linguistique générale*, t.1, Paris: Gallimard
4. DUCROT, OSWALD (1980) – *Le dire et le dit*, Paris: Minuit
5. KAYSER, WOLFGANG (1977) – *Qui raconte le roman* in *Poétique du récit*, Paris: Éditions du Seuil
6. KERBRAT – ORECCHIONI (1980) – *L'énonciation: de la subjectivité dans le langage*, Paris: Armand Colin
7. NØLKE, HENNING (1994) – *Linguistique modulaire : de la forme au sens*, Louvain/Paris: Peeters

LE DISCOURS SCIENTIFIQUE ENTRE RIGIDITÉ ET ÉLASTICITÉ LEXICALES

Ioana-Crina Coroi, Assist. Prof., PhD, "Ștefan cel Mare" University of Suceava

Abstract: This communication aims to present a number of defining characteristics of scientific discourse, with particular focus on elasticity and rigidity of the lexical level in a corpus consisting of text analysis specific for the technical field of forestry. The aim of our work is to highlight certain points of subjectivity involved in the scientific discourse, with a relatively wide use of language abstraction.

Keywords: discourse, scientific, elasticity, rigidity, corpus.

I. Introduction

La société contemporaine est soumise à une dynamique constante, fait perceptible dans tout domaine d'activité humaine. Les modernisations qui caractérisent toutes les réalisations matérielles et immatérielles de l'homme représentent le résultat indubitable de son travail progressif, soumis à des expériences scientifiques diverses qui ont engendré des mutations fondamentales dans toutes les structures de sa vie. Cette réalité a été, d'ailleurs, observé par la linguiste roumaine Daniela Rovența-Frumușani qui, en 1995, dans une étude devenue un véritable point de repère pour les recherches académiques sur le discours scientifique, affirmait : « Les mutations significatives qui affectent le statut de la science contemporaine visent, d'une part, la redéfinition même du concept de *science* (redéfinition imposée par la scientification de la technologie, de l'impact social etc.) et, d'autre part, la restructuration du discours scientifique marqué par la globalisation, par l'interdisciplinarité et la centralisation sur la connaissance théorique (Rovența-Frumușani, 1995, p.1, n.t.).

Par excellence, cette perspective de la spécialiste s'inscrit directement et parfaitement dans une dynamique du savoir qui ne peut pas être niée ni par les chercheurs des domaines techniques, ni par les chercheurs humanistes, quel que soit leur domaine de prédilection – l'anthropologie, la sémiotique, la linguistique, l'analyse du discours, en général, ou, tout simplement, l'analyse du discours scientifique.

Le discours scientifique, en tant que type particulier de discours est, sans doute, l'image fidèle du savoir scientifique pour tout segment du monde qu'on envisage – les secteurs techniques, les sciences dures, l'environnement etc. Ayant des caractéristiques langagières différentes, par rapport à d'autres types de discours, y compris le discours littéraire, le discours scientifique est le représentant d'un instrumentaire d'investigation discursive et empirique des éléments pragmatiques qui fonctionnent à l'intérieur d'un champ référentiel concret. Ainsi, analyser un discours scientifique signifie ouvrir la porte du locuteur pour découvrir d'autres aspects de n'importe quelle communauté socio-professionnelle, pour observer les différences qui peuvent exister entre plusieurs contextes verbaux et extra-verbaux dont l'infrastructure ne

représente qu'une modalité de reconnaître le statut primordial du langage dans la réalisation de toute activité humaine.

II. Rigidité et élasticité lexicales dans le discours scientifique

Par sa structuration, le discours scientifique est descriptif et constructif. Dans l'enchaînement de ses composantes, il mobilise deux fonctions du langage de la typologie établie par Roman Jakobson, la fonction *référentielle* et la fonction *métalinguistique*. Ce sont des réalités langagières constantes car, d'une part, tout discours scientifique englobe la problématique du référent dans un certain contexte de communication qui est déterminé par des contraintes situationnelles et, d'autre part, il illustre une véritable pratique sociale ancrée sur l'accent argumentatif. Par conséquent, la perception générale sur le discours scientifique semble isoler la présence de la fonction *émotive*, vue la neutralité et l'objectivité qui définissent ce type de discours particulier.

L'organisation objective qui caractérise le discours scientifique comporte aussi des éléments dynamiques qui peuvent être remarqués au niveau lexical. En fait, il s'agit du niveau le plus dynamique qui se trouve dans un mouvement perpétuel. Au niveau lexical on constate l'univocité sémantique des mots, réalité langagière donnée par le manque de l'émotivité et par la présence du sens dénotatif des mots. Le vocabulaire connait tout de même une grande mobilité, repérable par le biais des emprunts et des termes nouveaux qui ont été créés par les spécialistes à l'intérieur de la langue, par la présence des concepts spécifiques à la langue littéraire. L'absence des archaïsmes, des régionalismes ou de l'argotique représentent également des marques définitoires du discours scientifique.

De point de vue lexical, le discours scientifique connaît une certaine uniformité, une certaine rigidité qui ne permet que rarement qu'il existe quelque changement qui puisse illustrer les savoirs vastes du locuteur qui opère avec un certain métalangage.

Pour exemplifier les deux caractéristiques du niveau lexical discuté, nous proposons de donner une image globale d'une situation langagière concrète que nous avons trouvée pendant les démarches de recherche documentaire visant la construction lexicale du discours scientifique. À ce sens, nous allons arrêter notre attention sur un ouvrage de spécialité très important pour le domaine forestier - *Flore forestière française, guide écologique illustré*, paru en 1993, à Institut pour le développement forestier. Les auteurs, J.C. Rameau, D. Mansion, G. Dumé, A. Lecointe, J. Timbal, P. Dupont, R. Keller, offrent un travail exceptionnel, un véritable manuel pour illustrer la flore forestière française, un guide très bien organisé et structure, outil de grandes dimensions, tout à fait indispensable pour tout spécialiste en botanique, en écologie etc.

Le segment scientifique du livre est précédé par un chapitre dédié au lexique utilisé dans la rédaction de cet instrument scientifique, chapitre intitulé « Vocabulaire » (pp. 45-71) dans lequel que les auteurs ont offert une pluralité de définitions pour la terminologique que les lecteurs allaient trouver à l'intérieur de ce livre. Il est très intéressant d'observer et d'analyser la perspective linguistique des spécialistes du domaine mentionné, car, par leur intérêt à offrir un décodage terminologique des concepts opératoires, ils dévoilent quelques marques de leur subjectivité. Ils affirment : « Ce chapitre reprend l'ensemble des termes plus ou moins spécialisés employés sans définition dans les clés et les fiches définitives des espèces. Il n'a donc aucune prétention à l'encyclopédisme ni à l'exhaustivité » (*op.cit.*, p.45)

Alors, empirique et référentiel, deux réalités qui s'entremêlent pour donner du savoir scientifique et pour construire une image réelle et concrète des concepts véhiculés. La construction proposée pour le segment du vocabulaire est très bien organisée, gardant le principe de l'ordre alphabétique.

Pour donner une analyse de la rigidité et de l'élasticité lexicales, nous avons opéré un découpage en plusieurs catégories d'analyse discursive. Pour des raisons d'économie de l'espace du texte de notre article, nous précisons que les exemples extraits se trouvent sur plusieurs pages (pages 46-71) sans noter la page correspondante pour chaque terme, démarche qui pourrait empêcher la lecture des exemples.

À une première approche discursive de notre corpus à investiguer, nous avons observé que les auteurs ont offert des préfixes et des suffixes terminologiques pour aider les lecteurs à décrypter correctement les noms et les adjectifs utilisés.

Chaque préfixe et suffixe est défini d'une manière plus ou moins objective :

- Pour les préfixes : *Acidi* – Acide. *Nota. Acido- est à réserver à microbiologie* ; *Anémo* – relatif au vent ; *Bi* – Par deux ; à deux ; deux fois ; *Cyrno* – de Corse ; *Hydro* – relatif à l'eau (état liquide) ; *Hygro* – relatif à l'humidité ; *Méso* – moyen ; *Mono* – un seul ; *Nitrato* – relatif aux nitrates ; *Nitro* – relatif à l'azote ; *Ob* - à l'envers ; ex. obcordé (cœur à échancrure à l'extrémité), obconique (cône renversé) ; *Paléo* – très ancien ; *Palmati* - relatif au découpage d'une feuille en segments divergents (ressemblance avec une main ouverte), dont la profondeur est donnée par le suffixe : fide, lobé, partite ou séqué ; *Pénnati* – relatif au découpage en lobes d'une feuille pennée, dont la profondeur est donnée par le suffixe : fide, lobé, partite ou séqué ; *Penta* – par cinq ; à cinq : cinq fois ; *Tri* - par trois ; à trois : trois fois ; *Tétra* – par quatre ; à quatre ; quatre fois ; *Uni* – par un ; à un ; une seule fois ; *Xéro* – relatif à la sécheresse etc. ;
- Pour les suffixes : *-cline* – qui préfère légèrement ; *-cole* – qui préfère fortement ; *-fère* – qui porte ou qui possède ; *-fide* – fendu jusque vers le milieu ; *-lobé, e* – marqué de lobes ; *-mère* – formé de parties dont le nombre est donné par le préfixe ; *-séqué, e* – fendu pratiquement jusqu'à la nervure médiane ; *-partite* – fendu jusqu'au-delà du milieu ; *-phile* – qui aime ; favorisé par ; *-trophe* – relatif à la nutrition etc.

Ces exemples dénotent le segment rigide du lexique, la partie qui ne peut pas être modelée par le biais de la terminologie, puisque chaque élément défini aide à la construction concrète d'une autre réalité. Donc, il s'agit d'une réalité terminologique qui offre un certain référent, fixe, une marque *sine qua non* pour la démarche de création de la terminologie forestière.

Par contre, la plus grande diversité des approches apparaît dans le segment des définitions offertes par le biais des expressions, des locutions, des noms et des formes adjectivales, réalités morphologiques et grammaticales qui comportent, souvent, des marques de la mentalité des auteurs, de leur subjectivité mise à la disposition de la technique.

Dans le texte soumis à l'analyse, il existe des locutions à dimension variable qui donnent une pluralité de perspectives discursives sur des définitions connues :

- *Cortège floristique* (loc. m.) – Ensemble d'espèces végétales de même origine géographique ;
- *Bilan hydrique* (loc. m.) - Répartition de l'eau ayant pénétré dans un sol en : - eau perdue par drainage ; - eau retenue par le sol ; - eau évaporée, et - eau utilisée par les

plantes. Le bilan est dit favorable quand l'eau utilisable par les plantes est importante ;

- *R.T.M.* (Restauration des terrains en montagne) (loc. f.) - Locution désignant l'ensemble des interventions concourant, avec l'ensemble des acteurs locaux, à l'amélioration de l'environnement et des conditions de vie en montagne par : - La défense contre l'érosion et la restauration des sols ; - La régularisation du régime des eaux ; - La protection des populations et des biens contre les risques naturels spécifiques à la montagne.

Nous remarquons également la présence des valeurs subjectives dans des définitions où les marques typographiques viennent soutenir notre point de vue et donner l'image de l'interprétation personnelle des spécialistes :

- *Gamétophyte* (n.m.) - « Plante » élaborant directement les gamètes. Chez les Bryophytes, il correspond à la plante feuillée persistante (ce qui est une exception par rapport aux autres végétaux supérieurs) ; chez les Ptéridophytes, il correspond au prothalle, tandis que chez les Angiospermes, il n'est plus représenté que par les cellules mâles du pollen et/ou le sac embryonnaire de l'ovule.
- *Sporophyte* (n.m.) – « Plante » élaborant les spores. Réduit et fugace chez les Bryophytes, où il est essentiellement représenté par une capsule dépendante des éléments foliacés (gamétophyte), il est bien développé chez les Ptéridophytes et les Plantes à fleurs. Le sporophyte possède, sauf rares exceptions, un nombre de chromosomes double de celui du gamétophyte.

Dans les études linguistiques consacrées, les linguistes soulignent l'absence de l'émotivité et les marques subjectives des locuteurs pour le registre scientifique, mais, comme nous pouvons constater, ces réalités langagières ne peuvent pas être niées.

Nous continuons avec des exemples visant l'élasticité lexicale, repérable dans les définitions qui offrent des typologies multiples pour le même terme, concept qui, parfois, est enrichi de la forme adjectivale afférente.

Alors, pour la construction *nom avec typologie multiple + adjectif* :

- *Aile* (n. f.) – 1) Membrane mince ou foliacée bordant un organe ; 2) Sépale de Polygonacée ; 3) Pétale de Fabacée. Adj. *Ailé, e.*
- *Carène* (n. f.) – 1) Partie d'un organe ayant la forme d'une carène de navire ; 2) Saillie longitudinale du dos de certains organes ; 3) Ensemble de 2 pétales soudés chez les Fabacées. Adj. *Caréné, e.*
- *Ligule* (n. f.) – 1) Petite languette membraneuse située à la jonction de la gaine et du limbe des feuilles chez les Poacées (Graminées) et certaines Cypéracées ; 2) Languette formée de cinq pétales soudés, déjetée latéralement sur les fleurs de certaines Astéracées. Adj. *Ligulé, e.*
- *Tubercule* (n. m.) – 1) Renflement souterrain massif de la tige ou de la racine contenant des substances de réserve. Adj. Tubéreux, euse. 2) Petite protubérance arrondie ornant un fruit, une graine, etc. Adj. *Tuberculeux, euse.*
- *Vicariance* (n. f.) – Remplacement d'une espèce ou d'une sous-espèce par une autre (généralement du même genre ou de la même espèce) soit dans des régions différentes sur un même habitat (vicariance géographique), soit éventuellement dans

deux habitats différents du même territoire (vicariance écologique). Adj. *Vicariant, e.*

Pour la construction *nom avec typologie multiple - adjectif* :

- *Oreillette* (n. f.) – 1) Chez les Mousses, partie basale des feuilles, constituée de cellules différentes de celles du reste du limbe, plus petites ou plus grandes, à parois épaisses ou mince, colorées ou hyalines. 2) Expansions foliacées à la base du limbe ou du pétiole des feuilles des plantes à fleurs.
- *Rachis* (n. m.) – 1) Axe principal d'une feuille (ou d'une fronde) composée pennée : prolongement du pétiole ; 2) Axe principal de l'inflorescence d'une Poacée (Graminée).
- *Tourbière* (n. f.) – Etendue marécageuse dont le sol est constitué exclusivement de matière organique végétale non totalement décomposée (tourbe) ; on distingue : – les tourbières basses (ou plates), liées à la présence d'une nappe d'eau permanente ; les tourbières hautes (ou bombées), liées à des précipitations importantes et une température moyenne basse, dont la surface s'élève nettement au-dessus du plan d'eau.

Nous remarquons la présence de la diversité dans la modalité choisie par les auteurs du livre mentionné à définir les formes adjectivales employées dans les pages du guide écologique. D'une part, les locuteurs ont préféré de décrire les adjectifs en faisant recours à d'autres formes adjectivales et, d'autre part, ils ont mobilisé des syntagmes tels « se dit de » et « qui + verbe ». Les exemples suivant montrent la diversité et l'élasticité des définitions visant les adjectifs, tout premièrement avec syntagme introductif et puis, sans syntagme introductif (avec ou sans précisions lexicales supplémentaires) :

- *Sans syntagme introductif* : *appendiculé, e* – muni de petits appendices ; *cannelé, e* – muni de côtes longitudinales régulières, séparées par des sillons ; *aranéeux, euse* – couvert de poils fins entrecroisés comme les fils d'une toile d'araignée ; *bifide* – fendu jusqu'au milieu de sa longueur ; *digité, e* – divisé en segments (ou en folioles) divergents dès la base et disposés comme les doigts d'une main étalée etc.
- *Avec syntagme introductif et précisions complémentaires* : *apétale* – dépourvu de pétales ; au pluriel : classe de Dicotylédones ; *apical, e, aux* – relatif à la partie sommitale d'un organe. Subst. Apex ; *bourbeux, euse* – qualifie un terrain recouvert par moment d'eau croupissante, à l'origine de la boue noire et épaisse qui se dépose à sa surface etc.

Les constructions adjectivales avec le relatif « qui » illustrent des contextes discursifs à finalité pragmatique et vérifiable :

- *accrescent,* e – qui s'accroît après la floraison, *analgésique* – qui diminue ou supprime la douleur, *anticatarrhal, e, aux* – qui réduit l'inflammation des muqueuses, *anticonvulsif, ive* – qui calme les convulsions, *antigalactogène* – qui limite la sécrétion du lait, *antileucorrhéïque* – qui réduit les pertes blanches, *antiophtalmique* – qui calme les inflammations des yeux, *antiscorbutique* – qui apporte de la vitamine C, *antiseptique* – qui prévient les infections, *antispasmodique* – qui calme les convulsions et les spasmes, *apéritif, ive* – qui renferme des principes amers qui ouvrent l'appétit, *jonciforme* – qui ressemble à une feuille de jonc : étroitement cylindrique, *sternutatoire* – qui provoque l'éternuement, *vésicant, e* – qui irrite la peau et les muqueuses (provoquant l'apparition de cloques) etc.

Les constructions avec le syntagme « se dit » sont plus nombreuses dans le chapitre dédié au vocabulaire, ancrant la terminologie forestière, nominale ou adjectivale, dans l'actualité immédiate du discours, mettant le lecteur en relation directe avec une autre réalité qui a validé déjà la légitimité de ces notions :

- *abyssal, e, aux* – se dit d'une station de basse altitude ayant un climat local nettement plus froid que le climat régional, permettant de ce fait la survie d'espèces de haute montagne en dehors de leur aire normale ; *aciculaire* – se dit d'une feuille linéaire, raide et aigue comme une aguille ; *acrocarpe* – se dit d'une Mousse possédant le sporophyte au sommet des tiges (généralement non ramifiées ou à rameaux parallèles) ; *adhérent, e* – se dit d'un organe attaché à un autre et faisant corps avec lui ; *améliorant, e* – se dit d'une plante qui, par sa présence, améliore les propriétés physiques ou chimiques d'un sol, en particulier en l'enrichissant en azote (ex. Fabacées, aulnes) ; *anguleux, euse* – se dit d'un organe présentant des angles très saillants ; *argilicole* – se dit d'une espèce adaptée aux sols très argileux ; *asexué, e* – se dit de fleurs stériles (sans anthères ni stigmates) ou d'une reproduction sans fécondation (avec multiplication végétative) ; *bipare* – se dit d'une cyme où les rameaux sont opposés deux par deux ; *bisannuel, elle* – se dit d'une plante dont le cycle de végétation complet s'étale sur deux années consécutives ; *caduc, uque* – se dit d'un organe à durée de vie limitée (généralement inférieure à une année), se détachant spontanément à maturité ; *corticole* – se dit d'une espèce (champignon, lichen ou bryophyte le plus souvent) ou d'un groupement végétal vivant sur (parfois sous ou dans) l'écorce des végétaux ligneux etc.

Ce n'est qu'une série d'exemples qui peut être enrichie selon d'autres grilles d'analyse, fait réalisable grâce à la richesse lexicale y comprise et aux valences discursives qui puissent offrir d'autres perspectives sur la construction des terminologies propres au discours scientifique.

III. Conclusion

Le discours scientifique met l'accent sur l'acte de communication des idées, des concepts, des réalités langagières pragmatiques et immédiates. L'importance de la maîtrise des connaissances de spécialité, des savoirs et des compétences des spécialistes est ancrée dans la sphère cognitive puisque la terminologie doit respecter les réalités des faits, la validité de la terminologie véhiculée dans le discours. Les locuteurs qui opèrent avec la terminologie scientifique doivent opérer avec des raisonnements logiques, concrètement construits et clairement argumentés, orientés vers un référent discursif précis, décrit par le biais d'une terminologie mono-sémantique.

La clarté de l'expression, la concision et la validité des informations présentées sont construites afin d'informer, d'éduquer, d'expliquer ou d'argumenter, sans que l'émetteur fasse appel aux figures de style ou différentes digressions lexicales.

Sans doute, le caractère objectif et neutre de l'émetteur d'un discours scientifique doit être mis sur le premier plan dans sa démarche de transmettre des informations pragmatiques. Mais, comme nous avons pu observer à travers les exemples extraits du corpus à investiguer, la réalité linguistique a démontré que, pour différentes disciplines techniques, du moins pour la sylviculture, il y a de la terminologie technique qui englobe dans sa structure des éléments propres à un certain imaginaire des locuteurs, ayant des marques subjectives individuelles. Leur

présence dans les définitions scientifiques offre la preuve directe que le langage reste la caractéristique définitoire de tout locuteur.

Note: Cet article a été financé par le projet « *SOCERT. Société de la connaissance, dynamisme par la recherche*», n° du contrat POSDRU/159/1.5/S/132406, cofinancé par le Fonds Social Européen, par le Programme Opérationnel Sectoriel pour le Développement des Ressources Humaines 2007-2013. Investir dans les Gens!

Bibliographie

1. Charaudeau, P., Maingueneau, D. (coord.), *Dictionnaire d'analyse du discours*, Seuil, Paris, 2002.
2. Coroi, I.-C., *Normele Imaginarului lingvistic în presa literară*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2013.
3. Rad, I., *Cum se scrie un text ştiinţific*, Editura Polirom, București, 2008.
4. Rameau, J.C., Mansion D., Dumé G., Lecointe A., Timbal J., Dupont P., Keller R., *Flore forestière française. Guide écologique illustré*, Institut pour le développement forestier, 1993.
5. Rovenţa-Frumuşani, D., *Analiza discursului - ipoteze şi ipostaze*, Editura Tritonic, Bucureşti, 2005.
6. Rovenţa-Frumuşani, D., *Semiotica discursului ştiinţific*, Editura Științifică, București, 1995.

LES INJURES ET LES JURONS : AGRESSIONS VERBALES VS. JEUX DE LANGAGE

Iuliana-Anca Mateiu, Assist. Prof., PhD, "Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca, Marius-Adrian Florea, Scientific researcher, "George Barițiu" Institute of History, Cluj-Napoca

Abstract: The most common representation we have about insults and swearing is that of manifestations of verbal aggression. Indeed, as expressions of a negative, devaluating judgement about the interlocutor or a third person, insults usually generate or escalate a conflict, while swearing constitutes an aggression due to its blasphemous or sexual-scatological vocabulary trangressing the rules of decency. Yet, on several occasions, insults and swearing have a different functioning: they are just verbal games, sometimes real verbal duels and as such they generate more pleasure and connivance than displeasure and conflict. Our aim is to compare these two uses (the aggressive vs. the playful one) by analysing two corpora: in French and in Romanian language.

Keywords: insults, swearing, aggression, verbal duel, conflict, solidarity.

1. Problèmes de définition

Phénomène particulièrement complexe, comme l'atteste la multitude et la variété des études qui lui ont été consacrées surtout pendant les vingt dernières années (en linguistique, psychologie, sociologie, histoire, droit, littérature, etc.), *les injures* posent des problèmes dès qu'il s'agit de les définir.

Une première difficulté qui interésse surtout les linguistes, mais aussi les spécialistes en droit, concerne la mise au point terminologique, vu que plusieurs termes sont employés indifféremment les uns pour les autres dans le langage courant, voire dans la littérature d'autres spécialités, alors qu'ils ne sont pas forcément synonymes. Il s'agit de: *gros mots, injure, insulte, invective, juron, offense, outrage*. Pour un linguiste, préoccupé par l'étude du langage en vue d'un emploi juste ou pour un spécialiste en droit, tenu à apprécier juste la gravité d'un certain acte, fût-il un acte de parole, à portée sociale, c'est vrai, une définition différentielle de ces termes est un but et un moyen.

En linguistique, plusieurs auteurs (P. Guiraud, C. Rouayrenc, D. Lagorgette, E. Larguèche) distinguent tout d'abord *les injures/ insultes/ jurons* des *gros mots.*

Alors que *les gros mots* représentent une simple classe de mots, vulgaires et bas, employés par le peuple et référant au corps et à ses fonctions (en principal la sexualité et la défécation) d'une façon qui les dévalorise, les *injures/ insultes* renvoient à la fois à une classe de lexèmes, à un type d'actes de langage, voire à des actes non verbaux. Quant aux *jurons,* ils désignent une liste de formules, mais aussi l'acte accompli en les proférant dans certaines circonstances et avec une certaine intonation. La dévalorisation qui s'attache aux gros mots en

fait un excellent moyen d'exprimer son dégoût, son mépris ou son hostilité vis-à-vis de l'auditeur, et, par conséquent, une source d'injures et de jurons.

Même s'ils partagent aussi d'autres propriétés, en dehors de cette source commune, telles par exemple : (a) leur cause (la frustration) ; (b) leur fonction (le défoulement) ; (c) leur forme (de prophrases) ; (d) leur dépendance du contexte d'énonciation, qui est responsable de l'ouverture de leurs classes respectives; (e) leur caractère rituel ; (f) leur signification symbolique de marques de rejet ou de solidarité, *les injures/ insultes* et *les jurons* n'en restent pas moins distincts. Ce qui les distingue avant tout, c'est leur schéma discursif: si *l'injure* suppose un *injurieur* (celui qui profère l'injure), un *injurié* (celui auquel se réfère l'injure), un *injuriaire* (celui auquel s'adresse l'injurieur et qui peut coïncider avec l'injurié) et un éventuel *témoin*, *le juron* exige la présence d'un *jureur* (celui qui prononce le juron) et, éventuellement, d'un *témoin.* Autrement dit, tandis que les injures s'adressent à quelqu'un, les jurons ne s'adressent, en principe, à personne. Il est vrai que dans la pratique, le jureur peut jurer volontairement devant un témoin dont il sait que le fait de jurer en sa présence est injurieux. Un cas typique en est, selon E. Larguèche (2009b), celui des enfants qui jurent devant leurs parents, faisant ainsi d'eux des injuriés/ injuriaires.

Enfin, la distinction entre *injures* et *insultes* repose sur divers paramètres, selon les auteurs. Ainsi, dans un article sur la *Psychologie des injures* (1980), Chastaing & Abdi invoquent **le critère de vérité** : alors que les insultes sont des accusations vraies ou vérifiables, donc au besoin contestables, les injures sont irréfutables, car au-delà de la vérité ou de l'erreur. Des appellatifs tels ***Lâche! Trouillard! Vendu!*** sont, le plus souvent, justifiés par la conduite de la personne ainsi interpellée ou alors ils présupposent des faits qui les vérifieraient. Avec ceux qui accusent les défauts physiques de l'auditeur (sa grande/ petite taille: ***Échalas! Moucheron! Modèle réduit!***; son âge avancé: ***Croulant!***), encore plus faciles à vérifier/ contester, ils représentent la classe des *insultes*. Par contre, des accusations du genre ***Corps tyroïde! Chameau! Jus de bidet! Triple buse!*** sont sciemment exagérées et, de la sorte, rendues imparables. Ce sont *des injures*, qui se fondent sur un *abus de langage* (cf. comme l'atteste en anglais le nom même des injures: *abuse* ou *abusive swearing*) et s'apparentent à l'ironie et aux jeux de langage. C'est ce qui explique aussi l'ouverture de la classe, le fait que n'importe quel mot puisse – dans des circonstances et avec des intonations convenables – être converti en injure et exprimer n'importe quelle valeur affective.

Un autre aspect qui leur fait opposer les injures aux insultes concerne **le rituel de chacune**: si, à une insulte, on répond par des dénégations, des excuses ou des corrections, à une injure on répond par une autre injure. L'injure leur apparaît donc soit comme une provocation, un défi qui peut mener à un «tournoi (duel/ match) d'injures» ou bien à l'agression physique, aiguillonnant l'adversaire comme l'injurieur, qui trouve ainsi une excuse dans la bassesse de l'autre – inventée par lui-même et/ou confirmée par la réaction violente de celui-là; soit comme un «coup sans réplique» destiné à mettre son adversaire knock-out, à le faire taire sous le coup de la surprise.

Le recours à l'étymologie et aux définitions lexicographiques fait ressortir un autre critère possible : **la voie ou la nature des injures/ insultes**. Alors que les injures sont une forme d'agression éminemment verbale, les insultes peuvent relever du verbal ou du paraverbal, voire du non verbal. Le rire, le sourire, le ton ironique, le regard méprisant ou trop curieux/insistant peuvent être interprétés comme une insulte comme dans l'exemple suivant:

(1) *Comme le gentilhomme faisait à l'endroit du bidet béarnais une de ses plus savantes démonstrations, ses deux auditeurs éclatèrent de rire et lui-même laissa visiblement errer un pâle sourire sur son visage. Cette fois, il n'y avait plus de doute, d'Artagnan était réellement insulté…*

- Eh ! Monsieur, s'écria-t-il, Monsieur qui vous cachez derrière ce valet. Oui, dites-moi donc un peu de quoi vous riez et nous rirons ensemble. […] (Al. Dumas)

Les mots d'injure sont en échange des expressions directes de l'acte injurieux, qui ne laissent généralement pas de doutes sur les intentions agressives du locuteur et qui provoquent presque invariablement des réactions similaires :

(2) *Une bagarre dont mon tympan droit fait les frais se déroule alors. (…)*
- Tu me fais mal, ***espèce de goret !***
- T'avais qu'à lâcher ce bignou, ***saleté !***
- Qu'est-ce que t'as dit ?
- J'ai dit saleté, ***hé, morue !***
- ***Bougre de vieux singe !*** *(…)* (San-Antonio, *Ça mange pas de pain*, p. 35)

Rien ne justifie dans ce dialogue le choix d'un certain vocable plutôt que d'un autre. Ils n'intéressent qu'en tant qu'ils représentent du négatif, une forme de désignation dépréciative signifiant en fin de compte le rejet du référent.

En droit, on emploie le terme *injure*, qu'il ne faut pas confondre avec *diffamation*, *offense* ou *outrage*. La définition juridique met elle aussi en avant l'idée de la gratuité d'une injure et son caractère agressif : « Toute expression outrageante, termes de mépris ou invective qui ne renferme l'imputation d'aucun fait est *une injure*.(Art. 29) » (E. Larguèche, 2009 : 22).

En apparence, le problème de la définition des injures vs. insultes est résolu. En réalité, plusieurs études récentes s'appliquent à démontrer le contraire, en soulignant le fait que **tout est affaire de contexte**.

D'une part, des propos qui ne contiennent aucun mot blessant ou choquant peuvent, sous l'effet du contexte conversationnel (le comportement qui accompagne l'énonciation, un ton plus ou moins violent, les mimiques faciales, le regard ou des gestes mécaniques), devenir injurieux. Le cas de la réplique célèbre d'Arletty dans le film de Marcel Carné «Hôtel du Nord » en est un exemple, qui a donné le nom à cet effet injurieux d'un terme neutre (*l'effet Arletty*[1]) : ***« Atmosphère ! Atmosphère ! est-ce que j'ai une gueule d'atmosphère ? ».***

C'est toujours ce contexte « qui permet de voir à quel moment un terme désignant de façon apparemment objective l'appartenance d'une personne à tel ou tel groupe social est teinté de nuances péjoratives et en arrive même à signifier rejet et exclusion. » (E. Larguèche, 2009b: 84).

D'autre part, des mots reconnus comme injures peuvent acquérir dans certains contexte une signification toute contraire de marques de connivence, de solidarité. La plus importante dans l'orientation de l'interprétation est la nature du contexte où se déroule l'interaction : **conflictuel, polémique** ou bien, au contraire, **amical**.

2. Les injures/ insultes comme agression verbale

[1] Ph. Ernotte., L. Rosier, *Le Lexique clandestin*, Louvain-la-Neuve, De Boeck, 2000.

Utilisées dans un contexte de conflit, d'antagonisme, les injures révèlent leur rôle d'agressions verbales.

2.1. Les injures/ insultes- actes menaçants pour les faces

En tant que recatégorisation de l'injurié, qui vient miner son image de soi, l'injure apparaît comme une manifestation de violence, moins grave c'est vrai, car plus symbolique par rapport à d'autres voies d'action. C'est ce qui explique le fait qu'on ait souvent étudié les injures en rapport avec la violence verbale, et partant comme des *actes de langage menaçants pour la face positive du référent*, c'est-à-dire susceptibles de lui infliger une blessure narcissique plus ou moins grave.

La notion d' *actes menaçants pour les faces* (*Face Threatening Acts*, FTAs) appartient à Brown et Levinson, qui prenaient comme point de départ *la théorie des faces* formulée par E. Goffman dans *La Mise en scène de la vie quotidienne* (tome 2)[2]. Selon eux, les actes accomplis au cours d'une interaction verbale constituent des menaces potentielles pour *la face positive* (le narcissisme), ou pour *la face négative* (le territoire) de leur énonciateur ou de leur destinataire. L'injure, qui ferait perdre la face à l'injurié, autant qu'à l'injurieur, lequel enfreint un tabou ou tout simplement se laisse porter par sa mauvaise humeur, relèverait donc d'un type de FTAs, s'apparentant ainsi à la critique, à la réfutation, au reproche, à la moquerie ou au sarcasme[3].

Un excellent exemple d'application de cette théorie aux injures appartient à M. Bonhomme, qui s'en sert dans l'interprétation du pamphlet *À l'agité du bocal*, par lequel L. F. Céline répondait aux accusations d'antisémitisme et de collaborationnisme formulées par J. P. Sartre dans *Les Temps modernes*. Bonhomme y relève autant des injures attaques à la face négative de Sartre (tous les renvois à sa laideur physique, laquelle incitera Céline à débiter une série d'invectives excrémentielles[4]), que des agressions à la face positive de l'injurié Sartre, qui opèrent une recatégorisation systématiquement dévalorisante :

1° sur le plan existentiel: l'homme se voit traiter d'animal (***bourrique à lunettes, faux têtard***) ou de substance informe (*petite saloperie gavée de merde*) ;

2° sur le plan topologique, par une réorientation du haut vers le bas ;

3° sur le plan évaluatif, par les isotopies démoniaque et criminelle (***damné, satané, Caïn, assassin***). *L'anti-image ou la défiguration*[5] à laquelle aboutit le discours célinien va de pair avec les déformations (par siglaison et modification) du nom de l'injurié (Jean Baptiste Sartre, J. B. S.) et ensemble elles servent à nier celui-ci comme destinataire, mais aussi comme personne, dans «une sorte de mise à mort verbale»(M. Bonhomme, 1999 : 34).

2.2. Les injures/ insultes – réaction vs. provocation

Les commentaires qu'on entend souvent sur un échange d'injures (« Il l'a bien cherchée ! / Şi-a căutat-o ! », « Il l'a provoqué. », « C'est de la provoque », « N-avea decât să nu-l

[2]Éd. de Minuit, 1973.

[3] C. Kerbrat-Orecchioni, «Théorie des faces et analyse conversationnelle» in *Le parler frais d'Erving Goffman*, Paris, Éd. de Minuit, 1969, p.158.

[4]« (…) ***la petite fiente*** il m'interloque ! (…) Voici donc ce qu'écrivait ***ce petit bousier*** (…) ***Satanée petite saloperie gavée de merde***, tu me sors de l'entre-fesse pour me salir au-dehors ! ***Anus Caïn*** pfoui ! (…) c'est ***un cestode*** ! (…) ***Ténia des étrons*** (…) » (L. F. Céline *apud* M. Bonhomme, 1999, «L'Injure comme anticommunication», in *Violence et langage*, Actes du 19e colloque d'Albi, éd. R. Gauthier, Toulouse, CALS, p. 28).

[5]Terme employé par M. Bonhomme (1999 : 34) pour désigner l'envers de la *figuration (face-work)* goffmanienne définie comme «tout ce qu'entreprend une personne pour que ses actions ne fassent perdre la face à personne – y compris à lui-même » (E. Goffman *apud* C. Kerbrat-Orecchioni, 1969 : 163).

provoace/ să nu mă provoace ! ») révèlent la dimension **réactive** ou, au contraire, **proactive** des injures, car la provocation à laquelle ils se réfèrent « désigne tantôt le contexte comme l'élément déclencheur qui permet d'expliquer et d'une certaine façon justifier la réaction d'injure, et tantôt l'injure elle-même à laquelle aucun contexte ne peut être rattaché et elle est alors perçue comme une sorte d'acte gratuit, qui n'a pas d'explication. » (E. Larguèche, 2009b: 85).

La législation elle-même mentionne « l'excuse de la provocation[6] » qui peut, par exemple, alléger la peine pour «l'injure envers les particuliers ».

Le contexte qu'on invoque le plus souvent pour expliquer telle réaction d'injure est le contexte immédiat, le dernier mot, le dernier geste, alors que d'autres provocations ont pu précéder. Dans les conditions de rapports animés entre certaines personnes, une injure peut surgir pour un prétexte futile, que la victime invoquera comme provocation, alors que le vrai déclencheur est toute une somme de mesquineries ou d'actes indélicats.

L'acte de provoquer est une **incitation à réagir**, qui devient, dans le cas de l'injure, **incitation à imiter**. Le genre de l'injure détermine le genre de la réplique : à l'obscénité répondra l'obscénité, à la grossièreté et à la vulgarité répliqueront la grossièreté et la vulgarité, à des formules de rejet et d'exclusion répondront d'autres formules de rejet et d'exclusion, l'invective entraînera l'invective, etc. Une preuve des plus évidentes en ce sens peuvent être les formules de réponse : en français, *X toi-même !*, qui reprend à la lettre le terme senti comme injurieux, en roumain, *X eşti tu, cu mă-ta/ mumă-ta !*, où le terme injurieux est retourné renforcé par sa double attribution : à l'auteur de la première injure, mais aussi à sa mère.

(3) - *Ça devient carrément* ***pathologique****, cette manie de l'ordre et de la propreté.*
- ***Pathologique toi-même !*** (N. Sarraute, *Dis, tu m'aimes ?*, p. 35)
(4*)* – ***Prostule*** *!*
- ***Prost eşti tu, cu mă-ta !***

Il faut y ajouter une précision : « la réplique se veut le plus souvent d'un degré au-dessus dans le registre considéré. » (E. Larguèche, 2009b : 88). À force de passer toujours à un degré supérieur de virulence, la violence verbale aboutit à la violence physique.

(5) - ***Salope ! salope ! salope !*** hurla Gervaise, hors d'elle, reprise par un tremblement furieux. Elle tourna, chercha une fois encore par terre ; et ne trouvant que le petit baquet, elle le prit par les pieds, *lança l'eau du bleu à la figure de Virginie.*

- ***Rosse !*** elle m'a perdu ma robe ! cria celle-ci, qui avait toute une épaule mouillée et sa main gauche teinte en bleu. Attends, ***gadoue !***

À son tour, elle *saisit un seau, le vida sur la jeune femme. Alors une bataille formidable s'engagea. (...) Et chaque déluge était accompagné d'un éclat de voix.* Gervaise elle-même répondait, à présent.

- Tiens, ***saleté !...*** Tu l'as reçu celui-là. ***Ça te calmera le derrière.***
- Ah ! ***la carne*** *!* ***Voilà pour ta crasse.***(…)
- Oui, oui, ***je vais te dessaler***, ***grande morue !*** (Zola, *L'Assommoir*, p. 44)

[6] « La provocation résulte de toute parole ou de tout écrit, tout acte ou toute attitude de nature à justifier ou même expliquer l'injure, et de nature à atteindre l'auteur du délit ou de la contravention soit dans son honneur ou sa considération, soit dans ses intérêts pécuniaires ou moraux. » (*Code pénal* apud E. Larguèche, 2009a : 91).

Lorsque les mots ne suffisent plus à dire ses sentiments envers l'autre, on peut utiliser d'autres moyens : *des insultes gestuelles,* dont certaines sont plus proches de la violence physique que de celle verbale, comme c'est le cas dans l'exemple ci-dessus :

(6) (…) elle hurlait:

-***Tu me dégoûtes, tu me dégoûtes !... Je te hais… je voudrais…Je voudrais… te…***

Moravagine était radieux.

-Vois ne voyez donc pas qu'il se fiche de vous, ***cet avorton*** ? criait-elle. Méfiez-vous. Il vous mènera tous à l'échafaud, c'est un mouchard. ***Je voudrais… je voudrais… Elle lui crachait au visage.*** (Cendrars, *Moravagine,* p. 80)

Un changement de registre, comme par exemple le silence volontaire face à une injure peut susciter chez l'autre deux réactions contraires : perplexité et étonnement l'empêchant de réagir ou bien panique et débordement menant à des réactions parfois tragiques.

L'effet injure dépend en fait de la nature de la relation entre l'injurieur et l'injurié, mais aussi entre l'injuriaire (ou le témoin) et l'injurieur, respectivement l'injurié. La relation de l'injurieur avec l'injurié peut relever de l'antagonisme, cas où l'injure a effectivement une fonction d'agression, ou bien de l'amitié, de la complicité, cas où l'injure a une fonction de renforçateur de la relation. Selon qu'il est lié d'une façon ou d'une autre avec l'injurié (ils appartiennent à la même communauté, famille), l'injuriaire (ou le témoin) se sent, à des degrés différents, injurié à sa place et il peut réagir lui-même. Si l'injuriaire (ou témoin) appartient au même groupe que l'injurieur ou en tout cas pas à celui de l'injurié, l'injurieur obtient son alliance, sa complicité et un effet plus fort sur l'injurié, car cela revient à une relation du type « deux contre un ».

3. Les injures/ insultes comme jeux de langage

À plusieurs occasions, grâce au contexte, les injures et jurons perdent leut visée agressive au profit d'une visée ludique, coopérative.

3.1. Les joutes verbales

3.1.1. Les injures des enfants

Attirés par l'intonation et la force avec laquelle sont dits les gros mots ou les injures, ainsi que par les réactions qu'ils provoquent chez les adultes (rougeur aux joues, colère, crise de fou rire), les enfants vont les assimiler et utiliser très vite (dès 3 ans). Si tout au début, l'enfant teste l'adulte et la force de ces *nouveaux mots*, avec les enfants de son âge, dans la cour de récré, il utilise des gros mots pour signifier : « je suis un grand, j'ose dire des mots des grands. ». « Leur utilisation mimétique relève plutôt du défi : c'est à qui osera dire le plus gros mot. », remarque D. Meunier (2009 : 161). À ce stade enfantin, « l'insulte-gros mot est pratiqué comme un joyeux simulacre répétitif dont la profération n'a presque jamais de visée blessante : les enfants rient entre eux des insultes qu'ils osent s'envoyer.» (Ph. Ernotte, L. Rosier, 2004 : 43). L'injure est un moyen de se valoriser au regard du tiers écoutant. Dans ce cas précis, elle a un caractère ludique, la transgression est synonyme de plaisir, autant pour le locuteur que pour l'allocutaire. Les représentations des enfants et le témoignage d'un psychologue scolaire consignés par D. Meunier dans son étude *Du quolibet à l'insulte : analyse discursive des « gros mots » dans la cour de récré* confirment justement cette idée :

« C'est pour rigoler, pour s'amuser, c'est pas dans la réalité » (école A, fille, 7 ans)

« Des fois on s'traite un peu de p'tits trucs pour rigoler. J'ai un livre chez moi : les jurons du Capitaine Hadodock. C'est pas de grosses insultes, on s'traite de p'tits trucs chouettes, marrants, c'est pas méchant. » (école A, garçon, 9 ans)

« On n'a pas toujours une dispute quand des enfants s'insultent. Parfois c'est de la camaraderie. » (école A, psychologue)[7]

Après la première étape où les premiers axiologiques négatifs sont prononcés plutôt à la cantonade par l'enfant qui veut simplement susciter une réaction, provoquer les adultes ou s'amuser avec ses camarades, la pratique des injures acquiert une visée blessante avec les injures adressées, résultat de l'acquisition du discours adulte. Même s'il n'est pas toujours conscient de la charge sémantique ou idéologique de ses propos, « il sait comment atteindre l'autre selon les codes et normes établis entre pairs » (D. Meunier, 2009 : 162).

Parmi les types d'injures relevés par l'auteur cité ci-dessus dans la pratique des enfants dans la cour de récréation, on compte :

a) Des appellatifs axiologiques péjoratifs : ***salope ! pétasse ! ça va bougnoule ?***

b) Des noms neutres qui acquierènt un sens négatif sous le coup de l'intonation : ***éléphant ! girafe ! nain ! souris !***

c) Des injures à enclosures prédicatives injurieuses associées à n'importe quel substantif neutre ou nom propre : ***saleté de -, saloperie de -, salaud de-, enculé de-, putain de-, espèce de -*** (à gauche), ***- de merde, - de pute*** (à droite), voire des chapelets d'injures : ***enculé de ta race de fils de pute de ta mère en short…***

d) Des métonymies : ***sale noire ! bridé ! sale blonde ! grosse bite !***

e) Des antonomases : ***Quasimodo ! Dumbo ! Saddam ! Ben Laden !***

f) Des insultes (situationnelles) : ***sale menteur ! nul ! tricheur !***

g) Des surnoms : ***Berthe aux grands pieds, Mat la tomate/ la patate, Brad bite***

h) L'insulte ludique.

Si pour les adultes, l'emploi des surnoms tient plus du jeu de mots que de l'insulte, pour les enfants, il est perçu comme insultant, blessant par le destinataire du quolibet.

Quant à l'insulte ludique, elle se rapproche des *hypocoristiques,* avec la particularité d'être utilisée dans un véritable jeu. D. Meunier (2009 : 163-164) la décrit dans ces termes : « L'enfant utilise l'insulte pour créer une relation privilégiée avec son interlocuteur, et ce dans un sens de jeu. Cette pratique, qui apparaît vers l'âge de 10 ans, exige donc la construction d'un consensus discursif (comme pour les règles d'un jeu) qui désamorce la charge illocutoire habituelle. Les enfants recherchent la nouveauté, l'originalité. Mais on constate le caractère instable de cet accord implicite. On se situe là dans la question de la réception de l'insulte qui est aussi aléatoire que pour l'adulte. […]

Ben parfois pour s'amuser on dit une insulte ou quelque chose de pas gentil/ du coup l'autre qui a reçu l'insulte veut se bagarrer […] (école E, fille, 9 ans) ».

[7] D. Meunier, «Du quolibet à l'insulte : analyse discursive des *gros mots* dans la cour de récré » in *Les insultes en français : de la recherche fondamentale à ses applications (linguistique, littérature, histoire, droit)*, sous la dir. de D. Lagorgette , Chambéry, Université de Savoie, p. 161.

Dans le groupe de pairs, les enfants peuvent utiliser comme insulte tout discours stigmatisant du genre du tabou (***T'es amoureuse de Dylan !***), de la critique vestimentaire (***Ah ! Il est moche ton tee-shirt, ton cartable est trop con, c'est pas un kipling […]***) ou du jugement de valeur sur les membres de la famille ou leurs amis (***ton père est gros comme un sumo***, ***ta mère est une pute de vitrine***, ***tes parents sont morts***).

La cour de récréation est le lieu médiologique par excellence de l'apprentissage, de l'élaboration, de la profération et de la circulation des injures. Avec l'Internet, est cependant apparu un nouvel espace (virtuel) de circulation des discours : les enfants « tchatent », créent des blogs où leurs camarades peuvent faire des commentaires et régler leurs comptes… à coups d'injures. Les internautes prétendent qu'il s'agit d'un simple jeu.

3.1.2. Les injures des adolescents

À l'âge de l'adolescence, les injures sont encore plus appréciées et utilisées, aussi bien en tant qu'**agressions verbales** qu'en tant que **joutes verbales** ou **jeux de mots** (les injures employées comme hypocoristiques).

Par la suite de l'application d'un questionnaire à 21 items (dont 6 à réponse fermée et 15

à réponse ouverte) sur un échantillon de 90 sujets âgés de 14-19 ans, dans six écoles roumaines de Transylvanie, nous avons retenu les aspects suivants à propos de la pratique des injures par les adolescents roumains :

Les insultes/injures et les jurons sont plus constamment employés que les autres formes d'agression, un nombre égal (ou presque) de sujets y recourant dans le conflit avec des personnes connues autant qu'avec des inconnus. À l'égard d'un adversaire inconnu, les garçons, à la différence des filles, utilisent aussi, assez souvent, des insultes gestuelles.

La présence d'un témoin incite à des réactions plus dures, les agressions physiques étant un peu plus fréquentes qu'en l'absence d'un témoin, ce qui pourrait s'expliquer par deux raisons opposées: l'injurié est rabaissé à ses propres yeux autant qu'aux yeux d'un autre, ce qui, évidemment, peut influencer ses rapports sociaux. D'autre part, la présence d'un témoin encourage en quelque sorte l'injurié à réagir plus violemment, car celui-là pourrait à la rigueur devenir son allié ou un arbitre qui veillerait à une confrontation plus ou moins correcte et éventuellement moins risquée.

La proportion élevée d'injures utilisées en réponse à une injure nous suggère un comportement en miroir, instinctif ou raisonné très fréquent chez les adolescents.

La fréquence avec laquelle les sujets recourent à l'ironie varie aussi selon la présence ou l'absence d'un public qui peut tenir le rôle de faire valoir.

Lorsqu'ils s'adressent à une personne de sexe masculin, les adolescents des deux sexes préfèrent les insultes qui dénoncent des défauts psychiques (la bêtise) ou psycho-motrices à travers de Noms de Qualité[8] (***prostu' naibii/ dracului ! tâmpitule ! handicapatule ! mutule ! chiorule !***), dont certains relèvent d'une métaphore animale (*boule !*). Les insultes qui dénoncent un comportement sexuel condamnable sont presque tout aussi fréquentes (***homalăule ! muistule ! bulangiule ! fătărăule ! sugaciule !***). Ils s'attaquent également à la moralité

[8] J. Cl. Milner, *De la syntaxe à l'interprétation. Quantités, insultes, exclamations*, Paris, Ed. Du Seuil, 1978.

défaillante des autres, à travers de Noms de Qualité en emploi propre (***mincinosule ! laşule ! ticălosule ! curvarule ! martalogule !***) ou en emploi métaphorique (***împuţitule ! măgarule ! porcule !***). Ne manquent pas non plus les insultes « racistes »[9] qui condamnent l'individu pour son origine ethnique dévalorisée (***ţigane ! bozgore !***). Les adolescents se font un plaisir d'enfreindre les tabous, en usant d'insultes constituées de gros mots du registre sexuel ou scatologique (***mă/ bă, pulă ! cacamiţule ! căcatule ! muie ! spermă uscată ! vomitătură de cur !***). Les garçons manifestent un plaisir pervers pour les insultes qui rabaissent la mère de l'autre par l'évocation d'une pratique sexuelle qui profane son corps (***fut gura mă-tii !fut pe mă-ta până o ustură să plângă tată-tu de milă !***) ou ses « objets » sacrés (***băga-mi-aş pula în mormântu' mă-tii!, futu-ţi altaru mă-tii!***). À part les apostrophes injurieuses, les garçons utilisent aussi des insultes formulées comme des souhaits (au conditionnel ou au subjonctif) qui évoquent des pratiques sexuelles dégradantes (sodomie, fellation) de celui qui les subit contre son gré (***sugi pula!, futu-ţi gura ta!***). Assez proches du point de vue formel et fonctionnel aussi, des malédictions/ imprécations complètent la liste des agressions verbales employés par les adolescents à l'égard d'un individu mâle (***plimba-te-ai cu smurdul ! târâi-te-ar porcii prin sat !***). Les formules des deux dernières classes démontrent le penchant des adolescents pour l'imaginaire, le rêve, le fantasme, les symboles, l'expression des sentiments, le non-rationnel, pour ne pas dire l'irrationnel, dont parlait aussi Jacques Lazure dans «Les jeunes et la société alternative»[10].

Les filles usent surtout des insultes renvoyant à des défauts psychiques ou à des qualités morales (***handicapatule ! tâmpitule ! imbecilu' şi prostu' naibii! mincinosule ! laşule !*** etc). Les insultes à contenu sexuel ou scatologique manquent, à cause, probablement, d'une sensibilité plus grande et d'un plus de conformisme.

En s'adressant à des personnes de sexe féminin, les garçons essaient de les humilier en dénonçant leur moralité défaillante, leur penchant pour le sexe allant jusqu'à la prostitution (***curvă ! târfă ! târâtură ! traseistă !***) ou pour certaines pratiques sexuelles (***limbistă !***), leurs défauts psychiques et physiques (***urâtă ! grăsană ! pocitanie !vacă !*** etc.). Plusieurs formules utilisées relèvent de figures de style: des métaphores objectales ou animales ou des métonymies sexuelles dévalorisantes parce que réductrices de la personne à une caractéristique symbolisée par un objet ou animal dégoûtant (***zdreamţă !vidanjă ! scroafă !)*** ou à son organe sexuel (***pizdă !***). Si les insultes qui s'attaquent à la mère sont moins fréquentes que dans le cas d'un garçon, celles sous forme de souhaits et les malédictions accompagnées d'une apostrophe injurieuse sont tout aussi nombreuses (***Să mă pupi în cur ! Du-te dracu' şi fă laba la morţi, târfa dracu' !***). Les filles utilisent à l'égard d'autres filles des insultes dénonçant la bêtise, la laideur ou l'immoralité.

Les adolescents utilisent parfois des insultes sans l'intention de blesser l'autre, comme termes d'adresse complice ou formules de salutation. Ce sont pratiquement les mêmes insultes, mais désamorcées par le contexte (relation d'amitié, ton, tape amicale, etc.) (***fraiere! nebunule/ă! curcanule! şobolanule! vacă şi râie! Ce faci, pulă/ labă/ pizdă? ce faci, poponarule? chiorule! urâtule! mortule! să trăieşti, mânca-mi-ai pula! ce faci, dă-te drecu'?***

[9] E. Larguèche, *L'injure à fleur de peau*, Paris, L'Harmattan, 1993.
[10] *Op. cit*., p. 147.

ce faci, du-te în puii mei?). Elles servent à renforcer la relation des deux en générant un sentiment de complicité, de solidarité dans la trangression.

Si dans une communication face à face, les adolescents roumains pratiquent des échanges assez courts **d'insultes « de solidarité »** (quelques répliques), dans une communication à distance, dans l'espace virtuel de l'Internet, ils organisent de véritables concours d'insultes, où ils inscrivent les formules les plus scabreuses, les plus choquantes qu'ils peuvent inventer. La plupart des interventions contiennent des insultes ou des rimes obscènes qui renvoient à des perversions en tout genre (sexuelles, scatologiques) touchant à des personnes ou à des objets tabous (la mère, le père, la sœur, les morts, la croix, la tombe, etc.). Les plus fréquentes et les plus obscènes sont les injures s'attaquant à la mère et par ricochet au destinataire lui-même.

(7)

Baga-mi-ati limba-n gaura curului sa-mi gadilati hemoroizii. Esti mereu la fel de idiot sau azi este o ocazie speciala ? De ziua muncii ma-ta defileaza pe autostrada. Daca slobozul ar eroda ma-ta ar fi la a 10-a proteza Caca-m-as pa mormatu tau sa aiba ma-ta in ce sa infiga lumanarea Tari-mi-as coa*ele pe coliva ma-tii din bomboana in bomboana! Sa-mi sugetzi mucii din p*la! Ma-ta e asa de grasa ca ar trebui sa deseneze astia un hipopotam in loc de zebra la trecerea de pietoni. S-a auzit peste hotare ca ma-ta e atat de vaca incat planuiesc americanii bugetu\' pe urmatorii 10 ani sa isi faca satelitzi sa o studieze. Tu si cu mata sa va luati bon de ordine ca sa veniti sa-mi sugeti p*la (nu de alta dar inainte sunt toate rudele tale si toti mortii ma-tii)	***(-16) Da Nu***	***DARIUSIKA***

(8)

am revenit in fortza, ca mata de o luna ma cauta cu o tortza, ca nu mai vreu sa ii dau m*ie ca mi se face greatza, ca atunci cand deschide gura are numai negreala si verdeatza	***(10) Da Nu***	***spahiudrifter***
anonymus kktule te crezi un fel de miron cozma al netului spanzurate-as cu sosetele lu tataia trecute prin canepa si moloz facemi-as manusi de schi din coapsele mati loviti-as barnau ala de everest in plin sa-mi simti afectiunea bah mlastina a societatii	***(-38) Da Nu***	***cautati-ma daca va plac***

Elles figurent sur des sites interactifs avec système de vote en vue d'un classement, où les utilisateurs sont invités à poster les insultes les plus surprenantes, dans une sorte d' « arène » où les combats sont à coups de gueule, comme l'annonce la bannière d'un tel site : « În sfârşit te poţi LUPTA ÎN REPLICI în ARENA pe viaţă şi pe moarte. »[11] :

[11] *Finalement, tu peux combattre à coups de répliques dans l'arène à vie et à mort*. (n. trad.) sur www.aforisme.ro

« Cette liste d'injures extrêmes ne sera jamais complète sans ton aide. Ajoute une nouvelle injure à l'instant. »[12]

Le commentaire qui décrit la rubrique *Înjurături româneşti şi blesteme* de ce site relève cette autre vocation des injures, d'amusements, même s'il fait allusion ironiquement à leur fonction de base, à leur utilité aussi bien qu'à leur contenu occasionnellement insupportable :

« Si l'on oublie un peu le fait que parfois elles sont un peu difficiles à supporter, les injures peuvent être même amusantes et parfois elles peuvent même te servir dans la vie ☺ ».

Il en est de même des avertissements figurant sur d'autres sites :

« Attention ! On ne parle de la mère de personne. C'est un jeu, un pamphlet et il faut le prendre pour tel !!! »

« Această pagină este destinată strict în scop de divertisment şi nu face referire la nici o persoană anume! Vă rugăm trataţi-o ca atare! »

Ailleurs, on trouve même une règle du « jeu », qui recommande un emploi non agressif des injures parce que malséant :

« Ne vous disputez pas à coups d'injures, car c'est pas beau […] ».

En réalité, tous les utilisateurs du site n'observent pas cette règle de la non-agression. Bien au contraire, ils s'interpellent et, sous le couvert de l'anonymat et de la distance, s'injurient réciproquement avec une virulence accrue, stimulés par la présence, même virtuelle, de témoins :

(9)

assfucker mai da-ti un refresh batrane sugator de bastoane :d nu sta toata ziua cautand injuraturi pe google , nu impresionezi pe nimeni cu tupeul tau virtual :d mai incearca ,poate am sa ajung sa cred ca ai potential de smecherie in tine rapciugo :d	***(-18)*** ***Da Nu***	***(d.leh)***

(10)

Ba terminati in p*la mea ce atata jmecherie pe capul vostru ce atata cearta? asta nu e site de cearta daca nu iti convine MARSH IN PULMA MEA DE PE aforimse.ro n-ai ce cauta aici, ce vreti sa demonstrati prin atata certati? ca sunteti fraieri in locul vostru as tace maimute cazute in cap ! TERMINATI sunteti incapatanati amandoi ca coa*ele mele la ora 2 fix adica sa o f*t pe mata ! bafta am dreptate baieti?	***(27)*** ***Da Nu***	***Hubba_Bubba***

(11)

bah Cautatzima nush cum ***... tu ce pi*da matii comentezi asha bah ? vrei m*ie la guritza ? f*tutzi pepenele matii de gura de soarec ce eshti da tazi in pi*da matii k nu ejti de nici un haz !!!***	***(-28)*** ***Da Nu***	***ms la fel***
bah magic_man ***tu de unde biserica mati culegi fazele astea de pe cartoon network mah dejectie umana ce esti***	***(-24)*** ***Da Nu***	***cautati-ma daca va plac***

(12)

[12] N. trad.

ei uite am trait s-o vad si pe asta injuraturile cele mai tari sa sugi p*la la negri pana se face alba mah cretinilor injuraturi din astea le foloseam eu cand aveam 11 ani *bah retarzilor* ***luav-as neamu-n p*la de impotenti notorii fluturav-as coa*ele pe sicriele mamelor voastre*** ***(-15) Da Nu cautati-ma daca va plac***

Seule la distance empêche que de tels échanges ne tournent au combat, à l'agression physique. Les interventions répétées sur le site prouvent que les internautes s'amusent à ce jeu plus qu'ils ne s'en sentent offensés, agressés, car alors ils n'y reviendraient plus. Ils ne peuvent continuer que parce qu'ils ne prennent pas ces injures personnellement, mais comme des incitations à en inventer d'autres encore plus « fortes ». Leur caractère exaggéré les préserve d'une interprétation attributive. Ce sont là de véritables *injures,* invraisemblables et de ce fait inoffensives.

Lorsqu'il arrive qu'elles contiennent des éléments de réalité pour un utilisateur, elles peuvent se transformer en *insultes* à potentiel agressif, comme le prouve par exemple un commentaire du même site :

sunt de acord ca aici e categoria injuraturi..dar unii nu se gandesc la unele persoane care..de ex..sunt orfane de mama..mama pe crucea careia unii si-ar usca chilotii plini de sperma..e trist..pt mine..si pun pariu k *mai sunt si altii in situatia mea****...stiu k nu o sa-mi dati dreptate..dar..asta e..*** ***52) ghici cine a Nu***

Compte tenu du fait que dans ces situations, les participants à l'échange ne font que se stimuler réciproquement une sorte de tendance coprolalique et partager du plaisir, mais aussi un sentiment d'appartenance à une même communauté, les injures qu'ils utilisent relèvent plutôt d'une **joute verbale,** d'**une pratique associative.**

Un autre jeu sur l'internet consiste à inscrire sur un forum des répliques du type ***Mă-ta e atât de grasă/ urâtă/ proastă/ nefutută încât…,*** laquelle sera appréciée par les utilisateurs qui peuvent la voter ou non.

(13) ***Mama ta e atât de grasă încât unii oameni se antreneaza fugind în jurul ei....***

(14) ***Mă-ta e aşa de grasă încât când se îmbracă în roşu se bucură toţi copiii: -Uraaa, vine camionul cu Coca-Cola!!!!***

(15) ***Maică-ta e atât de grasă că atunci când i-ai dus chilotzii la spălătorie..au zis ca nu spală paraşute***

(16) ***Mama ta e atât de grasă încât îşi dă cu ruj de buze cu trafaletul.***[13]

Ces répliques sont classées le plus souvent comme **des blagues (bancuri)** ou comme des insultes incluses dans la catégorie des blagues, c'est-à-dire comme des insultes pour rire :

Bă, bancurile astea sunt hilare mor de râs da ştiu şi eu unu : Mă-ta e aşa grasă din cauză că mâncă numai dude cu mămaligă! [14]

[13] http://www.crocodilul.ro/bancuri/insulte; http://forum.egaming.ro/topic/140835-your-moms-is-so-fat-mama-ta-e-atat-de-grasa/
[14] http://tanaku.wordpress.com/2009/06/23/glume-cu-mama-ta-ma-ta-e-asa-grasa/

Intotdeauna mi-au placut glumele cu mă-ta şi întotdeauna le-am facut ca la carte. După o pauză îndelungată de ani de zile, în care nu mai zisesem nimic nimănui, de mă-sa, iată că de revelion a apărut un challenger. Pfoai, ce i-am dat-o la fraier))))

La source de ces échanges virtuels sont des échages face à face à finalité ludique comme l'atteste aussi bien la référence précédente à un compétiteur ou que celle à l'école comme lieu médiologique:

Cred că toţi ştim jocul cu ***mama ta e atât de grasă încât...*** *=]] Am auzit azi la şcoală şi mi-am amintit de el. Mi s-a parut o idee bună de joc deci să începem.*

En ce qui concerne la pratique des injures/ insultes **chez les adolescents français**, faute d'une étude personnelle sur le terrain, nous allons utiliser la description fournie par un article de R. Baines (2009) sur **les insultes rituelles** et nos observations de cette pratique dans l'espace virtuel.

La pratique des insultes rituelles était considérée dans les années soixante-dix comme l'apanage des bandes de jeunes afro-américains et du langage masculin. En réalité, ces joutes verbales existent aussi en turc, en suédois, en français ou en roumain et attestent le second potentiel des insultes : celui de pratique associative, autrement dit de forme d'intégration sociale (et non seulement d'exclusion).

Les insultes rituelles appelées *vannes* (probablement du sens du verbe *vanner* en ancien français, «poursuivre, tourmenter, railler») ou *charres* (de l'emploi figuré et populaire du verbe *charrier qn.* au sens de «se moquer de lui, abuser de sa crédulité» ou de son emploi intransitif signifiant «exagérer, plaisanter») ont avant tout une finalité ludique et sociabilisante, en raison des caractéristiques suivantes :

a) Une vanne ouvre un terrain d'échange, car elle s'accompagne de l'attente d'une autre vanne, éventuellement inspirée d'elle au plan formel :

(17) ***«A : Ta mère est si plate qu'on pourrait la faxer.***

B : La tienne est si conne que si les cons volaient, elle serait chef d'escadron.»

Le joueur qui émet la première vanne offre ainsi aux autres l'occasion de briller à ses dépens.

b) La présence d'une tierce partie est nécessaire à côté des deux joueurs initiaux, qui apprécie et stimule leur performance, leur prouesse/ fantaisie.

c) Tout membre de la tierce partie peut entrer en jeu à tout moment, et en particulier lorsque l'un des joueurs se montre déficient.

d) Il se maintient tout au long du *jeu* une distance symbolique considérable, qui sert à préserver les participants des conséquences fâcheuses d'un échange « sérieux ».

Les vannes sont dirigées contre une cible très proche de l'adversaire (un parent, le plus souvent la mère, ou contre l'adversaire lui-même, mais, par une convention sociale, on admet que les attributs qu'elles désignent (bêtise, vieillesse, laideur, saleté, pauvreté, mauvaise odeur, goût de la luxure, mauvais goût) n'appartiennent en réalité à personne.

(18) ***Ta mère elle est tellement grosse que quand elle passe devant le soleil ça fait une éclipse.***

(19) ***Ta mère est tellement moche que quand elle lance un boomerang il revient plus!***

(20) ***Ta mère est tellement vieille que quand un policier lui demande sa carte d'identité, elle tend une pierre***

(21) ***Ta mère est tellement pauvre que dans tes Kinder, y a même pas de surprise.***

(22) ***Ta mère est tellement conne qu'elle trie les M&M's par ordre alphabétique.***

« […] le caractère fictif de l'insulte rituelle du type *Ta mère…* et le phénomène de solidarité entre les interlocuteurs garantissent que l'échange d'insultes rituelles ne sera pas une atteinte à la dignité du récipiendaire et ne déclenchera pas la violence physique. », souligne R. Baines (2009 : 102).

Quant à la vivacité de cette pratique chez les adolescents français, les avis sont partagés : quelques-uns des sujets interrogés l'ont caractérisée plutôt comme une pratique des plus jeunes (*« Plutôt au niveau de la primaire »*), d'autres l'ont reconnue comme une pratique courante des plus âgés (*« Régulièrement. Même plus qu'avant. »*, affirme un jeune homme de 18 ans). La construction trop longue et fastidieuse de ces insultes rituelles s'est réduite progressivement :

(23) ***Ta mère en string.***

(24) ***Ta mère la pute.***

Le passage de ces insultes de l'oral à l'écrit, dans les recueils *Ta mère* sortis par Arthur dans les années 90, les transforme en blagues, car elles sont alors isolées de leur contexte d'échange.

Quant à leur caractère vrai ou non et à leur effet sur le destinataire, tous les sujets ont affirmé qu'elles « n'étaient jamais véridiques et que si elles étaient fondées, elles devenaient alors des insultes personnelles. » (R. Baines, 2009 : 104).

« c'est inventé » ; « c'est pas pour blesser, c'est pour rigoler » ; « si par exemple on a une mère obèse et que les autres y sortent un truc sur ça, ça peut toucher la personne »

De tels échanges d'insultes rituelles apparaissent seulement entre amis proches où le risque de menace pour la face est minime. À la suite de Lepoutre, Baines (2009 : 106) remarque que « les insultes rituelles comportant une référence symbolique à des membres de la famille du récipiendaire sont à la fois les plus difficiles à maîtriser quand les interlocuteurs se connaissent très bien, car, dans ce cas, la distance symbolique est plus difficile à maintenir, mais aussi que le rituel ne fonctionne qu'entre amis pour les mêmes raisons ».

Lorsqu'on emploie les variantes les moins élaborées de l'insulte *Ta mère* (***Ta mère n'a pas de cheveux ! Ta mère la pute !***), le risque de tomber juste et par conséquent de blesser est plus grand. Même lorsque l'insulte employée correspond à la vérité, un stratègeme pour éviter le conflit consiste à ne pas le reconnaître, à ne pas la valider comme une menace pour la face, ce qui permet de maintenir l'échange dans les paramètres du rituel. C'est la réponse qui décide si l'échange sera un échange d'insultes rituelles ou pas, la première insulte est un défi et, comme dans un duel, c'est la réponse qui compte.

Lorsque cette pratique franchit les limites du groupe, elle perd sa finalité ludique, voire séductrice (pour le public) au profit d'une finalité agressive : le jeu tourne à la provocation, à l'affrontement.

L'emploi des formules *Ta mère* sur l'Internet ressemble beaucoup à celui de leurs correspondantes en roumain : plusieurs sites, dont certains des forums, offrent aux internautes l'occasion de démontrer leur créativité, leur humour en partageant leurs propres « blagues »

construites sur ce modèle. Là encore, on souligne dès l'entrée leur caractère ludique pour éviter de scandaliser les utilisateurs : *« Toute une liste de blagues **Ta mère** pour rire à gogo !*[15]

3.2. Les insultes comme hypocoristiques

Sans supposer la réciprocité, l'usage des insultes/ injures comme appellations amicales, hypocoristiques, autrement dit resémantisées, représente toujours une marque de coopération dans l'interaction. Sans doute, leur emploi suppose une étape de négociation quant au sens à attribuer à ces vocables à l'origine agressifs, puisque connus comme dévalorisants. Avec le temps, le sens de base du mot ne sera plus qu'un faire-valoir pour sa nouvelle signification, une signification fonctionnelle, pragmatique plutôt que sémantique : l'insulte acceptée par l'autre devient le signe d'une intimité des interlocuteurs, du partage d'un nouveau code auquel les autres n'ont pas accès.

L'usage répétitif d'un terme d'adresse même dépréciatif, insultant par les mêmes locuteurs va annuler, aux yeux de l'allocutaire, sa charge négative, lui conférant une signification affective contraire (de marque de sympathie). Même accompagnant un FTA (reproche, accusation, autres insultes), le sobriquet ne sera toujours qu'un terme relationnel visant à cibler le discours.

Par contre, lors du premier emploi (devant l'allocutaire, comme devant une tierce personne), les données de la situation d'énonciation (le rapport amical des interactants; le contexte non compétitif, pacifique de la communication; l'usage d'adoucisseurs verbaux (cf. l'adjectif possessif *mon/ma*; des adjectifs valorisants auprès des Nins), et surtout mimo-gestuels : sourire, clignement de l'œil, tape amicale, regard direct, enjoué, etc.) deviennent décisives pour l'interprétation antiphrastique des interpellations injurieuses, autrement dit pour désamorcer la violence latente des noms employés, comme dans les exemples suivants :

(25) - Tiens, pauvre idiot, dit-il, bois, bois ! pendant que tu as encore une bouche pour boire.

*- Merci, **mon con**, dit M.*

Il regarda Alexandre, et l'espace d'une seconde il y eut une petite lumière tendre dans ses yeux. (R. Merle apud J.Celard)

*(26)- Dis donc, **salope**, fis-je.*
*- Quoi donc, **salaud**? répondit-elle.*
- Je te dois vraiment beaucoup, dis-je sincèrement.
*- C'est faux, **salaud**, c'est faux, répondit-elle.*
- Faux? fis-je assez surpris.
- Tu me dois tout! dit-elle. (E. Segal, *Love Story*, p. 92)

De même, utilisées dans un contexte pornographique, les injures usuelles deviennent des formules d'incitation plus que d'agression, des termes laudatifs :

*(27) Ah! Tu me détruis bien…**Ma petite vache!…Mon grand petit fumier!***

[15] http://humour.cote.azur.fr/liste-blagues-ta-mere-37.htm

Ces inversions ne font en fait que confirmer la nécessité d'une définition complexe des injures/ insultes, non pas comme de simples lexèmes à contenu axiologique négatif, mais comme la résultante d'un ensemble de faits de nature lexicale, syntaxique, intonative et situationnelle (rapports de proximité des interactants ; cadre formel/ informel ; attitude coopérative/ conflictuelle de l'interlocuteur telle qu'elle ressort de sa participation à la communication).

Bibliographie :

Adam, J.M., 1999, *Linguistique textuelle. Des genres de discours aux textes*, Paris, Nathan, chap. *«Ta mère…» : de l'insulte rituelle à l'histoire drôle.*

Baines, R., 2009, « Ta mère suce des Schtroumpfs ! » : l'influence de l'âge, de la mode, de la distance symbolique et de la solidarité sur la perception des insultes rituelles chez les adolescents français, in *Les insultes en français : de la recherche fondamentale à ses applications (linguistique, littérature, histoire, droit)*, sous la dir. de D. Lagorgette, Chambéry, Université de Savoie, pp. 95-112.

Bonhomme, M., 1999, «L'Injure comme anticommunication», in *Violence et langage*, Actes du 19e colloque d'Albi, éd. R. Gauthier, Toulouse, CALS.

Chastaing, M., Abdi, H., 1980, «Psychologie des injures», in *Journal de psychologie normale et pathologique*, nº 1, pp. 31-62.

Ernotte, Ph., Rosier, L., 2000, *Le Lexique clandestin*, Louvain-la-Neuve, De Boeck.

Ernotte, Ph., Rosier, L., 2004, «L'ontotype : une sous-catégorie pertinente pour classer les insultes ?» in *Langue française*, nº 144, pp. 35-48.

Goffman, E., 1973, *La mise en scène de la vie quotidienne*, tome 2, Paris, Éditions de Minuit.

Guiraud, P., 1991, *Les Gros mots*, Paris, PUF.

Kerbrat-Orecchioni, C., 1969, *Théorie des faces et analyse conversationnelle*, in *Le parler frais d'Erving Goffman*, Paris, Éd. de Minuit, pp. 155-180.

Lagorgette, D., 1998, *Désignatifs et termes d'adresse dans quelques textes en moyen français*, thèse Paris X Nanterre.

Larguèche, E., 1993, *L'injure à fleur de peau*, Paris, L'Harmattan.

Larguèche, E., 2009a, *Espèce de… ! Les lois de l'effet injure*, Chambéry, Université de Savoie.

Larguèche, E., 2009b, « L'injure à la trace », *in Les insultes en français : de la recherche fondamentale à ses applications (linguistique, littérature, histoire, droit)*, sous la dir. de D. Lagorgette , Chambéry, Université de Savoie, pp. 75-94.

Mateiu, I., 2006, «Les insultes, marques de conflit *vs*. de coopération dans l'interaction», in *Cooperation and Conflict in Ingroup and Intergroup Communication*. *Selected Papers from the Xth Biennial Congress of the IADA Bucharest 2005*, Editura Universităţii din Bucureşti, pp. 105-117.

Mateiu , I. & Florea, M., 2010, « La pratique des insultes à l'âge de l'adolescence », in *Studia Universitatis Babeş-Bolyai*, LV, nr. 1, pp. 69-83.

Meunier, D., 2009, « Du quolibet à l'insulte : analyse discursive des « gros mots » de la cour de récré », in *Les insultes en français : de la recherche fondamentale à ses applications (linguistique, littérature, histoire, droit)*, sous la dir. de D. Lagorgette , Chambéry, Université de Savoie, pp. 155-170.

Milner, J. Cl., 1978, *De la syntaxe à l'interprétation. Quantités, insultes, exclamations*, Paris, Ed. du Seuil.

Rouayrenc, C.,1996, *Les Gros mots*, Paris, PUF.

Sitographie :

http : //www.aforisme.ro
https://www.blague-drole.net/blagues-ta_mere-1.html
http://www.blague.info/blagues/ta_mere-19.html
http://www.blablagues.net/blagues-ta+mere.html
http://www.crocodilul.ro/bancuri/insulte
http://forum.egaming.ro/topic/140835-your-moms-is-so-fat-mama-ta-e-atat-de-grasa/
http://www.FunkyDonkey.ro
http://humour.cote.azur.fr/liste-blagues-ta-mere-37.htm
http://www.leuldeoras.ro/blog/tag/glume-cu-ma-ta
http://www.ta-mere.com/
http://tanaku.wordpress.com/2009/06/23/glume-cu-mama-ta-ma-ta-e-asa-grasa/
http://www.sweetflirt.ro/forum/t1409,2-mama-ta-e-atat-de-grasa.htm

IDENTICAL VS ANALOGOUS STRUCTURES

Katalin Balázs, Assist. Prof., PhD, "Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: This work centres on idiomatic expressions that relate to the feeling of astonishment, amazement in Romanian, Hungarian, Russian and Ukrainian. The analysis of idiomatic structures proves that the metaphoric, metonymic structures that constitute the foundation of the expression are identical or nearly identical in related languages. The universal character of this feeling makes the existence of analogies possible in other languages that belong to different language families. At the same time, rendering this feeling in the aforementioned languages presents specific particularities of formation, which emphasise the peculiar character, the specificity of each of these languages.

Keywords: phraseological unit, feeling, astonishment, amazement, wonder, universal character

Noțiunile de *structură/ expresie identică/ echivalentă* și *analog* sunt întâlnite, cu precădere, în studiile consacrate problemei traducerii. În teoria și practica traducerii, acești termeni sunt utilizați referitor la posibilitățile de redare a unui frazeologism în limba țintă.

Astfel, *structura identică/ echivalentă* desemnează un frazeologism tradus în limba țintă printr-un echivalent care, din punct de vedere semantic și stilistic, este identic cu cel din limba din care s-a tradus (limba sursă), având aceleași elemente componente, aceeași imagine la baza expresiei, aceeași expresivitate (Vlahov, Florin 2009, 186).

În ceea ce privește termenul de *analog*, conform accepției lui V.N. Komissarov și J.I. Retzker, acesta se referă la expresii frazeologice care sunt redate în limba străină prin structuri echivalente ca sens, dar care diferă între ele din punctul de vedere al elementelor componente, al expresivității și al imaginii care se află la baza expresiei (Komissarov, Retzker 1980, 58).

Pornind de la aceste considerente teoretice, în lucrarea de față se încearcă analiza posibilităților de redare prin structuri echivalente ori prin analogii a frazeologismelor care se referă la sentimentul de *mirare, uimire, nedumerire* în limbile română, maghiară, rusă și ucraineană.

Expresiile întâlnite în lucrare au fost excerptate din dicționare bilingve, din dicționare frazeologice și din dicționare de expresii și locuțiuni.

În urma unor încercări de a descrie și de a analiza redarea diferitelor emoții, stări sufletești cu ajutorul frazeologismelor – concretizate în lucrări publicate[1] –, am constatat că, în

[1] **1)** *Exprimarea stării de frică în idiomurile limbii ruse/ Выражение чувства-состояния страха в идиомах русского языка*, în *Studii de limbă, literatură şi metodică*, vol. XI, coord. M.I. Oros, Cluj-Napoca, 2003, p. 22-32; **2)** *Frazeologisme care exprimă tristeţe, disperare, deprimare/ Фразеологизмы, выражающие чувства-состояния тоски, отчаяния, уныния*, în *Studii de limbă, literatură şi* metodică, vol. XII, coord. Sanda Misirianţu, Cluj-Napoca, Editura Napoca Star, 2005, p. 47-57; **3)** *Frazeologismele limbii ruse care se referă la mirare/ Фразеологизмы русского языка, выражающие чувство-состояние удивления*, în vol. omagial „*Un om, un simbol. In honorem magistri Ivan Evseev*", Editori: M. Bucă, Maria Andrei, Daniela Gheltofan, Bucureşti, Editura CRLR, 2007, p. 146-153; **4)** *Starea emoţională a neliniştii în idiomurile limbii ruse/ Чувство-*

sfera idiomurilor care desemnează în limbile mai sus amintite stări emoţionale de bază (frică, spaimă, groază, mirare, bucurie, tristeţe, nelinişte), *mirarea* este cel mai bine reprezentată stare emoţională.

Mirarea, uimirea, nedumerirea sunt considerate stări emoţionale care, într-un mod aparte, influenţează procesul de percepere şi comportamentul uman. Sentimentul de mirare este „provocat" de o cauză externă care poate fi, de obicei, un eveniment neaşteptat care se petrece brusc şi, de aceea, nu poate fi prevăzut ori calculat din timp. În majoritatea cazurilor, reacţia omului în asemenea situaţii este difuză, deoarece sentimentul de mirare este însoţit de alte stări emoţionale, cum ar fi uimirea, teama, neliniştea, spaima, bucuria. Din acest motiv, este greu de calificat sentimentul de mirare ca stare pozitivă sau negativă, însoţit fiind, în mai toate cazurile, de alte sentimente.

În cazul în care individul se confruntă cu situaţii în care evenimentul neaşteptat stârneşte o reacţie pozitivă din partea lui, vorbim despre sentimentul de *uimire*, de fapt mirare trăită la o intensitate mare. Realitatea este percepută drept ceva de neconceput, de neînchipuit, ca un fenomen, eveniment misterios, dar, în acelaşi timp, drept ceva ce nu generează frică, spaimă.

Iată câteva expresii care redau sentimentul de uimire, având **echivalent total** ori **parţial** în limbile mai sus amintite:

rom. *cu ce ocazie? prin ce întâmplare?* **magh.** *milyen alkalomból?* **rus.** *какими судьбами?* **ucr.** *яким побитом?*;

rom. *ce vânt te aduce?* **magh.** *mi szél hozta? mi szél hozott?* **rus.** *каким ветром занесло? какой ветер занёс?* **ucr.** *яким вітром занесло? який вітер заніс?*

rom. *a căsca gura* (a privi cu mirare); *a căsca ochii* (de uimire); **magh.** *tátott szájjal, tátva marad a szája*; **rus.** *разинуть рот*; **ucr.** *роззявити рот*;

rom. *a-şi desface braţele* (în semn de mirare); **magh.** *széttárja a karját*; **rus.** *разводить/ развести руки (руками)*; **ucr.** *розводити/ розвести руки (руками)*.

Mirarea este o stare emoţională cu manifestări foarte clare pentru care nu există analog în sfera fenomenelor fizice. Nu există fenomen fizic care să-l determine pe om să deschidă ochii mari, cum se întâmplă atunci când ne mirăm. Datele lingvistice demonstrează o gamă largă de **simptome ale uimirii**, existente în cele patru limbi:

rom. *a face ochii mari, a privi cu ochii mari*; **magh.** *tágra nyitja a szemét, nagy szemeket mereszt*; **rus.** *широко открыть глаза*; **ucr.** *широко відкрити очі*;

rom. *a se holba, a-i ieşi ochii din cap*; **magh.** *kimereszti, kidülleszti, tágra nyitja a szemét*; **rus.** *выпучить глаза*; **ucr.** *вирячити (витріщити, вилупити) очі*;

rom. *a clipi fără a înţelege nimic*; **magh.** *értetlenül pislog, bambán néz*; **rus.** *хлопать глазами*; **ucr.** *клипати (блимати, лупати) очима*;

rom. *a ridica* (surprins, mirat) *din sprâncene*; **magh.** *felvonja a szemöldökét;* **rus.** *поднять брови*; **ucr.** *підняти брови*.

Fiind unul dintre componentele culturii spirituale, această stare emoţională are, în diferite limbi, un caracter universal, reliefat prin capacitatea sa de concretizare în idiomuri echivalente ori parţial echivalente, cum reiese din exemplele de mai sus.

состояние тревоги в идиомах русского языка, în *Studii de limbă, literatură şi metodică*, vol. XIII, Editura Napoca Star, Cluj-Napoca, Editor: Katalin Balázs, 2010, p. 279-284.

În acelaşi timp, există un anume specific de verbalizare pentru redarea acestui sentiment, **specific fiecărei limbi** în parte (fie din domeniul limbii literare, fie din domeniul slangului etc.).

Astfel, în **limba maghiară** remarcăm existenţa următoarelor expresii idiomatice referitoare la sentimentul de mirare, neîntâlnite în celelalte limbi în discuţie:

Hogy kerül a csizma az asztalra? (=Ce caută cizmele pe masă? – în română poate fi redat prin: *Ce legătură are una cu alta?*);

[*No nézd csak] miből lesz a cserebogár?!* (=Ia uite, din ce iese cărăbuşul – în limba maghiară, această expresie se foloseşte în situaţii în care ne mirăm de comportamentul schimbat al unei persoane care a ajuns în funcţie de conducere sau a dobândit o situaţie financiară bună).

Dintre expresiile specifice **limbii române** care se referă la mirare, uimire, surprindere amintim:

a rămâne tablou – 'a rămâne surprins, înlemnit';

a rămâne mască, *a rămâne paf (*sau *a face pe cineva să rămână paf*) – 'a rămâne uimit, surprins, nemișcat în fața unei situații';

a cădea pe spate/ a pica în fund/ a pica jos de mirare, surprindere;

a-i cădea plombele – 'a fi surprins, uluit';

a se cruci – 'a se mira foarte tare de un lucru neobișnuit'.

În cazul frazeologismelor de mai sus, nu putem vorbi despre redarea lor prin structuri echivalente în toate limbile analizate, ele sunt echivalate prin analogii (expresii identice ca sens, dar având componente, imagine diferită).

Expresiile *a rămâne paf* și *a cădea pe spate* le întâlnim şi în limba maghiară*: (teljesen) paffá lesz/ (teljesen) paffá tesz*, respectiv *(majd) hanyatt esik*, referindu-se la surprindere, uimire.

În urma studierii formelor de realizare a sentimentului de mirare, s-a ajuns la constituirea prototipului semantic al acestei emoţii, în care se disting următoarele trăsături: a) rolul lui fundamental în procesul de cunoaştere, fiind vorba de o stare emoţională ce anticipează cunoaşterea umană şi stimulează aceasta din urmă; b) prezenţa diferitelor grade de intensitate a uimirii, mirării; c) caracterul nedeterminat şi efemer; d) poziţia omului de a o percepe pozitiv, în ciuda unor caracteristici, situaţii neutre; e) implicarea în procesul de adaptare şi cunoaştere a sistemului nervos într-o situaţie nouă, nemaiîntâlnită.

Potrivit cercetărilor din acest domeniu, idiomurile care se referă la mirare, uimire, pot fi grupate în trei mari categorii (Kozyrenko 2001, 9):

1) încetarea funcţionării: reprezentată prin frazeologisme echivalente, identice în cele patru limbi:

rom. *a rămâne ca lovit de trăsnet* ('a încremeni, a înlemni de uimire'); **magh**. *mintha villám sújtotta volna*; **rus.** *как громом пораженный*; **ucr.** *як громом уражений, обухом по голові*;

rom. *a rămâne fără glas* (de uimire), *a-și pierde darul vorbirii*; **magh.** *elmegy a hangja, elveszíti beszélőképességét,*; **rus.** *потерять/ утратить дар речи, лишиться дара речи*; **ucr.** *відняти мову*;

2) pierderea autocontrolului: în acest caz individul care se află în starea emoţională de mirare este incapabil de a lua decizia optimă în raport cu comportamentul său şi îşi pierde controlul de sine. În asemenea situaţii, putem vorbi despre o stare emoţională negativă, referitoare la sentimentul de mirare.

Pierderea autocontrolului este reprezentată prin frazeologisme care, redând sentimentul de mirare, transmit şi fenomene paralingvistice, adică acele mijloace extralingvistice care însoţesc diferite fenomene ale limbii, aducând un aport de informaţie semnificativ prin participarea lor în comunicare. În cazul sentimentului de mirare, aceste mijloace paralingvistice sunt prezente prin mimică şi gest. Gestul poate fi redat prin idiomuri, dar sensul celui din urmă rămâne de fiecare dată mult mai larg. Gestul corespunzător care însoţeşte expresia se referă la pierderea autocontrolului, parcă individul nu ar mai fi în stare să-şi continue lucrul început.

Câteva exemple ilustrative:

rom. *a rămâne cu gura căscată*; **magh.** *tátott szájjal marad*, *szeme-szája eláll/ tátva marad*; **rus.** *открывать/ разинуть рот*, *с открытыми ртами, с разинутыми ртами*; **ucr.** *відкривати, роззявити рот, з розкритим ротом*;

rom. *a-i pica faţa* (de mirare)*, a rămâne mască*; **magh.** *leesik az álla*; **rus.** *отвесить челюсть; раззявить/ раскрыть варежку*, *раззявить/ раскрыть хлебальник*; **ucr.** *відкривати, роззявити рот, з розкритим ротом*;

rom. *a face (o) faţă (mutră) lungă*; **magh.** *megnyúlt az arca*; **rus.** *лицо вытянулось (у кого-л.);* **ucr.** *обличчя витягнулось*;

rom. *a holba ochii*; **magh.** *kimereszti, kidülleszti a szemét*; **rus.** *вытаращить глаза, вылупить/ выкатить глаза*; **ucr.** *витріщити (вилупити, вивалити) очі*;

rom. *a face (a deschide) ochii mari (cât cepele)*; **magh.** *nagy szemeket mereszt*; **rus.** *[делать] круглые (квадратные) глаза, делать большие глаза*; **ucr.** *робити, зробити велики (круглі) очі*;

rom. *a holba ochii fără a înţelege nimic*; **magh.** *értetlenül pislog*, *bambán néz*; **rus.** *хлопать глазами*; **ucr.** *клипати (блимати, лупати) очима*;

rom. *a-i ieşi/ a-i sări ochii (din cap)*; **magh.** *kiesik a szeme* (a bámulattól); **rus.** *глаза на лоб полезли (у кого-л.), глаза вылезают из орбит*; **ucr.** *очі на лоба лізуть, полізли*, *очі рогом лізуть, полізли*.

În majoritatea cazurilor de mai sus, expresiile frazeologice sunt redate prin echivalent în limbile maghiară, rusă şi ucraineană, cu excepţia ultimului exemplu *(a-i ieşi/ a-i sări ochii din cap)*, unde imaginea de bază a expresiei diferă în limbile rusă şi ucraineană (aici ochii se duc pe frunte), dar se păstrează o parte din componente (*ochi)*, iar verbele sunt apropiate ca sens. Aşadar, în acest caz putem vorbi de **analog**.

3) disfuncţia înţelegerii: individul nu înţelege, nu percepe situaţia; el este pierdut şi nedumerit de situaţie. Această categorie este redată prin expresii echivalente:

rom. *a nu-şi crede ochilor*; **magh.** *nem hisz a (saját) szemének*; **rus.** *не верить [своим, собственным] глазам*; **ucr.** *не вірити і не йняти віри, не повірити [своїм, власним] очам*;

rom. *a nu-şi crede urechilor*; **magh.** *nem hisz a (saját) fülének*; **rus.** *не верить [своим, собственным] ушам*; **ucr.** *не вірити і не йняти віри, не повірити [своїм, власним] вухам*;

rom. *a nu(-i) intra (cuiva) în cap* (’a nu putea pricepe ceva’); **magh.** *nem fér a fejébe*; **rus.** *не укладывается (что-л. у кого-л.) в голове, не умещается в голове/ в мозгу (что-л. у кого-л.)*; **ucr.** *не вкладається в голові (в свідомості).*

Neîncrederea în organele perceptive (vedere, auz) este exprimată în primele două idiomuri din această categorie, respectiv: *a nu-şi crede ochilor* şi *a nu-şi crede urechilor*. În privinţa acestor expresii, părerile sunt împărţite, fiind considerate, pe de o parte, două idiomuri distincte, iar, pe de altă parte, doar variante ale unuia şi aceluiaşi idiom. După părerea noastră,

acestea sunt diferite, deoarece redau ceea ce este uimitor vederii şi auzului. Modelul în discuţie reflectă în mod indirect mecanismul uimirii, adică cauza ei şi nu consecinţele, aşa cum am întâlnit la 1) şi 2).

Analizând aspectul denotativ al idiomurilor, la unele dintre ele constatăm **caracterul difuz**, ceea ce înseamnă că expresia respectivă se referă atât la sentimentul de mirare, cât şi la frică, spaimă. În cazul acestor sentimente este prezentă starea de neliniște, de agitaţie, precum şi un posibil pericol la adresa individului.

Acest caracter difuz se poate observa în idiomuri ca:

rus. *стоять как вкопанный*; **ucr.** (*будто, словно, точна) как як укопаний стоїть, як (тощо) прикипів [до місця] стоїть*; **magh.** *úgy áll, mintha gyökeret vert volna a lába; úgy áll, mintha fejbe vágták volna*, iar în limba română se poate reda prin *a rămâne tablou* (a rămâne surprins, înlemnit);

rus. *глаза на лоб лезут/ полезли* (от удивления или от страха)/ **ucr.** *очі на лоба лізуть, полізли, очі рогом лізуть, полізли*;

rus. *как снег на голову* (=ca zăpada pe cap); **ucr.** *як сніг на голову, як грім серед ясного неба*; **magh.** *derült égből villámcsapás* (=ca fulgerul din cerul senin); **rom.** *a rămâne ca lovit de trăsnet* – eveniment neaşteptat, individul este luat prin surprindere.

Textul nu ne permite întotdeauna să delimităm uimirea şi spaima în cazul acestui ultim idiom, deoarece uimirea poate, în acelaşi timp, să-l şi sperie pe individ (ne speriem de ceva neobişnuit, surprinzător, uimitor).

Dacă lărgim sfera caracterului difuz, putem include și frazeologismul **rom.** *a cădea ca din pod* – 'a rămâne surprins, uimit, dezorientat, buimac', ori expresia *a pica cerul pe cineva* care, pe lângă sentimentul de ruşine, poate reda și sensul de 'a rămâne uimit, a fi surprins de ceva'.

Constatăm, de asemenea, existenţa unor expresii frazeologice modale (exprimarea relației, atitudinii emoționale a vorbitorului față de realitate). Redarea acestora se realizează doar prin analogii, de exemplu:

rom. *Cu ce ocazie? Ca ce chestie?* **magh.** *Milyen alapon? Milyen címen? Milyen alkalomból?* **rus.** *С какой стати!?С какими судьбами?* **ucr.** *З якої речі!? З якої радості!*

Alte exemple întâlnite în limba **română:** *Ca să vezi! Ce să-ți spun! Dumnezeu (mai) știe! Dracul (mai) știe! Știu eu?*

În limba **maghiară** găsim următoarele frazeologisme modale*: Mi a csoda? Hogy a csodába? Nézze meg az ember! Mi ütött ebbe az emberbe? Hát te hogyan cseppentél ide?*

În limbile **rusă** și **ucraineană**: **rus.** *Вот оно как! Вот оно что! Вот так как! Милое дело! Хорошенькое дело! (Вот ещё) новое дело! Вот те (тебе) и на! Бог (боже) мой! Вот так штука! Ничего себе! /* **ucr.** *От (ото, іще) [ще] новина*! *Нічого собі! Добре діло!*

Identificarea frazeologismelor are un rol important în procesul de traducere. Decodificarea și găsirea echivalentului semantic cu aceeași expresivitate, adaptarea lor la realitățile din limba țintă dă dovadă de măiestrie traducătorului, de complexitatea acestei meserii.

Analiza structurilor idiomatice care se referă la *mirare, uimire, nedumerire* demonstrează faptul că, în limbile înrudite, structurile metaforice, metonimice care stau la baza expresiei sunt identice sau aproape identice. Caracterul universal al acestui sentiment face posibil ca şi în alte limbi, total diferite, să existe analogii.

Bibliografie:

Bolocan, Gh., Voronţova, Tatiana 1968. *Dicţionar frazeologic rus-român,* Bucureşti, Editura ştiinţifică.

Forgács Tamás 2003. *Magyar szólások és közmondások szótára*, Budapest, Tinta Könyvkiadó.

Iarantzev, R.I. 2006. *Russkaja frazeologia. Slovar'-spravochnik po russkoj frazeologii*, Moscova, Editura Media.

Komissarov, V.N., Retzker Y.I., Tarhov V.I. 1982. *Posobie po perevodu s anglijskogo jazyka na russkij*, Moscova, Editura Prosveshchenie.

Kozyrenko, A.D. 2001 *Metaforicheskie modeli udivlenija (na materiale russkikh idiom)* http://www.dialog-21.ru/en/digest/archive/2001/

Mărănduc, Cătălina 2010. *Dicţionar de expresii, locuţiuni şi sintagme româneşti*, Bucureşti, Editura Corint.

Vlahov, S.I., Florin, S.P. 2009. *Neperevodimoe v perevode*, Moscova, Editura R. Valent.

*** *Dicţionarul explicativ al limbii române* (DEX) 1998. Ediţia a 2-a, Editura Univers enciclopedic, Bucureşti.

****Dicţionar rus-român* 2002. Coord. A. Zgardan-Crudu, Chişinău, Editura Gunivas, Arc.

****Slovnik frazeologizmov ukrainskoj movi* 2003. Red. V.O. Vinnik, Kiev, Editura Naukova dumka.

LES EXPRESSIONS REFERENTIELLES EN CONTEXTE. APPROCHE PRAGMATIQUE ET COMMUNICATIONNELLE

Raluca-Nicoleta Balaţchi, Assist. Prof., PhD, "Ştefan cel Mare" University of Suceava

Abstract: Reference is a central issue in philosophical and linguistic approaches of language. Taking French as the reference language and the advertising communication as the reference discourse genre, our paper briefly discusses the main theoretical approaches of the issue and their applicability for the explanation of the differences which exist among the various categories of referential phrases in this particular context. The choice of definite/ indefinite/ deictic/ anaphoric structures to designate the advertised objects is part of the argumentative strategy inherent in the advertising discourse and ought to be analyzed in concordance with the iconic level which generally doubles the verbal communication in such discursive genres.

Keywords: advertising discourse, argumentation, context, French, reference

Introduction

En prenant comme langue de référence le français et comme type de corpus le discours publicitaire, notre communication propose une discussion du fonctionnement des expressions référentielles en contexte. Dans la communication langagière, les expressions référentielles sont indispensables pour la relation langue-monde, mais leur fonctionnement au pôle de la production et au pôle de la réception varie selon des facteurs que la pragmatique et les études communicationnelles décrivent par des modèles théoriques divers. Nous discuterons la manière dont, à travers les déictiques/ anaphoriques/ descriptions définies/ indéfinies et dénominatives, les créateurs du discours publicitaire arrivent à faire passer leurs arguments sur la valeur des produits vers le public récepteur, en les intégrant dans une argumentation publicitaire souvent très bien mise au point, en concordance aussi avec les spécificités du niveau iconique.

Référence, contexte, communication verbale

La référence, traditionnellement définie en tant que le rapport direct langue-monde, constitue une problématique qui relève autant de la philosophie que de la linguistique. Searle appréciait même que, depuis Frege, la référence est considérée comme le problème central de la philosophie du langage [1972 : 35]. En dehors du langage, on ne saurait parler ni de connaissances, ni de pensée, tel que le souligne Pierre Frath [2005 : 134] dans un commentaire récent sur les approches philosophiques de la notion.

Pour la pragmatique, qui récupère autant les acquis de la rhétorique que ceux de la philosophie du langage, la référence est même un « tournant majeur » [cf. Jacques Moeschler et Anne Reboul, 1992, 1995] et compte parmi les points incontournables de discussion du fonctionnement de la langue en contexte, de son usage dans des situations de communication

réelles. La nécessité de l'approche pragmatique des réalisations discursives apparaît comme une évidence dans la description du traitement des expressions référentielles de type indexical ou encore anaphorique, pour lesquelles l'analyse purement linguistique a montré ses limites[1]. En général, la question de l'attribution des référents ne saurait se faire dans le cadre de la linguistique stricte surtout lorsqu'il s'agit de rendre compte des choix d'une certaine expression référentielle à la place d'une autre, grammaticalement possible, dans un certain contexte de communication :

« Le caractère encapsulé de la linguistique strictement entendue laissait prévoir que l'attribution de référents (d'objets dans le monde) aux expressions référentielles serait difficile, voire impossible. C'est à la pragmatique que ressortit son traitement, comme celui de toutes les expressions référentielles, et la pragmatique de la pertinence, à travers la notion de contexte incluant aussi bien des informations perceptuelles que des informations linguistiques et des informations encyclopédiques, apparaît comme le terrain privilégié de sa résolution ». (Reboul, 1995 : 13)

La référence est partie composante de la communication, assurant la liaison au réel : de par son étymologie, le terme suppose une mise en rapport entre deux espaces ; comme l'affirme Lazimet :

« La référence n'est pas représentée par le langage ; elle n'est pas non plus l'enjeu de la communication et de l'échange symbolique […] la référence désigne seulement la relation, **le rapport entre l'exercice de la dimension symbolique du sujet dans la communication et le réel** dont il se soutient et dans lequel s'ancre la pratique symbolique dans son effectivité sociale et institutionnelle » (1995 : 81, *c'est nous qui soulignons*).

La référence est généralement analysée par rapport aux notions de *sens* et de *signification*. En fait, la liaison entre ces trois termes s'explique par l'existence de deux grandes perspectives sur la problématique du sens *largo sensu* : d'une part, on a la théorie binaire, de souche structurale, qui oppose le signifiant au signifié, étant par conséquent *intérieure à la langue* ; d'autre part, il existe la théorie ternaire, qui y ajoute le référent, d'origine sémiotique, orientée vers l'*extérieur de la langue*. Ce sont des concepts qui ne s'appliquent pas seulement aux unités de langue prises isolément mais aux séquences significatives aussi, aux phrases et aux énoncés. Ducrot [1984] fait la distinction entre *la signification*, qui caractérise une phrase, et le *sens*, que l'on associe à un énoncé. Si la *signification* est la somme des indications linguistiques (que Ducrot appelle *instructions*), le *sens* résulte des informations obtenues par les indications linguistiques et par les indications contextuelles.

[1] Ainsi, pour l'anaphore, le principal problème réside dans l'attribution d'un référent : « L'anaphore pronominale est traditionnellement définie comme la reprise par un pronom d'un antécédent, généralement une expression nominale pleine, grâce au sens duquel le pronom peut se voir attribuer un référent. Il faut toutefois remarquer que le problème sur lequel s'est principalement penchée la linguistique n'est pas tant celui de l'attribution de la référence à un pronom que celui du lien entre le pronom et son antécédent, ou, en d'autres termes, celui de la détermination de l'antécédent, conçu comme suffisant a priori à déterminer le référent » (Reboul, 1995 : 6).

Bien qu'utilisés pour désigner ce que les mots 'veulent dire', les trois concepts ne sont cependant pas équivalents ; dans certaines situations, ils s'opposent même. Ainsi, il y a des situations où un même référent est identifié à l'aide de constructions non-synonymes. La référence relie la langue aux objets du monde (réel ou fictif), tandis que le sens et la signification ont à voir avec la langue elle-même, avec des concepts. Pour qu'un mot soit associé à un référent, il doit être employé ; au contraire, hors emploi, il garde un sens, mais ne réfère plus. En essayant de présenter les inconvénients des perspectives constructivistes du langage, qui soutiennent que les expressions référentielles renvoient seulement à des constructions mentales, qui n'ont d'existence que dans le discours, Kleiber montre que la référence est toujours *extérieure* au langage.

Tout en soulignant le danger de l'abstraction de la théorie de la référence, Kleiber n'affirme quand même pas qu'elle est liée de façon obligatoire au réel ; sinon, la fiction ne pourrait pas expliquer son existence ; l'essentiel consiste à comprendre que, lorsqu'on réfère, on renvoie vers l'extra-discursif, ce qui revient à dire à ce qu'on *croit* être la vérité.

Un modèle théorique intéressant de ce point de vue est celui de Milner [1989] qui oppose le référent au sens par la dichotomie *référence actuelle* / *virtuelle*. Chaque mot a, dans la virtualité de la langue, un sens, qui est actualisé lors de l'utilisation, mais toutes les expressions référentielles n'ont pas le même degré de pouvoir désignatif hors emploi ; donc, elles n'ont pas le même degré de saturation sémantique ; aussi existe-t-il des unités référentiellement autonomes et non-autonomes. Mais une fois employée, une expression référentielle conduit plus ou moins facilement à son référent, ce qui nous amène à l'identification de différents degrés de saturation référentielle.

Cependant, une fois que l'étude de la référence est transférée au niveau de la communication, il apparaît très clair que les trois termes mis en relation doivent être soigneusement distinguées, puisque :

« Ce qui est en question dans le problème de la référence, ce n'est pas le sens que le sujet ou l'autre donne au signifiant de la communication, c'est le rapport entre leur propre existence et le réel dont se soutient l'exercice de la communication ; **la référence nous renvoie à la dimension ontologique de la communication**, […] désigne ce à quoi le sujet se réfère, ce vers quoi il tend dans l'exercice de l'échange symbolique » (Lazimet, 1995 : 82)

Du point de vue de la pragmatique, la référence est un acte de langage dans lequel un interlocuteur emploie une expression référentielle donnée avec l'intention de désigner, par l'emploi de cette expression référentielle, un objet dans le monde [Moeschler et Reboul, 1994 : 362]. Il faut ajouter une précision assez importante, sur laquelle insistent Riegel *et alii* [1994] dans leur analyse du concept : les entités évoquées par les formes linguistiques appartiennent à des univers réels ou fictifs, extérieurs ou intérieurs au langage, ce qui permet d'étendre ainsi la question de la référence à la fiction. La fiction n'est pas la négation de la réalité mais elle représente en elle-même un monde, avec ses propres lois. Elle gagne ainsi sa propre légitimité, la référence au monde réel n'étant donc pas la seule possible. On ne traitera pas de la fiction en termes de vérité/ fausseté mais bien de cohérence au monde nouveau qu'on a institué. La référence doit se faire toujours par rapport aux mêmes repères, afin de créer une cohérence référentielle.

Tous les auteurs ne s'accordent pas quant à la taxinomie des types de référence ; Moeschler et Reboul [1994] distinguent entre : référence directe (noms propres, descriptions définies en usage direct) ; référence indirecte (on réfère à un objet par l'intermédiaire d'un autre) ; référence démonstrative / déictique/ anaphorique. A leur tour, les expressions référentielles sont classifiées en : expressions dénominatives ; descriptions définies ; descriptions indéfinies ; déictiques ; anaphoriques.

Les descriptions définies entrent en concurrence avec les noms propres pour désigner les référents dans le monde. Par l'usage d'une description définie, le locuteur invite l'interlocuteur à identifier un individu ou un ensemble d'individus, en les caractérisant à l'aide d'une ou de plusieurs *propriétés*. Evidemment, à côté des informations offertes par la description définie en question, l'identification correcte du référent est toujours fondée sur les informations du contexte pertinent et sur le cotexte dans lequel est inséré le syntagme en question. Les noms propres n'offrent pas d'informations sur les caractéristiques des objets auxquels ils réfèrent ; bien sûr, dans chaque communauté, les noms propres ont une certaine signification culturelle et sociale et se caractérisent par leur stabilité. Mais, en termes de fréquence, comme le précise Maingueneau (2005), un nombre relativement petit de référents peuvent être désignés à travers un nom propre. La connaissance du rapport entre le nom propre et l'objet suppose, pour l'interlocuteur, un travail interprétatif rapide, suite auquel il va identifier beaucoup plus vite le référent désigné par un nom propre que par une description définie correspondante. Les descriptions indéfinies permettent au locuteur d'indiquer à l'interlocuteur qu'il doit extraire d'une classe d'objets donnée, un ou plusieurs éléments, qui n'a pas / n'ont pas été identifié(s) avant.

Référence et stratégie argumentative : l'exemple du discours publicitaire

Etant un acte de langage, la référence peut réussir ou bien échouer, et cela montre que la problématique de la référence doit être vue en termes d'interaction, de consensus entre les interlocuteurs qui participent à la 'construction' de la référence : ce n'est pas la langue qui réfère mais c'est l'usager de la langue – comme producteur et interprétant – qui la fait référer à quelque chose. Une simple analyse linguistique ne saurait expliquer le succès ou l'échec d'un acte de référence, aussi doit-on en traiter à l'intérieur de la pragmatique, qui analyse les processus de production / interprétation ayant lieu au niveau du système central de notre cerveau [cf. Moeschler et Reboul, 1994]. Cette affirmation prend tout son poids dans le cas du discours publicitaire, qui, argumentatif par excellence, se construit autour les deux pôles actantiels que sont l'annonceur (qui informe et recommande) et le public (qui achète et consomme), orientés sur le même objet (cf. Adam et Bonhomme, 2005 : 215).

Le discours publicitaire, tout en étant le résultat du travail d'un sujet, est conditionné par la visée argumentative de la langue, par la construction d'un mouvement persuasif dirigé vers le public : c'est un public qui, avant d'être récepteur, est considéré dans sa qualité de client. Pour accomplir cette fin persuasive, la publicité met à l'œuvre divers moyens linguistiques et iconiques, étant un discours porteur de signification. Mais, en même temps, en tant que résultat de l'œuvre d'un sujet, ce discours n'échappe pas au phénomène de la subjectivité.

La tradition relie l'argumentation à la rhétorique, notamment aux trois genres de discours d'Aristote : le genre délibératif ; le genre épidictique – on traite de l'éloge ou du blâme devant le public ; le genre juridique – on débat des faits passés devant un auditoire qui a la tâche de juger

là-dessus. Ce sont surtout les deux premiers genres qui font sentir leur importance dans le discours publicitaire. Au niveau linguistique, la tradition de la rhétorique faisait inclure les tropes et quelques structures syntaxiques privilégiées comme l'inversion ou l'ellipse.

Il reviendra aux approches modernes de l'argumentation de l'étudier du point de vue de l'énonciation. Reliant l'argumentation à la langue, Nølke [1993] considère que le langage est fondamentalement polyphonique et argumentatif, puisqu'il est prédéterminé à 'exécuter de l'argumentation', contenant des structures argumentatives en germe. Sans nier le rapport intrinsèque qui existe entre langage et argumentation, nous préférons voir dans l'argumentation plutôt une stratégie qui se sert de la langue comme instrument de persuasion, mais ne s'y réduit pas.

Perelman et Tyteca [1992], les tenants de la nouvelle rhétorique, s'arrêtent sur les techniques discursives qui permettent d'obtenir l'adhésion du public. Nous nous rallions à leur définition du concept d'argumentation, que nous reprenons dans ce qui suit : l'argumentation est une stratégie visant à induire une certaine opinion à l'égard d'une situation, d'une personne, d'un phénomène, etc.

Définir l'argumentation comme stratégie implique un choix et une volonté de la part du locuteur, y compris pour la désignation des référents : nom propre, description définie, indéfinie, anaphorique. Ainsi, dans l'exemple suivant, l'annonceur joue sur le genre du mot *voiture* en français pour établir l'analogie entre l'objet et la femme, et construit son texte à l'aide d'une chaîne d'anaphoriques qui renvoie à l'antécédent clairement dénommé par le nom de la marque mais qui garde implicitement la comparaison avec le sujet [+ humain]: *L'impétueuse Honda Civic Joker : **elle** déclenche les passions. Votre cœur bat déjà pour **elle**. Une silhouette de rêve pour un tempérament de feu*[2]. Grâce au jeu des anaphoriques et des déictiques, on crée la volonté d'acheter par la liaison directe avec l'objet réclamisé : *Macintosh ne travaille pas à **sa** façon mais à **la vôtre***. La différence de fonctionnement des expressions référentielles est astucieusement mise en avant dans des exemples comme *Des pâtes, des pâtes, oui, mais des Panzani*, où la qualité du produit résulte de sa singularité, évidente dans l'opposition entre l'indéfini – identificateur de la classe et le nom propre comme individualisateur d'un produit unique.

L'identité de l'objet réclamisé se construit dans bien des exemples, surtout pour la publicité des médias écrits, petit à petit, dans un jeu qui attire le client récepteur du message à la manière d'une devinette ou d'un puzzle que l'on reconstitue au fur et à mesure que l'on réunit les informations partielles des différentes expressions référentielles utilisées pour le même référent : c'est le cas de l'exemple suivant, où des descriptions indéfinies on passe aux anaphoriques et aux démonstratifs pour enfin dévoiler l'objet de la publicité par le nom propre : *Il était une fois… **un charmant petit pays**. Avec **des habitants accueillants**. **Ils** sont là, au cœur de l'Europe ; si près de chez vous. Car **ce pays** existe vraiement ! **Le grand duché de Luxembourg**.*

Derrière toute production langagière, on reconnaît, plus ou moins facilement, le travail et la position d'un sujet envers le message produit. On peut donc dire que tout discours argumentatif est hautement subjectif. Le discours publicitaire est un exemple de réalisation langagière argumentative douée d'un haut degré de subjectivité ; ce qui est intéressant pour

[2] Les exemples dont nous nous servons dans notre analyse sont repris à Adam et Bonhomme [2005], mais nous les intégrons à notre analyse du point de vue qui est le nôtre, celui du fonctionnement des expressions référentielles.

l'analyse de la référence indexicale dans ce cas, c'est le fait que la subjectivité se manifeste ici à plusieurs niveaux, relevant de la relation particulière qui s'institue entre le locuteur (comme producteur / facette / masque de celui-ci, dans la peau d'un 'personnage' créé pour les besoins du discours) et le récepteur (comme client cible du discours). Aussi la présence massive des éléments déictiques pour la réalisation du lien récepteur – objet réclamisé est-elle pertinente et devient même une stratégie fréquemment appliquée.[3] Les déictiques s'intègrent souvent aux noms des produits et des marques et fonctionnent ainsi sur plusieurs niveaux, comme dans les marques de parfum *J'adore ; J'ai osé.*

Adam et Bonhomme parlent, d'un côté, de la composante intersubjective de l'argumentation publicitaire [1997 : 95] et, de l'autre, de sa structure fondamentalement monologique [1997 : 37]. Si le caractère monologique était définitoire de ce type de discours, alors il serait normal d'avoir affaire à un texte imprégné de la subjectivité de l'énonciateur, en tant qu'ego absolu. Comme, pour nous, la subjectivité est une forme ou une expression de l'intersubjectivité, nous préférons avancer l'idée que le discours publicitaire et (certaines instances du discours politique aussi) est bien dialogique, et cela à plusieurs niveaux, ressemblant de ce point de vue au discours théâtral.

Le choix privilégié d'un type de référence et d'expression référentielle pour le lien avec l'objet réclamisé s'intègre, en conclusion, aux stratégies d'argumentation, mais une « argumentation directement persuasive, fondée sur la consommation immédiate et euphorique d'un objet favorisé, par un sujet lui-même valorisé », qui oblige le récepteur à l'interpréter de manière attentive, ce qui suppose un passage par des inférences et calculs de sens (Adam et Bonhomme, 2005 : 217).

Bibliographie :

ADAM, Jean-Michel, BONHOMME, Marc (1997) 2005, *L'argumentation publicitaire* : *rhétorique de l'éloge et de la persuasion*, Armand Colin, Paris.

ALEXANDRESCU, Vlad, 2001, *Pragmatique et Théorie de l'énonciation (Choix de textes)*, Bucureşti, Editura Universităţii Bucureşti.

BALAŢCHI, Raluca-Nicoleta 2007, « Le traitement des déictiques dans le discours publicitaire », in *Actele Colocviului Internaţional de Ştiinţe ale Limbajului*, Suceava, 2007, Editura Universităţii, vol. 2, p. 148-156 .

BENVENISTE, Emile, 1974, *Problèmes de linguistique générale*, Gallimard, Paris.

DUCROT, Oswald, ANSCOMBRE, Jean-Claude, 1983, *L'argumentation dans la langue*, Mardaga, Liège.

Everaert-Desmedt, N. (1984), *La communication publicitaire. Etude sémiopragmatique*, Cabay, Louvain-la-Neuve.

LAMIZET, Bernard, 1992, *Les lieux de la communication*, Mardaga, Liège.

MAINGUENEAU, Dominique (2005) : *Analyser les textes de communication*, Paris, Armand Colin

MOESCHLER, Jacques, REBOUL, Anne (1994) : *Dictionnaire encyclopédique de pragmatique*, Paris, Seuil.

[3] Nous renvoyons à nos etudes sur l'argumentation et la publicité, notamment Balaţchi 2007.

MURGUIA, Adolfo, 2005, *Sens et références : mélanges George Kleiber*, Gunter Narr Verlag.

NEMO, François, 2003, « Indexicalité, unification contextuelle et constitution extrinsèque du référent », in *Langages*, no.150, p. 88-105.

PERELMAN, C., OLBRECHT-TYTECA, L., 1988, *Traité de l'argumentation. La nouvelle rhétorique*, Editions de l'Université de Bruxelles.

REBOUL, Anne, 1995, « La pragmatique à la conquête de nouveaux domaines : la référence », in *L'information grammaticale*, no. 66, p. 32-37.

RIEGEL, Martin, et alii, 1994/2009 (5e édition), *Grammaire méthodique du français contemporain*, PUF, Paris.

CREATING OF PARALLEL LEXICONS FOR ROMANIAN AND MOLDOVAN

Daniela Gîfu, Scientific Researcher III, PhD, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: The paper presents a pilot study in order to describe a methodology for the recognition and preservation of language differences between Moldovan and Romanian, from Bassarabian newspapers. Moreover, this is the beginning of a research that aims to create a Gold corpus for Moldovan language. In fact, we want to show that the percentage of words/phrases used exclusively in this language is significant or not. This lexical resource is available for similar research, based on the semiautomatic alignment of Bassarabian texts at the level of letter/lexem/multiwords in Romanian texts. With each text fragment we discover conventions of writing related to alignment, academic norms and editorial interventions. These conventions allowed us to elaborate and implement heuristics that make a correct automatic alignment process. Such technology could be of interest to lexicographers, specialists in computational linguistics, but especially clarifies the identity of the Moldovan language widely debated.

Keywords: lexicon, Moldovan, Romanian, lexical alignment, newspapers.

1. Introducere

Opţiunea pentru o asemenea temă vine din nevoia de a demonstra cu argumente solide faptul că indiferent de transformările produse de-a lungul unei istorii zbuciumate pe care a cunoscut-o Republica Moldova - reflectată nu doar pe plan economic, politic, socio-cultural, dar şi asupra vocabularului moldovenesc (literar sau colcvial) - nu putem vorbi de o limbă moldovenească diferită de limba română.

Cum bine spunea Coşeriu, "o limbă moldovenească diferită de limba română, sau chiar şi numai de dialectul dacoromân, pur şi simplu nu există; e o himeră creată de o anumită politică etnico-culturală străină, fără nici o bază reală" (Coşeriu, 1994: 6).

Premisa prezentului studiu este aceea că limba vorbită pe ambele maluri ale Prutului este una şi aceeaşi.

Lucrarea este structurată în patru secțiuni. O introducere în problematica analizată în capitolul unu, urmată de o scurtă incursiune asupra preocupărilor anterioare cu privire la graiurile dacoromâne, în secțiunea a doua. Secțiunea a treia descrie câteva caracteristici ale graiului moldovenesc care atestă faptul că pe ambele maluri ale Prutului se vorbește și se scrie o singură limbă, propunându-se în secțiunea a patra o metodologie de lucru din două perspective, una bazată pe observația participativă și una pe monitorizarea presei scrise din Republica Moldova, aducând în atenție și o statistică a celei din urmă. Ultima secțiune subliniază concluziile acestui studiu pilot, care va fi continuat în vederea implementării unui instrument computațional cu accent pe dimeansiunea diacronică a limbii române de dincolo și dincoace de Prut, cu predilecție asupra perioadelor când grafia în Basarabia era latinizată.

2. Preocupări anterioare

Există multe preocupări asupra perspectivei lexicale diacronice regionale moldovenești din decursul secolelor, în încercarea de a da o identitate lingvistică clară a graiurilor moldovenești[1]. Amintim aici un studiu pentru prima jumătate a secolului al XVII-lea (Agache, 2009).

Primii lingviști care au subliniat distincția dintre graiurile din România au fost Tiktin, care a scos în evidență unele particularități fonetice și lexicale ale dialectului dacoromân, identificând totodată și graiurile moldovean, muntean, bănățean și transilvănean, corespunzătoare celor patru provincii istorice (Tiktin, 1888: 348) și Gaster, care a delimitat trăsăturile fonetice ale textelor românești vechi pe spațiul lingvistic dacoromân (Gaster, 1891: XC-CVII).

Pe aceeași linie, odată cu începutul secolului al XX-lea, îl regăsim pe Weigand care împarte teritoriul dacoromân în trei *dialecte*: moldovean, muntean și bănățean (Weigand, 1908: 441-448), afirmând despre cel transilvănean că este este unul de tranziție. Ultima idee este salutată și de unul dintre cei mai importanți lingviști români, Sextil Pușcariu[2] (Pușcariu, 1976: 214-218; Pușcariu, 1974: 398-403), care asociază graiul moldovenesc cu cel întâlnit în Transilvania de nord, pe cel bănățean cu graiul din vestul Transilvaniei, iar graiul muntean cu cel din Transilvania de sud. Ulterior, lingviștii români Pușcariu (Pușcariu, 1959: 323-324), alături de Petrovici (Petrovici, 1941a: 102-106; Petrovici, 1941b: 102-106; Petrovici, 1954: 9-11) și Todoran (Todoran, 1956: 1956: 38-50; Todoran, 1961: 43-73) acceptă o altă subdivizionare, adăugând la cele trei graiuri recunoscute la acea vreme, moldovean, muntean și bănățean, alte două: maramureșean și crișean. Un alt lingvist român, Sever Pop este de acord cu faptul că parte din graiul moldovenesc și cel muntean se interferează cu graiurile din partea de nord, pe alocuri cu partea de est, a Transilvaniei.

Spre sfârșitul secolului al XX-lea "deschiderea granițelor Moldovei către lumea europeană, întâi de toate către România au îmbogățit vocabularul actual moldovenesc cu numeroase noțiuni, forme și sensuri" (Stati, 2003: 2). Pe baza unei ample documentări pe teren, Vasile Pavel (Marin et. al., 2000) aduce în atenţie comunităţile de români din Basarabia, Transnistria și alte teritorii al fostei U.R.S.S. Vorbim în fond de conservarea identităţii limbii române indiferent unde și cine o vorbește.

3. Caracteristici ale graiului moldovenesc

Așa cum afirmam în secțiunea precedentă, graiul moldovenesc este un (sub)dialect al limbii române, întâlnit în regiunea istorică Moldova, incluzând Moldova din România, Republica Molodova (zona analizată aici) și parte din Ucraina.

Dacă până în anul 2013, când Curtea Constituțională din Republica Moldova a ridicat la rang de limbă oficială *limba română*, limba oficială era considerată *limba moldovenească*, acest studiu propune o analiză obiectivă, pornind de la limba vorbită și cea scrisă, prin care se demonstrează că nu există diferențe majore între ele, indiferent de forma pe care o îmbracă. Fondul lexical de bază este comun.

Diferențele apar mai mult la nivel de regionalisme, multe dispărute într-un anumit spațiu și altele încă uzitate. De altfel, regăsim multe dintre aceste diferențe în operele marilor clasici ai literaturii române. De asemenea, odată cu deschiderea granițelor și dezvoltarea rapidă a

[1] De la un cercetător la altul, întâlnim mai multe dedumiri generice: *dialect*, *subdialect*, *tipuri* sau *grupuri de graiuri* etc.
[2] A fost elevul prof. G. Weigand.

tehnologiei informației, apar împrumuturile lexicale, mai ales din limba engleză. Altfel, spus, apar diferențele între elementele de vocabular modern și între calcuri[3].

De remarcat este faptul că graiul moldovenesc este mai preponderent în regiunea Moldovei decât în Republica Moldova. Diferențele în vorbire între cele două spații geografice nu sunt echivoce (Gogin, 1989). Fără îndoială că politica de rusificare a limbii în Basarabia s-a răsfrânt asupra graiului întâlnit aici, în limba literară persistând tendința de a statornici anumite caracteristici subdialectale cu menirea, am spune politică, de a crea o limbă diferită de limba română (Comarnițchi, 1959: 72-73; Turculeț, 1994: 38-39).

Graiul moldovenesc devine obiect de studiu pentru lingviști, filologi și specialiști în lingvistică computațională, iar ceea ce nu demult se numea limbă moldovenească ar putea trezi interesul istoricilor și a specialiștilor în științe politice.

4. Metodologie de lucru

În cele ce urmează, este propusă o altfel de abordare asupra limbii române regăsită în Republica Moldova, atât la nivel oral, cât și la nivel scris. Prin acest studiu, aflat într-o etapă preliminară, se urmărește dezvoltarea unui lexicon de cuvinte și expresii al graiului moldovenesc de dincolo de Prut, pentru a se putea compara ulterior cu cuvintele regăsite în DEX-ul limbii române.

Fără îndoială lexicul este resura lingivistică cea mai importantă în studierea unei limbi și ea, acum în era electronică, trebuie să facă obiectul unui studiu computațional, ceea ce Alain Danzin (Danzin, 1992) spunea: „În era electronică, este esențial pentru supraviețuirea unei limbi ca ea să fie folosită în sistemele de informare electronică."

4.1. Corpus

Din perspectiva distincției conceptuale între limba vorbită și limba scrisă, corpusul din aceasta lucrare cuprinde atât vorbe/expresii reținute pe baza observației participative în contexte formale și informale, cât și vorbe/expresii extrase din presa scrisă moldovenească: *Adevărul de Moldova* (AM) – 19.611 cuvinte, *Timpul* (T) – 14.723 cuvinte și *Flux* (F) – 15.377 cuvinte. Caracterizarea celor două diferențe ale limbii vorbite și scrise, realizată de P. Koch și W. Oesterreicher, se bazează pe caracteristicile textelor, cunoscute drept *condiții extralingvistice ale comunicării*[4] și pe unele caracteristici lingvistice generale numite de aceiași autori *strategii ale realizării lingvistice*[5].

4.2. Construirea unui lexic pe baza observației participative

În acest context, timp de o lună de zile, am notat cuvinte și expresii auzite în convorbirile la care am participat. Au putut fi evidențiate câteva particularități de exprimare (în acest moment a fost construit un lexicon format din 33 de cuvinte și 44 de expresii).

În tabelul 1 sunt evidențiate câteva dintre cele mai întâlnite cuvinte/expresii din limba vorbită în Republica Moldova.

[3] Pe malul drept, românesc, calcurii sunt mai mult de origine apuseană, de proveniență franceză, germană sau engleză, iar pe malul stâng, rusesc, fost sovietic, sunt mai mult de origine răsăriteană de proveniență rusă sau ucraineană.
[4] Germ. *kommunikationsbedingungen*
[5] Germ. *versprachlichungsstrategien*

Cuvinte/expresii întâlnite în Republica Moldova	**Sensul lor în România**
a coti, a cârni	a vira
auditoriile	sălile
amuși	imediat
bortă	gaură
brusceatcă	drum cu pietriș
Centru perinatologic	Centru maternal
chitită	dichisită
cușmă	căciulă
Dă-mi un sunet	Dă-mi un apel
Demult ați poposit?	Când ați sosit?
drept în spate	înapoi
eventuale incomodități	eventuale neplăceri/inconveniente
faci împrejur	ocolești
grafie	scriere
havuz	fântână arteziană
intendent	administrator
la România	în România
magazin de firmă	magazin de desfacere/ de producător
mai socot	mă mai gândesc
mi-am prăvăllit examenul	mi-am picat examenul
micul trafic de frontieră	trafic de frontieră pentru mașini mici
ne-am găsit cu succes	ne-am întâlnit
nu mă mai ridic	nu mai urc
nu prea apăsați	nu prea vă sinchisiți
ochii încep a sclipi	începi să prinzi ideea
odaie	cameră
o-ncheiet tapetu’	a pus tapet
orarul sunetelor	program de pauze
părinții au făcut jertfă pentru mine	părinții au făcut sacrificiu pentru mine
pe câți i-am măturat?	pe câți i-am dat afară?
pe lângă rondă	sensul giratoriu
pereche	două ore de curs (la universitate)

poftim[6]	intră, servește, ia loc
populația școlii	numărul de elevi
programiști	programatori
reputație perpetuă	reputație neștirbită
s-a ouat	s-a făcut de râs, n-a făcut mai nimic
stai pe loc	vezi-ți de treabă, nu te deranja
stăpân	proprietar, șef
Ești bravo[7]	Ești bun
șef de gospădărie	administrator
tichet a atraction	bilet de intrare
trasă	șosea înafara localității
tutușică	ceva mic, drăgălaș
vom vide	vom vedea
zi de odihnă	zi liberă

Tabelul 1 Exemple de variante lexicale Republica Moldova – România

Conform tabelului 1, se observă cu ușurință faptul că multe dintre cuvintele/expresiile vorbite dincolo de Prut fac parte din arhaismele din zona Moldovei, pe care fie le mai auzim rostite în satele moldovenești, fie le regăsim în literatura română de la sfârșitul sec. XIX și prima parte a secolului XX.

Spre exemplu:

Remarcăm faptul că vocabularul vorbit, chiar și scris în Republica Molodva conține atât arhaisme, prin excelență din zona Moldovei, cât și cuvinte/expresii formate din cuvinte rusești.

Iată câteva exemple:

Juc = băiat isteţ, în care cuvântul *juc* vine de la cuvântul rus *жук*, care înseamnă *gândac*.

Jgut = lănţişor (la gât), în care cuvântul *jgut* vine de la cuvântul rus *жгут*, care înseamnă *ham, cablaj*.

Jmot = zgîrcit, în care cuvântul *jmot* vine de la cuvântul rus *жмот*, care înseamnă *zgârcit*.

m-ai **ubidit** = m-ai convins, în care cuvântul *ubidit* vine de la cuvântul rus *увидит*, care înseamnă a (se) vedea.

m-am **vliubit** = m-am îndrăgostit, în care cuvântul *vliubit* vine de la cuvântul rus *влюбить*, care înseamnă *a cădea în dragoste/îndrăgostești*.

m-am **udivit** = m-am mirat, în care cuvântul *udivit* vine de la cuvântul rus *удивить*, care înseamnă *surpriză/surprins*.

De asemenea, o dată cu obținerea independenței, 27 august 1991, și implicit deschiderea granței, întâlnim și traduceri din limba engleză.

[6] Este unul dintre cele mai uzitate cuvinte polisemantice de politețe întâlnite în Republica Moldova. Îl regăim cu înțeles de: vă/te rog, după tine/dvs., ia loc, servește etc. De asemenea, în asociere cu alte cuvinte, expresiile au diverse înțelesuri. Spre exemplu: "Ia poftim", "Ia poftim de!", "Ia poftim de mai..."

[7] Este poate cea mai uzitată expresie moldovenească. Poate însemna: ești de treabă, ești amabil, ești deștept etc.

Iată câteva exemple:

Am de **apărat** teza = Am de **susținut** teza, în care verbul *a apăra* vine din englezismul *to defense*. În limba engleză, atunci când cineva urmează să-și susțină teza (de disertație, de doctorat etc.) va spune: Today I will be **defending** my PhD dissertation entitled...[8]

Universitate **adormită** = Universitate **fără inițiativă,** în care adjectivul *adormită* vine de la englezismul *sleepy*, care înseamnă inactivă.

Să fim **vigilenți** = Să fim **atenți**, în care adjectivul *vigilenți* vine de la englezismul *vigilant* care înseamnă atent, vigilent.

4.3. Analiza presei scrise din Republica Moldova

Corpusul din această categorie aparține în totalitate articolelor pe probleme sociale și politice din trei publicații importante moldovenești: *Adevărul de Moldova, Timpul* și *Flux,* monitorizate în perioada 29 august – 21 sept. 2014. Acestea au fost stocate și adnotate în dreptul fiecărui cuvânt sau expresii care au rolul de a evidenția folosirea unor cuvinte care fac mai degrabă obiectul unei limbi române arhaice, dar pe care o mai regăsim în cătunele/satele din regiunea Moldovei a României.

În cele ce urmează vor fi extrase câte două fragmente de text (pe probleme politice și sociale) din cele trei publicații, în care vor fi adnotate cuvintele/expresiile ce particularizează graiul din spațiul basarabean.

Iată un fragment de text din publicația *Adevărul de Moldova*:

- ***pe probleme politice:***

„Situaţia din regiune este foarte complicată şi **se răsfrânge** negativ asupra situaţiei în Republica Moldova. [...] Este important să fim **vigilenţi, să nu ne dedăm** provocărilor din partea acelor forţe care nu doresc binele ţării noastre. [...]”, a declarat Mihai Balan, într-un interviu pentru Radio Europa Liberă.[9]

Sensul cuvintelor/expresiilor boldite în text:

se răsfrânge = se reflectă

vigilenți = atenți

să nu ne dedăm = să nu răspundem

- ***pe probleme sociale:***

„Boris Gîlca, doctor în medicină, reprezentant adjunct al Fondului ONU pentru Populaţie în Republica Moldova, a spus că eforturile guvernării trebuie să fie **îndreptate** nu spre **politici pro-nataliste**, dar spre **îmbunătăţirea politicilor familiale**, dezvoltarea infrastructurii în special în zonele rurale, iar **beneficiile vor veni de la sine**.”[10]

[8] Ro – Azi îmi voi apăra teza de disertație numită....

[9] Articolul **Şeful Securităţii: „Peste 100 de organizaţii sunt gata să sfâşie Moldova“**, 9 sept. 2014 (http://adevarul.ro/moldova/politica/Seful-securitatii-peste-100-organizatiisunt-gata-sfasie-moldova-1_540eaafe0d133766a8fb25c5/index.html).

[10] Articolul **Numărul copiilor născuți în Republica Moldova scade de la an la an**, 5 sept. 2014 (http://adevarul.ro/moldova/social/numarul-copiilor-nascuti-republica-moldova-scade-an-an-1_540965010d133766a8e01b81/index.html).

Se redă sensul cuvintelor /expresiilor boldite în text:
îndreptate = axate, direcționate
politici pronataliste = politici pro-natalitate
beneficiile vor veni de la sine = consecințele vor apărea în curând.
îmbunătăţirea politicilor familiale = dezvoltarea politicilor familiale

Iată un fragment de text din publicația *Timpul*:

- ***pe probleme politice:***

„Faceţi o scurtă retrospectivă a negocierilor din ultimii ani şi veţi vedea că Chişinăul a cedat permanent în fața separatiştilor de la Tiraspol, că procesul de negocieri a fost folosit pentru ca cineva **să-şi lustruiască imaginea**, că toate reuniunile şi întrevederile în acest sens au constituit o **bravadă politică** etc.”[11]

Sensul cuvintelor/expresiilor boldite în text ar fi:
să-şi lustruiască imaginea = să-şi îmbunătățească imaginea
bravadă politică = spectacol politic

- ***pe probleme sociale:***

„Ne-a întâmpinat ca o gospodină adevărată în casa spațioasă de la Călărași cu o curte mare **înfrumusețată de** flori albe și roz. Fata care se juca la cinci ani cu rățuștele din curte și zădăra câinii din mahala, acum are o privire matură, este mai rezervată și sigură pe deciziile pe care le ia.”[12]

Iată sensul cuvintelor/expresiilor boldite în text:
înfrumusețată de = plină de
zădăra câinii = asmuțea câinii

Iată un fragment de text din publicația *Flux*:

- ***pe probleme politice:***

„Cehii **nu au urmat prosteala asta** la care ne-a obligat Banca Mondială **de spargere a companiei naţionale integrate din energie.** Monopolul energetic ceh există perfect în România, el se numeşte CEZ. Acesta ne extrage seva energetică pe care Cehia nu o are, dar noi o avem şi o trimitem în Cehia. Statul român nu există ca actor în context naţional.”[13]

Sensul vorbelor/expresiilor boldite în text ar fi:
nu au urmat prosteala asta = nu s-au lăsat păcăliți
de spargere a companiei naționale integrate din energie = de reformare a companiei naționale integrate de energie.
Seva energetică = sursa energetică

[11] Articolul **Veaceslav Untilă, vicepreşedinte al Partidului Liberal: Un chestionar util**, *Timpul*, 5 sept. 2014 (http://www.timpul.md/articol/veaceslav-untila-vicepreedinte-al-partidului-liberal-un-chestionar-util-62979.html).
[12] Articolul **Domnița de la Călărași a crescut mare**, *Timpul*, 12 sept. 2014 (http://www.timpul.md/articol/domnia-de-la-calarai-a-crescut-mare-63355.html).
[13] Articolul **ILIE ȘERBĂNESCU: România a pierdut controlul asupra economiei şi a devenit o colonie**, *Flux*, după antena3.ro, 29 aug. 2014 (http://www.flux.md/articole/16510/).

- ***pe probleme sociale:***

„Lucrurile **bat acum pasul pe loc** din cauza că n-a fost luat în calcul faptul că serviciile oncologice sunt suportate din **contul statului**, de aceea **surse de profit** nu există, iar agentul economic ar trebui, logic, să-şi recupereze cheltuielile din servicii contra plată.”[14]

Se redă sensul vorbelor/expresiilor boldite în text:

bat acum pasul pe loc = stagnează

contul statului = bugetul statului

surse de profit = venituri extrabugetare

4.4. Date statistice

În urma monitorizării publicațiilor *Adevărul de Moldova*, *Timpul* şi *Flux*, în perioada 29 august - 21 sept. 2014, pe probleme politice şi sociale, au fost contabilizate cuvintele/expresiile care definesc particularitățile lingvistice din presa scrisă basarabeană (tabelul 2). Mai jos, acestea pot fi urmărite în formă tabelară și grafică, analizate individual şi comparativ.

Publicație	**Adevărul de Moldova**	**Timpul**	**Flux**
Total cuv. & expresii moldovenești	114	48	43
Numărul total de cuvinte	19611	14723	15377
Ponderea	0.58%	0.33%	0.28 %

Tabelul 2 Ponderea cuvintelor/expresiilor moldovenești în presa scrisă

Conform fig. 2, se poate observa faptul că în publicația *Adevărul de Moldova* ponderea cuvintelor/expresiilor ce țin de graiul moldovenesc basarabean este mai mare față de cele regăsite în celelalte două.

Previzibil, inclusiv ordinea, dat fiind că *Adevărul de Moldova* este cotidian, *Timpul* apare de cinci ori pe săptămână, iar *Flux* este săptămânal.

[14] Articolul **Eşecurile parteneriatelor public-private în sănătate** de Irina Papuc în *Flux*, 5 sept. 2014 (http://www.flux.md/editii/201432/articole/16563/).

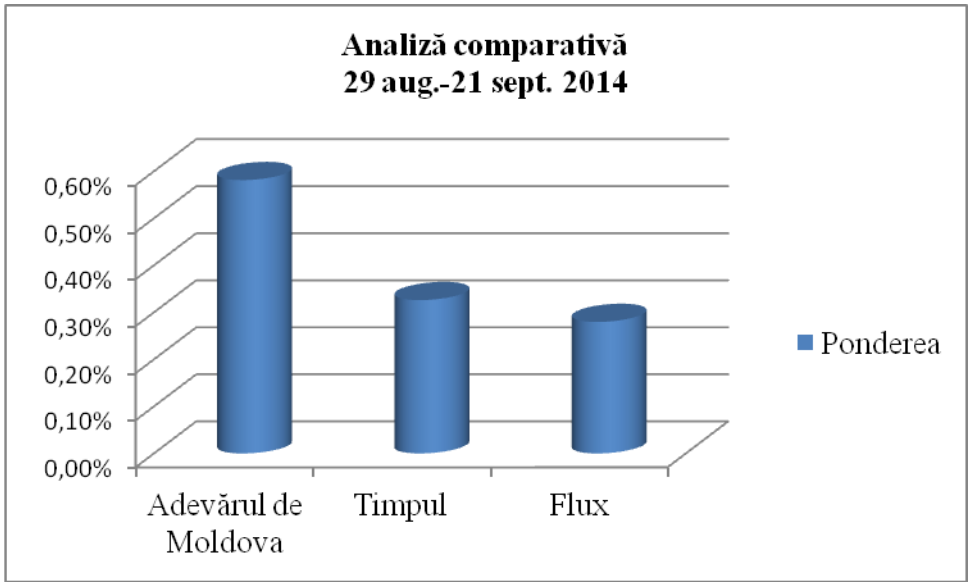

Fig. 1 Reprezentarea grafică a ponderii cuvintelor/expresiilor graiului moldovenesc din Republica Moldova

5. Concluzii

Lucrarea reprezintă un studiu pilot, o etapă în cercetarea diacronică a configuraţiei dialectale a lexicului românesc. Din cele relatate, constatăm, atât în textele scrise, cât şi în cele rostite pe teritoriul Republicii Moldova, existența unor expresii tipice pe care fie nu le mai regăsim în România, fie mai sunt folosite în comuități izolate. Adeseori acestea sunt acum considerate arhaisme sau/și calcuri după limba rusă sau împrumuturi din alte limbi.

Cert este că nu putem vorbi de două limbi diferite, dincolo şi dincoace de Prut. Multe dintre expresiile sau cuvintele culese până în acest moment în Republica Moldova sunt regionalisme sau cuvinte transformate din rusă, cu pondere mai mare în grupurile de adolescenți și tineri.

Acest studiu relevă vădite elemente de românitate în Republica Moldova, spațiu ce multă vreme a fost sub dominație rusească. Este doar începutul cercetări care își propune să evidenţieze caracteristici de ordin morfologic şi lexical ale graiurilor moldoveneşti ce trebuie confirmată prin investigaţii viitoare, întreprinse asupra unor corpusuri din diverse perioade istorice care au avut un important impact lexical.

Mulţumiri

In realizarea acestei cercetări, autoarea, sub îndrumarea doamnei Prorector conf.univ.dr. Valentina Prițcan de la Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți, a primit sprjin financiar de la Erasmus Mundus Action 2 EMERGE Project (2011 – 2576 / 001 – 001 - EMA2).

Referinţe bibliografice

1. Agache, L.: *Lexic regional moldovenesc în prima jumătate al sec. al XVII-lea,* Ed. Pro Universitaria, 2009.

2. Comarnițchi V.A.: *Expresiile dialectale «mai delicat», «mai pi cultură», «mai în politică», «în politică»*. In Limba şi literatura moldovenească 2, 1959, pp. 72-73.
3. Coşeriu, E.: Fragment din comunicarea *Latinitatea orientală* prezentată la Congresul al V-lea al Filologilor Români, Iaşi – Chişinău, 6-9 iunie 1994, *Limba Română este Patria mea*. *Studii, comunicări, documente*, ed. a II-a, selecție și prefață de Alexandru Bantoș, Chișinău, 2007, pp. 26-34 în *Despre așa-zisa "limbă moldovenească"*. Revista de știință și cultură "Limba română", nr. 9-10 2012, Institutul Cultural Român, Chișinău, p. 6
4. Danzin, A.: *Towards a European Language Infrastructure*, raport al Comisiei Europene, 1992.
5. Gaster, M.: *Chrestomaţie română*, I, Leipzig – Bucureşti, 1891, p. XC – CVIII.
6. Gogin G.: Limba moldovenească vorbită, Chișinău, 1989.
7. Koch, P. And Oesterreicher, W.: *Gesprochene Sprache in der Romania: Franzősisch, Italienisch, Spanisch*. Tűbingen, 1990.
8. Marin, M., Mărgărit, I., Neagoe, V., Pavel, V.: *Graiuri românești din Basarabia, Transnistria, Nordul Bucovinei și Nordul Maramureșului*. *Texte dialectale și glosar*, București, 2000.
9. Petrovici, E.: *Transilvania, vatră lingvistică a românismului nord-dunărean*. In Transilvania, LXXII, 2, 1941, pp. 102-106.
10. Petrovici, E.: *Graiul românesc de pe Crişuri şi Someş.* In Transilvania, LXXII 8, 1941, pp. 551-558;
11. Petrovici, E.: *Repartiţia graiurilor dacoromâne pe baza Atlasului ligvistic român*. In Limba română, III, 1954. pp. 9-11.
12. Puşcariu, S.: *Limba română, I. Privire generală*, Ed. Minerva, București, 1976, pp. 214-218;
13. Puşcariu, S.: *Graiul din Transilvania*. In Cercetări şi studii, Ed. Minerva, Bucureşti, 1974, pp. 398-403.
14. Puşcariu, S.: *Limba română, II, Rostirea*, Ed. Academiei Republicii Populare Române, Bucureşti, 1959, pp. 323-324.
15. Stati, V.: *Dicționar moldovenesc – românescu*, Chișinău, 2003.
16. Tiktin, H.: *Die rumänische Sprache*. In Grundriss des romanischen Philologie, vol. I, Strassbourg, 1888, p. 348.
17. Todoran, R.: *Cu privire la repartiţia graiurilor dacoromâne.* In Limba română, V, 2, 1956, pp. 38-50.
18. Todoran, R.: *Noi particularităţi ale subdialectelor dacoromâne.* In Cercetări de lingvistică, Cluj, VI, 1, 1961, pp. 43-73.
19. Turculeț A.: *Limba română în Barabia*. In Limba română 5-6, 1994, pp. 38-39
20. Weigand, G.: *Despre dialectele româneşti*. In Convorbiri literare, XLII, 1908, 4, p. 441-448.

DE L'OEUVRE ROUMAINE A L'ŒUVRE FRANÇAISE D'EMIL CIORAN – UNE APPROCHE TRADUCTOLOGIQUE

Andreea Blaga, PhD Student, "Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca and Jean-Moulin Lyon 3 University

Abstract: The present work is part of a larger study of Emil Cioran's French translations which also inquires about the distinguishing aspects of his early writings. In this paper, our main focus will be on the main stylistic characteristic of Cioran's Romanian writings that are likely to illustrate the main divergences between his Romanian and French work, thematically very similar but fundamentally opposed from a stylistic point of view. These divergences are either ignored by his critics, who place all of his work under the label of the aphorism, or generalized, but never fully understood. Usually, they are acknowledged but they are not clearly identified or named. The starting point of our analysis will be Walter Benjamin's concept of "Denkbild", which is perfectly illustrated by some of the fragments of his six Romanian books that we will analyze.

Keywords: Thought-Images, redundancy, translation studies, work in progress, Emil Cioran.

Le problème que nous nous proposons d'étudier dans le présent travail est celui de l'évolution de l'écriture cioranienne de l'œuvre roumaine à celle française. L'approche traductologique appliquée ici est susceptible de mettre en évidence les différences fondamentales entre les deux types d'écriture pratiqués par Emil Cioran et cela parce que les traductions françaises tentent constamment de façonner les textes de jeunesse de l'écrivain à l'image de ceux appartenant à sa période française[1]. Nous avons également choisi de réaliser une analyse stylistique des textes de Cioran qui puisse confirmer, infirmer ou nuancer les opinions généralement répandues dans l'exégèse cioranienne concernant les deux étapes d'écriture de Cioran, voire les explications de l'écrivain lui-même.

Les différences des œuvres roumaine et française sont généralement facilement perçues lors d'une simple lecture parallèle, mais les choses se compliquent lorsque nous essayons de nommer la nature de ces divergences. Le plus fréquemment, les critiques font une distinction entre l'enthousiasme de jeunesse d'Emil Cioran et la lucidité qui le remplace dans l'œuvre tardive. Nous prenons en guise d'exemple la façon dont Mircea A. Diaconu saisit l'évolution de l'œuvre cioranienne : « Aşadar privită acum cu admiraţie, tinereţei ca vârstă a angajării oarbe i-ar fi urmat retragerea din lume, luciditatea mortificată, iluminarea neputinţei, sau altfel spus,

[1] Voir d'autres travaux que nous avons écrits à ce sujet comme par exemple : « Cioran entre la traduction et l'original : le cas de la traduction française de *Larmes et des saints* », in *Studies on Literature, Discourse et Multicultural Dialogue*, coord. Iulian Boldea, Editura Arhipeleag XXI, Târgu-Mureș, 2013.

laşitatea. »[2] Si nous admettons avec Mircea A. Diaconu que le mal fondamental de Cioran est l'impossibilité d'être quelque chose, de se trouver un fondement, alors ce passage à la lucidité marquerait une acceptation de son hésitation foncière. Dans son étude portant sur la *Transfiguration de la Roumanie*, Marta Petreu traite la question de la « transfiguration » cioranienne notamment d'un point de vue idéologique. Emil Cioran serait passé de l'engagement politique au « nihilisme des grands sophistes », selon l'expression de l'auteure. « Cioran nu mai crede în nimic şi nu mai subscrie la niciun fel de adevăruri sau idealuri. [...] pentru Cioran adevărul nu mai există; există doar idei „neutre", nici una mai adevărată decât alta »[3]. Pourtant, comme l'affirme Cioran lui-même à maintes reprises, il ne change pas, ne peut changer de nature et pour ce qui est de ses penchants pour le sophisme, nous pouvons en retrouver les traces également dans ses œuvres roumaines. Par ailleurs, Marta Petreu l'admet elle aussi : « Aplecarea lui Cioran pentru sofistică şi procedeele sale n-a fost – trebuie să precizăm – o noutate, o descoperire a epocii franceze. Ea se leagă firesc de fundamentul schopenhauerien al gândirii lui Cioran, conform căruia totul este iluzie şi lipsă de sens. »[4] Généralement, les exégètes s'accordent pour dire que les deux œuvres de Cioran ne se différencient pas sur le fond et que les différences sont des simples questions de nuance. Selon Mircea A. Diaconu, tous les textes de Cioran se chargent finalement de mettre en scène les antinomies et les contradictions inhérentes de l'être. Voici ce qu'il affirme: « Diacronia e, însă, numai o aparenţă. Ce-i drept, poate că anumite accente se schimbă în timp, dar *caietele* sunt, oricum, expresia contradicţiilor care se dezvoltă în sincronie.»[5]

Emil Cioran parle lui-même d'une simple différence de « ton » ou de « rythme » : « Ma vision des choses n'a pas changée fondamentalement ; ce qui a changé à coup sûr c'est le *ton*. Le fond d'une pensée, il est rare qu'il se modifie vraiment ; ce qui subit en revanche une métamorphose c'est la tournure, l'apparence, le rythme. »[6]. Ailleurs, Cioran dira que ce sont ses opinions qui ont changées, signes d'une manifestation extérieure passagère de ses penchants, et que sa force, son engagement demeurent intactes, étant dirigés contre les positions défendues autrefois : « Vous avez beau déserter telle croyance religieuse ou politique, vous conserverez la ténacité et l'intolérance qui vous avaient poussé à l'adopter. Vous serez toujours furieux, mais votre fureur sera dirigée *contre* la croyance abandonnée ; le fanatisme liée à votre essence, y persistera […] »[7]. Cette dernière citation complète la précédente et réduit encore moins le champ des divergences entre les deux œuvres. Celles-ci ne tiendraient qu'à la forme momentanée que

[2] « Regardée maintenant avec admiration, la jeunesse en tant qu'âge de l'engagement aveugle serait suivie par le retrait du monde, la lucidité mortifiée, le dévoilement de l'impuissance ou autrement dit, la lâcheté » (notre traduction). Mircea A. Diaconu, *Cui i-e frică de Emil Cioran ?*, [*Qui a peur d'Emil Cioran?*], Bucureşti, Cartea românească, 2008., p. 120.

[3] « Cioran ne croit plus en rien et ne souscrit à aucun idéal ou vérité. […] pour Cioran la vérité n'existe plus ; il n'y a que des idées "neutres", aucune plus vraie que l'autre » (notre traduction), Marta Petreu, *Cioran sau un trecut deocheat* [*Cioran ou un passé malfamé*], Iaşi, Polirom, 2011, pp. 339-340.

[4] « Force est de préciser que le penchant de Cioran pour le sophisme et ses procédés n'a pas été une nouveauté, une découverte de l'époque française. Elle est liée naturellement au fondement schopenhauerien de la pensée de Cioran, selon lequel tout est illusion et absence de sens. », Marta Petreu, *Ibid.*, pp. 342-343.

[5] « La diachronie est, cependant, seulement une apparence. Certes, certains accents changent dans le temps, mais les cahiers sont, d'une certaine façon, l'expression des contradictions qui se développent en synchronie. » (notre traduction), Mircea A. Diaconu, *Cui i-e frică de Emil Cioran ?*, *op. cit*., p. 120.

[6] Cioran, *Exercices d'admiration*, in *Œuvres*, Paris, Gallimard, 1995, p. 1627.

[7] Cioran, *Aveux et anathèmes*, *Ibid*., p. 1694.

prennent les penchants de l'écrivain (ténacité, intolérance, fanatisme, etc.) – défendre ou dénoncer une même conviction – ou à l'objet ciblé par ceux-ci.

En réalisant une analyse comparée de l'œuvre originale et de la traduction française, nous espérons pouvoir mettre en exergue les principaux traits de l'écriture roumaine et de mieux saisir l'évolution qu'a suivie l'écriture cioranienne d'une œuvre à l'autre. Ainsi allons-nous commencer par le trait le plus manifeste : la répétition. Figure rhétorique souvent dépréciée dans la langue française écrite, la répétition est utilisée par le jeune écrivain pour grossir une idée ou pour avancer dans sa compréhension. Nous donnons un exemple extrait du *Livre des leurres* :

Să ne bucurăm că în **confuzie** putem fi totali [...]. Stările de admirabilă **confuzie** internă, care nu implică absolut deloc **confuzia** de idei [...] Este **voluptuoasă confuzia** aceasta care amestecă tristețea cu bucuria și este cu atât mai **voluptuoasă**, cu cât este **confuzie** de lacrimi. Să te schimonosești de durerile și de plăcerile care cresc în același moment și să ai înmărmurirea de a nu înțelege nimic din aceste lucruri, pe care le savurezi într-un elan pervers și într-un tremur total[8].	Réjouis-toi de pouvoir, dans la **confusion** intérieure, être total […] Ces états remarquables qui n'impliquent absolument pas la **confusion** des idées […] Voluptueuse est cette **confusion** qui mêle la tristesse et la joie, d'autant plus qu'elle est des larmes. Grimacer sous la douleur et le plaisir qui nous envahissent en même temps plutôt que d'y rester insensible[9].

Dans l'exemple ci-dessus, la répétition n'est pas une figure rhétorique conforme aux exemples donnés dans les traités de stylistique, mais elle a pourtant une fonction importante. En roumain, le mot « confuzie »/« confusion » est d'abord utilisé, recevant à chaque reprise un attribut ou un syntagme qui le particularise : « intérieure », « des idées », « qui mêle tristesses et joies », « des larmes ». Cela témoigne, et c'est une dimension importante des écrits roumains, d'une écriture spontanée, s'enchaînant naturellement. L'écrivain ajoute des qualificatifs ou des précisions au fur et à mesure que la pensée se concrétise à son esprit, donnant l'impression d'une pensée en cours qui se construit sous nos yeux, ou « a work in progress ». En répétant le mot « confizie »/ « confusion», l'écrivain entendait retrouver l'état qu'il s'agit de décrire, s'y plonger chaque fois un peu plus dans l'émotion, faisant comme un exercice d'approfondissement dans sa réflexion. Dans la traduction, les répétitions sont réduites, le traducteur obéissant à ce *génie* de la langue française qui censure l'utilisation de la répétition à l'écrit. Puisque la langue française offre plusieurs possibilités linguistiques d'éviter la répétition (notamment les pronoms adverbiaux), elle y devient moins tolérée. Une phrase du fragment ci-dessous est éloquente en ce sens. Nous traduisons : « Est voluptueuse cette confusion qui mêle la tristesse et la joie et d'autant plus voluptueuse qu'elle est une confusion des larmes. », phrase traduite par Grazyna Klewek et Thomas Bazin de la façon suivante : « Voluptueuse est cette confusion qui mêle la tristesse et la joie, d'autant plus qu'elle est des larmes.». En français, la surcharge verbale du texte source crée une phrase maladroite, voire confuse. La possibilité d'éluder la répétition des mots « voluptueuse » et « confusion » impose donc une contraction dans la langue cible. Pour ce

[8] Cioran, *Cartea amăgirilor*, București, Humanitas, 2008, p. 20.
[9] Cioran, *Le Livre des leurres*, trad. par Grazyna Klewek et Thomas Bazin, in *Œuvres*, *op. cit*., p. 124.

qui est de la deuxième occurrence du mot, gommée de la traduction : « Stările de admirabilă confuzie internă» /« les états d'admirable confusion interne » (nous traduisons), elle aurait pu être évitée en roumain aussi, mais il est évident que l'écrivain ne voulait pas l'éluder, qu'il entendait insister sur ce mot comme pour en faire ressortir toutes les significations possibles.

Qui plus est, dans la dernière phrase, nous identifierons un autre type de « figure de traduction »[10] qui apparaît dans la plupart des traductions françaises d'Emil Cioran, à savoir la tendance à résumer certains passages du texte et à contracter l'expression, bien qu'elle ne soit pas très fréquente dans *Le livre des leurres*. La dernière phrase, qui reste pourtant un cas assez isolé dans cette traduction, nous renvoie aux coupures massives opérées dans la traduction de deux autres textes de Cioran – *Des Larmes et des Saints* et *Sur les cimes du désespoir* – qui ont un statut particulier puisqu'ils sont traduits avec la participation de l'auteur lui-même. Les deux propositions gommées dans l'exemple précédent : « să ai înmărmurirea de a nu înțelege nimic din aceste lucruri, pe care le savurezi într-un elan pervers și într-un tremur total »/ « avoir la certitude de ne rien comprendre à ces choses qu'on goûte avec un élan pervers et un frisson total » expriment sous une façon différente le sentiment de la confusion absolue dont parlait Cioran dans ce passage, étant une variation sur le motif de la confusion. Elles contenaient une tournure de phrase plus compliquée à traduire certes, mais cela n'est pas une raison suffisante pour gommer cette partie. Il est donc assez clair que le traducteur entendait faire une contraction du texte, abréger la phrase, évitant en même temps d'offrir une description redondante de la volupté, état nommé et décrit déjà antérieurement. L'écrivain cherchait quant à lui à reproduire au niveau du rythme l'élan de la volupté et d'en saisir la trace en le reproduisant le plus fidèlement que possible. Il nous faut remarquer que les répétitions ne visent pas seulement des mots isolés, elles peuvent également concerner le contenu, comme nous venons de le voir dans l'exemple précédent. Ce genre de répétitions se réalise par des reformulations ou paraphrases, ou par des synonymes. Pour illustrer cet aspect de l'écriture de jeunesse de Cioran, nous prenons cette fois-ci un exemple extrait des *Larmes et des Saints* :

LSR : *Vârsta inocenței* a lui Reynolds îți arată **<u>că viața n-ar fi avut decât o șansă: eternizarea copilăriei</u>.** Cu cât privești tabloul pictorului englez, cu atât îți dai seama că **<u>am intrat cu toții într-o ratare fatală și necruțătoare</u>**, că **nu există decât o ratare: a nu mai fi copil**[11][12].	LSF : « L'âge de l'innocence ». Plus on contemple les tableaux de Reynolds, plus on se persuade qu'il n'y a qu'un seul échec : cesser d'être un enfant[13].	L'âge de l'innocence de Reynolds nous montre **<u>que la vie n'avait qu'une chance : éterniser l'enfance.</u>** Plus on regarde les tableaux du peintre anglais, plus on se persuade **<u>que nous sommes tous entrés dans l'ère d'un échec fatal et inéluctable</u>**, **qu'il n'y a qu'un seul échec : cesser d'être un enfant**.

[10] Pour la définition du terme voir Jean-Claude Chevalier et Marie-France Delport, « Traduction, traductologie et linguistique », in *Qu'est-ce que la traductologie ?*, Études réunies par Michel Ballard, Artois Presses Université, 2006, p. 120.

[11] Quelques convention de rédaction : les fragments en caractère gras marquent les répétitions au niveau du contenu, les reformulations, tandis que les fragments soulignés indiquent les suppressions effectuées dans la traduction française.

[12] Cioran, *Lacrimi şi Sfinţi*, Bucureşti, Humanitas, 2008, p. 133.

[13] Cioran, *Des Larmes et des Saints*, trad. par Sanda Stolojan, in *Œuvres*, *op. cit.*, p. 321.

(Notre traduction)

Le paragraphe ci-dessus – formé d'une remarque inspirée à Cioran par les tableaux de Reynolds (remarque qui seule est traduite en français) et qui semble se constituer comme une explication de cette première impression – est en réalité un faux commentaire. Le jeune écrivain ne fait que reprendre la même idée, trois fois de suite, à travers des paraphrases et des reformulations : il explique avec d'autres mots, mais cela ne lui permet pas de pousser son propos plus loin, comme ce paragraphe aurait pu nous le faire penser. Il tourne cette idée dans tous les sens, jouant sur l'antonymie des mots : « eşec » – « şansă » [échec-chance], « eternizarea » – « a nu mai fi » [éterniser-cesser], remplaçant des mots par des synonymes : « fatală » – « necruţătoare » [fatal-inéluctable], etc. et finit par une formule sentencieuse : « il n'y a qu'un seul échec : cesser d'être un enfant ». L'utilisation de l'adjectif « seul » indiquant l'intensité, l'exclusivité (en roumain l'adverbe restrictif « decât »), ainsi que l'utilisation des deux points suivis par un infinitif assurent un caractère définitif à cette proposition. Mais, dans ce cas, nous ne pouvons même pas dire que les tentatives précédentes ont abouti à cette formule, puisqu'elle est calquée sur le modèle de la première impression : « la vie n'avait qu'une chance : éterniser l'enfance. »

La traductrice, à la demande de l'auteur probablement, ne retient en français que la dernière formule. En roumain, nous demeurons avec l'impression que l'écrivain entend épuiser ainsi toutes les possibilités d'expression, qu'il fait le tour de l'idée pour nous obliger à prendre conscience de son propos et cherche une expression assez forte pour exprimer son propre vécu, pour l'empêcher de tomber dans le banal, dans l'évidence. Si nous tenons compte de l'hypothèse de Mircea A. Diaconu qui considère qu'Emil Cioran est un écrivain qui s'invente en permanence dans ses écrits, qui se prête à une forme de « mystification » du soi qui est en même temps une révélation du soi[14], cette image de l'enfance en tant que paradis perdu (qu'il décrit à travers tous ses écrits[15]) devient une forme d'échec recherchée par l'écrivain car produisant du sens. Dans le *Précis de décomposition*, où l'écrivain semble tirer les leçons de son emportement de jeunesse, il synthétisera sa conception sur l'échec dans une formule qui éclaire cet exemple : « Nous ne sommes nous-mêmes que par la somme de nos échecs »[16]. Ainsi, la description du tableau

[14] Voir Mircea A. Diaconu, *Cui i-e frică de Emil Cioran? op.cit*. Selon le critique, dans ses *Cahiers* et ses lettres (mais nous pensons que cela peut s'appliquer à toute son œuvre, notamment à celle roumaine) « par la notation, Cioran devient non seulement son propre témoin, mais également son propre créateur. Le personnage qu'il corporalise en écrivant – et qui reste à ses yeux un inconnu permanent – ne devrait-il pas être cherché ici avant tout ? » (nous traduisons), p. 10. Plus loin il dit par rapport à l'échec : „En fait, il se nourrit de la conviction que sa vocation – ratée et de ce fait même révélatrice – est celle d'ermite, d'anonyme perdu dans la matière. [...] L'échec même en tant que méthode d'aboutissement à la vérité et de création du sens, s'oppose à la stérilité. », p. 22 (nous traduisons).

[15] Voir Ion Vartic, *Cioran naiv şi sentimental* [Cioran naïf et sentimental], Iaşi, Polirom, 2011, par exemple p. 242.

[16] Cioran, *Précis de décomposition*, in *Œuvres*, *op. cit*., p. 633.

participe par les redoublements et les répétitions à la création du « mythe » cioranien de l'enfance.

Dans la traduction, l'écrivain cache l'émotion ressentie devant le tableau derrière une formule générique, émotion qui témoignait de sa volonté de se créer une image de déraciné et de « raté » dans laquelle il puisse, comme nous l'avons dit, se trouver un fondement. Dans les œuvres françaises, en revanche, l'écrivain s'applique à déconstruire ce mythe chaque fois qu'il est tenté de succomber à ses attraits. Dans un passage d'*Histoire et Utopie* par exemple, il dévoile la nature factice de ce rêve de l'enfance, dévoilement faisant partie d'une tendance générale dans l'écriture française à démystifier les désirs du jeune écrivain, à y rompre les liens qui l'attachent au monde : « […] Je donnerais tous les paysages du monde pour celui de mon enfance. Encore me faut-il ajouter que si j'en fais un paradis, les prestidigitations ou les infirmités de ma mémoire en sont seules responsables. »[17]

Pour conclure avec l'analyse des exemples – nous n'avons choisi que trois en raison de la limite d'espace – nous allons prendre un dernier passage, extrait de *Sur les cimes du désespoir*, la première œuvre d'Emil Cioran. Les reformulations et les redondances y sont les plus récurrentes, chaque terme ou syntagme semblant être repris par un autre parallèle ou synonyme afin d'accorder une visibilité plus grande aux idées présentées. En outre, dans le cas de *Sur les cimes du désespoir*, nous pouvons citer une première version de la traduction française, avec ce que nous pensons être les corrections manuscrites de l'auteur lui-même. En voici le passage en question :

o iubire ce nu se poate realiza este pentru cel ce iubeşte o anulare a fiinţei lui, o pierdere totală de sens, o imposibilitate de fiinţare. Când iubeşti cu întreg conţinutul fiinţei tale, cu totalitatea experienţei tale subiective, o nesatisfacere a acestei iubiri nu poate aduce decât prăbuşirea întregii tale fiinţe. Marile pasiuni, când nu se pot realiza, duc mai repede la moartea decât marile deficienţe. Căci în marile deficienţe te consumi într-o agonie treptată, pe când în marile pasiuni contrariate te stingi ca un fulger[18].	un amour irréalisable représente, pour l'amant, une impossibilité de se définir, une perte intégrale de son être. Un amour total inassouvi ne peut mener qu'à un effondrement de l'être[19].	un amour irréalisable représente, pour l'amant, une annulation de son être, <une impossibilité de se définir> une perte totale de sens <intégrale de son être>, une impossibilité de se définir. Lorsqu'on aime de tout son être, de toute son existence subjective, l'inassouvissement de cet amour <Un amour total inassouvi> ne peut mener qu'à l'effondrement total de l'être. Les grandes passions inassouvies vous précipitent vers la mort plus rapidement encore que ne le font les grandes déficiences. Celles-ci vous consomment en une agonie inexpressive, tandis que

[17] Cioran, *Histoire et Utopie*, *Ibid*., p. 980.
[18] Cioran, *Pe culmile disperării*, Humanitas, Bucuresti, 2008m p. 62.
[19] Cioran, *Sur les cimes du désespoir*, trad. par André Vornic, in *Œuvres*, *op. cit*., p. 56.

		les grandes passions contrariées vous font subir l'extinction de l'éclair.[20] 59

Analysons d'abord le paragraphe extrait du texte source. Dans la première phrase il existe une énumération de trois syntagmes qui expriment tous le même sentiment : l'impossibilité de vivre de celui qui souffre à cause d'un amour insatisfait : « o anulare a fiinţei »/ « une annulation de son être », « o pierdere totală de sens »/ « une perte totale de sens », « o imposibilitate de fiinţare »/ « une impossibilité d'exister » (traduction littérale). La phrase suivante contient quant à elle deux syntagmes synonymes exprimant l'amour absolu : « on aime avec tout le contenu de son être » et « avec toute son expérience subjective » (traduction littérale). Cette deuxième phrase est à son tour une reformulation de la première. Nous pourrions même dire qu'elle sert simplement à introduire une quatrième reformulation, rejoignant les trois autres de la phrase précédente, peut-être la plus catégorique : « prăbuşirea întregii fiinţe »/ « l'effondrement total de l'être ». L'utilisation des éléments à valeur absolue : « pierdere totală » [perte totale], « imposibilitate » [impossibilité], l'adjectif « întreg » et le substantif « totalitatea » (traduits en français par l'équivalent « tout » : « de tout son être/toute son expérience ») a pour rôle d'accentuer le propos de l'écrivain, d'exalter la souffrance en amour, exaltation qui mène comme dans l'exemple précédent à la production d'un sens.

Pour ce qui est de la traduction, nous pouvons dire que la dimension du paragraphe biffé dans le manuscrit de la traduction et la contraction visible du texte cible confirment nos analyses précédentes. Les trois premières expressions synonymes sont réduites à seulement deux dans la traduction, tandis que les deux autres syntagmes parallèles sont englobés dans une expression très concise : « un amour total inassouvi ». Le reste du paragraphe contenant une comparaison censée amplifier l'étendue de la souffrance en amour ainsi qu'une dernière image percutante sont complètement supprimés. Le traducteur avait pourtant trouvé une image très réussie en français pour transposer le texte source : « vous font subir l'extinction de l'éclair ». D'une part, l'image

[20] Cioran (E. M.), [Pe culmile disperării. Sur les cimes du désespoir, Traduction d'André Vornic], CRN. Ms. 621, conservé à la Bibliothèque littéraire Jacques Doucet.

est très naturelle en français et d'autre part, elle est encore plus expressive car remplaçant une comparaison par une métaphore (« în marile pasiuni contrariate te stingi ca un fulger » [lors de grandes passions contrariées vous mourez comme la foudre] (traduction littérale). André Vornic, sentant que l'enjeu principal du texte est la forme, le pathos avec lequel le jeune écrivain déclame la souffrance, recourt donc dans ce cas et dans d'autres aussi à une traduction indirecte (« agonie treptată » [agonie lente] est traduit par « agonie inexpressive », pour un effet de contraste plus patent : « agonie inexpressive »/ « l'extinction de l'éclair »). La cause des suppressions n'est donc pas la qualité de la traduction mais le souci d'éliminer les redondances et de cacher le désir d'exaltation du jeune écrivain. Il est assez manifeste qu'à travers ces redoublements l'écrivain tentait de montrer l'intensité de son vécu intérieur par la force de l'expression, et même de cultiver le désespoir, la souffrance, formes de signification du « sujet ».

Ne serait-ce qu'à analyser ces trois exemples, nous avons pu identifier quelques traits dominants dans l'écriture roumaine d'Emil Cioran : la redondance comme forme de saisissement d'une émotion, d'une réalité que celle-ci recèle et la redondance comme tentative d'exalter l'émotion, de la mener à son extrême. Suivant l'hypothèse de Mircea A. Diaconu, nous avons conclu que cette tendance à l'exaltation correspondrait à un besoin de l'écrivain, constamment tiraillé entre deux positions opposées, de se fonder sur quelque chose, d'adopter une position catégorique. Les différentes traductions françaises que nous avons citées, parmi lesquelles deux étaient réalisées avec la collaboration de l'auteur, ont permis de mettre en avant l'évolution de son écriture. L'écrivain entendait contracter au maximum son expression pour sanctionner l'excès de zèle de ses œuvres de jeunesse, révélant ainsi son effort de détachement par rapport à ses propres émotions et désirs. Le cas particulier du mythe de l'enfance nous a également offert l'occasion de calculer le chemin fait par Cioran de l'exubérance à la lucidité. La différence qui nous apparaît à la fin de cette étude comme la plus patente concerne l'attitude que l'écrivain prend par rapport à ses émotions ou ses penchants : il les exalte dans les œuvres roumaines afin d'y puiser un plus de signification mais les dénonce dans les écrits tardifs pour dévoiler leur illusion et leur ambiguïté.

Finalement, nous pouvons enregistrer une autre particularité de l'œuvre roumaine perçue à l'aide des exemples précédents : elle se constitue comme une écriture en cours qui cherche à appréhender une émotion originelle, à reproduire le rythme tendu de la révélation initiale. En ce sens, l'œuvre roumaine se présente comme un chantier de l'écriture cioranienne et se rapproche du concept d'image de la pensée (*Denkbild*), tel qu'il est défini par Walter Benjamin[21]. Ce qui semble définir le mieux l'image est la temporalité : une minute, l'instantanéité. C'est sa caractéristique la plus facilement perceptible. L'image correspondrait au moment même fulgurant où l'on accède à la connaissance : « *Bild* : l'intervalle du temps, où la trace (l'essentiel pour la connaissance humaine) devient saisissable »[22]. Mais l'image de la pensée se définit également par une temporalité longue, celle de la recherche de l'instant privilégié :

Toute image devient image de la pensée lorsqu'elle est à la recherche lente, profonde, avec les "yeux grands ouverts" du moment originaire quand la flèche de la connaissance est

[21] Nous empruntons les définitions de l'image et de l'image de la pensée selon WalterBenjamin et Nietzsche à Diana Andrasi, « L'image de la pensée. L'image, « la minute la plus orgueilleuse de l'histoire universelle » », *TRANS*- [En ligne], 2 | 2006, mis en ligne le 22 juin 2006, consulté le 27 février 2014. URL : http://trans.revues.org/161.
[22] *Ibid*, p. 3.

entrée dans l'histoire. Ce qu'on appelle à présent "image" ou "image de la pensée" ne représente qu'une ombre, un désir, une figure, une volonté à accomplir, donc un "projet à venir". L'image n'est qu'un projet, mais un projet à venir, une téléologie.[23]

L'écriture comme travail en cours, la quête du mot juste que semble entreprendre l'écrivain à travers les différentes reformulations et chaînes synonymiques, le rythme qu'il cherche à reproduire par l'accumulation des syntagmes parallèles justifient donc ce rapprochement avec le concept d'image de la pensée qui nous aide finalement à aboutir à l'image de l'œuvre roumaine comme « projets à venir » de ses livres français.

BIBLIOGRAPHIE

ANDRASI, Diana « L'image de la pensée. L'image, « la minute la plus orgueilleuse de l'histoire universelle » », *TRANS-* [En ligne], 2 | 2006, mis en ligne le 22 juin 2006, consulté le 27 février 2014. URL : http://trans.revues.org/161.

CIORAN, *Œuvres*, Paris, Gallimard, 1995.

– *Sur les cimes du désespoir*

– *Le Livre des leurres*

– *Des Larmes et des Saints*

– *Précis de décomposition*

– *Histoire et utopie*

– *Exercices d'admiration*

– *Aveux et anathèmes*

CIORAN, *Cartea amăgirilor*, Bucureşti, Humanitas, 2008.

CIORAN, *Lacrimi şi Sfinţi*, Bucureşti, Humanitas, 2008.

CIORAN, *Pe culmile disperării*, București, Humanitas, 2008.

CIORAN (E. M.), [Pe culmile disperării. Sur les cimes du désespoir, Traduction d'André Vornic], CRN. Ms. 621, conservé à la Bibliothèque littéraire Jacques Doucet.

CHEVALIER, Jean-Claude et DELPORT, Marie-France, « Traduction, traductologie et linguistique » *in* Michel Ballard (sous la dir.), *Qu'est-ce que la traductologie ?*, Artois Presses Université, 2006.

DIACONU, Mircea A. *Cui i-e frică de Emil Cioran ?*, Bucureşti, Cartea românească, 2008.

PETREU, Marta *Cioran sau un trecut deocheat*, Iaşi, Polirom, 2011.

VARTIC, Ion, *Cioran naiv şi sentimental*, Iaşi, Polirom, 2011.

[23] *Ibid*., p. 6.

NOUN GRAMMATICAL CATEGORIES OSCILLATIONS IN TEXTS BELONGING TO THE EIGHTEENTH CENTURY. APPLICATIONS ON RADU TEMPEA'S ROMANIAN GRAMMAR (1797)

Andreea Drişcu, PhD, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: The texts from the old Romanian literary language register many cases of formal inconstancy, justified by graphic, phonetic, morphological, syntactic and lexical phenomena. These aspects appear during the linguistic innovation periods and they are determined by the influence from other languages. The eighteenth century represents for the Romanian culture a modernization period (as a result of the orientation toward Western culture), materialized in constant efforts of the Romanian scholars for language cultivation through normative papers writing and through the intensification of the process of publishing books from different cultural areas. The most remarkable contributions belong to the Transilvanian scholars because they were the ones who have made contact with Western civilization and have applied the Enlightenment principles in their attempt to standardize and cultivate literary language.
The papers written in these conditions reflect different features, some of them determined by the popular idiom influence, others by dialectal aspects, but also by the Enlightenment influence, materialized in the attempt to approach Romanian words and forms to the Latin ones. These phenomena contribute to the system instability, being recorded multiple inconstancy situations, especially at the graphic and phonetic levels. Although the morphological level is considered the most stable, there are many cases of oscillation, explained by the inclination of marking the grammar categories. This phenomenon concerns all the speech parts, involving a lack of stability of the literary language norms.
I have chosen to analyze some of these noun oscillations, with examples which I have taken from Radu Tempea's Romanian Grammar (1797)[1]. My research, made in an analytic and monographic way, is trying to explain some of the author options for some noun forms which present oscillation of one or more grammar categories. Many of them can be explained by the writing etymologisms and by the equivocation of terms usage in a normative paper written at the end of the eighteenth century.

Keywords: grammar texts, morphology, noun, grammar categories, Romanian literary language.

În textele aparţinând vechii române literare sunt înregistrate numeroase cazuri de inconsecvenţă fonetică şi grafică ale unor forme care reprezintă, în plan morfologic, diverse categorii gramaticale. În acest fel, şi domeniul morfologiei, considerat cel mai stabil sistem al limbii, cunoaşte situaţii de alternanţă şi de inconsecvenţă. Aceste modificări sunt cauzate fie de

[1] I made a critical edition of this text in my doctoral researches, writing my doctoral thesis called *Radu Tempea's Romanian Grammar (1797). Critical edition and linguistic-philological study*. It has been public presented in Iassy, on September 2013.

procesele de înnoire lingvistică, fie de imixtiunea graiurilor populare în exprimarea cultă, ceea ce face ca în limbă să apară forme fonetice şi morfologice noi, folosite concomitent cu cele arhaice. Fenomenele în discuţie apar în textele aparţinând tuturor variantelor literare româneşti din secolul al XVIII-lea, această perioadă fiind cunoscută ca un moment de intensă îmbogăţire lingvistică, ca urmare a pătrunderii formelor culturii occidentale în ţările române.

În textele din Transilvania acest fapt dobândeşte un caracter mai pronunţat, datorat atât contactului direct pe care l-au stabilit cărturarii români cu Biserica Catolică, cât şi procesului mai intens de laicizare a culturii prin redactarea unui număr considerabil de lucrări normative. În această perioadă sunt tipărite numeroase lucrări de gramatică şi de ortografie, cele mai multe dintre ele inspirate de lucrarea fundamentală a cărturarilor ardeleni Samuil Micu şi Gh. Şincai *Elementa linguae dacoromanae sive valachicae* (1780). Una dintre ele apare la Sibiu, în 1797, fiind concepută ca un manual pentru învăţarea limbii române în şcolile din Sibiu şi Braşov. Este vorba despre *Gramatica românească* a lui Radu Tempea (1797). Având ca model principal *Elementa* lui Micu şi a lui Şincai, lucrarea lui Tempea abundă de forme latinizante, în plan grafico-fonetic şi morfologic, a căror folosire oscilează cu cele vechi, concepute după modele slavone.

Analiza particularităţilor morfologice specifice perioadei în care Radu Tempea îşi elabora gramatica relevă faptul că structura limbii, reflectată mai ales în trăsăturile ei morfologie şi sintactice, nu diferă foarte mult de perioada anterioară. Ceea ce se constată acum este imixtiunea graiurilor populare în exprimarea cultă, care conduce la apariţia de forme fonetice şi gramaticale noi, folosite concomitent cu cele arhaice. În plus, varianta literară din Transilvania, locul în care a fost scrisă şi publicată lucrarea preotului braşovean, suferă influenţa „mai pronunţată a graiurilor de tip meridional (...) consecinţă firească a mutării centrelor culturale din nordul spre sudul acestor provincii [Transilvania şi Moldova n. n. a. d.]” (Munteanu şi Ţâra 1971: 98).

În cazul studierii unui text de gramatică, distincţia limbaj−metalimbaj se verifică nu numai în ceea ce priveşte terminologia aferentă celor două planuri, ci şi în cazul structurilor morfologice şi sintactice. Din acest punct de vedere, textul lui Tempea prezintă avantajul cunoaşterii acestor niveluri ale limbii şi sub aspect teoretic, nu numai ca urmare a analizei inventarului de fapte morfologice şi sintactice. Pornind de la consideraţiile realizate de către gramaticianul însuşi prezentăm cele mai importante probleme pe care le ridică morfologia substantivului în *Gramatica românească* a lui Radu Tempea. Prezentarea noastră, realizată într-o manieră monografică şi analitică, surprinde cele mai importante aspecte ale categoriilor gramaticale ale substantivului.

În textul supus analizei, declinarea substantivului este în general stabilă, existând puţine situaţii în care se realizează trecerea de o declinare la alta, sub acţiunea unor norme regionale. Formele de declinarea I, de tipul *uşă [60/40^{v}], mănuşă [60/40^{v}], păpuşă [60/40^{v}]* îşi păstrează forma, fără să treacă la declinarea a III-a (la forme de tipul *uşe, mănuşe* etc.). Se manifestă totuşi tendinţa de trecere a unor substantive de declinarea I la cea de-a doua: *ţandăr [39/30^{r}]*. Şi substantivele de declinarea a III-a şi-au păstrat forma (*berbece [20/20^{v}], cărbune [20/20^{v}], iepure [20/20^{v}], şoarece [20/20^{v}]*), fără să dobândească forme de declinarea a II-a (*berbec, iepur, şoarec* etc.). Unele substantive aparţinând declinării a II-a au şi forme de declinarea a III-a: *genunche [20/20^{v}]*. Forma *genunche* este considerată de către Constantin Frâncu ca fiind o inovaţie (glrv 2009: 241), înregistrată şi în gramatica lui Samuil Micu şi Gheorghe Şincai. Probabil folosirea acesteia în lucrarea lui Tempea se datorează şi influenţei gramaticii

predecesorilor săi. La unele substantive se manifestă tendinţa de a trece de la declinarea a III-a la cea de-a doua: *grăunţ [44/32^{v}]; glonţ [44/32^{v}]; flutur [40/30^{v}]*.

În ceea ce priveşte numărul, opoziţia de număr între substantive se realizează fie prin distincţii formale, fie prin desinenţe, articole sau prin alternanţe fonetice ce conduc la variaţia radicalului (după glrv 2009: 256). Cele mai multe substantive înregistrate în gramatica lui Radu Tempea sunt susceptibile de ambele valori de număr, acestea fiind stabilite prin comutare, distribuţie sau substituţie (*ibidem*). Unele substantive masculine prezintă forme regionale terminate în [*e*]: *berbece [20/20^{v}]*; *genunche [20/20^{v}]*. Considerăm că aceste forme sunt determinate de principiul analogiei cu altele similare, principiu care acţionează destul de frecvent în textul *Gramaticii* lui Tempea. Ceea ce ne îndreptăţeşte să căutăm această explicaţie este faptul că substantivele indicate se află într-o enumerare de forme asemănătoare: „Dintru acêstea să scot *Lúca, duca, papa, jude, lapte, dinte, soare, şêrpe, cîne, iepure, părinte, berbece, cărbune, june, mire, purece, cleşte, părete, peşte, burete, genunche, şoarece, foale, spate*" *[20/20^{v}]*.

Epoca în care a fost scris textul lui Radu Tempea consemnează un fenomen iniţiat anterior în morfologia textelor româneşti, şi anume marcarea categoriilor gramaticale, fenomen care presupune „introducerea (sau menţinerea) unor semne distincte pentru a diferenţia într-un mod mai tranşant numerele, cazurile, persoanele sau modurile" (Gheţie 1978: 46). Unul dintre procedeele prin care categoriile gramaticale sunt mai clar exprimate este stabilizarea formelor de plural a substantivelor prin selecţia desinenţelor de plural. Din acest punct de vedere, se constată în textul lui Radu Tempea faptul că desinenţa de plural oscilează la formele corespunzătoare tuturor celor trei genuri gramaticale (*ram, rami [37/29^{r}]*; *colón, [colóni] [38/29^{v}]*; *zăr, zăruri [40/30^{v}]*; vezi şi explicaţia din Iacob 2000: 90 pentru construirea de forme de plural de la substantive *singularia tantum*, fapt care determină schimbarea flexiunii şi a sensului lexical al cuvântului; *bas, base [41/31^{r}]*; *brîu, brîne [42/31^{v}]*; *ţăpuş, ţăpuşuri [45/33^{r}]*), uneori în cazul aceleiaşi forme: *hîrb hîrburi, hîrbi [33/27^{r}]*, în contextul „*hîrb hîrburi*, cîteodată şi *hîrbi*" *[33/27^{r}]*. În această categorie se încadrează şi substantivul *răzimuş [45/33^{r}]*, consemnat în text cu două forme de plural:

„Numele cêle ce să sfîrşesc în *-ş* în numărul multoratec iau *–uri* după *-ş*, ádecă *răzimuş răzimuşuri, verş verşuri, ţăpuş ţăpuşuri* şi altele.

Acestea iau *–e* după *-ş* , ádecă *oraş oraşe, răzimuş răzimuşe, cuţitaş cuţi-[46/33^{v}]taşe, măcriş, paloş, răvaş, fedeleş, răziş*".

Fenomenul oscilaţiei desinenţelor de plural la substantive în perioada căreia aparţine textul transcris este reflectat de numeroase exemple. Unul dintre acestea este paragraful următor: „Acestea au în numărul multoratec *-i*, ádecă *grumaz grumazi, călăuz călăuzi, spînz spînzi, solz solzi, mînz mînzi, mătăuz mătăuzi, [36/28^{v}] sturz sturzi, rogoz rogozi, răgaz răgazi*", unde se înregistrează mai multe oscilaţii specifice limbii române vechi. Mai întâi, se constată faptul că pe baza simplei asemănări a cuvintelor la singular şi a posibilităţii de formare a pluralului numai prin alipirea desinenţei *–i* la radical (aşa cum este cazul cuplurilor *spînz, spînzi*; *solz, solzi*; *sturzi, sturzi*), unele substantive au forme de plural la care, fie se ignoră alternanţa consonatică (*grumazi, mînzi*), fie este atribuită o altă desinenţă de plural decât cea cu care cuvântul în cauză s-a consacrat ulterior în limba literară (*mătăuzi*/ literar: *mătăuze*; *rogozi*/ literar: *rogozuri*; *răgazi*/

literar: *răgazuri*). La acestea, se adaugă şi variabilitatea unor forme de singular (*călăuz*- formă variabilă a formei literare *călăuză*).

Un alt exemplu de situaţie în care este evident faptul că Tempea nu ţinea cont de corespondenţa gen gramatical-desinenţă de plural îl constituie construirea unei forme de plural precum *clopoţele [36/28^{v}]*, singular al lui *clopoţel*. Aceasta din urmă se încadrează în categoria substantivelor terminate în consoana *–l*:

„Numele cêle ce să sfîrşesc în *–l* iau după sine *–uri*, ádecă *podmol podmoluri, ocol ocoluri, deal dealuri* şi altele.

De multe ori iau după *–l* un *–e*, ádecă *inel inele, pistol pistoale, clopoţel clopoţele. [37/29^{r}]* Unele iau după *–l* în numărul multoratec *–ei*, ádecă *cercel cercei, negel negei, viţel viţei* şi altele.

Acestea iau după *–l* pă *–i*, ádecă *sol soli, vechil vechili, cal cai*".

Chiar dacă se constată o oscilaţie şi uneori, o nesiguranţă în ceea ce priveşte stabilirea desinenţelor la substantive, trebuie luate în considerare şi situaţiile în care Tempea nu mai aplică acelaşi principiu al analogiei şi fixează drept norme unele forme care s-au consacrat ulterior drept literare. Este cazul cuplurilor *steag, steaguri [34/27^{v}]*, respectiv *pribeag, pribegi [34/27^{v}]*, care, deşi se află în aceeaşi serie mai amplă, determinată de consoana cu care se termină cuvintele la forma de singular, nu coincid în privinţa desinenţei de plural. De altfel, întregul paragraf scoate în evidenţă faptul că Radu Tempea stabileşte forme care se vor impune ulterior ca fiind literare:

„Numele cêle ce să sfîrşesc în *-g* iau în numărul multoratec de multe ori *-uri*, ádecă *jug juguri, prag praguri, steag steaguri*.

Iară de multe ori să schimbă *-g* în *-ge*, ádecă *toiag toiêge, briceag bricêge, zălog zăloage*.

Scoate dintru acestea *pribeag, dăsag, covrig, hîrciog, ciung*; acestea au în numărul multoratec *pribegi, dăsagi, hîrciogi, ciungi*" *[34/27^{v}]*.

Paragrafele citate sunt ilustrative şi din punctul de vedere al metodei pe care gramaticianul o foloseşte pentru a fixa desinenţele substantivelor şi anume cea determinată de consoanele sau de grupurile de slove cu care se termină cuvintele. Această metodă impune o analiză mult mai detaliată spre deosebire de cea care ia în calcul corespondenţa între genul gramatical al cuvintelor şi desinenţele specifice, precum şi excepţiile de la reguli. Însă, aceeaşi metodă prezintă dezavantajul faptului că multe cuvinte dobândesc forme de plural prin analogie cu alte forme din aceeaşi categorie, încadrarea în genul gramatical şi alternanţele vocalice sau consonantice care apar uneori nefiind luate în considerare. Metoda de lucru, precum şi rezultatele aplicării ei sunt indicii care subliniază lipsa de stabilitate a normelor morfologice specifice limbii române vechi.

Încercarea de construire a unor paradigme de forme de plural pentru substantive în funcţie de terminaţiile lor ignoră excepţiile de la reguli. Astfel, similitudinea formală dintre *sîn [38/29^{v}]* şi *vin [38/29^{v}]*, îl determină pe Tempea să îl încadreze pe *sîn* în categoria substantivelor formate cu desinenţa de plural *–uri*; pe baza aceluiaşi criteriu, autorul alcătuieşte forme de plural precum *tálenţi*, ieromonaşi [43/32^{r}]; jucărei [48/34^{v}]; viespi [52/36^{v}]; grăbi** (forma de plural

a lui *grabă [53/37r]*), *boale [56/38v]*, *legumi [56/38v]*, *blane [57/39r]*, *lêfe [59/40r]*, *grêţe [59/40r]* (forma de plural a lui *greaţă*). Acelaşi principiu al analogiei face ca şi unele substantive *singularia tantum* să primească forme de plural: *zăruri [40/30v]* (forma de plural a lui *zăr*), *foli [50/35v]* (pluralul lui *foale*), *iuţimi [51/36r]*, *sîngiuri [53/37r]* (pluralul lui *sînge*), *grăbi** (pluralul lui *grabă [53/37r]*). În aceeaşi situaţie sunt şi unele substantive colective care primesc forme de plural: *fînaţe* şi *fînaţii [44/32v]* (sunt acceptate ambele forme de plural pentru *fînaţ*). Interesant este faptul că Radu Tempea are intuiţia unor forme de plural pentru o serie de substantive pentru care pluralul nu indică mai multe obiecte de acelaşi fel, ci „mai multe sorturi din aceeaşi categorie" (glrv 2009: 260). Este vorba despre forme precum: *cărni [52/36v]*, *ierburi [53/37r]*, *mătăsuri [58/39v]*, *dulceţuri [60/40v]*, *verdeţuri [60/40v]*. De asemenea, [*o*] aton închis la [*u*], într-un exemplu precum *artículi [X/8v]* încadrează acest substantiv în paradigma numelor masculine, iar desinenţa de plural este conformă cu această încadrare.

Uneori, deşi încadrarea în genul gramatical este corectă, atribuirea unei desinenţe de plural este greşită; este cazul substantivului *vérburi [XII/9v]*, de genul neutru, exemplu care evidenţiază oscilaţia curentă în epocă între desinenţele *–i* şi *–uri*. Dificultăţile de adaptare fac ca în text să consemnăm şi forma *verbumúri [58/39v]*, rezultată din alipirea unei desinenţe de plural româneşti la un radical latinesc. Ea face parte din categoria neologismelor de genul neutru care îşi construiesc pluralul cu morfemul *–uri*. Alteori, substantive de gen neutru oscilează între desinenţele *–i* şi *–e*, ca în cazul lui *numeri [XI/9r]*. Analiza faptelor relevă folosirea acestui neologism neadaptat pentru a desemna categoria numeralului şi a numărului. Existenţa lui în gramatica lui Radu Tempea atestă un fenomen interesant, şi anume acela al folosirii a două forme de plural pentru substantivul *nume*: una cu aceeaşi formă, distincţia de valoare numerică realizându-se prin substituţie sau cu ajutorul unor mărci formale (cum ar fi articolul), folosită pentru a marca cel puţin două substantive sau adjective, ambele încadrate în clasa mare a numelui şi cea de-a doua, *numeri*, care desemnează cel puţin două numerale. *Numeri* este forma etimologică a substantivului *nume*, folosită frecvent până la sfârşitul secolului al XVIII-lea, provenită din latinescul *nomina*. Gramatica lui Tempea atestă şi formele *numările [115/67v]* şi *numerile [117/68v]* folosite pentru a denumi numărul, în calitatea lui de categorie gramaticală. Tot un fapt de etimologizare şi de adaptare a neologismelor este şi forma de plural *pronomenilor [XI/9r]*, unde desinenţa *–i* este ataşată unei forme neadaptate din punct de vedere fonetic. Influenţa modelului latinesc este evidentă şi în cazul substantivului *advérbii [XII/10r]*, unde forma latinească de plural influenţează selectarea desinenţei de plural româneşti.

Alte forme de plural mai apropiate de cele etimologice au şi substantivele care se termină în *-ău* sau *–ou*. În opinia lui Tempea „Iară cêle ce să sfîrşesc în *–ău* sau *–ou*, în numărul multoratec să mută în *–ao*, ádecă *părău pă-[43/32r]rao, mîngălău mîngălao, vălău vălao, tulău, călău, fercălău, ou, lepedeu, hinteu, năcrăvălău, ţîrcălău, herestrău, hîrşău, hurduzău, zărgălău*". Substantivul *zioa [180/100r]* se abate de la această regulă, având drept formă de plural pe *zile [173/96v]*. Desinenţa *-ao* nu s-a păstrat în româna actuală.

Uneori primesc desinenţe de plural cuvinte aparţinând categoriei *singularia tantum* (*porumb, porumbi [33/27r]*), fapt determinat de acelaşi principiu al analogiei cu forme similare „Cêle ce să sfîrşesc în *-b* în numărul singuratec iau în numărul multoratec *-i*, ádecă *porumb porumbi, bomb bombi, rob robi*" *[33/27r]*. În textul editat, se mai întâlnesc astfel de exemple: *mălaiu, mălaie [47/34r]*, *noroiu, noroaie [47/34r]*; *trezvie, trezvii [48/34v]*. Este înregistrat şi fenomenul invers, care presupune alcătuirea de forme de singular de la substantive care, în limba

română actuală, nu cunosc aceste forme: *grăunţ [44/32ᵛ]; glonţ [44/32ᵛ]*, formate prin trecerea celor două substantive de la declinarea a III-a la declinarea a II-a.

Substantivele neutre care au radicalul terminat în [*r*] prezintă desinenţa de plural *–ă* (*car, cară [39/30ʳ]*; *izvor, izvoară [39/30ʳ]*; *hotar, hotară [39/30ʳ]*), ca urmare a velarizării lui [*e*] după [*r*]. O altă posibilă explicaţie este cea a influenţei unor forme precum *cară, fiară*, în cazul cărora s-a produs velarizarea datorită lui [*r*] lung din etimon (vezi Gheţie 1975: 159 şi Iacob 2000: 89).

Deşi se înregistrează numeroase situaţii de forme de plural greşit alcătuite, Tempea notează şi reguli care devin generale în epoca în care a fost scris textul pe care îl editǎm. De pildă, substantivele feminine care în limba veche formau pluralul cu desinenţa *–e*, îl formează acum cu *–i*, înlocuirea celor două desinenţe devenind o normă generală, aşa cum însuşi autorul arată:

„Numele cêle ce să sfîrşesc în *–ră, -tră, -tură* mută slova cea de pă urmă *–ă* în *–i*, ádecă *moară mori, gură guri, coptură copturi* şi altele.

Aseminea au numărul multoratec numele mutarnice care să trag de *[58/39ᵛ]* la verbumúri, ádecă *sămănătură sămănături, puşcătură puşcături, cusătură cusături* şi altele.

Scoate *ţundră, vidră, vatră, vadră, pară, mură*, căci acêstea mută *–ă* în *–e*, ádecă *ţundre, vidre, vetre, vedre, pere, mure*”.

Aceste ultime substantive sunt rezistente la tendinţa de înlocuire a desinenţei *–e* prin *–i*. Chiar şi unele neologisme adaptate suferă acest fenomen de înlocuire (*termínurile [VIII/7ᵛ]; vérburile [XII/9ᵛ]; pronómenile [80/50ᵛ]*). Există şi situaţii în care *–i* este rezultat din închiderea lui *–e*, urmat de articolul hotărât *–le*: *unile [VIII/7ᵛ]* (am înregistrat şi forma *unele [I/4ʳ]*), *glasnicile [3/12ʳ]*; *starnicile [42/31ᵛ]*).

Încadrând în categoria numelor şi adjectivele (sau *numele mutarnice*, în terminologia lui Tempea), autorul propune forme de plural şi pentru o serie de adjective cu o expresie asemănătoare cu a substantivelor analizate. De pildă, adjectivul *cîrciumărit [41/31ʳ]* este inclus în aceeaşi categorie a substantivelor terminate în *–t*, care la plural suferă alternanţa consonantică *–ţi*. De asemenea, *prost [42/31ᵛ]* se află printre numele terminate în *–t* care îşi construiesc forme de plural cu ajutorul desinenţei *–e*. În aceeşi măsură, *creţ [45/33ʳ]* alcătuieşte paradigma numelor care se termină în *–ţ* şi primesc desinenţa *–uri* pentru plural.

În ceea ce priveşte genul, Radu Tempea, asemenea lui Samuil Micu şi Gh. Şincai, distinge numai două genuri gramaticale, feminin şi masculin, denumite prin calcurile *femeiesc* şi *bărbătesc*. De asemenea, autorul ia în calcul şi un gen pe care îl numeşte *de obşte* şi care caracterizează adjectivele cu o singură terminaţie. Tempea consideră că acestea sunt deopotrivă feminine şi masculine („Numele mutarnice de obşte, ádecă care sînt de articulul şi bărbătesc şi fămeiesc şi să sfîrşesc în *-e* iau în numărul multoratec *-i*, ádecă *tare tari, mare mari, supţire supţiri” [31/26ʳ]*). Deşi genul prezintă mai multă stabilitate decât numărul, există totuşi situaţii în care unele substantive sunt încadrate la alt gen gramatical decât cel căruia îi corespund (vezi şi glrv: 246). Un astfel de exemplu este reprezentat de substantivul *slugă* care, deşi nu este încadrat explicit în paradigma genului masculin, se subînţelege această încadrare din faptul că i se acordă o formă corespondentă de feminin: „*Sluga* are în feliul fămeiesc *slujnică*” *[62/41ᵛ]*. În aceeaşi situaţie este şi substantivul *gazdă [62/41ᵛ]*, încadrat la masculin, având drept corespondent pe

găzdoaie [62/41ᵛ]. Opoziţia dintre feminin şi masculin se realizează, în opinia lui Tempea, prin intermediul desinenţelor, de regulă *Ø* la masculin şi un afix specific de feminin. Printre sufixele de feminin întâlnite în gramatica lui Tempea se numără *–easă*; *-iasă*; *-oaie*; *-iţă*; *-ică*; *-oare*.

Cât priveşte categoria cazului, Tempea identifică existenţa a şase cazuri, oferind mereu forme şi pentru ablativ, neţinând cont de faptul că acest caz a dispărut în epoca preromanică (vezi Munteanu şi Ţâra 1971: 213): „Căderi (*cásus*) la români sînt numai patru şi acêlea numai în articúli şi în prónume au loc, căci numele totdeauna nemişcat rămîne, însă fiindcă în muma limbii noastre latinească sînt şase căderi şi noi aicea punem şase” *[7/14ʳ]*. Cele şase cazuri nu sunt denumite prin metatermeni specifici, lucrarea neconsemnând termeni neologici care să desemneze aceste realizări. Cazul ablativ este numit *căderea a şasea*, fiind individualizat la nivel formal prin prepoziţia compusă *de la*. În această categprie sunt încadrate şi numele proprii care sunt articulate la nominativ şi genitiv: *Ienácă Văcărescul [VII/7ʳ]*; *a Lúcăi [23/22ʳ]*, *a Thómii [23/22ʳ]*, *Dumnezéului nostru [24/22ᵛ]*, *cartea Pétrului mieu [24/22ᵛ]*; *Petrul mieu [165/92ᵛ]; Ioánul nostru [165/92ᵛ]*. La vocativ desinenţa oscilează în cazul aceleiaşi forme, fiind înregistrate atât forme cu *–e*, cât şi cu *–le*: *îngere/ îngerule [30/25ᵛ]*. Am înregistrat şi o situaţie în care se produce închiderea lui [*e*] la [*i*], la desinenţa de vocativ: *o, doamni [23/22ʳ]*, folosit alternativ cu *o, doamne [22/21ᵛ]*. De asemenea, forma substantivelor în vocativ oscilează şi în funcţie de ocurenţa cu un determinant, antepus sau postpus: *o, bunule sau o, bune ome [26/23ᵛ]*/ *o, omule sau oame bune sau bunule [27/24ʳ]*. În general, însă cazul vocativ se individualizează în rândul celorlalte prin forme specifice, între care se deosebesc substantivele care desemnează „fire cuvîntătoare” *[30/25ᵛ]* de celelalte

„Numele care să sfîrşesc cu neglasnică în numărul singuratec, în cădêrea a cincea iau în sfîrşit *-e,* ca *domn doamne, om ome* sau *oame*, însă numai la numele lucrurilor celor cuvîntă-*[30/25ᵛ]*toare, precum sînt *îngere, oame, suflete*.

Să poate zice şi cu artículul *-le*, ádecă *omule, îngerule,* ca la alte nume care nu însemnează fire cuvîntătoare, cum este *calule, lemnule, lupule* şi altele”.

Citatul relevă faptul că în uzul epocii se folosea atât vocativul etimologic, cât şi cel analogic. Se observă astfel folosirea concomitentă a vocativelor în *–(u)le* şi a celor în *–e*. Participiul trecut substantivizat *iubite cetitoriule [VII/7ʳ]* se foloseşte cu vocativul în *–e*. Ceea ce este specific, de asemenea, substantivelor în vocativ, atât la singular, cât şi la plural este construirea de forme substantivale împreună cu interjecţia *o*: *o, oamenii cei mari [28/24ᵛ]*.

Atrag atenţia formele de genitiv/ dativ ale substantivelor feminine în cazul cărora se manifestă tendinţa de modificare a „grupului desinenţă+ articol hotărât, *-eei* > *-ei*, *-ii*, *-iei* > *-ii*, *-ei*” (glrv 2009: 266), în cazul unor forme precum: *dóftorii [I/4ʳ]; necunoştinţii [II/4ᵛ]; a muiêre-i [24/22ᵛ]* (Tempea accentuează faptul că „În cădêrea a duoa şi a treia [genitiv şi dativ n. n. A. D.] în loc de *muiêrei* poţi zice *muiêrii*, în loc de *doamnăi doamnii*” *[25/23ʳ]*, ceea ce evidenţiază lipsa de stabilitate a desinenţelor de genitiv/ dativ.), *în preajma căsii [152/86ʳ]; lăcuinţa de obşte a casii [178/99ʳ]*; *treptele comparáţii [65/43ʳ]*. Acestea forme de plural sunt elemente de vorbire populară, ceea ce evidenţiază faptul că genitivul cu *–ii* concurează cu cel în *–ei*. În crearea formelor de genitiv, Tempea ţine cont, de regulă, la substative, de alternanţele consonantice care apar: „*Tată* ar trebui după regulă să se zică în numărul multoratec *tatii*, însă să se ia aminte că românii la numele cêle însuşite şi la cêle ce vin de la latini schimbă pă *-t* , cînd să

pune înainte de *–i* [*ï*], *–i* [*i*], în *-ţ*, ádecă: *lat laţii*, *mort morţii* (numai dêcă nu stă *-s* înaintea lui *-t*)" *[22/21^{v}]*. La pronume, însă se înregistrează situaţii în care nu se produce alternanţa consonantică.

Numele proprii la genitiv se articulează, fie cu articol hotărât proclic (*a lui Antónie [23/22^{r}]*; *lui Pétru [23/22^{r}]*, *lui Dumnezéu [23/22^{r}]*; *lui Gheórghie [24/22^{v}]*), fie cu articol enclitic (*a Lúcăi [23/22^{r}]; Pétrului mieu [24/22^{v}]; a Savvei [V/6^{r}]*). Aceste exemple contrazic regula pe care Tempea o formulează cu privire la articularea substantivelor proprii: „Numele însuşite (proprii) artícul hotărîtoriu nu priimesc, afară de cădêrea a duoa şi a treia, ádecă *Platón filosoful*, *Socratés înţeleptul*" *[165/92^{v}]*.

Textul înregistrează şi situaţii în care dativul este construit cu prepoziţia *la*: „cuvenindu-se la mai multe singuratice şi proprii" *[17/19^{r}]*.

Analiza acestor fapte scoate în evidenţă o serie de variaţii la nivelul substantivului care „se limitează în primul rând la distribuţia unor desinenţe de număr, cu consecinţe asupra trecerilor de la o declinare la alta, de la o clasă flexionară la alta, a articolului, în distribuţia desinenţelor de vocativ, în tendinţa de accentuare a opoziţiei de număr în dauna celei de gen" (glrv 2009: 269). În pofida acestor variaţii, formele substantivale prezintă, în general, stabilitate, modificările formale fiind reduse cantitativ faţă de epocile anterioare ale limbii literare.

Bibliografie:

Gheţie, Ion, *Baza dialectală a românei literare*, Editura Academiei R. S. R, Bucureşti, 1975.

Gheţie, Ion, *Istoria limbii române literare. Privire sintetică*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1978.

GLRV = Frâncu, Constantin, *Gramatica limbii române vechi (1521-1780)*, Editura Demiurg, Iaşi, 2009.

Iacob, Niculina, *Limbajul biblic românesc (1640-1800). Aspecte ale evoluţiei limbii române literare până la 1840*, vol. I, Editura Universităţii „Ştefan cel Mare", Suceava, 2000.

Micu, Samuil, Şincai Gh., *Elementa linguae daco-romanae sive valachicae*, studiu introductiv, traducerea textelor şi note de Mircea Zdrenghea, Editura Dacia, Cluj-Napoca,1980.

Munteanu, Ştefan şi Ţâra, Vasile, *Istoria limbii române literare (Secolele al XVI-lea – al XVIII-lea)*, Tipografia Universităţii din Timişoara, 1971.

Tempea, Radu, *Gramatica românească*, Sibiu, 1797.

THE ROLE OF TRANSLATION IN DEVELOPING STUDENTS' CREATIVITY

Andreea Năznean, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: reveal the fact that a good relationship between students and teachers can bring only positive results in a translation class and the strategies presented in this article are a proof in this respect. I will also try to illustrate a few methods by means of which teachers can contribute to the development of their students' flexibility, imagination and creativity.

Keywords: translation, creativity, improvement, language, method

A conventional hypothesis in language teaching has been that translation as a **skill** is considered essential just by a minor part of students who are taught to be professional translators and interpreters. This calls attention to the fact that opinions for and against translation in language teaching estimate it simply as **a means** sooner than **an end** and many researchers have come to the conclusion that it is not persuasive. But as Guy Cook states in *Translation in Language Teaching* "… in a world of constant cross-linguistic and cross-cultural global communication, there are reasons to see translation as being widely needed in everyday situations, and not as a specialized activity at all". (2010: 109)

Translation teachers should always concentrate on the best ways of how to improve their teaching methods because each lesson which brings something original, ground-breaking, is undeniably a success. In a translation class, students have their own ways of translating, each of them tries to develop and improve that particular method which he/she feels is suitable for him/her.

In "The Theory behind the practice, Translator Training or Translator Education?", Silvia Bernardini refers to the profession of education students: "… educating a student takes time and effort, but one can trust that she can then go out and learn the rest for herself." (2004: 19)

In translation classes the teacher has to be very attentive when he selects the texts he wants the students to work on. "These texts must be long enough that the students can have experience with a variety of translation problems but at the same time short enough so that the teacher can deal with those problems with the students." (Preložníková and Toft, 2004:90) One solution teachers usually use is to give the students a full text but ask them to translate only a certain fragment.

Unfortunately, nowadays there are very few textbooks which include translation exercises, but we can make use of other books which were used in the teaching of foreign languages in the past. One of the most well-known books is *English with a key*, *Engleza cu cheie*, written by Lidia Vianu and published by *Editura de Vest* Publishing House in 1992. This book includes a lot of translation exercises whose aim is clearly stated from the very beginning because each chapter mentions in the title the specific grammar part it is going to focus on: the

tenses, the passive voice, the modal verbs, the noun, the adjective. It also includes literary texts based on the novels written by Mircea Eliade, Camil Petrescu and Marin Preda and translations of different texts written by John Galsworthy and James Joyce.

I will illustrate the way in which the literary texts can be introduced in translation classes and translated with the help of this book, thus contributing not only to the development of the students' vocabulary, but also of their creativity. The literary texts are excerpts from different novels written by famous Romanian writers: Mircea Eliade, Camil Petrescu and Marin Preda. The teacher can make copies of these excerpts, divide the students into groups or pairs, allow them time to translate and then they can compare the translation provided by their classmates with the ones provided by the book. I use these exercises for my students in the 11th and 12th grades studying Philology Bilingual English in 5 English classes each week. This is an example selected from a worksheet that I worked on with my students:

Se lăsă o tăcere. Fetiţa deschise uşa şi fără ezitare o luă încet spre maică-sa. Matilda se ridică şi dispăru în bucătărie. Copilul veni atunci la mine şi se aşeză, cuminte, în fotoliu. Prezicerile lui Ben Alexandru nu se adeveriseră, cu toate că Matilda se predase cu totul fetiţei. Silvia îşi vedea cuminte de mica ei viaţă şi era aproape în mod egal ataşată de maică-sa şi de mine, deşi Matilda nu se bucura câtuşi de puţin cînd o vedea că mi se urcă veselă în braţe: se predase, dar şi pusese stăpânire pe ea şi nu-şi ascundea iritarea că Silvia descoperise o a doua fiinţă în viaţa ei, căreia îi spunea „tata" şi care o lua aproape zinic la plimbare în oraş. Încerca s-o oprească, „acum trebuie să te culci", „afară e frig şi n-am chef să te văd că începi să tuşeşti." O lăsam să meargă pe jos, până o auzeam că-mi spune foarte curând că o dor picioarele şi atunci o luam în braţe. Era o şmecherie, nu vedea nimic de jos, n-o dureau picioarele, vroia în braţe, sus, şi atunci ghiceam că era stăpânită de o curiozitate avidă şi tăcută. (1992: 118)

The translation provided by the author is the following one and it can be found in the key section of the book, but it is only intended as an example because there are many other ways of translating the same text as my students have proven so many times before.

There was silence. The little girl opened the door and went to her mother without the least hesitation. Matilda stood up and vanished into the kitchen. The child came to me, then, and sat down quietly in the armchair. What Ben Alexandru had foretold had not come true, although Matilda had totally surrendered to the child. Silvia went about her own little life quietly and was almost equally attached to her mother and to me, although Matilda was not in the least happy when she saw her coming cheerfully into my arms: she had surrendered, but she had also mastered her, and did not hide her irritation at the fact that Silvia had found out there was one more being in her life, whom she called 'daddy', and who took her out for a walk daily. She would try to stop the girl, 'you must go to bed now' or 'it is cold outside and I don't want you to start coughing.' I would allow her to walk, until, very soon, I heard her say that her feet hurt, and then I would take her in my arms. It was a trick, she could see nothing from where she was, her feet did not hurt, she wanted to be carried high up, and then I guessed she was mastered by an avid and quiet curiosity. (1992: 274)

After the students are ready with the translation they have written in their group, they read it for the whole class and in the end we can choose the best translation, the one which has managed to render the original meaning in the most faithful way and also to provide an

appropriate form. After this stage is completed we compare the students' translation with the one provided by the author of the book. But most of the time the conclusion is the same: there are many possible ways of translating the same text and all of them are equally appropriate.

Another motivating assignment that we can make use of in class is that students explain the translations they have written as homework and use them to create a translation developed in small groups. Throughout the students' reflection on the best translation, we notice that they sustain their own options through justification of the methods they used to achieve their own conclusion.

The teacher monitors the whole activity, helps the students with suggestions or draws their attention to possible mistakes they might have made. Preloznikova and Toft affirm in "The role of Translation Studies within the Framework of Linguistic and Literary Studies" that after the students have completed different translation tasks, the teacher asks questions which are not aimed at reaching high-quality translations, but at establishing:

- "the difficulties that students found whilst preparing the translation;
- how those problems were solved or need to be solved
- what implications they have for dealing with future texts." (2004:93)

Discussions about the differences and similarities throughout the translation activity can facilitate students' comprehension of the interaction of the two languages and the difficulties produced by their native language. It can also facilitate students' appreciation of the advantages and disadvantages of the source language and the target language, for instance in relationship with idiomatic language such as metaphors. There are idioms which are not easily recognized and give the impression that they are too complicated to be comprehended in the contexts they are used. In this situation, the language teacher should teach them cautiously and help the students make out their connotation by providing considerable contexts.

Some idioms are unfamiliar and cannot be identified as idioms so easily. I used the following idioms from *Cambridge International Dictionary of Idioms*, published in 1998 by Cambridge University Press, and my students in the 10th grade found them difficult to translate without a proper context. But they worked in pairs and managed to find proper meanings of these idioms, suitable for their mother tongue. All the students used their creativity and inventiveness to find the most suitable meaning of the idioms and also a proper form to render them. When all the students finished their translations, we listened to all the options and in the end we selected the most suitable ones, but reached the conclusion that more than just one translation of the same idiom can be taken into consideration.

1. "be up in arms": to be very angry

The students are up in arms about the standard of teaching at the college.

Local traders are up in arms over the effect of the new parking regulations on their businesses. (1998: 10)

2. "Keep your own counsel": to not tell other people about your opinions or plans.

He was a quiet man who kept his own counsel. (1998: 81)

3. "Sit on your hands": to do nothing about a problem or a situation that needs dealing with.

Every day the crisis worsens and yet the government seems content to sit on its hands. (1998: 176)

4. "Be on the line": if something is on the line, it is a situation in which it could be lost or harmed.

I didn't know his job was on the line. (1998: 230)

5. "The jewel in the crown": the best or most valuable thing in a group of things; (often + **of**)

The island of Tresco, with its beautiful tropical gardens, is the jewel in the crown of the Scilly Isles. (1998: 207)

6. "The meat and potatoes": the most important or basic parts of something

They stuck to the meat and potatoes of broadcasting – sports and news. (1998: 249)

7. "Somebody's name is mud": if someone's name is mud, other people are angry with that person because of something they have done or said.

Well, he'd better turn up tonight or his name will be mud. (1998: 265)

8. "A pillar/tower of strength": someone who gives a lot of support to someone else who is in a difficult situation.

Roger was a tower of strength when my parents died. (1998: 375)

9. "Change your tune": to change your opinion completely, especially because you know it will bring you an advantage.

He was against the idea to start with, but he soon changed his tune when I told him how much money he'd get out of it. (1998: 404)

10. "Well and truly": completely

Many people remained in their hiding places until they were sure the war was well and truly over. (1998: 420)

In *Multiple Voices in the Translation Classroom* Maria Gonzales Davies emphasizes the fact that the teacher should be skilled at guiding the students towards making motivated choices, more precisely of helping them to acquire the next means of advancement correctly:

" – Awareness-raising through setting a theoretical framework and practicing with texts.
- Exposure to potential translation problems and solutions.
- Decision-making in which both the source text and the translation assignment are taken into account.
- Justification of choices: the students have to discuss their selected translation option with other students and justify it, as well as evaluate their peers' choices.
- Rendering of a final product that is the result of careful thought and through discussion.
- Development in the students of a self-concept as translators." (2004: 37)

The means to success in our society are creativity, inventiveness and originality. Teachers must cultivate students' creativity with the purpose of preparing them for work and life in the 21st century. And the most influential way to develop students' creativity is to be a role model. In addition, it is imperative to encourage students to express their opinions habitually during the class; consequently the teacher stimulates them to speak and share their opinions using the foreign language. This should also provide them the opportunity to turn out to be creative, imaginative and capable of control, to prepare them for their future lives as dynamic members of society. It should make it possible for students to react confidently to different prospects, challenges and duties, to take care of diverse topics and cope with change and problems.

In "Creativity, Its Place in Education", Wayne Morris draws attention to the fact that when students are creative in the classroom, they are likely to:

- "question and challenge. Creative pupils are curious, question and challenge, and don't necessarily follow the rules.
- make connections and see relationships. Creative pupils think laterally and make associations between things that are not usually connected.
- envision want might be. They imagine, see possibilities, ask "what if?", picture alternatives, and look at things from different viewpoints.
- explore ideas and options. Creative pupils play with ideas, try alternatives and fresh approaches, keep open minds and modify their ideas to achieve creative results.
- reflect critically on ideas, actions and outcomes. They review progress, invite and use feedback, criticize constructively and make perceptive observations." (2006: 4)

Teachers should teach creatively if they want their students to be creative, which may be explained as teachers using inventive approaches to make learning more attractive, appealing, stimulating and efficient, making use of methods of teaching that are aimed at developing students personal creative judgment and behavior.

In translation, students should have a constructive approach as far as their assignment is concerned as Kussmaul states in "Training the Translator": "The emotions favorable for creative thought suggest that self-confidence is also one of the prerequisites for creative translation." (1995: 51) It is very important to like the text which has to be translated and also the process of translating. Teachers should select texts with an appropriate level of difficulty for the specific stage of translator education.

Even though teaching can be complicated and sometimes too demanding, it is essential that teachers discover methods to bring wonder, enjoyment and enthusiasm into the classroom. By establishing a good relationship and connecting with students, teachers have the chance to feel connected with the reward of teaching. These rewards are mutual; when the teacher has enjoyable classes and takes pleasure in teaching, the students will enjoy learning and get involved more in all the translation activities.

Translation should be used in classes each time the teacher tries to encourage the students' natural ability to understand the information in the target language by means of their native language. This activity is very natural because it can contribute not only to the improvement of the foreign language but also to the development of the students' self confidence.

Bibliography

Adab, B. (2000) "Evaluating Translation Competence" " in C. Schäffner and B. Adab (eds.), *Developing Translation Competence*, Amsterdam / Philadelphia: John

Bassnett, S. (2002), *Transaltion Studies*, London and New York: Routledge

Bernardini, S. (2004) "The theory behind the practice: Translator training or translator education?" in K. Malmkjaer (ed), *Translation in Undergraduate Degree Programmes*, Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins

Cambridge International Dictionary of Idioms, (1998), Cambridge University Press, Cambridge

Chesterman, A. (2000) "Teaching Strategies for Emancipatory Translation" in C. Schäffner and B. Adab (eds.), *Developing Translation Competence*, Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins

Cook, G., (2010), *Translation in Language Teaching*, Oxford: Oxford University Press

Davies González, M. (2004), *Multiple Voices in the Translation Classroom. Activities, tasks and projects*, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins

Harmer, J. (2007), *The Practice of English Language Teaching* (4th edition), Harlow, England: Pearson Education Limited

Kussmaul, P. (1995), *Training the Translator*, Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company

Munday, J. (2008), *Introducing Translation Studies, Theories and Application* (2nd edition), London and New York: Routledge

Neubert, A. (2000), "Competence in Language, in Languages and in Translation" in Schäffner, C. and Adab B. (eds.), *Developing Translation Competence*, Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins

Nida E. A. and Taber C. R. (1982) *The Theory and Practice of Translation*, Leiden: E. J. Brill

Preloznikova, S. and Toft, C. (2004), "The role of Translation Studies within the Framework of Linguistic and Literary Studies" in K. Malmkjaer (ed.) *Translation in Undergraduate Degree Programmes*, Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins

Schäffner, C. (2000) "Running before Walking? Designing a Translation Programme at Undergraduate Level" in C. Schäffner and B. Adab (eds.), *Developing Translation Competence*, Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins

Stern, H.H. (1983), *Fundamental Concepts of Language Teaching*, Oxford: Oxford University Press.

Vianu, L,. (1992), *English with a key*, *Engleza cu Cheie*, Timişoara: Editura de Vest

***

Encouraging Students to use their Imagination, available on line at http://suite101.com/article/encouraging-students-to-use-their-imagination-a82347 viewed on 3rd September 2012

Developing Students' Creativity Skills for 21st Century Success, available on line at http://www.ascd.org/publications/newsletters/education-update/dec08/vol50/num12/Developing-Students'-Creative-Skills-for-21st-Century-Success.aspx viewed on 11th November 2011

How to develop Student Creativity, available on line at *http://ozpk.tripod.com/000000creat* viewed on 3rd September 2012

Imagination in Teaching and Learning, available on line at http://www.sfu.ca/~egan/ITLintro.html viewed on 15th May 2012

Morris, W. (2006), *Creativity, Its Place in Education*, available on line at http://www.jpb.com/creative/Creativity_in_Education.pdf viewed on 23rd August 2014

THE PROPER DEONTICAL MODALIZATION IN OLD ROMANIAN

Iuliana-Valentina Boboacă, Assistant, PhD, University of Pitești

Abstract: The analysis of the proper deontic modality process in Old Romanian language (XVIth century - XVIIIth century), in terms of verbal operators, seeks both a description of the phenomenon under literary norms of the time, but also a reference to the current situation in Romanian language. Both types of subjectivity that characterize the proper deontic modality were targeted here: by the speaker assuming the propositional content, with the verb marked in the first or the sixth person (subjectivity itself), and by impersonalisation (objective modality). The diversity of speech acts was also described: representative, declarative, permissive, and expressive, though, in terms of the value of truth, not all are limited by factors such as verbal elements (interrogative and exclamatory statements are nonfactive).

Keywords: modality, deontic, context, operator, verb.

Modalitatea deontică introduce valoarea de obligativitate sau permisivitate a situaţiilor, în raport cu starea de fapt existentă anterior momentului enunţării, impunând un caracter nonasertiv actelor de limbaj, care sunt de ordin directiv (ordin, îndemn). Acest tip de modalitate presupune existenţa unor marcatori prin care este implicat, la nivelul textului, un anumit determinism al situaţiei de comunicare.

1.1. Modalitatea deontică propriu-zisă, întrucât se realizează mai ales prin acte de vorbire directive, presupune, din punct de vedere gramatical, utilizarea modurilor imperativ şi conjunctiv, atât la forma afirmativă, cât şi la cea negativă. Multe dintre aceste enunţuri, excerptate din diferitele variante ale textului biblic, sunt, sub latura lor ilocuţionară, menite să conducă alocutorii spre un comportament în conformitate cu morala creştină: *Iară Iisus nu-i îngădui lui, ce zise lui: Pasă în casa ta, cătră ai tăi, şi vesteaşte lor câte făcu ţie Domnul şi că I-au fost milă de tine* (NTB: 183); *Luţi-vă amente sinre şi toată turrma întru ceaea ce voi Duhul Sfântu puse-vă cerrcetători a paşte beseareca Domnului* (CV: 249); *Bărrbaţi israililteani, agiutaţi! Că acesta easte omul ce... toţi tutindirea învaţă* (CV: 260-201); *Ia-ţi feciorul cel unul născut al tău, Isac care tu iubeşti şi te du în pământul Morieei şi giunghe acolo el pre giungherea de ardere, pre acel deal care eu ţie voiu spune* (CU: 59); *Feriţi-vă de oameni, că vor dea pre voi în sfeat şi in săboară şi vor bate pre voi! …*; *teameţi-vă mai vârtos de cela ce poate sufletul şi trupul piiarde întru adânc* (CTE: 64); *Vă cu pace!...Pasă şi vă iară în Eghipet, că au murit oamenii carii cerea pre tine pre moarte* (PO: 143); *Ţie grăiescu, scoală şi ia patulu tău şi te du în casa ta !* (CÎ: 55); *Vezi ce veri să faci, acesta omu rrimleanu iaste* (CS: 272); *Adu, drag fiiu, lasă să mănânc den vânat ce ai prins, cum sufletul mieu să te blagoslovească... Vino încoace şi mă surută, drag fătul mieu* (PO: 74); *Scoală-te, oh, Doamne, într-a ta mânie/.../Şi te scoală, o, Doamne, cu acea poruncă* (CPV: 151); *O, împărate, de vere vrea să iai den mânile răului, să izbăveşti pre oameni, dă mie sabia* (CU: 153).

1.2. Marcarea modalizării este foarte puternică atunci când verbul la imperativ se repetă: *Ascultaţi femeilor, ascultaţi bărbaţilor, ascultaţi împărăteselor, ascultaţi împăraţilor, ascultaţi jupâneselor, ascultaţi boierilor, ascultaţi toate vârstele, tineri şi bătrâni, tinere şi bătrâne, nu vă sânt de trebuinţă veşminte aurite, ci cele dinăuntru* (ÎNB: 320).

1.2.1. Când imperativul vizează divinitatea, el se apropie mai degrabă de invocare şi rugăminte. Dar sensul de obligativitate este imprimat şi de această dată de cumulul de comandamente: *Doamne, fii-ne ajutoriu şi ne iartă, Doamne. Fereaşte-ne, Doamne, de tot răul şi de munca veacului. Fereaşte-ne, Doamne, şi de putearea dracilor. Fereaşte-ne, Doamne, şi de moartea fără vreame... Fereaşte-ne, Doamne, pre curăţiia ta, Doamne. Fereaşte-ne şi pre născuta ta Fereaşte-ne şi pre munca ta. Fereaşte-ne şi pre moartea şi pre îngrupătura ta...* (CLR: 68).

1.2.2. Când imperativul vine din partea divinităţii, dobândeşte dimensiuni sentenţiale: *Cearеţi şi da-se-va voauo; căutaţi şi veţi afla; bateţi şi deşchide-se-va voauo* (CLR: 80).

1.3. Cu frecvenţă mare se foloseşte şi conjunctivul cu valoare de imperativ (hortativ), având, se pare, o valoare directivă mai mică decât imperativul propriu-zis: *Numele domnului Domnezeului tău în har să nu-l iai pren gura ta, că nevinovat nu veri fi* (CS: 290); *Să venimu şi noi, fraţiloru, întru sfânta besearecă, să mărimu Hristosu, Dumnezeulu nostru, cela ce dă noao viaţă, să-lu proslăvimu!* (CÎ: 180); *Se învie Dumnedzău şi se rrăsfire-se vrădzimaşii lui şi se fugă de faţa lui toţi cei ce gilăluiescu el* (PH: 143).

1.4. De multe ori îndemnul (rugămintea) se adresează chiar divinităţii, care, în schimbul blagoslovirii, propunea un comportament adecvat supuşilor: *Blagosloveaşte-ne, Dzeu, şi se vor teme de el toate marginrile pământului* (PH: 142); *Doamne, despuietoriul, părinte a tot ţinutul, făcătoriul ceriului şi al pământului, audzi-mă şi ascultă-mă, şarba ta, într-acesta ceas! ... Blagosloveaşte-i Doamne casele lor şi ficiorii lor şi holdele lor şi dobitoacele lor toate! Şi fugă de ei toate duhurile reale şi fărmăcătoarele! Şi sufletele lor să fie luminate!* (CS: 288); *Pita noastră săţioasă dă-ne-o noao astăzi şi iartă noao greşalele noastre... Şi nu ne duce în năpaste ce ne izbăveaşte pre noi de hicleanul* (CS: 291).

2. Actele directive, care sunt ilocuţionare directe, nu implică numai tehnici de impunere a preceptelor şi adevărurilor religioase. Texte similare cu caracter istoric exprimă şi ele un anume determinism, impus de contextul istoric extralingvistic. Acest lucru, în lucrările cu caracter narativ, se întâmplă numai în enclavele expozitive ale vorbirii directe (oratio recta): *Armaş, ia pă dumnealor de-i du în puşcărie, unde ş-au gătit, că noi avem altă treabă, să bem, astăzi*" (CB: 259); *mergi şi tu de încalecă şi ieşi la marginea târgului să ne împreunăm... aşa să fie, du-te de purcede şi eu voi veni* (CB: 262); *Ce-ţi adu aminte, luminate hane, slujba noastră care o am făpcut mnoşului tău...Nu lepăda de la tine mare izbânde... nu te lăsa de mare avuţie... Iată cărţile Craiului! Citiţi-le ce ne scriu* (LTM: 196).

2.1. Când sunt vehiculate de enunţuri ce fac parte din texte moralizatoare, de tipul *Învăţăturilor lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie,* actele de vorbire directive sunt puse în slujba moralei propriu-zise, greu de delimitat, la nivelul secolului al XVI-lea de morala creştină: *Ci să nu vă grăbiţi cu nici un chip... ci să chemaţi omul acela înaintea voastră şi să-l vedeţi... Deacii nu te grăbi pentru vreo părere* (ÎNB: 181); *Şi solii cei mari aşa să-i cinstiţi şi să-i petreceţi... Iar care vor fi soli mici şi pre aceia să-i cibstiţi... iar să-i dăruieşti şi pre dânşii şi să le dai răspunsu bun* (ÎNB: 209); *Frate, nu-ţi fie frică, nici te teame ci te trezeşte şi te deşteaptă ca din vis şi-mi spune pre dreptu*...(ÎNB: 221).

2.2. Imperativul negativ, în actele de vorbire contrafactive cunosc în limba română veche două tipuri formale, care, aşa cum o dovedesc contextele în care apar, au intensităţi directive diferite.

2.2.1. Prima formă este cea pe care a validat-o în timp norma literară, întâlnindu-se ca atare şi astăzi: *Nu strîngeţi voao comoară în pământu, ce vă strângeţi comoară în ceriu* (CÎ: 52); *Stă pe loc Alexandre, să nu mai mergi să calci pământul svânt, că veri peri şi tu şi oaste ta de focul herovimilor şi sărafimilor de la raiu* (A: 150); *să nu daţi cinstea voastră altora... să nu daţi cinstea voastră slugilor* (ÎNB: 232); *când vei face milostenie, să nu trâmbiţezi, nici să strigi înaintea ei ca făţarnicii* (ÎNB: 245).

2.2.2. A doua formă este evoluată din imperfectul conjunctiv latinesc, care în secolul al XVI-lea a fost utilizat, aşa cum s-a văzut, şi la afirmativ fiind unele dintre cele mai vechi forme ale condiţionalului în limba română: *Se pomeniremu reu, nu va lăsa noao, se deaderemu reu dereptu reu, nu va lăsa* (CS: 300).

Acest lucru a fost subliniat de cercetători: „De aceea, se poate susţine că forma verbală utilizată în redarea imperativului negativ provine din conjunctivul imperfect latin căruia i s-a adăugat desinenţa personală corespunzătoare”[1].

2.3. Se pare că în acelaşi tip de contexte, formele similare, cu adverbul negaţiei, aveau încă valoare condiţională: *E, să nu ascultare mene, eu date-voiu spre mare muncă* (CS: 286); *E, să nu ascultaret mene, date-voiu spre mare muncă şi viiaţă nu veri avea... E, să biruire spre zmieu şi să nu perire de el, pleca-ne-vrem şi închina-ne-vrem şi noi ei şi domnezeului ei* (CS: 285).

2.4. Cele mai multe forme însă au evoluat semantic spre un mod al interdicţiei categorice, prohibitivul: *Nu vă blăznireţi, fraţii miei ceia dragii* (CV: 341); *Nu vă clevetireţi urul alaltu, fraţi* (CV: 342); *Nu chipzuireţi aceaea că în deşert chibzuiţ* (DIR: 148); *Nu vă teamereţi feţii miei, că seţi iertaţi de păcatele voastre; curăţit-am pre voi n-am împăcat cu tatăl mieu pre voi!* (CTE: 40); *Nu vă teamereţi de ceia ce ucig trupul – sufletul nu-l pot ucide* (CTE: 64); *Nu vă spământareţi! Pre Iisus căutaţi, nazareaninul, răstignitul?* (CTE: 41); *Zise Iisus: „Nu muncireţi ea, den zioa de îngrupătoarea mea au ţinut el* (CTE: 156).

Unele enunţuri conţin interdicţii la fel de puternice ca acelea exprimate de imperativul negativ (prohibitiv) în propoziţii circumstanţiale finale negative sau în alte tipuri de completive: *Direpţ aceia, feţii miei, privegheaţi şi vă păziţi, să nu cumva să lipsiţi de acele cununi, că voi sunteţi via domnului Savaoth şi pomul cel bun care-şi dă roada în vremea sa* (ÎNB: 301); *Şi încă să vă feriţi să nu cumva să auziţi glasul acela ce-l auziră cele cinci fete care striga dinafară pre ginerile Domnul Hristos* (ÎNB: 304); *decii mi vă zic, feţii miei, să nu cumva să rămâneţi de soţiile voastre* (ÎNB: 305); *Şi încă vă mai rog şi vă învăţ, dragii mei fii şi coconii miei, care v-am născut pren duhul sfânt, să nu cumva să vă slăbească oamenii, că vor zice că de bucate şi de osteneală dreaptă nu iaste păcat* (ÎNB: 307).

3. Modalitatea deontică propriu-zisă este foarte bine reprezentată şi de verbele-operator de modalitate (*a trebui, a putea*). Acest lucru a fost subliniat în studiile de specialitate: „Verbele modale *a trebui* şi *a putea* exprimă valori deontice în aproape toate construcţiile lor: cu sau fără

[1]Gafton, 2001: 139

imbricare – avansarea subiectului sau a altui constituent (...) iar în cazul lui *a putea*, atât în construcţie impersonală cu marca *se* (...), cât şi în construcţie personală”[2].

Acest lucru se întâmplă în virtutea faptului că în conţinutul lor semantic au semele modalităţii deontice: obligativitatea, pentru verbul *a trebui* şi permisivitatea pentru verbul *a putea*.

3.1. Verbul *a trebui* exprimă în textele religioase ce este obligatoriu pentru preoţi şi pentru credincioşi: *Toate le-am arătat voao, că aşa ostenind trebuie a ajutori celor bolnavi şi a pomeni cuvintele Domnului Iisus* (BB: 848).

3.1.1. În unele enunţuri subiectul din subordonată rămâne marcat de desinenţa verbului şi valoarea deontică se interferează cu cea epistemică, în funcţie şi de contextul mai larg al enunţului: *Trebuie să le ducă la loc cu păşune bună şi la izvoară cu apă sănătoasă şi să le ferească de gălbează* (NTB: 111); *În începeniia ceştii sfinte cărţi trebuiaşte să ştiţi şi să înţeleageţi despre ceaste lucruri carele sânt scrise pre rându* (NTB: 115); *şi nu trebuiaşte omului înţelept să doarmă mult, că-i asudă trupul şi creierii omului în cap şi-i urlă capuş şi visează omul mult* (A: 238).

3.1.2. Când se produce topicalizarea subiectului, avansarea lui din subordonată în regentă, sensul deontic este mai pronunţat: *Credinţa creştinească trebuie să ştie cu adevărat că nu e scrisă de la altul, fără numai un apostol iaste scrisă greceaşte* (NTB: 119); *Câte lucrure trebuiesc să fie în rugăciune?... al cui nume trebuiaşte să cearea?* (CS: 292); *Aicea anume graba trebuieşte cu dânsa să ne mântuim de acestu fel de neprietin* (LTM: 219).

3.1.3. Cele mai multe trebuinţe se transformă în obligativităţi: *Şi zise Filon: „Alexandre, nu trăbuieşte ţii să stai să-ţi cauţi cu Por într-un ochi, că cât stau ei, atâta să întărescu* (A: 170); *Lăcuie fără muieri şi era muierilor robi şi le hrăne ei şi le duce de tot de ce trăbuie lor* (A: 178-179); *Şi ar trăbui numai acest lucru să fie numai la Alexandru-Împărat* (A: 196); *...tu socoteşte ce daruri ţe-au adus solul celuilaltu domn care au venit la tine. Aşa trebuiaşte şi tu să trimiţi acelui domn cu solul tău* (ÎNB: 203); *Deci, deaca-ţi vor zice ei: Trebuiaşte, doamne, solul să să trimeaţă cu dar* (ÎNB: 204); *Trăbuieşte să tremeţi pre la ţări şi la domnii să aducă haraciul* (A: 208); *Trebuieşte, de voim să ne mântuim într-un ceasu de acestu nepriietin, pre lângă voia lui Dumnedzău, însă să facem aşea* (LTM: 219); *Hristos unde zice el să nu grijim de sufletul nostru, înţeleage el şi tâlcuiaşte însuş de viiaţa noastră... Că trebuiaşte să grijim de sufletul nostru, să păzim el şi să-l ţinem lu Dumnezeu* (CTE: 69); *Învăţăm aicea cum trebuiaşte a îngrupa morţii şi ce slujbă putem face lor* (CTE: 43); *Trebuiaşte a cinsti şi bine a grăi de sfinţii lu Dumnedzeu. Ce cinstea lui Hristos, cum nu poftesc sfinţii, aşea nu trebuiaşte a da sfinţilor* (CTE: 36).

3.1.4. Valoarea modal-deontică a verbului *a trebui* este aproape întotdeauna clară atunci când, ca predicat, este, aşa cum s-a văzut, la indicativ prezent. La alte moduri sau la alte timpuri trecute ale indicativului aceasta devine aproape inexistentă: *O, Alixandre, n-ar trebui ţie să te întristez pentru visele de noapte, că noi nu credem visele de noapte* (A: 238); *Şti Tatăl vostru ce v-ară trebui ainte încă de cerşutul vostru* (CS: 298).

3.2. Valoarea modal-deontică este exprimată în limba română veche şi de expresii verbale impersonale de tipul *se cade, se cuvine*. În situaţia acestora, asumarea de către locutor a obligativităţii mesajului este transferată unei instanţe generice, care se pare că este, din cauza

[2]*GALR*, II, 2008: 719

aceasta, mai puternică. În compensaţie, verbul se pune, aproape întotdeauna, la indicativul prezent, utilizându-se valoarea deictică a prezentului.

3.2.1. În enunţ este prezent sau marcat de desinenţa persoanei verbale şi cel care consemnează obligativitatea generică: *Evant zise: „Nu să cade a poftori cuvântul omului înţelept”* (A: 142); *Calicul zise: „Nu mi să cade mie să şez în cetate”... Alexandru zise: „ Nu caut eu cumu să cade ţie, ce caut cumu să cade mie să dau ţie”* (A: 211); *Ştim că noao tuturor să cade să ne arătăm înnaintea* ***judeţului*** *lui Hristos ca să ia careleş de sine cealea ce cu trupul au lucrat: ori bine, ori rău* (VO: 195); *Iar nu ţi să cade să-m trimiţ feate frumoase, că noi mulţi viteji am ucis pre lume...şi multe muieri au rămas făr de bărbaţ* (A: 231).

3.2.2. De multe ori însă se păstrează cadrul generic ce pare motivat de continuarea enunţului: *Cade-se amu putredirei aceştiia să se îmbrace întru neputredire şi morţiei aceştiia să se îmbrace întru fără-moarte; e când putredirea aceasta îmbrăca-se-va întru fără-putredire, atunce se va împlea cuvântul acela ce stă scris* (CTE: 43); *Petr-aceia făţul mieu şi voi, fraţilor, când veţi vrea să işiţi la judecată în divan, întâi să cade să vă rugaţi Domnului nostru Iisus Hristos* (ÎNB: 220); *Ci să cade să iai seama cu mintea ta şi să socoteşti foarte bine* (ÎNB: 229).

3.2.3. Aşa cum s-a observat, după modelul verbului *a-i plăcea* sau al expresiei impersonale *a-i părea bine,* expresia *se cade* se construieşte cu dativul, angajând rolul de experimentator: *Derept aceaia, nu se cade noao popilor a domni în ceastă lume, ce a sluji mult şi a păţi mult prentru evanghelia; şi aşa văm întra la începătoriul credinţei noastre, la Iisus Hristos* (CTE: 155); *Cade-se amu şi bolnavului să se postească şi şi celuia ce vrea să-lu vindece că amândurora le iaste să se postească* (CÎ: 83); *Că acestuia se cade slava şi ţinerea lu Hristosu adeveritului Dumnezeului nostru, cu tatălu şi cu duhulu sfântu, acmu şi pururea şi în veacii de veacu aminu* (CÎ: 35); *Aicea pre scurtu ni să cade a pomeni de Condraţkii leahul...cade-să să nu să tacă hărniciia lui şi hirea deplin ce avea* (LTM: 223).

3.3. Foarte interesant este faptul că în textele secolului al XVI-lea se utiliza expresia impersonală sinonimă *opus est,* probabil transpusă din textele originale din care se făcea traducerea, cu condiţia ca acestea să fi fost latineşti: *Fără de totul rrăspunsul fiindu aceştea,* ***opu easte*** *voao fără vorroave se fiţi şi nemică spre sărire se nu faceţi* (CV: 240); ***Opu easte*** *tuturoru gata a fi cum se dea cuvântu giudeţului* (CV: 365-366); *Ce* ***e opu a fi*** *tărie astădzi cuvântul lui Dumnedzeu, a ta-i câştiga de mânre* (CS: 299).

Însă, traducerea pasajului din *Faptele Apostolilor,* nu conţine expresia latinească *opus est: „Cum ergo his contradici non possit,* ***oportet*** *vos sedatos esse et nihil temere agere”* (NTGL: 381).

3.4. Verbul *a putea* are valoare deontică mai ales în structuri negative, cu sensul de „a nu i se permite, a nu avea acces la”: *Să ştii, făţul mieu, că aşa iaste rândul şi obiceaiul lumii aceştiia şi toată veseliia şi bucuriia ei* ***nu poate*** *să fie într-alt chip, până nu se umple cu jale* (ÎNB: 252); *Oscârbi-i-voiu şi* ***nu vor putea*** *stati şi vor cădea supt picioarele meale* (PH: 100).

3.4.1. Atunci când posibilitatea revine divinităţii, nu e vorba de o modalitate dinamică (*a putea = a fi în stare*), ci de permisivitatea acţiunii: *Nu poate fi cum cineva să placă lu Dumnezeu fără credinţă… Şi zău, pren credinţă putem fi feciorii lui, cum zice la Ioasn 1* (CTE: 77); *Alt fealiu este carei... nu înţeleg că nu poate ierta păcatele niminilea, numai însuş Dumnezeu* (CTE: 79); *Urul easte leage-dătătoriu şi giudeţu cel ce poate mântui şi piarrde* (CV: 358); *... fraţilor, să ne învăţămu acmu şi să ne curăţimu în viaţa aceasta... Că cându va fi vreamea de judecată nu se va putea curăţi omulu de păcate* (CÎ: 149).

3.4.2. Sunt şi enunţuri în care permisivitatea nu este dată de divinitate, ci de oamenii înşişi: *Şi în toţi anii aştepta să se vindece de boală; ce nu se potea de alalţi silnici* (CÎ: 145); *Atunce cându întoarce-se-va vrăjimaşului mieu înderretu, nu voru putea şi vor peri de faţa ta* (PH: 92); *Lărgit-ai urmele meale şi nu veţi putea talpele meale* (PH: 100).

3.5. Pe aceeaşi structură cu verbul impersonal *a trebui* se întâlnesc multe enunţuri cu impersonalul *a fi,* care semnalează obligativitatea: *Iară de vă e să nu periţi iară voi să-mi tremeteţi haraciu şi oaste pe anu* (A: 181); *Părea mie, doară va fi mie a muri pentru ea* (CU: 79*); Iacă mie iaste a muri, ce voiu cu naşterea dentâiu* (CU: 69).

Uneori, verbul *a fi,* la imperfect, creează impresia unei expresii sudate, formând împreună un predicat verbal compus, printre puţinele expresii de acest fel în sintaxa limbii române actuale: *...era să piiară cine după învăţătura vieţiei şi împărţitura după mare cinste apostolească putu vinde pre moarte pre învăţătoriul şi Domnul său* (CTE: 58); *Că era să să pomenească la domniia lui Vasilie-vodă, pentru cometa, adecă steaoa cu coadă* (LTM: 223).

3.6. Verbul *a avea*, cu sensul de „a trebui, a fi obligat să facă" se foloseşte în limba română veche preponderent cu infinitivul, în timp ce în limba română actuală selectează supinul. Acest lucru este valabil şi pentru expresiile cu *a fi*.

3.6.1. Pentru limba română actuală se consemnează: „Supinul şi construcţiile cu supin [*a avea* + *de* + supin], [*a fi* + *de* + supin] exprimă necesitatea în construcţii personalizate (cu *a avea: Am de scris*) sau impersonale (cu *a fi: E de lucrat mult*)"[3].

3.6.2. Supinul nu era atât de frecvent în limba română veche şi astfel de expresii nu-l consemnează: *Cu audzul audziţi şi nu aveţi a înţeleage; şi vădzându prăviţi şi nu aveţi a vedea* (CV: 332); *Ce am a te certa, ca şi mumă-ta Olimbiada, că nu voiu eu să pierz capul tuturor capetelor* (A: 197); *Iară, de bine ce veţi face dumile-voastre, noi avem a mulţemi ca fraţilor* (DIR: 188); *Nevoie-mi fu a meni Chiesariu, nu că limba mea avea ceva a cleveti* (CV: 329).

Construcţiile cu supinul sunt, într-adevăr, foarte rare: *Avem de vorbit despre bărbaţii mari şi minunaţi de demult* (ÎNB: 321).

4. Chiar când locutorul nu-şi asumă modalitatea conţinutului vehiculat de enunţ, nefiind la persoanele 1, 2; 4,5, conţinutul generic este cel care măreşte coeficientul de generalitate: *De-acmu nainte nime din ruda mea ca să n-aibă a pârî aiastă pâra nicedineoară, în veaci, înnaintea ceştii hârtii a noastră* (DIR: 199); *Şi voi, Şchelarilor, nime să n-aibă a-i bântui preste dzisa noastră* (DIR: 202); *Dece de acmu înnainte să nu mai aibă a să mesteca priste cest zapis al miu* (DIR: 175).

5. Se întâlnesc, destul de frecvent şi enunţuri cu verbul *a se nevoi*, cu sensul de „a se simţi obligat să facă ceva", ele fiind astfel marcate din punctul de vedere al modalităţii deontice: *Oameni* ***nevoiescu*** *să iasă la oamenii săi unde sînt gropaţi moşi, perinţi, fraţi* (DIR: 185); *Ce va hi pohta şi treaba domnilor-voastre la noi,* ***nevoi****-vom să facem prentru voia domnilor-voastre* (DIR: 196); *Pentr-aceea fraţilor, să ne* ***nevoim*** *până avem vreme ca să nu ne apue soarele* (ÎNB: 280).

5.1. Verbe colaterale, care sunt legate de percepţia subiectivă a modalităţii deontice, ca reacţie la obligativitatea impusă sunt *a se teme, a se înspăimânta* sau, dimpotrivă, *a îndrăzni:* ***Să ne temem*** *să nu să vatăme inima noastră auzind cuvântgul acela care au zis cele 5 fete nebune* (ÎNB: 280); *Eu sânt Domnedzeul tătâni-tău, lu Avraam,* ***nu te teame****, că cu tine sânt* (PO: 71);

[3]*GALR*, II, 2008: 720

Nu cutez să-ţi deşchiz că mă temu de dracul înşelătoriul (CS: 272); *O, amar cela ce* ***să teme*** *de domnii pământului, iară de împăratul ceriului* ***nu să teame*** (CS: 268); *Deci, să nu cumva, văzând toiul cel mare că au perit străjile,* ***să să spăimânteze*** *şi să cază într-o vreo frică mare* (ÎNB: 215); *Cum* ***ai îndrăznit*** *să te înfăţişezi înaintea Mea şi să şezi cu haină spurcată? Pentru ce n-ai păstrat rânduielile...* (ÎNB: 317).

5.2. La polul celălalt se întâlnesc verbe ca *a îngădui, a permite: Derept aceaea te-am ferit, cum în aleanul mieu să nu greşeşti, neci am* ***îngăduit*** *să te atingi ea* (PO: 55).

6. Deontica este o sferă de preocupări care identifică ceea ce este necesar într-un anumit domeniu şi elaborează normele de conduită ale celor care trebuie să-l realizeze: ce este obligatoriu şi ce este permis. Semnificaţiile deontice (obligatoriul, necesarul şi ceea ce este permis) sunt foarte bine reprezentate în textele vechi, așa cum cum s-a văzut din multitudinea de exemple date.

7. **Bibliografie:**

1. A – *Alexandria* (Ediţie Fl. Zgraon), Bucureşti, Fundaţia Naţională pentru Ştiinţă şi Artă, 2006.
2. BB – *Biblia adică dumnezeiasca scriptură a Vechiului şi Noului Testament tipărită întâia oară la 1688,* Bucureşti, Editura Institutului Biblic, 1988.
3. CB – *Letopiseţul Bălenilor*, în *Cronicari munteni* (Ediţie A. Ghermanschi) Bucureşti, Editura Militară, 1988.
4. CÎ – Coresi, *Carte cu învăţătură*, (Ediţie S. Puşcariu, Al. Procopovici), Bucureşti, 1914.
5. CLR – *Crestomaţia limbii române vechi*, (Ediţie Al. Mareş), Bucureşti, Editura Academiei Române, 1994.
6. CPV – T. Corbea, *Psaltirea în versuri* (Ediţie Alin-Mihai Gherman), Bucureşti Editura Academiei Române, 2010.
7. CS – *Codicele Sturzan,* (Ediţie Gh. Chivu), Bucureşti, Editura Academiei Române, 1993.
8. CTE – Coresi, *Tâlcul Evangheliilor şi Molitvelnic românesc* (Ediţie Vl. Drîmba şi I. Gheţie), Bucureşti, Editura Academiei Române, 1998.
9. CU – Moxalie, *Cronica universală*, (Ediție G. Mihăilă), București, Editura Minerva, 1989.
10. CV – *Codicele voroneţean* (Ediţie. M. Costinescu), Bucureşti, Editura Minerva, 1981.
11. DIR – *Documente şi însemnări româneşti din secolul al XVI*-lea (Ediţie Al. Mareş) Bucureşti, Editura Academiei, 1979.
12. Gafton, Al. – *Evoluţia limbii române prin traduceri biblice din secolul al XVI-lea*, Iaşi, Editura „Al. I. Cuza”, 2001.
13. GALR – V. Guţu Romalo (Coordonator), *Gramatica limbii române, II, Enunţul*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2008.
14. ÎNB – *Învăţăturile Sfântului Voievod Neagoe Basarab către fiul său Theodosie* (Ediţie D. Zamfirescu şi Gh. Mihăilă), Bucureşti, Editura Roza Vânturilor, 2010.
15. LTM – *Letopiseţul Ţării Moldovei* (Ediţie Tatiana Celac), Chişinău, Editura Hyperion, 1990.
16. NTB – *Noul Testament, tipărit pentru prima oară în limba română la 1648*, Alba Iulia, Editura Episcopiei Ortodoxe Române, 1988.

17. NTGL – *Novum Testamentum Graece et Latine*, (Ediţie Nestle-Aland), Sttugart, 1987.
18. PH – *Psaltirea Hurmuzachi*, I, (Ediţie I. Gheţie şi M. Teodorescu), Bucureşti, Editura Academiei Române, 2005.
19. PO – *Palia de la Orăştie* (Ediţie V. Arvinte, I. Caproşu şi Al. Gafton), Iaşi, Editura Universităţii Al. I. Cuza", 2005.
20. VO – Varlaam, *Opere, Răspunsul împotriva Catihismului Calvinesc* (Ediţie M. Teodorescu), Bucureşti, Editura Minerva, 1984.
21. Zamfir D.-M. – *Morfologia verbului în dacoromâna veche* (*Secolele al XVI-lea – al XVII-lea*), Bucureşti, Editura Academiei Române, 2005, 2007.

NOTĂ:
Această cercetare a fost efectuată prin Proiectul POSDRU/159/1.5/S/138963– „Performanţă sustenabilă în cercetarea doctorală şi post doctorală - PERFORM", cofinanţat de Fondul Social European.

NORMES SUBJECTIVES ET NORMES OBJECTIVES DANS L'ANALYSE DU DISCOURS SCIENTIFIQUE

Ioana-Crina Coroi, Assist. Prof., PhD, "Ștefan cel Mare" University of Suceava

Abstract: This communication aims to present an overview of the theory of the Linguistic Imagination (IL) and its subjective and objective norms that speakers use to create and analyze various types of discourse. Our analysis will focus on contemporary scientific discourse for the technical areas in the sphere of the objective communication.

Keywords: discourse, scientific, linguistic, imagination, norms.

I. Préliminaires théoriques

Selon les perspectives de la linguiste roumaine Daniela Rovenţa-Frumuşani, la science actuelle « connaît une double évolution : constructive et réflexive (rediscuter les concepts et les postulats fondamentaux), extensive (élargir les domaines référentiels) et intensive (approfondir systématiquement chaque espace du savoir) (1995, p.15, n.t.) Sans doute, le développement du savoir a imposé le rapport à d'autres systèmes de la langue, au-delà du système de la langue nationale, réalité qui apparaît souvent dans les discours visant les domaines des sciences de la nature ou la médecine, où l'on utilise fréquemment le latin. D'ailleurs, dans cette étude, nous envisageons une illustration des réalités linguistiques qui, dans l'acte de communication scientifique, offrent une nouvelle définition des perspectives standardisées sur les caractéristiques référentielles et argumentatives du discours scientifique.

Empirique et référentiel, deux plans qui s'entremêlent dans la connaissance d'ordre scientifique dans toute communauté sociale. D'ailleurs, par sa nature, le discours scientifique est une pratique sociale dans laquelle l'argumentation joue un rôle fondamental par le biais du savoir sensoriel, perceptif et conceptuel (*cf.* Bardu, 2011, p.132, n.t.):

- La première étape, sensorielle, est extralinguistique. Elle vise le contact direct avec les objets de la réalité;
- La seconde étape, perceptive, vise la représentation concrète, individuelle des objets non-linguistiques et le complexe sonore linguistique;
- L'étape conceptuelle vise le passage des représentations individuelles du monde des objets et de leur complexe sonore dans des images abstractives, sociales, conceptualisées.

Dans la construction de l'acte de communication, tout locuteur opère avec des normes ou, comme la théorie de l'Imaginaire linguistique (IL) dit « chaque locuteur parle sa propre langue » (Anne-Marie Houdebine-Gravaud, la créatrice de cette théorie linguistique). L'apparition de l'IL dans les études linguistiques constitue un point de référence pour l'étude de la *norme* de différentes perspectives. Un bon nombre de chercheurs ont dédié des études fondamentales à l'étude de la typologie normative de l'IL (*i.e.* Evangelia Adamou, Laurence Brunet, Cécile

Canut, Sonia Braca-Rosoff, Sandrine Chabot, Ferenc Fodor, Valérie Brunetière, Philippe Gallard, Orest Weber).

En Roumanie, la linguiste Sanda-Maria Ardeleanu a réalisé des études importantes sur l'IL par l'application de l'instrumentaire conceptuel normatif sur des corpus médiatiques, politiques, dans l'espace roumain et français. Il faut mentionner également que la linguiste mentionnée est la créatrice du concept d'Imaginaire linguistique francophone (voir l'ouvrage Imaginaire linguistique francophone, dont la préface a été signée par Dominique Maingueneau).

D'autres études (réalisées par Ruxandra Cesereanu, Angela Grădinaru, Ioana-Crina Coroi etc.) témoignent du caractère interdisciplinaire validé de cette théorie sur des corpus variés. Ainsi, les catégories normatives représentent, en permanence, un point vivant d'intérêt pour une approche du phénomène de la dynamique de la langue, d'évolution des concepts et de la perception des locuteurs sur le devenir de la langue et de la société.

Selon les études d'Anne-Marie Houdebine, sur les deux plans de la langue, interne et externe, opèrent des catégories normatives connues (normes *objectives* ou *fonctionnelles* et les normes *subjectives*, *fictives*, *communicationnelles* ou (auto)*évaluatives*). Nous avons réalisé une systématisation des définitions de chaque norme de la manière suivante (Coroi, 2013, pp.122-123, n.t.):

a. *Les normes systémiques* apparaissent de l'investigation des traits propres à un ou à plusieurs idiolectes qu'un locuteur utilise dans la communication ;
b. *Les normes statistiques* apparaissent comme une actualisation de la langue par les co-occurrences des usages observés lors des analyses effectuées sur les locuteurs (pour déterminer des comportements convergents, divergents ou périphériques dans l'usage dynamique de la langue) ;
c. *Les normes prescriptives* apparaissent de l'investigation concrète des représentations sociales sur la langue, repérable au niveau des discours qui renvoient à une langue idéale ou à un idéal puriste indiqué par un discours antérieur, établies par la tradition écrite dans des règles académiques, grammaticales, littéraires, écolières etc. ;
d. *Les normes fictives* apparaissent des représentations individuelles des locuteurs visant un idéal de langue qui n'est pas établi par un discours antérieur de type académique ou institutionnel et traditionnel, étant considérées comme un idéal subjectif selon des arguments affectifs ou esthétiques ;
e. *Les normes communicationnelles* apparaissent de l'investigation de la langue par la suite d'un desideratum d'intégration du locuteur dans un certain group ou dans une certaine communauté linguistique, l'accent étant mis sur la compréhension réciproque entre les locuteurs ;
f. *Les normes (auto)évaluatives* apparaissent dans l'analyse des représentations et des attitudes que les locuteurs ont face aux éléments constituants d'une langue et aux faits de langue propre à une certaine communauté linguistique.

II. Normes *subjectives* et *objectives* dans le discours scientifique

Après cette courte présentation des catégories normatives spécifiques pour la théorie de l'IL, nous nous proposons de réaliser une illustration de cette typologie sur un corpus d'énoncés extraits des textes scientifiques écrits par le savant roumain Ion Simionescu.

Tout d'abord, pour introduire brièvement le locuteur dans notre analyse, il faut préciser que Ion Simionescu (1873-1944), véritable homme de science et de culture, grand professeur roumain qui a enseigné dans les Universités de Iasi et de Bucarest, représente un modèle de culture et de professionnalisme pour toutes les générations de chercheurs qui se sont dédiés à l'étude des disciplines scientifiques telles la botanique, la paléontologie et la géologie. Les études de Simionescu ont constitué des points de repère pour les disciplines mentionnées, des corpus d'analyse pour plusieurs domaines d'activité, grâce à la beauté de son écriture qui a englobé, d'une manière exceptionnelle, la science et l'humanisme. Ses efforts de promouvoir constamment la science et la culture ont été reconnus par l'intellectualité roumaine.

Ainsi, dans la préface du livre *Flora Romîniei* (La flore de Roumanie, n.t.) de Simionescu, le professeur Miltiade Filipescu, membre correspondant de l'Académie de la R.P.R. notait : « Les hommes de science ne se contentent pas souvent avec une activité purement scientifique, de haut niveau. Conscients que les travaux scientifiques ne sont accessibles qu'aux cercles restreints de spécialistes, beaucoup de savants renommés sur le plan mondial, préoccupés du développement du niveau scientifique et culturel du peuple ont été également des auteurs des œuvres de vulgarisation scientifique. La vulgarisation scientifique représente un genre particulier – elle établit la liaison entre les résultats de l'activité scientifique et les masses larges » (1961, p.5, n.t.)

La capacité discursive de l'auteur de construire ses informations tout en combinant l'objectivité et la subjectivité dans la présentation des éléments constituants du discours scientifique nous a déterminé de constituer un petit corpus d'analyse discursive qui puisse illustrer l'imbrication des normes *subjectives* et *objectives*.

Pour les exemples suivants, la traduction du roumain a été faite par nous, tout en essayant de reproduire d'une manière très fidèle le terme et le sens donné par l'auteur.

Pour la catégorie des normes subjectives, qui sont plus nombreuses, même si le lecteur n'est pas un spécialiste en linguistique, il peut se rendre compte de la subjectivité de l'émetteur. Ainsi, à titre d'exemple sélectif, on pourrait découper :

- « La nouvelle vie dans les forêts explose tout d'un coup comme un appel secret » (p.11)
- « Le temps, devient-il mauvais ? Le premier souci de la plante est d'épargner son travail. Les feuilles blanches se renferment ; elles ferment la bouche de la fleur pour ne pas verser son pollen en vain » (p.15)
- « L'algue essaye de se protéger en rendant plus dure sa peau, mais en vain » (p.30)
- « La coupure dans un tel lichen montre que les champignons constituent deux couches : l'une supérieure comme une sorte d'écorce, une autre inférieure avec des prolongements de fixage dans la sous-couche et, parmi eux, prisonnières, les cellules dispersées d'algues » (p.30)
- « Il est difficile de les compter toutes. Faisons un bouquet des plus caractéristiques. L'arc-en-ciel est pale face à la multitude des fleures cueillies » (p.100)
- « La fleur tourne doucement vers le soleil dans son chemin au ciel et le soir elle s'incline, tout en groupant ses feuilles autour des staminés » (p.162)

Pour la catégorie des normes objectives, on pourrait découper :

- « Les lichens se multiplient par les spores du champignon. Emportés par le vent, ils tombent sur l'écorce de l'arbre, ils germent, les fils s'étendent » (p.30)
- « Les feuilles ont sur leurs latérales de petites écorces qui couvrent les petites trous avec de la peau très fine » (p.109)
- « À cause de la variation de formes et de couleurs, les orchidées sont recherchées par les jardiniers » (p.135)

Parfois, l'auteur construit des énonces du type « On dit que sous le hêtre, l'homme est à l'abri du foudre » (p. 47) ou il reproduit des poésies de la littérature roumaine (des poètes comme Mihai Eminescu ou Otilia Cazimir y sont mentionnés, avec d'autres citations de la culture populaire), à l'intérieur du chapitre et, le plus souvent, au commencement. En fait, comme il est précisé dans la préface du texte, « L'auteur prouve être un grand connaisseur du folklore, ce trésor précieux et insatiable de la sagesse du peuple. La richesse de notre folklore est immense et I. Simionescu sait mettre en évidence à chaque pas l'esprit d'observation du paysan roumain, son amour pour les beautés de la nature, son imagination lorsqu'il s'agit d'illustrer cette beauté dans l'art populaire. Ses nombreux vers et chants populaires avec lesquels il ses descriptions sont pris du trésor populaire » (p.8, n.t.)

Nous avons découpé seulement une partie minuscule des normes subjectives et objectives du texte de Simionescu, mais, c'est justement une introduction à l'analyse de cet ouvrage extrêmement généreux comme exemple pour une étude plus ample. Sans doute, son discours scientifique représente une véritable invitation adressée aux lecteurs de retrouver dans les pages de ce livre consacré un univers scientifique écrit par une âme humaniste qui aime bien la nature et ses beautés.

III. Conclusions

La préoccupation pour l'analyse ponctuelle des réalités discursives spécifiques pour la sphère scientifique représente un appel et une provocation pour appliquer l'instrumentaire conceptuel de la théorie de l'Imaginaire linguistique dans un domaine particulier. L'objectivité et la normativité déterminent les choix terminologiques que les locuteurs y opèrent d'une manière volontaire et pragmatique.

Par le biais de l'orientation applicative de l'instrumentaire normatif, nous avons réalisé une étude articulée autour du concept de *norme*, tout en explorant les éléments linguistiques propres au discours scientifique et nous avons validé l'hypothèse selon laquelle cette théorie linguistique moderne peut y trouver une bonne applicabilité.

Note: Cet article a été financé par le projet « *SOCERT. Société de la connaissance, dynamisme par la recherche*», n° du contrat POSDRU/159/1.5/S/132406, cofinancé par le Fonds Social Européen, par le Programme Opérationnel Sectoriel pour le Développement des Ressources Humaines 2007-2013. Investir dans les Gens!

Bibliographie

7. Ardeleanu, S.-M., *Imaginaire linguistique francophone*, Casa editorială *Demiurg*, Iaşi, 2006.

8. Ardeleanu, S.-M., *Dynamique de la langue et Imaginaire Linguistique*, Casa Editorială *Demiurg*, Iaşi, 2000.
9. Bardu, N., *Stiluri şi limbaje în limba română actuală*, Ovidius University Press, Constanța, 2011.
10. Charaudeau, P., Maingueneau, D. (coord.), *Dictionnaire d'analyse du discours*, Seuil, Paris, 2002.
11. Coroi, I.-C., *Normele Imaginarului lingvistic în presa literară*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2013.
12. Houdebine-Gravaud, A.-M. (coord.), *Imaginaire linguistique*, L'Harmattan, Paris, 2002.
13. Rad, I., *Cum se scrie un text științific*, Editura Polirom, București, 2008.
14. Rovenţa-Frumuşani, D., *Analiza discursului - ipoteze şi ipostaze*, Editura Tritonic, Bucureşti, 2005.
15. Rovenţa-Frumuşani, D., *Semiotica discursului științific*, Editura Științifică, București, 1995.
16. Simionescu, I., *Flora Romîniei*, Editura Tineretului, București, 1961.

MULTILINGUAL ASPIRATIONS IN CLUJ NAPOCA/KOLOZSVÁR

Botond Talpas, PhD Student, Júlia Anna Makkai, PhD Student, "Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: Cluj-Napoca/Kolozsvár the second biggest city in Romania, the heart of Transylvania and the most important centre for the Hungarians in Romania, after the fall of the communism it became an important centre also for the youth. With more than 100000 students studying in the city, due to the institutions and NGOs, the city achieved big changes on social and economic level. By the decision of the European Youth Forum in 2012 the city won the possibility to become the European Youth Capital in 2015.

In our work we are focusing on those innovative processes, changes made after winning this title, the European Youth Capital 2015 in the perspective of the use of multilingualism and how the view of Transylvania (the view communication of the region brand) can be changed thanks to the Hungarian NGOs and how could the non-profit sector implement the managerial innovations in their work.

Keywords: youth, NGOs, social, economics, innovative processes, multilingualism, view communication, managerial innovation, European Youth Capital 2015.

Cluj-Napoca/Kolozsvár is the second biggest city in Romania, with more than 330000 inhabitants, in the hearth of Transylvania. This is the economical and cultural capital for Transylvania and for the Hungarian community living in Romania. The city is also a youth centre, with more than 100000 students studying in the city, at 13 universities. Cluj-Napoca/Kolozsvár has the highest rate of youth in Romania.

Cluj-Napoca/Kolozsvár has been a testing ground for minority communities' co-living. The recent decades have been determined by the possibilities and perspectives of the Romanian–Hungarian coexistence. In the case of Cluj-Napoca/Kolozsvár the visual language use and the dominant language is Romanian, thus the inter-ethnic communication too, which causes a lot of difficulties.

Due to time constraints, we thought that we would present two cases from Cluj-Napoca/Kolozsvár. These organisations presented in those cases work in the field of the local community made up by the Hungarian minority too. The use of language is not only a description of the communication. It also may stimulate recipients to make inferences that go behind the literal meaning of these. "Cultural differences could exist in the types of descriptions that individuals are habitually likely to generate. These linguistic habits may reflect general dispositions to think about social events in different ways and to communicate different information about them. Miscommunications among representatives of different cultures could be a result of these culturally sustained linguistic dispositions." (Semin, 445)

Brislin, in his volume, said that the global marketplace, individual negotiators were members of different cultures, whose values and negotiation strategies differed and whose expectations for one another likewise differed. The use of culture assimilators of the sort outlined by Brislin may become increasingly important in stimulating the negotiators' understanding of the different perspectives that one brings to bear on negotiation and interpersonal relationships more generally. (Brislin, 1993)

We think we manage the same problems in our city too. The Hungarian and the Romanian community have two different linguistic codes and they have two separate cultural backgrounds. Usually the communication and the common language is Romanian, which gives a special situation to the Romanian community.

From this reason the value of the language of the Romanian community becomes higher. Unfortunately the Romanian community is not able to speak Hungarian, so the cultural events, programs which are presented in Hungarian constitute also a barrier of understanding for the majority.

Cluj-Napoca/Kolozsvár will host next year, in 2015 the European Youth Capital, which is a title given for a European city every year by the European Youth Forum. During this year a lot of national and international youth events are hosted by the city, giving to it a bigger visibility. The first European Youth Capital was Rotterdam, from The Netherlands in 2009 and the current capital is Thessaloniki, from Greece.

The following two organisations, the Hungarian Department of the University of Babeș-Bolyai and the *Igen, tessék – Yes, please!* movement presented in our work are institutionally involved in the European Youth Capital project, their internal communication and internal-management is institutionalized horizontally, so they are open to innovative works and challenges.

The project has several priorities, like: share space, share culture, work, power, joy and vision – these were the vertical priorities – European and responsibly – these are the horizontal priorities and the key message of share. [1]

In the Eastern European communist block, most of our organisations, administrations remain with a heritage of vertically organized management, with big bureaucracy and slow working administrative. Thanks to this heritage, in this part of Europe the organizing model of the management of an NGO or an institution is really difficult. Thanks to innovations, new ways of managements these regions could also be competitive.

We consider, that winning the title of the European Youth Capital was also a good example to understand, how a project, management or communication could be competitive in Eastern Europe too. This project summerises the reserves of this region in creativity and also gathers those NGOs and institutions which can make performance in a short term. We consider an organisation or institution creative, if four keys are discovered "its culture and environment; the strategic thinking style of the organization; the practices of ideation and collaboration for strategic implementation and the individual and accumulative creative behaviors, knowledge, experiences, practices and actions of the organization's managers that are the actors in the creative performance. " (Kerle, 2010, p. 10)

[1] Abouth the project, http://www.cluj2015.ro/english/about-the-project

Thanks to creative works in these fields, innovative solutions are integrated in the daily work of an organisation. Of course they still face several problems, when we speak about how their networks, works run we have to analyse the local factors. We decide to analyse the fields which are keypoints, if we want to measure the management innovation. These two fields are: communication and language use. We can divide communication in several ways, we decide to use Bakers' communication levels :

- Interpersonal communication
- Group level communication
- Organizational level communication
- Inter-organizational level communication
- Mass communication (Baker, 2002, p. 2).

We consider that communication has an important role in problem-solving, conflict management, has a key role in the way of internal reform of management and local community. It is important to mention that, due to horizontally organised communication in these two cases presented by us the NGOs are able to respond quickly and effectively to emergent issues, problems or shifting priorities of the target groups, these also have an important factor, if we speak about innovative management. (Cornelissen, 2004, p. 142)

In the second part of our work we present two study cases, about their communication and language use of their works.

From decades the Babeș-Bolyai University fills in an important cultural and economical role in Transylvania's life. It has been in continuous change for the last two decades: it provides education according to European standards in three departments (Hungarian, Romanian and German), 21 Faculties, starting from the bachelor degree, master's degree and even in doctoral studies.

The current image of the Babeș-Bolyai University is defined by the historicity of those 140 years, the maintenance of tradition and the feeling of monumentality. This message contains in itself a distance between the institution and the future audience, and between the institution and the city or the wide range of community. All of this in the Hungarian Department (between Hungarian students' community and Hungarian teachers' community) is supplied with the fact that neither in the Hungarian students'community nor in the wide range of community an image of the Babeș-Bolyai University's Hungarian Department was developed, despite the fact that in the past years as a result of the internal institution building a separate administration structure has been accomplished.

Several moves were made to get through the communication gaps, but there still are insufficiencies in the communication with the youth and the community.

Furthermore, the time before 2012 was characterized by the lack of communication tools with which the communication activities could have been put into practice. Essentially there was no media communication, Hungarian advertisement material (general presentation brochure, integrated fliers, informative booklets, image carrier etc.). The Hungarian website was deficient, there was no community facing which nowadays is the primary (most important) communication channel for university students, high school students and young adults. We have had to face the lack of integrally organized events at the level of department and communication problems in the past few years.

The Hungarian Department's planned communication activities which started in 2012 would like to solve this with the formulation and the broadcasting of a friendly and young image and with the strong presence of it in social life.

Our target group is the Hungarian population in Transylvania, and even there the primary targets are high school students and university students because the result of the communication activities could strengthen the spirit among our audience. Beneath all this it could aid in a strong relationship between the Hungarian Department and the Hungarian population of Cluj-Napoca/Kolozsvár. Our goal is to reach the thousands of Hungarian high school students and at the same time with the participation on several community events to reach out to the whole Hungarian population of Transylvania and of Cluj-Napoca/Kolozsvár.

The goal of the constantly developing communication tools since 2010 is to properly represent the Hungarian Department of the Babeș-Bolyai University.

The bluish-green colour which is used as an image, has its own place in the colour spectrum among the Romanian Department's dark-blue colour and the usual green colour shades which are used by other departments. The aim is to give an integrated image in the communication, and in long terms to give the impression of permanency, constancy and trustworthiness.

The aim of the package is to draw the organizations' attention (inside the university) on its existence, which could be lifted up to the level of department and could be used concisely. By implementing it consistently and in an integrated way and by using these elements constantly, we can achieve an efficient communication and maintain it outside and inside as well. Another goal of this package would be to help the communication of the department, this is why the materials can be copied and they are for commune use.

The communication activities of the Hungarian Department are structured in the following way: media communication (maintaining a constant relationship with the representatives of the media), online communication (constant refreshing of the online facing), event organization (organization of scientific, promoting and entertaining events) visual image designing (advertisement graphics, wrenching, redaction and designation of information slips).

The *Igen, tessék!–Yes, please!* movement activities focused on an economic approach, by encouraging local businesses to offer services in minority languages as well or more importantly to highlight this option using stickers in cases where they already have minority staff or persons who know the language of the local communities. The research done last year by the *Igen, tessék!–Yes, please!* movement proved that this greatly increases business and does not have a negative effect on existing consumers (does not generate an ethnic response from the majority). This highlighting is even more beneficial for local minority groups, for example when going to a doctor or a mechanic they often cannot describe their issue in the majority language. So being able to express themselves in their own language helps them solve their problems more easily.

In return for the support of the local businesses, they promote their partners and services as they are available in the mother tongue of the local community. This not only helps minority communities, but it helps support local businesses as well. We realise that the movement has two main target groups: the local community, which belongs to the Hungarian minority in case of Cluj-Napoca/Kolozsvár and the business sector, which uses the language of this minority group.

The project was launched by István Horváth, university professor at Babes-Bolyai University and director of the Romanian Institute for Research on National Minorities. The

project was launched in 2011. From 2011 a group of 4 young people from the Hungarian Students Organisation of Cluj-Napoca/Kolozsvár took the initiative with the aim of promoting inter- and multiculturalism and preserving minority languages in Central and Eastern Europe. Over the last 3 years they have worked together, collaborated and helped the Hungarian minority communities in Transylvania, Slovakia and Ukraine, Romanian communities in Ukraine and Transnistria, German, Serbian and Bulgarian communities in the Banat region and several other smaller communities.

The movement has several facilities. With the help of their business partners they provide a free Help Centre in 3 different languages for minority groups, helping them with every issue they might have. The movement has also published a monthly community newspaper, which contains general information about local events and with the help of this monthly community newspaper the movement also promotes the importance of preserving the mother tongue of a given community and the values of the local community. Unfortunately the image of this communication channel is sometimes thought to be the main activity of the movement.

The *Igen, tessék! – Yes, please!* movement initiates the multilingual services in the local economical life. 259 firms have joined the economic network of the *Igen, tessék!–Yes, please!* movement in the city of Cluj-Napoca/Kolozsvár until May 2014. One third of this is active in the serving sector and two third of the partners run retails. Many dozens of these use and support the special propagation system of the association: 52 firms have advertised in the periodicals from December 2012 and 65 donated money to help the making and printing of the *Igen, tessék! – Yes, please!*! maps every summer.

The movement did the representative research in June 2013 questioning their partners. Last year 51,8 percent of the partners in Cluj-Napoca/Kolozsvár said that they experienced a growth in the number of Hungarian clients in comparison with the original values of the cooperation. During the research, 9 out of 10 partners said that the scale of the Hungarian customers is bigger compared to the population proportion in the city. Interesting to see that 94,7 percent of the business managers didn't receive any negative comment from the Romanian customers about the multilingual service.

For example, the *Igen, tessék! – Yes, please!* community newspaper is published monthly, the first being printed in Decemer 2012. This is an important communication channel. In the first eight months it had 15000 copies, from September 2013 we raised this number to 18000. In addition to the lightsome, popular topics, the partially coloured, 24 pages long periodical draws attention to the importance of the use of the native language. The partners of the association get a discount for the advertising in this Hungarian periodical of our country.

Another solution is the *Igen, tessék! – Yes, please!* call centre, which can be called for free from Romania and Hungary. The movement sometimes launches perodical projects, too: this summer the association handed out 10000 free copies of the pocket map. The map lists Hungarian historical street names and information of public interest as well as the names of dozens of partners of the *Igen, tessék! – Yes, please!*.

The movement also organizes several semi-complex campaigns, promoting the value of using several languages. In the campaign, they use the symbols and places of the local community in different, multilanguage ways.

The communication activities of the *Igen, tessék! – Yes, please!* are structured in the following way: media communication (maintaining a constant relationship with the

representatives of the media, newspaper), online communication (constant refreshing of the online facing), event organization (organization of events, campaigns, promoting and entertaining events) and visual image designing (advertisement graphics).

The main colour used by the *Igen, tessék!–Yes, please!* movement is green. It was important to have a visible impact when standing in front of a shop. The name is also commonly used in services: yes, please, this was the reason that this name was chosen for the movement.

These two institutions have the same main target, to promote inter- and multiculturalism in Cluj-Napoca/Kolozsvár. Located in an area with a strong interethnic character, the Babeș-Bolyai University has chosen multiculturalism as its main direction of development, its students and teachers being Romanian, Hungarian, German and even representatives of the Romani people. The Babeș-Bolyai University provides complete studies in the mother tongue of the minorities, being, in this respect, multilingual.[2] The *Igen, tessék! – Yes, please!* movement preserves minority languages in Central and Eastern Europe. As we said it was focused on an economic approach, by encouraging local businesses to offer services in minority languages as well and its work was closer to interculturalism.

The new media is the first and very important innovative element in the management, precisely in the institutional communication. Besides the usual communication ways like media communication, in both cases we have a strong activity in the online communication, event organization and visual image designing. On social platforms like Facebook, Youtube, which nowadays are the most trendy communication channels we reach our target groups in an easy way (youngadults, students, locals, etc.).

The Babeș-Bolyai University and the *Igen, tessék! – Yes, please!* movement promote their facilities, on one hand the educational and on the other hand the economical/social (the value of using several languages) offer by promotional spots (commercial film). For example, the University made an animated (stop motion effect) video to inform highschool students about the admission. The movement also made a video, where a kissing couple promoted the importance of the language.

The movement also organizes several semi-complex campaigns, in which they use the symbols and places of the local community in different, multilanguage ways. Like the famous campaign which was organised in the city centre, where people could ask questions from King Mathias, a very important character in our history.

At the same time the University considers that, with the participation on several community events it can reach out to the whole Hungarian population of Transylvania and of Cluj-Napoca/Kolozsvár. For example, in the last two years the university participated at the Hungarian City Days, and the City Days (focus on the Romanian speakers). It also visited many schools and organised several programs at the alternative week for highschool students, like workshops, lectures, games and other interactive activities.

[2] Babeș-Bolyai University is an academic educational public institution aiming to promote and sustain the development of specific cultural components within the local, regional, national and international community. In the present context these components are: a permanent and innovative learning culture, multiculturalism, intercultural dialogue and collaboration between different religions, an action culture based on systematic and innovative knowledge (culture of scientific and technological competence, organizational competence and civil competence), a culture for personal and moral development, a culture for an active attitude and participation, a culture for personal development, a culture for integration in diversity and for globalization, in terms of respecting the identity and reciprocity. http://www.ubbcluj.ro/en/despre/misiune/misiune

Finally we can highlight, that in these two cases we can see that in their perspectives we can discover several methods which help these organisations to develop their management into an innovative one, making bigger impact on the local community.

We need to underline how important it is, that these two organisations make networking by their creative works and campaign in the local community. Due to the lack of language knowledge they get a multilanguage way, how to face these problems. For example, the beyond mentioned campaign which was organized in the city centre, where people could ask questions from King Mathias.

Our work is focused on two study cases, based on the communication of these organisations. This work could be a good starting point in a case study, which pays attention to an innovative management and communication or which measures the management innovation index.

Bibliography

1. Baker, Kathryn, 2002, «Organisational communication», disponibile at http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/doe/benchmark/ch13.pdf.
2. Bethlendi, András and Szabó-györke, Zsombor (edited by), 2012, «Amikor a pénz beszél», Cluj-Napoca/Kolozsvár.
3. Brislin, Richard W., 1993, «Understanding Culture's influance on behavior».
4. Cornelissen, Joep, 2004, «Corporate communications», London.
5. Kerle, Ralpha, 2010, «Creativity in organisation», disponible at http://thecreativeleadershipforum.com/storage/Creativity%20in%20Organisations%20Version%20One.pdf
6. Wyer, S. Robert and Chiyue and Chiu, Hong, Ying-yi (Edited), «Understanding Culture».

THE PHRASE - A FUNDAMENTAL DESIGNATION TYPE IN ARTISTIC GYMNASTICS

Daniela Burlacu, PhD Student, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: This paper shall analyse the terminological phrases that designate gymnastics elements pertaining to school gymnastics and women's artistic gymnastics. It shall classify them according to the number of constituent elements: bimembral, trimembral, and polimembrak terminological phrases, and according to the morphological criteria. Also, there shall be analysed and highlighted the relevant features.

Keywords: : bimembral, trimembral, and polimembral terminological phrases.

Terminologia românească a gimnasticii în general şi a celei artistice în special este caracterizată de termeni simpli, formaţi dintr-o singură unitate lexicală, şi termeni compuşi, formaţi din două sau mai multe unităţi lexicale. Pentru termenii compuşi, în lucrările cu caracter teoretico-practic despre terminologii, circulă şi termenii de sintagme terminologice (termeni la care va recurge şi prezenta lucrare) (Olga Cazan, 2009) sau de unităţi terminologice complexe (Ligia Café, 1999). Astfel, în cele ce urmează vor fi analizaţi termenii compuşi sau sintagmele terminologice. Conform *Dicţionarului de ştiinţe ale limbii,* 2006, sintagma reprezintă „un concept structuralist[1] rezultat din metoda de analiză în constituienţi imediaţi. Semnifică un tip intermediar de unitate lingvistică, situat între nivelul propoziţiei şi cel al unităţilor minimale dotate cu sens (morfeme/moneme), unitate cu structură binară, alcătuită din asocierea a două componente aflate în relaţie sintagmatică". În literatura de specialitate, lingviştii au opinii divergente privind modul de concepere a componetelor sintagmelor şi a îmbinărilor acestora. Sunt lingvişti, precum A. Martinet, care consideră că sintagmele sunt compuse din morfeme/moneme de ex.: *mas-ă, lad-ă, roş-u.* Alţi lingvişti sunt de părere că sintagma are drept componente unităţi lexicale cu conţinut logic şi gramatical, excluzând din sfera componentelor sintagmatice prepoziţiile şi conjuncţiile. Între componentele sintagmelor se stabilesc raporturi de subordonare (de ex. *carte nouă*), iar în opinia unora dintre specialişti şi raporturi de coordonare apozitive (de ex.: *Maria şi Ion*) sau de interdependenţă (de ex.: *Ion profesorul, Ion învaţă*)[2]. De asemenea, sintagmele cunosc în literatura de specialitate diverse clasificări: sintagme minimale bnare pentru a distinge între morfeme şi combinaţiile binare; sintagme clasificate după criteriul morfologic: (cel care va constitui un principiu fundamental în analiza sintagmelor terminologice ale gimnasticii de bază şi artistice româneşti) sintagme nominale, verbale, adjectivale şi

[1] F. De Saussure face în *Curs de lingvistică generală* binecunoscuta distincţie între paradigmatic şi sintagmatic, raporturi care se stabilesc între unităţile lingvistice la toate nivelele limbii (unul în absentia şi celălalt în prezentia), în termii lui Hjlemslev relaţiile în prezentia se numesc în proces.

[2] *Dicţionarului de ştiinţe ale limbii,* 2006, s.v.

adverbiale; sintagme exocentrice şi sintagme endocentrice după criteriul distribuţiei prin compararea sintagmei în ansamblu cu cea a elementelor componente[3].

În ceea ce priveşte analiza de faţa, aceasta se va situa pe linia cercetătorilor care apreciază că sintagmele sunt alcătuite din unităţi lexicale pline. Astfel, sintagmele terminologice ce aparţin terminologiei gimnasticii de bază şi artistice româneşti pot fi clasificte pe o serie de criterii care pot conduce către o bună înţelegere a modului de formare şi funcţionare a terminologiei în discuţie.

1. **Sintagme bimembre**

Sintagmele bimembre sunt sintagme alcătuite din două cuvinte pline, sintagme care pot fi clasificate după criteriul morfologic al capului de grup astfel:

1.1 sintagme substantivale propriu-zie:

Podul de jos	Salt Comăneci	Salt lateral
Podul de sus	Stalder depărtat	Săritura cuib
Podul din picioare	Stalder apropiat	Săritura pisicii
Planşă simplă	Danilovă înainte	Gigantică înainte
Săritură eche	Danilovă înapoi	Saltul înapoi (Tkacov
Împuşcă-cioară	Danilovă laterală	Săritura Bulimar
Gigantică răsucită	Cilindru înapoi	Săritură Yang Bo
Piruetă Memmel	Cilindru înainte	Endo depărtat
Salt Mo	Săritură dreaptă	Endo apropiat

1.2 sintagme substantivale rezultate prin conversiune din verb la participiu:

Mers arcuit	Mers ascuţit	Mers fandat

1.3 sintagme substantivale rezultate prin conversiune din verb la infinitivul lung:

Alergare arcuită	Alergare ascuţită	Răsturnare înapoi

Acestea sintagme sunt constituite dintr-un substantiv propriu-zis comun sau propriu sau dintr-un substantiv rezultat prin conversiune + prepoziţie /sau nu + adverb sau adjectiv. În exemplele de mai sus se relevă două funcţii ale adverbului

a) de a arăta poziţia iniţială	b) de a arăta direcţia în care are loc efectuarea elementului:
podul de jos podul de sus	cilindru înainte cilindru înapoi răsturnare înapoi

În mod normal adverbele *sus* şi *jos* indică direcţia, în această situaţie indică starea iniţială a sportivului/sportivei, elevului/elevei. Aceştea se află în prima situaţie (la podul de jos) întinşi

[3] *Dicţionarului de ştiinţe ale limbii,* 2006, s.v.

pe spate pe o saltea sau pe sol şi se vor ridica într-o poziţie arcuită a trunchiului şi membrelor asemenea unui pod, împingând puternic în braţe şi picioare. În cea de a doua situaţie executantul se află în picioare, cu braţele ridicate deasupra capului şi se va lăsa uşor pe spate până când va atinge şi apoi se va sprijini cu palmele de sol. Poziţia finală fiind arcuită identică cu cea de la podul de jos.

De asemenea, sintagmele terminologice bimembre sunt alcătuite şi din substantiv + prepotiţie + substantiv ex: *podul din picioare* sau sintagme terminologice alcătuite din substantiv + adjectiv ex: *alergare arcuită*.

După cum se poate observa în această subcategorie există sintagme terminologice substantivale absolute, alcătuite în totalitate din substantive: substantive comun + substantiv propriu: *săritura Bulimar*.

2. Sintagme trimembre:

Sintagmele terminologice trimembre cuprin trei unităţi lexicale pline la care se adaugă sau nu unităţi lexicale precum prepoziţiile şi conjuncţiile. La fel ca sintagmele terminologice mai sus prezentate, sintagmele terminologice trimembre se pot clasifica pe criteriul morfologic în:

2.1 sintagme substantivale propriu-zie:

Săritură dreaptă cu întoarcere Săritura pisicii înapoi Ursul trece puntea	Piruetă în cumpănă laterală Săritura cuib cu un picior	Roată pe/în tălpi înainte Roată pe/în tălpi înapoi

În aceasta primă subcategorie se relevă trei situaţii în ce priveşte natura morfologică a elementelor componente a acestui tip de sintagmă:

a) substantiv + adjectiv + prepoziţie + substantiv

b) substantiv + verb + substantiv ex: *Ursul trece puntea.* Această sintagmă reprezintă un enunţ cu subiect, predicat şi complement. Acest tip de sintagme terminologice este întâlnit în cadrul exerciţiilor şi jocurile pentru copii de vârstă mică.

c) substaniv + prepoziţie + substantiv + adverb: *piruetă în cumpănă laterală*.

d) substantiv + substantiv + prepoziţie + articol + substantiv: *săritura cuib cu un picior.*

2.2 sintagme substantivale rezultate prin conversiune din verb la participiu

Mers în arc de cerc	Pas schimbat înaine	Pas schimbat înapoi

În cea de a doua subcategorie, sintagmele terminologice prezintă următoarea configuraţie:

a) substantiv propriu-tis + prepoziţie + substantiv + prepoziţie + substantiv: *mers în arc de cerc*.

Acest tip de sintagmă a rezultat în urma comparaţii mersului cu arcul de cerc, însă cu omisiunea lui *formă.*

b) substantiv + adjectiv provenit din participiu + adverb: *pas schimnbat înainte*.

2.3 sintagme substantivale rezultate prin conversiune din verb la infinitivul lung:

Urcări pe bârnă	**Urcări transversal pe bârnă**	**Coborâri de pe bârnă prin sprijin plutitor**
Răsturnare lentă înainte Răsturnare lentă înapoi Urcare prin rostogolire înainte Urcare din îndreptare de pe cap	Urcare în sprijin echer Urcări cu elan oblic Urcare în cumpănă pe un genunchi Urcare în stând pe mâini	Coborâri prin sprijin plutitor Răsturnare lentă înainte Răsturnare lentă înapoi

Urcare prin stând pe mâini Urcare prin răsturnare înainte	Urcare în stând pe umăr Urcare în sprijin înainte Urcare în sprijin ghemuit Urcare în sprijin dorsal	Coborâre prin salt înapoi

urcare prin îndreptare în sprijin (paralele

A treia subcategorie de sintagme terminologice trimembre din punct de vedere structural sunt alcătuite astfel:

a) substantiv + adjectiv + adverb: *răssturnare lentă înapoi*.

b) substantiv + prepoziţie + substantiv + adjectiv: *urcare în sprijin dorsal*

c). substantiv + prepoziţie + substantiv + adverb: *coborâre prin salt înapoi*.

d) substantiv + prepoziţie + substantiv provenit din verb la infinitivul lung + substantiv propriu-zis: *urcare cu îndreptare de pe cap*.

e) substantiv + prepoziţie + substantiv + adjectiv: *urcare în sprijin ghemuit*.

f) substantiv + prepoziţie + substantiv + substantiv: *urcare în sprijin echer.*

g) substantiv + prepoziţie + substantiv provenit din verb la gerunziu + prepoziţie + substantiv: *urcare prin/în stând pe mâini.*

h) substantiv + prepoziţie + substantiv + prepoziţie + substantiv: *urcare în cumpănă pe un genunchi.*

i) substantiv + prepoziţie + substantiv provenit din verb la infinitivul lung + adverb: *urcare prin rostogolire înainte*

Sintagme polimembre:

Sintagmele terminologice polimembre sunt sintagme care deţin patru sau mai multe elemente lexicale, exclutând elementle lexicale de legătură precum prepoziţiile şi conjuncţiile. Aplicând aceleaţi criterii de analiză ca şi celorlalte categorii de sintagme terminologice, acestea se împart în:

3.1 sintagme terminologice substantivale propriu-zise: *salt înainte cu întoarcere de 180^0, săritură in sfoară cu un picior la cap, săritură prin roată întoarsă şi răsturnare înapoi întins cu întoarce 360^0, săritură prin roată întoarsă şi răsturnare înapoi întins cu întoarce 720^0, salt grupat dublu înapoi cu întoarcere 360^0, salt grupat înainte pe ambele picioare, salt întins înainte de pe un picior (Danilovă), salt întins înapoi de pe un picior , salt grupat dublu înainte,salt grupat înapoi în stând, salt grupat înapoi cu deschidere în sprijin călare, salt grupat dublu înapoi cu întoarcere 720 de grade, salt înapoi cu întoarcere 360^0 în stând* etc.

a) substantiv + adverb + prepoziţie + substantiv provenit din verb la infinitivul lung + prepoziţie + numeral: *Salt înainte cu întoarcere de 180^0* .

b) ubstantiv + adverb + prepoziţie + substantiv provenit din verb la infinitivul lung + prepoziţie + numeral + substantiv: *salt înapoi cu întoarcere 360^0 în stând*.

c) substantiv + adjectiv + prepoziţie + adjectiv provenit din numeral + substantiv: *Salt grupat înainte pe ambele picioare*

d) substantiv + adjectiv + adverb + prepoziţie + numeral + substantiv: *salt întins înainte de pe un picior (Danilovă*

e) substantiv + adjectiv + adverb + verb + prepoziţie + adjectiv provenit din adverb + substantiv: *salt întins înapoi legat cu alt salt.*

f) substantiv + prepoziţie + substantiv + adjectiv + conjuncţie + substantiv + adverb + adjectiv + prepoziţie + substantiv + numeral: *săritură prin roată întoarsă şi răsturnare înapoi întins cu întoarce 360^0*.

3.2 Sintagme terminologice substantivale al cărui cap de grup este un substantiv provenit din verb la infinitivul lung: *urcare prin salt grupat înainte, Urcare în sprijin echer cu picioarele depărtate la capătul bârnei, urcare prin roată întoarsă şi salt înapoi, urcare prin roată întoarsă şi răsturnare înapoi şi salt înapoi cu întoarcere de 360^0 , urcare în stând pe mâini trnsversal, urcare prin salt înainte în sprijin dorsal, coborâre prin răsturnare înainte pe bârnă pe ambele picioare şi salt înainte cu sau fără întoarcere la capătul bârnei, coborâre prin dublu salt grupat înainte, coborâre prin dublu salt echer înainte, rotări pe tălpi cu picioarele depărtat* etc.

Configuraţia morfologică a sintagmelor terminologice polimembre al căror cap de grup este un substantiv rezultat prin conversiune de la infinitivul lung al verbului este următoarea:

a) substantiv + prepoziţie + substantiv + adjectiv + adverb: *urcare prin salt grupat înainte*.

b) substantiv + prepoziţie + substantiv + prepoziţie + substantiv + adjectiv + prepoziţie + substantiv + substantiv: *urcare în sprijin echer cu picioarele depărtate la capătul bârnei*:

c) substantiv + prepoziţie + substantiv + adjectiv + adverb + prepoziţie + substantiv + prepoziţie + numeral: *urcare prin roată întoarsă şi răsturnare înapoi şi salt înapoi cu întoarcere de 360^0* .

d) substantiv + prepoziţie + substantiv provenit de la verb din infinitivul lung + adverb + prepoziţie + substantiv + prepoziţie + adjectiv provenit din numeral + substantiv + conjuncţie + substantiv + adverb + prepoziţie + substantiv provenit de la verb din infinitivul lung (în anumite situaţii + substantiv + substantiv: *coborâre prin răsturnare înainte pe bârnă pe ambele picioare şi salt înainte cu sau fără întoarcere la capătul bârnei.*

e) substantiv + prepoziţie + substantiv+ adverb + prepoziţie + substantiv + adjectiv: *urcare prin salt înainte în sprijin dorsal.*

De asemenea, trebuie menţionat faptul că în sintagmele terminologice precum: *coborâre prin salt înainte echer, coborâre prin dublu salt echer înainte, urcare prin salt înainte grupat, echer sau depărtat pe bara joasă,* lexemul echer are valoare adjectivală, arătând faptul că gimnasta sau gimnastul execută un salt în care trunchiul şi membrele inferioare formează un unghi de 90^0.

3.3 Sintagme terminologice substantivale al căror cap de grup este un substantiv provenit din verb la gerunziu:

Stând pe mâini cu picioarele depărtate Stând pe mâini cu mâinile mult depărtate Stând pe mâini în sfoară (picioarele în plan sagetal)	Stând pe un braţ cu picioarele apropiate cu picioarele depărtate Stând pe antebraţe cu picioarele apropiate cu picioarele depărtate

Sintagmele terminologice polimembre sunt constituite din:

a) substantiv + prepoziţie + substantiv + prepoziţie + substantiv + adjectiv: *stând pe mâini cu picioarele depărtate.*

b) substantiv + prepoziţie + substantiv + adeverb + adjectiv: *stând pe mâini cu mâinile mult depărtate.*

Termenii compuşi proprii gimnasticii de bază şi artistice româneşti acoperă aproximativ întreaga plajă de elemente statice: *stând pe mâini cu picioarele depărtate, stând pe antebraţe cu picioarele apropiate, cumpănă facială;* acrobatice: *urcare prin salt înainte grupat, echer sau depărtat pe bara, joasă salt grupat dublu înainte, răsturnare lentă înapoi;* artistice: *săritura pisicii înapoi, săritură echer, piruetă Memmel;* şi jocuri: *ursul trece puntea, săpatu lcu hârleţul, spălatul rufelor, împinsul vagoanelor.* De asemenea, sintagmele terminologice nu constitue doar o caracteristică a terminologiei actuale a gimnasticii şcolare şi artistice româneşti, ea este şi a vechii terminologiei, cea propusă de Moceanu: *pendenţia curmezişă, îmburdarea preste capă, forfecele din şea înainte.*

Sintagmele terminologice se construesc în jurul unui nucleu, o unitate lexicală dotată cu conţinut logico-semantic şi gramatical care desemnează tipul de elemente (săritură, salt, stând etc.) la care sunt adăugate (în funcţie de necesităţile comunicative) una două sau mai multe unităţi lexicale cu conţinut logico-semantic şi/sau gramatical care indică modul de execuţie, (dacă este vorba despre salt, acesta poate fi: grupat, întins sau echer); numărul de rotaţii (dublu, triplu: *salt dublu grupat, salt triplu şurub*); direcţia de deplasare a gimnastei în timpul efectuării salturilor cu răsturnare (înainte înapoi, lateral: *Danilovă înainte, Danilovă înapoi, Danilovă laterală*), poziţia iniţială a gimnastei/elevului (jos, sus, din picioare: *podul de jos, podul de sus, podul din picioare*); poziţia gimnastei/gimnastul faţă de aparat sau pe aparat (cu faţa, cu spatele, transversal, curmeziş, la capătul: *coborâre prin răsturnare înainte la capătul bârnei, urcare în stând pe mâini trnsversal, urcare prin salt înainte în sprijin dorsal.*puziţia picioarelor şi a braţelor (depărtate, apropiate, aşezate transversal etc: *stând pe mâini cu picioarele depărtate, stând pe mâini cu mâinile mult depărtate, stând pe antebraţe cu picioarele apropiate* etc.). Sintagmele terminologice desemnează, adesea, o combinaţie, formată din două sau mai

multe elemente, mai mult sau mai puţin simple ca execuţie[4]: *Coborâre din roată liberă cu întoarcere 180^0 şi salt înapoi grupat, urcare prin roată întoarsă şi răsturnare înapoi în stând pe mâini pe bara joasă, Urcare prin roată întoarsă şi răsturnare înapoi şi salt înapoi cu întoarcere de 360^0*. De oarece multe din elementele de gimnastică au utilizare multiplă, la două, trei aparate, şi în diverse momente ale integralului[5], la început sau la final, sunt ataşate lexeme care să ofere tipul de informaţie necesar pentru a discrimina între acestea: *urcare, coborâre*, valabile pentru paralele inegale şi bârnă. Astfel, se poate afirma că între toţi aceşti termeni se stabilesc relaţii lexico-semantice de hiponimie, de incluziune a sensurilor a acestora, care au ca centru de grup un hiperonim „termen superordonator sau al cărui sens este inclus în senul/sensurile unuia sau mai multor termeni numiţi hiponime”[6].

Cea mai mare parte a sintagmelor terminologice care aparţin gimnasticii, fie ea de bază sau artistice româneşti, au un caracter descriptiv-rezumativ, însă acestea s-au instalat şi la nivelul termenilor metaforă, care nu comunică suficient de unul singur trăaăturile elementului gimnic sau elementul a suferit transformări care trebuie menţionate: *podul de jos, podul din picioare, Cuib cu un picior la cap*

[4] Prin element se înţelege o structură specială de acţiuni şi mişcări ale corpului care poartă o anumită denumire specifică terminologiei gimnasticii” Nicolae Vieru, *Manual de gimnastică sportivă*, Editura Stadion, Bucureşti, 1997, p. 8.
[5] Totalitatea elementelor înlănţuite şi efectuate de către gimnaşti la un aparat în vederea prezentării la un concurs.
[6] *Dicţionarului de ştiinţe ale limbii,* 2006, s.v.

O altă menţiune care trebuie făcută în legătură cu sintagmele terminologice a sportului în discuţie este aceea că se prezintă diferenţe în structura acestora în ceea ce priveşte ordinea cuvintelor în varianta scrisă şi în cea vorbită a sintagmelor sau optându-se pentru eliminarea sintagmelor în favoarea termenilor simpli ca de ex:

Varianta scrisă:	**varianta orală:**
salt grupat dublu/salt dublu grupat înainte/înapoi salt dublu întins/salt întins dublu înainte salt dublu echer înainte (coborâre la paral	dublu grupat (+înainte dacă este cazul, cel mai adesea se execută înapoi) dublu întins dublu echer

Ex. 1: „Haide Diana! Un salt cu 5,4 legat cu *dublu echer* (Alina. Alexoi) *dublu salt înapoi echer* bun, fără pas, *săritura Bulimar*. Este o săritură valoroasă, este un cloche lateral cu o întoarcere suplimentară de 360^0. (Ramona Micu, C.E. 2012)[7]

Ex. 2: „Să vedem prima diagonală... *dublu întins*. Hai Cătălina! *Dublu-napoi echer"* (Ramona Micu, C.E. 2012)[8]

săritura cuib săritură pisicii cloche cu piciorul la cap	Cuib Pisică cloche la cap

Ex. 3: „Hai Cătălina! Atentă. Cloche la cap" (Ramona Micu, C.E. 2012)[9]

Ex. 4: Danilovă legată cu un cuib. E la mâna arbitrilor dacă primeşte legarea." (Alina Alexoi, C.M 2013)[10]

Sărituraa Amânar Săritura Bulimar Săritura Cheng	Amânar Bulimar Cheng

Ex: „În teorie şi noi am putea fi capabili de 3 *Amânaruri* (Iordache, Chelaru şi Ponor [cel puţin mulţi cred asta]) şi un *Cheng* (Izbaşa) Şi tot ii batem pe ruşi." (Dracşoor – forum gimnastică)[11]

[7] http://www.youtube.com/watch?v=KUxcKxKMj4I&feature=relmfu, Published on May 12, 2012 by ArtisticGymnastics1, (c)TVR 2 European Artistic Gymnastics Championships 2012, 29. 07.2014, 10.00.
[8] https://www.youtube.com/watch?v=Bvm09MTvUlw , Published on May 12, 2012 by ArtisticGymnastics1, (c)TVR 2 European Artistic Gymnastics Championships 2012, 30.07.2014, 10.00.

[9] https://www.youtube.com/watch?v=beAjNg6SiyU Published on May 12, 2012 by ArtisticGymnastics1, (c)TVR 2 European Artistic Gymnastics Championships 2012, 30.07.2014, 10.00.
[10] https://www.youtube.com/watch?v=C9eVEXusyro **Published on Oct 6, 2013, 30.08.2014, 21.21**
[11] http://www.onlinesport.ro/foum/showthread.php?t=642610&page=37 24.04.2012, 15.47.

Există situaţii când în comunicarea orală sunt preferaţi termenii complexi în detrimentul celor simpli deşi codul de punctaj al F.I.G. ca de ex:

Varianta scrisă:	**Varianta orală:**
Amânar	Yurchenco cu două şuruburi şi jumătate
Silivaş	Tukahara dublă
Chsovitina	Tzukahara întins

Se remarcă, de asemenea faptul că sintagmele terminologice corespunzătoare gimnastucii de bază şi artistice dezvoltă relaţii semantice de sinonimie cu termeni simpli sau cu alte sintagme terminologice, sinonimele fiind identice din punct de vedere referenţial de ex*: podul de sus – podul din picioare, planşă simplă - sprijin orizontal liber cu picioarele depărtate, salt întins înapoi din roată întoarsă - răsturnare înapoi cu aterizare pe ambele picioare, salt întins înainte de pe un picior – Danilovă, roată înainte în sprijin sau în atârnat sau răsucit – Adller, săritură dreaptă – săritură ca mingea* etc. de regulă relaţia desinonimie se realizează între o unitate terminologică de mari dimensiuni şi una de mici dimensiuni.

Prim urmare, gimnastica de bază şi artistică românească îşi comunică conţinutul prin termeni simpli şi compuşi, cu o pondere majoritară a celor din urmă. Termenii compuşi sau sintagmele terminologice au rolul de a prezenta cât mai clar, posibil, realităţile gimnasticii acolo unde ceilalţi termeni sunt insuficienţi din punct de vedere comunicaţional datorită dinamicii acestui sport, deşi tendinţa actuală dictată de forurile internaţionale este spre simplificare, pentru a păstra terminologia gimnasticii artistice în linia terminologiilor tehnico-ştiinţifice.

Bibliografie

Cod de punctaj pentru concursurile de gimnastică sportivă la campionatele mondiale,jocurile olimpice,cam pionatele europene,campionate sau întreceri intercontinentale,continentale sau părţi de continent şi întîlniri internaţionale.(Traducere şi adapare terminologică de Robert Podiaha). Editura Stadion, 1970.

**** *Codul de punctaj feminin*, Editura Stadion, 1970.

Dungaciu, Petre, *Aspecte ale antrenamentului modern în gimnastică*, Editura Sport-Turism, Bucureşti, 1982.

Kovaci, N.. *Paralele inegale*, Editura Stadion, Bucureşti, 1971.

Moceanu, Gheorghe, *Carte de gimnastică cu figuri şi text explicativ şi un tablou de elementme* Bucureşti, 1869.

Niculescu, Georgeta. *Gimnastica acrobatică şi săriturile în şcoală,* Editura Bren, Bucureşti, 2010.

Podlaha, Robert, *Gimnastică sportivă, curs opţional*, Editura Institutul de Educaţie Fizică şi Sport, Bucureşti, 1979.

Sima, Ileana, Cintoiu J. *ABC-ul piruetelor şi săriturilor: gimnastica modernă*, Editura Stadion, Bucureşti, 1971

Stroescu, Adina, *Paralele inegale*, Editura U.C.F.S., 1962.

Stroescu, Adina, *Gimnastica*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1968

Stroescu, Adina, Podlaha, Robert. *Terminologia gimnasticii*, Editura Stadion, Bucureşti, 1974.

Tudosciuc, Ion, *Gimnastică artistică sportivă*, Editura Fundaţiei România de Mâine, Bucureşti, 2001.

Tudose, C., *Dicţionarul sportiv poliglot*, Editura Stadion, Bucureşti, 1971.

Vieru, Nicolae*, Manual de gimnastică sportivă*, Editura Stadion, Bucureşti, 1997.

Lingvistică:

Barbu, Mititelu, Verginica. *Hiponimie, sinonimie, antonimie: abordare din perspectiva lingvisticii teoretice şi a lingvisticii computaţionale*, Editura Matrix Rom, Bucureşti, 2010

Bidu-Vrânceanu, Angela, *Lexic comun, lexic specializat*, Editura Universităţii din Bucureşti, Bucureşti, 2000.

Café, Ligia, La description et l`a analyse des unités terminologiques complexes en langue portugaise (variété bresilienne): une contribution á l`automatization de la banque de données terminologiques de Brésil (Brasil term), Laval, Quebec, 1999.

Cazan, Olga, Terminologia dreptului internaţional penal în documentele româneşti şi franceze (diferenţe şi corespondenţe), Cluj-Napoca, 2009.

Coteanu, Ion, Forăscu, Narcisa, Bidu-Vrânceanu, Angela, *Limba română contemporană, Vocabularul*, Ediţie revizuită şi adăugită, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1985.

Ferdinand de Saussure, *Curs de lingvistică generală*, raducere de Irina Izverna,Editura Polirom, Iaşi, 1998.

Frâncu, Constantin, *Curente şi tendinţe în lingvistica secolului nostru*, Casa Editorială Demiurg, Iaşi 1999.

Munteanu, Eugen, *Introducere în lingvistică*, Editura Polirom, Iaşi, 2005.

Dicţionare:

Dicţionar de ştiinţe ale limbii, Angela Bidu-Vrânceanu, Cristina Călăraşu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaş, Gabriela Pană Dindelegan, Editura Nemira, Bucureşti, 2005.

Resurse online:

Federaţia Internaţională de Gimnastică: www.fig-gymnastics.com

Federaţia Română de Gimnastică: www.romgzm.ro

Forum de gimnastică: www.onlinesport.ro

https://ww.youtuwbe.com/watch?v=Bvm09MTvUlw , Published on May 12, 2012 by ArtisticGymnastics1, (c)TVR 2 European Artistic Gymnastics Championships 2012, 30.07.2014, 10.00.

https://www.youtube.com/watch?v=C9eVEXusyro Published on Oct 6, 2013, 30.08.2014, 21.21

[1]http://www.onlinesport.ro/foum/showthread.php?t=642610&page=37 24.04.2012, 15.47

SOME LEXICAL ASPECTS OF TWO UNKNOWN TEXTS FROM THE 17TH CENTURY: A GREEK-ROMANIAN LETTER AND AN ENCOMIUM ADDRESSED TO CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (MS. BAR 766)

Silvia Chiosea, PhD, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: My intention, within this paper, is to bring into notice two unkonwn texts from the 17th century (a Greek-Romanian letter and an encomium addressed to Constantin Brâncoveanu by a Patriarch from Alexandria, Gherasim Pallada, the texts being registered as MS. BAR 766). More precisely, I would like to approach the lexical aspect of these two inedited texts. Having in mind the idea that the old literary Romanian stands as the base of the actual literary Romanian, I considered the lexical approach of these two texts necessary, my intention being of underlining the specific words of the old literary Romanian and which disappered from the actual use (or have only a regional or popular use), as well as presenting the cases in which a semantic evolution or a form different from the actual one is recorded; I also had in view the synonymic relationships, whose considerable number leads to the conclusion that this text brings into light a developing literary language; the words ethimology was established consulting the following dictionaries: DA, DLR, TRDG, Scriban and DER.

Keywords: manuscript, the 17th century, vocabulary, ethimological criterion, semantic evolution, regionalisms, synonymic relationships.

Pornind de la ideea că limba română literară veche constituie baza limbii literare actuale, am considerat de cuviință că abordarea lexicului acestui text din secolul al XVII-lea devine absolut necesară, intenția mea fiind aceea de a semnala cuvintele specifice limbii române literare vechi și dispărute din uzul actual (sau sunt folosite doar regional sau popular), precum și prezentarea cazurilor în care se înregistrează o evoluție semantică sau de formă diferită de forma literară actuală; tot în acest studiu, am avut în vedere și o serie de relații sinonimice, al căror număr considerabil conduce la concluzia că acest text supune atenției o limbă literară în curs de dezvoltare; etimologia cuvintelor este stabilită prin consultarea DA, DLR, TRDG, Scriban și DER.

1. Cuvinte specifice limbii române vechi

În ceea ce privește cuvintele specifice limbii române literare vechi și care nu se mai regăsesc în limba actuală (sau sunt folosite regional sau în vorbirea populară), le-am clasificat pe baza criteriului etimologic.

1. 1. Cuvinte de origine latină

apătos, adj. 'care cuprinde apă în cantități mari': *Într-adîncurile cêle* ***apătoase*** (f. 86^{v}); atestare: Dosoftei; etimologie: **aquatosus* cf. *apos*.

bunătățile, s. f. ‘(la plural) lucruri bune, scumpe, scumpeturi, averi, bogății’: *Cîte cetăţi şi oraşe sint, în locurile cêle mai adînci şi nu le iaste îndemînă marea ca să slujască cetăţii lui Constandin, cu* ***bunătăţile*** *lor*. (f. 102ᵛ); atestare: Anon. Car.; etimologie: lat. *bonĭtas*, *-atem*.

cură (cu derivatele **curătoare, curăre**), vb. 3. intranz. ‘a alerga’, ‘a curge’; ‘a izvorî’. Termenul este specific epocii vechi, varianta analogică *a curge* nu apare în text: ***să cure*** *singe pe rîu în loc de apă* (f. 85ʳ), *adecă* ***curăre*** *mişcării iaste vrêmea* (f. 109ʳ); etimologie: lat. *curro*, *-ĕre*.

dires v. **drege**, v. 3. tranz. ‘a umple sau a completa cu băutură în timpul mesei’: *bêţi vinul carele* ***am dires*** *voaă* (f. 87ᵛ); atestare: Psalt. Hur., etimologie: lat. *diregere*.

duroare, s. f. ‘(învechit) durere‘: *şi* ***durorile*** *lor dezlegatu-le-ai* (f. 125ʳ); În privința acestui cuvânt, Enăceanu, episcopul care realizează o primă analiză a cuvintelor acestui text (în 1892), ne precizează pentru cuvântul în cauză „se vede Moldoveanul, care încurcă morfologia moldovenească cu cea muntenească. În mintea lui Atanasie era forma moldovenească *durerile*, dar în Muntenia dă peste vorba *dor* = durere, şi prin metatesa vocalelor face *durorile* în loc de *dorurilor*, care pentru Atanasie însemna *dorințe*.”[1]; etimologie: lat. *dolor*, *-ris*.

fur, s. m. ‘hoț’, ‘tîlhar’; termen caracteristic limbajului bisericesc: *căci osîndiia acolo pe* ***furi*** *şi pe ucigaşi* (f. 119ᵛ); etimologie: lat. *fūr*; cf. it., arag. *furo*, v. ven., v. fr. *fur*.

îngreca, vb. 1. intranz. ‘a procrea‘: *Şi* ***au îngrecat*** *iarăşi cerbi copii ai păcatului* (f. 125ʳ); atestare – Varlaam; etimologie: ml. **ingrevicare*.

measer, s. m. ‘sărac’; termen specific textelor vechi, înregistrează două ocurențe în acest text, în timp ce sinonimul său, *sărac*, care se va și impune în limba literară actuală, înregistrează nouă apariții: *şi din gunoiu înalţă pe measerul* (f. 134ʳ); etimologie: din lat. *miser*.

rost, s. n. ‘gură’ *dulcele nume al mult dăruitului Constandin avîndu-l în* ***rosturile*** *lor* (f. 99ʳ); etimologie: lat. *rostrum*.

tort, s. n. ‘fir tors de cînepă sau de in’; ‘torsătură’: *răsucit şi împletit dintr-alte* ***torturi*** *mai supţiri* (f. 106ʳ); etimologie: lat. *tortus*.

vistêriu, s. n. ‘tezaur, cămară’: *pre carea o au iubit ca să-i fie lui mireasă, să-i fie dată din* ***vistêriul*** *duhului* (f. 68ᵛ); etimologie: lat. *vestiarium*

1. 1. 1. Cuvinte formate pe terenul limbii române cu material de origine latină

aflătoriul, s. m. ‘născocitor, inventator’: *Iúda să fie* ***aflătoriul*** *crucii* (f. 114ᵛ); atestat Dosoftei; etimologie: *afla* <(lat. *afflare*) + sufixul *–ător.*

cîtime, s. f. ‘cantitate’: *cum că iaste mai mic după* ***cîtime*** (f. 110ʳ); atestare - Conachi, etimologie: *cît* (< lat. *quantus*) + *-ime* cantitate (mică).

contenirea, s. f. ‘piedică’, ‘obstacol’, ‘prohibiție’: *netrufiia, neslăvirea,* ***contenirea****, plecăciunea, smereniia,* (f. 93ᵛ); etimologie: derivare de la verbul *a* (*se*) *contenti* (< lat. *contĭnēre*).

fiitoare, adj. ‘care este, care dăinuiește, existent în ființă)’: *de acea fiinţe de pururea* ***fiitoare*** (f. 76ᵛ); atestare- Dosoftei; etimologie: adjectivul verbal al lui fi (< lat. *sum*, *fui*, **fĭre*) + suf. *-itor*).

lumean, s. m. ‘laic’, ‘mirean’ ‘lumesc’: *ce încă mai vîrtos ocărîţi pre* ***lumeanii*** *aceia* (f. 124ʳ); atestare: 1618; etimologie: *lume* (< lat. *lumen*) + suf. *–ean*.

[1] G. Enăceanu, *Două manuscrise româneşti din secolul al XVII-lea*, în AARMSL, s. II, t. XII, 1892, p. 191.

neguţetori, vb. 4. tranz. ‘a negustori’, ‘a cumpăra şi a vinde o marfă pentru a realiza un profit, a face negoţ; a practica meseria de negustor’: *dumnezăoice **să neguţetoriia*** (f. 79^{v}); recurgem la etimonul *negustor* cu etimologia lat. *negotiatorius* sau *neguța* + suf.- *tor*.

neputința, s. f. ‘lipsă de putere fizică, de forță, de energie, slăbiciune, nevolnicie’: *arătînd* neputinţa *omului* (f. 67^{v}); atestat 1688, Biblia 1688; etimologie: pref. *ne* + *putință*; *putință* < lat. *potĕntia*.

oștescu, vb. 4 refl. și intranz. ‘A (se) lupta, a se război, a purta, a se bate în război’: *Cînd **să oştescu** asupra diavolului* (f. 127^{v}); atestare: Varlaam; etimologie: v. *oaste* (< lat. *hostis, -em* ‘dușman’.

păciuitoriu, adj. s. m. ‘(învechit) împăciuitor, persoană care păciuiește’: *pînă a nu să arăta **păciuitoriul** singur biruitoriu Constandin*; etimologie: *păciui* (< *pace* + suf. *–ui*, lat. *pax*.+ *-tor*).

părinția, s. f. ‘(rar) calitatea de tată, de părinte’: *acest nume **(părinţiia)** să cade să-l avem noi mai mult de la dinsul* (f. 107^{v}); etimologie: *părinte* (< lat. *parens, -ntis*) + suf. *–ie*.

putrejune, s. f. ‘(învechit și regional) putrefacție, putreziciune’: *din cêle păminteşti ale **putrejunii*** (f. 134^{r}); atestat - 1581, Coresi; etimologie: *putred* (< lat. *putridus*)+ *-iune*.

spart, adj. ‘învechit și popular: despre obiecte de îmbrăcăminte, țesături, hîrtii sfîșiat, găurit, uzat’: *cu acesta au cusut veşmîntul cel **spart** al domnului nostru* (f. 106^{r}); etimologie: lat. *spargere.*

stricare, s. f. ‘(învechit) distrugere, ucidere’: ***stricare** de fecioare* (f. 83^{v}); atestare: Ist. Carol.; etimologie: v. *a strica* (< lat. *extricare*).

tindere, s. f. ‘(învechit) acțiunea de a tinde; rîvnire’; *Această întindere trebuie să să numere pentru să să facă **tinderea** au mai multă* (f. 109^{v}); etimologie: v. *tinde* < lat. *tendere*.

țiitoru, s. m. ‘persoană care ține în păstrare lucrul altuia’: ***ţiitoriu** şi putêrnic şi întocma cumpănit* (f. 118^{r}) ; etimologie: *ține* (<lat. *tenere*) + suf. *–itor*.

unsoare, s. f. ‘(învechit) mireasmă, balsam’: *faptele lui ca alte **unsori** dau bun miros în toată lumea* (f. 87^{r}); atestare: Varlaam; etimologie: *uns* (< *unge* < lat. *ungere*) + suf. *–oare*.

1. 2. Cuvinte de origine slavă - dispărute din limba română literară actuală

băsni, vb. 4. intr. ‘(vechi) povestesc. Spun minciuni – Azi în vest, *băznesc*, mint’: *ca să băsnuiți rudenii curvăreşti* (f. 90^{v}); atestat: 1683, DOS; *băzni*, *băsnui* (Biblia 1688).

becisnic, adj. ‘necinstit, nelegiuit, infam, lamentabil, detestabil’: *Ce încă n-au fost învăţat **becisnicul*** (f. 86^{r}); atestat: 1612; etimologie: vsl. *bečĭstĭnŭ* ‘necinstit’, *bečĭstĭnĭkŭ* ‘nemilos’.

blagocestiv, adj. ‘(înv) evlavios’: *a **preablagocistivului** împărat Constandin* (f. 80^{r}); atestare - DOS. V.S.; etimologie: vsl. *blagoçestib´*.

bogoslov, adj. ‘(înv) teolog’: *Iară de la **bogoslovi** aflu cum că ei începătură şi temeiu a toată bogosloviia pre Dumnezău îl cugetă* (f. 113^{v}); etimologie: vsl. *bogoslovĭ,* format pe baza gr. *qeovlogo"*.

bolniță, s. f. ‘(învechit) spital (pe lîngă o mănăstire, un așezămînt de binefacere), infirmerie’: *mari milostenii la săraci şi la measeri, la **bolniţe** şi la ospătării* (f. 129^{r}); etimologie: vsl.*bolĭnica*.

bozi, s. m. ‘(iuz) divinitate păgînă, idol’: *Cînd să afunda închinătorii **bozilor*** (f. 89^{v}); etimologie: paleosl. *bogŭ*.

candilă, s. f. ‘feştilă’, ‘lumînare’: *ca o **candilă** luminoasă* (f. 127^{v}); etimologie: vsl. *kanŭdilo*; ngr. *kandh`la*; cu accentul pe penultima silabă: *kándilo*.

chedru, s. m. ‘cedru, arbore din familia coniferelor ce creşte în Liban’: *de părîul **chedrilor*** (f. 122^{r}); etimologie: vsl. *kedrŭ* < gr. *kevdro"*.

eres, s. n. ‘erezie’; *Zínon Chiteánul a lui Minséu, începătoriul ai stoiceştii **erêse*** (f. 78^{r}); etimologie: vsl. *eres´*.

ghizdav, adj. ‘(în literatura veche: d. persoane) frumos, grațios, elegant, (rar) plăcut’: *pîna nu sămăna **ghizdavul** grăunţu al grîului* (f. 80^{v}); etimologie: paleoslavul *gyzdavŭ*.

gospojda, s. f. ‘vechi doamnă, principesă’; *blagoscistiva și prealuminata soţiia ta și doamna **gΩ^sda** Mária* (f. 70^{r}); etimologie: vsl. *gospožda*.

jigănie, s. f. ‘(inv) insectă parazită, animal mic, neînsemnat’: *pentru **jigăniile** cêle moi la zburat* (f. 78^{v}); etimologie: vsl. *živiti*.

pravoslavie, s. f. ‘(înv.) ortodoxie’: *curatul aşezămînt al **pravoslaviii*** (f. 100^{r}); etimologie: vsl. *pravo-slaviže*.

pristăvi, vb. 4. refl. ‘a muri’: ***pristăvindu-să** arhiereul scaunului* (f. 117^{v}); etimologie: vsl. *prěstaviti sę*.

sad, s. n. ‘(învechit și regional) loc necultivat (pe care cresc arbuști sălbatici)’: *berbêcele acela, carele era ţinut în **sadul** Savec* (f. 91^{r} – 91^{v}); etimologie: vsl. *sadß.*

stihar, s. n. ‘veșmînt de cîntat stihurile’, ‘un veșmînt cu mînici purtat de diacon la serviciu divin (îl poartă și preutu dar pe supt felon, și arhiereu pe supt sacos‘: *la bederniţe şi la **stihariu** şi la poias* (f. 128^{v}); etimologie: vsl. *stiharu*.

zăticni, vb. 4. ‘a împiedica, a stingheri’: *Au **să** mă **zăticnească** cît de puţin* (f. 88^{r}); etimologie: vsl. *zatŭknąti*.

1. 2. 1. Cuvinte formate pe terenul limbii române cu material slav

colțurată, adj. ‘colțuros cu (s. *plin de*) colțuri, unghiuri (multe)’: *leacul din piatră **colţurată*** (f. 122^{r}); etimologie: *colț* (< paleosl. *kolĭcĭ*).

dvori, vb. 4. tranz. ‘(înv) a servi, a sluji la curtea unui domnitor sau a unui boier’: *pe fericiţii îngeri cu nepovestită plecăciune **dvorind** şi la două dumnezăieşti lucruri desăvîrşit slujind*; etimologie: vsl. *dvoriti*.

glasnic, 1**.** adj. ‘vocală’: *dintr-acesta din ison ies două **glasnice**, vari și oxi* (f. 110^{v}); 2. s. ‘cunoscut, renumit, orator’: *ce-i zicea Dumnezău la marele **glasnic**, Isaiia* (f. 89^{v}); atestare: 1683; etimologie: *glas* (< *glasß*) + *-nic*.

nărocire, s. f. ‘noroc, fericire’: *dar şi toată buna **nărocire** şi har apostolesc de la Dumnezău* (f. 67^{r}); etimologie: *noroci* < *noroc* < vsl. *narokß*.

priveala, s. f: ‘(învechit și regional) privire, priveliște’: *Acolo au fost **priveala** cea cu multă dulceaţă*; etimologie: *privi* (< vsl. *praviti*)+ suf. *–eală*.

tăinuit, adj. ‘ascuns, secret, necunoscut’: *să rădicăm **tăinuitul** toiag pe cinstita cruce* (f. 91^{v}); atestare: Cantemir, Ist.; etimologie: v. *tăinui* (< *taină* < vls. *taina*).

topitoare, s. f. ‘(învechit, rar) cuptor special pentru topit metale sau alte materiale, topilă’: *precum face şi aurariul cînd pune în **topitoare** aurul cel ce să arată bun* (f. 105^{r}); atestare: 1776; etimologie: *topi* (< vsl. *topiti*) + suf. *–tor*.

volnicie, s. f. ‘(învechit şi regional) în loc. adv. *cu* (sau *după*) *volnicie*, în mod abuziv, după bunul plac’: *să propoveaduim **cu** mare **volnicie***; etimologie: *volnic* (< vsl. *vol´n´*) + suf. *–ie*, *volnic*.

1. 3. Cuvinte cu etimon slavon

capişte, s. f. ‘templu păgînesc‘, ‘altar’, pl. *capişti*: *dumnezăii lui cei mincinoşi şi **capiştile** bozilor s-au sfărîmat*; atestare -1620, Moxa; etimologie: slavon. *kapi,te*.

dverile, s. f. ‘(învechit) ‘fiecare dintre cele trei uşi ale iconostasului sau ale altarului, una centrală şi două laterale’: *şi dindărăt la sfîntul oltariu, şi de nainte la uşi, şi-nlăuntru la **dverile** oltariului*”; atestare: 1500, DERS; etimologie: slavon. *dver´*.

grămădi, vb. 4: ‘a face o grămadă, a strânge, a aduna (multe lucruri de acelaşi fel) la un loc’: *Veniţi, păcătoşilor, de **grămădiţi** pe temeiul acesta, nu lêmne sau iarbă* (f. 124^{r}); etimologie: slavon. *gramaditi*.

măcenie v. **mucenie,** s. f. ‘(învechit) martirizare; mucenicie’: *curînd vor trêce podul **măceniiii*** (f. 83v); etimologie: slavonul mediobulgar *mõçenö*, scr. *mučenje*.

nameastnic, s. m., adj. ‘(învechit) locțiitor sau reprezentant al cuiva (într-o funcție însemnată, laică sau religioasă)’: *şi făcîndu-să el arhiereu, au rămas **nameastinc** în scaunul acesta*; atestare 1609, Iorga; etimolgie: slavonul *nam™st´nikß*.

odrăsli, vb. 4. tranz. ‘a da naştere‘, ‘a produce’, ‘a rodi’: *carea **odrăslêşte** pace şi sănătatea vindecării* (f. 123^{r}); etimologie: v. *odraslă* < slavon. srb. *odraslß*.

oltariu, s. n. ‘jertfelnic’, ‘altar păgîn’: *dindărăt la sfîntul **oltariu**, şi de nainte la uşi, şi-nlăuntru la dverile oltariului* (f. 127^{v}); etimologie: slavon. *olßtar´*.

osăbit v. **osebit**, adj. 1. ‘învechit şi popular: care iese din comun; neobişnuit, special; deosebit, remarcabil’: *vrême **osăbită*** (f. 103^{r}); 2. ‘deosebit, diferit, distinct; felurit, divers’: *obicêie **osăbite*** (f. 103^{r}); 3. ‘despărțit, separat, izolat‘: *de deşert să fie **osăbite*** (f. 78^{r}); atestare: 1702; etimologie: *osebi* < slavon. *osob´*.

osîrdie, s. f. ‘(învechit) ardoare, zel, rîvnă, străduință, sîrguință’: *fără de lenevie şi cu multă **osîrdie** să petrêceţi şi să priviţi şi această zidire*; etimologie: slavon. *usrßdn«*.

paingul, s. m., s. n. ‘păianjen’: *făcea ficleanul ca **paingul** carele îşi întinde ţăsăturile* (f. 78^{v}); etimologie: vsl. **pa(j)ǫkъ,* slavonul *paΩkß.*

pardoşi, s. m. ‘(învechit) panteră’: *Încă şi dobitoace şi fieri: lei, **pardoşi**, pili, cerbi, moimuţe*; atestare: 1480, DERS; etimologie: slavonul *pardos´*, ngr. *pavrdo"*.

pocaanie v. **pocaianie,** s. f. ‘(învechit) pocăință, penitență, pedeapsă, suferință, chin’: *şi să-l dobîndească cu **pocaanie***; etimologie: slavonul *pokaæniö.*

price, s. f. ‘(învechit şi regional) ceartă, neînțelegere, dispută’: *şi o **price** şi o săditǎ ceartă* (f. 75^{v}); atestare: Coresi, etimologie slavon. *priça*.

proclet, adj. ‘(bis., înv., d. oameni; în imprecații) anatemizat’, ‘necredincios’, ‘drac’, ‘ticălos’, ‘rău’: *carele l-au spart **procletul** Áriia* (f. 106^{r}); atestat - Coresi Ev.; etimologie: slavon. *prokletß*.

rucaviță, s. f. ‘(învechit, mai ales la plural) fiecare dintre cele două bucăți de stofă cusute cu fir cu care se strîng mînecile stiharului, purtate de preot în timpul cît oficiază slujba bisericească; mînecuță, mînecar, naracliță’: *la epitrahilul tău şi la **rucavideţe*** (f. 127^{v}); etimologie: slavon. *r¨kaavica*.

slavoslovie, s. f. ‘slavă’: *Iară după multe veselii şi* ***slavoslovii*** *ce-au făcut către Dumnezău şi către sfînta Maică Preacistă* (f. 112[r] – 112[v]); atestat - Coresi EV., etimologie: slavon. *slaboslovie*.

tîmpene, s. f. ‘(învechit) dairea. p.ext. tobă, darabană’: *să laude numele lui Dumnezău în* ***tîmpene****, şi în horă, şi în psaltire* (f. 85[r]); etimologie: slavon. *tøpanß*, ngr. *tuvmpanon* .

zavisnice, adj. s. m. f. ‘zavistnic’, ‘invidios’, ‘gelos’, ‘dușmănos’: *din locurile cêle* ***zavisnice*** *ale lui organe* (f. 72[v]); etimologie: slavon. *zavistĭnikŭ*.

1. 4. Cuvinte cu etimoane din limbile slave moderne

basnă, s. f. ‘(înv) povestire falsă’, ‘relatare mincinoasă’: *căci mă biruiră nişte* ***basne*** *ca acêstea* (f. 80[r]); etimologie: srb. *basna*.

crug, s. n. ‘(înv) cerc’, ‘orbită’, ‘boltă cerească’: *crez pe cruce să fie ca o tainică osie, carea ţine prin mijloc tot cerescul al bisêricii* ***crug*** (f. 91[v]); etimologie: vgl. russ. serb. *krug*.

mițurcă v. **misurcă**, s. f. ‘coif purtat în vechime de războinicii egipteni’: *cu* ***miţurca*** *judecăţii ceii nefăţarnice* (f. 88[v]); atestat - Biblia (1688); etimologie: pn. *misiurka*; Episcopul de Râmnic, Gh. Enăceanu, aduce următoarea observație pentru acest cuvânt: „Deci Atanasie a tradus pe *kovruqa* cu mițurcă, adică sarica mițoasă a ciobanilor. Și în românisarea acestei vorbe el a avut în vedere că *kovru"-qo"* însemnează cap, acoperiș de cap până la urechi de aramă, coif, turcește «başlêk», franțuzește «têtière».[2]

1. 5. Cuvinte de origine turcă

catîr, s. m. ‘mulet’: *cu mulţime de dobitoace, cu cămile, cu* ***catîr*** (f. 102[v]); atestat: 1649, MARD.; etimologie: turk. *katir*.

cerdac, s. n. ‘(cu uz regional) foișor’, ‘verandă’, ‘balcon’: *ca* ***cerdacul*** *acela* (f. 133[r]); etimologie: tc. *çardak*.

divan, „attesté seulement dans l'expression *a merge la divan* «comparaître devant la plus haute cour de justice, présidée par le prince» < tc. *divan*[3]*: şi numai pentru creştini găţiia judecăţi, acoló, la înfricoşatele lui* ***divanuri*** (f. 83[r]).

pili, cuvânt care nu este înregistrat în DLR; îl regăsim la Scriban: „pil, m., pl. pili, (var. din turc. fil, elefant, turc. nord. pel, ossetic pil, , v. ind. pilu, v. fil) elefant”. „În privința etimologiei, *pil* este un împrumut din turcă, după varianta fonetică *pil* a turc. *fil*, formă intrată și ea în limba română veche. Frecventa utilizare a acestui termen în secolul al XVII-lea impune corectarea afirmației lui Vl. Drîmba, loc. cit., potrivit căruia acest termen cult ar fi atestat „numai în cîteva texte din epoca fanariotă.”[4]: *Încă şi dobitoace şi fieri: lei, pardoşi,* ***pili****, cerbi, moimuţe* (f. 103[r]).

sirma, «fil d'or ou d'argent» < tc. syrma[5]: *cîte lucruri din amestecături vărsate, cîte ţăsute cu* ***sirmă***, (f. 102[v]), *ca să-şi facă veşmînt mohorît cu* ***sirmă*** *şi înfrumuseţat cu 318 luminate diamanturi* (f. 106[r]).

1. 6. Cuvinte de origine maghiară

bisug v. **belșug**, s. n. ‘belșug’, ‘cantitate mare de bunuri necesare traiului’: *să hrănească cu mare bişug de roadă*; atestat: 1628 Iorga, , *bişug*; etimologie: magh. *bőseg*.

[2] G. Enăceanu, *Două manuscrise româneşti din secolul al XVII-lea*, în AARMSL, s. II, t. XII, 1892, p. 191.
[3] O. Densusianu, DHLR, p. 843.
[4] E. Munteanu, *Lexicologie biblică românească*, Ed. Humanitas, București, 2008, p. 36.
[5] O. Densusianu, DHLR, p. 843.

feliușag, (nord.) ‘fel’, ‘fire’, ‘natură: *putêrea **feliuşagului*** (f. 94[r]); etimologie: magh. *féléseg*.

feredeu, s. n. ‘baie (putină, stabiliment, stațiune balneară)’: *curăţitoriul **feredeu** al păcatului* (f. 94[v]); etimologie: magh. *fürdő*.

ficlean, s. m. ‘diavol’: *Făcea **ficleanul** ca paingul carele îşi întinde ţăsăturile cêle supţiri prin unghiuri* (f. 78[v]); etimologie: magh. *hitlen*.

meșterșug, s. n. ‘artă’: *să mă luptați împotrivă cu acestaşi **meșterșug*** (f. 73[r]); etimologie: magh. *mesterség*.

sălaș, s. n. ‘locuință’, ‘locaș’, ‘casă’: *De voiu întra în **sălaşul** casii mêle* (f. 87[v]); etimologie: magh. *szállás,* cf. sb. *salaš* ‘cătun’, pol. *szalasz*, rus. *šalaš*.

1. 7. Cuvinte de origine greacă

catapeteasma, s. f. ‘(astăzi, în biserica ortodoxă) despărțitura împodobită cu icoane dintre altar și navă’: *ş-au despicat **catapeteasma*** (f. 116[r]); etimologie: din gr. *catapevtasma*.

cocon, s. m. ‘copil de boier sau de domn’: *Caută de vezi pre **coconi** cum stau osăbiţi de părinţii lor* (f. 83[v]); atestat 1551/53; etimologie: ngr. *kokkw`na*.

idran v. hidră, s. f. ‘(mit) șarpe mitologic cu șapte capete, în locul cărora, dacă erau tăiate, creșteau mai multe’: ***idran** cu multe capete făcea* (f. 79[r]); etimologie: gr. *u{dro"*.

ighemon, s. m. ‘stăpîn’, ‘domn’, ‘domnitor’, ‘dregător’: *Domnii, voievozii, craii, **ighemonii**, mai marii oştilor* (f. 97[v]); etimologie: ngr. *hJgemwvn*.

parimie, s. f. ‘proverb’, ‘pildă’, ‘învățătură’: *precum zice **parimiia**: „Să îmboldeşti mînzul direpţ la ţef”* (f. 80[r]); etimologie: ngr. *paroimiva*.

politică, s. f. ‘politesse, courtoisie’: *ca să fie podoabă sufletului vostru, după cum sint podoabele svintii bisêrici şi, podoabă trupului după cumu-s podoabele **politicii*** (f. 132[r]); etimologie: *politikh*v.

politiia, s. f. ‘(învechit) așezare omenească”: *luminează toată politiia* (f. 70[r]); atestare: C. Cantacuzino; etimologie: *politeiva*.

sácos, s. n. ‘veșmînt arhieresc, lung pînă la genunchi și cu mîneci largi, împodobit cu galoane și broderii, care se poartă peste stihar; (grecism învechit) polistavrion’: *la **sácos** şi la encolpii* (f. 127[v]); etimologie: ngr. *savko"*.

2. Cuvintelor ce înregistrează un sens sau o formă diferită față de limba română literară actuale

a călca, vb. 1. intranz. ‘a învinge’: *el au fost gonit, el **s-au călca**t, el s-au omorît de razele ai făcătoarii de viaţă cruci* (f.86[r]); etimologie: lat. *calcare*.

a căuta, vb. 1 tranz. ‘a privi’: *Pat au făcut fără de mintele Maxentie, din lêmnele acêle trecătoare, ca să rădice mort pe Constandin, din prăpăştile frîngerii podului, **căutînd** spre părţile cêle de jos* (f. 86[r]); etimologie: din lat. **cautare*.

a munci, vb. 4. intranz. ‘a chinui’: *şi îndată apuca pe creştini şi fără milă îi **munciia*** (f. 83[r]); etimologie: slv. *mõçiti*.

bezdnă, s. f. ‘prăpastie’, ‘abis’: *zicea că **bezdna** iaste supusă supt vreme nesfărşită* (f. 77[v]); acest fonetism se explică prin împrumutul din slavă, prin imitarea structurii fonice a cuvântului.

cerca, vb. 1. tranz.: ‘a căuta’: ***cercînd** ajutoriu şi nu vine nimenea să le ajute* (f. 83[v]); etimologie: lat. *circare* ‘a ocoli’.

cetate, s. f. ‘oraș’: *în **cetatea** Nicheii* (f. 105ᵛ); etimologie: lat. *civitas, -tatem*.

chiparis v. **chiparos,** s. m. ‘arbore rășinos cu lemnul parfumat’: *și mirositoare mlădițe de **chiparis**, și de pefcu, și de chedru* (f. 73ʳ); etimologie: gr. *kupavrisso"*, ngr. *kupavrissi;* n. lat. *cyprus*; atestat: 1642.

clăti, vb. 4, refl. ‘a se scutura’, ‘a se cutremura’: *și îndată îşi **clăti** şi ea capul* (f. 115ʳ); etimologie: vsl. *klatiti*.

dobîndi, vb. 4. tranz ‘a moșteni’: *ca **să dobîndiţi** pe Hristos* (f. 83ᵛ); etimologie: vsl. *dob¥ti*.

ficlean, s. m. ‘diavol’: *Făcea **ficleanul** ca paingul carele îşi întinde ţăsăturile cêle supţiri prin unghiuri* (f. 78ᵛ); etimologie: mg. *hitlen*.

genunchi, s. m. ‘(slavonism: paleosl. koléno avînd și înțelesul) semințe’, ‘trib’: *Şi să să slăvească numele tău, căruia să pleacă tot **genunchiul**, cêle cereşti, şi cêle pămînteşti* (f. 84ʳ).

icoană, s. f. ‘imagine’: *să vedeţi pe zugrav cînd va să facă vreo **icoană** streină* (f. 130ʳ); etimologie: paleosl. *ikona*, gr. *eijkwvn, -kovna*.

lege, s. f. ‘credință’: *Pare-mi-se că această biruinţe să să fie însemnată, mai nainte în **lêgea** vêche* (f. 86ᵛ); etimologie: lat. *lex, legis*.

lemn, s. n. ‘arbore’: *La Adam s-au înţeles [însă pentru firea lui, acoperit], cu lemnul acela ce i-l numiia duhul darului, **lemnul** vieţii* (f. 121ᵛ); etimologie: lat. *lignum*.

limbă, s. f. ‘popor’, ‘națiune’: *Auziţim-mă pre mine toate **limbile**, puneţi în urechi toţi ceia ce lăcuiţi lumea* (f. 118ᵛ). În cazul acestui cuvînt, semnalăm faptul că avem în discuție un calc lingvistic, sensul de ‘popor’ provenind din v.sl. *języků* ‘lingua’, ‘populus’: etimologie: din lat. *lingua*.

muncă, s. f. ‘chin’, ‘caznă’: *precum au fost în Iudéa să învêţe pe evrei cîte **munci** ar fi mai multe să i le facă* (f. 82ᵛ); etimologie: vsl. *mõka*.

nemernic, s. m. ‘străin’, ‘venetic’, ‘pribeag’: *De-acum nu mai sinteţi streini şi **nemêrnici*** (f. 124ʳ); etimologie: slavonul *namår´nß* ‘care vine’. Acest sens este specific doar epocii vechi a românei literare.

plecată, adj. ‘smerită’: *ce pentru multa a lui îngereasca smerenie i-au şi petrecut mult loc, cu mare şi **plecată** dragoste* (f. 112ᵛ); etimologie: *a pleca*.

rost, s. n. ‘gură’: *Aşa toţi cu toţii dulcele nume al mult dăruitului Constandin, avîndu-l în **rosturile** lor zicea* (f. 99ʳ); etimologie: lat. *rostrum* ‘cioc’.

săbor, s. n. ‘sobor’: *care l-au pustiit den **săborul** fericiţilor îngeri* (f. 76ʳ); etimologie: slavon. *sßborß*.

troiță, s. f., ‘Sfînta Treime’: *lepădătorii **Svintii Troiţe*** (f. 81ʳ); etimologie: slv. *troica*.

vas, s. n. 1. ‘(învp) mai ales în limbajul bisericesc; de obicei cu determinări ca „rău”, „spurcat”; persoană considerată purtătoare a unor însușiri malefice, diavolești’: *Alt gînd n-avea acesta Maxentie, **vasul** al împuţitei înşelăciuni* (f. 82ᵛ); 2. ‘(învp), mai ales în limbajul bisericesc; de obicei cu determinări ca „ales”, „dumnezăiesc”; persoană considerată purtătoare a grației divine’: *să să facă **vas** dumnezăieştii lumini* (f. 87ᵛ); etimologie: lat. *vasum*.

vînzare, s. f. ‘trădare sau denunțare pentru bani sau pentru un avantaj material’: *îndată şi **vînzarea** lui au vrut să să facă în grădină* (f. 122ʳ).

3. Sinonimia - semn al unui lexic în curs de dezvoltare

Așa cum bine se știe, acest stadiu al limbii române literare este caracterizat prin carențe semnificative la nivelul lexicului, prin existența acelor „goluri semantice” (în cazul traducerilor),

situație ce este evidentă și în paginile acestui manuscris; însă, trebuie remarcată existența a numeroase serii sinonimice, lucru ce ne indică faptul că traducătorul Atanasie încearcă să epuizeze resorturile limbii române. „Numărul, uneori foarte ridicat, al termenilor sinonimi poate constitui un indiciu al grijii traducătorilor pentru precizie sau pentru atingerea unor nuanțe, a frământărilor lor pentru a găsi cuvântul cel mai adecvat poate și cel mai expresiv, și care să aibă o putere de circulație mai largă”[6].

Nu am reușit să realizez o listă exhaustivă a seriilor sinonimice (având în vedere dimensiunile textului supus analizei), dar am încercat să identific cât mai multe situații din care să reiasă acest procedeu. Menționăm existența, în aproape toate seriile sinonimice, a termenilor de origine latină (sau derivate formate pe terenul limbii române din cuvinte de origine latină); de asemenea, precizăm și faptul că, cel puțin unul dintre termenii seriilor sinonimice multiple nu mai este utilizat în limba română actuală. O altă caracteristică a termenilor sinonimici este aceea, că în mai multe exemple, apar în aceeași propoziție sau frază

Având în vedere faptul că am redat contextele în care cuvintele sinonime apar (pentru o mai precisă reliefare a acestei relații dintre cuvinte), nu am mai respectat ordinea alfabetică.

O caracteristică a vechilor texte românești o constituie fenomenului glosării (mai ales în ceea ce privește cuvintele folosite cu sensul figurat), unde mai ales adverbul *ádecă* stabilește o relație de sinonimie între cuvinte, așa cum reiese din următoarele exemple: *văzind multe fêliuri de grădini şi* ***izvoară de pururea curătoare****, ádecă pre* ***svinţii*** *cei sădiţi întru darul duhului* (f. 68^{r}), *încă şi* ***cei de departe****, ádecă* ***ceialalți cinstiți boiêri*** *a celui denafară svînt sfat* (f. 70^{r}), *curata linişte ce-au făcut întru* ***sufleteasca lume****, ádecă întru* ***bisêrica lui Dumnezău*** (f. 72^{v}).

Aducem la cunoștință și acele situații în care traducătorul însuși oferă, în notele marginale, un sinonim pentru anumite cuvinte din text: *pentru ca să nu să nască din vrajbă ziditoriu, ce în singură cea* ***voitoare*** (f. 75^{v}) – marginal, notat: *alegătoare*; *de va cugeta cineva şi în* ***minun****i* (f. 104^{r}) – marginal, notat *arătări*; *pe* ***aţiţările*** *trupului vostru* (f. 132^{v}) – marginal, notat: *întărîtările*.

Seriile sinonimice[7] au fost grupate în:

5. 5. 1. Serii sinonimice simple sau izolate

- ✓ *poate să socotească nenumăratele* ***minuni*** (f. 129^{v}) – *tu, carele multe* ***ciudêse*** *ai făcut* (f. 111^{v});
- ✓ *De-acum nu mai sinteţi* ***streini*** *şi* ***nemêrnici*** (f. 124^{r});
- ✓ *lumina* ***pocăinţii*** (f. 124^{r}) – *Şi să-l dobîndească cu* ***pocaanie*** (f. 98^{v});
- ✓ *pe fericiţii îngeri cu nepovestită plecăciune* ***dvorind*** *şi la două dumnezăieşti lucruri desăvîrşit* ***slujind*** (f. 96^{v});
- ✓ *lêmne ciopliia şi* ***idoli*** *făcea* (f. 79^{v}) – *Cînd să afunda închinătorii* ***bozilor*** (f. 89^{v});
- ✓ ***pierzătorii*** *cunoştinţii lui Dumnezău* (f. 81^{v}) – ***lepădătorii*** *Svintii Troiţe* (f. 81^{r});
- ✓ ***Chitul,*** *carele şi* ***falena*** *să numêşte* (f. 91^{v});
- ✓ *şi mirosurile nice de* ***închisoare*** *nu să opresc (f. 94^{r}) – ca într-o* ***temnițe*** *și-ncă legați cu nedezlegate legături* (f. 96^{v});
- ✓ *lucrul al fietecăruia* ***să va vădi*** (f. 124^{r}) - *cîte zidiri* ***s-au arătat*** *în lume* (f. 76^{r});

[6] F. Dimitrescu, *Dinamica lexicului românesc – ieri şi azi*, Ed. Clusium.Logos, Cluj-Napoca, București, 1995, p. 37.
[7] Clasificarea seriilor sinonimice a fost preluată de la F. Dimitrescu, *Dinamica lexicului românesc – ieri și azi*, Ed. Clusium.Logos, Cluj-Napoca, București, 1995, p. 37.

- ✓ ***price*** *şi o sădită* ***ceartă*** (f. 75ᵛ);
- ✓ *piatra inimii mêle o ai gătit ca* ***anthracul*** (f. 117ʳ) / *ce pre pustiitoriul* ***jeratec*** *cel înfocat din mîniia nesocotêlii lui* (f. 76ʳ);

5. 5. 2. Serii sinonimice complexe

5. 5. 2.1. Serii sinonimice cu trei termeni

- ✓ ***copaciu****l cel înalt al înțelepciunii lui Dumnezău* (f. 123ʳ) - ***lemnul*** *cunoştinţii cel din raiu* (f. 116ʳ) - *şi va fi ca* ***pomul*** *ce e sădit pre lîngă ieşirile apelor* (f. 123ᵛ);
- ✓ *în* ***orașe*** *şi în sate* (f. 70ᵛ) – *în* ***cetatea*** *Nicheii* (f. 105ᵛ) – *luminează toată* ***politiia*** (f. 70ʳ);
- ✓ *şi* ***gurele*** *să zică* (f. 72ᵛ) – *avîndu-l în* ***rosturile*** *lor, zicea* (f. 99ʳ) - *În* ***buzele*** *lor avea numele lui* (f. 99ᵛ);
- ✓ *Maicele* ***vedea*** *pe împăratul Constandin, iar dulcele împărat* ***căuta*** *la coconi* (f. 95ʳ) – *Şi* ***priviia*** *gaurile pironelor* (f. 115ʳ);
- ✓ *Să socotească în* ***cugetul*** *lui fietecare* (f. 87ʳ) - *iarăşi socotescu în* ***gîndul*** *mieu* (f. 80ʳ) - *Să scrie fietecarele în* ***mintea*** *lui* (f. 93ʳ);
- ✓ *închipuia* ***hímere*** *şi fieri* (f. 79ʳ) - *a toată* ***nălucirea*** *drăcească* (f. 99ᵛ) - *în stihii au întins tîlhariul* ***mreji*** (f. 78ʳ);
- ✓ ***boacetele****, turburările, şi glasurile, şi* ***plînsurile*** (f. 96ᵛ) - *orice fêliu de* ***plînsori*** *să cad diavolilor* (f. 96ᵛ);
- ✓ *procopsiia* ***fărmecătorii*** *şi* ***vrăjile*** *şi* ***descîntecile*** (f. 79ᵛ).

5. 5. 2. 2. Serii sinonimice cu patru termeni

- ✓ ***blagocistivului*** *domn Ioan Constandin Băsărab voievod* (f. 135ᵛ) – *Bucură-te şi tu, o* ***blîndule*** *şi* ***linule*** *împărate* (f. 95ᵛ) – ***Preadulcele*** *meu Isuse* (f. 117ᵛ);
- ✓ *mari milostenii la* ***săraci*** *şi la* ***measeri*** (f. 129ʳ) - *săracii şi flămînzii şi golii şi de tot fêliul de* ***lipsiţi*** *şi* ***scăpaţi*** (f. 129ʳ).

5. 5. 2. 3. Serii sinonimice cu cinci termeni

- ✓ *iată, dar, că nu-i* ***fiiul*** *mai mic* (f. 109ᵛ); *izbăvitoriu* ***pruncilor*** *te-ai arătat* (f. 95ᵛ); ***fecior*** *de om bun* (f. 114ᵛ) – *a nevinovaţilor* ***coconi*** (f. 83ᵛ) - *Măririle ei şi* ***odraslele*** *ei să văd în toate părţile pămîntului* (f. 123ʳ);
- ✓ *Jungherile* ***vitelor*** (f. 128ʳ) – ***fiară*** *mîncătoare de suflet* (f. 107ʳ) – *iar cêle împreunate sint cêle simţitoare şi nesimţitoare, adecă* ***dobitoacele*** *şi cêle cuvîntătoare* (f. 76ʳ) – *pentru* ***jigăniile*** *cêle moi la zburat* (f. 78ᵛ) – *carele îl vărsa ca o* ***hiară*** *sălbatecă Maxentie* (f. 84ᵛ);
- ✓ *îngereasca* ***smerenie*** (f. 112ᵛ) – *iubitului şi prea doritului fiiu al* ***umirenii*** *noastre* (f. 67ʳ) – *plecăciunea* (f. 93ᵛ) – *netrufiia* (f. 93ᵛ) - *neslăvirea* (f. 93ᵛ);
- ✓ ***arhiereii***, ***preoţii***, ***părinţii*** *şi* ***dascălii****, cu toţi cinstiţii* ***clirici***, (f. 128ᵛ).

5. 5. 2. 4. Serii sinonimice cu şase termeni

- ✓ ***împotrivitoriul lui Dumnezău***, ***diavolul*** (f. 77ʳ) – *Numărați meşterşugurile* ***satanii*** (f. 79ᵛ) – *rădica împărați pre închinătorii idolilor şi pe* ***antíhristi*** (f. 72ᵛ) – *Făcea* ***ficleanul*** *ca paingul carele îşi întinde ţăsăturile* (f. 78ᵛ) – *cum că* ***vrăjmaşul*** *au avut cêle de multe fêliuri ale lui tabere întinse* (f. 80ʳ) – ***neiubitoriul de bine vrăjmaș ficleanului***, *zic* ***diavolului*** (f. 72ᵛ) – ***Meşterşuguitu*** *sau* ***vrăjmaşul*** (f. 75ᵛ).

De asemenea, am putut constata că traducătorul versiunii românești apelează la termeni sinonimi pentru a reda același sens (constatare realizată prin raportarea la originalele lor grecești), lucru ce trădează încă o dată preocuparea traducătorului moldovean de a găsi cel mai adecvat sau cel mai expresiv cuvânt: astfel, pentru grecescul *γαληνοτάτῳ*, Athanasie decide să îl traducă cu *prea blîndului* (f. 67r), iar câteva rânduri mai jos cu *blagocistive* (f. 67r) (Cf. DER, *blagocestiv* adj.‘milos’, din vsl. *blagočĭstivŭ*).

γαληνοτάτῳ, ‘pentru titluri și denumirea domnitorilor, împărații și a domnilor; superlativul lui *galhnov"* – liniștit, calm’) (cf. Dimitrakou)

Menționăm o altă situație în care Athanasie utilizează termeni sinonimi pentru aceeași noțiune, situație în care unul dintre termeni este un împrumut din slavonă, neînregistrat în dicționarele limbii române: astfel, grecescul *μετριότη", -uhto",* „ejn th`/ ejkkl. glwvss. mt. th`" ktht. ajntwn. a v proa. ajnti tou` ejgwv, ivd. ejpiv ejpiskovpwn, prov" dhvlwsin tapeinofrosuvnh"” (cf. Dimitrakou) - *τῆς ἡμῶν* ***μετριότητος*** (‘humility’, ‘modesty’) / *al* ***umerenii*** *noastre* (f. 67r), *μὲ ταὶς εὐχαὶ" καὶ εὐλογίαι" τὴ" ὑμῶν* ***μετριότητος*** / *cu rugăciunele și blagoslosveniile* ***umirenii*** *noastre* (f. 69v) este tradus prin slavonul *umerenie* (oumerennîi) (cu sensul de ‘smerenie’); iar pentru grecescul *τὸ ταπεινόν,* „ejpiv pros. oJ tetapeinwmevno", oJ uJpostaV" meivwsin, tapeivnwsin th`" dunavmew" h] th`" uJperhfaneiva" tou „o ipostază medie, diminuarea puterilor și a orgoliilor” (cf. Dimitrakou) - *κατὰ* ***τὸ ταπεινόν*** *της ἀσθενείας μου* (‘of language, suited to the humble’) / *după s****mereniia*** *neputinții mêle* (f. 69r).

De asemenea, grecescul ***πηγῆ*** (*rohv’, rou'", reu'ma u[dato", na'ma* – ‘apă care curge’) este tradus o dată prin *puț* - *ἐκαθέζετο ἐπὶ τῇ* ***πηγῇ*** / *și ședea lîngă* ***puț*** (f. 67v), iar a doua oară prin *izvoară*: ***πηγᾶς*** *ἀενν́αους* / ***izvoară*** *de pururea curătoare* (f. 68r).

Dar, în unele situații, carențele lexicului limbii române sunt destul de evidente, mai ales prin raportare la resorturile limbii grecești; astfel, traducătorul are o singură opțiune semantică în limba română:

- ✓ *ὅτι τὸ ἐδικόν μας* ***πολίτευμα*** *ἐν οὐρανοὶς ὑπάρχει* / *căci că* ***petrêcerea*** *nostră iaste în ceruri* (f. 69v);

πολίτευμα, ato" (toV) ‘acte d’administration publique’ (DGF), dar sensul corespunzător îl aflăm din dicționarul lui Dimitrakou, unde și este redat exact acest citat din *Epistola către Filipeni*: ‘toV dikaivwma tou` polivtou, taV politikav dikaiwvmata’;

- ✓ ***συμβίωσιν*** *Θεῶ* / *și* ***petrêcere*** *împreună cu Dumnezău* (f. 68v);

συμβίωσι", ew" (hJ) ‘vie en commun’, ‘camaraderie’, ‘intimité’, sundiaivthsi", toV suzh`n, sundiarmonhv’ (cf. Dimitrakou);

- ✓ *ὀποῦ εἰς τᾶς ἐναρέτους αὐτοῦ* ***ἐπισκηνώσεις*** *πλησιάζει* / *fietecarele ce să apropie la îmbunătățatele lui* ***petrêceri*** (f. 70r);

ἐπισκηνώσεις (hJ) ‘tabernacling in’, ‘indwelling’ (Lampe), ‘hJ ejnevrgeia kaiV toV ajpotevlesma tou` ejpiskhnw`’;

- ✓ *θέλεις ξεκουράζεσαι εἰς* ***τὴν ὁδοιπορίαν*** *καὶ εὔθυμος εἰς* ***τὸ ταξείδι*** *τῆς ἄνω βασιλείας νὰ προχωρῆς* / *te vei odihni* ***în călătorie*** *și cu bună osîrdie vei întra pe calea împărățiii de sus* (f. 69v);

ὁδοιπορία, a" (hJ) ‘voyage (par terre)’;

ταξείδιον (τὸ) ‘foreign travel’.

- ✓ *ἀλλ’* ***ἡ σὰρξ*** *ἀσθενῆς/iar trupul e neputincios* (f. 67v);

ἡ σὰρξ, sarkov"(hJ) ‘chair de l’homme et des animaux; le corps ’;

và κυβερνήσουν ***σῶμα*** / *să-şi poată chivernisi* ***trupul*** (f. 68*r*);
σῶμα, ato" (toV) ‘corps’.

Bibliografie

A. Dicţionare şi alte instrumente de lucru

DA = Dicționarul limbii române. Tom. I-II, Editura Academiei, București, 1919-1949.

DER = Ciorănescu, Alexandru, *Dicționarul etimologic al limbii române*. Ediție îngrijită și traducere din limba spaniolă de Tudor Șandru Mehedinți și Magdalena Popescu, Editura Saeculum I. O., București.

DGF = Anatole Bailly, *Dictionnaire grec-français*, Éd. rev. par L. Séchan et P. Chantraine, Hachette, Paris, s.a.

Lexicon paleoslavonico-graeco-latinium, Franz Miklosich, Vindobonae, Guilelmus, Braumueller, 1862-1865.

Dimitrakou = Dhmhtrakou, *Mevga lexivkon olh"th" ellhnikh" glossh" dhmotikhv, kaqareuousa, mesaiwnikhv, metagenestera, arcaia*, Brabeion Akadhmia", Aqhvna.

DLR = *Dicționarul limbii române*, serie nouă, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1965.

DLR = *Dicționarul limbii române*, serie nouă, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1965-2010.

DA = Dicționarul limbii române. Tom I-II. Editura Academiei, București, 1913-1949.

Lidell, Henry George, Scott, Robert, *A Greek-English lexicon*, Clarendon Press, Oxford, 1996.

MDA = *Micul dicționar academic*, Academia Română – Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti”, vol. I-IV, Editura Univers enciclopedic, București, 2002.

Scriban, August, *Dicționaru limbii românești (Etimologii, înțelesuri, exemple, citațiuni, arhaizme, neologizme, provincializme)*, ediţiunea întîia, Iași.

TDRG = Tiktin, H., *Rumänisch-Deutsches Wörterbuch*, 3., überarbeitete und ergänzte Auflage von Paul Miron und Elsa Lüder, Band I A-C, Clusium, Cluj-Napoca, 2000; Band II D-O, Clusium, Cluj-Napoca, 2003; Band III P-Z, Clusium, Cluj-Napoca, 2005.

B. Lucrări de referință

Dimitrescu, Florica, *Dinamica lexicului românesc*, Editura Clusium-Logos, Cluj-Napoca, București, 1995.

Enăceanu, Ghenadie, *Două manuscrise româneşti din secolul al XVII-lea*, în AARMSL, seria II, tomul XII, 1892, p. 163-200.

Gafton, Alexandru, *Evoluția limbii române prin traduceri biblice din secolul al XVI-lea*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2001.

Hristea, Theodor, *Probleme de etimologie. Studii. Articole. Note*, Editura Științifică, București, 1968.

Munteanu, Eugen, *Lexicologie biblică românească*, Editura Humanitas, București, 2008.

THE POST-CRITICAL TURN IN CULTURAL CRITICISM AND ITS RELEVANCE TO THE CONTEMPORARY ART DISCOURSES

Cristina Moraru, PhD Student, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: This paper problematizes the possibilities of a post-critical turn in cultural criticism, investigating its relevance in the recent contemporary art discourses, analyzing the conditions of post-criticality and generating a post-critical approach towards the possibilities of applying specific methodologies of critical theory in the visual art field. Because a post-critical view indicates a certain positioning related with the past – which is not dominant, but implacably determined by a present whose past continues to structure him –, an analysis over the post-critical turn in cultural criticism will sustain a necessary concern over the dominant vectors of critical theory.

Analyzing the post-critical theory, Jeff Pruchnic endeavours to identify the current state of critical theory assuming that its problem does not reside in a lack of skeptical attitude, resistance force, or power to create categories of oppositionality, but in the overpower that eludes its reflexivity from its own claims of truth. This is the reason why critics like Alain Badiou and Slavoj Žižek propose a return to ontology as both critique of, as well as substitute for critical theory. This (neo)ontology will represent an incipient, but expansive rethinking of critical theory which attempts to re-establish the generic objectives of critical theory in order to construct a post-critical condition that could release us from our historical, theoretical, and political conventionalism, as Hal Foster points out in the article Post-critical.

Keywords and relevant syntagms: post-criticality, cultural criticism, critical theory, critical thinking, contemporary art discourses.

Critica culturală – o preocupare multidisciplinară, interdisciplinară, pandisciplinară şi metadisciplinară, concretizată într-o intersectare rizomatică de teorii interpretative precum teoriile semiotice, psihanalitice, postcolonialiste, neo-marxiste şi post-marxiste –, se construieşte printr-o serie de combinaţii şi permutaţii de idei, teorii şi abordări aparţinând diferitor discipline precum: literature, filosofia, sociologia, antropologia, studiile comunicării, studiile media, estetica, semiotica, psihanaliza, teoria critică. Însă, angajarea într-un astfel de demers presupune cunoaşterea noţiunilor fundamentale – operaţionalizate în cadrul tuturor acestor discipline şi teorii interpretative –, la care se adaugă studiul critic al vieţii de zi cu zi, al mişcărilor sociale şi al problematicilor legate de gen, rasă, clasă, etnie şi naţionalitate.

În acest sens, se conturează una dintre cele mai problematice aspecte ale criticismului cultural şi anume supra-tehnicizarea limbajului, care ermetizează discursurile, analizele şi interpretările critice. În afara familiarizării cu un vocabular specializat, este necesară o operaţionalizare transdisciplinară cu aceste concepte şi metode ce pot fi folosite în articularea altor teorii, ceea ce îi permite criticului să creeze relaţionări conceptuale ce pot genera alte

discipline. Aşa cum sesizează şi Cătălin Gheorghe în lucrarea *Condiţia Critică*, toate aceste relaţionări conceptuale interdisciplinare pot crea „un câmp supra-structurat de teorii hibride aplicate în construirea şi analiza fenomenului artistic contemporan, respectiv atât la nivelul producţiei cât şi al receptării lucrărilor şi evenimentelor de artă”[1]

Aşadar, prin aproprierea diferitor concepte ce aparţin unor discipline conexe studiului practicilor, producţiilor şi reprezentărilor artistice contemporane, se pot concretiza noi direcţii de studiu ce ar putea articula noi teorii, aşa cum remarcă şi profesorul Arthur Asa Berger în lucrarea *Cultural Criticism: A Primer of Key Concepts*, consemnând: „conceptele sunt cele care creează noi discipline”[2]. În domeniul artei contemporane, aplicarea acestui câmp structurat de teorii hibride poate genera deschideri interpretative din perspectiva unor serii de teorii critice culturale, de la critica semiotică la cea ideologică, de la critica marxistă la cea feministă, ori de la critica psihanalitică la cea postcolonialistă. De asemenea toate aceste metode interpretative, constituite eterogen, pot fi compuse combinativ în maniera în care putem regăsi o critică marxistă orientată psihanalitic, o critică psihanalitică orientată semiotic sau diferite permutări între perspectivele marxiste şi cele psihanalitice sau feministe, ori între perspectivele feministe şi cele semiotice.

În ciuda caracterului eterogen al abordărilor criticii culturale, demersul criticului se regăseşte, întodeauna, în relaţie cu o anumită grupare de teoreticieni – feminişti, marxişti, conservatorişti, radicalişti, anarhişti –, fiind asociat cu anumite teorii şi manifestând o apartenţă la anumite discipline. În acest context, sesizează Arthur Asa Berger, situaţia în care criticismul cultural devine subjugat anumitor perspective analitice şi strategii interpretative „pe care criticul – sau analistul, pentru cei care doresc să evite conotaţiile negative ale cuvântului critic”[3] –, le selectează ca fiind valabile. Tocmai la acest nivel, al limitărilor interpretative, Catherine Belsey, în lucrarea sa: *From Cultural Studies to Cultural Criticism?,* sesizează necesitatea criticului de a-şi apropria anumite teorii, metode interpretative şi strategii discursive ce aparţin altor discipline, în vederea stabilizării propriei contribuţii în cadrul polimatiei culturale contemporane.

Pentru Catherine Belsey, „criticismul cultural depăşeşte limitările studiilor culturale de a cerceta numai ceea ce este actual şi accesibil”[4], investigând istoria culturală în relaţie cu actualitatea – în ansamblul ei, fără a abjura anumite principii sau a renega anumite grupuri conform diferenţierilor de clasă –, în încercarea a destructura barierele conceptuale impuse de disciplinele umaniste tradiţionale încă din secolul XIX. În fapt, problematicile criticismului cultural deconstruiesc barierele conceptuale dintre toate disciplinile umaniste, în încercarea de a stabiliza o polimatie culturală. În acest context, singura chestiune discutabilă rămâne posibilitatea aproprierii particularităţilor discursului fiecărora dintre aceste discipline şi identificarea unor strategii de lecturare specifice multiplicităţilor de texte existente.

Astfel, studiile culturale se construiesc interdisciplinar prin aproprierea teoriilor, metodologiilor, particularităţilor discursului şi strategiilor conceptuale ce aparţin altor discipline umaniste, precum: semiotica, sociologia, psihanaliza, teoria critică. Rezultatul acestui demers constând în configurarea unei noi discipline, experimentale, care – constituindu-se prin abordări metodologice eclectice –, ajuge să reliefeze întocmai procesul producţiei culturale. Însă, această

[1] Cătălin Gheorghe, *Condiţia Critică*, Institutul European, Iaşi, 2010, p. 25
[2] Arthur Asa Berger, *Cultural Criticism: A Primer of Key Concepts*, Sage Publications Inc., London, 1995, p.5
[3] *Ibidem*, p. 8
[4] Catherine Belsey, „From Cultural Studies to Cultural Criticism?” în P. Bowman (ed.), *Interrogating Cultural Studies: Theory, Politics and Practice*, Pluto, London, 2003, p. 37

apropriere a strategiilor lecturării şi a discursivităţii, a metodologiilor culturale şi a tehnicilor conceptuale depinde în mod necesar de familiarizarea cu teoriile care constituie obiectul criticismului cultural şi cu practicile şi producţiile reprezentative fiecărui domeniu teoretizat, motiv pentru care criticismul cultural nu poate fi construit, asumat şi alimentat, înafară unei analize comprehensive asupra practicilor culturale representative.

Acest demers multiplu structurat de a configura „o activitate multidisciplinară, interdisciplinară, pandisciplinară şi metadisciplinară mai curând decât o disciplină per se”[5] presupune asumarea unui proces de fragmentare culturală care ajunge să definească contemporaneitatea, fiind o marcă a postmodernităţii care se regăseşte şi în metodele interpretative aplicabile practicilor, producţiilor şi reprezentărilor artei contemporane. Însă, aşa cum remarcă Cătălin Gheorghe în lucrarea *Condiţia Critică*, acest demers al aproprierii strategiilor discursive şi metodologiilor interpretative ce aparţin altor discipline „presupune o asimilare creativă a teoretizării problematicilor culturale în care se reflectă situarea la intersecţia variatelor paradigme critice ale postmodernităţii”[6].

Acelaşi lucru îl remarcă şi autorii Barbara Adam şi Stuart Allan în nota adiţională articolului introductiv al volumului *Theorizing Culture: An interdisciplinary critique after postmodernism* menţionând faptul că în ciuda reiterării formulei sintactice „teorie culturală postmodernă” – folosită doar ca abreviere conceptual-analitică şi nu ca obiectiv singular, totalizat –, autorii urmărind, în fapt, un complex variat şi intersectat de paradigme critice ale postmodernităţii care presupun o multiplicitate a abordărilor teoretice ce vizează intersectarea anumitor problematici culturale particulare într-un cadru vast al diferitor configuraţii conceptuale postmoderniste. Astfel, acest pluralism conceptual, specific contemporan, ar putea produce un complex de modele critice orientate interdisciplinar şi încadrate în acestă diagramă rizomatică a teoriilor culturii postmoderne.

În acest context al pluralizării modelelor critice de analiză a teoriilor culturale, diferenţele culturale şi practicile identitare multiple condiţionează „complexitatea contextuală a vieţii culturale, ale cărei relaţii de putere represive şi productive ar regulariza corpurile, instituţiile şi comunităţile”[7]. Altfel spus, contingenţele politice şi cultural-ideologice ale puterii culturale regularizează mediul socio-cultural şi stabilesc normalităţile sociale ale vieţii de zi cu zi, reflectându-se în mod direct asupra teoriilor criticii culturale, care se angajază în anumite problematici socio-culturale specifice cu scopul de a accentua relevanţa argumentelor acestora împotriva reproducerii contradictorii a diviziunilor şi ierarhiilor sociale. De asemenea, în acest cadru al schimbării structuriilor socio-culturale, politice şi economice, discursul teoriilor criticii culturale se reflectă şi în analiza şi instrumentalizarea practicilor, producţiilor şi reprezentărilor artei contemporane.

În fapt, problematizarea relevanţei aplicabilităţii teoriilor criticii culturale în contextul socio-cultural actual nu poate evita analiza condiţiilor, raţiunilor şi posibilităţilor aplicării metodologiei teoriei critice culturale în domeniul artelor vizuale. De asemenea, analiză turnurii post-critice în cadrul criticismului cultural influenţează în egală măsură discursurile artei

[5] Arthur Asa Berger, *Idem*, p. 2
[6] Cătălin Gheorghe, *Idem*, p. 16
[7] Barbara Adam, Stuart Allan, „Theorizing Culture: An Introduction” în Barbara Adam, Stuart Allan (eds.), *Theorizing Culture: An Interdisciplinary Critique After Postmodernism*, University College London Press Limited, London, 1995, pp. xiii-xvii

contemporane. Dat fiind că orice abordare „post" indică o poziționare relaționată cu trecutul – care nu este dominant, ci implacabil condiționat de un prezent al cărui trecut continuă să-l structureze –, o investigarea a relevenţei post-criticalității în cadrul discursurilor artei contemporane ar alimenta o preocupare necesară asupra vectorilor dominanți ai teoriei criticii culturale.

În articolul *Post-critical theory. Demanding the possible*, Jeff Pruchnic încearcă să identifice şi să descrie situația actuală a teoriilor criticii culturale, presupunând că deficiențele sale nu se datorează „lipsei unei atitudini sceptice, a unei forțe de rezistență sau a unei puteri de a crea categorii ale opoziționalității"[8], ci lipsei reflexivității asupra propriilor pretenții de adevăr. Altfel spus, raportarea criticului față de adevăr nu este una reprezentațională, ci interpretațională – reflectând propria ideologie a criticului. Acesta este motivul pentru care unii critici, precum Alain Badiou și Slavoj Žižek, propun o reîntoarcere către ontologie, ca substitut al teoriei critice.

Această (neo)ontologie va reprezenta o etapă incipientă – însă potențial-extensivă, de regândire a teoriilor criticii culturale în vederea restabilirii obiectivelor sale generice şi a constituirii unei condiții post-critice –, capabilă a revoca convenționalismul istoric, teoretic şi politic, așa cum remarcă Hal Foster în articolul *Post-critical*. Pentru Bruno Latour în articolul *Why Has Critique Run Out of Steam? From Matters of Fact to Matters of Concern,* destituirea convenționalismului şi demistificarea credințelor fetişiste ale maselor sunt doar pretenții ale criticului – incapabil a-şi demistifica propriile fetişuri asupra demistificării –, ce condamnă critica la propria-şi dependentă în fața demistificării.

Turnura post-critică a criticismului cultural a fost teoretizată în relație cu „moartea teoriei" şi declinul teoriilor criticii culturale de după anii 1980. Încă din prima decadă a secolului nostru tot mai multe texte aparţinând ştiinţelor social-umaniste atestau sfârşitul teoriei critice, însă termenul de post-criticalitate ajunge să fie utilizat în relație cu teoria artei contemporane abia în anul 2012, într-un articol al lui Hal Foster denumit *Post-critical*. Sesizând lipsa tot mai acută a teoriilor criticii culturale chiar şi în universităţi şi muzee, Hal Foster se întreabă dacă teoria artei contemporane este capabilă de o turnură către post-criticalitate în contextual în care – fiind discreditaţi de adepţii conservatorismului politic –, academicienii nu mai insistă asupra importanţei gândirii critice, iar curatorii, dependenţi de sponsorii corporatişti, nu mai promovează dezbaterile critice.

Însă, se întreabă Hal Foster, în contextul în care gândirea critică devine obsoletă, care sunt obţiunile ce rămân valabile pentru teoria artei: „celebrarea frumuseţii, afirmarea afectului, redistribuirea sensibilului?"[9] Oare teoreticienii artei contemporane s-ar putea reîntoarcerea către aceste categorii estetice, în contextul în care constituirea post-criticalității ar trebui să revoce convenţionalismul istoric, teoretic şi politic? Şi pentru Irit Rogoff în articolul său *From Criticism to Critique to Criticality*, criticalitatea, în sine, presupune „recunoaşterii limitărilor teoriilor anterioare şi necesitatea de a se elibera de precedentele sisteme de idei"[10], pornind de la premisa

[8] Jeff Pruchnic, „Post-critical Theory. Demanding the Possible" în Wendy Brown (ed.) *Criticism,* Fall 2012, Vol. 54, No. 4, Wayne State University Press, Detroit, Michigan, 2012, p. 639

[9] Hal Foster, „Post-critical", în *October Magazine*, Winter 2012, Issue 139, Ltd. and Massachusetts Institute of Technology, Massachusetts, 2012, p. 3

[10] Irit Rogoff, „From Criticism to Critique to Criticality" în Katharyna Sykora (ed.), *Was Ist ein Kunstler?*, Wilhelm Fink Verlag, Munich, 2004, p. 5

că atunci când creăm o teorie nouă, nu ar trebui să procedăm prin adăugarea de noi informaţii unei structuri teoretice deja existente, ci prin regândirea întregii structuri.

Spre deosebire de Irit Rogoff, James Elkins în cartea sa *What Happened to Art Criticism,* creditează structurile critice deja existente, incluzând în seria sa de remedii „impracticabile" pentru reformarea criticii de artă o reîntoarcerea a criticii la perioada de aur a rigorilor formaliste, apolitice. Un răspuns tranşant la adresa întrebarii din titlul cărţii lui James Elkins îl găsim în articolul lui Emily Eakin, intituat: *The Latest Theory is That Theory Doesn't Matter*. Autoarea vorbeşte despre sfârşitul mariilor teorii, a marilor paradigme care au acaparat ştiinţele umaniste în secolul al XX-lea – precum psihanaliza, structuralismul, postcolonialismul –, reiterând o afirmaţie a lui Bruno Latour din articolul său publicat în revista Critical Inquiry: *Why Has Critique Run Out of Steam? From Matters of Fact to Matters of Concern*, conform căreia academicienii de stânga cu interes în zona teoriei critice nu mai reprezintă noţiunea de avangardă.

Emily Eakin face referire la o conferinţă pe tema viitorului criticii – organizată de către William John Thomas Mitchell, unul dintre editorii revistei de teorie critică „Critical Inquiry" –, avându-i ca invitaţi pe academicieni Stanley Fish, Fredric Jameson, Homi Bhabha. În contextul în care un student lansează întrebarea: „care este, în definitiv, rolul criticii şi al teoriei?"[11] profesorul Sander Gilman atrage atenţia că se porneşte de la o premisă greşită şi nu ar trebui să se prezume atât de uşor că intelectualii ştiu despre viitorul critcii sau care ar fi rolul teoriei. În continuare, Stanly Fish recomandă tinerilor intelectuali să refuze afilierea universitară în speranţa unei iluminari prin muncă intelectuală, Homi Bhabha intervenind în sprijinul academiei şi susţinând faptul că însăşi întâlnirea pe care o au în cadrul Universităţii Chicago şi numărul mare de studenţi şi profesori veniţi să asiste, marchează evidenţa faptului că universităţile îşi au rolul lor, iar aceasta contează.

Deşi toate aceste argumentele cu privire la "moartea teoriei" nu erau singulare sau neuzitate în actualitate, insolitul celor mai recente abordări vizează clasificarea teoriei critice ca victimă a propriului ei success, conform autorului Jeff Pruchnic în articolul *Post-critical Theory. Demanding the Possible*. În acest context, Michael Hardt şi Antonio Negri – vorbind despre teoria critică postcolonială ca fiind ceva mai mult decât o simptomatologie a trecerii către noi forme de putere socială ce apropriază metodologiile şi obiectivele gândirii stangiste –, concretizează una dintre primele paradigme în care teoria critică ajunge a fi victima propriului său succes.

În lucrarea lor *Empire*, Michael Hardt şi Antonio Negri stabilesc analogii între teoriile criticii culturale de stânga şi teoriile capitalist-pragmatiste de dreapta, semnalând obiectivul comun al amândurora, acela de a deconstrui formele moderne de suveranitate, stabilind diferenţe ce ar putea funcţiona înafara oricăror contingenţe acceptând, însă, succesul capitalismului în acest demers. În acestă paradigmă, ceea ce sesizează Jeff Pruchnic este faptul că problema teoriei critice nu se datorează lipsei unei atitudini sceptice, a unei forţe de rezistenţă, sau a unei puteri de a crea categorii ale opoziţionalităţii, ci tocmai insistenţelor progresive ale teoriei critice de a susţine aceste categorii de rezistenţă, scepticism şi opoziţionalism care ulterior au fost substituite altor discursuri, precum cel al capitalismului.

[11] Emily Eakin, „The Latest Theory is That Theory Doesn't Matter" în *New York Times,* 19 April 2003

Citând articolul din New York Times, *Rage Machine: Andrew Breitbart's Empire of Bluster*, semnat de Rebecca Mead, Jeff Pruchnic aduce în atenţie discursul mogului media Andrew Breitbart cu privire la teoria critică stângistă, considerând că întotdeauna cea mai cea mai semnificativă şi revelatoare descriere a unei stări de fapt vine din partea unei opoziţii loiale. Înainte de a condamna strategia universalist-stângistă a academicienilor cu interes în zona teoriei critice – de a se poziţiona întotdeauna în opoziţionalitate faţă de cultura dominantă şi de a promova scepticismul drept strategie discursivă –, Andrew Breitbart reiterează o întrebare adresată profesorilor săi de la universitatea Tulane: „Cine naiba e Michel Foucault?"

Urmărind întreg discursul lui Andrew Breitbart, Jeff Pruchnic speculează faptul că mogulul media conservatorist îşi apropriază întocmai esenţa criticismului, aceea de a examina asumpţiile subterane ale argumentelor logice: „Nu înţeleg ce relevanţă are prostia asta de deconstructivism postructuralist"[12] spune Breitbart, fiind el însuşi susţinătorul scepticismului ca strategie discursivă împotriva teoriei critice. Mai mult, Jeff PRuchnic consideră că teoreticienii criticii culturale nu ajung a fi doar victimele aproprierii unor strategii reacţionare, ci victimele delapidării unor proprietăţi ideaţionale. În articolul său *Why Has Critique Run Out of Steam?* Bruno Latour oferă propriul lui exemplu ca ironie a aproprierii acestor strategii reacţionare care, în final, se dovedesc a nu fi nimic mai mult controverse ştiinţifice menţinute artificial.

Aducând spre discuţie un fragment din editorialul *Environmental Word Games,* publicat de New York Times în martie 2003, Bruno Latour sesizează maniera în care argumentele sale cu privire la insuficienţa unor certitudini ştiinţifice în problematica încălzirii globale au fost apropriate de către strategistul republican Frank I. Luntz cu scopul de a manipula opinia publică în acord cu intenţiile republicanilor de a nu restricţiona anumite medii de afaceri. Astfel, teoriile critice ale lui Bruno Latour care contestau creditarea excesivă a argumentelor ideologice, declamate ca stări de fapt, ajung a fi victime ale propriului succes în măsura în care argumentele ideologice urmăresc acum discreditarea excesivă a oricăror stări de fapt ce nu corespunde scopurilor ideologice.

În acest context, Bruno Latour se întreabă care ar fi viitorul criticii dacă după toate eforturile de a urmări îndeaproape inadvertenţele ce ar putea trăda prejudiciului real, ascuns în spatele aparenţei unui statement obiectiv, ne găsim acum în situaţia de a intui faptele obiectivul real, ascunse în spatele unui fals prejudiciu, susţinut în favoarea unei cauze ideologice. Se ajunge, astfel, la generalizarea unei atitudini sceptice în rândul maselor. Nimic nu mai rămâne sigur, nu există acces către un adevăr natural, nemediat şi impaţial, cu toţii rămânem veşnic prizonierii limbajului. Însă, făcând referire la metafora nisipului mişcător, folosită de neomodernişti în critica ştiinţei şi tehnologiei, Bruno Latour se întreabă: „nu este tocmai aceasta intenţionalitatea criticismul, aceea de a demonstra că totul este chestionabil şi nimic nu mai rămâne sigur?"[13]

Apoi, Bruno Latour continuă cu un alt set de intrebari: Oare nu ne este favorabilă această atitudine sceptică generalizată? De ce să avem o reţinere faţă de popularizarea criticii? Ce ar fi atât de rău în priviinţa instrumentalizării, în masă, a criticalităţii? După atât de mult timp în care am acuzat credulitatea meselor, nu ar fi necistit să discreditam, acum, aceleaşi mase pentru

[12] Rebecca Mead, „Rage Machine:Andrew Breitbart's Empire of Bluster" în *New Yorker*, 24 May 2010
[13] Bruno Latour, „Why Has Critique Run Out of Steam? From Matters of Fact to Matters of Concern" în *Critical Inquiry*, Winter 2004, Volume 30, Issue 2, Chicago University Press, 2004, p. 230

criticismul lor naiv? Sau suntem toţi nişte oameni de ştiinţă nebuni care au scăpat virsul criticalităţii de sub control şi nu mai pot face nimic pentru a-i limita efectele delirante?

Un astfel de exemplu cu privire la popularizarea criticii ar putea fi găsit în articolul *Lethal Theory*, în care Eyal Weizman vorbeşte despre aplicabilitatea teoriei critice în îndrumarea teoretică a militarilor Forţei Defensive Israeliene. De altfel, Bruno Latour făcând o paralelă metaforică între teoria critică şi teoriile militare – care în permanenţă îşi revizuiesc metodologiile teoretice, doctrinele strategice, planurile de evitare a oricăror contingenţe –, se întreabă de ce academia nu este şi ea tot timpul în alertă, de ce îşi pregăteşte studenţii pentru un război care nu mai este posibil, luptând împotriva unui fals inamic şi cucerind teritorii care deja nu mai există?

Încercând să răspundă cam aceloraşi întrebări, însă nu în din perspectiva filosofiei tehnologiei şi a ştiinţei, domeniu de interes pt Bruno Latour, ci din perspective teoriei artei, James Elkins oferă în cartea sa *What Happened to Art Criticism?* un diagnostic cu privire la stare actuală a criticii de artă. Remarcând contradicţiile cu care se confruntă aceasta, pe de o parte poziţionându-se într-o criză globală – prin disiparea sa în fundalul criticii culturale –, iar pe de altă parte extinzându-se permanent prin intermediul materialor printabile, a cataloagelor de expoziţie şi a tipăriturilor aferente oricăror evenimente din lumea artei.

De aici se naşte o altă contradicţie, aceea că deşi producerea criticii de artă este favorizată de evenimentele artistice, acest succes este contracarat de o masivă ignorare din partea comunităţilor de intelectuali, critica de artă fiind subreprezentată în lumea academică. Astfel, aşa cum precizează Cătălin Gheorghe în lucrarea *Condiţia Critică*: „critica de artă ar fi suferit o transformare abruptă de la o practică angajată, pasionată şi informată istoric – aşa cum ar fi fost înainte de sfârşitul secolului trecut –, la o practică masiv finanţată, însă invizibilă şi fără voce, aşa cum se prezintă acum."[14]

În acest context, James Elkins prezintă o serie de „remedii impracticabile pentru reformarea criticii de artă"[15], aşa cum le denumeşte în capitolul „Seven Unworkable cures". Sesizând faptul că ceea ce îi lipseşte criticismului artistic este o voce mai puternică, soluţiile propuse de Elkins par a fi legate de o anumită nostalgie faţă de anumite momente din trecut – una dintre strategiile de reformare a criticii de artă fiind reîntoarcerea criticii la perioada de aur a rigorii formaliste, apolitice. Acestă strategie ar fi susţinută de o serie de concepte şi reguli aplicabile sistematic şi de o reflectare complexă şi riguroasă asupra judecăţilor critice.

REFERINŢE BIBLIOGRAFICE:

Adam Barbara, Allan Stuart, „Theorizing Culture: An Introduction" în Barbara Adam, Stuart Allan (eds.), *Theorizing Culture: An Interdisciplinary Critique After Postmodernism*, University College London Press Limited, London, 1995

Belsey Catherine, „From Cultural Studies to Cultural Criticism?" în P. Bowman (ed.), *Interrogating Cultural Studies: Theory, Politics and Practice*, Pluto, London, 2003

Berger Arthur Asa, *Cultural Criticism: A Primer of Key Concepts*, Sage Publications Inc., London, 1995

Eakin Emily, „The Latest Theory is That Theory Doesn't Matter" în *New York Times,* 19 April 2003

[14] Cătălin Gheorghe, *Idem*, p. 96

[15] James Elkins, *What Happened to Art Criticism?*, Princley Paradigm Press, Chicago, 2003, p.56

Elkins James, *What Happened to Art Criticism?*, Princley Paradigm Press, Chicago, 2003

Foster Hal, „Post-critical", în *October Magazine*, Winter 2012, Issue 139, Massachusetts Institute of Technology, Massachusetts, 2012

Gheorghe Cătălin, *Condiţia Critică*, Institutul European, Iaşi, 2010

Hardt Michael, Negri Antonio, *Empire*, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, London, England, 2000

Latour Bruno, „Why Has Critique Run Out of Steam? From Matters of Fact to Matters of Concern" în *Critical Inquiry*, Winter 2004, Volume 30, Issue 2, Chicago University Press, 2004

Mead Rebecca, „Rage Machine:Andrew Breitbart's Empire of Bluster" în *New Yorker*, 24 May 2010

Pruchnic Jeff, „Post-critical Theory. Demanding the Possible" în Wendy Brown (ed.), *Criticism*, Fall 2012, Vol. 54, No. 4, Wayne State University Press, Detroit, Michigan, 2012

Rogoff Irit, „From Criticism to Critique to Criticality" în Katharyna Sykora (ed.), *Was Ist ein Kunstler?*, Wilhelm Fink Verlag, Munich, 2004

Weizman Eyal, „Lethal Theory," în Denise Bratton (ed.), *Log 7*, Winter/Spring 2006, New York, 2006

MIRCEA ELIADE'S COLOANA NESFÂRȘITĂ IN RADIO VERSION. THEATRE VS. RADIO DISCOURSES

Cristina Scarlat, Postdoc Researcher, POSDRU/159/1.5/140863, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: Coloana nesfârșită [The Endless Column] is one of Mircea Eliade's plays that were staged and radio produced. These versions came to complete the qualities of the original text, in an attempt to faithfully transposing it in different semiotic codes. But the perfectly synonymic translation/transposition is impossible, considering that there are no perfect synonymies between the distinct languages of art, each of them working with tools and terminologies that the others do not recognize. All they can do is to complete and to support each other. The radio version of the play that we are analysing here is an illustration of this fact: the literary text cannot be totally, faithfully transposed in a radio one (the present case), considering the different contexts in which the message is produced – a written and an auditory one respectively. But borrowing the narrative information is possible, just like creating the atmosphere that the text suggests, by moving the focus on the actors' voices, which resend it. Alma Grecu's transposition is a faithful – as much as possible, in terms of contexts/languages – version of the original text, in which one can read the drama of an artist, Constantin Brâncuși, who held a permanent dialogue with his own creation, and this is the point of our demonstration.

Keywords: Eliade, Brâncuși, theatre, radio language.

1. ***Coloana nesfîrşită***. Scurt istoric

1970–este a doua piesă finalizată a lui Eliade, dedicată lui Ionel Perlea.[1] A fost concepută plecând de la universul creaţiei lui Constantin Brâncuşi. Regăsim în piesă multe din opiniile lui Eliade exprimate despre Maestru și în studiile și eseurile consacrate de-a lungul timpului artei sale.

1980–a fost pusă în scenă în aprilie la Teatrul din Botoşani, în regia lui Mihai Velcescu, dar „fragmente din piesă au mai fost prezentate (în limba engleză) în primăvara anului 1978 (...) între 12 şi 14 aprilie–când s-a organizat de către Norman Girardot la Universitatea Nôtre Dame un colocviu-Mircea Eliade sau *coincidentia oppositorum*", în montarea scenică a lui Miles Coiner.[2] Mac Linscott Ricketts, în materialul *La riposta americana all'opera letteraria di Mircea Eliade*[3] notează: „Dal 12 al 14 aprile 1978, nel campus della Notre Dame University dell'Indiana si tenne un convegno dal titolo «*Coincidentia Oppositorum: L'universo scientifico e*

[1] Mircea Eliade, „Coloana nesfârşită", în „Secolul XX", nr. 10-12 / 1976.
[2] Mircea Handoca, *Mircea Eliade, câteva ipostaze ale unei personalităţi proteice*, Editura Minerva, Bucureşti, 1992, p. 288.
[3] În volumul colectiv *Esploratori del pensiero umano. Georges Dumézil e Mircea Eliade*, a cura di Julien Ries e Natale Spineto, Editoriale Jaca Book, 2000, Milano, p. 369.

l'universo letterario di Mircea Eliade». (…). Alla sera,[4] il Drama Department dell'Università organizzò la lettura di un opera teatrale di Eliade, *The Endless Column (Coloana nesfârşită)*, nella traduzione di Mary Park Stevenson. Per la prima volta, negli Stati Uniti, Eliade veniva celebrato non solo per I risultati raggiunti como studioso, ma anche per le creazioni della sua immaginazione".[5]

1981–teatru radiofonic, adaptare a Almei Grecu, în regia artistică a lui Titel Constantinescu. Data premierei, 9 martie. Cu reluări în 1982, 1986, 2007.

1983–între 21-27 august, în programul celui de-al XVIII-lea Congres Mondial de Filosofie de la Montreal a fost prezentată aceeaşi piesă, în limba franceză, filosoful André Mercier interpretând rolul (lui) Brâncuşi.[6]

1983–Într-o scrisoare datată Vârşeţ 23 decembrie, Petru Cârdu îi scrie lui Mircea Eliade că a terminat de tradus textul piesei în sârbocroată şi că aceasta „urmează să fie pusă în scenă la Teatrul 'Atelier 212' din Belgrad, condus de celebra Mira Trailović (…)[7] Piesa va fi publicată şi într-un caiet aparte al revistei belgrădene *Delo*." [8]

2006–José Antonio Hernández García a terminat traducerea *Coloanei...*, care urma să fie prezentată în varianta radiofonică în Mexic - ne informează Joacquin Garrigós. [9]

2009–23 mai–Cinema Teatro «Il nuovo» şi Telluris Associati prezintă piesa « La Collona Infinita »; regia: Letteria Giuffrè Pagano. Rolul titular–Brâncuşi–este interpretat de Tazio Torrini. Traducerea textului din limba română: Horia Corneliu Cicortaş care, în corespondenţa purtată, ne mărturiseşte: „Punerea în scenă a piesei despre Brâncusi îi aparţine soţiei mele, Letteria Giuffrè Pagano, care, citind textul italian al piesei, tradus de mine în vederea publicării în Italia, în volum, a teatrului lui M.E. (...), a avut ideea montării. Ea vine dinspre zona artistică propriu-zisă –arte vizuale (pictură, video) şi teatru–, spre diferenţă de mine care am o formaţie de tip teoretic (...). Astfel, a adaptat piesa pentru un singur personaj, actorul toscan Tazio Torrini–Brâncuşi, într-un pseudo-monolog unde intervin şi elemente performative tipice teatrului experimental contemporan."[10]

2. Text *vs.* spectacol

Concepută în trei acte, piesa lui Eliade reprezintă, după mărturiile autorului, o lectură personală a operei sculptorului român. Personajul-sculptor spune într-o replică: „Întrebarea este întotdeauna aceeaşi. Dar eu răspund altfel...Mă apropii de el (de Daedalus, n.n.) şi-l întreb: zbor cu aripi de şindrilă?/–Nu, meştere, dacă vrei să te înalţi, ia-te la luptă cu materia, sileşte piatra să urce la Cer. Uită-te la Coloană şi porneşte, urcă, înalţă-te..." (actul I)[11]

[4] Nu este menţionat în care anume dintre serile din perioada 12-14 aprilie are loc reprezentaţia.
[5] N. Girardot, M.L. Ricketts (ed.), "Imagination and Meaning: The Scholarly and Literary Worlds of Mircea Eliade", New York, 1981, p. IX; M. P. Stevenson, "Report of Conference on the Work of Mircea Eliade", in "Romanian Bulletin", 1978, pp. 9-10. *Apud* Mac Linscott Ricketts, în Julien Ries, Natale Spineto (a cura di), *Esploratori..., op. cit*., p. 369, nota 2.
[6] Mircea Handoca, *Mircea Eliade..., ed. cit., ibidem*
[7] Liviu Bordaş, „Mircea Eliade şi Petru Cârdu. Noi scrisori inedite", în „Europa" (Novi Sad), VI, nr. 2 (12), 2013.
[8] A apărut mai târziu: Mirča Elijade, *Beskraini stub*, Književna opština, Vršac, 1996, 74 pp. *Apud*. Liviu Bordaş, art. cit.
[9] A se vedea Cristina Scarlat, „Mircea Eliade pe scenele lumii*"*, convorbire cu José Antonio Hernández García, Mexic, în „Observator Cultural", nr.336 (594), 29 septembrie-5octombrie 2011, p. 21, reluat în volumul *Mircea Eliade. Hermeneutica spectacolului, II*, Editura Lumen, Iaşi, 2011, pp. 56-62.
[10] Informaţii oferite de Horia Corneliu Cicortaş în corespondenţa purtată.
[11] Mircea Eliade, „Coloana nesfârşită", în *Coloana nesfârşită*, Teatru, Ediţie şi prefaţă de Mircea Handoca, Editura Minerva, Bucureşti, 1996, p. 129.

Acţiunea se petrece la Târgu Jiu, în vara şi toamna anului 1937 şi în primăvara lui 1957. Piesa ne prezintă un Brâncuşi fascinant şi fascinat de propria operă, îndârjit în a găsi limbajul just, de exprimare perfectă prin sculptură a mesajelor sale artistice. Este modest, iubit, căutat. Coloana, aici, este văzută ca o scară a cerului, o cale de acces la înălţimile pure, pe care dispar copiii. Localnicii credeau că aceştia mureau şi cer sculptorului să scurteze coloana sau să o încline, să o aducă mai aproape de pământ, eventual să o transforme în pod. Planul secund al piesei este dominat de întâlnirea lui Brâncuşi cu fata misterioasă, apariţie insolită, singura care pare să fi înţeles Opera Maestrului. Ea a înţeles mesajele încrustate de sculptor în piatră, i-a descifrat corect simbolurile, îi va oferi sugestii privind realizarea proiectatului Mausoleu din Indor, comandat de un maharajah din India, lucrare pe care, însă, nu o va materializa.

Ca mod de redactare, piesa lui Eliade este bine construită, discursul bine structurat: construcția replicilor și împletirea lor conferă o anumită muzicalitate interioară textului. Frazarea este curată și dirijarea prin didascalii bine realizată.

Maria Vodă Căpuşan apreciază că „piesa lui Eliade este o piesă alegorică despre mişcare şi despre dans ritualic”,[12] aspect certificat prin spectacolele de teatru semnalate în istoricul de la începutul materialului nostru. Fata misterioasă îi propune, de altfel, Maestrului să-i explice acestuia propria operă, înțelesul acesteia, prin dans: macheta mausoleului din Indor: „Lăsați-mă pe mine să vă arăt macheta, Maestre! Am să v-o arăt dansând. (…) și dansez așa cum v-ați imaginat, dansez formele, așa cum le-ați creat în mintea dumneavoastră…” (actul I)[13]. Opera e vie, iar mișcarea trupului în dans sugerează viața formelor: „opera aceasta e vie, trăiește, se agită, caută, aleargă și există numai cât rămâne vie, și cum altfel ați putea să arătați asta altfel decât prin dans?” (actul I)[14]

Brâncuşi a regăsit în Coloana fără sfârşit motivul folcloric românesc al *Coloanei* sau *Columnei* Cerului: *axis mundi*, prin care se crede că putem comunica cu Cerul, simbolizând, în egală măsură, zborul, ascensiunea, transcenderea.

Textul lui Eliade descrie arderea sculptorului care a descoperit esența artei: « Il a donc réussi à retrouver la ’présence-au-monde’ spécifique de l’homme archaïque (…) »[15]

3. Versiunea radiofonică a Almei Grecu

Dramatismul spectacolului radiofonic oferit de Teatrul Național Radiofonic, prin adaptarea, în 1981, a *Coloanei nesfârşite* a lui Mircea Eliade se susține prin partitura însăși a textului autorului: o înlănțuire de replici profunde, într-un limbaj consistent, simbolic, aluziv, pe care jocul (vocea) actorilor Ion Marinescu în rolul lui Brâncuși și al Irinei Mazanitis în cel al Fetei reușesc să-l redea convingător.

Cele trei acte ale piesei, așa cum a fost concepută de autor, au fost fragmentate în XI secvențe radiofonice, marcate sonor prin fondul muzical. Aici remarcăm un inconvenient: coloana sonoră a variantei radiofonice, pregătită de Timuș Alexandrescu, nu se potrivește cu conținutul piesei, cu contextele și atmosfera, așa cum reies din textul original. Aproape pe toată durata, piesa este tăiată sonor în secvențe stridente, care marchează excesiv starea de panică a

[12] Maria Vodă Căpuşan, *Mircea Eliade – spectacolul magic*, Editura Litera, București, 1991, p. 62.
[13] Mircea Eliade, „Coloana…”, *op. cit.*, p. 131.
[14] *Ibidem*.
[15] Mircea Eliade, « Brancusi et les mythologies », în Mircea Eliade, *Briser le toit de la maison. La créativité et ses symboles,* Gallimard, Paris, 1986, p. 18.

personajelor (Comisarul, Învățătorul) provocată de dispariția și accidentarea copiilor care urcau pe Coloana de la Târgu Jiu, concepută de Maestru. Există în text un fond de panică, sugerat de aceste incidente, marcat de verbe la persoana a II-a, imperativ (*să nu vă supărați, tăiați, retezați* etc.). Acestea sunt preluate și în scenariul radiofonic, exagerat, însă, subliniată prin fondul sonor, alcătuit din sunete înalte, ascuțite, ca într-un film hitchcockian, care nu se pliază pe atmosfera reală a textului. La nivelul vocii actorilor, aceștia se conformează natural și exprimă corect starea reală provocată de întâmplări, fără patetisme exagerate: Fata, Învățătorul, Comisarul încearcă să-l convingă pe Maestru să scurteze Coloana, pentru a pune capăt accidentelor, în tonalități înalte, pentru a-l convinge, dar fără stridențe tonale ascuțite, deranjante.

Didascaliile de la începutul primelor două din cele trei acte ale piesei sunt înlocuite prin vocea povestitorului, care rezumă mult bagajul informațional din textul adaptat, oferind doar informații succinte despre locul desfășurării acțiunii și localizarea temporală a evenimentelor: primul act, corespunzător primei secvențe, este redus la prezentarea locului, Târgu Jiu, și a momentului temporal, anul 1937. Celelalte informații oferite în didascalii (privind amenajarea decorului) nu-și au rostul de a fi preluate, fiind vorba de o versiune radiofonică în care orice reper ar marca/viza doar registrul verbal, concentrarea spectacolului fiind axată pe vocea actorilor. A doua intervenție a povestitorului are loc înaintea secvenței a V-a, corespunzătoare actului II, care indică locul și timpul evenimentelor: Târgu Jiu, trei luni mai târziu, la sfârșit de noiembrie.

Secvența a IX-a a textului se concretizează ca una autonomă, fiind o secvență-analepsă: Maestrul își amintește, în dialogul avut cu Fata, despre tinerii care au venit în atelierul lui pentru a-i pune întrebări în legătură cu Coloana, cu simbolismul ei, cu faptul că lucrul la ea durează prea mult, dând impresia că sculptorul n-ar putea-o termina. La nivelul textului, momentul este marcat prin didascalii interne:

Piesa *Coloana nesfârșită*– didascalii interne[16]	**Spectacolul radiofonic *Coloana nesfârșită***
(*Scena se cufundă în întunerec. Câteva secunde în urmă, în zona de lumină a unui reflector, Brâncuși, așa cum era cu vreo 12-13 ani mai înainte, înconjurat de tineri. Câțiva vorbesc între ei gesticulând, alții se adresează lui Brâncuși, dar nu se aud decât cuvinte izolate.)*	În versiunea radio, acest aspect al vârstei este marcat prin voce, articularea cuvintelor și ritmul rostirii fiind mai puțin nesigure decât în ultimele secvențe din piesă. Marcarea doar prin fondul sonor-personaje care discută simultan, creând impresia unei dezbateri pe grupuri, în care se aud frânturi de replici. Tonul inegal sugerează distanța la care se află vorbitorii unii de alții.

Secvența este de sine stătătoare, personajele schimbă replici pe acest subiect, Maestrul-mai tânăr cu douăzeci de ani la momentul întâmplărilor povestite-are tonul vocii schimbat față de cel în care vorbește cu fata despre acest subiect: cuvintele sunt sonore, bine articulate, sunetele bine conturate, pauzele între cuvinte nu sunt la fel de lungi ca în ultimele trei secvențe, când personajul este septuagenar.

Regimul vocii personajului principal este bine definit: marcarea unor perioade lungi de timp (douăzeci de ani, între secvențele I și VIII) este conturată tonal și armonic prin vocea abia

[16] Mircea Eliade, „Coloana…”, *op. cit.*, p. 153..

perceptibilă a actorului, cu sunete cu dificultate articulate, sonore doar atât cât să nu fie confundate cu niște șoapte. Ritmul și tonalitățile pe care le adoptă actorul pentru a exprima stările personajului și evoluția lor înscriu scenariul radiofonic în coordonatele stilistice impuse de textul originar. În secvența a II-a, de exemplu, în dialogul cu Fata despre problematica esențialului în artă, Maestrul se întreabă: „Unde să-l caut?", „Unde să-l găsesc?", marcarea fonostilistică a adverbului de loc, prin accentul pus în rostirea lui, prin scoaterea tonală din context sugerează drama artistului de a nu fi convins că prin ceea ce a făcut pe plan artistic reprezintă un tot rotund, desăvârșit.

Vocea sugerează nu numai vârsta personajului, ci și drama acestuia provocată de relația cu Opera, cea de-săvârșită dar, mai ales, cea rămasă în proiect, precum Mausoleul din Indor. Discuțiile profunde, simbolice, aluzive, constructive, pe care le are cu Fata constituie partitura-cheie a textului, din care se desprind elementele definitorii ale gândirii sculptorului de la Hobița privind apropierea de materia în care lucrează (piatră, oțel, lemn), drama provocată de travaliul îndelung chinuitor pentru terminarea unor lucrări reprezentative–*Coloana…*, *Pasărea Măiastră*, vârsta înaintată care nu-i mai permite continuarea lucrului și desăvârșirea proiectelor rămase doar „înapoia pleoapelor".

În secvența X, care marchează revenirea după reamintire–secvența-analepsă–vocea își recapătă tonalitatea, ritmul și timbrul din secvența VIII, a unui bătrân care vorbește cu dificultate, subliniind sonor, prin articularea cuvintelor și formularea replicilor, efortul vocal pe care-l face pentru a comunica. O extrem de fină trimitere la faptul că și piatra, înainte de a deveni formă concretă, căreia maestrul îi desăvârșește sensul în scriitura operei, sculptându-i contururile, e la fel cuvintelor care capătă sens în înlănțuire logică.

Este bine scoasă în evidență relația specială a Maestrului cu Fata misterioasă, dialogul lor, de-a lungul a opt din cele unsprezece secvențe care constituie osatura piesei, prin replici consistente, generos preluate din textul originar.

4. În loc de concluzii. Limbajul radiofonic *vs.* text literar

Un text literar *tradus* în limbaj radiofonic presupune concentrarea jocului/efortului actorilor pe voce. În consecință, receptarea va fi configurată de acest aspect. Vizualizarea prin mișcare corporală, mimică, costum, machiaj, nefiind posibilă, determină concentrarea jocului pe voce. Inflexiunile acesteia, timbrul, tonalitatea, muzicalitatea ei suplininesc ceea reperele vizuale susțin într-un spectacol de teatru. Cortina muzicală este, în teatrul radiofonic, un element principal, suport al informației narative și al receptării, complementar vocii actorilor.

Coloana nesfârșită este una din piesele lui Mircea Eliade care s-au bucurat de diverse versiuni scenice și radiofonice. Aceste versiuni au venit să completeze calitățile textului originar, în încercarea de a-l transpune/traduce fidel. Traducerea/transpunerea perfect sinonimică este, însă, imposibilă, în virtutea faptului că nu există sinonimii perfecte între codurile semiotice, fiecare din ele lucrând cu un instrumentar și o terminologie improprii celorlalte limbaje. Ele se pot doar susține și completa. Versiunea radiofonică analizată aici reprezintă ilustrarea acestui fapt: textul literar nu poate fi transpus total, fidel, în cel radiofonic- în cazul nostru – date fiind contextele diferite de emitere a mesajului: unul, scris, celălalt, audio. Preluarea informației narative este, însă, posibilă, crearea atmosferei sugerate de text, de asemenea. Evoluția radiofonică a personajelor, pe care o receptăm doar prin mijlocirea vocilor acestora și a coloanei

sonore, reușește să contureze veridic, la tonalități emoționale convingătoare, drama unui personaj de o reală forță.

Transpunerea Almei Grecu este o formulă fidelă- atât cât o permit contextele/limbajele – a textului originar, din care se desprinde drama artistului Constantin Brâncuși aflat în frământat dialog cu propria-i creație.

Bibliografie:

Bordaș, Liviu, „Mircea Eliade și Petru Cârdu. Noi scrisori inedite", în „Europa" (Novi Sad), VI, nr. 2 (12), 2013.

Căpușan, Maria Vodă, *Mircea Eliade – spectacolul magic*, Editura Litera, București, 1991.

Eliade, Mircea, „Coloana nesfârşită", în „Secolul XX", nr. 10-12 / 1976.

Eliade, Mircea, *Briser le toit de la maison. La créativité et ses symboles,* Gallimard, Paris, 1986.

Eliade, Mircea, „Coloana nesfârșită", în *Coloana nesfârșită*, Teatru, Ediție și prefață de Mircea Handoca, Editura Minerva, București, 1996.

Handoca, Mircea, *Mircea Eliade, cîteva ipostaze ale unei personalităţi proteice*, Editura Minerva, Bucureşti, 1992.

Ries, Julien, Natale Spineto (a cura di), *Esploratori del pensiero umano. Georges Dumézil e Mircea Eliade*, Editoriale Jaca Book, Milano, 2000.

Scarlat, Cristina, „Mircea Eliade pe scenele lumii*"*, convorbire cu José Antonio Hernández García, Mexic, în „Observator Cultural", nr. 336 (594), 29 septembrie-5octombrie 2011, p. 21, reluat în volumul *Mircea Eliade. Hermeneutica spectacolului, II,* Editura Lumen, Iaşi, 2011, pp. 56-62.

Această lucrare a fost cofinanţată din Fondul Social European prin Programul Operaţional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013, Cod Contract: POSDRU/159/1.5/S/140863, Cercetători competitivi pe plan european în domeniul științelor umaniste și socio-economice. Rețea de cercetare multiregională (CCPE).

NOMINAL CASES OF HUNGARIAN LANGUAGE IN ROMANIAN

Csaba Attila Both, PhD, Sapientia University of Tîrgu Mureș

Abstract: In our assertion we start from the premise that in present-day linguistics the researcher has an important role regarding the methods and possibilities of language teaching, in general. Having this in mind the creation of studies in applied linguistics would be necessary and especially useful in the contemporary multilingual society, under two aspects: in order to overcome the problems interpersonal communication entails in an intercultural context, on the one hand, and to access new methods of translating specialized texts and/or literary text. Our study, Noun cases of the Hungarian Language in Romanian has as its aim the identification of several controversial aspects of translating case forms from Romanian to Hungarian and/or from Romanian to Hungarian (discussing written texts). The contrastive, descriptive-linguistic and comparative analysis are some of the methods we are going to use. One of the conclusions that can be formulated is that the structural, genealogical, etc. differences between the Hungarian and the Romanian language result in several problems in the work of the specialist or in the case of the common speaker, especially on the level of noun cases.

Keywords: noun case, case suffix, preposition, translation, language use

Introducere

În România este obligatoriu pentru membrii minorităților lingvistice să învețe și să folosească limba statului (limba română). În procesul de învățare a limbii române elevul/studentul se confruntă cu mai multe probleme care sunt cauzate de mai mulți factori. De exemplu, sistemul limbii maghiare este foarte diferit de cel al limbii române, fenomenele cognitive (percepția și divizarea diferită a lumii) sunt diferite etc. Este un fapt că predarea limbii române pentru minorități nu are un cadru cu baze stabile, precum nu se folosesc metode și materiale adecvate scopului. Problema este permanent actuală, fapt ce impune necesitatea unor cercetări prin ale cărei rezultate se poate îmbunătăți acest cadru educațional, care creionează particularitățile limbii române folosite în vorbire.

Studiul nostru cercetează sistemul cazurilor nominale ale limbii maghiare și folosirea lor în limba română.

Problematica sistemului cazual în gramatica maghiară

Premise teoretice

Cazul este un sistem specific nominalelor, în general, după relația pe care o stabilesc la nivelul unei structuri. În mod tradițional, termenul se referă la marcarea inflexionară și – în mod tipic – cazul arată relația unui substantiv cu verbul, la nivelul propoziției sau al frazei. Termenul „caz” este de asemenea folosit pentru fenomenul de a avea un sistem cazual. O limbă cu un astfel

de sistem este definită limbă cazuală. Un cuvânt care apare într-un anumit caz se formează din rădăcina și marcatorul cazului, care în limba maghiară este întotdeauna un sufix. Limbile au un sistem cazual extensiv. O limbă poate avea mai multe cazuri. Prin evoluția unei limbi, unele cazuri se pot contopi, acest fenomen purtând denumirea de sincretism (Blake 2001).

Teoria generală a cazurilor limbii maghiare a apărut prima dată într-o gramatică a limbii maghiare realizată în limba rusă în 1955, autorul fiind K. E. Majtinskaja. Autorul lucrează cu 22 de cazuri. Prima publicație (autorul fiind József Tompa) care conține prezentarea sistemului cazual în maghiară a apărut în 1961 și a inclus 28 cazuri. Numărul de cazuri diferă de la un autor la altul (de la 17 până la 28) (Pete 2003). În lingvistica maghiară deocamdată nu există un acord referitor la numărul exact al cazurilor.

Ferenc Kiefer a încercat să determine numărul cazurilor, în funcţie de anumite criterii: 1) sufixul cazual este un sufix nominal, care nu poate fi urmat de alte sufixe; 2) poate fi ataşat liber unui pronume, unui substantiv propriu, unui adjectiv, unui numeral, unui semn. Capacitatea de asociere a sufixului cazual este independentă de semnificația substantivului; 3) are rolul de a forma substantive 4) au calitatea de sufixe cazuale numai dacă exprimă o relație cazuală; 5) un sufix este sufix cazual numai și numai atunci când este parte a unui cadru de complemente; 6) fiecare substantiv poate fi modificat cu un atribut adjectival și cu o prepoziție relativă (Kiefer 2000).

Teoria generală a cazului nu s-a realizat încă (Anderson 1994). Cu toate acestea, un lucru este clar: categoria cazului este în relație cu schimbarea formelor cuvintelor sau a funcțiunii lor și este foarte des confundat cu alte categorii gramaticale (Илиев 2007). Sistemul cazual al limbii maghiare nu este comparabil cu sistemul cazurilor din limbile indo-europene, în general, al cazurilor din limba română, în special.

Sistemul cazual al limbii maghiare (studiu comparativ)

În acest studiu punctul de plecare va fi clasificarea realizată de Edit Kádár (2007), care listează 18 cazuri în limba maghiară:

Caz	Utilizare	Sufixele cazului
loc		
cazul adesiv	‘loc adiacent’	***-nál/-nél***
cazul inesiv	‘în interior’	***-ban/-ben***
cazul superesiv	‘pe suprafața’	***-n/-on/-en/-ön***
mișcare de la		
cazul ablativ	‘mișcare de depărtare’	***-tól/-től***
cazul delativ	‘mișcare de depărtare de pe suprafața’	***-ról/-től***
cazul elativ	‘afară din’	***-ból/-ből***
mișcare spre		

cazul alativ	'mișcare spre adiacența unui loc'	***-hoz/-hez/-höz***
cazul ilativ	'mișcare spre interior'	***-ba/-be***
cazul sublativ	'mișcare spre suprafața'	***-ra/-re***
cazul terminativ	'indicarea sfârșitului timpului sau al mișcării'	***-ig***
aliniere morfosintactică		
cazul nominativ	'agent; experimentator voluntar'	***-Ø***
cazul acuzativ	'pacient'	***-t***
cazul dativ	'arată direcția sau recipientul'	***-nak/-nek***
cazul esiv	'stare temporară de a fi'	***-ként***
cazul esiv-modal	'stare temporară de a fi'	***-ul/-ül***
cazul translativ	'schimbarea unei condiții într-una alta'	***-vá/-vé***
cazul comitativ-instrumental	'instrument, în compania cuiva sau unui instrument'	***-val/-vel***
cazul cauzal-final	'eficientul sau cazul final'	***-ért***

Tabel 1. Sistemul cazurilor nominale în limba maghiară

Cercetarea se bazează pe traducerea propozițiilor din maghiară în limba română. Analiza se bazează pe răspunsurile date la un chestionar anonim, online. Respondenți aveau să traducă 36 de propoziții maghiare în română. Acest studiu prezintă traducerile corecte, cele mai des utilizate, având caracter normativ, în traducerea propozițiilor.

Fiecare sufix prezentat anterior este inclus într-una dintre aceste propoziții. Analiza se referă întotdeauna, la traducerile române. În prima parte discutăm cazurile care se găsesc atât în limba maghiară cât și în limba română: nominativ, acuzativ și dativ.

1. Cazul nominativ

În limba maghiară nominativul este marcată cu alomorf zero (*az élet**Ø**).* Traducerea propoziției *Az élet szép* în limba română: *Viața este frumoasă*. După cum se vede din exemplul dat, cazul nominativ nu se marchează nici în limba maghiară nici în română. În limba maghiară, nominativul este întotdeauna cazul subiectului în propoziție, în timp ce în limba română este cazul subiectului, numelui predicativ, al apoziției neacordate și al elementului predicativ suplimentar (Iliescu 2008).**2. Cazul acuzativ**

Să urmărim cele două exemple date, referitoare la cazul acuzativ. Unul dintre acestea se referă la o persoană iar celălalt are un referent non-personal: (1) *Látok egy elefánt**ot.*** → *Văd un elefant**Ø.;*** (2) *Tegnap láttam Máriá**t.*** → *Am văzut-**o** ieri **pe** Maria.* Se poate observa că, în limba maghiară, cazul acuzativ este marcat cu sufixul ***-t*** la fiecare substantiv. În limba română, însă, substantivul cu referent non-personal se folosește în forma lui de nominativ, iar în cazul substantivului cu referent personal există atât o marcație totală cât și clitică a cazului: pronumele personal neaccentuat (clitic) acompaniază verbul (predicat), poate să stea înainte sau după verb (ex. *am văzut-o*) și este marcat de morfemul ***pe*** -marcator morfologic fără semnificație lexicală (indicând complementul direct). Acuzativul este cazul complementului direct (obiectului) în limba maghiară; în limba română, acuzativul poate să aibă numeroase funcții sintactice.

3. Cazul dativ

În limba maghiară, cazul dativ îndeplinește întotdeauna funcția de complement indirect al verbului, în timp ce în română poate avea mai multe funcții sintactice. Propozițiile traduse au fost: (1) *Péter**nek** hoztam levest.* → *Am adus supă **lui** Petru**Ø**.*; (2) *Adtam egy könyvet Mária**nak**.* → *Am dat Mari**ei** o carte.* Genul substantivului cu funcția sintactiă de complement indirect în prima propoziție este masculin, în timp ce în prepoziția a doua este feminin. Genul nu are rol în construirea dativului, deoarece în limba maghiară nu există această categorie gramaticală. Precum se vede, dativul se construiește cu ajutorul substantivului + sufixul cazual al dativului ***-nak/-nek.***

În limba română, în cazul substantivului masculin, dativul se realizează cu ajutorul articolului hotărât (*lui*), care precedă substantivul *Petru*. Acest pronume personal poate fi considerat un marcator cazual proclitic, în timp ce în cazul substantivului de genul feminin se folosește un marcator cazual enclitic *ei* : *Maria* + *ei* → ***Mariei***.

În cele ce urmează, discutăm cazurile nominale prezente în limba maghiară, după cum urmează: inesiv, ilativ, elativ, superesiv, delativ, sublativ, adesiv, ablativ, alativ, terminativ, esiv, esiv-modal, translativ, comitative-instrumental, cauzal-final. Acestea sunt deosebit de importante din perspectiva cercetării noastre, deoarece ne permit să discutăm diferite modalităţi de exprimare a sensurilor/ semnificaţiilor într-o limbă care nu există aceste categorii.

4. Cazul inesiv

În concepția lui Crystal *inesiv* este un termen utilizat în descrierea gramaticală, referitor la un anumit tip de inflecție. *Inesivul* exprimă semnificația locației sau poziției în interiorul unui spațiu (Crystal 2008). Iată două exemple: (1) *A lakás**ban** négy szoba van.* → ***În** casă**Ø** sunt patru camere.* (2) *Bukarest**ben** lakom.* → *Stau **în** București**Ø**.* În exemplele date în limba maghiară, inesivul este format dintr-un substantiv la care se adaugă unul dintre sufixele inesivului ***-ban/-ben***. În traducerile din limba română, ideea este redată printr-o construcţie în care se folosește prepoziția ***în,*** aceasta indicând interiorul unui spațiu unde se întâmplă ceva (NDULR 2009). Limba română a moștenit această prepoziție din latina, unde circula forma *in*. În limba română această prepoziție aparține cazului acuzativ (Cojocaru 2003).

5. Cazul ilativ

Ilativ este un termen folosit în descrierea gramaticală ce face referire la un tip de inflecție care exprimă semnificația de „a mișca spre întăuntru” sau de „a mișca spre un loc” (Crystal 2008) Iată următorul exemple: *Nem engedem be a házam**ba.*** → *Nu îl las să intre **în** casa mea.* În limba maghiară, ideea de *ilativ* este exprimată prin utiliarea substantivului și a sufixului cazual ***-ba/-be***. În limba română, cazul ilativ se traduce – în mod similar cu inesivul – cu prepoziția ***în,*** care indică faptul că există un spație spre care se mișcă (NDULR 2009). Această prepoziție aparține cazului acuzativ în limba română (Cojocaru 2003).

6. Cazul elativ

David Crystal definește *elativul* ca un termen folosit în descrierea gramaticală ce face referire la un tip de inflecție, utilizat cu semnificația de „mișcare din/dinspre (interiorul) unui loc” (Crystal 2008). Exemple: *Mennyit olvastál el a könyv**ből**?* → *Cât ai citit **din** carte?* Limba maghiară construiește acest caz prin aderarea sufixului ***-ból/-ből*** la substantiv. Versiunea în limba română se construiește cu ajutorul prepoziției ***din***, care indică punctul de început al unei mișcări, marcând implicit, originea (NDULR 2009). Această prepoziției provine din limba latină (*de + in),* și cere întotdeauna cazul acuzativ în limba română.

7. Cazul superesiv

Superesivul este un caz care exprimă locația la care se referă substantivul. Are semnificația de „pe" sau „peste".[1] Numele cazului provine din limba latină (*supersum, superesse:* a fi pe, peste). Sufixul superesivului are patru variante: ***-n/-on/-en/-ön.***

În propozițiile traduse, substantivul în superesiv marchează o diferență la nivelul semnificațiilor: (1) A *kémény**en** gólyák laknak.*→ ***Pe** horn**Ø** locuiesc berze.* (2) *A post**án** dolgozom.* → *Lucrez **la** poștă**Ø**.* (3) *Budapest**en** élek.* → *Stau **în** Budapesta**Ø**. / Stau **la** Budapesta**Ø**.* (4) *Dolgozom az ügy**ön**.* → *Lucrez **pe** caz**Ø**. / Lucrez **la** caz**Ø**.* Precum se observă din aceste propoziții, în limba maghiară cazul superesiv este format prin adăugarea sufixului cazual la substantiv, în timp ce în traducerea română putem constata diferențe între prepozițiile utilizate. Prepoziții aplicate în traduceri sunt: ***pe, la, în***. Prepoziția ***pe*** indică contacul cu suprafața, provine din latina *super, per* (NDULR 2009).

La este o prepoziție care – după dicționar – are 47 de semnificații și utilizări, noi aici prezentăm numai cele care sunt relevante în cazul nostru. Această prepoziție poate indica integrare în mediul înconjurător; loc; situație, existență într-un spațiu determinat, contact cu suprafața; localizare într-o parte definită a unui obiect; a fi într-un loc pentru o activitate specifică; instrumentul acțiunii. Prepoziția a fost moştenită din limba latină *illac(ad)* (NDULR 2009) .

În cele din sus am prezentat deja o utilizare a prepoziției ***în***, dintre cele 23 de sensuri. Prepoziția pe are și o altă funcție: indică faptul că o stare sau o mișcare are loc pe suprafața sau pe deasupra unui obiect (NDULR 2009). În limba română toate aceste prepoziții cer cazul acuzativ (Iliescu 2008).

8. Cazul delativ

Cazul delativ (din lat. *deferre* „a duce jos, a aduce") este cazul care indică mișcarea în jos, în raport cu referentul marcat. În limba maghiară delativul este folosit pentru a exprima mișcarea în jos de pe suprafața unui obiect.[2] În studiul nostru sunt incluse două propoziții ilustrative pentru cazul delativ, ale cărui sufixe sunt ***-ról/-ről.*** Exemplu: *A parasztok a mező**ről** jönnek.* → *Țăranii vin **de pe** câmp**Ø**./Țăranii vin **dinspre** câmp**Ø**.* (2) *Mit tudsz Péter**ről**?*→ *Ce știi **despre** Petru?*

După cum se poate observa, cazul delativ se formează cu sufixul cazului, în timp ce în română sunt folosite mai multe prepoziții / locuțiuni prepoziționale: ***de pe, dinspre, despre.***

Locuțiunea ***de pe*** a fost formată din două prepoziții simple: *de*, care indică proveniența și *pe* care indică contactul cu suprafața / cu un obiect.

Dinspre este o prepoziție care indică proveniența dinspre un loc care este punctul de referință. A treia prepoziție, ***despre***, are semnificația „despre referentul comunicării"; este formată din două prepoziții existente în limba română: *de* (< Lat. *de*)+ *spre* (< Lat. *super*) (NDULR 2009). În limba română, toate aceste prepoziții cer cazul acuzativ (Iliescu 2008).

9. Cazul sublativ

[1] Http://www-01.sil.org/linguistics/glossaryoflinguisticterms/WhatIsSuperessiveCase.htm (11 iunie 2014).
[2] http://www.odlt.org/ballast/delative_case.html (11 iunie 2014).

Termenul sublativ este utilizat cu referire la mai multe cazuri gramaticale ce exprimă diferite situații: în limba maghiară, exprimă destinația mișcării.[3] Sufixele acestui caz sunt: ***-ra/-re***. Exemple: (1) *Mennyit szeretnél ruhá**ra** költeni? → Cât vrei să cheltuiești **pe haineØ**?/ Cât vrei să cheltuiești **pentru** haine**Ø**?* (2) *Tedd a tányért az asztal**ra**! → Pune farfuria **pe** masă**Ø**!*

Precum se vede din exemplele date, în structura maghiară regula este: substantiv + sufix cazual. În limba română, substantivul rămâne în forma sa nominativă, precedat de prepoziția ***pe*** care indică contactul cu suprafața sau cu obiectul cerând cazul acuzativ. Este, de asemenea, realizat cu utilizarea prepoziției ***pentru*** care indică scopul, obiectivul, destinația acțiunii, forma și cere cazul acuzativ (Cojocaru 2003): ***pentru*** < rom. *printru* < rom. *pre* (< lat. *super, per*)+ rom. *întru* (< lat. *intro*) (NDULR 2009).

10. Cazul adesiv

David Crystal definește adesivul ca un termen utilizat în descrierea gramaticală ce se referă la un tip de inflexiune care exprimă semnificația de a exista *la* sau *lângă un loc* (Crystal 2008). În cele două propoziții de mai jos sunt diferite substantive, în prima propoziție substantivul fiind unul comun, propoziția a doua incluzând un substantiv propriu: (1) *Találkozzunk a mozi**nál**! → Ne întâlnim **la** cinema**Ø**!* (2) *Évá**nál** jártam. → Am fost **la** Eva**Ø**. / Am fost **pe la** Eva**Ø**.*

Atât în cazul substantivului comun cât și în cazul celui propriu din limba maghiară, adesivul se construiește cu ajutorul substantivului și al sufixului cazual: ***-nál/-nél***. În limba română, strategiile de traducere sunt similare, în cazul substantivului comun și propriu, fiind utilizată prepoziția ***la*** care procedă substantivul în nominativ. Cu toate acestea, se poate aplica și o altă strategie în traducerea substantivului propriu: cu ajutorul locuțiunii prepoziționale ***pe la***, a cărei semnificație cumulează semnificația prepoziției *pe* (contact cu suprafață sau cu obiect) și a prepoziției *la* (spațiu ca posesia cuiva; locație, situație, existență într-un spațiu determinat). Cere cazul acuzativ.

11. Cazul ablativ

În limbile care exprimă relații gramaticale prin semnificațiile inflexiei, *ablativ* este un termen care se referă la forma preluată de un subtantiv; în mod tipic, este utilizat pentru exprimarea mai multor semnificații locative sau instrumentale (Crystal 2008). Cazul ablativ indică mișcarea de depărtare de la ceva; variantele sufixului cazual sunt: ***-tól/-től.*** Exemple: (1) *A ház**tól** jövök. → Vin **de la** casă**Ø**. / Vin **dinspre** casă**Ø**.* (2) *Ma kaptam levelet Traian**tól**. → Azi am primit o scrisoare **de la** Traian**Ø**.*

În prima propoziție avem un substantiv care marchează un spațiu; substantivul ar putea fi tradus atât cu elementul prepozițional ***de la*** cât și cu ***dinspre*** (vezi cazul delativ mai sus). În cazul substantivelor proprii (care marchează o persoană) se poate utiliza numai locuțiunea prepozițională ***de la.*** Semnificația acestei locuțiuni prepoziționale cumulează semnificația prepoziției *de* (< lat. *de*; indică autorul sau agentul acțiunii; indică proveniența) și a prepoziției *la* (< lat. *illac(ad)*; indică sursa informației, autorul unui obiect) (NDULR 2009). În limba română toate aceste prepoziții cer cazul acuzativ.

12. Cazul alativ

Alativ este un termen folosit în descrierile gramaticale pentru a se referi la un tip de inflexie care exprimă ideea de mișcare - „la", „spre" un spațiu (Crystal 2008). În limba maghiară

[3] Http://en.wikipedia.org/wiki/Sublative_case (12 iunie 2014).

sunt trei variante de sufixe: ***-hoz/-hez/-höz***. Exemple: (1) *Ház**hoz** hozzák a rendelést? Aduceți comanda **la** domiciliu**Ø**?* (2) *Nem értek a téma**hoz**. → Nu mă pricep **la** subiect**Ø**.* (3) *Péter**hez** megyek. → Mă duc **la** Petru**Ø**.*

Cazul alativ, în limba maghiară, se formează cu ajutorul substantivului + sufix cazual; în limba română, traducerea alativului maghiar se realizează cu prepoziția ***la*** (care indică destinația mișcării), iar substantivul rămâne în forma sa nominativă.

13. Cazul terminativ

Terminativul este un caz care specifică limita de timp sau spațiu; este, de asemena, utilizată pentru a exprima scopul sau obiectivul unei acțiuni. În limba maghiară este folosit pentru a exprima timpul unei acțiuni. Exemple: (1) *Csak a piac**ig** megyek. → Mă duc doar **până la** piață**Ø**.* (2) *Öt óra**ig** várom vissza az új változatot. → Aștept varianta nouă **până la** ora**Ø** cinci.* (3) *A koncert két óra**ig** tartott. → Concertul a ținut două ore.*

Se observă că sunt trei propoziții în care se utilizează cazul terminativ şi implicit, traducerea acestuia în limba română. În limba maghiară structura este: substantiv + sufixul cazual ***-ig***. În limba română folosim locuțiunea prepozițională ***până la*** dacă indică o limită de timp sau spațiu; ***până la*** este o combinație a prepozițiilor *până* (< lat. *paene-ad*; indică punctul final, limita timpului, spațiului, acțiunii) și *la* (vezi cazul alativ), combinând semnificiația acestora. În limba română cazul terminativ (indicând timpul acțiunii) este exprimat prin cazul acuzativ, unde complementul este „ore”.

14. Cazul esiv

David Crystal definește *esivul* ca un termen utilizat în descrierea gramaticală. Se referă la un tip de inflexiune care exprimă semnificația stării de existență (Crystal 2008). În limba maghiară, acest caz este prezent împreună cu subtipurile sale. În cazul esiv, substantivul este utilizat în forma lui de bază și sufixul ***-ként***. Exemple: (1) *Bohóc**ként** ismertem meg. → L-am cunoscut **ca fiind** un clovn**Ø**. / L-am cunoscut **ca** un clovn**Ø**.* (2) *Orvos**ként** mondta. → A spus **ca** un doctor**Ø**. / A spus **în calitate de** doctor**Ø**.* (3) *Péter**ként** mutatkozott be. → S-a prezentat **ca fiind** Peter**Ø**. / S-a prezentat **cu nume de** Peter**Ø**. / S-a prezentat **ca** Peter**Ø**.*

În toate trei traducerile este utilizată prepoziția ***ca*** (< Lat. *quam,* având semnificațiile „în calitate de”, „a fi”, „a avea o funcțiune”) (NDULR 2009), prepoziție care cere cazul acuzativ.

Structura ***ca fiind*** (formată cu ajutorul conjuncției *ca* și forma de gerunziu a verbului „a fi”) este, de asemenea, utilizată în două dintre propozițiile date.

În limba română există câteva structuri care nu se legă de nicio categorie de caz: sunt structuri ce preiau semnificația acestui caz (funcția cuiva sau unui obiect având un nume). Astfel de structuri sunt: ***în calitate de*** + substantiv (având funcția de / calitate de) și în special, în cazul propoziției (3) ***cu nume de*** + substantiv propriu (având numele de...). **15. Cazul esiv-modal**

Semnificația cazului esiv-modal este similară cu esivul, diferența dintre acestea fiind sufixul ***-ul/-ül*** și utilizarea acestuia. În timp ce cazul esiv este folosit pentru a exprima o stare de existență, a fi într-o anumită situație, cazul esiv-modal este folosit cu o varietate de semnificații.Iată câteva exemple: *Beszél magyarul / angolul / românul stb.?* [Vorbiți limba maghiară / engleză / română etc.?]; *Ez magyarul / angolul / românul stb. van.* [Aceasta este în maghiară / engleză / română etc.] Este, de asemenea, utilizat pentru a exprima o senzație / o emoție: *Rosszul érzem magam*. [Mă simt rău.] și împreună cu substantive pentru a exprima o senzație / o emoție, într-un fel metaforic, ex. *Kutyául érzem magam.* [Mă simt ca un

câine].[4]Exemple: *Emlék**ül** őrzöm.* → *Păstrez **ca** o amintire**Ø**.* Observăm că –aşa cum se întâmplă şi în cazul esiv – a fost tradus prin utilizarea prepoziţiei ***ca*** (vezi cazul esiv).

16. Cazul translativ

„Cazul translativ este un caz care indică faptul că referentul substantivului, sau calitatea adjectivului este rezultatul unui proces de schimbare.”[5] În limba maghiară se construieşte prin adăugarea sufixului ***-vá/-vé.*** Exemplu: *A herceget a boszorkány béká**vá** változtatta.* → *Vrăjitoarea l-a transformat pe prinţ **într-o** broască**Ø**. / Vrăjitoarea l-a transformat pe prinţ **în** broască**Ø**.*

În limba maghiată acest caz este realizat în structura substantiv + sufixul cazual al translativului; în limba română traducerea se realizează cu prepoziţia ***-într*** (întru) + articol nehotărât ***o.*** Prepoziţia *întru* (< Lat. *intro*) are mai multe semnificaţii: indică scopul sau direcţia mişcării, arată obiectul la care o acţiune sau calitate se referă; arată rezultatul unei acţiuni sau scopul rezultatului acţiunii etc. (NDULR 2009). Cazul translativ este, de asemena, tradus cu prepoziţia ***în*** care – în acest caz – indică scopul sau direcţia mişcării; poate arăta obiectivul (NDULR 2009) asemenea lui *întru*.

17. Cazul comitativ-instrumental

În limbile care exprimă relaţiile gramaticale prin semnificaţiile inflexiilor, termenul *comitativ* se referă la forma preluată de substantiv, când acesta exprimă semnificaţia „împreună cu” sau „acompaniat de”; termenul *instrumental* se referă la forma preluată de substantiv când acesta exprimă semnificaţia „cu ajutorul...” (Crystal 2008). Limba maghiară operează atât cu cazul comitativ cât şi cu instrumentalul, însă sufixele cauzale ale lor sunt identice. Sunt aspecte care motivează cazul comitativ-instrumental. Sufixele cazului în discuţie sunt: ***-val/-vel***. Exemple: (1) *Autó**val** megyünk a moziba.* → *Mergem **cu** maşină**Ø** la cinematograf.* (2) *A kolléganőm**mel** sportolok.* → *Fac sport **cu** colega**Ø** mea.*

În limba română, acest caz se formează cu ajutorul prepoziţiei ***cu*** (< Lat. *cum*), care, în situaţia dată exprimă o asociere şi indică un instrument (NDULR 2009).

18. Cazul cauzal-final

Cazul cauzal-final este utilizat pentru a exprima scopul sau motivul unei acţiuni. Sufixul acestui caz este: ***-ért***. Acest caz are două semnificaţii şi două utilizări: prima (cauzativă) se referă la semnificaţia „din cauza cuiva”, a doua (finală) porneşte de la faptul că sufixul *-ért* are şi semnificaţia de „pentru cineva/ceva”. Exemplu: *A gyerek**ért** késtem el. / A gyerek **miatt** késtem el.* → *Am întârziat **din cauza** copilului.*

Pentru a exprima semnificaţia „din cauza cuiva” pe lângă sufixul ***-ért*** se foloseşte şi postpoziţiunea ***miatt*** (în comunicarea de zi cu zi / în limbajul colocvial este mult mai des folosită), prin urmare sufixul ***-ért*** poate fi considerat un morfem care exprimă semnificaţia „pentru cineva/ceva”; în acest caz vorbim despre cazul final: *A gyermekei**mért** mindent képes vagyok feláldozni.* → *Sunt dispus să sacrific orice **pentru** copii mei.*

În limba română, traducerea cazului final (cauzal-final) al limbii maghiare poate fi realizată prin prepoziţia ***pentru*** (< rom. *printru* < rom. *pre* + *întru* < rom. *pe* + *întru* < lat. *super, per* + *intro*) care indică scopul, obiectivul, beneficiarul (NDULR 2009).

[4] *Câinele* în acest exemplu are o semnificaţie metaforică: este identificat cu disconfort, îmbolnăvire, etc.
[5] http://www-01.sil.org/linguistics/glossaryoflinguisticterms/WhatIsTranslativeCase.htm (12 iunie 2014)

Sumar

Limba maghiară			**Limba română**		
Caz	***Marcator cazual (sufix)***	***Exemplu***	***Caz / structură***	***Marcatori***	***Exemplu***
Cazul nominativ	-Ø	életØ	Cazul nominativ	-Ø	viațaØ
Cazul acuzativ	-t	elefántot, Máriát	Cazul acuzativ	**non-personal:** -Ø **personal:** pronume personal neaccentuat (clitic) în acuzativ; prepoziția ***pe***	elefantØ …-o pe MariaØ, l-… pe VasileØ
Cazul dativ	-nak/-nek	Péternek, Máriának	Cazul dativ	**masculin:** pronume personal accentuat în dativ + substantiv **feminin:** substantiv + pronume personal accentuat în dativ	lui PetruØ, Mariei
Cazul inesiv	-ban/-ben	lakásban	Cazul acuzativ	prepoziția ***în***	în casăØ
Cazul ilativ	-ba/-be	házamba	Cazul acuzativ	prepoziția ***în***	în casăØ
Cazul elativ	-ból/-ből	anyagból	Cazul acuzativ	prepoziția ***din***	din materieØ
Cazul superesiv	-n/-on/-en/-ön	kéményen, postán, Budapesten, ügyön	Cazul acuzativ	prepoziția ***pe*** prepoziția ***la*** prepoziția ***în***	pe hornØ, la poștăØ, la BudapestaØ, în BudapestaØ, pe cazØ,

					la cazØ
Cazul delativ	-ról/-ről	mezőről, Péterről	Cazul acuzativ	prepoziția ***despre,*** prepoziția ***dinspre,*** locuțiunea prepozițională ***de pe***	de pe câmpØ, dinspre câmpØ, prepoziția despre
Cazul sublativ	-ra/-re	ruhára, asztalra	Cazul acuzativ	prepoziția ***pe***	pe haineØ, pentru haineØ, pe masăØ
Cazul adesiv	-nál/-nél	mozinál, Évánál	Cazul acuzativ	prepoziția ***la,*** **substantivu propriu:** prepoziția ***pe la***	la cinema, la EvaØ, pe la EvaØ
Cazul ablativ	-tól/-től	háztól, Traiantól	Cazul acuzativ	**substantiv comun (spațiu, loc):** locuțiune prepozițională: ***de la***, prepoziția: ***dinspre***, **substantiv comun (spațiu, loc):** locuțiune prepozițională: ***de la***	
Cazul alativ	-hoz/-hez/-höz	házhoz Évához	Cazul acuzativ	prepoziția ***la***	la domiciliuØ, la EvaØ
Cazul terminativ	-ig	óráig, piacig, óráig (cât timp ține acțiunea)	Cazul acuzativ	locuțiunea prepozițională: ***până la*** substantiv în cazul acuzativ	până la piațăØ, până la oraØ, ore
Cazul esiv	-ként	bohócként, orvosként, Péterként	Cazul acuzativ	prepoziția: ***ca***	ca clovnØ, ca medicØ, ca PeterØ
			conjuncția *ca* + forma	*ca fiind* + substantiv	ca fiind clovn,

			gerunziu al verbului „a fi”		ca fiind Péter
			structuri	***în calitate de cu nume de***	în calitate medic, cu nume de Peter
Cazul esiv-modal	-ul/-ül	emlékül	Cazul acuzativ	prepoziția ***ca***	ca o amintire
Cazul translativ	-vá/-vé	békává	Cazul acuzativ	prepozițiile ***întru, în***	într-o broască, în broască
Cazul comitativ-instrumental	-val/-vel	autóval kolléganőmmel	Cazul acuzativ	prepoziția ***cu***	cu mașină, cu colega
Cazul cauzal-final	-ért	gyermekeimért	Cazul acuzativ	prepoziția ***pentru***	pentru copii mei

Bibliografie

Anderson, J. 1994. *Case*. In: The Encyclopedia of Language and Linguistics (R. Asher) V. 2. Oxford, New York, Seoul, Tokyo

Blake, Barry J. 2001. *Case*. Cambridge: Cambridge University Press.

Cojocaru, Dana 2003. *Romanian Grammar*. http://www.seelrc.org:8080/grammar/pdf/stand_alone_romanian.pdf. (11 June 2014).

Crystal, David 2008. *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*, 6th ed., Oxford: Blackwell Publishing.

Iliescu, Ada 2008. *Gramatica practică a limbii române actuale*. București: Corint.

Илиев, Иван Г. 2007. *Надеж и Вокативност*. Пловдив: Пигмалион.

Kádár Edit 2007. *Alaktan és szófajtan*. Kolozsvár: Egyetemi Műhely Kiadó.

Pete István 2003. *Hány esetük van a magyar főneveknek?* In: Magyar Nyelvőr, 127. évf., 3. szám. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia.

Surse

NDULR = Oprea I., Pamfil C. G., Radu R., Zăstroiu V. *Noul dicționar universal al limbii române* 2009. București: Literatura Internațional.

Surse online

The Online Dictionary of Language Terminology (ODLT): *Delative case* http://www.odlt.org/ballast/delative_case.html (11 iunie 2014).

SIL International: *Translative case* http://www-01.sil.org/linguistics/glossaryoflinguisticterms/WhatIsTranslativeCase.htm (12 iunie 2014).

SIL International: *Superessive case* http://www-01.sil.org/linguistics/glossaryoflinguisticterms/WhatIsSuperessiveCase.htm (11 iunie 2014).

Wikipedia: *Sublative case* http://en.wikipedia.org/wiki/Sublative_case (12 iunie 2014).

THE ARTISTIC COMPONENTS OF GYMNASTICS. WHY IS THE GYMNASTICS ARTISTIC?

Daniela Burlacu, PhD Student, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: Gymnastics has known an impressive development during the 20th century which determined its content to vary, thus favouring a split into several branches, especially in competitions. Therefore, due to this newly created situation (the emergence of various gymnastics branches), appears the necessity to mark the differences between types of gymnastics during the communication act. Hence, this paper shall investigate whether the relation of the term "artistic" with the gymnastics on apparatus (vault, uneven bars, balance beam, and floor - for the women's gymnastics; floor, pommel horse, rings, parallel bars, horizontal bar - for the men's gymnastics) is justified. Also, by looking at the range of terms designating artistic elements, it shall be analysed what the artistic features reside in.

Keywords: artistic gymnastics, term, ballet element.

În prezent, vorbitorii de limbă română sau aparteneţii altor comunităţi lingvistice se află în dificultate în momentul iniţierii unei conversaţii despre gimnastică, deoarece lexemul *gimnastică* desemnează astăzi totalitatea ramurilor, competiţionale şi necompetiţionale, ale acestui sport. Pentru un act de comunicare corect şi concret (excepţie fac actelele de comunicare dintre interlocutorii cu un fond de cunoştinţe comun) lexemului *gimnastică* trebuie să i se atribuie un determinant care să aducă un plus de informaţie, care să diferenţieze o ramură a acestui sport de alta. Astfel, specialiştii au convenit ca termenului *gimnastică* să îi fie alăturat termenul *artistică* pentru gimnastica la aparate (sărituri, paralele inegale, bârnă, sol – fete şi sol, cal cu mânere, inele sărituri, paralele, bară fixă – băieţi), termenul este o convenţie conform Adinei Stroescu şi lui Robert Podlaha[1], el fiind un termen în limba franceză care iniţial a desemnat gimnastica cu obiecte (cerc, minge, măciuci şi panglică) şi care a constitut o opţiune terminologică pentru şcolile de gimnastică din mai multe ţări. Determinantul *artistică* a fost înlocuit cu cel de *modernă*, iar mai târziu cel de *ritmică*, care se regăseşte şi azi pentru a desemna gimnastica cu obiecte. Deşi niciunul dintre cei doi termeni, *artistică* şi *ritmică*, nu acoperă nici pe departe caracteristicile gimnasticii la aparate sau cu obiecte, ei au fost impuşi de F.I.G. drept termeni standard pentru a desemna cele două ramuri ale gimnasticii. Specialiştii români nu au fost de acord cu această reglementare a F.I.G.-ului, ei utilizând în lucrările redactate de către ei termeni mai vechi de *gimnastică artistică* sau *gimnastică modernă* pentru gimnastica cu obiecte şi *gimnastică sportivă* pentru gimnastica la aparate, considerând că adjectivele *sportiv artistic* şi *modern* sunt mai apropiate de caracterul celor două sporturi. În prezent termenii impuşi de F.I.G. au început să prindă rădăcini şi în literatura de specialitate românească.

[1]Stroescu, Pdlaha, *Terminologia gimnasticii*, Bucureşti, 1974, p. 15.

Deşi este clar că atribuirea adjectivului *artistic* (cel/cea ce ţine de artă) gimnasticii la aparate este o normă impusă de F.I.G. nu elimină întrebările fireşti până la urmă: De ce este această gimnastică artistică? Care sunt legăturile acesteia cu arta? Căutând răspunsuri la aceste întrebări în documentele F.I.G.-ului şi poposind asupra Codului de Puncatj actual 2013-2016 sunt prezente următoarele menţiuni despre caracterul artistic al gimnasticii la aparate în secţiunile dedicate bârnei şi solului: „An artistic performance is one in which the gymnast demonstrates her ability to transform her balance beam exercise from a well-structured composition into a performance. In so doing the gymnast must demonstrate creativity, confidence of performance, personal style and perfect technique. This is not "what" the gymnast performs, but "How" she performs"[2], respectiv „An artistic performance is one in which the gymnast demonstrates her ability to transform her floor exercise routine from a well-structured composition into an artistic performance. In so doing the gymnast must demonstrate a strong choreographic flow, artistry, expressiveness, musicality and perfect technique. The main objective is to create and present a unique and well-balanced artistic gymnastic composition by combining the body movements and expression of the gymnast harmoniously with the theme and character of the music"[3]. Astfel, din documentul emis de F.I.G., reiese că doar exerciţiile de la bârnă şi sol au caracter artistic, iar exerciţiile la celelalte două aparate sărituri şi paralele inegale nu prezintă acest caracter. Cercetând Codul de Punctaj masculin actual se constată că acesta nu deţine nici măcar o singură menţiune despre latura artistică a acestui sport. Lucrurile nu stau diferit nici în diacronie. În Codul de Punctaj trades şi publicat în 1970 de către Robert Podlaha în limba română nu se spune nimic despre partea artistică. Conform blogului Uncle Tim apar referinţe despre ceea ce ar presupune artisticitatea în gimnastica masculină la aparate în Codul de Punctaj dat publicităţii în anul 1964 şi în cel din 1968, însă nu sunt referinţe directe la artistică ci la virtuozitate, armonie şi ritm, care sunt cerinţe obligatorii pentru exerciţiile la sol[4]. Virtuozitatea, armonia şi ritmul sunt cerinţe pe care trebuie să le îndeplinească atât gimnaştii, cât şi gimnastele în executarea exerciţiilor la toate aparatele nu doar la sol. Prin urmare latura artistică este prezentă în gimnastica feminină la aparate (numai la bârnă şi sol) iar denominaţia s-a produs prin extensie, utilizând o trăsătură a gimnastici feminine la aparate, artisticitatea, la întreaga ramură a acestui tip de gimnastică, indiferent de genul practicanţilor, nerespectându-se criteriul vechimii, care ar fi dat întâietate unei trăsături a gimnastici masculine[5], ci (probabil) respectând criteriul popularităţii[6]. Acest model de denominaţie l-a uzitat F.I.G.-ul pentru toate ramurile gimnasticii pe care le patronează. Au numit-o *ritmică* gimnastica feminină cu obiecte deoarece gimnastele execută diverse sărituri, piruete, paşi de dans etc., mânuind obiecte (cercul, mingea, panglica, măciucile) pe ritmul muzicii. Au numit-o *acrobatică* gimnastica care are drept trăsătură dominantă executarea de către gimnast/ă elemente/exerciţii acrobatice. Se numeşte gimnastică aerobică gimnastica în cadrul căreia executanţii, fete şi/sau băieţi efectuează elemente

[2] *2013 Code of points women`s artistics gymnastics*, Section 12, p.1 http://romgym.ro/continut/uploads/2010/05/Codul-de-Punctaj-2013-2016-%28engleza%29.pdf , 12.04.2014, 12.00.
[3] *2013 Code of points women`s artistics gymnastics*, Section 13, p.1 http://romgym.ro/continut/uploads/2010/05/Codul-de-Punctaj-2013-2016-%28engleza%29.pdf , 12.04.2014,12.00.
[4] Uncle Tim's blog, http://uncletimtalksmensgym.blogspot.ro/2013/10/the-evolution-of-artistry-in-mens_28.html , 28.04.2014, 22.30.
[5]Gimnastica artistică masculină, la apaerate a fost praczicată şi prezentă în cadru competiţional cu mult înaintea celei feminine.
[6]Gimnastica artistică feminină este unul din sporturile cu cea mai mare popularitatea de la jocurile olimpice în prezent şi probabil că era şi în momentul în care s-au luat deciziile în ceea ce priveşte denumirea ei astfel.

diverse într-un ritm alert pe un fond muzical, iar pe cea din urmă ramură a gimnasticii aflată sub umbrela F.I.G.-ului au denumit-o gimnastică *la trambulină* deoarece gimnaştii sau gimnastele execută salturi la o trambulină de mari dimensiuni.

Aşa cum s-a putut observa componenta artistică a gimnasticii feminine la aparate se regăseşte la bârnă şi mai cu seamă la sol. Această componentă artistică constă în mişcări ale braţelor, ale trunchiului, piruete, paşi de dans clasic, modern, popular, sărituri artistice. Iniţial, pe de o parte din lipsa mijloacelor tehnice necesare, muzica pe fundalul căreia gimnasta trebuia să îşi prezinte exerciţiul de la sol era interpretată la pian în sala de concurs. Acest lucru, dar şi pregătirea iniţială a gimnastelor sovietice în domeniul baletului a favorizat elaborarea şi prezentarea unor exerciţii cu puternice nuanţe din balet. O schimbare de paradigmă s-a realizat în anii `70 ai secolului trecut când şcoala de gimnastică artistică feminină românească a prezentat exerciţii la sol a căror fundal muzical au fost fragmente din melodii la modă în acei ani. Astfel, gimnastica feminină la aparate a împrunutat din balet elemente de coregrafie piruete, sărituri[7] pentru a-şi satisface latura artistică. Împrumutul a fost unul integral. Elementele au fost împrumutate împreună cu numele lor. Denumirile elementelor împrumutate din balet se împart în două categorii: elemente a căror semne lingvistice sunt de limbă franceză, netraduse sau rar traduse în limbile naţionale[8] şi elemente traduse în limbile naţionale ale ţărilor în care este practicată gimnastica artistică feminină. Din prima categorie fac parte următoarele elemente:

Arabesque - stând pe un picior, celălalt întins înapoi, braţele întinse înapoi. Această poziţie cunoaşte două variante de scriere în lucrările de gimnastică: cea de mai sus şi cea scrisă *arabesc*

Attitude - stând pe un picior, celălalt ridicat înapoi, îndoit la 90^0, mult răsucit în afară din articulaţia coxo-femurală, braţele în diferite poziţii.

Effacé şi **croisé** - stând pe un picior, celălalt ridicat înainte, întins (developpé), îndoit tire-bouchon „à la seconde" şi écarté"; stând pe un picior, celălalt ridicat lateral, îndoit sau întins.

Passé. Stând pe un picior, celălalt liber cu vârful lipit înainte de genunchiul celui de sprijin.

Passé lateral. Stând pe un picior, celălalt liber cu vârful lipit lateral de genunchiul celui de sprijin.

Sur le cou de pied. Stând pe un picior, celălalt liber cu genunchiul puţin ridicat, îndoit lateral, vârful sprijinit înainte sau înapoi de glezna piciorului de sprijin.

Tire-bouchon. Stând pe un picior semigenuflexat, „sur le cou de pied".

Piruetă „tour en l`air" de 360^0 sau săritură dreaptă de pe ambele picioare cu întoarcere în aer: Semigenoflexiune cu ducerea braţelor cu un braţ oblic înainte jos, cu palma orientată spre corp şi celălalt braţ lateral, sub nivelul umerilor, uşor îndoit, cu palma orientată jumătate înainte[9]; „„Săritură dreaptă pe verticală cu întoarcere de 360^0 spre stânga cu ducerea braţelor, în timpul învârtiturii, coroană jos sau sus; Aterizarea pe ambele picioare cu amortizare în demi-plié (semigenoflexiune; revenire în poziţia de plecare"[10].

[7] Specialiştii din balet consideră sărituriile proprietatea gimnasticii, deşi acestea au apărut mai întâi în spectacolele de balet. Urseanu, Tide, *Istoria baletului*, 1967, p. 45.

[8] Elementele de balet în general nu au făcut obiectul traducerilor. Denumirile lor, în limba franceză, au devenit standard pentru toate baletele lumii.

[9]Nicolae, Gh, Băiaşu, *Gimnastica*, 1972, p. 39.

[10]Nicolae, Gh, Băiaşu, *Op. cit.*, 1972, p. 52.

Pirueta „en dedans”- stând în demi-plié, piciorul stâng în faţă, braţul drept întins lateral, cel stâng înainte; ducerea piciorului în „soutenu en l`air lateral (45^0 - 90^0) simultan cu ducerea braţului stâng lateral (piciorul stâng menţinând în demi-plié). Piruetă de 360^0 spre stânga, cu ridicarea pe vârful piciorului stâng şi ducerea piciorului drept în poziţia „sur le cou de pied” înalt (adică sub genunchi) şi a dreptului în coroană înainte”[11].

Piruetă atittude. Întoarcere de 360^0 în stând pe un picior, celălalt ridicat înapoi, îndoit la 90^0, mult răsucit în afară din articulaţia coxo-femurală.

Arabesque en tournant. Piruetă cu piciorul liber întins înapoi la orizontală.

Attitude en tournant. Piruetă cu piciorul liber îndoit înainte sau înapoi în unghi obtuz.

În câteva lucrări de gimnastică şi în câteva chestionare a fost folosit termenul de *piruetă* pentru a desemna întoarcerea de 360^0 în stând pe mâini la paralele inegale, deşi termenul de piruetă conform originalului franţuzesc, *pirouette* < *pirouetter*[12], înseamnă întoarcere pe călcâie sau vârfuri, deci pentru un element non-artistic.

Săritură attitude înainte. Stând pe un picior, celălalt îndoit înainte în unghi obtuz, săritură înainte de pe picior de sprijin şi aterizare pe acelaşi picior.

·**Sissonne** (deschis, închis). Săritură – de pe ambele picioare pe un picior.

Săritură cu developpé. „După bătaie pe un picior în timpul fazei de zbor piciorul rămas liber se îndoaie cu genunchiul orientat în afară, apoi se întinde înainte, lateral sau înapoi, este de fapt o îndoire şi o întindere a piciorului liber”[13].

Săritură cu balans şi întoarcere (fouetté). „După balansul piciorului dinainte în punctul maxim al zborului, corpul execută o întoarcere rapidă de 180^0 în sensul invers al piciorului de balans![14]

Săritură pas cu developpé. Piciorul de balans se ridică îndoit, apoi se întinde.

Săritură cu balans întoarcere şi forfecare (Entrelancé) Este o săritură combinată care începe cu balansarea unui picior înainte şi întoarcere de 180^0, urmată de forfecarea picioarelor înapoi cu aterizare pe piciorul de balans”[15].

O altă grupă de elemente artistice o constituie elementele a căror nume sunt metafore. Această categorie poate fi divizată în două subcategorii metafore create în alte limbi şi preluate de terminologia românească a gimnasticii artistice feminine româneşti şi metafore create pe teritoriul limbii române. Din prima categorie fac parte următoarele elemente:

Săritură echer. Aceasta este o săritură care se efectuează cu picioarele întinse şi ridicate înainte la orizontală, la 90^0, apropiate sau depărtate”[16]. Denumirea fiind de asemenea, o sintagmă substantivală rezultată prin asocierea acestui tip de săritură cu un item din terminologia matematicii deoarece trunchiul şi picioarele gimnastei realizează un unghi drept în timpul execuţiei.

Fluture „este o săritură de pe un picior pe celălalt cu o întoarcere de 360^0 în faza de zbor cu corpul la orizontală.”[17]. Numele acestui element este o metaforizare. Săritura este văzută ca felul de comportare al fluturelui. Provenienţa acestui termen este incertă deoarece şi celelalte

[11]Nicolae, Gh, Băiaşu, *Op. cit.*, 1972, p. 46.
[12] *La Rousse dictionare*, http://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/pirouetter/61141?q=pirouetter#60741 23.05.2014, 14.30.
[13]Adina. Stroescu, Robert. Podlaha, *Terminologia gimnasticii*, 1974, p. 120
[14]Stroescu, Podlaha, *Op Cit*., 1974, p. 119.
[15]Stroescu, Podlaha, *Op Cit*., 1974, p. 123
[16]Stroescu, Podlaha, *Op. c*it. 1974. p. 117.
[17]Stroescu,. Podlaha, *Op. cit*, 1974. p. 123.

limbi denumesc această săritură în acelaşi mod, bineînţeles făcînd apel la semnul lingvistic care desemnează acest concept în fiecare dintre ele: eng. butterfly, fr. papillon etc

O situaţie aparte este cazul piruetei **illusion**, "turn (360°) through standing split (180° legs separation) with/without brief touching of beam/floor with one hand"[18] piruetă care nu a fost abordată de gimnastele române (din materialul video investigat reiese că doar gimnasta Paula Tudorache a prezentat această piruetă, în concursurile din 2012-2014) şi care circulă printre specialişti cu numele din limba englezăsau tradus *iluzie*[19]. Această piruetă nu este consemnată în nicio lucrare românească despre gimnastică. Prin urmare, lipsa acestei sărituri din repertoriul elementelor executate de gimnastele din România a determinat lipsa unui termen românesc.

O categorie deosebită de elemente este cea a căror nume de limbă franceză pătrunse în terminologia românească şi-au schimbat numele în limba de origine:

Săritură cu pendulare (cloche) piciorul liber execută un balans dublu înainte şi înapoi. Această săritură este cunoscută mai cu seamă cu numele de *cloche,* însă astăzi (în codul de punctaj 2013-2016) elementul în discuţie poartă denumirea de *Saut carpé-écarté.*

„Cloche" cu piciorul la cap, cu / fără întoarcere, mai cunoscut datorită uzului printre oamenii implicaţi în acest sport şi printre iubitorii acestui sport (cei din urmă au preluat denumirea de la cei dintîi) sub titlul de *cloche la cap***.** Prima denumire *Săritură în pendulare în cuib cu un picior* **(***cloche în cuib)* este una semidescriptivă. În acest context semidescriptiv face referire la faptul că cel care operează cu acest termen cunoaşte bine metodica de învăţare a acestui element şi a celorlalte (*cuib* şi *cloche*) cuprinse în numele elementului supus analizei de faţă. De asemenea, se poate menţiona că în cadrul numelui a avut loc o suprimare[20] a substantivului comun *picioare* .Acest lucru reiese la o analiză mai atentă a tehnicii de învăţare/realizare a acestei sărituri, care presupune o pendulare a picioarelor înante şi înapoi la 180^0 în faza de zbor[21]. Cu alte cuvinte numele acestei sărituri este un ansamblu alcătuit din elemente deja cunoscute prntru că elementul în sine este o combinaţie dintre cele două: *cloche* şi *cuib.*

Din categoria elementelor a căror denominaţie s-a realizat prin intermediul metaforizării fac parte:

Săritura cuib „se efectuează cu extensie pronunţată, picioarele fiind ridicate înapoi spre cap cu genunchii îndoiţi. Această denumire este rezultatul unui proces de metaforizare. Săritura este asociată cu o unitate lexicală din lexicul comun, un cuib de pasăre. În limba română această săritură este percepută în mod empiric, diferit. Această denumire este cel mai probabil creată pe teritoriul limbii române, deoarece limbi precum franceza, engleza, germana, rusa, spaniola preferă să o numească *săritura inel* sau oaie: *Saut de mouton* „săritura oaie", *Sheep/Ring Jump, Schafsprung/Ringsprung, Salto oveja/ Salto anillo*[22]*, Прыжок в кольцо мя ногами*

Săritura cuib cu un picior. Aceasta este asemănătoare cu cea de mai sus. Ea se execută cu balansul unui picior îndoit înapoi pînă la atingerea capului cu talpa sau chiar depăşirea acestuia. Din punct de vedere lingvistic această denumire este o sintagmă substantivală creată pe

[18] *2013 Code of points women`s artistics gymnastics*, http://romgym.ro/continut/uploads/2010/05/Codul-de-Punctaj-2013-2016-%28engleza%29.pdf , 12.04.2014,12.00.
[19] Conform comentariilor TV. ale antrenoarei Ramona Micu (C.E, 2012) şi fostei gimnaste Sandra Izbaşa (C.E. 2014).
[20] Suprimarea constituie „o figură de construcţie" prin elipsă ce are tendinţa să devină sau a devenit formulă aparţinând limbii", Stelian, Dumistrăcel, *Discursul repetat în textul jurnalistic*, Editura Ubiversităţii „Alexandru Ioan Cuza" Iaşi, 2006, p. 167.
[21] Prin termenul de zbor se înţelege momentul cînd sportivul/sportiva se află în aer.
[22] http://figdocs.sportcentric.net/external/public.php?folder=661, 10.12.2011.

baza unei metafore. Numele acestui element este constituit din două părţi. Prima dintre ele evidenţiază faptul că această săritură seamănă cu cea de mai devreme, iar partea a doua subliniază ceea ce diferenţiază elementul în discuţie de cel precedent. În ce priveşte celelalte limbii, acestea se situează în aceeaşi paradigmă, deosebirea fiind aceea că termenul de bază utilizat este „inelul" sau „oaia".

Săritură sfoară. „Depărtarea picioarelor este foarte pronunţată, ele găsindu-se pe aceeaşi linie la orizontală"[23].

Foarfecă înainte. „Picioarele se ridică întinse înainte peste orizontală în mod succesiv, începând cu piciorul de balans pe care se efectuează şi aterizarea"[24].

Foarfecă înapoi. Forfecarea se efectuează înapoi cu o uşoară înclinare a trunchiului înainte, cu picioarele întinse"[25]. Toate aceste sărituri*, foarfecă înainte,* şi *foarfecă înapoi*, dar şi metaforele traduse din limba franceză: *fluture, pisică* fac referire la obiecte din universul de cunoaştere a tuturor vorbitorilor de limbă română, din lexicul comun, cel al gospodăriei şi sunt strâns legate de tehnica de execuţie a acestor sărituri. De remarcat faptul că predomină termenii care desemnează inanimate.

Împuşcă-cioară. Această denumire aparţine unei sărituri artistice executate de către gimnastă la bârnă cu un picior înainte întins, iar cu celălalt înapoi îndoit. Numele elementului este cel mai probabil o creaţie lexicală pe teritoriul limbii române deoarece ea nu se regăseşte în niciuna din limbile europene analizate (franceză, engleză, rusă, spaniolă sau portugheză) pentru realizarea lucrării de faţă. Ba mai mult s-a constatat că cele ca: româna, franceza şi engleza au fiecare o denumire proprie pentru acest element: *împuşcă-cioară, Saut cosaque avec/sans tour* **„**săritura cazac(ului) cu/fără întoarcere"**,** *Wolf Jump with/without turn* „săritura lupului cu/fără întoarcere" (cu menţiune că se poate realiza cu o întoarcere). Denumirea din engleză s-a dovedit a fi cea mai productivă, datorită prestigiului de care se bucură aceasta în ultimele decenii, mai ales pentru limbile ţărilor în care gimnastica este un sport mai nou. Multe dintre aceste limbi au preluat termenul englezesc ca atare fără a-l traduce în limbile naţionale. Din punct de vedere lingvistic denumirea românească este un termen compus dintr-un verb „împuşcă" şi un substantiv comun „cioară". Uzul limbii române cere în mod normal din punct de vedere sintagmatic un substantiv articulat, nu ca în cazul de faţă cînd substantivul este nearticulat: „cioară". Este greu de găsit o motivare pentru acest element, însă o explicaţie ar fi una de natură acustică. Această săritură se execută în combinaţie cu o a doua săritură (cerinţă obligatorie a codului de punctaj), iar zgomotul este unul destul de puternic în urma contactului gimnastei cu aparatul. O altă explicaţie ar fi poziţia sub formă de puşcă a picioarelor (unul întins şi celălalt îndoit) la care se adaugă zgomotul la contactul sportivei cu bârna. Aşa s-ar putea explica verbul „a împuşca", iar substantivul, probabil este o asociere liberă cu pasărea „cioară", pasăre destul de comună şi problematică pentru poporul român. Numele de **împuşcă-cioară** a acestei sărituri este diferit în codul de punctaj tradus în limba română: *Săritură grupată cu un picior întins la orizontală (Wolf Jump) cu/fără întoarcere.* Elementul este tradus literal fără o cercetare prealabilă a terminologiei gimnasticii româneşti. Această titulatură nu este uzitată, nici de antrenori, nici de gimnaste (a se vedea comentariile exerciţiilor la bârnă televizate sau a

[23]Stroescu, Podlaha, *Terminologia gimnasticii*, 1974, p.116.
[24]Stroescu, Podlaha, *Op Cit*., 1974, p. 123.
[25]Stroescu, Podlaha, *Op Cit*., 1974, p. 123.

emisiunilor de tip documentar dedicate gimnasticii artistice) şi nici măcar de mai puţin specializaţii iubitori ai acestui sport.

O altă categorie de sărituri o constituie cea a săriturilor a căror nume descriu parţial execuţia acestora:

Săritură dreaptă. „După desprinderea de pe ambele picioare, corpul se înalţă pe verticală complet întins. Se poate executa cu diferite poziţii sau mişcări ale braţelor, simetrice sau asimetrice şi cu întoarceri de diferite grade”[26]. Această săritură este cunoscută mai cu seamă pentru publicul larg ca *săritura ca mingea*. În lucrările de specialitate cele două denumiri funcţionează ca sinonime. Prima este folosită în lecţiile de antrenament, iar cea de a doua în lecţiile de educaţiie fizică din şcoli sau în antrenamentele copiilor de vârstă mică.

Săritură cu balans şi întoarcere fouetté. După balansul piciorului dinainte în punctul maxim al zborului, corpul execută o întoarcere de 180^0 în sensul invers al piciorului de balans”[27].

Săritură cu lovirea picioarelor (cabriolé). Desprindere cu lovirea picioarelor întinse în faza de zbor, prin apropierea energică a piciorului de impulsie de cel de balans. Poate fi înainte, înapoi sau lateral. La *cabriolé lateral* elanul pregătitor bătăii se execută cu pas încrucişat”[28].

Săritură pas. „Săritura se caracterizează printr-o traiectorie lungă de zbor, realizată printr-o bătaie energică pe un picior. În faza de plutire picioarele se depărtează mult înainte-înapoi până în sfoară, iar aterizarea se realizează pe piciorul de balans”[29].

Din ecuaţia artisticităţii gimnasticii feminine la aparate nu lipsesc diversele tipuri de paşi, care deşi nu au valoare în Codul de Punctaj al F.I.G., fac parte din coregrafiile exerciţiilor de la sol şi bârnă: **pas uşor**. „Se execută pe vârfuri, cu genunchii uşor îndoiţi. Mersul şi alergarea cu acest pas trebuie realizată lin fără încordare cu aspect de plutire, de unde vine şi denumirea de „mers uşor” şi alergare uşoară”[30]; **pas fandat**. „Pas lung cu fandare pe piciorul dinainte, celălalt întins înapoi, cu vârful răsucit în afară. „Mersul fandat” este o succesiune de paşi lungi cu fandare”[31]; p**as săltat**. „Pas cu săltare de pe un picior, cel liber se ridică uşor îndoit înainte. Are caracter de dans popular românesc”[32]**; pas de polcă**: „Se porneşte cu o uşoară săltare pe un picior, celălalt întins înainte, apoi se execută un pas săltat vioi”[33]; **pas de vals**. „constă dintr-o înlănţuire de trei paşi după care urmează trei paşi: un pas lung şi alunecat şi uşor fandat pe toată talpa, apoi doi paşi mici pe vârf cu întinderea genunchilor. Se poate executa înainte, înapoi şi cu întoarcere”[34].

În timp, elementele de artistică au preluat tendinţa, impusă de F.I.G., de a denumi noile elemente după numele gimnastelor care le-au prezentat pentru prima dată într-un concurs de anvergură. Printre acestea se află: **Bulimar** este o săritură artistică la sol, un cloche lateral cu o întoarcere de 360^0; **săritură Johnson** săritură cu schimbarea picioarelor în aer (cloche) cu întoarcere 90 de grade, cu aterizare pe ambele picioare; **săritură Yang Bo** săritură în sfoară de pe ambele picioare cu lăsarea trunchiului pe piciorul din spate în timpul săriturii; **piruetă**

[26] Stroescu, Podlaha, *Terminologia gimnasticii*, 1974, p.116
[27] Stroescu, Podlaha, *Op. cit.*, 1974. p. 119.
[28] Stroescu, Podlaha, *Op. cit.*, 1974. p. 120.
[29] Stroescu, Podlaha, *Op. cit.*, 1974, p.121
[30] Stroescu, Podlaha, *Terminologia gimnasticii.*, 1974. p. 113.
[31] Stroescu, Podlaha, *Op. cit.*, 1974, p. 114.
[32] Stroescu, Podlaha, *Op. cit.*, 1974. p. 115.
[33]Stroescu, Podlaha, *Op. cit.*, 1974. p. 115.
[34]Stroescu, Podlaha, *Op. cit.*, 1974. p. 115.

Memmel: Cu piciorul la 180^0 întoarcere de 720^0**; Popa.** Săritură în echer depărtat cu întoarcere 360^0 şi revenire pe ambele picioare.

Denominaţia s-a realizat aici prin transferul numelui propriu către elementul de gimnastică. Acest fapt este primul pas spre realizarea antonomazei. Antonomaza este definită în *Dicţionarul de ştiinţe ale limbii* ca: „figură semantică (trop) care constă în substituirea unui nume comun (de clasă, specie) prin numele propriu al unui individ considerat reprezentativ pentru clasa respectivă; mai rar antonomaza permite şi substituirea inversă. Numele propriu devine astfel generic, în timp ce numele comun se individualizează”[35] În comunicarea orală sau în cea scrisă de pe bloguri sau forumuri de gimnastică, fie ele româneşti sau străine, antonomaza este deja un dat, aşa cum reiese din următoarele exemple: Ramona Micu „O săritură foarte dificilă *un kadet* cu o întoarcere şi jumătate”[36],: „Haide Diana! Un salt cu 5,4 legat cu dublu echer (...) fără pas, *săritura Bulimar*. Este o săritură valoroasă, este un cloche lateral cu o întoarcere suplimentară de 360^0 (0.52)”[37]; degetica: “Alyia a făcut triplu memmel, memmel, şi piruetă cvadruplă!”[38]etc. De asemenea, se constată faptul că acest tip de dominaţie este utilizat pentru a desemna elemente de mare complexitate.

Totalitatea elementelor consemnate în prezenta lucrare (sărituri artistice, piruete, variaţii de paşi) formează clasa elementelor artistice a gimnasticii feminine la aparate. De menţionat faptul că printre specialişti săriturile artistice circulă şi cu denumirea de elemente gimnice. Această clasă este alcătuită din sub clase care din punct de vedere lexico-semantic formează câmpuri care au în centru un arhilexem (*săritură, piruetă, pas*). Pentru ca vorbitorul de limbă română să poată discrimina între diversele tipuri de sărituri, paşi şi piruete, acestor arhilexeme le sunt apropriate adjective şi/sau grupuri substantivale. Cu cât creşte gradul de dificultate a executării respectivului element sau pur şi simplu elementul cuprinde mai multe faze, cu atât este mai amplă sintagma denominativă. Astfel, terminologia românească a gimnasticii artistice feminine deţine din punct de vedere al structurii termenilor care desemnează elemente artistice termeni sintetici şi analitici

O parte din elemente cu nume analitice funcţionează ca sinonime pentru elemente cu nume sintetice din limba franceză: *Săritură cu developpé - săritură cu lovirea picioarelor – cabriolé, săritură cu balans şi întoarcere – fouetté,săritură cu pendulare – cloche, săritură cu balans întoarcere şi forfecare – entrelancé* etc. De fapt, nu numai pentru elementele cu denumiri franţuzeşti sunt folosite ca sinonime denumiri analitice, ci pentru o gamă mult mai largă de elemente cum ar fi elementele care poartă numele gimnastelor sau gimnaştilor, care le-au prezentat pentru prima dată într-un concurs important, fie ele artistice sau acrobatice ca de ex: *piruetă Memmel – piruetă cu piciorul la cap, piruetă cu piciorul la 180^0, săritură Johnson – cloche cu întoarcere de 90^0,* Denumirile analitice sunt utilizate atât în lucrările de specialitate cât şi în lecţiile de antrenament, însă s-a remarcat faptul că numele analitice ale elementelor sunt mai

[35] *Dicţionar de ştiinţe ale limbii*, Angela Bidu-Vrânceanu, Cristina Călăraşu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaş, Gabriela Pană Dindelegan, Editura Nemira, Bucureşti, 2005, s.v.

[36] http://www.youtube.com/watch?v=k1mda3a4ZA0&feature=plcp, 0.47, Published on May 13, 2012 by ArtisticGymnastics1 (c)TVR 2 European Artistic Gymnastics Championships 2012 - Events Final Floor

[37]http://www.youtube.com/watch?v=KUxcKxKMj4I&feature=relmfu, Published on May 12, 2012 by ArtisticGymnastics1, (c)TVR 2 European Artistic Gymnastics Championships 2012. [37] Stroescu, Podlaha, *Terminologia gimnasticii.*, 1974. p. 113.

[37] Stroescu, Podlaha, *Op. cit*., 1974, p. 114.

[37] Stroescu, Podlaha, *Op. cit.*, 1974. p. 115.

[38] http://www.onlinesport.ro/forum/showthread.php?t=187084&page=502 , 3.04.2014, 17.00.

cu seamă folosite în antrenamentele gimnastelor/gimnaştilor de vârstă mică sau în fazele incipiente ale procesului de învăţare ale noilor elemente.

Concluzii:

În urma analizei lingvistice a numelor elementelor artistice a gimnasticii feminine la aparate se desprind următoarele concluzii.

1. Itemii folosiţi pentru a desemna elementele artistice aparţin altor domenii de activitate (echer – geometrie) sau lexicului comun (fluture, cuib, etc), Astfel termenii utilizaţi se apropie de cei care aparţin terminologiilor populare precum celei a plantelor.

2. Denumirile româneşti ale elementelor artistice ale gimnasticii feminine la aparate sunt monomembre şi polimembre. Cele monomembre vizează elementele relativ simple care presupun un număr redus de mişcări (cloche, cuib, pisică). În schimb, denumirile polimembre desemnează elemente de mare complexitate care presupun efectuarea de mişcări diverse sau chiar elemente (*cloche la cap, săritură cu lovirea picioarelor, săritură cu schimbarea piciorului* etc.).

3. Categoria elementelor artistice a gimnasticii feminine româneşti la aparate prezintă o serie de denumiri de elemente proprii cum ar fi: *cuib, cuib cu un picior, împuşcă cioară* etc. neidentificate în celelalte limbi europene analizate: franceza, engleza, rusa, spaniola etc. În cazul elementelor care sunt denumite prin semne lingvistice care desemnează aceleaşi realităţi extralingvistice este greu de stabilit cu precizie limba de origine.

4. Se remarcă realizarea de serii sinonimice în ceea ce priveşte elementele artistice ale acestei discipline sportive. Se va folosi aici conceptul de sinonimie, nu în sensul acela oferit în lucrările de semantică ca relaţie de echivalenţă între două unităţi lexicale care aparţin aceleiaşi clase, care au acelaşi sens sau sens apropiat, ci ca relaţie între unităţi lexicale sau ansambluri de unităţi lexicale care desemnează aceeaşi realitate extralingvistică, aşa cum este folosit conceptul de sinonimie în cadrul morfologiei sau sintaxei.

Bibliografie:

Badea, Marin, *Baletul, lucrare academică*, Editura Aius PrintEd, Craiova, 2008.

Băiaşu Nicolae, Gh, *Gimnastică*, Editura Sport-Turism, Bucureşti, 1972.

Băiaşu Nicolae, Gh, coord. Albu Anastasia, colab. Birlea, Adina, *Gimnastică*, Editura Sport-Turism, Bucureşti, 1985.

Gimnastica artistică, Redactată de I. N. Sişcareva şi l. P.Orlov, Editura Tineretului, Bucureşti 1957.

Grigore, Vasilica, *Gimnastica artistică – bazele teoretice ale antrenamentului sportiv*, Editura Semne, 2001.

Stroescu, Adina, Podlaha, Robert, *Terminologia gimnasticii,* Editura Stadion, Bucureşti, 1974.

Urseanu, Tide, Ianegic. Ion. Ionescu, Ion, *Istoria baletului*, Editura Muzicală, Bucureşti, 1967.

Dicţionar de ştiinţe ale limbii, Angela Bidu-Vrânceanu, Cristina Călăraşu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaş, Gabriela Pană Dindelegan, Editura Nemira, Bucureşti, 2005, s.v.

La Rousse dictionare, http://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/pirouetter/61141?q=pirouetter#60741 23.05.2014, 14.30.

Resurse online:

Dumistrăcel, Stelian, *Discursul repetat în textul jurnalistic*, Editura Ubiversităţii „Alexandru Ioan Cuza" Iaşi, 2006.

Stelian, Dumistrăcel, *Discursul repetat în textul jurnalistic*, Editura Ubiversităţii „Alexandru Ioan Cuza" Iaşi, 2006.

2013-2016 Code of points men`s artistics gymnastics, https://www.fig-gymnastics.com/publicdir/rules/files/mag/MAG%20CoP%202013-2016%20%28FRA%20ENG%20ESP%29%20Feb%202013.pdf

2013-2016 Code of points women`s artistics gymnastics, http://romgym.ro/continut/uploads/2010/05/Codul-de-Punctaj-2013-2016-%28engleza%29.pdf , 12.04.2014,12.00.http://figdocs.sportcentric.net/external/public.php?folder=661, 10.12.2011.

http://www.youtube.com/watch?v=k1mda3a4ZA0&feature=plcp, 0.47, Published on May 13, 2012 by ArtisticGymnastics1 (c)TVR 2 European Artistic Gymnastics Championships 2012 - Events Final Floor

http://www.youtube.com/watch?v=KUxcKxKMj4I&feature=relmfu, Published on May 12, 2012 by ArtisticGymnastics1, (c)TVR 2 European Artistic Gymnastics Championships 2012.

http://www.onlinesport.ro/forum/showthread.php?t=187084&page=502 , 3.04.2014, 17.00.

[1]Uncle Tim's blog, http://uncletimtalksmensgym.blogspot.ro/2013/10/the-evolution-of-artistry-in-mens_28.html , 28.04.2014, 22.30.

CODESWITCHING IN THE FOREIGN LANGUAGE CLASSROOM

Degi Zsuzsanna, Assistant, PhD Student, Sapientia University of Miercurea-Ciuc

Abstract: Codeswitching within foreign language classroom interaction is a frequent and central concern for both teachers and students. For teachers, it usually involves aiming to prevent students from using their first language; for students, it is mainly about the ways to use their mother tongue while still functioning and succeeding in the foreign language classroom. Levine (2011: 4) draws our attention towards the contradictory relationship between the existent aims of foreign language education – creating a target-language environment by using exclusively the target language within the classroom – and the poor educational system which offers only a low number of teaching hours where learners can get in contact with the target language.
The present paper offers an insight into English foreign language classroom interactions recorded in three different types of high schools in Târgu Mureș. The study analyses the presence of codeswitching phenomena and the purpose of the occurring codeswitching instances.

Keywords: EFL classroom, codeswitching, monolingual/bilingual school context

Introduction

Research on codeswitching in educational settings refers mostly to bilingual classes. The early studies were carried out in the United States in bilingual education programmes for linguistic minority children and focused almost exclusively on documenting the amount of time devoted to the use of the learners' L1 (usually Spanish) and to the use of English (see Ovando and Collier, 1985; Ramirez, 1980; Wong Fillmore and Valadez, 1986). These first studies on codeswitching in the educational context used a quantitative and functional coding analysis, where the focus was on the amount of L1 and L2 use in different classroom activities and the functional distribution of the L1 and L2 use. However, since the early 1980s, research on bilingual classroom processes has also been undertaken in other bilingual and multilingual settings such as Canada, South America, Europe, Africa and Asia (Martin-Jones, 1995). These studies are mainly interested in codeswitching between the student's mother tongue and the language used as a medium of instruction, and their aim is to reflect upon the effects of language policies upon education and identity issues.

For what regards third language acquisition, codeswitching is considered to be a salient feature of multilingual speech. Codeswitching is said to be the feature that best illustrates the difference between monolingual and multilingual speech production and reflects students' competences in two or more languages (Safont Jorda, 2005:36).

In my study I look at the phenomenon of codeswitching in the foreign language classroom environment. The present paper offers an insight into English foreign language classroom interactions recorded in three different types of high schools in Târgu Mureș. The

study analyses the presence of codeswitching phenomena and the purpose of the occurring codeswitching instances.

Codeswitching in the foreign language classroom

The notion of codeswitching in the language classroom is identified in the United States' literature on bilingual classrooms, where the focus is actually on first language maintenance and preserving cultural identity rather than on second language acquisition (Edmondson, 2004). Furthermore, discussions in the literature concerning the medium of instruction do not refer to the foreign language classroom, but rather to the use of a foreign language as a medium of instruction in teaching school subjects in Canadian immersion programmes (e.g. Byram, 2000). The case of the foreign language classroom is clearly distinctive. Cook offers a simple but useful definition of codeswitching applicable for this context: "going from one language to the other in midspeech when both speakers know the same languages" (Cook, 1991: 63). This definition is roughly matched by that of Milroy and Muysken (1995: 7) as "the alternative use by bilinguals of two or more languages in the same conversation". Both definitions can be confusing and are disputed, as we can ask, for example, whether in the foreign language classroom the participating speakers in fact know the same languages, or what 'in the same conversation' means in the context of classroom teacher–student interaction. A more recent definition given by Lin (2008: 273) states that classroom codeswitching refers to "the alternating use of more than one linguistic code in the classroom by any of the classroom participants". Lin (2008) differentiates between code-mixing (intra-clausal/sentential) and codeswitching (inter-clausal/sentential). What regards the present paper, it will use the term codeswitching as an umbrella term for both intra- and inter-sentential language alternations.

Both positive and negative views of codeswitching in education have been expressed. Negative attitudes to codeswitching focus on repair strategies and emphasize the incomplete target-language knowledge of the learners. Adopting a sociolinguistic and ethnography of speech perspectives, Martin-Jones (1995, 2000) has carried out extensive research on classroom codeswitching and has demonstrated how widespread this phenomenon is and what a wide variety of purposes it can serve. It may, for example, reflect language practices outside the classroom; serve as an inclusive strategy where students are of varying language competences; serve to encourage students' acquisition of a second, third or additional language by ensuring that they understand at least part of what is said without difficulty; and have a purpose in pedagogic discourse structuring (Gardner-Chloros, 2009:159).

Similarly, Cleghorn (1992) shows how teachers in science classes in Kenya convey ideas more effectively when they do not adhere to an English-only instruction policy. Merritt et al. (1992) list four major factors which account for codeswitching in the classroom: (a) official school policy, (b) cognitive concerns, (c) classroom management concerns, and (d) values and attitudes about the appropriate use of the languages in society at large. Codeswitching serves a number of important functions in differentiating between types of discourses and in allowing the teacher to fulfil different roles, from directing attention to including shyer members of the class (Gardner-Chloros, 2009:160).

Codeswitching has not been very extensively investigated in relation to foreign language learners, though Poulisse (1997), Dewaele (2001) and Poulisse and Bongaerts (1994) studied

codeswitching in learners' language and tied it to language production issues. Lüdi (2003) also discusses whether L2 learners codeswitch. He points out that it is a well-known communicative strategy for non-native speakers to use their L1 (or another language) to get around communicative stumbling blocks, a phenomenon which he calls translinguistic wording – a strategy that balanced bilinguals also sometimes use. In practice it is not always easy to draw a line between such codeswitching born of necessity and more discourse-oriented codeswitching, which develops as soon as a higher level of fluency is achieved. A few studies have reported ambiguous attitudes in that language learners use codeswitching either because they are not able to speak the target language correctly or because they want to show off (e.g. Bentahila 1983:111).

Macaro (2014: 14) suggests that there are two types of classrooms in terms of codeswitching functions: (1) classrooms where codeswitching is merely used for language comparison or explanation of lexical and grammatical structures of the target language and (2) communicative classrooms, where codeswitching is used some communicative purpose, such as topic switch, socializing or expressing emotions. Macaro (2014: 20-21) also argues that examining codeswitching in foreign language classrooms is worth only if there is balanced information in L1 and L2, if the predominant language of the classroom interaction is the L2, if the pedagogical goal of the lesson is that of teaching target language communication and, finally, if focus on form is present only to aid the flow of communication.

For my purposes in this paper, the point at issue is that the use of two or more languages in the foreign language classroom is a special case of codeswitching and whether one wishes to accept or reject this term is a matter of terminological preference or theoretical stance. In the course of this paper I will speak about codeswitching accepting Edmondson's use of the term as "any use of more than one language in a discourse segment or sequence of discourse segments by one or more classroom participants, either turn-internally or turn-sequentially" (Edmondson, 2004: 157). Moreover, investigating multilingual classrooms, where classroom participants share at least three languages and thus codeswitching may occur in more combinations than L1 and L2, I believe that, contrary to Macaro's (2014) argument concerning the type of classrooms worth examining, it is worth studying all foreign language classrooms regardless of the scope of the lesson (teaching grammar vs. teaching communicative competence) since they may provide valuable data on current trends in foreign language teaching and on ways of adopting or neglecting a multilingual perspective in education.

Research questions

The study set out to investigate English foreign language classroom interaction and identify the languages used during the lessons. Moreover the paper analyses the purposes of codeswitching instances as reflected in the recorded classroom interactions. Thus, the paper tries to answer the following research questions:

a. What (non-target) languages are used during the English lessons observed?
b. What are the functions of these languages?
c. What are the differences among the schools visited concerning their English classroom interaction?

The research context

The research includes the investigation of three high-schools in Târgu Mureș. Târgu Mureș is a municipality from the Central Transylvanian region with a population of 134,290, of which 42.8% are of Hungarian ethnicity (National Institute of Statistics, 2012: 14). Târgu Mureș has several high schools including grammar schools and vocational schools specializing in different areas of study (economics, engineering, chemical engineering, agriculture etc.). I chose three schools from this locality, two grammar schools (or theoretical high school) and one vocational school specializing in transportation technology, telecommunications and electrical engineering. The three schools were chosen on the basis of convenience sampling, i.e. their willingness to cooperate.

It needs to be mentioned that in Transylvania[1] there are three types of schools: (a) *Hungarian schools* where there are exclusively Hungarian sections with minority language of instruction and where Romanian is only a school subject; (b) *Romanian schools* with instruction exclusively in the state language; and (c) what I call *'mixed-type' schools*, meaning one institution with two separate sections, one with Romanian language of instruction and one with Hungarian language of instruction. Mixed-type schools should be differentiated from bilingual schools since they do not involve the teaching of school subjects in two languages; rather they look like two monolingual schools in a shared building. Usually both sections have their own teaching staff, except when, for economic reasons, school subjects such as sports, arts or languages are taught by the same teacher in both sections. In these classes Romanian and Hungarian students are not mixed, one exception being the vocational schools where certain fields are taught only in Romanian, thus only a certain percentage of the students in a class are Hungarians (Dégi, 2012:653).

As it has been mentioned earlier, the research includes two grammar schools and a vocational school. According to the description above on the types of schools, for the present study I chose one Hungarian grammar school, one Romanian grammar school and a mixed-type vocational school. The research was carried out between 2009 and 2010, where one classroom was visited in each school.

The participants of this study are on the one hand, Hungarian-Romanian bilingual minority students and on the other hand, monolingual Romanian students, all in grade 12, in their last year of high school, with their age ranging from 18 to 19 and the English teachers of these classes. Data consists of transcribed audio recordings of the English classes attended in the three different classrooms in order to examine the actual use of the different languages in a multilingual classroom setting. In the present study I will analyse three English lessons. The classroom recordings are of app. 45-50 minutes long and were audio recorded using 2-3 digital recorders placed at different parts of the class. Classroom observations are accompanied also by field-notes used for describing information that will not be able to understand from the audio-

[1] The three types of schools refer only to education in the Romanian-Hungarian relation, as there are also a few schools with other minority language education, such as German, Serbian and Ukrainian.

recording (e.g. what material does the teacher use, are children raising their hands before speaking etc.).

Results and discussion

Data collection took place in three different schools (Hungarian monolingual grammar school, Romanian monolingual grammar school and a mixed-type vocational school) in Târgu Mureș as discussed in the previous section. The results presented within the present paper refer to three classes in the above mentioned schools and their English teachers. The classroom audio-recordings were analysed both quantitatively – counting the number of codeswitching occasions – and qualitatively, analysing the interactions and identifying the functions of the occurring codeswitches (i.e. greetings, meaning clarification, eliciting, metalinguistic comment, task instruction, evaluations, telling off, etc.). Classroom language use patterns were traced in each setting, to examine patterns and functions of codeswitching by teachers and students, and to document the extent and nature of metalinguistic commentary, especially any contrastive discussion (i.e. comparing features of any of the languages available).

As regards English classes in the Hungarian monolingual grammar school, classroom language use is dominated by the almost exclusive use of the target language. English lessons were of a communicative nature as the aim of these lessons was to prepare students for their English oral exam at the end of the semester (e.g. discussion about the role of luck versus hard work in one's life). From the point of view of teacher talk, there are no instances of codeswitching on the part of the teacher during any of the classes observed. Concerning student talk, it is mostly characterized by target language use, except for one instance in which the teacher cannot turn off the heating and asks students if they know what might be wrong. One of the students offers an explanation in Hungarian triggering the following reaction on the part of the teacher:

(1)
<Something is wrong with the tap and the teacher asks why she cannot turn it off>
T: but I've been using it FOR YEARS
S: igen, de elzárták, amikor lefertőtlenítették az osztályt
T: Can't you speak English?
S: No
T: NO? <laughter> So it is very very hot in here so some disinfectant has been used on it and is not working

Extract 1 above shows one of the very few instances of codeswitching initiated by students. It refers to an informal, off-task discussion between a teacher and her students, while the students try to explain to the teacher why she might have difficulties turning off the heating in the classroom. Though, the discussion is not related to task, the teacher does not allow the use of non-target languages during the English classroom. First, she reacts with a question asking if the students cannot speak English, then she repeats the student's Hungarian explanation using English. The teacher's reaction of '*Can't you speak English?'* shows not only her preferences of

monolingual language use during the EFL class but also her authority regarding EFL classroom language use.

In case of the Romanian monolingual grammar school classroom language use is also characterized by the extensive use of the target language. However, codeswitching in this class can be observed to be initiated by both the teacher and the students. The majority of Romanian, mother tongue, language use relates to discourse functions such as meaning clarification and meaning confirmation.

The topic of the lesson is sports (Born to win) and it focuses on discussing about sports. There is a long discussion about sports followed by a listening task about sportsmen and then the textbook is used for talking about pictures and solving exercises. Most codeswitches occur in the task solving part of the lesson, as there are some unknown sports related words that need to be clarified and checked. The teacher uses the target language most of the time, though she uses Romanian for clarifying meaning, giving task instructions and evaluating students' responses.

Students speak English to discuss the topic and they only switch to Romanian when they do not understand a word or task. However, the teacher in most cases anticipates and comes before the students in translating and explaining unknown items.

(2)

T: jumps, what kind of jumps, there are different jumps in/ different athletic events(.) in triple jump/ triple jump/ do you know this athletic event/ what does it imply

S: running on a track , the=

T: = you run, you do some ((???))

S: ((???))

T: Da, da, da triplu simplu/ triplu salt/triplu salt/ ați văzut/ ați auzit? Și după aceea tot se (.) măsoară toată pista asta și săritul și săritul efectiv/ și fugitul și săritul/ good/ what about his personal

Extract 2 above shows an example of teacher codeswitching. The teacher uses Romanian to explain the sport event 'triple jump'. Thus, specific, sport related words are explained and/or translated into Romanian by the teacher in order to help students to better understand the text.

It is worth mentioning that while in the case of the Hungarian monolingual school the teacher used exclusively English, the target language; in the Romanian monolingual school it was the teacher's discourse which contained the greatest number of codeswitching instances. 29 codeswitches were marked during the teacher's speech out of which 17 were coded as 'meaning related' (explanation, translation of unknown words, clarifying questions, meaning confirmation etc.) and the rest of the codeswitches were related to task instruction and evaluation of students' responses. Only 8 instances of codeswitch could be traced within students' discourse, most of which (6) were also related to meaning clarification.

Classroom interaction, however, is more varied in the case of the mixed type school. Analysing English classes recorded in the mixed type school with a Romanian teacher show variety not only in the languages used but also the functions and purposes for which these codeswitching phenomena are used. The teacher has a lot of trouble concerning discipline and an important number of codeswitching instances occur when the teacher scolds her students. The English lesson observed in the class of the Romanian mother tongue English teacher focused on learning how to write a "for and against" essay. At the beginning of the lesson they revise the

simple present and present continuous tenses that they learnt during the previous lesson. Here the focus is on the accurate use of these two tenses.

(3)

S: An action in progress in the moment of the speech/

T: In the moment of speaking, da?/ I'm writing right now/ Bagi is speaking right now/ Sandor is talking to Szabi right now/ So Iza and Eniko are eating/ These are actions that take place right now/ okay?/ And they are (.) <laughter> okay so/ Sandor dragă ce ți-am spus când ai intrat în clasă/ pliscu' închis/ Toată ora/ Ne-am înțeles?/ Tu nu tre' să scoți absolut ABSOLUT nici o vorbă/ Nici un sunet/ Nici un mormăit/ NIMIC/ Ai priceput?/ (.) Da/ Până n-ai venit o fost liniște/

S: dar nu pot să fac așa/

T: Liniște!/ Poți să-nchizi și te rog muzica/ ((???)) în afară de foame așa-i? Okay/ What's the difference between present simple and present continuous?/

Extract 3 above shows an example of teacher's and students' metalinguistic discussion concerning the use of the Present Continuous tense in the target language. The teacher uses discourse markers such as *okay* and *bun* "good" (in Romanian) in both English and Romanian to signal boundaries between different pedagogical activities. The teacher can switch from one language to the other. As extract 3 shows, metalinguistic comments and example sentences are given in the target language, while disciplining and scolding students (affective responses) are in Romanian. After the teacher scolds the respective student using Romanian, she marks the end of her monologue saying *okay* and turns back to the metalinguistic discussion in English.

The teacher uses Romanian for eliciting example sentences from students and requires the translation of these sentences from English to Romanian. The teacher then gives a Romanian sentence which has to be translated into English. Thus, besides telling off students, the other two most frequent code switches are related to meaning making, clarification, student elicitation and task instruction.

Students' language use includes – beside English and Romanian – Hungarian and, at one instance, Italian as well. Hungarian language use is related to meaning check or meaning confirmation. When students use Hungarian they always address each other, as the teacher cannot speak Hungarian. The single instance of Italian language use occurred during clarifying the task instruction and marked the students' attitude of showing off, probably caused by my presence, and attracted a negative and cynical reaction on the part of the teacher:

(4)

T: Păi da, asta este idea/ Și atât trebuie să-mi scrieți/ V-am zis că nu-mi trebuie să copiați că doar nu v-am dat copiere/ (.) Un exercițiu asemănător am făcut când am făcut descrierea unui text și v-am dat manualele să citiți Paradise Tour/ Așa-i?/

S: Da/

T: Nah/

S: ((???)) capisci/

T: Capisci/ Bravo/ Ești un geniu/
S: Știu

The EFL classroom in the mixed type school with a Romanian mother tongue English teacher presented a multilingual learning environment, where teacher talk and teacher-student interaction were marked by the alternating use of English and Romanian. Student off-task interaction is marked by the use of Hungarian, the students' mother tongue. As the example extracts 3 and 4 above show, the teacher uses the target language for metalinguistic discussion and providing examples regarding the tenses learnt, to introduce the topic of the new lesson and for task instruction. Within the same EFL lesson, the teacher uses Romanian in case of affective utterances such as disciplining (extract 3), expressing irony (extract 4) and warning students about the correct use of the Present Simple and Present Continuous tenses. Moreover, Romanian is used for meaning clarification in case of task instruction and elicitation.

Conclusion

The three classes from different high schools presented a variety of codeswitching patterns, ranging from a mostly monolingual language mode to a multilingual classroom interaction involving the use of three or four languages.

On the one end of the continuum there is extract 1, in which case the teacher tries to create an exclusive target language environment within the EFL classroom and by showing her authority over classroom language use she prohibits or at least stigmatizes the use of the students' first language. Similar teacher behaviour was discussed by several researchers (Cook, 2001; Macaro, 2001; Levine, 2011) who argue against such a pedagogical practice. Their argument is based on the assumption that the language classroom is a multilingual environment and should be treated as such. Moreover, studies in third language acquisition point out that the different languages within the students' linguistic repertoire interact and they all contribute to the language learning process.

On the other end of the continuum there is the mixed-type school, with a variety of languages and codeswitching instances. The variety of linguistic resources presented in extracts 3 and 4 above are due to the specific learning context in which students and the teacher do not have the same mother tongue, but they do share a language that facilitates them in the EFL teaching and learning process. I believe that the use of Romanian language is present because that is the teacher's mother tongue, and it represents the single common non-target language shared by all classroom participants. The use of the students' mother tongue, although present in the classroom setting, is somewhat restricted to the students' off-task interaction because the Romanian mother tongue English teacher does not speak this language, and, thus, she cannot exploit this language for the benefit of the target language instruction.

Results of the present study have shown that non-target languages are mostly used for translation or explanation of unknown words, classroom management issues and grammar explanation. The use of non-target languages, however, is rather unsystematic, unplanned and does not serve the purpose of an integrated language teaching. As suggested by several researchers (e.g. Meissner, 2004; Boócz-Barna, 2010), it is necessary to adopt a multilingual approach in foreign language instruction so that language learners can fully exploit the potentials

offered by typological similarities between the languages, an idea that is missing in the case of teachers adopting a strict monolingual linguistic behaviour during EFL teaching.

References:

Bentahila, Abdelali. 1983. Motivations for code-switching among Arabic-French bilinguals in Morocco. *Language and Communication*, 3(3): 233–243.

Boócz-Barna, Katalin. 2010. Az első idegen nyelvi transzfer vizsgálata a német mint második idegen nyelvet tanulók szókincs-elsajátításában [The investigation of L1 transfer in German as an L3 learners' vocabulary acquisition]. In: Navracsics, Judit, ed. *Nyelv, beszéd, írás. Pszicholingvisztikai tanulmányok I* [Language, speech and writing: Studies in psycholinguistics, I]. Budapest: Tinta Kiadó, 176–184.

Byram, Michael, ed. 2000. *Routledge encyclopedia of language teaching and language learning*. London/New York: Routledge.

Cleghorn, Ailie. 1992. Primary level science in Kenya: Constructing meaning through English and indigenous languages. *International Journal of Qualitative Studies in Education*, 5(4): 311–323.

Cook, Vivian. 1991. *Second language learning and language teaching*. London: Arnold.

Cook, Vivian. 2001. Using the first language in the classroom. *Canadian Modern Language Review*, 57(3): 402–423.

Dégi Zsuzsanna. 2012. Types of multilingualism explored in the Transylvanian school context. *Jezikoslovlje*, 13(2): 645–666.

Dewaele, Jean-Marc. 2001. Activation or inhibition? The interaction of L1, L2 and L3 on the language mode continuum. In: Cenoz, Jasone, Britta Hufeisen, and Ulrike Jessner, eds. *Cross-linguistic influence in third language acquisition: Psycholinguistic perspectives*. Clevedon: Multilingual Matters. 69–89.

Edmondson, Willis. 2004. Code-switching and world-switching in foreign language classroom discourse. In: House, Juliane and Rehbein Jochen, eds. *Multilingual Communication*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing, 155–178.

Gardner-Chloros, Penelope. 2009. Code-switching. Cambridge: Cambridge University Press.

Jorda, Maria Pilar Safont. 2005. *Third language learners; pragmatic production and awareness*. Clevedon: Multilingual Matters.

Levine, Glenn S. 2011. *Code choice in the language classroom*. Bristol: Multilingual Matters.

Lin, Angel M.Y. 2008. Code-switching in the classroom: research paradigms and approaches. In: Hornberger, Nancy ed. *Encyclopedia of language and education*. New York: Springer, 3464–3477.

Lüdi, Georges. 2003. Code-switching and unbalanced bilingualism. In: Jean-Marc Dewaele and Alex Housen and Wei Li, eds. *Bilingualism: Beyond Basic Principles*, Clevedon: Multilingual Matters, 174–188.

Macaro, Ernesto. 2001. Analysing student teachers' code-switching in foreign language classrooms: theories and decision making. *The Modern Language Journal*, 85(4): 531–548.

Macaro, Ernesto. 2014. Students' strategies in response to teachers' second language explanations of lexical items. *The Language Learning Journal*, 42(1): 14–32.

Martin-Jones, Marilyn 1995. Code-switching in the classroom: Two decades of research. In: Milroy, Lesley and Muysken, Pieter, eds. *One speaker, two languages. Cross-disciplinary perspectives on code-switching.* Cambridge: Cambridge University Press, 90–111.

Martin-Jones, Marilyn. 2000. Bilingual classroom interaction: A review of recent research. *Language Teaching*, 33(1): 1–9.

Meissner,Franz-Joseph. 2004. Transfer und transferieren: Anleitungen zum interkomprehensionsunterricht [Transfer and transferring: A guide in teaching intercomprehension]. In: Horst G. Klein and Dorothea Rutke eds. *Neuere Forschungen zur europäischen Interkomprehension* [New research for the European intercomprehension]. Aachen: Shaker Verlag, 39–66.

Milroy, Lesley and Muysken, Pieter. 1995. Introduction: Code-switching and bilingualism research. In: Milroy, Lesley and Muysken, Pieter, eds. *One speaker, two languages: Cross-disciplinary perspectives on code-switching.* Cambridge: Cambridge University Press.

National Institute of Statistics. 2012. Comunicat de presă privind rezultatele preliminare ale recensământului populației și al locuințelor – 2011 în județul Harghita [Press release regarding the preliminary results of the census – 2011 from Harghita county].. http://www.harghita.insse.ro/phpfiles/Comunicat-DATE_PROVIZORII_RPL_2011_JUD_HR.pdf. Access: 6 October, 2013.

Ovando, Carlos J. and Collier, Virginia P. 1985. *Bilingual and ESL classrooms: Teaching in multicultural contexts.* New York: McGraw Hill Book Company.

Poulisse, Nanda and Bongaerts, Theo. 1994. First language use in second language production. *Applied Linguistics*, 15(1): 36–57.

Poulisse, Nanda. 1997. Language production in bilinguals. In: Anette M. B. de Groot and Judith F. Kroll, eds. *Tutorials in Bilingualism. Psycholinguistic Perspectives*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, 201–224.

Ramirez, Arnulfo G. 1980. Language in bilingual classrooms. *The Journal for the National Association for Bilingual Education*, 4(3): 61–79.

Wong Fillmore, Lily and Valadez, Concepcion. 1986. Teaching bilingual learners. In: Wittrock, Merlin C. ed. *Handbook of research on teaching*. New York: Macmillan Publishing Company, 648–685.

STYLISTIC VALUES OF THE PHRASEOLOGIES IN EMINESCU'S JOURNALISM

Diana Darabană, PhD, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: The Romanian language contains a large number of phraseologies occurring in different types of speech. One of the speeches in which the phraseologies occur frequently is journalistic discourse. The frequency of the phraseologies in this type of discourse has many reasons: to score near the target audience, to emphasize a number of issues pursued by the journalist in a language as accessible as possible for the type of audience, to enable the introduction of surprise elements that attract attention and maintain public interest, to allow the insertion of language games that disrupt meaning etc.

One of the Romanian publicist who used successfully phraseologies, taking advantage to the maximum, was Mihai Eminescu. His articles contain many expressions and phrases that publicist uses in unexpected contexts, achieving a maximum of stylistic effects. Thus, in some of his articles, Eminescu uses phraseologies to capture the exact semantic shade considered, in other articles, the use of phraseologies is justified by the fact that, unlike any of its synthetic equivalent, it is introducing a plurality of senses, a plurality of possible interpretations that can be received by the reader, sometimes by destroying a merge of words more or less fixed and he rebuilds them in another form. The phraseologies are preferred by the journalist, often to the synthetic words interchangeably, this leading to the stylistic effects: development of a metaphor, the achieving of comparison, irony, creating characters (real masks) by exaggerating certain features, etc. The effect of phraseologies (due to their inner value) is often doubled by the surprise of the context in which they occur, the publicist often inserting phraseologies built on popular terms (or belonging to the popular language) in sequences in which the dominant language is focused on the neology terms or vice versa. The contrast between the two levels (a popular one and a neology one) decides the stylistic effect.

All these elements show that, in this case, the use of phraseologies is the result of stylistic choices, even considered a conscious choice, rather than an involuntary language reflex. The use of phraseologies, in this case, is the result of a conscious choice, Eminescu calling them when he considers that they are more expressive than their synthetic equivalents.

Keywords: phraseologies, journalism, stylistic effects, article, senses.

Revoluţionând limbajul nu numai la nivelul poeziei, ci şi la nivelul publicisticii, Eminescu propune prin articolele sale pe lângă teme care sunt în permanenţă de actualitate, şi o formă care îşi va găsi continuarea prin intermediul altor ziarişti. Eminescu este primul care creează o poetică a textului publicistic, cu o structură stilistică aparte, un imaginar al textului publicistic.

În ceea ce priveşte textele politice, două sunt atributele lor: actualitatea conţinutului lor şi modalităţile de argumentare ale conţinutului care urmează calea logică, oscilând între obiectiv şi subiectiv. Iar ceea ce este mai important ţine de impresia pe care acesta o dă: textul nu este scris, ci „rostit". El găseşte un canal de comunicare directă cu publicul ţintă, păstrând toate rigorile retoricii şi respectând toate criteriile argumentării.

Flexibilitatea formală a textului publicistic îi permite lui Eminescu să facă o gamă largă de alegeri şi să producă un text care să se adreseze publicului cititor, astfel încât impresia să nu fie aceea de citire, ci aceea de ascultare a ceva ce vine din text, a unei voci ce se face simţită în spatele cuvântului scris.

Această formulă îi permite publicistului să apeleze la o modalitate de argumentare ce se reflectă prin caracterul strâns al relaţiei dintre emiţător şi receptor. Canalul de comunicare fiind unul direct ca în cazul unui mesaj oral, sunt eliminate o serie de factori perturbatori ai receptării: distanţa spaţială şi temporală, interferenţe cu alte texte etc.

O problemă care a solicitat interesul publicistului a fost aceea a păturilor sociale din ţară şi a modului în care acestea sunt reprezentate în viaţa socială, politică şi economică. Din acest punct de vedere, Eminescu împarte societatea românească în clase pozitive şi clase parazitare.

În prima categorie se integrează ţăranii, în cea de-a doua, politicienii care fac politică doar de dragul de a face politică şi... mai ales profit, străinii care nu au făcut altceva decât să strice natura bună a românului şi evreii care sunt oportunişti şi au profitat la maximum de drepturile primite prin diferitele legi.

Faţă de ţărani nu are decât sentimente de preţuire, ei reprezentând românul autentic, capabil de patriotism, dar care, din nefericire este în permanenţă asuprit, fapt vizibil şi în expresiile la care publicistul face apel: „Suntem ţărani, **curată socoteală**, şi ţărăneşte ar fi trebuit să gospodărim. Ţăranul, **oricât seu la rărunchi ar avea,** bani n-are, şi statul modern are nevoie de bani. Un pas pe care-l face deputatul în Cameră, o prostie care o zice, costă pe ţară bani şi banul e muncă. Un şir scris de un ajutor de ajutor de primar la sat costă bani şi banul e muncă. O prelegere rea ţinută la universitate costă bani şi banul e muncă — în sfârşit banul este pretutindenea reprezentantul şi tălmăcirea citeaţă a muncii, într-însul e sudoare şi putere musculară şi, precum arătătorul pe ceasornic spune la numărul cutare câte ceasuri au trecut, asemenea suma din buzunarul meu arată cât s-au muncit pentru mine în societatea omenească"[1].

Faţă de reprezentanţii din cea de-a doua categorie devine ironic, pamfletar chiar. Pe politicieni, în special pe liberali, îi consideră o clasă inutilă, a cărei armă este cuvântul „îmflat"... vorba goală, adică demagogia, reflectată de utilizarea unor expresii precum *îşi procopseau, să fi ştiut a înnoda două slove,*: „Ne-au trebuit o administraţie mai bună. Boierii - **îşi procopseau** vechilii de moşie făcân-du-i zapcii. Rău şi fără cale, n-o tăgăduim, dar ce au făcut liberalii ? Au numit pe orişicine, numai să fi ştiut a înnoda două slove, adică tot pe acei vechili, numai că le dădură dreptul de a juca pe autoritatea statului faţă cu foştii lor stăpâni"[2]. În opinia publicistului, aceştia sunt o clasă parazitară ce trăieşte pe spinarea celei dintâi, situaţie evidenţiată de *li se face primarilor cu ochiul, să-i dea arendaşului liberal până şi cenuşa din vatră*: „În predmetul alegerilor **li se face primarilor cu ochiul** de a protegia la muncile agricole pe cei ce ţin cu guvernul, pe rudele miniştrilor şi prefecţilor, iar la ceilalţi rechiziţii şi perchiziţii şi ordin verbal,

[1] Eminescu, *Opere* X, p. 20.
[2] Eminescu, *Opere* X. 25.

ca nu cumva ţăranul să le lucreze pe moşie. Pentru acest scop se desfiinţează legea tocmelelor, pentru ca cel ce au dat bani ţăranilor să n-aibă lucrători, iar cel ce n-au dat să-i angajeze cu te miri şi mai nimica, cu înscrisuri pline de clauze penale, pe cari apoi tot subprefectul liberal le judecă în absenţa împricinatului ţăran şi-l condamnă **să-i dea arendaşului liberal până şi cenuşa din vatră**"[3].

Ironia se adânceşte şi mai mult atunci când vine vorba despre străini, pe care cel mai adesea îi asociază „fanarioţilor", consideraţi a fi nişte personaje negative ce trăiesc de pe urma ţăranilor şi au efecte dezastruoase asupra tinerilor şi mai ales când vine vorba despre evrei pe care îi consideră o clasă profitoare cu mult prea multe drepturi. Evreii sunt integraţi tipologiei oportunistului: „Şi chiar între aceşti desemnaţi ca germani sînt unii evrei. Se dovedeşte dar că mai numai evreii sînt aceia care speculează. Şi că evreii esercită uzura ca o profesie, aceasta se dovedeşte prin faptul că întîlnim între creditorii evrei aceleaşi nume (v. Platter, p. 44 şi 45). Evreii sînt uzurari şi ei sînt cari espropriază !"[4]

Una dintre cele mai recunoscute calităţi ale publicistului Eminescu este plăcerea de a nara, de a deschide ferestre fabulatorii, ceea ce-i permite publicistului recursul la bogăţia frazeologică a limbii române; pe de o parte acesta utilizează expresiile aşa cum sunt în limbă, pe de altă parte, le modifică în funcţie de ccontext şi de intenţie. În momentul în care are ceva de arătat, Eminescu recurge fie la citat, fie deschide o naraţiune exemplară. Plăcerea de a povesti vine din dorinţa de a găsi elementul exact cu valoare de model sau antimodel care duce de multe ori la „unul dintre stadiile avansate de prelucrarea a istoriei în scopuri probante, transmutarea ei în planul *fictiv*, de nu chiar *mitic*. În mecanismul său argumentativ, Eminescu include frecvent istorisiri petrecute în *illo tempore*, domeniu al *naraţiunii paradigmatice*, neintereasate de graniţele dintre real şi posibil"[5]. Astfel ia naştere un articol în care, pentru a combate opiniile neautorizate ale unui „specialist" în economie şi geografie, Eminescu recurge la istorie, imaginând deciziile pe care le-ar lua Ştefan cel Mare, iar utilizarea arhicunoscutului ***săracul*** dă amploare nemulţumirii şi ironiei eminesciene: „**Săracul** Ştefan Vodă ! Crişu el, la răsărit avea tatari, la miazănoapte ţara leşască, la apus Ardealul, la miazăzi Ungro-Vlahia. Acuma ce ar face când ar vedea la apus turci, ruşi şi unguri uniţi, râvnind toţi buluc asupra lui? Ce ar face? Ia, ar face, c-ar avea pe doftorul nostru, care ştie **să mute mările şi ţările de la apus la răsărit**. Deodată te-ai pomeni numai cu Dunărea 'n vârful munţilor şi cu pădurile de brad în albia Dunărei. Şi iacă aşa ar scrie Nistor Urechi: „La satul Stuhăria-lupului, ţinutul Nicăiri, unde-i biserica **într-un vârf de plop** şi Dunărea curge la deal, întâlnitu-s-au oştirea moldovinească cu urdii turceşti, moschiceşti şi ungureşti şi, dând război bărbăteşte de ambe părţile, mare mult s-au oştit până au biruit oastea moldovinească, iar limbele străine s-au ascuns toate într-o căpăţină de sîrb, pe care pan Vlădescul, biv-vel vraci Sadagorski o adusese din ţara franţozească. Şi astfel am biruit noi limbele străine cu mila Domnului, cu vitejia Vlădesculuişi cu norocul lui Ştefan Voevoda." I - aşa ar scrie Nistor Urechi, bată-l norocul, ş-ar merge vestea Vlădescului nevoie – mare! Păcat că-n vremea când domnea strălucita roadă Muşatin neamul Vlăduţilor şi Drăganilor se 'ndeletnicea cu creşterea bostanilor în ţara bolgărească"[6]. Povestea pe care Eminescu o imaginează porneşte de la imaginea – model a lui Ştefan cel Mare pe care o opune imaginii

[3] Ibidem, p. 27.
[4] Ibidem, p. 243.
[5] Spiridon, *Eminescu*, p. 51.
[6] Eminescu, *Opere* IX, p. 148.

reduse a lui Vlădescu, căreia îi asociază expresii modificate de tipul *ţinutul Nicăiri, unde-i biserica într-un vârf de plop şi Dunărea curge la deal* şi *ştie să mute mările şi ţările de la apus la răsărit*. Ironia este evidentă: se realizează la nivel macrotextual prin antiteza celor două personaje, iar la nivel microtextual prin lexicul folosit, prin folosirea cuvintelor cu conţinut general pozitiv care ascund însă conotaţii negative. Naraţiunea se plasează într-un timp neidentificat, mitic chiar, întrucât peste toate se suprapune imaginea model a voievodului moldovean. Cronica imaginată şi pusă pe seama unei autorităţi în materie – Nistor Urechi – este de o ironie ce atinge paroxismul: Eminescu creează un text după tipicul popular, plin de nonsensuri şi de contradicţii, care relevă din plin „calităţile" lui Vlădescu - „*La satul Stuhăria-lupului, ţinutul Nicăiri, unde-i biserica într-un vârf de plop şi Dunărea curge la deal, întâlnitu-s-au oştirea moldovinească cu urdii turceşti, moschiceşti şi ungureşti şi, dând război bărbăteşte de ambe părţile, mare mult s-au oştit până au biruit oastea moldovinească, iar limbele străine s-au ascuns toate într-o căpăţină de sîrb, pe care pan Vlădescul, biv-vel vraci Sadagorski o adusese din ţara franţozească. Şi astfel am biruit noi limbele străine cu mila Domnului, cu vitejia Vlădesculuişi cu norocul lui Ştefan Voevoda*"[7]. Ultima lovitură imaginii lui Vlădescu este dată în secvenţa „Păcat că-n vremea când domnea strălucita roadă Muşatin neamul Vlăduţilor şi Drăganilor se 'ndeletnicea cu creşterea bostanilor în ţara bolgărească." Abundenţa de diminutive cu care Eminescu face referire la neamul Vlădescu reduce semnificaţia acestora la dimensiuni neglijabile. Atemporalitatea naraţiunii imaginate implică şi comparaţia trecut – prezent ce are efecte dezastruoase pentru personajul avut în vedere de critica eminesciană.

În strânsă legătură cu inserarea de episoade narative stă o altă calitate a publicistului Eminescu cu valenţe de marcă stilistică: crearea de personaje. Pe acest teritoriu, Eminescu demonstrează puteri excepţionale, întrucât personajele sale îmbracă o gamă largă de ipostaze: personaje model, ieşite din lumea mitului sau a legendei, personaje comice, specifice modului românesc de a reprezenta aspecte mai puţin convenabile sau plăcute ale realităţii sau personaje de-a dreptul groteşti, realizate pe principiul caricaturii, prin exagerare şi hiperbolizare. Efectele stilistice ale realizării unor astfel de personaje sunt dintre cele mai variate: ironie la adresa prezentului, aprecierea valorilor trecutului etc.

Crearea de personaje în publicistica eminesciană este tributară atât ideologiei căreia publicistul subscrie – consevatorismul –, cât şi viziunii populare căreia acesta supune majoritatea articolelor în care intervin secvenţe narative sau dramatice prin aceea că „*imaginarul* se dezvoltă între coordonatele specifice despre lume, reflectată în stratul de adâncime al limbii, iar *imaginea* este reprezentată mai evident, relativ *transparent*, de expresiile idiomatice, aceleaşi din stilul conversaţiei – instrument al desfăşurării funcţiei expresive, mai mult decât al funcţiei poetice.

Hotarul dintre *ficţiune* şi *realitate* se *dizolvă* în dezvoltarea naraţiunii populare în care lumea fantasticului (supranaturalului) se împleteşte frecvent până la suprapunere cu cea a realului"[8]. De aici vine acea ştergere a limitei dintre real şi posibil în articolele care au drept strategie argumentativă naraţiunea, despre care vorbeşte Monica Spiridon. Şi tot de aici vine şi bogăţia tipologică de personaje pe care Eminescu o aduce în faţa cititorilor cu o uşurinţă nemaipomenită: când vrea să sublinieze ceva, aduce în faţă un personaj; când este nemulţumit de ceva, se întoarce în trecut, răscoleşte în sertarele istoriei şi aduce în faţă un descendent al

[7] Eminescu, *Opere* IX, p.148.
[8] Irimia, *Introducere*, p. 138.

Muşatinilor sau Basarabilor, pe care îl propune drept model uman; când ceea ce găseşte în prezent este de-a dreptul ridicol, se întoarce spre basm sau spre snoavă şi propune personaje de-a dreptul groteşti etc.

Personajul din articolele eminesciene se încarcă de funcţii etice şi estetice. Astfel, recursul la personaj este simptomatic; în articolele în care apare, acesta devine modalitate principală de subliniere a unei atitudini, a unei stări de lucruri etc. Inserat cel mai adesea în interiorul opoziţiei, implicite sau explicite, trecut – prezent, personajul vine să rezolve o situaţie conflictuală în care se găseşte jurnalistul. Recursul la model sau la antimodel este elocvent pentru situaţia avută în vedere.

Nemulţumirea cauzată de situaţia politică pe care publicistul o trăieşte, îl determină să se întoarcă în trecut şi să aducă de acolo imaginea oamenilor politici adevăraţi: Ştefan cel Mare, Mihai Viteazul, Mircea cel Bătrân etc. Cel mai adesea este evocată imaginea lui Ştefan cel Mare care beneficiază de autoritate, cunoscută fiind perioada de domnie a marelui voievod. Imaginea acestuia este fixată într-un spaţiu ce pendulează între realitate, mit şi legendă. Asemeni personajelor divine din naraţiunile populare, imaginea lui Ştefan cel Mare este „supusă procesului de semnificare din perspectiva unor valori umane esenţiale, definitorii pentru concepţia creatorului”[9]. Astfel, Ştefan cel Mare devine imaginea ideală a omului politic căruia i se opune, din perspectiva lui Eminescu, întreaga adunătură de aşa – numiţi politicieni, contemporani publicistului: „În dricul verii anului 1484 sultanul Baiazid II intră cu oşti mari în ţara Moldovei şi bate Chilia şi Cetatea Albă, pentru a realiza o politică oarecum tradiţională. Miercuri, la 14 iulie, ia cetatea Chilia, comandată de pîrcălabii Ivaşcu şi Maxim, iar la 5 august acelaş an ia Cetatea Albă, comandată de pîrcălabii Gherman şi Oană (la Urechi: Ioan).

Şi ar fi apucat şi alte cetăţi, că Ştefan Vodă **la gol nu îndrăznea să iasă;** ci **numai la strîmtoare nevoia, de le făcea sminteală**. Ci văzînd turcii ajutorul lui Ştefan Vodă din Ţara leşească ce-i venise, sau însuşi craiul, cum scriu unii, că au tras de la Rusia şi de la Litfa ţeara toată, de se strînsese oameni de treabă mai mult de 20000 şi, trecînd craiul cu dînşii Nistrul sub Halici, au venit la Colomeia, de şi-au pus tabăra, unde şi Ştefan Vodă au mers de s-au împreunat cu craiul în anul 6993 septemvrie 1 (1485). Şi toate ce au avut mai de treabă au hotărît şi apoi şi ospătatu-au pe Ştefan Vodă şi 3000 oameni i-au dat de oaste, cu cari s-au întors Ştefan Vodă la Moldova şi, împreunînd oastea cea străină cu a sa, pe multe locuri au smintit pe turci, *de le-au căutat o ieşire din ţară.*

Aşa Ştefan Vodă **au curăţit ţara de vrăjmaşi**, iar cetăţile care le-au luat turcii, *Chilia* şi *Cetatea Albă, nu au putut să le mai scoată de la turci,* că ei mai înainte de ce au ieşit din ţară le-au îngrijit cu oameni, cu puşti şi cu bucate de ajuns; şi aşa au rămas pe mîna turcilor pînă astăzi. (Urechi)”[10]. Acestei imagini, Eminescu îi opune imaginea contemporanilor săi, într-o viziune dominant ironică, ce-i descalifică total pe politicienii zilelor sale: „Săracul Ştefan Vodă ! Crişu el, la răsărit avea tatari, la miazănoapte ţara leşască, la apus Ardealul, la miazăzi Ungro-Vlahia.”[11].

De celaltă parte stau imaginile pitoreşti, desprinse din viziunea populară, tipic balcanică, încarnate în imaginea lui Nastratin Hogea şi numite prin sintagma *omul iscusit*, folosită ironic: „Ce ţi-e şi cu omul iscusit. Cum află el aşa ca din senin vindecare la toate relele, cum află

[9] Irimia, *Introducere*, p. 140.
[10] Eminescu, *Opere*, X, p.60.
[11] Eminescu, *Opere*, IX, p. 148.

oricărui sac petecul, aşa bunăoară vestitul Nastratin îşi cârpea giubeaua fără nod la aţă. Aşa şi cu liberalii noştri”[12]. Comparaţia între liberali şi pitorescul Nastratin este explicită şi de un umor aparte, Eminescu dovedind mare capacitate de creaţie pe terenul personajelor. El ajunge la această imagine sinteză, reducând şi contopind trăsăturile opozanţilor într-o singură imagine care vorbeşte de la sine de priceperea de care dau dovadă aceştia în materie de politică. Apogeul priceperii lor este surprins în sintagma *îşi cârpea giubeaua fără nod la aţă*. Apoi trece cu uşurinţă, pe baza deschiderii pe care i-a oferit-o apelul la imaginea lui Nastratin Hogea, la prezentarea adversarilor. Impresia de situaţie imposibilă, de lucru făcut fără cap se păstrează. Modelul luat din literatura populară vorbeşte de la sine; explicaţia prin apelul la personajele concrete vine pentru a aprofunda impresia creată de model şi pentru a o ancora în cotidian: *illo tempore* se converteşte în *aici şi acum*.

Creaţia de personaje şi de ipostaze specifice pentru aceste personaje devine şi mai prolifică atunci când cel vizat de ironia publicistului ce merge până la revoltă este nimeni altul decât C. A. Rosetti, pentru care publicistul trece şi la crearea unei sintagme denominative specifice: *hidoasa pocitură*. Indignarea lui Eminescu se manifestă deplin; el se inserează în mintea adversarului şi „explică” cititorului starea de fapte. Astfel, face din adversar imaginea românului adevărat, însă o lectură atentă a acestor articole demonstrează exact contrariul cuprins în expresia *liberalii sunt smântâna şi temeiul României*: „Într-adevăr, d. Serurie, care a scris un volum de poezii „greceşti", d. Andrunopulos, care batjocoreşte armata noastră puind-o să joace la circ, d-nii C. A. Rosetti, Carada, Candiano, tot nume vechi de care foieşte textul cronicelor României, sunt singurii români adevăraţi, iar noi ţăranii, mici şi mari, căci, la urma urmelor tot ţărani suntem, noi băştinaşii din ţările acestea suntem străini cari vindem ţara cui ne dă mai mult pe ea.

Liberalii sunt smântâna şi temeiul României, noi suntem nişte rămăşiţe din vechile populaţiuni autohtone, cari nu merită să fie băgate în seamă. De ! iertaţi-ne, boieri, Arioneşti şi Cărădeşti, că ni s-a părut şi nouă biet că trăim în ţara noastră ai avem de zis o vorbă. Iertaţi-ne pentru că nu băgasem de seamă că suntem în Bulgaria, iertaţi-ne apoi că n-am voit să ne batem pentru bieţii greci şi bulgari”[13].

Scuzele pe care publicistul pare a le cere celor pe care îi numeşte „smântâna şi temeiul României” restabilesc situaţia: „De! iertaţi-ne, boieri, Arioneşti şi Cărădeşti, că ni s-a părut şi nouă biet că trăim în ţara noastră ai avem de zis o vorbă. Iertaţi-ne pentru că nu băgasem de seamă că suntem în Bulgaria, iertaţi-ne apoi că n-am voit să ne batem pentru bieţii greci şi bulgari”[14]. Publicistul ironizează şi denunţă ipocrizia opoziţiei, ale cărei rădăcini le consideră străine, nicidecum româneşti, negându-i astfel orice drept de a lua decizii în numele românilor.

Tot o ipostază contrară înţelesului comun şi de bun-simţ dat termenului *român adevărat* apare şi în acest articol, în care Rosetti este asociat de publicist păturii parazitare: „D. C. A. Rosetti, în cuvântul său de la circ, vorbea cu dispreţ despre calitatea cea mai bună care o aveau boierii. (...)

Astăzi avem **zeci de mii de liberali cari nici îmblă cu zilele-n palmă**, pentru că nici turc, nici leah, nici ungur nu caută să-i taie, nici de vrun duh aşa de subţire nu se bucură, nici compensează prin ceva muncă socială, pe care o istovesc din rădăcini, mâncând chiar condiţiile

[12] M. Eminescu, *Opere politice*, vol. 2, Editura Timpul, Iaşi, 1998, p. 132.
[13]Eminescu, *Opere*, X, p.19
[14] Ibidem, p.19.

de existenţă a claselor producătoare, nu prisosul lor”[15]. Vorble lui Rosetti sunt considerate de publicist jignitoare la adresa întregului popor. Reducerea românilor doar la cei câţiva boieri pe care îi are în vedere Rosetti într-unul dintre discursurile sale i se pare lui Eminescu nejustificată şi umilitoare. Însă şi mai jignitor i se pare faptul că liberalii au curajul de a se asocia boierilor autohtoni care au făcut faţă tuturor situaţiilor dificile, în timp ce ei, a căror număr a crescut simţitor – „astăzi avem zeci de mii de liberali” -, nu sunt capabili nici măcar să păstreze o ordine dată; politica lor ţine de parazitism, e curată istovire socială şi morală a claselor productive. Reprezentantul acestora, C. A. Rosetti, este „prins” în imaginea demagogului, ce îşi asumă responsabilitatea de a vorbi despre ţară şi popor, fără a cunoaşte sensul acestor cuvinte mari; chiar mai mult, acesta este văzut ca un impostor ce îşi asumă o condiţie pe care nu o are: aceea de „boier” român. Ipostaza de impostor demagog este denunţată de Eminescu prin referirea la numărul mare de liberali – boieri în contrast cu activitatea lor, enunţată printr-o serie de negaţii: „Astăzi avem zeci de mii de liberali cari nici îmblă cu zilele-n palmă, pentru că nici turc, nici leah, nici ungur nu caută să-i taie, nici de vrun duh aşa de subţire nu se bucură, nici compensează prin ceva muncă socială, pe care o istovesc din rădăcini, mâncând chiar condiţiile de existenţă a claselor producătoare, nu prisosul lor”[16].

C. A. Rosetti este încadrat direct într-o anumită tipologie. Eminescu nu mai face o prezentare a personajului pentru ca cititorul să tragă o concluzie şi să îl încadreze singur într-o anumită tipologie; acum porneşte de la denumirea acestuia şi apoi face prezentarea faptelor care îl integrează tipului: „numai făţărnicia care nu respectă nimic a d-lui C. A. Rosetti.”[17]

De la ipocritul demagog, Rosetti ajunge să fie ulterior încadrat tipului de conducător al unei secte sau urmaşilor fanarioţilor: „Cine ne alungă limba din biserică şi din instrucţia educativă (a şcoalelor elementare şi secundare), cine nu ne lasă să fim ceea ce sîntem a rupt-o cu conştiinţa noastră naţională şi cu simpatiile noastre intime, oricît de bune ar fi relaţiile lui internaţionale cu statul nostru. Numai o sectă fără de patrie şi fără de simţ istoric, numai cetăţenii liberi, egali şi înfrăţiţi ai universului întreg, numai republica universală, reprezentată la noi prin urmaşii fanarioţilor, C. A. Rosetti ş.a., a putut da mînă de ajutor unui element străin a cărui tendinţă este nimicirea noastră naţională”[18]. Dimensiunea negativă a tipului creat se completează prin acumularea detaliilor. Impersonalitatea şi generalitatea tonului date de utilizarea pronumelui relativ „cine” sunt şterse prin concluzia ce se instaurează cu a doua frază şi prin numirea directă a persoanei avute în vedere şi integrate unei tipologii. Semantica răului, intrinsecă tipologiei fanariotului sau a liderului de sectă, se completează prin însumarea detaliilor definesc aceste categorii: „Cine ne alungă limba din biserică şi din instrucţia educativă”, „cine nu ne lasă să fim ceea ce sîntem”, „numai o sectă fără de patrie şi fără de simţ istoric, numai cetăţenii liberi, egali şi înfrăţiţi ai universului întreg, numai republica universală, reprezentată la noi prin urmaşii fanarioţilor, C. A. Rosetti”[19].

Încadrarea personajului într-o galerie a personajelor negative se adânceşte, ajungând în unele articole să-i fie negată chiar calitatea de om: „Păţind de bună-credinţă aşa ruşine ca cei de la *Românul* cu *calomnia* d-lor, nişte oameni de treabă desigur s-ar fi spînzurat: dar cine *merită*

[15]Eminescu, *Opere*, X, p. 29.
[16] Ibidem, p. 29.
[17] Ibidem, p. 34.
[18] Eminescu, *Opere* X, p. 89.
[19] Ibidem, p. 89.

spînzurătoarea niciodată nu se spînzură, şi mai ales democraţii-socialişti, ca cei de la şcoala d-lui C. A. Rosetti, cărora, fiind foarte modeşti, nu le place să-şi afirme singuri *meritele,* ci lasă mai bine să capete în zăstimpuri o solemnă şi *mai înaltă* afirmare de la dreptatea publică"[20].

Atitudinea cu referire la adversar se extinde şi asupra celor care îi împărtăşesc ideile; astfel, dacă C. A. Rosetti, prin acţiunile şi ideile sale se încadrează tipologiei „netrebnicilor" şi „circarilor", cei care îl susţin se încadrează aceleiaşi tipologii; mai mult chiar, ei sunt mai jos de liderul lor, întrucât, de cele mai multe ori, aceştia se supun ideii fără a cunoaşte conţinutul acesteia, stare surprinsă de recursul la *Eldorado*: „Deja ni se spune despre lefile mari pe cari au de gînd să şi le croiască patrioţii; deja a început a se ivi prin ziare planuri de poduri peste Dunăre, canaluri între Dunăre şi Marea Neagră, deja, cu ficţiunea şi sub pretextul de a crea un Eldorado, se fac încercări de a îndupleca opinia publică în favorul unor cheltuieli cari vor fi enorme, Vom vedea în curînd cum partidul roşu va umplea provincia cu ciracii d-lui C. A. Rosetti, cu netrebnicii cari nu se pot hrăni şi îmbogăţi altfel decît pe spinarea şi în paguba statului român. Apoi vor urma întreprinderi de milioane pentru poduri pe uscat şi şosele pe apă şi cîte comedii toate"[21]. Demagogia lui Rosetti este ridicată la un maximum al său: „cu ficţiunea şi sub pretextul de a crea un Eldorado, se fac încercări de a îndupleca opinia publică în favorul unor cheltuieli cari vor fi enorme"[22]. Exagerarea situaţiei, hiperbolizarea ei reduce opozantul la tiparul negativ avut în vedere de Eminescu. Publicistul acţionează în funcţie de principiile caricaturii, atunci când persoana politică avută în vedere în articole este C. A. Rosetti: reţine de la acesta trăsăturile generale, schematice, exagerând defectele. Portretul acestuia este o radiografie ideologică, din care poetul publicist alege ceea ce nu este conform cu principiile sale, ceea ce nu se supune normelor şi principiilor de bun-simţ, insistând asupra acestora. Astfel, Eminescu reţine demagogia, ipocrizia, interesul personal, originea străină etc. a lui Rosetti, atribute pe care publicistul le pune în diferite tipare, dependente direct de situaţia avută în vedere. Iată, spre exemplu, un articol scris după alegerea lui C. A. Rosetti în funcţie de preşedinte al Camerei:

„Vorbe, vorbe, vorbe ! esclamă Hamlet, melancolicul principe al Danemarcei, citind un pasaj dintr-o carte. *Fraze!* esclamăm noi de cîte ori vorbeşte d. C. A. Rosetti. Fraze îmflate, spuse fără convingere internă, fraze de uliţă, de-o confuză generalitate, plănuite pentru a ameţi mintea celor ce n-au puterea a cîntări valoarea unei abstracţii, formule mistice cari nu spun absolut nimic tocmai pentru a produce iluzia că spun ceva."[23]. Articolul vizează o sinteză a defectelor lui Rosetti, defecte ce sunt subliniate, evidenţiate, interpretate, maximalizate. Citarea discursului vizează demagogia şi ipocrizia, comenatriile subliniază interesul şi oportunismul care nu au nici o legătură cu ţara şi poporul atât de des invocate în discurs. Referinţa intertextuală situată la începutul articolului şi concretizarea acestei referinţe, urmate de o explicaţie („Vorbe, vorbe, vorbe ! esclamă Hamlet, melancolicul principe al Danemarcei, citind un pasaj dintr-o carte. *Fraze!* esclamăm noi de cîte ori vorbeşte d. C. A. Rosetti. Fraze îmflate, spuse fără convingere internă, fraze de uliţă, de-o confuză generalitate, plănuite pentru a ameţi mintea celor ce n-au puterea a cîntări valoarea unei abstracţii, formule mistice cari nu spun absolut nimic tocmai pentru a produce iluzia că spun ceva.") are rolul de a-l transforma pe Rosetti în opusul lui

[20] Ibidem, p. 122.
[21] Ibidem, p. 131.
[22] Eminescu, *Opere* X, p. 131.
[23] Ibidem, p. 148.

Hamlet: naivului rege al Danemarcei i se opune mult – prea – interesatul liberal român, C. A. Rosetti.

Demagogia este vizată şi în alte articole, Rosetti fiind numit prin metafora *bătrânul cap al demagogiei române*, expresie a unui apogeu al acestei „arte", care, având rădăcini nesănătoase este supusă pieirii: „Ce mai face oare Plevna internă a d-lui C. A. Rosetti? Oare bătrînul cap al demgogiei române a început a vedea că, oricît de ameţită ar fi lumea prin fraze, ea totuşi se trezeşte pînă în sfîrşit ? Neadevărul şi duplicitatea politică sînt lovite de un fel de nulitate dinlăuntru care le face să se risipească curînd. Astfel şi liberalii noştri simt cum le piere în mod fatal pămîntul de sub picioare, fără ca cineva să contribuie la aceasta decît ei înşii prin greşelile lor. Oriunde încearcă a se răzima simt că se razimă de o umbră, de o închipuire a lor. Nimic nu le rezistă şi tocmai din cauza asta nu se pot ţinea, pentru că, spre a putea merge, trebuie un pămînt vîrtos care să reziste picioarelor, un razim tare care să reziste mînilor"[24].

Varietatea ipostazelor pe care le prinde în conturarea complexităţii lui C. A. Rosetti ca personaj negativ al scenei politice româneşti se bazează pe surprinderea elementului cheie al personajului într-o situaţie neconformă structurii morale a publicistului şi îngroşarea acesteia, prin exagerări repetate. Procedeul care stă la baza creării personajului Rosetti este hiperbolizarea asemănătoare procesului din caricaturi. O lectură atentă a ipostazelor în care opozantul este surprins de către publicist oferă o imagine de ansamblu, în negativ, a acestuia, realizată prin acumularea detaliilor de la un articol la altul. Seria de trăsături negative ale lui Rosetti se adună de la un articol la altul, construind un macrotext a cărui lectură oferă imaginea personajului negativ din basm: opozantul nu este altceva decât un cumul de defecte cu efecte dezastruoase asupra mediului său de viaţă.

Limbajul publicistic eminescian se întemeiază pe principiile limbajului popular. Terminologia populară îi oferă publicistului posibilitatea de a se apropia de cititor, pe de o parte, şi de a prezenta în mod expresiv evenimentele avute în vedere, pe de alta. Funcţia conativă care primează în toate articolele se îmbină adesea cu funcţia expresivă şi cu cea de apel. Acesta este cu uşurinţă element ce expune o stare de lucruri într-un mod cât mai obiectiv cu putinţă, însă la fel de uşor se transformă în expresie a atitudinii ironice a publicistului sau în element cu putere punitivă, fiind instrumentul cu ajutorul căruia Eminescu îşi biciuieşte adversarii care au greşit. Textul publicistic eminescian abundă fie de termeni de specialitate, aparţinând domeniului pe care publicistul îl are în vedere, în articolele al căror ton este neutru, fie de termeni şi construcţii specifice limbajului popular, în articolele în care atitudinea acestuia este explicit ironică. Distanţa între limbajul popular şi terminologia neologică este inexistentă: un acelaşi articol este construit în cel mai firesc şi curgător limbaj popular pentru ca, atunci când situaţia o cere, să apară, fără a brusca textul, termeni neologici.

Termenii folosiţi se supun adesea principiului metaforic. Astfel, deseori, relitatea este numită metaforic, în aspectele ei plăcute sau neplăcute:

Recursul la fondul paremiologic duce la apropierea de cititor. Utilizarea cu o maximă abilitate a proverbelor face apel la un fond comun publicistului şi cititorului, ceea ce îi permite celui dintâi să insereze aluzii, subînţelesuri, să transmită o serie de sensuri în mod implicit.

[24] Eminescu, *Opere* X, p.152.

BIBLIOGRAFIE

A. SURSE

1. Eminescu, Mihai, *Opere*, volumul IX, ediţie critică întemeiată de Perpessicius, Editura Academiei, Bucureşti, 1980, [= Eminescu, *Opere*, IX].
2. Eminescu, Mihai, *Opere*, volumul X, Editura Academiei, Bucureşti, 1989, [= Eminescu, *Opere*, X].

B. BIBLIOGRAFIA TEMEI

1. Andriescu, Alexandru, *Limba presei Româneşti în secolul al XIX-lea*, Editura Junimea, Iaşi, 1979, [=Andriescu, *Limba*].
2. Andriescu, Alexandru, *Stil şi limbaj*, Editura Junimea, Iaşi, 1977, [=Andriescu, *Stil*].
3. Caracostea, D., *Expresivitatea limbii române*, Editura Polirom, Iaşi, 2000, [=Caracostea, *Expresivitatea*].
4. Coşeriu, Eugen, *Omul şi limbajul său*, Editura Universităţii „Al. I. Cuza", Iaşi, 2009, [=Coşeriu, *Omul*].
5. Dumistrăcel, Stelian, *Discursul repetat în textul jurnalistic*, Editura Universităţii „Al. I. Cuza", Iaşi, 2006, [=Dumistrăcel, *Discursul*].
6. Dumistrăcel, Stelian, *Contextul paremiologic în publicistica eminesciană*, în ***Limba Română***, Chişinău, 1992, [=Dumistrăcel, *Contextul*].
7. Dumistrăcel, Stelian, *Limbajul publicistic din perspectiva stilurilor funcţionale*, Editura Institutul European, Iaşi, 2006, [=Dumistrăcel, *Limbajul*].
8. Dumistrăcel, Stelian, *Lexic românesc. Cuvinte, metafore, expresii*, Editura Ştiinţifică Enciclopedică, Bucureşti, 1980, [=Dumistrăcel, *Lexic*].
9. Hoarţă Cărăuşu, Luminiţa, *Dinamica morfosintaxei şi pragmaticii limbii române actuale*, Editura Ceremi, Iaşi, 2007,[= Cărăuşu, *Dinamica*].
10. Iordan Iorgu, *Silistica limbii române*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1975, [=Iordan, *Silistica*].
11. Irimia, Dumitru, *Introducere în stilistică*, Editura Polirom, Iaşi, 2000, [=Irimia, *Introducere*].
12. Oprea, Al., *În căutarea lui Eminescu gazetarul*, Editura Minerva, Bucureşti, 1983, [=Oprea, *În căutarea*]

THE DIALOGUE FRAME OF COMMUNICATION IN THE LIGHT OF PRAGMA-DIALECTICAL AND RHETORICAL ARGUMENTATION WITH SPECIAL REFERENCE TO DEBATE

Dorina Loghin, Ph.D., "Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: The present article examines the argumentation employed in dialogic interaction and attempts to verify the way in which the pragma-dialectical theory applies to debate argumentation in general and to reasonable resolution making, in particular. After a brief analysis of the term 'pragma-dialectic,' some historical references are made in order to reveal the auspicious conditions that enabled the emergence of this theory. The dialogue format that involves two participants or two parties has long been considered to be good ground for the study of the argumentative phenomenon due to its simple set up, its easy-to-follow proceedings, and the richness of resources encouraging wide-ranging analyses. All these reasons have determined the prolificacy of studies and the sophistication of the research in this domain. The contribution of audience as support factor for the argumentative type of discourse specific to debate is also worth noting here especially because it represents a defining element that separates logic from argumentation.

Keywords: pragma-dialectical, reasonableness, dialogue, multilogue, strategic manoeuvring.

Introduction

This article proposes an investigation of theoretical methodology applied to argumentation, following primarily the pragma-dialectical directive lines, regarding the dialogic type of communication with reference to organised public events, more specifically to debates.

In order to clarify various aspects of communication that could be assessed by means of such normative instruments, a few general considerations should be made with respect to the critical and persuasive types of discussions.

By submitting a thesis to discussion, a dialogue context is created where the participants in it are stimulated to interact actively and, ideally, reasonably.

The most reasonable way to take into account a proposed thesis is by approaching it in a *critical* way. If the critical approach follows the constructive, positive line of argumentation, the result will turn out as stimulating for everyone engaging in a dialogue that is counted upon as productive. Otherwise, the dialogue fails to accomplish its ethical communicative goal, and ends in discord, or, worse, in communication void.

Speakers can engage in a confrontation of ideas and eventually create a context fueled by agonistic rapports. This happens in debate, which is the argumentative environment of an agonistic type where two parties confront each other in a dialogue of opposing principles. In debates the *persuasive* type of dialogue could be regarded as the pivotal structure of the entire edifice without however omitting to give the critical component due consideration. In such

contests, persuasion is, as a rule, formal. Formal persuasion, of lofty rhetorical nature, is characteristic of political, legal, or theological debate settings. Persuasion is predominantly informal in everyday communication, in conversations based on natural (i.e. 'unpretentious') opinion exchange.

The structure of a debate (Glazer & Rubinstein 2006) has been so devised as to accommodate speech interactions that follow strict rhetorical-argumentative rules. These are, usually, formal conditions to be applied to communication. The debaters adopt antagonistic, contradictory positions pertaining to the decisions to be made. Furthermore, in order to reach an *apposite* conclusion, certain conditions of reasonability must be fulfilled.

In informal discussions, or conversations, the communicative flow moves freely, often in a disorganised manner, and is usually unsystematic. In such situations, the conversants are not expected to obey any rigours of formality, censure, and control, that is, they are not expected to employ precisely verified information of academic, or specialised nature.

Unlike the informal conversations, which happen in casual contexts and which are by and large lax and unconventional or rule-free, in debate there is a certain control, a rigour in the unfolding of the communicative exchange. In this way a context is created where specialised information is subject to discussion, and therefore the participants must be thoroughly prepared from both an informational and a strategic (rule-complying behaviour) point of view. The argumentation dialogue should take place in such a way as to inform an uninformed party, in this case, the audience.

The article examines the argumentation employed in such a type of dialogic interaction and attempts to verify the way in which the pragma-dialectical theory applies to debate argumentation, in general, and to resolution making, in particular. After a brief analysis of the term 'pragma-dialectic,' some historical references are made in order to reveal the auspicious conditions that enabled the emergence of this theory.

The pragma-dialectical approach to argumentation appeared in the early nineteen eighties at the initiative of Frans H. van Eemeren and Rob Grootendorst. Their work was primarily inspired by the Aristotelian dialectics and rhetoric, which they elaborated and developed according to the models offered by the dialectical theory of critical rationalists. Their second notable source of inspiration was the Searlean theory regarding the direct and indirect speech acts.

In terms of the dialogic communication in natural languages, the pragma-dialectic approach proposes a support framework for rational dialogue development, which has been devised as a system of four principles. These are *dialectification*, *functionalisation*, *socialisation* and *externalisation.*

Chaïm Perelman ushered in a new concept in theory, namely that of *reasonableness*, which he distinguished from a related concept, *rationality*. The concept of reasonableness was later taken over by the pragma-dialectic theoreticians, who gave it an original configuration in the studies they made on the ways in which differences of opinions are resolved.

The new pragma-dialectical theory, therefore, "systematically combines normative insights from philosophical dialectics and dialogue logic with pragmatic insights from the Gricean speech act theory, and discourse analysis and is applied in the analysis, evaluation and production of oral and written argumentative discourse. The theory incorporates the notion of an ideal model for critical discussion, with 10 procedural rules governing the process of resolving a

difference of opinion on the merits. Each violation on of a discussion rule means that a fallacy has been committed which hinders the possibility of the difference of opinion being resolved in a reasonable manner."[1] This combined orientation that refers to formal, but mostly to informal contexts of communication casts new and more elucidating light on the initial understanding of the concept of argumentation as disciplinary field. This is so because it takes communication exactly for what it is, namely an interaction among participants in the context of a discourse that can influence this interaction in a negative or positive way depending on the factors that are at work in the moment when the interaction takes place, factors of multifarious nature: linguistic, non-linguistic (body-language), paralinguistic (loudness, rate, pitch, pitch contour), and extra-linguistic (physical aspect, setting).

Argumentation also takes account of the Popperian perspective, an approach which rests on objective, normative, and contrastive evaluation procedures made in the critical rationalist spirit. To this perspective, the pragma-dialectical trend attaches the pragmatic dimension with special emphasis on Grice's language philosophy and discourse analysis and, last but not least, the inclusion of the theory of speech acts for the practical application of the theoretical-ideal model of the communicative activity.

The new trend in argumentation envisioned by van Eemeren and Grootendorst had an integrative configuration in the sense that it advocates a systematic engagement of the pragmatic and the dialectic coordinates as base for all research in the domain of argumentation. Thus, one of the first perspective-changing proposals made by pragma-dialectics is a theory that relies on the application of four principles necessary for investigation procedures. All the four principles focus on the speech act, as core element of the communicative intercourse.

By the application of the first principle, *functionalisation*, discourse should be treated as a purposive act. The second principle, *socialisation*, highlights the interactive role of the speech act, the principle of *externalisation*, the third pragma-dialectical principle, is involved with relation between the speech act and the outcome of its application in the communicative act, namely the resulting propositional and interactional commitments. With the fourth and last principle, *dialectification*, the speech acts are seen dynamically, in their active exchange between participants, a perspective on which the entire edifice of critical discussion rests, and which is actually considered the ideal model for it. (van Eemeren & Grootendorst 2004: 52-53).

The speaker-listener tandem

Conversations normally involve two or more partners, who are, alternately, speakers as and listeners. In monologues, the speaker and the listener overlap their roles and functions as the discourse is produced by and for (it is both produced and addressed to) the same person, who can thus be said to be engaged in a self-reflexive act. In the case of lectures or presentations the discourse addresses a group, or an *audience*, and it is not meant for immediate interaction. The interaction happens, according to the case, in the subsequent stages, when questions posed by the audience are answered by the speaker.

When the organised, dialogic interactions employ persuasion, a predominant feature of debate, negotiation, critical discussion, etc., the audience plays a major part. The role of the audience in this kind of contexts is also worth noting here especially because it represents a

[1] University of Amsterdam personal page, Frans van Eemeren, http://home.medewerker.uva.nl/f.h.vaneemeren.

defining element that separates logic from argumentation, an issue on which the Perelman – Olbrecht-Tyteca theory and that of pragma-dialectics are in agreement.

The semantic-historical duality of the *pragma-dialectic* term

William James referred to 'pragma' as being the root of the word 'pragmatism', which, in turn, refers to the truth of a concept or opinion whose validity needs to be proved.

By the close of the nineteenth century, Charles Sanders Pierce, defined pragmatism as being a normative-regulative principle with applicability in the field of logic, where, for optimal achievement, all operations must be made with utmost accuracy and precision.

For F.C.S. Schiller, an ardent sustainer of James' theories, pragmatism has rather a *de facto* applicability. He strongly believed in the intrinsic power of words to communicate ideas in a simple and thus perfectly accessible way with no need of formalism, which is seen as a prerogative of high philosophy. Words, with their double function as containers and vehicles of semantic charge, attain the intended expression only in context. This outlook brought him very close to contextualism, a trend that advocates the crucial role played by context in word usage for communicative purposes.

During the period between the 1930s and the 1970s an important trend of thought emerged in the British philosophy which became known as The Ordinary Language Philosophy, the adepts of which were, among others, Austin, Strawson, Ryle, Witgenstein, or Searle. These philosophers and linguists paid careful attention to the way language is used in ordinary contexts being less concerned with philosophical theories about words and their functional value. In this sense, this school follows the line Schiller himself followed when he challenged formal logic, when he paid tribute to context as the only framework where words reveal their true meaning. Like in the case of the absence of the appropriate context, in decontextualisation the words' meaning is seriously affected, its functions are harmed often irreversibly, a situation that ultimately leads to the disintegration of communication. Consequently, context-reliance is a condition that must be carefully considered when analysing the way in which words fulfil their communicative function.

By and large, for these researchers of language the words used in commonplace situations are the true containers and conveyers of genuine meaning.

The term *dialectic*, or *dialectics*, points to a method of argument whose origins can be traced back to Ancient Greece. For Plato, who made it popular, it was a form of *interactive dialogic communication with persuasive purposes*.

Socrates was the advocate of a democratic form of communication where the spirit of dialectics prevailed. For him, dialectics meant a civil successive exchange of opinions where every speaker enjoyed equal right to express her point of view. In contrast, the Sophist scholars preferred *rhetoric*, in which they excelled. This was a non-dialogic form of addressing by definition as rhetoric is a relatively long oration performed or delivered by a single person.

History shows us that the logical pattern that supports dialectics, namely *dialectical reasoning*, is found in various philosophical approaches such as those underlying the arithmetic of the Socratic theories, of the Hindu, the Buddhist, or the Talmudic axioms, or the fundamental principles of the Medieval philosophy, those of Hegel's, or of the Marxist doctrine.

Also, *dialectic* is connected with the attempts made by the theorists of the trend to open up a new perspective on argumentation which is now seen as a "complex speech act, with the usual four types of felicity conditions" (Searle 1969). These are the propositional content and the

essential conditions (together called *identity conditions*), and the preparatory and the sincerity conditions (together called *correctness conditions*). Since the speech act theory belongs to pragmatics (the study of the uses of language in everyday contexts), the construal of argumentation as a speech act includes *pragma* in the *pragma-dialectics* label.

Further on, the term *dialectic* covers two meanings that are important in the field of argumentation, namely *contradiction* and the Artistotelian *art of argument*.

At its root rests the word *diad* meaning *two* and *lectic*, meaning *word(s)*, but the connotation that stands closer to the purpose of this study is the original Greek word 'dialekticos', which means 'conversation or dialogue' or, more precisely, 'two parties that employ words in order to engage in communicative interaction.'

Later, under the influence of Hegel's philosophical outlook, the dual notion came to indicate a process that facilitates the access to truth. This process implies first the stating of a thesis, then the developing a contradictory antithesis, and finally their combination into a coherent synthesis. In this way, *dialectic* becomes a means of establishing the truth-value of ideas in the process of argumentation through the use of two contrasting sides: one in favour of evidence, supporting it (pro), and the other opposing evidence, rebutting it (con).

Dialectics, the essence of the Socratic democratic spirit, reflects the natural succession of interactions where the activity of speaking prompts the activity of listening and the other way round, the fulfilment of the act listening stimulates the activity of speaking.

The result of the sequencing of the three terms of the argumentative activity, thesis, antithesis and synthesis, is called communication. The ultimate objective is the reaching of a reasonable consensus at the final stage, synthesis. This is the point when communication attains the high standard of ethicism in that the parties come to a productive agreement. In pragma-dialectics, the reaching of the consensus represents the indispensable condition for the successful accomplishment of the communicative act. In this way, truth is acknowledged by both parties alike. The effective speaker-listener cooperation rests on these coordinates, dialogue, as a form of communication, being especially stimulating for the occurrence of a free cooperation between them. Any distortion in the logical succession of thesis, antithesis and synthesis leads to confusion in communication. Today, with all the efforts made by the ethicalist groups, communication crosses a serious crisis in the sense that the desire for a consensual dialogue seems to be sporadic. Abstract dialectics reflects exactly these disfunctions that corrupt the reasonable communicative activity and turn it into unreasonable, irrational communication.[2]

The Argumentation school from Amsterdam proposes an innovative perspective on argumentation with efficient applicability to actual practice. Unlike the strictly logical approaches (which focus on the study of argument as product), or the purely communicational ones (which emphasise argument as a process), pragma-dialectics aims at the study of an argumentation as a discursive activity from the joint perspective of these two implications. Thus, the pragma-dialectical theory views argumentation as a complex *speech act* that occurs as part of natural language activities and has specific communicative goals.

Two scholars, Chaïm Perelman and Lucie Olbrechts-Tyteca, expressed certain reserve with regard to the term *dialectic*, and this determined a reformation of the concept of *the new dialectic* in favour of *the new rhetoric*. Perelman's and Olbrechts-Tyteca's joint efforts have

[2] Source:http://longsworde.wordpress.com/Communication, anonymous author.

revolutionised the field of rhetoric by throwing new light on its traditional approach. Their innovation comes to shift interest from style towards reason and reasonableness. Later research has embraced with enthusiasm this orientation that rests on the ancient view of rhetoric and which Perelman and Tyteca regarded as being a "study of a technique for use by the common man impatient to arrive rapidly at conclusions, or to form an opinion, without first of all taking the trouble of a preliminary serious investigation," (Perelman and Olbrechts-Tyteca 1991: 7). The new research combines it with principles of dialectic, an approach that merges critical debate and rhetoric into a more comprehensive theory of persuasive argumentation. Its principles are applied in the analysis and evaluation of real-life argumentative discourse.

Today, many note the manifestation of a phenomenon of de-dialectisation, a process that may be the herald of the dissolution of the initial, ideal concept of dialecticism in communication. As David Bohm (2011) notes, through abstractisation dialectical reason has become increasingly rational whereas it affective component is wearing away more and more. The very poles of communication, the speaker and the hearer, are now to be perceived in abstract terms, as thesis and antithesis. The representation that is thus conferred to them sets them clearly in a new communicative configuration where "the former role of the speaker and listener are now [replaced] by the abstracted principles of "thesis" and "anti-thesis", now at war."[3] The reaching of an ethical consensus marked by the mutual discovery of the truth is rendered through "synthesis", an ideal in communication that is fervently advocated by pragma-dialectics. In this way, integrity governs the making of arguments and the dialogue is constructive.

Stephen Toulmin has proposed an argumentation scheme that consists of several components. This scheme applies perfectly to the debate format due to the specific of the components that make up its configuration. The components of this diagram are the claims, the grounds, the qualifiers, the warrants, and the backing. All these elements are arranged in a tree configuration: the claim is a belief supported by information that forms the basis of argument. The grounds are the vertical elements of argument configuration in that they contain the supporting information. The strength of an argument is ensured by rules and principles, conveyed by argument's connecting elements, which are the warrants. In order to indicate the degree of probability of the claims, the grounds, and the warrants a qualifier is needed.

When resolving a difference of opinion in a dispute, the arguers (agonists) are expected to convince their opponent using *logical* structures. On the one hand, they must demonstrate that their own claim is 'well-grounded,' and on the other, that the opponent's grounds and/or warrants on which their claim is built are false. In the absence of grounds or warrants to support a claim there is no argument but merely a belief or a claim that can sometimes be inaccurate.

The link between the claim, grounds and other data is made by the warrants. They legitimise the claim by showing the grounds to be relevant, so they indicate what makes a claim true. Basically, there are explicit warrants or implicit (non-verbalised) warrants.

The backing (support) sustains the warrant by contributing with supplementary relevant information.

[3] D. Bohm, "The Crisis of Consciousness: The End of the Civilisation of the Dialogue?", http://longsworde.wordpress.com/2011/08/01/the-crisis-of-consciousness-the-end-of-the-civilisation-of-the-dialogue/

The modal degree qualifiers shows how strongly connected the ground is to the warrants. Words like *least, most, sometimes, usually, always, never*, etc. are modal degree qualifiers. Arguments may thus range from strong assertions to weak or uncertain statement.

Another element that can be present in this kind of context is *reservation*. When reservation is declared, the accuracy of the claim is questioned. For example, in the God controversy, so long as there is no argument to *prove* that God *does not exist according to the precepts of rational understanding*, the proponent will argue *for* God's existence, case in which the claim *against* God's existence is questionable. And the other way round, until one proves that God *exists* according to the precepts of rational understanding, the claim that God exists in questionable. Qualifiers and reservations are means to prevent lying in argumentative dialogues.

Any argument, even the strongest ones, can be rebutted. Rebutting is the form of argument attack, or counterattack. A rebuttal is an argument in itself having on its side the entire arsenal of a normal argument (claim, warrant, backing, etc). Since rebuttals have their own rebuttals, the arguer will have to be equally able to predict and understand both the rebuttals and the rebuttals of the rebuttals.

Rational people often engage in disagreement, an activity which represents both a motivation and a challenge to their reasonableness. As a rule, the parties that engage in one form of disagreement or another make plausible "cases" by grounding and qualifying their claims, therefore an analysis of the structure of the dialogue must pay attention to the specific nature of the dialogue in question. When a solid argument is made, the role of the values, beliefs, and opinions must be carefully taken into consideration in that these aspects ground the argument in a specific context.

Warrants contain values and beliefs that are unanimously accepted. They may have global significance, in the sense that they are accepted by all the members of a social group, or they can have universal significance, which makes them accepted by an entire humanity. An argument builds on values and beliefs. Value orientation serves as warrant for claims; when the warrant is a belief, it is backed by values. In argumentation, values support beliefs that warrant arguments and underlie choices that have to be made about argumentation decisions such as evidence, style, reason and presumption.

The evidence/grounds come in support of the argument's thesis/position and the warrant connects the evidence to the standpoint advanced by the argument.

The standards of argumentative and persuasive dialogues

When the validity of their assertions that are based on personal experience is 'attacked' or challenged, or when the values they hold 'sacred' are subject to contestation, people usually react by trying to defend their position, their claims, or their hard-wired convictions. When their views are questioned or/and rebutted, disputers instinctively resort to lengthy verbal repartees that often slide into heated disputation. The truth is that we are all supremely rational thinkers and brilliant rhetoricians when it comes to our own interests. It is essential however to think of the problem we are supposed to defend (events that do not concern us *directly*) as if it *is* our own affair and therefore make it *become* our keen matter of concern. By bringing ourselves to believe that a thesis that we are expected to defend is our own point of interest, we internalise that thesis. We find solutions for a functional conduct in such situations in two basic types of dialogue, the

reasoned dialogue, proposed by pragmatic theories, and the *argumentative* dialogue[4] which is a component of the theory of argumentation.

The pragmatic dialogue is not a persuasive tool but rather an informative instrument in the sense that it supports inquiry and reflective thinking. Its contribution goes beyond the territory of the dialogue proper in that it guides the participants in the dialogue in such a way that they succeed in maintaining the informational flux, and, in this way, it facilitates a cooperative interaction between them.

When the conflict becomes too sharp, the disputants capitulate and the dialogic connection breaks. In some cases the proceedings of the dialogue are arrested or else the dialogue dies out altogether and the conflict does not yield the desired resolution. Yet, in order for the dialogue to fulfil the condition of cooperativeness, the participants should be guided so as to be able to go beyond commitment to an idea or assumption and examine their long-held beliefs. This is an act of self-analysis, or an introspection that is conditioned by internal and external support and by absence of constrains. The persons in question will rather be aided to move on from the defensive phase, sometimes unawares, into the inquiry phase.

Van Eemeren and Grootendorst have determined a number of stages of the argumentative dialogue, which represent indispensable conditions to comply with in argument making and analysis: confrontation, opening, argumentation and conclusion-resolution.[5]

The chief concern of this examination is with the way in which the theory of pragma-dialectics applies to sectors of linguistics that focus on how language works in 'live' communication, aspects which are treated extensively by pragmatics and discourse analysis. While the object of research in discourse analysis is primarily the structure of texts and the mechanisms of conversation, pragmatics studies meaning transmission in an all-inclusive context that contains not only to information strictly related linguistic competence proper – where the speech act reference framework is essential – but also information that brings into discussion non-linguistic aspects of communication. All these aspects are rendered in a rigorous way by debate, a communicational environment that concentrates all these rules and principles and assembles them following the lines and obeying the tenets of a systematic, disciplined and productive methodology.

Even though argumentation has made the object of intense investigation of various domains of human verbal communication, its pioneering contributions place in leading positions philosophy and rhetoric, which subsequently branched out into other fields that are in direct dependence with it such as psychology, pragma-linguistics, sociology, or political sciences.

The ability to use language effectively is a sine qua non condition for all these areas of human communication. Live verbal communication is fuelled by oratory, the art of making persuasive speeches, actually the very essence of rhetoric, but it also draws on logic and on the philosophical and pragmatic aspects of argumentation. As for the domain of philosophy, specialised investigation goes even deeper and forays levels which require analyses that target relations between other areas of human thought and culture and rhetoric, and this is where

[4] "Argumentative Dialogue"; "Persuasive Dialogue", https://academictech.doit.wisc.edu/ideas/otr /communication/forms-of-dialogue/argumentative.

[5] Argumentation Theory – how people argue, http://www.utwente.nl/cw/theorieenoverzicht/Levels of theories/micro/Argumentation Theory.doc.

psychology and sociology step in, with their focus on such aspects of rhetoric that bear strong philosophical emphasis.

With reference to the relationship between argumentation and dramatism James F. Klumpp contends that "argumentation study has been reinvigorated in this century with new frameworks from informal logicians, students of naturally occurring argument, narrative argument, and followers of Chaïm Perelman, Lucie Olbrechts-Tyteca, Toulmin and Habermas."[6]

In his review on *Advances on Pragma-Dialectics*, David Hitchcock (2002) indicates that the substance of the dialectical structure of pragma-dialectics has been enhanced by van Eemeren & Houtlosser (1999, 2001) due to the rhetorical element brought in by them, an initiative that has contributed with a more relaxed approach to argumentative discussion. This permissiveness enables arguers to employ rhetorical procedures more confidently and more easily. One such rhetorical device is "strategic maneuvering", which consists of an array of various devices that grants the arguers victory in the discussion with their opponents while obeying at the same time the rules of critical discussion. Strategic maenuvering permits the discussants to shift the burden of proof in each stage of the discussion (opening, or argumentation) in order to defend their own interest. In this way, by pointing to (and, automatically, pointing *at*) the opponent's *concessions*, an arguer can use them as a means of supporting his or her own *position*.

The victory-oriented rhetorical maneuvers can elicit reactions from "theorists of argumentation who construe argumentation as fundamentally a persuasive activity, to be judged by its effectiveness. For those who construe argumentation as fundamentally a matter of justification or proof, on the other hand, the addition of the concept of strategic maneuvering makes pragma-dialectics empirically more realistic and more helpful, both analytically and practically. It provides scope for further analytical, empirical and practically oriented research"[7].

The contribution made by the pragma-dialectical approach to the field of argumentation offers the solution of the marriage between the dialectic and the rhetorical perspective over the communicative act within the common ground of reasonable conflict resolution. In this way, rhetoric is seen as an integral part of the argumentative discourse. Van Eemeren's *Strategic Maneuvering in Argumentative Discourse*[8] pleads in favour of a contextualisation of the theory of argumentation and suggests a joint approach of argumentative dialecticism and rhetoricism in which strategic maneuvering plays key note. Krabbe (1982, 1985, 1986, 1992, 1995a) and Walton (1995a), explain that strategic maneuvering is a strategy employed by the speaker in order to bring about reconciliation in dialogue on basis of reasonableness. This procedure also raises awareness on audience, an element of twofold significance: *evaluative* of an argumentative context and *directive* of the argumentative line. Thus, when specific presentational strategies are proposed, the expectations of the audience regarding the dialogue they witness are taken into careful consideration. Without a doubt, the context that exemplifies the harmonious blending of al these perspectives, strategies, and organizational courses of action, ones that make highly efficient models to be followed in all attempts to achieve really lucrative communicational skills, is debate.

[6] James F. Klumpp, "A rapprochement between dramatism and argumentation," 1993: 148.
[7] David Hitchcock: Review of *Advances in Pragma-Dialectics*, http://www.humanities.mcmaster.ca/~hitchckd/advances.htm.
[8] Frans H. van Eemeren, *Strategic Maneuvering in Argumentative Discourse – Extending the pragma-dialectical theory of argumentation*. John Benjamins Publishing Company, 2010.

The shortcomings that may occur while maneuvering the discussion strategically – the fallacious passes – are the result of the violation of some rule or rules for critical discussion. Strategic maneuvering offers a better account of the argumentative discourse as it takes place in reality, focusing on the arguers' persuasiveness and its effect on their interlocutors, in the sense of their belief modification, by accomplishing the proposed objective of reasonable conflict resolution.

Van Eemeren and his fellow theoreticians consider that reasonableness is not a sine qua non condition in rendering a communicative sequence persuasive due to the simple fact that an argument may be (or sound), *reasonable* but not always *persuasive*. Persuasiveness is a complex psycho-semantic attribute very much influenced by extra linguistic aspects as well – some of which being perhaps better explained by means of cognitive semantics and psychology. One can be very charismatic when making her exposition and therefore highly persuasive even in the absence of a sufficiently sound argumentative support for the claims being made, or may address a poorly informed or even uninitiated audience, who readily accept, if nicely presented, whatever they are told. These aspects are part of the strategy of manipulation and are regarded as psychological tactics by which influence is exerted.

Van Eemeren, Garssen & Meuffels (2009) also reconsider the acception of the concept of fallacy so that it is no longer to be regarded as a logical error but as a form of hindrance of the fulfilment of productive communication, the outcome of which is the reasonable (ethical) resolution of opinion conflicts. Thus, the soundness or acceptability of argumentative moves are rather left in the background, the highlight being now on the contribution of the argumentation exchange that takes place in a critical discussion to resolution achievement. They are no longer to be regarded *invalid reasoning* from a formal perspective but "*moves* in a discussion that are unreasonable from a dialectical perspective because they hinder, frustrate or even block the resolution of a difference of opinion. Fallacies are then violation of (freedom) rules for critical discussion." This new perspective on fallacy treatment brings in new 'fallacious' contexts, such as "considering a standpoint taboo, sacrosanct, evading the burden of proof by personally vouching for the correctness of a standpoint, or evading the burden of proof by immunising a standpoint against criticism by using hermeneutical-essentialistic phrases for that purpose." (van Eemeren, Garssen & Meuffels 2009: 203). Furthermore, the fallacies that in the traditional logical approach are ranked within the same category are treated distinctively in the pragma-dialectic research analysis. In sum, the great family of fallacies is *dialectified*. Factors such as argument structure (multiple or simple, subordinative or coordinative), standpoint type (descriptive, evaluating or inciting), the *stage of discussion* (whether it is confrontation, opening, argumentation or concluding) all are taken into serious consideration when an argument is suspected of being fallacious.

The role of the respondent is now respected probably more carefully than ever, in that from the point of view of the reasonableness of the discussion every respondent reacts in a specific way to an argumentative proposal. If the arguers, or the participants in the communicative (or dialogic) activity, do not respect the requirements of reasonableness, persuasion alone is of no help in attaining the desideratum for effective communication. A fair/acceptable/honest communicative act is one that avoids inadequacies and ill-maneuvering. These are usually the fallacious moves that break the partnership codes and rules and they are real obstacles to proper communication. In anomalous dialectical-rhetorical relations, that is, as

Tindale notes "when the correct relationship between the dialectical and the rhetorical is inverted" (Tindale 2006: 18), the arguer's intention to persuade abandons the rigours of reasonableness. The very trespassing of the law of reasonableness is regarded fallacious according to the pragma-dialectical approach of cooperative communication. "All derailments of strategic maneuvering are fallacious and all fallacies can be regarded as derailments of strategic maneuvering" from a critical perspective. (van Eemeren 2001: 23) Also, strategic maneuvering, on the one hand is instrumental in clarifying the relationship between fallacious and nonfallacious argumentative structures, and on the other, it explains the reason for which fallacies can be so persuasive. (van Eemeren & Houtlosser 2003: 3; Tindale 2009: 7)

Audience – the third personal factor in confrontational argumentation

Another very important aspect is the role of the audience in *argument circulation* – 'circulation' meaning the *formulation* and the *exchange of arguments* within the communicative process. In the dialectics of the argumentation process, the audience fulfils a determining role in the sense that it receives the argumentative segments expressed by the speaker and reconfigures them according to its own normative standard. Once the audience has evaluated the received segments and has come to a conclusion, it builds up its own argumentative segments that will serve as a confirmation (acceptance) or invalidation (rejection) of certain aspects of the disputants' argumentation. This argumentation in particular contributes to a considerable extent to the tipping of the balance in favour of one argument or another.

Perelman and Olbrechts-Tyteca's research has generated a theory of rhetorical argumentation/ argumentative rhetoric, which dissociates argumentation from demonstration. Demonstration uses operational methods based on calculation according to rules accepted by formal, deductive logic, whereas argumentation gets its substance from the field of discourse and employs discursive techniques as analytical tools.

Demonstration aims at reaching a conclusion by reasoning from premises through mathematical formulas. Demonstration, or formal logic, is a highly impersonal procedure based on the abstract rationality of mathematical language. It starts from an axiom that is assumed to be true and only true irrespective of an audience's agreement.

Argumentation, unlike demonstration, is personal, which makes it dependent on an audience, its aim being to get the audience to accept or adhere to a claim or to a set of initial premises. Its operational tool is, in this case, the naturally ambiguous human language. Perelman's conclusion is that human language is grounded on 'the reasonable' while the language of logic is born from 'the rational' and characterises mathematical reason. Thus, 'the reasonable' relates to the commonsensical, which is part of the argumentation domain, rather than to the abstract, self-evident and immutable truths with which the language of formal logic operates and which are part of 'the rational'[9].

The audience represents the element of distinction between formal logic and argumentation. Argumentation cannot exist in the absence of an audience, its opinion being the line around which the reasoning process of argumentation progresses.

By and large, argumentation is a confrontation between two reasonings: the proponent's reasoning (the protagonist) and that of the recipient (the antagonist). However, for the confrontation to take place, it must comply with the convention of 'reasonable acceptance'. This

[9] C. Perelman & L.Olbrechts-Tyteca, *The New Rhetoric*, 1969: 4.

means that a successful exchange of opinions can only be accomplished when the parties engaged in it have managed to find a 'common language' to use in their communicative exchange. Outside or in the absence of this 'common language' there exists no communication that is governed by the dictates of *logical comprehensibility*.

Two or more reasoning parties interact according to a linguistic consensus, which presupposes the existence a set of prior cognitive information which they will eventually put to use in the communicative process. Such prior cognitive information is, for example, the information conveyed by the rules of conversation. The rules of conversation are part of the conversational convention. To attain success in communication, the parties engaged in the communicative activity must be perfectly compatible from a communicative point of view. For this, the speaker will have to convey a message that can be easily identified and whose semantic meaning can be decoded by the interlocutor (audience) and, very importantly, a message that will be found by that interlocutor worth responding. This chain of interdependencies means communicative compatibility. This will make communication both effective and efficient. Any speaker is defined in terms of her audience (her referential element). Her wish is to influence her audience whatever way that may be and for this end the speaker will resort to the entire argumentative arsenal she can employ. The audience is influenced mentally and emotionally and a response is expected in turn. Finally, in order for the audience to respond to the speaker's challenge, it must follow the premise-conclusion convention. In this way, the argumentative persuasion turns out to be successful.

Perelman deems that "the aim of argumentation is not, as in the case of demonstration, to prove the truth of the conclusion from premises, but to transfer to the conclusion the *adherence* accorded to the premises." (Perelman 1982: 21) It is essential that the audience be brought to agree (adhere) to the intentional content included by the speaker-arguer in the premises. The rejection by the audience's of the premise of an argument has the same effect as the refusal to let the argument begin. (Perelman & Olbrechts-Tyteca 1969: 65-66)

Once the audience accepts the premises, the next step is to convince its members to adhere to the conclusion in the same way as they have been convinced to agree with the premises. This means that "a bond" is created "between the premises and the theses whose acceptance the speaker wants to achieve." (idem Perelman 1982) With the fulfillment of this 'mission,' the speaker could be said to have won an important battle in view of her eventually coming to win the war.

Conclusion

The points this study has tried to make are that the pragma-dialectical approach to argument use provides a solid theoretical foundation for the analysis of argumentative dialogic structures such as the critical discussions for public debates or other confrontations of similar nature and configuration.

Another issue that was highlighted was that the pragma-dialectical model of critical discussion is a comprehensive practical tool for the reconstruction of argumentation due to its flexible applicability to various problematic issues regarding dialogic communication. Its extensiveness and high versatility make this domain of investigation to be a fertile ground of investigation for practically anyone interested in communication, whether it is pragma-dialectics, argumentative discourse, or textual approach. This is so because argumentation in general and pragma-dialectics in particular open endless perspectives for anyone who is honestly involved in

a quest that is both academically-contained and truth-oriented. Ideally speaking, the mission of this school of thought, pragma-dialectics, is impartial and objective its clearly stated objective being the accomplishment of an amiable and at the same time productive type of dialogue.

Secondly, argument is a useful tool for standpoint defence, and in this case the mechanism of argumentation can equip arguers with the proper instruments that can help them gain indisputable success. In fact, these are circumstances in which things at odds with each other: decisions based on beliefs, values or opinion, eristic encounters, or interest-based negotiations. For all these, argumentation tries to come up with the right solutions, ones that can get arguers out of unproductive differences of opinion and offer them practical resolutions.

The dialectical dimension is inspired by normative insights from critical rationalism and formal dialectics, the pragmatic dimension by descriptive insights from speech acts theory, Gricean language philosophy and discourse analysis.

To allow for the systematic integration of the pragmatic and dialectical dimensions in the study of argumentation, the pragma-dialectical theory starts from four meta-theoretical principles: functionalization, socialization, externalization and dialectification.

The meta-theoretical principles described above were developed only to a certain extent here, the article including a few hints at the critical type of discussion, which, according to the pragma-dialectical theory, constitutes the best environment for the application of argumentation.

References

Eemeren Frans, H, van. (2009). *Strategic Maenuvering in Argumentative Discourse*. John Benjamins Publishing Company.

Eemeren, F.H. van, Grootendorst, R., & Snoeck Henkemans, Francisca, A. (2002). *Argumentation: Analysis, evaluation, presentation*, Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Eemeren, Frans, H.van, Grootendorst, R. (2004). *A Systematic Theory of Argumentation: The pragma –dialectical approach*. Cambridge, Cambridge University Press.

Eemeren, F.H. van, Houtlosser, P., & Snoeck Henkemans, A.F. (2007). *Argumentative indicators in discourse: A pragma-dialectical study*. Argumentation Library, vol.12. Dordrecht: Springer.

Eemeren, Frans, H.van. (2010). *Strategic Maneuvering in Argumentative Discourse – Extending the pragma-dialectical theory of argumentation*. John Benjamins Publishing Company, Amsterdam.

Perelman, Chaïm, Olbrechts-Tyteca, Lucie. (1969). *The New Rhetoric: A Treaties on Argumentation.* Notre Dame, University of Notre Dame Press.

Tindale, Christopher W. (1992). Audiences, relevance, and cognitive environments. In *Argumentatio*n 6 (2), Springer Link.

Tindale, Christopher W. (2006). Constrained Maneuvering: Rhetoric as a Rational Enterprise. In Argumentation Volume 20, Issue 4: 447-466.

Tindale, Christopher W. (2010). Ways of Being Reasonable. Perelman and the Philosophers. In *Philosophy and Rhetoric* 43 (3); 337-361.

Walton, Douglas, Krabbe, Erik. (1995). *Commitment in Dialogue. Basic Concepts of Interpersonal Reasoning*. State University of New York Press.

Walton, Douglas. (1999). *Appeal to Popular Opinion*. The Pennsylvania State University.

_____. (2008). *Controversy and Confrontation: Relating controversy analysis with argumentation theory*. Eemeren, Frans H. van, Garssen, Bart (eds.). Amsterdam and Phildelphia. John Benjamins.

Webography

Bohm, David. (2011). "The Crisis of Consciousness: The End of the Civilisation of the Dialogue?", http://longsworde.wordpress.com/2011/08/01/the-crisis-of-consciousness-the-end-of-the-civilisation-of-the-dialogue/

_____. (2009). *Examining Arguments in Context: Fifteen Studies on Strategic Manoeuvring*. Frans H. van Eemeren (ed.). Benjamins Publishing Company.

_____. (2002). *Advances in Pragma-Dialectics*, Frans H. van Eemeren (ed). Amsterdam: Sic Sat / Newport News, VA: Vale Press, http://www. humanities.mcmaster.ca/~hitchckd/advances.htm.

Freeman, James B. (2006). A place for Informal Logics within Pragma-Dialectics. In Houtlosser, Peter, Van Rees, Agnes (eds.), *Considering Pragma-Dialectics*, Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates: 63-75.

Hitchcock, David. (2002). *Advances in Pragma-Dialectics*, Frans H. van Eemeren (ed.), Amsterdam, Sic Sat/Newport News, VA: Vale Press. Book review., http://www.humanities.mcmaster.ca/~hitchckd/advances.htm.

Kauffeld, F. (2007). Commentary on F.H. van Eemeren, P. Houtlosser and A. F. Snoek Henkemans: "Dialectical profiles and indicators of argument moves." In H.V. Hansen, *et. al.* (eds.), *Dissensus and the Search for Common Ground*: 1-5. Windsor, ON: OSSA., http://jakemachina.com/OSSA/pdf/221_Kauffeld_on_vanEemeren_et.al.pdf.

_____. *Argumentative dialogue*, https://academictech.doit.wisc.edu/ideas/otr/communication /forms-of-dialogue/argumentative.

THE INFLUENCE OF THE FRANKFURT SEPTUAGINTA ON THE ROMANIAN BIBLICAL TRADITION[1]

Elena Emanuela Chitic Ciurciun, PhD Student, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: The present paper wishes to present the dynamics of the of the Romanian-Greek linguistics interferences in the translation process for the biblical texts into Romanian language. The first complete translation of the Old Testament into Romanian language, 45 and 4389 manuscripts, reflects the two major lines that frames the Romanian biblical tradition: the first one for the Slavonic linguistically and cultural influence – 4389 manuscript- and the second one for the earlier Greek influence – 45 manuscript.

Although, the conservative translations from the Slavonic language, which traditions starts with the XVI-th century until the end of the XVII-th century, represents the official direction of an authoritarian church, the translators of that period preferred to report to the Hellenistic linguistic universe. After the comparison of the two manuscripts, it can be noticed that linguistic contribution of the Septuagint was bigger than the author of the 4389 manuscript let it be seen. The appreciations about the major influences of the Greek language on the formation and evolution process of the old literature Romanian language, can be made only after a precisely determination of the impact for the linguistic transfer between the Greek source and the two Old Testament translations.

Because the primary intellectual vocabulary of the Romanian language was formed with the XVI-th and XVII-th century, the comparative research of the two texts reveals the methods for the Romanian language to open and prepares itself to be able to identify and present the Christian conceptually universe in its best Romanian linguistic forms.

Keywords: Septuagint, Old Testament, translation, Romanian biblical tradition, manuscripts.

1. Introducere

Conceptul de *tradiție biblică românească*, prin aceasta înțelegând totalitatea corpusului de texte reprezentând versiuni scripturistice românești, manuscrise sau tipărituri, parțiale sau integrale, create de-a lungul timpului, în orice context cultural sau confesional, se definește ca fiind eminamente de sorginte slavonă. Rădăcinile ei pornesc din secolul al XVI-lea, prin traduceri biblice fundamentale, precum *Psaltirea* sau *Apostolul*, păstrate posterității în manuscrisele rotacizante, un secol cu un rol decisiv atât pentru formarea tradiției literare românești, cât și pentru consolidarea liniei conservatoare a tradiției slavone, considerată ca fiind direcția oficială a unei biserici ortodoxe de autoritate. Abia spre sfârșitul secolului al XVI-lea și

[1] Această lucrare a fost publicata cu sprijinul financiar al proiectului „Sistem integrat de îmbunătățire a calității cercetării doctorale și postdoctorale din România și de promovare a rolului științei în societate", POSDRU/159/1.5/S/133652, finanțat prin Fondul Social European, Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013.

începutul secolului al XVII-lea tradiția biblică românească va cunoaște o orientare din ce în ce mai accentuată spre orizontul cultural și lingvistic elen. Cu toate acestea, analiza comparativă cu textul-sursă a traducerilor din secolele al XVI-lea și al XVII-lea, precum și a materialelor auxiliare utlizate de acestea, dovedesc faptul că cea mai tradusă varianta a Bibliei nu este nicidecum cea de la *Ostrog* – varianta slavonă – ci textul ei grecesc, materializat în *Septuaginta*.

În studiul de față, îmi propun să reliefez prin câteva analize comparative, importanța majoră pe care textul Septuagintei l-a exercitat asupra tradiției biblice românești, precum și aportul profund pe care limba greacă l-a avut în constituirea variantei literare a limbii române. Pentru analiză și exemplificare voi utiliza variantele primare integrale ale Vechiului Testament în limba română, traduceri din a doua jumătate a secolul al XVII-lea: *Manuscrisul 45* al Academiei Române, Filiala de la Cluj și *Manuscrisul 4389* al Bibliotecei Academiei Române. Primul manuscris conține traducerea integrală a Vechiului Testament, efectuată de Nicolae Milescu după modelul grecesc și revizuită de un anonim moldovean – se consideră a fi Dosoftei – și stă la baza traducerii *Bibiliei de la București,* din 1688. Cel de-al doilea manuscris, reprezintă tot o traducere integrală veterotestamentară, dar efectuată după slavonă și latină, de un anonim muntean – probabil Daniil Andrean Panoneanul – traducătorul utilizând varianta grecească a Bibliei, prin manuscrisul 45, doar ca material auxiliar. De asemenea, pentru exemplificare, voi face referiri și la *Biblia de la București*, precum și la ediții mai noi ale Bibliei.

Pentru început, este imperios să discutăm despre metodele de traducere adoptate de cărturarii români, pentru a putea analiza efectele pe care contactele dintre limba română și textul sursă grecesc le-a avut atât în plan lexical, cât și în cel cultural și cultual.

2. Tehnica traducerii textului sacru în spațiul românesc. Impactul metodei literale asupra aspectului literar al limbii

Prin analiza textelor din secolul al XVII-lea, am observat că actul traducerii textelor sacre a dat naștere la două mari fenomene, ambele având trăsătura principală de ordin lingvistic[2]. Astfel, în aria muntenească și moldovenească traducerea se va axa pe redarea textului sacru în forme apropiate de cele reflectate de modelul grecesc sau slavon, obiectivul traducătorului fiind ca textul românesc să fie o oglindire a celui sursă. Pe de altă parte, în zona transilvăneană, traducătorul se axează pe receptor și nu pe text ca în cazul de mai sus, el dorind să aducă la înțelegerea acestuia un anumit conținut conceptual.

Prima metodă, cea a imitării a unui model lingvistic deja existent în tradiția culturii respective, a fost cea mai utilizată în primele două secole ale tradiției biblice românești. Deoarece cultura românească, în etapa ei primară, reprezenta o parte integrantă a universului cultural ortodox-bizantin al Europei sud-estice, urmarea imediată a acestui fapt a fost că modelul lingvistic principal urmat a fost cel grecesc. Slavona însăși, deși a stat la baza traducerilor românești din secolul al XVI-lea, se subordonează modelului lingvistic grecesc, în special în aria lexicului specializat. Mai mult, slavona ecleziastică a transferat limbii române literare din stadiul incipient, o structură semantică lexalizată după tiparul primar grecesc. Pe baza analizei unui

[2] Alexandru Gafton, *De la traducere la norma literală. Contribuția traducerii textului biblic la constituirea vechii norme literare,* Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", Iași, 2012.

corpus de texte, s-a dovedit faptul că Metodiu și Chiril, creatorii slavonei în secolul al X-lea, au transpus în material lexical slav, macedo-bulgăresc, tot domeniul ecleziastic grecesc[3].

În cadrul cercetării românești, metoda este dezbătută de Densusianu și Iorga, care considerau că traducătorii nu au fost capabili să înlăture o sumedenie de confuzii și de greșeli de traducere, blamând puternic opțiunea pentru literalitatea textului. În ceea ce privește cele două manuscrise, C. Dimitriu afirmă că metoda este aplicată cu preponderența în manuscrisul 45, în comparație cu manuscrisul 4389, care este mai liber ca formă. Consider că în analiza opțiunilor traducătorului, stadiul românesc actual de cercetare a omis să extrapoleze o viziune mai amplă a problematicii. Astfel, în preferința pentru metoda literală a cărturarilor români nu trebuie pierdută din vedere componenta hermeneutică și exegetică a traducerii. Este vorba despre o perspectivă polisistemică pe care o propune lingvistul israelian și teoretician al literaturii, Itamar Even-Zohar, prin care se explică urmarea fidelă a literei ca urmare a credinței traducătorului că până și cel mai mic detaliu textual poate conține o semnificație teologică. Prin urmare, textul traducerii nu trebuie conceput ca entitate stătătoare, ca *ergon,* ci *enérgeia*, ca un polisistem care interferează cu alte polisisteme de ordin lingvistic, cultural, istoric, politic, ideologic, ș.a.

Așadar, urmând metoda literală, traducătorul reușește în urma contactului lingvistic cu textul-sursă, devenit model, să dezvolte mecanismele și principiile prin care limba română va deveni capabilă să susțină și să transmită mesajul biblic și liturgic. Fenomenul urmării fidele a literei cere însă și sacrificii, dezavantajul metodei fiind renunțarea destul de adesea, la conținutul pe care textul sursă îl exprimă și pe care traducerea dorește să-l înglobeze. Cea de a doua metodă trezește însă un risc și mai mare. Astfel, universul semnificativ este atât de instabil și înșelător, încât traducătorul nu se poate baza pe repere fixe și sigure. În acest caz, pe lângă sacrificiul formei este foarte posibil și cel al conținutului, acest lucru demonstrând că metoda literală rămâne singura viabilă pentru traducerile românești din Epoca veche.

Astfel lămurită metoda prin care *Septuaginta* își manifestă influența asupra tradiției biblice românești, vom continua prin a argumenta și exemplifica modurile în care textul grecesc a reușit să își lase o amprentă atât de puternică asupra tradiției biblice românești.

3. *Septuaginta de la Frankfurt*, observații asupra influenței majore în tradiția biblică românească și a consecințelor sale în plan lexical, cultual și cultural

În cadrul tradiției biblice românești, începând cu secolul al XVII-lea putem afirma cu tărie că asistăm la nașterea și evoluția unei adevărate *tradiții septuagintale* românești, care își are debutul odată cu traducerea spătarului Milescu și continuă cu: *Biblia de la Blaj*, din 1795 și revizuirile ei succesive de la Buzău și Sibiu, Ediția sinodală din 1914, versiunea Galaction-Radu-Nicodim, din 1936, versiunea Patriarhului Nicodim (1944) și reviziile ei succesive în cadrul edițiilor sinodale, traducerea Bartolomeu Anania din 2001, precum și traducerea de la Colegiul Noua Europă (2004).

Ediția la care vom face referire este cea de la Frankfurt din 1597, traducere preferată de Nicolae Milescu altor texte superior realizate din punct de vedere al acurateței filologice și al aparatului critic. Este vorba de ediția sixtină de la 1587 bazată pe *Codex Vaticanus* și numeroasele ei reeditări, care circulau în acea perioadă. Această ediție va sta și la temelia Bibliei de la 1688 și va fi folosită ca material auxiliar de către autorul manuscrisului 4389. Inevitabil se naște întrebarea: de ce spătarul a preferat această ediție protestantă mai veche din Apus, în dauna

[3] Vezi Eugen Munteanu, Lexicologie biblică românească, Editura Humanitas, București, 2008, pp.46-47.

prețioaselor ediții sixtine catolice mult mai moderne? Consider că avem de-a face aici cu o puternică manifestare anticatolică și pro reformatoare a lui Nicolae Milescu Spătar.

În spațiul traducerilor românești nu putem afirma cu certitudine aportul concret al ideologiilor occidentale – catolică și protestantă- în producerea și evoluția activității traductologice a textelor religioase. Cu toate că procesul nu este pe deplin eliberat de influența cultuală manifestată pe teritoriile Moldovei și Țării Românești, se consideră că cele mai puternice imperative opționale ale traducătorului rămân cele de ordin cultural. Astfel se explică de ce în plină epocă de dominație slavonă, actul traducerii textelor în limba română este determinat de influența Reformei. Totodată, texte din secolul al XVI-lea se nasc ca urmare a modelului protestant, iar în secolul următor, *Biblia de la București* (1688) va apărea ca urmare directă a contribuției *Septuagintei de la Frankfurt*, o ediție biblică protestantă[4].

Apariția *Septuagintei* se datorează nevoii populației evreiești din Asia și Egipt, de a înțelege textul sacru, scris în ebraică. În captivitate, limba ebraică este treptat uitată, ebraica devenind limbă liturgică și savantă. Astfel, evreii din Asia înlocuiesc limba ebraică cu traduceri în limba vie caldeeană, iar cei din Egipt traduc în greacă. Prima traducere a fost numită *targum* – care s-ar traduce „parafrază", „traducere interpretativă", iar cea de a doua va deveni *Septuaginta*. Datorită situației favorabile a comunității evreiești din lumea greacă, precum și grație răspândirii creștinismului, *Septuaginta* va cunoaște o răspândire foarte largă într-un timp relativ scurt, fapt ce va duce la apariția a numeroase erori la nivel textual. Apare astfel nevoia urgentă a unor revizii. Alături de *Codex Vaticanus, Codex Alexandrinus* și de *Codex Sinaiticus*, vor apărea o serie de texte importante care încearcă să refacă *Septuaginta*. Amintim aici versiunea lui Aquila, versiunea lui Symmachos, traducerea lui Origene, cea a lui Lucian din Samosata, sau versiunea lui Hieronym.

Prin prezența tradiției septuagintale românești s-au produs metamorfoze atât la nivel textual cât și la nivel conceptual în cadrul textului sacru, prin transferul lingvistic dintre textul-sursă grecesc și traducerea în limba română. Intervențiile cu miză conceptuală din cadrul *Septuagintei* și evident în traducerile ei în limba română, își găsesc explicațiile în însuși scopul pe care l-a avut traducerea sacră a Bibliei în limba greacă.

Astfel, țelul pe care autorii acestei traduceri l-au avut a fost deosebit de complex, deoarece se năștea din nevoia edificării într-o greacă inteligibilă pentru întreaga lume elenică, a întregului mesaj scripturistic într-o formă cât mai clară și mai ușor de înțeles pentru mintea receptorului. De aceea traducătorii sunt atenți la lămurirea constantă a conținuturilor și a semnificațiilor textului care pleacă spre cititor. Atunci când consideră că textul ebraic conține incoerențe, intervin în text pentru ai oferi coerență. De asemenea, în cazul în care apar termeni pe care autorii *Septuagintei* îi consideră nepotriviți deoarece pot lăsa loc interpretării, sau înțelegerii diferite a textului sacru, intervin din nou, adăugând termeni care înlătură echivocul sau fac diferite înlocuiri. Traducătorii *Septuagintei* realizează astfel mai mult decât luminarea conținutului textual, ei înlocuiesc practic textul ebraic, cu cel grecesc[5].

Prin studiul comparativ al *Septuagintei* cu alte ediții ale *Vulgatei* și ale Bibliei în engleză, franceză și germană, precum și cu al unor texte ebraice, s-a ajuns la concluzia că textul grecesc se distanțează de cel ebraic în diferite feluri. Textul devine mai mult decât o traducere din limba

[4] Ernst Cristoph Suttner, *Teologie și biserică la români. De la încreștinare până în secolul XX,* Editura Galaxia Gutenberg, Tîrgu-Lăpuș, 2011

[5] Vezi Alexandru Gafton, *Idem*, pp. 71-73.

ebraică, el este în fapt o nouă *Torah*, adaptată la mentalitatea grecească. Aceste diferențe conceptuale sunt moștenite și în cultura română, ca rezultat al interferențelor între textul grecesc și traducerea în limba română. În continuare, vom exemplifica transformările moștenite la nivel conceptual din *Septuaginta,* preluate prin traducerea din *manuscrisul 45* și preluate de *manuscrisul 4389* și *Biblia de la București (1688).*

Versetul din *Gen., 2:2* apare în versiunea latină astfel: „conmplevitque Deus **die septimo** opus suum quod fecerat: et requievit **die septimo** ab universo opere quod patrarat". Textul latin traduce întocmai textul ebraic,:„wayəḵal ʾĕlōhîm bayywōm haššəḇîʿî məlaʾḵətwō ʾăšer ʿāśâ wayyišəbōṯ bayywōm haššəḇîʿî mikāl-məlaʾḵətwō ʾăšer ʿāśâ", unde în ambele locuri apare sintagma „ziua a șaptea". Textul este păstrat și în versiunile K.J.,B.germ. Autorii *Septuagintei* traduc însă astfel: KaiV sunevtelesen dqeoV" ejn **th` hjmevra th` e\kth`** taV e\rga aujtou` a{ ejpoivhse kaiV katevpause **th` hjmevra th` evbdovmh** ajpoV pavntwn tw`n e\rgwn aujtou` w^n ejpoivhse[6]. Sintagma „ziua a șasea" apare și în manuscrisul 45 și în *Biblia de la București,* dar nu și în 4389, care preferă influența slavonă: „Şi săvîrşi Dumnedzău **în a şêsea dzi** faptele lui carele au făcut; şi răpoosă în dzua **a şêptea** de toate faptele lui ce au făcut"[7]; „Şi odihni Dumnezeu **a şaptea zi** de faptele sale ce au făcut"[8]; „Și săvârși Dumnezău **a șasea** zi faptele Lui care le-au făcut; și odihni Dumnezău **a șaptea** zi de toate faptele Lui care au făcut"[9].

Un alt exemplu îl găsim în *Gen., 41:16,* unde *Septuaginta* modifică perspectiva din care Iosif vorbește faraonului, „încărcând-o de severitatea condiționării"[10]. Astfel, textul ebraic prezintă următoarele variante:„wayyaʿan ywōsēf ʾeṯ-parəʿōh lēʾmōr biləʿāḏāy ʾĕlōhîm yaʿăneh ʾeṯ-šəlwōm parəʿōh"; „Nu eu, ci Elohim va da un răspuns mântuitor lui Faraon"/ „Chiar fără mine Dumnezeu va și să-i dea un răspuns mântuitor lui Faraon". La fel și traducerea în latină, păstrează modelul ebraic: „respondit Ioseph absque me Deus respondebit prospera Pharaoni". Textul grecesc însă intervine în text după cum urmează: jApokriqeiV" deV jIwshVf ei^pe tw` FarawV· Aneu tou` qeou` oujk ajpokriqhvsetai toV swthvrion Farawv[11]. Manuscrisul 45 și manuscrisul 4389 redau întocmai versetul după modelul grecesc : „Fără de Dumnedzău nu să va răspunde mîntuirea lui faraon"[12]. „Fără de Dumnezeu nu se vor putea spune lui faraon lucrurile cêle de mîntuire"[13]. Biblia de la București păstrează versetul tradus în manuscrisul 45: „Fără de Dumnedzău nu să va răspunde mîntuirea lui faraon"[14].

În cadrul procesului de traducere, pe lângă transferul masiv de concepte din limba sursă în limba vernaculară și mai important pentru limba de cultură în devenire este preluarea unui masiv material lexical, la care se adaugă și transferul de modele sintactice mai complexe, potrivite unui conținut informațional cu un grad superior de dificultate. Cu alte cuvinte, discutăm aici despre conceptul de *calc lexical*, prin care înțelegem „orice formă de transfer lingvistic care nu antrenează și preluarea materialului sonor din limba donatoare, transfer realizat în condițiile

[6] „În ziua a șasea Dumnezeu și-a desăvârșit lucrurile pe care le făcuse, iar în ziua a șaptea s-a odihnit, după toate lucările pe care le făcuse".
[7] Ms. 45.
[8] Ms. 4389.
[9] Biblia de la București, 1688.
[10] Alexandru Gafton, Idem, p. 81.
[11] „Fără ajutorul lui Dumnezeu, Faraon nu va primi nici un răspuns mântuitor".
[12] Manuscrisul 45.
[13] Manuscrisul 4389.
[14] Biblia de la București, 1688.

interferenței lingvistice dintre limbi aflate în contact”[15]. În cele ce urmează voi exemplifica doar o serie de calcuri lingvistici comuni celor trei texte avute în vedere.

Numai în cazul *Pentateuhului* textele celor două traduceri manuscrise conțin peste 130 de sintagme și expresii calchiate după modelul grecesc. Marea lor majoritate se regăsesc și în *Biblia de la București,* fapt ce demonstrează aportul substanțial avut de limba greacă în formarea și definitivarea limbii române literare. Semnificativ aici este numărul impresionant de calcuri lingvistici de sorginte greacă întâlniți în manuscrisul 4389, care a avut ca text-sursă *Biblia de la Ostrog*. Alegerea traducătorului nu poate fi trecută cu vederea. Enumerăm astfel următoarele exemple de sintagme și expresii lingvistice calchiate după modelul grecesc: ”sămănând sămânță”; ”lemn roditoriu făcând roadă”; ”chitoșii”; ”den roada lemnului”;” și veți fi ca niște Dumnezei”;”și adaose[16] a naște lui frate, pre Avel”;”ce lăcuia în coliba celor hrănitori de dobitoc”;”căpuzele”[17]; ”sicriu”[18]; ”zi frica voastră și cutremurul vostru”; ”arcul mieu în nori”;”cu dosul înainte”; ”să obrezuiască toată partea bărbătească”;”și-l voi blagoslovi și vor fi între limbi; și împărații limbilor dentr-însul vor ieși”;”făgăduința mea către dânsul în făgăduință vecinică să fiu lui Dumnezeu și seminția lui după dândul”; ”dentr-această vreme în ceas”.[19]; ”mântuind mântuiaște sufletul tău”[20]; ”Iată m-am ciudit de fața ta și de cuvântul acesta”.[21]; ” au luat în zgău”.[22]; ”proșcă”[23]; ”fântâna apei”; ”și căutând Avraam cu ochii săi văzu; și iată un berbec prins într-un sad”[24]; ”să dea mie peștera cea îndoită”[25]; ”să fii într-o mie de întunerece”[26]; ”într-u bătrânețe bune, bătrân de zile”; ”care iaste împotriva Mamriei”; [27]”fi-va vinovat morții”; ”dobitoc den oi și dobitoc den boi”[28]; ”mirosi mirosul hainelor lui”; ”strigă cu glas mare și amar foarte și zise: Blagoslovește și pre mine tată!”; ”ghizdavă la față foarte”[29]; ”zmintit”; ”Și zise Lia: Fericită sînt eu că mă fericesc muierile”; ”pământul nașterii tale”; ”că cu furișul m-au furat den țara jidovească”; ”va lua faraon capul tău de la tine și te va spânzura pe lemn”; ”ca să trăim, să nu murim”; ”cu vraje vrăjaște într-însul”[30]; ”și toată agoniseala ce agonisise în țara Hanaanului”; ”oameni hrănaci de dobitoc”[31]; ”să se înmulțească întru mulțime mare pre pământ”; ”și te blagoslovi de sus cu blagoslovenia cea cerească și cu blagoslovenia cea

[15] Eugen Munteanu, Idem., p. 227.

[16] Este preluat ad literam din verbul gr.prostifevnai, ”a continua să”.

[17] Este un instrument muzical cu coarde, tc. *Kopuz*.

[18] Termenul denotă sensul de ”corabie”, ”Arca lui Noe”, magh. *Szekreny*. Evoluția semantică a termenului (de la ”ladă, dulap” la ”corabie”) s-a realizat prin atracție sinonimică, după modelul cuvântului gr.*chivot* , cibwovts. În textul Facerii al ms. 4389, cunoaște 11 ocurențe cu acest sens și o singură ocurența cu sensul de ”coșciug” (Gen. 50,26).

[19] Reda gr. eis wras

[20] Redă gr. swvzwn swze, care reprezintă un ebraism. Sensul sintagmei ar fi: ”Pleacă, dacă vrei să-ți mântuiești sufletul”.

[21]Termenul *a ciudi* are aici sensul de:” a admira, a respecta”.

[22]Termenul este întâlnit o singură dată, în celelalte cazuri folosindu-se termenul ”pântece”. Diferite explicații pentru etimologia acestui cuvânt nu sunt sigure.

[23]Termenul traduce gr. ”aruncătură”.

[24]Termenul *sad/saad savec* are sensul de ”hățiș, tufă”.

[25]Sintagma traduce ebr. *makpela,* tradus de LXX prin diploun ”dublă”.

[26]Este calchiat după vsl. *Tima,* ”întuneric”.

[27]Termenul *împotriva* este folosit cu sensul de ”înaintea”.

[28] Are sensul de ”turmă”. Termenul face parte din categoria cuvintelor cu sens diferit de cel actual.

[29]Termenul redă gr.wJraia , ”frumoasă”.

[30]Sensul de ”a ghici, a prezice” a fost preluat din gr. oijwnivzomai.

[31]Reprezintă un calc lingvistic după greacă, care în acest context suferă anumite modificări: în loc de ”păstori, oameni care trăiesc din creșterea animalelor”, lexemul cunoaște o restrângere semantică la ”oameni crescători de animale”.

pământească"; " şi plânseră acolo pre dânsul plângere mare"; "să scoaţă pământul suflet[32] viu după feliuş, cu patru picioare"; " care are suflet de viaţă, şi toată iarba verde de mâncare"; "sângele sufletelor noastre"; "să nu ucidem pre dânsul den suflet"; "să nu vie sufletul mieu în sfaturile lor", "Pentru ce se-au rupt pentru tine gardul?"[33]; "Aproape de alergătura cailor".[34]; "să muşce călcâiul calului","arcul[35] mieu în nori" : "Va fi deci curcubeul Meu în nori şi-l voi vedea, …."[36]

Comparaţia textuală a celor trei texte a dezvăluit şi câţiva termeni cu statutul de *hapax legomena*, cazuri interesante pentru observarea formării şi evoluţiei aspectului literar al limbii române, prin intermediul transferului din limba greacă. Astfel, în *Gen., 21:16,* întâlnim *hapax legomenon-ul* „proşcă", „bowshot" în ediţia din limba engleză[37]. Termenul traduce termenul ebr. טחה şi s-ar explica "aruncătură, bătaie a unei arme" : *"Atâta de departe cât ar fi o proşcă de o săgeată"*[38]. Termenul face parte din seria de cuvinte proprii limbii române vechi.

În *Gen., 24:21*, întâlnim verbul "o pricepea", traduce un *hapax legomenon*. În ebr. întâlnim termenul השתאה tradus ad literam în engleză: "was observing her". În alte ediţii întâlnim formele "gaze", "contemplate"."*Iar bărbatul acela o pricepea şi tăcea să vază: îndireptat-au Dumnezeu calea lui au ba?"*[39]; " *Şi omul o pricepea pre însă şi tăcea pentru ca să nu cunoască au îndereptat-au Domnul calea lui au ba."*[40].

În *Lev., 11:22*, întâlnim termenul *atachis*, cu forma articulată „atachisul"[41] care traduce grecescul ajttavch". În manuscrisul 4389 apare cu varianta lexicală *atichis*. Termenul împrumutat are sensul de *şopârlă* şi reprezintă un *hapax legomenon*. A mai fost de asemenea identificat şi în *Biblia de la 1795*, care are ca izvor principal tot *Septuaginta*. Un alt *hapax legomenon* îl întâlnim atestat doar în manuscrisul 45 şi *Biblia de la Bucureşti*, la Iov 30:29. Este vorba despre termenul *sirin*, un împrumut după lexemul grecesc *seirh`ne"* şi care face referire la *sirene*- animale care trăiesc în mare.

4. Concluzii

Rolul *Septuagintei* în definitivarea şi finalizarea procesului de formare a limbii române literare a fost unul cât se poate de semnificativ. Nu în zadar ajungem la concluzia că în cadrul unei tradiţii biblice româneşti, putem discuta despre o tradiţie septuagintală, a cărei influenţă asupra culturii române, fie că vorbim de domeniul cultual, sau de cel lexical şi conceptual, nu a fost încă pe deplin studiată şi aprofundată. Aportul limbii greceşti la constituirea aspectului literar al limbii române, a fost mult mai profund şi mai vast decât se consideră în stadiul actual al cercetării filologice. Putem determina dimensiunile exacte ale transferului stabilit prin actul

[32]Gr. Yuchv este tradus în general cu "suflet", cu toate că lexemul românesc nu poate acoperi toate sensurile pe care cuvântul grecesc le primeşte în LXX. Termenul gr. a trebuit să echivaleze cuvintele ebr. "suflare" şi "viaţă" sau fiinţă în general. Pe de altă parte, sensul de "persoană este bine atestat şi în greaca clasică. Astfel, se naşte necesitatea echivalării multipe, din punct de vedere stilistic, în traducerea românească: suflet, om, viaţă, animal, cineva, oricine. De exemplu, în Lev. 19,18, yuch este folosit pentru a desemna un mort: "„kaiV eVniomidos eVpiV yuch ouV poihvsete" (idem. Num. 5,2; 9,6; 7,10 etc.)

[33]"Cum ai rupt tu piedica?"

[34]Expresia traduce sensul de "hipodrom". Este un calc lngvistic gr. Ippovdromos.

[35]Sensul "curcubeu" nu apare în dicţionarele româneşti. Astfel, sensul este preluat din versiunea grecească a Bibliei, unde (to)V tov zon înseamnă atât "arc" cât şi "curcubeu".

[36] Exemplele sunt din capitolul *Geneză*, în urma comparaţiei textuale dintre *manuscrisul 45* şi *manuscrisul 4389.*

[37] A new translation of the Septuagint, Oxford, University Press, 1970.

[38] Ms 45 şi 4389.

[39] Ms. 4389.

[40] Ms. 45.

[41] În ms. 45 şi Biblia de la 1688.

traducerii dintre cele două limbi, doar prin cercetarea comparativă a unui număr cât mai mare de texte românești din primele secole de tradiție biblică românească – al XVI-lea și al XVII-lea - cu originalele lor grecești.

Bibliografie

Arvinte 1988: Vasile Arvinte *Studiu lingvistic asupra cărții a doua (**Ieșirea**),din **Biblia de la București (1688)**, în comparație cu Ms. 45 și cu Ms. 4389,*în BIBIL. 1688- Doc., II,Iași.

Arvinte 1988: Vasile Arvinte, *Studiu lingvistic asupra primei cărți (**Facerea**),din **Biblia de la București (1688)**, în comparație cu Ms. 45 și cu Ms. 4389,*în BIBIL. 1688- Doc., I,Iași.

Bădiliță 2004: Cristian Bădiliță, Francisca Băltăceanu, Monica Broșteanu, Dan Slușanschi, *Septuaginta,* Editura Polirom, Colegiul Noua Europă.

Bibl. Anania 1997: Bartolomeu Anania, *Pentateuhul sau Cele cinci cărți ale lui Moise* (…) versiune revizuită după Septuaginta, redactată și comentată de Bartolomeu Valeriu Anania (…), București.

Bibl. Engl. 1970: *A new translation of the Septuagint*, Oxford, University Press, 1970.

Bibl. Franc. 2010: *La Bible D'Alexandrie*, vol. 1-5, LXX, Paris, 2010.

Bibl. Frankfurt 1597: *Divinae Scripturae nempe Veteris ac Novi Testamenti omnia, Graece, a viro doctissimo recognita et emendata, variisque lectionibus aucta et ilustra, Frankfurti ad Moenum, apud Andreae Wecheli haeredes.*

Bibl. Slavonă 1581: Ostrog, BibliÅ, sirec´ i Novago Zaveta poÅa´kú (...), Ostrog.

Cândea 1979: Virgil Cândea, *Rațiunea dominantă. Contribuții la istoria umanismului românesc,* Editura Dacia, Cluj-Napoca.

Even-Zohar 1990: Itamar Even-Zohar, *The Position of Translated Literature within the Literary Polysystem* Poetics Today 11:1.

Gafton 2012: Alexandru Gafton, *De la traducere la norma literală. Contribuția traducerii textului biblic la constituirea vechii norme literare,* Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", Iași.

Harrison 1980: R. K. Harrison, *Leviticus. An Inroduction and Commentary*, Intervasity Press.

Hayes 1974: J. H. Hayes, *Old Testament Form Criticism*, San Antonia.

Manuscrisul 4389: Biblioteca Academiei Române, manuscrisul românesc nr. 4389; conține traducerea integrală a *Vechiului Testament*, efectuată după slavonă și latină de un anonim muntean (probabil Daniil Andrean Panoneanul), în a doua jumătate a secolului al XVII-lea.

Manuscrisul 45: Biblioteca filialei de la Cluj a Academiei Române, fondul Blaj, manuscrisul românesc nr. 45; conține traducerea integrală a *Vechiului Testament*, efectuată de Nicolae Milescu și revizuită de un anonim moldovean (probabil Dosoftei) în a doua jumătate a secolului al XVII-lea.

Munteanu 2008: Eugen Munteanu, *Lexicologie biblică românească*, Editura Humanitas, București.

Septuaginta: Ediția A. Rahlfs, Stuttgart, 1971.

Strong 1973: James Strong, *The Exhaustive concordance of the Bible (...)*, Ed., Nashville, New York, 3rd.

Suttner 2011: Ernst Cristoph Suttner, *Teologie şi biserică la români. De la încreştinare până în secolul XX,* Editura Galaxia Gutenberg, Tîrgu-Lăpuş.

Ursu 2003: N.A. Ursu, *Contribuţii la Istoria culturii româneşti în secolul al XVII-lea Studii filologice*, Iaşi.

UNE PERSPECTIVE SUR LE MÉTIER DE BIBLIOTHÈCAIRE EN ROUMANIE

Elena Tîrziman, Assoc. Prof., PhD, University of Bucharest

Abstract: The new information technology has become a part of all fields of human knowledge. Libraries have also witnessed great changes in their information structure, management and circulation. All these changes came to determine a new perspective on the profession of librarian.
New competencies impose a redefinition of this profession thus leading to a new reference standard.
In Romania, this occupational standard was elaborated in 2012, with the help of the libraries integrated in the National System of Libraries (NSL), the Library Association of the National Library of Romania (ABBNR) and the Romanian Library Association and Association of Public Libraries and Librarians (ANBPR).

Keywords: Automation, Library, Profession, Standard

Contexte informationnel actuel

«À de rares exceptions près, les bibliothèques ne sont pas des organismes autonomes, mais en quelque sorte des sous-systèmes dépendants d'un environnement plus vaste qu'il faut analyser pour comprendre leurs transformations ou leurs retards»[1]. Les transformations visibles dans la société d'aujourd'hui, sous l'impact de l'évolution de la technologie de l'information, impliquent de nouvelles provocations pour la bibliothèque aussi: l'élargissement de la communauté d'usagers et leur exigences de plus en plus élevées; l'intégration de l'informatique dans les activités bibliothéconomiques; la diversification de la typologie documentaire; la diversification de la typologie des produits et services offerts; le déplacement d'accent du document vers l'information; les changements dans le cycle de vie du document (construction, traitement, communication, utilisation, archivage); les changements de contenu dans les processus bibliothéconomiques, selon la typologie documentaire et les produits et services demandés (et aussi offerts); la nécessité de dépasser la barrière espace/temps dans la communication et l'utilisation de l'information etc.

Le nouveau contexte technologique a favorisé le développement de la bibliothèque hybride, «bibliothèque qui allie des services traditionnels (accueil du public et documentation imprimée) et des services qui utilisent les possibilités des nouvelles technologies de

[1] Renoult, D., 2004, «Enseignement supérieur et recherche: quels métiers pour quelles bibliothèques? », *in:* Calenge, Bertrand, *Bibliothécaire, quel métier*, Paris, Édition du cercle de la librairie, 2004, p. 272

l'information et de la communication»[2]; aussi une partie des services de bibliothèque (médiathèque, bibliothèque mobile, etc.) a-t-elle obtenu un certain degré d'autonomie.

Afin de répondre à ces provocations, les bibliothèques en tant que structures d'information et de documentation, doivent se transformer, s'adapter aux nouvelles demandes des usagers, la modélisation de la fonction d'information et documentation selon les demandes de la société dans son ensemble, doivent assumer le rôle, la fonction et même leur existence dans un milieu concurrentiel dont elles ne sont plus les seules structures qui font usage de ressources documentaires et informationnelles.

Plus que jamais, le bibliothécaire- le médiateur professionnel entre la source de l'information et le public-, doit adapter les moyens technologiques les plus avancés pour satisfaire les nouvelles exigences du public: plus de rapidité, plus de précision, plus de complexité de la réponse. On peut penser que, maintenant, dès l'émergence de l'Internet en tant que source d'information, le rôle du bibliothécaire devient de plus en plus faible. Le rôle du bibliothécaire garde toujours son importance, on peut même ajouter qu'il gagne beaucoup plus d'importance grâce aux outils informatisés qui l'aident à mieux organiser, gérer et communiquer les connaissances et aussi à élargir les services offerts au public. L'analyse du changement produit au niveau des pratiques professionnelles du bibliothécaire sur l'influence de l'informatisation est clairement exprimée par Laurence Rey en 2010 qui parle de la diffusion des technologies numériques qui, depuis la fin des années 1990, a profondément modifié les pratiques concernant l'accès au savoir, en permettant « une diversification et un renouvellement des contenus et des services proposés et c'est ainsi que la bibliothèque devient un espace à la fois matériel et virtuel ». Le résultat se reflète dans les pratiques professionnelles des bibliothécaires qui se diversifient et s'ouvrent sur de nouvelles compétences, tout en conservant les missions qui leur sont traditionnellement assignées[3].

Donc, si dans l'Europe occidentale cette transformation est visible depuis le début des années 1990, en Roumanie, on pouvait parler d'une informatisation massive dix plus tard.

Toujours comme dans l'Europe occidentale, la profession du bibliothécaire roumain a suivi les changements et les mutations enregistrés au niveau des structures informatiques et documentaires.

Les exigences de l'intelligence artificielle ont imposé une nouvelle fomation du bibliothécaire, le développement de nouvelles capacités concernant les fonctions et les services offerts au public.

En même temps, les besoins de la communauté des usagers se sont diversifiés en commençant avec les besoins éducatifs – l'éducation permanente, la maîtrise de l'information-, et non pas en finissant avec les besoins sociaux.

Dans ce contexte, la norme référentielle qui définit le métier de bibliothécaire dans la société roumaine devait être actualisée.

Le processus de l'actualisation a tenu compte de la définition de la compétence - «mise en œuvre, en situation, professionnelle de capacités qui permettent d'exercer convenablement

[2] Rey, Laurence, 2010, «Bibliothécaire : une profession en pleine évolution. De nouvelles compétences pour faire face à la transformation des technologies, des publics et des besoins.» Conférence - 23 novembre 2010 – Université de Genève - Sciences II http://www.unige.ch/biblio/sinformer/conferences/Conference_de_Laurence_Rey.pdf

[3] Ibidem.

une fonction ou une activité» - définition Association Française de Normalisation (AFNOR)[4], par rapport à la qualification - «capacité validée par un diplôme, forme de reconnaissance officielle, codifiée par la collectivité» - définition Association Française de Normalisation (AFNOR)-, dans le domaine bibliothéconomique.

Par suite, on a élaboré une méthodologie appropriée qui a integré l'experience de toutes les categories de bibliothèques ainsi que des autres institutions info-documentaires.

L'élaboration de la Norme du métier de *Bibliothécaire études supérieures* – une démarche théorique et pratique complexe a été réalisée sous la direction du Ministère du Travail, et comprend les étapes suivantes:

I. Élaboration de l'Analyse occupationnelle pour la profession de Bibliothécaire études supérieures

II. Élaboration de la Norme du métier de Bibliothécaire études supérieures

Chaque étape s'est caracterisée par une méthodologie spécifique de travail.

Analyse occupationnelle pour Bibliothécaire études supérieures

La valeur de la réalisation d'une analyse occupationnelle pour les bibliothécaires à diplôme d'études universitaires est liée étroitement au rôle de plus en plus important joué par les bibliothéques au sein de la communauté.

La bibliothèque – qui fait partie intégrante du système national informationnel et qui est une institution d'importance stratégique grâce à son rôle d'assurer l'accès aux informations de tous les domaines du savoir-, participe d'une manière constructive à l'achèvement et le développement d'une société démocratique; assurer une éducation accessible pour tous; assurer l'accès libre et illimité aux informations, aux connaissances, à la culture.

L'analyse occupationnelle a compris les suivantes étapes d'élaboration: identification et dissémination de la Méthodologie de l'élaboration de l'analyse occupationnelle; identification du contenu de l'occupation du secteur d'activité; identification des sources primaires à utiliser: le Système National des Bibliothèques (SNB), l'Association Nationale des Bibliothécaires et des Bibliothèques de lecture publique de Roumanie (ANBPR), l'Association des Bibliothécaires de Roumanie (ABR); collecte d'informations spécifiques au contenu de l'occupation; étude de la documentation sur le sujet y rapporté; observation directe – dans les départements de la Bibliothèque Nationale de Roumanie (BNR); interviews de groupe et individuel avec des bibliothécaires spécialisés de la BNR; collecte d'information en vue de l'étude des fiches de poste de la BNR- de tous les départements spécialisés de la BNR; analyse de la Norme du métier existante: Bibliothécaire études secondaires.

L'analyse des informations a été rédigée dans une forme propre à la rédaction de la norme: fonctions majeures; activités spécifiques; étalons quantitatifs et qualitatifs; aptitudes et compétences; niveaux de responsabilité

L'élaboration de l'Analyse Occupationnelle, sa présentation au cadre du Conseil scientifique, et l'envoi de l'Analyse au Conseil National de la Formation Professionnelle des Adultes (CNFPA) aussi comme sa validation suite du rapport complété par le vérificateur du Comité sectoriel ont été réalisés pendant juin 2011- août 2012.

[4] *Fonctions RH: Politiques, métiers et outils des ressources humaines*, 2012. Paris: Pearson Education France, p. 158 ; www.afnor.org

Les sources primaires utilisées ont inclu le Système National des Bibliothèques, l'Association des Bibliothécaires de la Bibliothèque Nationale de Roumanie (ABBNR), l'Association des Bibliothécaires de Roumanie et l'Association Nationale des Bibliothécaires et des Bibliothèques de lecture publique de Roumanie (ANBPR). Le Système National des Bibliothèques est constitué de l'ensemble des bibliothéques de lecture publique et privées fait partie du système national informatique, dont l'objectif est la réalisation uniforme des activités spécifiques et le développement des services de lecture publique. Le Système National des Bibliothèques est organisé selon une structure qui prend en compte les attributions et les fonctions des bibliothèques en: la Bibliothèque Nationale de Roumanie; la Bibliothèque de l'Académie Roumaine; les bibliothèques universitaires, les bibliothèques spécialisées, les bibliothèques de lecture publique, les bibliothèques scolaires;

La collecte des données s'est basée sur l'analyse des fiches de poste de la Bibliothèque Nationale de Roumanie; recherches concernant les métiers pratiqués au sein des bibliothèques (*Premier recensement des métiers pratiqués au sein des bibliothèques* Nicoleta Marinescu, Bibliothèque Centrale Universitaire –Iasi); documentation existante sur ce sujet; observation directe- au sein des départements de la BNR ; questionnaires envoyés aux bibliothèques départamentales de Roumanie; Interview de groupe et individuel – interview individuel en vue de créer la fiche de poste du bibliothécaire études supérieures SI A (Emil Tudor); groupe de travail pour l'établissement des attributions des bibiliothécaires spécialisés – Bureau Fichiers d'autorité nationales (Denise Rotaru)

Pour chaque fonction majeure réalisée au sein d'une bibliothèque on a essayé de définir le plus clair et le plus cohérent possible les éléments suivants:

Nom de l'activité spécifique
Résultat associé
Étalons quantitatifs
Aptitudes pratiques
Connaissances théoriques
Attitudes
Niveaux de responsabilités et autonomie
Contexte

Les résultats ont été appliqués dans des domaines de compétence concernant la constitution et développement des collections de bibliothèque (dépôt légal; acquisition à titre onéreux: achat courant et rétrospective, acquisition non onéreuse: par dons, transferts, legs; développement des collections par l'échange international de publications), eenregistrement, organisation et gestion des collections de bibliothèque (enregistrement des collections; organsation des collections; gestion des collections), ttraitement des documents entrés en bibliothèque (catalogage des documents; classification/indexation des documents; oorganisation des collections de bibliothèque dans les catalogues et les bases de données spécifiques), magasinage et conservation des collections (magasinage des collections; conservation des collections), communication des collections de bibliothèque (rrelations avec les usagers et les partenaires ; communications des collections sur place, dans les salles de lecture ; communications des collections par prêt), informatisation des activités de bibliothèque (informatisation du circuit du document en bibliothèque ; préservation et valorisation des collections par numérisation, promotion de la bibliothèque sur le site web ; gestion des

ressources électroniques; ddéveloppement des services en ligne pour les usagers à l'aide de l'intégration de nouvelles technologies de communication), valorisation des collections de bibliothèque (élaboration de la bibliographie nationale; élaboration du Catalogue des livres étrangers entrés dans les bibliothèques de Roumanie et du Répertoire des périodiques étrangers entrés dans les bibliothèques de Roumanie ; édition des publications spécialisées), activité scientifique (recherche bibliothéconomique, recherche Marketing- RP, élaboration des outils pour le travail intellectuel), activité méthodologique (diffusion des informations qui relèvent de la bibliothéconomie et la science de l'information ; coordination des activités de formation professionnelle continue et de l'instruction ; coordination des activités de contrôle et analyse ; feedback), élaboration des outils de management (conception des plans et stratégies ; élaboration des rapports; conception de la politique et de la stratégie de développement), promotion (relations publiques; marketing)

Par conséquent, on identifie onze compétences professionnelles qui caractérisent la profession du bibliothécaire contemporain et qui conduisent à de nouvelles normes professionnelles: la constitution et le développement des collections de bibliothèque, l'organisation et la géstion de ces collections, le traitement des documents, le magasinage et la conservation des collections, la communication des collections, l'informatisation des activités de bibliothèque, la valorisation des collections, l'activité méthodologique, l'activité scientifique, l'élaboration des outils de management, la promotion des services et des produits de bibliothèque.

Ces compétences sont utilisées dans les bibliothèques selon leur attributions institutionnelles, de sorte qu'elles puissent couvrir les necessités d'une bibliothèque à un seul bibliothécaire et aussi les necessités d'une bibliothèque dont les fonctions se situent au niveau national ou bien, régional.

Norme du métier de bibliothécaire (études supérieures)

La présente norme est le résultat de la recherche sur l'analyse occupationnelle concernant le métier Bibliothécaire (études supérieures), groupe de base 2622 Bibliothécaires et spécialistes en autres services d'information, code COR (Classification des Occupations de Roumanie) 262202.

Circonstances

La mission principale de la profession se définit par l'acquisition des documents et des informations, par leur traitement documentaire en vue d'augmenter la valeur de leur contenu et par leur organisation afin de les rendre disponibles aux usagers personnes physiques ou juridiques - des institutions, organisations, compagnies.

Ce métier subit une transformation et une reconfiguration continues à la suite de l'évolution et la diffusion des nouvelles technologies de l'information et de la communication et aussi des outils mis à disposition par celles-ci. De plus, l'accumulation des connaissances dans tous les domaines et la diversification des moyens d'accès aux informations ont contribué au développement et au renouvellement du contenu du métier.

Définitions

Le bibliothécaire- études supérieures est le spécialiste qui organise une bibliothèque et son contenu info-documentaire et assure l'accès aux informations et aux documents à toutes les catégories des usagers.

Le bibliothécaire- études supérieures travaille dans les bibliothèques créées au niveau national, départemental, urbain, communal, dans des bibliothèques spécialisées, universitaires, scolaires, centres d'information et documentation ou dans des centres d'information communautaire tout comme dans les bibliothèques de diverses institutions.

Les bibliothécaires- études supérieures témoignent de leur connaissances, leur aptitudes pratiques et attitudes spécifiques nécessaires : à la gestion des documents des bibliothèques ; au développement des collections ; à l'organisation des documents périodiques et non périodiques ; au traitement des collections afin de réaliser une description rigoureuse et correcte des éléments qui définissent chaque document ; à la conservation préventive des collections ; à faciliter l'accès des usagers aux documents ; à la récupération des informations ; à maintenir et à développer les relations avec les usagers.

Étapes d'élaboration de la norme Bibliothécaire études supérieures

La Bibliothèque Nationale de Roumanie élabore la norme du métier selon les dates offertes par l'analyse occupationnelle, seulement après avoir reçu le rapport de validation et transmis la documentation au vérificateur sectoriel. Le vérificateur sectoriel vérifie la norme du métier conformément à la méthodologie M3 et élabore le rapport de vérification. La BNR effectue les modifications recommandées par le vérificateur sectoriel et retransmet la norme afin d'être vérifiée, en reprenant le procédé. Le Comité sectoriel, le vérificateur sectoriel et l'initiateur déterminent la qualification/les qualifications professionnelles

L'élaboration du rapport de vérification des qualifications a été accomplie au cours du mois d'octobre 2012.

L'initiateur de la norme rédige la documentation conformément à la Méthodologie de vérification et validation de Normes des Occupations et Qualifications Associées (M3), sur support papier et en format électronique et la dépose au Bureau d'enregistrement du Secrétariat technique de Centre National pour la Formation et Stage des Formateurs (CNFPA), et fait aussi une demande écrite concernant la vérification du point de vue méthodologique.

La Direction de la Normalisation des Occupations et de l'Attestation au sein du Secrétariat technique (DSOA) de la CNFPA: comité sectoriel. Analyse occupationnelle (AO) : analyse occupationnelle réalise la vérification méthodologique de AO et élabore le rapport de vérification méthodologique conformément à la méthodologie M3. Le cas échéant, la DSOA retransmet la documentation accompagnée par le rapport vérification méthodologique à l'initiateur pour que celui-ci puisse effectuer les modifications demandées conformément aux observations de la fiche de feed-back.

Si le rapport de vérification méthodologique ne contient pas des observations, la DSOA transmet la documentation au coordinateur du Comité sectoriel (CS) pour la validation de la norme et de la qualifications/des qualifications professionnelles correspondantes par le Comité sectoriel.

La documentation reçue du DSOA est transmise au Comité sectoriel.

Titres et catégories des unités de compétence

Pour chaque unité de compétence générale ou spécifique on établit: le niveau de responsabilité et d'autonomie, des Éléments de compétence, des Critères de réalisation associés au résultat de l'activité décrite par l'élément de compétence, des Critères de réalisation associés au mode de réalisation de l'activité décrite par l'élément de compétence et aussi des Contextes: la Gamme des variables, des Connaissances

Unités de compétence clés

Title de l'unité 1: Communication dans la langue officielle

Title de l'unité 2: Communication dans les langues étrangères

Title de l'unité 3: Compétences de base en mathématiques, sciences et technologie

Title de l'unité 4: Compétences informatiques

Title de l'unité 5: Compétence d'apprendre

Title de l'unité 6: Compétences sociales et civiques

Title de l'unité 7: Compétences entrepreneuriales

Title de l'unité 8: Compétence de l'expression culturelle

Unités de compétence générales

Title de l'unité 1: Organisation de sa propre activité

Title de l'unité 2: Application des dispositions légales concernant la santé et la sécurité au travail et dans les situations d'urgence

Title de l'unité 3: Application des règlements sur la protection de l'environnement

Unités de compétence spécifiques

Title de l'unité 1: Gestion informatisée des documents de bibliothèque

Title de l'unité 2: Gestion de documents spécifiques à l'activité des bibliothèques

Title de l'unité 3: Développement des collections de bibliothèque

Title de l'unité 4: Enregistrement des documents non périodiques

Title de l'unité 5: Enregistrement des documents périodiques

Title de l'unité 6: Traitement des collections de documents

Title de l'unité 7: Conservation préventive des collections de documents

Title de l'unité 8: Communication des collections de documents

Title de l'unité 9: Récupération des informations

Title de l'unité 10: Orientation méthodologique du personnel des bibliothèques territoriales

Title de l'unité 11: Gestion des relations avec les usagers et les clients

Les conditions d'accès à cette profession impliquent la démonstration d'une culture générale solide, la maîtrise d'une langue étrangère de circulation internationale et des connaissances et les techniques d'utilisation de l'ordinateur.

L'utilisation de la norme vise les éléments fondamentaux des compétences ; les éléments qui caractérisent un certain type de bibliothèque sont détaillés selon leur compétences spécifiques.

Pour les bibliothèques de petite taille des communes ou scolaires il y aura besoin d'un set minimum de compétences pour la géstion et la communication des collection de bibliothèque et pour l'usage de la technologie informationnelle.

Pour les bibliothèques départamentales, ces compétences sont plus larges car elles comprennent des aspects concernant le dépôt légal local, la publication de la bibliographie locale, l'orientation méthodologique des bibliothèques publiques zonales.

Quant aux bibliothèques universitaires et la Bibliothèque de l'Academie Roumaine, on aura besoin des compétences spécifiques à l'activité scientifique.

Les compétences nécessaires pour la Bibliothèque Nationale de Roumanie constituent un cas à part car on y trouve toutes les 11 compétences analysées grâce aux attributions de

l'institution inscrites dans la loi concernant le Système National des Bibliothèques et aussi grâce à sa fonction de représentativité au niveau national et international.

Conclusions

Le processus de redéfinition du métier de bibliothécaire est déroulé sous l'impact de l'environnement technologique et social en tenant toujours compte de traits essentiels du métier. En effet, on ajoute de nouvelles compétences informatiques aux compétences fondamentales du métier de bibliothécaire.

Afin d'accomplir leur mission, les bibliothèques élaborent et mettent en pratique de nouveaux modèles d'organisation de l'information: elles établissent et fournissent des critères de la recherche de l'information (critères basés sur l'analyse de la communauté des usagers et sur la mission et les objectifs de la bibliothèque, sur le savoir des moyens et formes de construction et communication de l'information); elles doivent assurer les moyens de sélection dans la recherche d'information (qui est configurée selon les demandes expresses formulées par l'usager; ces moyens de sélection sont répondent aux situations informatives contextuelles); elles doivent élaborer des produits et des services d'information numériques accessibles par Internet; elles doivent développer un modèle organisationnel pour une activité de collaboration qui a comme but le partage des ressources par des structures spécifiques comme les portails d'accès à l'information; elles doivent intégrer les techniques web 2.0 afin d'assurer les conditions pour l'évolution vers un contenu dynamique et interactif. Le développement de la recherche fondamentale et applicative dans les Sciences de l'information et la communication représente la direction prioritaire des institutions info-documentaires de Roumanie.

De plus, l'établissement de ces compétences professionnelles va conduire à l'élaboration d'une norme professionnelle cohérente, homogène, applicable à toutes les catégories de bibliothèques, ce qui aura des conséquences directes sur la pérformance dans les activités de bibliothèque aussi que sur l'augmentation au niveau européen de la valeur des normes professionneles roumaines.

Bibliographie

ACCART, Jean-Philippe; RÉTHY, Marie-Pierre. (2008). *Le métier de documentaliste*. Paris : Éditions du Cercle de la Librairie.

Association des Bibliothécaires de France. (2007). *Le métier de bibliothécaire*, Sous la direction de Raphaële Mouren et Dominique Peignet. Paris : Éditions du Cercle de la Librairie.

Bibliothèque Nationale De France. (2006). *Référentiel des emplois et des compétences*.

The Ethics of librarianship : an international survey. (2002). Ed. by Robert W. Vaagan. München: K.G. Saur.

European Council of Information Associations. (2004). *Euroguide Lis, Competencies and aptitudes for European information professionals.*

Fonctions RH: Politiques, métiers et outils des ressources humaines.(2012). Paris: Pearson Education France.

MORAN, Barbara B.; LEONARD Elisabeth. (2010). Academic librarianship, *in*: *Encyclopedia of Library and Information Sciences*. London : CRC Press.

RENOULT, D.(2004). Enseignement supérieur et recherche: quels métiers pour quelles bibliothèques? , *in:* Calenge, Bertrand, *Bibliothécaire, quel métier.* Paris: Édition du cercle de la librairie.

SINGER, Paula M.; GRIFFITH, Gail. (2010). *Succession Planning in the Library: Developing Leaders, Managing Change*, ALA Editions.

Standard bibliotecar (studii superioare), grupa de bază 2622 : Bibliotecari şi specialişti în alte servicii de informare. Ministerul Muncii şi Protecţiei Sociale, novembre 2012.

Webgrafie

Association Française de Normalisation (AFNOR). [online]. Disponibil pe Internet: www.afnor.org [accesat 22.09.2014].

L'Association des bibliothécaires de France, 2014. [online]. Disponibil pe Internet: http://www.abf.asso.fr [accesat 22.09.2014].

The American Library Association for Information Management, Grande Bretagne, 2014, [online]. Disponibil pe Internet: http://www.aslib.com [accesat 22.09.2014].

École nationale supérieure des sciences de l'information et des bibliothèques, 2014, France, [online]. Disponibil pe Internet: www.enssib.fr [accesat 22.09.2014].

Rey, Laurence, 2010, «Bibliothécaire : une profession en pleine évolution. De nouvelles compétences pour faire face à la transformation des technologies, des publics et des besoins.» Conférence - 23 novembre 2010 – Université de Genève - Sciences II [online]. Disponibil pe Internet: http://www.unige.ch/biblio/sinformer/conferences/Conference_de_Laurence_Rey.pdf[accesat 22.09.2014].

SPACE BUBBLE BETWEEN LIMITED FRAMEWORK AND LIMITLESS SPACE

Fazacaș Iudita, PhD, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: Foucault's statement : "Je crois que l'inquiétude d'aujourd'hui concerne fondamentalement l'espace" is still in blossom in the context of our lightning-fast developing world, where the subject/character doesn't manage to find its place, and communication turns into a tough challenge. The aim of this paper is to focus on man's capacity to overcome the Psychasthenia that's confining him. The central element of the present paper is that „space bubble" which revolves around the subject, being at the same time, both its emanation and its limitation. The way in which the subject manages its own space will be looked at, not only within the literary realm, but also in real life, by observing a few unconventional architectonic structures.

Keywords: Psychasthenia, space bubble, trialectics, taming space

Accentul din ce în ce mai pronunțat în cadrul cercetărilor din sfera culturală și literară pus pe problematica spațiului își găsește legitimitatea în numeroasele transformări prin care trece societatea din ziua de azi. În contextul Globalizării e atrasă automat problematica spațiului, date fiind transformările atât culturale cât și spațiale impuse de această mișcare. De asemenea, ne confruntăm cu numeroase transformări survenite în urma dezvoltării vertiginoase a lumii în general, ceea ce a dus la modificări de ordin spațial, mai precis a influențat puternic percepția asupra spațiului. Numeroşi cercetători printre care Hannah, Arendt, Fançois Choay, și nu în ultimul rând David Harvey, expun cauzele transformărilor, efectele pe care le au aceste transformări spațiale asupra omului și propun eventuale metode de surmontare ale momentelor de criză în relația om-spațiu.

Pe lângă toate acestea, trebuie adusă în discuție și o trecere de la tiparul modern la cel postmodern. Deși mulți se grăbesc să depășească fenomenul postmodern și să treacă la un post-postmodernism, de facto, subiectul n-a fost încă în stare să asimileze un mod de viață și un spațiu postmoderne. Acestea încep să se manifeste din ce în ce mai mult sub forma unor structuri arhitecturale absolut fascinante prin bizareria, nonconformismul lor, dar și printr-un fenomen care induce o fluidizare a spațiului și a societății, cum foarte frumos explică acest lucru Fr. Choay prin numeroase lucrări. Orașul bine fixat și modul lui de viață, ritualurile chiar, s-au dizolvat datorită avântului tehnologic, în special, ajungându-se la urban care se extinde peste tot. Autoarea susține că în ziua de azi nu se mai poate vorbi despre arhitect și arhitectură, ci mai degrabă despre inginer și „mașină de locuit".

Astfel se ajunge și se poate vorbi despre psihastenie, o anomalie care e facilitată de asemenea tipuri de conflicte. Psihastenia, nu reprezintă alt ceva, decât o incapacitate de acomodare foarte pronunțată, însoțită de apatie, pierderea voinței, a verticalității și topirea efectivă ca persoană, ca entitate liberă, înzestrată cu voință și putere de judecată. Tot acest proces

de degradare treptată e tragic resimțită de subiectul incapabil să facă ceva, de cele mai multe ori, pentru a se salva. Problematica salvării e la rândul ei chestionabilă, deoarece s-ar putea să nu existe o amenţare reală asupra subiectului, acesta proiectându-şi doar angoase şi pericole din incapacitatea lui de a înțelege lumea în care trăiește.

Pentru a urmări toate aceste aspecte, vom porni discuția noastră de la ceea ce Soja numește „space bubble", adică spațiul imediat în care acționează subiectul/personajul. „Space bubble" se referă, mai exact, la acel spațiu care e o emanație a subiectului și nu un dat pur și simplu din exterior. După cum afimă și Lefebvre, corpul generează automat un spațiu „each living body *is space* and *has* its space: it produces itself in space and also produces that space"[1], subiectul de asemenea. Spațiul fără un punct care să-i confere statutul de spațiu, nu poate să existe în sensul în care omul îl percepe și îl investește în mod obișnuit. Nu o dată cercetătorii atrag atenția asupra ușurinței cu care e expediată problema spațiului, datorită unei tendințe de a-l considera un dat, pur și simplu, care nu mai trebuie chestionat. Cei doi teoreticieni menționați câteva rânduri mai sus, demonstrează exact opusul, spațiul este creat de către subiect, deoarece, altfel n-ar pute fi resimțit ca habitat. Prin atenția îndreptată spre „space bubble" ne concentrăm, de fapt, asupra primelor două straturi ale percepției spațiale: „firstspace" și „secondspace", adică spațiul imediat, cel mai apropiat de subiect, un spațiu perceput, respectiv „second space" ceea ce se referă la un spațiu al reprezentării, un construct cultural, redat cel mai clar în manifestările artistice fie ele literatură, arhitectură, sculptură etc.

Deși unghiurile din care ar fi putut fi abordată problematica spațiului sunt numeroase, atenția acordată pentru „space bubble" se explică prin observarea unei tendințe contemporane generale de a reduce spațiul locativ în general. Ceea ce cu câțiva ani în urmă reprezenta o excentricitate a lumii orientale: niponă și chineză(a se vedea capsulele de dormit și „hotelul siciru" fig1,2), azi se răsfrânge și asupra lumii occidentale (Hotel conductă Austria fig3).

Treptat apar așa numitele minilocuințe, ingenios aranjate, astfel încât țin locul unei case în toată regula și asta pentru familie (fig4), nu doar pentru persoane singure (studenți) fig5. Dimensiunilor reduse li se adaugă, în unele cazuri și mobilitatea. Materialele utilizate nu mai sunt cele nobile, masive create să dăinuie prin grandoare, opulență (cunoaștem cu toții vechile clădiri încununate de noblețe, dar și construcțiile mamut de factură corbusiană), ci materiale ușoare, chiar și reciclate, care permit dezasamblarea rapidă și mutarea în alt spațiu. (metodă mult mai simplă decât metoda mutării locuințelor americane destul de mari). Subiectul, ajunge să se manifeste asemeni melcului, purtându-și locuința fără nici o problemă dintr-un loc în altul.

Acestor spații minuscule dar mobile li se adaugă un fenomen la fel de bizar, cel al locuințelor de hobbit (fig6), construite, evident în pământ. Cel mai probabil din dorința de regăsire, dar se poate specula și idee fricii, subiecții se îngroapă pur și simplu în uterul așa numitei Mater Gaia, se întorc spre pământ, după ce au fugit de ea timp de secole. „Cu cât distanța între el și mediul său înconjurător, lume sau Pământ, va fi mai mare, cu atât va fi el mai capabil să observe și să măsoare și cu atât îi va rămâne mai puțin spațiu terestru, aparținând

[1] Henri, Lefvebvre, *The Production Of Space*, Translated by Donald Nicholson-Smith, Basil Backwell Oxford UK & Cambridge USA 1991 (1984) (pdf) p170

lumii. [...] Orice micșorare a distanței terestre poate fi câștigată numai cu prețul unei distanțe categorice între om și Pământ, al înstrăinării omului de mediul său terestru nemijlocit."[2]

La granița dintre fugă și apropiere se află celebrul Kugelmugel, mai exact Republica Kugelmugel (fig7). Aceasta e o sferă perfectă în care subiectul e capabil să se izoleze, rupând orice legătură cu cei din jur, în special cu socialul la nivel instituțional (statul). O fragmentare a socialului, în speță a activității zilnice, dar și a ideii de locuință clasică, unde toate ar trebui să comunice armonios, satisfăcând nevoia zilnică a subectului e redată prin locuințele cubice chinezești (fig 8) care funcționează după principiul lego-ului, îmbinându-se armonios. Sunt însă absolut nepractice. Spre exepmplu, o locuință e prevăzută cu trei cuburi: bucătărie, baie și dormitor, dar sunt concepute în așa fel, încât nu comunică una cu cealaltă, subiectul fiind nevoit să iasă din bucătărie, să se cațere în baie sau în dormitor.

Tendințe de izolare mai mult sau mai puțin similare cu cele deja prezentate sunt înregistrate în numeroase texte literare, dintre care pot fi amintite aici: *Cartea fugilor, Omul Pubelă* și *Bărbatul cutie.* Punctul comun în toate cele trei texte e afirmat clar și răspicat de J. H. Hogan, personajul lui LeClézio: „Nu trăiești niciodată la mai mult de doi centimetri de pielea ta. Închisoare letală, sac, lanț fără nume al numelui meu necunoscut, jug al umerilor și mască al chipului meu" [3].

Problemă majoră e modul în care e gestionat acest spațiu aflat în imediata apropiere. După cum reflectă citatul, subiectul nostru resimte spațiul acelei bule în care trebuie să trăiască drep unul claustrant, până și corpul e resimțit ca fiind ostil. Dorința majoră, aparent banală dar imposibil de realizat, de fapt, al personajului, dar și a celorlalți: bărbatul- cutie și oamenii din cercuri, e aceea de a-și găsi un spațiu propriu: „Tânjesc după locul pe care o să-l recunosc ca fiind dintotdeuna al meu, fără s-o știu"[4]. J.H. Hogan aleargă mereu încercând să fugă de sine, de prorpia casă, de oraș: „Nu pot nici măcar să mă izolez. Casa e prea mare pentru mine. Cu ușile închise, cu obloanele baricadate, cu zăvoarele blocate,cu storurile de la uși și de la ferestre trase, cu toate draperiile grele de brocart lăsate, îmi rămâne încă prea mult spațiu, prea mult vid, prea mult din toate."[5] respectiv „Oare pământul nu e un singur oraș imens din care nu ieșim niciodată?"[6]

Spre deosebire de acesta, celelalte personaje vizate reușesc să-și construiască, să genereze un spațiu al lor, fie prin intermediul cubului, fie desenând cercuri. Mobilitatea se manifestă din plin și în cazul acestora, însă „space bubble" dă impresia unei anumite stabilități, senzația unui control pe care aceste personaje par să-l dețină asupra spațiului dar și asupra propriei persoane. Refuză, ca și J.H. Hogan spațiul care li se dă, care ar trebui să le fie casă și-și creează propriul halou în care vor trăi. Bărbatul-cutie se transformă în totalitate, renunțând până și la statutul de om „Cel care plonjează într-un asemenea obiect își pierde calitatea de ființă umană în clipa în care iese pe stradă. Și nu e nici cutie. Devine un fel de spectru"[7]. Până în acest punct pare să aibă destinul identic cu al personajului leclézian, dar spre deosebire de acesta, Bărbatul-cutie se simte

[2] Hanah, Arendt, *Condiția umană*, trad Claudiu Vereș și Gabriel Chindea, Ed. Ideea design &Print: Casa Cărții de Știință, Cluj, 2007 (1958) p 207

[3] J. M. G LeClézio, *Cartea fugilor*, trad. Rita Chirian, Ed. Polirom, Iași, 2009, p 185.
[4] Ibid, p118
[5] Ibid, p40
[6] Ibid, p65
[7] Kobo Abe, *Bărbatul-cutie*, trad. Angela Kondru, Ed. Polirom, Iași, 2007, p15

ocrotit: „Cu greu este însă păcălit un bărbat cutie. Când privește afară, el captează toate minciunile și relele intenții ascunse de peisaj. Priveliștea era făcută să-mi zdruncine toate convingerile, să mă ispitească să cred că e un drum pe care lumea nu se poate rătăci cu intenția vădită de a mă determina să capitulez”[8]. Atitudinea amintește de mitologia hindusă a ciclului carmic unde subiectul trebuie să scape de Samsara (de peisaj), pentru a ajunge la Nirvana. Pentru un ochi sceptic care nu vede asemenea inserții mitologice, personajul se zbate între cele două nivele spațiale menționate la începutul lucrării, tinzând să se lege efectiv de primul nivel, cel al percepției directe, al palpabilului. Reprezentarea pe care o are asupra lumii favorizează această apropiere de imediat, de palpabil, iar în ceea ce privește o a treia dimensiune a spațiului, ce a relaționării, dimensiunea socială, e eliminată din start. Din dorința de a se proteja, de a se regăsi, personajul e basculat întro dimensiune închisă, cea a cubului. Spațiul generat astfel e unul ostil, unul care se închide: „În loc să părăsesc cutia, voi îngrădi lumea în ea”[9]. Totul seamănă cu cetatea Kugelmugel al lui Lipburger, doar că e mult mai redus ca dimensiune și dispune de mobilitate. Poate e cea mai clară ilustrare a fenomenului căsuței de melc, în care personajul își adună (în niște buzunărașe secrete), înainte de a și-l însuși, tot ceea ce el numește strictul necesar. Cel mai important obiect este o oglindă cu ajutorul căreia urmărește lumea.

Ceea ce descrie Vișniec în *Omul din cerc*[10] se situează undeva între cele două exemple deja menționate și se pretează, poate cel mai bine, la termenul nostru central „space bubble”. „Până la urmă primăriile au început să distribuie populației, în mod gratuit, crete pentru trasarea cercurilor. Astăzi nici nu mai este nevoie de o cretă ca să trasezi un cerc în jurul tău. Cercul poate fi desenat cu orice, un vârf de creion, un ruj, o lamă de briceag, un ac și chiar cu unghia”[11]. Dacă cele două texte menționate până acum vorbeau despre câte un caz izolat, câte un subiect care o lua efectiv razna scandalizând societatea, cel de față aduce în prim plan un aspect destul de grav: o întreagă societate trăiește în aceste „space bubbles”. În acest context, spațiile generate de subiect nu funcționează ca un mediu intermediar între subiect și spațiul exterior, așa cum vorbește Soja despre acest lucru, ci au rolul de a izola, de a închide pur și simplu. Imaginea invocă, binenînțeles, și situația contemporană a noncomunicării de care se plâng atâția. Supraaglomerarea, suprasaturarea de social duce, în perspectiva lui Konrad Lorenz la asemenea cercuri, sau altfel spus, la dezumanizare. „Oamenii nu pot și nu vor să intre în contact social <peste gard> cu vecinii, temându-se să nu-și vadă reflectată propria imagine disperată. Și în acest caz aglomerarea duce la însingurare și la indiferență față de celălalt”.[12] În treacăt fie spus, fenomenul hikikomory poate să-și găsească un argument în aspectele tocmai menționate.

Modul în care e percepută lumea de către toți acești oameni adică firstspace, respectiv proiecțiile lor asupra lumii, modul în care e reprezentată lumea, generează imaginea fragmentată, sau redusă la microformațiuni asemeni structurilor arhitecturale deja menționate. Fiind închiși e motivul pentru care lumea e văzută închisă, claustrantă, ostilă, pentru că nu vedem alt ceva decât propria noastră creație, care fie substituie, fie distorsionează realitatea, având capacitatea să dea structuri hibride. Merită menționat aici proza scurtă a lui Beckett, *Depopulatorul*, unde se

[8] Ibid, p44
[9] Kobo Abe, *Bărbatul-cutie*, trad. Angela Kondru, Ed. Polirom, Iași, 2007, p226
[10] O secțiune din *Teatru descompus sau Omul-pubelă*
[11] *Omul din cerc*, în Matei Vișniec, *Omul din cerc (Antologie de teatru scurt 1977-2010)*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2011, pp*99-100.*
[12] Konrad Lorenz, *Cele opt păcat capitale ale omenirii civilizate*, trad. Vasile V. Poenaru, Ed. Humanitas, București, 1996 (1973) p30

ilustrează foarte clar modul de funcționare a societății de natura celei conturată de Vișniec. Dacă cel din urmă păstrează totul la limita realului și implicit a credibilului, Beckett face un pas și descrie o societate închisă într-un cilindru care se învârte în gol, fiind mișcată de personajele care se mișcă. Aici toți vor să iasă, toți vor să se salveze, dar funcționează fiecare în cercul lui strâmt, doar pentru sine.

În *Thirdspace*, Soja propune o rezolvare profund postmodernă, militează pentru depășirea momentelor critice, resemantizare, schimbarea perspectivei, a punctului de vedere în relația triadică subiect- spațiu- social. Acest lucru nu e însă posibil în cazul persoanjelor menționate, fiind incapabile să se plaseze simultan înăuntru și înafară pentru a putea înțelege, prelucra și surmonta criza identitară și totodată spațială (de locare). Deși inițial s-au izolat pentru a se proteja de posibilele lovituri care amenință la tot pasul din partea unui spațiu exterior aflat la limita sălbaticului, personajele devin captive ale spațiilor de apărare, ale zonelor de confort. Faptul e exprimat fățiș în toate textele, nu e nevoie de efortul capacităților deductive ale unui lector. Situația e enunțată răspicat, iar în cazul Omului din cerc are chiar alura unui text teoretic: „de câtva timp, majoritatea cercurilor nici nu mai ascultă de oameni. S-ar părea că sunt nenumărați cei care, odată intrați în cerc, descoperă că nu mai pot să-și deschidă cușca în care au intrat. Și că nu vor mai putea ieși, de fapt, niciodată.”[13] Bărbatul-cutie își descrie pierzania în felul următor: „O cutie este, în aparență, un simplu paralelipiped cu unghiuri drepte, dar când o privești dinăuntru, devine un labirint cu o sută de inele enigmatice legate laolaltă. Cu cât te zvârcolești mai mult, cu atât cutia care arată ca o epidermă suplimentară ce se dezvoltă din trup- creează noi contorsiuni amăgitoare” [14]

Într-o situație similară e și J. H. Hogan, doar că epiderma lui suplimentară e însuși orașul, urbanul, el fiind cel care e incapabil să-și creeze un „space bubble” al lui. Zona de trecere nu există între sine și exterior. În cazul lui, situația pare să fie și mai rea decât în cazul celor captivi în cercuri sau cuburi (cutii), deoarece, aceștia nu fug de propria persoană, așa cum face J. H. Hogan. Fragmentarea, ruptura pare și mai adâncă la acest personaj, decât se maifestă la ceilalți. Dintre tipurile de clădiri menționate chiar la începutul lucrării, acestuia i s-ar potrivi acea construcție domino orientală unde nimic nu comunică, iar locuința arată asemeni unor cuburi aruncate haotic. Niciunul nu ajunge la căldura căminului așa cum arată câteva imagini ale unor locuințe minuscule absolut primitoare, fie ele terestre sau case de hobbit. Personajele fie se opresc împotmolindu-se în recluziunea lor, fie aleargă bezmetic, fără sens, dar incapabili să genereze un spațiu propice, incapabili să se integreze într-un cadru dat.

Într-adevăr, există acel bum industrial și informațional descris de H. Arendt, respectiv dezintegrarea orașului în sens clasic și o avalanșă a urbanului expuse de către F. Choay care îndreptățesc într-o oarecare măsură modul de a reacționa ale acestor personaje. De asemenea se poate vorbi și despre apartenența lor la o perioadă apusă, cea a modernismului, deoarece modul în care reacționează tinde spre acest mod de viață. Niciunul nu e deschis, nicunul nu asimilează în vederea încercării unei armonizări. Totul e perceput ca boală, ei se manifestă prin patologic (claustrarea excesivă sau fuga excesivă nu pot reflecta alt ceva). O explicație în acest sens e dată de F. Choay care afirmă:„Or, iată-ne ajunși acolo. Acesta e mediul în care suntem de acum cufundați: urbanul omniprezent a înlocuit orașele. În treizeci și cinci de ani, am intrat în era

[13] *Omul din cerc,* în Matei Vișniec, *Omul din cerc (Antologie de teatru scurt 1977-2010)*, Ed. Paralela 45, Pitești, 2011, p102.
[14] Kobo Abe, *Bărbatul-cutie*, trad. Angela Kondru, Ed. Polirom, Iași, 2007, p226

electro- telematică și am trecut în altă civilizație”[15] În esență, dacă ar fi să adoptăm afirmația foucaultiană toți sunt victimele propriei interiorități: „sufletul, închisoare a trupului”[16]

O surmontare, ar presupune, așa cum afirmă Soja, dar și Harvey teoretizând postmodernul, asimilare generată de pluriperspectivism și nu o atitudine rigidă, defensivă manifestată prin recluziune sau fugă. Dorința de a dărâma ziduri e zadarnică, pentru că nu va naște decât blocaje peste blocaje, o perspectivă maladivă asupra lumii și totodată asupra propriei persoane. Doar prin asimilarea zidului și reproiectarea lui, personajul, chiar ființa umană, dacă acceptăm că suntem și noi direct implicați, poate surmonta blocajul. Prin urmare, primul pas pe care trebuie să-l facă subiectul în vederea soluționării problemelor apărute în relația subiect-spațiu de viață se situează în zona acelui „space bubble”, adică primul nivel al percepției spațiale și cel de-al doilea, al proiectării/reprezentării spațiale.

Anexă

Fig1. Hotel sicriu, China

Fig2. Capsule de dormit, Japonia

Fig3. Hotel conductă, Austria

Fig4. Micro-Home, Canada

Fig5. Locuințe economice pentru studenți, Suedia

Fig6. Casă de hobbit, Austria

[15] Françoise Choay, *Urbanismul, Utopii și realități*, trad. Ed. Paideia, București, 2002 p8
[16] Michel **Foucault**, *A supraveghea și a pedepsi. Nașterea închisorii*, trad. Bogdan Ghiu, Ed. Paralela 45, Pitești, 2005 (1975)

Fig7. Kugelmugel, Austria

Fig8. Casă cubică, China

Bibliografie

Arendt, Hanah, *Condiția umană*, trad Claudiu Vereș și Gabriel Chindea, Ed. Ideea design &Print: Casa Cărții de Știință, Cluj, 2007 (1958)

Choay, Françoise, *Urbanismul. Utopii și realități*, Ed. Paideia,București, 2002

Pentru o antropologie a spațiului, trad. Kázmér Kovács, Ed. Revista Urbanismul, București 2011 (2006)

Foucault, Michel, *A supraveghea și a pedepsi. Nașterea închisorii*, trad. Bogdan Ghiu, Ed. Paralela 45, Pitești, 2005 (1975)

Harvey, David, Condiția postmodernității. O cercetare asupra originilor schimbării culturale, trad. Cristina Gyurcsik și Irina Matei, Ed. Amarcord, Timișoara, 2002 (1990)

Lefvebvre, Henri, *The Production Of Space*, Translated by Donald Nicholson-Smith, Basil Backwell Oxford UK & Cambridge USA 1991 (1984) (pdf)

Lorenz, Konrad, Cele opt păcat capitale ale omenirii civilizate, trad. Vasile V. Poenaru, Ed. Humanitas, București, 1996 (1973)

Soja, W. Edward, *Thirdspace, Journeys to Los Angeles and Other Real-and-Imagened spaces*, Blackwell Oxford UK & Cambridge USA, 1996 (pdf)

*

Abe, Kobo, *Bărbatul-cutie*, trad. Angela Kondru, Ed. Polirom, Iași, 2007 (1973)

Beckett, Samuel, *Opere I. Integrala prozei scurte*, trad. Ileana Cantuniari, Veronica Cantuniari, Gabriela Abăluță, Constantin Abăluță, Ed. Polirom, Iași, 2010 (2006)

LeClézio, J. M. G, *Cartea fugilor*, trad. Rita Chirian, Ed. Polirom, Iași, 2009 (1969)

Vișniec, Matei, *Omul din cerc (Antologie de teatru scurt 1977-2010*), Ed. Paralela 45, Pitești, 2011

LITERARY TEXT AND ITS TRANSLATION INTO DIFFERENT ARTISTIC DISCOURSES. BRIEF CONSIDERATIONS

Cristina Scarlat, Postdoc Researcher, POSDRU/159/1.5/140863, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: The literary text when translated into different artistic discourses will suffer modifications, inherent to the code in which the transposition is made. There is no total synonymy between two more more semiotic codes, but only complementarities, as the codes of the transposition serve and complete each other by the realization/illustration of the spots of indeterminacy theorized by Ingarden in his aesthetics studies. Émile Benvéniste argued: "There is no synonymy between semiotic systems; one cannot 'say the same thing' with words or with music, which are distinct semiotic systems" [1]*. By extension, we talk about the approaching of the literary text in relation to other art languages. In our paper, we will try to make a brief survey of the interrelations between the literary text and its musical, visual, radio, cinema versions, highlighting thus the similarities and the differences and, consequently, the impossibility to faithfully transpose a text into another artistic version.*

Keywords: Translation, literature, music, cinema, theatre, picture.

1. Preambul teoretic general

Dacă ar fi să subscriem opiniilor lui Emile Benvéniste, conform cărora sinonimia între diversele sisteme semiotice este exclusă, ar trebui să acceptăm şi ideea că traducerea unui mesaj dintr-un cod semiotic într-un altul ar fi, şi ea, imposibilă: « Il n´y a pas de synonymie entre systèmes sémiotiques (…) »[2] N-am putea stabili, astfel, conexiuni şi echivalenţe între diversele moduri de exprimare a comunicării, plecând de la noţiunea comună a sensului negociat de coduri. În aceeaşi direcţie, plecând de la opinia lui Roland Barthes, conform căreia şi fraza muzicală, în relaţie cu textul literar, nu ar putea fi tradusă, am putea extinde la nivelul tuturor celorlalte coduri premisa imposibilității traducerii complementar semiotice a unui mesaj: « Il n´y a pas de phrase qui puisse être l´équivalent d´une phrase musicale, le texte ne peut reproduire la musique elle-même; il n´y a pas de traduction. »[3] Astfel, extrapolând, nu am putea vorbi nici în cazul ekphrazei, ca procedeu de traducere a unei opere în limbajul altei arte, de sisteme interferente complementar semiotic. Considerăm, însă, că sisteme semiotice diferite, care au un sens comun, pot fi complementare și că pot exprima acest sens cu mijloacele specifice fiecăruia. În această idee Greimas sesizează, de exemplu, plecând de la faptul că elemente narative

[1] Émile Benvéniste, « Sémiologie de la langue », in Émile Benvéniste, Margaret Mead et al., *Sémiotica I,* 1, Mouton, La Haye, 1969, p. 9.
[2] Emile Benvéniste, *Sémiologie de la langue*. *Sémiotica I*, Mouton, La Haye, E.B., Margaret Mead, Josette Rey-Debove etc., 1969, p. 9.
[3] Roland Barthes, « Rash », dans *L´obvie et l´obtus*, Paris, Le Seuil, 1982, p. 272.

asemănătoare se regăsesc în opera literară şi în cea filmică, că există un nivel comun al naraţiunii literare şi al celei filmice, numindu-l „nivel antropomorf dar nonfigurativ”.[4] Altfel spus, este o ilustrare a faptului că, în calitate de semn, textul literar poate însuma moduri de transpunere diferite, constituindu-se în discursuri monocodice sau pluricodice, completând „zonele de indeterminare” pe care le teoretizează Roman Ingarden, plecând de la disproporția dintre „*mijloacele de reprezentare prin limbaj* şi *ceea ce urmează să fie reprezentat în operă*”, [5] datorată instrumentelor diferite de concretizare a operei.

2. Avataruri ale transpunerii textului literar

Relaţia textului literar cu varianta sa cinematografică sau cu cea a transpunerii scenice este una complexă. Nu s-au formulat teorii concrete privind arta filmului şi adaptarea scenică, de exemplu, explorându-se doar ipoteze, ceea ce duce la sincope în ceea ce priveşte o abordare ştiinţifică a fenomenului, cu instrumente specifice bine definite, a domeniilor care interrelaţionează. În aceiaşi termeni putem extrapola şi aborda/încadra problematica textului literar în relaţia lui cu celelalte arte: pictura, sculptura, muzica, teatrul.

Discursul filmic polimorf, deşi prezintă în repertoriu şi codurile verbale (scris-vorbit) se detaşează, din punct de vedere semiotic, de scriitura textuală. Prezintă o „semiologie cu geometrie variabilă**”** (Mihai Nebunu),[6] pusă sub semnul problematicii „transversalităţii care implică semiologii culturale diferite fără totuşi a se limita la modele unice.”[7] Faptul că textul cinematografic stă sub semnul unei multitudini de coduri ale căror elemente nu (inter)relaţionează neapărat, având fiecare reguli proprii, duce la această variabilitate. În funcţie de viziunea regizorului asupra textului abordat, adaptarea/translatarea unui text literar în discurs fotogramatic se află, în termenii lui Roman Jakobson, în relaţie cu:

3. Traducerea, reformularea şi transmutarea („traducerea intersemiotică”):[8]

Intersemiotic, *traducerea* se concretizează prin *transmutare*. În accepția lui Jakobson, aceasta reprezintă un proces de decodificare-codificare/interpretare a unui continuum de semne/semnale verbale (text literar) într-un continuum/text concretizat cu ajutorul unor semne/semnale nonverbale (filmice, picturale, muzicale etc.). *Transmutarea cinesemiotică* a unui text literar presupune traducerea continuumului lingvistic şi al conținutului evenimențial desemnat de el într-un discurs alcătuit din semne/semnale iconice fotodinamice corespondente. *Traducere*, fiindcă textul scris este preluat ca text cinematografic sau dramatic, *reformulare*, fiindcă textul trebuie adaptat rigorilor filmice sau teatrale/muzicale/plastice etc., ceea ce poate duce la schimbarea referenţilor şi a vocii auctoriale, la rediegetizare. *Transmutare*–demers complex de interpretare care presupune decodarea/recodarea sistemului de semne textuale, lingvistice, în forme de scriitură diferite–video, audio.

[4]Algirdas Greimas, *Despre sens. Eseuri semiotice*, text tradus şi prefaţat de Maria Carpov, Editura Univers, Bucureşti, 1975, pp. 179-180.
[5] Roman Ingarden, *Studii de estetică*, În românește de Olga Zaicik, Studii introductive şi selecția textelor de Nicolae Vanina, Editura Univers, Bucureşti, 1978, p. 56. A se vedea cap. „Probleme ale teoriei operei de artă literară”, pp. 33-108.
[6] Mihai Nebunu, „Textul ca (re)prezentare fotogramatică“, în *Literatura şi celelalte arte (pentru o didactică a interconexiunilor*), vol. I, Editura Dacia, Cluj, 2009, p. 322.
[7] *Ibidem.*
[8] Roman Jakobson, « Aspects linguistiques de la traduction », în *Essais de linguistique générale,* Paris, Minuit, 1968, pp. 78-86.

4. Intertextualitate, transtextualitate

Trecerea de la arta literară la arta filmică ridică numeroase alte probleme, care ţin şi de conceptul de *intertextualitate*, al cărui sens trebuie extins la cel de *transtextualitate,*[9] având în vedere multiplele constrângeri care intervin în relaţia text-film. Cineastul va trebui, de exemplu, fie că este vorba de o adaptare care se vrea fidelă textului, fie de una liberă, să facă selecţii care ţin de alegerea fragmentelor considerate definitorii pentru redarea atmosferei textului, a personajelor, a contextelor etc. Timpul fizic al derulării filmului (care este şi timpul spectatorului)[10] reprezintă o reconfigurare a timpului textului literar, utilizând artificii tehnice (analepsa, prolepsa, pauza, elipsa etc.). Selecţiile operate şi utilizarea anumitor artificii pentru fidelizarea transpunerii filmice pot fi considerate arbitrare, subiective. Plecând de aici, o altă problemă care intervine este aceea a fidelităţii faţă de textul-sursă. Fiind un alt limbaj decât cel al redactării, fidelitatea nu poate fi un atribut al traducerii, fiindcă nu există reguli sau instrumente specifice care să permită transpunerea absolut fidelă a unui cod într-un alt cod. Complementaritatea este atributul-cheie, ori aceasta exclude o sinonimie perfectă între coduri.

5. Text literar *vs*. text filmic. Jean Mitry

Racordul text literar–transpunere cinematografică este unul sensibil. O fină departajare a celor două coduri o trasează Jean Mitry, care face diferenţa între roman, care *se gândeşte* sau *se imaginează* şi film, care *se simte*: « Un roman se pense ou s´imagine. Un film, au contraire, ne se pense pas, il se perçoit. Par la représentation objective des choses, l´image possède un pouvoir libérateur que ne possède point le mot. (...) le film donne à penser. De plus, il entraîne à tout instant les opérations de conscience (implications, jugements, etc.). L´imaginaire au cinéma n´aboutit pas comme dans le roman à un réel fictif; il part d´un réel perçu et s´engage au-delà. »[11] Trecerea de la codul textului scris la cel filmic semnifică trecerea de la modul verbal la cel vizual, de la descriere la sugestie, de la lucrul spus la cel perceput vizual, de la acţiune la reflexie: « le film parlant peut réunir tous les avantages de l´expression littéraire (...) en passant constamment d´un mode verbal à un mode visuel, d´une description à une suggestion, d´une chose dite à une chose vue, d´une action à une reflexion. »[12] În opinia aceluiaşi Jean Mitry, cinematograful este singurul care realizează sinteza cu limbajul (plecând de la premisa că orice idee se identifică cu o imagine): [le cinéma est] « le seul moyen d´éxpression capable de réaliser la synthèse des deux langages, susceptible d´accorder la raison et l´émotion, atteignant l´une au moyen de l´autre dans une interdépendence où la réciprocité reste constante.[13] Ceea ce nu poate fi decât în avantajul şi al textului, şi al versiunii sale cinematografice.

6. Text literar *vs*. text cinematografic, dramatic

Conform opiniei lui Boris Eikhenbaum, literatura în cinema are un statut special, nefiind nici *punere în scenă*, nici *ilustrare*, ci *traducere* în limbaj cinematografic.[14] Literatura reprezintă în opinia criticului rus un material extrem de bogat pentru a fi transformat în limbaj

[9] A se vedea şi Mihai Nebunu, „Textul…“, *ed. cit.*, p. 325.
[10] A se vedea Jean Mitry, *La sémiologie en question. Langage et cinéma*, Les Éditions Cerf, 1987, p. 173.
[11] *Ibidem.*
[12] *Ibidem.*
[13] Jean Mitry, *Esthétique et psychologie du cinéma*, Éditions du Cerf, Paris, 2001, p. 48.
[14] Boris Eikhenbaum, « Littérature et cinéma », în V. Chklovski, B. Eikhenbaum, B. Kazanski, E. Mikhaïlov, A. Moskvine, A. Piotrovski, I. Tynianov, *Poétique du film. Textes des formalistes russes sur le cinéma,* Introduits et commentés par François Albéra, Traduit du russe par Valérie Posener, Régis Gayraud et Jean-Christophe Peuch, L'Age d'Homme, Laussane, 2008, p. 204. Idee reluată în « La littérature du point de vue du cinéma », *ibidem,* p. 213.

cinematografic, « de la prendre (…) comme livret pour des scénarios. »[15] El opinează că orice roman este un posibil film, că reprezintă un potențial scenariu. Adaptarea/traducerea nu este, după cum apreciază Michel Serceau, un simplu instrument, ci o operaţie de lectură complexă, care depinde de cultura şi lumea de referinţă a autorului şi a spectatorului: ea nu este « un simple véhicule des contenus et sujets, ni même des mythes véhiculés par les oeuvres littéraires. Elle est (...) une opération de lecture qui dépend de la culture et du monde de référence de l´auteur, du spectateur. »[16] Ca şi în cazul textului literar, la lectură interferează, conform teoriei lui Umberto Eco din *Lector in fabula,* nivelele de cooperare textuală, lumea posibilă şi cea de referinţă, cooperarea interpretativă şi cea critică, autorul de text şi cititorul acestuia co-operând, con-lucrând. Extrapolând, regizorul va fi la lectura unui text pe care vrea să-l traducă în limbaj dramatic sau cinematografic în aceeaşi ipostază ca un cititor obişnuit care, în primă fază, vede lumea textului prin intermediul experienţei personale ca lector şi intervine în lumea lui de sensuri. Trebuie să fie un bun cititor, în termenii lui Nabokov, un recititor al textului, „un cititor activ şi creativ.”[17] Cititorul-recititorul gestionează lumea de sensuri a textului, o adaptează, conform experienței personale de lectură, universului cultural în care s-a format etc. Adaptarea depinde de factori complecşi, ea trebuind a fi înţeleasă din perspectiva epistemologică în care se înscrie literatura: « comme transformation des actes de parole, codification du discours dans l´ensemble de codifications propres à une culture et une société, telle qu´elles ont évolué et restent tendues entre la langue et l´écriture. »[18]

7. Limbajul televizual

Versiunile televizuale ale unor texte literare (filme unitare sau seriale) propun, la rându-le, alte repere de racord între textul sursă şi varianta TV. Acestea reconfigurează aceeaşi problematică pe care o presupune abordarea cinematografică. Ea se referă la timpul poveştii configurate pe ecran, la raportul personaj-actor, la concentrarea informației narative în scene și secvențe, la decupajul selectat în textul originar, concertarea (re)surselor-coloană sonoră, ecleraj, spațiu de joc, costume, machiaj etc.- în realizarea unui produs artistic hibrid totalizant. Ca și filmul de lungmetraj, spectacolul de televiziune se conctretizează printr-un act de compoziție și limbaj. Realitatea artistică, audiovizuală, ia ființă într-un spațiu și timp artistice speciale, în care concertează: configurarea scenelor, planurilor, secvențelor, episoadelor (dacă este cazul), procedeele de filmare, poetica punctului de vedere și cea a cronotopului (preluate din spațiul literaturii), nivelurile configurative ale obiectului estetic (conținutul, reprezentat de materialul evenimențial, idee, temă), elemente constitutive (subiect, motiv, leitmotiv). Versiunea serială întroduce în plus o componentă psihologică, datorată decupajului temporal, al fragmentării filmului, ceea ce presupune un efort afectiv din partea telespectatorului pentru a face cât mai firesc legătura cu episodul anterior.

8. Limbajul radiofonic *vs.* text literar

Traducerea unui text literar în versiune radiofonică presupune, din start, concentrarea jocului actorilor pe voce. În consecință, receptarea va fi configurată de acest aspect. Lipsa vizualizării prin mișcare corporală, mimică, costum, machiaj duce la o concentrare a jocului în voce, inflexiunile acesteia, timbrul, tonalitatea, muzicalitatea suplinind ceea ce într-un spectacol

[15] *Ibidem,* p. 205.
[16] Marcel Serceau, *L´adaptation cinématographique des textes littéraires. Théories et lectures*, *op.cit*, p. 95.
[17] Vladimir Nabokov, *Cursuri de literatură rusă*, traducere de Cristina Rădulescu, București, Thalia, 2004, p. 3.
[18] Marcel Serceau, « Le cinéma entre mimésis et modernité », în *L´adaptation cinématographique..., op. cit*., p. 41.

de teatru este susținut prin repere vizuale. Un element de maximă importanță în teatrul radiofonic îl reprezintă cortina muzicală, care susține informația narativă și ajută receptarea. Bagajul informațional este preluat/redat prin voce/lectură, auditiv, stimulat sonor de coloana muzicală, care intermediază negocierea sensurilor textului de către auditor.

9. Limbajul plastic *vs.* text literar

Și mai complex decât versiunile televizuală, radiofonică, cinematografică, acest limbaj presupune concentrarea temei narative la un singur aspect, selectarea unei secvențe din textul sursă, reprodus vizual, cromatic și redarea lui reconfigurată. Concentrarea informației narative se realizează la nivel cromatic, prin preluarea unor date care ajută stabilirea racordului de sens, complementaritatea între cele două coduri pe care le presupun opera scrisă și opera plastică. Imaginea vizual-cromatică poate prelua parțial informația oferită la nivel textual în textul sursă, rezolvând *zone de indeterminare*, conform teoriei ingardiene, plecând de la disproporția dintre „*mijloacele de reprezentare prin limbaj* și *ceea ce urmează să fie reprezentat în operă*”[19] datorată instrumentelor diferite de concretizare a operei: în cazul limbajului plastic, ceea ce este descris într-un text poate fi redat cromatic pe pânză. Pot fi ilustrate, astfel, dintre zonele de indeterminare, aspectul formal și cel cromatic. Un peisaj sau un personaj descrise în text pot apărea, vizual, cromatic, cu forme bine definite în scriitura plastică. Tabloul este, la nivel vizual, ceea ce la nivel mental reprezintă o primă lectură a unui text narativ, când lectorul își creează, pe baza celor expuse de scriitor, propria viziune, mentală, asupra celor descrise. Limbajul plastic și cel literar conlucrează aici, complementar semiotic, cel dintâi preluând informații de primă importanță pentru configurarea sensului și realizarea fidelă a receptării lui, plecând de la partitura textuală originală. Cel de-al doilea oferă bagajul informațional de pre-lu(cr)at, cu sensurile căruia se jonglează.

10. Versiunea *audiobook vs.* text literar

Variantă de abordare a textului literar similară versiunii radiofonice, varianta audio a acestuia reprezintă o modalitate de compromis a receptării literaturii, impusă de cutumele societății de consum. Comodă și implicând un efort minim de receptare (eliminând actul lecturii) varianta audio a unui text presupune, în primul rând, o selecție de fragmente reprezentative, în ideea redării fidele a informației narative a operei, în cazul în care în această versiune este transpus un roman, ale cărui dimensiuni nu permit, într-un spațiu temporal limitat, lectura integrală. Am încadra acest proces/procedeu de abordare a unui text literar în ceea ce Mihai Nebunu numește, plecând, azi, de la criza lecturii monolineare, „surfing (inter)semiotic și lectura labirint”[20], care definește „aspectul fragmentat al informației distribuite.”[21] Pierderea unor elemente care pot fi definitorii pentru textul de plecare și asimilarea lui integrală de către cititor din punct de vedere informațional, prin actul *re-lecturii* propuse lectorului, care este o *lectură* selectivă, restrictivă. Lectura fragmentelor selectate pentru versiunile *audiobook,* care nu reprezintă decât o extirpare a altora din corpusul textului de plecare, este realizată de obicei de actori cunoscuți sau, mai rar, de înșiși autorii textelor. Ca și în teatrul radiofonic, vocea actorului

[19] Roman Ingarden, *Studii de estetică*, În românește de Olga Zaicik, Studii introductive și selecția textelor de Nicolae Vanina, Editura Univers, București, 1978, p. 56. A se vedea și cap. „Probleme ale teoriei operei de artă literară”, pp. 33-108.
[20] Mihai Nebunu, *Multimedia și educația contemporană,* vol. II, *Sinergia multimedia și noile exigențe ale formării,* Editura Dacia Educațional, Cluj-Napoca, 2005, p. 167.
[21] *Ibidem,* p. 168.

care citește încearcă să suplinească ceea ce într-un spectacol de teatru este susținut de efortul concertat al actorilor, costume, gestică, mimică. Spre deosebire de varianta radiofonică, unde, de obicei, fiecare personaj este interpretat de un actor, în versiunea citită un singur actor interpretează toate personajele, adaptându-și vocea în funcție de personajul pe care trebuie să îl redea vocal. Demersul transpunerii implică, totuși, problema adaptării vocii pe conținutul mesajului textului literar, pentru transmiterea lui fidelă. Varianta este apropiată lecturii personale a fiecărui cititor, care-și face o imagine mentală -și, în cazul variantei *audiobook*, auditivă – plecând de la textul originar.

11. Limbajul muzical *vs.* text literar

Ca și cel plastic, limbajul muzical este unul complex. Relația sa cu textul literar presupune demersuri mai mult sau mai puțin dificile de realizare a racordului între conținutul de sensuri al textului scris și al celui muzical. Emile Benvéniste, exclude sinonimia între codurile scris și muzical - « on ne peut pas *dire la même chose* par la parole et par la musique, qui sont des systèmes sémiotiques différents. »[22] Acceptând-o, ar trebui să admitem că transpunerea unui text în limbaj muzical este imposibilă, or practica demonstrează contrariul. Cum am arătat în subcapitole anterioare, admitem că nu există sinonimie totală între diversele coduri semiotice. Preluarea, însă, dintr-un sistem semiotic într-un altul de informații și pre-darea/livrarea lor printr-un altul, este perfect posibilă. Limbajul muzical cunoaște diverse forme de performare, stiluri, modalități de concretizare care, în relație cu textul literar, presupune demersuri mai mult sau mai puțin dificile. Muzica de cameră, jazzul, opera lirică, muzica instrumentală, cea electroacustică etc. vin cu instrumente și forme de exprimare diferite, preluând elemente din materialul literar pe care-l remodelează, astfel încât esența acestuia, nucleele purtătoare de sens să se regăsească și să fie recunoscute în limbajul altei arte decât cel în care a fost inițial formulat. Într-un spectacol muzical, asemenea celui teatral sau cinematografic, pot fi preluate informații din textul scenariului/libretului și livrate scenic, vizual, auditiv. La fel, în oricare din stilurile muzicale, cu restricții acolo unde este vorba doar de muzică instrumentală, fără suportul vocal care ar prelua informații din partitură/libret și redate și vocal. Povestea muzicală poate susține/livra/reda povestea din libret.

12. În loc de concluzii

Transpunerea/trecerea/traducerea unui text literar în oricare din limbajele artei presupune modificări inerente, care țin de specificul/instrumentarul/terminologia limbajului în care se face transferul. Nu există sinonimie perfectă între diversele coduri semiotice ale limbajului artistic, dar se poate realiza transferul informațional fidel din codul-sursă în cel al transpunerii, fără ca bagajul de informații să fie pervertit sau anulat. Acest lucru se poate întâmpla, însă, atunci când traducătorul/recreatorul pleacă de la textul originar improvizând/adaptând/extirpând, îndepărtându-se voit de sursă. Ca exemple, putem semnala doar ecranizările care pleacă de la texte clasice, distorsionând mesajul scriitorului/textului originar, îmbrăcându-l într-o mantie comercială, sărind peste evidențe, doar din dorința de a epata și de a propune publicului versiuni vulgariza(n)te. Piese dramatice, radiofonice sau spectacole de operă, de asemenea, pot reda fidel

[22] Emile Benvéniste, *Sémiologie de la langue*. *Sémiotica I*, ed. cit., *ibidem.*

sau, îndepărtându-se de el, vulgariza mesajul/atmosfera textului/intenția autorului, oferind un sub-produs hibrid din care nu mai poate fi recuperat/recunoscut mesajul originar. Muzical, de asemenea, pot fi preluate și distorsionate mesajul și contextele din textul de plecare, venind în întâmpinarea unui anumit segment de public cu un univers de așteptare strict, vizat direct prin chiar forma de abordare/prezentare a subiectului.

Textul literar în dialog cu celelalte limbaje artistice nu poate fi decât îmbogățit, dacă este respectată litera lui, contextele, nucleele purtătoare de sens, nedistorsionat. Cititorul care va merge în întâmpinarea textului, după lectura lui, și prin apelarea la versiunile lui în alte limbaje, va putea recupera, dacă aceste versiuni sunt fidele, materia informațională și afectivă, iar actul lecturii va fi unul polivalent, totalizant.

Bibliografie:

Barthes, Roland, *L´obvie et l´obtus*, Paris, Le Seuil, 1982.

Benvéniste, Emile, *Sémiologie de la langue. Sémiotica I,* Mouton, La Haye, E. B., Margaret Mead, Josette Rey-Debove etc., 1969.

Chklovski, V., B. Eikhenbaum, B. Kazanski, E. Mikhaïlov, A. Moskvine, A. Piotrovski, I. Tynianov, *Poétique du film. Textes des formalistes russes sur le cinéma,* Introduits et commentés par François Albéra, Traduit du russe par Valérie Posener, Régis Gayraud et Jean-Christophe Peuch, L'Age d'Homme, Laussane, 2008.

Greimas, Algirdas, *Despre sens. Eseuri semiotice*, text tradus şi prefaţat de Maria Carpov, Editura Univers, Bucureşti, 1975.

Ingarden, Roman, *Studii de estetică*, În româneşte de Olga Zaicik, Studii introductive şi selecţia textelor de Nicolae Vanina, Editura Univers, Bucureşti, 1978.

Jakobson, Roman, *Essais de linguistique générale,* Paris, Minuit, 1968.

Mitry, Jean, *La sémiologie en question. Langage et cinéma*, Éditions du Cerf, Paris, 1987.

Mitry, Jean, *Esthétique et psychologie du cinéma*, Éditions du Cerf, Paris, 2001.

Nabokov, Vladimir, *Cursuri de literatură rusă*, traducere de Cristina Rădulescu, București, Thalia, 2004.

Nebunu, Mihai, *Literatura şi celelalte arte (pentru o didactică a interconexiunilor*), vol. I, Editura Dacia, Cluj, 2009.

Nebunu, Mihai, *Multimedia și educația contemporană,* vol. II, *Sinergia multimedia și noile exigențe ale formării,* Editura Dacia Educațional, Cluj-Napoca, 2005.

Serceau, Marcel, *L´adaptation cinématographique des textes littéraires. Théories et lectures*, Editions du Céfal, Liège, 1999.

Această lucrare a fost cofinanţată din Fondul Social European prin Programul Operaţional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane 2007 – 2013, Cod Contract: POSDRU/159/1.5/S/140863, Cercetători competitivi pe plan european în domeniul științelor umaniste și socio-economice. Rețea de cercetare multiregională (CCPE).

ART AND TECHNOLOGY – THE ROLE OF TECHNOLOGICAL ADVANCE IN ART HISTORY

Florina Codreanu, Assist. Prof., PhD, Technical University of Cluj-Napoca

Abstract: In the aftermath of the Second World War, art and technology reached the point of competing and inspiring each other, albeit long they stood far apart. Thenceforward a subsequent fusion towards substitution of the former with the latter was imminent. In other words, contemporary artistic practices reach the climax – through video and digital art, of critically engaging in their means of expression as much scientific and technological advance as never before, changing the face of art forever and completing the revolution of sociological and political infusion into the field of art. Less orientated towards the past, the present paper aims at reviewing the changing role of technology played in the art of the present with an interest taken in the artist status and the public involvement. Furthermore, the interdisciplinary and cross-disciplinary experimentation central to contemporary art is given attention in order to point out how individual aesthetics have been gradually replacing general aesthetics.

Keywords: new media, video art, digital art, sociology, politics, artist versus engineer.

The Beginnings of Tech-Art

As any reactionary artistic nascency, the emergence of technology into the field of art took place in an underground fashion, altogether disputed and repudiated by the public and the artistic world. The controversial burst of technological art was in its beginnings and many years after, an acerbic critique addressed to consumerist society, technology on the whole and the progression of human being towards dehumanisation. The challenge was double since the artist found a counterpart in the technologist (or engineer) hired by medical laboratories and international companies such as Boeing or Bell within the research divisions. At that point technology gave art new reasons of being after the Second World War had ruined all its stakes and perspectives. Inspired by the technologist's work and at times working side by side, the artist of the new media explored technical means to achieve artistic and aesthetic purposes. Whether his intention was achievable or not still accounts for tremendous debate even nowadays.

From the good companion of art in building the Egyptian pyramids or the gothic cathedrals, in making refined pottery and later on in providing painting with new colours on the canvas through the discovery of artificial pigment, technology acquired during the twentieth century an infamous role of undermining art's specificity and value. Therefore, *art as technology* would become the ultimate enemy of any art-based practice by ignoring the traditional content and manifestation of art. In addition, technology would not only affect the existence of various arts, but also the museography as such through the invention of digital galleries, interactive terminals placed in museums, electric objects kickstarters and any other virtual devices. The

direct encounter with the artistic production was not anymore necessary since digital supports (CD-ROMs, networks and internet) would come to the fore changing completely the social environment and the perception of art.

The supporting role of communication technologies in the motion picture about new forms of art would rapidly turn into a leading role. Both instrument and practice, technology fostered and stimulated artists' imagination up to the point of rivalling and outflanking technicians. So, it is not random that the same companies hiring technicians would hire tech artists as well to corroborate their work. The non-governmental organisation *Experiments in Art and Technology* (E.A.T.), which was founded in the sixties by the electrical engineer Billy Klüver, would have the novel goal of bringing artists and engineers together: *EAT was a first instance of the complex collaboration between artists, engineers, programmers, researchers, and scientists that would become a characteristic of digital art. Notably, EAT also received creative support from Bell Labs, which became a greenhouse for artistic experimentation*[1]. Consequently, the role of contemporary artist expanded and the separation from technological change of the individual started to fade away.

The shift in civilization on account of this partnership was seen both as positive and progressive, and negative and involutory as the breakdown of civilization and the death of art. From the former category, some got totally immersed in the idea of joining indistinctively art and technology, while others approached technology from an instrumental point of view, namely as a scaffolding in the line of Marcel Duchamp (1887-1968) who considered the artist the only one in authority to define and delimitate the field of art. Also, in this first category the adherents found comfort and hope: *Some are going to evoke a qualitative leap and they are not going to hesitate to applaud to appearance of «technological art» whose territory and rules from now on are going to be perfectly acknowledged and catalogued* (tr.n)[2]. However, the invisible manipulation of the image and through the image in the new video environment did not skip opprobrium. The acceleration of data processing and the transformation of the physical universe into a sensorial one would make the humanists tremble with fear and seek refuge in scepticism and pessimism. In other words, *the novelty consists without any doubt in the extraordinary expansion of this manipulation and in the powerful consolidation of a system of representation that infiltrates now into all the actions of daily life, and even into our brains and affects* (tr.n)[3].

The apocalypse of the digital image failed to take effect and people remained surrounded by a world of images, capable in themselves of self-transformation due to the operational power of the machines. Furthermore, technology granted artificial models of action and behaviour that are going to exhilarate future artistic practice.

From video to digital art

From physicality to invisibility, from the ninetieth century of heavy machines to the twentieth century of miniaturisation and microchips, the technological advance reached the stage of imbuing contemporary art with its own spectrum of correlated-attitudes: either of contestation,

[1] Christiane Paul: *Digital Art*. Thames & Hudson, London, 2003, p. 16

[2] Florence De Mèredieu: *Arta şi noile tehnologii. Arta video, Arta digitală*. Enciclopedia Rao, Bucureşti, 2005, p. 8

[3] *Ibidem*, p. 10

or of facilitation. At first video art gave way to repugnance, circumspection and refusal towards technology. The sixties became the playground for the international movement called Fluxus[4], which gathered many of the pioneers of video art, resident in Germany and the United States. Resonant names such as Wolf Vostell (1932-1998) or Nam June Paik (1932-2006) were conquering new territories for their just born infant with a TV set on his shoulders. During the seventies, around the feminist circles, women artists are going to bring their contribution to video art as well.

Quite interestingly, video art and digital art developed on separate ways, besides the factuality of their images having different sources, analogue and digital. At the same time, there were created hybrid video-digital forms so that we cannot discuss the anteriority of video. According to most of the specialized voices, video and digital art appeared independently and in a parallel manner. After the scene of post-war art had widely opened to happening, performance and installation, the borders between traditional arts vanished in the air and the emerging artistic forms took inspiration from the new technologies, wherein video as the instrument of a social and political battle redefined the concept of art thoroughly.

More relevantly, the public's welcome of television was wider and more enthusiastic, that is why art approached it without too much effort. As far as the computer is concerned, at the beginning the field of art was perfectly detached from its presence, not to mention that technically speaking a computer was much difficult to approach, so less accessible. From historical point of view, we can add that the twenties had been the years of technical premises, while after the Second World War there appeared the first technical applications. The fifties were the pioneering years of electronic art through the works of Ben F. Laposky (1914-2000), who brought to the public the oscilloscope as a medium for abstract art, and Herbert W. Franke (b. 1927) that created luminous contrasts and effects using a machine, and later on in the late seventies he co-founded Ars Electronica[5] in Linz, Austria. During the sixties there were carried out intense activities in favour of technological art, from the first synthetic images, aesthetic researches via computer to automatic drawing machines or tables, and obviously the first exhibitions on information art (e.g. *Computer-Generated Pictures*, *Computer Gravure* in New York and *Cybernatic Serendipity* in London). The seventies completed the series of displaying computer art at Hannover (*Komputerkunst*) and launched the first communities that promoted the uses of computer within the sphere of art (Computer Art Society in London, Computer Technique Group in Japan and Compro Division US in the United States).

Starting with the sixties, two emblematic tendencies were taking shape due to the work of Paik on the one hand and the one of Vostell on the other. While the first one adopted a technical position, running the engineer close and working out the video-graphic material, the other from a sociological and political position coined the term "decollage" to express his disapproval of the consumerist society in what the thrown-away and recyclable objects are primarily concerned. His sculptures encompass broken television sets (i.e. having blurry, blotted or bullet holed screens) combined with a wide range of out of use materials. In short, for Vostell technology was a barrier and a means of disturbing the televised society, whereas for Paik it brought in the

[4] The term is supposed to illustrate the movement and the fluidity of life (see: Heraclitus of Ephesus)

[5] The first Ars Electronica Festival for Art, Technology and Society, premiered in 1979 and lined up twenty artists and scientists that are going to multiply over the following years up to the present days (see: http://www.aec.at/festival/en/).

redemption from derisory, elevating art to a superior level. The latter honestly believed that *As collage technique replaced oil paint, the cathode-ray tube will replace the canvas*[6].

Another predisposition of the sixties was towards a sort of technological agglomeration (mainly scattered TV sets mixed with something else) that in time is going to be reduced to one or two elements, respectively ideas. Back then, art in itself was, generally speaking, a confusing mix of genres. Also, those were the years when broadcasting from museums became possible so as the following decade would turn into the time of retaliation. The socio-political renewal of the seventies, from anti-war protests and feminist outbreaks to student or liberation movements, mutated video from a quite awkward practice into a fully-fledged interdisciplinary medium: *Video remained an interdisciplinary medium that primarily appeared in the fine art context (Conceptual art, Body art, Land art, and Action art), and which also entered into a dialogue with a growing mass media (television, film, and radio). The conceptual development of models of time and space, as well as the human body as material, were major thematic emphases*[7]. Video art was not necessary anymore as a designating concept since all the possibilities of its being have been conquered: accompanied by a single camera without audience, by cameras plus audience (live public) and eventually by camera, audience and broadcasted show (TV public).

Throughout the seventies, various drawing machines, graphic consoles and charts have already become commonplace in the artistic practice from United States, Europe and Japan. The new art was triggered by graphic networks and mathematical codes, wherein its main characteristics were abstractionism and minimalism. For instance, optical art (op art), as a predecessor of video art, was based on geometrical operations and the mechanical treatment of the image, too. Optical illusions – with roots in the Baroque trompe l'oeil (perspectival illusionism), are reused in the twentieth century by means of the new technical supports to emphasise the insidious advance of technical era and to address psychological questions of perception.

Aesthetic Revolution with Technology

If one was to credit Joseph Beuys (1921-1986)' dictum according to which *everyone is an artist*, there would not be any room left for discussing the status of the artist, the public's role or the perception of the work of art as such. However, there is some grain of truth in the Fluxus artist and pedagogue's words, namely everyone is liable to become an artist on the strength of the changing principles of art evaluation and interpretation. Within the nexus of art, technology and society, the chance of considering society a great work of art to which each individual brings his artistic contribution is exponentially increasing.

After Wolf Vostell had affirmed the modern constants of misappropriation, depreciation, invalidation and deconstruction as ruling forces of the creative society of the twentieth century, the aesthetic potential of electronics did not smoothly come through. His installations were more or less against the hair forms of expression, exposing the fetishisation of television and the society of blind consumption. Moreover, new technical means of production and distribution

[6] Sylvia Martin: *Video Art*. Taschen, Hong Kong • Köln • London • Los Angeles • Madrid • Paris • Tokyo, 2006, p. 10

[7] *Ibidem*, p. 12

fashioned the work of art to such an extent that art is at the hand of technological advance and of the video artist who took over a museum space and populated it with different connected objects.

Where art was once created to be seen and contemplated usually from a given distance, at present installative art is created to be traversed and the previous detached viewers are to become travellers of the kind: *Viewers decided when to enter the flow of pictures, how long their reception time would be, and when to leave*[8]. Therefore, the exhibition room has developed into a passage and the visitor into a passenger that is not passing by art, but passing through, experiencing all the 3D sensations of life flow.

As far as the value factor is concerned, what used to be valuable as a VHS-cassette in the seventies today is just a video, a mass-produced commodity. Consequently, by the end of the nineties the recording of audio-visual material on magnetic tapes have been replaced by numerical storage in data sets, which diminished as well the value of the recorded material and gradually brought art to the internet. The merger of the two worlds – art and tech, originally incompatible in content and form, meant both experimentation and art exposion on the internet to a much wider audience. This way, art consumers may connect with art and artists whenever they please, either directly or indirectly via social networks. As a result, consumer technology has improved accordingly to feed this newly created need and images are now the highest currency on the web.

Surprisingly, art and technology have made the boundary between them increasingly fluid in comparison with the debuting sixties and their intersections have put to the issue matters such as the following: social and political context, communication and interdisciplinarity in a globally networked culture. The creative process of technological art is being informed by multiple disciplines (e.g. advanced computer sciences) and diverse cultures. Technical critique and instruction is regarded as a prerequisite for being an accomplished artist, not to mention that conventional ideas about art are thoroughly challenged. The creative industries are in search of creativity and the question that arises from that is whether engineers are supposed to be replaced by artists. We would say that no, but probably artists are valued much more from technical point of view than they were in the past. Anyway, more and more artists are leaving their studio to move into a high-tech laboratory for a change.

The onset of new technologies put forward more tools, more options and more ways of stimulating people's senses, and along with digital art other problems have appeared, from difficulties of restoration and preservation to fear of impermanence and lack of certainty. Indeed, technology has given art a global audience, but it has not given the artist global means of experiencing art, so art remains still a privilege of those technically well-equipped.

Conclusions

Since the visual and the sound have happily married, even though at first they were separate different devices forming a portable unit (the camera), the total synthetic creation was impossible to avoid. More than that, an international art was born in the wake of Pythagoras's theories that considered the universe founded on a mathematical armature. The technologically

[8] *Ibid*., p. 17

trained artists are striving to decipher this foundation, to manipulate it and to play out its possibilities.

Within the same framework, the merit of the video artist is to use and appropriate the instruments specific to technology, to bring to people's attention that art has countless possibilities and its means are unlimited. In addition, the fact that the artist has open access to sophisticated gadgets ahead of ordinary people, sometimes working near the big companies, has caused the integration of the same artist into the world of technology together with the integration of technology into the field of art. In contrast with the engineer, the artist mimes the world of technology on other waves, whereon he is not feudatory to technology, but in full play with it. On the one side, there is reverence and invention (the engineer) whilst on the other one, there is sparkling freedom and creativity (the artist).

Investigating technology in order to produce new forms of art has become a purpose in itself and technology has managed to bewilder the minds of the emerging artists above everything else. As creative tools and agents, advanced technologies are responsible for the production of new meanings, ideas or artistic inventions, all of them being central to contemporary art. Besides technical competence, an extra dose of creative strategy and critical thinking is necessary to complete the training of an artist willing to create in an environment shaped by the permanent advance of technology.

Bibliographical References

1. *Arts and Technology*. Fay Huang, Reen-Cheng Wang (Eds.) First International Conference ArtsIT 2009, Yi-Lan, Taiwan, Revised Selected Papers. Springer, Germany, 2002
2. *Arts and Technology*. Brooks, Anthony L. (Ed.) Second International Conference ArtsIT 2011, Esbjerg, Denmark, Revised Selected Papers. Springer, Germany, 2012
3. *Arts and Technology*. Giorgio de Michelis, Francesco Tisato, Andrea Bene, Diego Bernini (Eds.) Third International Conference ArtsIT 2013, Milan, Italy, Revised Selected Papers. Springer, Germany, 2013
4. *Art, space and memory in the digital era*. Editor Tincuţa Heinzel. Traducere de Barbara Bartos et ali. Ed. Paideia, Bucureşti, 2010
5. De Mèredieu, Florence: *Arta şi noile tehnologii. Arta video, Arta digitală.* Traducere din limba franceză de Anca Calangiu. Enciclopedia Rao, Bucureşti, 2005
6. Gere, Charlie: *Art, time and technology*. Berg, Oxford • New York, 2006
7. Martin, Sylvia: *Video Art*. Taschen, Hong Kong • Köln • London • Los Angeles • Madrid • Paris • Tokyo, 2006
8. Moles, Abraham A.: *Artă şi ordinator*. Traducere de Claudia Dumitriu şi Ion Pascadi. Ed. Meridiane, Bucureşti, 1974
9. Niculeț, Loredana: *How to end up with art: the aesthetic experience of the early video art*. Analele Universităţii Bucureşti. Seria Filosofie. Nr. 1, Vol. 56, Anul LVI – 2007, pp. 165-171
10. Paul, Christiane: *Digital Art*. Thames & Hudson, London, 2003
11. Preda Sânc, Marinela: *Imaginea video digitală*. Ed. Coresi, Bucureşti, 2004

12. *Reframing Consciousness: Art, Mind and Technology*. Edited by Roy Ascott. Intellect Books, Exeter England • Portland Oregon USA, 1999

SEMATIC MUTATION. STANDARD AND SLANG SENSES IN ROMANIAN

Marius Gulei, Assistant, PhD Student, "Ștefan cel Mare" University of Suceava

Abstract: In the present paper we aim at identifying and analizing the main mechanisms by means of which slang becomes semantically parasitic, in connection with words belonging to standard/ literary Romanian. We shall seek to evaluate the extent to which theories regarding semantic shift, available in the literature, manage to overlap the semantic matrixes that allow for the slang senses to rear their heads in present Romanian, as a result of a series of mutations which standard/ literary senses undergo: metaphor, menonymy, particularization, etc.

Keywords: componential analysis, metaphor, metonymy, semantic change, slang.

Există probabil un consens de netăgăduit, în sfera gîndirii lingvistice, asupra faptului că elementele constitutive ale oricărei limbi sînt în mod constant supuse, datorită unor cauze cît se poate de variate, unui perpetuu proces de schimbare. Este vorba de un fenomen firesc, care adesea eludează cu succes chiar anumite rigori șablonarde și reducționiste, le-ar putea numi unii, ale canonului lingvistic. Evident, aceste fluctuații continue, adesea aleatorii și fără o solidă argumentare științifică, se manifestă cu precădere la nivelul lexicului, fie pe teritoriul creației lexicale, fie pe cel al mutației semantice. Lexicul reprezintă un "teatru de operațiuni", dacă e să folosim o expresie desprinsă din jargonul "lemnos" al mass-media, al permutărilor lingvistice ce au cunoscut, mai ales în contemporaneitate, o rupere de ritm vădită, dacă ne gîndim doar la alterarea/ augmentarea realității extralingvistice datorită accelerării progresului tehnologic. Iar argoul, ca spațiu periferic al normei lexicale, pare să se fi așezat confortabil în avangarda acestei tendințe fluctuante, manifestă atît printr-o hipertrofiere a creației neologice, fie prin ceea ce vom numi mutație semantică. Nu este mai puțin adevărat faptul că tendința fluctuantă de care vorbeam nu comportă în mod necesar o multiplicare, un spor lexical sau semantic, pentru că, mai ales pe aceste nisipuri mișcătoare ale productivității argotice, reversul medaliei este cît se poate de evident. Fără a recurge la un instrumentar statistic riguros, putem sesiza faptul că eroziunea elementelor argotice este probabil direct proporțională cu apariția acestora, păstrîndu-se astfel un echilibru cantitativ la nivelul fondului lexical argotic. Vom încerca, în prezenta lucrare, să identificăm și să analizăm modul în care un corpus restrîns de elementele lexicale argotice "parazitează" semantic semnificați aparținând sferei literare a vocabularului limbii române, printr-o revizitare diacronică a paradigmelor teoretice și metodologice ce vizează transformarea semantică, în același timp, urmărind modul practic în care resorturile acesteia se pliază pe un corpusul nostru. Acesta va fi selectat din *Dicționarul de argou al limbii române* al lui George Volceanov, probabil cel mai cuprinzător inventar argotic al limbii române în momentul de față, chiar dacă sincronia pe care, în general, dicționarele de argou o au în vedere, este una cît se poate de restrînsă temporal, dat fiind caracterul volatil, perisabil al argoului. Un demers sincronic în adevaratul sens al cuvîntului, pe aceleași coordonate ale investigarii resorturilor ce stau la baza

transformării semantice, va fi obiectul unei cercetări viitoare și va avea la bază un corpus cules pe baza unor chestionare.

Vom porni de la premisa, axiomatică, că, la fel ca în majoritatea limbilor, în limba română există o serie de cuvinte care, pe lîngă un sens literar/ standard[1], au și un înțeles[2] argotic. Folosim *axiomatic*, avînd în vedere faptul că, la o simplă deschidere aleatorie[3] a dicționarului mai sus menționat, vom constata că premisa de la care am pornit este de domeniul evidenței: *abajur* (**s.s.**: dispozitiv fixat în jurul unei lămpi destinat să dirijeze lumina într-o anumită direcție; **s.a.**[4]: fustă scurtă, minijupă), *abatere* (**s.s.**: acțiunea de a se îndepărta de la o direcție inițială și rezultatul acestei acțiuni; **s.a.**: a se căsători), *a aboli* (**s.s.**: a anula în mod legal și oficial o anumită lege, hotărîre; **s.a.**: a lovi mortal, a ucide). Presupunînd că există o anumită legătură de (inter)dependență în cadrul acestor dihotomii semantice, vom investiga mecanismele apariției și modului de funcționare a acestei legături și dacă ea se deosebește în vreun fel de raportul aferent modului în care noi sensuri literare "parazitează", la rîndul lor alte sensuri standard deja consacrate. Cu alte cuvinte, există ceva special în maniera în care apar noile sensuri argotice?

În ceea ce privește definirea *sensului* cuvintelor, vom avea în vedere perspectiva tradiționalistă saussuriană din dihotomia semnificant/ semnificat. Excludem a priori din investigația noastră asupra sensurilor multiple ale cuvintelor omonimia, axîndu-ne, de fapt, pe polisemie, ca fenomen lexico-semantic ce constă în capacitatea anumitor unități lexicale de a avea mai multe sensuri, dintre care unul principal, iar celelale, derivate practic, pe baza anumitor rapoarte de similitudine sau contiguitate.

1. Principalele teorii referitoare la transformarea semantică

În cele ce urmează, vom expune pe scurt principalele teorii/ taxonomii care au avut un impact major asupra studiului transformării semantice. Fenomenul în sine a cunoscut o atenție sporită începînd cu ultimele decenii ale secolului al XIX-lea, chiar dacă germenii conștientizării acestui proces au apărut încă din antichitatea grecească. Mai exact, efervescența teoretizării resorturilor ce stau la baza schimbarilor de sens ale cuvintelor a debutat în 1880, o dată cu lucrarea de pionierat a lui Hermann Paul, *Prinzipien der Sprachgeschichte*. Paul pornește de la premisa că orice transformare la nivelul sensului elementelor lexicale implică un proces de lărgire sau îngustare[5] a ariei de acoperire semantică. Astfel, dacă la nivel fonologic o astfel de transformare se produce prin "înlocuirea repetată" (t.n. Paul, 1880: 65) a unui fonem sau a mai multor foneme, rezultatul deosebindu-se "aproape imperceptibil" (t.n. Paul, 1880: 65) de original iar această substituție presupune dispariția sunetului înlocuit, la nivel semantic lucrurile stau în mod diferit. În cadrul mutațiilor ce au loc la nivel semantic, nu se produce în mod automat o anihilare a sensului primar al unui element lexical în procesul de naștere a noului sens. Mai curînd, această transformare comportă fie o dilatare, fie o contracție[6] a spectrului semantic,

[1] Vom folosi interșanjabil *sens literar* și *sens standard* cu aceeași accepțiune, cu prescurtarile *ss* sau *sl*.
[2] Vom folosi interșanjabil *sens*, *înțeles*, *accepțiune*.
[3] Am deschis dicționarul la litera A, p. 22)
[4] Sens argotic.
[5] t.n. din limba engleză (Paul, 1891: 65).
[6] Ibidem, [65]

aceste fenomene presupunînd o corespondență implicită în sensul "sărăcirii sau îmbogățirii" (t.n. Paul, 1880: 65) conținutului semantic. Astfel, orice transformare radicală la nivelul semnificatului nu se poate produce decît prin ceea ce Paul numește "procese succesive de lărgire și îngustare" (t.n. Paul, 1880: 65).

Darmesteter (1887) urmărește demersul istoric al analizei "tropilor" (transformărilor semantice), inițiat de Dumarsais în secolul al XVIII-lea, avînd la bază scriitura, stilul, neîncadrat în studiul lingvistic. Darmesteter observă totuşi, similitudini între cele două tipuri de analiză. În cazul unui scriitor, efortul este unul individual, pe când publicul general uzează de tropi consacrați prin utilizare. El identifică, din perspectiva cercetării lingvistice, patru tropi – sinecdocă, metonimie, metaforă şi cancreză, aceasta din urmă fiind eronat inclusă în categoria tropilor. Sinecdoca specializează sensurile generale şi le generalizează pe cele speciale; dă naştere la ceea ce numim restricţii şi extensii. Metonimia aplică unui obiect numele altui obiect care este unificat printr-un raport constant de **cauză** şi **efect**, **semn** şi **semnificat**, **recipient** şi **conţinut**. Metafora ajunge la acelaşi rezultat apropiind obiectele şi plasându-le într-un raport de **analogie** sau de **asemănare**.

Una dintre cele mai importante lucrări despre transformarea semantică îi aparține lui Gustaf Sterne (1931). În *Meaning and Change of Meaning*, acesta urmărește să elaboreze un sistem taxonomic "solid, din punct de vedere teoretic și aplicabil, sub aspect practic, care să cuprindă toate tipurile cunoscute de schimbare de sens." (t.n. Sterne, 1931: 4). Chiar dacă demersul sau este mai curînd unul empiric, Sterne aduce în discuție un sistem cu șapte clase: substituția, analogia, (pre)scurtarea, nominația, transferul obișnuit, permutarea și adecvarea[7]. Nu voi insista asupra modului în care Sterne concepe aceste clase, dat fiind faptul că majoritatea categoriilor în cauză sînt cazuri fie de extensii metonimice, fie metaforice.

Ullmann (1942) aduce în discuție în discuție clasificarea lui Sterne, pe care o compară cu cea a lui Gombocz și Roudet (1921). Practic, Ullman revizitează sistemul taxonomic al lui Sterne, considerînd propria sa abordare mai bine fundamentată teoretic.

Recapitulînd principalele teorii referitoare la transformarea semantică, aparținînd acestei perioade, "epoca de aur"[8] în care fenomenul a fost studiat observăm o preocupare constantă pentru transformările de tip metaforic și cele de tip metonimic.

2. Extensii metaforice și metonimice în argou. Între gramatica generativ-transformațională și expresivitate stilistică

Apropiindu-ne de contemporaneitate, Beatrice Warren (1992) propune un studiu exhaustiv al mecanismelor generatoare ale transformărilor semantice. Ideea fundamentală - pentru cercetarea noastră asupra lexicului argotic - de la care pornește Warren este premisa stucturalistă a existenței anumitor "trăsături ale sensului"[9]. Să luăm spre exemplificare două sinonime aparținînd unor registre diferite ale limbii. Aparent, între termenii *prostituată* și *centuristă* nu există deosebiri de sens: semele "persoană", "femeie" și "care practică prostituția" sînt comune ambilor semnificați. Ceea ce-i deosebește însă este o trasătură semantică

[7] t.n. din limba engleză (Sterne, 1931).
[8] Warren (1992: 3)
[9] Le vom numi *seme* de aici încolo.

suplimentară pe care cuvîntul *centuristă* o conține, "față de care vorbitorul are o atitudine de desconsiderare" [+ imoralitate]. Evident, ipoteza nu este nicidecum una nouă, iar Warren nu o ia în mod serios în considerare atunci cînd fundamentează propria taxonomie a transformării semantice. Însă, pentru prezentul studiu, aducerea în discuție a semelor ce alcătuiesc sensul cuvîntului este însemnată. Voyels (1973) și alți teoreticieni ai gramaticii generativ-transformaționale susțin faptul că sensurile cuvintelor sînt alcătuite din trăsături semantice, iar transformarea semantică se produce atunci cînd aceste trăsături sînt adăugate sau eliminate. După cum am mai spus, Warren respinge o abordare bazată pe o analiză semică, aparent nereușind să identifice cauzele care duc la aceste adăugiri sau suprimări. Pe bună dreptate, am putea spune, dacă ne gîndim la mecanismele prin care, în general, transformarea semantică se produce în cadrul vocabularului literar al limbii române. În exemplul

Am uitat un *ochi al aragazului* aprins.

extensia metaforică a cuvîntului *ochi* nu conține seme comune cu sensul literar al cuvîntului (organ al vederii), probabil cu excepția formei. Pe de altă parte, dubla extensie metaforică inversă, dinspre inanimat către animat, conține o trăsătură semantică evaluativă evidentă:

Băi, *aragaz cu patru ochi.*

Asocierea persoanei avînd o deficiență de vedere cu un aparat electrocasnic, iar a ochelarilor cu o a doua pereche de ochi beneficiază de un sem evaluativ negativ, "față de care vorbitorul are o atitudine de desconsiderare" [+ handicap fizic] , traducîndu-se practic printr-o insultă. Sau în

Frecventezi cam des *stabilimentul*.

Sensul literar al cuvîntului *stabiliment*, "așezămînt comercial, industrial", suferă o extensie metonimică pentru a semnifica, "așezămînt în care se practică prostituția, bordel". Observăm, de această dată, o dublă suplimentare a semelor: pe lîngă un sem al criteriului[10], "în care se practică prostituția", se adaugă și un sem evaluativ pozitiv - dacă facem abstracție de o eventuală intenție ironică. De fapt, studii mai noi plasează ironia alături de peiorație și ameliorație printre mecanismele de transformare semantică. Vom reveni asupra acestora. Interesant est faptul că în cadrul clasificării propuse de Warren, exemplul de mai sus ar cădea sub incidența unui mecanism de transformare semantică pe care autoarea îl numește particularizare, aceasta fiind "un sens nou indus contextual". (t.n. Warren, 1992: 37) . În lucrarea de față, totuși, vom considera resortul după care se produce schimbarea de sens ca fiind una eminamente metonimică, după modelul CATEGORIE pentru ELEMENT AL CATEGORIEI propus de Radden și Kövecses[11].

[10] *criterial feature*, t.n. din limba engleză (Warren, 1992: 29).
[11] t.n. din limba engleză (Radden, Kövecses, 1999: 34)

Revenind la mecanismele mai sus menționale de transformare semantică - ironia, peiorația și ameliorația vom considera că, mai ales în argou, acestea funcționează doar ca seme evaluative, ca resorturi retorice catalizatoare ale extensiilor, fie de natură metonimică, fie metaforică. Să luăm, spre exemplu, seria sinonimica argotică a cuvîntului *cătușă* (s.s. fiecare dintre cele două inele metalice, legate între ele printr-un lanț, cu care se leagă uneori mâinile arestaților): *brățară, fiară, legătură, mănușă, sigiliu, verighetă*. Reținem următoarele seme: "obiect", "inelar", "(de obicei) din metal", "folosit pentru legarea mîinilor deținuților/ arestaților". Extensia metaforică *brățară*, păstrează, în principiu, primele trei seme, cel de-al patrulea fiind însă diferit[12]: "podoabă/ bijuterie". Această diferență, prin care un sem negativ este înlocuit cu unul pozitiv ne poate conduce la ideea că extensia metaforică este în același timp una de tip ameliorativ, chiar dacă, în urma unei decodări ulterioare, - sau simultane - am putea afirma opusul, dată fiind cheia ironică. Aceeași deducție este valabilă și în cazul lui *verighetă*, doar că semul esențial care deosebește cele două sensuri literare, - *cătușă* și *verighetă* - "purtat ca simbol al legăturii dintre soți" este unul plin de echivoc, decodabil ca fiind pozitiv, dar și negativ sub aspectul coerciției pe care o presupune, pentru unii vorbitori, instituția căsătoriei. *Mănușă* și *sigiliu* sînt extensii metaforice care se dezvoltă într-o manieră asemănătoare.

cuvînt	**s.s.**	**vehicul**		**s.a.**
brățară cătușă	bijuterie purtată în jurul încheieturii mîinii	+ s4 ameliorație + ironie	metaforă +	
verighetă cătușă	bijuterie, simbol al legăturii dintre soți	+ s4 ameliorație (+ ironie)	metaforă +	
mănușă cătușă	obiect de îmbrăcăminte care protejează mîinile	+ s4 ameliorație + ironie	metaforă +	
sigiliu	obiect care servește la sigilarea unui lucru (pentru a nu fi desfăcut)	+ s4	metaforă + ameliorație/ peiorație	*cătușă*

Fig. 1 Ilustrare grafică a transformării semantice prin extensie metaforică ameliorativă/ ironică

[12] vom folosi abrevierea *s4*.

În cazul lui *sigiliu*, unul dintre semele esențiale, "care sigilează", comportă, de asemenea, o dublă posibilitate de decodare, fie una ameliorativă - din perspectivă celui care aplică sigiliul, care încătușează - fie una peiorativă, din perspectiva celui "sigilat", încătușat. *Legătură* și *fiară* constituie extensii metonimice (REZULTAT pentru AGENT CAUZATOR și respectiv MATERIE CONSTITUTIVĂ pentru ÎNTREG) pe care le considerăm văduvite de aportul vreunui sem ameliorativ sau peiorativ, păstrînd un anumit caracter neutru sub acest aspect. Sînt metonimii mai puțin spectaculoase decît seria sinonimică anterior discutată și bazată pe transfer metaforic, ce "condensează mai multe salturi semantice"[13].

În masura în care discutăm despre metafore/ metonimii ameliorative, edulcorante, fie ele trecute și printr-un filtru ironic, acestea au în mod evident o latură eufemistică. Indiferent însă de natura transferului semantic, metaforic sau metonimic, putem decoda mai lesne, pe baza analizei semice, mecanismele prin care noile sensuri argotice "parazitează" sensurile literare. Esențială este, probabil, finalitatea acestor asocieri și care rezidă în însăși natura lexicului argotic ludic, inventiv, expresiv şi nu în ultimul rînd ireverenţios.

Surse primare

Volceanov, George. 2007. *Dicționar de argou al limbii române*, Editura Niculescu, București

Bibliografie

DARMESTETER, Arsène. 1887. *La vie des mots*, Librairie Ch. Delagrave, Paris

LAKOFF, George & JOHNSON, M. 1980. *Metaphors We Live By*, The University of Chicago Press, Chicago and London

PAUL, Hermann. 1880. *Principles of the history of language*, Longmans, Green and Co., London

RADDEN, G. & KÖVECSES, Z. 1999. Towards a Theory of Metonymy. În K.U. Panther and G. Radden (eds.), *Metonymy in Language and Thought*, John Benjamins, Amsterdam: 17-59

ULLMANN, Stephen. 1942. "The range and mechanism of changes of meaning", *The Journal of English and German Philology* 41: 46–52

VOYLES, Joseph B. 1973. "Accounting for Linguistic Change", *Lingua* 31: 95-124

WARREN, Beatrice. 1992. *Sense Developments*, Almqvist and Wiksell International, Stockholm

ZAFIU, Rodica. 2009. "Păcatele limbii. Metonimii argotice", *România literară*, nr. 34/ 28 august: 15

[13] Zafiu, Rodica. 2009. "Păcatele limbii. Metonimii argotice" în *România literară*, nr. 34/ 28 august: 15

THE LIMITS OF THE LANGUAGE – FEELING AND RITUAL IN THE MIDDLE AGES

Ileana Vesa, PhD, Emanuel University of Oradea

Abstract: Involved into describing the meeting with the transcendental world, the language strived to elaborate logically – using the apophatic and cataphatic expression of the sacred – the experience that would transgress the limits of rationality, but it failed from the very beginning, because it forced into action different registers, using rational methods to explain irrational experiences. Starting from nonordinariness and profundity, two terms introduced by F. Samuel Brainard (1996), the article shows that the language has only two opportunities for analyzing the mysticism: it either migrates to the realm of aporia, accepting the internal deconstruction of the text and implicitly, of the experience that had given birth to it; or it gives in to the pressures and turns back to the rigidity of the traditional discourses.

Keywords: apophatic, cataphatic, nonordinariness, profundity, mysticism

După tiparele scolastice, cercetările misticii medievale au încercat să explice rațional fenomenul supranatural religios, gândit fie ca intimitate insolită cu absolutul, fie ca acuitate perceptivă excepțională a realităților extramundane, fie ca participare efectivă la tainele dumnezeirii, etc., toate acestea pornind de la premisa existenței unui „dincolo" de natură sensibilă, superior cunoașterii umane, care însă poate fi atins pe calea intuiției, experiență probată de secole de ferventa adorare irațională a oricărui obiect capabil să stârnească o cât de neînsemnată ieșire din context și mai târziu din cușca de fier în care ne-a închis evoluția tehnologică și științifică. Limbajul rațional s-a străduit în van să pună stăpânire pe experiențele mistice medievale, căutând explicații dintre cele mai variate și elaborate, dar în afara spectrului misticii, care nu inspiră destulă încredere pentru a fi tratată ca atare, cu propriile instrumente și în propria sferă de manifestare, de către oamenii de știință prea obișnuiți să caute răspunsuri logice la dileme din afara logicii.

Bizareriile îndepărtatului Ev Mediu țes firul cercetărilor asupra experiențelor mistice către epoca postmodernă, deoarece îndelungata practică mistică a imprimat adânc în om certitudinea existenței unei instanțe superioare la care să se raporteze constant și pretenția libertății de a experimenta absolutul pe orice cale posibilă. Din această perspectivă, devine o necesitate indispensabilă și o trăsătură intrinsecă a ființei umane evadarea supranaturală în lumi paralele, deși golită de multe dintre valențele misticii tradiționale și de superstițiile cu care o încărcase creștinismul barbar.[1] Astăzi, evadarea se face într-o formă mai facilă, dar la fel de

1 Referirea la creștinism e inevitabilă aici, deoarece, conform lui Dan Sandu, în teza sa doctorală *Viața și cunoașterea mistică* (1999), există „două forme tipice de experiențe mistice adevărate: 1. o mistică naturală, spre sursa ontologică a sinelui (caracteristică religiilor extrem orientale) și 2. o mistică supranaturală, îndreptată spre profunzimile lui Dumnezeu (specific creștină)" (23), iar mistica caracteristică spațiului cultural european s-a desfășurat în contextul religiei creștine. În al doilea rând,

alunecoasă când vine vorba să fie încadrată în eşafodajul de idei construit cu meticuloasă dedicare de cărturarii postmodernismului. Desigur, există explicaţii filosofice, psihologice, sociologice etc., dar nici una dintre ele nu pătrund în esenţa misticii, ele doar dovedesc că limbajul şi conceptele definesc superficial şi nu ating profunzimile acesteia. Ori mistica e bazată pe experiment, e-adevărat, nu empiric, ci supranatural, şi nu pe concepte.

Evul Mediu şi-a făcut un merit din exhibiţionarea ritualică în slujbe somptuos regizate a relaţiei exterioare dintre om şi Dumnezeu, în acelaşi timp, înregistrând paralel o interiorizare a vieţii spirituale printre cei care s-au retras din spaţiul laic şi au fugit de tentaţiile vieţii seculare. Andre Vauchez explică apariţia acestui fenomen, comparând opulenţa ornamentală a bisericilor din Cluny, care favoriza spectacolul religios pentru procesul de iniţiere al neofiţilor şi al profanilor în tainele sacre, cu sobrietatea abaţiilor cisterciene, a căror menire primordială a fost reîntoarcerea călugărilor către ei înşişi. Ar fi eronat să afirmăm că experienţele misticismului medieval au fost obţinute preponderent pe calea ascetismului eremit, Vauchez recunoaşte că practicile populare medievale nu pot fi uşor de configurat, în primul rând, pentru că în cronicile lor, istoricii se mărgineau la relatarea experienţelor unor mistici aprobaţi unanim de biserică, sau sanctificaţi prin miracolele care le-au autentificat trăirile ezoterice, sau cel puţin toleraţi ca sfinţi în anumite contexte sociale; apoi, deoarece mentalitatea omului de rând amalgama superstiţiile primitive cu creştinismul aliterar, pentru fiecare comunitate în parte, acestea generând interpretări diverse ale imanenţei transcendentale în lumea creată; şi nu în cele din urmă, datorită procesului deficitar şi părtinitor de înregistrare a evenimentelor istorice din perspectiva elitelor, de aceea trebuie „să dăm jos istoria spiritualităţii de pe culmile pe care s-a complăcut adesea să locuiască". (Vauchez, 1994:7)

Biserica nu s-a sfiit niciodată să-şi însuşească acele orientări populare ce păreau compatibile cu creştinismul, nici nu s-a abţinut de la adăugarea unor practici şi ritualuri care, deşi păgâne, îmbogăţeau etosul religios al tradiţiei patristice, şi cu atât mai mult masele s-au dovedit receptive la noul obţinut nu tocmai prin cele mai ortodoxe metode, pentru a-şi satisface pe de o parte, foamea după dumnezeire şi certitudinea vieţii cereşti, pe de altă parte, pentru a evada din condiţiile de viaţă precare, incertitudinea zilei de mâine şi mediocritatea culturală. „Dimensiunea misterică" a credinţei a însoţit constant creştinismul de-a lungul întregii perioade medievale, fiind grefată frust în ineditul religios cu care a încercat individul să-şi învăluie existenţa. În goana continuă după miracole şi viziuni, ca mijloace excepţionale de comunicare între om şi Dumnezeu, orice fenomen neobişnuit şi inexplicabil prin uneltele gândirii trecea drept revelaţie divină, primind o „puternică încărcătură emoţională, al cărei conţinut teologic rămânea adesea destul de redus." (136) Prin urmare, puterea taumaturgică şi experienţele mistice validau sfinţenia omului şi eficacitatea dumnezeirii în lume, nu constituţia doctrinară a bisericii. Relativitatea acestor condiţii impuse pietăţii umane nu confirmă prejudecata rigidităţii creştinismului medieval, dimpotrivă scot la iveală o religie laxă, ahtiată de „un larg evantai al căilor de acces la divin" (152), ancorate mai ales în efuziuni sentimentale şi intuiţii sensibile decât în judecăţi obiective.

---

mistica creştină s-a concentrat îndeosebi pe descoperirea absolutului ca scop în sine – chiar dacă s-au produs şi divagaţii spontane şi dese în încercarea de a manipula transcendentul – nu pe cunoaşterea ultimă a propriului eu. Şi nu în cele din urmă, tehnica folosită pentru atingerea acestui scop are ca punct de rezistenţă „subiectul demersului mistic şi nu autorealizarea propriei persoane".(23)

Biserica îndeplinea astfel pentru omul de rând mai mult un rol administrativ decât unul teologic: îmbogățirea liturghiei și a vieții spirituale cu noi ritualuri și practici preluate din păgânismul triburilor migratoare și mai târziu din religiile orientale, construirea locașelor de cult cu scopul de a oferi misterelor divine un cadru demn de măreția lor și individului impresia de autenticitate în adorarea lor, organizarea slujbelor religioase sub formă de spectacole somptuoase pentru credincioșii dornici să contemple divinul din ostie, moaște sau artă. Spiritualitatea populară se intersecta cu biserica doar în sfera liturghiei, iar cu credința doar în euharistie, în rest era practicată după propriile reguli – sentiment și ritual: „Omul intră în legătură cu supranaturalul prin formule și mai ales gesturi, cu ajutorul cărora își exprimă stările sufletești." (26) Dacă mai adăugăm dimensiunea cathartică a practicilor religioase – sancționarea păcatului prin penitențe plătite cu bani mai mult decât cu efort spiritual – experiența mistică în Evul Mediu avea un suport material prea robust pentru a fi desființat de germenii raționalismului modern. Coroborată de necesitatea raportării constante la Dumnezeu ca o entitate exterioară omului, aceasta a supraviețuit în marginalitatea iluminismului secular, până când creștinătatea a ridicat embargoul cultural și religios deasupra coloniilor orientale și, împreună cu fascinația crescândă față de toate provocările lor, a reabilitat și interesul față de mistica medievală, probabil tocmai pentru a face mai ușoară introducerea în misterele dificil de surprins ale Orientului.

Totuși, latentă în inconștientul omului modern zace întreaga moștenire genetică a lui *homo religiosus* și izbucnirea sporadică sub forme necontrolate de stări degradate, dar ușor de recuperat religios, nu face decât să certifice năzuința spre o legătură indisolubilă cu „obiectul" invizibil, chiar dacă „omul areligios pare să-și fi pierdut capacitatea de a trăi conștient religia, deci de a o înțelege și de a și-o asuma". Reiterând căderea omului primordial, Adam, printr-un gest mult mai deplorabil, în străfundurile inconștientului, individul modern a „uitat" religia, însă nu s-a putut desprinde de automatismele ei, reminiscențe anistorice ale comportamentului sacru. (Eliade, 1995) Manifestările deviante intră în categoria orgiacului, stări induse psihedelic sau transe kinetoterapeutice, secondate de efecte din cele mai variate – luminozitate intensă, revelații, etc., care, lăsate să se desfășoare în ritmul lor, conduc spre desăvârșirea experienței mistice într-o armonie supremă cu transcendentul, iar cosmosul exterior și cel interior se aliniază acestei stări de calm și pace supranaturală.

Calea tradițională – practicată prin excelență în epoca medievală – din care au degenerat manifestările mai sus menționate este ascetismul mistic, obținut prin privațiuni prelungite, mortificări sau alte suferințe voluntare. Dar echilibrarea tehnicii cu o practică moderată în atingerea scopului a ferit întotdeauna misticul de alunecarea în patologia auto-mutilărilor și a perversiunilor de tot felul, amăgiri tentante pe parcursul căutărilor sale. Dan Sandu accentuează intercondiționarea dintre mistică și ascetică până la ștergerea granițelor dintre ele: „Este greu, dacă nu chiar imposibil să se traseze o linie de demarcație între cele două aspecte, deoarece asceza constantă și continuă contribuie la dezvoltarea trăirilor mistice, iar experiențele mistice determină persoana umană la o mai mare preocupare pentru renunțările fizice." (30)

Preocuparea pentru o definire cât mai exactă a experienței mistice, care să surprindă cel puțin caracterul regulat și trăsăturile comune, l-a condus pe William James, primul psiholog american interesat de studiul misticii din altă perspectivă decât cea religioasă, la concluzia că există patru caracteristici generale care trebuie luate în prealabil în seamă atunci când este analizată o astfel de experiență: inefabilitatea – nu poate fi exprimată adecvat în cuvinte, deci nu poate fi transferată unei persoane secundare; calitatea noetică – dincolo de sentiment, cert este

faptul că, fie orgiastic, fie ascetic, scopul ultim și rezultatul trebuia să rămână aceleași, și anume cunoașterea lui Dumnezeu; efemeritatea – o dată atinsă starea mistică dorită, nu poate fi întreținută la nesfârșit și nici reeditată exact în aceleași detalii; pasivitatea subiectului implicat – o putere superioară îl ia în stăpânire, creând uneori impresia de dedublare, de întrupare într-o personalitate alternativă. (James, 1902:537-538) Efectele de necontestat ale unei astfel de experiențe au suscitat interesul și au stârnit speculații din cele mai contradictorii, ce se cereau validate printr-o reîntoarcere analitică spre standardele care au impus puțină ordine în haosul tendințelor de denaturare a ceea ce se considera autentic, veridic și demn de încredere.

Astfel, tradiția mistică condiționa atingerea unei stări autentice cu traversarea celor trei etape, obligatoriu succesive: purgativă, iluminare și uniune. Purificarea sufletului prin suferință – etapa purgativă – psihică (depresia celui care se simte abandonat de Dumnezeu, metaforic numită „noaptea neagră a sufletului" de către Sfântul Ioan al Crucii, secolul al XVI-lea) și fizică (izolare, privațiuni materiale, mortificări, etc.) trebuia neapărat însoțită de o transformare radicală, incontestabilă și irevocabilă, în mentalitatea, stilul de viață și mai ales credința individului. Iluminarea reprezenta certitudinea că adevărurile profunde ale lui Dumnezeu nu pot fi cunoscute pe cale rațională, ele pot fi doar intuite, iar pentru a fi atinse, ființa umană trebuie să experimenteze vocea lui Dumnezeu în interiorul său. Viziunile, glasurile, revelațiile se produc cu diferite frecvențe abia acum, dar James afirmă că levitația, taumaturgia, automatismele verbale, halucinațiile auditive și vizuale nu sunt relevante mistic, pentru că sunt doar efecte secundare, nu generatoare de iluminare interioară – semnul autentic al misticismului religios. (581) Ultimul stadiu și fără de care experiența mistică nu se completa pe sine decât ca o încercare egoistă și excentrică de suprarealism spiritual, era unirea nemijlocită de simțuri sau alți intermediari cu divinitatea. În tradiția mistică, unirea sufletului cu Dumnezeu își găsea termenii de comparație doar în taina căsătoriei, Cristosul-mire era zugrăvit în termeni romantici, chiar senzuali, de ființa umană-mireasă, cel mai cunoscut exemplu fiind cel al Terezei d'Avila, secolul al XVI-lea, sfânta a cărei inimă a fost străpunsă în momentul suprem al unirii de lancea înfocată a dragostei lui Dumnezeu și în jurul cărei s-a țesut o adevărată istorie fantastică, întreținută de credincioșii superstițioși până azi.

De asemenea, calea mistică se situa în antiteza căii teologice nu pentru a-I smulge lui Dumnezeu taine și puteri inaccesibile omului, ci în frământarea sufletului de a pătrunde în prezența Sa fără instrumentele rațiunii, doar în forma sa sensibilă, vulnerabilă. Orice experimentare a dumnezeirii din postura creaturii neglorificate prin moarte se dovedea însă inferioară celei supreme, când sufletul intra în Paradisul ceresc; pe de altă parte, unirea cu Dumnezeu, în orice formă s-ar fi produs, nu substituia omul dumnezeirii, doar restaura imaginea ei pervertită de păcatul primar. Un alt antipod, paralel, dar și dependent într-o anumită măsură de înalta spiritualitate din mănăstiri, standardizată după regulile de mai sus, este misticismul eroic, practicat cu preponderență de pietatea populară, care se înscria – așa cum am menționat deja – pe coordonatele sentimentului și ritualului, corespondentul brut și concomitent al experiențelor rafinate și sublimate trăite de elitele eclesiastice. Stările alterate de conștiință induse cu ajutorul automutilării urmăreau același scop înalt, dar pentru că „înlocuiau greșit sfințenia cu perversiunea" (Kroll, 2005:3), misticul putea deraia deseori de la țelul propus și să rătăcească departe, până la scepticism total sau răzvrătire față de ordinea creată și implicit, față de Creator.

Angajat plenar în descrierea întâlnirii cu sacrul transcendental, limbajul s-a străduit să construiască logic, prin exprimare apofatică (Dumnezeu e dincolo de simboluri și concepte,

oricât de profunde ar fi și poate fi gândit doar prin negații) și catafatică (Dumnezeu poate fi afirmat comparativ, nu în toată perfecțiunea Lui nemijlocită) experiența care trecea dincolo de limitele logicii, dar a eșuat lamentabil, tocmai pentru că a forțat în interacțiune registre diferite, folosind metodele rațiunii pentru explicarea actelor iraționale. Nici metafizica nu e absolvită de această vină: William James susține cunoașterea lui Dumnezeu pe cale intuitivă, nu discursivă ca pe un loc comun în cercetările metafizicilor, deși recunoaște că sunt unii care neagă cu vehemență implicarea simțurilor într-o astfel de cunoaștere. (James, 1902:578) Ca arbitru între simțuri și rațiune pentru definirea experienței mistice, limbajul s-a găsit în impasul de a găsi un referent universal pentru experiența mistică și, pentru a oferi o soluție, mulți teoreticieni au făcut greșeala de a se concentra prea mult pe analiza textelor mistice. F.S. Brainard susține că există trei poziții în dezbaterea legată de definirea experienței mistice: unii cercetători o privesc ca pe un artefact lingvistic, deoarece experiența reală e condiționată cultural și tradițional; alții consideră că există anumite trăsături empirice comune tuturor experiențelor, care pot constitui fundamentul cercetărilor ulterioare; în cele din urmă, cei care studiază doar înregistrările scrise au observat anumite similitudini la nivel textual, care depășesc contextul cultural sau lingvistic. (Brainard, 1996:362)

Abordarea lui Brainard nu subscrie nici uneia dintre cele trei poziții, ci pornește de la distincția dintre definiția nominală și cea reală a experienței mistice. Nu tratează dihotomia autentic – artificial, de aceea definește mai întâi definiția: „O definiție nominală a experienței mistice este o afirmație despre modul de utilizare a expresiei ‘experiență mistice’ în limbaj, în timp ce o definiție reală este (sau susține că este) o afirmație despre fenomenele experiențiale în sine, indiferent de comunitatea noastră de discurs.” (362), în încercarea de a evita vagul terminologic și de a oferi indiciile primare pentru înțelegerea teoriei dezvoltate în articolul său, *Defining ‘Mystical Experience’*, al cărei scop declarat este să clarifice natura definiției, nu să inventeze una nouă. Făcând parte din familia lărgită a religiei, experiența mistică tinde să fie aliniată celorlalte noțiuni religioase, dar Brainard sugerează o analiză extra-contextuală, care să ia în considerare doar două componente: 1. procesul experienței – fiziologia și psihologia experienței mistice; 2. conținutul experienței – sensul și conotațiile experienței mistice (372); și propune două proprietăți legate de acestea: ‘non-ordinaritatea’ și ‘profunzimea’, care contribuie doar la descrierea nominală, nu sunt trăsături obligatorii ale experienței în sine (372-373).

Non-ordinaritatea presupune faptul că o experiență mistică nu poate fi explicată în contextul natural convențional și necesită un limbaj alternativ, care să-l suplimenteze simbolic pe cel existent. Însă există o categorie de experiențe inexplicabile logic, dar triviale, care nu pot fi etichetate ca fiind mistice, de aceea cea de-a doua proprietate, profunzimea, se referă la culminarea extazului în experimentarea adevărurilor ultime ale vieții, revelația divină, uniunea mistică, etc., aruncând o punte de legătură către definiția reală, către conținutul în sine al experienței. În toate cazurile, non-ordinaritatea stabilește ierarhic experiența mistică deasupra trăirilor normale, de zi cu zi, iar profunzimea o selectează din rândul trăirilor colective, datorită semnificației sale ultime, cu alte cuvinte, se străduiește să-i sublinieze unicitatea, la fel cum a încercat William James prin „calitatea noetică”, Rudolf Otto prin „mysterium tremendum”, Paul Tillich prin „scopurie ultime”, Bernard McGinn prin „unio mystica”. (376)

Diferența dintre experiență și relatarea ei este conținută de aspectele public și privat ale trăirilor mistice, deși există suficiente motive de suspiciune în legătură cu această distincție, afirmă Brainard. Dacă realitatea primară cu care intră în contact misticul îi aparține doar lui,

textul – atât ca relatare, cât şi ca hermeneutică secundară – se deschide lecturii lărgite a publicului, eliberându-se de toate constrângerile unei interpretări singulare, oricâtă autoritate ar purta aceasta. Piesele incomprehensibile şi nestatornice din şahul experienţei mistice, cum sunt psihicul uman, elementul transcendental, precum şi caracterul imanent, împreună cu mutările neaşteptate obţinute prin încercarea de a le transcrie cât mai veridic nu îngăduie decât o reconstruire aproximativă şi aparent fluentă, cu care cărturarii s-au mulţumit cel mai adesea foarte puţin. Nici textul nu poate fi desprins de experienţa în sine, nici cea din urmă nu poate fi decodificată altfel decât prin munca interpretativă. Paradoxal, realitatea semnificată este pură interpretare, datorită procesului mediatic prin care se metamorfozează din ceea ce a fost în ceea ce nu poate fi. Închisoarea solipsistă în care ne-am baricadat conceptual nu are nici o cale de întoarcere spre o rezolvare definitivă, doar dacă negăm capacitatea noastră de interpretare, imaginaţia şi creativitatea cu care am fost înzestraţi. Brainard îl citează pe Michael Sells – *Mystical Languages of Unsaying* (1994), care consideră că: „Rezultatul este o dinamică cu final deschis, ce se împotriveşte propriilor concretizări şi ontologii – un limbaj al neontologiei... În mod ironic, forma clară de unire mistică obţinută se produce mai degrabă *in nihilo* decât în substanţă sau esenţă.” (386) Brainard se fereşte să dea verdicte decisive, deoarece un act translingvistic ca experienţa mistică e prea mult incomodat de vocabularul deficient şi de paradigmele realităţii din interiorul comunităţii noastre de discurs, dar consideră o intervenţie euristică distincţia polară căreia a supus el definiţia acestei sintagme, din care se pot fructifica interpretări suplimentare viabile, cu condiţia să fie imparţiale.

Astfel, răspunsul corect nu trebuie să fie nici unilateral, nici multilateral, nici nihilist, alterând alternativele conflictuale, ci trebuie să funcţioneze ca o variaţie filosofică la ghicitoarea Sfinxului: „o provocare crucială în a identifica fiinţa (desigur, omul însuşi) care umblă pe un picior, pe mai multe picioare şi pe nici unul în acelaşi timp.”(388), şi anume o repliere dintr-o perspectivă care adună contrariile asupra modului în care umanitatea noastră se intersectează cu transcendentul. Şi pentru că o astfel de perspectivă constă din paradoxuri şi oximoroane, limbajul uman fie trece pe tărâmul aporiilor, acceptând deconstrucţia internă a textului şi, implicit, a experienţei care-i dă naştere, fie cedează presiunilor şi se întoarce spre rigiditatea formulelor tradiţionale. Orice experienţă mistică deconstruită desfide limbajul raţional, se relativizează în favoarea celui care o practică, dar nu o poate explica şi nici nu mai e nevoit să o definească, pentru că adevărul sau falsul nu mai reprezintă parametrii după care îi este adjudecată autenticitatea.

Bibliografie

Brainard, 1996: F. Samuel Brainard, *Defining ‘Mystical Experience’*, în “Journal of the American Academy of Religion, vol. 64, nr. 2, Oxford University Press.

Eliade, 1995: Mircea Eliade, *Sacrul şi profanul*, Bucureşti, Humanitas.

James, 1902: William James, *The Varieties of Religious Experience: A Study in Human Nature*, publicată pe suport electronic (Google Books, vizualizare completă), accesată la 24.01.2011

Kroll, 2005: Jerome Kroll, Bernard S. Bachrach, T*he Mystic Mind: The Psychology of Medieval Mystics and Ascetics*, New York, Routledge.

Marion, 2007: Jean-Luc Marion, *Idolul şi distanţa*, Bucureşti, Humanitas.

Roof, 1998: Wade Clark Roof, *Modernity, the Religious, and the Spiritual*, în "Annals of the American Academy of Political and Social Science", vol. 558

Sandu, 1999: Dan Sandu, *Viața și cunoașterea mistică,* www.**dansandu**.ro/pdf/un-singur-dumnezeu.pdf, accesat la 15.02.2011

A NEW APPROACH OF THE ROMANIAN GENITIVE

Ionela Guşatu, Assistant, PhD, Roxana Sfetea, Prof., PhD, "Carol Davila" University of Medicine and Pharmacy, Bucharest

Abstract: This paper aims to present a new semantic approach of the Romanian genitive. This method is based on the generative lexicon which proposes a representation of the lexical meaning that is richer and better structured than other theories. As we are going to see, this new approach comes to explain some difficulties encountered in the interpretation of the Romanian genitive.

Keywords: Romanian genitive, the noun phrase, the generative lexicon

Există deja o literatură semnificativă consacrată grupului nominal cu dependent genitival (Partee şi Borschev 1998, Barker 1995, Vikner şi Jensen 1994, Nishiguchi 2009). Caracteristica principală identificată de către această literatură în cazul grupului nominal cu dependent genitival este că acestgrup nominal exprimă o relaţie între cei doi constituenţi ai grupului. De exemplu, în cazul semnificaţiei de posesor a genitivului, relaţia pe care o exprimă grupul în ansamblul său este relaţia de posesie dintre posesor şi obiectul posedat.

1. Partee (1997)

Cea mai veche teorie asupra relaţiei exprimate prin genitiv îi apaţine Barbarei Hall Partee (Partee 1997, Partee şi Borschev 1998). Conform lui Partee, relaţia exprimată prin grupul însuşi poate să fie moştenită de la numele centru. Condiţia esenţială aici este ca numele să fie relaţional, adică să stabilească el însuşi o relaţie între două argumente. Acesta este de pildă cazul grupului nominal *sora lui Ion*. Prin acest grup, este exprimată o relaţie de rudenie fraternă între Ion şi o persoană de sex feminin, nenumită în context altfel decât prin intermediul numelui *sora*. Este evident că semnificaţia pe care o exprimă aici genitivul *lui Ion* decurge din faptul că acest nume este argumentul numelui centru *sora*. Prin urmare, semnificaţia de rudenie fraternă exprimată de grup este moştenită de la semnificaţia de rudenie fraternă pe care o exprimă numele centru.

Partee arată însă că numeroase alte cazuri de grupuri nominale cu dependenţi genitivali nu pot fi tratate la fel. Motivul este că numele centru nu mai este relaţional. Când se întâmplă acest lucru, arată Partee, semnificaţia relaţională a grupului nu mai beneficiază de contribuţia numelui centru, ci de cunoştinţele pe care le are vorbitorul sau receptorul despre situaţia descrisă prin grupul nominal. O ilustraţie în acest sens este grupul nominal *ţigările lui Ion*. Aici numele centru *ţigările* nu mai este relaţional, căci numele *ţigările*, spre deosebire de numele *sora*, nu stabileşte o relaţie între două argumente. În ciuda acestui fapt, grupul nominal *ţigările lui Ion* exprimă totuşi o relaţie, care este chiar relaţia de posesie: ţigările care sunt proprietatea lui Ion. Cum numele centru nu furnizează aici relaţia în cauză, relaţia dintre *ţigări* şi *Ion* este identificată de vorbitori drept o relaţie de posesie, în baza informaţiei contextuale care este disponibilă.

Partee ajunge astfel să deosebească două feluri de grupuri nominale cu dependent genitival, după cum numele centru este sau nu relaţional. Dacă este relaţional, conţinutul relaţiei se moşteneşte de către grupul însuşi. Relaţia exprimată de grup este în acest caz determinată lexical.

Dacă însă numele nu este relaţional, relaţia exprimată de grup este o *variabilă* de relaţie. Cu alte cuvinte, grupul prin toate elementele sale nu ne spune mai mult decât că exprimă o relaţie, fără să ne dea informaţii despre conţinutul ei. Reducerea variabilei la o constantă se realizează prin informaţie contextuală. Astfel, relaţia exprimată de grup devine în acest caz determinată pragmatic.

2. Vikner şi Jensen (1994)

Folosind ideile lui Pustejovsky exprimate în Pustejovsky (1993), Vikner şi Jensen au nuanţat analiza lui Partee. Ei au arătat că o mare parte din ceea ce analiza lui Partee declară că este semnificaţie relaţională determinată pragmatic se dovedeşte a fi în realitate semnificaţie relaţională determinată lexical. În felul acesta, cei doi autori au făcut să crească rolul semanticii lexicale în explicarea semanticii grupului nominal cu dependent genitival.

Pentru a arăta cum au ajuns cei doi autori la această concluzie, este utilă o comparaţie între felul în care analiza lui Partee etichetează grupul nominal *scaunul lui Ion* şi felul în care analiza lui Vikner şi Jensen califică acelaşi grup nominal.

Din perspectiva lui Partee, grupul nominal *scaunul lui Ion* este un grup nominal în care semnificaţia relaţională dintre *scaun* şi *Ion* este determinabilă pragmatic, şi nu lexical. Şi aceasta pentru că numele centru *scaunul* nu este relaţional. Rămâne, aşadar, ca semnificaţia indiscutabil relaţională a grupului în ansamblu să fie determinată din context. Să presupunem deci că Ion şi alte persoane sunt într-o sală de concert, şi că pe biletul lui Ion este trecut numărul 22. Atunci oricine va cunoaşte acest detaliu dintre cei care îl însoţesc pe Ion va spune că scaunul cu acel număr este *scaunul lui Ion*, înţelegând prin aceasta că este scaunul pe care trebuie să stea Ion.

Analiza lui Vikner şi Jensen afirmă însă că relaţia dintre *Ion* şi *scaun* (în sensul de mai sus, că Ion urmează să stea pe scaunul cu numărul 22) este de asemenea o relaţie determinabilă lexical. Condiţia pentru a privi această relaţie astfel este să adoptăm în privinţa numelui centru *scaun* o reprezentare semantică mai bogată. Această reprezentare semantică este oferită tocmai de către teoria LG[1] a lui Pustejovsky. În reprezentarea semantică a numelui *scaun* pe care această teorie o propune, avem pe de-o parte caracteristica FORMAL care ne spune că ceva este scaun:

---

[1] Pustejovsky, *The generative lexicon.* Lexiconul generativ reprezintă o nouă metodă de abordare a sensului lexical. Lexiconul generativ este structurat pe următoarele nivele: nivelul structurii de argumente (ARGSTR), nivelul structurii de evenimente (EVENSTR) şi nivelul structurii de caracteristici (QUALIA).

Structura de argumente prezintă tipurile posibile de argumente pe care le poate selecta o unitate lexicală. În această categorie intră argumentele autentice, argumentele implicite, argumentele cvasi-pleonastice şi adjuncţii.

Structura de evenimente se referă la tipul de bază al evenimentului şi la posibila structură internă a acestuia: stări, procese şi tranziţii.

Structura de caracteristici menţionează patru caracteristici de bază ale sensului cuvântului: rolul *CONSTITUTIVE*, rolul *FORMAL*, rolul *TELIC* şi rolul *AGENTIVE*. Rolul *CONSTITUTIVE* prezintă relaţia dintre un obiect şi părţile lui constituente: material, elemente componente. Rolul *FORMAL* se referă la cel care distinge obiectul într-un domeniu mai larg, de exemplu caracteristicile fizice precum orientare, formă, dimensiune, etc. Rolul *TELIC* specifică scopul şi funcţia obiectului, iar rolul *AGENTIVE* menţionează factorii implicaţi în originea obiectului sau „producerea acestuia": artefact, creator.

Structura de caracteristici a termenului *roman* este interpretată astfel: *romanul* este o naraţiune (rolul *CONSTITUTIVE*) care apare de obicei sub forma unei cărţi (rolul *FORMAL*) şi care a fost scris (rolul A*GENTIVE*) cu scopul de a fi citit (rolul *TELIC*).

(1) [FORMAL= *scaun*(*x*)]

Însă în aceeaşi reprezentare semantică, mai avem şi caracteristica TELIC. Această caracteristică arată cum folosim în genere un scaun: ca să stăm pe el:

(2) [TELIC= *a sta*(*e*,*y*,*x*)]

Cu această reprezentare semantică, identificarea relaţiei dintre *Ion* şi *scaun* nu mai este de competenţa contextului în care este rostită sintagma, căci într-adevăr informaţia că destinaţia unui scaun este de *a sta pe el* este acum informaţie lexicală. O mulţime de cazuri asemănătoare pot fi tratate similar, cu condiţia ca numele centru să corespundă printr-una din caracteristicile sale combinaţiei cu un genitiv.

Analiza lui Vikner şi Jensen are o consecinţă interesantă care nu trebuie trecută cu vederea. Toate relaţiile declarate de ei ca fiind determinabile lexical apar drept relaţii furnizate de numele centru. Aceasta înseamnă că chiar şi acele cazuri de nume centru despre care din perspectiva lui Partee afirmăm că nu sunt relaţionale sunt în realitate relaţionale. Şi într-adevăr, lucrul acesta devine evident când considerăm cele două caracteristici ale numelui *scaun*, FORMAL şi TELIC. Dacă luăm în consideraţie pentru sensul lui *scaun* doar caracteristica FORMAL, atunci *scaun* nu este relaţional. Numai că, alături de FORMAL, o altă componentă a sensului lui *scaun* este dată de caracteristica TELIC. Or, aici lucrurile se schimbă; *scaun* apare, în raport cu această caracteristică, ca un nume relaţional. Se întâmplă acum că această versatilitate semantică a lui *scaun* răspunde unor combinaţii semantice pentru contexte diferite. Un *scaun înalt* este o combinaţie în care se actualizează numai o anumită latură dintre faţetele de sens ale numelui *scaun*. Este latura explicitată de caracteristica FORMAL. Aici *scaun* nu este relaţional. El este însă relaţional în *scaunul lui Ion* pentru că acolo combinaţia actualizează cealaltă latură de sens a lui *scaun*, cea reliefată de rolul TELIC.

Analiza lui Vikner şi Jensen extinde prin urmare sfera numelor relaţionale. Datorită ei se poate acum vorbi despre nume relaţionale inerente (precum *sora*) şi nume relaţionale contextuale. Ultimele sunt relaţionale datorită unui anumit rol din structura de caracteristici. Concluzia celor doi autori este că genitivul impune combinaţia cu un nume relaţional. Actualizarea semnificaţiei relaţionale a numelui centru (în cazul în care acesta nu este deja inerent relaţional) ia astfel forma binecunoscută din teoria lexiconului generativ a *coerciţiei tipurilor*. Prin genitiv, un nume nerelaţional este constrâns (dacă structura lui de qualia permite acest lucru) să devină relaţional.

Analiza lui Vikner şi Jensen a fost aplicată de Nishiguchi (2009) în dezambiguizarea semnificaţiilor genitivului în japoneză. Nishiguchi a inovat, arătând că pentru cuprinderea tuturor semnificaţiilor genitivului japonez este nevoie să se considere că şi numele genitival (care în

$$\begin{bmatrix} \text{roman} & \\ QUALIA = & \begin{bmatrix} CONST & = & narratiune \\ FORMAL & = & carte \\ TELIC & = & de\ citit \\ AGENT & = & scris \end{bmatrix} \end{bmatrix}$$

Toate aceste caracteristici duc la o mai bună descriere a sensului cuvântului şi mai ales la înţelegerea structurilor nominale.

japoneză este marcat printr-o postpoziţie, *no*) suferă pentru anumite semnificaţii ale genitivului coerciţia tipurilor, fiind transformat dintr-un nume nerelaţional într-unul relaţional.

3. Analiza grupului nominal cu dependent genitival

3.1. Întregul în raport cu partea

Când un grup nominal cu dependent genitival exprimă relaţia dintre o parte şi un întreg, partea este denotată de numele centru, iar întregul de dependentul genitival. În aceste condiţii, denotarea părţii implică referirea la relaţia ei cu întregul, din simplul motiv că o parte este întotdeauna o parte a (sau din) ceva. Astfel, relaţia de apartenenţă care caracterizează grupul însuşi este derivabilă din semantica numelui centru. Acest lucru este uşor demonstrabil prin teoria lexiconului generativ. Fie deci grupul nominal *pereţii camerei*. Pentru reprezentarea semantică a numelui centru *pereţii*, avem nevoie să ştim că structura de argumente a acestui nume conţine un argument obişnuit (*x*, care este de tipul *element de zidărie*) şi un argument implicit (*y*, care este de tipul *construcţie*). În structura de evenimente trebuie să avem un eveniment *e* de tipul *stare*. Aceste elemente disparate se regăsesc asamblate în caracteristica CONSTITUTIVE, unde starea menţionată în structura de evenimente este legată de argumente şi primeşte un nume prin predicatul *parte*:

(3)
$$\begin{bmatrix} \text{perete} & & \\ ARGSTR & = & \begin{bmatrix} ARG1 & = & x:element-de-zidarie \\ D-ARG & = & y:constructie \end{bmatrix} \\ EVENSTR & = & [D-EV \;=\; e:stare] \\ QUALIA & = & [CONST \;=\; parte(e,x,y)] \end{bmatrix}$$

Cu această reprezentare semantică, substantivul *perete* poate să proiecteze un grup nominal prin simpla substituţie a variabilei *y* (referitoare la întreg) cu o constantă. Rămâne desigur în seama gramaticii să decidă ce realizare gramaticală va avea această expansiune, dar reprezentarea semantică constrânge alegerea unui element care, prin semantica sa, să se situeze cu centrul în relaţia parte-întreg.

3.2. Agentul, experimentatorul şi tema/pacientul

Agentul, experimentatorul şi tema/pacientul exprimate prin genitiv se comportă similar din punctul de vedere al relaţiei exprimate prin grupul nominal, şi de aceea un singur eşantion de analiză este suficient pentru ilustrarea cazului. Ceea ce este comun tuturor acestor semnificaţii ale genitivului este că ele sunt argumentele relaţiei exprimate prin numele centru. Relaţia exprimată de numele centru este în acelaşi timp şi relaţia definitorie a grupului însuşi.

Fie aşadar grupul nominal *suferinţa lui Ion*, în care se observă că relaţia caracteristică grupului este furnizată de relaţia exprimată de numele centru însuşi: este vorba despre relaţia dintre un proces şi experimentatorul lui. Relaţia îmbracă în mod firesc forma relaţiei dintre un predicat şi argumentele sale. Reprezentarea LG a numelui centru cere în structura de argumente a acestuia un argument adecvat (*x*, de tipul *animat*), iar în structura de evenimente cere să avem cel puţin un eveniment *e* de tipul *proces*. Argumentul şi evenimentul sunt asamblate în caracteristica FORMAL unde procesul primeşte prin predicatul *suferinţa* identificarea corespunzătoare:

$$\begin{bmatrix} \text{suferinta} & & & \\ ARGSTR & = & [ARG & = x:animat] \\ EVENSTR & = & [E & = e:proc] \\ QUALIA & = & [FORMAL & = \text{suferinta}(e,x)] \end{bmatrix} \quad (4)$$

Unul din tipurile de proiecţie susţinute de semantica acestui nominal se referă la realizarea argumentului.

3.3. Timpul

GN *romanul secolului XX* (în care numele centru are semnificaţie generică) exprimă o relaţie temporală între această specie literară şi secolul XX: este vorba despre *romanul care s-a scris în secolul XX*.

Pentru explicarea acestei semnificaţii trebuie pornit tot de la numele centru şi de la caracteristicile sale (în sensul tehnic al termenului caracteristici, din LG). Decisiv este aici rolul AGENTIVE care descrie felul în care romanul ia naştere: printr-un proces specific de compoziţie.

$$\begin{bmatrix} \text{roman} & & & \\ ARGSTR & = & [ARG & = x:proza \quad de \quad fictiune] \\ EVENSTR & = & [D-EV & = e:tranzitie] \\ QUALIA & = & \begin{bmatrix} FORMAL & = & roman(x) \\ AGENTIVE & = & a\_compune(e,y,x) \end{bmatrix} & \end{bmatrix} \quad (5)$$

Rolul AGENTIVE este punctul de origine al relaţiei stabilite între *roman* şi *timp* în GN *romanul secolului XX*. El priveşte de fapt evenimentul compoziţiei romanului. O proiecţie posibilă genitivală a acestui nume centru se referă la localizarea în timp a compoziţiei romanului. Astfel ia naştere GN analizat aici (semnul $\wedge$ înseamnă conjuncţia *şi*):

$$\begin{bmatrix} \text{romanul secolului xx} \\ ARGSTR = [ARG = x:proza \quad de \quad fictiune] \\ EVENSTR = [D-EV = e:tranzitie] \\ QUALIA = \begin{bmatrix} FORMAL = roman(x) \\ AGENTIVE = a\_compune(e,y,x) \wedge \text{în} \quad \text{secolul} \quad \text{xx}\ (e,y,x) \end{bmatrix} \end{bmatrix} \quad (6)$$

3.4. Locul

Grupul nominal *flăcăii Moldovei* exprimă o relaţie între anumiţi oameni şi o anumită regiune. Relaţia se poate exprima şi prin perifraza *flăcăii care trăiesc/locuiesc în Moldova* şi provine din numele centru, mai precis din caracteristica TELIC. În cazul fiinţelor vii, aşa cum este situaţia de faţă, acest rol descrie obişnuinţele. Este o obişnuinţă esenţială a oamenilor (şi deci şi a tinerilor numiţi prin *flăcăi*) să aibă o locuinţă sau altfel spus să locuiască undeva:

(7)
$$\begin{bmatrix} \text{flacai} & & & \\ ARGSTR & = & [ARG & = & x:uman] \\ EVENSTR & = & [D-EV & = & e:proces] \\ QUALIA & = & \begin{bmatrix} FORMAL & = & flacai(x) \\ TELIC & = & a\_locui(e,x,y:loc) \end{bmatrix} & & \end{bmatrix}$$

Locul unde îşi duc viaţa rămâne în multe situaţii subînţeles. Când el se explicitează, variabila de loc *y* se înlocuieşte cu un nume de loc şi astfel se proiectează un GN cu genitiv locativ.

(8)
$$\begin{bmatrix} \text{flacaii Moldovei} & & & \\ ARGSTR & = & [ARG & = & x:uman] \\ EVENSTR & = & [D-EV & = & e:proces] \\ QUALIA & = & \begin{bmatrix} FORMAL & = & flacai(x) \\ TELIC & = & a-locui(e,x,Moldova) \end{bmatrix} & & \end{bmatrix}$$

4. Concluzii

Studiul de faţă a demonstrat că grupul nominal cu dependent genitival poate fi interpretat dintr-o nouă perspectivă şi anume cea a lexiconului generativ. Prin urmare, lexiconul generativ s-a demonstrat a fi o metodă eficientă de analiză a sensurilor cuvintelor şi de evitare a posibilelor ambiguităţi create de folosirea genitivului.

5. Bibliografie

1. Ionescu, Emil, *Gramatici formale,* Editura Universităţii din Bucureşti, 2007.

2. Jensen, Per Anker; Vikner, Carl, *Lexical knowledge and the semantic analysis of Danish genitive constructions* in S.L. Hansen şi H. Wegener (eds.), Topics in Knowledge-based NLP Systems. Samfundslitteratur, Copenhagen, p. 37-55, 1994.

3. Nishiguchi, Sumiyo, *Possessive Disambiguation*, Ph.D Thesis Dissertation, 2009.

4. Partee, Barbara Hall, *Uniformity vs. Versatility: The Genitive, a Case Study* appendix to Theo Janssen (1997), "Compositionality", in Johan van Benthem and Alice ter Meulen, eds., The Handbook of Logic and Language, Elsevier, 1983/1997.

5. Pustejovsky, James, 1995, *The Generative Lexicon*, The MIT Press, London.

LE TRAITEMENT TRADUCTOLOGIQUE DES TERMES GASTRONOMIQUES DANS TROIS CONTES DE ION CREANGĂ

Iulia Corduș, PhD Student, "Ștefan cel Mare" University of Suceava

Abstract: In the present paper we aim to accomplish an analysis of the translation of Romanian writer Ion Creangă's stories into French, which will focus on the difficult task of translating texts that are culturally marked into a second culture that, in a certain degree, ignores the characteristics of the former.
Our work also proposes to prove that the French versions of the Romanian texts have been produced using similar translating strategies, especially in what concerns the gastronomic terms that are present in these literary texts. In our analysis, we will use some translation studies theories which state that the translation process automatically implies some deforming actions, affecting both the source and the target languages.

Keywords: translation, adaptation, gastronomic terminology, deforming translation, retranslation.

1. Présentation biographique de l'auteur

Écrivain classique de la littérature roumaine, Ion Creangă est l'auteur d'une œuvre restreinte, mais d'une importance fondamentale pour la culture roumaine. Les contes, les courtes histoires et le livre autobiographique *Amintiri din copilărie* (*Souvenirs d'enfance*) lui ont apporté la célébrité posthume. Provenant d'une famille modeste du le milieu rural, il décrit l'univers villageois de la Moldavie de la perspective de l'adulte qui valorise d'autant plus les choses simples, naïves et sincères qui représentent le charme de l'enfance. Les contes et les histoires qu'il a publiés dans des quotidiens pendant sa vie sont aussi parsemés par des thèmes et des motifs roumains, racontés avec de l'humour et contenant des messages éducatifs ou moraux.

Il a reçu son éducation dans le village natal, puis à Broşteni et à Târgu Neamţ, mais quand l'école de catéchistes cesse son activité en 1854, le rêve de sa mère qu'il devienne prêtre ne se réalise plus. Entre 1855 et 1859 il étudie au séminaire de Socola à Jassy, où il trouve son ami Ienăchescu, qui sera son collaborateur dans le projet de réalisation de manuels scolaires. Après huit ans de mariage qui finissent avec le divorce et douze ans de carrière sacerdotale, il se dédie seulement à son fils Constantin, à la profession d'instituteur et à l'écriture. Le nouveau trajet de sa vie lui apporte aussi l'importante amitié de Mihai Eminescu, qui l'encourage à devenir membre du cercle littéraire *Junimea* et à mettre à l'écrit son talent de conteur. Les dernières quatorze années de sa vie il produit les textes littéraires qui ont fait de lui le conteur national des Roumains.

Les qualités inhérentes de son écriture sont reconnues aussi par Eugène Ionesco, qui remarque que : « Cependant, outre la saveur infiniment poétique, incomparablement riche de sa langue, il y a dans son œuvre une sagesse paysanne tirée de toute autre part que des livres, une

sorte d'"humanisme" non intellectuel, une émotion pouvant toucher les cœurs des hommes de tous les pays. » (Eugène Ionesco in Yotov, 2013) Armé avec son talent natif de conteur, du charme de son langage populaire et de la sagesse du paysan roumain, Ion Creangă s'est mis au service du monde rural et de ses contes populaire, pour faire connus ces ouvrages qui peuvent être comparés avec d'autres du continent européen et du monde entier. Jean Boutière, qui a rédigé un ouvrage sur la vie et l'œuvre de cet important écrivain roumain, décrit son projet littéraire ainsi : « Creangă voulut montrer que le génie populaire national avait créé des œuvres de valeur qui, sans addition d'aucun élément étranger, pouvaient être mises en parallèle avec les plus belles productions de la littérature savante. » (Boutière, 1930 : 217)

2. *Punguţa cu doi bani* (1876)

Ce conte pour enfants a été publié dans la revue *Convorbiri literare*, n°10 du 1er janvier 1876 sous la rubrique « Littérature populaire », mais quatorze ans plus tard tous les contes de Creangă ont été publiés dans un volume paru à Jassy. Traduit en français par Elena Vianu en 1963 et retraduit par Mariana Cojan Negulesco en 2011, l'ouvrage cible connait plusieurs différence de perspective traductive.

Les titres des traductions sont, respectivement, *La petite bourse aux deux liards (1963)* et *La petite bourse aux pièces d'or (2011)*, en fonction de la manière de traduire la seule réplique du personnage principal – un coq merveilleux –, qui est reprise cinq fois dans le texte :

Cucurigu! boieri mari, Daţi **punguţa cu doi bani**!	Cocorico! grand boyard, Rends-moi **la bourse aux deux liards** !	Cocorico ! Grand seigneur ! Rends-moi **la bourse aux pièces d'or** !

L'importance de trouver la rime juste dans cette réplique a été ressentie par les deux traducteurs, bien que chacun ait trouvé une autre forme de « monnaie ». La définition fournie par le dictionnaire du Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales[1] mentionne que le *liard* est une « petite monnaie de bronze valant le quart d'un sou, qui a eu cours en France du XIVe au XVIIIe siècle », étant un synonyme vieilli de *sou*. De l'autre côté, *pièce d'or* signifie simplement « monnaie en or », sans aucune autre implication culturelle ou sociale. En considérant que le terme de l'original (*bani*) a aussi une signification générale, similaire au terme français *argent*, nous nous déclarons en faveur de la solution proposée par Mariana Cojan Negulesco.

En ce qui concerne l'analyse des solutions de traduction des termes et expressions qui convergent dans le domaine de la gastronomie, nous avons choisi quelques citations significatives, mises l'une à côté de l'autre pour observer facilement les différences. Nous avons noté VF1 et VF2 les versions françaises, dans l'ordre chronologique.

***Punguţa cu doi bani* (1876)**	***La petite bourse aux deux liards* (1963) VF1**	***La petite bourse aux pièces d'or* (2011) VF2**
Ion Creangă	**Elena Vianu**	**Mariana Cojan Negulesco**
Mănânci ca în târgul lui Cremene (p.320)	Tu ne fais que *t'empiffrer* (p.321)	Tu ne fais que *te régaler d'œufs* toute la journée. (s.p.)

[1] www.cnrtl.fr

Pofticios şi hapsân (p.320)	*Glouton* et grigou (p.321)	*Gourmand* et grigou (s.p.)
Mai *strici mâncarea degeaba* (p.320)	*Tu ne vaux pas les grains que tu manges* (p.321)	*Tu gaspilles en vain les grains* que je te donne. (s.p.)
De-acu a mai *mînca* şi *răbdări prăjite*, în loc de ouă (p.328)	[…] et dut dorénavant *se nourrir de regrets frits* au lieu d'œufs (p.329)	Elle pouvait dorénavant *se nourrir de souvenirs* au lieu d'œufs. (s.p.)
[…] pe cucoş îl purta în toate părţile după dînsul, cu salbă de aur la gît şi încălţat cu ciuboţele galbene şi cu pinteni la călcîie, de *ţi se părea că-i un irod de cei frumoşi, iară nu cucoş de făcut borş*. (p.330)	Il l'avait paré d'un beau collier de louis d'or, l'avait chaussé de petites bottes jaunes, garnies d'éperons, si bien qu'*il rassemblait plutôt à un bel arlequin, et non à un coq de basse-cour, bon à manger cuit au four*. (p.331)	Il l'avait paré d'un beau collier de louis d'or, l'avait chaussé de petites bottes jaunes à éperons, tant et si bien qu'on eût dit *un bel arlequin, et non plus un vrai coq, prêt à mijoter dans un bon vin*. (s.p.)

La première référence gastronomique est rencontrée dans la réplique du vieux qui reproche à la vieille « *mănânci* ca în târgul lui Cremene » (tu manges comme dans le bourg de Cremene). Selon un dictionnaire de 1929[2] le village ou le bourg de Cremene est un endroit sans lois. La référence culturelle présente dans cette expression n'aurait aucune connexion avec le lecteur français, c'est pourquoi les traductrices choisissent une expression familière dans la VF1 (*s'empiffrer*) et une explicitation dans la VF2 (*se régaler d'œufs*), bien que l'original ne mentionne que plus tard qu'elle mange des œufs. En ce qui concerne la traduction du terme *pofticios* (qui signifie « qui suscite le désir, l'appétit » - DexOnline), les traductrices l'ont rendu par *glouton* et *gourmand*, mais nous considérons que le premier terme est trop fort pour le contexte. Si le sens de *glouton* est « qui mange, qui engloutit les morceaux avec avidité, avec excès, *faisant passer la quantité avant la qualité*[3] », la signification de *gourmand* semble plus adéquate grâce à la nuance d'appréciation de la bonne nourriture.

L'expression suivante qui touche le domaine gastronomique est « mai strici mâncarea degeaba » (tu manges sans offrir rien en échange – traduction libre), provenant d'une réplique donné par le vieux fâché que son coq ne pond pas des œufs. Les solutions proposées par les deux traductrices sont « tu ne vaux pas les grains que tu manges » (VF1) et « tu gaspilles en vain les grains que je te donne » (VF2), mais nous préférons le sens de la première, qui a la sonorité d'une véritable expression dans la langue cible, à la différence de la seconde, qui semble redondante (gaspiller en vain). Quant à l'expression *a mînca răbdări prăjite*, nous trouvons les deux solutions acceptables, bien que la première soit consacrée par les dictionnaires : *se nourrir de regrets frits* (VF1) et *se nourrir de souvenirs* (VF2). La traduction du terme *salbă de aur* (collier réalisé de pièces d'or) introduit dans les deux versions une référence culturelle étrangère qui fait une note discordante dans l'ensemble du texte : « un beau collier de *louis* d'or », le terme *louis* désignant une « pièce d'or ou d'argent à l'effigie des rois de *France* » (selon Cnrtl). Dans ce cas, nous pourrions suggérer une solution explicitante qui ne contient aucune référence culturelle : *collier de pièces d'or*.

[2] http://dexonline.ro/definitie/cremene, date de la consultation 7.10.2014.
[3] C'est nous qui soulignons.

La dernière phrase du conte, qui finit comme d'habitude avec une rime amusante, spécialement créée pour le destinataire enfant, contient une expression liée à la cuisine, dont la traduction nécessite aussi la création d'une rime : « ţi se părea că-i un irod de cei frumoşi, iară nu cucoş de făcut borş » (on avait l'impression que c'est un beau soldat, non pas un coq idéal pour faire de la soupe – traduction libre). Elena Vianu donne une traduction très inspirée, qui garde l'idée de cuisine et la position de la rime (basse-cour – four) « il rassemblait plutôt à un bel arlequin, et non à un coq de basse-cour, bon à manger cuit au four ». Mariana Cojan Negulesco utilise aussi le sens lié à la gastronomie, mais elle place la rime plus haut dans la phrase (arlequin – vin), en changeant aussi la méthode de cuisiner « un bel arlequin, et non plus un vrai coq, prêt à mijoter dans un bon vin », ce qui donne aussi une solution adéquate. Quand même, un élément culturel ignoré par les deux traductions a été le terme *irozi*, qui désigne les personnes qui jouent un vieux drame populaire chrétien, représentant la naissance de Christ. Ces jeunes déguisés dans les soldats du cruel roi Hérode (*Irod*) s'appellent *irozi* et portent de très beaux costumes.

Après l'analyse de ces quelques exemples de traduction des termes congruents à la terminologie gastronomique, même s'ils se trouvent dans des expressions et qu'ils n'ont pas le plein statut de terme spécialisé, nous avons identifié quelques tendances déformantes de la traduction. Proposées par la théorie d'Antoine Berman, ces actions déformantes « forment un tout systématique, dont la fin est la destruction, non moins systématique, de la lettre des originaux, au seul profit du *sens* et de la *belle forme*. » (Berman, 1999 : 52) Nous considérons, quand même, que cette « destruction de la lettre » ne peut pas être imputée au traducteur, mais que c'est plutôt une tendance défensive de la langue d'accueil.

Nous constatons que la traduction d'un auteur ayant un style si oral, surnommé « l'homme-proverbe » (C-tin Ciopraga in Voica, 2012) implique automatiquement quelques tendances déformantes, la cause étant le style même de l'auteur et non pas les compétences du traducteur. Des exemples ci-dessus, nous pouvons observer :

- la destruction des réseaux signifiants sous-jacents : par exemple, en ignorant la signification du terme *irozi*, on altère le sous-texte, « qui constitue l'une des faces de la rythmique et de la signifiance de l'œuvre » (Berman, 1999 : 61) ;

- la destruction ou l'exotisation des réseaux langagiers vernaculaires : Berman soutient l'idée que « toute grande prose entretient des rapports étroits avec les langues vernaculaires » (p.63) ; un tel élément, propre au langage à couleur locale de Creangă, est présent dans l'expression « un irod de cei frumoşi, iară nu cucoş de făcut *borş* » où le terme gastronomique *borş* est omis dans les deux traductions pour pouvoir accomplir la sonorité et la rime de l'original.

3. *Fata babei şi fata moşneagului* (1877)

Publié dans la revue *Convorbiri literare* le 1er avril 1877, le conte fantastique a été rendu en français par Elena Vianu et retraduit quarante ans plus tard par Iulia Tudos-Codre. Bien que les deux traductrices soient roumaines et qu'elles ne traduisent pas vers leur langue maternelle, nous remarquons que l'un des textes cible atteint une forme d'expression plus naturelle.

Le titre est soumis à quelques restructurations et acquiert une symétrie phonique qui n'est pas intentionnelle, mais qu'on ne saurait pas modifier. Si Elena Vianu garde la position des personnages dans le titre (fille/vieille et fille/vieux), Iulia Tudos-Codre met en avant la fille du vieux. La rime interne et la sonorité similaire du couple *vi*eille/*vi*eux qui ne sont présentes dans le titre original sont causées par la structure lexicale de la langue d'arrivée.

Nous nous sommes concentrée sur les solutions de traduction qui contiennent des références gastronomiques, pour observer quels sont les procédés de traduction utilisés le plus souvent par les deux traductrices et dans quelle mesure la spécificité culturelle a été conservée dans le texte traduit. L'acte de traduire ce texte en français produit des changements de finesse, car les trous lexicaux se sont comblés, mais l'impression inévitable – normale et presque sous-entendue dans la traduction en général – est que l'histoire n'est pas le même après la lecture en français.

***Fata babei şi fata moşneagului* (1877)**	***La fille de la vieille et la fille du vieux* (1963) VF1**	***La fille du vieux et la fille de la vieille* (2014) VF2**
Ion Creangă	**Elena Vianu**	**Iulia Tudos-Codre**
Să-mi faci *bucate* […] *nici reci, nici fierbinţi,* ci *cum îs mai bune de mâncat*. (p.578)	Il te faudra *[...] préparer mon repas* en ayant soin qu'il ne soit *ni chaud ni froid, mais juste à point*. (p.579)	Me *prépare à manger* […] il faudra que les plats ne soient *ni trop chauds, ni trop froids, mais juste bons à manger* (p.20)
[…] cuptiorul grijit de dânsa era plin de *plăcinte crescute şi rumenite* (p.580)	[…] le four qu'elle avait jadis reparé; il était rempli maintenant de *belles galettes croustillantes et dorées* (p.581)	Voilà le four qu'elle avait recollé, plein à présent de *brioches joufflues et dorées* (p.21)
[…] fîntîna grijită de dânsa era plină pînă-n gură cu *apă limpede cum îi lacrima, dulce şi rece cum îi gheaţa* (p.580)	[…] le puits qu'elle avait nettoyé et qui était maintenant plein jusqu'au bord *d'une eau claire comme les larmes, douce et fraîche comme la glace* (p.581)	Le puits qu'elle avait récuré, plein à ras-bord d'*eau cristalline, douce et fraîche comme de la glace* (p.22)
Pere galbene ca ceara, de	*Poires jaunes comme cire*, mûres	*Fruits jaunes comme l'or* et

coapte ce erau, şi *dulci ca mierea* (p.582)	et *sucrées comme miel* (p.583)	*sucrées comme le miel* tant il était murs (p.22)
Mai uşor ar putea căpăta cineva lapte de la o vacă stearpă (p.584)	Il est plus facile de tirer du lait d'une vache bréhaigne (p.585)	Ce serait plus facile d'avoir du lait d'une vache bréhaigne (p.26)
Bucatele le-a făcut *afumate, arse şi sleite*, de nu mai era chip *să le poată lua cineva în gură*. (p.584)	Quant aux plats, elle trouva moyen de les *enfumer*, de les *brûler* et de les servir si *froids* qu'on ne pouvait guère songer à se les *mettre sous la dent* (p.585)	Quant à ses plats, ils étaient *froids et cramés*, au point qu'il était impossible de *les porter à la bouche* (p.29)
Să-şi prindă pofta (p.584)	Tout alléchée (p.585)	Apaiser sa faim (p.30)
Cînd prin dreptul părului, nu-i vorbă, că parcă era *bătut cu lopata de pere multe ce avea* (p.586)	Quand elle arriva devant le poirier, il était *tout couvert de poires* – rien à dire – *à croire qu'on l'avait chargé à la pelle*. (p.587)	Quand elle arriva au *poirier qui semblait chargé à la pelle*, tellement il portait des poires (p.33)

Lorsque la fille de l'empereur arrive à la maison de Sainte Dimanche, elle doit préparer des plats froids, ni chauds, mais « cum îs mai bune de mâncat » (dans l'état idéal pour être mangés – traduction libre). Dans la VF1 on observe une modulation par l'expression « juste à point », tandis que dans la VF2 nous observons une tendance à transférer le sens mot par mot, sans que cela sonne forcé : « juste bons à manger ».

La récompense que la fille du vieux reçoit du four qu'elle avait soigné est d'y trouver des « plăcinte crescute şi rumenite » (des *galettes* levées, ayant une couleur jaune/brune – traduction libre). Avant de faire toute analyse, nous devons constater que trouver l'équivalent d'un plat spécifique à une culture par un mot étranger est impossible, car l'objet décrit n'existe pas dans la même forme dans la culture cible. Le correspondent français traditionnel de la *plăcinta* roumaine est la *galette*, solution trouvée aussi dans la VF1 : « belles galettes croustillantes et dorées », tandis que la traduction plus récente utilise le terme *brioche* : « brioches joufflues et dorées ». Si les deux traductions utilisent le même terme pour *rumenite*, le terme *crescute* diffère, étant rendu par *croustillantes* et par *joufflues*. Nous pensons que la deuxième solution est plus adéquate grâce à la nuance supplémentaire de « fait avec du levain ».

Quant à la deuxième récompense trouvée par la fille du vieux, le puits qui lui offre « apă limpede cum îi lacrima, dulce şi rece cum îi gheaţa » (de l'eau limpide comme la larme, douce et froide comme la glace – traduction libre). La première traductrice garde l'idée de *larme* dans sa description : « claire comme les larmes », mais la deuxième garde le sens par la modulation « eau cristalline ». Finalement, la troisième récompense trouvée sur le chemin de retour à la maison consiste en des « pere galbene ca ceara, de coapte ce erau, şi dulci ca mierea » (des poires jaunes comme la cire, tant elles étaient mûres, et doux comme le miel – traduction libre). Les deux solutions respectent le sens de l'expression originale, mais la VF2 traduit par hypéronymisation et en remplaçant un objet de la comparaison : « *fruits* jaunes comme *l'or* et sucrées comme le miel tant il était mûrs ». La version d'Elena Vianu change la catégorie grammaticale du verbe nominal, mais garde tous les autres éléments : « *poires* jaunes comme *cire*, mûres et sucrées comme miel ».

Une expression sans doute difficile à rendre est « mai uşor ar putea căpăta cineva lapte de la o vacă stearpă » (il est plus facile d'obtenir du lait d'une vache stérile – traduction libre). Formulation de type paradoxal, elle exprime une idée inutile ou impossible. Les deux traductrices proposent des solutions similaires et adéquates : « il est plus facile de tirer du lait d'une vache bréhaigne » (VF1) et « ce serait plus facile d'avoir du lait d'une vache bréhaigne » (VF2).

Quand la fille de la vieille prépare des plats tant « afumate, arse şi sleite » (enfumés, brûlés, avec de la graisse caillée – traduction libre) que « nu mai era chip să le poată lua cineva în gură » (c'était impossible que quelqu'un puisse les manger), l'expression en français de son échec apporte quelques modifications. Elena Vianu recourt à la récatégorisation (les enfumer, les brûler), en sous-traduisant le terme *sleite* (froids) pour lequel il est vraiment difficile à trouver un correspondent. Iulia-Tudos Codre préfère l'omission d'un terme (*arse*), qui se retrouve dans une certaine mesure dans le sens de *cramé*. Les deux traductrices choisissent des expressions acceptables pour traduire l'expression finale : « on ne pouvait guère songer à se les mettre sous la dent » (VF1) et « il était impossible de les porter à la bouche » (VF2). En ce qui concerne une autre expression roumaine « să-şi prindă pofta », nous préférons la VF1 (*toute alléchée*) à la solution de la VF2 (*apaiser sa faim*), car le sens roumain de *poftă* est justement d' « exercer un attrait presque irrésistible, en flattant le goût, l'odorat »[4].

Finalement, la dernière expression roumaine que nous analysons ici fait référence à un poirier très fécond qui semble « bătut cu lopata de pere multe ce avea ». Les deux versions françaises réussissent à en clarifier le sens, en explicitant et en gardant les mêmes termes : « à croire qu'on l'avait chargé à la pelle » (VF1) et « poirier qui semblait chargé à la pelle » (VF2).

Les tendances déformantes dans la traduction de ce conte de Ion Creangă sont un peu différentes de celles mentionnes dans la partie précédente, bien que parfois ils « se recoupent ou dérivent des autres » (Berman, 1999 : 52). Nous mentionnons de nouveau que, selon nous, la cause de ces déformations est le spécifique de la langue de départ et le processus de traduction même :

- l'ennoblissement : selon Berman, un texte cible plus « beau » que l'original à cause de la « rhétorisation embellisante (qui) consiste à produire des phrases "élégantes" en utilisant pour ainsi dire l'original comme matière première » (p.57) ; (*cum îs mai bune de mâncat = juste bons à manger*)
- la destruction des rythmes : le « morcellement de la phrase » qui rompt son « rythme mimique » (p. 61) ; (*apă limpede cum îi lacrima* = d'*eau cristalline*).

4. *Povestea porcului* (1876)

Publié pour la première fois dans *Convorbiri literare* le 1er juin 1876, le conte fantastique de de 18 pages a présenté de l'intérêt pour trois traducteurs, dont seulement un est français. Jules Brun publie en 1894 un recueil de 7 contes roumains commenté par le folkloriste Léo Bachelin ; parmi ces contes, deux appartiennent à Ion Creangă, notamment *Le conte du porc* et *Stan l'échaudé*. Elena Vianu a traduit tous les contes de l'auteur, tandis que Micaela Slăvescu a publié en 1994 un recueil de *Contes roumains*, contenant divers contes populaires, mais aussi trois contes de Creangă : *Le Conte du porc, La Belle-mère aux trois brus* et *Ivane Tourbinka*.

[4] http://www.cnrtl.fr/definition/alleche, consulté le 8 octobre 2014.

Ci-dessous nous présentons quelques extraits utiles pour notre analyse comparative :

***Povestea porcului* (1876)**	***Le conte du porc* (1894) VF1**	***Le conte du porc* (1963) VF2**	***Le conte du porc* (1994) VF3**
Ion Creangă	**Jules Brun**	**Elena Vianu**	**Micaela Slăvescu**
Şi cu *tărâţe*, cu *cojiţe*, purcelul începe *a se înfiripa* şi *a creşte* văzînd cu ochii (p.368)	Et, *bourré* de *son* et de *bouillie de maïs*, il *grossissait* et prospérait à vue d'œil (p.229)	Et puis, à force de *son*, de *croûtons* et d'*épluchures*, le porcelet *prit du poids, de la taille* (p.369)	À force de *son* et de *croutons* ; le porcelet *prit du poids, poussant* à vue d'œil (p.40)
De-am avè *pîne* şi *sare* pentru noi, da nu să-l mai *îndop* şi pe dînsul cu *bunătăţi* (p.368)	Passe encore si nous avions *pain* et *sel* à la discrétion; mais le *bourrer*, lui, de *friandises*, quand *nous ne mangeons pas notre soûl*! (p.230)	Il vaudrait mieux qu'on ait, nous autres, du *pain* et du *sel*, que de le *gaver* de *friandises*, celui-là ! (p.369)	Faudrait qu'on ait d'abord du *pain* et du *sel* en suffisance, nous autres, avant que de *gaver* cet animal de *friandises* (p.41)
Purcelul însă umbla *muşluind* prin casă, *după mîncare* (p.378)	Cependant le cochon rôdait en reniflant par la chambre, cherchant *pitance* (p.240)	Il trottinait à travers la maison, en *farfouillant* par-ci par-là (p.379)	Le porcelet, lui, tournait dans le logis, grognant et reniflant et *cherchant à manger* (p.44)
Un *corn de prescure* şi *un păhăruţ de vin* ca să-i fie *pentru hrană* pînă la Mănăstirea de Tămîie (p.388)	*Un petit pain et un doigt de vin*, comme *provision* de route jusqu'au monastère du Saint-Encens (p.251)	*Un pain bénit* et *un petit verre de vin*, afin qu'elle *s'en nourrît* jusqu'à son arrivée au Monastère de l'Encens (p.389)	*Un pain bénit* et *un petit verre de vin*, afin qu'elle s'en nourrit en route vers le Monastère d'Encens (p.48)
O vrăjitoare straşnică, care *închega apa* (p.392)	Une toute-puissante magicienne rompue à toutes les sorcelleries de l'enfer, *capable de muer même l'eau en pierre* (p.255)	Une terrible sorcière, *capable de congeler l'eau* (p.393)	Une terrible sorcière *qui savait congeler l'eau* (p.50)
După ce umblă ea, nu se mănîncă… (p.396)	Il y a loin de la *coupe* aux *lèvres*; ce que veut celle-là lui passera *loin du nez*! (p.259)	Elle n'attrapera pas ce après quoi elle court ! (p.397)	Ce qu'elle désire n'est pas pour son vilain nez (p.51)

La première référence à des termes alimentaires est rencontrée lorsque le narrateur explique que le cochon a prit du poids aidé à l'aide de « tărâţe (…) cojiţe » (sons et croûtes), le résultat étant qu'il a commencé « a se înfiripa şi a creşte » (se remettre et agrandir). Jules Brun traduit en ajoutant une signification supplémentaire (*bourré*) et en surtraduisant *cojiţe* par *bouillie de maïs*. Elena Vianu introduit aussi un terme, probablement pour expliciter le terme

cojiţe par *croûtons* et *épluchures*, qui couvrent les significations que ce terme peut avoir dans la langue de départ. Micaela Slăvescu choisit la solution la plus simple, mais aussi la plus convaincante : *son* et *croutons*.

Les cultures slaves et implicitement la culture roumaine considèrent le pain et le sel les richesses de base qu'on partage avec les hôtes en signe de respect. Quand même, dans le contexte du conte, le vieux semble regretter qu'il doit nourrir (son fils d'adoption) le porc, quand ils n'ont pas assez ressources pour eux-mêmes : « de-am avè *pîne* şi *sare* pentru noi » (si nous avions du pain et du sel pour nous). Les traducteurs ont trouvé des solutions diverses pour cette expression : « Passe encore si nous avions pain et sel à la discrétion » (VF1), « Il vaudrait mieux qu'on ait, nous autres, du pain et du sel » (VF2) et « Faudrait qu'on ait d'abord du pain et du sel en suffisance, nous autres » (VF3). Nous considérons la variante de Jules Brun comme la plus acceptable, bien que dans le reste de la phrase il utilise une explicitation (*nous ne mangeons pas notre soûl*) qui était implicitée dans la négation du paradigme (pain et sel) *à la discrétion*. Micaela Slăvescu introduit le terme à connotation péjorative (cet) *animal*, même si dans l'original le pronom personnel *dînsul* indiquait que le porc était vu comme une personne.

L'importance des prépositions s'avère essentielle dans le cas de la traduction de l'expression « muşluind după mîncare » (en fouillant dans de but de chercher de la nourriture), où *după* cache le sens du verbe *chercher*. Cela ne s'applique pas en français, où les traducteurs sont obligés à expliciter par : « rôdait en reniflant par la chambre, cherchant pitance » (VF1), « grognant et reniflant et cherchant à manger » (VF3) ; Elena Vianu choisit d'omettre entièrement le terme *mîncare* pour lequel Jules Brun propose d'une manière inspirée le mot *pitance*, mais elle utilise la bonne solution pour le verbe : *farfouillant*.

Le repas frugal que Sainte Dimanche offre à la jeune princesse enceinte avant le long voyage jusqu'au Monastère de l'Encens, « un corn de prescure şi un păhăruţ de vin » (un *croissant* de pain béni et un petit verre de vin – traduction libre) engendre des solutions différentes, qui valorisent plus ou moins son caractère religieux. Dans la VF1 le sens de pain *béni* disparait complètement, mais la petite dimension du verre est rendue par une expression adéquate (*un doigt de vin*). De l'autre côté, dans les versions 2 et 3, nous pouvons observer les mêmes solutions : « pain bénit et un petit verre de vin ».

La puissance de la sorcière est décrite dans une formule simple qui n'effraye plus aujourd'hui : « închega apa » (elle caillait l'eau – traduction libre). Jules Brun se propose d'amplifier le portrait de la sorcière, en utilisant 18 mots pour rendre les 6 mots de l'original et en rendant l'idée qui nous intéresse ainsi : « capable de muer même l'eau en pierre ». Si la VF1 introduit le terme *pierre* dans l'expression, les deux autres versions utilisent la même solution : *congeler l'eau*, qui ne rend pas exactement le sens de l'original.

La dernière expression pseudo-gastronomique exprime l'inutilité des efforts du personnage : « după ce umblă ea, nu se mănîncă… » (on ne mange pas ce qu'elle cherche). Les solutions proposées par les traducteurs prouvent de la variété de proverbes qui s'applique, dont – malheureusement – aucun ne contient la référence à l'action de manger : la VF1 utilise deux proverbes successifs « Il y a loin de la coupe aux lèvres; ce que veut celle-là lui passera loin du nez! », la VF2 exprime le sens par une traduction explicitante : « Elle n'attrapera pas ce après quoi elle court ! » et la VF3 se sert d'une troisième expression française : « Ce qu'elle désire n'est pas pour son vilain nez ».

Dans *Le Conte du porc*, nous avons observé la suivante tendance de déformer le texte de départ :

- l'allongement : l'augmentation du texte qui a comme conséquence la croissance de « la masse brute du texte, sans du tout augmenter sa parlance ou sa signifiance » (Berman, 1999 : 56).

5. Conclusion

Pour conclure, nous considérons que la traduction des termes gastronomiques et des termes spécifiques à la culture et à la tradition roumaine est une provocation impossible d'accomplir entièrement, en respectant tous les éléments impliqués. Mais cela n'est pas un obstacle et il ne devrait pas décourager les futures retraductions. Nous apprécions l'effort des cinq traducteurs et traductrices que nous avons analysés dans notre travail, qui se sont servi de multiples procédés de traduction pour créer la version française : explicitations, modulations, recatégorisations etc.

Au sujet de l'équivalence des dans la traduction, nous pensons comme Lance Hewson, que c'est une utopie: « En réalité, l'« équivalence » est un leurre, car le concept détourne l'attention de l'essentiel, le fait que chaque traduction est le résultat d'une interprétation qui s'incarne dans une deuxième langue-culture. » (Hewson, 2013 : 19)

Nous soutenons aussi les idées de Roberta Pederzoli (2012) qui présente les stratégies des traducteurs en fonction du/des destinataires de la littérature d'enfance et de jeunesse. Le public étant formé des enfants, des écoliers et des parents qui payent pour le livre, la tâche du traducteur est de respecter simultanément les besoins et les attentes de chaque catégorie individuelle.

Bibliographie

Corpus

Brun, Jules (1894) : *Sept contes roumains*, traduits par Jules Brun - avec une introduction générale et un commentaire folkloriste par Léo Bachelin, Paris, Libraire de Firmin-Didot et C.in, Imprimeurs de l'institut, Rue Jacob, 56, http://cdn.notesdumontroyal.com/document/357a.pdf

Creangă, Ion (1963) : *La fille de la vieille et la fille du vieux*, in *Œuvres,* traducere de Yves Augé si Elena Vianu, Editions « Meridiane », Bucarest.

Creangă, Ion (1963) : *Le conte du porc*, in *Œuvres,* traducere de Yves Augé si Elena Vianu, Editions « Meridiane », Bucarest.

Creangă, Ion (1963) : *La fille de la vieille et la fille du vieux*, in *Œuvres,* traducere de Yves Augé si Elena Vianu, Editions « Meridiane », Bucarest.

Creangă, Ion (2011) : *La petite Bourse aux pièces d'or*, adaptation par Mariana Cojan Negulesco, publié le 12 avril 2011 dans la revue *Seine & Danube*, http://www.seine-et-danube.com/article-petite-bourse-pieces-or-seine-danube-negulescu-68593414.html

Creangă, Ion (2014) : *La fille du vieux et la ville de la vieille*, traducere de Iulia Tudos-Codre, Editura Muzeelor Literare, Iaşi.

Slăvescu, Micaela (1994): *Contes roumains*, Editions Cavaliotti, choix et traduction par Micaela Slăvescu.

Ouvrages de spécialité

Ballard, Michel (2003) : *Versus: la version réfléchie, repérages et paramètres*, Ophrys, Paris.

Berman, Antoine (1999) : *La traduction et la lettre ou l'auberge du lointain*, Editions du Seuil.

Bensimon, Paul, Coupaye, Didier (1998) (sous la direction de) : *Palimpsestes*, N° 11, *Traduire la culture*, (sous la direction de), Presses de la Sorbonne Nouvelle.

Boutière, Jean (1930) : *La vie et l'œuvre de Ion Creanga (1837-1889)*, Paris, Librairie Universitaire J. Gamber. http://cdn.notesdumontroyal.com/document/194r2.pdf

Constantinescu, Muguraş, Balaţchi, Raluca-Nicoleta (2014) : *Critique des traductions. Repères théoriques et pratiques*, Casa Cărţii de Ştiinţă,

Hewson, Lance (2013) : « Entretien Lance Hewson avec Muguraş Constantinescu » in *Atelier de traduction*, n°19, Editura Universitatii din Suceava.

http://www.usv.ro/fisiere_utilizator/file/atelierdetraduction/arhive/arhive_full_text/Atelier 19.pdf

Ladmiral, Jean-René (1994) : *Traduire : théorèmes pour la traduction*, Gallimard.

L'Homme, Marie-Claude (2005) : « Sur la notion de terme » in *Meta, Journal des traducteurs*, vol. 50, N° 4, Les Presses de l'Université de Montréal, pp. 1112-1133.

Lungu Badea, Georgiana (2013) : *De la méthode en traduction et en traductologie* – Eurostampa, Timişoara.

Meschonnic, Henri (2004) : « Le rythme, prophétie du langage » in *Palimpsestes*, N° 15, *Pourquoi donc retraduire ?*, Presses de la Sorbonne Nouvelle, Paris.

Pederzoli, Roberta (2012) : *La traduction de la littérature de jeunesse et le dilemme du destinataire*, Peter Lang, Bruxelles.

Voica, Adrian (2012) : *Cartea unei vieti* (II) in *Convorbiri literare*, ianuarie 2012, rubrica *Istorie literara*.

Yotov, Yoto (2013) : *Œuvres choisies. Souvenirs d'enfance • Contes • Récits* in Notes du mont Royal, http://www.notesdumontroyal.com/note/357#note-haut-357-2

Note:

Cet article a été financé par le projet «SOCERT. Société de la connaissance, dynamisme par la recherche», n° du contrat POSDRU/159/1.5/S/132406, cofinancé par le Fonds Social Européen, par le Programme Opérationnel Sectoriel pour le Développement des Ressources Humaines 2007-2013. Investir dans les Gens!

THE NEOLOGISATION OF THE ROMANIAN FIRST NAMES IN THE CONTEXT OF THE ACTUAL EVOLUTIONS. CAUSES, SOURCES, MODALITIES

Iustina Burci, Scientific Researcher II, PhD, Romanian Academy, Craiova

Abstract: Globalisation, the word that is internationally characterising the political, economical and cultural process nowadays, has encompassed, staring with 1989, not only the change and the development (requested in such situations) of our society, but also the onomastic consciousness of many of its members. The sustained migration, the increasingly effortless to traverse distances (in the real, but especially virtual environment), the considerable widening of the inspirational sources, the nuances implied by the affective attitude of the person who gives the name towards the person who receives it, are reasons that determined, naturally, the enrichment of the actual inventory of the first names. Nevertheless, the lack of the national consciousness and the unconcern for the education of the population for this regard, the national and aesthetic crisis that we have been crossing during these years (seemingly diminished lately) have led to the borrowing of certain first names that are not appropriate for us, in order to comply with the wish to integrate as fast as possible in the general, forgetting that the particular is often much more valued.
To what extent has the record of the contemporary first names changed and what they say about us – as people, as nation – we are intending to analyse further.

Keywords: first names, diversification, tradition, borrowing, structure.

Globalizarea, cuvântul care caracterizează, la nivel internaţional, procesul de evoluţie politico-economică şi culturală a prezentului, a pus stăpânire, după anul 1989, nu doar pe schimbarea şi dezvoltarea (necesară de altfel) a societăţii noastre, ci şi pe conştiinţa onomastică a multora dintre membrii săi. Cercetarea diferitelor aspecte legate de diversificarea numelor actuale de botez, asupra cărora ne vom opri în cele ce urmează, ne poate permite pătrunderea în universul interior al familiei de astăzi – pentru a cunoaşte mecanismul acordării lor, modul în care au evoluat relaţiile dintre membrii acesteia, valorile pe care ei le adoptă şi le respectă – dar şi realizarea unei descrieri generalizate a societăţii, mai ales în cazul în care aceasta trece prin transformări majore, aşa cum a fost situaţia celei româneşti.

Anii ´90 au reprezentat, aşadar, începutul deschiderii către Occident, lucru care a adus cu sine o serie de restructurări şi modernizări în domeniul economic, politic, tehnic, lexical, cultural, mental etc. Antroponimia nu putea rămâne, nici ea, nici acum[1], în afara acestor schimbări. Şi, dacă în cazul patronimului nu există prea mult spaţiu de manifestare, căci aici „voinţa personală funcţionează mai puţin, fiind constrânsă atât de structurile familiale preexistente, cât şi de

[1] Este binecunoscut faptul că onomastica a urmat şi urmează permanent cursul dezvoltării limbii, aceasta evoluând în mod constant pentru a putea răspunde transformărilor petrecute nu doar la nivel lexico-gramatical, ci şi economico-social.

controlul statului”[2], în cazul prenumelui ea este limitată doar de imaginaţia părinţilor şi de bunul lor simţ şi, într-o foarte mică măsură, de intervenţia autorităţilor[3] îndrituite în acest sens.

Chiar dacă dimensiunea tradiţional-religioasă constituie trăsătura definitorie a inventarului numelor de botez româneşti, mai ales în prima decadă a perioadei postdecembriste părinţii (ori familia extinsă) au profitat din plin, cu patimă am putea spune, de libertatea de a alege numele dorite – lărgirea plajei inspiraţionale le-a oferit această oportunitate – optând în special pentru prenume care transcend tradiţionalul, vrând parcă să se desprindă de tot ceea ce au însemnat anii de dinainte de 1989, şi să se integreze rapid, cel puţin prin nume, în graniţele Europei mult visate. În acelaşi timp însă, teama că neacordarea unui nume de sfânt nou-născutului îl putea situa pe cel din urmă în afara protecţiei divine i-a „obligat” pe unii dintre părinţi la un compromis în alegerea prenumelor, devenite adesea un melanj[4] mai mult sau mai puţin reuşit între vechi şi nou.

După 1990, statisticile au arătat că în ierarhia prenumelor, la toate categoriile de vârstă, s-au aflat permanent, în ultimii 25 de ani, cele consacrate prin tradiţie. În articolul *Prenume actuale – inventar şi repartiţie teritorială*[5], prof. Gh. Bolocan a clasificat, în ordinea descrescătoare a frecvenţei (coborând până la 10.000[6] de purtători), numele de botez masculine şi feminine. Deşi este cuprins aici un număr de 119 intrări, în cazul celor masculine, şi 150 pentru cele feminine, ne vom limita în paginile de faţă la consemnarea primelor 30 de poziţii, considerându-le reprezentative în a ne face o idee despre cele mai frecvente nume ale vremii: *Gheorghe* (662.265), *Ioan* (556.312), *Ion* (490.183), *Vasile* (489.956), *Constantin* (439.114), *Nicola(i)e* (294.990), *Dumitru* (287.169), *Alexandru* (236.429), *Mihai* (234.758), *Florin* (159.183), *Marian* (148.142), *Adrian* (144.427), *Ştefan* (136.546), *Marius* (134.938), *Petru* (130.628), *Marin* (126.533), *Daniel* (116.501), *Ionel* (114.854), *Ilie* (111.072), *Ionuţ* (105.269), *Viorel* (104.861), *Cristian* (103.873), *Aurel* (94.715, *Andrei* (94.373), *Neculai* (87.575), *Mircea* (77.889), *Iosif* (76.445), *Petre* (73.571), *George* (67.120), *Gabriel* (66.961) // *Maria* (1.143.282), *Elena* (690.603), *Ana* (363.225), *Ioana* (271.278), *Mariana* (185.610), *Mihaela* (174.167), *Floarea* (162.499), *Ileana* (142.599), *Elisabeta* (138.575), *Viorica* (131.611), *Daniela* (126.274), *Cristina* (119.508), *Georgeta* (103.859), *Rodica* (94.639), *Nicoleta* (92.102), *Gabriela* (89.756), *Alina* (86.718), *Ecaterina* (81.290), *Iuliana* (78.240), *Florica* (77.556), *Eugenia* (77.270),

[2] Paraschiv Peţu, Marius-Sorin Bozgan, *Aproape totul despre nume,* Bucureşti, Editura Detectiv, 2010, http://ro.scribd.com/doc/124365013/Aproape-Totul-Despre-Nume (sait accesat la 25.05.2014). În ceea ce priveşte numele de familie (de mult timp legiferate), aici se poate vorbi, în momentul actual, doar despre modificări de structură, în sensul că, au apărut mai multe nume duble şi triple, în special ca rezultat al unei acţiuni juridice (după căsătorie, fiecare dintre soţi consimte să poarte, alături de propriul nume, şi numele de familie al celuilalt). În alte situaţii, ca în cazul unor scriitori, artişti, reprezentanţi ai vieţii publice, acestea pot lua naştere prin combinarea numelui real cu pseudonimul sau porecla persoanei respective. Un exemplu concludent este cel al primarului sectorului 4 din Bucureşti, Cristian Popescu; el mărturisea, într-o emisiune televizată, că şi-a trecut în buletin şi porecla care l-a făcut celebru: *Piedone* (mai multe despre acest subiect vezi la Iustina Burci, *Noms de famille – doubles et triples – dans l'anthroponymie actuelle de Jassy*, în „Philologica Jassyensia”, Anul VII, nr 2 (14), 2011, Iaşi, pp. 163-176).

[3] Acestea iau atitudine în momentul în care au de-a face cu nume obscene sau ieşite din tiparele obişnuite. O astfel de situaţie a fost aceea în care, cu mai mulţi ani în urmă, în Craiova, părinţii optaseră pentru *666* ca prenume al copilului lor. Autorităţile locale s-au opus acestei opţiuni.

[4] Mărturie stau nume, precum: *Dumitru-Mario*, *Gheorghe-Leonard*, *Petre-Orlando* etc.

[5] Apărut în revista „Studii şi Cercetări de Onomastică” (SCO), 4/1999, Craiova, pp. 375-380.

[6] Fizionomia inventarului numelor de botez se modifică pe măsură ce coborâm pe scara frecvenţei lor. Astfel, sub această cifră varietatea prenumelor utilizate este foarte mare; în ceea ce priveşte numărul purtătorilor, el poate să scadă până la rangul 1. Iată doar câteva exemple (simple şi duble): *Greuceanu, Lavianu-Dorin, Mircea-Ulpiu, Mircea-Numitor, Toma-Lupaşcu; Braşovia, Capitolina, Danubia, Jianca-Crăciuna, Nădejda, Olga-Sandolina, Fulga-Ileana, Rhea-Silvia-Maria, Oltuţa* etc.

Andreea (74.980), *Aurelia* (74.138), *Irina* (71.932), *Adriana* (71.251), *Vasilica* (70.245), *Victoria* (68.764), *Alexandra* (67.219), *Liliana* (65.556), *Carmen* (62.568). Anii următori au confirmat[7] menţinerea, cel puţin pe primele două trepte a aceloraşi prenume: *Gheorghe* (853.213) şi *Ioan* (765.018), *Maria* (1.866.955) şi *Elena* (1.100.485).

Astfel de prenume sunt o dovadă clară a faptului că în multe familii vechile criterii de acordare a numelor de botez (după numele sfântului din ziua sau din preajma zilei în care s-a născut ori se botează copilul, al sărbătorilor mari, după numele naşilor, al rudelor mai mult sau mai puţin îndepărtate etc.)[8] continuă să fie respectate şi în momentul de faţă. Nu se ştie însă câte dintre ele o fac în mod convenţional şi câte nu. S-a păstrat, cum spuneam, obiceiul de a boteza copilul după un sfânt, dar s-a pierdut, de multe ori, semnificaţia gestului: nu credinţa profundă ori dragostea pentru viaţa şi faptele sfântului reprezintă motivul alegerii – despre dorinţa genitorilor ca pruncul să urmeze exemplul existenţei acestuia nu ştim în ce măsură mai poate fi vorba în zilele noastre –, ci sentimentul că nou-născutul va beneficia, volens nolens, de protecţia şi mijlocirea sfântului în faţa Domnului.

Tot pe un soi de protecţie, prin „transfer" de această dată, se mizează şi atunci când se optează pentru nume de botez purtate de persoane cu destine spectaculoase, din viaţa reală sau din cea imaginară, cu un puternic impact în conştiinţa estetico-motivaţională a părinţilor. „Instanţa" supremă sub al cărei acoperământ au fost plasaţi nominal foarte mulţi dintre copiii născuţi după 1990 şi justificarea alegerii acestor prenume sunt, ambele, strict „lumeşti".

Pentru început, televiziunea prin cablu a influenţat puternic moda numelor personale; pe de o parte, prinse în mrejele telenovelelor şi impresionate de exotismul ori de frumuseţea personajelor principale, ale căror poveşti se terminau, invariabil, în mod fericit, multe familii[9] au preluat, pentru propriii lor urmaşi, acest gen de nume, utilizate singure – *Alberto, Antonio, Bruno, Carlo, Dominic, Fabio, Francisco, Gerhard, Gilberto, Giovani, Ianis, Marco, Mario, Norbert, Olivier, Oscar, Rafael, Raul, Raymond, Ricard, Richard, Robert, Robertino, Roland, Rudolf, Romario, Sergio, Thomas, William; Albertina, Brigitta, Carla, Carolina, Debora, Ella, Emma, Evelina, Evelyn, Francesca, Gilda, Giulia, Gizella, Ingrid, Irenne, Isabella, Isaura, Jaqueline, Larissa, Lorena, Loris, Luana, Melinda, Mercedesa, Patricia, Rebecca, Renata, Roberta, Rosalinda* etc. – sau în structuri compuse (duble în special) – *Gheorghiţă-Flavius, Ramses-Gelu, Esterez-Ionel, Pablo-Costel, Rodrighez-Săndel, Ştefăniţă-Richard, Geta-Ermina, Ioana-Patricia, Ioana-Carla, Ioana-Roberta, Maria-Beatrice, Vasilica-Irene, Vasilica-Julieta, Jenica-Samanta* etc.

Pe de altă parte, libertatea televiziunii şi a presei ne-a făcut martori, în timp real (în direct chiar) ai succeselor obţinute în lumea cinematografiei, sportivă, muzicală, economică etc. Iar oamenii, mereu atenţi şi sensibili, sau sensibilizaţi de tot ceea ce îi înconjoară, nu au întârziat să

[7] http://www.gandul.info/stiri/noua-moda-a-numelor-la-fete-si-baieti-cele-mai-frecvente-10-nume-pe-care-parintii-le-au-dat-in-2012-nou-nascutilor-10440422 (sait acccesat la 1.09.2014).

[8] Mai pe larg, Ştefan Paşca, în lucrarea *Nume de persoane şi nume de animale în Ţara Oltului,* Bucureşti, 1936, pp. 24, 27, stabilea următoarele criterii: numele sfântului din ziua în care se botează copilul; numele sfântului din ziua naşterii, dacă se celebrează un sfânt mare; după sărbătoarea din preajma naşterii sau a botezului; după sărbătorile mari ale anotimpului în care se naşte sau se botează copilul; numele naşilor; numele tatălui sau al mamei; numele bunicului sau bunicii; numele străbunului; numele unchiului sau mătuşei; numele unei rude mai îndepărtate.

[9] Aici mamele, mai romantice prin natura lor, au avut un cuvânt greu de spus.

îi aducă în antroponimia noastră, printre alţii, pe lângă starurile locale, pe „stranierii" *Angelina* şi *Brad, David Beckham*[10], *Jay Z*[11], *Nokia*[12] etc.

Simplitatea trecutului, când cei care hotărau prenumele nou-născutului erau Dumnezeu (exista credinţa că, orânduind o anumită zi pentru naşterea copilului, Creatorul stabilea astfel şi cum se va numi acesta, prin adoptarea numelui sfântului din ziua respectivă) ori preotul, iar registrul de nume utilizat era cel calendaristic, este de multă vreme uitată. Nici actanţii (intelectualii din mediul rural şi aristocraţia urbană) care trasau linia modernităţii în materie de prenume nu mai sunt de mult aceiaşi. Ne întâmpină astăzi complexitatea prezentului, un prezent în care se vorbeşte şi se tinde spre globalizare, dar, în acelaşi timp, dorinţa de singularitate şi originalitate, cel puţin în ceea ce priveşte alegerea numelor de botez, se află, pentru o bună parte dintre convieţuitorii noştri, la mare preţ. Iar în ceea ce priveşte modelele alese, centrul de greutate s-a deplasat simţitor spre acelea care surprind prin performanţe în diverse domenii (din păcate, nu întotdeauna în sens pozitiv).

Mai târziu, extinderea reţelei de internet – locul în care aproape orice om se poate informa despre orice – a contribuit şi ea, în mod esenţial, la „instruirea" genitorilor în spiritul alegerii celui mai potrivit (sau considerat potrivit) nume pentru progeniturile lor. Saiturile destinate viitorilor părinţi s-au înmulţit progresiv. Unele oferă liste întregi de nume (cu sau fără etimologie). Altele dau sfaturi despre ce anume trebuie să se urmărească pentru ca alegerea să fie cât mai reuşită (sonoritate plăcută, armonie între numele de familie şi cel de botez, să nu se creeze între cele două efecte hilare – mai ales în cazul prescurtării lor – sau redundante, sursele de inspiraţie şi modul de ortografiere trebuie să fie adecvate spiritului românesc şi limbii române), ori despre cât de mare ar trebui să fie cercul celor implicaţi în selectarea numelui (doar părinţii, părinţii şi fraţii viitorului nou-născut şi, în ultimă instanţă, bunicii lui). Inclusiv copilul poate fi implicat în această alegere. Unele saituri îi sfătuiesc pe părinţi să rostească numele şi să observe reacţia[13] intrauterină a pruncului la auzul lor. S-a mers până acolo încât s-au inventat generatoare de nume norocoase: ele susţin că aplică un algoritm complex de alegere a prenumelui, bazat pe numerologia numelui, horoscopul părinţilor şi poziţia aştrilor la data estimativă a naşterii copilului[14].

Dacă până în preajma anului 2000 numele inspirate din serialele de televiziune captaseră atenţia multora dintre părinţi, după această dată, treptat, gustul pentru astfel de prenume s-a estompat, fiind preferate din nou cele româneşti – Direcţia pentru Evidenţa Persoanelor şi Administrarea Bazelor de Date din Ministerul Afacerilor Externe oferea următoarea statistică[15] a celor mai utilizate prenume masculine şi feminine la nivelul anului 2012: *Andrei* – 12.082, *David*

[10] http://www.perfecte.ro/news/multi-bebelusi-poarta-nume-de-sportivi-uite-ce-alegeri-parinti.html (sait accesat la 1.09.2014).
[11] Părinţii l-au botezat astfel după numele rapperului omonim.
[12] Prenume purtat de o fetiţă din Cluj în cinstea deschiderii, în localitate, a fabricii cu acelaşi nume. În străinătate, se pare că au început să apară, în rândul împătimiţilor de calculatoare, prenume ca: *Yahoo, Server, Google*.
[13] Alteori, întocmai proverbului românesc că „socoteala de acasă nu se potriveşte cu cea din târg", chiar prima impresie pe care o face pruncul imediat după naştere se întâmplă să schimbe decizia părinţilor: „Recomand să păstraţi o mică marjă de eroare. S-ar putea ca în momentul când îl vedeţi prima dată să vă fie mai clar numele pe care îl va purta. Unii copii au o figură care cere un anumit nume – am o cunoştinţă care era fixată pe numele Mihai pentru băieţelul ei, dar, când l-a văzut prima dată i-a fost clar că are faţă de Gheorghiţă şi l-a botezat George) (http://organicinromania.blogspot.ro/2012/04/concurs-neconventional-caut-nume-de.html – sait accesat la 3.09.2014).
[14] http://numedecopii.com/generator-nume (sait accesat la 3.09.2014).
[15] http://www.gandul.info/stiri/noua-moda-a-numelor-la-fete-si-baieti-cele-mai-frecvente-10-nume-pe-care-parintii-le-au-dat-in-2012-nou-nascutilor-10440422 (sait accesat la 3.09.2014).

– 7.838, *Alexandru* – 7.573, *Gabriel* – 5.833, *Ştefan* – 5.124, *Ionuţ* – 4.793, *Mihai* – 3.909, *Cristian* – 3.756, *Darius* – 2.768, *Daniel* – 2.701; *Maria* – 21.101, *Andreea* – 5.598, *Elena* – 5534, *Ioana* – 5.327, *Alexandra* – 4.242, *Ana* –3.161, *Antonia* – 3094, *Daria* – 3.008, *Gabriela* – 2.989, *Ştefania* – 2.783 – dar şi cele occidentale, importate în special din Italia sau Spania, locuri în care mulţi conaţionali îşi câştigă existenţa. Părinţii au, pentru alegerea celor din urmă, o dublă justificare: modernitatea şi emigraţia. Pe de o parte, faptul că oamenii s-au stabilit/lucrează în afara graniţelor ţării, ori prevăd că acest lucru se va întâmpla în viitor, cu ei ori cu pruncii lor, îi determină să nu mai opteze (doar) pentru prenume ce poartă marca românească, ci (şi) pentru cele cu caracter general european[16]: *Andreas, Nicolas, Sara, Luca, Ianis, Sofia* etc. Se vorbeşte mereu despre o internaţionalizare (impusă de schimbările petrecute în societate) a limbajului – economic, tehnic, ştiinţific – la care trebuie să se alinieze mai ales fostele state comuniste; iată că, o internaţionalizare (benevolă[17]) a prenumelor nu a întârziat nici ea să se manifeste: „Ne-am botezat băieţelul Leonardo, pentru că, cel mai probabil, nu ne vom întoarce prea curând în România, iar el merge deja la grădiniţă şi s-a integrat foarte bine aici. Dar i-am pus şi un prenume românesc, de sfânt – Gabriel”[18] – mărturisea un părinte stabilit în Italia. Iar un cunoscut actor român spunea, într-o emisiune televizată, că şi-a numit fiul *Matei*, dar şi *Armin*, în eventualitatea că acesta va trăi în străinătate. Schimbarea conştiinţei sociale orientează adesea opţiunile părinţilor spre nume care pierd componenta naţional-culturală, prenumele încetând, adesea, să mai indice etnia purtătorului său. Este, poate, un câştig la nivel personal (al celor care călătoresc/se stabilesc dincolo de graniţele ţării), dar o pierdere la nivelul denominaţiei naţionale, chiar dacă fenomenul de „primenire” al antroponimiei, ca şi al limbii este, odată cu schimbarea epocilor, unul previzibil şi normal.

Pe de altă parte, sunt părinţi care doresc cu orice chip să iasă din mulţime, încercând să le acorde nou-născuţilor nume nu atât la modă, cât originale. În antroponimie, ca şi în literatură, muzică, vestimentaţie, şi chiar politică, moda revine. Unele prenume pot deveni, ciclic, populare; ele acumulează „adepţi”, aidoma bulgărelui de zăpadă, până la un punct, după care, constatându-se că sunt prea mulţi copii care le poartă, se renunţă la ele. Moda nu le asigură însă copiilor unicitatea, aşa cum o face alegerea unor prenume rare (din literatură, muzică, mitologie, istorie etc.) sau „confecţionarea” lor: *Antigona, Alois, Arthur, Anais, Azota, Cleopatra, Cupidon, Didona, Dezdemona, Danaida, Eliana, Hrisantys, Gioconda, Ilmar*[19]*, Malixandra, Margelina, Minerva, Napoleon, Julieta, Romeo, Rozin, Samantha, Socrates, Sofiana, Venera* etc. Le poate aduce, însă, atunci când omul nu se ridică (fizic şi mental) la înălţimea numelui, o stare de

[16] Maria Anghelova-Atanasova, *Ličnĭte imena u bălgarite v nacealoto na XXI vek (ekstralingvisticen aspekt),* în „Săstoianie i problemi na bălgarskata onomastika”, 8, Universitetsko izdatelstvo „Sv. sv. Kiril i Metodii”, Veliko Tărnovo, 2006, p. 55.

[17] Mulţi cetăţeni adulţi, stabiliţi în străinătate, cer preschimbarea numelor: *Ion → John, Gheorghe → George, Cristina → Christina* etc.; motivele invocate sunt rezonanţa, recunoaşterea şi respectul obţinut din partea celorlalţi (http://nume.afacereamea.ro/articole/romania-generatia-2010-cele-mai-frecvente-cinci-nume-de-baieti-si-fete/#sthash.pSlRmEzH.dpuf – sait accesat la 10.09.2014). Tudor Olimpius Bompa – *Prenume la români,* ediţia a III-a revizuită, Bucureşti, Editura Irecson, 2008, p. 36) – şi nu numai la el, se declară împotriva acestei practici căci, în condiţiile globalizării şi internaţionalizării din timpurile noastre, lucrul care ne garantează păstrarea identităţii naţionale este întoarcerea spre tradiţie, inclusiv în ceea ce priveşte numele. Astfel, în timp ce alte popoare se străduiesc să-şi conserve bunurile spirituale („... nu veţi întâlni nici un scandinav sau spaniol pe care să-l cheme... Johnny. Dar veţi găsi mai mulţi Johnny în Bucureşti decât veţi întâlni în toată Peninsula Scandinavă sau Iberică!”), la noi se înregistrează o mare dorinţă de a-i imita pe alţii, de a valoriza tot ceea ce vine din afară şi de a devaloriza vechile noastre nume şi tradiţii.

[18] http://ziarullumina.ro/societatea-perspectiva-crestina/pedepsiti-sa-aiba-nume-la-moda (sait accesat la 10.09.2014).

[19] Apărut din contopirea primelor litere din prenumelor părinţilor: *Ilie* şi *Maria*.

discomfort psihic. Numele trebuie să aibă o latură de adaptabilitate a copilului la mediul în care trăieşte. „Acesta va creşte într-o societate şi trebuie să se asemene cu mediul lui, chiar şi prin nume, pentru a se integra mai bine în ea”[20].

Schimbarea ortografiei face şi ea parte din travaliul găsirii unui nume „mai altfel”. Când nu au fost împrumutate, prenumele obişnuite au „îmbrăcat” haină nouă prin prescurtări ori transformări grafice nespecifice limbii române: *Angi* (Angela), *Any* (Anişoara), *Betty* (Elisabeta), *Cori* (Cornel), *Dami* (Damian), *Fanny* (Ştefania), *Kora* (Cornelia, Corina), *Jenny* (Ioana, Eugenia), *Mady* (Maria), *Nelly* (Elena), *Nicoll* (Nicoleta), *Szidonia* (Sidonia), *Te(i)a* (Filofteia), *Tony* (Antonie), *Tor(i)a* (Victoria), etc. ori prin ortografierea lor după model occidental: *Christian, Christiana, Edward, Elisabetha, Julianna, Kamelia, Klara, Marylena, Marinella, Michaela, Mirabella, Petronella*[21].

O categorie aparte, creată tot din dorinţa de a induce numelor de botez un aspect de modernitate o reprezintă cele formate de la corespondentele lor, fie feminine: Adina – *Adin*, Liliana – *Lilian*, Loredana – *Loredan*, Camelia – *Camelian*, Lelia – *Lelian*, Lavinia – *Laviniu*, Casandra – *Căsăndrel*, Tereza – *Terez*, Mirabela – *Mirabel*, Mirela – *Mirel*, Leontina – *Leontin*, Petronela – *Petronel*, Smaranda – *Smărăndel,* fie masculine: Cosmin – *Cosminela*, Gelu – *Geluţa*, Georgică – *Georgica*, Laurenţiu – *Laurenţia*, Marin – *Marinuţa*, Mihăiţă – *Mihăiţa*, Ilarian – *Ilariana,* Petrişor-*Petrişoara* etc.

Tendinţa de a părăsi stereotipiile se manifestă, de asemenea, şi prin adoptarea numelor unisex: *Adi, Ady* (Adrian/Adriana), *Alex* (Alexandru/Alexandra), *Cristi* (Cristina/Cristian), *Dani* (Daniel/Daniela), *Gabi/Gaby* (Gabriel/Gabriela), *Vally* (Valerica, Vasilica, Valentin/Valentina).

Numele „creşte” odată cu nou-născutul şi trebuie să-l reprezinte în copilărie, ca şi la maturitate. Fără a ţine cont de acest lucru, mulţi dintre părinţii de astăzi găsesc în prenume o cale de a se exprima pe ei înşişi (pasiuni, admiraţie faţă de alte persoane, lucruri, evenimente, localităţi etc.), adesea în mod neinspirat. Un nume care nu depăşeşte anumite tipare îi dă copilului posibilitatea să fie ceea ce este[22], iar, în cazurile fericite, ceea ce îşi doreşte să fie, pe când unul care le excede îl obligă pe acesta din start la atingerea unor standarde deja precizate. Nume ca *Antigona, Cupidon, Dezdemona, Romeo, Socrates* etc. pot fi interesante, poate, la un

[20] Domniţa Tomescu, *Numele de persoană la români, perspectivă istorică,* Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2001. În America, specialiştii au arătat, concret, că alegerea prenumelui poate influenţa starea psihică a copilului şi a viitorului adult, şi, de asemenea, percepţia oamenilor faţă de acesta. După analizarea îndeaproape a 2.000 de dosare ale unor copii spitalizaţi în diferite clinici de psihiatrie, cercetătorii au descoperit că băieţii care au un prenume special, diferit de cele obişnuite, manifestă tulburări mai multe şi mai severe faţă de cei care au un nume comun. În ceea ce le priveşte pe fete, acelaşi studiu arată că, tulburări precum obsesia şi gelozia sunt mult mai accentuate în cazul celor care poartă un nume rar. Studiul respectiv demonstrează, de asemenea, şi faptul că, atunci când studenţii au avut de ales o regină a frumuseţii, dintre o persoană cu nume comun şi o persoană cu nume pompos, ei au optat pentru prima variantă. (http://www.desprecopii.com/info.asp?id=636 – sait accesat la 1.10.2014).

[21] Vezi şi Teodor Oancă, *Tendinţe noi în antroponimia românească. Schimbări de nume,* în SCO, nr. 1/ 1995, Craiova, Editura Universitaria, p. 16; Maria Anghelova-Atanasova, *op. cit.*, p. 48.

[22] Sunt părinţi care depăşesc prin imaginaţie orice graniţe. În România, în special etnia rromă este recunoscută pentru numele pitoreşti pe care le acordă (*Paracetamol, Termopan, Împărăteasa, Palmolivu, Papanaş, Televizor, Semafor, Justiţia, Superman* etc.). Le fac concurenţă însă numeroşi părinţi din afara graniţelor noastre. Astfel, în familia Jakson, din America, copiii au fost numiţi: *Meningita, Laringita, Apendicita, Peritonita, Amigdalita; Number 16 Bus Shelter* (*Depoul de autobuze numarul 16*) trăieşte în Zoua Zeelandă; *Speedy* (*Iute*) şi *Jazz*, în Germania; *Robinson Crusoe*, în Italia etc. Nici celebrităţile locale (*Aela, Chelsea, Raris, Una* etc.) şi internaţionale nu s-au lăsat mai prejos, botezându-şi copiii cu nume neobişnuite: *Apple, Blue Angel, Bear Blue, Fire, Happy, Loving, Seven, Kyd, North, True, Strong, Pirat* – prenume care au la bază atât substantive, cât şi adjective şi numerale (http://nume.afacereamea.ro/articole/nume-de-botez-ilegale-romania-si-lume/#sthash.WlhOzJ6l.dpuf; http://www.perfecte.ro/news/bandit-rebel-si-adevarat-la-hollywood-se-poarta-adjectivele-pe-post-de-nume.html – saituri accesate în perioada 3.09.-15.09.2014).

copil, dar nu la un adult (din motive care pot ţine de evoluţia sa fizică, psihică sau materială), putând să devină, la un moment dat, stânjenitoare.

În situaţii la fel de incomode se pot afla însă şi posesorii prenumelor româneşti diminutivate: *Brăduţ, Bebişor, Căpşunel, Cărpenel, Cezărel, Codruţ, Cosminel, Fănicuţă, Maricel, Mugurel, Năstăsică, Norocel, Paulică, Răducu, Rândunel, Sorinel, Teodoruş, Victoraş, Vlăduţ; Amelica, Anicica, Bebelica, Bobocica, Bombonica, Bucuriţa, Cameluşa, Camelica, Căpşunica, Căpşuniţa, Claudica, Cornelica, Crenguţa, Codruţa, Drăguţa, Felicica, Firuţa, Floricica, Floricuţa, Garofiţa, Ghiocica, Lămâiţa, Marcelica, Maricica, Melanica, Nelica, Neluţa, Sabinica, Steluţa, Săndica, Simonica, Sorinica, Tănţica, Vâlcica, Zenobica* etc. Există situaţii când nu unul, ci ambii termeni ai numelui sunt diminutive, ceea ce face ca efectul să fie şi mai neplăcut: *Angelica-Cornica, Aurică-Păstorică, Bobocica-Paulica, Fănica-Rizica, Ionica-Tănţica, Ionica-Simonica, Lilica-Ionica, Lucica-Steluţa, Maricica-Ionicica, Săndica-Tănţica, Sofica-Cornelica, Vasilica-Bombonica, Vasilica-Scumpiţa* etc. De ce părinţii nu au ales alte mijloace de a-şi exprima afecţiunea faţă de progeniturile lor, rămâne un lucru greu de înţeles.

Tendinţele de preschimbare a inventarului antroponimic s-au făcut simţite şi la nivel structural. Dacă acum 50 de ani N.A. Constantinescu făcea observaţia că: „Spre deosebire de catolici care dau mai multe prenume unei persoane, la români, ca şi la celelalte popoare ortodoxe, prenumele este unic”[23], în momentul de faţă sunt din ce în ce mai puţine persoane care au un singur[24] nume de botez. Trebuie să remarcăm faptul că nu există niciun criteriu după regulile căruia sunt alese numele multiple. Ele pot fi tradiţionale, moderne sau o combinaţie între acestea. Totul ţine de libera voinţă şi ştiinţă a celui care alege şi de simţul său estetic. Astfel, sunt întâlnite în inventarul actual, prenume alcătuite din:

- doi termeni: *Cosmin-Albert, Daniel-Christian, Florin-Adrian, Georgică-Mădălin, Laurenţiu-Nicuşor, Lucian-Paul, Lucian-Constantin, Mihai-Ciprian, Mihnea-Ştefăniţă, Vasilică-Cristinel, Andreea-Gheorghiţa, Angelica-Cosette, Brânduşa-Inocenţia, Camelinda-Constantina, Carmencita-Jaquelyne, Castelia-Mădălina, Cleopatra-Madelline, Doroteia-Cătălina, Elisabetha-Theodora, Eufrosina-Florenţa, Farida-Bombonica, Francesca-Cătălina, Gheorghiţa-Minodora, Ica-Angelica, Ionica-Tănţica, Ioana-Roberta, Janina-Carmen, Leonarda-Mădălina, Letiţia-Gheorghiţa, Liliana-Nicoleta, Lucica-Fănela, Lucica-Irina, Maria-Beatrice, Maria-Magdalena, Maricica-Izabela, Maricica-Simona, Marghioala-Marusia, Monica-Iordanca, Rebecca-Adelina, Rebecca-Sidonia, Rodica-Julieta, Rodica-Didona, Rodica-Hermina, Rodica-Sarmiza, Victoria-Gilbertina, Vasilica-Irene* etc.

- trei termeni: *Adrian-Florin-Constantin, Alexandru-Cătălin-Artur, Eduard-Luigi-Biagio, Teofil-Prosper-Bennenuto, Adrian-Cătălin-Giuliano, Jonson-Dumitru-Gheorghe, Francisco-Daniel-Aurelian, Romario-Angel-Marian, Robert-Romario-Ionuţ, Horia-William-Thomas, Lucian-Mirel-Mirabel, Adrian-Alin-Argintel, Mircea-Oliviu-George, Mircea-Victor-Vasile, Genică-Sebastian-Mircea, Leonard-Daniel-Paul; Adela-Antoinette-Nicoleta, Amalia-Larisa-Costina, Andreea-Cristina-Teodora, Andreea-Diana-Vasilica, Anduena-Narcisa-Mihaela, Arina-*

[23] N.A. Constantinescu, *Dicţionar onomastic românesc,* Bucureşti, 1963, p. XXV, arăta că prenume duble se găseau la numele de domni sau domniţe ori în familiile boiereşti.

[24] Este cunoscut, în istoria modernă, un singur caz în care o persoană nu a avut nume de botez. Ziarul „Moscova de seară” relata, la 3 noiembrie 1965, faptul că din cauza neînţelegerilor ivite între părinţi asupra numelui pe care îl va purta copilul lor, doctorul american Gheitrud nu a primit la naştere niciun prenume. Ajuns la maturitate, nici chiar el însuşi nu s-a putut hotărî în alegerea acestuia (A.V. Superanskaja, *Imja cerez veka i stranî,* Moscova, Izdatelstvo Nauka, 1990, p. 4).

Geta-Loredana, Camelia-Lonetta-Floriana, Carolina-Valencia-Mirela, Claudia-Daniela-Melina, Coca-Victoria-Ariadna, Edvina-Fleur-Viorica, Elvira-Constanţa-Vety, Ermina-Eugenia-Geta, Fica-Diana-Cristina, Florica-Marcela-Lia, Francesca-Ana-Maria, Gioconda-Aurora-Maria, Ilinca-Rusalia-Despina, Ionica-Monica-Aurica, Luciana-Aliana-Geta, Miruna-Mihaela-Jaqueline, Mariana-Viviana-Fănica, Mariana-Mihaela-Doretta, Magdalena-Simona-Aryette, Mica-Michaela-Aimée, Mihaela-Nela-Carsida, Raluca-Nora-Mioriţa, Raluca-Daiana-Simona, Rodica-Lenuţa-Minerva, Rodica-Gianina-Narcisa, Selma-Evelyn-Cătălina, Stela-Matilda-Felicia, Venus-Camelia-Antigona, Veronica-Apolona-Carmela, Ximena-Alina-Maria, Vasilica-Steliana-Liana etc.

- patru termeni: *Bogdan-Ioan-Gheorghe-Traian, Marcel-Gavril-Remus-Victor, George-Silviu-Theodor-Ştefa, Petrişor-Răzvan-Emil-Crist, Paul-Mihai-Georgian-Ştefan, Naidin-Mitrică-Mihail-Flore, Constantin-Nelu-Liviu-Dan, Lucreţiu-Ioan-Moisă-Marius, Andreea-Maria-Victoriţa-Ele, Felicia-Mia-Elena-Veturia, Amelia-Liana-Anee-Marie, Maria-Magdalena-Teresia-Ana, Viorica-Elena-Cristina-Maria* etc.

- cinci termeni: *Marius-Daniel-Iulian-Sorin-Laurenţiu, Cătălin-Horia-Titel-Mircea-Virgil, Tom-Mac-Bil-Bob-Constantin*.

De foarte multe ori, adolescenţii îşi schimbă numele pe care le poartă sau, în cazul numelor de botez multiple, îl aleg pe acela care simt că îi reprezintă, renunţând la celelalte[25]. Incapacitatea părinţilor de a se opri la un număr rezonabil de prenume este, astfel, corectată de înşişi purtătorii prenumelor respective.

Se consideră că alegerea numelor este cu atât mai permisivă, cu cât o societate este mai liberă, numele de botez unicate fiind unul dintre indicatorii acestei libertăţi. Cu toate acestea, prenumele ieşite din comun (fie că sunt împrumutate sau create), pot deveni, la un moment dat, după cum menţionam anterior, o povară, şi nimeni „nu trebuie să le poarte ca un element ridicol”[26]. În general, este binecunoscut faptul că inventarul numelor de botez dintr-un spaţiu determinat poartă amprenta particularităţii (istorice, economice, culturale etc.) a acelei zone, reprezentate de îmbinarea specifică a elementelor sacrului cu cele ale profanului[27], acesta din urmă fiind puternic influenţat de mediul şi epoca în care omul trăieşte. Numeroşi specialişti consideră că este de preferat să le dăruim urmaşilor noştri prenume care se păstrează în graniţele[28] regiunii şi timpului pe care îl parcurgem, pentru a nu-i pune pe aceştia, mai târziu, în comunitate, în situaţii care să-i stânjenească psihic. Şi există părinţi care au dovedit că vechiul şi noul, tradiţionalul şi modernul pot fi îmbinate în nume care au, pe deasupra, şi o poveste personală frumoasă. Iată un singur exemplu: „Am avut o dilemă puţin înainte ca soţia mea să nască…. nu ştiam ce nume să îi dăm fetiţei noastre şi ne treceau prin cenuşiu tot felul de eminesciene… şi dintr-o dată…. îi zic soţiei… ce ne mai gândim atât… îi punem numele mamei tale şi al mamei mele… aşa a ajuns să o cheme *Ana-Alexandra*”[29].

[25] Vezi T. Oancă, *op. cit.*, p. 23.

[26] Nicolae Iorga, *Numele de botez la români*, conferinţă ţinută la Institutul Sud-Est European, la 18 mai 1934, Bucureşti, 1934, p. 16.

[27] Chr. Ionescu, în *Mică enciclopedie onomastică* (Editura enciclopedică română, Bucureşti, 1975, p. 12) arăta faptul că „istoria fiecărui nume este în ultimă instanţă un domeniu de interferenţă în care obiectivul şi subiectivul se îmbină şi se influenţează nu rareori într-o manieră surprinzătoare”.

[28] Nu mai vorbim aici de graniţele bunului simţ şi al măsurii, pe care genitorii ar trebui să le respecte.

[29] http://www.arhiblog.ro/nume-copilului-tau (sait accesat la 04.10.2014).

Bibliografie

1. Anghelova-Atanasova, Maria, *Ličnite imena u bălgarite v nacealoto na XXI vek (ekstralingvisticen aspekt),* în „Săstoianie i problemi na bălgarskata onomastika", 8, Universitetsko izdatelstvo „Sv. sv. Kiril i Metodii", Bulgaria, Veliko Tărnovo, 2006.

2. Bolocan, Gheorghe, *Prenume actuale – inventar şi repartiţie teritorială,* în „Studii şi Cercetări de Onomastică" (SCO), 4/1999, Craiova, Editura Universitaria.

3. Bompa, Tudor Olimpius, *Prenumele la români,* ediţia a III-a revizuită, Bucureşti, Editura Irecson, 2008.

4. Burci, Iustina, *Noms de famille – doubles et triples – dans l'anthroponymie actuelle de Jassy,* în „Philologica Jassyensia", Anul VII, nr 2 (14), 2011, Iaşi.

5. Constantinescu, N.A., *Dicţionar onomastic românesc,* Bucureşti, Editura Academiei Române, 1963.

6. Iorga, Nicolae, *Numele de botez la români*, conferinţă ţinută la Institutul Sud-Est European, la 18 mai 1934, Bucureşti, 1934.

7. Oancă, Teodor, *Tendinţe noi în antroponimia românească. Schimbări de nume,* în SCO, nr. 1/ 1995, Craiova, Editura Universitaria.

8. Peţu, Paraschiv, Bozgan, Marius-Sorin, *Aproape totul despre nume,* Bucureşti, Editura Detectiv, 2010.

9. Paşca, Ştefan, *Nume de persoane şi nume de animale în Ţara Oltului,* Bucureşti, Editura Academiei Române, 1936.

10. Superanskaja, A.V., *Imja cerez veka i stranî,* Moskova, Izdatelstvo Nauka, 1990.

11. Tomescu, Domniţa, *Numele de persoană la români, perspectivă istorică,* Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2001.

Surse on-line:

http://www.gandul.info/stiri/noua-moda-a-numelor-la-fete-si-baieti-cele-mai-frecvente-10-nume-pe-care-parintii-le-au-dat-in-2012-nou-nascutilor-10440422 (sait acccesat la 1.09.2014)

http://www.perfecte.ro/news/multi-bebelusi-poarta-nume-de-sportivi-uite-ce-alegeri-parinti.html (sait accesat la 1.09.2014).

http://organicinromania.blogspot.ro/2012/04/concurs-neconventional-caut-nume-de.html (sait accesat la 3.09.2014).

http://numedecopii.com/generator-nume (sait accesat la 3.09.2014).

http://www.gandul.info/stiri/noua-moda-a-numelor-la-fete-si-baieti-cele-mai-frecvente-10-nume-pe-care-parintii-le-au-dat-in-2012-nou-nascutilor-10440422 (sait accesat la 3.09.2014).

http://nume.afacereamea.ro/articole/romania-generatia-2010-cele-mai-frecvente-cinci-nume-de-baieti-si-fete/#sthash.pSlRmEzH.dpuf) (sait accesat la 10.09.2014)

http://ziarullumina.ro/societatea-perspectiva-crestina/pedepsiti-sa-aiba-nume-la-moda (sait accesat la 10.09.2014)

http://www.desprecopii.com/info.asp?id=636 (sait accesat la 1.10.2014)

http://nume.afacereamea.ro/articole/nume-de-botez-ilegale-romania-si-lume/#sthash.WlhOzJ6l.dpuf (sait accesat la 1.10.2014)
http://www.perfecte.ro/news/bandit-rebel-si-adevarat-la-hollywood-se-poarta-adjectivele-pe-post-de-nume.html (saituri accesate în perioada 3.09.-15.09.2014)
http://www.arhiblog.ro/nume-copilului-tau (sait accesat la 04.10.2014).

SYTHETIC VS. ANALYTICAL IN ROMANIAN AND ENGLISH VERBAL STRUCTURES. DIACRONICAL CONSTRASTIVE RESEARCH UPON THE OLD LANGUAGE

Larisa Bulai, PhD Student, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: Our paper analyses the situation of the verbal structures in Romanian and in English, in contrast, during the period of the 16th – 18th centuries. Comparing the situation in each of the two languages, we can state a visible contrast between a predominant synthetic language and an analytical one. Thus, we identify more synthetic verbal structures in the Modern English written in the period of the 16th century. These forms containing endings as "–(e)st" (for the Present Simple, second person singular) or "-(e)th" (for the Present Simple, third person singular) are present more often in the written language of the 16th century than in the written language of the 18th century. On the other hand, in Old Romanian we identify a different situation. Here we find more analytic verbal structures in the language written during the 16th century as "imperfect perifrastic" structures, "mai mult ca perfect perifrastic" structures, "perfect simplu perifrastic" structures etc. Until the 18th century, the number of these analytic verbal structures decreases and at the beginning of the 19th century we can state that some of these periphrastic forms have already totally disappeared in the written Romanian language. Our paper exposes some of the most important changes the verbal structures in the two languages have suffered during this period and analyses them contrastively.

Keywords: verbal structure, synthetic verbal structure, analytic verbal structure, diachronic linguistics, contrastive study.

Preliminarii

Limba română, astăzi predominant sintetică, a avut tendinţa de a se îndrepta înspre analitism, în perioada de început a textelor scrise, respectiv perioada secolelor al XVI-lea – al XVII-lea. Această tendinţă este evidentă în structura construcţiilor verbale prezente în scrierile păstrate din aceste secole. Chiar dacă unele dintre aceste construcţii analitice se păstrează şi pe parcursul secolului al XVIII-lea, se constată totuşi o scădere a numărului lor, fie printr-o utilizare mai rară a unor construcţii perifrastice, fie prin renunţarea completă la utilizarea unora dintre acestea.

În limba engleză veche existau multe forme verbale sintetice. Limba engleză cunoaşte însă, o evoluţie în perioada secolelor al XVI-lea – al XVII-lea. Evoluţia se realizează prin renunţarea la unele sufixe gramaticale specifice (de exemplu, sufixul *–(e)th* pentru timpul prezent, persoana a II-a, singular dispare odată cu forma pronominală veche de persoana a II-a singular, *thou*) sau prin păstrarea doar a unei părţi din aceste sufixe (de exemplu, din sufixul *–(e)st* folosit pentru marcarea persoanei a III-a, singular la timpul prezent, se păstrează, în limba

modernă, doar sufixul *–(e)s*)[1]. Evoluţia dinspre sintetic înspre analitic are ca finalitate caracterul predominant analitic al limbii engleze actuale, iar „ceea ce frapează este transformarea englezei dintr-o limbă cu o morfologie flexionară elaborată (unele lexeme având douăsprezece sau mai multe forme) într-una în care flexiunea joacă un rol mult mai limitat" (Carstairs 2002: 100).

Pentru studiul nostru diacronic contrastiv am folosit un corpus de texte religioase vechi preluate din ambele limbi, română şi engleză. Exemplele selectate din textele folosite sunt analizate contrastiv cu scopul de a sublinia asemănările şi deosebirile dintre cele două limbi în ceea ce priveşte exprimarea timpurilor şi a modurilor verbale. În perioada secolelor al XVI-lea – al XVIII-lea, se constată astfel, pe baza exemplelor preluate din texte scrise religioase, predominanţa asemănărilor în defavoarea deosebirilor între structurile verbale din cele două limbi, română şi engleză. Dacă astăzi româna a devenit o limbă predominant sintetică[2], în perioada analizată ea cunoştea numeroase structuri perifrastice compuse şi supracompuse, al căror număr s-a diminuat treptat, „în ciuda răspândirii lor în limba română veche şi în unele graiuri populare actuale, formele supracompuse nu au intrat toate în normele limbii literare moderne" (Frâncu 1984: 23-24). La rândul său, engleza păstra încă morfeme gramaticale vechi în structuri verbale sintetice şi nu prezenta o regularitate în folosirea auxiliarelor în structuri verbale negative sau interogative[3]. În plus, structurile verbale cu aspect continuu / progresiv erau încă destul de rare (înregistrăm exemple frecvente de past continuous, foarte rar însă, exemple de present continuous, present perfect continuous, past perfect continuous sau future continuous).

1. Exprimarea prezentului

1.1 Prezent vs. Present Simple

Formele verbale de prezent se construiesc sintetic, atât în română, cât şi în engleză, unde morfemele flexionare existente încă din perioada secolelor al XIV-lea - al XV-lea: *-e, -(e)st, -(e)th*, continuă să apară. Aceste morfeme flexionare (en. *„endings"*) apar şi în texte din secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea, până la stabilizarea normelor actuale ale limbii. Astăzi se păstrează doar *-(e)s* final specific persoanei a III-a singular. În limba română, prezentul este şi se menţine sintetic pe toată durata celor trei secole analizate, fiind un timp „*simplu*" care prezintă diferite „dezinenţe de persoană şi număr" (Irimia 2008: 262), ca în exemplele:

Dereptu *grăescu* voao că nu e lesne a întra bogatulu în împărăţiia ceriului. (Coresi 1581: 288); Tu ce *grăeşti* de tineşu, c'au deşchisu ochii tăi? (Coresi 1581: 171); Aşa şi sfântulu duhu den ceriu deştinge, adapă şi *hrăneaşte* sufletulu (Coresi 1581: 192); noi *ştimu* că omulu acesta

[1] Se vorbeşte despre un proces de renunţare treptată la terminaţii (loss of endings) în favoarea construcţiilor analitice, în contextul în care „engleza veche era o limbă sintetică" (GLE IV 2011: xxix). Sintetismul specific limbii engleze vechi se caracteriza printr-un „sistem flexionar extrem de bogat (...) formele verbelor variau după persoană, număr, mod, timp etc" (GLE IV 2011: xxix).

[2] În ceea ce priveşte formele verbale din limba română actuală, „în ansamblul conjugării actuale, mijloacele sintetice (afixele legate) coexistă cu cele analitice (afixe mobile, operatori şi clitice) (...) Direcţia de evoluţie a sistemului flexionar verbal în trecerea de la latină la română a fost cea a extinderii analitismului (este relevantă marcarea pasivului şi a viitorului, sintetice în latină, dar analitice în română; este, de asemenea, semnificativă marcarea modurilor şi a timpurilor „tinere": condiţionalul, prezumtivul, perfectul compus, care nu existau în latină, iar, în română, au primit o marcare exclusiv analitică). Deşi această direcţie de evoluţie este, în ansamblu, evidentă, ponderea mijloacelor afixale sintetice continuă să fie puternică în româna actuală" (GALR I 2008: 324-325).

[3] In modern English it is not even possible to say: **I like not it. / *We saw not him*. Instead, the corresponding negative sentences, like all negative sentences, contain an auxiliary, one of the forms of DO: *I don't like it. / We didn't see him.* (Palmer 1997: 16-17).

păcătosu iaste. (Coresi 1581: 166-167); oamenii ce *lucrează* păcatului, cu flămânzie se topescu şi se lipsescu (Coresi 1581: 25); în ce chip *faceţi* voi, aşa va face adunarea Domnului (BB, *Num,* 15, 12-13); Mi să pare că *văz* corabiia apostolilor (Ivireanul 1972: LV); De *sîntemu* veciniloru ocară (Dosoftei 1673: 267).

versus

That which I *speake* to you in the darke (Matthew 1582: 26); Why *speakest* thou to them in parables? (Matthew 1582: 34); your heavenly father *feedeth* them (Matthew 1582: 16); and we *know* that sinners God doth not heare (Matthew 1582: 246); he is risen from the dead, and therefore vertues *worke* in him (Matthew 1582: 38); Now I *know* that the Lord is greater then all gods (KJB, *Exo*, 18, 11).

Formele de negativ şi interogativ, astăzi construite în mod analitic cu ajutorul operatorului *do(es)*, în limba secolelor al XVI-lea – al XVIII-lea, au uneori structură sintetică asemeni formelor similare din limba română:

au *nu ştii* că câtu zideşti tu, veni-va moartea spre tine. (Coresi 1581: 401); Carii *nu voru* de tine să ştie (Dosoftei 1673: 268).

versus

you *know not* when the lord of the house commeth (Matthew 1582: 123); he *beareth not* the sword in vain (BCP 1717: 21); the sonne of man *hath not* where to lay his head (Matthew 1582: 20); Every one that heareth the word of the kingdom and *understandeth not*, there cometh the wicked one (Matthew 1582: 35).

Alteori, însă, apar şi forme analitice pentru negativ şi interogativ. Uneori, cu scopul de a întări afirmaţia, operatorul *do(es)* este folosit şi în propoziţii afirmative. În limba română, prezentul este „o formă sintetică, un timp simplu" (Irimia 2008: 262), atât în afirmaţii, cât şi în negaţii şi interogaţii, ca în exemplele următoare:

Deci mă *rogu* tuturoru credincioşiloru (Coresi 1581: 323); Leage una va fi voao şi celor nemearnici, celor ce *şăd* lîngă voi (BB, *Num,* 15, 13); Şi măestrulu încă *moare* (Dosoftei 1673: 160); De *sîntemu* veciniloru ocară (Dosoftei 1673: 267); ne bucurăm de iale, ca de mare avuţie şi-i *lăudăm* cătră toţi (Ivireanul 1972: 81); Şi cînd mergem să ne ispoveduim *nu spunem* duhovnicului că mîncăm carnea şi munca fratelui nostru (Ivireanul 1972: 94).

versus

For them *doe* I *pray:* Not for the world *doe* I *pray*, but for them. (Matthew 1582: 266); I *doe honour* my Father (Matthew 1582: 244); *Doe not* we *say* wel that thou art a Samaritane, and hast a diuil? (Matthew 1582: 244); I *doe make* them know the statues of God (KJB, *Exo,* 18, 16); when the Lord *doth make* thy thigh to trot, and thy belly to swell (KJB, *Num,* 5, 21); Thou art the God that *doest wonders* (Coverdale 1662: 56); Unto thee, O God, *do* we *give* thanks (BCP 1717: 228).

1.2 Prezent vs. Present Continuous

În limba engleză a secolelor al XVI-lea – al XVIII-lea înregistrăm şi formele analitice ale timpului present continuous, rare, dar care evoluează cantitativ pe durata perioadei analizate, până când aceste forme ajung să fie foarte frecvente în vorbire şi în textele scrise din limba actuală. O formă temporală similară nu este înregistrată în limba română, unde cunoaştem o singură expresie a acţiunilor prezente, reprezentate în limbă prin timpul verbal prezent:

dară cându te *rogi* şi cu blăstemu spr'inşii, câtu rău iaste (Coresi 1581: 328); Leage una va fi voao şi celor nemearnici, celor ce *şăd* lîngă voi (BB, *Num,* 15, 13); Şi măestrulu încă *moare*

(Dosoftei 1673: 160); ne bucurăm de iale, ca de mare avuţie şi-i *lăudăm* cătră toţi (Ivireanul 1972: 81).

versus

And when you *are praying*, speake not much (Matthew 1582: 15); The testimonies that thou hast commanded *are exceeding* righteous and true. (Coverdale 1662: 90); The Lord shall laugh him to scorn; for he hath seen that his day *is coming*. (Coverdale 1662: 30).

2. Exprimarea trecutului

2.1 Perfect compus vs. Past Simple

Timp cu precădere sintetic în limba engleză actuală, timpul past simple prezintă şi forme analitice, în negaţii, interogaţii, dar chiar şi în afirmaţii, unde, ca şi în cazul timpului present simple, verbul auxiliar („dummy auxiliary *did*"), este folosit cu scopul de a întări cele afirmate. În limba română, acţiunile trecute, încheiate, exprimate în limba engleză prin formele de past simple, se exprimă cu ajutorul formelor unui „timp compus, cu structură analitică" (Irimia 2008: 267), construit cu ajutorul verbului auxiliar *a avea* şi participiul verbului de conjugat. Aceste forme aparţin paradigmei timpului perfect compus, ca în exemplele următoare:

Că iaste Dumnezeu spre loculu acesta, eu n'*am ştiutu*. (Coresi 1581: 230); *Făcut-ai* tu unulu inimile loru! (Coresi 1581: 61); Pavelu *grăit-au* că nu toţi amu ce-su den Izrailu, aceia-su Izrailteani. (Coresi 1581: 498); Că leagea *au zisu* să iubimu vecinulu (Coresi 1581: 390); la dumnezeiasca nuntă *venit-amu* (Coresi 1581: 307); Iară săracii ce binevestiia, apostolii *zis-au* (Coresi 1581: 525); Dumnezeu *au făcut* doi luminători mari" (Ivireanul 1972: 57); Tu *ai îmbătrînit, ai îndălungat* zilele, şi pămîntul *au rămas* mult foarte la moştenire. (BB, *Iisus Navi*, 13, 1-2).

versus

All these things Iesus spake in parables to the multitudes, and without parables he *did not speake* to them. (Matthew 1582: 36); a seller of purple of the citie of the Thyatirians, one that worshipped God, *did heare*: whose hart our Lord opened (Matthew 1582: 340); And they came and filled both shippes, so that they *did sinke*. Which when Simon Peter *did see*, he fel downe (Matthew 1582: 148); All these things Iesus spake in parables to the multitudes, and without parables he *did not speake* to them. (Matthew 1582: 36); I *did call* upon the Lord with my voice and he heard me out of his holy hill. (BCP 1717: 220); and they that *did see* me without, conveyed themselves from me. (Coverdale 1662: 25); Thou *didst turn* thy face from me, and I was troubled. (Coverdale 1662: 24).

În paralel cu formele analitice de past simple, înregistrăm şi forme sintetice, atât ale verbelor regulate, cât şi ale verbelor neregulate, păstrate până astăzi. În exemplele următoare, se poate observa structura sintetică a timpului past simple în contrast cu structura analitică a perfectului compus românesc:

Că iaste Dumnezeu spre loculu acesta, eu n'*am ştiutu*. (Coresi 1581: 230); *Făcut-ai* tu unulu inimile loru! (Coresi 1581: 61); Pavelu *grăit-au* că nu toţi amu ce-su den Izrailu, aceia-su Izrailteani. (Coresi 1581: 498); Că leagea *au zisu* să iubimu vecinulu (Coresi 1581: 390); la dumnezeiasca nuntă *venit-amu* (Coresi 1581: 307); Iară săracii ce binevestiia, apostolii *zis-au* (Coresi 1581: 525); Şi fu după ce s-*au auzit* la Sanavalat şi Tovia şi la Ghisam Arapul şi la ceialalţi vrăjmaşi ai noştri că *am zidit* zidul, şi n-*au rămas* la ei răsuflare (BB, *Nee,* 6, 1); De i-*au omorâtu*-i fără vină (Dosoftei 1673: 169).

versus

That I never *knew* you depart from me (Matthew 1582: 18); What, wilt thou kil me, as thou *didst* yesterday kil the Aegyptians? (Matthew 1582: 307); I *came not* to call the iust (Matthew 1582: 150).

it was covered before them, and they *perceived* it *not* (Matthew 1582: 165); when he *entered* into the boate, his Disciples *folowed* him (Matthew 1582: 20); But they *said* to him, we neither *received* letters (Matthew 1582: 371); And it *came* to passe on the morrow, that Moses *sate* to iudge the people: and the people *stood* by Moses (KJB, *Exo*, 18, 13); I did call upon the Lord with my voice, and he *heard* me out of his holy hill. I *laid* me down and *slept*, and *rose* up again; for the Lord *sustained* me. (Coverdale 1662: 9); I was daily with you in the temple, teaching & ye *took* me *not* (BCP 1717: 33).

2.2 Imperfect vs. Past Continuous

Analizând în paralel forma de past continuous cu forma de imperfect perifrastic[4] românesc din limba veche, găsim o mare asemănare structurală între acestea. Asemănarea se concretizează prin punerea în paralel a formelor analitice de imperfect din limba română veche, construite cu ajutorul verbului *a fi* şi verbul de conjugat la gerunziu şi a formei continue a trecutului englezesc:

dentru o împreunare a credinţeei ce *era lăcuindu* ei se întorcŭ (Coresi 1581: 3); Nimea nu cuteza cătră Hristosu să aducă pre ei. Că în morminte amu *era lăcuindu* (Coresi 1581: 235); Şi *era suspinându* şi tremura pre pământu (Coresi 1581: 245); Că prilăstire ştiinţa şi nălucitură vrutu-le-a părea ce-*au fostu fiindu* de Hristosu (Coresi 1581: 534); iară Cain *era lucrînd* pământul (BB, *Fac*, 4, 3); Şi *era zidind* cetate (BB, *Fac*, 4, 17); Irod, împărat Iudeii, carele *au fost avînd* muiare pre Mariamna (Ivireanul 1972: 317).

versus

For he *was teaching* them as having power (Matthew 1582: 19); he *was teaching* in their synagogue on the Sabboths (Matthew 1582: 178); when we *were sailing* away, laded us with necessaries (Matthew 1582: 371); not serving to the eie, as it *were pleasing* men (Matthew 1582: 524); As he *was following* the ewes with their young, he took him (Coverdale 1662: 58); Then Herod when he saw that he was mocked of the wisemen, *was exceeding* wroth and sent forth (BCP 1717: 17).

Forma sintetică de imperfect românesc, care a coexistat cu forma perifrastică, a rezistat şi s-a păstrat în limba modernă în detrimentul celeilalte şi se află în contrast cu structura analitică a timpului past continuous:

Doamne, iată, cela ce *iubiiai*, boleaşte! (Coresi 1581: 94); Aşa amu şi Hristosŭ *făcea*. Spre cruce *grăiia* (Coresi 1581: 340); eri ne *răstigniiamu*, iară astăzi ne proslăvimu! (Coresi 1581: 117); În pustiiul acesta vor cădea oasele voastre, şi toată socoteala voastră, şi cei număraţi ai voştri, den 20 de ani şi în sus, cîţ *cîrtiia* asupra Mea. (BB, *Num*, 14, 29-30); Şi *era* fiii lui Israil în pustie şi aflară om adunînd leamne în ziua sîmbetii. (BB, *Num,* 15, 30-31); Că atîta *doriia* de păharul acesta a-l bea, cît acea puţină vreme ce mai *era* să treacă pînă a-l bea, îi *părea* că sînt mii de ani.(Ivireanul 1972: 13); Şi cînd era Hristos pre pământ *zicea* cătră apostoli (Ivireanul 1972: 100).

versus

[4] „Imperfectul perifrastic de tipul *era mergînd* este folosit frecvent în toate variantele literare, fiind mai expresiv decât cel sintetic." (Frâncu 2009: 105).

For he *was teaching* them as having power (Matthew 1582: 19); he *was teaching* in their synagogue on the Sabboths (Matthew 1582: 178); when we *were sailing* away, laded us with necessaries (Matthew 1582: 371); not serving to the eie, as it *were pleasing* men (Matthew 1582: 524); I became dumb, and opened not my mouth; for it *was* thy *doing*. (Coverdale 1662: 32); Have I not remembered thee in my bed, and thought upon thee when I *was waking*? (Coverdale 1662: 46); Then Herod when he saw that he was mocked of the wisemen, *was exceeding* wroth and sent forth (BCP 1717: 17).

2.3 Perfect simplu perifrastic vs. Past Continuous

Structura formelor de perfect simplu perifrastic[5] din limba română veche, forme inexistente în limba română actuală scrisă, este una analitică, asemeni formelor de trecut cu aspect continuu din limba engleză:

Şi *fu auzind* sluga lui Avraam cuvintele lor (BB, *Fac*, 24, 52); Şi *fu fiind* ei în cale (BB, *Împ II,* 13, 30); Daniilu prorocu spământu-se şi *cutremuratu fu* (Coresi 1581: 38).

versus

Then Herod when he saw that he was mocked of the wisemen, *was exceeding* wroth and sent forth (BCP 1717: 17); when we *were sailing* away, laded us with necessaries (Matthew 1582: 371); not serving to the eie, as it *were pleasing* men (Matthew 1582: 524).

2.4 Perfect compus vs. Present Perfect Simple

Forma exclusiv analitică de present perfect simple exprimă acţiuni trecute, dar care au urmări sau rezultate în prezent. În limba română, acest tip de acţiuni este exprimat uneori cu ajutorul perfectului compus, care este, ca şi present perfect simple, un timp cu structură analitică. Oferim câteva exemple sugestive:

Că iaste Dumnezeu spre loculu acesta, eu n'*am ştiutu*. (Coresi 1581: 230); *Făcut-ai* tu unulu inimile loru! (Coresi 1581: 61); la dumnezeiasca nuntă *venit-amu* (Coresi 1581: 307); Dumnezeu *au făcut* doi luminători mari (Ivireanul 1972: 57); Şi iarăşi acestaş Dumnezeu, făcîndu-se om, *au pus* alţi doi luminători (Ivireanul 1972: 57); Şarpele m-*au amăgit* şi *am mâncat.*" (BB, *Fac,* 3, 13-14).

versus

We *have piped* to you, and you *have not danced*; we *have lamented*, and you *have not wept*. (Matthew 1582: 157); I *have praied* for thee (Matthew 1582: 202); For him the Father, God, *hath signed* (Matthew 1582: 234); ye *have heard* the blasphemy what think ye? (BCP 1717: 33); Preserve me, O God, for in thee *have* I *put* my trust. (BCP 1717: 223); if ye *have heard* of the dispensation of the grace of God (BCP 1717: 19); thou *hast broken* the teeth of the ungodly (Coverdale 1662: 9); the Lord *hath chosen* to himself the man that is godly (Coverdale 1662: 9); I have considered the days of old (Coverdale 1662: 56); I have bene an alien in a strange land (KJB, Exo, 18, 3); the whole house of Israel, bewaile the burning which the Lord hath kindled. (KJB, Lev, 10, 6).

2.5 Mai mult ca perfect vs. Past Perfect Simple/ Pluperfect

Ca şi în cazul imperfectului perifrastic, mai mult ca perfectul perifrastic[6] existent în limba română veche exprimă acţiunile trecute cele mai îndepărtate faţă de momentul evocării lor. În

[5] Frâncu pune existenţa acestei structuri verbale perifrastice pe baza necesităţii lor în traduceri, exprimând „fidelitatea traducătorului faţă de textul din originalul slavon şi indirect grecesc" (Frâncu 2009: 111).

[6] „Mai frecvent decât mai mult ca perfectul sintetic este, mai ales în variantele nordice ale limbii literare, cel perifrastic, care cunoaşte patru forme: a) forma de tipul *era auzit* (= *auzisem*), compusă din auxiliarul *a fi* la imperfect şi participiul trecut (...), b)

limba engleză, acest tip de acţiuni este exprimat cu ajutorul timpului pluperfect / past perfect simple. Ambele timpuri prezintă, în limba secolelor al XVI-lea – al XVIII-lea, structură analitică:

Celu bolnavu de la lacu întru Iudei au fostu, şi 38 de ai *au fostu zăcutu* (Coresi 1581: 58); Şi *era rămasŭ* şi *lăsatŭ,* dentru fugirea şi răsipirea ce-au fostŭ atunce spre apostoli (Coresi 1581: 131); Era Vithaniia aproape de Ierusalimŭ, ca doasprăzeace mile; şi mulţi *era veniţi* cătră Martha şi Mariia, să mângâe eale de fratele lorŭ (Coresi 1581: 95); Toţi aceştea *au fost luat* muieri striine, şi sînt dentru aceastea muieri carele au născut dentru ei fii. (BB, *Esd,* 10, 44); Iisus Hristos *au fost fugit* la Eghipet cu maică-sa şi cu Iosif (Ivireanul 1972: 318); Iară Pavel *au fost stătut* luminătoriu mai mic (Ivireanul 1972: 62).

versus

when Iesus *had* fully *ended* these wordes, the multitude were in admiration upon his doctrine (Matthew 1582: 18); when he *had praied,* and imposed hands on him, he healed him (Matthew 1582: 371); when they *had examined* me, would have released me (Matthew 1582: 371); Elias will come to save him Jesus, when he *had cryed* again (BCP 1717: 31); So they went neere, and caried them in their coats out of the campe, as Moses *had said.* (KJB, *Lev*, 10, 5); And knew her not till she *had brought* forth, her first born son (BCP 1717: 18); When Herod the King *had heard* these things, he was troubled (BCP 1717: 19).

Formele sintetice ale mai mult ca perfectului românesc, cele care s-au păstrat în limba română literară modernă, au coexistat cu formele perifrastice în limba veche. Structura mai mult ca perfectului sintetic este în contrast cu structura analitică a timpului past perfect simple din limba engleză, după cum se poate observa şi în exemplele următoare:

propoveduiia câte *făcuse* lui Isusu (Coresi 1581: 378); Că şi veşmintele lui însuşu preacurata muma Domnului cu mâinile ei *făcuse*-le şi le dărui lui. (Coresi 1581: 97); Şi pre Lazaru mai nainte-lu *uitase*, şi între poarta lui au fostu zăcându şi topitu de foame (Coresi 1581: 370); Că corabiia o *închisese* Dumnezeu pre dinafară şi *luase* chieile (Ivireanul 1972: 93).

versus

And he that *had gone* downe first into the pond (Matthew 1582: 229); Iesus therfore *had listed* up his eies (Matthew 1582: 232); they *had seen* what a signe Iesus *had done* (Matthew 1582: 233); Moses father in law, heard of all that God *had done* for Moses, and for Israel his people, and that the Lord *had brought* Israel out of Egypt (KJB, *Exo*, 18, 1); And knew her not till she *had brought* forth, her first born son (BCP 1717: 18); When Herod the King *had heard* these things, he was troubled (BCP 1717: 19).

3. Exprimarea viitorului

3.1 Viitor 1 vs. *Will* Future

Structura timpului viitor 1 este una analitică în ambele limbi avute sub observaţie în studiul nostru, după cum arată exemplele:

Nepriceperea minţii mele îi *voiu asemîna* cu cei doi luminători mari (Ivireanul 1972: 57); Pentru că nu vă *veţi închina* la alţi dumnezei (BB, *Ieş*, 34, 14); *Fi*-i-*va* truda ne'ncetată - Că la iad nu *va fi* plată - Acolo n'*a vedia* moarte - Să gîndească că-l *va scoate* (Dosoftei 1673: 160); Doamne, de *va durmi*, mântuitu *va fi.* (Coresi 1581: 95).

versus

forma de tipul *am fost mers* (= *mersesem*), compusă din perfectul compus al auxiliarului *a fi* şi participiul trecut al verbului (...), c) forma de tipul *fusese zis* (= *zisese*), compusă din mai mult ca perfectul auxiliarului *a fi* şi participiul trecut (...), d) forma cu imperfectul verbului *a avea* şi participiul trecut" (Frâncu 2009: 114-115).

I *will arise* and *go* to my father, and *will say* unto him. (BCP 1717: 1); *Will* thou then *not be* afraid of ye power? (BCP 1717: 21); thou *shalt teach* them ordinances and lawes, and *shalt shew* them the way (KJB, *Exo*, 18, 20); when I call upon the Lord, he *will hear* me (Coverdale 1662: 9); I *will goe* before you into Galilee. (Matthew 1582: 76); I *will not drinke* from henceforth of this fruite of the vine (Matthew 1582: 76).

4. Imperativul

Formele verbale de imperativ sunt construite, în cele mai multe cazuri, în mod sintetic în ambele limbi analizate, atât în enunţuri afirmative, cât şi în enunţuri negative:

Cine mă feace sănătosu, elu-mi zise: *ia*-ţi patulu tău şi *îmblă.* (Coresi 1581: 147); *Pocăiţi*-vă, că se apropie împărăţiia ceriului! (Coresi 1581: 5); *veniţi* să ucidemŭ elŭ (Coresi 1581: 299); *Ziceţi* chemaţilorŭ (Coresi 1581: 301); *Duceţi*-vă amu în eşitulŭ drumurelorŭ, şi câţi veţi afla, *chemaţi*-i la nuntă (Coresi 1581: 303); Părinte, *iartă* lorŭ, că nu ştiu ce facŭ! (Coresi 1581: 340); *Ascultaţi*, creştiniloru, cumu leanea noastră rădică-o sfântulu (Coresi 1581: 119); Fraţiloru, *veseliţi-vă* în Domnulu (Coresi 1581: 119);*Cruţă* fiii celoru prinşi în laţe (Dosoftei 1673: 269); *Ciopleaşte*-ţi ţie doao lespezi de piatră, ca şi ceale dentîiu, şi te *suie* la Mine în munte (BB, *Ieş*, 34, 1); *Fiarbeţ* carnea în curtea cortului mărturiei, în loc sfînt, şi acolo veţ mînca pre ea (BB, *Pre*, 8, 31); *Veniţi* după mine şi voiu face pre voi păscari de oameni. / *Încetaţi* de a vă trudi deasupra mării cei neînsufleţite. *Mutaţi* pentru dragostea mea meşterşugul cel păscăresc pre pământ. Acolea pre dînsul *trimiteţ* şi vă *întindeţ* mrejile. *Vînaţ* pentru mine vînatul credinţii. (Ivireanul 1972: 5); Şi luînd-o, *du*-te! (BB, *Fac*, 12, 20).

versus

let them come, & *let* us out themselves (Matthew 1582: 341); And when you are praying, *speake not* much (Matthew 1582: 15); *Be not* careful therfore for the morow (Matthew 1582: 16); *Aske*, and it shal be given you; *seeke*, and you shal finde, *knocke*, and it shal be opened to you (Matthew 1582: 17); *Arise, take up* thy bedde, and *goe* into thy house (Matthew 1582: 22); *Doe* thyself no harme (Matthew 1582: 341); *Goe* you up to this festival day (Matthew 1582: 239); *Hearken* now unto my voyce (KJB, *Exo*, 18, 19); *Be* thou for the people to Godward (KJB, *Exo*, 18, 19); *Hear* me when I call, O God (Coverdale 1662: 9); *Stand* in awe, and *sin not*; *commune* with your own heart, and in your chamber, and *be* still (Coverdale 1662: 9); *Spare* thou them, O God, which confes their faults. *Restore* thou them that are penitent. (BCP 1717: 2).

Înregistrăm, însă, şi forme analitice de imperativ negativ în limba engleză a secolelor al XVI-lea – al XVIII-lea, care se află în contrast cu formele negative de imperativ românesc care sunt exclusiv sintetice:

Omu eşti, *nu fii* fiară! (Coresi 1581: 328); *Nu* te *teame*, de acmu vânătoriu de oameni veri fi. (Coresi 1581: 329-330); *Nu număra* zilele postului (...) *nu* te *întrista* (Ivireanul 1972: 101).

versus

Doe not touche me, for I am not yet ascended to my Father (Matthew 1582: 274); *Do not* you *say* that yet there are four moneths (Matthew 1582: 226).

5. Infinitivul

Formele verbale infinitivale, extrem de frecvente în varianta veche a limbii române datorită faptului că apăreau şi în locul conjunctivului[7], sunt construite analitic. Şi în limba engleză structura infinitivului este una analitică, după cum se observă în exemplele:

Spăsenia amu cheamă-o Domnulu dragostea vieţei, şi de grija ceştii lumi şi de pohta ei *a te feri* şi *a fugi*. (Coresi 1581: 72); Pentru aceaia se cădea şi taina sfinteei învieri aiavea şi cu cinste *a se adevăra* şi *a se spune* şi *a* se *arăta* (Coresi 1581: 97); Şi te apropie pre tine şi pre toţi fraţii tăi, feciorii lui Levi, împreună cu tine, şi cercaţ *a preoţi?* (BB, *Num,* 16, 10-11); Iară de va muri den dobitoacele care iaste voao slobodă *a mînca* acesta, cela ce se va atinge de mortăciunile lor necurat va fi pînă în sară. (BB, *Pre,* 11, 39); Încetaţi de *a* vă *trudi* deasupra mării cei neînsufleţite (Ivireanul 1972: 5); Aşijderea şi cînd au început *a ploa* ar fi putut Dumnezeu numai într-o zi să facă potopul (Ivireanul 1972: 93).

versus

But I ſay to you „not *to sweare* at al (Matthew 1582: 13); maketh her *to committe* adoutrie (Matthew 1582: 13); It is not lawful for thee *to have* her (Matthew 1582: 38); you have skil *to discerne* (Matthew 1582: 44).

6. Participiul

Construcţiile participiale se formează în limba română în mod sintetic, primind la final sufixele gramaticale specifice *-t, -s* şi reprezintă „un perfect absolut, opunîndu-se, din această perspectivă, gerunziului, un prezent absolut" (Irimia 2008: 301). În limba engleză, forma sinonimă este cea de participiu trecut, care se construieşte sintetic cu terminaţia *-ed* în cazul verbelor regulate sau are formă neregulată, ca în exemplele*:*

Adevăru grăescu voao, că *făcutu* unora aceştea fraţi ai miei mai mici, mie *făcutu* (Coresi 1581: 34); Iară de e jumătate *stricatu,* necuratu pare-i-se că va fi (Coresi 1581: 427); Cu sălaşu de ape cei *făcut* cu mâna (Dosoftei 1673: 50); Adunaţi-vă şi vă legaţi împreună, limba cea *necertată* (BB, Sofonia, 2, 1-2); Iar corăbiiariul iaste *ştiut* de toţ (Ivireanul 1972: 181); Şi pentru aceasta acea a lui David s-au arătat *priimită* şi a lui Saul s-au defăimat. (Ivireanul 1972: 217).

versus

and it shal be *done* to you (Matthew 1582: 262); they desired Pilate that their legges might be *broken*, and they might be *taken* away. (Matthew 1582: 272); the soules, they shall not be *eaten* (KJB, *Lev*, 11, 13); And all drinke that may be *drunkein* every such vessell (KJB, *Lev*, 11, 34).

Concluzii

Lucrarea de faţă prezintă o imagine sumară asupra situaţiei complexe a varietăţii de construcţii verbale existente în perioada secolelor al XVI-lea – al XVIII-lea în limbile română şi engleză. Se poate observa, pe baza acestei scurte analize contrastive care poate fi aprofundată pentru un tablou mult mai amplu, o asemănare structurală destul de mare între formele verbale sintetice din limba română şi cele din limba engleză, precum şi între formele verbale analitice provenite din cele două limbi, în secolele analizate. De observat este faptul că, fiecare dintre limbile avute în vedere spre analiză, prezenta, în periaoda descrisă, o formă mult diferită faţă de forma actuală. Limba română, astăzi o limbă cu precădere sintetică, are în secolele al XVI-lea - al XVIII-lea, un pronunţat caracter analitic prin multitudinea de forme perifrastice ale timpurilor

[7] Infinitivul aflat în poziţia unui conjunctiv este foarte des întâlnit, mult „mai frecvent decât în zilele noastre, căci procesul de înlocuire a infinitivului prin conjunctiv era în plină desfăşurare" (Frâncu 2009: 128).

care astăzi sunt exclusiv sintetice: de exemplu *imperfectul perifrastic, perfectul simplu perifrastic, mai mult ca perfectul perifrastic*. În acelaşi timp, limba engleză, distinctă astăzi prin multitudinea de timpuri construite cu verbe auxiliare care îi conferă un caracter analitic, cunoştea o mare diversitate de morfeme gramaticale specializate şi nu prezenta încă forme cu aspect continuu pentru multe dintre aceste timpuri.

Bibliografie

Izvoare

BB = *** *Biblia 1688*, ediția Mitropoliei Bucureștilor – sursa http://www.archive.org.

BCP 1717 = *** *The Book of Common Prayer*, 1717, John Stuart (editor), London.

Coresi 1581 = Coresi, 1581 - Coresi, *Carte cu învăţătură*, 1581, Publicată de Sextil Puşcariu şi Alexie Procopovici, Atelierele grafice SOCEC & Co., Societate anonimă, Bucureşti, 1914.

Coverdale 1662 = Coverdale, Miles, *Psalms*, 1662, Edited by W. S. Peterson, Valerie Macys, 2000.

Dosoftei 1673 = Dosoftei, *Psaltirea în versuri*, 1673, Publicată de I. Bianu, Tipografia Academiei Române, Bucureşti, 1887.

Ivireanul 1972 = Ivireanul, Antim, *Opere*, Ediţie critică şi studiu introductiv de Gabriel Ştrempel, Editura Minerva, Bucureşti, 1972.

KJB = *** *King James Holy Bible*, 1611 – sursa http://www.archive.org.

Matthew 1582 = Matthew, *New Testament*, Rhemes, 1582.

Lucrări de referinţă

Barbu 1945 = Barbu, N. I., *Sintaxa limbii române după metoda istorico-stilistică*, Editura Gina, Bucureşti, 1945.

Carstairs 2002 = Carstairs-McCarthy, Andrew, *An Introduction to English Morphology: Words and their Structure*, Edinburgh: Edinburgh University Press, 2002.

CHEL III = *The Cambridge History of the English Language*, Vol. III: 1476-1776, edited by Roger Lass, Cambridge: Cambridge University Press, 1999.

Comrie 1976 = Comrie, Bernard, *Aspect*, Cambridge: Cambridge University Press, 1976.

Comrie 1985 = Comrie, Bernard, *Tense*. Cambridge: Cambridge University Press, 1985.

Crystal 1995 = Crystal, David, *The Cambridge Encyclopedia of the English Language*, Cambridge: Cambridge University Press, 1995.

Frâncu 1967 = Frâncu, Constantin, *Din istoria perfectului simplu românesc: formele de persoana I şi a II-a plural cu sufixul -ră-*, în ALIL, XVIII 1967, p. 175-190.

Frîncu 1984 = Frîncu, Constantin, *Geneza şi evoluţia timpurilor verbale supracompuse în limba română* în ALIL, Tom XXIX 1983-1984 A Lingvistică, p. 23-62.

Frâncu 2009 = Frâncu, Constantin, *Gramatica limbii române vechi (1521-1780)*, Casa Editorială Demiurg, Iaşi, 2009.

GA 1966 = *** *Gramatica Limbii Române*, Al. Graur (coord.), Tiraj nou, Ediţia a II-a revăzută şi adăugită, vol. I şi vol. al II-lea, Editura Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti, 1966.

GALR 2008 = *** *Gramatica Limbii Române*, Valeria Guţu Romalo (coord.), Tiraj nou, revizuit, vol. I, Cuvântul, vol. al II-lea, Enunţul, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2008.

GLE IV 2011 = *Gramatica limbii engleze*, iniţial publicată în 1962 de Catedra de Limba şi Literatura Engleză a Universităţii din Bucureşti, re-editată online în 2011 de C. George Sandulescu şi Lidia Vianu, Contemporary Literature Press, Bucureşti, 2011, Vol. 4, *Verbul I*.

Hoarță Cărăuşu 2012 = Hoarță Cărăuşu, Luminiţa, *Aspecte morfosintactice ale textelor religioase din secolul al XVI-lea* în „Philologica Jassyensia", An VIII, Nr. 1 (15), 2012, Philologia Parennis, p. 9-18.

Irimia 2008 = Irimia, Dumitru, *Gramatica limbii române*, ediţia a III-a revăzută, Editura Polirom, Iaşi, 2008.

Palmer 1997 = Palmer, F. R. (Frank Robert), *The English Verb*, Second Edition, Longman Group UK Limited, 1987, 8th impression 1997.

Mulţumiri / Acknowledgments

*Această lucrare a fost publicata cu sprijinul financiar al proiectului „Sistem integrat de îmbunătățire a calității cercetării doctorale și postdoctorale din România și de promovare a rolului științei în societate", POSDRU/159/1.5/S/133652, finanțat prin Fondul Social European, Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013.

EKPHRASIS AS ENARGEIA

Assistant, PhD, University of Petroșani

Abstract: The close connection between literature and painting had been established centuries ago and the perception of the two media throughout history, emphasizing both the similarities and differences existing between them, has largely been the result of the various aesthetical and philosophical theories approaching the two realms. Ekphrasis, a term that has its origin in the Greek language and entered the English language during the eighteenth century, has stirred serious debate, which resulted in various definitions depending on the specific argument set forth by each critic or theorist. One of the attempts at defining ekphrasis, conceived as a thorough description of a visible entity, connected the notion to the ancient rhetoric device of enargeia, in an attempt to pause the temporal flow of the discourse. In doing that, verbal art is considered to have come closer to the visual arts – although words and pictures should not be understood as being alike – and become an apparent natural sign.

Keywords: ekphrasis, enargeia, media, natural sign, conventional sign.

Certain theoretical and critical opinions (Krieger, 1992: 70) state that, while looking for an all-encompassing definition of imitation, Plato, who widely approached the relation of language to natural signs in *Cratylus* and enlarged the concepts of *Book 3* of *The Republic*, had concluded that imitation was possible owing to the capacity of all arts to "mirror the thing we perceive … by making an illusionary substitute for it." (Krieger, 1992: 70) Imitation would consequently include the dramatic, lyric, and narrative discourses as long as they are able to create images out of the words they used.

Meanwhile, the further division of signs into sensible and intelligible, with the first ones employed in visual arts and the second ones in verbal arts, made possible the subsequent separation between natural signs and arbitrary-conventional signs. It appeared that, in order to represent an object, which could be identified with its existing counterpart (as in representational visual arts), no difficulties were encountered; consequently, a similar, unproblematic process was expected to be dealt with bin the representation of objects by words seen as the embodiment of enargeia. Yet, owing to the fact that verbal arts have as a goal the emulation of the effects of natural-sign arts, namely, to create mental pictures in spite of their invisible medium (the words), and thus to manipulate deceiving illusions, Plato is considered to have condemned non-dramatic verbal arts:

"… though the non-dramatic verbal arts, with their arbitrary signs, are semiotically unlike a visual art, they *seek* to emulate that art in the way they would function, thereby using the visual arts as their model in their attempt, despite their disadvantaged (because invisible) medium of words, to create pictures bin their readers' minds. Their objective is to be like the sensible arts, …, even if they bare only intelligible."" (Krieger, 1992: 75)

With Horace (1783), the key phrase 'ut pictura poesis' appeared to have reasserted a poetic art that was looking to mimic the visual arts. The phrase is acknowledged as having its origin in Simonides of Ceos (556-468 BC, the Greek poet, included by the ancient scholars of Alexandria in the list of nine lyric poets of critical study), who was supposed to refer to poetry as to a 'speaking picture' and to pictures as to 'mute poetry', and came to be used in order to emphasize the analogous relations among the arts while setting forth the supremacy of visual arts and the strife of verbal arts to adapt to the model. The result was the coming out of a theory of the fine arts, at around the middle of the eighteenth century, which focused on the mutual analogy of the visual arts, natural signs and imitation of nature.

Neoclassical theory turned out to combine Plato's illusionistic mimetic theory with natural-sign developments that traced a 'semiotic process' according to which poetry, from a vernal description, shifted to a mental image and transformed itself into the verbal equivalent of painting. Accordingly, through 'ut pictura poesis' all non-dramatic poetry had been equated as analogous to visual arts.

In the opinion of Addison (*The Spectator*, 1891), who established a hierarchy of the arts, with sculpture occupying the leading position, owing to its three-dimensional character that allowed it to be mistaken for the object it imitated, followed by painting, and, finally, by the verbal art, reduced to description, a sort of reinforced enargeia is required in order to define poetry's representational function: words should be employed with a view of determining in the audience the vivid perception of the natural object in the absence of that object, which meant that they were supposed to resort to ekphrasis:

"Words, when well chosen, have so great a Force in them, that a Description often gives us more lively Ideas than the Sight of Things themselves. The Reader finds a scene drawn in stronger Colours, and painted more to the Life in his Imagination, by the help of the Words, than by an actual Survey of the Scene which they describe. In this case the Poet seems to get the better of Nature; he takes, indeed, the Landskip after her, but gives it more vigorous Touches, heightens its Beauty, and so enlivens the whole Piece, that the Images that flow from the Objects themselves appear weak and faint, in Comparison of those that come from the Expressions."

Addison's conception regarding the ultimate goal of all the arts – that is natural-sign representation – involved human mind's recollections that turned into forceful representations stimulated by the objects of art. Accordingly, art objects were attributed an evocative function which, in the case of ekphrasis, induced in an audience a visual representation of the original object through a verbal description. The insistence on the superiority of the real/ original objects as compared with their art representations acknowledged natural-sign arts as the archetype for all other arts and placed arbitrary-conventional sign art – poetry – in an inferior position.

The late seventeenth and eighteenth centuries also witnessed a tendency that opposed to the previously mentioned assertions which made of the verbal art a representation of a natural-sign object (an ekphrasis) by way of enargeia. The opposite tendency focused on paintings capable of emulating literature while attempting at abandoning the spatial dimension and incorporating temporality. And, in order to do that, visual arts (more specifically narrative painting) had to select the 'pregnant moment' out of a literary narrative sequence that should be, in fact, the most representative moment towards which all previous moments converge and from which all subsequent moments come out. Nonetheless, in the opinion of the twentieth-century theorists, the selection of such a moment in the visual arts does not imply a reference to temporality owing to

the fact that the flow of life is stilled in the 'pregnant moment' which reasserts spatiality. (Krieger, 1992)

Both ekphrasis as enargeia and ekphrasis as imitation ('ut pictura poesis') and illusion, via the opposition between natural-sign arts and arbitrary/conventional-sign art are, nonetheless, considered to have come out of a comparison operated between items that could not be compared: on the one hand, visual arts were referred to as void of medium (as natural-sign arts), on the other one, verbal art (poetry) was referred to as possessing a medium capable of representing an object only indirectly (arbitrary/conventional sign art). Consequently, such a comparison resulted in a paradoxical situation that urged art to leave aside its own characteristics in order to strive to emulate visual arts.

Criticism (Krieger, 1992) appreciates that the moment when the visual arts began to be analyzed as conventional signs (as verbal art was) and started to use their previously denied medium (their materials) as means of transposing those signs into 'perceptual structures', verbal art ceased to hide its conventional character and be read in terms of the visual arts; meanwhile, visual arts have come to be treated in terms of 'texts to be read' displaying conventional signs characteristics.

Critical opinions (Krieger, 1992) have also been formulated in connection with a different kind of enargeia whose origins can be found in Longinus's treatise *On the Sublime* (1890). That type of enargeia required the audience to identify with the writer in order to take part in the representation. Consequently, the mimetic character of the representation softened and the emulation of the natural sign was no longer its main goal; instead, the emotional response of the audience was being stressed, together with the yearning of word art to call attention on itself:

"It is natural to us to feel our souls lifted by the true Sublime, and conceiving a sort of generous exultation to be filled with joy and pride, as though we had ourselves originated the ideas which we read… when a passage is pregnant in suggestion, when its is hard, nay impossible, to distract the attention from it, and when it takes a strong and lasting hold on the memory, then we may be sure that we have lighted on the true Sublime… . …when the same book always produces the same impression on all who read it, whatever be the difference in their pursuits, their manner of life, their aspirations, their ages, or their language, such a harmony of opposites gives irresistible authority to their favorable verdict."" (Longinus, 1890: VII/2)

It has been further asserted (Krieger, 1992) that this type of empathy-inducing enargeia collapses the distance between the audience and the subject, which results in a sort of emotional blending of the two entities that no longer has mimetic function as its main goal. The change having occurred in the perception of the mimetic theory through enargeia (which had previously stressed intense visual representation) is now centred upon the intense emotional response of the audience that seems to reject mimetic representation. New territories open for a concept of the arbitrary, conventional/ non-natural verbal art superior to natural-sign arts. Verbal arts is then able to claim its superiority exactly owing to the shift having occurred at the level of audience perception: words as medium are to be interpreted, but interpretation in this case, is much broader than in the case of an audience observing natural-sign arts or even natural objects.

Longinus's theory on enargeia is considered to have been developed subsequently by Edmund Burke (1883: 246-251), who asserted that, contrary to visual arts, verbal arts, in their arbitrariness, were not required to reproduce external reality as faithfully as possible and suggested that they were free to exert their emotional impact on audiences to a larger extent than

visual arts. He went on to delimitate the category of the 'beautiful', incorporating the pictorial art, from the category of the 'sublime' that encompassed the word art which although obscure, at times, was able to determine deeper emotions in the audience. Burke insisted that words characterized by a connotative obscurity were supposed to be employed by poets with a view to influence the emotions of the audience. Visual arts appeared then as lacking the affective dimension attributed to words:

"Painting affects … with the superadded pleasure of imitation. Architecture affects by the laws of nature and the law of reason; from which latter result the rules of proportion, which make a work to be praised or censured, in the whole part or in some part, when the end for which it was designed is or is not properly answered. But as to words; they seem to me to affect us very different from that in which we are affected by natural objects, or by painting or architecture; yet words have as considerable a share in exciting ideas of beauty and of the sublime as many of those, and sometimes a much greater than any of them; … If words have all their possible extent of power, three effects arise in the mind of the hearer. The first is, the *sound*; the second, the *picture*, or representation of the thing signified by the sound; the third is, the *affection* of the soul produced by one or by both of the foregoing. … I am of opinion, that the most general effect, … does not arise from their forming pictures of the several things they would represent in the imagination; because, on a very diligent examination … I do not find that once in twenty times any such picture is formed, and when it is, there is most commonly a particular effort of the imagination for that purpose. … words operate, …, not by presenting any image to the mind, but by having from use the same effect on being mentioned… ."

With Burke, as with Longinus, the emphasis is no more on the poem/ object, but on audience/ subject, which is considered to eliminate any distance that separates object from subject in order to identify with the object. The hereby conception is also accompanied by a shift from the spatiality of the visual arts towards the temporality of the word art under the influence of the evolution theories in the nineteenth century. Language is assumed a time dimension that seems connected with human heritable existence that is supposed, at its turn, to determine human emotions.

The ideas regarding the expressive capacity of the word art was further advocated and developed by P. B. Shelley in *A Defence of Poetry* (2004) where he established an immediate connection between poetry and its poet, claiming that poetry was, in fact, the expression of the poet's 'internality'. Owing to that connection that turned language into an 'unmediated' ("because arbitrarily produced by imagination") representation of the inner being, lyric poetry came to be given a prominent status. Shelley implied that, in the case of the visual arts, expression could not come out immediately from conception due to the 'fracture' brought by materials and instruments:

"… language is arbitrarily produced by the imagination and has relation to thoughts alone; but all other materials, instruments and conditions of art, have relations among each other, which limit and interpose between conception and expression. The former is a mirror which reflects, the latter as a cloud which enfeebles, the light of which are both mediums of communication. Hence the fame of sculptors, painters, and musicians, …, has never equalled that of poets in the restricted sense of the term, as two performers of equal skill produce effects from a guitar and a harp."

Accordingly, the arts appeared to be evaluated in accordance with their "closeness to the source of expression"" (Krieger, 1992: 109) so that natural-sign arts (the visual arts) came to hold a position which was (owing to their reflection of an external reality) inferior to that of the word art (poetry), which was the immediate reflection of the poet's 'internality'. The direct effects of these assertions are considered to be the praise of the subjectivity, expressiveness, and obscurity of the word art as opposed to the representational transparency and 'referential precision' of natural-sign arts. Consequently, ekphrasis as imitation/ enargeia should be avoided due to its static character that comes out to be contrary to temporality and the flow of consciousness.

Bibliography:

Addison, J. 1891. *The Spectator*. A New edition, with Introduction, Notes, and Index by Henry Morley, George Routledge and Sons, No. 416 – Friday, June 27, 1712, http://www.gutenberg.org/files/12030/12030-h/SVB2/S

Burke, E. 1883. *A Philosophical Enquiry into the Origin of Our ideas of the Sublime and Beautiful, with an Introductory Discourse Concerning Taste, and Several Other Additions*, Thomas McLean, Haymarket, London, https://archive.org/stream/philosophicalinq00burk.

Horace. 1783. *The Art of Poetry. An Epistle to the Pisos Q. Horatii Flacci Ad pisones, de Arte Poetica.* Translated from Horace with notes by George Colman, London, http://www.gutenberg.or/files/dirs/etext05/artp10.txt.

Krieger, M. 1992. *Ekphrasis: The Illusion of the Natural Sign*. Johns Hopkins University Press, Baltimore.

Longinus. 1890. *On the Sublime*. Translated by H. L. Havell, with an Introduction by Andrew Lang, Macmillan and Co., London and New York, http://www.gutenberg.org/files/17957/17957-h/17957.

Shelley, P. B. 2004. "A Defence of Poetry" in *A defence of Poetry and Other Essays*, http://www.gutenberg.org/files/5428/5428-h/5429-h.t.

THE ROMANIAN WOODEN LANGUAGE: BETWEEN NEUROLINGUISTIC PROGRAMMING AND SOCIAL ADJUSTMENT

Livia Feidaros, PhD candidate, "Stefan cel Mare" University of Suceava

Abstract: During the Romanian communist era, wooden language became an authority in itself, as it represented a non-communicative structure whose main function was to engage the individual in a system. As the possibility of verbal expression was blocked, the individual no longer had access to creativity, personal cognition or heuristic methods that are specific to the freedom of thought, so he could only compile rigid structures that annihilate expression. The question that raises naturally concerns the processes which generated such manipulative structures. Was this process an imposed and controlled one or it occured involuntarily, as a form of social adjustment, as a necessity of the masses to acomplish the desiderata of a theoretical utopian regime? In our paper we will try to find an answer to this question based on the analysis of a corpus consisting in a number of fragments of politicized discourse from the epoch of Romanian communism.

Keywords: communism, wooden language, manipulation, programmed strategy, discourse analysis.

1. Manipularea gândirii prin limbă

1.1. Modelarea gândirii prin programarea neurolingvistică

În general, o societate de tip totalitar se bazează pe diferite forme de manipulare. Aceasta vizează cele două instanțe extreme ale psihicului, și anume inconștientul, care este obedient, reacționează la un anumit tip de discurs persuasiv, și supraeul, a cărui structură este responsabilă de construirea dezideratelor înalte, bazate pe moralitate și etică. În cele mai intime structuri, psihismul uman este de natură verbală, toate procesele acestuia, fie că vorbim de cele cognitive, mnezice sau de cele volitive și afectiv emoționale, ajung în câmpul conștiinței sub formă de structuri logico-verbale. Aceste forme de verbalizare sunt interiorizate sub aspectul predefinitului social, sunt structuri fixe, care se învață de-a lungul vieții și care corespund fiecărui tip de trebuință. În tehnica manipulării se încearcă reconstruirea discursului în așa fel încât individul să interiorizeze și să restructureze alte tipuri de trebuințe.

Limbajul articulat este programul după care individul își ajustează spațiul interior, mergând pâna la a influența aspectele cele mai intime ale ființei umane; el stă la baza programării neurolingvistice, proces cu rol terapeutic sau de dezvoltare personală. Conceptul de programare neurolingvistică a fost introdus la începutul anilor '70 în științele din domeniul comunicării de doi cercetători ai dezvoltării personale, Richard Bandler și John Grinder. Scopul acestora a fost să stabilească o corelație între modalitatea de comunicare verbală și structurile cognitiv-neuronale cu funcții de procesare a informației, în ideea restructurării percepției individului asupra capacităților și performanțelor sale. În esență, procesul care stă la baza

programului neurolingvistic este de natură matricială, el pliază pe o structură fiziologică ce are un determinism biofizic, genetic – deci individual – modalități de integrare din sfera colectivului, a generalului, fie că vorbim de integrare socială sau de restructurarea imaginii de sine după criterii supraindividuale. Programarea neuronală a fost ulterior corelată cu terapii și metode de dezvoltare personală nonconvenționale, care au o bază teoretică multidisciplinară, cum ar fi fizica cuantică, epigenetica și informatica. Putem vorbi de câteva aspecte ce caracterizează procesul programului neurolingvistic: activarea undelor cerebrale alfa, ce favorizează permisivitatea subiectului pentru influențele din exterior cum ar fi limbajul hipnotic, metamesajele, itemii repetitivi, metafora, fraze cu caracter circular; accesul la nivelele subconștientului și inconștientului prin interiorizarea și personalizarea noii structuri informaționale; programarea neurolingvistică se adresează în ultimă instanță inconștientului, formațiune care reacționează la limbajul persuasiv sau sugestiv.

1.2. Manipularea prin discursul cu caracter politic

Deși conceptul de programare neurolingvistică a fost introdus recent în aria de referință științifică, mecanismele care stau la baza acestui fenomen erau cunoscute și exploatate de diverse sisteme ce doreau să obțină ca efect receptivitatea individului pentru schimbare, pentru interiorizarea unor clișee comportamentale specifice. Guvernările de tip totalitar au exploatat aceste mecanisme de influențare, în ideea creării unui alt mod de raportare a individului la social și la propria individualitate. Structurile lingvistice specifice tipurilor de propagandă anulează ideea de individualitate, de unicitate a fiecărui om, și, dacă totuși ne referim la ea, constatăm că reprezintă un tipar uniform, o replică perpetuă a aceleiași forme create după dezideratele specifice acestor tipuri de societăți.

Regimul comunist din România, între anii 1944-1989, s-a impus pe un fond social postbelic favorabil, ca replică la pericolul naționalismului radical fascist. Ideea de sistem fără clase sociale, fără proprietate privată și cu egalitate de drepturi și de șanse, cu punctul sensibil pe accesul la învățământ, a creat o permeabilitate socială pentru influența sovietică. Mai mult decât atât, ideea de guvernare populară, de acces al fiecărui individ la exercitarea opiniei și, în ultimă instanță, a puterii, au atras interesul categoriilor sociale defavorizate sub acest aspect. În realitate, sistemul trebuia implementat de asemenea natură, încât controlul Uniunii Sovietice să se exercite asupra teritoriului românesc, în ideea păstrării infuenței politico economice.

Rațiunea și necesitatea oricărei forme de control asupra maselor se impune în scopul exercitării puterii, fie că vorbim de guvernările dictatoriale sau de controlul economic pe care îl dețin, actualmente, unele concerne, în scopul acumulării de capital. Sunt două aspecte sociale importante ale manipulării, și anume: uniformizarea indivizilor prin apartenența la o grupare omogenă și atomizarea, nu prin individualizare, care este anulată, ci prin izolare, prin imposibilitatea de aglutinare înspre un deziderat înalt. „În esenţă, manipularea este o persuasiune care nu ţine cont de intenţiile sau/şi de interesele destinatarului, prin care acesta este convins să facă ceea ce nu doreşte sau/şi ceea ce nu îi foloseşte (dar îşi doreşte manipulatorul sau îi foloseşte acestuia)” (Zafiu, 2007: 32).

2. Trăsăturile discursului politizat din comunismul românesc

2.1. Conţinuturi ideologice

La începuturile sistemului comunist din România s-au impus cu precădere elemente din doctrina stalinistă, au fost împrumutate modalități de discurs politic, de propagandă, simboluri şi însemne adaptate la cerințele Noii Epoci. Specificul sovietic era reprezentat de o realitate în care majoritatea nu avea acces la cultură, şi nu prelucra idei abstracte. Pe acest teren a fost uşor să funcționeze tehnicile de manipulare a maselor, şi chiar şi empiric se putea face o selecție a ceea ce era eficient, cu intenția de a le implementa pe un teren care se dorea a fi ținut sub control, cum evident a fost şi în cazul României.

Un element ce impune în fața maselor ideea de autoritate este atitudinea de tip maniheist, care creează în permanență opoziții între „binele" comunist şi „răul" capitalist. Lupta împotriva „răului" se concretizează în lexicul limbii de lemn prin terminologia din sfera militară. Acest aspect este susținut şi de militarizarea şi ierarhizarea structurilor sociale, grupate în diverse organizații care să includă majoritatea. Practic întreaga societate este supusă rigorii şi disciplinei unei armate al cărei țel comun este „lupta pentru pace". Ideologic, Partidul îşi construieşte o doctrină de tip militar, care impresionează realitatea socială prin cuvânt. Absurditatea sintagmei *lupta pentru pace* este evidentă, totuşi aceasta face referire la perioada de început a comunismului, în care exista un grad mai accentuat de violență în comunicate şi directive, ca mai apoi să iasă în prim-plan afirmarea satisfacției cu privire la înfăptuirile comunismului, însă în detrimentul informației vehiculate.

Este promovat spiritul revoluționar care corespunde noilor tendințe de combatere a misticismului sau a parazitismului burghezo-moşieresc, în care singura acumulare de capital permis este achiziția revoluționară prin muncă. În realitate, contrar doctrinei comuniste care promova bunăstarea tuturor cetățenilor, se urmăreşte o plafonare de capital individual, dar nu atât din punct de vedere pecuniar, cât prin reducerea trebuințelor personale. Raționalizarea alimentelor, interzicerea proprietății private, introducerea uniformelor la locul de muncă şi în şcoli, manifestările artistice de tip patriotic şi propagandistic, anulează tendința pentru consumul de masă, pentru investirea în bunuri. Individul este izolat de propriile lui tendințe de a se individualiza în raport cu ceilalți, devine un element apartenent unei structuri artificiale, care, aplicată lumii reale, o anulează, o face să dispară.

În acest context maniheist, în care „forțele progresiste" înfăptuiesc „Epoca de Aur", cuvintele nu mai servesc la semnificare. Adjective asociate substantivelor le proiectează în direcții neconcordante cu realitatea, de multe ori *vechi* însemnând capitalismul, exploatarea popoarelor, lupta pentru revendicarea drepturilor, pe când *nou* se referă la înfăptuirile socialismului şi la achizițiile revoluționare. Mai mult, cuvintele nu mai definesc concepte rezultate prin abstractizare, nu mai prezintă o arie conceptuală cu raporturi firești între noțiuni, ci reprezintă o prescurtare sau o înregimentare a unui maximum de cuvinte, asemănătoare în idee cu ceea ce a imaginat şi a descris George Orwell în cartea sa *1984*. Noțiunile îşi pierd plasticitatea, nu mai există un determinism între cuvinte, vocabularul sărăcit serveşte doar la impregnarea ideologică a frazei.

Tot din această perspectivă maniheistă putem vorbi de influența darwinismului social, însă adaptat viziunii ideologice, gradul de inserție a individului în sistem scoțând în evidență caracteristicile prototipului socialist, după tiparul căruia se construieşte întregul social: „socialismul real îşi manifestă superioritatea față de sistemul occidental prin faptul că el creează un tip de om nou, superior" (Wierzbicki, 1996: 36). În acestă direcție putem distinge tendințe eugenice, din perspectiva preferată de comuniști, de a avea „origini sănătoare", în acest caz,

făcându-se referire la genitorii aparținând clasei muncitoare. Propaganda socialistă promova idei legate de familie și încuraja sporirea populației pe baza principiilor selecției sociale, prin așa-numitele „mame eroine", care proveneau cu preponderență din mediul agricol sau muncitoresc. Ele asigurau viitorul proletariat necesar înfăptuirilor revoluționare.

2.2. Elemente de stil

În tehnicile de supunere a maselor, o valoare incontestabilă o au stereotipiile, ce sunt dirijate de subconștient, și rata cu care se repetă mesajul, pentru a fi imprimat involuntar în memorie. Memoria colectivă este un proces diferit de memoria individului, ea stochează informații cu un conținut specific social și are rolul de a reproduce comportamentele sociale și de reglaj a masei.

Și în limbajul de lemn sunt prezente stereotipiile verbale. La nivelul individului, acestea sunt cauzate de unele afecțiuni neuropsihiatrice. Verbalizarea, în acest caz, nu are ca scop comunicarea, ci reprezintă o reflectare a stării patologice. De cele mai multe ori acest lucru semnalează anularea imaginii de sine, depersonalizarea, pierderea contactului cu realitatea, sau uneori controlul vocal al unor acțiuni proprii.

Însă stereotipiile verbale colective au ca scop restructurarea realității sociale, conferă o poziție sistematică unilaterală angrenajului colectiv. Discursul nu va fi nici logic, nici coerent, nici nu va avea valoare de adevăr, întrucât, din sistemul de gândire colectivă lipsesc instanțele care le analizează și le raportează la o structură axiologică. Din această cauză, idei, uneori absurde, au generat adeziuni fanatice sau isterii colective, dacă luăm ca exemplu nazismul.

Françoise Thom, în cartea sa *Limba de lemn*, aduce în discuție câteva elemente de stilistică pe care le raportează la particularităţile discursului politic.

Claritatea este un aspect ce se referă la gradul de discernământ pe care îl experimentează cititorul în raport cu obiectul și funcția discursului. „Dacă există vreo claritate în discursul de lemn, ea nu se datorează cu siguranță meritelor stilului" (Thom, 1993: 69). Întrucât am observat anterior faptul că în limba de lemn cuvintele reprezintă mai curând un cod ideologic decât o actualizare a sensului lor natural, claritatea discursului devine o funcție a codului intern, discursul își atinge scopul în raport cu abilitatea receptorului de a decodifica. Putem aprecia faptul că doar formarea unei mentalități ideologice deține cheia percepției corecte a obiectului comunicării.

Adecvarea este un alt element ce face parte din repertoriul stilistic al comunicării. În limba de lemn, locul moderației este luat de monotonie, informația transmisă nu crează ideea de autenticitate, stilul scris este aproape identic cu stilul oral, iar reacția publicului este prestabilită (aplauze, urale în momentele-cheie ale discursului, scandare a unor lozinci specifice). În discursul oral, anumite cuvinte declanșează reacția reflexă, cum ar fi: *entuziasmul general*, *hotărârile congresului*, *epoca marilor înfăptuiri* etc. Dacă vorbim de adecvare, singurul raport între conținutul discursului și scopul acestuia este reacția maselor, deci există un grad de adecvare internă, specifică ideologiei.

Invenţia, după Françoise Thom, înglobează abuzul de cuvinte compuse și neologisme, perifraze lungi, uzitate în aceeași formulă predefinită, metafore inadecvate, care în mod normal definesc alte arii conceptuale (Thom, 1993: 73). Un exemplu celebru este construcția: *în vederea îndeplinirii neabătute a programului de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi*

înaintare a României spre comunism, reluată obsesiv în cuvântări, dări de seamă şi materiale jurnalistice.

Un alt aspect stilistic de menționar ar fi *eufemismul.* După Rodica Zafiu, eufemismul în limbajul de lemn are ca scop mascarea evenimentelor ce nu corespund ideologiei partidului (Zafiu, 2007: 36). În acest caz eufemismul atenuează contactul cu realitatea sau chiar o eludează, dând un aspect unilateral și incongruent discursului, anulând intervenția alternativelor. În acest mod se induc reprezentări sociale cu un nivel de generalitate și unilateralitate mai ridicat.

În acest sens, limbajul totalitarist își pierde plasticitatea ce conferă individului posibilitatea de a de a emite judecăți de valoare. Practic, prin compresia noțiunilor și conceptelor și codificarea lor în expresii rigide, se restructurează, pe baza verbalizării interioare, și modul de gândire, acesta devenind clișeic. „La Orwell, din ideea că limba modelează gândirea se deduce că restrângerea expresiilor produce restrângerea lucrurilor gândite, ceea ce poate constitui o armă politică totalitară" (Zafiu, 2007: 30).

2.3. Particularităţi lingvistice

2.3.1. Particularităţi fonologice

Deşi slab reprezentat în ce priveşte elementele specifice, nivelul fonologic oferă uneori exemple celebre de coruperi ale formei cuvintelor, datorate ignoranţei, care s-au perpetuat până în epoca actuală. În acest sens, exemplul cel mai citat este cel al substantivului *prevedere*, a cărui pronunţare proparoxitonă, impusă la început prin cuvântările lui Nicolae Ceauşescu şi preluată apoi în toate discursurile oficiale, este frecventă şi în prezent, deşi dicţionarele limbii române indică foarte clar o accentuare paroxitonă. Rostirea proparoxitonă, deşi involuntară la Ceauşescu, a fost percepută de către receptorii de un nivel educaţional scăzut ca un termen al unui limbaj specializat, pierzându-şi legătura semantică cu etimonul *a vedea / vedere* şi cu sensul originar de „precauţie".

2.3.2. Particularităţi morfosintactice

În acest sens, din discursul comunist dispar referirile la persoana întâi și a doua singular, dar și la formele pluralului persoana a doua și a treia. În discursul totalitar se vorbește despre un *noi* subînțeles, el nu este folosit explicit: *vom înfăptui, vom realiza*, și nu *noi vom înfăptui*; pronumele *noi* capătă sens de angrenaj al poporului unificat în partidul comunist, dar el este exclus din discurs, nemaifiind necesar. Prezența pronumelui *noi*, însemnând „eu și voi", ar impune ca simetric pronumele *ei*, care ar reprezenta „exclusul", „ceilalți", „dușmanii poporului", „capitaliștii". Deci excluderea pronumelui *noi* impune o imanență a stărilor de fapt, un dat obligatoriu și atemporal, care nu are ca efect atingerea unui scop în viitor, în mod concret, ci doar îl aduce în câmpul conștiinței colective.

De asemenea, o altă caracteristică a discursului de tip manipulator totalitarist este și *substantivizarea*. Verbul semnifică exprimarea unei acțiuni, induce ideea de mobilizare, conferă valoare de adevăr. *În cadrul stabilirii, înfăptuirea Epocii de Aur, făurirea societăţii socialiste multilateral dezvoltate,* sunt structuri impersonale care exprimă un grad al intenției. Discursul devine atemporal și impersonal, creează premisele unei autorități funcționale din care membrii participanți la acțiune sunt excluși sau dirijați înspre o acțiune care nu putem preciza dacă a avut loc sau nu. Substantivizarea produce uneori o economie lexicală, înlăturând elementele superflue, ceea ce conferă discursului o forţă sporită. Adjectivul *cincinal*, ca în „plan cincinal",

este adeseori utilizat cu valoare substantivală în structuri precum: *în următorul cincinal, la sfârşitul cincinalului* etc.

O serie de termeni creaţi prin substantivizarea verbelor populează obsedant discursul politic comunist: *înfăptuire, făurire, propăşire, întărire, înaintare, depăşire, îndeplinire, cucerire, ridicare, realizare* etc. Pentru exemplificare, vom arăta că, din punct de vedere statistic, în documentul *Rezoluţiei Congresului al XIV-lea al Partidului Comunist Român din 30.11.1989*, care conţine 7205 cuvinte, termenul *făurire* figurează de 24 ori (în forma substantivizată; verbul *a făuri* apare şi el de două ori); procentual, această cifră reprezintă 0,34% din total. Deşi pare un procent nesemnificativ, totuşi termenul apare mai des decât *comunist* (de 18 ori) şi *comunism* (de 16 ori), care ne-am fi aşteptat să domine întregul discurs (termenii *comunist* şi *comunism* însumează 0,47%). Seria de verbe substantivizate de mai sus formează o paradigmă semantică de sinonime parţiale sau contextuale care transmit ideea de progres; prezenţa lor în textul analizat este copleşitoare:

înfăptuire	*22 ori*	*0,31%*
făurire	*24 ori*	*0,34%*
propăşire	*0 ori*	*0,00%*
întărire	*12 ori*	*0,17%*
înaintare	*4 ori*	*0,06%*
depăşire	*0 ori*	*0,00%*
îndeplinire	*4 ori*	*0,06%*
cucerire	*9 ori*	*0,12%*
ridicare	*12 ori*	*0,17%*
realizare	*5 ori*	*0,07%*
	TOTAL	***1,30%***

Comparând acest procent cu cel obţinut de termenul *partid* (prezent de 91 de ori), constatăm că sinonimele progresului sunt mai frecvente (1,30% faţă de 1,26%, procentul pentru substantivul *partid*).

2.3.3. Particularităţi lexico-semantice

Spațio-temporalul firesc este viciat de sensuri noi în cazul adverbelor de timp sau de loc, *acum* semnificând „în epoca noastră”, iar *mîine* făcând referire la un viitor cert şi iminent. Deși nu putem vorbi de o extensie a semnificației cuvântului, subiectul le percepe ca atare, prezentul se anulează întrucât reprezintă un mod personal de a participa la existenţa grupului, o concretizare a realității în care individul se regăsește în poziție centrală. Realitatea de *azi* se confundă cu realitatea dezideratelor partidului, reprezentată de actuala și viitoarea, deci perpetua, *epocă de aur*.

Limba discursurilor comuniste îşi creează o terminologie proprie, un repertoriu de elemente de limbă care reprezintă jaloanele cele mai importante ale sistemului, în jurul cărora se construiesc subsistemele acestuia.

Axa clasei politice are în centru termenul *partid*, substantiv utilizat de multe ori fără nici un determinant, dar sinonim pentru *Partidul Comunist Român*. Decodificarea corectă nu presupune niciun efort, având în vedere situaţia politică a epocii, când toate celelalte partide

politice fuseseră anihilate prin scoaterea în afara legii şi prin represalii tragice. Însă folosirea repetată a cuvântului *partid*, fără determinanţi, fixează în subconştientul colectiv ideea de unicitate a acestuia şi cea a „unităţii de monolit" a poporului în jurul partidului salvator.

Axa agriculturii este reprezentată, printre altele, de neologismul *cooperativă* (mai ales în sintagmele *cooperativă agricolă de producţie* sau *cooperativă meşteşugărească*), cu sensurile de „unitate economică socialistă autonomă, realizată prin asocierea ţărănimii, bazată pe proprietatea cooperatistă asupra mijloacelor de producţie şi a producţiei", respectiv „unitate economică autonomă, în care se uneşte de bunăvoie un grup de meseriaşi pentru a lucra în comun cu mijloace aduse de ei în proprietate comună sau cumpărate în comun" (DEX '09); deşi dicţionarele româneşti trimit la etimonul francez *coopérative*, dicţionarele franceze nu includ acest substantiv, ci doar adjectivul *coopératif*, după care s-a creat adjectivul românesc, aşadar substantivul *cooperativă* citat mai sus este o creaţie autohtonă.

Axa industriei este sintetizată prin sintagma *clasa muncitoare*, care în societatea comunistă se îndepărtează de sensul originar de „proletariat" şi ajunge să însemne „clasă socială alcătuită din totalitatea oamenilor care muncesc în producţie, folosind direct mijloacele de producţie proprii maşinismului şi industriei moderne, şi care constituie forţa conducătoare a societăţii" (DEX '98; în DEX '09 separarea celor două accepţiuni nu se mai face, iar sintagma *clasa muncitoare* lipseşte).

O altă axă importantă, cea a copiilor şi tineretului, are o terminologie diversificată pe grupe de vârstă. Astfel, pentru grupele mici de vârstă (3-7 ani şi 8-15 ani), termenii specifici provin din specializarea semantică a unor cuvinte deja existente în limbă, şi anume *şoim* şi, respectiv, *pionier*. Este interesant de observat că, pentru mulţi dintre copiii epocii comuniste, singurele sensuri pe care aceştia le asociau celor două cuvinte erau cele din sistemul organizaţiilor comuniste, necunoscând sensul lor propriu. Termenul *şoim* lipseşte cu sensul său specializat din NODEX, deşi este reluat mai târziu în DEX '09. Situaţia se prezintă diferit pentru termenul *pionier*, care în NODEX apare scindat în două cuvinte-titlu, primul redând sensul specializat din terminologia comunistă, iar al doilea redând sensurile originare, de „colonist" sau „deschizător de drumuri", care apăreau şi în dicţionarele anterioare epocii comuniste (Şăineanu, 1929; Scriban, 1939). Pentru cea de a treia grupă, care începea în jurul vârstei de 15 ani, termenul specific este un derivat de la sigla organizaţiei, *Uniunea Tineretului Comunist*; spre deosebire de termenul *pecerist*, creat neoficial şi folosit cu nuanţe despective, substantivul *utecist* nu a căpătat niciodată conotaţii negative şi avea un statut semioficial, apărând uneori în şedinţele organizaţiei sau în unele forme de manifestare artistică-propagandistică, precum poezii sau cântece („uteciştii de azi, comuniştii de mâine").

3. Concluzii

În perioada comunistă, limbajul de lemn devine o autoritate în sine, reprezentând o structură noncomunicativă, având doar rol de angrenare a individului într-un sistem. Blocând posibilitatea de exprimare verbală, individul nu mai are acces la creativitate, cogniţie proprie sau metode euristice specifice libertăţii de gândire, el devenind un compilator de structuri rigide, cu rol de anulare a expresiei. În acest mod, socialul nu mai este alcătuit din interacţiuni, nu mai este supus transformărilor evolutive firești, ci rezidă o structură imuabilă, care asigură o perpetuă existeță sistemului. Practic, vorbim de imunitatea sistemului la reactivitatea socială care l-ar putea destructura.

Întrebarea care survine în mod firesc este legată de procesele care au generat aceste structuri manipulatorii. A fost un proces impus de clasa conducătoare? Cunoscători ai tehnicilor de manipulare le-au implementat cu bună știință pentru a asigura funcționalitatea unei structuri sociale aberante sau, dimpotrivă, tot acest proces survine ca un reglaj social, ca o necesitate a maselor de a realiza deziderateleunui regim teoretic şi utopic? Dacă ne referim la inconștientul colectiv al lui Jung, și prin urmare la inconștient social, am putea vorbi de un reglaj social firesc, de necesitatea acestui inconștient de a fi obedient, supus, de nevoia acestuia de autoritate. Chiar dacă structurile politice ale vremii erau ierarhizate, unele având valoare punitivă şi coercitivă cum era Securitatea, acestea nu justifică masificarea şi uniformizarea, mai mult sau mai puțin, voluntară, a indivizilor. Ba, dimpotrivă, ar fi putut da naștere unei reacții de respingere, de revoltă, anterior evoluției istorice. Mai mult decât atât, specificul gândirii comuniste, limbajul de lemn și reglajul comportamental specific vremii, îl regăsim și după '89, și uneori chiar și la cei care au luptat împotriva regimului.

SURSE

*** *Rezoluţia Congresului al XIV-lea al Partidului Comunist Român din 30.11.1989*, http://lege5.ro/

*** *Statutul Partidului Comunist Român*, Editura Politică, Bucureşti, 1969

BIBLIOGRAFIE

Anghelescu, Dan, 2009, *Limba de lemn şi distrugerea morală*, în Ilie Rad (coord.), *Limba de lemn în presă*, Bucureşti, Tritonic, 76-92

Betea, Lavinia, 2009, *«Limba de lemn» – de la Ceauşescu la Ion Iliescu*, în Ilie Rad (coord.),
Limba de lemn în presă, Bucureşti, Tritonic, 179-187

Camelia Beciu, 2011, *Sociologia comunicării şi a spaţiului public,* Iaşi, Polirom

Guţu Romalo, Valeria, 2005, *Limba de lemn – concept şi percepţie istorică*, în *Aspecte ale evoluţiei limbii române,* Bucureşti, Humanitas Educaţional, p. 229-237

Manolescu, Nicolae, 1991, *Dreptul la normalitate*, Bucureşti, Litera

Mihai, Nicoleta, *Limba de lemn a lui Gheorghiu Dej*, în Ilie Rad (coord.), *Limba de lemn în presă*, Bucureşti, Tritonic, 2009, 208-224

Roșca, Luminița, 2006, *Mecanisme ale propagandei în discursul de informare*, Iaşi, Polirom

Sasu, Aurel, 2008, *Dicţionarul limbii române de lemn,* Piteşti, Paralela 45

Slama Cazacu, Tatiana, *Limba de lemn – sinteză retropectivă şi constatarea vitalităţii acestui parazit al limbii române*, în Ilie Rad (coord.), *Limba de lemn în presă*, Bucureşti, Tritonic, 13-75

Teodorescu, Cristiana-Nicola, 2000, *Patologia limbajului comunist totalitar*, Craiova, Scrisul românesc

Thom, Francoise, 1993, *Limba de lemn*, Bucureşti, Humanitas

Wierzbicki, Piotr, 1996, *Structura minciunii*, Bucureşti, Nemira

Zafiu, Rodica, 2007, *Limbaj şi politică*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti

DICŢIONARE

DEX ’09, Academia Română, 2009, *Dicţionarul explicativ al limbii române*, Bucureşti, Univers Enciclopedic

DEX ’98, Academia Română, 2009, *Dicţionarul explicativ al limbii române*, Bucureşti, Univers Enciclopedic

NDU: Oprea, Ioan, *et alii*, 2009, *Noul dicţionar universal al limbii române*, Bucureşti – Chişinău, Litera Internaţional

Şăineanu, Lazăr, 1929, *Dicţionar universal al limbei române*, [Craiova], Scrisul Românesc, *apud* dexonline.ro

Scriban, August, 1939, *Dicţionaru limbii româneşti*, Iaşi, Presa Bună, *apud* dexonline.ro

INTERCULTURAL AND BILINGUAL ADVERTISING SLOGAN

Manuela Florentina Gust Balosin (Dumitrescu), PhD Student, Univesity of Craiova

Abstract: We start from a corpus consisting of slogans in Romanian and English languages. As a principal feature slogan, we mention a "low context" evoked by Hall (1985). We speak in this case about a direct and synchronous communication in the context where the advertising slogan creates a public resembling by the transmitted message, by choosing the words in such manner so that the transmitted message arrives at the public in his initial form.
We propose an interdisciplinary study wich has the following objectives: the description of the public to wich the advertissing slogan is adressed and the implication of this first in the transmitted message (Dorna: Încarcă-te cu natură., Hyundai: Drive your way.) ; the definition of a common identity product-consumer (Blue Air: your destination. our way.) the redefinition of culture media throught the mass culture; the description of the linguistic culture of the public so that this one has the feeling of membership of the international speech community (Philips: Let's make things better., Orange: Together we can do more); the advertising slogan is the expression of the phenomenon of hybridization (the incorporation of the elements from several cultures) (Holton 2000); the advertising slogan explores at the same time th individual one and the collectiv (Hofstede 1980).

Keywords : synchronous communication, common identity, speech community, intercultural.

- **Introducere**

În teoriile şi analizele care au ca obiect publicitatea se vorbeşte despre faptul că autorul real al mesajului, agentul publicitar, specialistul în construirea acestui tip de discurs e întotdeauna absent ca locutor în structura de suprafaţă, el nevorbind în nici un caz în numele său ci doar al firmei, al opiniei publice, al consumatorului etc. În publicitatea românească de la începutul anilor '90, probabil că acest specialist era cu desăvârşire absent, textele fiind improvizate direct de cei care doreau să-şi vândă produsele.

Limbajul publicitar modern este, în mod evident, internaţionalizat; strategiile sale universale se realizează însă, în fiecare limbă, prin trăsături lingvistice şi pragmatice specifice. Asemenea trăsături caracterizează, de pildă, modul de manifestare a relaţiei între emiţătorul şi destinatarul mesajului publicitar.

- **Modele şi forme de publicitate**

Explicaţia efectelor retoricii publicitare se face funcţie de modelul de comunicare compatibil. Unele sunt încă solicitate (Shannon si Weaver, de pildă, pun în valoare factorii care participă şi perturbă transmiterea informaţiilor). Cu cât incertitudinea receptorului privind un anumit mesaj, anterior producerii lui, este mai mare, cu atât sporeşte valoarea lui informativă.

Harold D. Lasswell - unul dintre primii care s-au interesat de problemă, concepe comunicarea ca un *proces de influenţă si persuasiune.* Analiza acestui proces ar trebui să

răspundă câtorva întrebări: *Cine?* (studiul emiţătorului şi al motivaţiei de a comunica), *spune ce?* (analiza de conţinut a mesajului), *prin ce canal?*(studiază tehnicile şi tehnologiile de transmitere a informaţiei), *cui?* (vizează studierea audienţei publicului, pe vârste, sexe.), *cu ce efect?* (studiază influenţa mesajului asupra auditoriului). Aceste modele se datorează psihologiei behavioriste, luând în considerare un receptor pasiv şi un emiţător preocupat doar de transmiterea mesajelor.

Potrivit modelului *Riley & Riley*, studiul comunicării trebuie să ia în considerare contextul social (grupuri, familii, comunităţi) în procesul care are loc. Datorită conceptului de *feed-back*, inspirat de rezultatele lui N. Wiener din cibernetică, se trece de la un concept liniar al comunicării spre unul circular, în care acţiunea este urmată de reacţiune. Strategiile publicitare vor căuta deci să activeze această reacţie pe care o induc stimulii vizuali, sonori, auditivi, tactili sau olfactivi.

Pentru a-l convinge pe prezumtivul cumpărător să investească într-un anumit produs trebuie parcurse *trei stadii preliminare:*

- unul în care este solicitat *cognitiv* (*learn*), fiind *informat* asupra produsului cu ajutorul unor date ce atrag atenţia, cunoaşterea şi înţelegerea;
- altul *afectiv* (*like*), în care i se augmentează interesul, argumentându-i-se utilitatea şi necesitatea, măgulindu-i-se bunul gust şi competenţele în alegerea produsului respectiv;
- altul comportamental (*do*), în care clientul *îşi învinge* rezervele şi ia decizia de a cumpăra, convins fiind că a făcut cea mai bună afacere.

Strategiile moderne inversează ordinea acestor etape, fie "atacând" direct, fie diminuând-o pe prima în favoarea asedierii afective.

Publicitatea poate fi:

- *persuasivă şi informativă* (consumatorul are o conduită raţională, "calculându-şi îndelung alegerea. Obiectivul? A convinge cu argumente raţionale de necesitatea unui produs sau serviciu. Strategia este astăzi criticată, întrucît decizia de a cumpăra nu ţine totdeauna de o alegere raţională) ;
- *proiectivă sau integrativă* (consumatorul aparţine unui grup social, având norme şi cutume specifice; strategia consta în a conferi unui produs sau mărci semnele grupului respectiv) ;
- *mecanicistă* (o parte a comportamentului consumatorului nu este nici raţională, nici constientă, ci pasivă, condiţionată de obişnuinţă, ceea ce poate crea anumite automatisme) Surse de inspiraţie - Pavlov si behaviorismul, după care omul ar fi un animal educat. El reacţionează inconştient la stimuli exteriori. Manipulând stimulii, comandăm un anumit tip de consum. Strategii? Omniprezenţa produsului sau a mărcii printr-un perseverent bombardament publicitar ;
- *sugestivă* (se bazează pe abordare psihologică a individului, mizând pe date senzoriale şi nu raţionale; imaginea joacă aici un rol emoţional decisiv).

Din perspectiva intensională a limbajului exploatat, publicitatea poate fi "referenţială" (informativă), "metalingvistică" (solicitând competenţele unui vocabular specializat) şi "poetică" (mizând pe efectul stilistic al mesajelor). După Jakobson, acestor tipuri le corespund trei funcţii de domeniul relaţiei: *emotivă* (expresivă), care mizează pe structura de personalitate a celui care promovează produsul, *conativă* (impresivă), constă în implicarea (responsabilizarea) destinatarului (procurând un anume bun sau serviciu acesta se asigură sau îi protejeaza pe ceilalţi), *fatică* (menită a stabili contactul cu auditorul sau de a-l păstra cît mai mult).

- **Teorii publicitare şi mecanisme sugestive**

Câteva dintre cele mai influente repere "teoretice" care au influentat modalităţile recente de concepere a spotului publicitar ar fi:

- *neo - behaviorismul* - afirmă că oamenii acţionează uneori nu doar în funcţie de pedepse ori recompense - precum căţeii lui Pavlov - , ci şi în funcţie de ceea ce au chef să facă. A avea chef de ceva ţine de un anumit context; cunoscând efectele, putem anticipa influenţele lor şi cauzele care le-au favorizat;
- *teoria cognitivă* - potrivit căreia construcţiile mentale influenţează conduitele. O variantă a acesteia este *teoria disonanţei cognitive,* care postulează ideea că omul are nevoie de coerenţă raţională şi de confort psihic. Soluţii? A credibiliza la maximum mesajul publicitar, solicitând "specialişti" (medici, experti, gospodine), adică a aduce argumente raţionale acolo unde comportamentul este iraţional;
- *teoria regulilor şi rolurilor* - oamenii sunt precum actorii unei piese de teatru. "Rolul" influenţează comportamentul. Mecanismele sugestive urmăresc să determine o anumită alegere, stimulând orgolii sau dorinţe ascunse. Care ar fi "principiile"de referinţă? ;
- *principiul "plăcerii-neplăcere"* (plaisir-deplaisir), inspirat de Freud, sugerează că plăcerea e cu atât mai mare cu cât se vrea depăşită. De exemplu: "*Lion!* - Rugir de plaisir" (Leul! - A rage de plăcere) sau "*Winston* - Este aşa bun că e aproape un păcat";
- *fantasma* - urmăreşte satisfacerea unei dorinţe inconştiente (putere, bani, erotism.);
- *proiecţia* - operaţia prin care dislocăm propriile calităţi, sentimente, valori, dorinţe pe care ni le refuzăm, dar le atribuim altor perosane sau lucruri. Rolul imaginii : *identificarea* - proces psihologic prin care asimilăm un aspect, o proprietate a altuia. Consumatorul are impresia că se recunoaşte în situaţii, personaje, comportamente invocate în spoturile publicitare, fortificându-si o imagine supradimensionată sau idealizantă de sine.

- **Argumente şi "figuri" folosite în discursul publicitar**

Argumente "raţionale". Pentru a-şi atinge ţinta, publicitatea trebuie să atenueze şi să înfrângă toate inhibiţiile posibilului cumpărător. Sinceritatea celui care promovează un produs este totdeauna suspectata de client, de aceea se recurge frecvent la modalităţi "clandestine" (V. Packard) sau "perverse" de persuadare. Ori, ce poate inspira mai multă încredere decît logica?

Unul dintre argumentele favorite ale creatorilor de publicitate este de ordinul *entimemei,* silogism trunchiat, în care una dintre premise este abandonata discret, în profitul concluziei necesare. Să luăm, de exemplu, sloganul: "Dacă exigenţa cere impecabilul, (atunci) exigenţa cere Ariel". În acest fals raţionament, "exigenţa" nu este doar o linie de conduită ci chiar personificarea gospodinei pretenţioase, care nu se mulţumeste decât cu produse de calitate. "Impecabilul", suprapus detergentului în cauza, devine astfel nota distinctivă, identitară produsului. Se mizează, în plus, pe surpriza construcţiei lingvistice, în care se anticipează un chiasm imperfect de tipul *anadiplozei* (repetarea aceluia]i cuvânt la sfâr]itul unei propozitii şi în debutul celeilalte) - "Exigenţa cere impecabilul, impecabilul cere Ariel".

- **Locuri cantitative si calitative**

În *Tratatul despre argumentare* Ch. Perelman identifică în limbajul publicităţii locuri de *cantitate* (un lucru valoreaza mai mult decât un altul, interesul tuturor valorează mai mult decît cel al unora, un bun durabil altuia precar) şi de *calitate* (care privilegiază unicul,

originalul, fragilul, rarul, marginalul, geniul, personalitatea). Discursul publicitar are o structura deschisă unei mari diversităţi de solutii persuasive.

- **Locurile cantitative pot fi:**
- *spaţiale* - produsele sunt bune şi utile oriunde, pretutindeni, în natură, în familie, la serviciu, în maşină, în baie, în vacanţă, cu prietenii ("Totul pentru casa ta"; "*Iotis* pentru întreaga familie");
- *temporale* - eficienţa lor este dovedită întotdeauna, mereu, 24 de ore din 24, pe durata întregii zile (cu "Mc Donalds - *te simţi bine oricând"*; "*Întodeauna* Coca-Cola"; "Colgate total - *eficient 12 ore*"; "Winterfresch - durează *mult, mult, mult mai mult*. Respiratie *rece ca gheaţa* ce *durează*"). Reclama din urmă juxtapune repetiţia, tautologia şi o comparaţie cu iz metaforic, devenind interesantă şi sub aspect stilistic;
- de *volum* - propune "trei + unul gratuit" sau oferte promoţionale capcană, de genul "două la preţ de una"("*Derby* - de trei ori calitate", pentru fiecare produs, bineînteles);
- *de pret* - mizează pe simţul de economie al cumpărătorului, care trebuie să se considere după fiecare achiziţie un adevarat "învingător", chiar dacă preţurile se recomandă ele însele, eufemistic, drept "avantajoase", "excepţionale" sau, mai rar, "fără concurenţă" ("Dero curăţă, dar nu te curăţă de bani"(aliteraţie şi utilizare fals tautologică a unui cuvânt);
- *de utilitate* - produsul trebuie să satisfacă o trebuinţă reală, prin care să fie justificată investiţia (detergentul *Mr. Proper* - "Mai curat şi mai usor cu aşa un ajutor"; folosind *Coccolino* " şi călcatul devine floare la ureche". Între timp mesteci *Orbit* - "întăreşte smalţul dinţilor"; în plus, "combate *ph*-ul", ceea ce poate fi un argument "ştiinţific" decisiv.

Locuri calitative:

- noutatea, prospeţimea, naturaleţea, tinereţea, feminitatea, virilitatea, încrederea de sine, isteţimea, performanţa şi competitivitatea. Argumentul *isteţimii* este frecvent folosit; el măguleşte cumpărătorul pentru inspiraţia de a fi investit în produsul respectiv. *Bonux*, de pildă, "pune preţ pe isteţime". Unele produse sunt destinate "copiilor cu părinţi isteţi". Orice părinte s-ar dori altfel recunoscut? Chiar şi de pisici. "Pentru ca pisica ta să toarcă de plăcere", vei cumpara Whiskas. Dar Stăpânul isteţ va lua *Chappi*, chiar dacă va constata "pe punga lui" preţul isteţimii. "Unii nu ştiu să mănânce paste, alţii nu ştiu ce paste să mănânce", constată o altă formulă-slogan, valorificând un chiasm retoric. Soluţia este ea însăşi rimată: "Paste scurte în forme multe". Pentru posesorii de mătreaţă, panaceul este "Wash & Go", cel ce promite "Un păr minunat fără bataie de cap". Ca să scapi şi de teroarea iernii, "Girexim" îţi propune să-ţi iei centrală termică şi "să bagi iarna în călduri" - un fericit calambur cu aluzii discret ironice.

Publicitatea insistă asupra *utilităţii imediate* a unui obiect ("toata lumea îl are, tu de ce nu?"), asupra *diferenţei specifice* (spre deosebire de celelalte, acesta...). În retorica publicitară predomină *antiteza*: "produsul X este mai bun", diferit, de *toate* celelalte, care sunt excluse din competiţie (detergentul "universal" se opune celui obişnuit; Vodca *Stalingrad* este nemaipomenită - "restul nu contează").

Amplificarea (hiperbola) este frecvent folosită: noul detergent este recomandat de epitete "mai alb, mai curat, mai strălucitor". Uneori sunt evitate locurile comune, mizându-se pe formule paradoxale, care valorifică un element surpriză sau chiar nonsensul (la un vin sec de Murfatlar, reclama este un banc sec ce specula omonimia cuvântului "vin"). Rămâne să evaluăm surprizele pregătite de firma LUX, care "execută pantofi din pielea clientului".

- **Sloganul publicitar**

Fiind o formulă concentrată, de impact imediat, sloganul exploatează întreg arsenalul de strategii retorice pentru a crea motivaţia necesară cumpărării produsului promovat. Un exemplu de manipulare publicitară? Un afiş publicitar norvegian alătură în maniera eliptiă produse considerate reprezentative pentru diferite ţări comunitare, cu scopul de a identifica produsul identitar al acestei ţări: " Franţa are vinul sau. Italia - pastele. Germania - Mercedesurile". Răspunsul este sugerat de fotografie: un peisaj nordic, muntos, la baza căruia se afla o întindere de apa, populata de o navă de pescuit. Pe fundal, un *logo* vorbeşte despre "Somonul de Norvegia". Concluzia? Somonul reprezintă identitatea culinară a Norvegiei, fiind un produs de lux (ca şi Mercedesul), numai că unul natural, ecologic. "Norvegia, patria somonului", un slogan favorabil nu doar industriei de pescuit, ci şi turismului din această parte de lume.

Cele mai numeroase sloganuri valorifică *figuri ale asemănării*, de genul metaforei. Dacă Mercedes SL55AMG este "un diamant pe roţi", un Pentium 4 echipat cu memorie DRAM este ca un "Porsche cu roţi de probă". Comparaţia, de asta data, are valoare metaforică, asocierea calculatorului cu o maşină de mare viteză (deloc ieftină) sugerând confort şi siguranţă. Si mai multă viteză pretind produsele *Microsoft*. Sloganul firmei "Prepare to fly" ("Pregăteşte-te să zbori") a fost abandonat dupa atentatul din 11 septembrie, fiind înlocuit cu "Yes, You can!" ("Da, poţi!"), invitaţie de a te iniţia în tainele tehnologiei informaţionale performante.

Mitologia vitezei este invocată în promoţiile la produsele *Hewlett Packard* (calculatoare şi imprimante) din anul 2001, pentru ca de curând un nou slogan să recomande produsele HP drept "o afacere mare pentru companii mici". Contrastul mărimilor spulberă percepţiile eronate, corectate numai de un slogan inspirat. Tot antiteza este folosită şi pentru rivalul *Compaq* - "mic pe dinafară, mare pe dinăuntru", idee fructificată în manieră oximoronică de automobilul *Matiz*- "micul gigant" al şoselelor autohtone. Daca Matizul surprinde prin volumul considerabil disimulat de forme aparent mici, *Mastercard* propune într-o formă ultra-comprimată un maximum de "greutate" şi de profit ("Cumpărături usoare, câştiguri grele"), tot în tipar antitetic.

Sloganurile pentru băuturi alcoolice sau răcoritoare exaltă argumentele ambianţei, plăcerii de a consuma, de a petrece, de a comunica. Berea sporeste convivialitatea; dar nu orice bere. Poate *Bergenbier*? Argumentul ar fi că "Prietenii ştiu de ce". Sau *Tuborg*? Argumentul? "Tuborg mă place aşa cum sunt". O confirmă şi formula-aliteraţie "Tu si Tuborg", din care se deduce uşor că fiecare va avea de cîstigat. Ori berea *Skol*? "E limpede că e bună" sună sloganul, iar consumatorul îşi aminteste de inspitata reclamă TV, în care lichidul spumos învăluia discret formele unei tinere dornice să se răcoresca în interiorul sticlei.

- **Stereotipie sau noutate?**

Retorica publicitară, rafinată în limbaj si strategii, aminteste uneori de vechiul stil de curte, de romanele cavaleresti sau de poezia Pretiosilor."Se poate spune chiar că toti cei care se ocupă de publicitate sunt astazi singurii care, împreună cu poetii, folosesc fără complexe posibilităţile limbii şi au curajul să inoveze" (H. Walter). În publicitate, mobilitatea expresivă este debordantă, facând loc unor formule consacrate de uzajul cotidian. Siglele, împrumuturile şi prescurtările fac legea în această inedită "langue de la pub": totul "ça va", este "chouette", "cool", super", "ultra" sau O.K. Mica publictate oferă şi ea un peisaj oratoric inedit, oscilând între anunţuri cu accente sobre, denotative, şi altele impregnate de lirism aniversar. Anunturile de condoleanţe, de pildă, oferă o bogată recuzită de formule retorice. De cele mai multe ori se

preferă convenţia în locul inovaţiei, deoarece ludicitatea sau "poeticitatea" adresărilor pot fi considerate nefireşti într-un context ce reclamă mai curând sobrietate.

Genul epidictic, care "consolidează predispoziţia la acţiune, mărind adeziunea la valorile pe care le exaltă" (Ch. Perelman, L: Olbrechts-Tyteca) vehiculează perfect ideologia publicitară. Discursul publicitar priveşte instrumentele fericirii: euforie, plăcere, încîntare, delectare. El pune în joc un adevărat paroxism emoţional. Eroii publicitari sunt fericiţi: închid ochii, ridică sprâncenele, se miră, le freamătă nările, li se întind obrajii. Sloganul favorit al omului de azi: "consum, deci exist".

Orice publicitate îşi trage eficacitatea din mitul conform căruia fericirea creşte exponenţial în raport cu consumul. Mărfurile devin obiecte de cult: mărcile de maşini, de îmbrăcăminte, de parfumuri sunt semne ale bunăstării şi statusului social. A putea procura un anume obiect devine un test de competenţă şi nu neapărat de gust. Oferta este mereu provocatoare. Contează mai puţin cine rezistă, cât cine îi face faţă. Publicitatea vinde iluzii. Cine nu râvneste luxul etalat cu generozitate pe micul ecran de filmele americane, axate prioritar pe exportul unui "stil de viaţă" opulent si rafinat?

Fericirea se serveşte în doze mici în toate momentele zilei; dimineata, la prima oră, cu *Aquafresh* "în trei culori - te salvează de trei ori", complice fiindu-i periuţa flexibilă, care "te lasă fără nici o carie", apoi săpunul hidratant care "îţi face pielea catifelată" şi Gillette-ul "perfect bărbătesc"ce anticipează un panaceu parfumat "pentru bărbaţi puternici". Si la micul dejun fericirea poate fi gustată: cu margarina vegetală "pur şi simplu delicioasă", întinsă pe o felie de pâine prăjită, alături de un iaurt apetisant ("porţia ta zilnica de sănătate - ca să creşti mare"), sorbind grăbit o cafea "de care te-ai îndrăgostit" fara scăpare, "aroma irezistibilă de fiecare zi", aruncând un ochi peste acelasi ziar "care stă de vorba cu oamenii", plecând optimist spre serviciu, cu aceeaşi maşină - "nouă pentru mult timp".

Referinţe bibliografice :

Aaker &Meyers, *Advertising management*, Prentice Hall, 1975.

- Le Robert, *Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française***,** 1981.
- René de Livois, *Histoire de la presse française,* Paris, 1965.
- Marcel Gallinot, *Essai sur la langue de la reclame contemporane*, Edouard Privat Editeur, Toulouse, 1955.
- Eudes Delafon, Bernard Cathelat (interviu), *Ça c'est l'affiche,* Éditions les Presses du Temps Présent, Paris, 1979.
- Christian Delorme, *Le logo*, Edition d'Organisation, Paris, 1991.
- Cf. J. - M. Adam, M. Bonhomme, *L'argumentation publicitaire*, Nathan, Paris, 1997, *pp. 29-30. cf. Limba în serviciul publicitatii*, în Christian Baylon si Xavier Mignot, *Comunicarea*, Editura Universitatii "Al.I.Cuza" Iasi, 2000, pp.305-306.
- Vasile Sebastian Dâncu, *Comunicarea simbolica. Arhitectura discursului publicitar*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2001, pp. 132 sq; cf.si B. Grunig, *Les mots de la publicité,* CNRS, Paris, 1998.
- Chaim Perelman, L.Olbrecht -Tyteca, *Traité de l'argumentation*, (22,23), PUF, Paris, 1958.
- Roland Barthes, *Mitologii*, Institutul European, Iasi, 1997.

- Dieter Flader, *Strategien der Werbung*, Scriptor Verlag Kronbert/TS, 1976 cf. Christian Baylon si Xavier Mignot, *op. cit.*, p..305-306.
- Costin Popescu, *Publicitatea, forma a culturii de masa*, în *Arhitext design*, nr. 5, 2001
- Hal, E. T. *The dance of life. The other dimension of time*. Anchor Books, Doubleday. (New York, 1983)
- Holton, Robert. 2000. *Globalization's cultural consequences*. In *Annals of the American Academy of Political and Social Science* 570:140-152.
- Hofstede, G. (1980). *Cultures consequences: International differences in work-related values.* Beverly Hills, CA: Sage.

THE LINGUISTIC IMAGE OF WIFE IN THE HUNGARIAN AND ROMANIAN LANGUAGES THE LINGUISTIC IMAGE OF WIFE IN THE HUNGARIAN AND ROMANIAN LANGUAGES

Sára Magyari, "Partium" Christian University of Oradea

Abstract: Presenting the linguistic image of the world requires an interdisciplinary analysis especially if the aim is to explore the image created about the other. Analyzing the keywords we reconstruct the conceptions created by the two speaking communities in their languages, in order to understand their interpretation of reality.
We analyze if by evaluating the collocations and expressions, is possible to identify common basic principles reflecting the connections between the language and thought. Based on linguistic relativity we use methods recommended by Bańczerovszki Janusz (2008; 2009), Anna Wierzbicka (1996; 1997), for searching connections between language and culture, language and thought. By adapting the recommended evaluation methods we created an evaluation model, able to reconstruct the Hungarian and Romanian linguistic image of wife.

Keywords: interdisciplinary analysis, language, culture, linguistic image of the word; wife.

Prezentarea imaginii lingvistice a lumii necesită o analiză interdisciplinară, mai ales dacă scopul este să ne propunem să explorăm imaginea formată despre *celălalt* – bazându-ne pe observaţii şi interpretări de natură lingvistică sau chiar antropologică.

Analizând relaţia dintre limbă, gândire şi mentalitate, am intenţionat să prezentăm imaginea lingvistică a unor concepte de bază, comparând apariţia lor în limba maghiară şi limba română. Prin analiza unor cuvinte-cheie, am reconstruit imaginea lingvistică a lumii, a realităţii, prin intermediul unor concepte culturale asupra *soţiei*.

Pornind de la teoria relativismului lingvistic, am regândit studiile lui Janusz Bańczerowski (2008; 2009), Anna Wierzbicka (1996; 1997) etc. referitoare la cercetările care aveau la bază studierea relaţiei dintre limbă şi cultură. Această lucrare îşi propune analiza semantică, morfologică şi antropologică a cuvântului-cheie menţionat mai sus, prin compararea imaginilor culturale care se reflectă în cele două limbi.

Analizând relaţia dintre limbă, gândire şi mentalitate, dintr-o perspectivă multidisciplinară, am intenţionat să prezentăm imaginea lingvistică a unui concept cu caracter general, comparând apariţia şi dezvoltarea lui în limba maghiară şi în limba română. Cu ajutorul cuvintelor-cheie şi prin descrierea minuţioasă a viziunilor culturale asupra *soţiei,* am reconstruit imaginea lingvistică a lumii, a realităţii, aşa cum reiese din spiritualitatea celor două culturi. Ipoteza lui Whorf – adică perceperea diferită a realităţii, a lumii prin prisma limbii – a fost criticată de mulţi, dar existenţa micilor nuanţe ale segmentării şi categorizării mediului înconjurător nu se poate nega şi se reflectă în modalităţile de exprimare diferită dintr-o limbă în alta. De exemplu, cercetările psiho-lingvistice ale lui Csaba Pléh (1999) au demonstrat că cele

mai mari deosebiri există la sistemul pragmatic al limbii, cel care se conturează în diferite situaţii de comunicare, mai ales la formulele de politeţe.

Dacă se cercetează o comunitate prin prisma limbii, ajungem la *teoria metalingvismului natural semantic* (natural semantic metalanguage theory) a cărei principală tehnică de cercetare este *scenariul cultural* (cultural script, Wierzbicka 1997). Cu ajutorul acestui instrument pot fi explorate diferite comunităţi culturale, pornind de la interpretarea unor cuvinte-cheie ce se regăsesc în ambele colectivităţi, au un caracter universal, reflectă modul de gândire şi felul particular în care o cultură percepe şi oglindeşte realitatea. Scenariile culturale pot fi indicatoare ce arată gradul de esenţializare a cunoştinţelor despre lume a grupurilor. Pentru acurateţea rezultatelor, am stabilit anumite criterii de bază care ne ajută să decidem dacă într-o anumită cultură, unui termen i se poate atribui sau nu, calitatea de cuvânt-cheie. Modelul identificării se face după următorul tipar: (a) se verifică dacă cuvântul ales face parte din vocabularul activ al comunităţii respective, (b) se cercetează densitatea apariţiei lexemului în anumite arii semantice, de exemplu cât de des apare cuvântul respectiv în domeniul sentimentelor. (c) Se demonstrează că lexemul analizat face parte integrantă din expresii frazeologice, că apare des în proverbe, în creaţii populare, precum şi în titlul unor opere literare etc.

Această tehnică de cercetare facilitează abordarea cuvintelor-cheie nu ca entităţi izolate ce apar în dicţionare, ci ca instrumemte fundamentale şi interdisciplinare în cunoaşterea mentalităţii şi gândirii omului simplu.

Noţiunea imaginii lingvistice. Relaţia dintre limbă şi mod de gândire, limbă şi imaginea lumii implică nu numai teoria relativismului lingvistic, ci este exprimată şi de sintagma „imagine lingvistică a lumii”. Acesta este un concept al lingvisticii cognitive, dar de fapt are aceeaşi vârstă cu termenul „relativism lingvistic”, deoarece Herder precum şi Humboldt amintesc în lucrărilor lor de problematica concepţiei lingvistice a lumii (*sprachliche Weltanschaung*). Astăzi, acest domeniu este cercetat cu precădere de lingvişti polonezi, cum ar fi Janusz Bańczerowski (2008, 2009).

Ce înseamnă de fapt „imagine lingvistică?” Făcând referire la teoria metaforei conceptuale a lui Lakoff şi Johnson, Imre Pacsai (2010) consideră că termenul se referă la unităţi lingvistice care au la bază imagini metaforice. Numim imagine lingvistică a lumii „posibilitatea de exprimare a realităţii prin intermediul limbii, care transpare în lexic, în frazeologie şi metafore, elemente păstrătoare ale atestării etapelor anterioare ale civilizaţiei” (Porawska 2006). În interpretarea noastră, acest termen ne trimite la reflexia lingvistică a trecutului comun care este fundamentată pe experienţă, deoarece încorporează baza de date a memoriei colective ce înregistrează experienţa trecutului, având totodată şi un rol modelator asupra prezentul activ (Magyari 2012).

Materialul de lucru constă în două corpusuri paralele: unul în limba maghiară şi unul în limba română, iar ca surse, dicţionare explicative, culegeri de proverbe şi expresii, chestionare etc. (v. *Surse*). S-a constituit o bază de date în limba maghiară şi una în limba română, formată din cuvinte derivate, expresii, colocaţii, proverbe, texte scurte de creaţie populară, opere de literatură cultă etc. Aplicând diferite metode (metoda abordării corpusului lingvistic, metoda comparativă, modelul semantic dinamic), am fundamentat interpretarea semantică a corpusurilor. Metodele se completează reciproc, se întâlnesc, se întretaie sau se suprapun.

Demersul nostru a pornit de la cuvântul-cheie *soţie*. Frecvenţa cu care este folosit atât în limba română cât şi în cea maghiară este relevată de faptul că în dicţionare găsim mai multe expresii, proverbe, cuvinte compuse, colocaţii construite cu ajutorul lui.

Modelul de reconstruire a imaginii lingvistice a lumii. Notele particulare ale noţiunii *feleség* (= soţie) sunt accentuate într-o singură bază semantică: tovarăş în căsătorie. Această relaţie conjugală din perspectiva dreptului dar şi a religiei se poate constitui doar între un bărbat şi o femeie.

În corpusul de limba maghiară *feleség* este femeia care găteşte bine, are grijă de cămin, creşte copiii, nu este vorbăreaţă, este gospodară, e frumoasă, dar poate fi şi infidelă precum şi ambiţioasă, leneşă dar şi ascultătoare, deşteaptă, iubitoare, mamă, prietenă.

Este un lexem care apare des în expresiile: soţie bună (*jó feleség*), soţie ideală (*ideális feleség*), soţie milionară (*milliomos feleség*), dar poate fi şi tristă, perfecţionistă, geloasă, rea, curată, fidelă, atrăgătoare, drăguţă, prima etc.

Apare şi în diferite proverbe: *Nincs nagyobb három csapás, mint a csepegős ház, rossz szomszéd, rossz feleség* (= trei lucruri sunt rele: picătura-n casă, vecin rău, soţie rea), *Gazdag feleség, felette nagy ínség* (= soţie bogată, sărăcie mare), *Okos feleség nagy Isten ajándéka* (= soţia deşteaptă este darul lui Dumnezeu), *Paripa, fegyver, feleség nem közös jószág* (= calul, arma, soţia nu sunt bunuri comune), *A jó házasság feltétele, hogy a férj süket legyen, a feleség pedig vak* (= condiţia unei căsnicii fericite este ca bărbatul să fie surd, iar nevasta oarbă).

În corpusul de limba maghiară, se prezintă *domeniul familiei* cu *profilul muncitorului*, unde soţia are următoarele atribuţii: are grijă de casă, creşte copiii şi are grijă de soţul ei. În acest context se conturează imaginea tradiţionalistă unde rolul femeii este definită prin sarcini legate de casă, copii şi bărbat (*szorgalmas feleség* = soţie harnică; *látszik, hogy nincs feleség a háznál* = se vede că nu e femeie în casă).

Acest profil al muncitorului are şi un aspect negativ în sintagmele care descriu imaginea soţiei groaznice: *lusta* (= soţie leneşă), *nemtörődöm a feleség* (= soţie nepăsătoare). Această persoană negativă apare şi în mai multe basme populare.

În *domeniul familiei* apare şi *profilul persoanei subordonate*, imaginea femeii ascultătoare, docile – mai ales în context religios, dar şi în basmul popular femeia trebuie să se supună voinţei soţului (*a férj feje a feleségének* = soţul este capul soţiei, *félje a férjét* = să se teamă de bărbat). În context popular des întâlnim texte unde soţul nu o strigă pe nume în dialoguri, ci o numeşte *feleség* (= soţie, femeie, muiere). Este un procedeu tipic în basmul popular ca personajul principal să nu aibă prenume; dar în cultura tradiţionalistă această anonimitate poate semnala şi schimbarea identităţii: în familia nouă rolul femei este să se comporte ca o soţie.

Cuvântul *feleség* este un concept cu o bază cognitivă ce se poate localiza şi în *domeniul valorii*, unde apare *profilul înţelepciunii*. Aici găsim expresii prin care se conturează mintea ageră a femeii, inteligenţa ei cu care îşi sprijină bărbatul: *okos feleség* (= soţie deşteaptă); *Okos feleség nagy Isten ajándéka* (= Nevasta deşteaptă este cadoul de la Dumnezeu); *Mátyás király okos felesége* (= nevasta deşteaptă a regelui Mátyás – basm popular).

În acest domeniu apare şi *profilul comorii* de care este legat şi comoara spirituală (bunătatea, tovărăşia, sprijinul), precum şi identificarea soţiei cu valori substanţiale cum ar fi: *milliomos feleség* (= nevastă milionară), *Gazdag feleség, felette nagy ínség* (= soţie bogată,

sărăcie mare), *Paripa, fegyver, feleség nem közös jószág* (= Calul, arma, soția nu sunt bunuri comune).

În primul proverb construcția *soție bogată* are conotații negative – în primul rând pentru că se referă la lenevitate, adică la modul cum nevasta nu-și face treburile casei; în al doilea rând la comportamentul față de bărbat: femeia îngâmfată, care nu-și numește bărbatul „domnul meu", care nu-și acceptă rolul social. Acest aspect îl găsim și în baladele populare cu titlul *A gazdag feleség/A gőgös feleség* (= Soția bogată/Soția îngâmfată).

În al doilea proverb apare imaginea soției ca o substanță valoroasă, care nu poate fi posedată de oricine, nu se poate împrumuta, adică trebuie să avem grijă de ea, trebuie respectată, dar este totuși interesant că lexemul se plasează doar pe locul trei. Acest lucru poate dovedi că în cultura tradiționalistă maghiară de rolul bărbatului se leagă în principiu calul și lupta, doar apoi femeia.

Imaginea lingvistică a soției în maghiară este compusă în același timp de conotații pozitive dar și negative. În creațiile populare de această noțiune se leagă sensuri binare, așa devine nevasta leneșă, îngâmfată sau foarte deșteaptă și de treabă.

În limbajul contemporan soția este definită ca un tovarăș și nu este accentuată rolul inferior, ci mai degrabă sarcinile îndeplinite împreună cu bărbatul ales, unde cei doi se completează reciproc și se ajută.

Notele particulare ale lexemului *soție* sunt definite prin două ipostaze: imaginea femeii căsătorite și tovarășul, prietenul. În corpusul de limba română este definită ca fiind: îngrijitoare, iubitoare, femeie la locul ei, care are grijă de copii, unește familia, este răbdătoare, deșteaptă, bună, înțelegătoare, frumoasă, drăguță.

În contextul religios (ortodox) așteptările față de soție sunt următoarele: *să fie o femeie cinstită, o nevastă bună, să se teamă de bărbat şi să-i arate respect, să fie supusă bărbatului ei, să aibă un duh blând şi liniştit, să fie ascultătoare şi să facă binele fără teamă, să-şi iubească bărbatul şi copiii, să fie cumpătate, să vadă de treburile casei.*

În creațiile populare se spune că: *Trei lucruri sunt rele: picătura-n casă, muierea rea şi durerea de măsea; Nevasta cu minte bună e bărbatului cunună; Muierea bună îi aur şi argint, iar cea rea s-o dai; Puşca, calul şi femeia nu se împrumută; Soţiile sunt de două feluri: plictisitoare şi ale altora; Dacă soţia ta este prea frumoasă, vei avea în ea pe stăpânul tău; Să-ţi iei nevastă de casă, nici urâtă, nici frumoasă; Să-ţi iei nevastă de potriva ta; Cu ochi de bătrân să-ţi iei nevastă, cu ochi de tânăr să-ţi iei cal.*

Pe baza exemplelor de mai sus noțiunea *soție* se poate plasa în *domeniul familiei*, unde apare *profilul muncitorului*, iar sintagmele de mai jos arată sarcinile și rolul femeii în casă: *nevasta să vadă de treburile casei, să aibă grijă de soțul ei și de copiii; să fie harnică, gospodină, curată; Să-ți iei nevastă de casă, nici urâtă, nici frumoasă*.

Această imagine este susținută și de contextul biblic dar și în anumite chestionare găsim referiri la idealul soției în limba română, mai ales atunci când cel care a completat chestionarul era bărbat.

În contextul religios în domeniul familiei apare și imaginea soției ca o ființă subordonată și ascultătoare. În expresiile: *să se teamă de bărbat şi să-i arate respect, să fie supusă bărbatului ei, să fie ascultătoare şi să facă binele, să-şi iubească bărbatul şi copiii* găsim o imagine în care se reflectă tradiția creștină, unde așteptau de la o femeie să fie supusă bărbatului, să accepte rolul de conducere al bărbatului și condiția proprie.

În corpusul lingvistic român sunt mai multe referiri la *domeniul valorii* prin care se conturează profilul estetic al lexemului dat. În limbajul contemporan se face referire la soție ca o ființă frumoasă, îngrijită, dar proverbele arată exact opusul: *Dacă soţia ta este prea frumoasă, vei avea în ea pe stăpânul tău*; *Să-ţi iei nevastă de casă, nici urâtă, nici frumoasă; Să-ţi iei nevastă de potriva ta; Nevasta cu mintea bună e bărbatului cunună; Cu ochi de bătrân să-ţi iei nevastă, cu ochi de tânăr să-ţi iei cal.*

Femeia prea frumoasă poate fi periculoasă pentru bărbatul ei, deoarece ea poate deveni domnitorul casei, dacă bărbatul îi admiră frumusețea, și dacă el o privește cu respect. Al doilea proverb ne arată că trebuie să alegem drumul din mijloc: să nu fie nevasta nici prea urâtă, dar nici prea frumoasă, mai degrabă să fie casnică, sârguincioasă; bărbatul să-și aleagă o femeie care îi potrivește – ceea ce are mai multe conotații, deoarece se poate referi la starea materială a femeii, la capacitățile intelectuale, dar și la esteticul ei. În creațiile populare se spune că dacă diferențele dintre un bărbat și o femeie sunt prea mari nu aduc un deznodământ fericit căsniciei lor.

În timpul cercetării nu am găsit creații literare, populare, unde în mod direct să se fi făcut referire la imeaginea soției ideale specifice culturii românești. Dar personajul *Ileana-Cosânzeana* este partenerul tipic al lui *Făt-Frumos*, care se remarcă prin frumusețea ei, dar și prin inteligența deosebită prin care va deveni partenerul potrivit personajului masculin.

În domeniul valorii apare și profilul înțelepciunii. Soția este deșteaptă, amabilă, înțelegătoare, răbdătoare, adică are un comportament prin care face ca cei din jurul ei să se simtă bine, să aibă parte de toate cele bune. Această ipostază o găsim și în proverbul românesc *Nevasta cu minte bună e bărbatului cunună.* Inteligența femeii aduce noroc în primul rând bărbatului.

În acest domeniu cognitiv apare aspectul soției conceput ca o substanță. *Soția* este depozitată ca o materie, care dacă e de calitate bună se poate identifica cu aurul, argintul, dar nu se poate poseda împreună cu alții, nu este un bun comun, și nu se poate nici împrumuta (*Muierea bună îi aur şi argint, iar cea rea s-o dai dracului*. *Puşca, calul şi femeia nu se împrumută*).

Dacă este identificată cu o substanță fără calitate, atunci trebuie scăpat de ea, și dat dracului (este așa de rea încât este identificată ca partenerul, perechea dracului) precum arată și primul proverb. Omul român spune că există trei lucruri rele în viață: casa inundată, nevasta rea și durerea de dinți (*Trei lucruri sunt rele: picătura-n casă, muierea rea şi durerea de măsea*).

Sensul dual al noțiunii apare și în următorul proverb: *Soţiile sunt de două feluri: plictisitoare şi ale altora*. Imaginea femeii plictisitoare se referă la profilul estetic, dar și la cel al înțelepciunii, deoarece se poate analiza din mai multe puncte de vedere. Soția altora are conotații pozitive în această propoziție, făcând asociere la următoarele atribuții: este mai frumoasă, mai deșteaptă, mai dorită, mai drăguță, care gătește mai bine, e mai curată etc.

Pe baza datelor din corpusul român lexemul soție se localizează în domeniul familiei și al valorii. Analiza semantică a dovedit, că în cultura română nu este accentuat rolul de tovarăș al femeii, ci mai degrabă aspectul estetic și cel de muncitor.

Concluzii. În urma analizei comparative am ajuns la concluzia că cele două corpusuri au mai multe elemente în comun decât deosebiri. Diferența se constituie în profile, în aspecte: în domeniul valorii pe baza corpusului maghiar imaginea lingvistică a soției este des legată de imaginea înțelepciunii și a comorii. Legat de profilul comorii apare în repetate rânduri aspectul femeii bogate, ceea ce are urmări negative asupra bărbatului și al căsniciei (*Gazdag feleség, felette nagy ínség* = Nevasta bogată, sărăcie mare). O totală altă percepție a cuvântului *soție* se

manifestă în corpusul român: în domeniul valorii nu apare profilul comorii, ci este mult mai accentuat caracterul estetic, dar aici femeia mult prea frumoasă va deveni periculoasă asupra bărbatului și a căsniciei (*Dacă soţia ta este prea frumoasă, vei avea în ea pe stăpânul tău, Să-ţi iei nevastă de casă, nici urâtă, nici frumoasă*).

În urma analizei s-a dovedit că în ambele culturi se regăsește imaginea tradiționalistă și cea cotidiană a soției, unde tradiționalismul se reflectă prin creațiile populare și în contextul religios (*a férj feje a feleségének* = bărbatul este capul soției), dar în textele de pe internet sau prin chestionare apar expresii unde soția este concepută ca o persoană egală bărbatului, care îl sprijină pe celălalt (*a feleség támasz, segítség* = soția este ajutor, sprijin), dar la nevoie și ea primește sprijin și recunoaștere de la soțul ei.

SURSE

BAKOS Ferenc, BORZA, Lucia (coord.) 2002a. *Magyar–román kisszótár,* Ed. Akadémiai, Budapesta.

BAKOS Ferenc, DOROGMAN György (coord.) 2002b. *Román–magyar kisszótár,* Ed. Akadémiai, Budapesta.

BREBAN, Vasile (coord.) 1986. *Dicţionar al limbii române contemporane,* Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti.

BREBAN, Vasile (coord.) 1997. *Mic dicţionar al limbii române*, Ed. Enciclopedică, Bucureşti.

BUCĂ, M., EVSEEV, I., KIRÁLY F., CRAŞOVEANU, D., VASILUŢĂ, L. (coord.) 1978. *Dicţionar analogic şi de sinonime al limbii române,* Ed. ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti.

CIOBANU, Elena, POPESCU-MARIN, Magdalena, PĂUN, Maria, ŞTEFĂNESCU-GOANGĂ, Zizi (coord.) 1997. *Dicţionar explicativ şi enciclopedic al limbii române,* Ed. „Floarea darurilor", Bucureşti.

COMŞULEA, Elena, ŞERBAN, Valentina,TEIUŞ, Sabina (coord.) 2008. *Dicţionar explicativ al limbii române de azi,* Litera Internaţional, Bucureşti.

DOBRESCU, Alexandru (coord.) 1997. *Dicţionar de expresii şi locuţiuni româneşti,* Ed. Litera, Chişinău.

EŐRY Vilma (coord.) 2007. *Értelmező szótár,* Ed. Tinta, Budapesta.

JUHÁSZ József, SZŐKE István, Ó. NAGY Gábor, KOVALOVSZKY Miklós (coord.) 1972/2002. *Magyar értelmező kéziszótár,* Ed. Akadémiai, Budapesta.

KELEMEN Béla (coord.) 1961. *Magyar–román szótár,* Ed. Ştiinţifică, Bucureşti.

MURVAI Olga 2001a. *Román–magyar kifejezések kéziszótára,* Ed. Sprinter Publisher, Kaposvár.

MURVAI Olga 2001b. *Magyar–román kifejezések kéziszótára,* Sprinter Publisher, Kaposvár.

VÖŐ István 1984. *Dicţionar de proverbe maghiar–român,* Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti.

BIBLIOGRAFIE

BAŃCZEROWSKI Janusz 2008. *A világ nyelvi képe,* Ed. Tinta, Budapesta.

BAŃCZEROWSKI Janusz 2009. A világ nyelvi képének fogalma mint a kutatás tárgya, In: *Bárdosi Vilmos (szerk.): Quo vadis philologia temporum nostrorum?,* Ed. Tinta, Budapesta, pp.43–52.

CAROLL, John B. 1964. *Language, Thought, and Reality. Selected Writings of Benjamin Lee Whorf,* M.I.T. Press, Cambridge.

CLIM, Marius-Radu 2006. Dialog cu specialistul în romanistică Joanna Porawska de la Universitatea Jagiellona, Polonia, In: *Convorbiri literare,* CXL/9., Ed. Uniunea Scriitorilor din România, Iaşi, pp.7–10.

MAGYARI Sára 2012. A munka-pénz neylvi képe a magyar és román nyelvben. In: *Balázs Géza–Veszelszki Ágnes (szerk.): Nyelv és kultúra. Kulturális nyelvészet.* Magyar Szemiotikai Társaság, Bp., pp. 39–45.

PACSAI Imre 2010. A tükörfordítás szerepe a világ nyelvi képének formálódásában. In: *Bárdosi Vilmos (coord.): Világkép a nyelvben és a nyelvhasználatban,* Ed. Tinta, Budapesta, pp.197–207.

PLÉH Csaba 1999. Hozzájárulhatnak-e az empirikus pszichológiai kutatások a nyelv-gondolkodás viszony filozófiai problémájának megoldásához? In: *Neumer Katalin (coord.): Nyelv, gondolkodás, relativizmus. Filozófiai vizsgálódás*, Ed. Osiris, Budapesta, pp.35–166.

SAPIR, Edward 1942/1971. *Az ember és a nyelv,* Ed. Gondolat, Budapesta.

WIERZBICKA, Anna 1996. *Semantics Primes and Universals,* Oxford University Press, Oxford - New York.

WIERZBICKA, Anna 1997. *Understanding Cultures through Their Key Words,* Oxford University Press, Oxford - New York.

LEGAL INTERPRETATION IN THE PROCESS OF MULTICULTURAL COMMUNICATION – PROFESSION OR CHALLENGE?

Sárosi-Márdirosz Krisztina, PhD, Sapientia University of Tîrgu Mureș

Abstract: An interpreter is needed when people do not share a common language. The interpreter's aim is to facilitate successful communication over linguistic and cultural boundaries. Through interpreting, individuals are fully able to perform their duties and secure their rights in a multicultural society. A professional interpreter can also help authorities to make fair decisions even if they do not understand the client's language. An interpreter's task is to convey both linguistic and culturally bound non-linguistic messages as comprehensively as possible while the contents are left unchanged. When accepting an assignment, as well as during and after the assignment, interpreters have to function impartially in order to achieve good and confidential relations with their clients. Interpreter's impartiality means that interpreters' personal opinions or attitudes do not affect the quality of their work. If the matters discussed in an interpreted situation are against the interpreter's own morals or ethics, the interpreter does not let this show through gestures, tone of voice, or word choices. This paper aims to present the problems that an interpreter can face while doing his/her job as a legal interpreter. We will also focus on the professional, ethical and human challenges of the job and the dilemmas of the interpreters.

Keywords: Legal interpretation, simultaneous interpretation, consecutive interpretation, language skills, interpretation competence

1**. A short historical overview of interpreting**

1.1. Interpreting in its early forms

In Ancient Greece, the interpreter was seen not only as the linguistic mediator for regular business transactions, but (s)he was also considered semi-divine and capable of performing multiple tasks. As the Greeks were to a certain degree averse to learning "foreign languages" interpreters were constantly in demand. They could only communicate with high status Roman Senate representatives or non-classical peoples like Egyptians or Celts, with the help of interpreters. On the other hand, the Roman Empire valued languages different from their own in a unique way. The Empire was in essence bilingual, with the Latin and Greek languages enjoying almost the same status in schools. Interpreters seem to have held a prominent position in Roman society. In fact, Cicero specifically mentions his interpreter and the work done by him in both a positive and a negative light (Angelelli 2004, 8).

Moreover, interpreters have always occupied an important position in the Americas since the Spanish Conquest. When Columbus planned the voyage that would eventually land him in the Americas, he knew that interpreting would be a vital element in his communication with the

natives, thus he decided upon taking two interpreters with him. One of these interpreters had spent time in Guinea, and the other supposedly spoke Arabic, Hebrew, and Chaldean (the language spoken by the inhabitants of the ancient kingdom of Urartu that was located in the region of Lake Van, Turkey). However, when Columbus first set foot in the Americas, he encountered over 133 tribal families who spoke over 1000 different languages, spanning the territory from southern Argentina to northern Mexico (Bastin 2001, 506). Since the Spanish authorities and the Native Americans did not understand each other's language, the intervention of interpreters was to become quite indispensable for effective communication.

Columbus found himself in an unfortunate situation; the languages spoken by his interpreters did not prove to be useful on the American continent. Realising that he needed to educate the natives in the Spanish language and culture, he felt it his duty to train interpreters. According to Bastin, this was achieved by capturing ten natives and transporting them to Spain, where they were taught the Spanish language and culture, with subsequent expeditions following the same pattern (Baker 2001, 506).

On consecutive voyages to the Americas, Columbus brought with him these previously uprooted interpreters who were now familiar with the Spanish language and culture. Consequently, between 1495 and 1518 communication between the Spaniards and the Natives became enabled by a new generation of native interpreters. At times, the interpreting work involved more than simply having to speak Spanish and a native language. It has been documented, that Hernán Cortés once took advantage of the skills of three interpreters working together. Cortés would speak in Spanish to an interpreter, who would then interpret into Mayan for the Yucatec (Mayan inhabitants of the Yucatán Peninsula) natives. Then, Malinche would interpret from Yucatec into Nahuatl for the Mexican tribes. In one account, a young Mexican boy (who understood Spanish) named Orteguita would listen to Malinche and verify that what she was saying corresponded to what Cortés had originally said (Baker 2001, 506). This incident demonstrates how the more-dominant party was concerned about accuracy, but at the same time, did not trust the interpreter. Because of Cortés' position of power Orteguita reported only to Cortés, who was able to demand accuracy and verify its plausibility.

It was in 1563 that interpreters achieved professional status. As courts were established, laws were created to regulate interpreters' wages (according to the number of questions they interpreted), as well as working conditions (amount of work per week and number of interpreters per courtroom). Interpreters were required to take an oath, stating that they would interpret without bias, neither omitting nor adding anything. The assumption at the time was that a rendition could be unbiased, and that the interpreting of the meaning of the message was independent of the interpreter himself and of how the parties constructed it. But accuracy was not the only thing expected of interpreters. "Christianity and goodness" were also considered pivotal qualities of the interpreters of that era (Baker 2001, 508).

1.2. Interpreting during World War II

More recently, during the Nuremberg trials (1945-1946), interpreters were once again brought into focus. Right after World War II, the sudden demands to train more interpreters resulted in interpreting gaining its way into academia. Universities in Europe (Belgium, Denmark, France, Germany, Italy, Spain and the UK), Asia (Taiwan, Korea, and Japan), the

Americas (Argentina, Canada, Chile, Mexico, Uruguay, USA, and Venezuela), Africa (Tunisia and Egypt), and Oceania (Australia and New Zealand) began to offer courses, programs and degrees in interpreting. Issues in which power was at stake required educated interpreters. The education of interpreters was thus prompted by the need to ensure communication between heads of state, rather than by the communicative needs of communities of speakers who did not share the societal language. Members of the less-dominant cultures with a need to communicate in their everyday lives received low priority on the list of interpreting needs. This may explain why many university programs only offered (and still only offer) conference interpreting courses (exceptions being, for example, Vancouver City College for Community Interpreting or Charleston North Carolina for Legal Interpreting).

Since the end of the 20th and the beginning of the 21st century, interpreters have gained center stage once again. The significance of the interpreter's work has been emphasized in recent times of crisis, such as Kosovo, Macedonia, the tragedy known as 9/11, the war in Iraq, Libya and Japan's nuclear catastrophe. Each of these represents a critical scenario in which people who do not share a common language needed to communicate with each other. Without interpreters, nations and people can not keep in touch effectively. The 9/11 terrorist attack on the United States has especially served to raise awareness of the importance of professional interpreters in less-commonly taught languages. The United States Government has reacted in numerous ways to improve national security. Especially crucial are the Persian and Arabic languages. It is important to note that interpreting entered academia in order to meet a pragmatic need rather than to become an object of study. Research questions concerning the practice, its practitioners and their role - essential to an understanding of the underlying complexities of the interpreted communicative event - were overlooked in favour of the need to train practitioners to meet an immediate market demand. This explains why many of the principles governing the profession today are the result of personal experiences, anecdotes and opinions, rather than of empirical research.

1.3. The Nuremberg Trials and simultaneous interpretation (1945-1946)

A series of military tribunals were held by the victorious Allied forces of World War II. Prominent political, military and economic leaders of the defeated Nazi Germany were prosecuted. Four official languages were used: English, German, French and Russian. Interpretation and translation departments needed to be established to deal with the elaborate linguistic issues. To allay the fear that consecutive interpretation would slow down the proceedings, a completely new technique was introduced: **extempore simultaneous interpretation**. The interpreters had to listen to the source language and "orally translate" it into the target language in **real time,** that is, **simultaneously** using elementary equipment consisting of headsets and microphones. Four sections were made for each team, one for each language. Three interpreters working in each section interpreted the other three languages into the fourth, which was their mother tongue. IBM provided the equipment. Many of the interpreters were former translators, army personnel and linguists, some were experienced consecutive interpreters, while others were ordinary individuals. It was then, and still is, considered that the main qualities of top interpreters not only perfect language knowledge, but also a wide cultural and encyclopedic know-how, and a genuinely calm character.

2. The branches of professional interpreting according to manner

An interpreter must be able to translate in both directions on the spot, without using dictionaries or other materials. They must have extraordinary listening abilities, especially for simultaneous interpreting. They must have the intellectual capacity to instantly transform idioms, colloquialisms and other culturally-specific references into similar statements that the target audience will understand.

There are several types of interpreting:

Simultaneous interpretation: Simultaneous interpretation involves working in a team (at least two people in a booth) at a conference or a large meeting. The interpreter sits in a booth using headphones and a microphone and immediately converts what is being said, so listeners hear the interpretation through an earpiece while the speaker is still speaking.

Consecutive interpretation: Consecutive interpretation is more common in smaller meetings and discussions. The interpreter takes notes while listening to a speech, then relates his/ her interpretation during pauses. This is commonly used when there are just two languages at work; the consecutive interpreter would interpret in both directions. Unlike translation and simultaneous interpretation, consecutive interpretation is commonly done into the interpreter's A and B languages.

Liaison interpretation: Liaison interpretation is a type of two-way interpreting where the interpreter translates every few sentences while the speaker pauses. This is common in telephone interpreting as well as in legal and health situations. The interpreter supports people who are not fluent in the language being used, to ensure their understanding.

Sign language interpretation: Sign language interpreters convert spoken statements into sign language and vice versa. Interpreting from one sign language to another is a new area.

Whispered interpretation: This kind of interpreting requires the interpreter to sit or stand next to a small target-language audience (or just one person) and whisper the rendered source-language, generally using simultaneous interpretation.

Herbert sees the job of a professional interpreter as follows: a professional interpreter mediates between two or more parties, helps understanding and agreement – if the parties agree. The good interpreter is a passive recipient, has a good long and short term memory, is quick witted and can be relied on to keep information confidential.

A professional interpreter is a person with a tertiary education, who interprets professional conferences, presentations or bilingual (political, economic, professional, etc.) conferences. In these interpretational situations people who speak different languages and who come from different cultures, (but who have mostly similar qualification, social status, and are usually well informed) are facing each other and (except in extreme cases), seek to cooperate with each other in order to succeed in communication. This naturally makes the interpreters' job easier, but despite this, there may be need for cultural mediation if the interlocutors are part of different cultures, and follow different communicational / behavioral patterns and conventions.

3. Branches of interpreting according to context

3.1 Conference Interpreting

The job of the conference interpreter is to convert what has been said in a certain foreign language to their maternal language ("B"-"A", "C"-"A"), or from their maternal language to their active foreign language as well ("A"-"B", "A"-"C"). Participants who require conference interpreting are public figures, who orally represent different communities, organizations, professions or institutions. The two main kinds of conference interpreting are the so-called "large section" consecutive interpretation (the interpreting of longer, 5-6 minute intellectual units with the help of note-taking) and simultaneous interpretation (from an interpreters' cabin, with interpreting equipment). Conference interpreters have to master the following:

- meaning and message-centric mediation
- the use of proper interpreting strategies
- large section consecutive interpretation methods (including taking notes)
- simultaneous interpretation techniques

Conference interpreting requires diverse general / specialist knowledge and awareness of public life topics. The interpreter must know and use appropriate language in speaking situations that go beyond situations known and familiar to the average person: namely when public figures face public figures. In the interpreting situation, it is vital that the interpreter be authentic and have a mature and self-confident personality, so that he/she can handle problematic situations appropriately. Experience shows that in general, mature people, or people with a couple of years' work experience meet these expectations (Láng 2002, 51–53).

3.2 Legal interpreting

Legal or court interpreting occurs in courts of justice, administrative tribunals, and wherever a legal proceeding is held (i. e., a police station for an interrogation, a conference room for a deposition, or the locale for taking a sworn statement). Legal interpreting can be the consecutive interpretation of a witnesses' testimony, for example, or the simultaneous interpretation of entire proceedings by electronic means - for one person or all of those attending.

The right to a competent interpreter for anyone who does not understand the language of the court (especially for the accused in a criminal trial) is usually considered a fundamental rule of justice. Therefore, this right is often guaranteed in national constitutions, declarations of rights, fundamental laws establishing the justice system or by precedents set by the highest courts (Einesman 1999, 26)[1].

[1] For example: **European Convention on Human Rights** and the principles laid down in the Council of Europe's Framework **Convention** for the Protection of National Minorities and in line with best practice in EU Member States, **Directive2010/64/EU** of the European Parliament and of the Council of 20 October 2010 on the right to interpretation and translation in criminal proceedings.

The right to a fair trial is guaranteed by the Romanian Constitution in art. 21(3).

As for the language in which the trial is conducted, the Constitution provides, in art. 128, Use of mother tongue and interpreter in court: "(1) The legal procedure shall be conducted in Romanian. (2) Romanian citizens belonging to national minorities shall have the right to use their mother tongue before the courts of law, under the terms of the organic law. (3) The ways of exercising the right stipulated in paragraph (2), including the use of interpreters or translations, shall be stipulated so as not to prevent proper administration of justice and not to involve additional expenses for those interested. (4) Foreign citizens and stateless persons who do not understand or do not speak the Romanian language shall be entitled to be informed of all the documents and materials in the file, to speak in court and draw conclusions, by means of an interpreter; in criminal trials, this right is ensured free of charge".

3.3 Public Sector Interpreting

Public sector interpreting, also known as community interpreting, is the type of interpreting occurring in fields such as legal, health and local government, social, housing, environmental health, education and welfare services. In community interpreting, factors exist which determine and affect language and communication production, such as a speech's emotional content, hostile or polarized social surroundings, its created stress, the power relationships among participants, and the interpreter's degree of responsibility — in many cases more than extreme; in some cases, the life of the other person may depend upon the interpreter's work.

Community interpreting has been defined in a variety of ways, ranging from the kind of interpreting that takes place informally in neighborhoods and community agencies, and which is performed by amateurs or ad hoc interpreters (Gonzalez – Roseann et al.), to a more formal occupation involving practitioners with some training in medical, legal, or social service interpreting (Roberts, 1994).

Community interpreting enables people who are not fluent speakers of the official language(s) of the country to communicate with the providers of public services so as to facilitate full and equal access to legal, health, education, government and social services (Carr – Roberts et al., 1995). Thus, community interpreting is distinguished from other types of interpreting, such as conference or escort interpreting, in that the services are provided to the residents of the community in which the interpreting takes place, not to conference delegates, diplomats, or professionals traveling abroad to conduct business.

Community interpreters primarily serve to ensure access to public services, and are therefore likely to work in institutional settings; they are more apt to translate dialogue-like interactions than speeches; they routinely interpret from and into both or all of their working languages; the presence of the community interpreter is much more noticeable in the communication process than is that of the conference interpreter; a great many languages, many of them minority languages that are not the language of government in any country, are used in the interpretation process at the community level (e.g. Roma languages and dialects), unlike the limited number of languages of international diplomacy and commerce handled by conference and escort interpreters; community interpreters are often viewed as advocates or "cultural brokers" who go beyond the traditional neutral role of the interpreter.

Community interpreters work in a wide variety of settings such as public agencies, legal institutions, healthcare, or domains including business and industry, education and social services.

4. Competences of Community and Judicial Interpreters

Competence is a cluster of related abilities, knowledge and skills that enable a person to act effectively in a job or situation. They indicate a sufficiency of knowledge and skill that enables someone to act in a wide variety of situations.

For the purpose of this study we intermingled the model for competences and skills elaborated by Gile and Pym and found that community and judicial interpreters must possess the following competences and skills:

Interpreting competence comprises the ability to interpret a message from one language to the other in the adequate mode. It includes the ability to assess and comprehend the original message and render it in the target language without omissions, additions or distortions. It also includes the knowledge/awareness of the interpreter's own role in the interpreting encounter.

Interpreting skills mean that the interpreter shall have active listening skills and strive to improve them through self-training, they must have good memory retention skills, they should be able to take notes during the interpretation assignment to ensure accuracy of the information given, and they must be able to mentally transpose and verbalize into the target language

Linguistic competence includes the ability to comprehend the source language and apply this knowledge to render the message as accurately as possible in the target language.

Language skills mean that the interpreter shall have an in depth knowledge and understanding of his/her working languages and the required range of language registers. Have knowledge of subject areas and relevant terminology.

Research and technical competence includes the ability to efficiently acquire the additional linguistic and specialized knowledge necessary to interpret in specialized cases. Research competence also requires experience in the use of research tools and the ability to develop suitable strategies for the efficient use of the information sources available.

There are some interpersonal skills that community/judicial interpreters must possess: the Interpreter shall have strong communication skills, they must be polite, respectful and tactful, and they must be able to relate well to people, they shall have good judgment (Pym 2003, Gile 2004).

5. Practical issues interpreters may face – problem handling strategies

There are cases when the interpreter, against his own better judgment, must change from a passive to an active member of the communicative situation (e.g. in some cases the interpreter must explain the situation to the receiver). Such situations test the interpreter's spontaneity, creativity, responsiveness and open-mindedness. It may be noted that in some cases an interpreter must have the ability to improvise. Additional knowledge is also useful for the interpreters - giving them the skill to handle unexpected situations.

It is essential that the interpreter have the documentation related to the case in order to possess the background knowledge necessary for a successful interpretation. Interpreters must be

familiar with their clients' rights and necessities. Internet sources and databases may be useful as well.

A glossary should always be written with the most important and frequent terms of the domain (social system, healthcare, legal system, institutions, education – depending on the case we are intervening in).

When interpreting, the so called culture specific terms have to be taken into consideration. These are cultural-linguistic aspects that vary from language to language. One cannot translate these, eventually equivalents can be found in the source language.

It often occurs that the source-language speaker has an accent that is difficult to understand and this makes the interpretation difficult, if not impossible. The more dialects are known by the interpreter, the better.

The constantly high level of stress can be extremely harmful: while the lower level of stress triggers alertness and has a stimulating effect on the memory, the higher level can cause exhaustion. Simultaneous interpretation is especially exhausting for the interpreter: during a sequence of 30 minutes - depending on the speaker's tempo - one interprets 100-130 words/minute, 3 to 4 thousand words in total, without having any ulterior means of correction (Láng, 2002, 103).

6. Conclusions

Translators and interpreters encounter a variety of ethical issues in the course of their work. Working as an interpreter, the ethical responsibilities overlap with duty. The job of the interpreter requires respect for the clients' rights to privacy and confidentiality. Interpreters must not undertake work beyond their competence or accreditation levels and they must take responsibility for the work of people under their supervision. At the same time interpreters must guard against misuse of inside information for personal gain. They must maintain professional detachment, impartiality and objectivity.

"The community interpreter has a very different role and responsibilities from a commercial or conference interpreter. She is responsible for enabling professional and client, with very different backgrounds and perceptions and in an unequal relationship of power and knowledge, to communicate to their mutual satisfaction." (Shackman, 1984)

When compared to conference interpreting, the range of languages needed by the community interpreter is enormous, and the language level may be quite different from that of a diplomatic conference. The clients of community or legal interpreters are worried, afraid and sometimes illiterate (they may be immigrants, victims or accused people). Thus it is not only the clients but their interpreters that find themselves in strange surroundings (courtrooms, prisons, police departments, hospitals, and prosecutor's office). Add to these difficulties the fact that the professionals -- the doctors, nurses, police officers, social workers etc. are always in a hurry and sometimes are hostile, too. We may thus conclude that community interpreters must have empathy, language and cultural knowledge – and interpreting know-how, too.

Legal and community interpreting is not only a profession it is rather a vocation that involves the professional skills and abilities needed to face the provocation of the job.

References

Baker M. 2001. Ed. Routledge Encyclopedia of Translation Studies. London: Routledge.

Carr, Sylvana, Roberts, Roda, Dufour, Aideen and Steyn, Dini, *The critical link: Interpreters in the community. Papers from the 1st International Conference on Interpreting in Legal, Health, and Social Service Settings*, Geneva Park, Canada, (June 1-4, 1995)

Einesman, F., *Confessions and Culture: The Interaction of Miranda and Diversity*, p. 26

Gile, D. 2004. Translation research versus interpreting research kinship, differences and prospectus for partnership. In: Christina, Schäffner, eds. Translation research and interpreting research: traditions, gaps and synergies, 10-34. Clevedon: Multilingual Matters Limited. Visited 23 June 2014, http://site.ebrary.com/lib/unisains.

Gonzalez, Roseann, Vasquez, Victoria, Mikkelson, Holley, *Fundamentals of Court Interpreting: Theory, Policy, and Practice, (*1991), p. 29

Herbert, J. 1952. Interpreter's handbook. Geneve: Librarie de l'université Georg

Láng G., Zsuzsa. 2002. Tomácsolás felsőfokon. A hivatásos tolmácsok képzéséről. Budapest: Scholastica.

Pym, A. 2003. Redefining translation competence in an electronic age: In defence of a minimalist approach. Meta translators' journal, 481-97, Visited 13 June 2014, http://www.erudit.org/revue/meta/2003/v48/n4/008533ar.pdf.

Shackman, Jane. 1984. *The Right to be Understood: A Handbook on Working With, Employing and Training Community Interpreters.* Cambridge: National Extension College.

THE ROLE OF NEOLOGISMS IN THE DEVELOPMENT OF THE ROMANIAN LITERARY LANGUAGE

Cristina-Eva Sauciuc (Holca), PhD Student, ”Ștefan cel Mare” University of Suceava

Abstract: In this study we will consider the causes that lead to assimilation borrowing of new words in a language and also the effects or consequences generated by further development of that language. By addressing comparative-historical method to highlight the origin of languages and relations between them, we found several factors that led to the linguistic changes. Among these factors we mention the creativity perspective of language that refers to the diversity of languages, neo- grammarian's perspective for which linguistic changes manifests in the use, and structuralisms perspective that tends to ignore the historical dimension of language.

Keywords: neologism, linguistic changes, innovation, literary borrowings, modernization process

Abordând metoda comparativ-istorică în vederea stabilirii originii diferitelor limbi şi a relaţiilor existente dintre ele, s-a putut constata că au existat mai multe cauze ce au generat apariţia schimbărilor lingvistice. Un factor important al apariţiei neologismelor în sistemul limbii literare îl constituie diversitatea limbilor, despre care Wilhelm von Humboldt afirma că este dată de „forţa spirituală a naţiunilor care este întotdeauna vie şi autonomă şi faţă de care limba se conformează întocmai”[1]. Acest punct de vedere, care se referă totodată şi la creativitatea din limbă a fost urmat de perspectiva neogramaticilor pentru care schimbările de la nivelul limbii se manifestă la nivelul uzului, iar apoi de cea a structuraliştilor a căror orientare era să ignore dimensiunea istorică a limbilor. În ciuda acestui lucru, André Martinet considera că la baza schimbărilor din limbă stă o cauză internă şi anume "economia limbii", prin care înţelegea o tendinţă a limbii de a accepta şi de a impune acele forme şi structuri care sunt convenabile pentru vorbitor, adică necesită un consum minim de efort[2]. Tendinţa structuralistă referitoare la schimbările ce s-au manifestat asupra limbii a fost contestată şi de Eugen Coşeriu, lingvist pentru care limba apare ca o activitate umană creatoare şi nu ca un obiect sau un organism natural, dezvoltînd astfel viziunea lui Humboldt.

În ceea ce priveşte pătrunderea elementelor neologice în limba română literară, menţionăm opinia lui Sextil Puşcariu care considera că „neologismul a existat la noi de când există literatură românească”, susţinând ideea că „împrumutul s-a manifestat în limbă, chiar şi

[1] Wilhelm von Humboldt, *Despre diversitatea structurală a limbilor şi influenţa ei asupra dezvoltării spirituale a umanităţii*, Versiune românească, introducere, notă asupra traducerii, tabel cronologic, bibliografie şi indici de Eugen Munteanu, Editura Humanitas, Bucureşti, 2008, p. 80.
[2] Vezi Eugen Munteanu, *Introducere în lingvistică*, Editura Polirom, Iaşi, 2005, p. 305-310.

înainte de renaşterea noastră ca popor romanic”[3]. Efectul împrumuturilor asupra limbii este considerat a fi unul benefic pentru dezvoltarea şi modernizarea acesteia: „neologismul latin sau neolatin a avut ca urmare o plămădire din nou a limbii române tot atât de importantă ca împrospătarea prin împrumuturi din slavoneşte”[4]. Dintre principalele cauze care favorizează afluxul de neologisme în vocabularul limbii române, Sextil Puşcariu menţionează contactul direct cu vorbitorii altor limbi, dar şi influenţa culturală din ţările mai dezvoltate în care s-au format tinerii intelectuali, la acestea adăugându-se şi transformările sociale care generează schimbări şi la nivelul limbii.

Pătrunderea împrumuturilor neologice din alte limbi a dus la crearea unor terminologii de specialitate, contribuind astfel la formarea stilului tehnico-ştiinţific, existând tendinţa „îndreptăţită din punct de vedere teoretic, de a întrebuinţa o terminologie convenţională, care în cea mai mare parte e latino-grecească.”[5] Autorul nu ignoră nici rolul presei în favorizarea procesului de pătrundere a împrumuturilor, nici tendinţa de imitare a modelelor străine în anumite domenii: „gazetarul a fost secundat la noi în mare măsură de aşa zisa societate bună (imitată la rândul ei de cei de obârşie mai puţin strălucită), care în admiraţia nelimitată şi sinceră pentru tot ce e francez şi familiarizată, prin guvernante, şcoli sau şederi îndelungate şi repetate la Paris, cu limba franceză, primeau în conversaţie neologismul de origine franceză cu uşurinţa cu care un om bilinguu îşi împestriţează graiul cu împrumuturi străine”[6]. Această dorinţă de a imita limba şi obiceiurile altor popoare este dublată şi de o atitudine de comoditate care nu mai este specifică doar unei anumite clase sociale, constată S. Puşcariu. De aceea, „cei ce întrebuinţează neologismul din comoditate sau din snobism fac să se atrofieze puterea creatoare a limbii”[7].

Sigur că nu trebuie omisă nici tendinţa de globalizare a societăţii şi de standardizare a limbajului care afectează în mod negativ evoluţia limbii române, creîndu-se un fel de vocabular "standardizat", cu diferite cuvinte cosmopolite şi expresii-clişeu.

În ultimă instanţă, lingvistul se declară adeptul unui echilibru între adoptarea neologismului şi promovarea lexicului specific românesc, considerînd, în acest sens, că „neologismul e ca împrumutul extern, absolut necesar în epoci de mari prefaceri, dar pentru ca împrumutul să fie folositor, el trebuie să fie întrebuinţat spre punerea în valoare a bogăţiei naţionale”, astfel încât „îmbogăţirea normală a limbii se face prin valorizarea elementelor vechi, printr-o necurmată împrospătare a celulelor din organismul viu al limbii”[8].

Preocupări privind pătrunderea împrumuturilor neologice în limba română literară a manifestat şi Gh. Adamescu, care susţine că factorii care au stat la baza introducerii de termeni noi au fost diferiţi pe parcursul evoluţiei limbii. Astfel, alături de procesul de modernizare şi de cultivare a limbii literare, mai putem vorbi şi de o anumită dorinţă de a elimina din limbă acele cuvinte "nevrednice" şi de a le înlocui cu neologisme din limbile romanice, în contextul orientării culturii române spre lumea neolatină, în special în perioada din a doua jumătate a secolului al XIX-lea: „la noi s-a petrecut şi altceva. Au fost momente când introducerea de neologisme s-a făcut ca urmare a unor curente care au dorit nu numai *să îmbogăţească* limba, dar *s-o curăţească*

[3] Sextil Puşcariu, *Limba română*, vol. I, *Privire generală*, Fundaţia pentru literatură şi artă „Regele Carol II”, 1940, p. 368.
[4] *Ibidem*, p. 375.
[5] *Ibidem*, p. 381.
[6] *Ibidem*, p. 383.
[7] *Ibidem*, p. 395.
[8] *Ibidem*. p.49-78

de anumite cuvinte care – după originea lor – se socoteau nevrednice de a figura în dicţionarul nostru”[9]. În opinia autorului, neologismele sunt introduse în limbă „în genere, pe nesimţite”, fiind consecinţa unor necesităţi reale sau imaginare. De ce imaginare, pentru că, de obicei, cine întrebuinţează un cuvânt dintr-o limbă străină, de fapt ar putea găsi în limba lui echivalentul necesar. În acest sens, Gh. Adamescu manifestă o atitudine echilibrată faţă de împrumutul din alte limbi, acesta situîndu-se între o atitudine puristă şi una ce presupune o deplină libertate în privinţa neologismelor intrate în limbă: „a opri introducerea neologismelor ar fi a sărăci limba şi a o face să nu poată fi în curentul culturii generale; a introduce cu grămada neologisme fără discernământ ar fi a face din ea o limbă străină pentru popor”[10]. Este bine cunoscut faptul că limba română literară a manifestat dintotdeauna o receptivitate deosebită faţă de împrumuturile neologice, indiferent de motivaţia sau de necesitatea acestora în lexicul românesc, criteriul necesităţii fiind principalul factor în problema împrumuturilor, după cum constată autorul.

Susţinând faptul că inovaţiile lingvistice sunt un dat în limbă, iar aceasta este într-o continuă schimbare şi transformare, Al. Graur prezintă câteva motive care se dovedesc a fi esenţiale pentru manifestarea unor astfel de schimbări, chiar dacă, în opinia sa, nu toate schimbările trebuie acceptate şi nu toate sunt benefice. Astfel, spune el, „intervin elemente noi în gândire şi acestea au nevoie de o formă de exprimare; pe de altă parte, dispar noţiuni, iar cuvintele care le denumeau capătă alte înţelesuri, dacă nu sunt complet părăsite; apoi pentru redarea ideilor existente dinainte, se găsesc mijloace mai potrivite, mai scurte şi mai precise, mai expresive. La aceste transformări pe care, mai mult sau mai puţin, suntem în stare să le explicăm, se adaugă modificarea modului de a pronunţa, petrecută pe nesimţite şi, în general, fără o explicaţie acceptabilă, până azi”[11].

Aceste opinii prezentate nu se regăsesc numai în studiile româneşti, ci şi în literatura de specialitate europeană. De exemplu, Otto Jespersen consideră şi el că există mai multe cauze în ceea ce priveşte schimbările lingvistice, fără însă a putea spune care sunt factorii cu rol determinant în fiecare situaţie în care a avut loc o astfel de schimbare într-o limbă. În viziunea autorului, o perioadă cu schimbări lingvistice, care se produc într-un ritm rapid, are la bază o dublă cauză: scăderea influenţei adulţilor asupra copiilor, datorită unor războaie sau epidemii, dar şi un puternic spirit de independenţă manifestându-se, la nivelul unei comunităţi, prin nevoia de a se elibera de anumite constrângeri sociale diverse[12]. Tot referitor la schimbările lingvistice şi implicit, la rolul pe care-l dobândeşte neologismul de la o etapă de evoluţie a limbii literare la alta, Jespersen mai observă că în limbaj există o tendinţă universală spre progres la toate nivelurile sale, limbile moderne manifestînd un vizibil progres faţă de cele clasice (latina şi greaca), cu precizarea faptului că timpul în care s-au petrecut aceste prefaceri este variabil de la o limbă la alta.[13]

Cauzele transformărilor produse la nivelul limbii, nu sunt doar de natură lingvistică, ci şi extralingvistică dacă ne raportăm la schimbările de ordin social şi cultural care generează crearea de expresii în vederea exprimării noilor concepte, precum şi apariţia unor cuvinte noi, neologice,

[9] Gh. Adamescu, „Adaptarea la mediu a neologismelor”, în *Analele Academiei Române*. *Memoriile secţiunii literare*, seria a III-a, tom VIII, Bucureşti, 1936 – 1938, p. 52.
[10] *Ibidem*, p. 65.
[11] Al. Graur, „Probleme ale cultivării limbii”, în *Limbă şi literatură*, vol. I, Bucureşti, 1978, p. 39 pp.39-46
[12] Otto Jespersen, *Nature, évolution et origines du langage*, Traduis de l'anglais par L. Dahan et A. Hamm. Préface d'André Martinet, Editions Payot, Paris, 1976, p. 250.
[13] *Ibidem*, p. 351.

preluate din limba de cultură a poporului. Ca atare, factorii extralingvistici au un rol esenţial în dezvoltarea şi modernizarea limbii literare, manifestându-se în aproape toate compartimentele ei.

Conceptul de neologie are în vedere atât progresul unei limbi, cât şi evoluţia unei societăţi. Apariţia de noi concepte în urma progresului social şi a evoluţiei tehnologiei constituie, de fapt, un argument fundamental în ceea ce priveşte receptarea şi asimilarea neologismelor în limbă. Sigur că aceste elemente neologice sunt determinate de anumite cauze lingvistice, dar şi extralingvistice, şi aici nu vorbim doar de evoluţia societăţii, sau de noile domenii de cercetare care presupun utilizarea unor terminologii de specialitate, solicitând astfel, reformarea lexicului limbii respective.

Vorbim şi de factori strict interni[14] care facilitează contactele dintre limbi, dintre care menţionăm înlocuirea unor cuvinte cu o frecvenţă relativ scăzută, lipsa forţei de expresivitate în cazul unor lexeme (de exemplu, omonimia), care determină vorbitorul să caute alţi termeni pentru a se exprima, adecvat, în procesul de comunicare. Totuşi, factorul determinant, cu cea mai mare presiune asupra limbii îl constituie, fără îndoială, lipsa termenilor pentru a denumi realităţile noi. „Împrumutul se justifică în mod normal printr-o necesitate", afirma Louis Deroy, iar această necesitate ţine atât de o definiţie cât mai precisă, cât mai exactă a unui concept, cât şi de o anumită expresivitate a cuvântului respectiv.

Maria Teresa Cabré vorbeşte despre schimbările extralingvistice care afectează evoluţia oricărei limbi în societatea modernă[15]. Modificările ce s-au produs la diferite niveluri (social, politic, economic, demografic etc.) au determinat apariţia unor noi necesităţi de comunicare care s-au revărsat mai apoi, şi asupra limbilor. Astfel, considerăm util faptul ca limba literară să dispună de un vocabular flexibil care să se adapteze uşor la diferitele contexte de comunicare.

Factorii care determină numeroase transformări în structura limbii române literare, dar şi la nivelul celorlalte limbi, se caracterizează printr-o gamă variată, fiecare dintre ei având un rol determinant în procesul de modernizare şi dezvoltare a limbii.

Astfel, un prim factor are în vedere trecerea de la monolingvism la plurilingvism, acesta din urmă facilitând interferenţa dintre două sau mai multe limbi în contextul utilizării lor de către aceiaşi vorbitori.

Trecerea de la lexicul general la cel specializat ar putea constitui un al doilea factor, aici menţionând noile concepte care solicită termeni de specialitate, precum şi dezvoltarea unor terminologii specifice în funcţie de tehnologiile apărute.

Un al treilea factor se referă la trecerea de la idiosincrasie la uniformitate, în urma procesului de uniformizare prin care a trecut limba, creându-se anumite standarde de comunicare şi renunţându-se la unele trăsături specifice. Prin urmare, împrumuturile din alte limbi stau la baza lexicului nou format.

Mai putem vorbi de trecerea de la natural la tehnologic, prin evoluţia industriei din domeniul informaticii care generează prelucrarea automată a limbilor naturale (baze de date electronice, programe de comunicare, de traducere automată etc.).

Nu în ultimul rând, vorbim de trecerea de la spontaneitate la planificare sau organizare. Avalanşa de împrumuturi neologice, mai ales din domeniul tehnico-ştiinţific a favorizat o dezvoltare unidirecţională a limbilor, ducând la pierderea multor trăsături specifice, interne.

[14] Vezi detalii Uriel Weinreich, *Languages in contact. Findings and problems*, The Hague, Mouton, Paris, 1974, pp. 57-58.
[15] Maria Teresa Cabré, *Llengua catalane I neologia*. Part I *La creació lexica en català*. Part II *Recull de neologismes*. Coordinadores : Judit Freixa i Elisabet Solé, Editorial Meteora, Barcelona, 2004, pp.23-26.

Pe lângă factorii enumeraţi anterior, mai putem adăuga rolul mass-media, sau al scriitorilor în procesul de dezvoltare şi de modernizare a limbii române literare, factori care stimulează creativitatea lexicală, şi chiar invenţia lexicală, acestea întâlnindu-se, mai ales, în stilul publicistic şi în cel beletristic.

Apariţia neologismelor într-o limbă este determinată şi de anumite condiţii de ordin sociolingvistic şi pragmatic, după cum precizează J. Pruvost şi J. Sablayrolles[16]. Pe de o parte, în opinia acestor autori, statutul vorbitorului şi competenţele sale lingvistice îi pot permite acestuia utilizarea corectă a unei limbi, dar totodată şi valorificarea potenţialului acesteia, facilitând „activarea procedeelor de formare a unităţilor lexicale"[17]. Pe de altă parte, utilizarea neologismelor poate fi şi efectul produs de o anumită presiune exercitată fie de un vorbitor asupra receptorului său, fie de contextul de comunicare, sau de economia limbajului, atunci când elementul neologic înlocuieşte o perifrază sau o construcţie explicativă.

Preocupat de analiza schimbărilor din limbă, Eugen Coşeriu este de părere că acestea „au o *motivare* care nu ţine de planul cauzalităţii, ci de cel al finalităţii, căci vorbirea este o activitate liberă şi finalistă, de aceea, nu poate avea cauze externe sau naturale"[18]. Acesta aminteşte, în acest scop, cele patru tipuri de cauze prezentate de Aristotel în *Physica*: o cauză eficientă (cea care face sau produce ceva); o cauză materială (cea cu care se face ceva); una formală (ideea a ceea ce se face) şi una finalistă (cea în vederea căreia se face)[19].

Cauza eficientă se raportează la om ca fiinţă vorbitoare, cea materială are în vedere materia din care este alcătuită o limbă, cu alte cuvinte baza istorică (substratul, superstratul, adstratul), cauza formală coincide cu cea finală, finalitatea presupunând „însuşi obiectul produs, cu valorile sale culturale şi funcţionale", toate aceste cauze având ca suport creativitatea manifestată la nivelul limbii.

În concepţia lui Coşeriu, orice schimbare lingvistică este văzută iniţial ca o deviere de la normă, dar ca acest lucru să devină posibil este nevoie „fie ca acest lucru să fie oportun şi necesar din punct de vedere funcţional, fie ca norma să nu fie cunoscută, fie ca necunoaşterea acesteia să nu afecteze funcţionalitatea limbii"[20], adică înţelegerea dintre vorbitorii aceleiaşi limbi. Vorbim de anumite modificări în structura unei limbi, atunci când aceasta nu mai corespunde în mod eficient necesităţilor expresive, modificări care sunt, totuşi, limitate de caracterul tradiţional al acesteia. Ca atare, dezvoltarea şi modernizarea limbii nu se produc într-un mod arbitrar, la întâmplare, ci presupun o continuă *sistematizare*[21]. Prin urmare, mai consideră E. Coşeriu, „schimbarea lingvistică nu este decât manifestarea creativităţii limbajului în istoria limbilor"[22], de aceea studierea acestor schimbări se referă la modul de consolidare a tradiţiilor lingvistice, adică *facerea* limbii.

În lucrarea *Elemente de filozofia limbii*, Ioan Oprea dedică un întreg capitol schimbărilor lingvistice care se petrec pe parcursul evoluţiei unei limbi. Plecând de la ideea că limba este într-o continuă transformare, autorul consideră şi schimbarea „o modificare, o transformare sau o

[16] Jean Pruvost, Jean-François Sablayrolles, *Les Neologismes*, Presses Universitaires de France, Paris, 2003, pp. 73-95.
[17] *Ibidem*, p. 78.
[18] Eugen Coşeriu, *Sincronie, diacronie şi istorie. Problema schimbării lingvistice*, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1997, p. 173.
[19] *Ibidem*, p. 176.
[20] *Ibidem*, pp. 123-124.
[21] *Ibidem*, p. 238.
[22] *Ibidem*, p. 95.

prefacere, parţială sau totală, a unei entităţi”[23], care poate avea drept consecinţă atât posibilitatea ca entitatea să-şi păstreze identitatea, cât şi posibilitatea ca entitatea să devină altceva şi să fie considerată o altă realitate. Orice element nou, orice inovaţie produce o modificare în limbă, iar dacă este acceptată, ea devine pentru o anumită perioadă de timp o componentă stabilă în structura ei. Analizând creativitatea limbii, Ioan Oprea precizează că, de fapt, conform celor trei paliere ale funcţionării limbii prezentate de L. Hjelmslev, inovaţia apare, mai întâi, la nivelul uzului şi poate produce sau nu o schimbare la nivelul normei, urmând ca mai apoi, să aibă loc o selecţie la nivelul sistemului. De altfel, neogramaticii (printre care Ferdinand de Saussure) au susţinut că inovaţia este un fenomen al uzului comunitar, făcând referire la limba populară, pe când neohegelienii (împreună cu Eugen Coşeriu) considerau că adevărata inovaţie poate fi doar un fenomen al uzului individual, referindu-se, astfel, la limba literară.

Ioan Oprea distinge între „schimbarea ca înlocuire şi schimbarea ca adăugare”[24], accentuând faptul că schimbarea se produce într-o manieră diferită în fiecare compartiment al limbii (fonetic, morfologic, sintactic şi lexical). O modificare produsă în limbă nu înseamnă neapărat modificarea funcţionalităţii ei, deşi aceste modificări, sau mai bine zis, inovaţii se pot manifesta în tot sistemul limbii respective, producând transformări şi asupra altor elemente.

În limba română literară aceste schimbări presupun o activitate conştientă care se manifestă atunci când vorbitorii îşi dau seama că nu mai corespunde unor aspiraţii culturale sau unui anumit nivel de cultură. Sigur că modificările se produc în momentul în care vorbitorii vin în contact cu o cultură superioară şi cu limba ei şi constată nivelul mai scăzut al posibilităţilor din limba lor. Analizând opinia lui Otto Jespersen, care susţinea că progresul la nivelul limbii se poate determina în funcţie de posibilităţile sale de expresie şi de comunicare, I. Oprea constată că numai acele modificări care se dovedesc a fi eficiente în limbă duc la progresul ei.

De altfel, autorul este de părere că textele, fie ele literare sau nonliterare, surprind limba de la un moment dat şi pot determina „prezentul” şi „viitorul” limbii. Schimbarea ţine de însuşi „modul de existenţă a limbii şi este apreciată ca o variaţie de la o etapă la alta”[25]. Există două categorii de cauze care favorizează pătrunderea neologismelor în limbă şi care, conform teoriilor neogramatice, determină schimbările produse în acea limbă: de natură articulatorie şi de natură psihologică. Aceste schimbări însă, produc modificări doar la nivelul limbii populare, nu şi la cel al limbii literare. De aceea, baza de articulaţie a fost considerată element esenţial de schimbare lingvistică în ceea ce priveşte limba populară, mai ales în momentul în care se adoptă o limbă străină în cadrul unei comunităţi lingvistice.

Prin urmare, ceea ce constată Ioan Oprea, este faptul că schimbarea lingvistică are la bază, pe terenul limbii populare, factori întâmplători, inconştienţi şi comunitari, iar pe terenul limbii literare sunt în special factori volitivi, teleologici, motivaţi conştient şi individuali”[26].

Toate aceste cauze prezentate pe parcursul studiului nostru favorizează intrarea elementelor neologice într-o limbă, mai cu seamă în limba română literară, dacă avem în vedere caracterul ospitalier ce o defineşte. Acest lucru mai demonstrează totodată şi capacitatea intrinsecă a limbii de a răspunde unor nevoi aproape infinite de comunicare, prin asimilarea şi

[23] Ioan Oprea, *Elemente de filozofia limbii*, Institutul European, Iaşi, 2007, p. 152.
[24] *Ibidem*, p. 155.
[25] *Ibidem*, p. 163.

[26] *Ibidem*, p. 180.

adaptarea de noi elemente lexicale necesare pentru exprimarea ideilor şi pentru denumirea noilor realităţi lingvistice cu care vorbitorii unei comunităţi intră în contact.

BIBLIOGRAFIE

Adamescu, Gheorghe, „Adaptarea la mediu a neologismelor", în *Analele Academiei Române*. *Memoriile secţiunii literare*, seria a III-a, tom VIII, Bucureşti, 1936 – 1938, pp. 49-78;

Avram, Mioara, *Consideraţii asupra dinamicii limbii şi asupra studierii ei în româna actuală*, în vol. *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, Editura Universităţii din Bucureşti, Bucureşti, 2004.

Cabré, Maria Teresa, *Llengua catalane I neologia*. Part I *La creació lexica en català*. Part II *Recull de neologismes*. Coordinadores : Judit Freixa i Elisabet Solé, Editorial Meteora, Barcelona, 2004;

Clim, Marius-Radu, *Neologismul în lexicografia românească*, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 2012.

Coşeriu, Eugeniu, *Lingvistica textului*. O introducere în hermeneutica sensului, Ediţie îngrijită de Jörn Albrecht, Versiune românească şi index de Eugen Munteanu şi Ana-Maria Prisacaru, cu o postfaţă de Eugen Munteanu, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 2013 (Colecţia „Logos", nr. 10).

Coşeriu, Eugeniu, *Omul şi limbajul său*. Studii de filozofie a limbajului, teorie a limbii şi lingvistică generală, Antologie, argument, note, bibliografie şi indici de Dorel Fînaru, Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza", Iaşi, 2009.

Coşeriu, Eugeniu, *Sincronie, diacronie şi istorie. Problema schimbării lingvistice*, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1997;

Deroy, Louis, *L'emprunt linguistique*, Societe d'Éditeurs Les Belles Lettres", Paris, 1956.

Graur, Al., „Probleme ale cultivării limbii", în *Limbă şi literatură*, vol. I, Bucureşti, 1978;

Humboldt, von Wilhelm, *Despre diversitatea structurală a limbilor şi influenţa ei asupra dezvoltării spirituale a umanităţii*, Versiune românească, introducere, notă asupra traducerii, tabel cronologic, bibliografie şi indici de Eugen Munteanu, Editura Humanitas, Bucureşti, 2008;

Jespersen, Otto, *Nature, évolution et origines du langage*, Traduis de l'anglais par L. Dahan et A. Hamm. Préface d'André Martinet, Editions Payot, Paris, 1976;

Munteanu, Eugen, *Introducere în lingvistică*, Editura Polirom, Iaşi, 2005;

Oprea, Ioan, *Elemente de filozofia limbii*, Institutul European, Iaşi, 2007;

Pruvost, Jean, Sablayrolles, Jean-François, *Les Neologismes*, Presses Universitaires de France, Paris, 2003;

Puşcariu, Sextil, *Limba română*, vol. I, *Privire generală*, Fundaţia pentru literatură şi artă „Regele Carol II", 1940;

Sala, Marius, *Limbi în contact*, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1997;

Silvestru, Elena, *Tendinţe actuale în limba română*, Editura *Fundaţiei România de Mâine*, Bucureşti, 2008;

Weinreich, Uriel, *Languages in contact. Findings and problems*, The Hague, Mouton, Paris, 1974.

WOMAN AND POWER. SUBVERSIVE STRATEGIES OF MANIPULATION THROUGH VISUAL IMAGES

Simina-Elena Rațiu, PhD Candidate, "Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: In any discussion regarding advertising there is an implicit need of identifying the best strategies when promoting a certain product. The present paper aims in underlining a few techniques used in an advertisement for lingerie, but also in discussing the relations of power established between the woman who poses and the one who watches and has to decide whether he will or will not buy the given product. We shall focus on the marketing strategies from the perspective of the unconscious elements triggered by the visual image.

Keywords: woman, power, feminism, psychoanalysis, unconscious falocentric world, object.

Introduction:

Taking into consideration that the image of the woman is very much used in advertising, it is important to focus on the strategies used when constructing this image and on the status of the feminine character when considering the involvement in the relations of power with the onlooker.

Using psychoanalysis, we shall prove that the visual imagery is constructed in such a way that it sets off certain areas of the onlookers' unconscious.

A first thesis refers to the fact that the picture discussed here is addressed to an implicit viewer, who finds himself at the oral stage described by Freud. Thus, the visual image reactivates the instinct of oral pleasure, offering in the same time an apparent possibility for its satisfaction. In the same time there is a typically human fascination towards image and mostly towards our identification with it. We shall prove that the picture centers on: 1. an identification of the viewer (the Lacanian stage of the mirror) with the given body and 2. on the erotic tension which sets in when the process of identification occurs (the tension which determines the need of the viewer to take possession of the body that he watches, and eventually of the promoted object).

We shall concentrate our attention on certain feminist theories (belonging to Laura Mulvey and used by Gillian Rose in her book) in order to see to which extent they are valid when coming to the interpretation of the present picture. In order to make things clearer, we will take into account a) whether the woman is ontologically educated by the man, b) whether the man represents the active instance which creates history, while trying, in the same time, to find out the way in which the Romanian society relates itself to gender differences. Further on, we will present and develop an original idea which underlines the fact that, in reality, the games of power are placed at a different level – both the woman who has the role of promoting the product, as well as the onlooker (the potential buyer) become *objects* of a social system.

Methodological approaches:

Firstly, we have chosen to follow a rationalist methodology, analyzing the picture only from the point of view of the measurable data (factual observation). The rational methodology starts off from Descartes and is exclusively centred on the elements which can be quantified and factually measured. Thus, in the first part of my paper, we shall focus on the elements which form the visual image and on the relations that might occur between them.

With regard to the second methodology, we have chosen psychoanalysis, while the method will be based on personal notations. Paraphrasing Gillian Rose (Rose 2001:101), the psychoanalytical interpretation follows the effects that certain visual images might have upon the viewers. Psychoanalysis does not have a specific methodological code (as content analysis). Usually, the psychoanalytical critique operates with just one or two concepts, exploring the articulations of a given image. Psychoanalysis (as a methodology), but especially the personal notations (as a method) assure an extremely appealing freedom when it comes to the process of interpretation.

Due to the fact that psychoanalysis and feminism can not be separated inside the visual policies (Mulvey 1996: 1), we shall also apply a feminist grid of interpretation to the given image. As a method, we have chosen the gender studies. They are centred especially on the problem of sexuality and on the relations of power. The work of Laura Mulvey, cited and depicted by Gillian Rose, will help us determine the existing stereotypes at the level of the Romanian society today, when referring to the status of women.

Last but not least, in the third part of my paper, we shall enter the field of phenomenology. Using this methodology, the focus shifts towards the lived experience. Regarding the method, we have chosen the conversational analysis, based on the direct involvement of the subjects. Finally, we will summarize and present our conclusions drawn from the discussions with a group of nine students, regarding the given picture.

Bibliographical references:

The book which made possible this intercession and which discusses possible methodologies, methods and operational strategies regarding visual images is *Visual methodologies* belonging to Gillian Rose.

I have used the theories of Langstroth which, in a Freudian line of interpretation, identify in full maturity reminiscences of the oral stage developed during childhood. Thus, this theory supports our thesis according to which the image that we analyze seeks to recognize certain reminiscences of the oral stage.

Likewise, Dylan Evens was of great help in establishing the degree of fascination which occurs between the human being and the visual image, with which he/she identifies himself/herself, while on the other hand, due to his concept of *sexual aggression*, he made possible the development of a daring thesis: the tension, felt in the moment of confrontation with the image, creates the desire of taking into possession the object of contemplation, and later on the object which is promoted.

Philippe Julien's work entitled *Jacques Lacan's Return to Freud* brings into discussion the stages of development of the ego, by talking about a stage which incorporates ones identification with the image of the other. This theory paved the way for a new marketing strategy: due to this identification, the target public can be convinced, with the help of the right image, of its desire regarding the promoted object.

Furthermore, the online dictionary of psychoanalysis was very useful when getting accustomed to the terminology and concepts that were frequently used.

It is important to mention the fact that in *Visual methodologies* I also came across a very good reinterpretation of the feminist logic. In her book, Gillian Rose cites an article belonging to Laura Mulvey where she discusses the main feminist objections regarding the woman's status inside the narrative film. We will also identify these objections at the level of the image placed under analysis, thus offering us a perspective of the status which the woman's image has in Romanian commercials and, to a certain extent, in the present society.

Interpretation:

By analyzing the present image we are able to distinguish three layers of depth.

In the nearest one, we can see in the left of the photo a small table with a telephone, while in the central part, there is a pare of pink shoes, which underline a clear discrepancy with the telephone (which has a more classic tinge) and with the wooden table (which has a sober design). Just like a continuation of a vertical axis, which divides the painting in two equal parts, we have, from left to right, the position of the heel belonging to the first shoe. The key element, guides the eyes of the one who is looking at the picture towards the speck of light placed on the model's left leg. In what follows, we shall bring some clarifying notes to what we have mentioned above.

Thus, in the second layer of depth, we have, on a biedermeier sofa, an almost nude feminine presence, engaged in the process of putting on/getting off the lingerie which the picture aims in promoting. The hair accessory is the only static, so-called, item of clothing kept at its rightful place. The face is partially covered by a minute vale, as well, the only element meant to create a certain *covering*.

The model's attention is not focused on herself or on the pieces of lingerie, but on the implicit onlooker, the potential buyer of the promoted object. Her eyes are clearly heading towards the outside, seeking attention and approval.

In the background we can see a lamp which provides the interior artificial light, with the help of which the feminine body is shaped either by areas of shadows, either by extreme light. In this same plan we have the thick, heavy drapes, covering a window whose presence can only be suspected. The reality beyond the window and the exterior light are perfectly disguised by the curtains. This element functions as a barrier separating the exterior from the room, perceived as a self-sufficient space, the space of absolute intimacy.

The crossing point of all the imaginary axes (oblique, vertical and horizontal axes which divide the picture into equal parts) is underlined by the spot of light seen as a continuation of the shadow placed on the left leg. This crossing point of the imaginary axes leads the eyes towards two visual axes; the first one is represented by the leg line down to the foot, the eyes capturing, in the same time, the promoted pieces of lingerie, while the second one is the leg line indicating towards the left, towards the only hidden space of the exposed body, an alleged area of pleasure.

The model's lips are sectioned by an oblique axis which starts from the upper, left corner and ends in the lower, right corner. Furthermore, if we were to draw a horizontal line meant to divides the picture into to equal halves, we would notice the fact that this line runs across the base of the breasts. This observation can be seen as an extremely appealing material for a psychoanalytical interpretation. By resorting to psychoanalysis, we shall point out, in what follows, the existing correlations between the two items mentioned above.

According to the dictionary of psychoanalysis, the first Freudian stage of libidinal development is the oral one. During this stage, the sexual pleasure is predominantly associated with the arousal of the mouth and lips which accompany feeding.

Lovell Langstroth (Langstroth 1955:20) discusses and interprets this Freudian stage. He classifies the nipples and the mouth as being sexual organs, heterogeneous areas which bring pleasure. Even if the oral stage is often surpassed, there are pathological cases, especially at the level male subjects, in which the libido remains stuck at this stage. The impossibility of surpassing the oral stage is often manifested during maturity, through sexual satisfaction of the oral type (kiss and oral sexual relations).

Due to our observation regarding the trajectory of the imaginary axes (one axis sections the lips of the feminine character, while another one runs across the base of the breasts) we can easily place the implicit viewer into this oral stage. The image relies on awakening the infantile oral instincts.

Further on, we shall focus on applying a Lacanian grid of interpretation. In his essay entitled *From Lacan to Darwin*, (Evans 2005:38-55), Dylan Evans presents the psychoanalytical path of interpretation underwent by the relationship between the human being and the visual images. Lacan's starting point is Wallon's study which follows, in a comparative manner, the reactions of a child and of a chimpanzee in front of the mirror. The conclusion was that while chimpanzees quickly loose interest, the children will focus intensely on the image reflected by the mirror. Thus, for Lacan, this difference underlines the fundamental human tendency of being fascinated by visual images, of living in an imaginary world.

By extension, this fascination for images is the main argument on which all current marketing strategies are based. In what follows, we shall focus on the next steps, needed in obtaining a so-called recipe for promoting a product.

A very interesting theory belongs to Philippe Julien (Julien 1996:34), who, while discussing the mirror stage from a Lacanian perspective, argues the existence of a first phase during which the ego is formed from the image of the other. Thus, the first image that the child overlaps to that of his own body is nothing else but an outside image.

At the level of our discourse, this interpretation underlines even more the hypothesis according to which the onlooker unconsciously identifies himself with the character from the picture. As a general fact, the woman chosen to promote a product must correspond to the ideals of beauty and attractiveness of each cultural code, so that the desire of identification can occur at the level of as many potential buyers as possible.

In the same work, Philippe Julien (Julien 1996:34) argues that when the ego forms itself through the image of the other, the sense of narcissism is associated with aggression. During the identification with the other, we inevitably encounter a tension due to the fact that the identifying image can cause both attraction and rejection.

Dylan Evans (Evans 1996:6) takes the interpretation even further and, at the meeting point with the image, he identifies an erotic attraction, on the one hand, and aggression, on the other. This erotic aggression marks all forms of identification, being a fundamental characteristic of narcissism.

Our theory is based on the fact that, in promoting a certain product, the attention is focused intensely on the erotic aggression, generated by the identification with the other. This tension operates in a positive way, creating a relationship centred on the sense of possession

between the onlooker and the object of contemplation (in our case between the onlooker and the promoted object). The recipe is quite simple: we need a picture which can activate the infantile instincts of identification with the other, while the *erotic aggression* which sets in naturally, at the level of the viewer's unconscious, will develop an aggressive desire of taking into possession (the image, the person presented in the image, and in the end the promoted object). From this point of view, we are dealing with an extremely subtle marketing strategy based on an elementary psychological mechanism.

Further on, we shall try to briefly apply a feminist grid of interpretation. Gillian Rose (Rose 2001:106-118) compiles a number of theories placed at the boundary between feminism and psychoanalysis. Following the logic of the principles taken from Laura Mulvey (Mulvey 1989:14, 19), Gillian Rose develops the hypothesis according to which women can not appear in mobile visual images in themselves and by themselves, due to the fact that this is possible only by defining women as non-men. At this point the castration complex is also brought into discussion. Thus, the concept of femininity can only be established through a close relationship to that of masculinity. In a world dominated by sexual differences, visual pleasure occurs somewhere between the active man and the woman who will constantly play a passive role. The male eyes will always assign to the female image, their own personal projections.

These feminist concerns regarding women's status at the level of the power relations with men, on the one hand, and at the level of visual relations, on the other, can be perfectly applied to the advertisement discussed in this paper. It is clear that femininity can only exist in the presence of masculinity; in the advertisement, the character is ontologically constructed by the founding male eyes. She defines herself as a presence only as far as the eyes can perceive her. As already mentioned above, the woman's attention is not directed towards herself or the promoted object, but towards the implicit viewer.

Moreover, the fact that the man is the active instance, while the woman represents the static character nailed to the sofa, becomes quite clear. She is the one who expects, almost begging the viewer's attention. The alleged narrative scenario, suggested by the picture, can only operate as far as this viewer exists. Thus, he, the male character, is the one creating history, the one who gives sense to the femininity standing before him, allowing the woman to narratively participate to an alleged future together. This "future together" is also the result of a male projection: the scenery, as well as the women's attitude, reveals impulses and desires belonging to clichés according to which the minds of men operate. Here we must have in mind the artificial erotic atmosphere, but also the image of an obedient woman willing to accept the rules imposed by the male instance. Furthermore, the way in which spaces are defined can also be seen as an argument for the thesis according to which the implicit viewer is a masculine entity. The crossing point of all the imaginary axes (oblique, vertical and horizontal axes which divide the picture into equal parts) is underlined by the speck of light seen as a continuation of the shadow placed on the left leg. This crossing point of the imaginary axes leads the eyes towards two visual axes; the first one is represented by the leg line down to the foot, the eyes capturing, in the same time, the promoted pieces of lingerie, while the second one is the leg line indicating towards the left, towards the only hidden space of the exposed body, an alleged area of pleasure. In addition, another point of interest should be the model's mouth. The model's lips are sectioned by an oblique axis which starts from the upper, left corner and ends in the lower, right corner. Furthermore, if we were to draw a horizontal line meant to divides the picture into to equal

halves, we would notice the fact that this line runs across the base of the breasts. Thus, the key elements, around which the entire image is created, are actually the mouth, breasts and the area of pleasure.

Basing her arguments on the work of Laura Mulvey, Rose (Rose 2001:110) talks about the ways in which the woman presents herself, from a visual pint of view, at the level of the narrative cinematography. Voyeurism is one of the possible ways brought into discussion. This aspect imposes a distance and a privileged position attributed exclusively to men (we must not forget the fact that Mulvey follows a psychoanalytical logic and that she applies the castration complex). Among the techniques noted by Gillian Rose (Rose 2001:110), when citing Laura Mulvey, with respect to the establishment of women in a position inferior to that of men, we must keep in mind: a) establishing a distance between the male protagonist and the female leading character; b) establishing distance between the female character and the public viewer. In the present advertisement, as we have already noted, the woman is placed in the second layer of depth of the picture, a distance which allows the male viewers to develop a superior overview upon her. Thus, we are faced with a world which constantly addresses and relates to men. Due to these aspects, we are able to draw some conclusions.

Another manifestation of the castration complex is the understanding of the woman as a pretty face meant to please the male presence. Laura Mulvey believes that this pretty face, sometimes counterfeited, can objectify the women. She becomes an image waiting to be seen either by the scene's male hero, either by the spectator. Applying this aspect to the picture discussed here, we can easily see the fact that the female character presented in the advertisement has an attractive face, hidden behind a minute veil, and provocative locks of hair. She actually represents the focus point of all eyes, thus becoming *the object*.

Therefore, we can only conclude that the advertisement addresses a patriarchal, falocentric society. The fact that it relies on such patterns clearly shows that in Romania today such a social structure exists and is perceived as normal. We consider that absolute novelty would not be the best marketing strategy. The only possibility of success with which you can promote a new product on the market is the constant updating of an embedded framework, settled in the psyche, which no longer causes problems or needs questioning. The advertised product has to overlap this stable and reassuring structure.

Moving from a psychoanalytic and feminist interpretation to a synthesis of *perceptions* attributed to this picture, in what follows, we shall focus on the opinions of a couple of MA students (The History of Images, UBB, Cluj-Napoca), regarding the given photo. The interview took place on November 30, 2010, and it involved nine persons. Regarding their attitudes, opinions varied. As expected, some colleagues applied a feminist grid of interpretation. Thus, the picture can be seen as *an advertisement that promotes an erotic call-centre rather than lingerie* (O. 23, R., 24), having as a central image *a self-sufficient woman who is intellectually inferior* (B. 25), placed in a *cliché of representation* (S. 23) with an *artificial silicone flavour* (Z, 33) which diminishes her femininity. The body presented in the image is seen as a *geometry of the SF type* (Z, 33), with *a robotic beauty and features which do not allow us to perceive the improvable imperfections* (L. 33), being mostly *the fantasy of a man about how a woman should look when trying on a certain type of lingerie* (S., 23). On the same line of interpretation, L. notices that the woman's *eyes are not only languorous, but also in a state of expectance, waiting for the voyeur's approval*. This hypothesis underlines, even further, a logic of thinking according

to which the woman, even during the act of seduction, is perceived as an object, invested with value only in relation to the subject viewer. When analyzing the setting, B. argues that it *is counterfeit, unnatural, specially created for an individual porno scene*. This observation also motivates the adjective "self-sufficient" attributed to the women, due to the fact that the sofa, destined for self-satisfaction, can only accommodate one person. Thus, the subject's presence is limited to the role of the voyeur. While Z. notices as well the *discrepancy between the classic scenery and the woman's artificial sensuality*, S. considers the space as being *extremely staged*. This given staging of objects becomes *artificial and overwhelming*, moving towards an erotic cliché.

All these interpretations follow a feminist logic, according to which the woman presented in the picture, belongs to the *silicon diva* typology, while the photo is clearly attributed pornographic extents. Within this line of interpretation, the young woman who poses is seen as an object of desire, invested with meaning and value only through of the existence of a male subject. His status is undesirable and blameful. The fact that this seemingly perfect woman must necessarily be inferior from an intellectual point of view (according to colleague B's opinion), shows that we face prejudices even in the interpretation of allegedly competent persons (all persons who were interviewed are MA students, specialised in the field concerning the research of the imaginary).

A so-called distinct line of interpretation is underlined by colleague A's vision (24), which stated that *the picture can be placed in the genre of erotic photography, clearly different from that of pornography, due to the fact that the photographer himself relies on the onlooker's imagination*. According to this opinion, the woman represents ***the means*** *of seduction*, while the seduction is carried out through the body. A. also talks about the *self-confidence possessed by the woman in the picture, self-confidence which can be seen in her eyes*.

Although apparently different from those presented so far, the interpretation of colleague A. can actually be placed in the same area as the others. There are three arguments for our statement. 1) A. invests the woman with the same object status, calling her *means of seduction*; the object is given consistency only in the presence of a male viewer. 2) The image tends to move toward pornography rather than erotic, due to the fact that it shows the viewer everything, leaving no place for speculations, slanting eyes and imagination put to work. She is naked, reachable to the viewer. There are no veils that might come between the female model and the outside subject. 3) Her eyes are not focused on herself, but on the implicit viewer. She gains trust and a certain sense of power of attraction towards the outside world.

Apart from all the discussions regarding the woman's status in this advertisement, I. (27) applies a sociological grid of interpretation. I. leaves aside the relations of power between the viewer and the one who is being watched, and, by following a Baudrillardic line (Baudrillard, *The System of Objects*), states that *the object, the result of production, threatens to replace the subjectivity and independence of the subject, through alienation*. Thus, regardless of gender, the one who "consciously" watches the product (telephone, vehicle or piece of lingerie) and buys it due to the fact that he was seduced while looking at it, becomes *an alienated subject, hence an object of the system*. Thus, the element brought into question by I. cancels and in the same completes our discussion. At this point we can no longer talk about subject and object since the games of power are now placed at a totally different level. Both the woman who exposes herself,

as well as the viewer who has to be convinced in order to buy the product, become the objects of an economic system.

By limiting the discussion to the photo analyzed here, I. observes that *the sofa, the lamp, the curtains (even the exclusively artificial indoor light) are inspired by the baroque bourgeois, making a clear reference to social class*. Furthermore, *the hair accessory makes us think of a variety show, while the phone might suggest the presence of a call-girl* (typical bourgeois aspirations). This type of imaginary stimulates ones desire of purchasing. The individual is presented, at the level of the unconscious, with the idea that by paying for the advertised product (in this setting dominated by bourgeois elements) he will become *nobler*.

Conclusions:

We consider that we were able to prove the fact that visual images, included in the category of advertisements, are constructed in such a way that they activate various levels of the viewers' unconscious. Following a Freudian logic, we have shown how the image recalls certain reminiscences of the oral stage, offering an apparent satisfaction of these drives.

Starting off from the Lacanian idea, according to which the first step in the making of ones ego is the identification with the other, we have noticed the fact that the construction of the image is centred on this identification. The images are chosen in accordance with the expectations, projections of ones self and with the desires of the target public, in order for the identification to be as precise as possible and to result in the usage of the promoted product. In other words, due a well chosen image, a certain type of public can be convinced in purchasing the promoted product.

We have also proved that the erotic aggression felt in the moment of identification with the person presented in the picture creates a violent need of possessing the identifying image and the advertised object. This can be seen as another element which assures the success of the given advertisement.

After focusing on some preliminary remarks at the level of the feminist grid of interpretation: a) the status of woman presented the picture is ontologically constructed by the male eyes; b) the man represents the active instance that creates history; c) as a staging technique, the relationship between the heroine and hero will always involve a certain distance; d) the woman is identified as a pretty face, thus being objectified, we have reached the conclusion that in this advertisement we are dealing with a patriarchal, falocentric world.

Taking into consideration the fact that we started off from the thesis according to which the best way of promoting an object is the overlapping of novelty (i.e the promoted object) with some safe, stabile patterns, which no longer give raise to questions, we can conclude that for the present Romanian society this patriarchal, falocentric world represents, from a psychological point of view, normality, a structure of stability. Thus, it is not hard to follow the role of the woman in this male-dominated world: she is identified as an object meant to sell a product. The female character is the element which assures the necessary social order.

Last but not least, it is important to mention the fact that there are interpretations according to which, in the production process, the woman no longer maintains the status of object, while the male viewer ceases to represent the subject. They both become objects of an economic system.

Leaving aside the idea of an exhaustive study, the theme of the discussion will be resumed and developed in future research.

Bibliographical references:

Baudrillard, Jean, *Sistemul obiectelor*, Cluj: Echinox, 1996

Evans, Dylan, *An Introductory Dictionary of Lacanian Psyhoanalysis*, London and New York: Routledge, 1996

Mulvey, Laura, *Fetishism and curiosity*, London: British Film Institute, 1996

Julien, Philipp, *Jacques Lacan's Return to Freud*, translated by Devra Beck Simiu, New York and London: New York University Press, 1996

Langstroth, Lovell, *Structure of the ego. An Anatomic and Physiologic Interpretation of the Psyche*. *Based on the Psychology of Otto Ranke*, London: Cumberlege, 1995

Rose, Gillian, *Visual Methodologies*, London: Sage Publication, 2001

Articles:

Evans, Dylan. "From Lacan to Darwin" *The Literary Animal; Evolution and the Nature of Narrative*, 2005: 38-55, Web. 4 dec. 2010

Web Pages:

http://www.iqads.ro/printul_romanesc_12440/magielle___too_sexy.html
http://www.srdp.ro/dictionar.html

ROMANIAN LINGUISTIC CONTEXT OF ALEXANDRU I. PHILIPPIDE'S ERA. PRELIMINARIES

Simona-Andreea Şova, PhD Student, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: The end of the Romanian XIXth century, respectively, the beginning of the XXth century pertains to Romania's modernization process, determined not only by internal revolutions, by the radicalization of political programs by reforms (Revolution of 1848, Independence War, Mutiny of 1907 etc.) and by important external events (Peace of Adrianople, War of Crimea or the First World War), but also by cultural movements necessary for the scientific progress. It is an appropriate framework for cultural developments, though realized shyly and without any serious scientific implications, either due to lack of knowledge of the European idea movements, or due to lack of interest of the personalities of the time to determine the masses to believe in cultural progress. There are people of an overwhelming erudition (Bogdan Petriceicu Hasdeu, Titu Maiorescu, Alexandru I. Philippide etc.), who, by a centrifugal movement tried to change around them ways of thinking, personal interests, offering either the example of flash of genius, or the example of their own assiduous, tenacious work. It is not random the fact that the scholar from Iasi Alexandru I. Philippide lived during that time, from 1859 to 1933, finding an appropriate context for cultural development, especially linguistic, which the society of that time needed.

Keywords: linguistic context, polemics, cultural progress, era, grammar.

Linguistic researches must be understood only in relation to the era in which they appeared, since each linguist, at least in Romanian linguistics, lives the complex of the eternal beginning, having the feeling that all starts with their own contribution. Before 1859, the Romanian linguistic activity is limited, the most important moments being the publishing of Samuil Micu and Gheorghe Șincai 's grammar, *Elementa linguae daco-romanae sive valachicae*, in 1780, in Wien and of Ion Heliade Radulescu's *Gramatica românească*, in 1828. After 1859, the era will know a revolutionary and cultural momentum, a spiritual agitation of concentrating the efforts for political, ideological and cultural union, the main objectives being the formation of a Romanian intellectuality and the spreading of the knowledge indispensable for a cultivated society. Now the first Romanian historical grammar works appear, together with the preoccupation with novels of Timotei Cipariu, August Treboniu Laurian and Aron Pumnul. In his works: *Elemente de limba română după dialecte și monumente vechi* (1854), *Crestomația, sau Analecte literare* (1858) and *Principii de limbă și scriptură* (1866), Timotei Cipariu expresses a few of the principles he fights for: language grammar is structured on historical grounds, unification of our literary language for all lands inhabited by Romanians etc. Cipariu is the author of the first official Romanian etymological orthography[1], which he imposed in 1869,

[1] The orthographic system of Cipariu appears in 1841, but the etymology will not last more than two decades after the formalization of the writing with Latin letters. Publishing in Bucharest, 1875, of G. I. Frollo's work, *O nouă încercare de*

thanks to the Latinized majority in the Romanian Academic Society, which will change years later, change occurred following the development of our modern literature based on the living language of the people, written as the people speaks. By the solidity and seriousness of his achievements, but also by his modesty and simplicity, Timotei Cipariu, together with A. T. Laurian, represents, for Al. I. Philippide, the model of scholar of the era before the forced abdication of Cuza, in 1866: "For Romanians, the history of the mother tongue remained till today in the state in which Mr. Cipariu left it in 1866"[2]. Alongside Ion Heliade Radulescu, Timotei Cipariu is an important personality in the progress of descriptive grammar. A. T. Laurian has established his reputation of extremist Latinist with the works *Tentamen criticum* (1840), *Dicționarul limbii române* (1871) and *Glosar care cuprinde vorbele din limba română străine prin originea și forma lor, cum și cele de origine îndoioasă* (1877), but because of evident exaggerations in orthography and vocabulary, he had no influence on Romanian grammar works. Reforms regarding the orthography of Romanian language started in 1869[3], by supporting its Latinized character, but in 1879, the year in which the Academic Society becomes the Romanian Academy, a new commission was constituted, with the purpose of elaborating a reform of orthography, in order to correspond to the use. Formed of B. P. Hasdeu, Titu Maiorescu, Alexandru Odobescu, A. T. Laurian, Gheorghe Baritiu, I. Caragiani and N. Quintescu, the commission maintained certain etymologist rules, but in 1881 the first official and general academic orthographic system was created, the forty first orthographic reform with Latin letters since 1780, which represented a progress in favour of phonetics. To these we add the language reforms in 1904[4] and in 1932, the year in which the orthography applied for 20 years, established by Ovid Densusianu, Ioan Bianu, Sextil Puscariu, Gh. Adamescu and Al. Popovici was voted. In 1906, "Viața românească" magazine fixes its orthography, but Al. I. Philippide, although he took part at its establishment, was dead keen on certain particularities which were not voted during the meeting: the use of "ĭ" and "ŭ", apostrophe suppression etc. Thus, Philippide published his articles with a different orthography, his own orthography. Graduate of studies in Vienna, decisive for his intellectual formation, the Romanian linguist Aron Pumnul continued the road opened by the Transylvanian School, proving in his works the Latin origin and structure of our language. Being graduates of studies abroad, some Romanian philologists hear about certain European linguistic theories: Humboldt, F. Bopp, Fr. Diez, A. Schleicher, Max Müller etc., and in point of ideology, we mention the nationalist historical conception supported by Herder, Michelet, Karamzin and Grimm.

Preparing the issue of *Gramatica elementară a limbii române*, published in Iasi, 1897, by Al. I. Philippide, between 1828 and 1870 numerous Romanian grammars came out of the print such as *Gramatică românească* (Sibiu, 1828), by Ion Heliade Radulescu, *Grammatică românească seau observații grammaticești asupra limbei românești pentru școalele normale și gimnaziale* (Iasi, 1833), by Gheorghe Seulescul, *Băgări de seamă asupra canoanelor grămăticești* (1840), by Iordache Golescu,, *Tentamen criticum in originem, derivationem et*

soluționare a problemului ortografic, will strengthen his anti-etymologist position and will ease the acceptance of the orthography of Junimea in the Romanian Academy.

[2] Al. Andriescu, *Actualitatea lui Alexandru Philippide*, in *Alexandru Philippide: 50 de ani de la moarte*, Iasi, 1983, p. 7.

[3] În 1866, Titu Maioresc publishes the study *Despre scrierea limbii române*, that can be considered a fundamental work in the passing towards the scientific research of Romanian orthography.

[4] At the elaboration of the academic orthographic reform worked N. Quintescu, Titu Maiorescu, Iacob Negruzzi, Ovidiu Densusianu and I. Bianu, who believed that each sound of speech must be noted with its unique graphic sign.

formam linguae romanae in utraque Dacia vigentis vulgo valachicae (Vienna, 1840), by A. T. Laurian, *Manual de gramatică română compusă după scrierile celor mai buni autori* (Iasi, 1845), by Constantin Platon, *Gramatica română pentru clasele gimnasiali* (1861), by Gavril Munteanu etc. An element of novelty of the era is represented by the Romanian grammars written in French: *Grammaire vallaque à l'usage des Français* (Bucharest, 1836), by J. A. Vaillant, or *Grammaire de la langur roumaine* (Paris, 1863), by V. Mircesco.

Starting with the 1870s and ending with the First World War, the period of professional linguists is formed, such as B. P. Hasdeu, Al. Cihac[5], Al. Lambrior[6], AL. I. Philippide, L. Șăineanu, M. Gaster, I. Bogdan, H. Tiktin etc., some of them creating true language schools. It is the era of the victory of the orthographic phonetics supported by Maiorescu[7], on etymology, following certain fierce polemics between Latinists and non-Latinists, it is the era of orthographic reforms and of the influences of European linguistic theories in the Romanian linguistics. Grammars printed during this time were not just for the practical, school use, but there also were theoretical grammars. In 1894 *Gramatica istorică și comparativă a limbii române pentru cursul superior,* by Iuliu Maniu, *Gramatica română. Fonetica si morfologia*, by Al. Lambrior, published posthumously, in 1892, in a form not definitively edited by the author, under the care of G. Ghibanescu, *Gramatica română* between 1891 and 1893 of H. Tiktin, the scientific grammar of our language, *Gramatica limbii române întocmită pentru clasele secundare* (Barlad, 1893), by Radu G. Radoveanu, *Gramatica limbii române* (Bucharest, 1894), by I. Suchianu, *Manual de gramatică română* (Bucharest, 1896), by Ștefan Călinescu etc., come out. Although it denies the normative role of grammar, in 1897 Al. I. Philippide's *Gramatica elementară a limbii române* comes out, published more as a necessity, as he himself confesses in the work's preface, because he was not satisfied with the information found in the contents of the other grammars: "For the history of Romanian language, which I decided to publish … we need a Romanian grammar, where the forms of the common language, the meanings of those forms and numerous examples can be found, categorized. None of the grammars until now could do me a favour, because, irrespective of the fact that forms are either false, or few in number, or listed without any system, examples are extremely insufficient: for the skeleton of a form three four words are given as example and then an etcetera, and for the meaning of the forms – in the study of which in fact our grammarians copied only the schematics of foreign rational grammars, French or German – pieces of reading, are offered under the pretext of pedagogy, from where, the student, allegedly, must choose what he needs"[8]. After Philippide's work, other works come out: *Carte de cetire și gramatică* (Bucharest, 1909), by M. Stroescu, *Carte de limba română* (Bucharest, 1910), by P.V. Hanes, *Curs de limba română* (Bucharest, 1910), by D. Caracostea, *Gramatica română* (Bucharest, 1914), by N. Bogdan etc. Regarding B. P. Hasdeu, besides the political and social history of the Romanians, he also gave special attention to Indo-European

[5] Alexandru Cihac was one of the representatives of Romanian linguistic naturalism and always supported the Latinity of the Romanian language.
[6] As a student, Alexandru I. Philippide also heard the Romanian philology classes of Alexandru Lambrior, whom he admired as a man of culture. For that matter, he considers him the only linguist model of his time, from the entire pleiad of Romanian "specialists" after 1866. In 1884, Philippide obtains by contest, a chair in the Department of Romanian Language at the National High-School, which remained open following the death of its tenure teacher, Alexandru Lambrior.
[7] On a new historical framework, Titu Maiorescu undertook the role of leader, by continuing the fight of the previous generation of M. Kogălniceanu, A. Russo, C. Negruzzi, V. Alecsandri, Al. Odobescu for the cultivation of the Romanian language.
[8] Iorgu Iordan, coordinator, *Istoria lingvisticii românești,* Scientific and Encyclopedic Publishing, Bucharest, 1978, p. 80.

linguistics. Moreover, interesting is his conception on language, which overlaps the one of German scholars creators of ethno-psychology, the conception of M. Breal and of the neo-grammarians. Thus, such as Breal, he thinks language is a social system and fact, and as ethno-psychology, he sees in language the expression of the soul of the peoples: ”Nothing more social than language, the strongest manner, if not even the foundation of society. Hence, nothing more exposed to the danger of certain emotional assessments instead of rational ones. The language of a people is mistaken for and is identified with its nationality, with the parents' memory, with the cradle, with mother …”[9]. Furthermore, he imitated the French scholars and called the language science *linguistică* (fr. *Linguistique*), opposing Junimists, who used the term of *limbistică*. As a language theoretician, Hasdeu's activity fits into the era of the linguists Schleicher, Ascoli, Schuchardt, Max Muller, Whitney etc. Regarding the collaboration with Romanian linguists of his time, there always was a hostile attitude between them, which Philippide explains partially in a letter of December 23rd 1893, addressed to his friend, Hermann Suchier: “I pinched Hasdeu, who compared himself at one point with God, he can't even distinguish sounds one from another. Then I urged my fellow citizens to modesty – which they lack entirely – and to the love of truth”[10].

The seventh decade of the XIXth century represents the beginning of the era of great dictionaries. Alexandru Cihac's lexicographic activity (between 1870 and 1879 he published two volumes of *Dictionnaire d'etymologie daco-romane*, the first dictionary exclusively dedicated to etymologies) is doubled by the opening of the series of academic dictionaries. The intention of compiling a complete Romanian dictionary pertains to the Romanian Academic Society, which, in 1869, offers A. T. Laurian, I. Massim and Ion Heliade Radulescu the task of elaborating it. The latter renounces, and since 1870, Laurian and Massim worked alone for seven years, at the end of their work publishing two tomes of *Dicționarul limbei române.* Incomplete, their work is suspended and in 1884 it is taken over by Bogdan Petriceicu Hasdeu, linguist who manages to publish in 11 years three tomes of the famous *Etymologicum Magnum Romaniae*, up to the word ”bărbat”. The task of elaborating the dictionary is suspended again, and resumed for the third time by Alexandru I. Philippide. The scholar from Iasi receives the task of editing the *Dictionary* from the beginning, reason for which he decides to collaborate with a group of scientists chosen by him: Garabet Ibrăileanu, Simion Florea Marian, Jan Urban Jarnik etc. After six years of research and editing, they reach the half of the letter D, hence he is obliged to reduce the size of the work, reason for which Philippide gives up the work for the dictionary. In 1906, the Romanian Academy entrusts the elaboration of the dictionary to Sextil Pușcariu, who doesn't finish it in 40 years of titanic work. The involvement in the elaboration of the dictionary gave rise to many polemics between the linguists who had to finish it, which resulted in direct or indirect attacks in the articles published in the magazines of the time, such as *Dicționarul Academiei sau basmul cucoșului roș*, by Al.I. Philippide, in ”Viața românească”, volume VIII, year III, no. 2, Iași, of 1908. The lexicographic activity also took shape by the publishing of other dictionaries such as *Cel mai nou dicționar de buzunar pentru tălmăcirea cuvintelor radicale și zicerilor streine din limba română* (Bucharest, 1886), by A. Steinberg, *Dicționar macedoromân*

[9] Bogdan Petriceicu Hasdeu, *Cuvente den bătrâni*, tom III, *Istoria limbei române*, Part I, *Principie de lingvistică*, Bucharest, 1881, p. VII.

[10] ***, *Alexandru I. Philippide în dialog cu contemporanii*, edition cared for, preface, notes and index by I. Oprișan, Minerva Publishing, Bucharest, 1986, volume I, p. 99.

(1901), by Ștefan Mihăileanu, *Etymologisches Wörterbuch der rumänischen Sprache. I. Lateinisches Element* (Heidelberg, 1905), by Sextil Pușcariu, *Dicționarul etimologic al limbii române. Elemente latine* (1907-1914), elaborated by I. A. Candea and Ovid Densusianu etc. Thus, after 1860, by the publishing of several valorous works, the foundations of modern linguistics are laid, and in orthography the decline of Latinism and purism begins, on the forefront being the criterion of authentic reproduction. B. P. Hasdeu will contribute in a decisive measure to the laying of the foundations of Romanian modern linguistics by the disclosure of autochthonous elements in vocabulary, in the phonetic system, morphology and syntax, by analysing the relation between language and thinking, by research regarding the language science and published in *Principie de lingvistică*, in 1881, the first Romanian linguistics work appeared simultaneously, but independent of the work of the neo-grammarian Hermann Paul, *Prinzipien der Sprachgeschichte*, by the specifications brought in the linguistic research methodology, proposing the observance of the phonetic laws and concordances in the history of the Romanian language or by researching an important issue of general linguistics, word circulation theory. But Hasdeu's linguistic theories are not free of violation of the scientific truth, therefore Al. I. Philippide leads a continuous fight with the scholar from Bucharest in order to correct him: "And Hasdeu in *Istoriea critică a Românilor*, Bucharest, 1875, p. 297 says: <<Rummaging everywhere in the previous paragraphs and poking all chords and little chords of the Romanian language, we find no shadow of incontestable gothism, not even in two eighths of one word.>> it is superfluous to add to this precious affirmation that in those previous paragraphs Hasdeu did not rummage or poke anything from the Romanian language! And then the clichee <<from all accounts>> was born.")[11]. Alexandru I. Philippide's discontents are also determined by the work *Cuvente den bătrâni*, in which Bogdan Petriceicu Hasdeu considered appropriate as pronunciation and writing, lexemes such as "nooii" (noi – *we*), "moortea" (moartea – *death*), "sufleatea" (suflete – *souls*) etc. Philippide is reserved in issuing value judgments starting from assumptions or intuitions, such as Hasdeu, and his speech is built based on a browsed and appropriated bibliography, continually cited in order to support the truth spoken by him. Polemics arise from the fact that the linguist from Iasi was very rigorous. Any of his affirmations, however insignificant, must be proven with the aid of texts. His works are not constituted of personal opinions or convictions, but of attempts to discover the truth, since the scientist must consult various bibliographic sources and at the same time must verify them. Throughout his texts we distinguish two manners of making polemics: on one hand, the criticism generated only by the recording of the scientific truth and by the desire to fight, with solid arguments, erroneous scientific opinions issued by foreign and Romanian linguists (for example, the polemic Philippide – Meyer-Lubke in *Originea românilor*), and, on the other hand, the polemic determined by personal dissatisfactions regarding Romanian scientists, whose linguistic truths were the fruit of intuitions and suppositions, certainly not of meticulous scientific research (for example, the polemic Philippide – Hasdeu). The critic Dimitrie Macrea will notice the same shortage in B. P. Hasdeu, supported argumentation, whose place is taken by imagination: "He was sometimes seduced by imagination where evident material proof was missing"[12].

[11] Alexandru I. Philippide, *Originea românilor*, volume I, "Viața românească" Tipography S. A., Iași, 1923, p. 349-350.
[12] Dimitrie Macrea, *Contribuții la istoria lingvisticii și filologiei românești*, Scientific and Encyclopedic Publishing, Bucharest, 1978, p. 125.

But Philippide expressed his admiration for another contemporary of his, Alexandru Lambrior, trained in the philology school in Iasi dominated by Maiorescu's spirit. Disciple of Gaston Paris and of Arsenie Darmesteter, Lambrior joined the neo-grammarians school, such as Philippide. Collaborator of the "Junimea" society and of the "Convorbiri literare" magazine, Lambrior's portrait is composed of fine strokes by Iacob Negruzzi: he was "always merry, tolerant with all, intelligent, industrious writer; in private relations he was so pleasant that people would say he is a true garden. What a shame that a man who met solid science with pleasant form had to die so young!"[13]. Another neo-grammarian is H. Tiktin, whom the linguist from Iasi admired for the research work done in compiling his works, but did not back off from criticizing his mistakes in the dictionary *Rumanisches - deutsches Worterbuch:* "But for Tiktin *bătucesc = batogesc* and as a result Tiktin gives to *bătucesc* the meanings of *batogesc* and vice versa. If this unfortunate proceeding to mistake the meanings of words and to throw the words hodge-podge in the same column would not exist, if, as an elementary knowledge of the lexicographic method requires, Tiktin would have put *batogesc* in its place and *bătucesc* again in its place, maybe he would have mistaken to believe that from the point of view of the skeleton *bătucesc = batogesc*, but he would not have been so blind to see that *bătucesc* has one meaning, and *batogesc* another meaning. […] But such incorrect understandings are individual occurrences and one could say: <<Of course, in so many thousands words one must expect to also find incorrect translations.>> But unfortunately, Tiktin's dictionary presents *groups* of meaning mistakes"[14]. The necessity for the critical spirit in linguistics is also supported by the critic Dimitrie Macrea: "In an era in which, in the development of our language, numerous exaggerated tendencies have manifested themselves: Latinism, Italianism, Purism, infiltration of Germanisms, drunkenness of words, Cațavencu's expressions in oratory, the action of a ludic and relentless critical spirit and a scientific guidance against these manifestations was absolutely necessary"[15]. View from this perspective, Philippide's spirit overlaps the one of Maiorescu, both achieving the diachronic perspective of the texts written by them. Their work intended to be one of guidance, having a guiding function both for young men and women of the era, as well as for his descendants[16]. In this way, polemics, in Philippide, is a thought, conscientious action, because its purpose is, on one hand, to correct the scientific errors issued by the linguistic personalities contemporary with him, and, on the other hand, to build for his descendants correct and pertinent linguistic theories, based on truth and research, duty which he has towards the other.

The activity of linguists in the interwar period begins in the first years of the XXth century, because they found role models in Titu Maiorescu, Timotei Cipariu, B. P. Hasdeu etc., but they were trained in European university centers, which explains the existence of differences in conception between them and their predecessors. Alexandru I. Philippide, Ovid Densusianu and Sextil Pușcariu are the three school heads in the university centers in Iași, Bucharest, respectively Cluj, always in conflicts of ideas. Penetrating critical spirit, Al. I. Philippide was a

[13] Iacob Negruzzi, *Amintiri din Junimea*, Humanitas Publishing, Bucharest, 2011, p. 198.
[14] Alexandru I. Phillipide, *Sepcialistul român. Contribuție la istoriea culturii românești din secolul XIX*, "Viața românească" Publishing, Iași, 1907, p. 35 and 43.
[15] Dimitrie Macrea, *cited work*, p. 414.
[16] Alexandru I. Philippide hase the perspective of time, that is why he is interested in the veracity of the issued scientific information. Thus, he dedicates the volume *Principii de istoria limbii* to young people and to his descendants: "I dedicate this work […] to young people. They will see, as non-biased judges, that I prove all I say and that I have no rest of power left which I did not use in order to produce something in their benefit."

student of the Faculty of Letters of the "Al. I. Cuza" University in Iași, and has worked, initially, as a curator, then as a junior bibliographer for the Central University Library in Iași, but since 1884 he was awarded, following a contest, the chair in the Department of Romanian Language at the National High-School. His students' confessions reveal a delicate professor, very exigent, fair in assessing students and superior compared to the other professors. In 1888, he heard classical and modern philology classes, classes of Greek philosophy history etc., at the Halle and der Saale University in Germany, occasion with which he met the great professors Eduard Sievers, Heinrich Keil and Hermann Suchier.

Furthermore the specialization in Germany determines the knowledge of the thinking of the Neo-grammarians' school, since, during that era, linguistics was dominated by the conceptions of Hermann Osthoff and of Karl Brugmann, exposed in the work *Morphologische Untersuchungen I. Teil*, published in Germany in 1878 and considered the manifesto of that school, which determines G. Ivănescu to state: "In 1894 no other current dominated in Romanic linguistics but the neo-grammatical one, which Philippide knew at the source"[17]. Growing in the spirit of neo-grammarians, Philippide publishes his *Principii de istoria limbii* in 1894, adaptation with numerous personal contributions of Hermann Paul's book, *Prinzipien der Sprachgeschichte*, in 1882, which provokes vehement criticism in the era from Ovid Densusianu, according to whom the work would be a plagiarism. Philippide's answer appears in a letter addressed to his friend, Herman Suchier: "I don't even want to translate Paul (and I couldn't translate him), nor to locate him, as Jolly did with Whitney's readings. As you will see, I am saying pretty much the same thing, but not exactly the same thing. Firstly, it is not in my nature to identify myself with the author I read. […] And then, I did not even understand all Paul is saying. What he says, for example, in the *Introduction*, is for me pure Chinese! […] That is why I tried to understand something, whatever God will want, and then to clarify that thing with as many examples possible, taken from all language dialects, as many as one can know until today"[18]. Add to this answer the personal contributions to the theory of language, in the sense that he categorized the linguistic amendments in three categories, convenience, need for clarity and will, and considered causes of the language ignored by Hermann Paul, such as rhythm, will, evolution of thought and differentiation, found at Humboldt and Steinhal[19]. Romanian linguistics of the time was in an unsatisfactory incipient state, and *Principiile* of the scholar from Iasi had a salutary character in the reform of the notion of language. Philippide was his entire life a neo-grammarian, that is why he justifies linguistic changes with psychological causes; he was convinced that the entire sphere of the representations of a person, the coordinates of his mental life are reflected in language. That is why he postulates the existence of a psychological foundation inherent in each language that, together with the basis of articulation, would determine the meaning and content of the internal evolutions of a language. Gustav Weigand[20], professor at the University in Leipzig,

[17] G. Ivănescu, *Alexandru Philippide – teoretician al limbajului*, in the volume *Opere alese. Teoria limbii*, edition cared for by G. Ivănescu and Carmen-Gabriela Pamfil, Romanian Academy's Publishing, Bucharest, 1985, p. XV.
[18] ***, *Alexandru I. Philippide în dialog cu contemporanii*, volume I, p. 100.
[19] Philippide did not directly know Humboldts and Steinhal's concepts, but indirectly, by G. von der Gabelentz.
[20] The German professor Gustav Weigand set up, in 1892, an Institue of Romanian language, subsidized with the money of the Romanian state. Philippide was vexed by the strong support that a foreign linguist, pseudo-specialist of Romanian, has from the Romanian state, while Romanian scientists are not encouraged: "[…] at Lipsca, doctoral candidates, besides their theses being published for free, also receive gratifications of 125 lei, here, in Iași, a candidate insisted and insisted at the Minister of Instruction, so that he would be awarded an aid for the publishing of his thesis and nothing was granted to him. […] And so, on

Germany and author of a Romanian grammar, *Praktische Grammatik de rumänischen Sprache*, published in Leipzig, in 1903, after the partial reading of Philippide's *Principii*, decides to note on the border of the book the words "prost", "ridicol" and "fantastic" ("stupid", "ridiculous" and "fantastic"). The criticism is unsubstantiated, hence, in a study appeared in 1909, in Iași, *Un specialist român la Lipsca*, Philippide proves the German professor with arguments that the bad-defamatory attributes would suit "the nicknamed Romanian grammar" of his.

Besides the influence exercised by neo-grammarians, Philippide dissociated the study of the states of language from the study of language changes, idea found by him at J. Baudouin de Courtenay. Saussure makes the same difference between synchronic, descriptive, static linguistics and the diachronic, evolutionary, dynamic one, but on the date *Principii* came out, *Curs de lingvistică generală* had not been yet published, so that Philippide could not have known it. He reads *Curs de lingvistică generală* only in 1921, details regarding it being found in volume I of *Originea romanilor*, published in 1923. Furthermore, the idea of the connection between the articulatory organs and phonetic changes has been appropriated from C. Nigra and H. Osthoff, they themselves starting from Schleicher, Ascoli and Schuchardt. The expression "articulatory organs" found in Nigra and Osthoff becomes in Philippide "basis of articulation".

The animosities between Philippide and Ovid Densusianu originate, probably, from some personal hostilities, because, regarding linguistics, both scholars were attached to the neo-grammatical doctrine. Densusianu, the holder of the chair of the department of "Romanic philology, with a special overview on Romanian language" of the University in Bucharest, he trained in Berlin with Adolph Tobler and in France with the great novelist of that era, Gaston Paris, about whose research method, the one of scientific positivism, he speaks with admiration. The influence exercised by the neo-grammatical principles is reflected in the main creation of Densusianu, *Histoire de la langue roumaine* (volume I, Paris, 1901; volume II, Paris, 1938. The two volumes were translated in Romanian and published in 1961.), thorough research of Romanian language of the XVIth century: "Ovid Densusianu manages to elaborate one of the most valuable works of our linguistics not only by its numerous new and fair points of view, but also by the objective scientific spirit in which the facts were treated. He used an immense material, gathered entirely by his work, leaving no essential fact and none of the important problems of our language's history unmentioned"[21]. The first volume of the work is followed by two works for which he collaborated with I. A. Candrea, *Dicționarul general al limbii române din trecut și de astăzi* (Bucharest, 1909), of which they published only the letter A, and *Dicționarul etimologic al limbii române. Elementele latine* (Bucharest, 1907 - 1914), issued only up to the word "a putea" ("can"). Regarding the movements of European ideas, Densusianu assessed the sociological point of view exposed by Ferdinand de Saussure and Antoine Meillet, but he rejected Vossler's idealism, which he considered unilateral and non-scientific. The linguist from Bucharest had resounding polemics with A. D. Xenopol, N. Iorga and V. Pârvan, affirming that history can't do without the merits of linguists, but also with other notable contemporaries such as Titu Maiorescu, G. Ibrăileanu, or Sextil Pușcariu. His opinion about

one hand because of the fellow citizens' ignorance, and on the other hand with the help of the supernatural power of Mr. I. Bogdan, Mr Weigand became powerful, professor, head of the Romanian seminary, of that subsidized with tens of thousands of lei by the Romanian state and edited at <<Kritischer Jahresbericht>> of Mr Vollmoller for the Romanian philology." (Alexandru I. Philippide, *Un specialist român la Lipsca*, Dacia P. & D. ILIESCU Typography, Iași, 1909, p. 141.)

[21] Dimitrie Macrea, *cited work*, p. 216.

affirming his own point of view is expressed in an article in "Viața nouă" magazine: "To have a committed opinion which one asserts with energy without looking to the right or to the left if one or another disapproves, this must be today the line of conduct in literature, as well as far-out"[22].

Opinions supported with energy had also Sextil Pușcariu, hence Cluj occupied an important place in the era of progress of linguistic studies. Linguistic apprenticeship starts at the University in Leipzig, having as professors Karl Brugmann, A. Leskien, E. Sievers, W. Wundt and Gustav Weigand, and continues with two years in Paris, training with the professors Gustav Paris, Antoine Thomas, Paul Meyer and Jules Gilliéron, and in Vienna, learning from P. Kretschmer, V. Jagić, C. Jireček and from the great novelist Wilhelm Meyer- Lübke, which determines Iorgu Iordan to state: "The most important characteristic of Pușcariu as a scientist was his capacity to understand and in general, to appropriate a wide variety of notions and research methods, of course, to the extent to which they had more or lease resembling features, and to organize them in a harmonious and well-coagulated system, becoming thus his"[23]. Alongside Drăganu, Petrovici, Lacea, Capidan, Pașca etc. the concerns of the school in Cluj ware diverse in the field of linguistics: from phonetics and phonology to morphology, syntax, vocabulary, language history, etymology, dialectology etc. As a result of thorough preparations, Sextil Pușcariu realized a work of European importance, *Atlasul lingvistic român*, remained unfinished, to which we can add the work conceived in four volumes, *Limba română*, of which he published only the first volume, *Privire generală.*

Throughout the history of Romanian language, Alexandru I. Philippide impresses by his extraordinary erudition, by the irreproachable correctness manifested in catching the scientific truth, by his passion for science and for the profession he practices. The Romanian cultural context of Alexandru I. Philippide's linguistic demarche (historical, literary and linguistic context), the earlier linguistic concerns (Transylvanian School and the issues of literary language, the fourty-eighters, "Dacia literară", A. Russo, "Junimea" and Titu Maiorescu), as well as the historical and social resorts, modified a few of the characterological features of the linguist, so that Philippide's contradictions also arose from the era, in itself contradictory, in which the linguist from Iasi lived and worked.

BIBLIOGRAPHY

1. ***, *Alexandru I. Philippide în dialog cu contemporanii*, edition cared for, preface, translations, notes and index by I. Oprisan, Minerva Publishing, Bucharest, 1986.
2. Andriescu, Al., *Actualitatea lui Alexandru Philippide*, in *Alexandru Philippide: 50 de ani de la moarte*, Iași, 1983.
3. Hasdeu, Bogdan Petriceicu, *Cuvente den bătrâni,* tome III, *Istoria limbei române*, Part I, *Principie de lingvistică*, Bucharest, 1881.
4. Iordan, Iorgu, coordinator, *Istoria lingvisticii românești*, Scientific and Encyclopedic Publishing, Bucharest, 1978.

[22] Dimitrie Macrea, *cited work*, p. 227.
[23] Iorgu Iordan, coordinator, *cited work*, p. 108.

5. Ivănescu, G., *Alexandru Philippide – teoretician al limbajului*, in the volume *Opere alese. Teoria limbii*, edition cared for by G. Ivănescu and Carmen-Gabriela Pamfil, Romanian Academy Publishing, Bucharest 1985.
6. Macrea, Dimitrie, *Contribuții la istoria lingvisticii și filologiei românești*, Scientific and Encyclopedic Publishing, Bucharest, 1978.
7. Negruzzi, Iacob, *Amintiri din Junimea*, Humanitas Publishing, Bucharest, 2011.
8. Philippide, Alexandru I., *Originea românilor,* volume I, "Viața românească" Typography S. A., Iași, 1923.
9. Philippide, Alexandru I., *Specialistul român. Contribuție la istoriea culturii românești din secolul XIX*, "Viața românească" Publishing House, Iași, 1907.
10. Philippide, Alexandru I., *Un specialist român la Lipsca,* Dacia P. & D. Iliescu Typography, Iași, 1909.

CONTINUING PROFESSIONAL DEVELOPMENT – A HIGH PRIORITY FOR FOREIGN LANGUAGE TEACHERS

Tatiana Bushnaq, Assist. Prof., PhD, Al Asmarya Islamic University, Zliten, Libya

Abstract: The paper at hand investigates the lifelong development of English language teachers irrespective of the stage of their career. As we live in a world which is constantly changing, English language teachers should keep themselves acquainted with changes related to the teaching of the English language including the emerging technological tools that represent an invaluable support for the teaching/learning/evaluation process of any language, the innovative methods of teaching as well as the current students' needs. Thus, the main objective of the current article is to present, on the one hand, the arguments for the need of continuing development of the English language teachers, and, on the other hand, to present the ways the English language teachers can continuously develop themselves in order to hold good on all occasions and be permanently open to new possibilities.

Keywords: teachers' professional development, continuing development, self-development, collaborative development, formal development.

Abbreviations:
ELT – English Language Teaching
P.E.T. - Preliminary English Test
RSA Dip. - Royal Society of Arts diploma
TEFL - Teaching English as a Foreign Language
IATEFL - International Association of Teachers of English as a Foreign Language

On Defining Professional Development

Teachers' professional development is demanding. It is demanding for those with a remit to provide it and demanding for those on the developing end, as it expects to influence classroom practice while taking on the concerns of the provider and the participant [9, p.1]. According to Jack J. Richards et al., the need for ongoing teacher education has been a recurring theme in language teaching circles in recent years and has been given renewed focus as a result of the emergence of teacher-led initiatives such as action research, reflective teaching, and team teaching [8, p. 1].

What is *Teacher Professional Development*? In Marry Spratt's point of view, no single definition will suffice to clearly understand what is teacher development. The author offers several examples of teachers' development which may help to characterize a "family resemblance":

1. Teacher A feels constantly under stress, is sleeping badly and is off her food. She decides to act. After reading articles/books on stress and personal organization, she decides to set aside 30 minutes "quiet time" daily and to use this to make lists of personal action points.
2. Teacher B finds a good practical idea in P.E.T.! He decides, with a colleague, to try it out for a month and to discuss progress once a week.
3. Ten teachers from school X decide to meet once a month to discuss a book or article all agreed to read.
4. Eight teachers from School Y decide to meet once a month to talk over problems individuals have encountered. There is no agenda but the group is tolerant and mutually supportive.
5. Teacher C decides to take a course on a non-ELT subject, which she thinks may give new insights for her teaching
6. Teacher D decides to improve his qualifications. He enrolls on a RSA Dip. TEFL course.
7. Teacher E has never written a publication. She decides to review a recent book she feels enthusiastic about. She seeks advice from more experienced colleagues on how to write it and who to submit it to.
8. Teacher G and H decide to implement ideas they have on learners independence. They set up a small action research project. They present their findings at the next IATEFL Conference [pp. 54-55].

In the specialized literature, professional development is defined as a career-long process in which educators fine-tune their teaching to meet student's needs. As such, it directly tackles teachers' teaching style – the patterns of decisions teachers make when mediating their student's learning [5, p. 5]. In my own terms, teachers' professional development encompasses the totality of activities (formal, non-formal or informal) teachers make use of in order to enhance their personal growth and job skills by developing their knowledge continuously and keeping themselves abreast of any development in the field of ELT, including the use of new technologies that represent an invaluable support in the teaching/learning/evaluation process of a foreign language, the innovative methods of teaching as well as the current students' needs in order to contribute to outstanding educational results for students and to increase their contributions within the educational community.

Moreover, professional development is a purposeful and intentional process. It is a continuously design effort to bring about positive change and improvement. Professional development is not, as some perceive it to be, a set of random, unrelated activities that have no clear direction or intent. True professional development is a deliberate process, guided by clear vision of purposes and planned goals [13, p.17]. Jack C. Richards, Farrell C, Thomas S. present examples or goals from a development perspective:

- Understanding how the process of second language development occurs;
- Understanding how our roles change according to the kind of learners we are teaching;
- Understanding the kinds of decision-making that occur during lessons;
- Reviewing our theories and principles of language teaching;
- Developing an understanding of different styles of teaching;
- Determining learners' perceptions of classroom activities [8, p. 4].

In addition to the goals of the professional development of teachers proposed by Jack C. Richard et el., I believe that professional development of teachers encompasses as well the development of teachers professional culture as the teachers do not influence the students just professionally, but they have a huge ethical and moral influence on the students as the students often take their teachers as their role models in life. Thus, cultural development must be one of the goals of the teachers' professional development. In order to avoid or minimize the negative reactions and negative attitudes that might occur, teachers must train themselves and develop cultural competence, which is defined by Bushnaq T. as being the teachers' ability to effectively work with people who have different integrated patterns of human behaviour that include values, thoughts, actions, beliefs as well as different social, ethnical or religious groups. Therefore, by being culturally competent, the teacher can prevent cultural conflicts which might affect teacher - student as well as teacher- teacher relationships [1, p. 107]. Therefore, professional development implies the everyday growth of teachers in terms of knowledge, skills, aptitudes and attitudes, competences that subsequently will contribute to the formation of free and creative personalities, capable of integrating themselves in this continuously changing world.

According to Jack C. Richards et al. there are two perspectives of teachers' professional development: individual and institutional. Professional development is directed towards both the institution's goals and the teacher's own personal goals. Achieving personal growth and improving departmental performance can go hand in hand. From the point of view of the teacher's personal development, a number of areas of professional development may be identified:

- *Subject-matter knowledge*. Increasing knowledge of the disciplinary basis of TESOL – that is, English grammar, discourse analysis, phonology, testing, second language acquisition research, methodology, curriculum development, and the other areas that define the professional knowledge base of language testing;
- *Pedagogical expertise*. Mastery of new areas of teaching, adding to one's repertoire of teaching specialisations, improving ability to teach different skill areas to learners of different ages and backgrounds;
- *Self*-awareness. Knowledge of oneself as a teacher, of one's principles and values, strengths and weaknesses;
- *Understanding the learners.* Deepening understanding of learners, learning styles, learners' problems and difficulties, ways of making content more accessible to learners;
- *Understanding the curriculum and materials.* Deepening one's understanding of curriculum and curriculum alternatives, use and development of instructional materials;
- *Career advancement.* Acquisition of the knowledge and expertise necessary for personal advancement and promotion, including supervisory and mentoring skills.

Regarding the institutional perspective, Jack Richard believes that teacher development is often referred to as staff development and usually takes the form of in-service training. Hence, the professional development has the following goals:

- *Institutional development*. Improvement of the performance of the school as a whole, that is, to make it more successful, attract more students, and achieve better learning outcomes;

- *Careers development*. It facilitates the professional advancement of teachers to more senior positions in the institution;
- *Enhanced levels of student learning*. An important goal is to raise the achievement levels of students in the institution, a goal that is not only important for its own sake but also adds to the reputation of the institution and its teachers [8, p. 9-11].

The Need for the Teacher's Professional Development

Why do teachers need professional development? The specialized literature provides several answers to this question. For instance, Palmer (1998, p. 2) has observed that some teachers can lose heart over the years because teaching becomes a "daily exercise in vulnerability" for them [12, p. 15]. As a consequence, teachers have to work on their craft in order to overpass this daily routine of teaching the English language.

Usually every English teacher has an initial training and a teaching qualification. However, as Paul Davies and Eric Pearse stipulate, the initial training should be the beginning and not the end of a teacher's professional training. They believe that teacher development programs can facilitate regular contact with new ideas and their classroom application [4].

In Mary Spratt's opinion, there are at least five overlapping reasons for the need of teacher development:

- A feeling that training courses cannot alone satisfy all trainees' needs;
- A need to go beyond mere training;
- The search for a sense of directions which characterizes the increasing professionalization of ELT;
- The growing confidence of teachers in their ability to shape their own growth;
- The influence of the wider life-long education movement [10, p. 54].

Noteworthy to mention in his context is the National Education Association whose members believe that one of the most compelling reasons for the need of professional development is that student achievement depends on rigorous standards and a knowledgeable education team. To have high standards for students, there must be high standards for the staff members who work with them [14]. Development generally refers to general growth not focused on a specific job. It serves a longer-term goal and seeks to facilitate growth of teachers' understanding of teaching and of themselves as teachers. It often involves examining different dimensions of teacher's practice as a basis for reflective review and can hence be seen as "bottom –up" [8, p.4].

It is often said that "good teachers are born not made"; and it does seem that some people have a natural affinity for their job, says Harmer J. But there are also others, perhaps, who do not have what appears to be a natural gift but who are still effective and popular teachers, states the author. Such teachers learn their craft through a mixture of personality, intelligence, knowledge and experience (and how they reflect on it). And even some of the teachers who are apparently "born teachers" weren't like that at the beginning at all, but grew into the role as they learnt their craft [7, p. 23].

Jack J. Richards et.al (2005), emphasizes the fact that the need for ongoing renewal of professional skills and knowledge is not a reflection of inadequate training but simply a response to the fact that not everything teachers need to know can be provided at a pre-service level, as well as the fact that the knowledge base of teaching constantly changes [8, p.1]. As Thomas R. Guskey states, education is a dynamic professional field with a continually expanding knowledge base. Our knowledge in nearly every subject area and academic discipline is expanding. So, too, is our understanding of how individuals learn and of the structures and procedures that contribute to effective learning environments. To keep abreast of this new knowledge and understanding, continues the author, educators at all levels must be continuous learners throughout the entire span of their professional careers. They must constantly analyze the effectiveness of what they do, reflect on their current practices, make adaptations when things are not going well, and continually explore new alternatives and opportunities for improvement [13, p. 19].

Professional Development Pathways for English Teachers

Due to the development of the new technology, nowadays English language teachers have a variety of opportunities to develop professionally in order to meet the current requirements of teaching English to the students of other languages in general, and to meet the students' needs, in particular. We are living in a changing world and the need to learn English as a second or foreign language has become one of the necessities for almost every individual irrespective of his or her status in society. Consequently, language teachers have the responsibility to make sure that they use the latest innovations in the field of teaching a foreign language and help learners to master the language with pleasure so that they develop and intrinsic motivation towards learning the English language which has become an venue towards gaining one's existence as by knowing the English language, people have more opportunities to find a better job, to travel around the world, or to simply search for information using the internet.

As I have already stated, citing Thomas R. Guskey, professional development is an intentional purpose. The author continues his idea by saying that in order to ensure that professional development processes are intentional, the following steps are recommended:

1. *Begin with a clear statement of purposes and goals.* It is essential that we be explicit about the goals of professional development, especially in terms of the classroom or school practices that we hope to see implemented and the results that we would like to attain in terms of students.
2. *Ensure that the goals are worthwhile.* Not all purposes and goals are equally important or valuable. Thus, relating professional development purposes and goals to the mission of the school is a positive first step.
3. *Determine how the goals can be assessed.* It is also essential to decide, up front, what evidence we would trust in determining if the goals are attained. This evidence will be different, of course, depending on the purposes and the goals that are set. It is important to keep in mind, too, that multiple indicators are likely to be necessary in order to tap both intended and unintended consequences [13, p. 18].

Although the issue of exactly how teachers can develop themselves continuously is a debate matter within the scientific community, researching the area of teachers' professional development, I adopt Paul Davies and Eric Pearse's idea that development option can be grouped into three broad categories: *Self-development, Co-operative Development, and Formal Development* [4, p. 197].

Self-Development is taking personal responsibility for one's own learning and development through a process of assessment, reflection, and taking action [15]. Thus, it is important that teachers start their career by committing themselves to continuously improving their knowledge and constantly reflecting upon their teaching results. Paul Davies and Eric Pearse suggest that teachers could ask themselves the following questions:

- How effective was the lesson in general?
- How did the learners respond to the different activities?
- What good bits were there, and why were they good? How could I develop them further?
- What weak bits were there, and why were they weak? How could I have handled them better? [4, p. 198].

Moreover, by answering the above questions, teachers will constantly reflect upon their teaching success or failure, a fact that will lead to the improvement of their teaching experience. Therefore, in J. Harmer's opinion, if real development can only come from within, then it is by looking inside ourselves and seeking to understand or change what we find there that is likely to be the most effective way of moving forward and making things better [6, p. 411]. As a matter of fact, by observing ourselves, we can better understand who we are.

Self-development can also be achieved through diary writing, recording lessons and reading [4, p. 198-199], [6, p. 410-413], action research, teaching portfolios and case study using the "Tree of life" [12, p. 17], critical incidents [8, p. 14.]. The "Tree of life" representing the teacher's personal and professional journey [12, p. 17], [8, p. 14].

It is my belief that a very useful tool for self-development is the self-regulated reading. Nowadays, due to the internet access in several countries, teachers have access to a variety of books, magazines, specialized journals, even websites which describe the way teachers can make use of the newest activities in the classroom and assists teachers to try new ideas in reconstructing their knowledge about teaching. By reading the newest literature in the field of teaching the English language, teachers will gain more knowledge about their job including how to work with groups where students are of different levels, how to work with large classes, how to arrange students in the classroom, how to meet students' needs in general by making use of the newest methods, techniques and activities. There are numerous websites for English language teachers which constitute a supporting tool to sustain continuing professional development. To me, a very useful website, is the English teachers forum supported but the British Council (http://www.teachingenglish.org.uk/forum), where teachers can ask questions related to teaching to their colleagues around the world, and offer their suggestions too. On the *Teaching English* teachers section, they can also have their own blog and express their opinion by adding comments across the site. Or, teachers can join the English club (http://www.englishclub.com/tefl/viewforum.php?f=17), and namely the *Teach English* section where teachers can find materials and pages designed to help in their teaching. There are also different Teaching Tips and online teacher-to-teacher discussion. School teachers, for example, may join the eTwinning community (www.etwinning.com) which is the community for schools

in Europe. It offers the possibility for teachers, head teachers, librarians, etc. to communicate, collaborate, develop projects, share ideas and experiences.

Hence, there are several ways teachers can achieve professional development; it depends on the teachers' motivation and good will to keep themselves up to date, working on their craft so that they become higher in terms of knowledge in their profession.

With regard to the *co-operative development*, it is a fact that most successful organizations depend on the people working effectively together in teams, but special efforts often have to be made to develop teamwork in educational institutions as teaching is generally seen as an individual activity. In Jack J Richards's opinion, the goals of collegial forms of professional development are to encourage greater interaction between teachers, peer-based learning through mentoring, and sharing skills, experience, and solutions to common problems. Collaborative professional development projects allow task and responsibilities to be shared [8, p. 12]. Co-operative development is essential to teachers, as teachers, like anyone else, need chances to discuss what they are doing and what happens to them in class so that they can examine their beliefs and feelings. Talking with colleagues is one of the best ways of resolving one's doubts and uncertainties and it can help teachers understand what it is they think. As listeners (understanders) too, teachers can have a powerful effect on their colleagues' development. [6, p. 418-419]. Hence, as Jack Richards states, cooperation becomes a value that can guide the process of teachers development [8, p. 12].

Successful collaborative teams must operate according to certain principles. These principles are explained by Cohen (1994); Jacob, Power, and Wan Inn (2002); Johnson and Johnson (1984); and Kagan (1994) cited in [5, p. 26]: Cooperation is a value; teams are heterogeneous; team members are interdependent; the members are individually accountable; the members interact simultaneously; all team members should have the chance for equal participation; team members need to learn the core cooperative skills that will help them succeed. The author considers, based on research, that cooperation teams usually go through the following four stages:

- **Stage 1.** Members are uncertain of their roles and the expected level of dependence on team leaders;
- **Stage 2.** Members compete to assert their individuality within the team;
- **Stage 3**. Members renew their commitment to team objectives and develop trust in one another.
- **Stage 4**. Teams achieve their goals by becoming more cohesive and focused on the tasks at hand. They value the individual contributions of members.

Nevertheless, the author emphasizes the fact that not all teams will progress though each stage in the same fashion and some may not even reach the final stage, becoming dysfunctional and unable to achieve their objectives. School culture, leadership, styles, and individual personalities can have a profound effect on whether a team succeeds or not [5, p. 30]. Therefore, as Thomas S. and Farrell C. stipulate, *teacher development groups* provide a context where participants can reflect on and come to understand their classroom practices, and plan their professional growth and development together in a safe place [12, p. 121].

The specialized literature provides us with numerous ideas and strategies regarding the teachers' professional development based on collaboration with others. For instance, Jeremy Harmer points out that teachers may develop professionally by using peer teaching or

observation, teachers' groups, teachers' associations (conferences and seminars, different kinds of presentations), the virtual community, [6, p. 418-422]. Jack J. Richards et al. consider that collaborative development implies: peer coaching, peer observation, critical friendship, action research, critical incidents and team teaching [8, p. 14], while Paul Davies and Pearse Eric present two techniques of co-operative development: sharing with colleagues, and peer observation [4].

Therefore, the way I see things, based on the suggestions given by the above mentioned researchers, it can be assumed that collaborative professional development can be achieved through: peer teaching or observation, teachers' groups, teachers' associations (conferences and seminars, different kinds of presentations, the virtual community, critical friendship, action research, critical incidents and team teaching, and of course sharing our ideas and experiences with our colleagues. From my point of view, teachers can start developing professionally using peer teaching and peer observation. Unfortunately, many teachers are averse to the idea of peer teaching or peer observation. They feel worried about the possible criticism from the part of their colleagues. They are afraid of showing their weaknesses to others or they simply don't acknowledge the need and the advantages to be observed by a colleague or to observe a colleague. That's why there are very few teachers who welcome this practice. It is necessary to point out the fact that to be observed and criticized is not humiliating; rather one can take advantage of this criticism and make it constructive. We can search for ways to make things more effective. The peer observation technique can benefit the observer as well as the one who is observed. By observing others, one may question his or her own assumptions, thus he or she will work on his or her own professional development. The fact of observing others can give teachers a better perspective on their own work.

Research suggests that collaboration is an important component of teacher professional development because it involves teachers sharing their personal and professional knowledge with other teachers. As a result of participating in teachers development groups, say Matlin and Short (1991), teachers can change their thinking about the work and as a result, they can become more confident practitioners [cited in 12, p. 121]. Teachers can also learn a great deal by attending conferences, taking part in seminars, workshops, shot courses, and summer schools where they can listen to others talking about the new activities as well as the successes or the failures they have had with them. Nevertheless, not every teacher can afford to attend conferences or workshops as it requires, in most cases, time and money. It is a well-known fact that in many countries, teachers aren't remunerated appropriately. Thus, in order to be able to participate to a workshop for example, teachers need, first of all, to afford it.

I consider sharing ideas and experiences with colleagues to be the simplest way to develop oneself professionally as we can find colleagues whose concerns are similar to ours. As Paul Davies and Eric Pearse mention, the teachers in an institution ought to communicate with one another, principally for the sake of the learner. It is a matter of professional ethics that the staff of any educational institution should work together, not against one another or in isolation. The benefits of this can be enormous for learners as well as for teachers. By sharing with their colleagues, teachers can measure their achievement against a more objective standard [4, p. 199].

Nowadays, due to the development of the Information Technologies, virtual teachers group, via which teachers from different countries with different cultural background meet, allow teachers maintain tangible contact by sharing their own ideas and experiences, can ask or give

advice to their unknown colleagues. The virtual teachers' rooms have the advantage of allowing teachers to "meet" at the most convenient times. Moreover, as Charalambos Vrasidas and Gene V. Glass assume, the demands of work and family life for teachers, many of whom are women, underline the need for the professional development activities that can be delivered at any time, anywhere [2, p. 4]. Although online professional development is widely used, there are many barriers to effective participation in such initiatives. One of these is limited teacher access to the Internet, which results in certain groups of teachers being disadvantaged, thus increasing the gap between the "haves" and the "have-nots" considers Clark (2000) [cited in 2, p. 5]. Hence, we must acknowledge that online professional development offers opportunities that are often not available to many teachers [2, p. 5].

With regard to the *formal development*, there are different in-service training programs offered by educational establishments. There are also many organizations which offer different specialized courses for different teaching sectors. English language teachers can also consider the fact of going forward to study at Master's or Doctoral level [6, p. 425]. The in-service training teachers undertake, apart from improving the teaching skills, will also raise their professional status and increase their value [4, p. 201].

Formal development can be achieved through online media as well. Dede et al. (2006) state that the provision of professional development through online media has had a significant influence on the professional lives of a growing number of teachers. Growing number of educators content that online teacher professional development has the potential to enhance and even transform teachers; effectiveness in their classrooms and over the course of their career. They also acknowledge that it raises many challenges questions regarding costs, equity, access to technology, quality of materials, and other issues [cited in 3, p. 2].

Hence, teacher's professional development is a lifelong process with no fixed route and no real end. Susan Rodrigues considers that teachers' professional development has to be of an intrinsic value to individual teachers if it is to influence teaching. The researcher stipulates that the changes in pedagogical content knowledge must start from the teachers' perspective and requires teachers' ownership of the change process [9, p. 5]. Moreover, teachers ought to have the awareness of the benefits of ongoing professional development. Excellent professional development will provide teachers with opportunities to think like experts in making instructional decisions, structuring learning activities, and employing sound pedagogical strategies under authentic circumstances.

Professional development of teachers presents a unique circularity unlike professional development in any other field: the recipients are being taught how to teach; it follows that the teaching staff itself must exemplify all that is best in pedagogy [2, p. 3]. Mary Spratt considers that the teacher development movement is in many ways parallel to the Learner Independent movement as learners appear to make better progress when they make their own learning decisions, the chances are that teachers too will achieve better personal and professional growth when they take personal responsibility for their own development [p. 55]. Thus, the professional development must not be viewed as a 3 or 4 days of the school severely restricts educators' opportunities to learn. Just Thomas R. Guskey says that if we view professional development as an ongoing process, job-embedded process, every day presents a variety of learning opportunities. These opportunities occur every time a lesson is taught, an assessment is administered, a curriculum is reviewed, a professional journal or magazine is read, a classroom

activity is observed, or a conversation takes place with another teacher or administrator. The challenge is to take advantage of these opportunities, to make them available, to make them purposeful, and to us them appropriately [13, p. 19]. And, as Carol Frederick Steel suggests, it is important that teachers:

- Assume there are things you do not know. Keep assuming this for as long as you teach. If you hear a fact that is "wrong" from students, friends, or the media, look it up to verify your own interpretation. Sometimes you will be humbled, but improved.
- Make a plan for deepening your knowledge and follow your plan. Read or listen to books. Subscribe to useful sources of information. Take a course. Join a professional organization and attend conferences. This will take time you do not have. Do it anyway.
- When you make an error, admit it to students, so they can know the truth. They may already know you were incorrect. If they don't, their respect for you will grow, along with their factual knowledge. Remember, you are their role model for lifelong learning.

Thus, as a result to this investigation I conclude that in order to grow professionally teachers have, first of all, to self-monitor themselves. Constant reflection is thus necessary. Undoubtedly, the reading of the specialized literature is the best and most available means of improving teachers' knowledge and keeps them up to date with new ideas about the teaching/ learning/evaluation process. They can also use peer teaching and peer observation hence evaluating the work of their colleagues as well as assessing their own work. Teachers may collaborate with their colleagues, be they real or virtual. Moreover, it is of a great importance for teachers to adopt a research attitude towards their development. Books and articles written by teachers and theorists will often open their eyes to new possibilities. In conclusion I assume that the process of teachers' professional development aims at promoting teachers professional growth. The goal of the continuing professional development is to strengthen teachers' competencies by gaining knowledge and pedagogical skills; a fact that will inevitably improve the teaching/evaluation process as well as the student's learning performance.

References

1. Bushnaq Tatiana. *Developing Cultural Competence - a Professional Imperative for Foreign Language University Teachers.* In: Teachers Professional Culture. Current Requirements. Chisinau, Republic of Moldova, UPS "I. Creanga" 2013. pp. 103-108.
2. Charalambos Vrasidas, Gene V. Glass. *Online Professional Development for Teachers*. USA, Information Age Publishing Inc. 2004.
3. Committee on Enhancing Professional Development for Teachers, National Academies Teacher Advisory Council, Center for Education, Division of Behavioural and Social Sciences and Education, National Research Council of the national academies. *Enhancing Professional Development for Teachers: Potential Uses of Information technology*. USA, 2007. http://books.google.com.ly/books?id=enyzr25jqhAC&printsec=frontcover&dq=teachers+professional+development&hl=en&sa=X&ei=0AkwUt-eBfKI7AbilYHwAQ&redir_esc=y#v=onepage&q=teachers%20professional%20development&f=false
4. Davies Paul, Pearse Eric. *Success in English Teaching*. Oxford: Oxford Universiy Press, 2008. 221 p.

5. Díaz-Maggioli Gabriel. *Teacher-Centered Professional Development*. ASCD, USA, 2004.
6. Harmer Jeremy. *The practice of English Language Teaching, 4th edition*. England: Pearson Education Limited, 2007. 448 p.
7. Harmer Jeremy. *How to teach English. England*: Pearson Education Limited. 2009. 288 p.
8. Richards Jack C., Farrell C, Thomas S. *Professional Development for Language Teachers. Strategies for Teacher learning*. Cambridge, Cambridge University Press. 2005. 202 p.
9. Rodrigues Susan. *A Model of Teacher Professional Development: The Partnership in Primary Science Project*. Nova Science Publisher, USA 2005.
10. Spratt Mary. *English for the Teachers: a language development course.* Cambridge, CUP, 2006.
11. Steele Carol Frederick. *The Inspired Teacher: How to Know One, Grow One, Or be One*, ASCD, Alexandria, 2009.
12. Thomas S, Farrell C. *Reflective Language Teaching. From research to Practice*, Athenaeum Press, Gateshead, Tyne & Wear, Great Britain. 2007. 202 p.
13. Thomas R. Guskey. *Evaluating Professional Development*, California, Corwin Press, Inc, 2000.
14. http://www.nea.org/home/20785.htm
15. http://www.humtech.com/opm/grtl/ils/ils8.cfm

THE PLURALITY OF PRAGMATIC VALENCES IN THE ROMANIAN PRESS SATYRICAL DISCOURSE

Andreea Maria Ungurian, PhD Candidate, "Ștefan cel Mare" University of Suceava

Abstract: In order to decode the pragmatic perspective of the satirical discourse from the Romanian press, we must go through three stages: generally defining the discourse, establishing a theoretical basis that can determine the distinction between humor and irony in press discourse and applying these two identity marks on a corpus constituted of Romanian satirical articles. Along this scientific approach we aim to go through these three stages in order to analyze the Romanian satirical press discourse from a pragmatic point of view including valences regarding humor and irony.

Keywords: satirical press, discourse, pragmatic values, humor, irony

I. Introducere

După o definire a discursului bazată pe Dicționarul lui Dominique Maingueneau și Patrick Charaudeau, vom continua analiza pragmatică a discursului presei satirice raportându-ne la distincția dintre **umor** și **ironie**.

Această distincție se impune pentru o corectă comprehensiune a conceptului de presă satirică.

Pentru realizarea acestei distincții vom avea în vedere atât axa umorului, susținută de teoriile lui Sigmund Freud, ale lui Gabriel Baldovin și ale lui Mihai Coman, cât și axa ironiei, raportată la formulările lui Vladimir Jankelevitch, ale lui Tom McArthur și la teoria Elenei Negrea.

I.1. Metodologia de constituire a corpusului

Corpusul este constituit din trei publicații ce aparțin presei satirice românești: *Bobârnacul,* numărul 2 din 1878, *Moftul Român* din 1893, numărul 24 și *Kamikaze*, numărul 3 din septembrie 2013. Din aceste publicații am extras anumite articole pe care le-am considerat relevante pentru îndeplinirea obiectivului cercetării noastre: *Ură pagină din viéța cucónei Uți* (*Bobârnacul*)[1], *Cazarma Romană* (*Moftul Român*)[2] respectiv *Antena 3 e aici? Nu, e un gunoi* din *Kamikaze*[3].

II. Perspective teoretice

[1] Exemplar preluat de pe site-ul Bibliotecii Digitale a Bucureștilor, http://www.digibuc.ro/.
[2] Idem.
[3] *Kamikaze,* nr.3, septembrie 2013, p. 3.

II.1. Noțiuni generale de discurs

Discursul reprezintă noțiunea-cheie a lingvisticii discursive și textuale, fiind un rezultat al studiului științelor limbajului. Acest concept reprezintă o viziune interdisciplinară a faptelor de limbă, logică, sociologie, psihologie, filosofie a limbajului sau teorie a comunicării. Elementele se reunesc pentru a se completa reciproc. Analiza discursului implică depășirea nivelului frazei și sprijină numeroși factori pragmatici, extralingvistici și situaționali, fără de care realizarea unui studiu exhaustiv al semnificației conceptului de *discurs* ar fi imposibil.

Conform dicționarului lui Patrick Charaudeau și Dominique Maingueneau [2002:185], discursul reprezintă o „noțiune care este deja în uz în filozofia clasică sau în cunoașterea discursivă, pentru înlănțuirea motivelor, în opoziție cu cunoașterea intuitivă."[4] Aceiași exegeți francezi susțin că „valoarea sa a fost apropiată de cea a *logosului* grec." [5]

Continuând pe aceeași direcție, dicționarul ne trimite la teoria lui Gustave Guillaume, care a evidențiat noțiunea de *discurs*, cunoscând o creștere semnificativă odată cu declinul structuralismului și cu „înaintarea" curentului pragmatic. Pentru Guillaume, actul lingvistic se împarte în *limbă* și *discurs*. Discursul este ansamblul realizărilor efective atestate de actul lingvistic, al cărui segment constitutiv este fraza, unitatea sintagmatică a discursului.

II.2. Discursul satiric

Luminița Roșca definește limbajul jurnalistic ca o „modalitate specifică de selecție și asamblare a faptelor de limbă, ca o consecință a rigorilor impuse de situația de comunicare.[6]

În ceea ce privește discursul satiric din presa românească, acesta folosește umorul și ironia ca două unelte utile. Discursul mediatic capătă semnificație prin utilizarea umorului și ironiei, cu elementele specifice: antifraza, ironia de conotație, hiperbolizarea, comicul lingvistic, comicul de nume, augmentative, metafore, neologisme, paradoxuri, jocuri de cuvinte, decalcuri, aluzii etc. Prin intermediul acestor mecanisme, jurnaliștii atribuie discursului sensuri ascunse pe care receptorii le vor decoda corect bazându-se pe situația de comunicare.

II.2.1. Umorul

Considerat mult timp o categorie estetică a Artei, umorul a fost catalogat de Sigmund Freud [1999:14] ca un „mecanism de apărare cu cel mai înalt rang dintre toate".[7] Freud susține, de asemenea, că „umorul evită consumul de sentimente, surâde printre lacrimi și se naște din înăbușirea unei emoții".[8]

Enunțurile neașteptate ce țin de capacitatea lingvistică a locutorului de a produce comicul de intuiție, de situație, de limbaj, de caracter ori de nume fac parte din categoria așa-ziselor „vorbe de duh", ce rămân mărturie pentru veleitățile individului de a crea umorul lingvistic.

---

[4] T.n din CHARAUDEAU, Patrick, MAINGUENEAU, Dominique, *Dictionnaire d'analyse du discours*, ed. Seuil, Paris, 2002, p. 185: „Notion qui était déjà en usage dans la philosophie classique où, à la connaissance *discursive*, par enchaînement de raisons, on opposait la connaissance *intuitive*."

[5] T.n idem: „sa valeur était alors assez proche de celle du *logos* grec."

[6] ROȘCA, Luminița, *Producția textului jurnalistic,* ed. Polirom, Iași, 2004, p. 21.

[7] FREUD, Sigmund, *Cuvântul duh și relația cu inconștientul,* ed. Trei, București, 1999, p. 14.

[8] Idem, p. 26.

Conform lui Gabriel Baldovin [1998] există șapte forme de umor[9]:

- Umorul de **tip 1** este umorul natural, cotidian, ce apare ca o consecință a involuntarului, în care se pot regăsi, combinate, situații ce aparțin comicului de caracter, de situație sau lingvistic.
- Umorul de **tip 2** este cel al manifestărilor reale și al glumelor, care inițial par ilogice, însă, odată cu explicația, devin coerente și amuzante.
- Umorul de **tip 3** se identifică atunci când există un observator care să interpreteze spațio-temporal o situație ori un eveniment.
- Umorul de **tip 4** este legat de o situație logică urmată de altă situație la fel de logică, însă fără nici o legătură între cele două.
- Umorul de **tip 5** este tipul de umor care reprezintă finalul pozitiv pentru o acțiune negativă.
- Umorul de **tip 6** este reprezentativ pentru finalul opus celui așteptat.
- Umorul de **tip 7** este umorul absurd, care uimește atât prin construcția sa, cât și prin finalul ilogic al situației.

Mihai Coman [2009:45] propune[10] o teorie care relevă procedeele de creare a umorului. Aceste opt procedee țin de perspectiva lingvistică, semantică și sintactică.

Așadar, umorul se realizează prin:

- **Exagerări**:
  - ❖ Adjective augmentative: „stupidități magistrale”, „istorică imbecilitate”
  - ❖ Termeni minimalizatori: „bebelușii politici”
  - ❖ Metafore: „trompete de hârtie”
  - ❖ Alăturări inedite: „concluzii țanțoșe”, „mâncărime literară”
- **Neologisme** plasate cu intenție: „prost benevol”, „argat celest”
- **Paradoxuri** (adevăr și minciună în același timp) : „ești degenerat să nu știi, iubind frumos, să urăști admirabil”.
- **Reduceri la absurd**: „ca orice psihiatru care se respectă, vede voci la tot pasul”
- **Jocuri de cuvinte**: „nu mai are ținere de minte. Da’ minte.”
- **Raporturi figurat-concret** care mizează pe schimbarea din mers a sensurilor: „Văcăroiu este cel mai mare turnător. A turnat numai în el”.
- **Decalcuri** (schimbarea unui element semantic într-o structură fixă – proverb, slogan, loc comun) : „unde-s doi, *putoarea* crește”.
- **Aluzii**: „El fură prea mult pentru rangul lui de ministru”.

II.2.2. Ironia

Ironia presupune, conform teoriei lui Vladimir Jankelevitch [1994:134], capacitatea de a surprinde un anumit detaliu extras dintr-un context general, din dorința de a sublinia, prin

[9]BALDOVIN, Gabriel, *Dinamica psihologiei abisale*, 1998, URL: http://baldovin.netai.net/acte/Din.pshi.abis/texte/umorul.htm, accesat la 2.07.2014.

[10] COMAN, Mihai, *Manual de jurnalism*, ed. Polirom, Iași, 2009, p. 45.

„extragere ironică”[11] tragedia acestui detaliu, în același timp îngrijind generalul din care a fost extras.

Consecința **extragerii ironice** reprezintă convingerea conform căreia acel context general, întregul, este la fel de necesar ca și accidentalul detaliu. Procedeul ironic poate fi însă un element care reglează, împiedicând imaginația să exagereze, conferind un soi de imunitate în fața decepțiilor. Susținând teoria psihologică a lui Jankelevitch, considerăm necesară și o altă abordare, pragmatică de data aceasta.

Așadar, în *Pragmatica ironiei*, Elena Negrea tratează problematica **ironiei verbale**. Acest tip de ironie este definită ca un act de limbaj simulat, unde este necesar un context comunicațional care să permită înțelegerea completă și corectă a mesajului. Din punct de vedere lingvistic, ironia este o figură ce marchează conexiune între două experiențe umane. Prin încrucișarea evaluativă a unor situații, persoane sau evenimente în două spații distincte (așteptare și realitate) se obține ironia.

Ironia constituie o formă de exprimare a unei convingeri, a unui sentiment ori a unei atitudini față de o situație, față de o persoană ori față de un eveniment. Așadar, presupune o atitudine a locutorului în raport cu persoana sau situația evaluată. Strategia narativă ironică este, în cazul presei satirice, instrumentul care poziționează în sfera îndoielii moralitatea și corectitudinea unor indivizi, a unor fapte sau a unor convingeri. De multe ori, întâlnim un evident exces de ironie care se transformă în atac sau în ofensă; însă ironia îl ajută pe jurnalist să se poziționeze într-o conjunctură care să respecte atât principiul obiectivității, necesar în orice demers jurnalistic, cât și să examineze subiectiv anumite chestiuni ce țin de moralitate, de corectitudine ori de verticalitate.

Funcțiile ironiei verbale sunt reprezentate de diminuarea criticii sau a laudei și de umor. Prima îi permite locutorului să minimalizeze efectul complimentelor (ex: mold. „di vină” în corespondență cu adjectivul „divină”) iar umorul împiedică instalarea emoției negative ca urmare a unei situații grave, urmărind clasicul „haz de necaz”.

Conform lui Tom McArthur, există cinci tipuri de ironie[12]:

- **Ironia socratică** expune o atitudine de aroganță sau de inocență pentru câștigarea unui argument.
- **Ironia dramatică sau tragică** invocă percepţiile profunde ale audienţei despre un destin viitor, în contrast cu lipsa cunoştinţelor despre acel viitor.
- **Ironia lingvistică** presupune un dublu înţeles. Sensului direct îi este ataşat unul contrar, batjocoritor, sarcastic. Lingviştii nu s-au pus încă de acord dacă există o figură de stil, propoziție sau un tip special de text care să fie atribuit fără echivoc ironiei.
- **Ironia situațională** este introdusă pentru a face trimitere la implicații mult mai profunde, atunci când se știe ceva ce personajul nu cunoaște.
- **Ironia romantică** apare în momentul în care scriitorii și cititorii realizează un acord tacit prin care se împărtășește aceeași viziune asupra textului.

[11] Termen propriu, bazat pe teoria lui Jenkelevitch: „Ironia înseamnă puterea de a vedea lucrurile sub un anumit aspect de generalitate; detaliul pretinde ansamblul din care a fost extras prin ironie, pentru a-l pune în evidență”: JANKELEVITCH, Vladimir, *Ironia*, ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1994, p. 134.

[12] McARTHUR, Tom, *The oxford companion to the English Language*, Oxford University Press, Londra, 1992, URL: http://grammar.about.com/od/rhetoricstyle/a/irony/observe.htm consultat la 3.07.2014.

III. Investigarea eșantioanelor lingvistice

III.1. Umorul

Umorul este considerat o marcă irecuzabilă a discursului satiric din presa românească. Din perspectiva cercetării discursive, am identificat în eșantioanele lingvistice mai multe tipuri de umor [13], cel mai frecvent fiind umorul de tip 1, umorul natural, cotidian, ce îmbină comicul de situație, de caracter și lingvistic. Identificăm însă și umorul de tip 2 (manifestări reale sau glume care devin logice în urma explicației), umorul de tip 3 (existența unui observator), umorul de tip 5 (finalul pozitiv unei acțiuni negative) și umorul de tip 7 (umorul absurd). În cazul nostru, aceste tipuri de umor sunt realizate prin intermediul jocurilor de cuvinte, a comicului de situație sau de nume, a metaforelor, a decalcurilor ori a minimalizărilor.

În articolul *Cazarma Romana* din *Moftul Român* identificăm acest tip de umor realizat prin metaforă:

„Gazetă-gazetă; da'ce fel de gazetă? / Umoristică, trăiți… / Hm, ominstică!" [*Cazarma Romana, Moftul Român,* 1893:7]

Perechea „umoristică-ominstică" realizează un comic de limbaj care situează personajul în sfera ignoranței, acesta nefiind capabil să deosebească sensul termenului „umoristic", confundându-l cu „ominstic", care, în limba engleză înseamnă „cineva care crede, studiază, venerează și acceptă, în același timp, toate tipurile diferite de religii"[14].

Redenumirea unei instituții este o altă strategie ce aparține categoriei jocului lingvistic. În *Kamikaze* identificăm un asemenea exemplu:

„nu există așa ceva la Înalta Curte de Justiție și Demolare a lui Felix". [*Antena 3 e aici?Nu, e un gunoi!, Kamikaze,* 2013:4]

Comicul de situație se definește, în sens larg, drept tot ceea ce stârnește râsul. Este un fenomen antropologic, propriu naturii umane. Modalităţile care stârnesc râsul, ca şi sensibilitatea la comic diferă de la o epocă la alta, de la o cultură la alta, de la individ la individ. Un element esenţial în declanşarea efectului comic pare a fi contrastul sau nepotrivirea între aparenţă şi esenţă, între pretenţii şi realitate, între aşteptări şi rezultate, între viu şi mecanic etc. Același lucru se întâmplă și în cazul comicului de situație încadrat la umorul de tip 1:

„nu voiește să-și mărite fata mai înainte de nu se va mărita dumneaei" [*Ună pagină din viéța cucóneĭ Uți, Bobârnacul,* 1878:5]

În condițiile în care sunt cunoscute contrastele dintre vârstele și apartenența familială a personajelor (mama 68 de ani și fiica de aproximativ 20) se instalează comicul de situație prin natura sa firească: mama de 68 de ani vrea să se mărite înaintea fiicei sale.

[13] Vezi teoria lui Baldovin care împarte umorul în șapte categorii: *Dinamica psihologiei abisale,* 1998.
[14] N.t din „Someone who believes in, studies, worships and accepts all different kinds of religions at the same time.", URL: http://www.answers.com/Q/What_is_a_ominist, accesat la 30 august 2014.

Continuându-ne cercetarea, ne-am oprit asupra metaforelor care creează umorul:

„nu se gândea decât cum să-şi caute un bărbăţel, ca să-şi ia partea ce i se cuvine şi să scape de sub **jugul părintesc**” [*Ută pagină din viéţa cucóneĭ Uţi, Bobârnacul,* 1878:5]

Şi aici întâlnim un soi de umor cotidian care sugerează despotismul tratamentului la care este supusă fiica, „jugul” semnificând supunerea acesteia în faţa mamei sale.

Decalcul este, de asemenea, un procedeu prin care poate fi realizat umorul şi constă în schimbarea sau adăugarea unui element semantic într-o structură fixă (proverb sau citat). Un asemenea exemplu regăsim în *Bobârnacul*:

„Şi-a **băut** traiul şi şi-a mâncat mălaiul” [*Ută pagină din viéţa cucóneĭ Uţi, Bobârnacul,* 1878:5]

Expresia populară întâlnită astăzi este „şi-a **trăit** traiul şi şi-a mâncat mălaiul”, însă prin modificarea perfectului compus „**-a băut**” în loc de „a trăit” se realizează decalcul.

Un alt exemplu am identificat şi în *Kamikaze*:

„Doar se ştie că repetiţia e mama învăţăturii **de minte**” [*Antena 3 e aici?Nu, e un gunoi!, Kamikaze,* 2013:4]

Adăugarea elementului semantic „de minte” (cu sens de „experienţă”) constituie decalcul.

Un alt procedeu de creare al umorului îl constituie comicul de nume. Fie că este augmentativ, diminutiv sau substantivizat, numele constituie, de cele mai multe ori, o sursă de umor lingvistic. În *Bobârnacul*, o avem pe cucoana Uţa sau Uţi. Cel mai probabil o trunchiere a deja diminutivului Steluţa, acest nume sugerează infantilism, lipsă de seriozitate şi prestanţă:

„Printre fiinţele cu care a umplut Dumnezeu lumea e fără îndoială şi cucoana Uţa, văduvă de 15 ani de soţul ei, care i-a lăsat o frumoasă stăricică şi o copiliţă gingaşă.” [*Ută pagină din viéţa cucóneĭ Uţi, Bobârnacul,* 1878:5]

Un alt exemplu al comicului de nume prezent în eşantioanele lingvistice îl constituie Moş Teacă. Creatorul lui Moş Teacă este Anton Bacalbaşa, colaborator la *Moftul Român*. Acest personaj este creat pentru armată. Căpitan, şef de companie, urăşte civilii şi este extrem de incult şi despotic. Numele său a fost creat cel mai probabil pentru o asociere cu accesoriul uniformei (locul unde se ţine sabia), fiindu-i de folos atunci când îşi etalează ignoranţa:

„Deunăzi Moş Teacă a prins pe un soldat citind o gazetă. / Ce faci acolo, răcane? / Trăiţi, don căpitan, citesc… / Hm! Citeşti, parcă eu nu văd că citeşti! Ştiu doar că n-ai să mănânci hârtia!” [*Cazarma Romana, Moftul Român,* 1893:7]

Substantivizarea numelor proprii este, de asemenea, un procedeu prin care se poate crea umorul natural. În *Kamikaze* identificăm o adăugare de nume:

„Revenind la H.-R. Patapievici (încă îl aud pe Victor **Parșivel** Ponta râzând în studio și descriindu-l drept un bun investitor imobiliar)" [*Antena 3 e aici?Nu, e un gunoi!, Kamikaze,* 2013:4]

Această adăugare nu face decât să discrediteze personajul vizat, termenul de „parșiv" semnificând „cu caracter murdar, ticălos, mârșav"[15] Șăineanu[16] spune că termenul vine din rusescul „parșivyi", acesta la rândul său fiind o derivare a substantivului „parșa" („râie"). Așadar, „Parșivel" nu poate fi utilizat decât cu o nuanță negativă, diminutivarea acestuia prin sufixul „-el" fiind folosită pentru minimalizarea vădită a personajului vizat.

În aceeași publicație întâlnim termenul „**gâzii**". Acesta provine de la numele Gâdea, presupunând o colectivizare, un soi de apartenență la o tipologie comportamentală. Probabil se apelează și la diminuarea importanței acestei tipologii prin conexiune lexicală : „gâză (muscă) – gâzi (muște)". Pluralul de la „gâză" este „gâze", însă masculinizarea acestuia subliniază și mai bine valența negativă a acestei tipologii de personaje:

„Știm bine că este și el obișnuit cu gâzii." [*Antena 3 e aici? Nu, e un gunoi!, Kamikaze,* 2013:4]

Umorul de **tip 2** este umorul care presupune manifestări și glume care pot părea ilogice însă, o dată explicate, devin amuzante și coerente. Așadar, în *Bobârnacul* intervine explicația:

„Din acea zi junele vizita mereu casa cucoanei Uți, care în naivitatea sa, credea că-i dragoste pentru dânsa. Nu se știe însă cum potrivea junele mai totdeauna că venea când cucoana Uța care era ocupată la bucătărie cu prăjirea rântașului, astfel că, de voie de nevoie, doamna mare trebuia să o lase pe fiica sa Florica să converseze… cu **viitorul ei tată**." [*Ută pagină din viéța cucóneĭ Uți, Bobârnacul,* 1878:5]

Absurdul apare, în cazul nostru, după explicație. Așadar, putem presupune că logicul precede ilogicul, acest lucru constituind sursa umorului. Sintagma care încheie explicația vine după cele trei puncte de suspensie care marchează tensiunea. Însă tocmai această sintagma constituie absurdul situației, în care viitorul tată îi este Floricăi în realitate viitor soț.

Umorul de **tip 5** presupune finalul pozitiv unei acțiuni negative. În *Bobârnacul* identificăm un astfel de umor, în punctul culminant al discursului:

„Mai era un sfert de oră până să sosească ceasul căsătoriei, când Alexandru se făcu nevăzut cu Florica, lăsând pe cucoana Uța **cu buza umflată** în costumul de mireasă." [*Ută pagină din viéța cucóneĭ Uți, Bobârnacul,* 1878:5]

Această construcție figurativă presupune un final pozitiv. Conform MDA[17], „cu buza umflată" semnifică „dezamăgit în așteptări", însă această dezamăgire se atribuie personajului negativ, constituind în mod logic un final pozitiv.

III.2. Ironia

[15] Institutul de Lingvistică Iorgu Iordan-Al.Rosetti, *Mic Dicționar Academic*, ed. Univers Enciclopedic Gold, București, 2010
[16] ȘĂINEANU, Lazăr, *Dicționar Universal al limbei române,* Ed. Scrisul Românesc S.A, București, 1929.
[17] Institutul de Lingvistică Iorgu Iordan-Al.Rosetti, *Mic Dicționar Academic*, ed. Univers Enciclopedic Gold, București, 2010

Așa cum s-a discutat în capitolul perspectivelor teoretice (**II.2.2**), ironia este un act de limbaj simulat, care presupune un context comunicațional pentru ca mesajul să fie decodat corect și complet. Tom McArthur distinge cinci tipuri de ironie (socratică, dramatică, lingvistică, situațională și romantică). Eșantioanele noastre lingvistice au putut fi decupate după acest criteriu de selectare a ironiei.

Într-o primă accepțiune, ne-am oprit asupra ironiei **socratice**. Acest tip de ironie presupune aroganța sau inocența folosită de locutor pentru implementarea persuasiunii sau pentru sublinierea unui fapt:

„Florica **nu era atât de proastă** ca să nu cunoască aspirațiunile mamei sale" [*Uă pagină din viéța cucóneĭ Uți, Bobârnacul,* 1878:5]

Lipsa naivității personajului este subliniată ironic prin adjectivul „proastă". Conform DE[18], adjectivul „prost" semnifică „simplu, curent, ordinar", însă aici sensul este de „naiv". Lipsa de inocență este marcată ca un element pozitiv, oferind un avantaj în fața tiraniei.

Un alt exemplu de ironie socratică îl regăsim în aceeași publicație, de data aceasta în aroganța cucoanei:

„De câte ori se prezenta vreun candidat de însurătoare, îl examina mai întâi cucoana Uța, și **dacă nu îi plăcea ochilor dumneaei, îl expedia la moment**" [*Uă pagină din viéța cucóneĭ Uți, Bobârnacul,* 1878:5]

Atât ochii critici ai cucoanei Uța, cât și importanța pe care aceasta și-o acordă în alegerea soțului fiicei ei sunt ironizați prin aroganță.

Un alt tip de ironie identificat în discursul din *Bobârnacul* este ironia dramatică. Această ironie invocă percepţiile profunde ale audienţei:

„A doua zi sărmana cucoană a căzut la pat, și după 68 de zile în al 68-lea an al etății și-a dat **obștescul sfârșit**" [*Uă pagină din viéța cucóneĭ Uți, Bobârnacul,* 1878:5]

Expresia „obștescul sfârșit" este utilizat ironic, pentru a sublinia tragedia în care se produce moartea personajului, o tragedie ușor exagerată și pusă pe seama teatralității în care a trăit și a murit cucoana Uța.

Ironia lingvistică este și ea prezentă în discursurile ce constituie eșantioanele lingvistice. Ea presupune un dublu înțeles. Sensului direct îi este atașat unul contrar, batjocoritor, sarcastic. În *Uă pagină din viéța cucóneĭ Uți* de pildă, junele Renghiulescu o păcălește pe cucoana Uța, însă aceasta, în naivitatea sa, nu observă acest lucru:

„Uța avusese timp să se convingă de **amorul și fidelitatea lui**" [*Uă pagină din viéța cucóneĭ Uți, Bobârnacul,* 1878:5]

[18] CIORĂNESCU, Alexandru, *Dicționarul etimologic român,* Universidad de la Laguna, Tenerife, 1958-1966.

În ceea ce privește „amorul și fidelitatea”, acestea sunt utilizate cu un sens contrar evident, având în vedere intențiile tânărului de a fugi cu fiica cucoanei. Aria ironiei lingvistice este destul de vastă în cazul discursului satiric, însă exemplele cele mai relevante le constituie acele formulări cu sens opus.

În *Kamikaze* am identificat un joc lingvistic ironic:

„Noi am făcut-o vedetă pe Mirela Bugetara, **sărmana femeie** care a jucat două roluri într-un singur reportaj al televiziunii afiliate CNN” [*Antena 3 e aici? Nu, e un gunoi!, Kamikaze,* 2013:4]

Transformarea substantivului sau adjectivului „bugetară” în nume propriu este un procedeu ironic prin care se ridică o problemă a unei tipologii colective, ca și în cazul lui Brânzovenescu ori Trahanache. „Sărmana” este utilizat cu sens opus, în scop peiorativ, ca și în cazul „amorului și fidelității”.

Concluzii

După finalizarea procesului nostru de investigare a eșantioanelor lingvistice extrase din publicațiile satirice, concluziile reprezintă consecința firească a unui proces de cercetare ce vizează axa pragmatică a ironiei și umorului prezentă în eșantioanele lingvistice ce constituie corpusul.

Într-o primă accepțiune, am realizat suportul teoretic necesar dezvoltării de analiză pe eșantioanele lingvistice: după definirea noțiunii de discurs a lui Dominique Maingueneau și Patrick Charaudeau, am considerat necesară o distincție între umor, ironie și sarcasm. Prin urmare, **umorul** poate fi de caracter, de situație sau lingvistic (am remarcat prezența metaforelor, a comicului de situație sau de nume). **Ironia** este actul de limbaj care presupune o situație de comunicare, așadar este realizată printr-un act lingvistic.

Bibliografie

1. COMAN, Mihai, *Manual de jurnalism,* ed. Polirom, Iași, 2009.
2. FREUD, Sigmund, *Cuvântul duh și relația cu inconștientul,* Ed. Trei, București, 1999.
3. JANKELEVITCH, Vladimir, *Ironia*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1994.
4. MAINGUENEAU, Dominique, *Pragmatică pentru discursul literar,* Ed. Institutul European, Iași, 2007.
5. NEGREA, Elena, *Pragmatica ironiei, Studiu asupra ironiei în presa scrisă românească,* Ed. Tritonic, București, 2010.
6. ROȘCA, Luminița, *Producția textului jurnalistic,* Ed. Polirom, Iași, 2004.
7. SAUSSURE, Ferdinand du, *Curs de lingvistică generală*, ed. Antet, București, 2011.

Dicționare

1. Academia Română, Institutul de Lingvistică Iorgu Iordan – Al. Rosetti, *Mic Dicționar Academic,* vol. I (A-M), vol. al II-lea (M-Z), ed. Univers Enciclopedic Gold, București, 2010.
2. CHARAUDEAU, Patrick, MAINGUENEAU, Dominique, *Dictionnaire d’analys du discours,* Ed. Seuil, Paris, 2002.

3. CIORĂNESCU, Alexandru, *Dicţionar etimologic român,* Ed. Universităţii Laguna, Tenerife, 1958-1966.
4. HANGIU, Ion, *Presa românească de la începuturi până în prezent,* dicţionar cronologic (1790-2007), vol. I-IV, Ed. Comunicare.ro, Bucureşti, 2008.
5. ŞĂINEANU, Lazăr, *Dicţionar Universal al limbei române*, Ed. Scrisul Românesc S.A, Bucureşti, 1929.

Surse electronice

1. BALDOVIN, Gabriel, *Dinamica psihologiei abisale,* 1998, URL: http://baldovin.netai.net/acte/Din.pshi.abis/texte/umorul.htm, accesat la 2.07.2014.

2. McARTHUR, Tom, *The oxford companion to the English Language,* Oxford University Press, Londra, 1992, URL: http://grammar.about.com/od/rhetoricstyle/a/irony/observe.htm consultat la 3.07.2014.

3. Biblioteca Digitală a Bucureştilor, http://digibuc.ro

„Lucrarea a beneficiat de suport financiar prin proiectul cu titlul „**SOCERT. Societatea cunoaşterii, dinamism prin cercetare**”, număr de identificare contract POSDRU/159/1.5/S/132406. Proiectul este cofinanţat din Fondul Social European prin Programul Operaţional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013. **Investeşte în Oameni**!”

LETTER AND SPIRIT: A PLEA FOR AN ONTOLOGICAL HERMENEUTICS

Liviu Ursache, PhD Student, "Al. Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: People are what they think, or better said, what they believe. If one press this thought further on, he/she will discover that people believe what they interpret. Thus, hermeneutics is the foundation for everything one holds on to. It follows that it is imperative that one needs to know how to interpret a text, a symbol, a movie, a culture etc.

The meaning of the word „hermeneutics" is quite simple, denoting, at its origin, the science and the art of interpretation of a text. In the last decades, however, the term became very widely used. Consequently, it covers different levels of reflections, a phenomenon that permeates the whole culture. There have been many attempts to squeeze this phenomenon into a certain structure, some with good results. It is my understanding, however, that a good way to look into the past and the present of hermeneutics, is in terms of „letter" and „spirit". The former concept deals with the technics involved in the exegesis, while the latter takes the results from the former and impact one's worldview. The two approaches must go hand in hand together and when that happen one can speak of an ontological hermeneutics.

Keywords: hermeneutics, letter, spirit, understanding, ontological.

Termenul „hermeneutică", scria Moises Silva, „a cunoscut o popularitate din ce în e mai mare în ultimele decenii. Ca urmare, a ajuns să fie întrebuințat în toate felurile cu putință. Dat fiind faptul că atât de mulți scriitori îl folosesc, el pare să fi devenit o țintă mișcătoare".[1] Sensul cuvântului „hermeneutică" este relativ simplu, aceasta fiind știința și arta interpretării textelor vechi sau știința interpretării fenomenelor culturii spirituale. Gadamer este de acord cu această înțelegere a termenului, dacă se are în vedere începuturile acestei științe. Totuși, el precizează că acest cuvânt „acoperă niveluri de reflecție foarte diverse, așa cum s-a întâmplat adesea cu astfel de cuvinte care provin din greacă și care au găsit o cale de acces în limbajul nostru științific".[2]

Etimologia cuvântului „hermeneutică" indică spre Hermes, mesagerul divin care transmitea oamenilor mesajele de la Zeus. Așadar, interpretarea, ca practică, își are originile în cultura greacă clasică. Activitatea de ἑρμηνεία[3] (*hermeneia*) constă în aceea că interpretul traduce într-o limbă inteligibilă un fapt exprimat într-o altă limbă sau într-un mod neinteligibil.

[1] Moises Silva și Walter C. Kaiser Jr, *Introducere în Hermeneutică*, Ed. Logos, Cluj-Napoca, 2006, p.18.

[2] Hans G. Gadamer, *Adevăr și metodă*, Editura Teora, București, 2001, p.433. Gadamer vorbește despre această hermeneutică „din vechime" care nu ține atât de știință cât mai degrabă de „comportamentul practic al judecătorului sau preotului cu formație științifică și serveau acestuia drept comportament." Prin aceasta Gadamer vrea să arate că aflarea adevărului nu ține atât de metodă cât de înțelegerea fenomenului într-un anumit context dat.

[3] Grecii considerau că unul din darurile date oamenilor, pe lângă cel al rațiunii și priceperii era darul creativ al ἑρμηνεία, (Xenofon, *Memorabilia Socratis*, IV, 3, 12). Platon, la rândul lui considera că poetul nu a scris de la sine ci el este doar un interpret al divinității (Platon, *Ion*, 534 b, e). Platon îl influențează și pe Philon, care considera că profeții sunt interpreții lui Dumnezeu. Moise, profetul desăvârșit, a fost umplut de Spiritul lui Dumnezeu pentru a ἑρμηνεὺς τῶν χρησμῳδουμένων (De Decalogo, 175).

Întotdeauna, realizarea hermeneuticii este o transpunere dintr-o lume în alta, din lumea zeilor în lumea oamenilor. Așadar, interpretarea depindea de calitățile celui care transmitea mesajul, fapt ce aducea subiectivitate în procesul interpretării.

Chiar de la începutul hermeneuticii, ca disciplină, se pot identifica abordări diferite în interpretare, unele școli arătând un interes mai mare pentru „literă" și altele pentru „spirit". În acest articol voi arăta, că deși în istoria patristică și medievală a hermeneuticii se pot identifica tensiuni între cele două abordări ale textului, hermeneuții căutau să adopte o perspectivă echilibrată. Adevărata provocare, însă, o constituie perioada modernă și postmodernă când interpreții se declară pentru una din cele paradigme, cu precădere interpretarea tehnică. La sfârșitul acestui studiu voi da ca exemplu la tendința de științificare a hermeneuticii pe Henri de Lubac, un interpret contemporan care a știut să păstreze un raport echilibrat între literă și spirit, pledând, însă, pentru superioritatea celei de-a doua.

Raportul dintre „literă" și „spirit" în stadiile inițiale ale hermeneuticii

Cel care avea să influențeze în mod fundamental evoluția hermeneuticii a fost Origen. Alexandria avea deja o bogată tradiție în interpretare atunci când acesta a început să scrie. Orașul se putea lăuda cu cea mai mare comunitate evreiască din diaspora, aici a fost tradusă Septuaginta și tot în acest oraș egiptean a trăit și filosoful evreu Philon, care a influențat interpretarea lui Origen și a școlii alexandrine. Trăsătura majoră a acestei școli era interpretarea alegorică, care avea rădăcinile în sistemul filosofic platonic. Philon a căutat să „armonizeze revelația divină cu filosofia".[4] El asemăna textul cu o ființă umană; aceasta are trup (sensul literal) și suflet (sensul alegoric). Alături de Philon, o altă personalitate, care a influențat gândirea alexandrină, a fost Clement, predecesorul lui Origen. Clement susținea o interpretare pe două niveluri a Scripturii: literală (care corespundea trupului uman) și spirituală (care corespundea sufletului).[5]

Ca succesor al lui Philon și Clement, Origen a scris foarte mult, mai ales comentarii asupra cărților biblice, în care se poate observa modelul alegoric de interpretare. Origen a dezvoltat modelul preluat de la predecesorii săi adoptând o paradigmă cu trei sensuri sau înțelesuri: literal (trup), spiritual (suflet) și moral/etic (spirit):

trebuie să se aibă în vedere trei moduri în care cuvintele divine pot fi înțelese – aceasta pentru ca fiecare să fie edificat de trupul Scripturii; cel mai comun sens este cel istoric: în timp ce, dacă cineva începe să facă progres considerabil şi poate vedea dincolo de acest sens el poate fi edificat de sufletul Scripturii. Iarăși, cei care sunt desăvârșiți, cei despre care apostolul spune „totuși, ceea ce propovăduim noi printre cei desăvîrşiţi, este o înţelepciune; dar nu a veacului acestuia, nici a fruntaşilor veacului acestuia, cari vor fi nimiciţi. Noi propovăduim înţelepciunea lui Dumnezeu, cea tainică şi ţinută ascunsă, pe care o rînduise Dumnezeu, spre slava noastră, mai înainte de veci" (1 Cor 2:6-7) toți aceștia sunt edificați prin legea spirituală.[6]

Tot Origen spunea:

[4] Everett Ferguson, *Church History, Volume 1: From Christ to Pre-Reformation*, Zondervan, Grand Rapids, 2005, p.129.
[5] William W. Klein, Craig Blomberg and Robert Hubbard, *Introduction to Biblical Interpretation*, Thomas Nelson, Nashville, 2004, p.38.
[6] Origen, *De principiis*, IV, 11.

Așa cum omul este format din trup, suflet și spirit la fel este și Scriptura, care a fost dată prin grație divină pentru mântuirea omului.[7]

Pentru Origen, sensul alegoric avea o implicație practică, exista un înțeles moral sau etic în spatele fiecărui text; pericopele erau astfel structurate încât interpretul era provocat la acțiune. Deși nu neagă sensul istoric al textelor biblice, Origen susține că toate textele biblice au un sens spiritual, dar nu toate au și un sens literal: „Într-adevăr, acest aspect nu poate fi trecut cu vederea și anume că unele pasaje din Scriptură unde acest „trup", așa cum l-am numit noi, acest sens istoric, nu poate fi găsit întotdeauna."[8] Astfel, sensul literal poate fi important dar sensurile alegorice și morale sunt cele mai importante. El privește sensul spiritual superior celui literal întrucât omul nu poate fi îmbogățit cu nimic prin acesta din urmă.

La polul opus față de școala alexandrină se află școala antiohiană. secolului al III-lea. Cuvântul de ordine al acestei școli era *theoria*, termen care vine de la înțelesul cuvântului grecesc „a vedea".[9] Ei susțineau că sensul spiritual nu poate fi separat în niciun caz de sensul literal. Un eveniment din Scriptură avea un singur înțeles care era în același timp atât literal, cât și spiritual, istoric și tipologic.

Evenimentul istoric însuși este vehicolul necesar pentru adevărul spiritual și respectiv teologic. Spre deosebire de alegorie, ea insista că evenimentul istoric este indispensabil ca mijloc ales de Dumnezeu pentru a exprima adevărul Său etern. Trebuie să se facă diferența între hermeneutica școlii din Antiohia și metoda istorico-critică; părinții antiohieni nu ar fi împărtășit niciodată presupozițiile de bază ale criticii istorice moderne, potrivit cărora știința sau arta exegezei este în esență disciplină istorică și nu una teologică.

Spre deosebire de interpretarea alegorică, reprezentanții școlii antiohiene considerau evenimentul istoric ca fiind întotdeauna mijlocul ales de Dumnezeu pentru ca adevărul să fie descoperit. Cu alte cuvinte, „scopul exegezei era, în aceeași măsură, iluminarea spirituală și doctrinară și elucidarea informațiilor istorice și filologice".[10]

Augustin a fost și el un susținător al abordării alegorice și, la fel ca Origen, a fost adeptul celor două sensuri ale textului: literal și respectiv alegoric. Primul sens este important întrucât oferă suportul pentru cel de-al doilea. Augustin credea că ar fi imposibil să existe o interpretare fără un sens literal al textului. Astfel, el considera că textul este un referent obiectiv, el protejează împotriva unor interpretări eronate.

Augustin căuta în text înțelesul pe care l-a intenționat autorul. El nu se limita la ceea ce textul comunica ci era interesat să descopere ideea din spatele textului pe care autorul a intenționat-o pentru cititorul său:

O metodă cu privire la adevărul despre lucruri și alta cu privire la înțelesul a ceea ce se spune. Pentru că pe de-o parte noi căutăm adevărul; dar pe de-altă parte ceea ce Moise, adevăratul slujitor al credinței Tale, ar fi vrut ca cititorul și ascultătorul să înțeleagă prin aceste cuvinte.[11]

[7] *Ibidem*.
[8] *Ibidem*, 12.
[9] Moises Silva și Walter C. Kaiser Jr, *op. cit*, p. 252.
[10] *Ibidem*, p.253.
[11] Augustin, *Confesiuni*, Cartea XII, Capitolul XXIII

Augustin avea însă o abordare mai echilibrată decât Origen, el credea că în abordarea unui text prima interpretare este cea literală și numai în cazul în care aceasta nu are sens atunci pasajul trebuie să fie interpretat în mod figurat. Se poate spune că Augustin era mai „literalist" decât Origen. Acesta credea că interpretul are de câștigat dacă studiază din greu pentru a înțelege figurile de stil din text. Această diferență dintre cei doi este destul de importantă întrucât interpretările celui dintâi nu au fost întotdeauna văzute ca ortodoxe, în timp ce doctrina lui Augustin este acceptată în Biserică.

Principiile de interpretare ale lui Augustin sunt prezentate în cartea *De Doctrina Christiana.*[12] Una din preocupările sale este cea a semnelor în interpretare, adică a cuvintelor care descriu un anumit lucru sau ființă.

Sunt două cauze care determină ca ceea ce este scris să nu fie înțeles: acesta este ascuns fie de semne necunoscute sau ambigui. Semnele sunt fie literale sau figurative. Sunt literale atunci când sunt folosite pentru a indica anumite obiecte, pe care ar trebui să le reprezinte […] Semnele sunt figurative atunci când ele sunt folosite pentru a indica altceva decât acele obiecte pe care ar trebui să le reprezinte.[13]

Gadamer comentează pe același subiect:

O astfel de universalitate este întâlnită deja în doctrina semnificației a lui Augustin și a lui Toma, în măsura în care ei considerau semnificația semnelor (a cuvintelor) ca fiind depășită de semnificația faptelor (*Sachen*) și justificau astfel trecerea dincolo de *sensus litteralis.*[14]

Având în vedere citatul de mai sus Hall consideră că interpretarea lui Augustin nu este una alegorică cât mai degrabă literală întrucât preocuparea pentru sensul semnelor este o dovadă a recunoașterii de către Augustin a diverselor figuri de stil într-o hermeneutică literală.[15]

Una din laturile importante în interpretare este cea sufletească. Augustin pune accent pe disciplinele spirituale ca mod de înțelegere mai profundă a înțelesului textului. Augustin este de părere că pentru a vedea pe Dumnezeu trebuie ca sufletul să fie purificat.

Augustin prezintă în *De Doctrina Christiana*, cu ajutorul unor reprezentări neoplatonice, ascensiunea spiritului deasupra sensului literal și a celui moral, către sensul religios. Astfel, el rezolvă problema dogmatică reunind sub un punct de vedere unitar moștenirea hermeneutică antică.[16]

---

[12] În *De Doctrina Christiana*, *Cartea I, Capitolul I*.Augustin arată că cele cinci pâini și cei doi pești indică într-un mod alegoric harul lui Dumnezeu prin care răsplătește eforturile omenești. Apoi în Cartea II, Capitolul VI afirmă că dacă interpretul lucrează din plin Dumnezeu îl răsplătește cu interpretarea corectă a textului, care altfel ar rămâne ascunsă.

[13] Augustin, *De Doctrina Christiana*, cartea II, cap 10. Augustin dă și exemple pentru a clarifica afirmația pe care o face. Astfel, așa cum scrie în Scriptură „să nu legi gura boului când treieră" (Deut 25:4; 1 Tim. 5:18), „bou", în accepțiunea lui Augustin este un semn figurativ întrucât el nu face referire la animalul domestic cât mai degrabă la un învățător sau predicator. Pentru a putea face mai bine distincția între cele două tipuri de semne, Augustin propune cunoașterea limbilor biblice, mai ales greaca și ebraica. În cap 13 el spune „nu că aceasta ar fi suficient, ci pentru că le putem folosi pentru a corecta libertatea sau eroarea celor care, în traducerea lor, au ales să traducă idea și nu atât cuvintele". În capitolul 14 Augustin pledează și pentru o varietate de traduceri „în acest aspect, numărul mare de traducători sunt de mare ajutor, dacă textele lor sunt analizate atent."
Capitolul 18 arată că niciun ajutor nu trebuie privit ca de prisos, chiar dacă vine de la o sursă profană. Cap 28, par. 42 „orice am învățat din istorie despre timpurile din trecut ne poate ajuta foarte mult la interpretarea Scripturii."

[14] Gadamer, *op.cit.*, p.446

[15] Christopher A. Hall, *Reading Scripture with the Church Fathers*, IVP Academic, Downers Grove, 1998, p.119.

[16] Gadamer, p.434.

Raportul dintre „literă" și „spirit" în perioada modernă

În excelenta sa carte de hermeneutică, *Adevăr și Metodă*, Hans Gadamer delimitează „hermeneutica filosofică" de „hermeneutica clasică". O dată cu conturarea unei noi hermeneutici, Don Carson identifică trei aspecte majore care caracterizează acest fenomen, în perioada modernă (sau științifică).[17] În primul rând se remarcă o separare fundamentală între subiectul și obiectul cunoașterii. Dacă un subiect diferă sau contrazice ceea ce cunoaște un alt subiect despre același obiect sau domeniu, atunci obiectivitatea cunoașterii sale este pusă sub semnul întrebării. Cunoașterea poate fi verificată prin metode științifice. Este vorba, așadar, de separarea carteziană subiect/obiect.

O altă caracteristică a modernității este și aplicarea unei metode pentru a-i conduce pe interpreți din întuneric la lumină și la adevăr. Astfel, se putea vorbi despre conceptul de adevăr care transcende subiectul; acesta trebuie să-l descopere în munca sa de interpret. Cei mai mulți gânditori din perioada modernității au fost de părere că se poate vorbi despre adevăr absolut și își construiau teoriile pe o fundație comună: existenta unor adevăruri evidente. Hermeneutica era înțeleasă ca știință a interpretării în care subiectul interpreta obiectul; adică textul. Era necesară o metodă riguroasă. Științele moderne au construit baze pentru explicarea diferitelor lucruri – separare mare între realitate și opinie: știința are de a face cu realitatea în timp ce religia (și aici pot fi incluse toate disciplinele umaniste) aproape în totalitate cu opiniile.

Friedrich Schleiermacher considera că scopul hermeneuticii era reconstruirea mesajului original al autorului. Cheia interpretării era să se ajungă la un numitor comun între subiect și obiect, adică între cititor și text. El afirma că gândirea este dependentă și legată sau chiar identică cu limbajul; sensul este în folosirea cuvintelor și există o diferență adâncă între oameni la capitolele limbaj, concepte și intelect.

Interpretarea potrivită are întotdeauna două fețe: una lingvistică și cealaltă psihologică. Sarcina interpretării lingvistice constă în abordarea textului în funcție de regulile care reglementează limbajul; interpretarea psihologică se focalizează asupra stării de spirit a autorului. Interpretarea lingvistică se preocupă cu ceea ce este comun sau împărtășit în limbaj; interpretarea psihologică cu ceea ce este distinctiv unui anumit autor.

Înțelegerea nu este ceva ce se întâmplă dintr-o dată, ci este progresivă. Într-o analiză literară Schleiermacher recomandă ca interpretul să citească și să explice fiecare parte din întreg până se ajunge la o înțelegere generală aproximativă a textului. După înțelegerea ansamblului se trece la „rafinarea" înțelesurilor inițiale a părților. Acestea, la rândul lor, contribuie la o interpretare de ansamblu mai bună, care apoi poate fi reaplicată pentru o interpretare mai bună a anumitor părți și tot așa mai departe.

Începând cu Wilhelm Dilthey hermeneutica experimentează o „turnură ontologică"[18]. Contribuția lui la hermeneutică stă în faptul că leagă aceasta de științele umane și astfel se pregătește trecerea către ontologie. Pentru el interpretarea presupune unirea subiectului și obiectului într-un act istoric al înțelegerii. Cititorii sunt într-o poziție mai privilegiată decât autorii din punct de vedere al înțelegerii textului. Întrucât cititorii se intersectează cu mintea

[17] Don A.Carson *The Gagging of God*, Zondervan, Grand Rapids, 1996, p.66.

[18] Ramberg, Bjørn and Gjesdal, Kristin, *Hermeneutics*, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Summer 2013 Edition), Edward N. Zalta (ed.), http://plato.stanford.edu/archives/sum2013/entries/hermeneutics/ *accesat la 20.09.2014.*

autorilor şi aduc cu ei mai multe tehnici de interpretare aceştia pot recrea înţelesuri care merg mai adânc decât au realizat vreodată autorii.[19]

Textul are sens doar atunci când interpreţii îl pot aborda şi pot găsi semnificaţie pentru viaţă şi astfel, ei limitează adevărul la ceea ce ei consideră că ar corespunde cu experienţa personală. Noua hermeneutică, așa cum este în special cunoscută în literatura americană, îşi îndreaptă atenţia mai mult spre cum ar putea textele vechi să comunice cu putere şi prospeţime în ziua de azi. Ea studiază textul prin lentile contemporane. Din moment ce realitatea este flunctuantă, înţelesul unui text nu poate fi precis şi nici autoritar. Se pune accent pe capacitatea creativă a interpretului de a aborda un text pentru că el nu mai este constrâns de grilele de interpretare tradiţionale şi dogmatice.

Caracteristica acestei hermeneutici este slăbirea distincției între subiect și obiect. Interpretul care abordează un text aduce cu el un întreg bagaj cultural şi lingvistic. „Chiar şi întrebările pe care interpretul le pune (sau eșuează să le pună) textului reflectă limitările impuse de acel bagaj; acestea vor da formă răspunsurilor care vin din text ca și modul în care hermeneutul le interpretează.”[20]

Se asigură, astfel, un dialog între subiect și obiect pentru ca întrebările pe care și le pune interpretul și răspunsurile pe care și le dă îl determină pe acesta din urmă să vadă în mod diferit lucrurile; această interacțiune determină un proces prin care se conturează cercul hermeneutic. Unii autori preferă expresia de „spirală hermeneutică”[21] pentru a arăta că interpretul nu are de-a face cu un cerc vicios. Astfel, pe măsură ce interpretul interacționează din ce în ce mai mult cu textul înțelegerea acestuia se apropie din ce în ce mai mult de ceea ce a intenționat autorul.

Chiar dacă distincția dintre subiectul și obiectul hermeneuticii nu este așa de clar delimitată, totuși, hermeneutul se poate întreba întotdeauna care ar fi intenția autorului prin prisma informațiilor găsite în text. Rolul acestei noi hermeneutici este conștientizarea diferenței dintre înțelegerea textului și textul însuși. Aceasta ne învață că suntem limitați și că trebuie să fim conștienți de prejudecățile noastre atunci când abordăm un anumit text.

Raportul dintre „literă” și „spirit” în opera lui Henri de Lubac

Henri de Lubac, filosof și teolog francez, care a trăit în secolul XX, poate fi considerat o autoritate în domeniul hermeneuticii. Operele sale în domeniul exegezei (*Exegese Medievale* și *Histoire et Esprit*) sunt cărți de referință pentru cel care vrea să raportul dintre „literă” și „spirit” în perioadele patristice și medievale, dar și în modul în care principiile acestui raport pot fi transferate în perioada contemporană.

Henri de Lubac credea că interpretul nu trebuie să fie încadrat în niște scheme fixe de interpretare care blochează procesul cunoașterii și mai ales a impactului mesajului în lumea contemporană. El punea accentul pe „spiritul” sau principiul tradiției și era convins că în momentul în care acest principiu va fi adoptat problemele contemporane vor fi abordate după modelul tradițional, legând astfel, viața cotidiană de moștenirea creștină. Aceasta nu presupune,

[19] Grant R. Osborne, *The hermeneutical spiral: A comprehensive introduction to biblical interpretation*, InterVarsity Press, Downers Grove, 2006, p.468.

[20] Don A. Carson, *Exegetical Fallacies*, 2nd edition, Baker Books, Grand Rapids, 1996, p.126.

[21] Grant R Osborne, *op.cit.* Acest autor susține că hermeneutica este o spirală de la text la context – o mișcare dintre orizontul textului și cel al cititorului care se apropie din ce în ce mai mult de intenția textului și semnificația lui pentru astăzi. Osborne își dezvoltă argumentul în fiecare din cele trei secțiuni ale sale: hermeneutică generală (gramatică, semantică, sintaxă și context), genurile de literatură și hermeneutică aplicată.

aşadar, un spirit melancolic, cât mai degrabă abordarea problemelor contemporane cu ajutorul resurselor de care dispune comunitatea creştină.

De Lubac arată în mod constant faptul că neo-scolasticismul a separat metodologia de spiritualitate. Dimpotrivă, metodologia patristică şi tomistă a menţinut contactul cu problemele contemporane. Aceştia au interpretat tradiţia în folosul generaţiei lor. Munca lor hermeneutică a constat în re-gândirea tradiţiei în limbajul generaţiei lor. Pentru ei, hermeneutica nu era doar o chestiune teoretică. Aşadar, scopul hermeneuticii este să inventeze, să reformuleze tradiţia în limbajul generaţiei contemporane. Exegeza sa este o reacţie la tendinţele vremii de a separa *theoria* de *praxis*. El notează că teologia speculativă a vremii sale nu doar că era ruptă de dimensiunea pastorală dar nici măcar nu avea de a face cu viaţa spirituală.

Intepretarea lubaciană este una spirituală, etichetată de unii opozanţi drept „nouă teologie". Reprezentanţii acestei mişcări au căutat să demonstreze relevanţa hermeneuticii patristice şi impactul gândirii antice asupra problemelor contemporane. Scopul era, aşadar, să facă o legătura între trecut şi prezent într-o nouă dimensiune, dată fiind impactul raţionalismului. Scopul nu era doar unul istoric, de redescoperire a scrierilor din trecut. Astfel au apărut *Sources Chrétiennnes*. Doar o cunoaştere profundă a tradiţiei este o cerinţă pentru reformulare, altfel, aceasta poate duce departe de creştinism. Provocarea nu este atât de aduce ceva nou cât mai degrabă mai autentic prin prisma provocărilor contemporane. Aşadar, se poate vorbi de o cunoaştere mai adâncă. În acest sens lucrurile sunt „noi". De altfel reprezentanţii „noii teologii" nu aveau o perspectivă prea bună despre tot ceea ce era „nou", în sensul depărtării de la tradiţie.

Se pot aminti câteva din aporturile noii teologii la hermeneutică, mişcare din care făcea parte şi Henri de Lubac. Pentru aceştia o importanţă majoră o avea redescoperirea tradiţiei, fără vreo precizare la o perioadă anume. Însă, deşi erau interesaţi în reconstituirea trecutului, acesta nu era scopul lor ultim ci mai degrabă aportul trecutului în înţelegerea prezentului. Astfel aceştia refac legăturile dintre dogmatică, teologie istorică, spiritualitate şi viaţa de zi cu zi. De asemenea se poate vedea o similaritate cu perspectiva lui Gadamer cu privire la fuziunea orizonturilor. Aceasta presupune o interpretare literală care nu urmăreşte atât să aducă lucrurile trecutului în lumina prezentului cât mai degrabă să aducă ceea ce este esenţial din trecut în prezent cu implicaţii personale. Chiar şi tradiţia scolastică este luată în considerare. Fără îndoială, impactul cel mai mare a fost reinterpretarea lui Toma de Aquino. De Lubac scria: „îngropat sub cinci secole, ignoranţa este răul cel mai mare de care suferă scolasticismul. Pentru a vindeca această stare de fapt a lucrurilor trebuie să fim atenţi la ceea ce ne învaţă istoria."

Jaroslav Pelikan consideră că reprezentanţii „noii teologii" sunt cei mai creativi, dar în acelaşi timp, cei mai tradiţionali din toată istoria creştinismului. Aceştia considerau, aşa cum aveau să arate atât Gadamer cât şi Ricouer că noi suntem într-o poziţie mai privilegiată decât cei din trecut în a înţelegere trecutul iar aceasta ne determină să răspundem mai bine în prezent. Se asigură astfel o mediere între trecut şi viitor.

De Lubac face referire la Kierkegaard care reacţionează la tendinţele de raţionalizare a teologiei, a atributelor transcendente ale lui Dumnezeu. De Lubac, împreună cu colegii săi, dă tonul contemplării Persoanei lui Dumnezeu, care, deşi se descoperă în Scriptură şi oamenii pot să-L cunoască într-un mod inteligent, totuşi El nu poate fi încadrat în limitele raţionale. Este o reacţie la neo-scolasticism. El se şi vede nevoit să scrie într-o perioadă când exegeza spirituală era ameninţată de simbolismul renaşterii, de exegeza liberală protestantă şi de asaltul. De Lubac

apreciază valoarea exegezei științifice, dar, care nu ar trebui să ia locul celei spirituale. Ideal ar fi ca interpretul să aibă atât perspectiva științifică asupra textului dar și cea ontologică.[22]

Concluzie

Interpretând anumite texte, hermeneutul se interpretează pe sine. Aici se produce un fel de alegere reciprocă între text și interpret iar acest proces este cunoscut sub numele de *cerc hermeneutic.* Acesta poate să nu fie vicios doar atunci când textul abordat este considerat a fi sacru iar hermeneutul se raportează la el ca la o autoritate. Astfel, textul și interpretul nu vor putea schimba locurile ceea ce în cuvintele lui Ricoeur evidențiază o diferență de "altitudine"[23]. În cuvintele aceluiași filosof, sarcina hermeneuticii este de: „a căuta în textul însuși, pe de-o parte, dinamica internă care guvernează structura operei, pe de-altă parte, putința operei de a se proiecta în afara ei și de a naște o lume care este cu adevărat lucrul textului. Dinamica internă și proiecția externă constituie ceea ce eu numesc travaliul textului. Hermeneutica trebuie să reconstruiască acest dublu travaliu al textului."[24]

Henri de Lubac surprinde foarte bine acest „dublu travaliu" întrucât el apreciază inputul pe care-l aduce exegeza științifică dar nu se oprește aici întrucât el consideră că textul studiat trebuie să producă efect în viața hermeneutului. Cea mai adecvată metodă de interpretare a unui text, considera de Lubac era metoda alegorică, sau spirituală. Aceasta era metoda părinților bisericii și acesta trebuie să fie și "metoda actuală cea mai bună."

Bibliografie

Augustin,

Carson Don A., *Exegetical Fallacies*, 2nd edition, Baker Books, Grand Rapids, 1996.

De Lubac, Henri, *History and Spirit: The Understanding of Scripture according to Origen*, Ignatius Press, San Francisco, 2007.

Ferguson, Everett *Church History, Volume 1: From Christ to Pre-Reformation*, Zondervan, Grand Rapids, 2005.

Gadamer, Hans G., *Adevăr și metodă*, Editura Teora, București, 2001.

Hirsch, Eric, *Validity in Interpretation*, University of Chicago Press, Chicago, 1976.

Klein W.William, Craig Blomberg and Robert Hubbard, *Introduction to Biblical Interpretation*, Thomas Nelson, Nashville, 2004.

La Cocque, Andre și Paul Ricoeur, *Cum să înțelegem Biblia*, Editura Polirom, Iași, 2002.

_____, *De Principiis*, Ante-Nicene Fathers, vol.4, ed. Philip Schaff, Christian Classics Ethereal Library, Grand Rapids, 1885.

Osborne, Grant R., *The hermeneutical spiral: A comprehensive introduction to biblical interpretation*, InterVarsity Press, Downers Grove, 2006.

Ricoeur, Paul, *Interpretation Theory: Discourse and the Surplus Meaning*, Texas Christian University, Forth Worth, 1976.

_____, *Eseuri de hermeneutică*, Editura Humanitas, București, 1995.

[22] Lubac, *History and Spirit*, p.484.
[23] *Ibidem.*
[24] Paul Ricoeur, *Eseuri de hermeneutica*, p.28.

_____, *The Hermeneutical Function of Distanciation*, Philosophy Today 17, 1973, pp.135–41.

Silva, Moises și Walter C. Kaiser Jr, *Introducere în Hermeneutică*, Ed. Logos, Cluj-Napoca, 2006.

Thiselton, Anthony C., *A New Hermeneutic, New Testament Interpretation: Essays on Principles and Methods,* ed. I. Howard Marshall, Eerdmans, Grand Rapids, 1977.

Wittgenstein, Ludwing, *Cercetări filosofice,* Blackwell Publishing, Chichester, 2009.

Surse internet

Benedict de Spinoza, *A Theologico-Political Treatise*, chapter VII – Of the Interpretation of Scripture, paragraph 136 pe http://www.sacred-texts.com/phi/spinoza/treat/tpt11.htm accesat la 16.05.2013.

Ramberg, Bjørn and Gjesdal, Kristin, *Hermeneutics*, *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Summer 2013 Edition), Edward N. Zalta (ed.), http://plato.stanford.edu/archives/sum2013/entries/hermeneutics/ *accesat la 20.04.2013.*

Acknowledgement: Articol realizat în cadrul programului *Cercetători competitivi pe plan european în domeniul ştiinţelor umaniste şi socio-economice. Reţea de cercetare multiregională (CCPE)* - POSDRU/159/1.5/S/140863.

LINGUISTIC AND CULTURAL ASPECTS NEEDED FOR NEWS TRANSLATORS WHEN REFERRING TO THE ARAB WORLD

Valentina-Magdalena Drocan, PhD Student, University of Bucharest

Abstract: Language is essential for human communication. It is a perfect way of finding out about discursive practices and cultural patterns. It enables people to define their identity and show to the world their sense of unity. Translations are used by so many journalists every day and newspaper articles, with the information comprised in them, get to the people, sometimes influencing their attitudes and mentalities. The aim of this paper is to draw attention on the challenge of translating news referring to the Arab world nowadays. Every cultural or linguistic environment has specific symbols which are, most of the times, known by the speakers of a certain language. In the translation process they should not be overlooked because confusing or quite opposing ideas may result. Moreover, understanding the most frequent aspects that influence the accuracy of the materials which get to the readers should lead to improving the translation performance.

Keywords: Arabic, translation, culture, news, language.

Translation facilitates communication, enabling sharing information about human values, scientific advances, great literary works, having the role of cultural and linguistic mediation, crossing the boundaries of space and time.

Most journalists/ news translators should strive for improving the quality of their work because higher standards have to be established. When covering events that refer to the Arab countries and international politics, readership's expectations or knowledge should be anticipated. Therefore, it is more than obvious that understanding some important aspects are more than needed because proper and accurate materials should be provided.

Arabic language is used by millions of people from many countries. It is a good illustration of "diglossia" because, in addition to the standard language, dialects are being used. Charles Ferguson distinguished between two varieties of the language: H (High) for "the superposed variety in diglosias" and L (Low) for "regional dialects" and chose four languages as examples for illustrating his views about the topic. Moreover, the former category can appear in: "sermon in church or mosque", "personal letter", "speech in parliament, political speech", "university lecture", "news broadcast", "newspaper editorial, news story, caption on picture" and "poetry". (Ferguson 1959: 236)

He also noted some important aspects that may raise difficulties as referred to using standard language vs. colloquial:

It is instructive to note the problems involved in citing words of these languages in a consistent and accurate manner. First, should the words be listed in their H form or in their L

form, or in both? Second, if words are cited in their L form, what kind of L should be chosen? (…) Third, what kind of spelling should be used to represent L? (234)

Arabic language can be divided in two categories: Standard Arabic also called Fusha or Modern Standard Arabic and Colloquial Arabic or Eamyia. The former is the language of the news. Frequently, Arab politicians choose to address to the people by using Fusha in order to show how well-educated they are and also because their speeches appear in the media, reaching larger audiences. Zine El Abidine Ben Ali decided to have his last speech (from 13 January 2011) as president of Tunisia using dialect. Although he had ruled for almost 24 years, it was the first time he did that when addressing publically. It was an attempt to get closer to the people's hearts, to show them that there were not two opposing sides: upper and lower class.

Arabs are very fond of their language. It is part of their cultural heritage. Clarification is needed when referring to Arabs and Iranians because seldom a lot of confusion appears in the media.

(…) Iranians are Persians. They are not Semites, as Arabs are. But nearly everyone I interviewed thought Iranians are Arabs. Iranians are primarily Aryans who moved onto the Persian plateau in the 17th century B.C. Persia was renamed Iran in the 1930s when the former Shah Reza Pahlavi's family seized power. Iranians do not speak Arabic, but they speak Farsi, an Indo-European tongue that shares several common characteristics with Western European languages. (Shaheen 1984: 15)

For a Romanian, it takes a lot of years to study it. Arabic vocabulary is extensive and many times needs to be looked up in the dictionary. Practice is required for correct pronunciation of the words or for using transliteration.

Arabic is the language of the Quran, enabling Muslims to understand God's message. It is part of the Semitic language family and it is very distinct from either Romanian or English. It has only two tenses: Present ("Imperfective") and Past ("Perfective"), whereas Future is expressed by means of a particle.

In the case of English, apart from simple tenses, there are also compound ones: perfect, progressive and perfect progressive. Journalists that take materials already translated into English may fail to grasp some of these important aspects. For instance, a Past Tense verb in Arabic may be translated into English in two ways: either by Past Tense Simple or Present Perfect Simple. A sentence with a meaning in Arabic like "He worked there" عمل هناك would appear in English "He worked there" or "He has worked there".

Arabic language distinguishes between the second person singular and the second person plural. Many times, the latter category is used for expressing politeness to only a person, thus making discourse highly formal. As referred to the number, Arabic has singular, plural and dual and it includes gender delimitation (masculine and feminine).

"English is more analytical than is Arabic. Thus in English one needs three words to say 'I killed him'. In Arabic, one word rendered this sentence/ qatalthuhu." (Kaye 2009: 575)

In Arabic, by attaching prefixes and suffixes to the verb, indications about number, gender and person can result; mentioning separately the personal pronouns as subjects of the sentences is, in most of the cases, unnecessary.

In Mubarak's speech transcript from 10 February 2011[1], the pronoun "I" appeared a lot of times, giving the feeling of excessiveness. Definitely, the former Egyptian president did not use the personal pronoun I (أنا) to the same extent in Arabic. It was just a matter of following English grammar rules during translation.

The Arabic alphabet comprises 28 consonant sounds with four possible shapes for every letter. In children books or in writings for specific purposes, the texts are fully vocalized, but in the news, short vowels (a,i,u) do not appear, making it difficult, even for an Arabic translator, to understand proper nouns correctly. Therefore, when it comes to correct transliteration of Arabic script into Latin, we can discuss about variation. Even though there are attempts of standardization as referred to the pronunciation and spelling of some letters, there is disparity between phonemic charts. Moreover, the Colloquial influence makes it difficult to keep a unitary system. Transliterating Arabic proper nouns is neither an easy task to be carried out nor generally accepted.

Thus, we can understand why so many different ways for spelling the name of the same person can appear (as in the case of the former Libyan president: Gadhafi, Al-Qadhafi , Gaddafi, Khadafi).

When somebody introduces himself to an Arab Muslim, after pronouncing his name, he may be asked what his name means. Apart from the fact that the names we have distinguish us from the others, in all the Islamic countries they contain distinctive messages, because all of them signify something, contributing to better knowing a person.

Arab Muslims choose their children' given names, which are usually connected to Islam and reflect worship of Allah's virtues and, on the other hand, the qualities that parents want their children to have, for example: Muhammad, Said (happy), Abdullah (servant of God), Latifah (gentle), Karima (generous).

It is not a common practice to have more than one given name. In conversation, a man/ woman may be addressed, instead of his/her given name, by using the name of the first born son (e.g. Umm Said meaning Said's mother or Abu Said as Said's father).

The family name may be preceded by the definite article *al* or *el* (dialectal influence), for example al-Abadi or simply Ahmad Abadi. In the case of a longer name, this may include the father's and/or grandfather's names, but preceded by *ibn* or *bin* (for a son) and *bint* (for a daughter).

It must be clearly understood that not all Muslims are Arabs and not all the Arabs are Muslims.

Many educated people confuse the Arab world with the Moslem world. Geographically, Arab countries stretch along Northern Africa and into the Middle East. But the Moslem world overlaps the Arab world and stretches far beyond to most of Africa continuing eastward through India, Indonesia and the Philippines. Not all of the Arab world's 150 million people are Moslem, though many, of course are both. (Shaheen 1984: 15)

In order to distinguish Arab Muslims from non-Muslims, the first name can help in this direction. Therefore, if a person's first name has French, Italian, English influence, he is a

[1] www.bbc.com. 2011. Accessed on 14 July 2014. http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-12427091

non-Muslim Arab (e.g. George), but, if his name has connection with Islam, then that person most likely is an Arab Muslim. However, it is not a criterion that can be generally used.

Last names are very important because they enable associations with the other members of the family and the values they believe in: loyalty and respect.

A significant cultural aspect for the Arab world is the concept of family because Arabs pay attention to the fame and prestige. When combined with hierarchy or power relation aspects, it is obvious that more efforts should be made in this direction. Inside the family, people learn how to communicate, how to deal with different situations, which influence their behavior throughout their entire lives. The image is very important and all the members must work to preserve it and even improve it. Unfortunately, many journalists/ translators disregard the above mentioned construct when they select the materials for writing a summary from a presidential speech.

Family means unity, security, support and honor. Commitment and devotement exist among individuals and they are prevailing for any kind of activity they get involved in. When certain political leaders choose to address to the public by using words connected to the concept of family, they do so in order to give the people the feeling that they belong to the same group or side, that they have common problems which can be solved together, by joining efforts. The elders are highly respected by the others and they are considered as being full of wisdom. Values are transmitted from one generation to another and most of the times in an unchanged form.

When analyzing political speeches, special attention should be paid to the rhetoric, because, for Arabs, it is an art to address properly to the people, proving their level of education. If some words are repeated, it is because the speaker intends, in most of the cases, to do so. The importance of words is very high. Many times a spoken agreement would gain more value than a written one.

Eloquence is highly appreciated in the Arab world. It seems to be the key to successful communication, for making business and bringing prestige. Tone of the voice, lexical choices, repetitions and exaggerations have their part in getting the message across to the audience.

Hussein Abdul-Raof in the Preface to his book called "Arabic Rhetoric: A Pragmatic Analysis" stated:

Based upon human communication, Arabic rhetoric pays attention to the addressee's psychological and ideological state so that the communicator's message is driven home and received well by the audience. Arabic rhetoric takes into consideration the communicative context of a given discourse activity and accounts for the pragmatic functions of word order change in the Arabic sentence. Arabic rhetoric provides a pragmatic account of linguistic deviation, linguistic structuring and conversational implicature. (2006: Xiii)

Literary Arabic was used in the past for public recitations and poetry, its beauty reflecting the true culture and its people. Moral, artistic and spiritual values gained new dimensions, because by means of refined language, Arabs found ways to better express and define themselves. Many of these characteristics are still kept today. When somebody chooses to hold a speech, it will be more than just correct use of the language. Elements of pathos and logos will be present, making the speech close to perfect. Words will indicate pride, character, prestige, history, trust, sense of duty and so on.

When addressing publically, Arab leaders make use of any possible ways to convince people of their intentions, so everything should be perfect, errors not being allowed,

remembering us of Aristotle's words: "of the modes of persuasion furnished by the spoken word there are three kinds. The first kind depends on the personal character of the speaker; the second on putting the audience into a certain frame of mind; the third, on the proof, or apparent proof, provided by the words of the speech itself. Persuasion is achieved by the speaker's personal character when the speech is so spoken as to make us think him credible."

Thus, a wide range of discursive practices is used by Arabs in political discourse. People communicate differently. The sooner we are aware of these differences, the better we can interpret the meanings of their communication as well as the cultural characteristics. In the same way that people tend to define themselves by comparison with others, cultural awareness can exist by interaction. There are individuals that are prone to considering their value systems as being better than the other ones, but these tendencies should be minimized as much as possible. Ethnocentric attitudes should be avoided because success in communication (either written or oral) may be based on recognizing and accepting that cultural differences exist. This is a normal characteristic and the approaches to them should be neither biased nor judgmental.

The history of the contemporary Arab world is often treated as an anomaly within the international system. Following an approach inherited from Orientalism, already denounced by Edward Said, this region and its inhabitants continue to be analyzed as an exotic, complex and surprising reality adjudged not to fit the 'usual' parameters. (Brichs 2013: 3)

Edward T. Hall in his book "Beyond Culture" made a distinction between high and low context cultures. The former ones involve at a larger extent concepts like trust, friendship and they take much more time, whereas in the latter category there is not a significant level of human interaction.

A high-context communication message is one in which most of the information is either the physical context or internalized in the person, while very little is in the coded, explicit, transmitted part of the message. A low-context communication is just the opposite, i.e. the mass of the information is vested in the explicit code. (Hall 1976: 91)

For Arab countries which have high-context culture, communication is considered more as an art, meaning that when someone delivers a speech, it can take a lot of time to prepare it as well as for the audience to react to it. On the other hand, a low-context culture involves among others, direct and very clear messages in communication. They contain factual and concrete information. Discursive strategies differ from one culture to another and understanding the patterns which are frequently used enables the translator to accurately convey the meanings of the words. The message is not a direct one and it usually has a symbolic value.

"Other speech communities, such as certain Arabic cultures, are equally imprecise, but for exactly the opposite reason; that is, they engage in overassertion, exaggeration and repetition. The Arabic language is filled with forms of verbal exaggeration." (Ferraro 2002: 61)

Pursuit of honor and people's dignity influence the way they carry out their actions and the manner in which they perceive the others. Men are considered dominant figures in the Arab society and they want to give and receive respect. Therefore, Arab political speeches may include references to past successful actions as well as words/ phrases that give the idea of commitment, readiness for action, status and the unity of family.

"I am addressing you all from the heart, a father's dialogue with his sons and daughters (…) I tell the families of those innocent victims that I suffered plenty for them, as much as they

did. My heart was in pain because of what happened to them, as much as it pained their hearts." (from Mubarak's speech, 10 February 2011)

The way in which people use the language gives indications of the cultural norms. Albeit hard to anticipate how communication takes place at different levels or circumstances, it is useful to know at least what is acceptable or not.

Arabs prefer an indirect style of communication, which means that their messages may be perceived sometimes as ambiguous. Rather than explicitly stating something, there is a tendency towards complicating the message out on grounds that if they request something directly, they may be considered as having improper behavior. Although for some people certain information may seem irrelevant, for Arabs there are definitely links between the communication codes that they use. However, in a balance between exactness and emotion, the latter category prevails. According to Almaney and Alwan (1982: 84) "an Arab feels compelled to over assert in almost all types of communication because others expect him [or her] to" or there is the chance of failing to grasp the meaning in case the language that is used is too "simple".

Hofstede (2010) discussed about five cultural components: power distance, individualism vs. collectivism, masculine vs. feminine, uncertainty avoidance, long-term orientation and indulgence vs. restraint.

Arab culture is characterized by collectivistic values meaning that people will do all they can in the best interest of the group. In political speeches, these aspects may be reflected in the use of the personal pronoun "we" and verbs of inclusion or words that indicate collective actions. It is important for the Arabs to know that they belong to a group, which, in most of the cases, is preferable to be a respectable one. Thus, the priorities of an individual become of the entire group. Arabs encourage interpersonal communication, socializing, keeping close family ties as well as establishing connections, as parts of their daily lives.

Hatim and Mason (2005: 106) distinguished between through-argumentation and counter-argumentation.

"The statement and subsequent substantiation of an initial thesis characterize through-argumentative texts. Citing an opponent's thesis, rebutting this and substantiating the point of the rebuttal characterize counter-argumentative texts."

By using examples, their research indicated that Arabic has a preference for the former category, whereas English for the latter one.

Recognizing some cultural aspects can lead to understanding why some newspaper articles are different from others. Materials from the Arab world and translated into a target language preserve a great part of the original intentions of the speaker/ writer rather than if they come by means of an intermediate language or "philtered" by the own culture of every translator.

"Information that passes between cultures through news agencies is not only 'translated' in the interlingual sense, it is reshaped, edited, synthesized and transformed for the consumption of a new set of readers." (Bielsa and Bassnett 2009: 2)

If we compare Arabic, Romanian and English linguistic and cultural patterns, there are definitely differences that may cause problems in translation and therefore the translator's experience and constant practice are mandatory.

The more accurate the images about Arabs and their values are, the better they can be reflected in other writings. Systematic analysis is needed in order to identify the communication preferences, patterns and even avoidances. A journalist or translator that does not have at least

minimal awareness about the cultural and linguistic features which can be identified as prevailing in certain contexts, he can hardly comprehend all dimensions, practices, rules and guiding principles so as to further transfer them to others.

BIBLIOGRAPHY

Almaney, A. J. and Alwan, A.J. *Communicating with the Arabs: A Handbook for the Business Executive*. Prospect Heights: Waveland Press, 1982.

Aristotle. *Rhetoric*, translated by W. Rhys Roberts and W.D. Ross, Editor. New York: Cosimo, originally published by Oxford University Press, London, 2010 (1910-1931), p.7

Bielsa, Esperança and Bassnett, Susan. *Translation in Global News*. London and New York: Routledge, 2009.

Brichs, Ferran Izquierdo. "Introduction". *Political Regimes in the Arab World: Society and the Exercise of Power*. New York: Routledge, 2013.1-5.

Ferraro, Gary P. *The Cultural Dimension of International Business*. Fourth edition. New Jersey: Prentice Hall, 2002.

Ferguson, Charles. "Diglossia". *Word.* Vol.15. 1959. 325-340.

Hall, Edward T. *Beyond Culture*. New York: Anchor, 1976.

Hatim, Basil and Mason, Ian. *The Translator as Communicator*. London and New York: Routeldge, 2005.

Hofstede, Geert, Hofstede, Gert Jan and Minkov, Michael. *Cultures and Organizations: Software of the Mind*. USA: McGraw-Hill, 2010.

Hussein, Abdul-Raof. in the *Preface* to the book *Arabic Rhetoric: A Pragmatic Analysis*. New York: Routledge, 2006.

Kaye, Alan S. "Arabic". *The World's Major Languages.* Second Edition. Ed. Bernard Comrie. New York: Routledge. 2009. 560-577.

Shaheen, Jack G. *The TV Arab*. Bowling Green: Bowling Green State University Popular Press, 1984.

COROLA – THE REPRESENTATIVE CORPUS OF THE CONTEMPORARY ROMANIAN LANGUAGE. THE INITIAL PHASE

Verginica Barbu Mititelu, PhD, Ștefan Daniel Dumitrescu, PhD, Romanian Academy Research Institute for Artificial Intelligence "Mihai Drăgănescu"

Abstract: We present here the project of creating CoRoLa, a representative corpus of contemporary Romanian (from 1945 onwards). In the international context, the project finds its place among the initiatives of gathering huge collections of texts, of pre-processing and annotating them at several levels, and also of documenting them with metadata. Our project is a joined effort of two institutes of the Romanian Academy. We foresee a corpus of more than 500 million word forms, covering all functional styles of the language. Although the vast majority of texts will be in written form, we target about 300 hours of oral texts, too, obligatorily with associated transcripts. Most of the texts will be from books, while the rest will be harvested from newspapers, booklets, technical reports, etc. The pre-processing includes cleaning the data and harmonising the diacritics, sentence splitting and tokenization. Annotation will be done at a morphological level in a first stage, followed by lemmatization, with the possibility of adding syntactic, semantic and discourse annotation in a later stage. The target users of our corpus will be researchers in linguistics and language processing, teachers of Romanian, students.

Keywords: reference corpus, contemporary Romanian, annotation, metadata, corpus structure.

1. Introduction

The importance of corpora for the study of a language and, implicitly, for the development of further resources for its electronic analysis, with a view to the development of applications involving language processing is widely accepted by researchers nowadays. A proof for this is the effort having been made (and even re-made, see the case of British National Corpus, for which an increase in size is envisaged), for several decades already, by various nations for gathering large collections of real language samples.

The late multilingual projects with focus on several languages (related or not) have led to the inclusion of Romanian among the "important" languages (i.e., languages for whose study and resources development a lot of both human and financial effort has been invested). As a consequence, the lack of various resources (a corpus, inter alia) for Romanian has been felt more intensely and expressed as such in papers, whose authors blamed it on this lack that their research could not be carried out in a desirable way or similar to the research for those languages and they had to appeal to various less convenient (from various perspectives) alternatives.

In order to fill this gap in the pool of linguistic resources for Romanian, the Romanian Academy Research Institute for Artificial Intelligence "Mihai Drăgănescu" started a project of creating a representative corpus of contemporary Romanian in 2012. One of the preliminary steps was conducting an online survey meant to find out Romanians' expectations from such a

project. We launched a call for participation to this survey on various email lists. Sixty-five people took part and 57% of them are linguists and 35% are computer scientists. Most of them are researchers (66%) and teachers (54%) (there is an expected overlap of these two professions given the number of people having such jobs in parallel), but 8% are employed in the industrial companies. All of them are well aware of the possible uses of such a corpus, as they enumerated the activities in which they themselves would use it (linguistic research (70%), developing applications involving processing of Romanian (51%), lexicography (42%), teaching Romanian (42%), translation, etc.), and they also defined the type of searches they would perform on the corpus: (lexical or morpho-syntactic) contexts of occurrence of a word or word form (86%, and 70% respectively), meanings of a word in context (77%), relative word frequency (70%), lexicalisations of various syntactic structures (59%), co-occurrences (54%), collocations (52%) and many others. As to the types of texts they would search into, the answers are also diverse: newspaper or magazine articles (82%), news (75%), scientific texts (72%), fiction (62%), administrative texts (54%), texts from various Internet sources, oral texts, short texts from advertisements and many other types.

What becomes obvious from this survey is that great need for such a resource does exist and the potential users are prepared for using it and for grounding their future activities in it. The responsibility of offering them a qualitative resource is overwhelming and further motivated us to increase our efforts. Since 2014 our partner in the implementation of this project has been the Institute of Computer Science of the Iași branch of the Romanian Academy. Even so, the number of people involved is still insufficient and this is even worse when the financial resources for hiring more people are absent.

2. International context

Corpora around the world have been created for many languages: the Mannheim German National Corpus (http://www1.ids-mannheim.de/kl/projekte/korpora/archiv.html), the Russian National Corpus (http://ruscorpora.ru), the Czech National Corpus (http://ucnk.ff.cuni.cz), the Bulgarian National Corpus (Koeva et al., 2012) are only a few such examples. Given the size of the enterprise, the effort required and the underlying national interest, some projects have been developed by consortia comprising important institutions: see the British National Corpus (http://www.natcorp.ox.ac.uk/).

There is quite a significant number of reference corpora around the world, among which we mention:

- the reference corpus of contemporary Spanish (http://www.rae.es) – containing electronic written and oral texts from 1975 to 2004, totalling 160 million word forms, belonging to a very wide range of genres and domains; the texts are not annotated;
- the reference corpus of Estonian (http://www.keeletehnoloogia.ee/projects-1/the-reference-corpus-of-the-estonian-language) – containing electronic written text, totalling 245 million word forms, 75% of them coming from newspapers; the texts are morphologically annotated (Kaalep et al., 2010);
- the German reference corpus DeReKo (Kupietz et al., 2010) – containing already tens of billions of words, morpho-syntactically annotated; the developers did not aim at having a representative corpus, let alone a balanced one; all available texts are harvested and it is the user who selects the components (s)he wants to base his/her research on;

- the reference corpus of contemporary Portuguese (http://www.clul.ul.pt/en/research-teams/183-reference-corpus-of-contemporary-portuguese-crpc) – containing more than 310 million word forms in written and oral texts, covering a wide range of text genres and of language varieties; the texts are morphologically annotated.

It is obvious that they do not share the same principles of corpus design, thus becoming mandatory for each developer to make their working principles known to the community and the users.

Analysing the structure of such corpora (Barbu Mititelu and Irimia, 2014), we noticed that the oral aspect of language was of interest in many initiatives. This component is present in various percents, with 10% the highest degree of representation, in British National Corpus and Polish National Corpus. When oral components are included in the corpus, they are either transcribed (and the transcription is subject to (roughly) the same processing and annotation as the written text) or left unprocessed.

A first classification of texts is usually made into informative versus imaginative ones, the latter representing, on average, around a fifth of the whole corpus, although the Russian corpus contains almost 40% of fictional texts.

Considering the medium from which the corpus is taken, the practice is very diverse: the British favoured the books, which provide 60% of the texts, whereas newspapers and magazines provide 30%; the rest of 10% comes from brochures, leaflets, manuals, advertisements, letters, memos, reports, minutes, essays, etc. The Bulgarians could harvest only 2.5% of texts from books, newspapers and magazines, while the Internet provided the vast majority of texts included in their national corpus (97.5%). Half of the Polish texts represent the journalistic style and less than a quarter of the texts come from books. Other corpora have other distributions of their texts from the medium perspective.

3. Our aims

The representative corpus of the contemporary Romanian language (CoRoLa) will be a big corpus (we target at least 500 million word forms), in which all functional styles will be represented. It will contain both written and oral texts. They will be pre-processed and annotated (at least at the morphological level, but we also envisage a syntactic and even semantic and discourse annotation).

The vast part of the corpus will contain texts originally written in Romanian, although a part of the final corpus could be represented by translations from various domains, with the shortcomings specific to such texts, such as the foreign influence especially at the lexical or the syntactic levels.

All functional styles should be covered: scientific, official, publicistic and imaginative. The colloquial style will definitely be included due to its use in imaginative writing, although we foresee problems in its processing and annotation, given its linguistic characteristics.

We will collect texts from all domains that we will have access to. Most texts will be extracted from books, but newspaper articles, booklets, theses and technical reports will not be left aside.

The oral component will be represented by around 300 hours of recordings obligatorily accompanied by their transcript. The transcripts will be processed in a way similar to the processing of written texts. For the oral recordings, we will automatically generate speech segmentation at phoneme level. This will be auxiliary to any annotation and segmentation

already present in the corpora and will enable research in the fields of prosody and speech analysis.

The collecting process will be accompanied by metadata creation. We will devote special attention to the specification of the metadata schemes for corpus and document level description, following standards recommended in the community.

CoRoLa will be developed and refined in successive steps and the automatic processing chain of the texts to be included has to conform to the format requested by the indexing and searching platform (in our case, tabular codification, with XML-type annotations).

4. Steps taken so far

A reference corpus is designed to provide comprehensive information about a language (Sinclair, 1996). In order to attain this aim, it has to contain all relevant language varieties and the characteristic vocabulary. We want our corpus to be representative for the contemporary phase of the language.

4.1. Corpus design

In designing CoRoLa's structure we considered mainly the other corpora existing in the world (as presented in section **2.** above), correlated with the results of a survey about Romanians' reading preferences (http://ivox.ro/download/get/f/raport-cat-cum-si-ce-citesc-romanii-2012, accessed on August 29th, 2014): according to it, most people read books (in our terms, imaginative writing) (28.47%) (correlated with the main reason for reading identified in this study, namely for pleasure and relaxation, expressed by 38.85% of the subjects, and with the leading group of 15.59% of people who love reading fiction), a slightly lower percent of people (27.4%) read articles from online magazines, 21.49 percent of people read printed newspapers and magazines, 10.37% of people read online scientific articles and 9.69% of the readers read bloggs.

We aim at the following structure for CoRoLa (for details and a more refined classification, see Barbu Mititelu and Irimia, 2014):

- 10% oral texts and 90% written ones. The former will reflect continuous speech and will have the transcribed counterpart, as well;
- the majority of texts will come from books (60%), almost a third from newspapers and magazines (30%), while other sources (such as blog posts) will contribute 10%;
- the distribution of functional styles is presented in Table 1. Memoirs are not recognized as a functional style, but given their characteristics, we chose to treat them separately. The last column of the table contains the feeders of each style, i.e. those that have already signed a written agreement to allow us to introduce their texts in the corpus, to process them and make them available for searching for those interested;
- as far as the domains are concerned, we propose the distinction in 4 main domains with specific subdomains:
    - Arts & Culture: Literature, Art History, Folklore, Film, Architecture, Sculpture, Painting & Drawing, Design, Fashion, Theatre, Music, Dance, Others;

- Society: Politics, Law, Administration, Economy, Army, Health, Sport, Family, Gossip, Social Events, Education, Social Movements, Tourism, Religion, Entertainment, Others;
- Nature: Environment, Natural Disasters, Universe, Natural Resources, Others;
- Science: Mathematics, Informatics, Logics, Standards, Medicine, Archaeology, Engineering, Architecture, Technics/technology, Aeronautics, Agronomy, Metrology, Criminalistics, Constructions, Military Science, Pharmacology, Oenology, Pedagogy, Geography, Economy, History, Psychology, Sociology, Ethnology, Anthropology, Religious Studies and Theology, Juridical Sciences, Linguistics, Political Sciences, Philosophy, Philology, Biology, Physics, Astronomy, Chemistry.

Table 1. Styles distribution in the written component of CoRoLa and their feeders.

Style	**Percent in the written component**	**Feeders**
Imaginative	25	Humanitas, Polirom, România literară, the journal of Colegiul Național „Unirea" from Focșani, Destine literare
Memoirs	5	Humanitas, Polirom, Editura PIM
Law	10	
Administrative	10	
Science	30	Humanitas, Polirom, Editura Academiei, Editura Universității din București, Editura Economică, Editura Simetria, Muzica, România literară, Editura PIM
Journalistic	20	DCNEWS, România literară, Actualitatea muzicală, România literară, Destine literare

Both great and modest names occur in our list of contributors. It is normal for us to target the important publishing houses, as the readers focus mainly on fiction from books. They can offer "big names" as far as the list of authors is concerned, as well as quality texts, as far as orthography and text format is concerned. However, as the process of persuading publishing houses and media to become our partners in this project is sometimes quite slow (for reasons varying from one potential partner to another), we welcome whomever offers or is easily persuaded by our team or our collaborators to join our efforts.

The law and administrative texts are outside the scope of the copyright law, so we can freely download such texts and add them to the corpus.

4.2. Data harvesting

Texts collection is a difficult task when the intellectual property law applies. The categories of content excepted by the law are: political, legislative, administrative and judicial. For the other domains, we can freely use fragments of no more than 10,000 characters. However, this is a small amount of text if we think of the large part of the fiction (novels) and scientific books, for example, in our corpus. Given the type of facilities we want to offer to users, we need continuous fragments from larger texts, instead of short fragments from different parts of a long text. Moreover, we must consider only texts written with diacritics (otherwise, the linguistic

annotation will be highly incorrect) and we need to ensure ourselves that only the correct type of diacritics is used, especially that the standard was changed several years ago.

To ensure the volume and quality of the texts to be included in the corpus, as well as copyright agreements on these texts, our endeavour was to contact publishing houses and editorial offices representatives and to find solutions for collaboration. We targeted important publishing houses, which publish Romanian contemporary writers. So far (October 2014), we have signed agreements with the following publishing houses: Humanitas, Romanian Academy Publishing House, Bucharest University Press, Polirom, "Editura Economică", Simetria, PIM. Some magazines and newspapers have also agreed to help our project by providing access to the text of their articles: Destine literare, România literară, Muzica, Actualitatea muzicală, DCNEWS, the magazine of Unirea National College from Focșani. Until now two bloggers have also agreed to allow us to include some of their posts in the corpus: Simona Tache (http://www.simonatache.ro) and Dragoș Bucurenci (http://bucurenci.ro). Oral texts (read news, live transmissions and live interviews) (one hour per working day) are provided by Rador, the press agency of Radio Romania. Their readiness to get involved was a very pleasant surprise for us. We negotiated the conditions for our collaboration, very important aspects being our free access to these texts and the possibility of disseminating our work and results.

For texts available online (from DCNEWS, România literară and blogs) we have developed crawlers that extracted the texts of interest for us. Otherwise, we received mainly .pdf files, but also a few .doc files. The oral texts are received as .mp3 files and their transcriptions as .doc files.

4.3. Metadata creation

The importance of metadata creation for the documentation of the corpus content is straightforward. Metadata contain general information such as the creators of the corpus, the availability and the licence, the development status, the projects and cooperation agreements that support the creation, etc. and specific information at the document level like the author of the metadata and of the manual pre-processing work, annotation details (tools, level of annotation, validation of annotation, etc.), the author, source, type and genre of the text, the number of words and other statistics for the document. Some of the information specified in the metadata at the document level is essential for the indexing of the corpus and the facilitation of the searching process for the end users.

As we get texts either as electronic files of by crawling them, we have created metadata in two ways: manually and automatically. The manual method used mainly an application for both creating metadata and extracting text from .pdf files (Moruz and Scutelnicu, 2014), but while this tool was under construction or debugging, we used Arbil (https://tla.mpi.nl/tools/tla-tools/arbil/), which is only a metadata editor, as an alternative, while the text was simply copied from the pdf file in a text editor or automatic online conversion was made when possible (i.e., when diacritics or other characters were not affected by the process of automatic conversion). We assured that the output metadata files format was the same for both applications.

For the text crawled from DCNEWS, România literară and the blogs, we created the metadata automatically, at the crawling moment. We took advantage of the fact that on the news website and in the online magazine texts are already classified. We extracted the classifications and mapped the categories on our own set of categories. Thus, the automatic creation of the metadata file for each crawled article, with the same structure as the metadata created manually,

became possible. A total of 76868 txt files have been crawled so far and have automatically associated metadata.

4.4. Texts correction

In order to prepare the texts for processing and annotation, we decided to correct the misspellings. They were identified against a comprehensive lexicon of inflected forms. Nevertheless, besides various types of misspellings (missing letters (*priejul* instead of *prilejul*), inversed letters (*entobotanicele* instead of *entobotanicele*), extra letters (*săpătămâna* instead of *săptămâna*), missing dashes (*miam* instead of *mi-am*), missing diacritics (*insemnind* instead of *însemnînd*), missing spaces (*înlimbaromână* instead of *în limba română*), multiple phenomena (*avengură* instead of *anvergură*)), besides the hesitant spelling of recent borrowings for which only one form exists in the lexicon (*cannabis* and *canabis*), besides tendencies specific to this phase of the language (*servici* instead of *serviciu*) and besides the foreign words (*Cronică literară & beyond*), there are also valid word forms that are marked in order to be included in the lexicon (probably after a further filtration): they are: recent borrowings (*dronă*), ad-hoc creations (*umorism, arhicanalia*) (this is the type abounding in the texts from România literară), dialectal words (*peleg*).

5. Results of the initial phase

This one-year work in partnership between the two institutes can boast several achievements: first, the attraction of a growing group of partners ready to offer us free access to electronic versions of different types of documents and recordings; second, we have developed a tool for extracting text from pdf files and creating metadata; third, we have extracted texts from the written documents; fourth, we created metadata files for all these texts; fifth, we have partially corrected these texts. The charts below present some figures according to various criteria: document type, text styles, text domains and text domains that are present so far in our collection of texts. The numbers are to be interpreted as thousands of word forms. It is obvious that, for the moment, most of our texts are newspaper articles, which is in contradiction with our aims. However, for the moment, we have harvested whatever type of texts we could get and the balancing according to our provisioned structure (Barbu Mititelu and Irimia, 2014) will be done in the next phases.

Figure 1. Statistics about the document types.

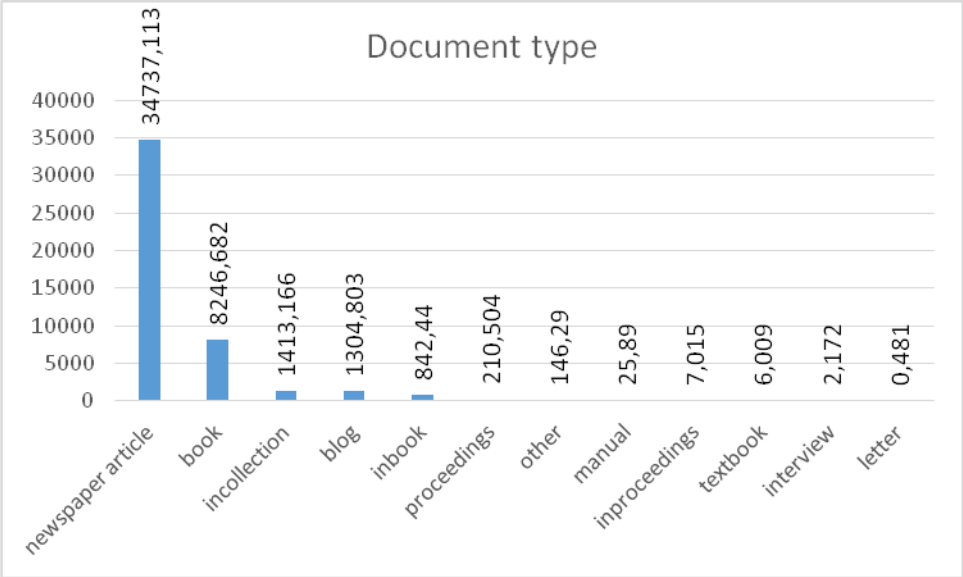

Figure 2. Statistics about the functional styles.

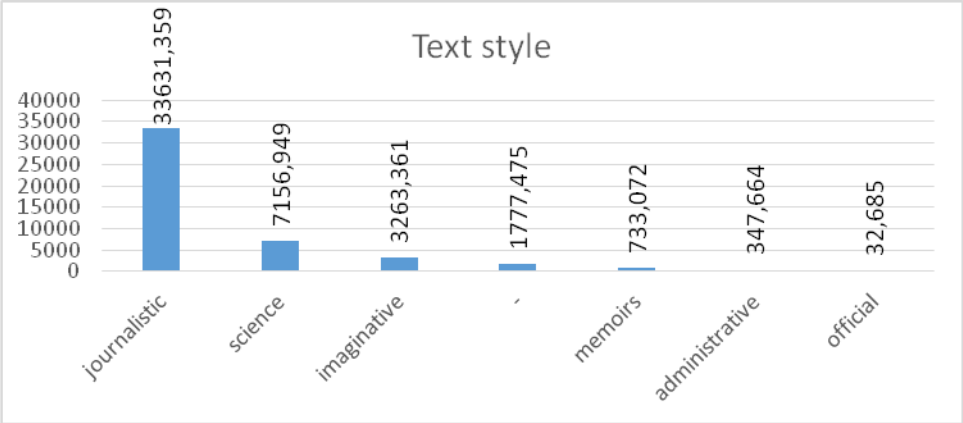

We have managed to cover all functional styles, in completely diverse proportions. We can notice some texts totalling 1777475 word forms are not assigned a certain style. They are mostly texts from blog posts and are kept apart for the moment (at least).

Figure 3. Statistics about the domains.

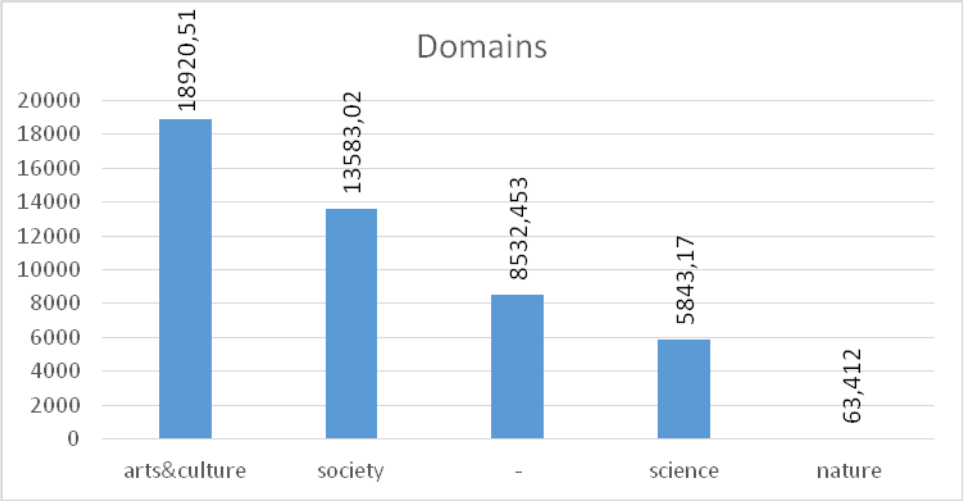

All domains of the informative styles are represented (arts & culture with the highest number of texts, and nature with the smallest). The dash covers the texts for which domain specification is not applicable: imaginative writings, blog posts (mainly).

Figure 4. Statistics about the subdomains.

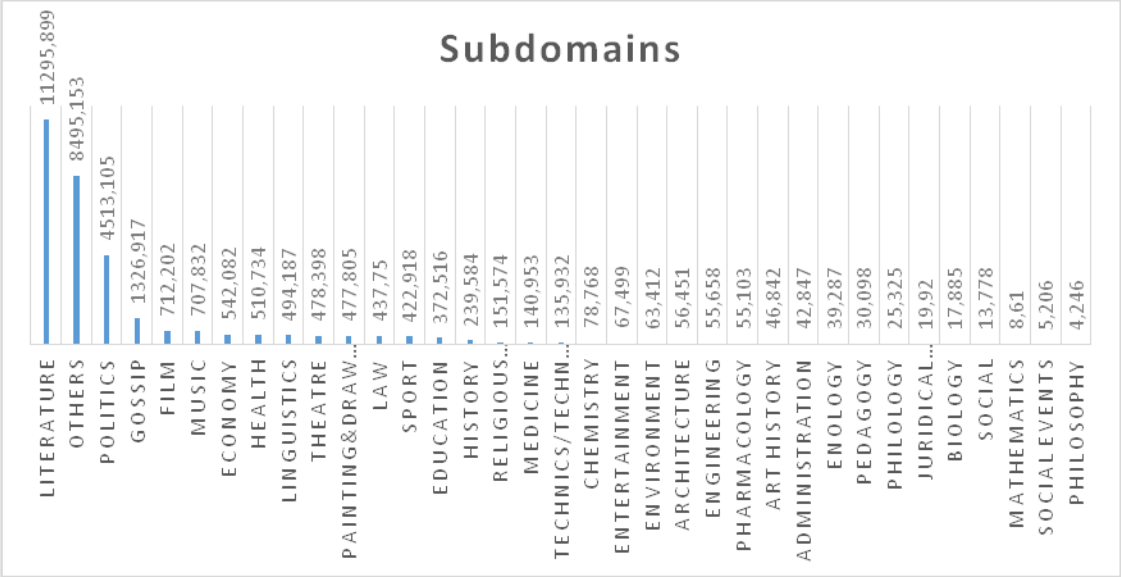

These are the subdomains from which we have informative texts with associated metadata. There are many texts for which no subdomain (from our predefined list) could be selected, thus the presence on the third position of the "Others".

6. Future work and Conclusions

After finishing the correction of these texts, they are to enter the processing and annotation phases, which will be followed by manual correction of a small percent of the annotated texts (2%). The correction of the annotation will be meant to help the annotating tool to improve its results. Meanwhile, all the steps mentioned above will be taken again for other texts. New partners are continuously looked for in order to get access to as many texts as possible.

The corpus will be made available for those interested, mainly for search purposes. As established in the agreements signed with the publishing houses and editorial offices representatives, the annotated text fragments cannot be made available for download. However, the results of the search in the texts outside the scope of such restrictions will be downloadable.

Bibliography

Barbu Mititelu, V., Irimia, E., (2014). *The Provisional Structure of the reference Corpus of the Contemporary Romanian Language (CoRoLa)*, in M. Colhon, A. Iftene, V. Barbu Mititelu, D. Cristea, D. Tufiș, *Proceedings of the 10th International Conference "Linguistic resources and Tools for Processing the Romanian Language"*, Craiova, 18-19 September 2014, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", Iași, pp. 57-66.

Koeva, S., Stoyanova, I., Leseva, S., Dimitrova, T., Dekova, R., Tarpomanova, E. (2012). The Bulgarian National Corpus: Theory and Practice in Corpus Design. *Journal of Language Modelling*, vol 0, issue 1, pp. 65-110.

Kaalep, H.-J., Muischnek, K., Uiboaed, K., Veskis, K. (2010). *The Estonian Reference Corpus: its Composition and Morphology-aware User Interface*. In I. Skandina & A. Vasiljevs (Eds.), *Human Language Technologies The Baltic Perspective: Proceedings of the Fourth International Conference Baltic HLT 2010*, pp. 143-146.

Kupietz, M., Keibel, H. (2009). *The Mannheim German Reference Corpus (DeReKo) as a basis for empirical linguistic research*. Working Papers in Corpus-based Linguistics and Language Education, No. 3, Tokyo: Tokyo University of Foreign Studies (TUFS), pp. 53-59.

Moruz, A., Scutelnicu, A. (2014). An Automatic System for Improving Boilerplate Removal for Romanian Texts, *)*, in M. Colhon, A. Iftene, V. Barbu Mititelu, D. Cristea, D. Tufiș, *Proceedings of the 10th International Conference "Linguistic resources and Tools for Processing the Romanian Language"*, Craiova, 18-19 September 2014, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", Iași, pp. 163-170.

Sinclair, J. (1996). *Preliminary recommendations on Corpus Typology*, Tech. Rep. EAG--TCWG--CTYP/P.

PROS AND CONS OF SUBTITLING AND DUBBING OF AUDIOVISUAL TEXTS IN CHILDREN'S PROGRAMMES AND CARTOONS

Violeta Tănase, PhD student, „Alexandru Ioan Cuza" University of Iaşi

Abstract: The never-ending dispute regarding subtitling versus dubbing of audiovisual texts has produced countless arguments in favour and against these two ways of handling audiovisual material. Regardless of the advantages and disadvantages of both dubbing and subtitling, there are some segments of AVT - children's programmes, animation movies, cartoons and teen soap operas- where scholars and translators should focus less on issues such as costs or conservation of national identities and more on the need to enhance the production of high-quality target texts. This study aims at analyzing a few aspects related to the dubbing and subtitling of audiovisual products intended primarily for children, evaluating the quality of some of these products. Examples are extracted from the animation movie, "The Reluctant Dragon" and the teen soap "Hannah Montana". The corpus analysis will point out a series of significant differences between the subtitled and dubbed versions of the audiovisual text, signalling instances where the translator's choices seem unacceptable and proposing alternative versions. Another aim of this study is to raise awareness about the educational value of subtitling and the negative impact poor quality translation of audiovisual products might have upon children's education.

Keywords: audiovisual texts, subtitling, dubbing, children's programmes, cartoons

Introduction

Translating for the screen is, in many ways, completely different from translating a printed text. In audiovisual translation the translator is faced with a polysemiotic text that has a triadic structure (image / word / sound). The screen product is made up of several interacting codes. The visual code (which is, in turn, made up of actors' movements, facial expressions, gestures, scenery, costumes, lightning and colour, verbal information such as signposts, banners, street signs, letters, etc.) supports the acoustic code. The latter consists primarily of dialogue lines, but the non-verbal sounds, such as background noises, sound effects and music are equally important. The enumeration of all these elements that are part of the screen product is meant to point out the incredibly complicated task of the screen translator, who has to take into account all these aspects of the text and especially the way they interact in order to produce a certain perlocutionary effect. This means that the translated target text should not only have the same meaning as the source text, but it should produce upon the target audience the same effect the source text produces upon the source audience.

There are several types of multilingual transfer in the field of audiovisual communication. Gambier (2008), for instance distinguishes between interlingual subtitling, bilingual subtitling, intralingual subtitling for the hard of hearing, dubbing, voice-over, surtitling and audio

description for the visually impaired. This paper aims at analysing two main ways of dealing with the audiovisual text as far as translation is concerned: subtitling and dubbing. The audiovisual text type under analysis is intended for and impacts upon a very special and vulnerable audience, namely children and teenagers.

Children nowadays are practically surrounded by screens, every single day. They are, at the same time, the most innocent and greedy consumers of AVT. The quality and accuracy of the target audiovisual products they are constantly exposed to has a huge impact on their acquisition and consolidation of both foreign languages and their mother tongue.

Romania is one of the 'subtitling nations', meaning that subtitling is generally preferred in screen translation, chiefly because its cost-effectiveness. As a result, target viewers benefit from all the advantages of being exposed to the original dialogue and soundtrack when watching a foreign production, be it a motion picture, a documentary, a cookery show or a talk show. It is usually believed and accepted, even in the countries with a firm bias on subtitling, that the most appropriate approach of an audiovisual product intended for the very young or the very old segments of the audience is dubbing. This is why most cartoons, children shows, animation films and teen soaps are now dubbed.

Subtitling: benefits and ill effects

Subtitling can be defined as "the rendering in a different language of verbal messages in filmic media, in the shape of one or more lines of written text presented on the screen in sync with the original verbal message" (Gottlieb, cited in Delia Chiaro, 2009, p. 148). The subtitles or captions are transcription of dialogues or monologues in films or television programmes, consisting usually of one or two lines of an average maximum of 35 Roman characters. Captions are placed at the bottom of the screen, either centred or left-aligned and last for about 6 seconds.

Due to its 'technicality', subtitling faces the translator with numerous challenges, as it is governed by space and time constraints. The subtitler has to incorporate on the screen a written text that is in fact a condensed version of the source dialogue and is supposed to produce upon the target viewer the same effect that the original dialogue has on the source audience. The translator's efforts are backed up by the viewer's exposure to the original dialogue and soundtrack. Most of the elements that tend to be omitted or even lost (simply because the subtitled text should be shorter than the audio) are compensated by the fact that the target audience has permanent access to the original acoustic element. It has been estimated that original dialogues are reduced by between 40 and 75 percent in order to give the audience the chance of watching a movie effortlessly, that is reading the subtitles without losing track of what actually happens on the screen and without realizing that they make a conscious effort to follow the captions. The subtitler has a whole range of techniques to choose from in order to make sure the 'skopos' is successfully achieved. Elimination of any information that does not alter the meaning of the original dialogue (like false starters, hesitations, repetitions, redundancies) or that can be understood from the visuals, the cutting off or simplification of features such as slang, dialect or taboo language, the simplification and compensation of the original syntax, are just some of the techniques used by subtitlers in order to promote comfortable reading of the captions. The viewer is equally challenged by the audio-medial text. The extratextual elements (images, soundtrack, noises, canned laughter) may add to the meaning of captions, but can equally divert the viewers. The subtitled text is a dynamic type of text, a text that literally moves on the screen. Apart from the 5 or 6 seconds allowed for each caption, the viewer has no second

chance to come back to the text in case he/she misunderstood or failed to understand something. Frustration may build up especially with the slower readers. Being a slower reader is not necessarily a sign of illiteracy; it may, as well, be related to age. Subtitling is unanimously considered less appropriate for the very young members of the target audience, since it involves extra effort and it is strictly related to the speed of reading.

Dubbing: pros and cons

Dubbing is the process that entails "the replacement of the original speech by a voice track which attempts to follow as closely as possible the timing, phrasing and lip-movements of the original dialogue" (Luyken cited in Delia Chiaro, 2009, p. 148). Jorge Diaz Cintas (2003, p.195) notes even more specifically that "dubbing involves replacing the original soundtrack containing the actors' dialogue with a target language (TL) recording that reproduces the original message, while at the same time ensuring that the TL sounds and the actors' lip movements are more or less synchronised".

Like subtitling, the process of dubbing is governed by a series of constraints. While in the case of subtitling the main difficulty resides in making the transition from the oral to the written code, in dubbing the codes are of an identical nature: spoken SL dialogue is supposed to be transferred into spoken TL dialogue, provided that authenticity is preserved. Dubbers have to make the target dialogue sound as if it were uttered by the original actors and try to avoid that feeling of 'unnaturalness' the target audience might experience, especially when it comes to close-ups and lip-sync. Dubbing is by far more labour intensive than subtitling; it involves more people and the end product depends on several human factors, with sometimes very different perspectives. The script is first translated, then adapted to sound natural in the target language and to fit, then recorded by actors and eventually mixed with the original recording. Consequently, dubbing is more expensive and more time consuming than subtitling. Its most striking disadvantage is probably the loss of authenticity: the original voices are replaced, extra-textual elements make it often impossible to maintain the illusion of authenticity, and lip synchronisation is often very difficult to attain. The viewers are deprived of the possibility of listening to the foreign language and fully enjoying the presence on the screen of a famous actor. The voice does not only mirror the actor's personality, but it is also a key element in the source audience's way of perceiving a certain character.

On the other hand, it is generally believed that dubbing involves less textual reduction than subtitling and consequently less volume of dialogue is lost. The discourse is homogenous and the viewer is not distracted by the constant effort of following the captions. This is probably the main reason for which children's programmes, animated series and cartoons are rather dubbed than subtitled, even in countries like Romania, where subtitling is generally favoured.

This aspect brings us back to the aim of this paper, namely to make some considerations about the importance, use and benefits of subtitling versus dubbing when it comes to children's programmes and cartoons. Moreover, some observations will be made with regard to the harmful effect poor quality translation can have upon the children's reception of audiovisual material and upon their education in terms of foreign language and vocabulary acquisition. The educational value of subtitling should not be underestimated. It is true that kids can fully and effortlessly enjoy a dubbed cartoon or animated series. They are more attracted to the image and action than to the dialogue. Nevertheless, dubbing deprives them of the exposure to the foreign language (English, in most cases), which is essential for vocabulary acquisition. In this respect, it might be

worth noting that baby animated series do not actually need any translation at all (subtitling is out of the question anyways) and can just be used for language learning purposes. One or two-year olds get both the intended entertainment and learn simple vocabulary (*hello*, *bye*, *butterfly*, *big*, *small*, *yellow*, etc.) by associating the image with the sound.

The companies selling audiovisual programmes and their producers are actually the ones deciding if a certain movie or programme sells or is better received either dubbed or subtitled. The DVD technology nowadays actually allows for a multitude of choices. A movie, for instance, can be watched with either intralingual or interlingual subtitles. Even if they are primarily meant for the hearing impaired, intralingual subtitles can be of great help for a target viewer who has a certain command of the foreign language and wants to improve his/her reading and listening-comprehension skills. They also provide great research material when compared with subtitles in the target language.

Subtitling and dubbing of children's programmes and cartoons

Animation movies are quite successful and sell well. As they can now be seen in cinema in both the dubbed and subtitled versions, they appeal to all categories of target viewers, regardless of age, language proficiency or preference for either translation mode. The cinema industry seems to be treating its customers quite respectfully, at least as far as animated films are concerned. New releases of Disney or Pixar animation films are so exquisitely made these days that they are enjoyed by children and adults alike. They have brilliant scripts, witty dialogues, great humour, plenty of special effects, breath-taking action, award-winning soundtracks, and the characters are voiced by Oscar-nominated actors. High standards of quality in translation are required by producers as part of the international release process. Consequently, the cinema experience is in this case equally successful for both source and target audiences.

Disney classics have wonderfully dubbed versions, in which the characters are voiced by some of the biggest names in Romanian cinematography. A comparative analysis of short fragments of original, subtitled and dubbed dialogues from *The Reluctant Dragon* (*Dragonul Şovăielnic*) (a 1941 American live action and animated film produced by Walt Disney) can illustrate how a good translation can contribute to the long-term success of an animated movie, even for several generations of target viewers.

Original dialogue	Subtitling	Dubbing
The Boy: Have you had any nice battles lately?	Ai purtat ceva bătălii măreţe în ultima vreme?	Ai avut parte de bătălii frumoase?
The Dragon: Battles? Oh, no, no, no battles. No.	Nu, nicio bătălie, nici vorbă.	A, nu, bătălii nu.
The Boy: Oh. Oh, probably too busy scourging the countryside and devouring fair damsels, then.	Probabil că ai fost prea ocupat cu pârjolirea ţinutului nostru şi cu devorarea de cuconiţe drăgălaşe.	Ai fost prea ocupat să năpăstuieşti aşezările şi să devorezi demoazele.
The Dragon: Scourging? Devouring? Good heavens, no.	Pârjolire, devorare? Doamne fereşte, în niciun caz.	Năpăstuiesc, devorez? Slavă Domnului, nu.
The Boy: But don't you ever do anything desperate?	Nu faci niciodată gesturi disperate?	Dar tu nu faci nimic disperat?
The Dragon: Well, yes, I... I	Ba da, eu… Eu compun	Păi da, eu… Eu fac poezii.

do make up poetry.	poezii.	
The Boy: Poetry?	Poezii?	Poezii?
The Dragon: Verses, you know? Care to hear my latest sonnet?	Da, versuri. Vrei să asculţi ultimul meu sonet?	Versuri, ştii tu… Vrei să auzi ultimul meu sonet?
The Boy: Well, I...	Păi eu….	Ăăăă…
The Dragon: Oh, you'll love this. I call it, "Just A-Drifting".	O să îţi placă foarte mult. L-am intitulat "În derivă".	Îl vei adora. I-am zis "O, ce minune!"
The Dragon: Just a-drifting o'er the leaves / Like a dewdrop, fancy free, / Playing with the gentle breezes, / Romping with the bumble beezes. / Oh, what fun! Joy never ceases, /Just a-drifting.	Plutesc în derivă printre copaci / Ca o picătură de rouă fără de griji / Mă joc cu vântul stângaci / Şi cu bondarii printre frunze mă zbengui / Ce amuzant! Bucuria nu se mai termină / Iar eu plutesc în derivă.	Ce minune-i să priveşti / Câmpul verde ca-n poveşti / Păsările ciripesc / Şi pe dat' te-nveselesc / O-ho-ho, privind, ai spune / O, ce minune!

Table 1. Dialogue fragments from *The Reluctant Dragon*

A brief analysis of the subtitled and dubbed versions above reveals a series of significant differences between the two translation modes. In terms of length, surprisingly, the subtitled version seems to be a little longer than the dubbed one, although it is normally believed that dubbing requires less condensation, and there is no need for omissions. Yet, in case of cartoons, the rhythm of speech is not so accelerated, there are many pauses, the action on the screen is often so explicit that the verbal element would be an unnecessary addition to the visual one. Consequently, elements that are normally left aside in subtitling, due to time and space constraints, such as hesitation markers, repetitions or exclamations (*păi eu..., O!, O-ho-ho!*) are this time preserved within the captions. In terms of vocabulary, both the dubber and the subtitler are quite careful in rendering the atmosphere of the story and preserve the humorous effect (*cuconiţe drăgălaşe / demoazele, a pârjoli, a năpăstui*). In the translation of the little 'poem', the subtitler opts for more or less literal translation of the original, while the dubber chooses, quite successfully, to 'create' a little sonnet, with rhythm and rhyme, that fits perfectly into the musical background. The dubbed version is also quite successful in the attempt to create that sense of orality and 'casualness' of the dialogue.

Animated series that run on children's television channels, specifically designed for airing cartoons, are currently dubbed in Romania. Besides their entertaining function, cartoons have a huge impact on children as far as education is concerned. The educational value of their content does not make the point of this discussion. However, considering the fact that children are passionate viewers and tend to spend a relevant amount of time watching cartoons, it would not be unfair to say that dubbing prevents them from being exposed to a foreign language at an age when language acquisition is much easier to achieve. Besides, because of the enormous amount of material to be translated, there is undoubtedly time pressure. As with any type of translation, tight deadlines have an impact on quality. Any adult with a certain command of English, who watches an episode of *Scooby Doo*, for instance, can detect cases of mistranslation, calques, unnecessary foreignization, doubled by that sense of 'unnaturalness' which is

unavoidable in dubbing. Moreover, the television channels airing cartoon series employ a limited number of actors, so that several characters end up having similar voices or speaking peculiarities (specific accents, intonation, etc.). If age segments were more carefully considered, it would probably be more beneficial if 8 to 12 year olds had access to subtitled episodes of their favourite animated series, while 2 to 7 year olds could enjoy the dubbed versions of their favourite cartoons.

Teen soaps are also dubbed in Romania. In this case, the disadvantages of dubbing versus subtitling are quite clear. Teenagers are quite capable of reading at a reasonably fast pace, and exposure to the original dialogue brings many benefits, consequently subtitling would be the better option. Teen soaps contain numerous culture bound terms which dubbing domesticates often poorly, so that the intercultural element is improperly transferred in the target language. Lip sync is notoriously hard to achieve, and being centred upon teen idols, these productions have plenty of close-ups. The real issue is actually not that the television companies opt for dubbing these productions, but that they are obviously more focussed on volume and variety than on quality. Having no access to the original dialogue and being at an age when they tend to imitate and absorb whatever information they are exposed to, teenagers seem to incorporate in their daily vocabulary all sorts of phrases, formulae, and combinations of words they hear their favourite characters pronounce. Exclamations such as *wow*, *oh*, *yo*, *cool*, *no way*, etc. are already part of the common vocabulary. Young viewers frequently exposed to teen soaps also tend to use excessively some kind of 'dubese' slang (*o, frate* – meaning approximately Oh, *Gosh*, *ce faci, omule?*- literal translation of *what's up, man?*). That is why audio-medial products for teenagers should be treated more carefully as far as the quality of their translation is concerned. The table below provides some examples extracted from a ten-minute fragment of an episode of *Hannah Montana*. Without necessarily being cases of mistranslation, these are examples of dubbed dialogue that sounds unnatural or even lacks meaning. A significant volume of this type of carelessness in translation can even compromise the overall meaning of an episode and confuse the target viewer.

Dubbed dialogue	Suggested translation solution	Original dialogue
Eşti un adevărat înger **căzut*** din cer	Eşti un înger venit/coborât din cer	Really, you're an angel from the sky.
***Adăugatul** le face bine bătrânilor. (Le ţine mintea în alertă.)	**Adunările** sunt bune pentru bătrâni / **Matematica** le face bine bătrânilor	Addition is good for old guys.
Viaţa mea ***miroase urât**.	Viaţa mea nu mai are sens.	My life stinks.
Am un ***flashback**.	Asta îmi aminteşte de ceva.	I have a flashback.
Hai ***s-o facem rock**!	Hai s-o facem lată!	Let's rock!

Table 2. Excerpts of dubbed dialogue from *Hannah Montana* (Season 2, episode 50). * The asterisk signals what we consider an inappropriate translation solution.

In such cases it would be obviously more productive for teenage target viewers to be able to hear the original dialogue while reading the captions. Many teen soap operas are also musicals, and even if the dialogue is dubbed, the original soundtrack is preserved. Dubbing is

again counterproductive in this case, especially when the lyrics of the song are connected to the previous dialogue or the action of the episode.

Conclusions

Dubbing is obviously the favourite choice in the translation of children's programmes, cartoons and teen soaps, in spite of its being more time consuming and far more expensive than subtitling. However, dubbing is in many cases exposed to the risk of exaggerated domestication creating thus a feeling of unnaturalness. Animation and cartoons are lip synched. Lip synchronization requires the combined efforts of an entire team made of professional dubbers and talented cast. When localizing animation, if a compromise is made on quality over pricing, the results might be disastrous. Poor dubbing can ruin excellent content. On the other hand, good dubbing of an animation movie can ensure its 'longevity' with several generations of target viewers. As Delia Chiaro (2009) rightfully states, "screen translation is a service. It is only right that consumers of this service receive high-quality products. (…) All the subtitling and dubbing software imaginable cannot replace a good translation".

Although dubbing seems the better solution, at least as far as the very young target viewers are concerned, the benefits of the exposure to the original dialogue as well as of reading captions should not be disregarded when it comes to older children and teenagers. Since English is the most common source language for TV and films, many viewers around the world prefer subtitling in order to learn, practice or improve their English language. Many teenagers could benefit from subtitling as it gives them the ability to develop their language knowledge and skills.

The ongoing argument about whether television programmes or movies should be dubbed or subtitled will probably soon be settled with the help of modern technology. The answer to the question "Dubbing or Subtitling?" will be "Both.", as viewers will be able to choose for themselves their favorite translation mode, due to the development of broadcast and content display technologies. Until the use of these new technologies becomes a reality, it would be useful if the pros and cons of dubbing and subtitling for young target viewers were more carefully considered in terms of the benefits and disadvantages for each specific age-group.

Acknowledgement: This work was supported by the strategic grant POSDRU/159/1.5/S/133652, co-financed by the European Social Fund within the Sectorial Operational Program Human Resources Development 2007 – 2013.

Bibliographic references

1. **Chiaro, Delia** (1992) *The Language of Jokes: analysing verbal play*. London & New York: Routledge.
2. **Chiaro, Delia** (2009) *Issues in Audiovisual Translation.* In: Munday, Jeremy. (Ed.) The Routledge Companion to Translation Studies. London/New York: Routledge, pp. 141-165
3. **Bassnett, Susan**. (2006) *Translation Studies*, London & New York: Routledge, 3rd edition.
4. **Diaz-Cintas, Jorge and Gunilla Anderman** (2009) *Audiovisual Translation. Language Transfer on Screen.* Palgrave Macmillan
5. **Diaz-Cintas, Jorge.** (2008) *Audiovisual Translation Comes of Age.* In Benjamin Translation Library, Volume 78, Between Text and Image. Updating Research in Screen Translation, Edited by Delia Chiaro, Christine Heiss and Chiara Bucaria
6. **Gambier, Yves.** (2008) *Recent Developments and Challenges in Audiovisual Translation Research*, in Benjamin Translation Library, Volume 78, Between Text and Image. Updating Research in Screen Translation, Edited by Delia Chiaro, Christine Heiss and Chiara Bucaria.
7. **Gottlieb, Henrik**. (1998) *Subtitling*. In: Baker, Mona. (Ed.). Routledge Encyclopedia of Translation Studies. London/New York: Routledge, pp. 244-248.
8. **Snell-Hornby, Mary.** (2002) *The Turns of Translation Studies*, in Benjamin Translation Library, Volume 66

Audiovisual references

1. Disney, W. (Producer) (1941). *The Reluctant Dragon*, United States: Walt Disney Productions
2. Poyres M., Correll R., O'Brien B. (Producers) (2007). *Hannah Montana*, United States: Michael Poyres Productions

AN "INQUISITORIAL" FILE OF A PROTESTANT PASTOR. DOCUMENTS REGARDING A SERIES OF CONFLICTS STARTED BY AN EVANGELIZATION WEEK

Júlia Zsigmond, PhD Student, "Babeș-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: During the last decades a series of spiritual and awakening movements have appeared in the Hungarian Reformed communities of Transylvania. The church was trying rather to ignore and overshadow them instead of integrating, but neither the institution, nor the local communities were able to fulfill this task.
This made possible, that a week of evangelization in 1998 divided the Reformed community of Kalotaszentkirály: a part of the community approved what the invited minister said, the other part was outraged by the sermons and the ritual of the worship. The latter part of the congregation took its complaints to the level of the diocese and of the church district.
The pastor of that time collected in a folder every written document, which was issued regarding the case starting with the minutes of the first consistorial meeting following the evangelization week through the letters of the dean and the bishop and the supporting and aversive letters of the fellow pastors to the newsletter articles about the question.

Keywords: Reformed church, awakening movement, religious mentality, written memory, discourses.

Religious and Sociological background

The Hungarian Reformed community in Transylvania is familiar with the religious renewal movements, which stirred up waves of religious awakening in several communities around the country, creating such groups among within traditional congregations that changed radically the religious mentality and habit of their members. These events justified the theory of the postmodern scholars of the sociology of religion, based on the processes experienced throughout Europe, according to which the concept map of religiosity is constantly changing, and communities arise, which reinterpret their relationship with the transcendent powers. The members of these communities thrive for a more intensive religious practice and at the top of their standards the requirements of their faith.[1]

For thos who are not involved in these processes, they may give a reason to worry, since the religiosity, which loses its necessary ties to formal religious organization, it is likely to be controversial and irregular.[2]

The sociologists of religion agree that several types of religiosity exist within the same congregation. Miklós Tomka describes this in concentric circles, each one relating to layers of

[1] Diósi 2012. 36–38.
[2] Lyon 1999. 23.

different ways of religiosity: the core is formed by the clergy and the activists, the second circle includes that of the members, who attend church services regularly and live according the norms of their faith, to an external circle belong those who practice their religion seasonally, mostly of religious holidays, who keep the rules of their faith is somehow loose, and the margins are filled with those who are "casual religious persons", they participate only in particular events (such as weddings), and the agnostics as well as the atheists are outside every circle.[3]

This typology is problematic because of the question if by "ecclesiastical regulations" we mean the regulations drawn up by the church leaders or the regulations set down in the Holy Scripture, and how are these interpreted. The question is not avoided, but still overcome by the theory of Meredith McGuire, who defines the types of religiosity from a different perspective,[4] thus, she does not set out from the relationship of the individuals with the institutions, but focuses on the mindset of the individual (dividing it into churchly, denominational, cultic and sectarian orientation).

The Reformed community of Transylvania is characterized predominantly by the denominational orientation, but the sectarian orientation is also present, which I would rather call intensive religiosity, because this notion doesn't have negative connotations. The denominational orientation is briefly characterized by the fact that the individual doesn't define himself primarily as a religious person and is satisfied by measuring himself to others, rather than to the founder of his religion, while the opposite pole is characterized by the fact that the individual defines himself as a religious person in every situation, and always tries to surpass his own levels of morality, as if he were thriving to achieve perfection.

Local specificities

The geographical area of my research is the region of Kalotaszeg, an ethnographic region situated on the southwestern border of the Transylvanian basin, in particular the center of its subregion called Felszeg. This subregion is also called the „original Kalotaszeg", and focus on its most characteristic settlement: Kalotaszentkirály (Sancraiu). The region of Kalotaszeg (with a few exceptions) converted to the Reformed faith in the 1560s, the community of Kalotaszentkirály became Reformed at this time. The respect for the tradition in the village situated near Bánffyhunyad (Huedin), which is often visited by ethnographic researchers and Hungarian tourists, is closely related to religious habits, and their devotion to authentic Reformed identity. The census of 2011 registered 991 Hungarians out of the 1073 inhabitants of the village, at the end of December 2013 the Reformed congregation had 823 members, so Kalotaszentkirály is at least a 90% Hungarian and Reformed community.[5]

The Reformed Diocese of Kalotaszeg has 32 congregations, from these only Kalotaszentkirály is, where there are church services in other days apart from Sundays (Monday morning and Saturday evening), and apart from the weekly Bible study group for the congregation, there is youth Bible study group (two occasions: one for the younger and one for the elder youngsters), Bible study group for married couples and Bible study groups for families (the latter is a rarity among villages in Transylvania). The church services from Monday and Saturday were held also before the change of 1989, and there was a common bible study

[3] Tomka 1994.
[4] Kiss 2003. 58.
5 Data are taken from the reports of the Reformed Congregation of Kalotaszentkirály and from the Internet database of the 2011 census.

occasion, and one for children. Youngster from ages 12-15 and above 16 were first invited to Bible study group by pastor János Mihály in 1991, and when these youngsters got married, he founded the bible study group for couples. The home Bible study groups created in some neighborhoods are linked closely to the evangelization held in autumn of 1998.

If a charismatic pastor with an intensive (sectarian) religious orientation starts working in a traditional congregation with denominational orientation, sooner or later he attracts a group of individuals, whose religious orientation will change as well. The pastor who is committed towards awakening is interested in pursuing this change, because he desires that his followers seek the occasions of individual and collective religious practice not out of respect for tradition, as a family or local custom, but out of an internal desire for the closeness of the transcendent power, and the leading of the preaching, and to be lead on these occasion by repentance of their sins and gratefulness for their salvation.[6]

In order to achieve this, pastors used several methods. János Mihály organized an evangelization week between 26 and 30 October 1998, inviting the Hungarian pastor József Zimányi jr.. The event was in some aspects successful. Several family Bible study groups have started, but on the other hand, the events offended several church members, and the internal conflicts generated external conflicts too, not just in the congregation, but also in the diocese and in the church district, having also an intensive press reaction, this way reaching a lot of people (even if in a less intensive form). János Mihály collected in a folder several documents regarding the Zimányi-case (minutes, official and private letters, press articles etc.), mentioning it as his own "inquisition-file", making reference to his prosecution of his (and others') person. We should find out later weather the expression suits the content of the folder or not. I think that an analysis from the perspective of the anthropology of writing would give us the expected results, and througha content- and discourse-analysis we could see the internal secrets of the inquisition process described by the folder.

The facts about the 1998 evangelization week

The documents from the inquisition file do not recall uniformly the events that led to the series of conflicts. Even though the event was an objective happening with real parameters (time- and space-coordinates, causality, actors), these parameters are not equally obvious for the participants of the event, this way the reception of the event happened differently. We cannot deny that the stories told about the event are more or less precise, or more or less credible, but we can ask with László Tengelyi: "what kind of criterion can we use to assess the precision or credibility of a story, after we realize that the vivid reality may be called basic text only with playful irony, to which all stories should adjust".[7]

In the following paragraphs I try to present the events of the evangelization week by avoiding the perspective of written reports and I try to focus on objectivity.

János Mihály announced on four consecutive Sundays that the week preceding the Feast of Reformation (31 October) will be an evangelization week, when József Zimányi, a pastor from Hungary will preach. The guest preacher brought with himself four colleagues, who visited church members with the elders during the day, had short conversations with them about their faith, and invited them to the evening events. Except for the opening day, Monday, every

6 The basics of Reformed faith is: Christ, the Son of God made a subsititutionary sacrifice for 'the sins of all the people.
7 Tengelyi 1998. 24.

worship was held in the evenings, but their liturgy was different from usual in many aspects. The pastor called on every occasion the congregation to choose: when everyone leaves the church, those who want to turn away from their sins, and want to leave their lives under the guidance of Christ in order to be saved, should come back. On Saturday evening, he asked the congregation, that everyone, who returned in the church on one of the days, because accepted Christ's call, should remain in the church. At least 400 persons attended the evangelization, and 150 of them remained at the last event in the church. At this time, according to their residence, the pastor divided them into groups of 10 members, they discussed the schedule of the home bible study occasions, and they set up a liturgy. They distributed printed documentation for the bible study group, and appointed the leaders of the groups. 14 groups were organized at that time.

The liturgy was different from the usual, because after the sermon of Zimányi, his partners gave testimony about how the grace of God saved them from their sinful past, how He is protecting them, and how they see their only goal in life to live according to His will, that is why they became missionary workers, in order to share with people, how they realized the presence of God in their lives, and how that turned their previous misery into joy. After one of the worships the congregation witnessed a public repentance and request for forgiveness: one of the pastors made a confession while standing in front of the pulpit, that he has deceived the local pastor with an amount of money, he repented what he had done, and he returned the money in front of everybody and asked for his forgiveness. After the end of the evangelization week, the diocese organized a canonical visitation (as it was usual once in 3 years) on November 13th, when the consistory asked the board of the diocese to examine its circumstances and consequences.

The contents and context of the inquisition folder

The folder contains mostly documents regarding the Transylvanian evangelization of József Zimányi: apart from dealing with of the events of Kalotaszentkirály, the most significant documents are the confrontation of the pastors from Magyarlapád (Lopadea Noua), Méra (Mera) and Balázstelke (Blăjel) regarding Zimányi, and the statement of the CE Union, the institution involved in the greatest awakening in the history of the Transylvanian Reformed church. In the folder the problematic expressions that were used during the investigations are also significant: awakening, conversion, renewal, evangelization, mission, tradition, church discipline.

The corpus contains official and private letters, spontaneous correspondence, circulars, minutes, reports, statements, declarations, denunciations, appeals, decisions, most of them in copies or cut out from newspapers, with a lot of handwritten underlining and comments. The newspapers published not only official documents, but also articles of complaining written by both parties, but also published interviews with the persons affected by the case or with experts, and they even tried to make reports on the event.

Most of the documents are dated between 1998 and 2001, and a few related documents from 2002, but from earlier times only a few newspaper articles, which deal with the theological and social area of interest of the pastor. The last document in the folder is the medical record of János Mihály, he was diagnosed with cancer, and died in 2011. The folder belongs now to his widow, and only a few persons know about it: the closest relatives, friends, and those pastors who also invited Zimányi, or at least supported those who were called to account by the leaders of the church.

Texts, just like people, have their own history. This history connects with the destiny of different persons, those who create and those who use this text,[8] sometimes it survives people, like this case. Meanwhile it may change its meaning, it may eliminate itself, it may fall into an irrelevant context,[9] where accidentally, occasionally, lost in its function, out of use remains nothing more than a red, hard covered folder, a bit larger than the size of an A4 paper, with a clam inside, and with 120 different documents (sometimes with multiple pages). But still: it bears the past.[10]

We can only guess the motivation behind the collecting, archiving attitude, but our guessing at can be close to reality. The majority of the written texts are notes with the role of easing the memory, so we may say: writing is a form of the output of the memory. The textual form liberates us from the constraint of the memorizing, because the information settled in the text can be searched any time.[11] Writing preserves the past and makes it visible, or as Walter J. Ong puts it: it may break the discourse, but as soon as somebody decodes the text, it becomes an extratextual element and the suspended discourse may go on.[12]

"Both the preservation and the conservation and usage of the written text are related to social habits. The creation of documents is always motivated by the intention of leaving behind the memories"- says Keszegh in his course of text-anthropology.[13] We may not know for sure what was the plan of János Mihály regarding the future of the folder, but one thing is sure: he collected in the folder everything he considered worth of attention, preservation and remembrance, important and useful. This way we may see in it the tool of self-representation: the collection of the folder encapsulates also the real and accepted personal involvement.

Archiving might involve also the hidden hope that the case once should be tried again, or when the case, which was very uncomfortable for many, will be closed in every level of the church hierarchy, several circles will be able to find the *truth* in the documents of the folder. We may recall the lines underlined by János Mihály, in which he expressed his protest, his question and exclamation marks and we may ask ourselves: didn't the Leading Board of the church make justice after all those investigations? Instead of looking for answers to reflect the truth, let's quote here András Sütő's novel entitled "Anyám könnyű álmot ígér": "my anxiety is only deeper when I experience that though writing and truth are siblings: they still wander sometimes on different roads."

Mapping the fields of discourse

As it may seem from the short presentation of the contents of the folder: apart from several concrete sub-topics, the documents are thematically uniform. We may formulate this way the main questions which according to the documents argue with each other: is there a need for religious awakening in the Reformed church or for internal mission, does the church want to integrate the renewal movements, is everybody converted who attends church, are József Zimányi's evangelization methods acceptable, are they in contradiction with the Reformed doctrine and traditions, are they harmful for the Reformed congregations?

[8] Fejős 2003. 86-87.
[9] Keszeg 2008. 166.
[10] Idem 159.
[11] Assmann 1999. 23.
[12] Ong 1998. 146.
[13] Keszeg 2008. 140.

After setting the boundaries of the objects of the discourse, I try to describe the structure of the field, to grasp the alternative forms of knowledge from the discourse, the system of the declarations and statements that make it up, the unsaid presuppositions carried by them, and the underlying intentions, and to identify the actors and strategies, which bring all these to light, this way revealing the complex space of different competing meanings.[14]

The clash between the different systems of experience and views goes on different panels: on the level of the congregation (between church members, and church members and pastor), where the primary agent of the emerging conflicts is the orality, and we can read about these as quotes and references; on the level of the church structure between the different steps of hierarchy, including different investigation and legislative authorities, where communication is made primarily in writing, and apart from the oral negotiation and talks the written statements have always the real authority; the debate extended also on the level of the press, on the one hand through those who wanted to share their part of the truth through the printed media, on the other hand through the desire of the newspapers to collect statements from the persons involved.

The actors and stages of the discourse

Though the statements made on different panels overlap, let's take into condsideration according to the enumerated levels the actors of the discoursive field, and the content and the agent of their manifestation. Regarding the internal conflict of the congregation, there were a few persons without any leading role in the life of the congregation who formulated private letters: a woman touched by the evangelization who started attending home bible groups wrote a private letter to the mother of the pastor, that his son didn't commit anything disapproving, and the blessed fruits of his conscientious work can already be seen. Another church member addressed to the dean from Bánffyhunyad, to one of the counselors of the Királyhágómellék Church District and to the president of the synod of the Hungarian church: Gusztáv Bölcskei, in order to present them the shocking events, and to ask for their help before the whole Reformed church becomes sectarian. These letters were published in the newspaper Partiumi Közlöny.

The pastor's wife also wrote a private letter to bishop Kálmán Csiha, and she thanked for his support, expressing her regrets about the fact that the bishop rejected the Zimányi-movement in an interview given for the Szabadság daily newspaper. She refers to the earlier statements of the bishop appreciating it, and she reports the positive and negative development of the life of the congregation: the bible study groups, which work well and the hostile elders. The private letter of the pastor, János Mihály, is the most detailed report about the evangelization week: he wrote for the chief manager of the Synod of the Hungarian Reformed Church at the request of Zimány and the chief manager. There is no primary document regarding the tensions between the church members, but every official document refers to the unrest and division among the congregation. Apart from the official documents, there are a few papers that reflect the misunderstandings of János Mihály with the dean, the bishop (he wrote some handwritten notes about meetings, discussions, talks, he recorded his dissatisfactions), his commitment towards Zimányi (e.g. he has got from him a handwritten greeting on a piece of white paper with the text: I think of you with much love, Christ is triumphant, Satan is defeated. Greetings, József) and his conflicts with the elders. More precisely there is one elder who is mentioned in one of his notes in a concrete situation: he listens to the presentation of Zimányi at a friend's congregation and

[14] Foucault 1998. 50-74.

makes notes about what he has heard. Then he realized that there was somebody in the room and he wrote on a piece of paper, which presumably was given to the person sitting next to him,: "The person who has rat on us at the dean's office is sitting in front of us, near the window. In the middle or on the left? – comes the answer. In the middle. He might be an informer. After this spontaneous conversation he continued the notes on the presentation, but after another sentence noted from Zimányi's speech, he writes another comment: The love of Christ compels me – and you too, informer.

Regarding the documentation of the different levels of the investigation of the church leaders, in the inquisition folder there are copies of the following documents linked to Kalotaszentkirály: VII. Assessment – instruction, Appendix to the minutes of the canonical visitation held in the congregation of Kalotaszentkirály-Zentelke on 13 November 1998 (the pastor declares that the 14 bible study groups is the result of long years' hard work, and of the evangelization week, and is the community of those church members who had been converted, gave their lives to Christ and their spiritual needs are higher than that of the others – the Committee is glad to see the awakening, but is worried because of the movement, which does not respect Reformed traditions, and they fear the schism of the congregation), Minutes (abstract) – Diocesal Committee (Bánffyhunyad, 19 November 1998 – there were doubts regarding the confessional loyalty of the service of János Mihály, he is instructed to give every week a detailed report of his congregational work); Minutes of the extraordinary consistorial meeting from 20 November 1998 on the occasion of the investigation of the diocese council (the header contains a handwritten note: the minutes is biased, lacking 70 percent of the information, doesn't contain every detail of the discussions – also contains lies. Recording!!!!! The text also contains underlined passages, with questionmarks at the ends of lines, for instance: "the consistory itself informed the agents of the diocese about the situation", "27 of the 36 members of the consistory have requested the investigation". "The committee is not here because it wants to hurt anybody", "the majority of the congregation and the consistory condemned the incident.") *Resoultion of the consistory* (bible study groups can be organized only in the church premises: 23 of the elders voted against, 6 voted for, and 2 abstained; family worships can be held only at the request of the family and only by the pastor, the consistory can decide who is abilitated to preach on these worships). Letter to the Pastor's Office of the Kalotaszentkirály-Zentelke Reformef Congregation from the Dean's Office of the Kalotaszeg Diocese, 25 January 1999 (Bible studies of József Zimányi according to the committee are inferior, primitive, undemanding, and therefore forbidden to be used). Another letter dated 27 April 1997 (requesting the pastor to send to the committee of the diocese recordings of his four consecutive sermons, and exempt him from the obligation of the weekly reports). Clarifying report about the evangelization week of Kalotaszentkirály-Zentelke, 26-30 October 1998, Monday to Friday, József Zimányi, pastor, Tiszanagyfalu, 8 December 1998 (Zimányi's detailed report of the evangelization week).

The folder contains documents regarding the Zimányi-case of Magyarlapád (Lopadea Nouă): the letter of Miklós Bódos to the dean and the pastors, 29 February 2000, Extraordinary statement of the consistory of Magyarlapád, 30 November 1999; letter from the bishop to the dean; letter from the bishop to the congregation of Magyarlapád, letter from the diocese of Nagyenyed to the board of the church district, abstract of the minutes of the council of the Diocese of Nagyenyed from 4 November 1999; the decision of the disciplinary committee regarding the Bódis-case; letter to the Board of the Transylvanian Church District, Udvarfalva

(Curteni), 3 January 2000, signed by 31 pastors (expressing their solidarity with the pastor who was forced to leave his congregation; reply from the Bishop's Office, 20 January.

The pastor also documented the cases of two of his fellows regarding the awakening and Zimányi: Summons – the Disciplinary Committee of the Transylvanian Reformed District for pastor Kiss Csaba from Balázstelke (Blăjel), 19 June 2002. Minutes: the Disciplinary Committee of the Transylvanian Reformed District, 24 July 2002 in the case of pastor Kiss Csaba; Denouncement: of pastor Csaba Mezei against theology professors Tamás Juhász and Dezső Kállay at the Board of the Transylvanian Reformed District. Reply from the Board for Csaba Mezei; Appeal of pastor Csaba Mezei from Méra (Mera), 18 October 2001, another appeal, 17 December 2001, letter of counselor János Gyenge to Csaba Mezei in the name of the Board of the Transylvanian Reformed District, 7 December 2001.

There is also a statement of the Reformed Church of the Subcarpathian Ukraine about the services of pastor József Zimányi declaring that he board of the church was satisfied with him, they did not declare him persona non grata, and no disciplinary investigation was brought against him – signed by bishop László Horkai. There is also in the folder the resolution of the Board of the Transylvanian Reformed District: "Taking into consideration that as a consequence of the church services of pastor József Zimányi a lot of congregations suffered from division and unrest, the Board declares the services of the pastor undesirable. They remind the pastors of their disciplinary responsibility and advise them to avoid the services of the pastor."

The previous paragraphs show that the board of the local church district was forced to make a clear statement, while the other Hungarian Reformed Church Districts could afford to remain indifferent.

The ambivalent situation of the CE Union requires a separate paragraph because several CE-members joined the side of the supporters of Zimányi, and in certain circles the evangelization of Zimányi was considered to have had CE background. But in fact the Union did not support at all the evangelization methods of the pastor from Hungary, it was therefore necessary to publish a statement in which it gives a few pages long detailed presentation of everything they dissociate themselves from and the causes of it: they did not agree with the method of inviting back the converted in the church, because it emphasizes too much the role of the individual's will in the acceptance of the grace, and that can't be urged by the request of a quick decision, because it creates the danger of deception. On the other hand the Union considered very important every occasion that created the possibility of evangelization and awakening.

The third stage of the debate was the media: "Everything there is, it only appears in the light of publicity, this is the only place where it becomes visible for everyone"- claims the contemporary philosopher Jürgen Habermas.[15] While the previously listed documents were available only for a small group, the situation is changed by the media. The most involved newspaper was the daily Szabadság, but the folder contains also cuttings from the newspapers Krónika, Harangszó, Kis Tükör, and it refers to some documents published in the newspapers Üzenet and Értesítő. There is only one article, which deals exclusively with the situation of Kalotaszentkirály: the three mentioned letters of Márton Okos (to Hungary, to the other church district and for the deans) were published by the Partiumi Közlöny. Most of the newspaper

[15] Habermas 1971. 12.

cuttings relate to Magyarlapád and to the phenomenon of the awakening in general. The folder counts 24 such publications, most of them are interviews with the retiring bishop Kálmán Csiha and the newly elected one, Géza Pap, one with Theology professor Tamás Juhász and one with the pastor from Kolozsvár, János Visky, who first met Zimányi and invited him for evangelization for several times. The answers of the bishops may be regarded as the official statements of the Reformed church (Kálmán Csiha: the evangelization of Zimányi is extreme, not Reformed in its methods, dividing, unacceptable – instead of such superficial solutions the local pastors should focus more on the deepening of the faith of their congregation. Géza Pap: every renewal which starts from the inside of the church is to be supported, but destructive efforts coming from the outside should not be tolerated. The answers of Tamás Juhász and János Visky seem to represent the different sides of the members of the congregation: that of those who dislike the renewal movements, and that of those, who were open to experiment new methods for the sake of the spread of the gospel. There is also an interview with Kálmán Adorján, a well-known pastor, president of the CE Union, emphasizing the importance of the awakening – but not with any price. László Varga a pastor who suffered in the years of communism in detention wrote an aggressive article, considering the punishment of the pastor of Magyarlapád too mild (he was transferred to the congregation of Hátszeg, instead of having been forbidden to preach).

The newspaper cuttings from the folder also contain underlined texts, question and exclamation marks which express the approval or disapproval of pastor János Mihály.

Arguments

Through the discourse-analysis of the documents several types of statements related to the object of the discourse can be distinguished, thus forming different fields of opinion. The most used keywords and expressions are: awakening, renewal, conversion, schism, unrest, outrage scandal, confession, tradition, ancient, Hungarian. The connotation of these expressions is not uniform. According to their pro or contra character, the arguments formulated towards the supporters or opponents of the movement are constructed from such elements that appear in two types of statements and two types of confutations.

The support for the renewal movement linked to József Zimányi shapes a defensive while the opposition shapes an offensive discourse. In order of their frequency, the reasons to oppose the movement are the following: it divides the congregation, it ignores the Reformed confessions, the ancient churchly traditions, it does not use Reformed methods, it has a sectarian character, it is not honest, credible, it misleads and confuses people, it provokes unrest and tensions, it is extreme, it is meant for effect, it impels immediate conversion, it uses public repentance, the method of inviting back the converted is harmful, it uses mass psychosis, the tone and terminology of the preaching differ from the usual in the Reformed church, they are scandalous for the people, they despise the institutions and the traditions of the official church, they don't identify themselves with the people who are not converted, it is excessively zealous, pious, they boast about their own conversion.

We would like to emphasize that several pastors and elders who speak against the movement are characterized by the intention of preserving the unity of the minority Hungarian community: they accuse it with the division of the tormented Hungarian community, and they claim that the new religious mentality does not fit in the Hungarian people's spirituality.

The defensive discourse reflected in its arguments about the possibility, which responds to a necessity, the goal of the awakening and the results: a lot of formal church members don't

have personal relationship with Christ, the conversion of the majority lead to a radical change in their lives, they broke with their destructive and immoral habits, they became active church members, they participate on church occasion every time they can, but their personal religious practice is also more lively (they lead a praying, Bible-studying life), their spiritual needs grew, they are mindful, confessing Christians.

The two fields of statements also have a common layer, the positions can somehow be approached because on the one hand even the opponents of the Zimányi movement agree that there is a need for awakening, the pastors should lead their followers closer to God, and the formation of new bible study groups that church members attend gladly is to be pursued. On the other hand, the pastors who invited Zimányi in their congregations admit the fact that the method of inviting back the converted may be a bit sharp, it doesn't necessarily lead to conversion, there is need for follow-up care, and they agree that the style of Zimányi's preaching is unusual for Transylvania.

Strategies

The importance of power ambitions in the context of the organization of the discourses is grounded in the circumstance, that public statements often have a stake: the speakers express their need for the legitimate authority over a topic and for the approval, that they are competent in the issue, and that they are representing it legitimately.[16] The most graceful texts from the documents of the inquisition folder are the official statements, which formulate harsh critiques in a sound and diplomatic style. This elegance arises from the superiority of the hierarchical order or of the theological experience, or from the self-assuredness coming from the conviction of personal vocation.

We can also note that if somebody is on a lower level of the hierarchical chain, and if his/her possibilities and means to change the way things work are limited, his/her style is unexpected, daring, outspoken (like the style of those church members or elders, who wrote letters of complaint for the local newspapers), as if the style was a compensation for their lack of means. When they connect to the public discourse, the speakers may achieve some symbolic advantages, according to how much conviction their arguments and style carry. These kind of symbolic advantages are those possessed by the persons who are asked by the press to give statements in the topic, and those who are personally involved in the events. A press statement can be therefore a part of strategy, but not just an attempt to achieve symbolic advantages, but also because it trusts in the public opinion-shaping powers of the media.

We may also find strategic steps behind the investigations of the official church, which in their documentation show on one hand a willingness of the leaders for dialogue, but on other hand show the fact that the power is in their hands, they have the last word in the debate. The pastors have also their own strategies to secure recognition for the evangelization of Zimányi, in order to be able to see in other congregations too the positive results they have witnessed during the evangelization with the Zimányi-method.

Conclusions

The inquisition-folder is a collection of documents of a personally involved pastor regarding a highly disputed and much debated issue. His involvement is not based on his own pragmatic interest, but rather on his spiritual and emotional implication for the cause of the

[16] Foucault 1998. 50-74.

awakening. It is understandable that he collected documents about the fellow pastors in the same situation and that the documents bear several remarks and notes he made regarding their content. As for the authors of these documents, their fields of interest, arguments and strategies are a natural mixture of their will to maintain the status quo of their church, their benevolence towards the evangelization or their hope to see the results in other congregations.

Bibliography

DIÓSI Dávid: *Egyház és posztmodern. Korunk vallásossága és esztetizáló hajlama.* Budapest Kolozsvár, 2012. 36–38.

HABERMAS, Jürgen: *A társadalmi nyilvánosság szerkezetváltozása.* Gondolat, Budapest, 1971

KISS Dénes: *A CE Szövetség és a református egyház.* Erdélyi Társadalom I. 2. 2003, 55–66.

ONG, Walter J.: *A szöveg mint interpretáció: Márk idején és azóta.* In: Nyíri Kristóf – Szécsi Gábor (szerk.): Szóbeliség és írásbeliség: A kommunikációs technológiák története Homérosztól Heideggerig. Budapest, 1998, 146–166.

STOKES Jane: *Kulturális és médiaszövegek elemzése. A média- és kultúrakutatás gyakorlata.* Budapest – Pécs, 2008, 66– 109.

KESZEG Vilmos: *Alfabetizáció, írásszokások, populáris írásbeliség.* Egyetemi jegyzet. Kolozsvár, 2008

FOUCAULT, Michel: *A diskurzus rendje.* In: Foucault, Michel: A fantasztikus könyvtár. Budapest, 1998, 50-74.

ASSMANN, Jan: *A kulturális emlékezet. Írás, emlékezés és politikai identitás a korai magaskultúrákban.* Atlantisz Könyvkiadó, Budapest, 1999

FEJŐS Zoltán: Tárgyak az időben. In. Uő: Tárgyfordítások. Gondolat Kiadó, Budapest, 2003, 83-92

TENGELYI László: Élettörténet és sorsesemény. Atlantisz Könyvkiadó, Budapest, 1998

LYON, David: Religion and the Postmodern: Old Problems, New Problems. In: Flanagen, Kieren (szerk): Postmodernity, Sociology and Religion, Hampshire, 1999, p. 23.

TOMKA Miklós: *Egyház és vallásosság a mai Magyarországon.* Budapest, 1994

LA RESTRUCTURATION RHÉTORICO-PRAGMATIQUE DU CONTRAT DE COMMUNICATION DANS LE DÉBAT POLITIQUE

Petru Ioan Marian, Assistant, PhD Candidate, "Ștefan cel Mare" University of Suceava

Abstract: The reality of discourse stages various values and beliefs, as they are conveyed by social intercourse. The interplay of these unspoken cultural statements shapes the convention of communication. Although complying with the norms that regulate discourse, the speaker is able to interpret the already-mentioned convention. The end-result is the constant negotiation of the social order by means of discourse. The choice of either communal or individual discursive relationships is dependent on contexts: prescriptive relations and the safeguarding of the convention are linked with plain circumstances while the individual ones are triggered by their opposite. The latter challenging circumstances have the speakers work with conflicting definitions, as far as the actual circumstances they find themselves in are concerned. The status, the social network and the discourse convention of the partakers in the exchange are all re-interpreted. The example I am to analyse fits the very same profile – a controversial bill of low – which disrupts the convention of public communication. The text under scrutiny displays the evidence of a paradigm shift in discourse, with its conspicuous features scrutinized in terms of pragmatic markers.
Keywords: convention of communication, political debate, negotiation, conflict, offensive language

L'objectif principal de notre recherche est l'identification des éléments de créativité et de résistance dans le fonctionnement du discours politique dans des situations de communication conflictuelle. Notre recherche exploite un corpus qui contient le sténogramme de la séance de la Commission spéciale commune de la Chambre des Députes et du Sénat pour l'avis du Projet de loi concernant les mesures afférentes à l'exploitation des mines d'or et d'argent du périmètre Roşia Montană et la stimulation et la facilitation du développement des activités minières en Roumanie, ayant lieu le 26 septembre 2013, avec la participation des membres de l'autorité citée et ceux de la société civile. Le sténogramme transcrit un cas d'interaction verbale en face à face déroulé dans un cadre institutionnel. La situation de communication sélectionnée - une séance de consultation des partenaires sociaux concernant l'adoption d'un projet de loi - représente un cas d'interaction verbale en face à face, focalisée, qui se déroule dans un système social fermé : il s'agit du cadre institutionnel et organisationnel assuré par la Commission spéciale commune de la Chambre des Députés et du Sénat. On peut parler d'une situation d'interaction fortement focalisée. Les actants de l'interaction sont les membres de la commission commune, les représentants de la société civile et les représentants des médias, eux aussi présents dans la salle pour consigner le déroulement des événements. Ce serait une description succincte du contexte non-linguistique restreint.

Le discours politique est facilement identifié par ses acteurs qui sont les politiciens professionnels ou les institutions politiques. Cependant, ce ne sont pas les seuls participants à la vie politique. La perspective interactionniste du discours inclut tous les participants au processus politique. En conséquence, nous parlons de la sphère publique du discours politique qui comprend le public, les citoyens, les masses, les votants, les manifestants. Le modèle du dispositif de communication politique décrit par le linguiste français Patrick Charaudeau a une structure d'organisation tripartite : « Il convient de distinguer trois lieux de fabrication du discours politique : un lieu de gouvernance, un lieu d'opinion et un lieu de médiation. Dans le premier de ces lieux se trouvent l'*instance politique* et son double antagoniste, l'*instance adversaire*, dans le deuxième se trouve l'*instance citoyenne* et dans le troisième l'*instance médiatique* »[1].

1. *Le lieu de la gouvernance* : Possédant un ascendant hiérarchique qui lui permet d'établir la priorité des sujets de discussion à l'ordre du jour, mais aussi l'ordre de son discours, le politique a le pouvoir d'imposer son propre *modèle de visibilité*[2].

2. *Le lieu de l'opinion* : La société civile et l'opinion publique sont les partenaires de l'acte de communication du pouvoir, même si, le plus souvent, l'impression créée est celle de scène vide et d'anonymat. Avec des contours indéfinis, mystérieux, ces entités sont presque toujours invoquées dans le discours du pouvoir comme partenaires d'un dialogue implicite.

3. *Le lieu de la médiation* : Les médias représentent l'instance discursive qui transmet et à la fois le lieu où se confrontent les discours du pouvoir. C'est un moyen d'information par lequel le message du pouvoir atteint son cible et une arène publique de débat et de confrontation. Les médias possèdent en même temps une fonction critique, étant investis de la mission traditionnelle de veiller aux abus du pouvoir et d'en analyser les discours. Corrompus, ils peuvent être asservis aux intérêts du pouvoir. Les médias deviennent un dispositif essentiel de construction du sens, des identités, en possédant le pouvoir de configurer les contours sociaux de la réalité.

On ne peut pas s'empêcher de remarquer le caractère extraordinaire de cette « commission spéciale », signe que la structure de l'organisme social est entrée en crise et en a imposé la constitution. Dans une démocratie représentative les lois sont adoptées, à de rares exceptions, en vertu du pouvoir dont les élus ont été investis par l'électorat à la suite d'un scrutin. Cependant, dans des moments de tension sociale maximale, quand l'adoption d'un projet de loi peut générer des mécontentements et peut propager de larges failles entre les catégories sociales, la démocratie peut revenir à ses origines participatives par la consultation des citoyens. C'est aussi notre cas. « Le projet de loi concernant les mesures afférentes à l'exploitation des mines d'or et d'argent du périmètre Roşia Montană et la stimulation et la facilitation du développement des activités minières en Roumanie », proposé pour adoption a généré le mécontentement des catégories sociales diverses, réactivant la conscience publique de la société civile impliquée dans une série d'actions nommées, avec emphase peut-être, *L'Automne roumaine* et appelant la consultation publique.

Une approche interactionniste du discours publique doit tenir compte des adaptations secondaires, des négociations et des résistances contre-hégémoniques que ce type d'événements rarissimes, presque carnavalesques, occasionne : événement carnavalesque, monde à l'envers,

[1] Patrick Charaudeau, *Le discours politique. Les masques du pouvoir,* Librairie Vuibert, Paris, 2005, p. 42.
[2] Teun A.van Dijk, *Discourse and Power,* Palgrave Macmillan, New York, 2008, p. 11.

parce que les règles habituelles qui caractérisent le discours politique sont interpellées et restructurées. Nous suivrons le processus dynamique de réaménagement des positions de force sur la scène politique et sociale par le biais des traces linguistiques laissées sur le contrat de communication.

Intégrés par Dominique Maingueneau à la compétence générique, censés consolider le climat de sécurité de la communication verbale, les genres de discours sont inclus dans la classe des actes langagiers sociaux, soumis eux aussi à des conditions de réussite : « Acte de langage d'un niveau de complexité supérieure, un genre de discours est soumis lui aussi à un ensemble de conditions de réussite »[3].

A. *La finalité reconnue* représente la première condition de réussite du genre de discours, selon Maingueneau, et, de façon implicite, du contrat de communication. La non reconnaissance de la finalité légitime de la communication produit des erreurs d'appréciation du genre de discours et provoque, comme nous le verrons plus loin, l'instabilité du contrat de communication. Nous reproduisons, dans ce qui suit, quelques citations éloquentes pour la confusion générée par la non reconnaissance de la finalité :

« **M. Darius-Bogdan Vâlcov (sénateur, président de la commission spéciale)** :

La proposition que la commission a pour les participants... Premièrement, nous vous souhaitons la bienvenue au Parlement de la Roumanie et devant la Commission spéciale „Roşia Montană". Nous proposons que chaque personne intéressée prenne la parole selon l'ordre de la liste que nous possédons. C'est l'ordre de votre inscription, ce n'est pas l'ordre alphabétique. Que vous ayez une exposition d'environ 3 - 4 minutes.

M. :

Nous avons le droit de poser des questions ?

M. Darius-Bogdan Vâlcov :

Non, non. C'est à nous de poser des questions et de comprendre. Ici, c'est un peu l'inverse, donc, nous ne favorisons personne, nous sommes la commission du Parlement et nous écoutons les deux parties et, à la fin, nous devons prendre une décision. Vous pouvez poser des questions, mais on ne peut pas vous répondre. [...]

M. Iulian Boia (invité) :

Bonsoir ! Je m'appelle Iulian Boia, je suis blogueur de Iaşi [...] *Premièrement, je ne suis pas ici pour témoigner. Je suis ici pour vous adresser des questions.* Parce que vous avez été nommés par les partis de gouvernement et les partis d'opposition pour vous documenter, vous informer et présenter des faits qu'on pourrait tous croire, ceux qui sortent dans la rue, ceux qui restent à la maison et regardent la télé.

M. Darius-Bogdan Vâlcov :

Non. Je vous ai dit que les choses allaient inversement. C'est nous qui posons les questions et vous répondez. Premièrement, nous n'avons pas encore eu accès à cette licence et puis nous ne pouvons pas répondre à ces questions, parce que nous aussi, ces questions que vous posez, nous les poserons plus tard au Gouvernement de la Roumanie.

M. Iulian Boia :

D'accord. Dites-moi comment accorde-t-on les licences en Roumanie.

M. Darius-Bogdan Vâlcov :

[3] Dominique Maingueneau, *Analyser les textes de communication*, Dunod, Paris, 1998, p. 51.

Ceci n'est pas un interrogatoire. »

Ces extraits ne sont pas révélateurs du contenu de l'échange, mais de la perspective du système qui a rendu possible l'interaction. Nous remarquons le fait que les acteurs emploient des sens diamétralement opposés du contrat de communication et de la finalité reconnue. Le principe pragmatique de la coopération entre en collision avec une vision concurrentielle de l'interaction verbale. L'erreur d'interprétation du contrat de communication intrinsèque au genre du discours se traduit par un décalage flagrant entre les rituels de communication, visible aussi dans l'abondance des marques pragmatiques du désaccord. Si dans le cas de la séance de consultation de la société civile la finalité légitime de l'acte discursif est le transfert d'informations du public vers les membres de la commission spéciale : « Nous devons poser des questions et comprendre », dans le cas de la séance de débat l'enjeu sera polémique : « Je voudrais vous demander : y a-t-il un moment, un jour semblable à celui-ci, où nous pourrions avoir un vrai dialogue ? Qu'on puisse poser des questions, formuler des arguments et que vous répondiez ? »

B. *Le statut des partenaires légitimes :* Par le statut des partenaires légitimes, Maingueneau comprenait les rôles assumés par l'émetteur et le récepteur dans l'acte de communication, la direction de communication et le type de relation matérialisé dans le discours. En tenant compte des règles traditionnelles qui organisent l'interaction verbale dans le contexte institutionnel, nous devrions discuter un cas classique d'interaction formelle, asymétrique, où la hiérarchie sociale est respectée.

Par *interaction asymétrique*, les théories interactionnistes de la psychosociologie décrivent ce type d'activité ou de comportement humain (verbal, tonal, gestuel; contextuel) complémentaire, où la différence est maximisée. « Dans une relation complémentaire, il y a deux positions différentes possibles. L'un des partenaires occupe une position qui a été diversement désignée comme supérieure, première ou "haute" (*one-up*), et l'autre la position correspondante dite inférieure, seconde ou "basse" (*one-down*). Ces termes sont très commodes à condition qu'on n'en fasse pas des synonymes de "bon" ou "mauvais", "fort" ou "faible" ».[4] Nous interprétons la « différence » dans l'esprit de la théorie de la communication de Palo Alto, dont le principal représentant est Paul Watzlawick, comme la distance hiérarchique entre les interactants mesurable dans un contexte vertical.

Aspects de la structure de la langue qui encodent les identités sociales des participants à l'interaction ou la relation sociale entre les participants, la déixis sociale inclut, selon Stephen Levinson[5], la forme pronominale des pronoms de politesse, les titres d'adresse, les particularités de l'accord du verbe avec le sujet. Levinson distingue deux types d'informations déictiques sociales grammaticalisées dans la majorité des langues du monde : relationnelles et absolues. La variété de la deixis sociale relationnelle est considérée la plus importante.

Les formes du pronom personnel ou de politesse, le nombre et la personne du verbe accomplissent un régime relationnel spécial : la différence entre la deuxième personne, singulier et pluriel, employé pour s'adresser à une seule personne, est décidée par l'autorité de l'adressant. *Le singulier de la deuxième personne* est employé dans le dialogue avec les subordonnés, tandis que *le pluriel de la deuxième personne* est réservé au dialogue avec les supérieurs, les deux formes étant utilisées entre les égaux.

[4] Paul Watzlawick, Janet Helmick, Don D. Jackson, *Une logique de la communication. Proposition pour une axiomatique de la communication*, Éditions du Seuil, Paris, 1967, p. 67.
[5] Stephen C. Levinson., *Pragmatics*, Cambridge University Press, 1983, p. 89.

« **M. Mădălin Chirilă (invité) :**
D'accord. Je résume.
Vous avez dit que je devais me prononcer à la fin si... J'attendrai de *vous* aussi une réponse, *M. Chelaru*, une réponse si *vous voulez*, concernant ce que *vous m'avez dit* en 2011.
M. Ioan Chelaru (sénateur) :
Je ne crois pas avoir discuté.
M. Mădălin Chirilă :
En 2011, *vous m'avez dit*...
M. Ioan Chelaru :
Arrête-toi un moment.
M. Ioan Chelaru :
Je peux parler aussi, *tu permets* ?
M. Mădălin Chirilă :
Je *vous* en prie, j'ai fini, j'ai décompressé !
M. Ioan Chelaru :
Merci beaucoup.
Tu aurais pu décompresser directement sur moi, si tu *avais* quelque intérêt. »

Une autre forme pour marquer grammaticalement les relations de pouvoir serait l'emploi du pronom personnel *nous* inclusif (je+tu+il) en opposition avec le pronom personnel *nous* exclusif[6] (je+il-tu), surtout dans la communication politique et les médias.

« **M. Ovidiu Grosu (invité) :** Et je vous le dit avec responsabilité, laissez-moi parler. C'est à *nous* de parler maintenant, c'est le peuple roumain qui parle au présent. »

La relation asymétrique s'appuie sur la reconnaissance de l'autorité, c'est-à-dire sur la conservation de la différence. Devant une attitude autoritaire on répond par un comportement soumis. Des actes menaçants pour la face positive du locuteur comme l'autocritique, les excuses, le regret sont censés conserver la distance sociale. Un cas de reconnaissance de l'autorité est illustré par la séquence discursive suivante où le comportement discursif auto- disqualifiant de l'interlocuteur dans la position d'infériorité discursive est manifeste :

« **M. Liviu Georgescu (invité) :** Il se peut que je ne parle pas bien et... Je n'ai pas fait de la communication, je suis de formation technique, moi, je travaille avec le tournevis et j'ai dépanné les problèmes. Nous, on ne communique pas... Si tout le monde communique qui restera encore à travailler ? Comment je peux faire vous expliquer ? »

En analysant les stratégies de négociation de la relation interpersonnelle dans l'interaction verbale, Catherine Kerbrat-Orecchioni distingue deux classes d'actes verbaux qui fonctionnent dans les relations horizontales et verticales : les « relationèmes », indicateurs et créateurs d'un certain type de liaison et les « taxèmes »[7], marques de la position hiérarchique. En vertu de la légitimité conférée par son appartenance institutionnelle, l'acteur politique peut faire appel à des actes performatifs conventionnels, taxématiques et à des formules protocolaires d'adresse qui marquent son statut hiérarchique supérieur dans l'interaction :

« **M. Darius-Bogdan Vâlcov (sénateur, président de la commission spéciale)** :

[6] *Ibidem*, 128.
[7] Catherine Kerbrat-Orecchioni, *Le discours en interaction*, Armand Colin, Paris, 2005, p. 45.

La proposition que la commission avance aux participants... Premièrement, *nous vous souhaitons la bienvenue* au Parlement de la Roumanie, devant la Commission spéciale "Roşia Montană". *Nous proposons* que chaque intervenant prenne la parole dans l'ordre de la liste que nous possédons. »

Et la règle pragmatique de la formalité est mobilisée par les actants afin de conserver leur rôle discursif ou pour la reconnaissance du rôle discursif du co-actant par le recours à des constructions impersonnelles, à des formules d'adresse avec la mention du titre et du nom de famille de l'interlocuteur.

« **M. Ştefan Vianu (invité) :** *Monsieur* le président, je veux vous poser une question très simple. Je comprends que... »

Parce que parfois l'expérience de vie, les valeurs et les objectifs des actants de la communication diffèrent, ceux-ci se confrontant de leurs positions conceptuelles incompatibles, même antagoniques, l'interaction peut devenir conflictuelle. Dans le processus communicatif les locuteurs peuvent être animés pas seulement par des intentions coopératives, mais aussi de rivalité. Une telle relation est *symétrique* et se fonde sur la minimalisation de la différence hiérarchique, sur l'égalité. Dans ce contexte, l'escalade du conflit discursif mettra en discussion et restructurera la configuration des rôles discursifs.

Dans certains cas le conflit discursif prend la forme de l'impolitesse, définie comme « une attaque délibérée à l'adresse du moi individuel de l'interlocuteur »[8] *(notre traduction)*. Forme de contestation de la face des interactants, de leur identité sociale et de leurs droits individuels, l'impolitesse est considérée un cas grave d'agression symbolique. J. Culpeper[9] construit un cadre d'interprétation de l'impolitesse qui est un négatif du modèle de politesse créé par Brown et Levinson. Culpeper classifie ainsi les stratégies de l'impolitesse :

1. L'impolitesse directe *(bald on record impoliteness)*, l'acte de menace de la face de l'allocutaire étant sans ambiguïté ;

2. L'impolitesse positive *(positive impoliteness)* qui attaque délibérément la face positive de l'allocutaire ;

3. L'impolitesse négative *(negative impoliteness)* qui lèse la face négative de l'allocutaire ;

4. Le sarcasme et la politesse non sincère *(sarcasm or mock politeness)* qui emploient non sincèrement les stratégies de la politesse. Cette stratégie sera modifiée en impolitesse indirecte (*off-record impoliteness*) dans laquelle on retrouve le sarcasme et l'ironie ;

5. La suspension de la politesse *(withhold politeness)* dans des situations où elle est absolument nécessaire.

Dans le corpus analysé, nous avons identifié au moins une manifestation de chaque type d'impolitesse décrit ci-dessus.

1. L'impolitesse directe, où la menace de la face de l'interlocuteur est non dissimulée, est une apparition surprenante dans le cas d'une interaction verbale institutionnelle :

« **M. Darius-Bogdan Vâlcov (sénateur, président de la commission spéciale)** :

Allez, ne soyons pas méchants. Je vous en prie, dans un cadre civilisé... Nous sommes le Parlement de la Roumanie, nous voulons prendre une décision...

[8] Liliana Ionescu - Ruxăndoiu, *Conversaţia. Structuri şi strategii. Sugestii pentru o pragmatică a românei vorbite*, ALL, Bucureşti, 1999, p. 100.

[9] Jonathan Culpeper, *Towards an anatomy of impoliteness*, dans « Journal of Pragmatics », 1996, no. 25, p. 349-357.

M. Liviu Georgescu (invité) :

Oui, c'est ça... *D'autres nous volent et nous devons obéir...* Oui, nous avons perdu même le droit de le dire. C'est correct. »

2. L'impolitesse positive, construite sur l'exclusion du territoire commun et la maximisation de la différence, est illustrée par la mise en évidence de l'opposition entre nous et vous :

« **M. Ovidiu Grosu (invité) :**Et je vous le dit avec responsabilité, laissez-moi parler. *C'est à nous de parler maintenant, c'est le peuple roumain qui parle au présent*. »

3. L'impolitesse négative se concrétise soit dans des actes menaçants voués à inoculer un sentiment d'insécurité à l'interlocuteur :

« **M. Mădălin Chirilă (invité) :**

D'accord, j'ai compris: Un autre exercice d'imagination pour ainsi dire. S'ils sont sortis dans la rue, combien dirais-je, je donne un minimum de 50 000 personnes, ils sortiront peut-être, je ne sais pas, 100 000, au moins 200 000 personnes. Que va-t-il se passer alors ? Croyez-vous que ... La Gendarmerie ne pourra plus contrôler...

M. Ovidiu Grosu (invité) :

Non, non. Messieurs, le comportement de la classe politique a débouché sur un tel désastre et *je veux vous dire maintenant, chaque jour, de nouvelles formations paramilitaires se constituent de maximum cinq personnes qui dévoreront toute la classe politique, y compris les familles de ceux qui ont participé à ce désastre national.* »

soit par l'invasion du territoire de l'autre, par l'interruption de l'intervention verbale:

« **M. Liviu Georgescu (invité) :**

Ainsi. Il dit qu'il n'y a pas d'arbre dans la carrière. On ne peut pas avoir des arbres dans la carrière ou dans la mine, parce que l'arbre ne pousse ni dans la mine ni dans la carrière.

M. Mircea Dolha (deputé) :

Nous avons compris, mais nous voulons...

M. Liviu Georgescu :

Je parles des montagnes qui ne sont pas encore atteintes. Parce qu'on a quatre montagnes et d'autres seront...

M. Mircea Dolha :

C'est correct. J'ai été voir les quatre et c'est pour ça que je vous dise...

M. Liviu Georgescu :

C'est vrai ? On est doué pour la désinformation, hein ?

M. Mircea Dolha :

D'accord, mais il faut se respecter l'un l'autre, parce que moi...

M. Liviu Georgescu :

Oui, il faut se respecter. Il ne faut pas être hypocrites. Oui. »

Ce dernier fragment est représentatif d'un phénomène largement rencontré dans la conversation : la superposition des interventions verbales. Les superpositions sont considérées par Liliana Ionescu-Ruxăndoiu une marque de la compétition pour le rôle d'émetteur. Dans l'interaction symétrique, « les superpositions résultantes de l'interruption du locuteur lorsque la

fin de son intervention n'est pas prévisible représentent des formes graves de violation territoriale, parce qu'elles peuvent constituer le prélude à un conflit. »[10]

4. L'impolitesse indirecte, où le fait d'éviter l'acte de menace de la face de l'autre est simulé, est représentée par la valorisation de la prétérition. En prétendant qu'il se soustrait à un acte qui pourrait offenser l'image de l'interlocuteur, le locuteur effectue l'acte menaçant :

« **M. Ştefan Vianu (invité) :** *Nous ne parlons pas maintenant, car je ne veux pas parler de tout ça, du génocide culturel ayant lieu là-bas.* »

« **Mme. Afrodita Iorgulescu (invitée) :** Nous avons lu attentivement tous les matériels, comme nous lisons attentivement tous les matériels de Gabriel Resources à partir de 2002. *L'exposé des motifs pour le projet de loi débattu au Parlement est un document extrêmement faible, pour ne pas le dire autrement,* et je vais en citer seulement deux exemples. »

Un cas à part d'impolitesse indirecte qui parasite le corps de la politesse est l'emploi sarcastique de antiphrastique de l'accord ou de l'approbation de l'interlocuteur :

« **M. Mădălin Chirilă (invité) :**

Non, non, un moment, s'il vous plaît, en ce qui concerne les amandes. Monsieur Dragoş Tănase, le représentant de RMGC, a déclaré la même chose lorsqu'il avait dit que dans le café se trouvaient 0,7 ml de cyanure et dans le lac de décantation - 0,4. De quoi parlons-nous ici ?

C'est-à-dire que moi, si je prends un café le matin, mon estomac ou où le diable ça arrive il est plus fort que cette terre, c'est ce que je comprends.

M. Florin Iordache (député) :

Enfin, chacun d'entre nous... Nous aussi et vous, nous avons le droit à une opinion.

J'ai dû vous répondre de mon point de vue que l'on discute de la cyanure et de la concentration dans la cyanure et c'est pourquoi j'ai demandé à votre collègue s'il mange ou pas des amandes. Je lui ai expliqué que la concentration dans les amandes est trois fois plus forte que la concentration de là-bas.

M. Mădălin Chirilă :

J'ai compris. Selon vos documents... »

« **M. Octavian Georgescu (invité) :**

Je voudrais vous demander : pour vous l'Académie, L'Église, la tradition, la Maison Royale, les étudiants, le patrimoine, ça signifie quelque chose ? Ça signifie quelque chose ou tout se résume au vote, aux revues glamour ? Nous le savons, là aussi il y a un représentant de la presse, comment se coiffer et tout ça...

M. Darius-Bogdan Vâlcov (sénateur) :

Allez, je vous en prie, soyez...

M. Octavian Georgescu :

Non, Je ne suis pas... Je suis un peu ironique, pas plus. Oui ?

M. Darius-Bogdan Vâlcov :

Le fait d'avoir invité toutes ces institutions...

M. Octavian Georgescu :

Oui, c'est tellement généreux ! »

[10] Liliana Ionescu - Ruxăndoiu, *op.cit.*, p. 47.

5. L'impolitesse manifestée par la suppression volontaire des marques de la politesse dans des situations où celles-ci sont obligatoires est encore un exemple de violation du caractère contractuel de la communication. Dans l'exemple ci-dessous, les interactants emploient des registres de déférence asymétriques, la deuxième personne singulier et pluriel, bien que le contexte situationnel sollicite la symétrie de l'interaction et le plus haut degré de déférence.

« **M. Ioan Chelaru (sénateur) :**

Arrête-toi un peu.

M. Mădălin Chirilă (invité) :

Vous m'avez dit que c'est une mauvaise affaire et une sottise du président et du gouvernement.

M. Ioan Chelaru :

Je peux parler aussi, tu permets ?

M. Mădălin Chirilă :

Je vous en prie, j'ai fini, j'ai décompressé !

M. Ioan Chelaru :

Merci beaucoup.

Tu aurais pu décompresser directement sur moi, si tu *avais* quelque intérêt. »

C. L'organisation textuelle. Par ce syntagme Maingueneau comprend l'architecture du genre du discours au niveau phrastique supérieur.

Les définitions de la situation de communication génèrent la contamination de deux formes d'interaction communicative, la discussion et la conversation qui présupposent des rôles sensiblement différentes pour les interactants : « La conversation se définit en opposition avec la discussion qui présuppose un cadre institutionnel (école, tribunal) et - au moins partiellement - la pré-allocation du rôle d'émetteur. Dans le cas de la conversation, les participants se manifestent comme des individus (les considérations de statut et de rôle comme facteur restrictif, sans être exclues, ne sont essentielles) alors que la discussion se déroule de la perspective du rôle social des participants. »[11] *(notre traduction)*

Le glissement d'une discussion structuré à une conversation est dangereuse pour le statut des membres de la commission spéciale qui font des efforts répétés pour marquer leur identité institutionnelle et rétablir le contrat de communication. La procédure est chaque fois invoquée comme un scénario sécurisant de l'interaction institutionnelle :

« *Ici, c'est un peu l'inverse, donc, nous ne favorisons aucune partie aux dépens d'une autre, nous sommes la commission du Parlement et nous écoutons les deux parties et, à la fin, nous devons prendre une décision. Vous pouvez poser des questions, mais on ne peut pas vous répondre.* » « *Notre mandat confié par la réunion plénière exige que le rapport contienne toutes les précisions qui s'imposent. (...) C'est la procédure pour éviter les discussions de cette nature sur les problèmes de procédure.* »

Accepter le contrat de communication présupposé par la conversation leur enlèverait l'avantage stratégique du statut hiérarchique supérieur garanti par la discussion. Connectée au micro-univers et macro-univers sociaux, la réalité discursive est la scène où se confrontent de différents systèmes de valeurs. La tectonique de ces forces souterraines façonne la configuration du contrat de communication : « La coopération et le conflit constituent les extrémités d'une

[11] *Ibidem*, p. 38.

échelle qui inclut une grande variété de formes de transition, basées sur le mixage, dans de différentes proportions, de certains modèles structurels, stratégies et moyens d'expression caractéristiques à ces deux types de communication. »[12] *(notre traduction)* Bien que soumis aux pressions normatives qui agissent au niveau discursif, le locuteur est capable de transformer avec créativité les conventions du discours. Le résultat est l'ordre social négocié continuellement par l'acte de l'interaction.

Le choix des relations normatives ou créatives dans le discours dépend de la nature de la situation : les relations normatives et la conservation du contrat de communication sont associées aux situations qui ne sont problématiques pour les participants tandis que les relations créatives sont caractéristiques des situations problématiques. « Une situation ne pose aucun problème si les participants peuvent facilement et harmonieusement l'interpréter comme une situation de type familier - le sujet, les actants et les relations établies sont claires et "typiques". Dans de tels cas, les ressources des membres constituent des normes appropriées (types de discours, procédures d'interprétation) facilement à suivre. Au contraire, lorsque ces données ne sont pas claires, les ressources des membres ne fournissent pas les normes. Il y a un décalage entre la situation concrète et les types de situation familière, qui exige aux participants d'utiliser de façon créative ces ressources pour faire face aux situations problématiques. Ces situations constituent des moments de crise pour les participants, se produisant généralement lorsque la lutte sociale devient manifeste, quand les ressources des membres et les relations de pouvoir qui les sous-tendent... arrivent eux-mêmes à la crise. »[13] *(notre traduction)*

Pour conclure, une situation problématique est celle où les actants de l'interaction opèrent avec des définitions divergentes de la situation de communication. Le statut des actants, la relation sociale entre les actants et le contrat de communication y sont reconfigurés. C'est aussi le cas de la situation de communication que nous avons étudiée où les relations relativement établies à l'intérieur du type de discours se désintègrent, l'autorité est contestée et la distance entre les rôles sociaux est facilement transgressée. Les traits du texte présentent les pas de ce processus de réorganisation de l'ordre de discours, les pas les plus visibles de la restructuration créative du discours étant identifiables au niveau des marques pragmatiques de la relation.

Bibliographie :

Brown P., Levinson S., *Politeness. Some universals in language usage*, Cambridge University Press, 1987.

Charaudeau, Patrick, *Le discours politique. Les masques du pouvoir*, Librairie Vuibert, Paris, 2005.

Culpeper, Jonathan, *Towards an anatomy of impoliteness*, dans « Journal of Pragmatics », 1996, no. 25.

van Dijk, Teun A., *Discourse and Power*, Palgrave Macmillan, New York, 2008.

Fairclough, Norman, *Language and power*, Longman Group, New York, 1989.

Goffman, Erving, *Interaction ritual. Essays on face to face-to-face behaviour*, Pantheon Books, New York, 1982.

[12] *Ibidem*, p. 64.

[13] Norman Fairclough, *Language and power*, Longman Group, New York, 1989, p. 165.

Ionescu - Ruxăndoiu, Liliana, *Conversaţia. Structuri şi strategii. Sugestii pentru o pragmatică a românei vorbite*, ALL, Bucureşti, 1999.
Ionescu - Ruxăndoiu, Liliana, *Limbaj şi comunicare. Elemente de pragmatică lingvistică*, All Educational, Bucureşti, 2003.
Kerbrat-Orecchioni, Catherine, *Le discours en interaction*, Armand Colin, Paris, 2005.
Levinson, Stephen C., *Pragmatics*, Cambridge University Press, 1983.
Maingueneau Dominique, *Analyser les textes de communication*, Dunod, Paris, 1998.
Moeschler, Jacques et Reboul, Ane, *Dicţionar enciclopedic de pragmatică*, Éditions Echinox, Cluj - Napoca, 1999.
Watylawick, Paul, *Une logique de la communication*, Seuil, Paris,1972.

Corpus:

Le sténogramme de la Commission spéciale commune de la Chambre des Députes et du Sénat pour l'avis du Projet de loi concernant les mesures afférentes à l'exploitation des mines d'or et d'argent du périmètre Roşia Montană et la stimulation et la facilitation du développement des activités minières en Roumanie
http://www.comisiarosiamontana.ro/articole.html

L'article a bénéficié de support financier par le biais du projet intitulé "SOCERT. La société de la connaissance, dynamisme à travers la recherche", numéro d'identification du contrat POSDRU/159/1.5/S/132406. Le projet est cofinancé par le Fonds Social Européen par le Programme Opérationnel Sectoriel pour le Développement des Ressources Humaines 2007-2013 "Investir dans les gens".

DECONSTRUCTING AND TRANSLATING THE TABOO

Ana-Maria Pâcleanu, PhD Student, "Dunărea de Jos" University of Galați

Abstract: Translating literary texts that depict decadent life and exacerbated eroticism means communicating messages to addressees who are likely to respond in a negative way. Therefore, the challenge consists mainly in making the proper choices when translating words or structures that might make people feel embarrassed. The present paper aims at reconstructing the process of translation, but not before considering the linguistic levels (with particular focus on the lexical and semantic ones), in both the source language text and the target language text, with the purpose of investigating into the difficulties of translating Henry Miller's novels.

Keywords: taboo, individual style, naturalistic self-expression, translation, deviation.

It is a real fact that Henry Miller's striking way of rendering real life by means of literature has shocked or displeased the American society and the "literary qualities of his books went generally unrecognized" (Green and Karolides, 2005: 350). His novels have been censored for years in the States, but published in Europe (France) and, after many years, in his country. As the morality standards changed, upon his return to America (California) his literature was reevaluated even if still contested by feminists or other social categories (Green and Karolides, 2005: 350).

At a first reading, all the references the author makes to people and to life in general seem to be related to sex and depravity, but it is the "absurdity of human existence" (Karolides, Bald and Sova eds., 2009: 387) that underlies all the linguistic structures used by the American writer. The reality depicted by the author appears to be exaggerated and this has been considered taboo. *The taboo* is a recurrent element in his texts and therefore became a feature of his individual style. According to some literary critics, he does not simply write about sex and the human flaws or vice, but he criticizes modernity by filling his autobiographical novels with "unabashed enthusiasms, sexual disclosures, aesthetic philosophies, and metaphysical speculations" (Decker, 2006: 4).

When faced with literature that is considered obscene, the translators' most difficult task is making the proper choices for translating words or structures that might make people feel embarrassed. However, in this case, and considering the nowadays loss of inhibition, the translator's role as a mediator should not involve 'trans-forming' or reshaping (domesticating) the text so as to please the audience or the contemporary society. This would mean discarding the author's style or disregarding what makes Miller's texts original. One of the central premises of the present paper is that all the original features (of a literary text) should be preserved because, as Newmark states,

"no one deliberately writes nonsense. There is no such thing as human or non-human nonsense. Everything makes symbolical sense [...] In translation you have to make sense of

everything (misprints, gibberish), particularly what appears to be nonsense." (Newmark, 1998: 14)

In this respect, the corpus chosen for a further analysis of the translators' attitude towards *the taboo* includes texts as: *Tropic of Cancer*, *Tropic of Capricorn*, *Sexus*, *Plexus*, *Nexus* and *The World of Sex*. A linguistic and stylistic text analysis of samples from the previously mentioned texts is necessary inasmuch as this is a key procedure for establishing how the texts could 'behave' when translated into another language. The concepts employed pertain to the field of linguistic criticism along with translation theory elements. The translators' attitude refers to the way translators treated the texts, whether they domesticated or foreignised them by making them *smoother* or keeping the original features. Nevertheless, at this stage, it should be mentioned in advance that the translator's perspective that is about to be illustrated is the one of foreignising. As it will be noticed, the features of the source texts were kept to a larger extent. Translating the texts under scrutiny here was probably a difficult task for translators like Antoaneta Ralian and Alexandru Vlad, even though they translated these texts after the fall of communism, when Romanian society re-started its *exposure* to the imperialist cultures' vices and to the literature of what communists called the worst enemies of science and culture – the American and British imperialists (Petcu, 1999: 126).

The translation method to be suggested below as a possible solution to the dilemma of translating or not taboo structures (or how to do it when necessary) might be a golden mean to the struggle of finding 'the right words'. Nevertheless, it cannot and should not be used as a prevailing procedure.

The linguistic structures displayed by a text are crucial to the translation process. Miller is said to be the pioneer and the greatest contributor to the "expansion of naturalistic self-expression" (Green and Karolides, 2005: 350). Therefore, a closer look into the peculiarities of Miller's texts will set out that the linguistic choices the translators were supposed to make could be considered real challenges. In Miller's literature, both the signified and the signifier are meant to have a great impact on the reader. Various taboo concepts are expressed by means of controversial linguistic structures. This explains why his works have been censored in America. In this sense, concepts like eroticism, exile, human flaws, expletives (swear words) etc. were taken into account in the present paper, some of them used together with religious concepts. Attention will be paid to the deviant language as far as the lexical and the semantic levels are concerned.

Titles are normally the first elements that provide an idea about the lexical and semantic features of the texts. In Charles Grivel's theory on the functions of the titles, included and remodeled by Leo Hoek in his definition (both discussed in Genette's *Paratexts*) it is stated that the title is "a set of linguistic signs" that designate or "indicate the subject matter" of the text and "entice its target public" (Genette, G. 1997: 76). Nevertheless, according to Genette, what is important is not if the title refers to the subject matter or to the form of the text, but if it alludes to the thematic subject or to the text itself, "as a work or as an object" (Genette, G. 1997: 78). Therefore, it is worth considering the linguistic implications of the meanings of the titles. *Sexus* derives from sex and *Plexus* refers to an "interwoven combination of parts or elements in a structure or system" (Merriam- Webster online dictionary). Similarly, Nexus implies the concept of binding (the Latin *nectere*). Differently, as signifiers, the lexical items contained in the

structures *Tropic of Cancer* and *Tropic of Capricorn* refer to realities that can also be considered (from the semantic point of view) to be related to the concept of exotic, often associated with eroticism and instinct. The more explicit title *The World of Sex* seems to be the *umbrella* under which the previously mentioned titles come under. In fact, this text is an essay by means of which the author explains both his linguistic or stylistic choices and his preference for taboo subjects:

"Does it seem out of the character for the author of Tropic of Cancer to voice such views? Not if one probes beneath the surface! Liberally larded with the sexual as was that work, the concern of its author was not with sex, nor with religion, but with the problem of self-liberation. In Tropic of Capricorn the use of the obscene is more studied and deliberate, perhaps because of a heightened awareness of the exacting demands of the medium. The interlude called "The Land of Fuck" is for me a high water mark in the fusion of symbol, myth and metaphor. Employed as a breakwater, it serves a double purpose. (Just as the clown acts in the circus not only relieve the tension but prepare one for still greater tension)." (Miller, 1957: 18)

It is generally accepted that other genres are characterised by a constant use of linguistic patterns that become stereotypes (the legal, medical, business language), but when translators undertake the task of translating literary texts they are usually aware that "literary language and its translation has a greater license than non-literary language to go beyond normal conventions of style, 'ignoring' the reader" (Newmark, 1998: 103). As far as Miller is concerned, the fact of *ignoring the reader* does not refer to linguistic patterns that are difficult to understand because of their morphological structure. It is neither a matter of syntax – that is not more deviant than that of many classics who used various types of stylistic devices, considered prominent features of their works. In this case, it is more a question of impact of the signifiers (of the words or collocations) chosen by the writer to express taboo concepts or ideas and therefore a matter of form and meaning, of vocabulary and semantics, the main levels tackled in this study.

The first category of taboo concepts that have been identified in the above mentioned corpus is eroticism. This includes lexis referring to sexual intercourse but also to parts of the body that are constantly referred to from the sexual point of view. The multitude of synonyms used by the translators for translating this kind of structures (Antoaneta Ralian – the trilogies and Alexandru Vlad – *The World of Sex*) are faithful renderings of the ones in the source texts. Equivalence at the semantic level is achieved in both the source text and the target text as various structures are recurrent in the corpus, under different forms. By ways of illustration, samples from the texts and the translations are provided below.

Table 1

Source Text	Target Text
"A valise without straps. A hole without a key. She had a German mouth, French ears, Russian ass. Cunt international." (Miller, 1961: 7) "Her thick bush seemed to be full of electricity " (Miller, 2007: 70) "She was a hysterical, lascivious, puritanical bitch whose crack was hidden beneath a tangled mat of hair..." (Miller, 1957: 57) "I will tear off a few hairs from your cunt**[...]** I will bite into your clitoris" (Miller, 1961: 6) "I had all four fingers up her crotch".(Miller, 2010a: 13) "You want another crack at it, is that it?" (Miller, 2010a: 181) "This is the flush of dawn on the first day of sexual intercourse in the old Hellenistic world..." (Miller, 1993: 176)	"O valiză fără curele. O gaură fără cheie. Avea gură de nemțoaică, urechi de franțuzoaică, cur de rusoaică. Pizda era de talie internațională" (Miller, 2011: 11) "Tufișul ei bogat părea de-a dreptul electrizat" (Miller, 2011: 49) "Era o cățea puritană isterică și lascivă, a cărei crăpătură era ascunsă sub un caier de păr încâlcit." (Miller, 2011: 48) "O să-ți smulg câțiva floci [...] O să-ți mușc clitorisul ..." (Miller, 2011: 9) "Mi-am băgat patru degete în gaura ei" (Miller, 2010b: 14) "Mai vrei puţin la crăptură, da?" (Miller, 2010b:198) "Aceasta e revărsarea zorilor peste prima zi a contactului sexual din vechea lume elenistică". (Miller, 2011: 180)

The nouns "valise", "hole", "bush", "crack", "crotch", and "it" (in "You want another crack at it") refer to the female genital area and the term *cunt* could infallibly be used. Nevertheless, even if considered vulgar, Miller's literature seems to function as an encyclopaedia or dictionary of words belonging to the semantic fields of genital organs or sex described by means of obscene terms. As can be noticed, a perfect synonymy could not have been normally achieved if the context had lacked. The connotative meanings of "valise" and "bush" make them near-synonyms, but also create a constant that is, in fact, a variable – the same concept that could be extremely irritating if repeatedly used under the same form, on the same page. Therefore, *variation* is the main procedure. Lexical alternatives are welcome in this case because the stylistic effect of the same expression the reader sees on hundreds of pages is diminished if not expressed differently. This synonymic repetition might add slightly different nuances of meaning. It is the phenomenon called *multiaccentuality* of words and this recalls Bakhtin's *multiplicity*. This might be the reason for using synecdoche (in this case, the whole put for a part) – the word "crotch" (known also as groin) that stands for the same sexual organ (i.e. the more explicit and repeatedly used "cunt"). Fowler called this dimension *variation in generality of terms* that is the use of "general terms, or specific terms, in a text, with consequent differences of

effect" and differences as far as connotation, tone and suggestiveness are concerned. This also creates the impression of certain types of *mind-styles* – the term used to refer to point-of-view (Fowler, 1996: 215).

The lexical level is quite peculiar also because Miller combines pretentious, scientific or formal words ("sexual intercourse" instead of sex) , poetic structures like "the flush of dawn", with slang terms ("another crack", "cunt") that illustrate the efforts to reveal himself and reality in a manner that all types of audience can be familiar with. Consequently, the *foregrounding* effect achieved by the author, does not consist in real *de-automatization*, but in the use of a topic and lexical items that are not perceived as literary by many categories of readers. In this case, the "violation of the scheme" or foregrounding (Mukarovsky, 1964: 21), is just an excessive use of *over-familiar* and *common* lexical items. This technique can be considered linguistic evidence of the author's style. In other words, what is non-casual (for a literary work) is actually expressed by means of the very casual itself. This is what might make readers and critics think that it is deviation from the norm.

Other taboo recurrent concepts are exile, human flaws or vices and racism. Here, like in everything Miller writes, it is interesting to notice what Roger Fowler calls "the atrophy of linguistic techniques from creative illumination to automatic and meaningless pattern" (Fowler, 1996: 70). Though the recurrence of terms referring to the above-mentioned topics might seem automatic and meaningless, the contexts illustrate real facts and quotidian aspects by "filtering memories, dreams and fantasies through an anecdotal matrix" (Decker, 2006: 3). Therefore, the reference to Jews is an aspect of the society Miller was part of and some critics agreed on the fact that reality made him put forth the facts by means of writing. An example can be the resentment towards "the encroaching– largely Jewish – immigrants whose presence prompted his mother to relocate the family" (Decker, 2006: 1). In the following excerpt, emphasis is placed on Jewishness and hate "almost all Montparnasse is Jewish, or half-Jewish, which is worse [...] who hates the Jews more than the Jews?" (Miller, 1961: 3). The linguistic technique is *root repetition* that is the obsessive use of Jewish and Jews in two sentences. A certain type of lexical and semantic symmetry was achieved. The word "Jewish" in the first sentence is used twice, together with the word "worse", and in the second sentence the word "Jews", like "Jewish", occurs twice. The verb "hates" has a negative meaning itself (as a signifier), correlating with the comparative of the adjective bad in the previous sentence.

The translation keeps the same structure "aproape tot Montparnasse-ul e plin de evrei sau pe jumătate evrei, ceea ce e și mai rău. [...] cine-i urăște mai mult pe evrei decat evreul nsuși?" (Miller, 2011: 7), but the Romanian structure that renders "worse" is reinforced by "și" in the comparative structure "și mai rău". The translator also considered necessary to emphasise the negative meanings by *adding* to the comparative structure.

The incapacity to adapt to a constantly changing world, to the modernity that brought technological innovation (but also the tendency for everything to become erratic and unstable) is one of the main concepts expressed through this overt and scandalous language. In *Tropic of Capricorn* Miller admits that his protest against the aforementioned aspects of modern world is more obvious if the strategy has to do with the detail, *the thing* itself. The following extracts are pieces of the confession Miller makes throughout his autobiographical novels. In other words, he explains his amorality and his exaggerations, his obsessions with all that is human and taboo. This enables the translator and, hopefully, the reader to perceive his works as valuable literature

in which the main strategy is combining "corrupted, fast-paced backgrounds" (as illustrated in the extracts about sex and human flaws) with "sweet moments" (Flaxman, 2000: 69). It is a characteristic of Henry Miller's style (as far as both the linguistic and the literary elements are concerned).

"What strikes me now as the most wonderful proof of my fitness, or unfitness, for the times is the fact that nothing people were writing or talking about had any real interest for me. Only the object haunted me, the separate detached, insignificant thing. It might be a part of the human body or a staircase in a vaudeville house; it might be a smokestack or a button I had found in the gutter. Whatever it was it enabled me to open up, to surrender, to attach my signature. To the life about me, to the people who made up the world I knew, I could not attach my signature. I was as definitely outside their world as a cannibal is outside the bounds of civilized society. I was filled with a perverse love of the thing-in-itself-not a philosophic attachment, but a passionate, desperately passionate hunger, as if in the discarded, worthless thing which everyone ignored there was contained the secret of my own regeneration.

Living in the midst of a world where there was a plethora of the new I attached myself to the old. In every object there was a minute particle which particularly claimed my attention. I had a microscopic eye for the blemish, for the grain of ugliness which to me constituted the sole beauty of the object. Whatever set the object apart, or made it unserviceable, or gave it a date, attracted and endeared it to me. If this was perverse it was also healthy, considering that I was not destined to belong to this world which was springing up about me. Soon I too would become like these objects which I venerated, a thing apart, a non-useful member of society. I was definitely dated […].

Perhaps my speech was somewhat extravagant, though often it happened when I was holding myself in with main force. The turn of a phrase, the choice of an unfortunate adjective, the facility with which the words came to my lips, the allusions to subjects which were taboo - everything conspired to set me off as an outlaw, as an enemy to society. No matter how well things began sooner or later they smelled me out." (Miller, 1993: 51-52)

The same signified, the concept of *already existent*, occurs as different semantic units and grammatical categories, but also in different collocations – "the object", "insignificant thing", "thing-in-itself", "discarded, worthless thing", "the old" or "a thing apart", "definitely dated" along with the idea of *unfitness* ("set me off as an outlaw", the comparison "I was as definitely outside their world as a cannibal is outside the bounds of civilized society") expressed through and together with "perverse love", "passionate, desperately passionate hunger", "attracted and endeared it to me", "if […] perverse it was also healthy", "venerated". As previously mentioned, the constant use of taboo in general and of certain terms for objects or concepts in particular, is both a linguistic and a literary strategy that can also be described as *overlexicalization*. Therefore, translators should keep the linguistic and literary features of these texts for the sake of this particular type of literature, which *defamiliarizes* by excessively using the familiar. As far as stylistics is concerned, repetition has an important role. A chain of main clauses starting with the epistemic modal "might" have similar structures and are meant to provide examples of what Miller's persona considers essential in a modern world characterized by futility and inconstancy. The modal verb suggests the idea of a possibly endless enumeration.

These linguistic devices contribute to creating a world, a situation and a topic that the author intentionally builds as a copy of a real context, world etc.

The poem-like word order in "To the life about me, to the people who made up the world I knew, I could not attach my signature" is also worthy of note. The unusual order of words aims at emphasizing the indirect object, rather than the subject of the main clause, displaying a more poetic structure. The translation into Romanian has almost the same phonological effect in terms of rhythm, but the word order is rather peculiar in English (that is a subject–verb–object language) whereas in Romanian, where rules are not very strict, the poem-like effect is not that pregnant with expressivity as in the original version.

The difference between the extracts referring to sex in *Tropic of Cancer*, *Rosy Crucifixion* and the above extract from *Tropic of Capricorn* lies in an apparently greater care in choosing and arranging the linguistic units even if they contain taboo structures or overt confessions of using the taboo – "the allusions to subjects which were taboo" (quotation from the extract above).

Other more suggestive illustrations of the sexual intercourse are the ones rendered by means of comparison and analogy in the aforementioned novel:

"There was no beginning, no personal, individual starting point; we met like experienced swordsmen on the field of honour now crowded with the ghosts of victory and defeat. We were alert and responsible to the least thrust, as only the practiced can be. We came together under cover of dark with our armies and from opposite sides we forced the gates of the citadel. There was no resisting our bloody work; we asked for no quarter and we gave none. We came together swimming in blood, a gory, glaucous reunion in the night with all the stars extinguished save the fixed black star hanging like a scalp above the hole in the ceiling." (Miller, 1993: 241)

The excerpt above can be considered a *tidier and cleaner* way of using the autobiographical mode and the meditative, confessional style (Childs and Fowler, 2006: 21). The meeting between the lovers is not made explicit, but described by comparing it with a fight – "we met like experienced swordsmen on the field of honour". It then proceeds in much as the same vein with an analogy in which the bed is the battlefield and the physical elements of their sexuality are armies that "forced the gates of the citadel". The translator's feeling of relief is a result of the fact that exaggerated reality makes way for a more poetic and expressive description of taboo situations. This relief seems to materialise in more literary words like "înţesat" in "înţesat de fantomele victoriei si înfrângerii" (Miller, 2011: 165).

The semantic level proves to be salient when analysing Miller's texts. In this respect, it is also worth mentioning the fact that the language used includes words that apparently have habitual meanings, but that are coded in order to refer to other concepts. Consequently, we may refer back to the excerpt analysed above that refers to the feminine genital area or to the one about the battlefield as marked by the features [-sexual] or [+sexual]. The tenor (a taboo concept, [+sexual]) was rendered by using a vehicle that has the feature [-sexual].

As regards metaphors and comparisons, the following extracts about God (Table 2), from *Tropic of Capricorn* can add to the series of controversial concepts put together by the author by means of the already mentioned stylistic devices. Joining concepts like sex and religion is against morale and this seems an oxymoron even at the linguistic level. The collocation "God the embryo", with the features [+eternity] and respectively [-eternity], that for any Christian seems

absurd and heresy, is a very expressive one, but can be accessible to a readership that is familiar with the philosophical (metaphysical) matters. Moreover, the sentence "God is the summation of all the spermatozoa come to full consciousness" can be interpreted according to the readership's knowledge about subjects like religion and philosophy, but also through a good understanding of how the determiners (i.e. "come to full consciousness") function at the semantic level. Impetuous, religious readership's tendency might be to consider signifiers like "spermatozoa" and "God" as linguistically manifested heresy. Nevertheless, the most controversial part of the sentence, the noun phrase "the spermatozoa come to full consciousness" should be seen as an equivalent of the feature [+ omnipotent] or [+omniscient] that define God. Attributing a [+human] feature like "full consciousness" to a term designating primary cells could semantically correspond to "omnipotent and omniscient entity", but the stylistic effect is significantly different when concepts are employed as Miller did. This validates the theory that *the language* is not employed casually and concrete nouns referring to senses (the palpable) are successfully employed along with the abstract ones that refer to philosophical or scientific ideas.

Perceiving these concepts as moral or amoral depends also on the type of readership – versed (to a lower or a higher degree) in literary art, linguistics or philosophy and the ones that simply read the story and take everything for granted without considering *the tenors* and *the vehicles* from all points of view. As Galperin puts it, "the individuality of a writer's style is shown in a peculiar treatment of language means" (Galperin, 1977: 14). After analysing the apparently common language and the way Miller makes use of it, one can draw the conclusion that the value of the chosen excerpt (and of his texts in general) does not only consist in *what* but also in *how* it is expressed. Thus translators, in this case, should not domesticate the text. The individual style of the author ought to be kept in the translation. Instead of trying to conceal what seems Darwinian or possibly heretical, in the translation below, focus was laid on rendering the writer's message as faithfully as possible in keeping with the style of the source text.

Table 2

Source Text	Target Text
"Once this fact is grasped there can be no more despair. At the very bottom of the ladder, chez the spermatozoa, there is the same condition of bliss as at the top, chez God. God is the summation of all the spermatozoa come to full consciousness. Between the bottom and the top there is no stop, no halfway station. The river starts somewhere in the mountains and flows on into the sea. On this river that leads to God the canoe is as serviceable as the dreadnought. From the very start the journey is homeward. Sailing down the river... Slow as the hook-worm, but tiny enough to make every bend. And slippery as an eel withal. What is your name? shouts someone. My name? Why just call me God - God the embryo, I go sailing on. Somebody would like to buy me a hat. What size do you wear, imbecile! he shouts" (Miller, 1993: 186)	"Odată ce acest fapt este perceput, nu mai poate exista disperare. La cea mai de jos treaptă a scării, *chez* spermatozoid, există aceeași condiție de fericire ca și la vârf, *chez* Dumnezeu. Dumnezeu este suma tuturor spermatozoizilor ajunși la deplină conștiință. Între ultima treaptă și vârf nu există nici un stop, nici o escală. Râul izvorăște de undeva din munți și se varsă în mare. Pe acest râu care duce la Dumnezeu, micuța canoe e la fel de utilizabilă ca și un cuirasat. Chiar de la start, călătoria se îndreaptă spre casă. A pluti pe râu…Lent ca un vierme parazit, dar destul de micuț pentru a putea urma orice meandră. Și, pe lângă toate, alunecos ca un țipar. "Care ți-e numele?", strigă cineva. *Numele meu. Spune-mi pur și simplu Dumnezeu—Dumnezeu embrionul*. Plutesc mai departe. Cineva ar vrea sa îmi cumpere o pălărie. "Ce masură ai, imbecilule?, îmi strigă." (Miller, 2011: 190)

The previously analysed excerpts were meant to illustrate the impact of a certain type of literature (of a certain style and register) on readers. According to Hatim and Mason the challenges for nowadays' translators lie in translating "texts that are remarkably creative and which display marked degrees of dynamism (interestingness)" defined as a "motivated removal of communicative stability" (Hatim and Mason, 1997: 111). The fact that Miller was translated into Romanian also reflects the interest readership manifested towards a variety of texts (different from the classical ones) in that particular period, an interest that the publishing house put to good account when they started to publish Miller's works in Romania. Therefore, it is obvious that open-minded audience after the '90s was ready for a *non-familiarised* text.

With regard to a possible translation solution that can 'smooth' the target text to a certain extent, one can consider keeping the linguistic elements (that refer to *realia* considered taboo) in English in the target text. The impact on the reader may be softened through this strategy that might seem inefficient at the linguistic level, but efficient from the pragmatic point of view. In pragmatics, the issues of the fictional discourse are two: the objects (and their status) and the fictional representation and its status. In this sense, pragmaticians reject the existence of language of fiction and claim that the fictional discourse is different from the normal one, not

through the language it displays but by the way the language is employed (Moeschler and Reboul, 1999: 406). Consequently, it could create the illusion that using foreign lexical elements (but equivalent from the semantic point of view) could diminish the *perlocutionary effects*. For example, in contexts where the genital female organs are brought into discussion repeatedly, the translator might keep the English terms. Words like "cunt", "bitch" or "crack" could seem less obscene to a certain category of readers (the young) due to the frequent exposure to taboo vocabulary in the media and American/English song lyrics or films. Nevertheless, there are also drawbacks of this possible strategy. It could overload the text with foreign words that overlap the ones already employed by the author (usually taken from French – see the excerpt referring to God in Table 2). It could also be an obstacle to readers who do not have good knowledge of the source language.

The deliberate choice of taboo words and structures make Miller's works a permanently controversial corpus. Choosing to analyse his works might seem mindless, but the ratio of taboo concepts to the philosophical (existential) ones and the way these concepts render all that is real is rather balanced and stylistically interesting. Though we witness an exaggerated naturalistic self-expression, it is literature, whether accepted or not. By entering the fictional world we assume the quality of readers and thus of receivers of a written message that displays non-literary features such as colloquial or taboo language. This type of prose seems to breach all the rules of the belles-lettres style, but this *breach* is, despite critics, a type of literature. This might stem from the fact that style is a kind of deviance inasmuch as "in order to compel the language to serve his purpose, the writer draws on its potential resources in a way different from what we see in ordinary speech" (Galperin, 1977: 15). In conclusion, Miller's novels work at their best when translated by taking into consideration all the features that makes them *deviant* to such an extent because "the task of the translator consists in finding that intended effect [Intention] upon the language into which he is translating which produces in it the echo of the original. This is a feature of the translation which differentiates it from the writer's work because the effort of the latter is not directed at the language as such, at its totality, but solely and immediately at specific linguistic contextual aspects" (Benjamin, 1989: 19). Text analysis proves to be an important tool when investigating the author's style, in tracing particular linguistic peculiarities and deliberate deviations at all levels. Becoming familiar with the text from both the literary and the linguistic points of view enabled the translators to translate a message and not just obscene words, to translate *the puzzle*, not only the pieces.

Bibliography

Benjamin, W. (1989) "The task of the translator" in *Readings in Translation Theory.* Chesterman, A. ed., 13-25, Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.

Childs, P. and Fowler, R. (2006) *The Routledge Dictionary of Literary Terms*, Oxon: Routledge.

Decker J. M. (2006) *Henry Miller and narrative form: constructing the self, rejecting modernity*, Routledge.

Flaxman, A.M. (2000) *New Anatomies: Tracing Emotions in Henry Miller's Writings*, New York: Bern Porter .

Fowler, R. (1996) *Linguistic Criticism*, Oxford: Oxford University Press.

Galperin, I. R. (1977) *Stylistics*, Moscow Higher School...

Genette, G. (1997) *Paratexts: Tresholds of Interpretation* transl. from French by Lewin J.E., Cambridge: Cambridge University Press.

Green, J. and Karolides N.J. (2005). *Encyclopedia of Censorship New Edition*, New York: Facts On File.

Hatim, B. and Mason, I. (1997) *The Translator as a Communicator*, London and New York: Routledge.

Karolides, N.J., Bald M. and Sova D.B. (2009) *100 Banned Books*, New York: Checkmark Books.

Miller, H. (2011) *Lumea sexului*, Iași: Polirom.

Miller, H. (2010a) *Sexus*, New York: Grove Press.

Miller, H. (2010b) *Sexus*, Iasi: Polirom.

Miller, H. (1957) *The World of Sex*, London: Olimpia Press.

Miller, H. (2007) *The World of Sex*, London: Oneworld Classics.

Miller, H. (1961) *Tropic of Cancer*, New York: Groove Press.

Miller, H. (1993) *Tropic of Capricorn*, London: HarperCollinsPublishers.

Miller, H. (2011) *Tropicul Cancerului*, Iasi: Polirom.

Miller, H. (2011) *Tropicul Capricornului*, Iasi : Polirom.

Moeschler, J. And Reboul, A. (1999) Dicționar Enciclopedic de pragmatică, Cluj: Echinox.

Mukarovsky, J. (1964) "Standard Language and Poetic Language" in Garvin P. (ed.) *A Prague School Reader on Aesthetics, Literary Structure and Style*, 18-30, Georgetown: Georgetown University Press.

Newmark, P. *(1998*) *More Paragraphs on Translation* Clevedon: Multilingual Matters.

Petcu, M. (1999) *Puterea si cultura. O istorie a cenzurii*, Iasi: Polirom.

*** Merriam- Webster online dictionary.

VASILE ARVINTE – ”ROMÂN, ROMÂNESC, ROMÂNIA”

Maria-Teodora Vargan, PhD Student, ”Al. Ioan Cuza” University of Iași

Abstract: , Român, românesc, România’’- Vasile Arvinte’s favourite book (Alice Arvinte) must be read because it represents us as being the greatest study concerning Romanians’name, in which the author engages in a comprising analysis of terms: a ***Romanian man, a Romanian woman, Romanian, Romania****, from various points of view: etymologically, semantically etc.*

*Having as a starting point the study for the word ROMANIAN both my Romanian and foreign specialists, a word used in different forms throughout the history (****rumân, roman****), the linguist from Iași underlines the fact that this term is of Roman origin (****Romanian*** *– from the Latin word* ***romanus****).*

Not minimising the influence of the School from Ardeal and of the Latinists in imposing the term ***Romanian****, Vasile Arvinte offers us the chance to find ourselves as a nation, as a people, to distinguish ourselves as a community among the others in the world, a process materialized at the half of the XIX-th century by the formation of the Romanian national state, and, at the beginning of the XX-th century, by the achievement of the Romanian National Unitary state.*

An important role in the scientific paper of the linguist Vasile Arvinte is played by the term ***Romania****, a not very old word (the XIX-th century), but which has a controversial etymology, being a long-discussed term by Sextil Pușcariu, Elena Slave, Alexandru Philippide, Iorgu Iordan, Liviu Leonte, Alexandru Graur and Nicolae Iorga, Ionel Brătianu, V. Popa, A. Armbruster.*

Vasile Arvinte illustrates the linguistic process of the conceiving of the term Romanian state – Romania considering the two terms: the name ***românie*** *and the proper name* ***România****, as these terms are being perceived, by inside and outside our country (in Germany and France). In this way, Vasile Arvinte’s work helps underlying Romanians’ Roman origin, being a model of interpretation for both specialists and non-specialists alike.*

Keywords: Romanian man/woman, Romanian, Vasile Arvinte.

Lingvistul ieșean Vasile Arvinte întreprinde un amplu studiu filologic al termenilor **român, românesc, România** tratându-i dintr-o multiplă perspectivă: semantică, etimologică, dialectologică. Importanța acestor cuvinte rezidă din faptul că ilustrează vechimea, continuitatea poporului român și organizarea sa într-un stat național, apoi într-un stat național unitar român.

Termenii devin astfel emblema comunității lingvistice în care s-au format, marcând și destinul spiritual al poporului nostru, purtând pecetea romanității orientale, având rolul de graniță, de element de diferențiere și delimitare a românilor de restul populației romanice.

Pe parcursul studiului, se remarcă dorința filologului ieșean de a aduce în prim planul lingvisticii românești problematica originii familiei lexicale a termenului **român,** iar apogeul studiului este dat de interpretarea lingvistică a originii și a semnificației numelui propriu **România**.

Etnonimul **român** a avut un rol esențial în păstrarea latinității poporului român, ajutând la crearea numelui actual al statului român. În tratarea acestui termen, Vasile Arvinte a avut în vedere analiza variantelor fonetice ale etnonimului, situația lui în interiorul tuturor graiurilor dacoromânești, dar și sud-dunărene. Astfel, lingvistul a constatat că ambele variante fonetice: **rumân** (descendentul cuvântului latinesc ,,romanus'') și **român** apar în toate textele românești vechi.

Școala Ardeleană a avut o contribuție majoră în impunerea și răspândirea variantei cu –o-, **român**, formă considerată a fi provenită din latinescul ,,romanus'', și generalizarea înlocuirii grafemului î cu â. Conform lingviștilor și istoricilor, forma cu –u- (**rumân**) ar fi etimologică, fiind radicalul numelui propriu România, iar forma cu –o- (**român**) ar fi semisavantă, utilizată inițial de către cărturari, atingând punctul de interes lingvistic și istoric în secolul al XIX-lea. Prin urmare, Vasile Arvinte efectuează o trecere în revistă a opiniilor intelectualilor vremii privind preferința utilizării celor doi termeni: adepții formei **rumîn** (A. Pumnul, Gustav Weigand), lingviștii care prezintă istoricul folosirii celor doi termeni (A. Candrea, Tiktin, P.P.Panaintescu, C. Giurescu, N. A. Constantinescu, A. Scriban, A. Philippide, E. Stănescu). Aceștia din urmă au constatat că forma **român**, deși era o formă savantă, era întâlnită chiar și în timpuri mai vechi – secolele al XVI-lea, al XVII-lea, în texte precum ,,Palia de la Oraștie''.

În secolul al XV-lea, s-a remarcat existența unui proces de acomodare a numelui etnic al românilor la etimonul ,,romanus'' și în rândul umaniștilor străini, nu doar al cronicarilor români. Atât varianta germană, cât și cea franceză s-a constituit având la bază același etimon.

În limba germană era întâlnită denumirea de ,,vlah'' pentru a-i desemna pe români (ahd. ,,Walhos''[1], ,,Walh'' –numele unui trib celtic de la care a derivat adjectivul ,,walhisk'' - ,,romanic''), făcând trimitere la originea latină a acestora. Numele pe care și-l dădeau românii lor și limbii române a pătruns greu în limba germană având diferite forme date fie de reflexele vocalei neaccentuate din silaba inițială (varianta cu ,,u" neaccentuat –**Rumunus** sau **Rumuni**, cea de-a doua variantă este creația lingvistică a lui Martin Felmer întrebuințată pentru a denumi ,,țările locuite de români''[2]; varianta cu ,,o" neaccentuat - **Romuini** apare pentru prima dată în opera lui Johannes Lebel, iar denumirea **Romanen** este creația lui Felmer; variantele mai sus menționate, deși fac trimitere la originea latină a limbii și a poporului român nu au existat în germană timp îndelungat, neavând suport fonetic; s-a impus în limba germană varianta cu grafemul ,,a" (**Romani)**, creată de Mihail Kogălniceanu), fie de reflexele vocalei din silaba accentuată (varianta cu u accentuat -30 de atestări sau cu ,,ui" accentuat - o atestare, varianta cu ,,a" accentuat -40 de atestări, varianta cu ,,a" accentuat este considerată de către Vasile Arvinte o inovație grafică având drept creator pe Mihail Kogălniceanu:,,În spatele semnului graphic,, a" nu se afla un sunet cu o existență reală în vreun dialect german, ori în vreun grai românesc''.[3]

În limba franceză, înlocuirea denumirilor vechi date românilor și țării lor (,,Vallaque'', ,,Moldavie'') se petrece treptat, odată cu apariția diferitelor variante petru termenii care îi desemnau pe români: varianta cu ,,ou" neaccentuat (**roumaine** - J. A. Vaillant), varianta cu ,,o" neaccentuat (**romaneschte**[4] - Pierre Lescalopier), varianta cu ,,a" (â) accentuat (**româns**, M. Kogălniceanu), varianta cu ,,a" din numele propriu de țară (**La Roumanie** are trei accepțiuni:

[1] Vasile Arvinte, *Român, românesc, România*, Casa Editorială Demiurg, Iași, 2008, p. 191
[2] *Íbidem*, p. 195
[3] *Ibidem*, p. 209
[4] *Ibidem*, p. 212

Muntenia - Țara Românească, Moldova și Muntenia, ,,teritoriul locuit de români'', ,,țara tuturor românilor ''-J. A. Vaillant). Lingvistul ieșean constată că numele modern **român** este diferit de cel al țării (**Roumanie)** ,,numai în privința modului în care a fost reflectată vocala românească ,,î" (accentuată sau neaccentuată). În ambele cazuri punctul de plecare l-a constituit numele etnic intern, al românilor, precum și denumirea nouă, tot internă, a țării.''[5]

Vasile Arvinte a subliniat faptul ca limba română este singura limbă romanică ce a păstrat denumirea **romanus** deoarece strămoșii românilor îmbrățișaseră creștinismul, astfel cuvântul **romanus** căpătase sensul de ,,creștin''. De asemenea, cuvintele provenite din latinescul **romanus (român, român, rumăr)** aveau probabil două sensuri: sensul etnic și sensul religios, acela de ,,creștin". Prin intermediul acestui sens, s-a păstrat în română etimonul **romanus** putându-se astfel delimita romanicii răsăriteni de populațiile barbare, necreștine.

Adjectivul **românesc** s-a format de la radicalul **romanus**, fiind un derivat cu sufixul ,,–esc'', sufix care ar proveni din limba tracă ,,–isk-" (Al. Graur), dar nu se poate explica în ce fel a ajuns acest sufix în limba română, prototipul său fiind derivatul latin **romaniscus** care ar sta la baza cuvântului **românesc** (Vasile Arvinte).

Filologul V. Arvinte descrie procesul lingvistic de creare a denumirii de **România,** nume propriu care provine din apelativul **românie** cu sensuri și valori diferite: ,,rumânie''-,,iobăgie'' (termenul **rumânie** a apărut în evul mediu în graiul muntenesc, răspândindu-se inițial cu sensul de ,,iobag", ,,șerb", ,,vecin", dar ,,nu a avut nici un rol în procesul de apariție a numelui propriu România''[6]); ,,românie" – ,,limbă românească", ,,limba română literară" (apelativul **românie**, așa cum constată Armbruster, era destul de rar folosit, fiind întâlnit în creațiile lui: Alecu Russo și Gh. Asachi); ,,românie" – ,,românism", ,,spirit românesc", ,,sentiment național al românilor" (sensurile apelativului nu sunt înregistrate în dicționarele românești actuale[7]; ci apar doar în opera lui I. Heliade-Rădulescu și Alecu Russo); ,,românie" – ,,românime", ,,totalitatea românilor" (este sensul care ,,face trecerea către numele geografic al apelativului **românie**, având ca punct de plecare sensul de ,,limbă românească'')[8]

Încă din incipitul studiului, Vasile Arvinte ne oferă prilejul de a participa indirect prin lectură, la cunoașterea principalelor teorii ale specialiștilor, atât ale lingviștilor, cât și ale istoricilor, privind etimologia etnonimului **România**, analiza numelui geografic al țării noastre ocupând loc central.

Istoria etnonimului este tratată din două perspective diferite: lingvistică și istorică. Astfel, unii lingviști consideră termenul **România** ca fiind un derivat al radicalului român la care se adaugă sufixul ,,–ie", articulat ,,–ia", deci cuvântul **România** este o creație internă a limbii române (Sextil Puşcariu, Elena Slave), iar alți lingviști percep termenul **România** ca pe un neologim împrumutat din limba franceză (A. Philippide, Iorgu Iordan, A. Rosetti, Liviu Leonte). Sextil Puşcariu este de părere că etnonimele derivate cu sufxul ,,–ie" au sensul de ,,țară" și apoi sensul de ,,limba vorbită în țara aceea'', deci de la numele de țară s-a ajuns la denumirea limbii vorbite în țara respectivă. Derivatul **Rumânie**, care denumește limba poporului român nu provine de la numele țării sau al statului (secolul al XIX-lea), ci de la numele etnic, apelativul **romînie**.

[5] *Ibidem*, p. 217
[6] Vasile Arvinte, *op. cit*, p. 127
[7] *Ibidem.*, p. 142
[8] *Ibidem.*, pp. 144-145

Lingviştii (în special Iorgu Iordan) care susţineau etimologia franceză a cuvântului **România** aduc drept dovadă accentul pe vocala ,,i" a sufixului, la fel ca şi în cazul termenului francez **La Romanie**.

Din prima categorie de lingvişti, Vasile Arvinte consideră că ar trebui reţinută opinia argumentată a lui Alexandru Graur care susţinea ideea că etnonimul **România** ar fi de origine latină, fiind o reluare a denumirii vechi **Romania**, de la numele romanilor care au cucerit Dacia în anul 106 d. Hr: ,,Denumirea **România** ar proveni de la numele populaţiei cuceritoare care şi-a păstrat limba, anume de la romani''.[9] O dovadă a susţinerii originii latine a cuvântului **România** este accentuarea numelor geografice pe antepenultima silabă.

Totuşi lingvistul V. Vaananen remarcă faptul că etnonimul **România** este o creaţie recentă în limba română, datând din anul 1862, după Unirea Principatelor Române, act recunoscut de Imperiul Otoman.

La rândul lor, istoricii au două teorii privind originea numelui propriu România astfel, unii explică numele ţării noastre pus în legătură cu latinescul **Romania**, iar alţii consideră că acest termen ar fi creaţia unor intelectuali greci şi germani: Dimitrie Daniel Philippide şi Martin Felmer. Vasile Arvinte însă crede că, deşi eruditul grec Dimitrie Daniel Philippide a utilizat pentru prima dată în 1816 numele **Rumunia** cu sensul de ,,ţara tuturor românilor'' (moldoveni, transilvăneni şi vlahi), iar sasul Martin Felmer a creat în anul 1764 termenul **rumun**, totuşi aceştia nu sunt adevăraţii creatori ai numelui etnic **România**, deoarece numele **România** este o creaţie internă, dovadă fiind legile fonetice.

Cea mai interesantă opinie este cea a lui Nicolae Iorga care susţine romanitatea românilor, considerând că numele actual al ţării ne duce cu gândul la spaţiul nord-dunărean **Romania** (latină), amintind de multitudinea Romaniilor ce existau în Italia, Sardinia, Dalmaţia, întărind ideea apartenenţei locuitorilor nord-dunăreni la descendenţa romanică. Romaniile populare se vor uni şi vor crea statele medievale de mai târziu, distingându-se Ţara Românească (Muntenia) numită ,,prima libertate românească''.

Teoria marelui istoric român Nicolae Iorga este îmbogăţită de A. Armbruster, privind existenţa Romaniilor populare (,,formaţiuni sociale, economice, culturale bazate pe limba şi cultura romană''[10]) Istoricul A. Armbruster face însă unele confuzii, aşa cum observă Vasile Arvinte, între planurile noţional, semantic şi onomasiologic, atunci când identifică două faze în evoluţia denumirii de România: prima fază: noţiunea de **Romania**, sub influenţa graiului muntenesc, primeşte semnificaţia de ,,iobăgie''(confuzie pe planul apelativelor şi al numelor proprii, după părerea lui Vasile Arvinte), iar în a doua fază etnonimul **România** ar fi marcat de existenţa, în româna veche, a cuvântului **românie** având sensul de ,,limbă românească''. Numele **România** nu are o vechime prea mare (155 de ani), dar etimologia termenului a dat naştere unor dispute, de-a lungul epocii, între filologi şi istorici.

După o analiză acribică, Vasile Arvinte ajunge la concluzia că denumirea geografică de **România** nu poate fi explicată prin niciuna dintre cele două modalităţi propuse până acum de către specialişti, etnonimul nefiind nici neologism, nicio reluare a termenului latinesc **Romania**. De aceea, Vasile Arvinte a prezentat, mai întâi, câmpul onomasiologic al termenului **român**, apoi originea numelui de ţară **România**. În sprijinul analizei realizate, lingvistul ieşean aduce

[9] Vasile Arvinte, *op. cit.*, p. 15.
[10] Vasile Arvinte, *op. cit.*, p. 18

mai multe argumente: numele de ţări au fost până acum incomplet analizate, iar un nume propriu poate fi studiat mai bine doar în interiorul câmpului semantic din care face parte.

De asemenea, ajunge la concluzia că numele **România** nu se poate încadra în categoria numelor de ţări de origine latină (cu sufixul ,,–i"), nici în categoria numelor de origine grecească. Limba română este singura limbă în care numele ţării a fost creat ,,din materialul lingvistic propriu şi pe baza unui procedeu original, care are punctul de plecare în structura limbii române,''[11] avându-şi iniţiatorii în perioada paşoptistă. Noua denumire a statului român devine simbolul unităţii naţionale şi a simţirii într-un singur suflet: sufletul românesc, fiind o marcă a unicităţii poporului român (numele ţării conţine în radicalul său numele preferat şi utilizat de către toţi românii), iar limba vorbită s-a numit limba română.

Derivatul **românie** a cunoscut o largă circulaţie în perioada paşoptistă, îmbogăţindu-se cu sensuri diferite: ,,românime'', ,,totalitatea celor care vorbesc aceeaşi limbă, au aceeaşi origine şi aceleaşi idealuri''[12]ajungîndu-se astfel la numele propriu al ţării, **România.**

Dacă la început etnonimul **România** era utilizat doar în Muntenia, singura care avea titulatura de Ţară Românească, el s-a răspândit apoi în Moldova , iar după anul Marii Uniri 1918, numele propriu **România** a devenit simbolul tuturor românilor.

Lucrarea prof. univ. dr. Vasile Arvinte contribuie la evidenţierea corectă a romanităţii românilor, constituind un model de interpretare atât pentru specialiştii, cât şi pentru nespecialiştii secolului al XXI-lea, ,,O carte –model de acribie filologică, obiectivitate ştiinţifică şi fineţe analitică ... , o contribuţie de valoare europeană în domeniul românisticii şi romanisticii''.[13]

*Această lucrare a fost publicată cu sprijinul financiar al proiectului „Sistem integrat de îmbunătăţire a calităţii cercetării doctorale şi postdoctorale din România şi de promovare a rolului ştiinţei în societate", POSDRU/159/1.5/S/133652, finanţat prin Fondul Social European, Programul Operaţional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013.

Bibliografie

1. Arvinte, Vasile, Român, românesc, România, Casa Editorială Demiurg, Iaşi, 2008.
2. Ciubotaru, Mircea, ,,Profesorul Vasile Arvinte. Demnitatea unei profesiuni şi forţa modelului'', publicat în vol. Români majoritari/Români minoritari: interferenţe şi coabitări lingvistice, literare şi etnologice, Editura ALFA, Iaşi, 2007, pp. 899-903.

[11] *Ibidem*, p. 221
[12] *Ibidem*, p. 222
[13] Mircea Ciubotaru, *,,Profesorul Vasile Arvinte. Demnitatea unei profesiuni şi forţa modelului''*, în vol. *Românii majoritari/ românii minoritari: interferenţe şi coabitări lingvistice, literare şi etnologice*, Editura ALFA, Iaşi, 2007, p. 901

MARKERS OF DISCOURSE STRUCTURE AND THEIR ROLE IN ARGUMENTATION

Aurelia Nicoleta Pavel (Dicu), PhD Student, University of Bucharest

Abstract: There is no doubt that most of the discourses, no matter the specific realization of them (oral or written), bear the seeds of intentionality, in the sense that the producer, knowingly or not, tries to impose her point of view over the addressees'. The first step in carrying out our purposes is to order in a certain manner the arguments that advocate the own opinion. An important role in the process of articulating them in a chain of reasoning is played by the discourse markers we name here markers of discourse structure. After a short theoretical review about the matter, we have selected from Romanian journals some examples for further analysis with the intention of pointing up the relation between the markers of discourse structure, argumentative structure and arguing a point of view.

Keywords: argumentation, discourse analysis, markers of discourse structure, argumentative structure, assertive acts

I. Introducere

Proliferarea pragmaticii, a studiului limbii în contextul concret al utilizării sale, a fost rezultatul unei schimbări fundamentale în perspectiva din care aceasta în mod obișnuit era analizată. S-a trecut astfel de la o concepție descriptivistă a limbii la una funcționalistă a limbajului ca mijloc de comunicare.

Marșând pe această idee s-a conturat opinia, considerată de către unii lingviști exagerată, că activitatea lingvistică înseamnă în sine argumentare[1]. Deși s-au ridicat voci care au oferit drept contraexemplu enunțurile cu precădere informative[2], nu putem să nu admitem totuși că, deși în principiu neutre din punct de vedere argumentativ, intenția comunicativă legată indisolubil de actul comunicării face ca alegerea vocabularului, a registrului, a modalității de structurare a discursului să fie motivată, în sensul că se urmărește receptarea optimă a mesajelor ale căror purtătoare sunt. Acest lucru duce însă la o schimbarea în universul cognitiv al destinatarilor, lucru ce constituie un prim pas în activitatea de a convinge.

[1]Pasul premergător îl identificăm la Austin şi mai apoi Searle care consideră limbajul în comnicare ca un tip particular de a acționa. Mult mai târziu Ducrot afirmă că limba n-are nimic informativ în ea, ea nefiind croită să descrie stări de lucruri.

[2] Se pot adăuga aici enunțurile exhortative ; acestea însă nu rareori sunt însoțite de enunțuri justificative (argumentative) care să le asigure un maxim de eficiență. Excepție fac ordinele pe cale ierarhică care se impun prin regulamente

Lăsând de o parte așa-numita funcție pur informativă, după cum se vede nici ea întrutotul „inocentă" argumentativ, în cazul de față considerăm utilă abordarea limbii și a utilizării sale din perspectiva socialului. Ține de esența unei comunități ca membrii acesteia să relaționeze în atingerea atât a scopurilor comune cât și a celor individuale. Coeziunea unui grup de indivizi este asigurată de comunicare, iar comunicarea presupune deopotrivă schimbul și negocierea informației. Ceea ce receptăm ne definește realitatea, ceea ce comunicăm o modifică pe a interlocutorului. Nu vorbim deci de o realitate unică, ci de realități diferite modelate fiecare în parte de percepția personală asupra lucrurilor, rezultantă a interacțiunii dintre experiență, educație și procese bio-psihologice. Medierea între multiplele realități ale membrilor unei societăți se realizează prin neîntrerupte tratative care vizează stabilirea unui numitor comun între acestea. În acest punct intervine persuasiunea, activitatea de a convinge pe celălalt. Aceasta dispune de o gamă largă de mijloace de realizare, dintre care impunerea propriei opinii prin argumentare, verbală sau scrisă după caz, joacă un rol preponderent. În sensul ei larg, putem considera argumentare orice concatenare de raționamente care constituie discursul și-l orientează către o concluzie ce servește vorbitorului drept sprijin pentru opinia pe care acesta o avansează.

Lucrurile, însă, nu sunt chiar atât de simple, întrucât o comunicare eficientă presupune considerarea sensului literal al afirmațiilor făcute prin prisma intențiilor vorbitorilor, a informațiilor suplimentare desprinse de aceștia din context și a prezumțiilor ce se fac în baza cunoștințelor împărtășite de participanții la discurs. Ținând cont de toate acestea, argumentarea ca activitate comunicațională poate fi tratată ca un act de vorbire complex al cărui succes este condiționat în opinia lui Eemeren și Grootendorst de îndeplinirea unor condiții de identificare și de corectitudine. [3] Astfel conform celor doi autori **condițiile de identificare** trebuie îndeplinite pentru un act de vorbire de argumentare (opinie) exprimat prin enunțurile 1,2…,n cu privire la un conținut propozițional *p* sunt:

1. *Condiția cu privire la conținutul propozițional*: enunțurile 1,2…,n constituie actele de vorbire elementare în care s-a asumat responsabilitatea propozițiilor exprimate.
2. *Condiția esențială*: realizarea constelației de acte de vorbire (exprimate prin enunțurile 1,2,…,n este considerată ca o încercare din partea vorbitorului de a justifica *p*, adică de a-și convinge interlocutorul de acceptabilitatea punctului să de vedere (pozitiv sau negativ) cu privire la *p*.

Condițiile de corectitudine sunt la rândul lor de două tipuri:

3. *Condiții pregătitoare*:
   a) Vorbitorul crede că interlocutorul nu acceptă (sau cel puțin, nu acceptă automat sau în întregime) punctul său de vedere cu privire la *p*.[4]
   b) Vorbitorul crede că interlocutorul e pregătit să accepte propozițiile exprimate în actele de vorbire elementare 1,2,…,n.
   c) Vorbitorul crede că interlocutorul este pregătit să accepte constelația de acte de vorbire elementare 1,2,…,n ca o justificare acceptabilă a lui *p*.

[3]Cei doi autori, după cum ei înșiși declară, preiau și dezvoltă noțiunea de condiții de reușită (felicity conditions) a lui Austin pe care o aplică actului de vorbire complex al argumentării.

[4] În acest caz cei aceștia atrag atenția că se încadrează în această condiție atât cazurile de raționament ipotetic în care argumentarea se realizează de parcă aceste condiții de corectitudine ar fi îndeplinite (deși se știe că nu sunt) cât și situația în care vorbitorul pleacă în argumentare de la un conținut *p* aparent asumat pentru ca mai apoi prin *reductio ad absurdum* să fie invalidat. Ceea ce contează în acest din urmă caz este intenția avută în vedere încă de la început, caz în care asumarea conținutului *p* nu este decât una temporară și făcută cu scopul de a facilita demonstrația lui *non p* (opinia în fapt demonstrată).

4. *Condiții de responsabilitate*:
   a) Vorbitorul crede că punctul său de vedere cu privire la *p* este acceptabil.
   b) Vorbitorul crede că propozițiile exprimate în actele de vorbire elementare sunt acceptabile.
   c) Vorbitorul crede că constelația de acte de vorbire elementare 1,2,…,n este o justificare acceptabilă a *p*.[5]

Cu alte cuvinte într-o afirmație de tipul: Laura este bine pregătită, știe limba engleză și e tânără. E potrivită pentru postul de secretară la firma noastră, putem identifica:

- La nivel propozițional patru acte de vorbire elementare exprimate prin propozițiile:
  1. Laura este bine pregătită
  2. Laura știe engleză
  3. Laura este tânără
  4. E potrivită pentru postul de secretară la firma noastră

La nivel textual primele trei reprezintă argumentarea, iar ultimul punctul de vedere sau concluzia logică. Toate laolaltă constituie un act de vorbire complex care pentru a avea succes trebuie să îndeplinească:

Condiția cu privire la conținutul propozițional: asumarea responsabilității cu privire la propozițiile (1)-(3)

Condiția esențială: realizarea (pronunțarea) propozițiilor (1)-(3) ca încercare din partea vorbitorului de a-l convinge pe interlocutor de acceptabilitatea punctului său de vedere: Laura e potrivită pentru postul de secretară.

Condițiile pregătitoare:

a) Vorbitorul crede că interlocutorul său nu acceptă (sau nu acceptă automat sau în întregime) punctul de vedere exprimat în propoziția (4)
b) Vorbitorul crede că interlocutorul va accepta propozițiile (1)-(3)
c) Vorbitorul crede că interlocutorul va accepta constelația (1)-(3) ca o justificare a propoziției (4)

Condițiile de responsabilitate:

a) Vorbitorul crede că punctul de vedere exprimat prin propoziția (4) este acceptabil
b) Vorbitorul crede că propozițiile exprimate în (1)-(3) sunt acceptabile
c) Vorbitorul crede că (1)-(3) împreună luate pot constitui o justificare acceptabilă pentru propoziția (4)

Efectul comunicațional scontat: interlocutorul va înțelege că (1)-(3) au fost realizate ca argumente în favoarea propoziției E potrivită pentru postul de secretară la firma noastră.

Efectul interactiv: acceptarea de către interlocutor propozițiilor (1)-(3) ca justificare a propoziției (4).

Neîndeplinirea vreuneia dintre condiții poate face ca: actul în sine să fie inutil (încălcarea condițiilor pregătitoare), vorbitorul să fie sancționat pentru furnizare de informații false (încălcarea condiției cu privire la conținutul propozițional), să fie invalid ca argumentare (încălcarea condiției esențiale – de exemplu realizarea afirmațiilor de mai sus ca ironie sau în glumă).

[5] Traducerea și adaptarea noastră din ediția a-II-a în limba spaniolă aprobată de autori: *Argumentación, Comunicación y Falacias* (2006:52)

Cât privește *condițiile de responsabilitate* s-ar putea argumenta că, dat fiind că țin de forul interior al vorbitorului, neîndeplinirea lor nu înseamnă neapărat că argumentarea nu-și poate atinge finalitatea atâta timp cât interlocutorul o acceptă, exemplu în acest sens putând fi pledoaria avocatului apărării care, deși nu crede neapărat în succesul constelației de argumente aduse, reușește să convingă jurații în ciuda vinovăției clientului său (nu vorbim aici de corectitudinea afirmațiilor – condiție cu privire la conținutul propozițional – întrucât se știe că afirmațiile mincinoase atrag după sine sancțiuni penale severe, iar deontologia profesională a avocatului nu-i permite să recurgă la astfel de mijloace). Condiționat fiind de îndatorirea sa legală (apărarea cât mai bine a clientului) chiar și în acest caz avocatul pledant este ținut să selecteze argumentele cele mai avantajoase pentru clientul său, și să își construiască pledoaria astfel încât să-și atingă țelul, adică să fie convingătoare pentru juraţi și judecători, ceea ce automat presupune îndeplinirea condițiilor de responsabilitate. Un avocat care nu crede în acceptabilitatea argumentării sale, a pierdut procesul înainte de a începe, iar pledoaria devine goală de conținut.

În astfel de situații nu doar argumentele în sine vor conta pentru efectul interactiv vizat, ci și cum au fost ordonate, comentate, înlănțuite într-un raționament coerent, un rol important jucându-l marcatorii discursivi[6]. Studiul acestora, după cum am mai afirmat, se justifică mai ales prin faptul că, alături de alte modalități de contextualizare și nuanțare a ceea ce enunțul pune la dispoziția participanților la discurs, aceste particule, sintagme și uneori chiar propoziții orientează prin conținutul lor instrucțional interpretarea argumentelor și inferențelor.

În exemplul discutat mai sus, informația relevantă e conținută în cele patru acte de vorbire care laolaltă constituie enunțul (1.Laura este bine pregătită/ 2.Laura este tânără/ 3.Laura știe engleză/ 4. Laura e potrivită pentru postul de secretară)

Dispoziția propozițiilor în enunțul discutat urmează schema logică a unui entymeme[7] cu premisa majoră implicită (Criteriile de angajare în postul de secretară sunt: buna pregătire a candidatului, cunoașterea limbii engleză, încadrarea într-o anumită limită de vârstă) și o premisă minoră (Laura este bine pregătită, știe limba engleză și e tânără) care duc la concluzia că Laura e potrivită pentru postul de secretară.

Vorbitorii (protagonistul – cel care inițiază discuția și antagonistul – partenerul său de discuție care ridică obiecții, contestă, pune la îndoială afirmațiile celui dintâi) au însă posibilitatea să nuanțeze schemele logice. De exemplu fără a schimba conținutul informativ enunțul de mai sus se poate formula astfel:

1) Laura este bine pregătită, tânără și în plus știe limba engleză. Ca urmare e potrivită pentru postul de secretară la firma noastră.
2) Laura în primul rând este bine pregătită, în al doilea rând știe engleză și mai este și tânără. Ce-i mai lipsește pentru postul de secretară la firma noastră?

[6] În lucrarea *Marcatorii discursive în limba română. Aspecte terminologice și delimitare conceptuală* plecând de la modelul spaniol am propus o definiție și o clasificare a marcatorilor discursivi. În prezentul articol continuăm în aceeași notă; astfel înțelegem prin **marcatori discursivi** acele **„unități lingvistice invariabile fără funcție sintactică în cadrul predicației propoziționale, având o misiune ce vizează discursul: aceea de ghida, în concordanță cu proprietățile lor sintactice, semantice și pragmatice, inferențele care se realizează în actul comunicării prin organizarea și asigurarea progresiei tematice a acestuia sau prin furnizarea de informații despre atitudinea vorbitorului în legătură cu conținutul comunicării."**

[7] Silogism incomplet.

Este limpede pentru orice vorbitor de limbă română că enunțul inițial și cele două variante ale lui nu au întocmai același efect asupra interlocutorului.

Laura este bine pregătită, știe limba engleză și e tânără. E potrivită pentru postul de secretară la firma noastră putem afirma că este neutră față de variantele sale întrucât, dacă vorbitorul se limitează la o curbă intonațională asertivă (fără a emfatiza suprasegmental anumite elemente de discurs), interlocutorul o receptează ca pe o constatare urmată de o concluzie care, în contextul angajării de personal și a prezentării altor candidate care întrunesc mai puține criterii, poate funcționa ca recomandare.

În varianta 1), însă, introducerea lui *și în plus* schimbă premisa majoră implicită în sensul că interlocutorul va înțelege că în ce privește criteriile de selecție, obligatorii sunt buna pregătire și limita de vârstă, cunoașterea limbii engleze fiind un avantaj demn de luat în seamă. Marcatorul consecutiv *ca urmare* explicitează relația logică rămasă implicită în enunțul de la care s-a plecat, asigurându-se astfel eliminarea oricărui echivoc în interpretare. Prin ușurarea la maxim a sarcinii interlocutorului, vorbitorul se implică în decodificare, mesajul fiind astfel asumat personal ceea ce face ca, pragmatic, enunțul să capete un mai limpede caracter de recomandare.

În cazul 2), dimpotrivă, criteriile care primează sunt în ordinea în care au fost enumerate buna pregătire, cunoașterea limbii engleze, iar datorită lui *și* modal, vârsta ca un plus binevenit (nu însă obligatoriu). Concluzia, de data aceasta, ia forma unui act de vorbire indirect. Întrebarea, retorică prin enumerarea anterioară a criteriilor deja îndeplinite, face ca eventualele obiecții ale interlocutorului să fie blocate, iar răspunsul superfluu. Nu mai este vorba de o recomandare, ci mai degrabă de o impoziție (e cea mai potrivită, trebuie angajată) prin care vorbitorul încearcă să forțeze mâna interlocutorului.

Deși schema de analiză (din perspectiva îndeplinirii condițiilor de reușită) aplicată exemplului de mai sus vizează discursul în forma sa dialogală nu înseamnă că, cu anumite modificări, nu se poate aplica și discursului argumentativ monologal oral sau scris. În acest caz, *condiția cu privire la conținutul propozițional, condiția esențială, condițiile pregătitoare* și *condițiile de responsabilitate* continuă să rămână în picioare. *Efectul comunicațional* și *interactiv* (care îl vizează de fapt pe interlocutor) au în vedere de data aceasta nu un partener real de discuții, ci unul *mut* înzestrat cu un anumit profil (psihologic, social, politic, ocupațional, ș.a.m.d.) de care autorul discursului ține cont în construirea acestuia. Argumentarea se va structura, astfel, în jurul eventualelor obiecții fie după modelul dezbaterii orale (autorul se dedublează pentru a îndeplini ambele roluri: protagonist/antagonist), fie prin anticiparea și blocarea lor prin progresia discursului ca înlănțuire de raționamente către o anumită concluzie.

În exemplele de mai sus vedem cum anumite unități lingvistice, irelevante din punct de vedere al aportului la conținutul informativ, ajută la interpretarea acestuia, jucând un rol foarte important în inferențele pe care părțile le fac în actul comunicării. Acestea condiționează și netezesc actul argumentării întrucât, din motive de economie a limbajului și împărtășire a contextului situațional, parte din informație în comunicare este adesea lăsată implicită.

Datorită faptului că asemenea elemente de coerență și coeziune discursivă intervin atât în comunicarea orală cât și în textul argumentativ, vom considera noțiunea de argumentare în sensul său larg ca înlănțuire de raționamente ce susțin un punct de vedere și nu ca dezbatere a acestuia în spațiul interacțiunii verbale.

În cele ce urmează vom trece la analizarea succintă, în câteva exemple extrase din presă, a modului în care o parte dintre aceste expresii sau elemente lexicale, numite **marcatori de**

structurare discursivă sau **structuratori ai informației,** intervin în prelucrarea informației și în ce măsură au relevanță argumentativă.

II. Marcatorii de structurare discursivă

În comunicare discursul oral sau scris avansează cel mai adesea prin schimburi continue și liniare între locutori și/sau prin progresia logică a ideilor. Necesitatea, însă, de rezolva unele probleme ce intervin pe parcurs face ca această linearitate să fie întreruptă de intervenții secundare care vin să lămurească, să precizeze, să nuanțeze, să reordoneze părți din mesaj. În acest punct intervin, printre alții, și marcatorii de structurare discursivă.

Funcția acestora, afirmă Portolés în capitolul *Los marcadores* din Gramática Descriptiva de la Lengua Española (GDLE de acum înainte), este „metadiscursivă dat fiind că afectează ordonarea și organizarea discursului". Finalitatea acestora este deci de a oferi informație cu privire la informație, mai exact de a indica cum să se opereze cu conținutul enunțului pentru a se ajunge la mesajul avut în vedere de emițătorul său. Dintre aceștia, cei care „grupează mai mulți membrii ai discursului ca parte a unui comentariu" – **ordonatorii** – au un rol preponderent demarcativ, pe câtă vreme cei care „introduc un nou comentariu" – **comentatorii –**, sau cei care „introduc un comentariu lateral cu privire la schema discursului anterior" – **digresorii** – adaugă acestuia și alte valori metadiscursive[8] și argumentative.

În cele ce urmează ne vom concentra atenția asupra relevanței argumentative a câtorva dintre marcatorii de structurare a informației.

1. **Ordonatorii**, de deschidere (*în primul rând*, *pe de o parte* etc), de continuare (*în al doilea/ al treilea… rând, pe de altă parte, la fel, în același fel, în același mod* etc) sau de închidere (*în ultimul rând, în cele din urmă* etc.) a discursului au două funcții primordiale: în primul rând, indică locul pe care îl ocupă un membru discursiv în ansamblul unei secvențe discursive ordonată pe părți; și, în al doilea rând, prezintă ansamblul respectivei secvențe ca un comentariu unic, iar fiecare parte ca un subcomentariu.

Din punct de vedere argumentativ, exemplul de mai sus Laura în primul rând este bine pregătită, în al doilea rând știe engleză și mai este și tânără. Ce-i mai lipsește pentru postul de secretară la firma noastră? arată că, dincolo de cele două funcții mai sus menționate, ordonarea argumentelor poate avea relevanță inferențială.

Ordonatorii capătă , însă, o mai pregnantă relevanță argumentativă când sunt utilizați abuziv. Răsturnarea ordinii logice a argumentelor poate fi semnalul unei argumentări falacioase cum se poate observa în exemplul de mai jos[9] în care ordonatorul în primul rând obligă lectorul să considere *supraviețuirea* milițiilor argument prevalent față de *îmbogățirea* acestora introdusă de în al doilea rând. Cititorul este forțat astfel să inverseze succesiunea logică a motivațiilor unor

[8] Briz și Hidalgo consideră marcatorii cu funcții metadiscursive „reazeme, autentice puncte de sprijin ale discursului prin care interlocutorii par să asigure ordinea și organizarea acestuia. […][dat fiind că] împreună cu intervențiile și interschimburile (de informație precizarea ns.) permanente și liniare, există adesea în conversație intervenții și interschimburi discontinue, imbricate, încrucișate, interconectate, intercalate. Ei bine, asemenea marcatori înlesnesc sau favorizează posibilitatea de a apărea aceste interschimburi non-liniare. Ei fac parte dintr-o strategie de rezolvare a problemelor „comunicative". Plecând de la acești marcatori locutorii (vorbitor-interlocutorul său – interlocutor-vorbitor) pot reveni asupra celor spuse anterior, pot detalia, explica, clarifica, solicita explicații sau lămuriri, pot preciza, nuanța sau rearanja mesajul, dacă strategic și comunicativ o consideră necesar."(trad. ns.)

[9] Reluăm acest exemplu din lucrarea noastră anterioară *Marcatorii discursivi și discursul argumentativ*, în curs de publicare în volumul GIDNI I.

asemenea acte reprobabile. Argumentarea este una de tip **ad misericordiam**. Efectul urmărit este concluzia rămasă implicită: situația este complexă (nu se poate judeca cu ușurință), milițiile deși se dedau la acte reprobabile, nu au încotro (trebuie să supraviețuiască), îmbogățirea reprezintă doar un efect secundar.

„Motivațiile milițiilor care acționează în regiunile Kivu de Nord și Kivu de Sud sunt complexe. Lucrări care le studiază consideră că se situează pe trei planuri. Un prim plan presupune controlul unor zone miniere, trafic de armament, colectare de taxe protecție de la populație, prădare a populației și menținerea unor rute de aprovizionare. Scopul pentru aceste acțiuni constă, în primul rând, în supraviețuire, iar în al doilea rând în îmbogățire."

(În Geopolitics.ro/ – *Cel mai sângeros conflict de la Al Doilea Război Mondial* de Alexandru Sârbu)

2. **Marcatorii de comentariu** sunt aceia care prezintă membrul discursiv pe care îl introduc ca un nou comentariu cu privire la fragmentul discursiv anterior și față de care acesta se distinge prin abordarea unui subiect diferit. E cazul comentatorilor: *așa stând lucrurile*, *ei bine*, *acestea fiind zise,* etc. După cum se poate vedea în exemplele următoare, acest tip de structuratori prezintă comentariul care-l precedă drept cadru care îl contextualizează pe cel care urmează. În funcție de conținutul informativ, cele două se pot afla în diverse raporturi logice.

Astfel, în următorul fragment, –„Fiind lider de grup la PP-DD, Fenechiu a reușit mereu să se folosească de tot ce a avut la îndemână – de la vechi cunoștințe, până la politicieni pe care i-a reprezentat în instanță –, pentru a obține ceva mai mult decât suma deputaților din subordine. Practic, grupului parlamentar PP-DD i s-a trecut cu vederea că a scăzut drastic în componență, lăsându-i-se beneficiile pe care le-a primit la început de mandat când era de trei ori mai numeros. Așa stând lucrurile, în prima zi a noii sesiuni parlamentare și prima zi de toamnă, Daniel Fenechiu a fost înlăturat din funcția de lider de grup al deputaților **PP-DD**, întrucât ar fi fost prea virulent la adresa lui Victor Ponta, a PSD și a actualei conduceri a **PP-DD** care a intrat la guvernare cu social-democrații."[10] – relația este de opoziție între strădaniile de a conserva privilegiile și noua situație: înlăturarea din funcția de lider, care implică pierderea acestora. Prezența marcatorului funcționează ca o subliniere a afirmațiilor anterioare asumate pe această cale de către autor și având ca efect aducerea în prim plan a legăturii dintre cei doi membri discursivi. Absența lui ar slăbi această legătură știrbindu-i mult din caracterul adversativ, și implicit argumentativ, înclinând balanța spre o interpretare a informațiilor ca fiind izolate, chiar dacă logic nu li se poate nega conexiunea.

Același lucru îl observăm și în exemplul ce urmează: „Încălzit de valul închipuitei solidarități populare, dl. Ponta îi etichetează drept „fascisto-comunistoizi" pe jurnaliștii care-l critică, iar prietenul domniei sale, Ghiță, avertizează: „Nu vom închide ochii atunci când vedem abuzuri, porcării și ilegalități! Acestea fiind zise, PSD intră în faza pe țară a luptei cu justiția, decretându-l martir între martiri pe numitul Duicu, zis Gioni Gazolină."[11] Acestea fiind zise explicitează conexiunea de tip concluziv dintre cei doi membri. Afirmațiile despre luările de poziții ale ante menționaților PSD-iști sunt argumente pentru concluzia introdusă de marcatorul în discuție. Omiterea lui ar îngreuna această interpretare (care ar cădea astfel exclusiv în sarcina

[10] În Ziuaveche.ro – *PP-DD pierde aproape tot în Parlament. Fenechiu, sfat de taină cu Crin Antonescu* de Matei Iliescu
[11] În Gândul.info – *Martiriul lui Gioni Gazolină* de Rodica Ciobanu

cititorului) datorită scindării la nivel sintactic a legăturii dintre cei doi membri discursivi prin pauza pe care, ortografic, punctul o impune în citirea textului corelată cu suprimarea funcției anaforice pe care, pe de altă parte, marcatorul o îndeplinește.

3. **Digresorii** introduc o temă marginală față de cea principală. Relația acestuia cu membrul discursiv anterior sau elemente din acesta variază de la inexistentă sau slabă până la pertinentă (chiar dacă digresorul semnalează îndepărtarea de tema propriu-zisă a discursului). Menționăm dintre aceștia pe cei mai frecvent întâlniți: *între noi fie vorba, apropo, a! (bine) că mi-am adus aminte, fiindcă a venit vorba, că veni vorba, ce voiam să spun!, în treacăt fie vorba/zis, în paranteză, mă rog* etc.

Dintre structuratori putem afirma fără urmă de îndoială că digresorii au cel mai pronunțat caracter argumentativ. În exemplul ce urmează, în treacăt fie zis introduce un comentariu lateral (*Elena Udrea a început să facă vizite la DNA*) celui anterior *nu turuie fără conținut ca Udrea*. Aportul informațional pe care îl aduce declanșează implicaturi relevante nu numai pentru fragmentul de discurs selectat ci, pe cale de consecință, pentru întregul articol de opinie care reprezintă o amplă argumentare în favoarea moto-ului acestuia *Dacă chiar nu-l vreți pe Ponta președinte, susțineți-l pe Iohannis. Sau, măcar, nu lucrați la anihilarea sa*!

Replică la reproșul „ că „neamțul“ vorbește împiedicat, că citește de pe prompter, că face gafe de exprimare” fragmentul de mai jos pune pe tapet „calitățile” oratorice ale celorlalți politicieni. Turuiala fără conținut a lui Udrea pare de-a dreptul benignă față de dezinvoltura agresivă a lui Băsescu, diletantismul de papagal al lui Antonescu și minciunile nerușinate a le lui Ponta. Comentariul, aparent fără legătură cu aceasta, o aduce, însă, în prim plan pe menționata doamnă prin sugerarea implicării în acte de corupție. Concluzia care se sugerează cititorului prin această tiradă argumentativă este că nici unul dintre defectele pe care contracandidații politici i le-au imputat lui Iohannis nu sunt atât de grave ca cele proprii.

„Iohannis nu e un papagal vorbitor ca Antonescu, nu are dezinvoltura agresivă a lui Băsescu, nu minte cu nerușinarea lui Ponta, nu turuie fără conținut ca Udrea (care, în treacăt fie zis, a început să facă vizite la *DNA*); cât despre gafe, toți fac, inclusiv Macovei - cu *„Nelson Mandela“*; e bine să ne uităm și la noi înșine, înainte de a da cu piatra. În plus, nu-i un trădător calificat precum Tăriceanu, nici nu are propteaua *SIE* precum Meleșcanu. Dar e *„provincial“*, mai auzim. Desigur, dar nu e majoritatea țării provincială?”[12]

III. Concluzie

Se constată în cele câteva exemple de mai sus că valorile argumentative ale structuratorilor de informație depind în foarte mare măsură de context și conținutul informativ al discursului precum și de raporturile logice ce se stabilesc între membrii discursivi afectați de aceștia. Prin utilizarea lor vorbitorul sau autorul unui text argumentativ poate răsturna dispoziția logică a argumentelor, le poate relaționa anaforic, sau poate contribui prin introducerea de precizări (marginale la nivel „local”, dar relevante în ansamblul argumentării) la susținerea concluziei avute în vedere. Prezența lor funcționează asemenea unor balize, care prin ordonarea și organizarea informației atrag atenția asupra conexiunilor pe care interlocutorul sau cititorul trebuie să le facă cu privire la conținutul comunicării. În plus, prin explicitarea raporturilor logice

[12] În Revista 22 - *Marea coaliție anti-Iohannis* de Andrei Cornea

ce se stabilesc între părțile discursului se asigură o mai bună receptare a acestuia ceea ce implică și creșterea șanselor ca destinatarul mesajului să accepte raționamentul avansat.

Acknowledgements:

This work was supported by the strategic grant POSDRU/159/1.5/S/140863, Project ID 140863 (2014), co-financed by the European Social Fund within the Sectorial Operational Program Human Resources Development 2007 –2013.

Referințe bibliografice:

1. Blakemore, Diane: *Relevance and Linguistic Meaning – The Semantics and Pragmatics of Discourse Markers*, Cambridge University Press, Cambridge, 2002.
2. Carel, Marion: *Para un tratamiento argumentativo de la predicación*, în Discurso y Sociedad, publicație on line, vol. 2, n.4, 45-72, 2000.
3. Escandell Vidal, Victoria: *Introducción a la pragmática*, Editorial Planeta, Barcelona, 1996.
4. Flores Requejo, María José: *Los marcadores del discurso en el español peninsular y sus equivalencias en italiano*, vol. I, Ed. Aracne, Roma, 2012.
5. Fraser, Bruce: *Pragmatics Markers*, în Journal of Pragmatics, n.31, Cambridge, 1996.
6. Iten, Corinne: *Linguistic Meaning, Truth Conditions and Relevance*, Palgrave Macmillan, New York, 2005 Levinson, Stephen C.: *Pragmatics*, Cambridge University Press, Cambridge, 1983.
7. Moeschler, Jacques; Reboul Anne: *Dictionnaire encyclopédique de pragmatique*, Seuil, Paris, 1994.
8. Mosegaard Hansen, Maj-Britt: *The semantic status of discourse markers*, Lingua 104, pp.235-260, 1998.
9. Mosegaard Hansen, Maj-Britt: *A dynamic polysemy approach to DMs*, în Approaches to Discourse Particles, ed. Kerstin Fischer, Elsevier, Bremen, 2006.
10. Pavel (Dicu), Aurelia Nicoleta: *Marcatorii discursivi și discursul argumentativ*, Globalization, intercultural dialogue and national identity, vol I, pp. 580-588, Ed. Arhipelag XXI, Târgu Mureș (în curs de publicare).
11. Perelman, Chaim; Olbrechts-Tyteca, Lucie, *Tratat de Argumentare. Noua retorică*, Ed. Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2012.
12. Schiffrin, Deborah: *Discourse Markers*, Cambridge, 1987.
13. Sperber, Dan; Wilson, Deirdre: *Relevance. Communication and Cognition*, Blackwell Publishers, Oxford, 1995.
14. Van Eemeren, Frans H.; Houtlosser, Peter; Snoeck Henkemans, Francisca A.: *Argumentative Indicators. A Pragma-Dialectical Study*, Springer, Dordrecht, 2007.
15. Van Eemeren, Frans H., Grootendorst, Rob: *Argumentación, Comunicación y falacias. Una Perspectiva Pragma-dialectica*, ed. a-II-a, Ed. Ediciones Universidad Católica de Chile, Santiago, 2006.

DISCUSSING THE END OF GLOBALISM IN TERMS OF DISCOURSE

Ioana Raicu, Assist. Prof., PhD, "Valahia" University of Târgoviște

Abstract: Whether globalization as a phenomenon and process, or as ideology, has come to an end or not is a matter of debate among researchers for quite some time now. Although globalization was initially conceived with the certainty that it cannot but be successful, we are now faced with the reality in which nation states still function as nation states, international trade has not brought along the expected wealth and there are still many dictatorships that continue to exist in spite of democracy being preached on every corner. What we are interested in is to discuss how and whether the discourse of globalization is still used or not in order to legitimate political and social actions and decisions. The present study attempts to initiate a discussion on the ways in which the discourse of globalization still plays a part in the development of major political, economic, social and cultural events.

Keywords: globalization, discourse, critical discourse analysis, ideology

Without necessarily trying to make a clear cut distinction by analysing the difference between the two terms – 'globalism' and 'globalization' –, we find it however useful to explain how and in relation to what we choose to use the respective terms. 'Globalization' is a well-known term that has been widely used by everyone around the world for the past few decades. We know how to define it as a phenomenon, as an ideology, as a movement or trend, as economic startegy, etc. Less used however, the term 'globalism' comes in close connection to the term 'globalization' and, in an attempt to define it, we shall make a reference to the way Manfred Steger chooses to define it, as we have also mentioned in a previous paper[1].

> Globalization involves both the macrostructures of community and the microstructures of personhood. It extends deep into the core of the self and its dispositions, facilitating the creation of new identities nurtured by the intensifying relations between the individual and the globe. […]

[1] Ioana Raicu, 'The Discourse of Globalization in Politics – Creating Intercultural Dialogue or Repositioning Cultural Identities?', Poceedings of the International Scientific Conference *Globalization, Intercultural Dialogue and National Identity*, 29-30 May 2014, Tîrgu Mureș, Romania

> The ideologies dominating the world today are no longer exclusively articulations of the national imaginary but reconfigured ideational systems that constitute potent translations of the dawning global imaginary. (Steger 2008: 12)

In fact, Steger uses the term 'globalism' to refer to three ideological translators of what he calls the global imaginary, and they are: “market globalism”, “justice globalism” and “jihadist globalism”. The “market globalism” is, in his view, the ideology that emerged in the 1990s drawing on the virtues of 'globally integrating markets; the “justice globalism” ideology emerges at the end of the Nineties as a challenging alternative translation of the rising global imaginary coming from the part of the political left, while the “jihadist globalism” is, in his view, the right-wing challenge to market globalism. Now, the reason we have mentioned these denominations used by Steger to characterize his rise of the global imaginary is precisely to reach this last one which we consider to be somewhat of a 'wild' choice from the part of the author, but, nevertheless, one that could be accounted for from a certain perspective. What he has in mind when he thinks of “jihadist globalism” is a representation of 'a potent globalism of worldwide appeal' epitomized by the terrorist attacks of 9/11, and which generated the imperial globalism. (Steger 2008: 13) He also explains that his choice for the word 'globalism' on the level of ideology comes out of the 'difficulty of expressing the articulations of the global imaginary in familiar terms.', and he hopes that “globalism” (along with similarly emergent terms like, for instance, “nationalism”) will eventually be known by 'terms referring to the various ideological articulations of the global imaginary.'

Now, agreeing that 'globalism' as a term is another way of referring to 'globalization' with what we would probably call a more nuanced characteristic of its more specific use, we shall choose to use hereafter the term of 'globalization' when we refer to the process in broad terms and to use the term of 'globalism' when we refer to more specific interpretations of 'global' actions and events.

Whether globalization as a phenomenon and process, or as ideology, has come to an end or not is a matter of debate among researchers for quite some time now. Although globalization was initially conceived with the certainty that it cannot but be successful, we are now faced with

the reality in which nation states still function as nation states, international trade has not brought along the expected wealth and there are still many dictatorships that continue to exist in spite of democracy being preached on every corner. If we were to agree with John Ralston Saul[2] that globalization was 'an experiment that attempted simultaneously to reshape economic, political and social landscapes' and that the results are questionable, to say the least, then we would have to accept that it did not really do its job, the one it set itself up at the beginning. Saul argues that, while it emerged from nowhere and advocated positive directions on all fronts and was converted to policy and law with the force of declared inevitability, after three decades we can see the results that include remarkable successes on the one hand, disturbing failures on the other and even a 'collection of … running sores'. 'In other words, the outcome has had nothing to do with truth and inevitability and a great deal to do with an experimental economic theory presented as Darwinian fact.' (Saul, 2009: 3)

The fact that globalization has to come to an end is not something that can be questioned, according to Saul. What he wonders is 'which parts of the Globalist belief system will disappear and which will stay'. 'If everything went it would be dangerous. The last thing we need is rampant nineteenth-century nationalism combined with old-fashioned protectionism as an international principle.' (Saul, 2009: 5) Saul speaks of a 'rise' of globalization (1971-1990), with a 'vacuum' from where it all started, with 'romantic enthusiasm' and 'gathering force'; he then speaks of a 'plateau' (1990-1997), meaning a period of success, a true ideology of progress; and finally he speaks of a 'fall' (1997-2001) that came together with a 'negative equilibrium', a 'chronology of decline' and the 'end of belief'. According to him, the events of September 11 mark 'a radical reassertion of both nation-state power and the pre-eminence of politics and violence over economics. The economic prism would become a sideshow.' (Saul, 2009: 169) Apart from the 9/11 attacks, he mentions other details of the year 2001 that were suggestive of the direction the world was taking: the Stockholm Convention (May) against persistent organic pollutants (centering on public good, not mere economics), the G8 meeting in Genoa (July) held some place isolated to keep the leaders away from demonstrators, Joseph Stiglitz, an intelectual dissident is awarded the Nobel Prize which had previously belonged to disciples of the Globalist

[2] John Ralston Saul, *The Collapse of Globalism*, Atlantic Books, London, 2009

school, Argentina collapses in December as a result of debt and corruption. 'Globalism could be said to have ended with a bang in Latin America. A few days later, as if to provide a further comic footnote to the era, Enron filed for bankrupcy and the year came to a close. It was the biggest financial failure of this sort in U.S. History. It marked yet another one of those eternal definitive ends of applied economics as alchemy.' (Saul, 2009: 170)

Now, what about discourse? Do people continue to use the discourse of globalization in spite of numerous talks and debates on the end of globalization as a phenomenon, as an ideology? According to Saul, the phenomenon continues to exist in certain situations precisely because some of its advocates continue to use the specific language: "Language that was once enthusiastically received by the public is increasingly treated as the equivalent of elevator music, then as an actively annoying noise, and finally as inadvertent comedy. When the voice of power is heard by the public with irony, skepticism and, at last, as if from a farce, our willingness to suspend our disbelief has seeped fully away. The ideology may go on for a time because its advocates hold so many of the mechanisms of power. But this is simply power." (Saul, 2009: 172) What Saul argues is that if globalization as an ideology continues to play a part in certain events, circumstances and situations, it is because the people who have contributed to its development are still in power in certain corners of the world and certain key-positions.

At a certain point we might have to agree that globalization has come to an end, just as Saul argues. We might have to face the fact that the idea of one big community, one big market, open borders, free communication have not managed to fulfill the ultimate goal: a more prosperous economy on a global level, a better life for people in all countries that are part of this big community. However, while the process itself might have failed to fulfill its stated goals or not, its consequences and effects are still visible, still there, and will probably be for many years to come. People go to supermarkets and stores to buy products from all corners of the world, but fail to see in what way this is helping the economy of their own country. Local producers are faced with the problem of no longer being able to sell or display their own products on grounds of cheaper products coming from other countries. Paradoxically enough, after a period in which there was an explosion of products being imported from all over the world and filling all shelves in all supermarkets and stores thus making it very difficult for people to choose since there were

so many to choose from (but they were happy they had a large spectrum to choose from), we are now in a period in which people are constantly looking for local products, are nostalgic and are now convinced that those local products were in fact the best and they have now embarked upon a quest for the quality of the good old taste of local tomatoes, of the traditional cheese and bread, of the locally manufactured leather shoes that were once so great. We witness a return to 'nationalism' from a certain point of view, from a certain perspective. People want their countries back, French people no longer want Romanians in their country, Romanians no longer want Turkish vegetables in their markets. Nevertheless, '*McDonaldization*' has affectd every country, whether it was a local choice or not. It appears that globalization was misperceived from the very beginning or that people had different expectations.

However, regardless of the way global economy and local economies have intercrossed and produced effects on a local level that are now contested by some or praised by others, the discourse of globalization has, in a way, had an independent and isolated development and is in itself a process. When it comes to discourse, the effects of globalization are more than evident and visible. All media, all sources and networks of communication, access to information which is now as easy as picking an apple from a tree, all that has led to some sort of universal language. We sometimes feel that people speak the same language all over the world. The reason is very simple: we truly are interconnected. In the constantly globalizing world of the last decades, people in countries all over the world speak the language of 'online' communication, everyone 'sends emails', everyone knows what a 'CEO' is, everyone reads *Cosmopolitan*, *Vogue* or *Harper's Bazaar*, words like 'cool', 'trend', 'fashion', 'gadget', 'live', etc. are part of the vocabulary of almost all countries. Not to mention that since Facebook, everyone 'likes' or 'shares' something.

Taking this a step further, we get to speak of interdiscursitvity. The increased *interdiscursivity* of the phenomenon as it expands makes it possible for participants in one field to bring in terms from another field. (Fairclough 1992), and as conflict over the definition and construction of social realities steps in, the extent of interdiscursivity and the struggle over the construction of reality are connected: greater interdiscursivity allows agents to challenge existing understandings. (Fairclough 1995) What this diffusion of the discourse of globalization across

discursive fields does is to generate more points of view and also allow problems in these discursive fields to attach themselves to "globalization" as a sensemaking term. (Fiss and Hirsch 2005).

The discussion on the discourse of globalization is obviously much broader and much debated upon. When we talk of the discourse of globalization, we talk of all fields, of the media, political, economic, social discourses, etc. The debates are huge and they have been going on for quite some time now. We merely wanted this paper to come as a sort of an answer to whether, while admitting we can now speak of an end of globalization as a process, we can also speak of an end of the discourse of globalization or not. I believe it cannot be argued againts the fact that once a type of discourse is initiated, we can no longer speak of its end. Language and discourse have always been subject to change and have never been in danger of extinction. On the contrary. They have always been subject to development and progression. It is the same with the discourse of globalization. Take, for instance, the discourse of communism. It is accepted as a fact that it no longer exists as a political movement in Romania, for instance, but its discourse is now part of the national vocabulary. Words like 'comrade' ('tovarăş'), co-operative ('cooperativă'), are still part of the national vocabulary, even if they are sometimes used in their pejorative sense. The same happens with any kind of discourse, and the one on globalization makes no exception. Words like 'marketisation', 'privatisation', 'open market', 'network', 'networking', 'sharing', etc., will continue to be part of the 'global' vocabulary since they are now independent and isolated from the process itself, even though, in some cases, the process itself gave birth to certain words. That does not, however, mean that those words die along with the death of the process.

Moreover, such a process comes along with great social changes. Social changes are very much interconected with discourse. Fairclough talks of a dialectical relationship between discourse and social change. Discourse leads to social change while social change leads to discourse. I would take it a step further and speak of a dialectical relationship between discourse and any kind of social, political, economic movement, such as, for instance, globalization. And, if we agree on that, we cannot but agree that we cannot speak of the end of any kind of discourse. The discourse of globalization is closely connected with the process itself but, at the same time, it is a process in iself to which we cannot deny the power of subsisting. Time will prove us either

right or wrong.

Biliography:

Beck, Ulrich (1999) *What is Globalization?*, Cambridge: Polity Press

Fairclough, Norman (1992) *Discourse and Social Change*, Cambridge: Polity Press

Fairclough, Norman (1995a) *Media Discourse*, London: Arnold

Fiss, Peer C. & Hirsch, Paul M. (2005) 'The Discourse of Globalization: Framing ans Sensemaking of and Emerging Concept'. In American Sociological Review, 2005, vol. 70, pp. 29-52

Hirst, Paul and Thompson, Grahame (1996) *Globalization in Question: The International Economy and the Possibilities of Governance*, Cambridge: Polity

Saul, John Ralston (2009) *The Collapse of Globalism*, London: Atlantic Books

Steger, Manfred (2003) *Globalization: A Very Short Introduction*, Oxford: OUP

Steger, Manfred (2008) *The Rise of the Global Imaginary. Political Ideologies from the French Revolution to the Global War on Terror*, Oxford: Oxford University Press

EKPHRASIS AS ENARGEIA

Lavinia Hulea, Assistant lecturer, University of Petrosani

Abstract: *The close connection between literature and painting had been established centuries ago and the perception of the two media throughout history, emphasizing both the similarities and differences existing between them, has largely been the result of the various aesthetical and philosophical theories approaching the two realms. Ekphrasis, a term that has its origin in the Greek language and entered the English language during the eighteenth century, has stirred serious debate, which resulted in various definitions depending on the specific argument set forth by each critic or theorist. One of the attempts at defining ekphrasis, conceived as a thorough description of a visible entity, connected the notion to the ancient rhetoric device of enargeia, in an attempt to pause the temporal flow of the discourse. In doing that, verbal art is considered to have come closer to the visual arts – although words and pictures should not be understood as being alike – and become an apparent natural sign.*

Key words: ekphrasis, enargeia, media, natural sign, conventional sign.

Certain theoretical and critical opinions (Krieger, 1992: 70) state that, while looking for an all-encompassing definition of imitation, Plato, who widely approached the relation of language to natural signs in *Cratylus* and enlarged the concepts of *Book 3* of *The Republic*, had concluded that imitation was possible owing to the capacity of all arts to "mirror the thing we perceive … by making an illusionary substitute for it." (Krieger, 1992: 70) Imitation would consequently include the dramatic, lyric, and narrative discourses as long as they are able to create images out of the words they used.

Meanwhile, the further division of signs into sensible and intelligible, with the first ones employed in visual arts and the second ones in verbal arts, made possible the subsequent separation between natural signs and arbitrary-conventional signs. It appeared that, in order to represent an object, which could be identified with its existing counterpart (as in representational visual arts), no difficulties were encountered; consequently, a similar, unproblematic process was expected to be dealt with bin the representation of objects by words seen as the embodiment of enargeia. Yet, owing to the fact that verbal arts have as a goal the emulation of the effects of natural-sign arts, namely, to create mental pictures in spite of their invisible medium (the words),

and thus to manipulate deceiving illusions, Plato is considered to have condemned non-dramatic verbal arts:

"… though the non-dramatic verbal arts, with their arbitrary signs, are semiotically unlike a visual art, they *seek* to emulate that art in the way they would function, thereby using the visual arts as their model in their attempt, despite their disadvantaged (because invisible) medium of words, to create pictures bin their readers' minds. Their objective is to be like the sensible arts, …, even if they bare only intelligible."" (Krieger, 1992: 75)

With Horace (1783), the key phrase 'ut pictura poesis' appeared to have reasserted a poetic art that was looking to mimic the visual arts. The phrase is acknowledged as having its origin in Simonides of Ceos (556-468 BC, the Greek poet, included by the ancient scholars of Alexandria in the list of nine lyric poets of critical study), who was supposed to refer to poetry as to a 'speaking picture' and to pictures as to 'mute poetry', and came to be used in order to emphasize the analogous relations among the arts while setting forth the supremacy of visual arts and the strife of verbal arts to adapt to the model. The result was the coming out of a theory of the fine arts, at around the middle of the eighteenth century, which focused on the mutual analogy of the visual arts, natural signs and imitation of nature.

Neoclassical theory turned out to combine Plato's illusionistic mimetic theory with natural-sign developments that traced a 'semiotic process' according to which poetry, from a vernal description, shifted to a mental image and transformed itself into the verbal equivalent of painting. Accordingly, through 'ut pictura poesis' all non-dramatic poetry had been equated as analogous to visual arts.

In the opinion of Addison (*The Spectator*, 1891), who established a hierarchy of the arts, with sculpture occupying the leading position, owing to its three-dimensional character that allowed it to be mistaken for the object it imitated, followed by painting, and, finally, by the verbal art, reduced to description, a sort of reinforced enargeia is required in order to define poetry's representational function: words should be employed with a view of determining in the audience the vivid perception of the natural object in the absence of that object, which meant that they were supposed to resort to ekphrasis:

"Words, when well chosen, have so great a Force in them, that a Description often gives us more lively Ideas than the Sight of Things themselves. The Reader finds a scene drawn in stronger Colours, and painted more to the Life in his Imagination, by the help of the Words, than by an actual Survey of the Scene which they describe. In this case the Poet seems to get the better of Nature; he takes, indeed, the Landskip after her, but gives it more vigorous Touches, heightens its Beauty, and so enlivens the whole Piece, that the Images that flow from the Objects themselves appear weak and faint, in Comparison of those that come from the Expressions."

Addison's conception regarding the ultimate goal of all the arts – that is natural-sign representation – involved human mind's recollections that turned into forceful representations stimulated by the objects of art. Accordingly, art objects were attributed an evocative function which, in the case of ekphrasis, induced in an audience a visual representation of the original object through a verbal description. The insistence on the superiority of the real/ original objects as compared with their art representations acknowledged natural-sign arts as the archetype for all other arts and placed arbitrary-conventional sign art – poetry – in an inferior position.

The late seventeenth and eighteenth centuries also witnessed a tendency that opposed to the previously mentioned assertions which made of the verbal art a representation of a natural-sign object (an ekphrasis) by way of enargeia. The opposite tendency focused on paintings capable of emulating literature while attempting at abandoning the spatial dimension and incorporating temporality. And, in order to do that, visual arts (more specifically narrative painting) had to select the 'pregnant moment' out of a literary narrative sequence that should be, in fact, the most representative moment towards which all previous moments converge and from which all subsequent moments come out. Nonetheless, in the opinion of the twentieth-century theorists, the selection of such a moment in the visual arts does not imply a reference to temporality owing to the fact that the flow of life is stilled in the 'pregnant moment' which reasserts spatiality. (Krieger, 1992)

Both ekphrasis as enargeia and ekphrasis as imitation ('ut pictura poesis') and illusion, via the opposition between natural-sign arts and arbitrary/conventional-sign art are, nonetheless, considered to have come out of a comparison operated between items that could not be compared: on the one hand, visual arts were referred to as void of medium (as natural-sign arts), on the other one, verbal art (poetry) was referred to as possessing a medium capable of

representing an object only indirectly (arbitrary/conventional sign art). Consequently, such a comparison resulted in a paradoxical situation that urged art to leave aside its own characteristics in order to strive to emulate visual arts.

Criticism (Krieger, 1992) appreciates that the moment when the visual arts began to be analyzed as conventional signs (as verbal art was) and started to use their previously denied medium (their materials) as means of transposing those signs into 'perceptual structures', verbal art ceased to hide its conventional character and be read in terms of the visual arts; meanwhile, visual arts have come to be treated in terms of 'texts to be read' displaying conventional signs characteristics.

Critical opinions (Krieger, 1992) have also been formulated in connection with a different kind of enargeia whose origins can be found in Longinus's treatise *On the Sublime* (1890). That type of enargeia required the audience to identify with the writer in order to take part in the representation. Consequently, the mimetic character of the representation softened and the emulation of the natural sign was no longer its main goal; instead, the emotional response of the audience was being stressed, together with the yearning of word art to call attention on itself:

"It is natural to us to feel our souls lifted by the true Sublime, and conceiving a sort of generous exultation to be filled with joy and pride, as though we had ourselves originated the ideas which we read… when a passage is pregnant in suggestion, when its is hard, nay impossible, to distract the attention from it, and when it takes a strong and lasting hold on the memory, then we may be sure that we have lighted on the true Sublime… . …when the same book always produces the same impression on all who read it, whatever be the difference in their pursuits, their manner of life, their aspirations, their ages, or their language, such a harmony of opposites gives irresistible authority to their favorable verdict."" (Longinus, 1890: VII/2)

It has been further asserted (Krieger, 1992) that this type of empathy-inducing enargeia collapses the distance between the audience and the subject, which results in a sort of emotional blending of the two entities that no longer has mimetic function as its main goal. The change having occurred in the perception of the mimetic theory through enargeia (which had previously stressed intense visual representation) is now centred upon the intense emotional response of the audience that seems to reject mimetic representation. New territories open for a concept of the

arbitrary, conventional/ non-natural verbal art superior to natural-sign arts. Verbal arts is then able to claim its superiority exactly owing to the shift having occurred at the level of audience perception: words as medium are to be interpreted, but interpretation in this case, is much broader than in the case of an audience observing natural-sign arts or even natural objects.

Longinus's theory on enargeia is considered to have been developed subsequently by Edmund Burke (1883: 246-251), who asserted that, contrary to visual arts, verbal arts, in their arbitrariness, were not required to reproduce external reality as faithfully as possible and suggested that they were free to exert their emotional impact on audiences to a larger extent than visual arts. He went on to delimitate the category of the 'beautiful', incorporating the pictorial art, from the category of the 'sublime' that encompassed the word art which although obscure, at times, was able to determine deeper emotions in the audience. Burke insisted that words characterized by a connotative obscurity were supposed to be employed by poets with a view to influence the emotions of the audience. Visual arts appeared then as lacking the affective dimension attributed to words:

"Painting affects … with the superadded pleasure of imitation. Architecture affects by the laws of nature and the law of reason; from which latter result the rules of proportion, which make a work to be praised or censured, in the whole part or in some part, when the end for which it was designed is or is not properly answered. But as to words; they seem to me to affect us very different from that in which we are affected by natural objects, or by painting or architecture; yet words have as considerable a share in exciting ideas of beauty and of the sublime as many of those, and sometimes a much greater than any of them; … If words have all their possible extent of power, three effects arise in the mind of the hearer. The first is, the *sound*; the second, the *picture*, or representation of the thing signified by the sound; the third is, the *affection* of the soul produced by one or by both of the foregoing. … I am of opinion, that the most general effect, … does not arise from their forming pictures of the several things they would represent in the imagination; because, on a very diligent examination … I do not find that once in twenty times any such picture is formed, and when it is, there is most commonly a particular effort of the imagination for that purpose. … words operate, …, not by presenting any image to the mind, but by having from use the same effect on being mentioned… ."

With Burke, as with Longinus, the emphasis is no more on the poem/ object, but on audience/ subject, which is considered to eliminate any distance that separates object from subject in order to identify with the object. The hereby conception is also accompanied by a shift from the spatiality of the visual arts towards the temporality of the word art under the influence of the evolution theories in the nineteenth century. Language is assumed a time dimension that seems connected with human heritable existence that is supposed, at its turn, to determine human emotions.

The ideas regarding the expressive capacity of the word art was further advocated and developed by P. B. Shelley in *A Defence of Poetry* (2004) where he established an immediate connection between poetry and its poet, claiming that poetry was, in fact, the expression of the poet's 'internality'. Owing to that connection that turned language into an 'unmediated' ("because arbitrarily produced by imagination") representation of the inner being, lyric poetry came to be given a prominent status. Shelley implied that, in the case of the visual arts, expression could not come out immediately from conception due to the 'fracture' brought by materials and instruments:

"… language is arbitrarily produced by the imagination and has relation to thoughts alone; but all other materials, instruments and conditions of art, have relations among each other, which limit and interpose between conception and expression. The former is a mirror which reflects, the latter as a cloud which enfeebles, the light of which are both mediums of communication. Hence the fame of sculptors, painters, and musicians, …, has never equalled that of poets in the restricted sense of the term, as two performers of equal skill produce effects from a guitar and a harp."

Accordingly, the arts appeared to be evaluated in accordance with their "closeness to the source of expression"" (Krieger, 1992: 109) so that natural-sign arts (the visual arts) came to hold a position which was (owing to their reflection of an external reality) inferior to that of the word art (poetry), which was the immediate reflection of the poet's 'internality'. The direct effects of these assertions are considered to be the praise of the subjectivity, expressiveness, and obscurity of the word art as opposed to the representational transparency and 'referential precision' of natural-sign arts. Consequently, ekphrasis as imitation/ enargeia should be avoided

due to its static character that comes out to be contrary to temporality and the flow of consciousness.

Bibliography:

Addison, J. 1891. *The Spectator*. A New edition, with Introduction, Notes, and Index by Henry Morley, George Routledge and Sons, No. 416 – Friday, June 27, 1712, http://www.gutenberg.org/files/12030/12030-h/SVB2/S

Burke, E. 1883. *A Philosophical Enquiry into the Origin of Our ideas of the Sublime and Beautiful, with an Introductory Discourse Concerning Taste, and Several Other Additions*, Thomas McLean, Haymarket, London, https://archive.org/stream/philosophicalinq00burk.

Horace. 1783. *The Art of Poetry. An Epistle to the Pisos Q. Horatii Flacci Ad pisones, de Arte Poetica*. Translated from Horace with notes by George Colman, London, http://www.gutenberg.or/files/dirs/etext05/artp10.txt.

Krieger, M. 1992. *Ekphrasis: The Illusion of the Natural Sign*. Johns Hopkins University Press, Baltimore.

Longinus. 1890. *On the Sublime*. Translated by H. L. Havell, with an Introduction by Andrew Lang, Macmillan and Co., London and New York, http://www.gutenberg.org/files/17957/17957-h/17957.

Shelley, P. B. 2004. "A Defence of Poetry" in *A defence of Poetry and Other Essays*, http://www.gutenberg.org/files/5428/5428-h/5429-h.t.